

ABD ekonomisindeki 'üçüz açık' devam ettiği sürece rahat uyuyamayız

İbrahim Öztürk 2007.08.20

Geçen pazartesi çıkan yazıda 'Türkiye'de neden kriz çıkmayacağını' ele aldık. Bunu iki nedene dayandırdık. Birincisi dünya ekonomisinde 2002 yılından beri yaşanmakta olan saadet zincirinin bitmesini kimsenin istemiyor oluşu, ikincisi de Türkiye ekonomisinin reel olarak büyük bir büyüme potansiyelinin olması. Dünya devleri sorumluluklarının farkında...

Birinci nedenden ötürü ABD'nin ve diğer büyük aktörlerin gerekli sorumluluğu üstleneceğini ve adımlar atacağını, Asya krizindeki gibi kimsenin olup biteni seyretme lüksünün olmadığını ifade ettik. Gelişmeler de bu yönde.

ABD cephesi: Gerçekten de cuma günü itibarıyla ABD, AB ve Japonya üzerinden piyasalara enjekte edilen likidite 400 milyar doları geçti. Devamında ABD iki önemli adım daha attı. Menkul kıymetlerin garanti olarak kabul edileceğinin açıklanmasının ardından iskonto faizinin geçici olarak yarım puan düşürülerek % 5,75'e çekilmesinin anlamı, sürecin paniğe dönüşmesini önlemek ve piyasaları yatıştırmaktır. Böylece artan likiditenin de yardımıyla fonlamada ek kolaylık sağlanacak, şirketlerin elindeki değerli kâğıtları borçlanmada kullanması imkan dahiline girmiş olacaktır.

ABD'den çok yakında yeni bir adım daha bekleniyor. Zamanını kestirmek zor olsa da Merkez Bankası'nın (FED) gösterge faiz oranlarını eylül, bilemediniz ekim gibi yüzde 4,75'e çekmesi bekleniyor. 2008 ortası beklentisi ise yüzde 3,75'lere kadar varıyor. Açıkçası bu son dalga kopmasaydı da, enflasyon cephesinden gelen olumlu sinyaller nedeniyle ABD'de faiz indirimi zaten gelecekti. Ancak şimdi bunun bir ilave anlamı daha var: ABD'nin tahvillerine olan talebi artırmak ve piyasaların ateşini düşürmek için bu gerekiyor.

Bütün bu adımların ne ölçüde etkili olacağını bekleyip göreceğiz. Ancak faiz indirimine rağmen, sürüp giden belirsizlik ve daralan kredi mekanizması, tüketim harcamalarının ertelenmesine ve dolayısıyla ABD ekonomisinde başlayacak bir durgunluğun dalga dalga dünya ekonomisine yayılma ihtimalini gündeme getiriyor.

Japonya'da faiz artışı olmaz

Şimdi Japonya'nın da daha aktif olarak sürece dahil olmasını bekliyorum. Şöyle ki, son günlerde yen'in değeri hem Euro, hem de dolara karşı hızla arttı. Yıllarca sıfır düzeyinde gezen faiz nedeniyle Japonya'dan ayrılan bol para, artan faize paralel olarak değeri artma eğilimine giren yen ve diğer başka nedenlerle azalan risk alma iştahı nedeniyle artık bu ülkeye geri dönmeye başladı. Yıllarca ucuz yen ticareti yapanların, bir haftada bu kazançlarının büyük bir kısmını kaybettiği ifade ediliyor. 22 Ağustos'ta Japon Merkez Bankası'nın yeni bir faiz artırımına gitme beklentisi, yen'deki değer artışını daha da tetikledi. Japon Yeni, geçen hafta Euro ve dolara karşı tarihî sayılacak oranda değer kazandı. Dolara karşı bir ara 111 yen seviyesi görüldü. Yatırımcı psikolojisini altüst eden bu gelişme aslında 'al götür' ticaretinin tümüyle ve panik halinde tersine dönmesi anlamına gelebilirdi. Ancak, ABD'nin faiz indirimi kararıyla dolar tekrar 114 yen düzeyinin üzerine çıktı. Sürecin devamında Japonya'nın faizi artırıp artırmayacağı etkili olacak. Ancak olup bitenlerden sonra Japonya'nın faiz artırma ihtimali bence kalmadı. Zira böyle bir karar tam bir bumerang etkisi yapar. Her şeyden önce Japonya dünyadan beslenen bir ekonomi olarak sürecin kontrol altına alınması için elinden geleni yapmak zorunda. Zaten dünya ekonomisinde bir durgunluk tehdidi varken, ekonomisi ihracata dayalı Japonya, faizi artırarak

yen'in rekor düzeyde değeri kazanmasına asla tahammül edemez. Japonya başını daha yeni yeni durgunluktan kurtarmaya çalışırken, tekrar aynı fasit daireye düşme ihtimali belirebilir. Unutmayalım ki, Japonya'da faiz artırımına karşı son derece canlı bir karşı grup var. Sanayici ve hükümet de bunlar arasında.

ABD'nin kapitalizm sorunu

ABD sistemiyle ilgili başka sorunlar da var. Dünyada emeğin dolaşımı serbest değil. Gelişmekte olan ülkelere karşı akla ziyan ticarî ayrımcılıklar devam ediyor. IMF gibi uluslararası kuruluşlar, sözde şeffaflık artırıcı reformlar için ensemizde adeta boza pişiriyor. Hatırlayınız, Asya krizinin şeffaflık ve denetim eksikliğinden çıktığı görüşü adeta beynimize enjekte edildi. Ancak ABD, de ardi ardına gelen şirket skandalları, kapitalizmin merkezindeki şeffaflık ve denetim sorununun çok daha vahim olduğunu gösteriyor. Finans sektöründe başlayan vahşi kapitalizmi önlemek için dünyada bankacılık sektörüne yönelik anlamlı bir denetim mekanizmasının oluşturulduğu ifade edilebilir.

Bu köşede defalarca "bankalar denetleniyor, şirketlerin borçlanma göstergeleri neden denetlenmiyor?" diye sorduk. Kısaca şunu söylüyoruz; ülkelerde bankacılık sektörü denetlenirken, sermaye piyasaları ve mal piyasaları da benzer denetlemelere açılmalıdır. Ayrıca finansal hareketlerin küresel bir ortak denetim mekanizmasına tabi kılınması gerekiyor. Buna küresel sermayenin çete başı olan ABD direnıyor. Çünkü ABD kendi yapıp ettiklerini 'standart kural' olarak görüyor. Dünya da ABD'nin bu çarpık düzenini devam ettirebilmesinin rüşvetini ödüyor. Şimdi olduğu gibi. Sermaye hareketlerine küresel bir düzenleme getirilmesi için bu kriz iyi bir fırsat olabilir.

Bu arada yaşadığımız tecrübe bir gerçeği tekrar önümüze koyuyor: Küresel sermaye aç gözlülüğü ve kısa vadeciliği nedeniyle sıkıntıya düşene kadar sorunlara şaşı bakıyor, önünü görmek istemiyor. Bir yerde sıkıntı çıktığında ise sürü psikolojisiyle hareket ediyor, kazanç hesaplarının yerini, riskten kaçınmak ve kazandıklarını korumak dürtüsü alıyor.

Asya piyasaları ABD mallarına açılmalı

Aslında yaşanmakta olan süreç bir şekilde kontrol altına alınacaktır. Zira şimdilik sorun 10 trilyon dolarlık konut sektörünün % 14'lük bir kısmını kapsayabilecek mahiyette. Şimdilik zarar yazılması kesinleşen kredilerin toplam krediler içindeki payı sadece % 3'ü kadar. Bu nedenle sürecin reel ekonomiye sıçramadan, diğer kredi piyasalarını derinden etkilemeden kontrol altına alınması mümkün. Esas sorun şu ki; bu sonuçları üreten yapıya zerre kadar dokunulmuyor. ABD'nin temel sıkıntıları olan üçüz açık (cari açık, bütçe açığı, tasarruf-yatırım açığı) devam ettiği sürece küresel ekonomide rahat uyuma şansımız yok. ABD, cari açık ve bütçe açıklarını kapatma kabiliyetini artan oranda kaybediyor. Buna rağmen imajıyla, askerî gücüyle, dev ekonomisi ve tüketim pazarı ile dış kaynakları çekmeye devam edebilmektedir. Ancak zayıf bir ekonominin parası uzun süre güçlü olamaz. Dolar da yavaş yavaş bu akıbete doğru gidiyor. ABD Hazine Bakanı Henry Paulson, Çin'i adeta, haşa huzurdan, hacet yoluna çevirdi. Biliyorsunuz Çin, ABD'ye karşı korkunç bir cari fazla veriyor, elde ettiği döviz fazlasının oluşturduğu rezervlerin büyük bir kısmını da şimdiye kadar ABD tahvillerine yatırıyor, yani faiz kazancı karşılığında ABD'nin cari açığını finansmanına katkıda bulunuyordu. ABD halkı tasarruf yapmadan Çin mallarını tüketmeye devam edebilsin diye, onlara borç veriyordu. Şu açıktır ki, bu işin sonu yok. Her şeyden önce Çin, rezervlerini ABD Doları cinsinden tutmak ve/veya ABD tahvillerine yatırmaktan başka yollara da başvurmaya başladı. Bunu bir kenara kaydedin. Ayrıca Çin, para birimi yuanın yeterince değeri kazanmasına ve böylece ABD ile cari açığın azalmasına da izin vermiyor. Asya piyasalarını ABD'nin mallarına açmadan ABD'nin yaralarını tedavi etmek imkânsız. Japonya'nın gardını 1985'teki Plaza anlaşmasıyla düşüren ve Japonya'yı hâlâ altından tam kalkamadığı büyük çöküntünün içine sokan ABD, 'eline vur ekmeğini al' kabadayılığını bu kez Çin'e yapamıyor.

Dikkat ediniz, artık Çin yalnız değil. Şanghay İşbirliği Örgütü'nü ABD ne yaptı ise durduramadı. 11 Eylül sabotajı aslında bunun için düzenlendi. Afganistan ve Irak'a girerek ABD süreci yavaşlattıysa da, şimdi şoku atan Rusya ve Çin yanına İran'ı da alarak yoluna devam ediyor. Petrol fiyatlarıyla oynayarak Çin'i terbiye edeyim derken, artan petrol fiyatları Rusya ve İran'ı zengin etmekten başka işe yaramadı.

Yarın: Yükselen piyasalar ve Türkiye'nin direnme gücü

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

2007 kayıp mı, kazanç mı?

İbrahim Öztürk 2007.12.31

'Bugün de zaman bir türlü geçmek bilmiyor, akşam olmadı gitti.' türünden serzenişleri çevremizde sık sık duyarız. Bu, aslında tipik bir geri kalmışlık, hayatı sektiren cahilane bir tutum.

Yerine koyamadığımız, bu yüzden de 'en kıt ve değerli olan' işte zaman denen bu ömür sermayesidir. Ne kadar uzun olmasını istiyorsak saniyesine kadar indirgeyip doyumuna değerlendirmek lazım.

İşte yine göz açıp kapayıncaya kadar ömür takvimimizden bir yaprak daha helezonik kıvrımlar sergileyerek sararmış bir yaprak gibi düşüverdi. Her düşen ömür yaprağından sonra 'bir gün akşam olur biz de gideriz' duygusu gelip omuzlarımıza çöküyor. Aslında mesele bu değil. İnsanın ruhunda 'ebedilik', yani ölümsüzlük firakı var. Doğrusu, insan denen mükemmel varlığın, göz açıp kapayıncaya kadar geçen kısacık ömrünü, bir 'hiçlik' kör noktasında bitirme ihtimali tabiatımızı germektedir. Neyse ki biz bütün bu ara durakları geçip, bizi bekleyen gerçek yurdun yolunda olduğumuza inanıyoruz. Mesele, geride 'kalır dudaklarda şarkımız bizim' diyebileceğimiz bir hikâyemiz olacak mı?

Birey bazında ele aldığımız bu muhasebe yaklaşımı milletler ve medeniyetler için de yapılmalı. 'Acaba Türkiye 2007 yılını kaybetti mi?' sorusu ne kadar yerinde ise, konuyu asırlar, hatta bin yıllık kırılmalar noktasından da ele almalıyız. Zira geriye doğru hiç olmazsa bin yıllık bir hafıza diriliğine sahip değilsek, aynı şekilde geleceğe doğru da bin yıllık hayal ve ideal çıtamızı koyamıyorsak, işte o zaman kayıp hanemiz kabarık demektir. Bu duruşla ele alındığında acaba 2007 yılını bin yıllık hayal haritamızın neresine oturtabiliriz?

Çok mutluyum ki bu soru ile alnım açık yüzleşmeye hazırım. 2007 yılında ülkemiz bin yıllık rüyalarına 'asra bedel' köşe taşları koymuştur. Kafayı 'faiz-kur-borsa' üçlüsüne gömenler bu ifadenin ötesini görmekte zorlanabilir. Oysa bizler on yılları gamsız bir şekilde katıksız yemiş yutmuş bir milletiz. Şimdi eğer 2007 yılında büyüme, enflasyon, istihdam gibi ekonomik göstergelerde gözlemlenen bekleme sürecini yeni bir hamle fırsatına çevirebiliyorsak, işte buna sevinmek lazım.

Ekonomik 'büyüme' ile 'kalkınmanın' mahiyeti konusunda iktisatçılar arasında bitmez tartışmalar var. Fiziksel hacmin artmasına 'büyüme', bedenın aklın, ruhen ve fikren olgunlaşmasına ise 'kalkınma' diyoruz. İkisi birbirini tamamlıyor. Fizik büyürken, akıl küçük kalırsa, bedenın üzerinde idare edemeyen bir baş kalır. Hindistan'ın Nobel ödüllü iktisatçısı Amartya Sen'in Ekonomi ve Ahlak kitabındaki tarifine bakarsak, kalkınma, insanın varlığına yabancılaşmadan özgürlük alanının genişlemesidir. Aksi takdirde kişi başına düşen gelirin artması sadece paralı kölelik statümüzü artırır.

Önce şu ifadeleri bir okuyun: "GSMH, çocuklarımızın eğitim kalitesini, oynadıkları oyundan aldıkları hazzı, şiirimizin güzelliğini, evliliklerimizin gücünü, tartışmalarımızın zeka düzeyini, yönetenler ile toplumun arasındaki birlik ve dirliği ölçmüyor. GSMH ne yüreğimizi, ne vicdanımızı, ne de vatanseverliğimizi ölçebilir..." Bu ifadeleri ABD'de 1968 seçim kampanyasında R.Kennedy seçim meydanında kullanmıştı. Nitekim benim çok etkilenerok okuduğum Walter A. Weisskopf'un 'Ekonomi ve Yabancılaşma' (Economics and Alienation, 1971) başlıklı eserinde Marksist bir açıdan kapitalizme getirdiğı eleştiriler, tam da bu noktada toplanıyor.

Türkiye'de kalkınmanın gelip sıkıştığı yerlerden biri de özgürlüklerdir. Konu geniş, ancak halkın kendi gücünü keşfetmesi, enerjisinin açığa çıkması, iradesine sahip olması açısından 2007 kesinlikle büyük bir kazanç yılı oldu. Mümtaz'er Türköne Hoca'nın ifadesiyle sırf 22 Temmuz seçimleri sürecinde milletin elde ettiğı kazanım 200 seneye bedel. Ben buna MÜSİAD ve TUSKON'un Türkiye'yi dışa açan büyük uluslararası organizasyonlarını, Gülen Hareketi'nin küresel alanda estirdiğı lobicilik, barış ve diyalog fırtınasını, Türkiye sanayisinin içinden geçtiğı büyük küresel rekabet deneyimini de katıyorum. Taşlar yerinden oynadı, ha gayret. Mutlu seneler.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Krizden fırsat devşirmek

İbrahim Öztürk 2008.01.24

ABD ekonomisi dünya ekonomisinin yaklaşık yüzde 20'sine hükmediyor. Üçüz açıklarına (tasarruf, bütçe ve cari açıkları) enflasyon ve işsizlik de ilave edildiğinde artık mevcut durumun sürdürülmesinin imkansızlığı ortaya çıkıyor.

Hem ABD hem de dünya ekonomisinde kâğıtlar karılıyor, mevcut düzenin mimarisinde revizyona gidileceğı anlaşıyor. ABD'nin hastalıklarını bu kadar görünür hale getirip, dünyayı değişime zorlayan olgu ise bize göre Çin. Bunu daha sonra tartışalım.

ABD genişleyici para politikası 'pansuman' tedavi yapmak istedi. Öyle anlaşıyor ki, bunun artık yetmediğini ve hatta geç kalındığını düşünüp, resesyon korkusuyla şimdi de büyük bir genişleyici maliye politikasına sarıldılar. Zira para politikası enflasyonist olduğu gibi etkisi dolaylı olarak ve belli bir zaman aralığında ortaya çıkıyor. Aktörler para talebinde bulunsa bile, sıkıntılı bankalar kredi vermeyeceğı için sistemin arz ayağı çalışmayabilir. Böyle olunca etkisi daha erken, doğrudan ve büyük olan maliye politikasını da devreye sokuyorlar. (İlacı hem ağızdan hem de damardan vermek gibi)

Sorun şu; piyasa ipleri eline geçirmiş, talepleri bitmiyor. Kimse ne istediğini de bilmiyor gibi. Doğrusu piyasalarda müthiş bir eşitsiz bilgi ve belirsizlik var. Bu yüzden en kötü senaryo satın alınıyor, strateji geliştirilemiyor. Hükümet tedbir alınca da "demek ki durum sandığımızdan da vahimmiş" algılaması kendi kendini besleyen bir efsaneye dönüşüyor. İşte bu endişeler altıncı his üzerinden "sürü psikolojisine" dönüşürse işler o zaman raydan çıkar.

Aslında bidayette "hiçbir şey yapmıyoruz, bedelini ödeyin" denilmesi ve piyasanın kendi kendine düzeltme yapmasını beklemek Amerika'nın "serbest piyasa" modeline (1980'lerin Birinci Nesil Washington mukavelesi)

çok daha yakıştırdı. Ancak ABD'nin piyasa papazları "müdahaleciliğin erdemini" keşfediverdiler. Bize de kendi dilleriyle "good morning after supper" (öğleden sonra günaydın!) demek düşüyor.

Tabii serbest piyasa vurgusunun kontrolsüz hale geldiği ülkemizin bundan alacağı dersler var. Bunu da sonra tartışalım. Şimdi sürecin Türkiye üzerindeki etkisini anlamaya çalışalım. Zorunlu nedenlerle dünya ekonomisine entegre olmuşuz. Son altı senede bunun nimetlerinden de inanılmaz derecede istifade etmişiz. Şimdi küresel ortam bozulurken "ben oyundan çıkıyorum" demek her babayığidin harcı bir rejim değişikliği değil. "Şunu bunu yapsaydık böyle olmazdı" ucuzculuğuna da son vermek lazım. Ne yapsak zaten sürecin parçası olacaktık. Sadece en az hasarla kurtarmaya bakılmalı.

Türkiye'de kur, faiz, borsa tek başına artık kriz unsuru değil. Ancak uzun süreli durgunluk ve enflasyonun kalıcı olarak başını kaldırması bizi tedirgin eder. İş bu aşamaya varmayacak gibi. Borsayı bırakalım düşsün. Sadece siz alet olmayın yeter. Baksanıza bono faizleri ve kurlar gayet sakin sayılır. "Keşke kurlar çıksa" deniliyordu ya. Üstelik "fırlamadan", yani istikrarlı çıkıyor. Bırakınız çıksın, keyfini çıkaralım. Döviz borcu olanlar tedbirini almıştır. Herkes durumun farkındaydı. Ekonomideki temel kırılganlık göstergeleri (kısa vadeli yükümlülükler ve gelirler dengesi, rezerv büyüklükleri vs.) son derece yerinde. (Bkz. İbrahim Öztürk, Zaman, 9 Ocak). Bankalarımız oldukça sağlam. Dünya sallanırken bir banka "ekstre garantisi ver, bedava kredi kullan" diye kampanya yapıyor. İşte Türkiye "farkı".

Kur ve faiz bir miktar çıkınca dış borçlanmanın maliyeti artar, bu arada ekonomi bir miktar yavaşlar, işsizlik biraz daha artar. Ancak bir süre sonra "Türkiye farkı" tekrar fark edilir, uzun vadeli sermaye girişleri/yatırımlar devam eder. Düşen petrol ve diğer başlıca emtia fiyatları ve çıkan kur nedeniyle sanayimizin rekabet gücü hızla artar, cari açık ve enflasyonumuz da düşmeye başlar. İşte dalgalı kur bu işe yarayacak. 2008 yılında iç piyasa odaklı büyümeye geçebilirsek, esnaf daha da rahatlayabilir. Yani kendi kendimize yapamadığımızı bu sefer piyasalar "başaracak" gibi.

Sabır, soğukkanlılık ve içeride istikrar anahtar terimler.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

KOBİ'ye liderlik modelleri gerekiyor

İbrahim Öztürk 2008.03.03

Önceki yazımıza şuradan girmiştik: Bir yandan küresel rekabet derinleşiyor. Öte yandan enflasyonla mücadelenin mahiyeti nedeniyle ve kamu kesiminin de geri çekilmesiyle piyasalar durgun.

Bu durum, ancak iç piyasanın hareketliliği ile ayakta kalabilecek küçük işletmeleri (KOBİ) olumsuz etkiliyor. Yıl başı olması hasebiyle Anadolu'nun çeşitli yerlerinde yoğunlaşan konferanslarımızda işadamları sağladığımız yakın temas derinleştikçe açıkçası kaygılarım da artıyor. Zaten bu yazılara da oradan gelen tepkiler yön veriyor.

Daralan piyasalar ve derinleşen rekabet KOBİ'nin üzerine kâbus gibi çökerken, bununla çelişkili başka bir durum da şu: Aslında şirketlerin verimliliğini artırmaları, maliyetleri düşürebilmeleri, ürün geliştirebilmeleri, şirketi yeniden yapılandırabilmesi için kaynak yok değil, var. Ancak becerip bu kaynaklardan istifade edemiyorlar. Ben de kısmen doğru olsa da arka planda ilginç boyutları olduğunu düşündüğüm bu ifadenin üzerine gitmek istiyorum.

Bir yanda KOSGEB, öte yanda TÜBİTAK destekleri ve nihayet AB fonları var. Yine son yıllarda özel sektör bankalarının yolu artık KOBİ'lere daha çok uğramakta. Bütün bankalar KOBİ'lere kredi verebilmek için yeni ürün

ve teklifler geliştirmeye alışıyor. Yani kaynaklar geçmişe oranla çok daha bol ve maliyeti de daha uygun. Bu doğru.

Ancak kaynak konusunda arz cephesinin göreceli olarak halledilmesi yetmiyor. Talep cephesinde şirketlerin tahkim edilerek kaynaklara ulaşabilir hale getirilmesi gerekiyor.

Türkiye imalat sanayiindeki 245 bin KOBİ'nin tam yüzde 90'ı, 1-9 kişi arasında işi istihdam ediyor. 10-49 kişi istihdam edenlerin oranı da yaklaşık yüzde 8. Yani bunlar KOBİ değil, 'mikro işletme'. Ancak unutmayın, 2006 yılında Türkiye'de istihdamın yüzde 60'ını, katma değerin yüzde 26'sını, ihracatın yüzde 11 ve ithalatın ise yüzde 16'sını KOBİ'ler sağladı. 2002 yılında beri istihdam payları az da olsa gerilerken, diğer kategorilerdeki payları yavaş yavaş artıyor. Bu kadar derin şikâyetlerin içinde, rekabet, verimlilik ve yapısal dönüşüm yolunda önemli bir başarı var. Kafamız darmadağınık. Acaba şikâyet daha çok imalat sanayii KOBİ'sinden değil de, hizmet sektöründeki 'esnaf'tan mı geliyor? Herhalde.

şimdi mahalle aralarındaki, organize sanayi bölgelerindeki bu türden minnacık işletmeleri göz önüne getirin. Hasbelkader danışmanlık yaptığımız şirketler var. Yani KOBİ'lerin içinde nelerin olup bittiğini yakından takip ettiğimiz söylenebilir. şirket sahibi moralsız, motivasyonsuz ve vizyonsuz. Tek bildiği, "Bugün de sıftahsız akşam oldu." demek. İnsanımızın elinden tutmak, ilk ivmeyi vermek, sürecin içine sokmak gerekiyor. İnanın şöyle suya atlamayı bir göze alabilse, yani biraz okusa, gezse, görse, işadamı derneklerine ye olup biraz dayanışma içerisine girse, farkındalığı artan kıvrak zekalı insanımız gerçekten yzecek. Baksanıza bizim hırsızlarımızın bile 'yenilikçilik' kapasitesi dünya literatürüne girdi. 'Hırsızlık danışmanlık bürosu' diye bir oluşum olsa, kesin dünyaya know-how satarız. Mevzu, enerjimizin meşru dairede odaklanması, organize edilmesi ve yol gösterici modellerin önümüze konulmasıyla ilgili. Lider ifti modeli, lider ve örnek ortaklık modeli vs.

KOBİ'nin çalışan beşeri sermayesi de müthiş niteliksiz. Eğitimsiz, bakımsız ve çelimsiz. Mesleki beceri yerlerde. şirketin aradığı çalışan ile, iş arayan emekçi arasında uçurum var. İTO'nun büyük bir öngörüyle geçenlerde düzenlediği meslek edindirme kurslarından eleman kapma yarışı yaşandı. Anlıyorsunuz ki, işsizlik değil, aslında mesleksizlik var. Endüstri meslek liselerinin birçoğu iş bilmez, piyasadan kopuk, heyecansız müdürlerin elinde heba oluyor. Aleti, edevatı, hocası ve öğrencisiyle büyük bir kaynak oluşturabilecek iken her şey atıl ryor.

Konuyla ilgili daha son sözümüzü söylemedik. Devam edeceğim.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Hipermarketler Yasası ve 'yeni millî gelir'

İbrahim ztrk 2008.03.10

Zaman'ın iki acar muhabiri İsmail Altunsoy ve Abdulhamit Yıldız, yine kendilerinden bekleneni yaptı ve hükümetin yapması gerekeni yapıp, 'Hipermarketler Yasası'nı ele geçirerek kamuoyunun tartışmasına sundu.

Bu konuya kaç senedir emek veriyorduk. Bilhassa MÜSİAD bünyesinde bu konuda hükümetin önüne birkaç dosya da koyduk. Kısaca dedik ki; "Vahşi kapitalizmin arka sokaklarda üretici ve esnaf üzerinde estirdiği hayasız kemirme operasyonunu durdurunuz." Aynı görüşte olan bir nceki Sanayi Bakanı Ali Coşkun'un kellesinin neden gittiğine biraz da bu kanunun nasıl çıkacağına göre karar vereceğiz. Hükümete göre kanun 'büyük bir katılımcılık ve şeffaflıkla' çıkacaktı. Ancak yle olmadı. Hükümetin 'katılımcılık' anlayışında sorun var.

Öyle anlaşıyor ki, dağ fare doğuracak. Zira palazlanmış sermayedarın Ankara nezdinde sürdürdüğü lobiciliğin netice vermiş olmasından korkarım. Eldeki belgeye göre üretici, toplumsal doku ve şehir mimarisi yine 'es geçilmiş'. Benim yabancı sermayenin çekilmesine ne kadar destek verdiğim belli. Ancak, sermaye çekelim derken, ülkenin küresel kapitalizmin üçüncü sınıf arka bahçesi haline getirilmesi yanlış olur. Şahsen benim Başbakan'ın ülke menfaatleri konusundaki hassasiyetlerinden zerre kadar şüphem yok. Ancak artık 'lobicilik' çağındayız. Bir de kurumsallaşmış demokrasimiz olmadığı için her şey gidip Başbakan'da bitiyor. İşte burada olayın Başbakan'a sunumu ve araçlar zinciri fevkalade önem kazanıyor. Ne demek istediğim açık. Konunun arkasını bırakacak değiliz; ancak şimdilik biraz 'sakin' olalım.

İkinci konu ise Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) tarafından açıklanan Türkiye'nin revize edilmiş yeni millî geliri. Buna göre, 2006 yılında 576 milyar Yeni Türk Lirası olan Gayri Safi Yurtiçi Hasıla (GSYH)'nın, yüzde 31,6 artışla 758 milyar YTL'ye, kişi başı gelirin de yaklaşık 7.500 dolara çıktığı anlaşıyor.

Düştüğü ideolojik bataklıktan kafasını kaldıramayan bir sürü fikirsiz kişi bir süre dalga geçip halkın kafasını karıştıracak malzemeyi böylece bulmuş oldu. Neymiş efendim, 'masanın başında oturup kalemle zenginlik üretiyorlarmış'. Bunlar 'hayal mahsulüymüş' vs. vs...

Evet, bu rakamlardan sonra refahımızda, yani hayat standartlarımızda düne göre hiçbir şey değişmiş olmayacak. Ancak konu bu değil. Konu, düne kadar hesaplayamadığımız zenginliklerimizin ortaya çıkmış olması. Yani 'bu kadar büyük şikâyetlere rağmen yaşanan tüketim çılgınlığı nereden geliyor?' sorusunun cevabını bulamıyorduk ya, işte şimdi bulduk.

Anlayacağınız Ankara'da kimse masanın başına oturmuş bizimle dalga geçiyor filan değil. Mevzu şu; Türkiye'deki millî gelir 1968 tarihli Birleşmiş Milletler Ulusal Hesap Sistemi'ne dayanmakta ve 1987 girdi-çıkıtı tablosuyla hesaplanmakta idi. Günümüzdeki gelişmeleri yakalayamadığı için çoğu ülke bunu terk etmiş, kullananlar da verileri sonradan düzeltme gereği duyuyor. Öte yandan AB ile hesap birliğinin sağlanması amacıyla da Türkiye bu sistemi bırakıp AB Muhasebe Sistemi'ne (ESA) geçiyor. Bunun için hem bu girdi-çıkıtı tablosunun hem de baz yılının yenilenmesi gerekiyor.

Bu dönüşüm ile sadece millî gelir değil, ödemeler dengesi, malî devlet hesaplarında da değişiklik olacak. Türkiye'nin cari açığının millî gelire oranının zannedildiği kadar yüksek olmayıp yüzde 6 civarında bulunduğu, borç stokunun ise çok daha fazla düştüğü görülecek. Zenginlik netleştiği için daha çok sermaye girişi gerçekleşecek. Türkiye'nin uluslararası piyasalardaki kırılganlık algılaması anlamlı derecede düzelecek, risk primi azalıp kredi notu artabilecek. İşte bütün bunlar, dünyanın zor bir dönemden geçtiği şu konjonktürde Türkiye'ye yine bir 'kader öpücüğü' olacak.

Hay Allah, tam da kriz duasına yatmış olanlara bu konjonktürde verilecek en kötü haber bu. Anlayacağınız, kriz yine başka bir bahara kaldı!

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Revizyon sonrası ekonomide temel kırılganlık göstergeleri

İbrahim Öztürk 2008.03.13

Türkiye hemen her alanda ve her konuda 'biz farklıyız' saplanmışlığı içinde. Bu farkımız da her nedense 'yüz kızartıcı' alanlarda oluşuyor, yoksa insanlığa iyi örnekler sunmada değil.

Tabii dünyaya açıldıkça, el-âlemin yapıp başardıklarını gördükçe bu 'kapalı toplum' hastalığından kurtulacak ve vatandaşımız, "Neden biz bütün dünyanın içinde uzaylı konumda tutulmak isteniyoruz?" sorusunu daha bir gür sesle soracaktır.

Son açıklanan milli gelir rakamlarında da 'biz farklıyız' modeli geçerli idi. Yanlış bir şeyi sürdürme geldiğimizi ise hemen herkes biliyordu. Tabii değişmesi gerektiğini de. Ancak doğrularımız 'kişilere göre' değiştiğinden bu da anlaşılamadı. Oysa hem hesaplama yöntemi eksik hem de alınan baz yıl çok eskiydi. Baz yıl almak istatistiki hesaplamalarda ne kadar yerinde ise makul aralıklarla bu bazın yenilenmesi de o kadar gereklidir. Eski baz yıl 1989 idi. Bugün 2008'deyiz. Türk ekonomisinde köprünün altından çok sular aktı, bütün taşlar yer değiştirdi, değişmeyen bir şey kalmadı.

Neyse ki, milli gelir verilerinin AB standartlarına göre revize edilmesiyle ekonominin daha gerçek bir fotoğrafı çekilmiş oldu. Bugün sözünü ettiğimiz revizyon sonrasında ekonomide nasıl bir noktaya geldik, buna bakmak istiyorum. Dünyada sıkıntılı dönem devam ederken Eylül 2007'den beri bu sürece Türk ekonomisi büyük bir başarıyla direniyor.

Revizyon sonrası ekonomide 'kırılganlık' göstergelerinin de bir hayli iyileşmesiyle birlikte Türkiye'nin reform sürecini değerlendirebilmesi için yeni bir şanslı dönem daha açılmış oluyor. Rehavet yerine, kazanılan bu sürenin ivedilikle kullanılması gerekiyor. Tabloda da gösterildiği üzere, yeni hesaba göre cari açık 2006 yılında yüzde 6,1 seviyesinde gerçekleşirken, 2007'de yüzde 5,8'in altına gerileyeceğini tahmin ediyoruz. Hâlâ yüksek ancak önümüzdeki birkaç sene cari açık milli gelirin yüzde 4'ü civarında tutulabilirse, bunu başarı olarak görmek gerek. Bütçe açığı da yeni hesaba göre 2006'da yüzde 0,5, 2007 yılında ise yüzde 1,5 kadar açık vermiştir. Böylece "Seçim oldu, mali disiplin rafa kaldırıldı" ifadelerinin de çok haklı olmadığı görüldü.

"İyi de madem mali disiplinden sapılmadı, o halde neden iki senedir enflasyon hedefi tutmuyor?" diye soranlar, ya meseleyi istismar etmek istiyor ya da işi bilmiyor. Enflasyon tutmadığı zaman illa da birileri suçlu olmaz. Enflasyonun nedeni küresel plandaki arz şokları ve bu artık herkesin sorunu. Kısa vadede yapılacak bir şey de yok.

Ancak ekonomi idaresi (hükümet+Merkez Bankası) Türkiye'de bu gerçeği anlamak yerine, ulaşılması imkânsız bir enflasyon hedefi koydu ve ne yazık ki, yanlış bir tefsirle, yüksek faizin bunu temin edeceğini zannetti. Bu köşede "Faiz artırarak enflasyonu düşüremezsiniz." diye kaç defa yazdık. İşte sonuçta sadece iç piyasanın beli kırıldı, tüketim yere çakıldı; ancak enflasyon da düşmedi. Faiz aracı yanlış konjonktürde yanlış kullanıldı.

Diğer iki temel kırılganlık göstergesi olan brüt kamu borç stoku ve dış borçların (özel+kamunun toplamı) milli gelire oranının da oldukça gerilemiş olduğu tablodan açıkça görülmektedir. Böylece iç ve dış açık ile bunların bir yansıması olan özel ve kamunun sırtındaki borç yükünün anlamlı oranlarda gerilediği görülmektedir.

Şimdi bir an önce ekonomiyi kısmen de olsa iç piyasaya dayalı bir büyüme sürecine sokmak ve istihdamı artırmak gerekiyor. Hükümetin çabaları da buraya odaklanmış zaten. Bu meyanda dünyadaki ortam da uygunken, faizleri daha hızlı düşürmek gerekiyor

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

23 Nisan çocukları aşkına TUSKON kardeşliği

Dün TUSKON'un 2. olağan genel kurulundaydım. TUSKON, kelimenin tam anlamıyla Türkiye'yi kapsama alanına, kollarının altına alan, 12 bin üyeli devasa bir sivil toplum örgütü.

Daha ikinci genel kurulunu yaptığı şu günlerde Türkiye'ye net 5 milyar dolarlık ihracat katkısı sağlayan Avrasya ve Afrika iş köprüleri gibi devasa organizasyonlara imza attı. Ülkeyi içe kapatmayı adeta kutsal bir görev gibi görenlere inat, Anadolu insanının ufkunu yedi kıtanın koordinatlarına oturtmaya, fetihçi bir milletin hafızasını yenilemeye çalışıyor.

Bakan Kürşad Tüzmen'in tespit ettiği gibi, Konfederasyon'un esas farkı ve başarısı, iş köprüsünden önce kıtalararası gönül köprüsü kurmasından geçiyor. Aynı sosyal sorumluluk görevini TUSKON üyeleri kahramanca yurtiçinde de yapıyor. Bayramlarda ve sonrasında TUSKON üyesi işadamları, evlerinden önce sahipsiz çocukların yolunu tutmaktadır bugün. Konferans için gittiğim Elazığ'dan sonra uğradığım fukara Bingöl sokaklarında insanlar usulca yanıma yaklaşıp, "TUSKON'dan mı, yoksa Kimse Yok mu Derneği'nden misin?" diye soruyordu. 'Böl ve yönet' kafasına inat bu görüntü, 'etle tırnak olan' yeni Türkiye farkını yansıtıyor. Bu yüzdendir ki; toplantıda verilen mesajlar daha gün batmadan Anadolu'nun kılcal damarlarına kadar ulaşmış, bütün hanelere düşmüş olacaktı.

İstanbul'un bahara uyandığı bir sabah, Türkiye'nin dört bir yanından gelip Lütfi Kırdar'ın büyük toplantı salonunu hınca hınç dolduran coşku ve umut dolu işadamları, Türkiye'nin geleceğinin ne kadar parlak ve yaşanan nahoş olaylara nasıl bakmamız gerektiğinin de açık bir tarifi idi.

Hem işadamları hem de siyasetçiler, dün orada işlerini konuşmak yerine, Türkiye'nin içine çekilmek istendiği alacakaranlık kuşağında dikkatlerinin dağıtılmış olmasından ıstırap duyuyorlardı. Öyle ya, daha seçimin boyası milletin parmaklarından çıkmadan Meclis'in yüzde 50'si pervasızca kapatılma tehdidi altına alınmıştı. Türkiye'nin sorununun aslında ne siyasette ne de siyasetçide olduğu, sorunun yönetemeyen sistemden ve köhnemiş ideolojik saplantıdan kaynaklandığını böylece bir kez daha gördük. Sistem, milletten de dünyadan da kopmuş, rampada freni patlamış ağır vasıta gibi önüne ne gelirse ezip geçiyor.

Zaten Türkiye İhracatçılar Meclisi (TİM) Başkanı Oğuz Satıcı da bu sebeple "Tam da hükümetle sinerjiyi bulmuş, yeni reformları konuşurken görünmez el bir kez daha piyasalara daldı, akıl tutulması geri döndü. Demek ki bizim bizden başka önümüzü tıkayan yabancı filan yoktur." tespitini yaptı. Yaklaşık 40 senesini bu ülkede üretime ve istihdama vermiş Sanayi Bakanı Zafer Çağlayan'ın çılgılığı da bundan farklı değildi: "Ömründe odasından dışarı çıkıp beş adamı istihdam etmemiş, vergisini, suyunu, elektriğini nasıl öderim diye kıvranmamış bir bürokratin rahat koltuğundan, işadamlarının ve millet derdini anlaması mümkün değildir."

Çevre Bakanı Veysel Eroğlu'nun ifadesiyle, Atatürk'ten geçinenlerin istikrar, istihsal (üretim), istihdam ve ihracatın önemini fark etmesi zor gözüküyor. Karl Marks, memur ve bürokrati, üretmeden tükettiği için 'asalak sınıf' olarak tanımlar. Türkiye'dekiler bundan daha vahim olarak üretmeden tükettiği halde üretenlere de engel olmaya çalışıyor. Bakan Mehmet Şimşek'in ifadesiyle, anlayacağınız Türkiye'de rejimin filan geriye gittiği yok, tersine kendisi yorulup yolda geri kalan ve bu yüzden ortalığı velveleye verenler var. Toplantıda benim esas, yüreğimi paramparça eden konuşma ise Meclis Başkanımız Köksal Toptan'dan geldi: "23 Nisan geliyor. Dünya çocuklarıyla bizimkiler el ele gelecek. Onlara bu Meclis'in şimdi kapatılma tehlikesi altında oluşunu nasıl açıklayacağım?"

Neyse ki, TUSKON Başkanı Rıza Nur Meral konuşmasında çözümü göstermiş bulunuyor: "Ufak su birikintilerini geçiniz. Bu milletin merhem, evrensel zihin haritasını yenilemekten, bir an önce kayıp değerlerin peşine düşüp, serhat boylarında yarım kalmış onlarca randevulara geri dönmekten geçiyor."

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

'Ölümcül vuruş' sinemalarda!

İbrahim Öztürk 2008.03.17

Başsavcının evlere şenlik dosyasından ekonomi de nasibini almış. Biliyorsunuz Yahudilerin uyguladıkları bir 'Koşer', yani 'helal gıda' standardı var. Buna dünyayı da alıştırmışlar. Hemen her ülkede, her uçakta bunu sorabilirsiniz. Öte yandan dünyada iki trilyon dolarlık bir helal gıda piyasası var. Bu piyasaya mal satmak isterseniz bu insanlar 'helal gıda sertifikası' içeren gıda kodeksini şart koşuyor. Türkiye bu piyasalara mal satmak istiyor.

Ancak laikçi kafa "o zaman sen de satmayiver" diyor. Küçük, fakir, dışa kapalı "benim malım" ülke muhabbeti.

Öte yandan Türkiye'de kaç defa haberlere konu oldu, Müslüman halka domuz eti yedirilmiş, hastanelerimize domuz eti sevisi yapılmış. İnançlarımıza da insan haklarına da bir saldırı. Yani helal gıda sertifikasını biz Türkiyeli Müslümanlar da isteriz. Millete domuz yedirenler değil de İstanbul Ticaret Odası'nın helal gıda sertifikası yolundaki uğraşları başsavcının dosyasına düşmüş.

Açıkkası savcı herhalde bilgisayarına bir sayaç taktırıp görsel ve yazılı medyada içinde 'Allah' ve 'İslam' geçen bütün haberleri otomatikman dosyasına düşürmüş, seçim bile yapmadan servis yapmış. Bence bilgisayar teknolojisine bu kadarlık bile aşına olan bir zihin, bu kadar ketum olamaz. Olay daha basit, medyayı takip eden bir ajansa talimat vermiş, bu haberler kesilip kendisine getirilmiştir. Arap ülkelerine gönderilen ihraç mallarının üzerinde Arapça adresler yazılı olmalı. Yakında 'dil devrimine karşı' ihracatçılar içeri girebilir.

Neyse artık bu trajikomik kısmı Genç Siviller'e havale edip, esas savcının tercih ettiği 'mükemmel zamanlamanın' ekonomi açısından ifade ettiği 'öldürücü darbe' boyutuna geçeyim.

1994, 1999 ve 2001 yıllarındaki büyük krizlerimize bakın. Hepsinde uluslararası piyasalarda ufak tefek bazı sarsıntılar olmuştu. Türkiye de anında krize saplanmıştı. Bu yüzden "ABD hapşırırsa biz burada nezle oluruz." sözü literatüre girdi.

Ancak görüyorsunuz, ABD tam 6 aydır hop oturup hop kalkıyor. Dünyanın tümünde korkunç bir belirsizlik yaşanıyor. İşte görüyorsunuz, yakın tarihte ilk defa Türkiye dimdik ayakta. Örneğin, 2001 yılında ülke için 'hasta adam' diyen IMF eski başkan yardımcısı ünlü iktisatçı Stanley Fischer, şimdi ülkemizden 'yatırım için tam bir güvenli liman' olarak bahsediyor. Ben bunu aylardır yazıyorum bu sütunda.

Yeni ve sıfırdan yabancı yatırım haberleri artmaya başlamışken, Türk bankaları yüksek sermaye yeterlilik oranlarıyla Avrupalı bankalara bile likidite sağlar durumda iken, ocak ayı sanayi üretimi rekor bir artışla yüzde 12 civarında gerçekleşmişken, hükümet üretimin önünü açacak istihdam, vergi, teşvik paketlerini üst üste devreye sokarken, içerideki göreceli durgunluğu aşmak ve küçük işletmeler için nasıl bir çıkış yolu bulabiliriz diye herkes için bir kenarından tutmuş iken... Koca bir halk küresel vartayı kayıpsız atlatalım diye nefesini tutmuş iken...

Başsavcı adeta pusuya yatmış gibi sendikaların sokağa çıktığı günü sektirmede. Anlaşılan ekonominin ipini çekip hükümeti süpürürken buna halk desteğinin gelmesi için sokağın karışmasını beklemiş.

Susurluk skandalı çıktığında 28 Şubat'ı devreye sokup, yargılanması gereken emekli paşaları ödüllendirip banka murahhas üyesi yapmışlar, bu soygunda ekonomiyi ve milleti çökertmişlerdi. Şimdi Ergenekon var, bu sefer savcı karartma operasyonunun baş aktörlüğüne soyundu.

Görüyorsunuz Başsavcı'nın zamanlaması mükemmel, vuruşu ölümcül. ABD krizinin, piyasaların, şom ağızlı yazar-çizerlerin, laikçi büyük sermayedarın başaramadığı 'çökertme operasyonunu' üstlenmiş durumda. Bizim 'demokrasi muhipleri cemiyeti' olan TUSİAD'ın geciken açıklamasının utangaç edası da dikkatlerden kaçmadı.

Kişi başı geliri 7.500 doları aşan, dünyayı gören, turizm yapan, uçağa binen, istikrarı da sömürüyü de gören bu halkı korkutarak pusturmak zor. Devlet zoruyla dayatılan partiler tarihin çöplüğünde, kapatılanlar ise değişimin destanını yazıyor.

Geç kaldınız sayın Başsavcı, güneşi gördük bir kere!

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Türkiye, ABD'nin önüne atıldı

İbrahim Öztürk 2008.03.20

"Kara pazartesi korkusu" gerçekleşti. Ancak bunun içinde hem küresel sarsıntı hem de "savcı katkısı" birlikte vardı. Salı telafi, çarşamba ise bekleme dönemi idi.

Bize göre, Türkiye'deki hem ani bozulmada hem de ani toparlanmada daha çok dış piyasaların etkisi ön plana çıktı. Piyasaların moralini çökerten ve düzelten haberlerin etkisinin ise artık günübirlik hale geldiği vahim bir şekilde görülüyor. ABD'de büyük bir şirket zarar açıklayınca ani çöküşler olurken, birkaç büyük banka bilançosundan güzel haber gelince ise toparlanma kaydediliyor.

Son toparlanmada ise ABD Merkez Bankası FED'in gösterge faizini 0,75 puan düşürmesi etkili oldu. Bu "ittirmenin" etkisi de geçici olacak. Birkaç gün sonra kötü bir bilanço veya makroekonomik veriyle aynı karamsarlık geri dönecek. Belli ki; 2008 yılının hiç olmazsa ilk yarısı boyunca bu günübirlik "al gülüm-ver gülüm" devam edecek. Açıkçası her dönem ticaret devam eder. Şimdi de ilgili aktörler "kriz ve belirsizliğin" ticaretini ustaca yapıyorlar. Ancak, sistematik olarak sürekli korku salmayı beceren piyasa aktörlerinin arkasına takılan ödün vermeye dayalı politikaların işe yaramadığı anlaşılıyor.

Şu an ABD'de enflasyon yüzde 4,3. Son 17 senenin en hızlı yükselişindeki enflasyon beklentileri kötüleşirken, gösterge faiz oranı 2,25'e düşürüldü. Enflasyon ve keskin bir durgunluğun birlikte gerçekleşmesi ihtimali nedeniyle ABD hükümeti elbette enflasyonu kabullenip, durgunluğu önlemeye oynuyor.

Bu yüzden şu anda kabaca reel faizler eksi 2'lerin üzerinde. Tabii bütün bunlar kağıt üzerinde. Gerçekte piyasalarda böyle bir bedava para yok. Kredi veren de zaten azaldı. Maliyeti göze alabilenler için ise borçlanma faiz oranı yüzde 5'in üzerinde.

Türkiye ekonomisi içerideki gelişmelerden sonra dışarıdaki bu çalkantıya ne kadar dayanabilir? Dünya bu haldeyken, Türkiye'yi bunun dışında tutacak bir modeli olan varsa açıklasın. Bakmayın siz TUSİAD'ın gayri ciddiliğine ve Baykal'ın ufuksuzluğuna, akşamdan sabaha alınacak bir tedbir filan yok. En büyük tedbir ise geleceğe yönelik beklentilerin bozulmaması, istikrarın bu ortamda korunması idi. Ancak beklentiye de istikrarı da sözünü ettiğim bu çevrelerin yaptığını görüyorsunuz. Zira beslenme kaynakları kriz ve kaos. Rekabet ortamında katma değer oluşturmak değil.

Şimdiki aşamada soru şu; "savcı vakası"ndan sonra Türkiye'nin gardı hâlâ düşmedi mi? Ulusalci kisve altındaki sınır ötesi odaklara bağlı oligarşi, Türkiye'nin "devlet olma" gardını düşürdü bile. Şimdi Dick Cheney hasadı

almaya geliyor. Ekonomide ise kendi vatandaşlarımız ve yabancı sermaye beklentilerini ekonomik kriz ve siyasi kaos yönünde değiştirdiğinde sonucu tahmin etmek zor.

Diyelim yerli "alışık"tır. Ne on yıllar kaybettirdiler, ne alaca karanlık kuşaklarında nice nesli doğradılar bu ülkede. Yedi senede üç derin kriz yaşatılmış bir ülkedir burası. Fakir-fukara, aç-susuz derken alıştırdılar bizi bu üstü açık mahpushaneye.

Peki ya yabancılar? Şimdilik yabancılar ne olduğunu çözümlmeye çalışıyor. Günübirlük veya bir haftalık etkilerini değil, Türkiye devletinin yönünü nereye çevirmek istediğini kavramaya çalışıyorlar. AB ne olacak? Dünya ile bütünleşme, özelleştirme, yapısal reformların devamı... Eğer devlette cebren ve hile ile de olsa bir kararlı ve anlamlı "yön değişikliği" sezilirse, yani kapalı toplumcu yaşlılar zümresinin Türkiye'yi özgürlük ve kalkınma sürecinden alıkoyacağı kesinleşirse, işte o zaman bohçaları hazırlama sırası gelmiş demektir.

Benim görüşümü mü merak ediyorsunuz? Türkiye'yi kimse bir daha şoklayıp buzdolabına kaldıramaz. Taşlar yerinden oynadı. Millet kendi çocuklarını ve diğerlerininkini artık tanıdı. Karalayıp yaftaladıkları, kendi ellerinde büyüttükleri çocuklarına arkadan tekme atmayacak. Halkı korkutup pusturma dönemi de bitti. Darbe yapsalar, tüm partileri kapatıp yönetimi Başkumandan ve Şeyhülislam Baykal'a devretseler de, göreceksiniz kimse artık bir daha Türkiye'yi mecrasından alıkoyamayacak.

Sadece biraz daha zaman kaybedeceğiz, o kadar!

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Yanlış anlaşılmak hiç anlaşılmamaktan daha yaralayıcı

İbrahim Öztürk 2008.03.24

Geçen hafta, özgür olması gereken üniversite ortamında, her biri 20 yaşını geçen kocaman gençlere AB ve Gümrük Birliği bağlamında bir ders yaptım.

Ne anlattığımı detaylı olarak basına geçtim. Kısaca, AB'nin çağın en büyük projesi olduğunu, zira asırlar süren kanlı geçmişin üzerine sünger çekip, derin siyasî, tarihî, toplumsal yırtıkları tamir edip, ortak aklın ve çıkarların ışığında tek devlete vardıklarını anlattım. Buradan hareketle 'biz de bu çözüm geliştirme ve kriz yönetme iradesinin simyasını ele geçirip sorunları büyütmeden çözmeyi öğrenmeliyiz' dedim. Sorular ve fikirler süreci daha dar alandaki konulara getirdi.

Devam ettim. '1980'lere kadar bu ülkede Kürt sorunu yoktu. Toplum mühendislerinin dümene geçmesiyle bizi birbirine bağlayan dokumuz her yerden tahrip edilince, şimdi çözmek istense de artık neresinden tutulacağı kestirilemiyor. Ötekileştirerek, farkları inkâr ederek, 'benimle aynısın' diyerek gerçek yok edilmez, sosyal barış tesis edilmez. Farklı toplumsal desenler zenginliğimiz olup, gelişen demokrasi bunların daha görünür olmasını mümkün ve zaruri kılar. Bunlara bölünme ve parçalanma sendromuyla yaklaşmak, AB denen olgunun anlaşılmadığını gösterir.

Tornadan çıkar gibi 'türdeşleştirme' dayatması acı bir mahalle baskısına döndürüldüğünden, öz yurdunda, örneğin, Tuncelili olduğunu ifade etmek yerine, Elazığlı olduğunu söyleyip geçiştirmek zorunda kalanlar bilirim. Bunu, belki bölücülük sempatizanlığı, Aleviliğinden dolayı ateistlik iftirası ve hatta tertemiz Alevi bacılarımıza yöneltilen ithamlardan bıktığı için yapıyor.

Benim dersimde özgür tartışma ortamında öğrencilerim de bol bol konuşur. Bir öğrencim, Alevi bacılarımız için bazılarının sarf ettiği ama hiçbir şekilde tasvip etmediğimi belirttiğim tırnak içi ifadeyi 'hakaret' olarak anladı. Defalarca açıklama yaptım, 'madem sırf o kelimenin telaffuz edilmesinden üzüldün, seni haklı buluyorum, bu kelimeyi tırnak içinde de olsa kullandığım için senden ve sınıftan özür dilerim' dedim. 50 civarındaki öğrencim 'yeter hocam maksadınız anlaşıldı' dedi.

Aynı kız öğrencim, dayısı olan ve Yol TV ile alevi.com sitesinin sahibi olan Nejdettin Saraç'ın bu malzemeye, bu ganimete ihtiyacı olduğunu fark etmiş olmalı ki 10 dakika sonra sınıfı terk etti. Dersten sonra da gittim, anlattım, izah ettim, özür diledim, 'iyi ki varsın' dedim. 'Peki hocam.' dedi, Puslu havanın kokusunu hissettiren dayısının etkisi altında kaldı. Provokasyonun farkında olmayan sekiz öğrenciden de imza toplamış.

Öğrencimin babasıyla konuştum. "Konunun bu noktaya çekilmesine üzüldüm." dedi. Oysa 'boşuna çabalama, seni yanlış anlamaya karar verdik' diyenler çoktan devreye girmişti. Başka hedefler kotarılmak istenirken beni malzeme yapıp, yargısız infaz yaptılar. Ödül törenlerinde gülerken çekilen bir fotoğrafımı bulup, sırf yüz kısmını kesip koyarak 'insanlarla duyarsızca dalga geçen bir adam imajı verip', galeyana getirdikleri masum insanlara beni hedef gösterdiler.

Türkiye'deki Alevi STK'larına danışmak ve olayı anlamak, bana da söz hakkı vermek yerine, yargısız infaz ettiler. Başrole de Kamer Genç geçti. Her gün yüzlerce ölüm tehdidi alıyorum. Şimdi ben Hrant Dink'in 'güvercin tedirginliğini' yaşıyorum. Kendisi de Alevi olan eşim, 'yargısız infazda bulunan bazı Aleviler yüzünden bana bakışın değişmeyecek değil mi?' tedirginliğini yaşıyor. Oğlum ise 'seni işten mi atacaklar?' diye soruyor.

Hem özgürlükçü bilim adamı kişiliğim hem de ailem sebebiyle Alevi hanım efendilere asla hakaret edemem, etmem. Biz bu ülkede yaralara merhem olmak için varız. Ancak kimsenin kapı kulu değil, bilim adamıyım. Allah'a da bir can borcum var.

Bir yaya kırmızı ışıktaki geçmemeli, ancak geçerse onu öldürerek mi cezalandıracaklar? Ne yapmışız? Kendi yaşadığım bir acımı naklederken kullanmamam gereken bir kelime ağzımdan kaçmış, acımdan dolayı kaçmış. Maksadım hakaret değil, savunmak. Mazlumluğun arkasına gizlenmiş kinci bir zalimliğe kurban edildim.

Ben uzun süredir kamuoyu önündeyim. Derdim nedir, ne söyleyebilirim, ne söyleyemem bellidir. Bazı gazete ve internet siteleri beni hedef gösteriyor.

Alevilerin canımı yakan tarihî acılarını, bitmek tükenmek bilmeyen bir sömürüye bağlayanlar, bu kültürel alan sanki babalarından kalan kast sistemi imiş gibi beni o toplumdan dışlamaya çalıştı. Tesellim odur ki, Alevi toplum ve fikir önderleri beni anladı, üzüntümü paylaştı. Radyolarında, gazetelerinde, TV'lerinde söz hakkımı kullandı. Binlerce maile bıkmadan cevap verdim. Birçoğu provokasyonu kederle fark etti. Ben Alevilerin bu mert yüreğini sevmişim meğer. Yaşanan bunca acıya rağmen büyük tahrikler altında bile empati yapma yeteneğini koruyor, mazlumken zalim konumuna düşmek istemiyorlar. Bu sayede yeni dostlar kazandım.

Şimdi bir Kerbela susuzluğu ile diyorum ki yanlış anlaşılacak hiç anlaşılmamaktan daha çok yaralıyormuş insanı...

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Türkiye'nin çıkış yolu...

Akademisyen bir dostum "bu memlekette ya ölü ya da deli taklidi yapacak, böylece ayakta kalmaya çalışacaksın" diyor. Üç maymunları oynayacaksın yani; görmedim, işitmedim, söylemedim.

Halbuki mevcut durum bu olsa da konuşmak ve kaliteli bir iletişim kurmaktan başka çıkış yolu yok. Ancak bunun da şartları var. Her şeyden önce 'dürtülerimizle' değil, 'akılla' hareket etmeye karar vermeliyiz. Peki ortak akklı mevcut prangalardan nasıl kurtaracağız?

İstense de bu çağda kimsenin diğerini yok edemeyeceğini, birlikte yaşamaktan başka çarenin olmadığını kabul etmek birinci şart. Yaşananlar bunu yeterince gösteriyor. Aynı geminin mürettebatı olarak gemiyi batırmadan hedefe varmak gerek. Yani önyargısız bir iletişimin başlangıcı için ortak kader ve mahkumiyetlerimiz veri alınmalıdır. Bir defa buna karar verdiğimizde, gemide sonsuz seçeneğin olmadığı da açık olduğuna göre, mevcut imkan ve kısıtlar arasında bir optimizasyon yapma gereği kavranacaktır.

Bu ise samimi bir diyalogun başlangıcı olacaktır. Anlaşmaktan başka çaresi olmayanlar inanın bunun en etkin yolunu bulacaklardır. Samimi bir şekilde birbirimizin gözlerinin içine bakmak zorundayız. Samimiyet pırıltısını yani empati yaptığımızın sinerjisini muhakkak surette muhatabımıza verebilmeliyiz. Cümlelerimizi 'ben' diye kurmaya başlamalı 'siz' diye değil. Örneğin 'benim' özgürlüğümü talep edeyim; ancak 'senin' özgürlüğüne hayır demek gibi hastalıklı bir duruma düşmeyeyim.

Bu noktada toplumsal barışı kendi varlığına tehdit olarak görüp ayrık otlarının temizlenmesi acilen gerekir. Terk edilmiş savaş alanları, mayınlar temizlenmedikçe tarıma ve berekete açılmaz. Soğuk savaş döneminde kurulmuş olan ve şimdilerde kendini imtiyazlı bir sınıf olarak gören, hukuktan ve millet iradesinden yalıtılmış kesimler tefsiye edilmeden bu topraklar demokrasi tarlasına çevrelemez, özgürlük ve kardeşlik hasatı başlatılamaz.

Daha dün bölücü eşkıyalara sırtarak dağda karanfil dağıtanlar şimdi başımıza anti emperyalist ve sözde ulusalcı kesilmişken, ölüm projeleri ve bombalarıyla yakalanmışken 'ortamı yumuşatmak' lafı bir hayli havada kalıyor.

Son dönemlerde birçok yazıma konu olduğu üzere ekonominin buradan bir adım daha öteye gidebilmesi için iktisat tarlasının mayınlardan temizlenmesi şarttır. Kim ne derse desin, ekonomi krizlere tarihî bir direniş gösteriyor. Bunda birkaç faktör etkili oluyor. Her şeyden önce ekonomide rasyolar, dengeler gerçekten iyi idare edilmiş. Şu sıralar piyasalardaki durgunluk nedeniyle esnaf haklı bir sıkıntı içinde olsa da, Allah'tan Merkez Bankamız 2006'nın ortasından beri öngörülü adımları atmış da şimdi ödenmeyen krediler, borçlar, konut sektörü gibi sıkıntılar asgari düzeyde tutulmuş.

Bankacılık sektörüne bakıyoruz, kriz sonrasında kurulan denetim mekanizmaları iyi çalıştığından yine göstergeler tıkırında gidiyor. İkinci olarak ekonominin yükü iyi ki kamudan alınıp özel sektöre devredilmiş. Böylece geçmiş yıllarda istikrardan ziyade bulanık sulardan kazandığı için yangına körükle gidenler yola gelmiş ve şimdi istikrar feryadı içine girmişlerdir. Hele büyük miktarda yabancı sermayenin içeride kalıcı olarak park etmiş olması büyük bir talihtir. Zira onlar Türkiye'yi gelecekte bekleyen büyük fırsatlara odaklandıklarından mevcut 'kırılmalar' geçici olduğu sürece Türkiye'nin aşağı yönde gitmesine izin vermemektedir.

Sonuç olarak, makro ekonomik istikrar ancak kısa-orta vadeli büyüme sürecini tetiklemişti. Bunu başardık. Ancak büyümenin kalıcılığı ancak ekonominin önünü kesen siyasi ve diğer iktisadi katılıkların ortadan kaldırılmasıyla mümkündür. Susurluk'a 'faso-fiso' diyen, halkımızın kirlenmeye karşı başlattığı onurlu hareketleri 'mum söndü' gibi onursuz iftiralara eklemleyip direnişi sabote edip altında kalanları unutmamak. Şimdi Tayyip Bey az konuşmalı, olayı siyasallaştırmadan kaçınmalı, ancak adaletin arkasında da kararlı bir şekilde durmalıdır. Hele yüksek yargı organlarımız acilen illegalitenin parçası olmadığını göstermek zorunda.

Ankara Türkiye'de midir, göreceğiz!

İbrahim Öztürk 2008.03.31

Anadolu Aslanları İşadamları Derneği (ASKON) 5. Olağan Genel Kurulu'nu geçen cumartesi günü Başbakan'ın da katılımıyla Çırağan Sarayı'nda gerçekleştirdi. Bize de 'Yılın Ekonomi Yazarı' ödülünü layık gördüklerinden törene katılanlar arasındaydık.

Ben törende siyasilerden ziyade işadamlarının tavrı, duruş ve konuşmalarına kilitlendim. Bir kez daha gördüm ki, Türkiye'nin dört bir yanından gelip salonu dolduran yüzlerce ASKON üyesi işadamı bütün Türkiye gibi adeta nefesini tutmuş, bekliyor. Öyle ya küresel kriz ve Anadolu'nun arka sokaklarına kadar sirayet eden acımasız bir rekabetle boğuşuyorlar. Yetmezmiş gibi bir de içeride derinleşen belirsizlik ve göreceli durgunluk var.

İşadamı bu şartlar altında nefesini tutmuş neyi mi bekliyor? Neyi bekleyecek, millet iradesinin mükemmel bir katılım ve Meclis aritmetiğiyle ortaya çıktığı genel seçimlerin daha boyası parmaklarımızdan çıkmadan bir darbe de kendi devletinden, kendi yargısından, kendi medyasından mı yiyecek, bunu bekliyor. Üzerinden bir sene geçmeden iki partisi ve temsil kabiliyeti açısından Meclis'in yarısı kapatılma tehlikesi altında.

Görüyorsunuz, işadamı da, ekonomi de fazlasıyla dirençli çıktı ve bugüne kadar geçmişle kıyaslanmayacak büyük bir direniş sergiledi. Ancak her şeyin bir sonu var. Ekonomi bütün dünyada psikoloji ve bir beklentilerin sırtında ilerler. Cuma günü Hürriyet'in Yüksek Mahkeme tarafından anında yalanlanan 'mahkeme, kapatma davasını kabul etti' yönündeki yönlendirme amaçlı dayatma haberi bile piyasaları altüst etmeye yetti. Yani ekonominin gardı düşmek üzere. Konferanslar nedeniyle karış karış Anadolu'yu geziyoruz. İşadamı burnundan soluyor. Şirketler ayakta kalmak için yakında işçi çıkartma yarışına girecekler. Seçim olmuş. Millet, iradesini sağır sultana bile duyurmuş, istikrar lehinde kapı gibi bir irade beyan etmiş, ancak kimin umurunda?

Ancak sorumluları millet artık tanıyor. Geçmişteki istikrarsızlıklar için hep siyasiler suçlanageldi. Geçmiş bilmem ancak şimdi sorunun kaynağında ayan beyan yönetemeyen çağdışı sistem var. Herkes aklını başına devşirmeli. Demokrasiden umut kesilir, bir de krizle millet tekrar çökertilirse kimse çocuğunu huzur içinde sokağa salamaz, okula, alışverişe gönderemez.

Hatırlatayım, Müslümanlar Osmanlı'da askerlik, memurluk ve ilim işleri ile uğraşırken sonunda çağı sektirmiş, bağımsızlıklar ve nüfus mübadelesi sonrasında, geride bırakın işadamını, tren sürecektir yerli makinist kalmamıştı. Ne yazık ki Cumhuriyet döneminde de bu bürokrasi-asker-üniversite dayanışması devam etti. Türkiye'yi kurdukları haksız rant düzeninin önceliklerine hapsettiler. Sonunda olan oldu, dünya çapında işadamı yetiştiremeyen, üretimden ve rekabetten kopan ülke bu zevatin maaşını ödemek için bile IMF'nin kapısına düştü.

Ancak yine ders almış değiller. Öncü olması gereken üniversite ideolojik ve baskıcı bir yobazlık kalesine, adalet mekanizması milleti püstermek için korku tapınağına, askeriye ise yakın geçmişe kadar doğrudan siyasi partiye dönüştürüldü.

Son beş-altı senedir istikrar ve güven sayesinde ekonomide elde edilen büyük başarılarından sonra işadamı artık bavulunu eline alıp dünyaya açılmaya başladı. ASKON, MÜSİAD, TUSKON gibi yerli işadamı dernekleri ile tarihi bir uyanış yaşanıyor, millet kaderini eline alıyor. Ancak işte görüyorsunuz, işadama, rekabete, üretime, zenginliğe, refaha düşman eski kafalı kapalı toplumcular genç bir neslin iş, aş ve özgürlük arayışına umursamaz bir direniş sergiliyor. Adeta 'bu kadar istikrar ve özgürlük yeter' diye ipi çekmeye başladılar.

Bu yüzden ASKON Başkanı Mustafa Koca bütün feryadını 'derin özgürlük' noktasına teksif ediyor. Artık özgürlük olmadan istikrar da ekonomik atılım da boş bir hayal olur. Ankara vereceği kararlar ya millettten ve dünyadan kopup gülünç duruma düşecek ve neden olacağı zaman kaybına rağmen kendi sonunu hızlandıracak. Ya da artık şu akıl tutulmasına bir son verip, kendi yaşamayacakları zamanları ilgilendiren konularda çocuklarımızın üzerinden ellerini çekecek.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Hükümete ve işadamlarına 'çıkış' yolu önerileri

İbrahim Öztürk 2008.04.03

Son yazımda "Ankara Türkiye'de midir?" diye sormuştum. Esasen Ankara'nın Türkiye'de, Türkiye'nin de Ankara'da olmadığını biliyoruz.

Öyle olmasa idi yaşını başını almış insanlar sistemin tepesinde oturup 2001 krizinin son bahanesi olan "kitapçık fırlatma" olayına mahal verirler miydi? Oligarşi tipik bir "benden sonrası tufan" mantığı içinde. 1930 yıllarının tepeden inme dayatma modernite anlayışı ile, yeni bir dünyanın eşiğine gelip dayanmış ve bu dünyanın da fena halde farkında olan millet arasındaki makas iyice derinleşmiş durumda.

Dikkat ediyorum da bir ay öncesine kadar işadamlarımız daha çok şirketlerinin sorunlarına odaklı isabetli sorular sorardı. Buradan yola çıkarak birlikte bir yol haritası çıkartmaya çalışırdık. Günün sonunda eve dönerken ben işadamlarının içinde bulunduğu durumu daha yakından görmüş, işadamları da artık nelerin yapılması gerektiği konusunda elinde olabildiğince somut bir öneri listesine sahip olurdu.

Oysa Ankara, işadamlarını bir kez daha zehirlemişe benziyor. Karşılaştığım işadamlarından aldığım izlenim şu; demokrasi ve millet iradesinin bir kez daha mecrasından saptırılması ve dünyada yalnızlaşma ihtimalinin oluşturduğu belirsizlik nedeniyle yeniden içe kapanma sürecine girilmiş. Böyle ortamlarda kısa vadecilik, kur-döviz-faiz hesapları öne çıkmakta ve uzun vadeli girişimcilik kalitesi yok olmaktadır.

Bana sorulacak olursa, işadamları hep bahsettiğimiz "o büyük resme" bakmaya devam edip ufka odaklanırsa, hem kendisi hem de Türkiye kazanacaktır. Hiçbir şey yapamıyorsa yabancı işadamlarının tavrına bakıp kendini sağdan hizaya sokabilir. Yabancılar Türkiye'nin büyük yarınlarına odaklanmaya devam etmektedirler. Şimdilik bir süreç olarak kapatma davasının bu algılamayı değiştirmesini beklemiyorum.

Türkiye ekonomisinin her şeye rağmen gardı açılmış değil. Bakınız dünya da artık durgunluk ve arz şoklarına dayalı bir yüksek enflasyon baskısı altında. Derin kriz tedirginliği ABD semalarını karartmaya devam ediyor. AB ise kurbanlık koyun gibi sırasını bekliyor.

Böyle bir ortamda 2007 yılında 60 ülke arasında enflasyonu en fazla düşüren ülke Türkiye oldu. Merkez Bankası'nın çalışmasına göre, 60 başlıca ülkenin 2007 yılındaki ortalama enflasyon artış oranı 2 puan. Türkiye ise hedefi fazlasıyla şaşırdı ancak, 1,3 puanla enflasyonu en fazla düşüren ülke olmayı da başardı. Bir ülkede enflasyon olduğu zaman illa da birileri suçlu olmaz. Enerji, emtia ve bilhassa küresel ısınma nedeniyle gıda fiyatları enflasyonun baş sorumlusu.

Yine böyle bir ortamda Türkiye 2007 yılında yüzde 4,5 oranında büyüdü. Tabii bu "yeterli bulunmadı". Halbuki Türkiye, dünyadaki benzer konjonktürlerde bırakın büyümeyi zaten krize girerdi. Görüyorsunuz geldiğimiz aşamada yüzde 4,5 büyümeyi beğenmez hale gelmişiz. Türkiye'nin kazandığı bu bilinç düzeyi ve ekonominin direncinin artmış olması büyük bir güvence oluşturmaktadır.

Ancak bu büyümenin bizi yarışın içinde tutamayacağını biliyoruz. İşsizlik bu şartlarda düşmez. 2008 yılının kayıp yıl olmaması için birtakım öneriler sunmak istiyorum: (1) Kapatma davası artık unutulsun. (2) Çete temizleme süreci kararlılıkla devam etsin. (3) Yaşananlardan ders alınıp, daha ilkeli davranılsın, ucu bize dokunana kadar beklenmesin, AB reformları konusunda daha bir ciddi davranılsın. (4) Yaşanan antidemokratik dayatmayı lehine değiştirecek umuduyla, hukuk ve millet iradesi tanımaz oligarşiyle asla zehirleyici ve şaşılık kaynağı olacak bir işbirliğine girilmesin. (5) Zaten kararlılıkla başlanan ikinci nesil reformlara devam edilsin. (6) Enflasyon hedefi yüzde 6'ya revize edilip faiz indirimine ağırlık verilsin, piyasalara likidite sağlansın, iç talep bir an önce harekete geçirilip esnafa soluk aldırılsın. (7) Bütçe açığı geçici olarak yüzde 2 olarak belirlenip, kamunun altyapı yatırımları üzerinden piyasayı rahatlatması için kaynak oluşturulsun.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Kapatma davasının ekonomide ilk sonuçları

İbrahim Öztürk 2008.04.07

"Yargı darbesi" ifadesi, bana ait değil, dünya basını ve siyasi önderlerinin ortak görüşü. Çok mu haksız bir değerlendirme? Daha seçim sandıkları depolarda toz tutmadı bile.

Üstelik bir de seçim öncesinde yapıldığı iddia edilen ve neredeyse tümü yanlış medyanın uydurma, yalan, hukuki mesnetten mahrum ve tekzip yemiş haber kupürlerine dayalı bir dosya ortaya konuldu. Bu dosya da ilginç bir şekilde "muteber" bulundu. Meclis'in yüzde 60'ına kilit vurulmak üzere. 20 milyona yakın seçmen ile birlikte Başkomutan da yargıcın karşısına gidiyor.

Geçmiş dönemde cumhurbaşkanlığı CHP'nin Çankaya örgütüne çevrildi. Şimdi çeteci olarak ellerine kelepçe vurulanların ağır lanma yeri oldu. Atatürk'ün millet egemenliğini ikame ettiği yer, adeta "illegalitenin" idare merkezine çevrildi. Yine genel seçimler öncesinden başlayan süreçte yargı CHP'nin tehdidi altında oyunun ortasında kural değiştirdi. Şimdi utanmadan "Açılan dava devam ederken kural mı değiştirilir?" deniliyor.

Aslında ben "Bu konuyu unutup, ekonomide işimize bakalım" diyenlerdenim. Ancak diyemiyoruz, çünkü art arda indirilen darbelerden sonra ne yazık ki çok güçlü olduğu bir dönemde ekonominin gardı açılmaya başlandı. Tam da not artışı beklerken, notlarımız düşmeye başladı. Hazine'den sorumlu Devlet Bakanı Mehmet Şimşek, "Artık IMF'ye ihtiyaç yok." diye konuşurken, mayıs sonunda bitecek anlaşmanın bir yenisiyle tahkim edilmesi şart oldu. Yatırım kararları askıya alındı, insanlar fal bakar gibi mecalsiz, fersiz ve anlamsız gözlerle uzak ufuklara daldı.

Allah'ım, kendi ülkesine, kendi halkının refah ve özgürlüğüne bu kadar acımasız, bu kadar tahammülsüz bir kinle ve intikam hissiyle saldıran "devlet aygıtı" hangi sömürgede görüldü?

Bakın öncesi de var ancak Eylül 2007'den beri Türkiye ekonomisi krize karşı mükemmel bir direniş sergiliyor. İnsanlar geçmişte 2001 krizine neden girdiğimizi açıklamaya çalışırken, şimdi ise neden girmediğimizi sorguluyoruz.

Aslında cevap basit, 2001 krizi öncesi yanlış olan ne varsa şimdi düzgün de o yüzden.

Burayı biraz açalım...

Krizin arefesinde bütçe açığı (GSYH'ye oran) yüzde 8, cari açık yüzde 3,7, brüt borç stoku yüzde 70'in, toplam dış borç yüzde 50'nin üzerinde idi. Enflasyon ortalama olarak yüzde 70'in, reel faizler yüzde 20'nin, nominal

faizler ise yüzde 90'ın üzerinde idi. Bankaların sermaye yeterlilik oranı dibe vurmuş, yabancı para pozisyonu kaldırılamaz bir riske dönüşmüş, bankaların varlıklarının yüzde 70'ten fazlası kamu kağıtlarına tahsis edilmiş, bankalar kredi veren kurum olmaktan çoktan çıkmıştı. Vatandaş tasarrufunun yüzde 75'ini yabancı para cinsinden tutarken, yerli paranın oranı sadece yüzde 25 kadardı. Faiz harcamalarının GSYH payı tam tamına yüzde 23 kadardı. Bunun sonunda gelir dağılımı "Zimbabveleşmişti". Nüfusun en zengin yüzde 5'lik diliminin, en fakir yüzde 5'lik dilimin tam 12,5 katı kadar geliri vardı. İşsizlik de yüzde 12 civarında idi. İthalatın içinde altın pay lüks tüketimindi. Gelir dağılımını ölçen Gini katsayısı tam 0,44 kadardı. Yani dramatik oranda bir sömürge işareti.

Bakın, halkın ülkesinden kopartılıp geri püskürtüldüğü bu ortamda devreye derin rantçılar girmişti. Örneğin emekli askerler medya plazalarda, holdinglerde ve meşhur "hortumcu" off-shore (denetim dışı kıyı bankacılığı) bankalarında "danışman", sözde özel üniversitelerin yönetim kurullarında ise murahhas azalığa terfi ettiler.

Yetişen bir avuç parlak beyin yurtdışından döndüğünde işsiz gezerken, yabancı lisan, piyasa, rekabet, liyakat gibi çağdaş kavramlara Fransız yaşlı insanlara tomar tomar paralar neden verildi? Haksız rant takibinde ve devlete kafa tutmada sağladıkları paravan görevi nedeniyle tabii ki.

Şimdi bazılarının haksız yalılarının, villalarının bir de silah deposuna döndüğünü görüyoruz. Utanmadan bunun adına Atatürk düzeni dediler! Böyle bir ortamda ekonomi neden krize girmesin ki? Neden "hasta adam" manşetleri atılsın ki? Neden "Türkiye'de bedava mal kapatma devri" diye haberler yapılmasın ki? Nitekim hepsi gerçekleşti.

Sonraki yazımda, "şimdi ekonominin neden ve nasıl direndiğine", bu muhteşem devranın milletimize nasıl zehir edildiğine eğileceğim.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

2001'de çöken ekonomi şimdi nasıl direniyor?

İbrahim Öztürk 2008.04.10

Bu yazıya devam etmeden, önceki yazının rakamlarını da lütfen önünüze alıp öyle okuyun. 2002 sonrası olumlu yanlarından bolca istifade ettiğimiz gibi, dünyaya entegre bir ekonomide şimdiki olumsuzlukların da belli bir bedeli olacak.

Ancak daha önceleri iç yapının zaaf ve kırılganlıkları büyük olduğunda dışarıdaki bozulmalar içeriye hızla büyümüş olarak sirayet ederken, şimdi iç yapımız sağlam olduğu için direnebiliyor. Bakalım bu direnişin kaynağı neymiş?

2007 sonu itibarıyla bütçe açığı (GSYH olarak) yüzde 1,6 ile neredeyse ortadan kaldırılmış. AB normlarına göre borçların toplamı yüzde 40'lara, net kamu borç stoku yüzde 30'lara, toplam dış borcun oranı da yüzde 36'ya gerilemiş. Türkiye'nin mali yapısında artık bir kırılganlık söz konusu değil. Enflasyon ise son dört yıldır tek hanede. Dünya enflasyon baskısıyla boğuşurken, hedefi tutturamasa da Türkiye 2007'yi hiç olmazsa enflasyonu düşürerek kapatmış.

Nominal faizler yüzde 17, reel faizler yüzde 8-9 bandında. Borç döndürme sorunu, enflasyon baskısı, cari açık, hızlı büyüme ve ulusal tasarruf yetersizliği gibi birçok baskı altında faizleri daha fazla düşürmek ancak hayal âleminde olur.

Keza faiz harcamalarının GSYH'dan aldığı pay ise yüzde 23'lerden 7-8 bandına gerilemiş. Gerçekten de ortalama büyümenin yüzde 7 civarında gerçekleştiği 2002-2007 yılları arasında bütçe açığının, enflasyonun ve faizlerin bu kadar büyük bir hızla düşmesi büyük bir başarı hikâyesidir. Türkiye ilk defa bu dönemde verimlilik ekonomisi kavramı ve ihtiyacı ile karşılaştı. İhracatı artırma performansı ithalatın üzerine çıktı.

Artık enflasyon dönemlerinde olduğu gibi "hormonlu" değil, gerçek bir büyüme yaşıyor. İster YTL, ister dolar cinsinden bakınız. Büyümenin tetiklediği istihdam artışı, az da olsa işsizlikteki azalma, büyüme ve kişi başı gelirdeki artış, enflasyon ve faiz harcamalarındaki gerileme ve nihayet Türk Lirası'nın alım gücündeki artışa paralel olarak gelir dağılımındaki düzelme ve fakirlikteki azalma hem TÜİK hem de TÜSİAD-Merkez Bankası ortak çalışmasına yansımış durumda. Nitekim Gini katsayısı olarak bilinen gelir dağılımı göstergesi 0,38'e kadar gerilemiş, yani gelir dağılımında anlamlı bir düzelme kaydedilmiştir.

Bankaların sermaye yeterlilik oranı yüzde 18 ve üzerinde (yasal sınır yüzde 8), mevduatlar içinde yabancı para payı yüzde 27'lerde, geri kalan ise Türk Lirası'ndadır.

Cari açığın oranı yüzde 5,8'dir. Ancak finansmanında sıcak para etkisi olmayıp, tümüyle doğrudan yabancı sermaye yatırımları ve uzun vadeli krediler devrededir. İlaveten, cari açığın artış oranı ise gözle görülür oranda azalmaktadır.

İşte bütün bu nedenlerle piyasalarımız direniyordu. Borsanın düşüşü dünyaya paralel, döviz piyasaları oldukça sakin ve faizler de yine yüzde 17'lerde istikrarlı bir seyir izliyordu. Daha bilimsel ve güvenilir şartlarda yapılan ölçümlere göre gerçek zenginliğimiz ortaya çıkınca milli gelirin 658 milyar dolar, kişi başı gelirin ise 9.300 dolar olduğu anlaşıldı. Bu şartlar altında yatırım kararları yerinde, yabancı sermaye girişlerindeki takvimde ise bir değişiklik yoktu.

Tam da bu noktada dünyanın kötü bir ortamdan geçmesiyle Türkiye kredi derecelendirme notunda bir artış bekliyordu. Bu karar, derecelendirme şirketlerinin masasında duruyordu. Ancak devreye çeteler ve yargıçlar girince, psikolojiler ve tabii ki beklentiler bozuldu. Şimdi kur ve faizlerdeki çıkış gelecek ayların enflasyonuna ve diğer temel rasyolara yansıtacak. Durgunluk süreci başlayabilecek. Bütün bunlara bakarak ilk not düşürme haberi Standard and Poor's'tan geldi. Durağan olan notun yönü negatife çevrildi. Bunu diğer kurumların bozulan notları takip edebilir.

Krizden başını yeni kaldırmış, çukurdan daha yeni yeni düzlüğe çıkmakta olan ülkenin istikrarına, halkın iradesine, dünyanın gidişatına meydan okundu.

28 Şubat'tan biliyoruz. Halkın geriletildiği ortamda boşaltılan alanlara üst düzey atanmış soyguncular deplase olur. Cepler doldurulup, Atatürk adına illegalitenin cephanelikleri tahkim edilir.

Yazık ki ne yazık!

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Enflasyonla mücadelenin geleceği

İbrahim Öztürk 2008.04.14

Türkiye'nin ihtiyaç duyulan yüzde 7 bandındaki büyüme patikasına geri dönebilmesi ancak, enflasyonun mevcut düzeylerinden geri çekilebilmesine bağlı.

Zira uzun vadeli gözlemler, büyüme ile enflasyonun asla bir arada yaşayamayacağını gösteriyor. Türkiye bunun en bilinen örneği. Ayrıca Türkiye, benzer ülkeler içinde hâlâ en yüksek enflasyona sahip olanlardan. (Şekil-1)

O halde sürdürülebilir bir büyüme patikasına ulaşabilmek adına enflasyonda düşük düzeyde kalıcı istikrarın yakalanması şart. Türkiye'nin 2002-2005 arasındaki enflasyon mücadelesi tam bir başarı hikayesidir. Yüzde 70'ler bandındaki enflasyon 2005 yılı sonunda yüzde 7,7'ye düşürüldü. Yaklaşık 10 kat. Hatta başarının dozu kaçtığı için şirketler buna ayak uydurmakta bile zorlandı.

Enflasyonla mücadelenin geleceği açısından burada anlaşılması gereken temel üç dinamik var. Talep yapısı, maliyet-verimlilik çelişkisi ve beklenti idaresindeki başarı.

2006 yılının ortasında enflasyonda dirençli bölgeye girilene kadar talep cephesinde özel bir baskı uygulanmış değil. Tam tersine, yüksek büyümeye ve tasarruf-yatırım açığına rağmen nominal ve reel bazda kredi faiz oranları düştü. Fon fazlalığı olan dış alemin buna katkısı anlamlıdır. Türkiye de bunu çekmeyi başaracak bir kıvama getirilmiştir.

Bilindiği üzere iç talep 2000 yılında zirve yapmış, dünyadaki ve içerideki diğer sistemik çarpıklıklar da devreye girince ağır bir kriz gelmişti. 2001 sonrasında ise iç tüketim ancak 2003 yılında 2000 yılı seviyesini yakalayabildi. Bu nedenle zayıf talep, göreceli olarak enflasyon mücadelesine katkıda bulundu. (Şekil-2)

Ancak özel nihai tüketim harcamaları 2006 yılında 2000'li seviyeleri çok aşarak zirve yaptı. Bu aşamaya kadar para politikaları -istikrarı elden bırakmadan- büyüme eğilimlerini destekler mahiyette gelişmişken, talep enflasyon açısından sıkıntı oluşturunca daraltıcı para politikalarıyla bastırılması gerekti. Yani içeride piyasanın belini büken bu gelişme daha yeni olup, tercih değil zorunluluktur. Ancak bu cepheden daha fazla katkı almak zor, maliyeti ise aşırı fazladır. (Devam edeceğim)

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Enflasyonla mücadelenin geleceği (2)

İbrahim Öztürk 2008.04.17

Önceki yazıda önce talebin enflasyon mücadelesine katkısını, ardından da verdiği zararı konuştuk. Devam ediyorum.

2005 yılının sonuna kadar enflasyonu düşüren süreçte en büyük iki katkı kamu mali dengelerinde (bütçe açığı ve borç yükü) meydana gelen iyileşmeler (Şekil-3) ve reel sektörde kaydedilen büyük verimlilik atılımından (Şekil-4) geldi. Kısmi verimlilik 100 bazından 170'e, toplam faktör verimliliği 1990-2001 arasındaki "yok mesabesinden" yüzde 45'e sıçradı. Böylece 2002 yılından beri emtia fiyatlarında kaydedilen baş döndüren maliyet artışlarının hızlı büyüme döneminde enflasyon üzerinde oluşturacağı olumsuz etki, verimlilik ve kamu mali dengelerindeki toparlanma sayesinde bastırıldı.

Sorun şu ki; 2006 ortasından sonra ekonomide verimlilik artışı ile kamu mali dengelerindeki düzelmenin doğal sınırına gelindi. Ancak girdi maliyetlerindeki rekor artış hız kesmediği gibi devam etti. Uluslararası ortam bozuldu, arz yönlü enflasyon baskısı artık dünyanın bir sorunu haline geldi. Böylece 2002-2005 dönemindeki sürecin tersi yönde bir baskı ortaya çıktı. 2002-2005 yılları arasında, yıl sonunda ortaya çıkan enflasyon gerçekleşmeleri her seferinde hedeflerin bir hayli altında kaldığından (şekil önceki yazıda), hem MB'nin hem de hükümetin enflasyonla mücadelede inandırıcılığı ve kredibilitesi arttı. Oysa 2006-2007 yıllarında enflasyon hedefleri tutmayınca kredibilite zaafı ortaya çıkmaya ve artan oranlarda beklenti idaresi zorlaşmaya başladı.

Nitekim 2007 yılında talep yere çakıldı ve büyüme yüzde 4,5 mertebesine geriledi. Evet, enflasyon yılı düşerek tamamladı, ancak istenen düşüş gerçekleşmedi. Zaten 2007 yılında dünyada da enflasyonu düşüren ülke sayısı parmakla gösterilecek kadar az. Bu koşullarda enflasyonu düşürmek üzere talebin daha fazla bastırılması imkânı kalmadığı gibi, bunu temin etmek üzere sürdürülen göreceli yüksek faiz politikasının neden olduğu durgunluğun sosyal maliyeti de bir hayli derinleşti. Bu meyanda talebin daha fazla bastırılması için piyasanın aşırı likiditesiz bırakılması da dahil olmak üzere, daraltıcı para politikalarının gevşetilmesi gereği ortaya çıkmaktadır.

Ancak bu, ekonomiye ivme kazandırırken enflasyon mücadelesine muhakkak surette başka cephelerden katkı gelmesi gerekiyor. Bu bağlamda küresel maliyetler geri gelene kadar yüksek büyüme ivmesi 2008-2009'da yüzde 5'i aşamayacak. Ayrıca enflasyonla mücadelenin kurgusu üretim ekonomisine kaydırılmalı, 2008 ve sonrası için hedeflenen ikinci nesil reform takvimine uyulmalıdır. Sosyal güvenlik reformu, emek piyasası reformu, enerji atılımı, altyapı yatırımları, mesleki eğitim reformu acil olarak neticelendirilmelidir. Kalkınma ajansları aktif hale getirilmeli, kamu personel reformu yasası hayata geçirilmeli ve kamunun liderlik ve sinerjisi Anadolu esnafının hizmetine sunulmalıdır.

Son olarak beklentilerin bozulmasına, yabancı sermayenin yaklaşımını olumsuz yönde revize etmesine neden olacak yaklaşımlardan uzak durulmalı, istikrar korunmalıdır.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

MÜSİAD'da Ömer Bolat'ın ardından...

İbrahim Öztürk 2008.04.21

MÜSİAD'da Ömer Bolat yerini Ömer Cihat Vardan'a bıraktı. Dernek, seçkinlerin halkımıza reva gördüğü vesayet muamelesine bir itirazın sonucunda doğmuştu. Ekonomide hakkaniyet esasına dayalı bölüşüm modelini, işyerinin vizyon ifadesi yapanların duruşunu temsil etti.

İşte Bolat bu sevdaya, dört yılı başkanlık olmak üzere, tam 15 senesini verdi. Tabandan başladı, tavanda bitirdi. 'Miras değil, alın teri' derler ya, aynen öyle. Bolat, MÜSİAD zümre egemenliğine dayanmadığından başka birtakım kurumlarda olduğu gibi 'eşitler arasında daha eşit' birtakım ailelerin kontenjanından kurumun başına zembille inmedi. İnsanlardan bir insan oldu ve 'milletin efendisi, ona hizmet edendir' düşturu onu alıp buralara getirdi. Kurumun dokusunu oluşturan Anadolu insanı, kendi çocuklarını bulup yüceltme konusunda vicdanında asla şaşmaz bir teraziye sahiptir.

MÜSİAD üyeleri Türkiye'ye istişarenin, ortak payda oluşturma'nın, burada uzlaşmanın ve demokratik erdemin derslerini bir arada sunuyor. Bolat döneminde kurumun ivmesi tavan yaptı. MÜSİAD'ın mesajı bugün sadece 24 saat içinde Anadolu'nun arka sokaklarına kadar dalga dalga yayılacak bir değer zincirine dönüşmüş durumdadır. MÜSİAD, siyasi ve toplumsal skalanın bütün renkleri üzerinde saygıdeğer bir etkiye sahiptir. Bu yüzdendir ki, kurum üzerine onlarca yüksek lisans ve doktora tezi yazıldı.

Geldiğimiz aşamada Bolat'ın elde edilen kazanımlardaki katkısı izah etmeyi gerektirmeyecek kadar açıktır. Ancak Bolat bir geleneği, bir kurumsal hafızayı, bir kolektif birikimi temsil ediyor. Bolat neticede MÜSİAD'ın bir çocuğudur. Burada kurucu başkan Erol Yazar ve ardından Ali Bayramoğlu gibi kişilerin kattığı desen farkını büyük bir memnuniyetle gözlemlerken, esas olanın kurumlar ve kurucu öğreti olduğu MÜSİAD örneğinde bir kez daha ön plana çıkıyor.

'Kamusal yarar sağlayan' bir sivil toplum kuruluşu olarak MÜSİAD gücünü elbette sayısı 3 bini geçen ve Anadolu sathına yayılan üyelerinden alıyor. Ancak bu sayı aslında başka bir aritmetiği ifade ediyor. Bir kere ismiyle müsemma, MÜSİAD 'müstakildir'. Takipçi değil, önderdir. Kimsenin arka bahçesi olmadı. Tek bağı Anadolu insanıdır.

MÜSİAD daha iyisini getirene kadar kurulu olanı yıkmaz, yıkıcı ekiplerin yanında yer almaz. Ayrıca iyiyi ve güzeli görünce de takdir ve teşekkürde utangaç davranmaz. Kısaca kurum sağlıklı, sahici ve dengeli davranışlara sahiptir.

MÜSİAD yerlidir de. Bir ayağı bu topraklarda, diğer ayağı ile evrenseli ilmek ilmek dokur. Açık toplum normlarında yerelden küresele bir serüvenin, bir fetihçi aklın ve heyecanın temsil edildiği yerdir. Üç kıtanın efendisi bir milletin şoklanıp buzluğa kaldırılmasına, hafıza kaybına uğratılmasına bir itirazın mücessem halidir.

Son olarak MÜSİAD entelektüel olarak yapıcı, iddia ve duruş sahibidir. Anadolu sağdan hizaya baktığında gözü, çocuklarına içine haram katılmamış bir lokma endişesinin sahibi olan bu kişileri arar. MÜSİAD bu rüyaya gönül vermemiş olanları hızla bünyesinden dışarı atar. Zira loş ışıkların, şuh kahkahaların altındaki haram sofralarda göbek büyütenlerin Anadolu'nun temiz sütüyle bir doku uyumu sorunu olduğu, yaşanan günlük bir gerçek halini almıştır.

Bolat işte bu zincirin bir halkasıydı. Bazı insanlar vardır, 'ne yapsa altına imza atarım' dersiniz. Benim için Ömer Bolat böyledir. Biliyorsunuz, 'Nasıl bilirdiniz?' sorusu bizim kültürümüzde burun direği sızlatan ve ürperten türdendir. Bir namazlık saltanatımızın olacağı musalla taşında, varlığın bu yakasıyla kurduğumuz son iletişim anında bu soru düğüm olur kalır. Ben Bolat'ı, yolu kesişen herkese bir iyiliği dokunmuş, iyi bir mümin ve vatanperver olarak tanıdım. Daha yaşı genç, ancak tecrübesi engin olan değerli dostumun memlekete yapacağı esas hizmetlerin kendisini beklediğini o da biliyor.

Güle güle I., hoş geldin II. Ömer.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Ekonomide 'sessiz' kriz derinleşirken

İbrahim Öztürk 2008.04.24

Bizim tarzımız biliniyor. "Bana madem hükümettir, çözsün" kolaycılığı yerine, kendimiz de inanacağımız bir öneri bulana kadar o konuda eleştiri getirmiyoruz. Şimdi bu yazıda eleştiri yapıp, ardından tam da bu

noktalarda bazı öneriler getirmeye çalışacağım. Önerilerimi önce hükümete, ardından da şirketlere yönelteceğim.

Ekonomide psikoloji hızla aşağı yönde kayıyor. Çarpıcı iki örnekle giriş yapayım. Önceki hafta AK Parti Bağcılar teşkilatında, Bağcılar'ın görkemli kültür merkezinde bir konferans verdim. Karşımda daha çok rey verme çağındaki AK Parti gençlik kollarının bay ve bayanları vardı. Kısaca ifade edeyim, partililer bile "Ekonomide neler olduğunu anlamış değiliz." diye karamsar tablo çiziyorlar. Adeta AK Partilileri 'işlerin çok da rayından çıkmadığına' ikna etmek bana düştü.

Başka bir örnek. Hafta sonu Kızılcahamam Asya Termal'de Türkiye'nin vizyoner şirketlerinden Kayalar Grup'un eğitim toplantısında idim. Teknoloji ve ürün geliştirmek gibi çağın çeperlerine odaklanmış bir şirket gördüm, çok umutlandım. Bütün iş ortaklarını toplamışlar. Kulağıma en çok fısıldanan ise 'anlattığınız ekonomi ile bizim yaşadıklarımız asla örtüşmüyor' şikâyeti idi.

Açıkkası bazı soruların bende de karşılığının kalmadığını görüyorum. Sessiz bir kriz giderek derinleşiyor gibi. Peki neden sesli ve gürültülü bir kriz olmuyor? Çünkü finansal sistem şimdilik çok güçlü de ondan. Krizin sirayet edeceği en zayıf halka çok iyi idare edilmiş. Bunun için BDDK Başkanı Tevfik Bilgin ve ekibine buradan teşekkür etmek isterim.

Reel sektör ise tam bıçak sırtında. Ödemeler de satışlar da durmuş. Habire çek döndürerek günü kurtarmaya çalışıyorlar. Bırakın küçük esnafı ve KOBİ'yi, büyükler de bütün yatırım planlarını 'zamana yaydıklarını' ifade ediyorlar. İşsizlik rakamları da 2001 krizinden sonraki en üst seviyede. Şikâyetleri kısaca şu şekilde sıralamak mümkün: (i) Belirsizlik (ii) Kârsızlık, (iii) Yetersiz talep, düşük ciro, (iv) Yetersiz tahsilat, (v) Yüksek girdi maliyetleri.

Bir ekonomide belirsizlikten daha kötü bir şey olamaz. İç ve dış nedenlerle böyle bir sürece girildi. Neticede ileride satabileceğinize inandığınız bir malı üretirsiniz. Oysa içeride adeta yaprak kıpırdamıyor. İnsanlar iç pazara mal satıp kazanabilmeli. 'O halde sen de ihracat yap' önerisinin ise pratik bir karşılığı yok. Bir ülkede herkesin ihracatçı olacak hali yok ya! Kaldı ki, küresel sıkışıklık nedeniyle ihracatçı şirketler de artık zor bir döneme giriyor. İhracatçılara mal veren konumdaki küçük tedarikçiler bir de buradan darbe yiyecekler.

Böyle bir ortamda Merkez Bankası, faiz indirimine ara verdiği yetmezmiş gibi bir de artırmanın sinyallerini verip alıştırmaya çalışıyor. Yazmayayım diyorum ancak, sanki yüksek faizle enflasyon düşürülebilmiş gibi. Faiz, artık enflasyonu düşürmeyen ancak piyasaları kilitleyen bir musibete dönüşmüş durumda.

Öte yandan "yüksek faiz verirse sıcak para kaçmaz" deniliyorsa bunun Merkez Bankası'nı ilgilendirmedğini, uygulanan 'sistem gereği' geldikleri gibi giderler noktasında olmamız gerektiğini ifade etmeliyiz. Öyle değil mi, dalgalı kurumuz var ve bu bir sigorta. Bir de rezerv var, gerekli aşamada müdahale olur. Ayrıca Türkiye kaçılacak, başka yerler ise sığınılacak bir noktada değil.

Açıkkası kısa vadeli olarak ilk önerimiz şu: Faizler düşürülmeli, likidite sorunu çözülmeli. Ekonomide iç piyasalar rahatlatılmalı. Şikâyetlerden azalan kârlılık ve yüksek girdi maliyetleri konusunda kısa vadede ve kolaycı yoldan hükümetin yapabileceği pek bir şey yok. Uzun vadeli olarak ise hükümete büyük görevler düşüyor. Bunu da gelecek yazıda tartışalım.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Anadolu'yu, Kalkınma Ajansları ve Kamu Personel Reformu kurtarır

İbrahim Öztürk 2008.04.28

Türkiye ekonomisi hızlı ve tarihî bir dönüşüm sürecinde. 2002'den beri sürdürülen 'istikrar programı'nın hedefi 'güçlü ekonomiye geçiş' idi. Bunun makro ekonomik istikrarını temine yönelik ayağı başarılı gibi. Ancak üretim ayağı henüz oturmuş değil.

Değişimin en önemli dinamiği ise devletten, birey ve piyasa odaklı sisteme geçişle ilgili. Bizde devlet, adil şartlar altında rekabeti ve bunun sonuçlarına saygı duymayı içine sindirebilen bir gelenekten gelmiyor. Bunun yerine, kaynakların üzerine çökmüş, süreçlerdeki çarpıklıkların sonucu olarak ortaya çıkan yanlışları da merkezden düzeltmeye çalışmıştır. Ve biz bu sürecin altında kalmışız.

Günümüzde her işe karışıp berbat eden, rant aktaran devlet artık ortalıktan çekiliyor. Şimdi oyun tamamen diğer uç noktaya kaydırıldı. Bir anda halka 'artık meydan sana kaldı' denildi. Ancak devletin bıraktığı müthiş bir vakum var. Alışkanlıklar, kültür, maddi ve beşeri kaynak eksikliği vs. birçok nedenle halklar 'zıplamaz', zaman içinde tedricen tekamül eder. Bunun iyi idare edilmediği yerde gecelik gelen baskın değişimler sadece kaosa yol açar. Hele bir de halkın mağduriyetini geri kalmış ideolojilerine meze yapan 'kaos mimarları' gecesini gündüzüne katıp çalışıyorsa. Şimdi nispeten böyle bir sürecin içinden geçiliyor.

Ekonomi göreceli olarak daraldı. Enflasyon mücadelesi sebebiyle piyasalarda büyük bir nakit sıkışıklığı var. İç talep çok düştü. Bu ortamda esnafın, KOBİ'nin, Anadolu'nun feryat etmesi gayet normal. Ancak bu şikayetler 2004'te de, 2005'te de vardı. Sorun ekonomide yaşanan bu yeni dönemin kavranmamış olması, insanımızın öğrenmek yerine direnmeyi tercih etmesi, farkında olanların ise özgüven ve cesaret eksikliği, önderlik ve liderlik eksikliği.

Acaba bu vakumu nasıl dolduracağız?

Yaşadığımız dönemde 'organize kapitalizmi' becerenler, sivil toplum örgütleri (STK) üzerinden organize olarak lobicilik yapanlar, sinerji oluşturup güç birliğine gidenler ayakta kalacak.

Burada Anadolu'ya önderlik yapmak üzere ihdas edilen Kalkınma Ajansları (KA) son derece kritik önemde. Ajanslar, merkezden medet ummak yerine, bölgelerin ve şehrin kaynaklarını ve enerjisini piyasa uyumlu bir ortamda harekete geçirmesine dayanıyor. Bir başka ifadeyle Kalkınma Ajansları, insanımızda henüz oturmamış olan bireysel girişimciliğin yerine organize ve cemaatçi girişimciliği koymaktır. Ajansların içinde valisi, kaymakamı, yerel idaresi, işadamı, STK'lar vs. olacaktır. Bu birliktelikte devleti temsil eden kanadın varlığı çok önemli. Önderlik, güven, 'garanti' ve meşruiyet gibi beklentiler bu sayede oluşacaktır. Yoksa insanlarımız boşuna bir araya gelip zaman kaybederler.

İşte burada devreye kamu idarecilerinin 'paşa gönülleri' girmektedir. Zira yukarıda iflas ettiğini söylediğimiz devletin taşradaki sinir ucu ve zihniyeti bunlardır. İşadamlarının, esnafın yüreği ağzında ama maaşı ve kariyeri garanti altında olan, yani ömür boyu istihdama sığınan devletli ekibini yerinden kıpırdatmak mümkün olmayabiliyor. Dahası ömrünü projelere veren işadamı, olup bitenlerin farkında olmayan iki memurun duvar gibi katı anlayışı ve iradesiyle karşı karşıya kalabiliyor. 'Azıcık aşım, ağrısız başım' muhabbeti. Bu nedenle, Kalkınma Ajansları'nın çalışmasının olmazsa olmaz bir şartı da Kamu Personel Reformu'nun yapılması ve artık kariyerin performansa bağımlı hale getirilmesidir.

Her şeye direnen hasta tipler, "Reformun amacı memuru siyasi iktidarın emir kulu yapmaktır." diyor. Atanmışlar, siyasiler üzerinden milleti tokatlamayı sevmişlerdi ya, yeni gelişmeyi böyle okuyorlar. Atatürk, demokrasiyi milletin efendi olacağı bir düzen şeklinde hayal etmişti. Oysa oligarşi milleti köle düzende

tutmakta kararlı gözüküyor. Şimdiki direniş halkın emanete sahip çıkmasına, merkeze yerleşmesine ve bürokratin halkın hizmetçisi olacak olmasınadır.

"Biz gücümüzü tarihin bir devranında bizi ebediyen atayan görünmez bir iradedden alıyoruz. Tarih ve zaman orada donduruldu. Bu iş de böylece kapandı. Değiştirmeye kalkmayın." deniliyor. Deniz Bey "Anayasa yapmak bu Meclis'in işi değildir" demedi mi?!

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

İşadamı sistemin değil, işinin riskini yüklenmeli...

İbrahim Öztürk 2008.05.01

Şimdi daha çok riskten uzak kalma dönemi. Son dönemde Türkiye'de yaşananlar, 'bizde de neden dünyadakine benzer kaliteli işadamlarının çıkamadığını' adeta ders kitaplarına malzeme olacak açıklıkta gösteriyor.

İşadamı geleceğe odaklanarak iş yapar. Geleceği öngörebildiği ölçüde uzun soluklu riskler alıp stratejiler geliştirir. Ufkunun karartıldığı bir ortamda dükkânda oturup ayak bağına bakarak sessiz bir şekilde çürür.

İşadamını kuşatan temelde üç riskten bahsedebiliriz. Bunların birincisi yaptığı işten kaynaklanan risktir. Örneğin, "Sektörde gelecekte rekabet nasıl gelişecek, yeterince talep olacak mı, nasıl bir teknoloji seçimi yapılmalı, sektör yükselen mi, yoksa gerileyen bir durumda mıdır? Bankalar bu sektöre kredi vermeye nasıl bakıyor?" gibi konular bu türdendir. Bu konularda danışmanlık alınarak risklerin iyi idare edilmesi mümkün olabilir.

İkinci temel risk bizatihi işadamlarının kendisinden kaynaklanmaktadır. Örneğin ne ölçüde risk almayı biliyor? Risk almaya yatkın bir kişiliği var mıdır? Entelektüel duruş ve derinliği nedir? İnceleme, okuma, analiz ve bunları birleştirip yeni sonuçlar üretme kapasitesi ne durumdadır? Gezip-görmeye, işiyle ilgili araştırmalara kaynak aktarmaya yatkın mıdır? Liste bu şekilde uzar gider. Bu alandaki riskleri yok etmek işadamlarının kendi bir karar. Yolu belki iyi bir psikoloğa kadar da uzar gider. Aslında bu konuda "Bir kişi ya girişimci olarak doğar ya da doğmaz." demek de mümkün. Her isteyen girişimci olamayabilir. Yeni dönemde işadamı olduğunu zannedip, "Bir işadamı nedir, nasıl bir aktördür?" sorusunu sormayıp, merak da etmeyip, el yordamıyla ayakta kalmaya çalışanlar büyük bir hızla ayıklanacak. Hayatın gerçeği böyle. "Ben bir gün emekçi mi olacağım? Allah korusun." diyen nice ekabirler belki emekçi olacaklar. Bazıları belki de çalışanın yanında!..

Üçüncü risk alanı dünya ve içerideki ulusal sistemden kaynaklananlardır. Makroekonomik riskler (faiz, kur, enflasyon, talep unsurları, finansal istikrar), siyasi riskler, kuraklık/kıtlık vs. gibi birçok önemli değişken bu gruba giriyor.

Tedbir alabileceğinden, işadamlarının normal şartlarda ilk iki gruptaki risklerle başa çıkması beklenebilir. Ancak bu son gruptaki riskler bir defa ortaya çıktığında önlemek, kaçınmak zor olacağından, önerimiz şudur: Kuşatıldığınız sistemden kaynaklanan riskler, yaptığınız işin riskini aşıyorsa, bu işi erteleyin, beklemeye geçin. Hemen bir ilave; sular akarken kapları doldurmak kolaydır. Bunu 'her kişi' yapar. İşler kötü giderken başarmak ya da ayakta kalmak ise 'er kişinin' işidir, ki biz buna 'girişimci' diyoruz. Siz bu ikinci gruba girenlerdenseniz, öpülesi elinizi uzatınız!

Şu an Türkiye'de durum ne yazık ki bir kez daha bu noktadadır. Riskler şu şekilde sıralanabilir: (1) Büyümenin fazlaca yavaşlaması ve bu düzeyde uzun sayılabilecek bir süre devam etmesi. (2) İhracat pazarlarının

durağanlaşması. (3) Artan işsizlik, azalan istihdam. (4) Yeniden bozulmaya başlayan gelir dağılımı. (5) Yeniden artma eğilimine giren cari açık. (6) Yavaşlayan yabancı sermaye girişleri. (7) Likidite daralmasının yaşandığı uluslararası ortamdan taze kaynakları uygun vade ve maliyetle temin etmede yaşanabilecek zorluklar. (8) Artan kur sebebiyle şirketlerin kısa vadeli yükümlülüklerini yerine getirmede yaşanabilecek ödeme sıkıntıları. (9) Bütün bunlara rağmen arz yönlü şoklar sebebiyle (enerji, emtia, tahıl, gıda fiyatlarındaki aşırı yükselmeler) enflasyonun ve faizlerin yukarı yönde hareket edecek olması.

Nitekim görüştüğüm esnaf/işadamı durumu belirsizlik, kârsızlık, talep yetersizliği, düşük ciro ve tahsilat, yüksek girdi maliyeti olarak sıralamaktadır. Böyle bir ortamda esnaf ve işadamı hiç mi bir şey yapamaz, elini kıpırdatamaz? Unutmayın, her şart altında yapılacak mutlaka bir şey vardır. Her şirket buna kendi gerçeklerine göre cevap bulacak. Ancak yine de bazı faydalı genellemeler yapmaya çalışacağım.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Zincirin en zayıf halkası: İş ahlakı ve sağlam girişimci

İbrahim Öztürk 2008.05.05

Bana sorulsa; Türkiye ekonomisine ve toplumun geleceğine yönelik en büyük üç tehdidin eğitim sektörü, iş ahlakı ve sağlam girişimcilik alanlarındaki eksiklikler olduğunu söyledim.

Tembellik, devletten beslenen asalaklık, rantiyecilik, üç kağıtçılığa dayalı şark kurnazlığı ile sadece kendimizi aldattık, yarımlar tüketildi. Rekabetten nefret eden, üretimi keşfedemeyen bir toplumun var olanı bölüşme derdinin sonucu bütün bunlar.

İş ahlakını düzeltmeden Türkiye'yi hak ettiği yere götürmenin imkânsızlığını fark edenlerden bazı işadamları, İktisadi Girişim ve İş Ahlakı Derneği (İGİAD) çatısı altında bir şeyler yapmaya çalışıyor.

Hiç unutmam, Japonya'da Tokyo Üniversitesi'nde bulunduğum yıllarda tanımadığım bir kişiden gelen mesaj beni "iş ahlakı ve girişimcilik" alanında birlikte çalışmaya davet ediyordu. Bu kişi İGİAD genel sekreteri Dr. Ahmet Yaşar'dı. Turkishtime'daki köşemde Japon girişimciliği üzerine yazdığım bir yazıyı görüp esinlenmiş.

O zamandan beri İGİAD'ı takip ettim. "Haklı kazançtan" bahsediyorlar. Çalıştırdıkları insanlara "iş ortağımız" diyorlar. Üyelerine, çalışanlara her yıl İGİAD'ın açıkladığı "Asgari Geçim Ücretini" (AGÜ) ödemelerini salık veriyor. Haklı kazanç böyle gerçekleşecek. Örneğin 2008 yılında iki çocuklu bir aile için AGÜ'yü 1095 YTL olarak açıkladı. Verimlilik ve rekabet denildiğinde, herkesin emekçinin başına vurduğu bu memlekette İGİAD'cıların çitısı gördüğünüz gibi bambaşka yerlerde.

İGİAD Yönetim Kurulu Başkanı Şükrü Alkan ve arkadaşları benden bir "Girişimcilik Raporu" yazmamı istediklerinde bu yüzden hiç tereddüt göstermedim. Çalışma bitti ve geçen perşembe görkemli bir törenle basına tanıtıldı. Ekibimi oluşturan öğrencilerim de araştırmalara zekice katkılarda bulundular.

İGİAD'ın bir farkı da ödülleriinde. Kapitalizm çamuruna yatmadan sağlam girişimcilik yapan ilkeli ve üretken üyelerine geleneksel hale getirdiği "Yılın Girişimcisi" ödülünü veriyor. Bu seneki ödülü ihracat, yurtdışı yatırımlar ve yenilikçiliği nedeniyle Platin Isı Makine Mühendislik (Plastherm) Yönetim Kurulu Başkanı Numan Tekin aldı. Hani Cüneyt Arkın Abi'miz ilerlemiş yaşına rağmen bir boru ile sıcıyor ve kükrüyor ya. Meğer bu borular sayesinde imiş!

İGİAD için yazdığımız 2008 Girişimcilik Raporu girişimciden ziyade, girişimcilik ortamı üzerinde duruyor. Yani sonuçlar ile değil, süreçler ile ilgileniyoruz. Zira insanımızı güdük bırakan, iş ahlakını ve ortamını berbat eden, çevre şartlarıdır. Yoksa başkaları daha zeki ya da kanı daha arı filan değil. Çevreden kasıt, milletin vicdanında "işgalci konumunda" bulunan çifte pasaportluların kasıtlı sürdürdüğü kötü devlet yönetimi. Prof. Ersin Gürdoğan'ın ifadesiyle, şimdi rantıye kültürüne alışmış işadamını, risk kültürüne alıştırmak gerekiyor. Risk kültürü demek, fırsatçılığa kaymadan fırsatları takip edip yakalamak ve değerlendirebilmek demektir.

Artık devletin asli görevine geri çekilmesi, milletin cebinden rant dağıtımına son vermesi, kurallara göre çalışan rekabetin önünü açması ve insanımızın "piyasa terbiyesi" ile yola gelmesine imkan vermesi gerekiyor.

2002 yılından beri sürdürülen reform ve değişim çalışmaları bu yönde derinleşiyor. Makro ekonomik ortam düzelirken yapısal katılıklar azalıyor, üretim hızla özel sektöre devrediliyor, devlet ise sosyal alanlara ve kalkınma önceliklerine dönme sürecinde. Sektörel değişim hızlanmış, geleneksel sektörler gerilerken, katma değerli sektörler öne çıkıyor. Patent Enstitüsü kurulmuş, teşvikler verimlilik bazlı hale getirilmiştir. Ar-Ge harcamaları artıyor, kamunun ağırlıklı payı devam etmekte; ancak yavaş yavaş özel sektör de devreye giriyor. Patent artış oranında rekor iyileşmeler var. Bu alanda Çin ile rekabet edebilir hale gelmiş bulunmaktayız.

Rekabet ve piyasalar ısındıkça "farkındalık" geliyor. Bıçak kemiğe dayanınca keşifler geliyor. Unutmayın, Türkler "köprüden önce son çıkış" modeline yatkındır.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Zor zamanda işadamlığı...

İbrahim Öztürk 2008.05.08

Türkiye ve dünya, zor bir dönemden geçiyor. Zor zamanlar iyi ve yetersiz girişimciyi de ayırıştırır. İyiler kazanır. Bu yüzden girişimciyi ben "her kişi" değil de "er kişi" olarak tanımlıyorum.

Geçmiş yüzyılda bir ülkenin mukayeseli üstünlüklerini ve bunun beraberinde getirdiği rekabet gücünü (i) iş bölümü ve uzmanlaşma, (ii) sahip olduğu yeraltı ve yerüstü tabii kaynakları ve (iii) ulusal tasarrufların düzeyinin belirlediği varsayılmakta idi. Burada vurgu daha çok üretim eksenli idi. Bu yüzden J.B.Say gibi bazı iktisatçılar "yeter ki üret, alıcısı çıkacaktır" (Say Yasası) demekte idi. Oysa günümüzde köprü'nün altından çok sular aktı.

Günümüzdeki gelişmeler, bu unsurları yok saymamızı gerektirmese de önemlerinin azalmasına neden oldu. Şöyle ki; (i) üretim paradigmasının küreselleşmesiyle uzmanlaşma ve iş bölümü; (ii) serbest ticaret ve rekabet sayesinde doğal kaynakların tahditleri ve nihayet (iii) dünyadaki fonların fazlalığı nedeniyle de ulusal tasarrufların eksikliğinin telafi edilebileceği bir dönem yaşanmaktadır.

İşte tam da burada karşımıza devletlerin ve toplumların bu imkânlardan yararlanabilme kapasiteleri çıkmaktadır. Bu bağlamda günümüzde rekabette ağırlık teknoloji paradigmalarına, toplumsal organizasyonlara ve yönetim kapasitesine kaymakta, bu da diğer faktörlerin yanı sıra girişimcinin önemini daha da artırmaktadır.

Kaliteli bir girişimci için olmazsa olmaz unsur girişimcilik ortamının kalitesidir. Bir ara bu konuya da döneriz. Ancak bu yazıda size İGİAD için hazırladığımız 2008 Girişimcilik Raporu'ndan istifade ederek, "kaliteli bir girişimci"de bulunması gereken özelliklerden bahsedeceğim. Bir girişimci;

Üretim alanındaki teknik bilgi ve yasal zemini çok yakından takip etmeli.

İş görenleri arasında motivasyon sağlayabilecek yeteneklere sahip olmalı.

Çalışanlarını girişimin ortak hedefine yönlendirebilmesi, bu hedefe ulaşmada ortaya çıkabilecek motivasyon sorunlarına çözüm bulabilmesi önemlidir. Zira girişimin başarısı, çalışanların girişimin amacını gerçekleştirecek yönde eylemlerde bulunmaları ile sağlanabilir.

Yine, amaçlara ulaşmak için sistematik bir inceleme yaparak hedefleri somut kriterlerle tanımlamalı. İş süreci boyunca hangi aşamada bulunduğunu saptamak için, belirlenen hedeflerin neresinde olduğu sık sık değerlendirilmeli.

Hedefleri gerçeğe çevrilebilecek stratejileri üretebilmek amacıyla sürekli fikirler geliştirmeli.

Ulaşılması herkes için mümkün olmayan bilgi, fikir ve düşüncelere kolaylıkla ulaşabilmelidir. Bunun için bilgiye ulaşılabilir insan ve kurumlarla gelişmiş bir iletişim ağına sahip olmalı. Bu meyanda TUSKON, MÜSİAD, ASKON, İGİAD gibi akıl ve gönül yakınlığı olunan işadamları derneklerine üye olmalı. Buralarda seyirci değil, etkin olunmalı.

Zamanı en verimli şekilde yönetmek için planlamalar yapmalı.

Sorumluluk alma yetisine ve risk alabilme cesaretine sahip olmalı. Riskleri paylaşmak ve girişimin hedeflerini kolaylaştırması için başkalarını ikna edebilme özelliğine sahip olmalı.

Sürekli kendini geliştirme arzusunda olmalı, meraklanmalı, yeniliklere uzak kalmamalıdır.

Girişimcilik faaliyetlerinde temel amaç kâr etmektir, fakat girişimci faaliyetlerinin zarar etme riskini de üstlenmelidir.

Bir girişime başlamadan önce, geleceğe yönelik olarak yükselen ve gerileyen sektör analizlerinin yapılması, arz ve talebin ne yönde gelişeceğini belirlenmesi de önemli.

Girişimcinin hedeflediği gelir, işin sermaye yapısına bağlı olarak değişim gösterir. Girişimcinin kriz dönemlerini göz önünde bulundurarak önceden kaynaklar ayırmak suretiyle girişimine sigorta niteliğinde önlemler alması, bu dönemlerin atlatılmasında büyük önem taşır.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Zafer muhacirlerindir!

İbrahim Öztürk 2008.05.12

Ekonomiyi üç beş rakamın aritmetiğinden ibaret zannedenler bu yarışta muhakkak yolda kalır. Ekonomi, en az ekonomiyle ilgilidir. Hayali ve iş felsefesi olmayanlar için ekonomide hiçbir çıkış senaryosu yoktur.

"Muhacirler" ise iyi hayal kurarlar. Hiç olmazsa "ah keşke başımı sokacağım bir evim, bayrağımın gölgesinde soluklanacağım bir yurdum olsa" diye arar dururlar.

Ekonomide de, başka alanlarda da zaferlerin tarihi ile muhacirlerin tarihi arasında paralellik olduğunu düşünüyorum. Sürgünden sürgüne giden Yahudilerin kazanma, ayakta kalma, dayanışma ruhlarında bu muhacirlik psikolojisi yok mudur?

Peki ilk Müslümanların onurlu hicretleri, zaferli bir dönüşün bütün göğüs kabartan işaretleriyle dolu değil miydi?

Kim ne derse desin, hicrette hayat vardır. Bereket vardır. Bir kere mahrumiyet psikolojisi ile kuru taşın üstüne yuva kurma iradesi vardır. "Fukaralık" sermayesi vardır. Kaybedecek bir şeyi olmayanlar her türlü riski alırlar. Ödüller, risk almayı bilenlerindir. Hani derler ya "miras değil, alın teri", aynen öyle.

Muhacirler, gittikleri yerlere geldikleri yerlerin farklı bakış açılarını da taşırlar. Farklı imkânlarla sahip bu yerler, farklı bakış açılarıyla mayalandığında büyük değişimler, büyük fırsatlar, büyük zenginlikler meydana gelir.

Bu hafta sonu TUSKON'a bağlı Manisa Akhisar Aktif İş Adamları Derneği (AKİAD)'nin davetlisi idim. Akhisar'dan başlayıp Türkiye gündemine oturmak üzere olan Keskinöğlü şirketini incelerken işte bütün bunları düşünüyordum. Keskinöğlü markasını en çok her gün yediğimiz yumurta ve beyaz et ürünlerinden biliyoruz. Torun Keskin, genç, mütevazı, ne yaptığıнын farkında bir işadamı olarak şirketi tanıtır ve gezdirirken aslında başarının gizemli girdaplarından da geçiyorduk.

Dede İsmail Keskinöğlü, 1920'lerde Yunanistan'ın Drama şehrinin Ravika köyünden kaçan bir "muhacir". Adana başta olmak üzere "geleceğimi nerede kurarım" diye araştırmadığı yer, çekmediği çile kalmamış. Sonunda Akhisar'ı yurt edinmiş. Yola çıktığı düzey, satmak için bir sepet yumurta. Hepsi bu kadar. Geldiği yer ise baş döndürücü. Keskinöğlü, 2006'da İSO'nun en büyük ilk 500 şirketi içinde 194. sıraya sıçramış. 1.800 kişiye istihdam, 400 aileye fason iş, 250 kamyoncuya nakliyecilik alanında ekmek sağlıyor. Kurumsal sosyal sorumluluk projelerine ağırlık vermesiyle ilçede kendisine dönük teveccüh daha da artacaktır.

Keskinöğlü, Akhisar'ın bereket deposu topraklarına dayanıyor. Bu topraklardan işini bilen onlarcası çıkabilir. Ha bire şikâyet eden dostlarımız oturup bu başarıyı anlamalılar.

Bakın Akhisar'ın ücra bir arka sokağından yola çıkan ve bize de köftesi nasip olan "Köfteci Ramiz" bugün dördü İstanbul, dördü de İzmir'de olmak üzere tam 20 yerde dükkân zincirine dönüşmüş durumda. Yaptığınız işin yarınlarıyla ilgili hayal kuramıyorsanız, sizde bir sorun var demektir. AKİAD ilçeyi örgütlü bir şekilde dışa açmaya çalışıyor. Akhisarlı, bu gayretin içinde yer alırsa büyük hikâyeler doğacaktır. Unutmayın, muhaciri olduğunuz davayı kazanırsınız.

Yalnız bir Türkiye gerçeğine dönüşen acı bir gözlemi sizinle paylaşayım. İzmir'den Akhisar'a kadar sonsuz tarımsal alanlar gördüm. Ancak sözde organize sanayi bölgeleri ve zevksiz zevksiz yığılmış binalardan oluşan şehirler tarım alanlarını yutmak üzere.

Allah bereketi nasıl esirgemedi vermişse, insan da bu nimeti büyük bir kin ve hınçla kendi elleriyle yok etmeye uğraşıyor. Osmanlı şehri dağa, yamaca kurar, ovada tarım yapardı. Şimdi dağlar ormansız, ova ise topraksız kalmış durumda. Ölüler sert zeminlerde depreme dayanıklı yerlerde yatarken, diriler ovalarda depremle gelecek bir ölümü bekliyor.

Yarına çıkma umudunu göz göre göre böyle hunharca yok eden başka toplumlar da var mıdır? Hele bunu seyreden devlete, devlet denir mi?

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Ağlamayı bırakın, yurtdışına açılın!

Dışa açık ve dışlayıcı olamayan bölgeselleşmelerin küreselleştirici ve ticaret oluşturuıcı etkileri artık biliniyor. İktisadi işbirliklerini sürükleyen unsurlar nelerdir? İktisat teorisinde nispeten yeni olan bir alt disiplin olarak bölgesel ekonomiler (spatial economies) bağlamında geliştirilen ve adına "Yer Çekimi Teorisi" (YÇT) dediğimiz yaklaşıma göre "coğrafi yakınlık, iktisadi işbirliğini tetikler".

Büyük ölçek ekonomilerinin oluşabilmesi için coğrafi yakınlık, iktisadi faaliyetlerin yoğunluğu ve hacminin artması için de pazarın büyüklüğü ve derinliği son derece önemlidir. Esasen Avrupa'da AB, Amerika'da NAFTA ve Asya'da APEC gibi birçok bölgeselleşme tecrübesi buna işaret ediyor.

Bu arada dil, din, tarih bileşkesinden oluşan kültürel yakınlık da coğrafi yakınlık kadar iktisadi bütünleşmelere yardımcı olabilir. Bilhassa kolay iletişim ve güvenilir kontratlar yapabilmek için bu gerekiyor. Ancak öyle anlaşıyor ki; iktisadi entegrasyon için kültürel ve coğrafi yakınlık gerekli ancak yeterli değildir. Ortadoğu ve Körfez ülkelerinin durumu da tipik olarak buna işaret etmektedir.

O halde, coğrafi ve kültürel yakınlığa ilaveten kişi başına düşen gelirin belli çitayı aşmış olması, ekonomilerin ürün ve kaynak bağlamında benzeşen değil yeterince farklılaşmış olması, yani rakip değil tamamlayıcılık özelliğine sahip olması, siyasal rejimlerin entegrasyonu destekleyen yapısal nitelik ve zihni kıvamda olması, bölge ülkeleri arasındaki güvenlik açığının, uçurumun kabul edilebilir asgari düzeyde tutulabilmesi ve bölge ülkelerinin bölgesel ve küresel olaylara bakışında asgari düzeyde ortak bir vizyonun varlığı da gerekmektedir.

Bu konunun öncü ismi olan P. Krugman'ın 2005 yılında Tokyo'da verdiği konferanstaki tespiti bir hayli ilginç: "AB'nin savaşı tutkusundan vazgeçip birliğe yönlendirilebilmesi için iki büyük savaşı yaşaması yetmedi, bir de başına ABD inzibat olarak dikildi." Yani listeye bir de "birlikteliğe, ortak kader birliğine zorlayıcı ilave çapalar" gerekir diye bir unsur da ilave etmeliyiz. Lider ülke, önder öğreti gibi. Bu kadar "alengirli" lafları artık tek bir cümleye indirebiliriz: Ortaklık için coğrafi yakınlık değil iki şey gerekiyor: Akıl ve gönül yakınlığı! Bunu kaydedin.

Nitekim 1970'li yılların hemen öncesinde Bela Balassa, ardından 1990'larda Paul Krugman'ın öncülüğünü yaptığı YÇT, 1990'lı yılların sonundan beri açıklama gücünü kaybediyor gibi. Örneğin ünlü iktisatçı Frenkel, "İletişim ve ulaşım teknolojilerinde meydana gelen gelişmeler ve dünya ülkeleri arasında bilhassa tüketim tarzlarındaki benzeşmelerden sonra yerçekimi katsayısı azalmaktadır." hipotezini ileri sürüyor. Gerçekten de küresel ticaretin yapılabildiği bazı sektörler ile bazı türdeş mallarda coğrafi yakınlığın etkisinin iyice azaldığı görülmektedir. Mesaj açık; ticarette sınır yoktur, yerküre emrinize amadedir. Bunu da kaydedin.

Önceki gece TUSKON'un 3. Afrika Zirvesi münasebetiyle Feshane'de verdiği yemekte gördüğüm manzara beni bu satırları yazmaya motive etti. Uzakları yakın etmek için, zoru kolay kılmak için zaten her türlü teknoloji var. Bunun üstüne aklımızı koymamız gerekiyor. Unutmayın, akli çalıştıran şey gönüldür. Bu gönül zenginliğini tesis edecek olan ortak hafızamızın, Afrika ile oldukça güçlü olduğunu birinci elden gördüm. Bu büyük mirasın sahibi üç kıtanın efendisi onurlu ve haysiyetli ecdadımız, Osmanlı'ymış. Bir millet marka olmadan, o ülke ürünlerinin marka olması imkânsız. Bizim Kara Kıta'nın hafızasındaki en büyük markamız hâlâ Osmanlı!

Mehter takımı Feshane-yi Hümayun'u inletirken dikkat ettim, ben dahil çevremdeki herkes dizginlenemez küheylanlara atlayıp serhat boylarına akmaya hazır akıncılar gibiydi. Afrikalılar da aynen böyle olacak ki, fotoğraf çekmeyi bırakıp kuyruğa girip, eller havada, zafer işaretleriyle tempo tutup "Genç Osman" ve "Plevne" marşına iştirak edip, salonda tur attılar.

Bir millet, bir medeniyet yeni bir çağda, yeni bir dille dünyaya merhaba diyor. Herkese ekmek getirecek, ortak pastayı büyütecek bir küresel barış elçiliğine, diyaloga, liderliğe soyunuyor. Allah bu mübarek milletin genlerine bunu koymuş, kader de istikbalde lazımdır diye tohumu sapasağlam korumuş.

Şimdi size düşen TUSKON kervanına katılıp bu büyük sefere çıkmaktır. Ağlamayı, şikâyeti bırak, sefere çık! Sen Afrika'yı sömürenlerden daha "Beyaz" mısın ki doğduğun şehirden, sahte refahından, arkası gelmeyecek rahatından ayrılamıyorsun!

Buraya yazıyorum, sizi "Sudanlı Zenci Musa modeli" kurtarır.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Reel sektör temsilcilerinin ikiyüzlülüğü

İbrahim Öztürk 2008.05.19

Hepiniz biliyorsunuz, yıllardır hemen herkesin ağzına sakız olan bir laf vardı: Uygulanmakta olan IMF İstikrar Programı artık üreteceği faydayı üretti. İstikrar parametreleri yerine oturdu. Ancak artık ömrü bitti. Daha fazla ısrar edilirse faydadan çok zarar verir.

Bu bağlamda öneriler de getirilmekteydi: Artık finans sektörü odaklı yapılanmadan çıkılmalı, üretim ekonomisinin önünü açacak tedbirlere geçilmeli. İstihdama odaklanılmalı. Gerekli kaynağın bir kısmı da faiz dışı fazla (FDF) oranı azaltılarak elde edilebilir. Hep bankalara mı çalışacağız, vs. vs...

Evet bütün bunlar söyleniyordu. Hatta 22 Temmuz seçimleri öncesinde bütün siyasi partilere 'kaynak nere' diye sorulduğunda "IMF'nin dayatmasıyla yüksek FDF tutuluyor, Bunu aşağı çekeceğiz." deniliyordu.

Aslında bu şikâyetlerin hepsini bu satırların yazarı desteklemiş, alınması gereken tedbir önerilerine de destek vermiştir. Biz 'dün dündür, bugün bugündür' diyebilenlerden değiliz. Merak edenler açar, MÜSİAD'da yayınladığımız son dört seneki 'yıllık ekonomi raporları'na bakar. Ne demiştik, neye destek vermiştik rahatlıkla görülür.

Ancak galiba burada sorun, başkalarının ne zaman neyi istediğini bilmiyor oluşu.

Bakınız hükümet aslında fiilen IMF programından çıkıyor. İstikrar sonrası kalkınma hamlesine geçmek istiyor. Hatta "Bize daha fazla ihtiyacınız yok." diyen IMF de bunu kabul etmiş durumda. Bağımlılık karakteri olanlar bunun anlamayabilir. Ancak, 'hasta adam' konumundan bu noktaya varmak için çok uğraşıldı bu ülkede.

Hükümet istihdam paketini çıkartıyor. Teşvikleri verimlilik odaklı hale getirdi. Reform takvimi işliyor. FDF hedefi GSYH'nin yüzde 6,5'u düzeyinden yüzde 3,5 seviyesine çekildi. İstihdam, altyapı, eğitim gibi alanlarda da yeni bir hamle başlatılıyor.

Reel sektör temsilcilerinin, yani üreticilerin, eğer bugüne kadarki isteklerinde samimi iseler, hep bir ağızdan ayakta ve koro halinde alkış yapması, destek vermesi gerekmez miydi? Eleştiride sınır tanımayanlar, istekleri yerine getirilirken yürekleri varıp da "Evet, bunu istemiştik, bu doğrudur." diyemediler. Hadi ATO Başkanı Sinan Aygün'ü anladık. Bu hükümetin yaptığı hiçbir doğruya 'doğru' dememek üzere yeminli. TÜSİAD Başkanı "Programın detaylarını görelim." diyor. Bu konuda kısmen haklı. Orta Vadeli Mali Çerçeve sadece tablo ve grafiklerden oluşan bir 'vaatler' zinciri olarak duruyor. Bir an önce dört başı mamur metinler ve yol haritası haline getirilmeli.

Ancak İTO Başkanı Murat Yalçıntaş ve TOBB Başkanı Rifat Hisarcıklioğlu'na ne demeli? İTO Başkanı susuyor, TOBB Başkanı dolaylı olarak ha bire eleştiriyor. Anadolu 'S.O.S.' veriyormuş. İyi ya, o zaman eleştirmek yerine

hükümetin Orta Vadeli Mali Çerçeve'sine destek vermeniz gerekmez miydi?

İnsanlar ya önceki isteklerinde samimi değillerdi ya da şimdi hakkın yanında değil de kafalarında öngördükleri yeni bir konjonktür tasarlamış olmalı ki zarif ve kıvrak hareketlerle ray değiştirmek istiyorlar.

Yazık... Puslu havalar kimin hangi kalibrede olduğunu da gösteriyor. Güme giden ise hakkaniyet ve hakikatler oluyor. Bize gelince, 'gittiği yere kadar' der, sadece memleket ve hakikatin kölesi olmayı paye kabul ederiz. Hükümet haklı, reel sektör temsilcileri ise şimdi şaşkın ve şaşkı bir şekilde bakıyor.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

IMF ile yeni anlaşma imzalanırsa bile şartları bu kez Türkiye belirleyecek

İbrahim Öztürk 2008.05.21

Uluslararası Para Fonu (IMF) ile yürütülen ekonomik programda yeni bir aşamaya gelindi. Kredisiz stand-by, masadaki en güçlü seçenek olarak bulunuyor. Her halükarda yeni anlaşmanın şartlarını tarihte ilk kez Ankara belirleyecek. Küresel krizin ortasında olmamıza rağmen IMF ile bu kadar rahat pazarlık yapılmasında ekonomide alınan mesafe etkili oluyor.

Hükümet artık Ar-Ge teşviklerine ağırlık verecek. Reel kesimin taleplerini ön plana çıkaracak. Yeni dönemde küçük ve orta ölçekli işletmeler ve sanayi merkezli politikalar üretecek. Kabul etmek gerekir ki, dünyanın bu kadar sarsıldığı, kaynakların kıt olduğu, ekonominin üzerine siyasi belirsizlik şalının atıldığı bir ortamda bu politikalar önemlidir. En önemlisi de hepimiz her ağzımızı açtığımızda 'reformlardan' bahsederiz. Ancak aslında reform demek kısaca hükümetlerden bir 'kaynak' talep etmek anlamına gelir. Yani reformların maliyeti vardır. O halde kabul edelim ki, hükümetin kalkınma hamlesini harekete geçirmek üzere yeni bir mimari ve bunun finansman kaynaklarına ihtiyacı vardır.

Mayıs ayının başı itibarıyla hükümetin Avrupa Birliği (AB)'ne de sunduğu Orta Vadeli Mali Çerçeve tam da böyle bir ortamda devreye girdi. Yeni programda özel-sektör ile kamu sektörü arasında piyasa uyumlu bir sinerji öngörülüyor. Küresel ısınmada Türkiye'nin gıda güvenliğini, bölgeler arası gelişmişlik farkını, fukaralığı, terör illetini de dikkate alarak hükümet GAP projesini ivmelendirdi. Bize göre böylece 2001 yılından beri sürdürülen IMF programından fiilen çıkmıştır. IMF ile yine bir anlaşma yapılacaktır. Türkiye'nin uluslararası platformdaki kredibilitesi korunmuş olacağından bu anlaşma yapılmalıdır da. Ancak bu sefer şartları IMF değil, Türkiye koymaktadır. Zira program yerli olacaktır ve bizim için oluşturulacaktır. Hedef üretim, gelir dağılımı adaleti, rekabetçi üstünlüklerin geliştirilmesidir. Zaten hükümetin yeni bir kalkınma mimarisinin gereği konusunda IMF'yi başarıyla ikna ettiği görülüyor. Bu yüzden 7. Gözden Geçirme imzalanmış, 3,6 milyar dolarlık son kredi dilimi de serbest bırakılmıştır.

Hükümet harcamaların finanse edilmesi için Faiz Dışı Fazla (FDF) hedefini düşürdüğünü açıkladı. Önceleri IMF ile GSYH'nin yüzde 6,5'i olarak anlaşılan hedef önce 4,5, ardından da 3,5 seviyesine çekildi. İşsizlik Fonu'nda biriken kaynaklardan da faydalanarak yeni kalkınma hamlesi için kaynak oluşturulmuş oldu. Bu kaynaklar toplamda 7-8 milyar YTL kadar bir büyüklüğe ulaşıyor. Bazıları, bu uygulamayı hükümetin mali disiplinden saptığı şeklinde değerlendirerek adeta 'tutmayacak enflasyonun sorumlusu' olarak peşinen ilan etmeye kalkıştı. Açıkçası Merkez Bankası (MB) da aşırı strese girdi, gereğinden fazla rol aldı. Bu doğru değil. Enflasyon zaten ne yapsanız da tutmayacak. Bari başka işleri yarım bırakmayalım. 'Başka işten' kasıt öncelikle hiç olmazsa

makul bir büyüme. Bizde Merkez'e sadece fiyat istikrarı görevi verilmiş, çok sıkıştığında 'büyüme umrumda değil' diyebiliyor.

Yarın: Türkiye güvenli bir limandı, siyasi riskler vurdu

Ekonomideki daralma ve cari açığa dikkat!

Ekonomideki daralma ve cari açığa dikkat!

Türkiye'nin en yumuşak karnı olan cari açıkla ilgili en hayati verileri, Merkez Bankası'nın 2007 yılının 4. Ödemeler Dengesi Raporu'nda tabloda görüldüğü gibi veriliyor. Önce makul gelişmeleri okuyalım. Sonra endişeleri ele alalım. Türkiye'nin hangi rakamlarla krize girdiği 2000 yılı verilerinden takip edilebilir. Bu verileri 2007 yılı ile mukayese edince 'cari açık neden krize sebep olmuyor?' sorusunun cevabı çıkıyor.

Yüzde 70 olan ihracatın ithalatı karşılama oranı hem daha iyi, hem yeterli.

İhracattan elde edilen gelirlerin kısa vadeli dış borç stoku, ana para ve faiz ödemelerinden oluşan dış borç servisini ödeme kapasitesi en yüksek seviyesine ulaşmış.

Merkez Bankası rezervlerinin kısa vadeli borcu, finansman ihtiyacını ve cari açığı ödeme kapasitesi bir hayli iyi durumda.

Ancak başka sorunlar, yapılacak çok iş var. Her şeyden önce 2008'de ivmesi artan enerji ve gıda fiyatlarına paralel olarak cari açık ocak-mart döneminde bir önceki yılın aynı dönemine göre yüzde 30,3 artarak 12 milyar dolara yükseldi. Bunun finansman kalitesi de küresel ve içerideki şartlara paralel olarak bozuluyor. Cari açığa daha yılın başında hedef 50 milyar dolar ilan edildi. Yani yüzde 32'lik artış öngörülüyor. Cari açığıdaki artış oranı yeniden yükselme eğilimine girdi. Üstelik ekonominin göreceli olarak daraldığı bir ortamda. Talihsizlik işte. Bu hesapta yoktu. Ancak nedeni belli ve kısa vadede yapacak bir şey yok.

İkinci büyük revizyon enflasyon hedefinde yılın daha başında geldi. Enflasyonla mücadele küresel sorunlara takıldığından hedefler son iki senedir tutmuyor. İki sene daha da tutmayacak gibi. Bu şartlar altında mecburen bir süreliğine büyüme yüzde 4'ler civarında kalacak. İçeride ve dışarıda belirsizlik ve olumsuzluk hakim. Ancak hayat devam ediyor. Türkiye'nin bu noktada 'yeni bir hikâyeye', 'yeni bir heyecana', 'ufka ve vizyona' ihtiyacı var. Bahsedilen sorunların hepsinin çözümü, üretim odaklı bir kalkınma hamlesinin başlatılıp, uzun vadeli bir emekle, istikrar içinde sürdürülmesini gerektiriyor.

İşte hükümet bu doğrultuda düğmeye bastı. Kalkınma hamlesinde yeni bir aşama başladı. Ancak şiddetle istikrara ihtiyacımız var. İstikrar ise şimdilik uzak. Birileri 'aman istikrar bozulmasın' diye başını giyotine uzatırken, birileri adeta 'istikrar bozulmadan asla' der gibi, elinden geleni ardına koymuyor. İstikrarı bozanlar belli. Milleti içine sindiremeyenler! Özgürlüğü, demokrasiyi, zenginleşmeyi, ayaklarının üzerinde durabilmeyi kendi varlık alanlarına tehdit olarak görenlerin hukuku ideolojik manivelaya çevirmesi, terör dahil her türlü kaba kuvvete ve şiddete başvurusu, ülkenin geleceğini tehdit ediyor.

Faizi artırmadan ilk çeyrek büyümesi görülmeliydi

Son günlerde tüketici güven endeksi düşmeye devam ediyor. İç talep bir hayli daralmış, sanayi üretimi iyice ivme kaybetti. Büyüme bir hayli yavaşlayacak gibi. Bu gidişle aslan gibi bir de durgunluğumuz olur. Ne cari açık ne de enflasyon makul düzeye çekilir. MB yönetimi bu üç sonucu birden üstlenmeye hazır mı? Bu açıdan bakınca aslında hükümetin de enflasyonist olmayacak bir yöntemle MB'nin sürekli faize sarılan bu daraltıcı tavrını dengeleyici davranışlara yöneldiğini ve bunun isabetli bir durum olduğunu ifade etmek gerekiyor. Hükümet harcamaları para basarak ve borçlanarak yapmayacak. Yani kimse 'enflasyonla kaynak oluşturuyor' filan değil. Var olan kaynakların kullanımındaki bileşim, kalkınma ve halk için yeniden düzenleniyor, hepsi bu kadar.

Faiz dışı fazla (FDF) hedefi azaltılarak elde edilen kaynaklarla yatırımlara, eğitime, altyapıya yer verilmesi konusunda 22 Temmuz seçimlerinden beri bütün partiler arasında bir vaat yarışı vardı. Hükümetin sadece bütçe açığı rakamları değil, aynı zamanda borç stokunu düşürme, özelleştirme uygulamalarına devam etmek gibi son derece sağlam bir çerçevesi de bulunuyor. Nitekim FDF hedefi düşürülürken, bütçe açığı 2007 yılında yüzde 1,6'dan 2008'de 1,4'e çekildi. Yani mali disiplinde bir sorumsuzluk yok. 2008 yılı da dahil olmak üzere, Türkiye'nin 2011'e kadar olan üç senede 'enflasyonu tek hanede tutmak ve yüzde 4-5 civarındaki bir büyüme kaydetmek' hedefine sadık kalması gerekiyor.

Ancak iç ve dış ortamın düzelmesiyle beraber hızla yüksek büyüme patikasına geri dönebilmesi için reformların ilerlemiş ve üretim ekonomisinin önü açılmış olmalı. Yoksa işsizlik ve gelir dağılımında yaşanacak bozulmaya ilaveten kamu borcunu düşürme hedefi de sekteye uğrar. Zira borçların düşmesi büyümeye, faiz dışı fazla hedefine ve reel faizlere bağlıdır. Büyümenin ve FDF'nin düşürülmesi ile reel faizlerin artacak olması, borcun düşmesini engelleyen risk unsurlarıdır. Reel faizlerin artacak olmasının bir nedeni de Türkiye'nin artan risklilik algılamasıdır. Bunun için IMF ile bir program sonrası gözetim anlaşması ve AB reform sürecine sahip çıkılması önemlidir. Bu şartlar altında birkaç senelik bir maliyetten sonra Türkiye, yoluna dolu dizgin devam edecek gibidir.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Anadolu'nun aradığı girişimci ve girişimcilik türü

İbrahim Öztürk 2008.05.22

MÜSİAD üyelerinden Konya merkezli İttifak Holding, 20. kuruluş yıldönümü sebebiyle geçen hafta sonu 'Anadolu'da Girişimcilik Kültürü' konulu iki günlük bir sempozyum düzenledi. Konu girişimcilik olunca, emek harcayan, önderlik yapan oda ve dernek başkanları elbette oradaydı.

Bizim de bir sunumla iştirak ettiğimiz programda birbirinden güzel tebliğler sunuldu, tecrübeler paylaşıldı. Çok şey öğrendiğim toplantının tebliğleri kitap olarak basılacak.

Gerçekten işin şakası yok. Küresel çağda geleceğimiz, iş ahlakına sahip girişimcinin elinde. Artık bizim adımıza 'girişimcilik' yapacak devlet filan yok, olmamalı da. Kafamdaki girişimcinin şu özelliklerini önemsiyorum: Hesap, cesaret, merak ve mefkure. İlk üçü şöyle böyle duyuldu da, 'yeter ki kazan, her yol mubah' diyenlere göre

'mefkure' denen şey, dal üstünde saksağan! Mefkure, bizi bu dünyaya ve ötesine bağlayan, ömrümüzü tanımlayan değerler manzumesi. Hayvanat ve nebatattan farkımız da bu.

Türkiye'de Anadolu insanını ayağa kaldıracak ruhu 'köklerde' saklı. Her millet kendi diliyle konuşur, kendi kültürüyle davranır ve anlar. Mevlânâ'nın soluğu altında girişimcilik manifestomuzun temel öğelerini şu şekilde özetlemek mümkün: İnsana hizmet en büyük kulluktur. Bedenimiz fani, ancak ruhumuzda ölümsüzlük fırtınaları kopuyor. Anlayacağınız, geçici bir hayatta, baki bir hayatı satın almak gibi büyük bir ticaretin içindeyiz. 'Hem seyahat, hem de ticaret' diye ben buna derim. Göçeriz ve muhaciriz. Buna göre, inanıyoruz, umutluyuz, ancak hiçbir şey de çantada keklik değil. Zira imtihan cilvesi var.

Bu değerler üzerine çağdaş girişimcilik donanımını monte ettiğimizde, fetihçi milletimizi tutabilene aşk olsun. Bu çağda aradığımız girişimci hızlı, geleceği çok iyi tahmin edebilen, sağlam stratejiler üretip, uygulanabilir yol haritasına çevirebilen, değişimi hem başlatıp hem iyi idare edebilen bir kişilik olmalı. Hayallerimiz büyük olmalı, ancak hayalci olmamalıyız.

Değişim, risk ve belirsizlik çağındayız. İlâveten sermaye, bilgi ve görgümüz de eksik. Bütün bu açıkları kapatacak tedbir; müşterek girişimcilik, yani ortaklıklardır. Güvenle başlayan, iş ahlakı ile derinleştirilen, modern yönetim teknikleriyle donatılan ortaklıklarda riskler ve ödüller paylaşılmalı, iş bereketlendirilmelidir. Bir sürü kötü örneğe rağmen 20 bine yakın ortağıyla büyük bir senfoni içerisinde İttifak Grubu bunu fazlasıyla başardı, diğerleri için örnek oldu. Nice yıllara.

Hafta sonu yolumu Konya'dan Eskişehir'e kaydıran diğer bir faaliyet de Eskişehir Girişimci Sanayici ve İşadamları Derneği (EGSİAD)'nden geldi. Daha altı ay önce kurulan derneğin üye sayısı 200'ü geçmiş ve Eskişehir'de büyük bir hareketlilik kaynağı haline gelmiş. Çeşitli kategorilerde ödüller verdiler, gazeteden okudunuz.

Törende Başbakan'ımızın mazlumiyeti ve mağduriyeti beni çok etkiledi. Konuşmasında, kendisini anlaması gerekenlerin nasıl da ortalıktan tüydüğünü ifade eden serzenişler vardı. Onu şu sıralar azgın boğaların önüne atılmış matadora benzetiyorum. Arenanın sakinleri sessizce seyrediyor. Kazanırsa kocaman 'bravo' sesleri gelecek. Kaybederse, sessizce dağılacaklar gibi. Bu benim kanıma dokunuyor.

Açıklama: Biraz da Başbakan'ın konuşmasının tesiriyle pazartesi maksadını aşan sertçe bir yazı yazdım. Bazı değerli sivil toplum önderleri, kendilerini kastetmediğim halde alındılar. Bu devranda kendilerinden beklediğim tavrı göremediğim için üzüntüden ifadelerin dozu kaçmış.

Yazılarımda kaç kere ve apaçık övgüler gönderdiğim ve önderliklerine teşekkür ettiğim biliniyor. Asla bir önyargı ve olumsuz bakışım yok. Bu köşede buna lüksüm de yok doğrusu. Onlar bizim, yani toplumun önderleri. Kamusal bir iş yapıyorlar. Zor zamanda bu görevi deruhte etmeliler.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Zor ortamda mikro reformlar doludizgin...

İbrahim Öztürk 2008.05.26

'Murphy Kanunları' vardır ya... Bunlardan birine göre; "Ters gitme olasılığı taşıyan bir şey ters gider." Şu sıralar Türkiye için tam da böyle. Gıda krizi, petrol şoku, Güneydoğu'da 1850'lerden beri kaydedilen en büyük kuraklık, küresel finansal kriz, içeride yargı cinneti, CHP'nin tutumu gibi.

Tabii böyle olunca yükselen enflasyon, abartıya dönüşen cari açık, yavaşlayan ekonomi, artma eğilimine giren işsizlik...

Önce minik bir fıkra. Yolcular nehrin karşı kıyısına geçmek için küçücük bir takaya doluşuyor. Kaptan bir hayli tedirgin. "Yapmayın etmeyin, batacağız." diyor. Halkın bunu duyacak hali yok. Bir yandan takaya doluşurken, diğer yandan "Allah büyüktür." sesleri yükseliyor. Kaptan ise mukadder sonucu ilan ediyor: "Allah büyüktür, ancak taka küçüktür."

Evet hükümet vardır, oradadır, ancak sorunlar da küresel ve devasadır. İçeride ise pusuya yatıp milletin mağduriyeti üzerinden kendine istikbal arayanlar pek çok ve akla ziyan ahlaksız yöntemleri pervasızca denemekteler.

Bu şartlarda bile ekonomi krize girmiş değil. Her şeye rağmen psikolojiyi aşağıya bırakmayan hükümetin çabalarının bunda büyük bir katkısı var. Hani "Sorunlar dağ gibi üzerimize gelirken, hükümet gerekli tedbirleri almıyor." lafı kocaman bir Beyaz Türk yalanı.

Hemen herkesin ortak bir söylemi, bir arzusu vardı: "Makro ekonomik reformlar tamam. Sıra mikro ekonomik reformlara gelmeli, üretimin, istihdamın önü açılmalı, Türkiye'nin rekabetçiliği artırılmalı." Peki, neydi bu reformun unsurları?: (1) İstihdam paketi. (2) Enerji piyasası reformu. (3) Sosyal güvenlik reformu. (4) Verimlilik eksenli üretim ekonomisini teşvik eden Ar-Ge yasası, tasarrufu artırıcı tedbirler. (5) Sanayi envanterinin çıkartılması. (6) Bölgesel-sektörel kademeli, verimlilik eksenli teşvik yasasının çıkartılması. (7) Tarımın etkin dönüşümü. (8) Eğitimde dönüşüm.

Hükümet bu kalemlerin tümünde belli bir aşamaya geldi. Çoğu, mevzuatların çıkartılması ve uygulama aşamasında. 12 milyar dolarlık GAP paketi şimdi açıklanıyor. Yerimiz dar. Sonra açıklarız. Tabii "Uygulamayı görmek lazım." lafı da yabana atılacak cinsten değil. Zira şu sıralar ekabir bürokrata laf geçirmek, inisiyatif aldirmek, imza attirmek her babayığidin harcı değil. İdeolojik yargı yapısı ve üzerindeki cuntacı baskı devam ettikçe de bu aşılamaz. Ahmet Altan diyor ya, "Altı postal, üstü cübbe", aynen öyle!

Böyle bir ortamda geçen cuma sabahı Devlet Bakanımız Mehmet Şimşek ile bir kahvaltıda buluştuk. Kahvaltıda bütün bu yeni hamleleri konuştuk. Yalnız bugünkü yazımı yazmak için masanın başına geçip, diğer dört akademisyen-yazar meslektaşımın toplantıyı nasıl işlediğini görmek için internete girdim. Prof. Seyfettin Gürsel'in detaylı değerlendirmesi Referans gazetesine manşet olmuş. Okuduğum bir değerlendirmesi nedeniyle gözlerim fal taşı gibi dışarı fırladı. Gürsel'in haberine göre, "Temmuz ayı gibi bir tarihte elektrikte otomatik fiyatlandırma sanayi için yüzde 14, konutlarda ise yüzde 19 zamlarla başlayacak."

Oysa Bakan'ın dedikleri böyle değildi, şöyleydi: "Bugün enflasyon hedeften sapmıştır. Mevcut enflasyonun yüzde 66'sı sadece enerji ve gıdadan kaynaklanıyor. Yıllardır sanayi ve konutlarda kullanılan enerjiyi sübvans eden kamu, zam yapmayarak tam 25 milyar YTL'lik bir yüke katlandı. Ancak dünyadaki koşullar nedeniyle yıl başında daha fazla dayanamayarak yüzde 14 ve yüzde 19 oranındaki o bilinen zamları yapmak zorunda kaldık. Bu da enflasyona yansdı."

Neyse ki, zaten Hazine Müsteşarlığı'ndan "tekzip" metni mesaj kutuma da düştü. Anlaşılan Sayın Gürsel, "Pek bir şey öğrenemedim." dediği sohbet ortamına biraz 'adrenalin' katayım derken 'yapılanı', 'yapılacak' şeklinde aktarmış. Bir de çoğu kez "Ama basına öyle yansımadi." demezler mi? Sen duyduğunu bu hale getirirsen, nasıl yansısın ki!

Neyse, 'mikro reform' ezberi de bitiyor artık. Şimdi top işadamında.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

GAP'a konulan her tuğla cari açığın azalmasını sağlar

İbrahim Öztürk 2008.05.29

2005 yılında MÜSİAD için yaptığımız Bölgesel-Sektörel Sorunlar ve Çözüm Önerileri konulu hacimli çalışmada GAP vurgusu önemli bir hacim teşkil ediyordu.

Hükümetin gündemi 'makro ekonomik istikrarı oturtmak' olduğu için rapor gerekli ilgiyi görememişti. Yine de fırsat buldukça hükümet burada dile getirdiğimiz birçok mikro ölçekli soruna el atmıştı. Ancak esas olarak önceki gün açıklanan raporda kendimizi bulduk diyebilirim.

Tabii halka Venüs'lü muamelesi yapanlar bunu eleştirmekte acele ediyor. Hükümet, seçim yatırımı yaparak mali disiplinden vazgeçiyor, yani popülizm yapıyor. Geriye gitmeyi bırakın, 2001-2007 arasında bu ülkede faize tam 350 milyar YTL gitti. Ben diyeyim 1.000, siz deyin 2 bin kişinin cebine. Şimdi beş yılda bölgeye topu toparı 14-15 milyar YTL civarında bir kaynak akıtılması planlanıyor. TÜSİAD Başkanı 'İşsizlik Fonu'ndan ve özelleştirme gelirlerinden kamu yatırımlarına kaynak aktarılıyor, bu bir popülizmdir.' diyor. Hem de 'Sanayinin ve ekonominin rekabetçi üstünlüklerini nasıl geliştiririz?' konulu raporlarını kamuoyuna açıkladıkları toplantıda. Pes doğrusu! Popülizm ve yatırım farkını bilmiyor galiba!

Peki, özelleştirme geliri nereye kullanılsaydı? Sadece borç ödemek, bütçe açığı kapatmak için kullanılır diye hangi kitapta yazar? İktisat biliminde bizim bilmediğimiz kesinleşmiş bir bulgu mu var?

Mali disiplinden anladıkları tek şey varlık satıp faiz ödemek, borç kapatmak. 2002 yılından beri İstanbul Yaklaşımı ve IMF programlarıyla bütün öncelik büyükleri kurtarmaya verildi ya, demek alışkanlık yaptı. Oysa orada bir halk var uzakta, gitmeseniz de, görmeseniz de.

Turhan Bozkurt'un dünkü haber yorumunda vardı, akıllı bir hareketle Koç Topluluğu bölgeye anlamlı bir yatırım yapıyor. Şanlıurfa'da besiciliğin yanında sanayi tipi domates yetiştiriyor Koç. Dünyanın beşinci büyük salça fabrikasını da temmuzda açıyor.

Girişimcilik refleksleri güdük kalanlar şaşı bakmaya devam ediyor, ancak aslında hükümet özel sektöre dikensiz bir gül bahçesi hazırlıyor orada. Alarm veren enerji ve gıda, cari açığı ve enflasyonu hortlatarak ülkenin önünü kapatan iki sorun. İşte GAP'a koyacağınız her taş eşanlı olarak bu iki hedefe hizmet edecek. İstihdam ve gelir katlanacak, eğitim ve sağlık gelişecek, toplumsal doku değişecek, terörün tabanı bitecek. Bir taşla çok kuş vurmak buna denir. Etkin, doğru ve stratejik bir hamle.

Nitekim birileri bölgenin kalkınma hamlesine içerliyor. İşadamlarımızdan ve bölgeye olan büyük STK ilgisinden sonra anlaşılan şimdi de hükümetin hamlesi bazı kesimleri rahatsız etti. Tam da kuraklık bahanesiyle bölgeden hükümete yüklenme hesapları yapıyorlardı.

Hele asrın trajikomik adamı Deniz Baykal'ın kendini darı ambarında gören açıklamalarına bayıldım doğrusu. Sürecin karşısına geçemeyince başarının bir kenarından tırtıklamak için, sahte bir tebessümle 'hükümetin ilgisini GAP'a yönlendirmeyi başardık' demez mi! Hükümet bölge için 2002'den beri bir şey yapmıyormuş. Haklı, bölgeden yer yer %90'a varan rey CHP almıştı, değil mi? Büyük Hünkar Sultan Abdülhamit'in manevi emaneti olan bu GAP hamlesinin başarılı olacağına inancım tam. Sadece kaynak, proje ve takvim yok. Aynı zamanda Başbakan Erdoğan'ın lider ve takipçi kişiliği, hükümetin dinamizmi ve idealizmi önemli bir avantaj.

Yalnız Turhan Bozkurt'un 'bürokrat tarlaya inmeli' cümlesi işin özünü teşkil ediyor. Bunun yolu da tek kelimeyle kamu personel reformu ve kalkınma ajanlarının artık aktif hale getirilmesi.

Türkiye'nin 'paket'e değil, kaliteli işadamaına ihtiyacı var!

İbrahim Öztürk 2008.06.02

2007 genel seçimlerinden beri devam eden bir 'paket' söylemi var. Bu söylem halen devam ediyor. IMF ile artık yol ayrımına gelinmiş olmasının da bunda etkisi var. Anlaşılan bazıları, koltuk değneksiz işadamlığı yapmayı öğrenemedi.

Önceleri devlet, şimdi ise 'çapa' yani tutamak olarak IMF isteniyor. Aksi takdirde ekonomi ve reformların sahipsiz kalacağı endişesi yayılıyor.

Çifte seçim ortamında, buna eşlik eden muhtıralar, baskılar, şantajlar, azdırılan terör faaliyetleri, suçüstü yakalanan çeteler derken... kabul etmek gerekir ki ekonomi üzerindeki konsantrasyon kaybolmuştu. Her şeye rağmen o dönemde hükümetin atmaya çalıştığı adımlar tam bir ideolojik tarafgirliğe büründürülen bir önceki dönemin Çankaya'sı tarafından bhusus engellendi. Hatta bugün 'mikro reformlar' veya 'ikinci nesil reformlar' dediğimiz birçok alana el atıldıysa da bu nedenle akim kaldı.

Seçim sonrasında ise dışarıda ve içeride sıkışan ekonomiyi toparlamak için yılın son çeyreğini kapsayan bir 'öncelikli işler' listesi çıkarıldı. Ardından hükümet, yeni döneme yönelik eylem planını bir hayli detaylı olarak açıkladı. AK Parti'nin kapatılması davası böyle iyi niyetli konsantrasyonun ortasına denk düştü. Buna rağmen Başbakan, olayın şokundan erken sıyrıldı. AB reform sürecine dönüş yapılıyor. Ekonomik açılımlara ağırlık verildi.

Tarihin en zor döneminde, hiçbir hükümetin kenarından dahi geçemediği, geçmek de ne kelime, boza geldiği, Sosyal Güvenlik Reformu'nu yaparak tarihe geçti. İşadamlarının önünü kapatan emek piyasası reformu yapıldı. Tabloda verildiği gibi hayati önemi haiz Ar-Ge teşvikleri çıkartıldı. Tarihî değerinde GAP hamlesi başlatıldı.

Bütün bunlara rağmen bir yandan 'yeni bir sanayi stratejisi', diğer yandan 'yeni bir paket' söylemi almış başını gidiyor. İyi de, açıklanması istenen pakette zaten başka ne olacak ki? Karnından konuşmayı bırakıp, paketin içeriğini doldursalar ya! Sanayi stratejisi denen efsunlu laf sanki kendi başına her şeyi kurtarmaya muktedir. Nelerin nasıl yapılacağı da pekâlâ belli. İş gelip, artık piyasa ekonomisinde iş bilen gerçek girişimcilere, adanmış işadamlarına dayanıyor.

Korkarım Türkiye'nin birçok aydını ve işadamı, içinden geçtiğimiz tarihî dönüşümü fark etmemiş olacak ki, ısrarla eski tas eski hamam, aynı söyleme devam ediyor. Gerçekten de 'sanayi stratejisi' ve 'ekonomi paketi' söylemi aslında bir ölçüde ister istemez modası geçmiş olan 1960-1970'lerin ulus devletçi, korumacı, planlamacı, merkezîyetçi zihniyetinin bir ürünü. Evet, o tarihlerde böyle bir paradigma bütün dünyada ve bizde de vardı. Bu söylem Latin Amerika, Kuzey Afrika ve Türkiye'de büyük oranda başarısız oldu. Çok özel koşullarda Asya ülkelerinde (Japonya, Kore ve Tayvan; üç yıldız ülke) ise oldukça başarılı oldu.

Ancak şimdi ekonomide çeşitli direktiflere, pozitif ayrımcılığa, korumacılığa dayalı böyle bir strateji ve pakete yer yok. Dünya Bankası, Dünya Ticaret Örgütü, AB, IMF gibi iradelerin içinde yer aldığı uluslararası düzen, bu tür müdahaleciliği artık bitirmiş. Türkiye de 2001 kriziyle nihayet bu yeni düzenin altına imza atmıştır.

Hükümet zor dönemde yapması gerekenleri büyük bir sorumluluk dürtüsüyle, bedel ödeyerek yapıyor. Artık sorumluluk işadamlarının omuzlarında.

'Paket', 'strateji' gibi cafcacflı lafların arkasına sığınıp 'rant avcılığı' yapmaya devam etmesinler.

İşte paket: İkinci nesil reformlar

- Kamu sektörü reformları ve mali reformlar
- Sosyal Güvenlik Reformu
- Ekonomide kayıt dışılığın azaltılması
- Özelleştirme programının sürdürülmesi

Rekabeti artırıcı reformlar

- Ar-Ge ve yenilikçiliğin geliştirilmesi
- İşgücü piyasası reformu
- Türk Ticaret Kanunu
- Enerji ve ulaştırma altyapısının güçlendirilmesi
- Yatırım ortamını iyileştirici diğer düzenlemeler

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

İçeriden umut yok, bari Pasifik Zirvesi'ni kaçırmayın

İbrahim Öztürk 2008.06.12

1996 yılında doktora için cebimde ABD'de, Washington'da iyi bir üniversiteden kabul, bir de YÖK bursum vardı.

Geleceğin Asya'da olduğuna inandığımdan Japonya'yı tercih edip, ömrümün çok değerli yıllarını Asya ekonomilerini çalışmaya ayırdım. Öğrendiklerimi anlatacağımız bir işadamı bulamadım. Asya ekonomileri üzerine bedava verdiğim bir eğitim seminerindeki dinleyici sayısı, biz uzmanlardan daha azdı. Yıl 1998.

Şimdi yıl 2008. Asya almış başını gidiyor. Çin Afrika'da, Anadolu'da her yerde karşımızda. Katıldığım konferanslarda muhafazakar insanımıza, işadamlarına 'hangi ülkeleri gördüklerini' sorarım. Cevap basittir: Hacca gitmiş. Arkadan bir kahkaha. Amerikan esprisi. Şimdi şamarı yiyince yavaş yavaş insanların yolu Çin'e de düşüyor. Japonya, Asya'dan beslendi. Nüfus, alım gücü, tüketim eğilimi orada. Oysa Türklerin kafasında Asya-Pasifik diye bir yer hâlâ yok. Küreselleşmenin altın kuralı: Gidemediğin yer senin değildir. Ancak gitmesen de nasıl olsa başkaları gelir senin pazarını kapar!

İşadamı olsam, işimle ilgili olarak en iyi ülkeye defalarca gitmiş, rakiplerimi analiz etmiş, fabrikaları-şirketleri ziyaret etmiş, zihniyeti kavramış, iş yapma tekniklerini incelemiş, bir çok işadamını ülkeme ve şirketime davet etmiş, dostluklar kurmuş, işbirliklerini artırmayı, eleman değişimini, teknoloji transferini başarmaya çalışmış olurdum. Daha doğrusu olması gereken bu.

Sanayicilik ve işadamlığı 'rafine' bir iştir. Yani 'şehirli' oturmuşluk, görmüş geçirmişlik, gelenek gerektirir. Bizde böyle bir birikim yok. Kabul edelim, okumayı da öğrenmeyi de beceremiyoruz. Bence bu aşamadan sonra yapılacak şey, gidip görmek. Çok okuyan değil, çok gezen bilirmiş ya.. bize uyar. Bunu da tek başımıza beceremeyecek kadar kötü durumdayız. Zaman, örgütlü kapitalizm zamanı. Örgütlü işbirliği yaparak ortak hareket edenler ayakta kalacak. Akıllı rakipler bile birleşiyor. Bencil olanlar, hep beleşe alışanlar, "Parasını devlet

vermezse cennete girmem." diyenler, birtakım şeyleri değiştirmek için asgari düzeyde gerekli paraya kıymayı bilemeyenler ise şansları varsa 'işçi' olacaklar.

Umutsuz olmaya gerek yok. Çok şükür ortalıkta insanımızı büyük bir emekle dışarı açmaya çalışan yerli duruş ve mesuliyet sahibi oluşumlar var. Türkiye İşadamları ve Sanayiciler Konfederasyonu (TUSKON) ve MÜSİAD artık bu alanda adını herkese ezberletti. TUSKON'un Afrika, Pasifik, Asya açılımları doğru zamanda, doğru coğrafyaları hedefliyor. Gereği gibi davrananlar muazzam neticeler alıyor.

Bakın içeride şirketlerimiz rekabet edemiyor. Zaten ekonomi durgun, ekmek aslanın ağzında. O halde biz de burada direnmek yerine, dışımıza göre olan yerler bulmalıyız. Asya'da, Kafkaslarda, Türk cumhuriyetlerinde, Balkanlarda, bilhassa Afrika'da ve Pasifik'te büyük fırsatlar var. Hızlı davranan, fırsatı gören, gidip yakalayan, oturup konuşan, bu piyasalarda büyümeyi, dışa açılmayı öğrenecek. Bunu başaranlar artık yeni hayaller kurmaya başlayacak. Zira rüştünü ispatlayıp özgüven kazanınca bizim fetihçi insanımızın önünde duracak hiçbir güç yok.

Geçen ay TUSKON Üçüncü Afrika Zirvesi yaptı. Katılım harikaydı. Şimdi haftaya İkinci Pasifik Zirvesi var. 21 ülkeden, 12 ticaret odası başkanı, 450 işadamı, 10 bakan 20 sektörde ticaret yapmaya geliyor. Tercümanlar eşliğinde sizin önünüze oturtuluyor. Daha ne yapsınlar? Bırak "Devlet nerede?" diye sormayı de "Sen neredesin?" ona cevap ver. "Kartımı ve broşür verdim bir şey çıkmadı." diyenlerdenseniz, gerçekten avucunuzu yalarsınız. Kart verince iş değil, süreç başlar. Ah bir kolaycı, sonuç odaklı olmaktan kurtulup, süreç odaklı olmayı başarabilsek.

Dostluklar ticaretle, ticaret ise güvenle başlar. Güven oluşturmak için neler yaptınız? Sizi tanımayan, işinizi incelemeyen, yerinde görmeyen insan sizden nasıl ve neden mal alsın ki? Ya siz kart verdiğiniz işadamını gidip ülkesinde ziyaret edip incelediniz mi?

Fırsatlar orada sizi bekliyor, yol ve yordamına uyarak gidip almak size kalıyor.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Al sana mali disiplin...

İbrahim Öztürk 2008.06.16

Dünya ekonomisinde büyük bir sıkışma yaşanıyor. Bu uzun süredir ABD kaynaklı 'ipotekli konut krizi' olarak açıklandı. ABD'de ve diğer yerlerde alınan tedbirler ile bu cepheden gelen sarsıntının kontrol altına alındığı yolunda izlenimler güçleniyor. Ancak bu sorunu sabitleyen kadar ortaya çıkan yan etkiler üzerinde uğraşılıyor.

ABD'de enflasyon ile işsizlik birlikte % 5 sınırına dayandı. Bu rakamlar Türkler için pek bir şey ifade etmez. Ancak AB, ABD ve Japonya gibi olgun, oturmuş ülkelerde yer yerinden oynar. Bu yüzden ABD, faiz indirerek ve piyasalara nakit enjekte ederek ekonominin derin ve uzun sürecek bir durgunluğa girmesini engellemeye çalışıyor.

Derken devreye büyük bir hızla enerji ve gıda maliyetleri girmeye başladı. Kısaca bir petrol şoku yaşanıyor. Nerede duracağı bilinmiyor. Sürecin AB'de hissedilmesiyle bizim de ihracat piyasamızın daralması söz konusu olabilir. Yıl başından beri kaydedilen % 20'leri aşan kur düzeltmesi çok isabetli bir katkı oldu.

Türkiye, dünyadaki bozulmaya çok hazırlıklı ve güçlü olarak yakalandı. Bu iddianın önce devlet cephesindeki kısmını açıklayalım. Zaten olay burada kopmuştu. (Tablodan takip edileceği üzere) Maastricht Kriterleri sağlıklı

bir kamu kesimi ekonomisi için iki temel kriter tanımlıyor: Gayri safi yurtiçi hasılanın % 3'ünü aşmayacak bir bütçe açığı ve % 60'ını aşmayacak bir kamu kesimi (brüt veya AB tanımlı) borç yükü. Görüyorsunuz, Türkiye bütçe açığında 2005 yılından beri (satır 3), kamu borcunda ise 2004 yılından beri (satır 4) bu kriterleri sağlamış durumda. Yıllarca % 20 bandının üzerinde reel faiz ödeyen Türkiye, 2004 yılından beri tek hanede reel faiz ödüyor (satır 7). Faiz harcamaları 2001 sonunda bütçe gelirlerinin % 100'ünü alıp götürürken, bugün % 32'sine kadar düşmüş (satır 8). Sadece 1000 adet adamın cebine giden faiz kazığı 2001 yılı sonunda gayri safi milli hasılanın % 20'sini aşarken, bugün bu % 5,7'ye düşürülmüş (satır 10).

Atatürk ve rejim krizi arkasına sığınıp bizi maymuna baktıran 28 Şubat soyguncuları, boşalan heybelerini (o heybeler kolay boşalmaz ya!) doldurmak üzere Ankara'dan yine pusuya yattılar. Diğer yazıda 2008 yılında da devam eden mali disiplindeki mükemmel tabloyu açıklayacağım. Biliyorum, şaşıırıyorsunuz. Herkes "memleket batıyor" derken ben başka havalardan çalışıyorum.

Merhum Cemil Meriç diyor ki, "Herkes farklı yönde konuşurken, bir kişi çıkıp 'herkes çıldırmış, tek bir ben kaldım' diyemez. Ancak gerçekten herkes çıldırmışsa da yapacak bir şey yoktur."

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

2008'de de mali disiplin yolunda...

İbrahim Öztürk 2008.06.19

Artık Türkiye 'IMF sonrasında' kendi kalkınma gündemine geçmeye çalışıyor. 'Hamisiz' ve 'vasisiz' yaşayamayanların 'çipası' elden gittiğinden feryadı basıyorlar ancak bu, uzun süredir beklediğimiz bir özlemdi.

IMF ile anlaşma yapan ve bunu devam ettiren ülke kalmadı. Artık anlaşma yapmamak değil, tersine artık hiç gereği yokken yapmak güveni sarsar.

Evet, çok zor bir dönemden geçiliyor. Enerji-emtia-gıda fiyatları nedeniyle cari açık ve enflasyon direnince, yüksek faiz ve nispi ekonomik daralmaya paralel olarak işsizlik artıyor, halkımız sıkıntı yaşıyor. Ancak bir sorun olduğunda bunu anlamak yerine illa da birilerini bulup vur abalıya yapmanın ideolojik tatminden öte ülkeye bir yararı yok.

Böyle bir iç ve dış sıkışma ortamında esas bizi şaşırtması gereken husus, boğazına tasma geçirilip cebren krize sokulmaya çalışılan bir ülkede hâlâ bizi sevindirecek bazı haberlerin olmasıdır. Ekonomi, krize girmek yerine ilk çeyrekte öyle gözüküyor ki, yüzde 4-5 civarında büyüme kaydetmiş olacak. İkinci olarak son yedi sekiz aydır, bir ayın ihracat rekoru bir sonraki ay tekrarlanıyor. Hem de dışarıdaki olumsuz havaya, artan enerji ve gıda maliyetlerine, daralan ihracat piyasalarına rağmen. Üçüncü güzel haber, kamu maliyesi cephesinden geliyor. Şimdi bunu analiz edeceğim.

Bir önceki yazıda 2003-2007 arasındaki gelişmeleri analiz etmiş, kamu maliyesindeki mükemmel idareyi göstermiştik. Olumlu süreç, zor şartlarda 2008 yılında da devam ediyor. Şöyle ki, bütçe açığı 2007 yılında GSMH'nin sadece yüzde 1,6'sı kadar gerçekleşti. Gayet iyi bir sonuç. Açıklanan Orta Vadeli Mali Çerçeve'de de hükümet güven oluşturmak üzere reform takvimine olan bağlılığı ortaya koymak ve geleceği netleştirmek adına kendini bağlayan ciddi taahhütler verdi. Bu meyanda 2008 yılında bütçe açıkları bırakın arttırılmayı, 2007 yılının da altına, yüzde 1,4'e çekildi. Aynı şekilde kamu borç stokunun milli gelire olan oranı da şu anki yüzde 38'ler seviyesinin altına çekildi.

Yani borçlanma göstergelerinde ve mali disiplinde bir gevşeme asla söz konusu değil. Ancak burada millet kafayı faiz dışı fazla hedefine takmış durumda. Hedefin GSYH'nin yüzde 3,5'ine geri çekilip, elde edilecek kaynakların bu zavallı halk için üretim, istihdam, altyapı, eğitim, tarımsal dönüşüm, enerji ve gıda üretiminde kullanılacak olmasını birileri içine sindiremiyor. Bazı okurlarımız da ne yazık ki bu ideolojik karalamanın tesirinde kalabiliyor. Oysa kendi gündemimizi bilmeli, kendi ihtiyaçlarımızı sıralayabiliyor olmalıyız.

Nitekim bütçe uygulamalarında 2008 yılının ilk beş aylık sonuçları açıklandı. Ekonomik büyüme ivmesinin kaybolduğu ilk beş ayda bütçe giderleri sadece yüzde 3 artarken, gelirler yüzde 4,8 oranında artmış. Faiz hariç harcamalar yüzde 11 artarken, faiz harcamalarında tam yüzde 17,2 kadar bir azalma var. Vergi gelirleri yüzde 18,3 artarken, vergi dışı gelirler yüzde 28,8 kadar artmış. Bütçe açığı geçen yılın aynı dönemine göre yüzde 38,4 iyileşmiş, yani gerilemiş. Yılın tamamı için bütçe açığı 18 milyar YTL olarak hedefleniyor. Yılın beş ayında 2 milyar YTL açık var. Buna göre yılın tamamında bütçe açığı hedeflerin altında kalabilir. Bütün bunlar yargıç ve cuntacı muhtıralarını elinin tersiyle itip, Meclis'in iradesini ayakta tutan, reform dinamiğinden kopmayan, ekonomi gündemine sahip çıkan ve en önemlisi de halkın destek ve teveccühüne dayalı bir hükümet sayesinde oluyor.

Bilesiniz ki, her şeye rağmen bu ülke ittirilerek krize sokulursa, bunun gerekçesi asla küresel kriz ve içerideki ekonomi olmayacak. Halkının özgürlüğünü ve refahını haram sofralarına tehdit gören Soğuk Savaş'ın son 'oligargları' yüzünden olacak.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

TÜSİAD, yeni bir ara rejim yönetimine mi soyunuyor?

İbrahim Öztürk 2008.06.20

Dünkü TÜSİAD toplantısını dikkatle takip ettim... Mustafa Koç ve yeni başkan Arzuhan Doğan Yalçındağ'ı ve ardından Kemal Derviş'i dinledim. Önce Koç ve Yalçındağ'ın ses tonundaki 'tedirginlik' adeta bir 'brifing sonrası' havayı çağırıyordu.

Adeta 'ikna odalarından' geliyorlardı. Nitekim Derviş 'havayı gergin gördüğünü' ifade etti. Sunumu da bu bağlamda sakin, soğukkanlı ve akılcı idi. Açık söylemek gerekirse, Derviş'i toplantıya davet edenler, ondan 'bekledikleri' yönde bir konuşma alamadılar.

Derviş, son yıllarda ekonomide kaydedilen büyük başarılarla ve bunun arkasındaki hükümet iradesine vurgu yaptı. Genelde dünya ortalamasının altında kalan büyüme performansımızın ilk defa 2002-2007 döneminde bunun üzerine çıktığına işaret etti. Ayrıca 'derinleşen küresel kriz' borazanlığına da pabuç bırakmadı. Biliyorsunuz 'ah bir kriz çıksa' diye yatırımlara çaput bağlayanlar, böylece halk iradesini daha kolay by-pass edeceklerini düşünüyordu. Kriz çıksa idi, parti kapatma davası zaten açılmayacaktı. Elbette ki, iç ve dış etkenler nedeniyle büyümenin ve yatırımların yavaşlamış olması ve yeterince istihdamın oluşturulup işsizlik sorununun makul düzeylere çekilememiş olması önemli bir sorun. Ancak büyümenin ve yüksek düzeyde yatırımların devamı için reformlar, istikrarın devamı ve büyümeyi finanse edecek yabancı sermaye girişleri kesinlikle gerekiyor.

Önceki gün Avrupa'nın büyük bankalarından olan Dresdner Bank'ın Türkiye'yi ziyaret edip 'geleceği koklayan' risk uzmanlarıyla birlikte idim. Bankanın Türkiye biriminin başında proje bankacılığında yıldızı parlayan genç bankacı Mehmet Bostan var. Türkiye'yi son derece önemsediklerinden yakından takip ediyorlar. Bana sordukları sorular içinde ekonomi arka planda kalıyor. Ekonominin yıldızının parladığının farkındalar. Daha çok

'güç ve sınıf savaşlarını' merak ediyorlar. Gelişmelerin tümüyle farkındalar. Sürecin bir yargıç-asker, yani bürokratik bir darbe olduğunu düşünüyorlar. Dönüp dolaşıp 'devlet özelleştirmelerle kamu tekelini yok edip, piyasa ortamını oluşturuyor, ancak Türk sanayisi ağırlıklı olarak özel sektör tekellerinin elinde' diyorlar. Bunu dikkatle not ediniz. Büyük sermaye çevrelerinin değişime karşı sergiledikleri büyük direniş de hâlâ buradan kaynaklanıyor.

Evet, oyun artık apaçık ortada. Türkiye, birbirinin ideoloji ve çıkar kankası olan güç odakları arasında fena halde parsellenmiş durumda. Şöyle ki, sanayi ve finans, büyük İstanbul sermayesi arasında; bürokrasi, asker-yargı arasında; bilim hayatı ise 'bizi fişle, darbe yap' diye cübbeleriyle ortalığa dökülen antidemokratik zihniyetin egemenliğinde, medya zaten biliniyor. Dikkatinizi çekti mi, üniversitelerde seçim ve askeriyede de ağustos şûrası yaklaşırken, istediklerini dayatmak için ortamı iyice geriyorlar. TUSİAD toplantısı tekelci, içe kapanmacı, hukuksuz düzenin yeni bir çırpınına ev sahipliği mahiyetinde gelişti.

Öte yandan Arzuhan Hanım, ekonomik verileri doğru okuyamıyor, teşhis ve tedavi konusunda ise kısaca 'Anadolu'yu bırak, bize bak' noktasının ötesine geçemiyor. Ülke ekonomi alanında değil, hukuk alanında tıkanmış durumda. Yargıçlar eldeki yasakçı anayasa ile bile yetinmiyor. Yargının tepesi, en kritik kararların arefesinde sanki askerlerden brifing almaya giderken yakalanıyor. Demokrasi taraftarı görünen Yalçındağ, 'bunu kabul et, sesini çıkarma, saygı duy' diyor.

Neyse ki, artık oyun dünyanın gözü önünde oynanıyor ve 'laiklik elden gidiyor' safsatasına kimse inanmıyor. Bu ilk defa oluyor. Geçmişte yabancıları da bir şekilde ürkütmüşlerdi. TUSİAD'ın yeni bir 'ara rejim yönetimine' soyunduğu görüntüsünü sivil toplum erken fark etti ve toplantıya katılmadı. Sendikalar, buna alet olmadı. Aslında bütün bunlar yakın tarihi hatırlayanlar için sürpriz değil. 28 Şubat sürecinde demokrasinin bütün kurum ve kuralları tırpanlanırken yine aynı patronlar kulübü itiraz etmek bir yana müdahalelere açık destek vermişti.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Aslında zıkkımın kökü YÖK'tür

İbrahim Öztürk 2008.06.23

Geçen haftaya damgasını vuran iki kavramdan biri YÖK Başkanı Sayın Prof. Dr. Yusuf Ziya Özcan'ın imam hatip liseleri (İHL) için kullandığı 'zıkkım', diğeri de sivil toplum örgütlerinin Sayın Başkan'ı eleştirirken kullandıkları 'zırva' kelimesi idi.

Aslında ne İHL'ler 'zıkkım' ne de Başkan 'zırvalamış'. YÖK Başkanı mealen "Meslek liseleri içinde İHL'lerin payı sadece yüzde 5, ancak bunların yüzünden bütün sistem tıkanmış durumda, bu nedenle gerekirse bu zıkkımları kapatalım, ülkenin önü açılsın." diyor. Başkalarına sus pus olan muhafazakâr camianın hemen kırçıllarını çıkartıp Başkan'a saldırmasını anlamış değilim. Kabul edelim ki, Başkan'ın derdi ne İHL'leri kapatmak ne de onları tahkir etmek.

Sorun 'öğretilmiş çaresizlikten' kaynaklanıyor. Deneyi biliyorsunuz, pireyi kavanoza kapatmışlar. Zıpladıkça kafasını kapağa çarpa çarpa, 'çarpmayacak kadar' sıçramayı öğretmişler. Bu ameliye uzun süre sonra pirenin alışkanlığı haline gelince kapağı açtıklarında bile artık pire dışarıya çıkabilecek kadar sıçramaz olmuş. Aynı sonucu kartondan kutuya kapatılan aslan deneyi de gösteriyor. Sivil-askerî bürokrasinin 'andış odalarında' üç kıtanın efendisi bir millete biçtiği ve dışına çıkılmasından ödünün patladığı rol işte bu öğretilmiş çaresizliktir.

Sorunlar ayaklarımıza dolanmış olsa da, korku dağları karşısında akıl tatile çıkıyor, top sürekli taca atılıyor ve insanlar birbirlerini suçluyor. Böylece sorunun kaynağı ve gerçek çözüm kaçırılıyor. Dünyada devranlar ve rejimler değişip, duvarlar yıkılırken, Türkiye'de sistemi ele geçiren bir azınlık, çağı sektiren sistemin '1000 yıl' sürmesinde inatçı.

Türkiye, millet iradesiyle değil, ekonomide 'kurumlar kapitalizmi', devlette ise 'kurullar oligarşisi' tarafından idare edilmektedir. İktidarlar da sırf minareye kılıf bulmak adına mostralık olarak gelip gitmektedir. Bu yüzdendir ki, bugün 60. hükümet iş başına gelmiştir. 85 yılda ortalama hükümet ömrü sadece bir buçuk sene. Açıkçası ülkeyi yönettirmeyen, Türk toplumunu ayırıştırıp kamplara bölen, sosyal doku uyumunu tahrip eden, bizi birbirimize kuşkuyla bakar hale getiren ve sonunda yönetilemez bir ülkenin mimarı olanlar, hiç kuşkusuz kafasındaki modeli zorla dayatmaya kalkan seçkincilerdir.

Şimdiki konu mankenimiz YÖK de, askerî darbe ürünü olan ve temsil ettiği zihniyet nedeniyle çoktan özgür bir toplumda iğreti kalan onlarca 'kurul' dan biri. Bu arada meslekî eğitim sorununun 'katsayı' adaletsizliğine indirgenmesi de isabetli değildir. İHL'ler kapatılsa da, katsayı adaletsizliği yakın gelecekte kalktığında da sorunun özü çözülmüş olmayacak.

Bugün Türkiye'de işsizlik değil, apaçık bir 'mesleksizlik' sorunu var. Eğer 'en iyi üniversite mezunları bile iş bulamıyor' ise burada sorun, bunların da piyasalarda talep edilen nitelikte yetiştirilmiş olmamalarıdır. Yabancı dilde eğitim veren birkaç seçkin üniversite hariç yükseköğretim kurumları yabancı lisan öğretmiyor. Kocaman adamlara zorla Türkçe ve inkılâp tarihi dersi veriliyor. Meslek liseleri, meslek yüksekokulları, teknik eğitim fakülteleri ve bölümleri reel sektörlerden kopuk. Bunların laboratuvar ve atölyelerindeki icraatlarının piyasada karşılığı yok.

Liseden mezun olan her öğrenci illa üniversiteye gitmek zorunda değil. Sistemde meslek liselerinin payı artırılmalı ve bunlar bir an önce piyasa ile buluşturulmalı. İş dünyasının istediği nitelikte eleman yetiştirebilmeli. Bu nedenle sektörlere kendi elemanını yetiştirmek üzere vergisel teşvikler gibi destekler verilmelidir. Özel eğitimin payı ülkemizde halen sadece yüzde 2 gibi utanç verici düzeyde.

Bütün bu nedenlerden ötürü Sayın Başkan'ımız, kendi kurumu olan YÖK'ü ıslah etme çalışmalarını başlatsa galiba daha 'süper' olacak.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

AB delegasyonu ile Türkiye ekonomisi tartışması

İbrahim Öztürk 2008.06.26

Avrupa Birliği'nin ilgili ekibi 2008 yılı Türkiye İlerleme Raporu'nun hazırlıklarını sürdürüyor. Bu meyanda Türkiye'de iş dünyasının entelektüel öncüsü konumundaki MÜSİAD'ı ziyaret ettiler.

Başlıca merak konuları şunlar: Enflasyonist baskıların arttığı bir ortamda mali disiplin, son zamanlarda kamunun yeni yatırım hamleleri ve takvimi, IMF ile ilişkiler ve ikinci nesil reform takvimi. MÜSİAD'ın bu konulardaki değerlendirmesi merak ediliyor. Onlara yaptığım sunumun kısa bir özetini sizlerle de paylaşmak istiyorum.

Türkiye kriz sonrasındaki İstikrar Programı'ndan istenen neticeyi büyük oranda almıştır. Programın amacı bozulan temel makro ekonomik göstergelerin 'normalleşmesi' idi. Bunların başında; yüksek ve sürdürülebilir

büyümenin sağlanması, yüzde 70'ler civarındaki kronik (yapışkan) enflasyonun bir an evvel tek hanelere çekilmesi, son olarak da kamu ve bankacılık kesiminde finansal istikrarın sağlanması gelmekte idi.

2007 yılı sonu itibarıyla bu hedeflere ulaşıldığı için artık hükümetin 'sürdürülebilir borçlanmaya' dayalı finansal öncelikli programdan çıkarak, 'sürdürülebilir büyümenin yolunu açacak reel ekonomi odaklı bir mimariye' geçmesi gerekmiştir. Bu aşamada hem IMF'ye ihtiyaç olmadığından hem de bu kurumun yeni kalkınma mimarisi ile ilgisi bulunmadığından artık yeni bir anlaşmanın gereği kalmamıştır. Yapılsa dahi bu çok yumuşak bir program sonrası gözetim anlaşması olabilir ve bunun ilkelerini de artık tümüyle Türkiye kendi ihtiyaçlarına odaklanarak tespit edebilir.

Enflasyonun tekrar başını yukarı kaldırmasının nedeni içerideki talep baskısı değil, artık enerji-gıda maliyetlerine dayalı arz şoklarıdır. Bu nedenle Merkez Bankası'nın enflasyonist baskıların ikincil etkilerini kontrol altına almak umuduyla giriştiği hızlı sayılabilecek faiz artırma sürecinin, üretim ekonomisini daha fazla perişan etmemesi için hükümetin, daraltıcı para politikalarına, enflasyonist olmayan ve mali disiplinden taviz vermeyen genişleyici bir mali açılımla tepki vermesi doğru bir duruştur. Hem Orta Vadeli Mali Çerçeve'de ortaya konulan taahhütler (ancak bunlar derinleştirilmeli, somutlaştırılmalı) ve yılın ilk beş aylık bütçe uygulamaları mali disiplinden taviz verilmediğini ve verilmeyeceğini göstermektedir.

Hükümet ikinci iktidar döneminde iki belirgin güzergâh tayin etmiştir. Birincisinde, verimlilik odaklı teşvik ve yönlendirmeler, ikinci nesil reform takvimini çalıştırmak ve yatırım iklimini geliştirmek suretiyle yabancı ilgisini azami düzeyde tutmak var. İkincisinde ise son yıllardaki derin ve hızlı dönüşüme ayak uyduramayan kesimleri dönüştürmek, ekonominin umumi manada rekabetçi gücünü geliştirmek üzere altyapı yatırımlarına hız vermek, emek gücünün ve tarımsal sektörün dönüşümünü odak noktası yapmak bulunuyor.

Bu meyanda KOBİ'ler ve istihdam dostu sektörler başta gelmektedir. KOSGEB güçlendirilerek devreye sokulmaktadır. KOBİ'lere yapılacak en büyük yardım paradan ziyade, içeride ve dışarıda tümüyle kuralları değişen 'yeni dünya' konusunda 'farkındalıklarını' artırmaktır.

Cari açık ve enflasyon ne kur politikaları ne de devalüasyonlarla çözülebilir. Bu iki sorun da rekabetçi, yüksek katma değere dayalı sektörel dönüşüm ve enerji-gıda yatırımlarının derinleştirilmesi ile çözülebilir. Türkiye'nin sektörler arası ve içi rekabet ortamını kurması hayatidir. Kamu kesimi özelleştirmelerle piyasa ekonomisine uygun ortamı kurarken, Türkiye'de esas sorun özel sektör tekelleridir. Bu sektörleri rekabete açmadan cari açık da, enflasyon da düşmez. Ancak büyük sermaye, sürecin özelleştirme ile bitmesini istemekte, sıra kendi tekellerinin kırılmasına geldiği için yeniden kışlalarda brifing alma süreçlerine girmişlerdir.

AB'nin bu süreçte Türkiye'ye pozitif mesaj vermesi, istismar edici değil yardım edici bir konumda olması yabancı sermayenin bu ülkedeki geleceği için de kritik önemdedir. AB'nin son olaylardaki net tutumu takdire şayandır.

AB ekibi "Bakış açınızı büyük oranda paylaşıyoruz." dedi.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Boğaziçi Üniversitesi'nden Türkiye'ye demokrasi dersleri

Şu sıralar 21 üniversitede rektör seçimleri bitti, atama süreci yaşanıyor. Yakın geçmişte Kemal Gürüz ve Erdoğan Teziç'in YÖK'teki uygulamaları demokrasiye, eşitliğe, şeffaflığa, adalete ve kısaca evrensel değerlere dair ne biliyorsak hepsini çöpe attı.

Eminim ki Erdoğan Teziç de bunları yaparken kendi yazıp ettiklerinin üzerine hüznün çizgileri çekmiştir. Öyle ya, 'ikna odaları'nda aldığı 'brifingler' sonrasında bir bilim adamının namusu olan akademik ürünlerini inkar etmesi akla ziyan 'travmalar' meydana getirir.

Eski görevinde iken Cumhurbaşkanı Ahmet Necdet Sezer de aslında demokrat ve ilkeli tanındığı için ortak mutabakat ile cumhurbaşkanı seçildi. Ancak mutabakat filan dinlemeyen 'o irade', 'belli kurumların çizgisine çekme' yolunda devreye girince, onun da düşünceleri bir gecede 'mutasyon'a uğradı. Çankaya'yı Cumhuriyet Halk Partisi'nin mahalle teşkilatına, YÖK'ü de 'büyük birader' oyunları ile bir korku tapınağına çeviren 'o meş'um irade', üniversitelerde seçim yapmayı tümüyle anlamsız duruma düşürdü.

Öte yandan başını bu kadar kolay bir şekilde giyotine uzatan bilim camiası sadece bu ülkede mevcut olsa gerek. Cübbesini giyip 'ordu göreve' diye kendini sokağa salan bir kafanın itilip kakılmaktan başka hak ettiği ne olabilir ki!

Şimdi YÖK'te yeni bir dönem yaşanacak gibi. Eski dönemden kalma 'mülakat' uygulaması devam ediyor. Bir şeyi çok istiyorum: Geçmişte haksız uygulamalara maruz kalanlar, fırsat ele geçince benzer uygulamalar yerine şu kısır döngüyü kırarak sahici demokratik adımlar atsalar, Türkiye'nin geleceğine daha sağlam katkılarda bulunmuş olurlar.

Örneğin Boğaziçi Üniversitesi'nde de seçimler yapıldı. Bence 'sıkışan' Türkiye'nin önüne mükemmel bir örnek konuldu. Bir önceki dönemin rektörü Prof. Dr. Ayşe Soysal 146, yeni aday Prof. Dr. Kadri Özçaldıran ise 170 rey alınca Ayşe Hoca, Ankara'daki mülakata katılmadan hakkından feragat etti. Böylece meslektaş Prof. Özçaldıran ile sürdürdüğü çok medeni seçim rekabetine hiç gölge düşürmeden, kalmayı hak ettiği halde bir kenara çekildi. İşte akademik ahlak.

Ayşe Hoca, Fen-Edebiyat Fakültesi dekanıyken matematik, ekibinden Prof. Cem Behar ise İdari Bilimler Fakültesi'nde bölüm başkanı iken ekonomi hocam oldular. Hem öğrencileri olarak hem de beş senedir ders verdiğim Boğaziçi Üniversitesi'nde akademisyen arkadaşları olarak kendilerini yıllardır tanırım. Prof. Üstün Ergüder zamanından beri yakalanan ivmeyi daha da geliştirip üniversiteyi, çağdaş yönetim teknikleriyle buluşturan, özgürlükçü, katılımcı, yani insan yüzlü bir kıvama getirdiler. Bazen Türkiye'nin tahammül çeperlerini zorlasa da haklı olarak üniversiteye yakışan özgürlükçü ve evrensel duruşu bozmadılar.

"Hoca neden kaybetti?" diye sormayacağım. Ayşe Hoca da, Boğaziçi de, Türkiye de kazandı. Ancak reylerin Özçaldıran'a gitmesinin sebebi, son yıllarda IMF programı altında ezdirilen üniversite öğretim elemanlarına son derece insan yüzlü iki temel proje sunmuş olmasıdır. ODTÜ ve mühendislik kökenli olması dolayısıyla 'proje adamı' ve daha bir 'halka yakın' olan Prof. Özçaldıran, Teknopark kurarak gelirini döner sermaye aracılığı ile üniversite elemanlarına gelir olarak aktarmak ve üniversite elemanlarına bir kooperatif aracılığı ile konut yapmak projesi getirdi. Üniversitede kendine gelecek arayan genç akademisyenlerin üzerinde bu çok etkili oldu.

Durum buyken, kuşlarından yanlış haber alan Meral Tamer, rektör beyi etkilemek için boş yere harekete geçip, yine olayı alalecele Atatürk istismarına kilitleyiverdi. Görüyorsunuz, laikçi saldırıyor, dindarlar eksik demokrasi dağarcığı ile yanlış tepkiye zorlanıyor, bu arada toplumsal doku paramparça oluyor. Tabii Tamer komik duruma düştü. Zira bilim adamı olan rektörü resmi ideolojinin yalınkılıç silahşorluğuna zorlarken, Ayşe Hanım'ı 'başka

yerlere' itiverdi. Oysa Boğaziçi bir kurum. At tımar edilen bir yer değil yani. Üniversitenin oturmuş kültürü, huzur ve güven veren ortamının bundan böyle de devam edeceğinden kuşku yok.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

'Rakamlar harika ama ben inanmam!'

İbrahim Öztürk 2008.07.01

Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) verileri, karamsarların beklentilerinin tersine ekonominin, 2008 yılının ilk çeyreğinde yüzde 6,6 gibi oldukça yüksek bir oranda büyüdüğünü gösteriyor.

Dışarıda küresel finansal ve enerji krizi, bunların içeride tetiklediği cari açık ve enflasyon direnişi ve bütün bunlar yetmiyormuş gibi bir de içeride hukukun hiçe sayıldığı, milli iradenin brifinglerle yok edilmeye çalışıldığı muazzam bir belirsizlik ortamında elde edilen bu sonuç, ekonominin kazandığı dinamiklerin ne kadar derin ve sağlam olduğunu göstermektedir. Sektörel bazda bakıldığında ise en yüksek büyümenin sağlık, toptan ve perakende ticaret, mali aracı kuruluşlar, madencilik ve taşocakçılığı, elektrik ve gaz üretim ve dağıtımı, son yıllarda yıldızı parlayan ulaştırma, depolama ve haberleşme ve ekonominin lokomotifleri olan imalat sanayiinde gerçekleştiği görülüyor.

Çok önemli bir gelişme olarak da geçen yılın ilk çeyreğinde kuraklık sebebiyle yüzde 6,9 gibi ciddi oranda küçülen tarımın bu yılın ilk çeyreğinde yüzde 5,6 büyümesi oldu. Mevcut iklim şartları ve girdi maliyetleri dikkate alındığında bu gelişme son derece umut verici. İlk çeyrekteki verilere harcamalar açısından bakıldığında ise devletin nihai tüketim harcamasındaki artışın yüzde 4,7'de kaldığı görülüyor. Devletin mali disiplini elden kaçırmadığı, ancak ücretli kesimin enflasyona karşı kendini koruyamadığı müşahade ediliyor. Buna rağmen yerleşik hane halklarının tüketimindeki artış yüzde 7,3 ile ekonomideki büyümenin üzerinde seyretmiş. Bu veri, son iki toplantısında bir puanlık faiz artışına giderek eleştirilere hedef olan Merkez Bankası'nın elini güçlendirdi. Çok önemli gelişme olarak gayrisafi sabit sermaye oluşumunun yüzde 9,5 gibi oldukça yüksek oranda arttığı gözleniyor - ki bu Türkiye'de yatırım ivmesinin devam ettiğini ve işadamlarının henüz kararlarını büyük oranda ve menfi yönde revize etmediğini gösteriyor. Gerek imalat sanayiindeki, gerekse sermaye oluşumundaki büyümenin ekonomideki genel büyümenin oldukça üzerinde gerçekleşmiş olması, geleceğe yönelik olarak son derece moral veren türden gelişmeler. Bu verilere iki ilave yapalım. Geçen ay İstanbul Ticaret Odası, İstanbul'daki şirketlerin net reel kârının % 20 olduğunu açıkladı. Hafife almayın, bu şirketler Türkiye ekonomisinin bel kemiğini oluşturuyor. Bir de oturup kalkıp kâr oranlarının düştüğünü ilan eden İstanbul Sanayi Odası ve yönetimi var. Tam 'nankör kedi' olayı. Şimdi de Fortune Dergisi, Türkiye'nin ilk 500 şirketi ile ilgili temel verilerini açıkladığı bir özel sayı yayımladı. Zaman Ekonomi Servisi'nin yaptığı inceleme sonucu gösterdi ki, 2007'de tüm Türkiye yüzde 4,5 kadar büyürken, en büyük ilk 500 şirket yüzde 22 büyümüş. Aslında yediği ekmeye saygılı olan şirketler için 'bravo, helalı hoş olsun' dememiz lazım. Ancak TUSİAD'ın temsil ettiği ekip, bütün olumlu gelişmelere ve hükümetin soluk soluğa gayretine rağmen son aylarda elinden geleni ardına koymuyor. Kriz geliyormuş da hükümet hiçbir tedbir almıyormuş. Yok efendim enflasyon varken hükümet harcamalarını kısmak yerine Anadolu için, istihdam için, KOBİ'ler için harcamaları artırıyormuş, bu da popülist harcamaymış. İnsanın bu rakamlara bakarak 'elinize dizinize dursun' diyesi geliyor. Bu ülke sadece İstanbul dükaklığı veya özel sektör tekellerinin baronlarından mı ibaret?

Kaç keredir yazıyorum, Türkiye'nin önü açık, ancak boğazına tasma takmış, bir milleti döve döve yeni bir karanlık tünele çekiyorlar. Her şey AK Parti davasına, sivil anayasaya ve bilhassa yargı reformuna kalmış

durumda. Ekonominin bu demode soğuk savaş rejimini daha fazla sırtında taşıması, asalak bürokrasi düzenini finanse etmesi imkansız.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Halkın kalkınması, sistemin arınmasına bağlı

İbrahim Öztürk 2008.07.03

İdeolojik kamplaşma nedeniyle dün dediklerini unutanlara bakmayınız, Türkiye'de şeffaflığa, adalete, liyakate ve denetime dayanan çağdaş bir sistem kurmadan ne piyasa ekonomisi gelişebilir, ne dünya ile bütünleşilebilir ne de halkın refahı artar.

Artık bu çağda kendisi için en iyi işi bizatihi halkın kendisi ve özgür iradesiyle yapabilir. Öyle merkezde bacak bacak üstüne atan bir avuç 'büyük biraderin' halka kader tayin etmesi devri kapandı. Özgürlük alanı daraltılan, enerjisi bastırılan bir halk ile yola devam edilmez. Zira değer üretemeyen bir sistemde fakir ve cahil kalan halklar yönetilmez. Daha kötüsü, dış telkinlere ve manipülasyonlara açık hale gelir.

Bu meyanda yönetme erkini kaybeden anayasanın yerine mevcut soğuk savaş düzenini değiştirmek üzere acilen sivil bir anayasa yapılmalı, devlet aygıtı reforme edilmeli, kamu personel yasası çıkartılmalıdır.

Bakın, 2001 krizinin zorlaması ve 3 Kasım 2002 genel seçimlerinde halkın krizin ve antidemokratik 28 Şubat sürecinin sorumlusu olarak gördüğü siyasi kadroları tümüyle tasfiye etmesinin verdiği rahatlık ortamında birçok reform yapıldı. Denetim etkinleşti, devlet daha rasyonel hareket etmeye başladı. Sonuçta tam 25 çeyrektir soluksuz büyüyen bir ekonomimiz, borçlarını tasfiye etmiş bir kamu kesimimiz var. Borç ve bütçe açığı üretmeyen bir yapıda enflasyonumuz da 20 seneden sonra yüzde 70 bandından yüzde 10 bandının altına, tek haneye düştü. Bankacılık sistemimiz güçlendi, kredi verebilir bir yapıya kavuştu.

Ancak kriz sonrasında kazanılan fırsatların sonuna gelindi. Ekonomi bir kez daha siyasi yapının yetersizliğine tosladı. Eğer yukarıda bahsedilen değişim gerçekleştirilmezse 'her şeye rağmen' direnen, yani yatırım, üretim, istihdam ve ihracata devam eden işadamları pes eder. Dünyaya açıldığı ve artık 'alemin' farkında olduğu için bu halkı kimse yerinde tutamaz. Yeni bir kriz olursa herkes kaçacak delik arar. Ne oligarşi ne de İstanbul'un büyük baronları halktan izole edilmiş yalısında, yatında, katında rahat uyuyabilir.

Bu gerçeğe rağmen dar bir kesim haksız kazancını sürdürmek için acımasız bir sınıf savaşına girişmiş durumda. Her savaşın bir ahlakı var, bunlarda böyle bir standart da yok. Her yol mübah. Terör, cinayet, iftira, şantaj, cunta, darbe... Bütün hikâye bu kadar basit. Yoksa laiklik eksenindeki gündem tümüyle suni ve uydurma. Rusya meclisi Duma'da başı bağlı vekil varken, bizde zulümden kaçan başörtülü kızlar Kızıl Çin'e üniversiteye gitmeye başladı.

Ayrıca bu ülkede laiklik hiç kesintiye uğramadı. Zaten halkımızın da laiklikle ilgili ne bugün ne de tarihte bir sorunu olmadı. Bu ülkenin tarihinde ülke yönetmeye kalkan mollaların tecrübesi yok. Ancak bu ülkede doğrudan ya da dolaylı olarak beş kere demokrasi kesintiye uğradı, Meclis kapatıldı, halkın iradesine el konuldu. Yani, ülkede tehdit altında olan laiklik değil, millet iradesi ve demokrasidir.

Önceki gün yeni bir aşamaya gelen Ergenekon terör örgütüne, bu örgütün tezgâhladığı Sarıkız vb. 2004 yılındaki darbe girişimlerine yönelik olarak yasalar gereği Genelkurmay ile de işbirliği içinde gerçekleştirilen hamlelerin büyük bir arınmanın başlangıcı olmasını dilerim.

Bu arada olaylar açığa çıktıkça CHP'yi bir telaş basıyor. Acaba CHP kendi içine de bazı çürük elmaların karışmış olmasından mı korkuyor? Hele bir CHP'linin 'bu ülkede 2002 yılından beri bir sivil darbe yapıldığını' iddia etmesi, nasıl bir haletiruhiye içinde olduklarını gösteriyor. Ülkedeki 'entelektüel mafya' gelişmeleri halktan saklamak için 'AKP ikinci döneminde laikliği hedef aldı, bu yüzden işler karıştı' diyor. Darbe planı 2004 yılında yapılmış. Kimsenin ağzında ne laiklik, ne türban var ne de bu konuda bir yasal düzenleme söz konusu. Başbakan 'mutabakat' arayışında yani.

Mevzu şu, demokrasinin gelişip ekonomik refahın artmasını, Türkiye'nin bir açık toplum olup dünya ile buluşmasını kendi sonu olarak görenler, sağını solunu şaşırmış, kavramları karıştırmış, çağı sektirmiş bir şekilde halkına 'darbeci', kendine ise 'sistemin sahibi' gözüyle bakıyor. Derin bir travma, ciddi bir hastalık. Allah şifa versin.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

'Madem işler iyi gidiyor, bize niye yansımıyor?'un cevabı

İbrahim Öztürk 2008.07.07

Yılın ilk üç ayında GSYH yüzde 6,6 oranında büyüdü. "Büyük sürpriz", ama kime? Aylardır kriz borazanlığı yapanlara tabii. Ortaya çıkan "bilimsel" veri, yani gerçek ile söylem arasındaki bu belirgin çarpıklığın bir açıklaması olmalı.

Aşağıda bunu rakamlara dökeneğim. Ancak peşinen hükmümü vereyim, bu fark ahlaksız bir ideolojik saptırmadan gelmektedir. Ergenekon cephesine malzeme servis etmekle görevlendirilen "entelektüel mafya", gelişmeleri ısrarla saptırıyor. Birçok cepheden eşgüdümlü olarak sürdürülen "toplum mühendisliği", halkın hükümete verdiği desteği çekmesi için psikolojik savaş yürütüyor. Ekonomide "kriz geliyor" diye diye, psikolojiyi teslim almak, ortamı operasyon için uygun kıvama getirmek istiyorlar.

Konferanslarımda aldığım en çarpıcı tepki şu: "Hocam biz buraya ülke satıldı, burada bize ekmek yok diye geliyoruz, sen bize umut pompalıyor, çok farklı konuşuyor ve yol haritası sunuyorsun." Tabii bu ekonomi çetesini dinleyen, okuyan ve kararlarını bunlara bakarak veren işadama en büyük zararı kendine vermiş oluyor. Malum birine kırk kere deli dersin deli olurmuş. Ancak gelişmeler cuntanın entelektüel uzantılarını da çökertiyor. Pişkin pişkin oturup neden yanıldıklarına kılıf aramakla meşguller.

Ekonomik büyüme üç aylık yayınlansa da sonuçları ancak haziranın sonunda öğrenebildik. Ancak ekonomideki büyüklüğü yüzde 25-26 oranında olan başta sanayi üretim rakamları olmak üzere daha sık yayınlanan rakamlardan geleceği az buçuk kestirmek zor değil. 2008 yılının ilk üç ayında üretim toplam sanayide yüzde 6,8, imalat sanayiinde (İS) ise yüzde 6,3 artmış. İS'nin toplam sanayi içindeki ağırlığı yüzde 87. İS'nin en büyük alt kalemlerin payları sırasıyla tekstil-giyim (yüzde 16), petrol üretimi (yüzde 14,5), kimyasal maddeler (yüzde 10), makine sanayii (yüzde 10), ana metal sanayii (yüzde 9) ve motorlu kara taşıtları (yüzde 6,2).

Aylık verileri takip edenler için bir kere büyümenin yüzde 5,5'in altında gelmesi zaten ihtimal dışı olmalı. Nitekim açıklanan ilk çeyrekteki yüzde 6,6'lık büyümenin içinde, sanayinin ve İS'nin büyümesi yüzde 7.

Şimdi de üretim cephesinden harcama (talep) cephesine geçelim. Bir kere net olmayan sabit sermaye yatırımı yüzde 9,5 artmış. Büyümenin bir hayli üstünde. Bunun içinde özel kesimin yatırımlarındaki artış yüzde 11,3. Ve

nihayet bunun içinde makine teçhizat yatırımları (yani baba yatırım kalemi) artışı yüzde 15,6. Bunun anlamı şu, büyüme son derece kaliteli. Üretim rakamlarını destekleyen veriler.

Ancak burada özel kesimin tüketim harcamaları var. Yüzde 6,6'lık büyümeye katkısı tam yüzde 5,4 gibi çok yüksek bir düzeyde. Tüketimin artışı tam yüzde 7,9. Büyümenin çok üzerinde. Peki hani "İç talep durmuştu, yaprak kıpırdamıyordu?" Dostum işadama önerim şu; tüketicinin bilhassa alt kalemlerine bakın, anlarsınız. Talep var, ancak talebin kaydığı yerde siz yoksunuz! "Madem işler iyi gidiyor, bize neden yansımıyor?"un cevabı burada. Bu yüzden sektörel değişim ve dönüşüm anlaşılmalı diyoruz. Açıkça yazayım, işadamızın ekonomik verileri ve trendleri okumada ciddi sıkıntıları var. Keza, "Büyüme var da işsizlik neden düşmüyor?" sorusu da anlaşılmalı. Üniversiteye girecek gençlerin tercihlerini yaparken bu sorunun cevabını öğrenmeleri gerekir!

Eldeki verilere bakarak MÜSİAD "Bu şartlarda çok ümit verici" derken, TOBB hazır VTR'sini hemen takıyor: "Yüzde 7'nin altı yetmez." Dünya hop oturup hop kalkarken 6,6 yetmiyor, öyle mi? Peki bunun finansmanı, bu durumdaki cari açık, enflasyondaki baskıya ne dersiniz? Dert değil, onları da eleştiririz. Neticede görevimiz "eleştiri". Devran böyle.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Ekonomi direnirken bilanço ağırlaşıyor

İbrahim Öztürk 2008.07.10

Önceki gün MÜSİAD, 2008 yılı ekonomi raporunu açıkladı. Fakirin de emek verdiği raporun kapaktan verdiği mesaj 'demokratik istikrar içinde kalkınma'. Bize göre zamanlama itibarıyla kritik bir duruş.

Tam bir ortak akıl gündemi. Türkiye'nin 1990'ları kaybetmesinin sebebi, 1980'lerde başlatılan ekonomik reformlara siyasi sistemin direnmesidir. Türkiye'nin bu kayıp on yılından işadamları değil, tümüyle oligarşinin, yani bir dükkân idaresinden ve iki adam istihdam etmekten haberi olmayan atanmışlar sorumludur. Ve bunlara destek veren iç müstemlekeci büyük sermaye. Hâlâ aynı kafa devam ediyor.

Türkiye aynı badireye düşmek üzere, eli kulağında. Evet, geçmişten farklı olarak işine sahip çıkan bir hükümet, iyi çalışan piyasa denetleyici kurumlar ve direnen bir ekonomi var. Ancak psikoloji aşağı doğru dönmek üzere. Son iki haftadır görüştüğüm bütün yabancılar "Reformlar yarım kalacak mı, AB süreci devam edecek mi, darbe olacak mı?" diye soruyor.

Evet şu anda ekonomi üzerinde küresel ortamın gölgesi var. 2002-2006 arasındaki olumlu dış destek az. Zira küresel ısınma ve artan gıda fiyatları, enerji darboğazı ve zıvanadan çıkan petrol fiyatları ve nihayet ipotekli konut krizinin tetiklediği küresel finansal kriz, ortak sorunlar var. Keza bunlardan neşet eden işsizlik, düşük büyüme ve artan enflasyon şu sıralar herkesin sorunu.

Buna rağmen esas sorun içeride. Açık söyleyelim, ortak sorunlardan dolayı kimse çıkıp cari açık ve direnen enflasyonu tek başına 'Türkiye'nin ekonomik kırılganlığı' şeklinde gündeme getiremez. Türkiye doludizgin ihracat artışını sürdürüyor, ekonomide büyüme hâlâ iyi. Her şeye rağmen Türkiye'nin dünyaya sunacağı 'güzel hikâyeler' potansiyel olarak bekliyor. Hükümet bu konumu muhafaza etmek için 2008 yılının kapatma gündemine takılmadan, zor şartlar altında reform takvimini sürdürdü. Sosyal Güvenlik Reformu gibi kronik bir sorun, üstelik olabilecek en üst düzey bir mutabakatla çıkartıldı. Emek piyasası reformu ile işadaminin ve üretimin önündeki engeller kaldırılıyor. Bunlar yazması kolay yapması zor, maliyetli, kaynak gerektiren reformlar. 40 senedir kimsenin cesareti yetmemiş.

Ancak içeri, bütün bu fırsatların aktif hale getirilmesine izin vermiyor. Zaten geçenlerde Türkiye'nin kredi notunu düşüren Standart and Poor's da gerekçesinde 'ekonomiye' değil, bürokratik ve siyasi kaosa gönderme yaptı. Başka değerlendirme kurumları ise notu dahi düşürmedi.

Evet, bizim de enflasyon, yavaş büyüme, işsizlik ve cari açık sorunumuz var. Cari açığın çözümü öncelikli olarak verimlilik ekonomisinden, yani sektörel transformasyondan ve uzun vadede enerji bağımlılığını asgariye indirmekten geçiyor. Hükümet bu iki konuda da büyük hamleler yaptı.

Aslında bir-iki sene büyümenin yavaşlaması, enflasyondaki bir-iki senelik geçici yükselme, cari açık büyük sorunlar değil. Bunlara tepki olarak faizin makul oranda artması da öldürücü değil. Ancak içeride zorla riskler derinleştirildiğinde sırf faizin ilave artışının yıllık maliyeti 20 milyar yeni lirayı aşıyor. Yılın başından beri yüzde 23'ü aşan YTL'deki değer kaybı özel kesimin reel borcunu ağırlaştırıyor. Artan ülke riski hem borçlanma maliyetlerini artırıyor hem de vade kısalıyor. Hazine borçlanma vadesi 50 ayın üzerinde iken, şimdilerde 36 aya kadar geriledi. Borsa, uzun süre 'bekle gör' dediyse de, gidişatın umutsuz olduğunu görünce yönünü 36 binin altına çevirdi. Şirketlerin değer kaybı 80 milyar dolar. Bilhassa faizin artmasıyla artık sermayenin yönü Borsa'dan ve uzun vadeli yatırımlardan kısa vadeli faize ve döviz piyasası üzerinden de çıkışa yönelecek. Çıkışı engellemek için bir yandan faize sarılacağız, bir yandan da ulusal rezervleri eriteceğiz. Bir an evvel temiz toplum, hukuk devleti ve demokratik bir anayasa yoluna girilmesi gerekiyor.

Bir dahaki yazıda bu ortamda işadamlarımıza bazı tavsiyelerde bulunmayı deneyeceğim.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

İşadamını bekleyen tehlike ve muhtemel tedbirler

İbrahim Öztürk 2008.07.14

İç ve dış ortam zorlaşırken işadaminin da arayışı yoğunlaşıyor. Bu sıkışma uzun vadede hayırlara vesile olacak. Zira sorunlar ve ihtiyaçlar keşiflerin anasıdır.

Tehdit hissetmeyen işadamı yenilik yapmaz. Güngören Sanayici ve İşadamları Derneği (GÜSİAD), örgütlü olarak çıkış yollarının peşine düşenlerden. Merter'de çok aktif bir işadamı derneği oluşturup, eğitim ve proje geliştirme faaliyetinde bir hayli mesafe almışlar. Zaten işadamını dışarıya açmak ve eğitmek suretiyle farkındalığını artırmak şu aşamada yapılacak en büyük hizmet. Bu inançla konuşmalarına 'Farkındalık Konferansları' adını veriyorum. Bu algı belirginleştikçe yaz sıcaklığı demeden işadamları konferanslara yoğun ilgi gösteriyor.

Yaşadığımız ortamda gelecek döneme yönelik riskler şu şekilde belirginleşmektedir:

(1) Dış ve iç piyasalar daralıp tüketim ve ihracatın düşmesine paralel olarak üretim yavaşlar, büyüme yüzde 4-5 civarında kalır gibi. (2) Artan faiz, enflasyon ve işsizlik nedeniyle düzelme sürecindeki gelir dağılımı dengesi yeniden bozulmaya başlar. (3) Doğrudan yabancı sermaye girişlerinin yavaşlamasıyla cari açığın finansman kalitesi bozulur. (4) Kur da artarsa (ki büyük hareketler beklemiyorum) şirketlerin kısa vadeli yükümlülüklerini yerine getirmesi zorlaşabilir, zaten pahalı olan enerji fiyatına bir de kur etkisi ilave olunca cari açık daha da artabilir. (5) Likidite daralmasının yaşandığı uluslararası ortamdan taze kaynakları uygun vade ve maliyetle temin etmek zorlaşabilir. (6) Bütün bunlara rağmen arz yönlü şoklar ve siyasi risk primi nedeniyle enflasyon ve faizler yukarı yönde harekete devam edebilir.

İşadamları bu şartlar altında belirsizlik, kârsızlık, yetersiz talep ve tahsilat, düşük ciro ve yüksek girdi maliyetleri ile boğuşacak. Buna göre şu tedbirler öne çıkmaktadır:

(1) Öncelikle telaş içinde ani kararlar alınmamalı. Kurtarıcı 'anlık tedbir' yoktur, fakat alelacele alınıp da batıran kararlar vardır. Kararlarınızı orta vade için alın ve bunlara bağlı kalın, günlük haberler ile davranmayın. (2) Satışlar yavaşlayacağından bütçeler revize edilerek yeni satış hedeflerine bağlı üretim ve maliyet hesapları yapılmalı. (3) Aslanın ağızındaki müşteriyi kapan siz olun. Cazip satış ve satış sonrası hizmet burada esastır. (4) Maliyetler olabildiğince kontrol altına alınmalı. Bazı tedbirler şunlar: İşçiyi ezmek yerine açık yürekli konuşun, kader birliği yapın. Maliyet düşürmek için 'Kaizen' yapın. Durgunluk zamanında yönetim odaklı düşünüp iş süreçlerini verimli kılın. Düşük stok tutun, raf sirkülasyonunu artırın. Artan demir-çelik, çimento gibi girdiler nedeniyle orta ve alt gelir grubu için düşünülen (konut gibi) projeler ertelenebilir. Yatırımınızı fiyatlandırmada artan maliyetlere dikkat edin, vadeli işlemler yaparak girdi ve emtia fiyatlarında oynaklıklara karşı garantiler oluşturun. (5) Nakit ihtiyacını azaltın ve likit kalın. Alacak-verecekte vade uyumsuzluğuna dikkat edin. "Nasıl olsa alacağım var" demeyin, onlar kötü şartlarda gelmez. Kısaca 'yedek akçe' tedarik edin. (6) Belirsizlik ortamında mali varlıkların fiyatı (döviz, faiz, borsa) iki yönde de dalgalanmaya devam edebilir. Bu ortam sona erinceye kadar risklere karşı açık pozisyonlar alınmamalı, borç ve alacak aynı para birimi üzerinden olmalıdır. Euro, dolar, yen ve diğer para birimleri arasında pariteler çok oynak. Genel eğilim hâlâ doların zayıflaması yönünde olsa da bu sürecin de sonuna yaklaşılmış gibi. Bu nedenle yükümlülükler ile alacaklar aynı para birimi üzerinden olmalı. (7) Esasen bu belirsiz ve değişken maliyet koşulları altında borçlanma ihtiyacı azaltılmalı, hazırda yenilmeli, yerli ve yabancı kaynak kullanımına bağımlılık azaltılmalı, özellikle banka kredilerine dayalı nakit akımları gözden geçirilmelidir.

Tabiatıyla 'kitabın ortasından' konuştuğumuz iddiasında değiliz. Herkes bu umumi düsturları şahsi durumuna tatbik edebilmeli.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Türkiye'nin büyümesi 'hormonlu' mu?

İbrahim Öztürk 2008.07.17

Türkiye'de büyüme ile ilgili olarak takip edilmesi gereken birkaç gündem var: Büyüme ne kadar istihdam oluşturmaktadır (dikkat neden yüksek işsizlik var, başka bir konudur, bu büyüme oranıyla ilgili değildir)? Gelir dağılımını düzeltmekte midir? Hormonlu mu yoksa üretim ekonomisine mi dayanmaktadır?

Bu yazıda sorulardan sadece hormonlu ve üretimsiz büyüme kısmına odaklanacağım. Zira son yazısında "Ayşe Hanım Teyze'nin ekonomisti" bu iddiada bulunuyor. Son yıllardaki büyüme "hormonlu" değil, oldukça sağlam ve sahicidir. Hormonlu büyüme kültürü, yüzde 70'lerde dalgalanan enflasyon dönemlerinden kalan bir ezberdir. Oysa enflasyon 2004-2007 arasında yüzde 8,8 düzeyinde seyretmiştir. O halde, enflasyon yaklaşık 8-9 kat azalıp, büyümenin de yüzde 6,8 gibi yüksek gerçekleştiği büyümeye hormonlu değil, "organik" büyüme denir.

İlk tabloda sektörlerin milli gelirdeki payları veriliyor. Tarım net bir şekilde küçülüyor. Daha iyi bir mimari ile küçülmeye devam da etmeli. Payı küçüldüğü için üretim düşmeyecek. Tersine, piyasası ve girişimcisi olan (büyük ölçek, örgütlü, sözleşmeli, verimli) sektörde üretim, ihracat ve refah artacaktır. Yani, tutulan yol doğrudur ve ancak bu konuda çok çalışmak zorundayız. Sanayinin payı ise geleneksel olarak yüzde 26'lardadır. Yani, sanayinin payı azalmıyor. Özellikle imalat sanayiinin payı çok önem arz eder -ki bunun toplam sanayi içindeki payı da 2007 yılında yüzde 87'ler civarındadır. İkinci tablodan takip edelim, 2002 ve sonrasında sanayi,

sanayinin yüzde 87'sini oluşturan imalat sanayiinin ve bunun altındaki en kaliteli, yani geleceğimiz olan, alt sektörlerin büyüme performansı nasılmış. İmalat ve alt bileşenlerinin artışı genel ekonomik büyümenin ve sanayi büyümesinin bir hayli üzerinde gerçekleşmiş.

Burada tarımın göreceli olarak azalan payının hizmet sektörü tarafından doldurulduğu görülmektedir. 1998 yılında yüzde 57,6 olan sektörün payı, 2007 yılında yüzde 61,9'a çıkmıştır. Soğuk Savaş dönemi iktisatçıları bilmez ama bu bir gelişmişlik göstergesidir. Üretimi tetikleyen hizmet sektörüdür. Hizmet sektörünü ne idüğünü bilmeyenler seyrederken, yabancılar bu yüzden bu sektörlerde gelip parayı toplamakta, bizimkilere ise bunun ağıtını atmak düşmektedir.

Yaşlılar, çağı anlamıyor, bari ömrünün sonbaharında faşizme hizmet etmeyi bıraksınlar.

>> tabloyu büyütmek için tıklayın <<

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Faiz olayını anlamak...

İbrahim Öztürk 2008.07.21

'Paranın fırsat maliyetini' gösteren 'makul faiz' tamam. Ancak yüksek faiz hastalık göstergesi.

Yine de sorunun çözümünün anlaşılması gerekiyor. Cari açık, enflasyon ve büyümenin finansmanı 'faizle' yakından ilgili. Kötü haber, bunların birbiriyle çelişkili olması.

Örneğin 'faizi düşür, YTL değerlenmesin, cari açık düşecek' iddiası var. Çok büyük basitleştirme. Bir kere değerli YTL, tek başına faizin sonucu değil. Göreceli olarak başka ülkelerden fazla faiz ödüyoruz. Ancak Türkiye'nin kendi geçmişine göre faizler tepetaklak aşağı gitmiş (bkz. şekil), buna rağmen yeni lira değerlenmiş. 1990'larda ise süreç tam tersineydi.

Ayrıca "Düşür kardeşim faizi!" lafı, para ekonomisini bilmemekten kaynaklanır. Böylece faizle büyüme, yani kullanılabilir fonlar arasındaki ilişkiye geliyoruz. Yatırım-tasarruf açığı Türkiye'de GSYH'nin yüzde 7-8'i civarında. Peki, yatırım ve üretimden vazgeçmeden, faizi canının istediği kadar nasıl düşüreceksin? Para basarak mı? Herkesin ülkesinde para basma matbaası var ki! Tabii para basarak kim neyi kurtarmış diye merak edenlere, Türk filmlerinde 'kızı kurtaran adamı' hatırlatırım. Geriye dönüp bakınca 'olmaz olsun böyle kurtarma' dedirtir insana. 20 sene yüzde 60-70 enflasyonla dedirtti de.

Üçüncü olarak, Merkez Bankası'nın faiz ilgisi enflasyonla alakalı. "Enflasyonu yükselten unsurlar eğer faiz silahı ile dizginlenebilecek türden ise gereğini yaparım." diyor. Yani Merkez Bankası faiz artırarak enflasyonu kontrol ediyor, başka değişkenlerin de yardımıyla enflasyon düşünce de faizi düşürme şansı oluyor. Dikkat edelim, faiz aracı ile enflasyon düşürülmez, ancak çıkmasına engel olunabilir. Bu da her zaman mümkün değil ve bedeli ağır. Yine de yeri geldiğinde bu bedele katlanmak gerekir.

Hepsini bir arada ifade edersek, bir ülkede faizin düzeyini enflasyon, çeşitli kategorilerdeki risk primi (cari açık, siyasî belirsizlik vs.) ve finansman ihtiyacı (tasarruf-yatırım açığı) belirliyor. Bunlar iyileşirse faiz düşer, bunlar kötüleşirse de faiz artar. 2002-2005'teki olumlu dış konjonktür ve makro ekonomik düzelme sebebiyle bu unsurlar (cari açığa rağmen) düzeline faizler düştü. 2006-2008'de ortam kötüleşince faiz de artmaya başladı. Kısaca mevcut yasal ortamda Merkez Bankası'nın faizle ilgili durduğu yer, gelişmelere en uygun tepkiyi vermek.

Şekilde Merkez Bankası'nın gecelik ya da politika faiz oranı ile Hazine borçlanma faizi ve mevduatlara verilen faiz oranının seyri veriliyor. Faizleri tüm kategorilerde aşağı çeken iki temel unsur; kamu mali dengelerindeki iyileşme sebebiyle fon piyasaları üzerindeki baskının azalması ve verimlilik artışının da katkısıyla enflasyondaki gerileme idi. Ve dikkat ediniz, Merkez Bankası'nın faizi daima diğer kategorilerden daha düşük seyretti. Buna göre, bankanın 'faiz âşığı' olmadığı görülüyor.

Ancak başkalarının da "Tam tersi, bu yeterli değil. Zira daha hızlı faiz düşürse idi bu durumda diğer kategorilerdeki faizler de takiben daha çok düşmüş olurdu." dediğini duyar gibi oluyorum. Peki, gerçekten böyle bir şey gerçekleşebilir miydi? Bizce imkânsız. Zira o 'beğenmediğimiz' faiz oranı ile kaydedilen büyüme yüzde 7 civarında ve cari açık da çok yüksekti. Daha düşük faiz olması durumunda, büyüme nereye çıkardı? Bunun finansmanı nasıl mümkün olurdu? Borç ve cari açık nereye vururdu? Enflasyon aynı hızla düşebilir miydi? Yani madem büyümenin birçok kısıtı vardı, o halde söz konusu dönemde tutulan yol "makuldü" denilebilir.

Geldiğimiz aşamada gerek cari açık gerekse enflasyonun düşmesi çoktan faizden kopmuştur. Gereken uzun soluklu zor işlere ise Türkiye'de çok zor şartlar altında girilmiştir. Ancak görüyorsunuz, bombalarla, katillerle uğraşırken bu işler olmuyor. Tekerlek tümseği döndüğünde halkımız zenginleşecek. 'Yolsuz devletin merkeze bağlı dilenci halkı' modelini sevenler, 'zengin ve bağımsızlığını kazanan halk' modelinden nefret ediyor.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Serbest piyasa, tekelleri rahatsız ediyor

İbrahim Öztürk 2008.07.24

Burjuvazi, dünyada militarizm karşıtlığı ve demokrasi taraftarlığı ile bilinir. Bizde hariç. Büyük sermaye şeffaflıktan ve kurallardan dem vursa da, gerçekte en büyük kayıt dışılık, rüşvet ve yolsuzluk bunlar arasında dolanır.

Bu dünya için, hukuk bir örümcek ağıdır, zayıflar takılırken, güçlüler deler geçer. Yakayı ele vermek ise Anadolu'nun arka sokaklarında "kaçak don" üreten garibana düşer. Deveyi hamuduyla götürmek azgın azınlık arasında bir "okumuş çocuk kabiliyeti" iken, baklava çalmak, aç sokak çocukları için affedilmez bir suçtur. Takdir edersiniz ki bu gücü devşirmek ve korumak için büyük işadamlarının mafya ve terör örgütü bağlantıları vardır. Hatta her büyük sermayedarın sırtını dayadığı bir mafyası vardır derler.

Esasen Türkiye'de halkın "sakalında oturup bıyığı ile oynayanlar", devletle girdikleri kirli ilişki sonucunda hem ülkeyi batırıp alemin huzurunda rezil ettiler, hem de aslında kendilerini işadamlığı kültür ve refleksinden

mahrum ettiler.

Şimdi ekonomik düzen tümüyle değişiyor. Oyunun kuralları ilk defa serbest piyasada küresel rekabet koşullarına göre konuluyor. Devlet yüklerini atıp, gerçek rolüne dönüyor. Piyasa mekanizması da ilk defa özel sektör tekellerinin kapısına dayanınca artık "bu kadar reform yeter, süreç dursun" demeye başladılar.

Hatırlayınız büyük sermayenin zaten rekabet korkusu evlere şeniktir. AB'ye ve Gümrük Birliği'ne tümüyle karşılar. Son yıllarda verdikleri destek ise kerhendir.

22 Temmuz seçimleri öncesinde büyük sermayenin "gönlünün" CHP'de, "aklının" ise zaruretten AK Parti'de olduğu ortaya çıktı. Bir yandan hayat tarzı benzerliğinden gelen bir ideolojik kan-kalılık ilişkileri var, öte yandan büyük sermayenin Cumhuriyetin başından beri askerî ve sivil bürokrasi ile kurduğu ahbap-çavuş ilişkisi. Ancak kan-kanın yeni dönemi kavramak ve yönetmek gibi ne bir niyeti, ne de bir kabiliyeti vardır. AK Parti'ye bu yüzden bir süre "katlandılar." Nitekim AK Parti'nin ilk iktidar döneminde bunlar servetlerine servet kattılar. Özelleştirmeler çoğu kez bunlara ve yabancı ortaklarına çalıştı. Zira 2001 krizinden sonra özelleştirmelerin kanunu yeniden yazıldı. Kanun kısaca "teknik standartlara sahip olup da parayı veren düdüğü çalar" şekline getirildi. Anadolu ve yerli sermayenin büyük ölçekli özelleştirmelere girmesi ve alması kısaca imkansızlaştı.

Bu anlaşmaların altında imzası olan ANAP-DSP-MHP koalisyonudur. Bir sağcı, bir liberal, bir sözde solcu partiyi tek tip görüşte "birleştirdiler". Tek merkezden, tek tip anlaşmaların altına imza attırdılar. Şimdi yeni bir oyunu kurgulamış, karşımızda ulusalcı terör estiriyorlar. Bir ülkenin kolunu kanadını kırıp dünya sisteminin önüne koyanların bu işten aldıkları komisyonlar tomar tomar Euro'lar olarak kasalarda saklı.

Geçelim. 22 Temmuz seçimlerinden sonra hükümetin izlediği "yeni politikalar" nedeniyle büyük sermaye şu sıralar çok öfkeli. Hükümet kısaca şunu yapıyor. Madem istikrar programı başarıyla bitirildi ve amaçlarına ulaşıldı, o halde o program için tayin edilen "çıpaların" yenileriyle değiştirilmesi gerekir. Gerçekten de eski çıpalar daha borç ödeme, büyük sermayeyi ve bankalarını tahkim etmeyi amaçlamıştı. Şimdi artık "borç ödeme programından" çıkıp, "kalkınma programına" geçmek gerek. Kalkınma deyince akla geri kalmış Doğu Karadeniz, GAP bölgesi, Çukurova sulama ve tarım ıslah projeleri geliyor. Yine değişimde çok zorlanan KOBİ'leri kurtarmak, başarıyla dönüştürmek, değer ve üretim zincirine katmak, dışa açmak gerekiyor. Ayrıca yıllardır kaydedilen büyümeye rağmen işsizlik düşmüyor. Bu nedenle tarım ve tekstil gibi istihdam dostu sektörleri dönüştürme ve destekleme dönemi başlıyor.

Hükümet bu arada büyükler için de çalışmaya devam ediyor. Sorun, neden sadece kendileri için değil de Anadolu için de çalışıldığı. Devam edeceğim.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Anadolu'yu ve rekabeti sindiremiyorlar...

İbrahim Öztürk 2008.07.28

Dışarıda gıda, enerji ve finansal kriz var. 1930'dan sonra ilk defa bu kadar talihsiz bir ortam yaşanıyor. Kriz deyince halkımız kelimenin tam anlamıyla 'dibe çakılmayı' öğrenmiş.

Şimdi ekonominin iyi idare edilmiş olması sebebiyle ülke bu vakuma düşmekten kurtarıldı. Yoksa ilaveten bir de terör ve cunta çeteleriyle kuşatıldığımız bir ortamda beğenmediğimiz yüzde 4,5 büyümenin yerini şimdi çoktan yüzde 8'lik küçülme çöküşleri alırdı. Ancak öyle anlaşıyor ki, krizden uzak kalınca sanki eksiklerin giderilmesi için hükümet adım atmıyormuş gibi propaganda yapıyor.

Oysa kapatma tehdidi altındaki hükümet işine sahip çıkıyor, ülkedeki genel yatırım ortamının ve rekabetçi üstünlüklerin geliştirilmesi için sosyal güvenlik reformu, işgücü ve elektrik piyasası reformu gibi önemli reformlar yapıyor. GAP, DOKAP, Konya Ovası gibi projeler enerji açığını ve gıda krizini azaltacak, cari açığı düşürecek büyük hamleler. Ayrıca ilk defa 'verimlilik teşvikleri' çıkarıldı. Bütün bunlar büyük sermayenin de işine yarayacak önemli gelişmeler.

Ancak sırf ideolojik hasımlık nedeniyle bir yandan fikirsiz parti CHP bunları mahkemeye taşıyor, öte yandan büyük sermaye bu çabaları tümüyle görmezden geliyor.

Her şeyden önce 'Anadolu' lafını duyduğunda hafakanlar basan büyük sermaye, hükümetin yeni dönemde yüzünü çok zor durumdaki esnafa ve küçük işletmelere dönmesinden rahatsız. Medyadaki 'görevli ekonomistleri' aylardır 'hükümet popülizm yapıyor, enflasyon mücadelesini ve reformları boş verdi' diye yaygara yapıyor. TÜSİAD her hafta 'kriz geliyor, hükümet seyreliyor' naraları atıyor. Üstelik 'sıfır öneri' ile. İSO'nun 2007 rakamları açıklandı. Anadolu kan ağlarken, bunlar kâr içinde yüzüyor, teşekkür etmek yerine hâlâ da timsah gözyaşları döküyorlar.

İlk altı aylık bütçe uygulama sonuçlarına göre 1,9 milyar YTL bütçe fazlası çıkınca, bazıları 'çok pardon' diyebildi. Ancak çoğu hâlâ yüzü kızarmadan 'iyi ama ikinci yarı çok kötü olacak' demeye başladı. Hani adamın biri tersanenin önünden geçerken yeni inşa edilen bir gemi için 'bunu asla yürütemezler' deyip moral bozarmış. Gemi bitirilip başarıyla suda yüzdürülünce bu sefer de 'asla durduramazlar' demiş. Kafa bu.

Yıl sonu bütçe açığı hedefi 18 milyar YTL olduğuna göre yılın kalanında kullanmak üzere hükümetin elinde tam 22 milyar yeni liralık manevra alanı var demektir. İşte gürültü tam da bu noktada kopuyor. Hükümet bu kaynağı kimler için kullanacak? Tabii ki yukarıda bahsettiğim Anadolu için. Eğitime, sağlığa, tarıma, KOBİ'ye, işsize, sulamaya... Bu yüzden TOBB'un 'bilimsel bir kurumuna' açıklama yaptırdılar: "Orta Vadeli Mali Çerçeve'yi yeni dönemde bir çıpa kabul etmemiz için hükümet kendine harcama üst limiti koysun." Sanki 'çıpalar' bu arkadaşlar tarafından dağıtılıyor. Seçkinler kendilerini akreditasyon merkezi zannediyor. Her şeyin başına bir kurul koyalım, kurullar kapitalizmi işini götürsün. Halkın seçtiği hükümetlerin de turşusunu kuralım, mostralık oturtalım Ankara'da. Sevsinler...

Büyüklerin yolunu bir kez daha çete ve cuntaya çeviren birinci gelişme servet sirkülasyonunda içeride karşılarına Anadolu'nun çıkması ise, ikinci gelişme de yabancı rakiplerin kapıya dayanmış olmasıdır. Artık reformların devam etmesini istemiyorlar. Bu kadarla yetinilsin isteniyor. Neden? Çünkü, artık büyük özelleştirmeler bitti ve devamı otomatiğe bağlı geliyor. Kamu sektörü tekelleri ortadan kalkarken sıra Türkiye'nin özel sektör tekellerinin kırılmasına geldi.

Bu sütunda kaç defa yazdım, yabancı sermaye sahipleri artık darbe konuşuyor. Öte yandan her yer özel sektör tekellerince tutulmuşken bu haksız yapılarla yabancı gelip yarış yapmaz. Bir ucu tekellere, bir ucu cunta, mafya ve çeteye dayanan bir 'piyasa ekonomisi' olmaz.

Hükümete önerim şu; Anadolu zor bir dönemden geçiyor. Hükümetin tuttuğu 'yeni yol' doğrudur. İlaveten bu ülkede kalıcı olmak ve dışlanmak istemeyen yabancıların Anadolu esnafını işin içine katması için yabancı sermaye ve Anadolu sermayesi arasında bir eşleştirme yapılması oluşturulsun, teşvik edilsin. Böylece yerlilerin bilgileri görgüleri artsın, dışa açılmaları mümkün olsun.

Yoksa dikkat ediniz, esas bir milleti haraca bağlayanlar, sureti haktan görünerek 'yabancı düşmanlığını' körükleyip kendini kamufle etmeye çalışmakta, süreci durdurmak için 'illegaliteyi' himaye ve finanse etmekte, avukatlığına soyunmakta.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Yabancılar kârı kaldırıp götürüyor mu?

İbrahim Öztürk 2008.08.04

Ülkemizde yabancı sermayenin varlığından tedirgin olanların çoğunlukta olduğu anlaşıyor. Üç nedeni var; ideolojik yaygara tedirginliği, geçmişte gelen yabancı sermayenin kalkınma için değil devletin kısa vadeli fonlanması için gelmiş olması ve son olarak da rekabet korkusu.

Aslında keşke tasarrufumuz, teknolojimiz, bilgi ve görgümüz yetse de hiç gelmeseler, kendi yağımızla kavrulsak, kârımız da içeride kalsa demeliyiz. Ancak Türkiye'yi at çiftliğine çevirenler bu şansımızı çoktan yok etmişlerdir.

Yabancı sermaye karşıtlığını körükleyen iddialardan biri de şu meşhur "kâr transferiyle" ilgili. İddiaya göre "yabancı, kaşıkla verip kepçeyle götürüyor". Böylece "ülke satıldı, bize burada gelecek yok" demeye getiriyorlar. Örneğin Abdülatif Şener "2002'de yabancıların kâr transferi yıllık 89 milyon dolardan 2007'de 1,5 milyar dolara çıktı." diyor. O zaman soruyorum: Türkiye'de toplam ne kadar yabancı sermaye vardı ki "2002 yılında transfer azdı, şimdi fazladır, tedirgin edicidir" diyelim? Şener buna dokunmuyor. Tüm kategorilerde sadece 1,4 milyar dolardı.

Yine bazı uzmanlar, yabancıların 2003-2007 arasındaki yedi senede Türkiye'den tam 24,5 milyar dolarlık kâr transferi yaptığını "vay benim ülkemin haline" havasında veriyor. Bu miktarın 6,8 milyar doları doğrudan yabancı sermaye yatırımlarından (DYSY), geri kalan 17,7 milyar doları ise portföy (borsa, iç borç senedi, mevduat) yatırımlarından ve uzun vadeli kredilerden oluşmuş.

Peki, Türkiye'den yapılan kâr transferleri çok mu yüksek, konuya nasıl yaklaşmak gerekir? Tedirginliğe gerek var mı? Bu soruya ulusalcının vereceği cevap belli: En iyisi gelmesin, "küçük, fakir ancak benim ülkem" olarak devam edelim. Gelirse de, Uzanlar'ın çeteleşen ve mafyalaşan derin devletle işbirliği içinde Motorola'ya yaptığı gibi kazıklayıp kapı dışarı edelim. Arkadan göbeğimizi tutarak gülelim. Tabii biliyorsunuz bunu ulusalcı kabadayılara yedirmezler. Yedirmediler de. Yazık ki halkımıza ödettiler.

Benim cevabım "az tüket, çok tasarruf et, yenilikçilik yap, rekabet et, cari açık verme, gelmesinler ve transfer etmesinler." şeklinde. Yolumuz bu. Uzun ve yorucu.

Gelen yabancı sıcak paradan, DYSY'den ve uzun vadeli kredilerden olmak üzere üç kanaldan kazanç elde ediyor. 2003-2007 arasında ilk iki kalemden 17,7 milyar dolar, DYSY'den ise 6,8 milyar dolar transfer etmiş.

Peki, Türkiye her yıl içerideki sözde "yerlilere" tam 50 milyar dolar faiz ödeniyor. Hem de içinde borsa geliri de yok. Doğrudan devletten çıkan bu kadar. 2003-2007 arasında eder sana tam 350 milyar dolar. Adam aynı mekanizma ile yerli sömürünün yaptığı bu transfere sessiz kalıyor, kafayı bunun sadece %5'i kadar olan yabancıların kârına takıyor. İşte sana Ergenekoncu karartma operasyonu.

İki, 2006 yılının başından beri Cunta operasyonu nedeniyle artan borçlanma faizlerinin neden olduğu sömürüye dikkat çeken yok. Sırf 2008 faturası 20 milyar YTL kadar. Bunu da geçelim.

Üç, konuyu bir de DYSY kapsamında ele alalım. 2000 yılında ülkemize sadece 112 milyon dolar net DYSY girişi gerçekleşirken, 2007 yılında bu rakam 20 milyar doları bulmuş. 2002-2007 arasında ülkeye tam 52,3 milyar dolar DYSY girmiş. Transfer 6,8 milyar dolar. Yani %13. Bütün kategorilerde 2003-2007 arasında giren kaynak 105,4 milyar dolar. Transfer 24,5 milyar dolar. Yüzde 23 oranında bir transfer. Aslında bana sorarsanız yüksek bir oran. Ancak yeryüzünde tek başına değiliz. Başka ülkelerde bu transfer oranı ne durumda? Bunun cevabını

Merkez Bankası vermiş bile. (TCBM, Finansal İstikrar Raporu, 2008-I, s.10.) Macaristan, Polonya, Çek Cumhuriyeti, Romanya, Brezilya ve Arjantin gibi "bizimle aynı grupta yer alanlar" ile mukayese edildiğinde Türkiye'de kâr transferi kıyas kabul etmez bir şekilde düşük kalıyor. Çünkü yabancılar içeride kalmak istiyorlar.

O halde bize düşen kâr transferinin çok daha düşük kaldığı DYSY'lerini çekip, kâr transferinin göreceli olarak yüksek diğer kredi/borç kalemlerini azaltmak.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Yabancı sermaye ve ekonominin geleceği

İbrahim Öztürk 2008.08.07

Gelişmiş ülkelerde faiz oranları 2000 yılının başından beri hızla düştüğünden ve emtia fiyatları da hızla arttığından, gelişmekte olan ülkelere olan net doğrudan yabancı sermaye akışının hacmi (DYSY) artarak, 2001 yılındaki 212 milyar dolardan, 2006 yılı sonunda 380 milyar dolara çıktı.

Türkiye de ilk defa bu pastadan nasibini alacak "kıvama" geldi. Bazıları için bu "kıvama gelmek" lafı sömürüye açık hale gelmek anlamı ifade etse de, gerçek böyle değil. Hâlâ bunu tartışıyor olmak gerçeğin anlaşılmadığını gösteriyor. Zira tersi doğru olsaydı bütün dünya sermaye çekmek için yırtınmazdı. Konuşulması gereken ise sermayenin kalitesidir.

Türkiye, 2000 yılında sadece 112 milyon dolar çekebilirken, 2006 ve 2007'de 19 ve 20 milyar dolar net DYSY çekti. Bunun % 60'tan fazlası hizmet sektörüne (iletişim, finans, perakendecilik), yani ticarete konu olmayan alanlara girdi. Sermayeyi derinleştirip kaliteyi artırdığından iyi, ihracata dönük olmadığı için ise şimdilik oldukça yetersiz bir gelişme.

Ancak bir süreç var. Bunu unutanlar yabancıların "kaşıkla verip, kepçeyle aldıklarıyla" ilgileniyorlar. Serbest, ancak adil ve denetlenen rekabet ortamında "az parayla çok kâr elde edene" biliyorsunuz olsa olsa iyi girişimci denilir. Bir önceki yazıda özellikle DYSY'dan Türkiye'den gerçekleşen kâr transferinin mukayeseli olarak benzer ülkelere çok düşük kaldığını not ettik. İşte esas bunun dinamiklerini anlamamız lazım. Çünkü bu bilgi bize, "yabancıların kârları yurtdışına transfer etmeyip, özkaynak artışına gideceğini", yani ülke içerisindeki faaliyetlerinde kullanacaklarını gösterir.

Bu dediğimiz gerçekleştiği ölçüde ülkemizde sektörlerde rekabet artıyor, finans sektöründe firmalar ve tüketiciler daha çok ve uygun şartlarda kredi imkânına kavuşuyor, faiz oranları bu sayede daha rahat düşüyor (evet, faiz yükselince daha çok geliyorlar, geldikçe de faizin düşme imkânı artıyor!) üretim ve kalite artarken fiyatlar düşüyor (yine okuduğunu anlamamakta ısrar edenleri uyaralım, son enflasyonist eğilim başka bir hadise!) Zaman içinde bu sürecin istihdama yansıdığı da görülecek. Nitekim yabancıların en yoğun olduğu sektör, son yıllarda en çok istihdam oluşturan sektörlerin başında geliyor.

Yabancıların kârını transfer etmeyip içeride tutması motive edilmelidir. Ancak bu, "oligarşik merkezî planlama" ile başarılamaz. Bunun için yatırım ortamı derinleştirilmeli, rekabet kızıştırılmalı, istikrar korunmalı, yabancı düşmanlığını pompalamaktan da vazgeçilmelidir.

Yeri gelmişken tam da anlaşılması gereken bazı hususlar vardır: Rakiplerimizle yarışmak için nitelikli yatırımların milli gelire oranı %30'lara taşınmalıdır. Mevcut ulusal tasarruflar ise çok düşük. (Son yıllardaki tasarruf-yatırım açığı şeklinde veriliyor.) Diyelim ki, öngörülebilir gelecekte tasarruflar zorla mevcut %17'lerden %20'ye çıkarılabildi. Bu durumda gerekli yatırıma göre açık %10. Milli gelirin 700 milyar dolar olduğu bir aşamada açık

tam 70 milyar dolar eder. Ya borç olarak, ya da DYSY olarak. İşte bu kaynak Türkiye'ye girmek zorundadır. Dış kaynak olmaz ise Türkiye'nin büyümesi istenilen asgari düzey olan %7'leri bulmaz, %4'lerde kalır. Nüfus artış hızını da bundan düştüğümüzde mahallenin "fakir ancak onurlu genci" oyununa geri döneriz. Pastayı büyütme yerine, olmayan pastaya göz dikenler arttıkça, fakirler birbirini ne yapar, bunu bizler iyi biliyoruz.

İkinci husus şu; biz parayı her nasılsa bir yerlerden bulsak da yine istediğimiz büyüme seviyesini yakalamak için yabancı sermaye gerekiyor. Çünkü bizim tarihî açığımız sadece finansman alanında değildir. Teknoloji, bilgi-görgü (öğrenme eğrisi etkisi), yönetim, organizasyon, icat, yenilikçilik, markalaşma, verimlilik, küresel değer zincirinde yer bulmak gibi konularda yabancılardan öğrenmemiz gereken çok sayıda detay var.

Şu öğrenmek lafı var ya, bence siz kafayı buraya taksanız iyi olur. Ve burada biraz duralım.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Yabancıdan öğrenmek...

İbrahim Öztürk 2008.08.11

Öğrenmek dinimizin ilk emri. Ancak bağnazlık, ulusalcı kabadayılık, cehalet ve "fakir ama onurlu" edebiyatı, eğitim sisteminin verdiği zayıf öğrenme dürtülerimizi yok etti.

İlim dünyasının kapısı olan Hz. Ali'nin "Bana bir harf öğretene 40 yıl kölesi olurum." lafını, hiç evirmeden çevirmeden kabul etmek, bir bilenin eteklerine tutunmak, derin bir saygı ve ihtiram içinde yoğunlaşmak gerekiyor. "Öğrenmeyi öğrenmek" isterseniz, bunu kesinlikle Japonlardan yapmanız gerekir.

Zaten Japonya "iyi öğrenen, sağlam taklit eden, bunun üzerine kendi renk ve desenini başarıyla monte edip geliştiren" demektir. Şimdilerde artık bunun tümüyle "Japoncasını" yani özgün halini de yapabilir hale geldiler. Nitekim son yıllarda patent alanında ortalığı kasıp kavuruyorlar.

Hatırlayın, 1950'lerde "made in Japan" tam anlamıyla kalitesizlik göstergesi idi. Gayet normal. ABD bombardımanı ile Japonya'nın sanayisi bitmiş, sadece diğer ülke üretimlerinin kalitesiz taklitlerini üreten küçük atölyeler kalmıştı. Hiroşima'daki Savaş Müzesi, anıtı ve o tarihten beri "ibretlik olsun diye" tutulan yıkılmış ev enkazını görürseniz, ne demek istediğimi anlarsınız. Dümdüz bir arazi olan şehir, o sabah üzerinde dumanlar tüten tam bir enkaz çölüne dönmüştü.

Amerikalı Deming, Japonya'ya ilk kez 1940'lardan sonra nüfus sayımında çalışmak üzere gitmişti. Etkilenen Japon Mühendisler Birliği, Deming'i Japon sanayicilere konferans vermek üzere 1950'de davet etti. Japon sanayiciler, diğer ülkelere özellikle kalite kontrol dersini ve deneyimini öğrenmek istiyorlardı. Toplam Kalite Yönetimi'nin babası olan Deming onlara, "müşterilerinin ne istediklerini bulmaya çalışarak" işe başlamalarını önerdi. Bunu öğrendikten sonra "üretim yöntemleri ile ürünlerini en üst düzeyde tasarlamalarını" tavsiye etti. Japonlar, "ilginç şeyler söylüyor, bunları uygulayalım" dediler ve "müşteri tatmini ve tasarım" lafına eğildiler.

Japonlar Deming'in bu fikirlerini Toplam Kalite Kontrolü adını verdikleri bir felsefeye dönüştürdüler. Şimdi bütün dünyada "made in Japan" aşırı kalite takıntısı olarak anılıyor. ABD ise durumun ciddiyetini pazar payını

Japonlara kaptırmaya başladıktan sonra fark etti. Dönüm noktasını da NBC televizyonunun hazırladığı bir belgesel oluşturdu. Aşağılamaktan vazgeçip, "Japonlar yaptı, biz de yapabiliriz" noktasına geldiler.

Şimdi sıkı durun, sözünü ettiğim Deming 1950'lerde Türkiye'ye de geldi ve konferanslar verdi. Türkler adamın "iki metre ve 120 kiloluk cüssesine" vuruldular: Önerileri ise "alengirli laflar" olarak kayboldu.

Konuya dönelim, Türkiye yabancı sermayenin önünü nasıl kapatırız diye İttihat ve Terakkici hafiyelikleri bırakmalı, yabancı katkısını nasıl azami düzeye çıkaracağının yollarını aramalıdır. İşte burada karşımıza konunun önemli bir boyutu gelmektedir. Nasıl? Bir kere gerekli motivasyon ortamı oluşturularak yabancıların Türklerle ortaklık kurmasına önem verilmelidir. Ortaklıklarda yabancılar canından bıktırılmazsa, elimizi taşın altına koyarsak, zaten yabancıların lokal bilgiye azami derecede ihtiyacı var, ortak olacaktır. Ancak burada amaç çok emek verip öğrenmek, anlaşılmayı yaparken mutlaka bir teknoloji, know-how transferini esas almak olmalı. Yabancıya karşısına yüksek kaliteli rekabetçi fiyattan girdi, iyi eğitilmiş beşeri sermaye, sağlam ve gelişmiş altyapı (sağlık, eğitim, ulaşım, iletişim, bürokratik ortam vs.) ile çıkarsak, o zaman yabancı ile daha güçlü kâr paylaşımı pazarlığı yapabiliriz. Ayrıca böyle bir ülkede yatırım yaparak rekabette ayakta kalmak isteyeceğinden kâr transferi de asgari düzeyde kalacaktır. Son olarak böyle bir ortamda yabancıları denetlemek, düzgün rekabete ve çevre-insan iletişimine sokmak daha kolay olacaktır.

Görüyorsunuz bize düşen iş çok. Ülkemiz, insanımız ve kendimiz adına iyi sonuçlar almak için önümüzde uzun bir süreç duruyor. Hadi artık işe koyulma zamanı geldi.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Anadolu ilk defa 'sahiden' değişiyor

İbrahim Öztürk 2008.08.14

Konferanslar için bir yılda üçüncü kez Elazığ'daydım. Sorun yoksa arayış da, keşif de yok. Anadolu, tarihinde ilk defa devletin yamaçlarından iniyor ve işbirliği içinde kendi geleceğini inşa ediyor.

Bu şehir, büyük bir potansiyelin nasıl heba edildiğinin ibretlik öyküsünü sunuyor. Hükümet, yatırım yaptığı gibi teşvik kapsamına da almış. İnsanı zeki, kıvrak ve neşe dolu. Ancak girişimcilik ruhu yok. Çünkü burası bir 'memur şehri'. 'Teşvik yetmez, gel yap' havasındalar.

Karakaya, Keban ve Hazar gölleriyle üç tarafı çevrili bu şehirde su sorunu çözülmüş. Balıkçılık, hayvancılık ve bilhassa tarıma elverişli arazi bol. Yılda iki kez ürün almak içten bile değil. Organik tarım için birebir. Üzümleri meşhur, ancak üzüm suyu içemezsiniz! Oysa üzüm suyu ve üzüm çekirdeğinden elde edilecek sıvı yağın piyasası içeride ve dışarıda hazır. Katma değeri yüksek olduğu için para da ediyor. Oysa insanlar ürününü yok fiyatına satmak için adeta yalvarıyor. Potansiyel nerede, gerçek nerede?

Ulaşım sorunu da yok. Demiryolu zaten vardı. Şimdi modernize ediliyor. Karayolu çok kötüydü, şimdi AK Parti'nin 'duble yol' projesiyle bu sorun da çözülmüş. Nihayet havalimanı artık ulaşımına açılmış. İlaveten bölgenin en büyük ve modern havalimanına 'vira bismillah' denilmiş.

Her şeye rağmen şehrin cazibe merkezi olması ve kısır döngünün kırılması için çok mesafe alınmış. Şehir tarihî zenginliklerin kucağında. Urartulardan beri onlarca medeniyete ev sahipliği yapan Harput bir marka. AK Parti'nin tarihî eserlere sahip çıkma iradesini Harput'ta bir kez daha alkışladım.

Daha 1850'lerde Harput'ta en şaşaalı yere Amerikan Koleji kurulmuşken şimdi burada eğitim gönüllülerinin açtığı dev bir kolej var. Zaten okur-yazarlık ve genel eğitim düzeyi en yüksek şehirlerimizden. Şehrin üniversitesi de var. Yeni özel üniversiteler de yolda. Birçok kamu kuruluşunun bölgesel merkezinin Elazığ'da olması şehre cazibe getiriyor. Ayrıca mevcut birkaç özel hastaneye şimdilerde inşaatı devam eden bölgenin en modern hastanesi katılacak. Tam 55 milyon dolarlık bir yatırım.

En büyük ihtiyaç kuşkusuz 'liderlik' veya 'önderlik' alanında. Vali Muammer Muşmal bir 'protokol görevlisi' değil. Çizmeyi giymiş, sahaya inmiş, şehrin genlerine kadar sirayet etmiş. Valide bir Recep Yazıcıoğlu vizyonu gördüm. Bunu en iyi KOSGEB'e bağlı Elazığ İŞGEM'de gördük. Çiçeği burnunda KOSGEB Başkanı Mustafa Kaplan'ı Elazığ'da koltuğuna ısınmış gördüm. KOBİ'ler için çok fazla projesi var. Elbirliği ile mezbeleliği alıp, kısa sürede modernize etmişler. Küçük işletmeleri palazlandırıp, yuvadan uçuruyorlar. Esnaf merdiven altından çıkıp burada kayıt içine girmek için sırada. Daha şimdiden onlarca 'başarı hikâyesi' çıkmış. İŞGEM Müdürü Mehmet Ölmez sanki akşam eve gitmek yerine oturup bu işi daha nasıl iyi yapabilirim diye kafa çatlatıyor. İşte Başbakanımızın inşa etmek için çok uğraştığı 'takım ruhuyla çalışan bürokratik' sistem bu! Kalkınma ajansları bu açıdan çok önemli.

İtiraf edeyim, 'bebeden dedeye hizmet' sloganıyla açılan Misland (ismini yadırgadım, Türkçe olmalı) denen sosyalleşme merkezini gördükten sonra ben bu şehrin üniversitesinde hocalık yapıp, yaşayabileceğimi düşündüm. Elazığlı gençler üniversiteyi bitirince artık bu şehre geri dönebilir. 'Ne ararsan bir fazlası var' derken gerçekten haklılar. Zaten çevre iller de buraya akmaya başladı. 825 ortaklı bu işletme Elazığlıların kendileri için yaptıkları ilk büyük iyilik. Tam 100 milyon dolarlık yatırım. Şehrin dışında, çakalların barınağı, mezbelelik ve kayalık yerlere hayat gelmiş, şehrin değeri artmış. Urartuluların büyük kalesinden sonra bu şehirde gerçekleşen en büyük 'taş üstüne taş koyma' faaliyeti. Ancak siyasi mülahazalar ve bürokratik krallık bunu anlamıyor. Şehrin potansiyelini toprağın altına gömen de bu kafa değil mi zaten?

Şehirden ayrılırken Harput'ta Çimşit Hamam'da (şimdi lokanta) Yalçın Turhan ve arkadaşlarının Çayda Çıra grubunun yanık türküleri hâlâ kulağımda yankılanıyordu.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Cari açıkta 'baba' sendromu!

İbrahim Öztürk 2008.08.18

Son yıllarda cari açık hem miktar hem de GSMH'ye oran olarak artıyor. Ancak bu artış oranının büyük bir yavaşlama kaydettiği de dikkat çekiyor. Örneğin açıktaki artış oranı 2005-2007 arasında sırasıyla % 45, % 42,4 ve % 18 olarak gerçekleşti.

2008 yılında açıktaki artış oranının daha da yavaşlamasını bekliyordum. Bu görüşüm, içeride ve dışarıda büyümenin yavaşlaması nedeniyle petrol başta olmak üzere enerji ve gıda fiyatlarının gerileyeceği beklentisine dayanıyordu. Nitekim AB, ABD ve Japonya'da büyüme ortalama olarak sıfırlandı. Buna rağmen enerji ve emtia fiyatları yılın ilk yarısında düşmedi.

Bu ortamda Türkiye'nin ilk çeyrek büyümesi ve özel nihai tüketimi de oldukça yüksek geldi. Yılın ilk yarısında ihracat % 39, ithalat ise % 37 arttı. Hal böyle olunca, başta enerji maliyetleri nedeniyle cari açık % 41 oranında artarak 27,3 milyar doları buldu. İlginç olan, bunun yaklaşık 24 milyar dolarının sadece enerjiden gelmiş olması.

Türkiye, ağır bir enerji bağımlılığı içinde. Kısa vadede enerji fiyatlarının gerilemesini beklemekten başka bir şey elden gelmez. Uzun vade için yapılması gerekenler ise zaten yapılıyor. Ancak, enerji fiyatları 2002, 2003

seviyelerine geri çekilse Türkiye'nin dış ticaret açığı artık endişe oluşturmayacak. Bu, Türkiye'nin katma değeri yüksek üretim dokusuna geçme adına önemli bir yapısal dönüşüm sürecinde olduğunu gösteriyor.

Dikkatinizi bir noktaya çekeyim, dünya 1970'lerin petrol şokundan çok daha derinini yaşıyor. O dönemde fındık satıp, işçi dövizini için dilenen 'taşralı' Türkiye, 70 sente muhtaç olmuş, ardından Ergenekoncu darbeye boyun eğmişti. Şimdi ise ekonomi iç ve dış krizlere başarıyla karşı koydu, arkasından Ergenekoncu teröristlerin yakasına yapışıldı. Arada beş fark var; 'şapkasını alıp gitmeyen adam', halk desteği, direnen ekonomik yapı, yabancı sermaye katkısı ve dünyalılaştan Türkiye.

Dikkat çeken bir başka husus şu; önceleri ticaret açıklarına dayanan cari açığımız turizm gelirleri devreye girince gerilerdi. Halbuki bakıyoruz ilk yarıda dış ticaret açığı kadar da cari açık var. Bir başka ifadeyle, turizm gelirlerinin olumlu katkısını başka bir olumsuzluk yok etmiş. Bu kalem büyük oranda yabancıların kâr transferlerinden oluşuyor. Yani, büyümemizi ve açıklarımızı finanse edip karşılığını da cebe indiriyorlar. Tabii küfretmek yerine aynada kendi gözlerimizin içine bakmamız lazım. Bakan Mehmet Şimşek ne diyor; 38 yaşında emekliler cennetine dönmenin, tembelliğe methiyeler dizmenin bedeli tam 850 milyar YTL, yani 22 adet GAP.

Kim yapmış bunu? Siz tanıyorsunuz tabii ki. Anlayacağınız, 1970'lerde babayı yemişiz, hâlâ da kursağımızda. Şimdi çatallı kazık tersinden çıkıyor, acı veriyor. Karadeniz, Doğu Anadolu, İç Anadolu, Trakya ve eğitime bunun sadece yarısı harcansa idi şimdi enerji açığımız çok az, dünyanın büyük bir gıda ihracatçısı olur, kendi büyümemizi finanse eder, cari açık vermezdik. Dünya markalarımız olur, katma değerli ürünlerimizi 'çaput fiyatına' satmak zorunda kalmazdık.

Bütün bunlara rağmen yılın ilk yarısında kurda büyük sıçrama yaşanmadan cari açık finanse edildi. Ancak finansman kalitesi göreceli olarak bozuldu. Açığın % 20'si doğrudan yabancı sermaye girişi ile kapatıldı. Bu oran 2006'da % 59, 2007'de % 52 civarında idi. Bu sene devreye önce şirketlerin borcu, ardından da bankaların girdi. Keza, finansman maliyetleri bu yıl biraz daha arttı. Kapatma davası sonrasında ise süreç olumluya döndü, borçlanma faiz oranları hızla gerilemeye başladı.

İç ve dış bozulma ortamında bu kadarcık erozyon gayet normal. Bedeli biraz yüksek faiz ise ona da katlanmak gerek. Yine de ihracatın ithalatı karşılama oranı % 71 gibi oldukça yüksek.

Bence gerçekleri inkârdan vazgeçip, slogan atmayı kesip, direnmek yerine çok çalışmalıyız.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Okurlara hesap veriyorum!

İbrahim Öztürk 2008.08.21

Beğenenler duygularını ifade etmekte utangaç davransalar da, beğenmeyenler bizi tefe koyuyor. Biz bazı yazarlar gibi ağzına geleni yazıp, e-posta adresini saklayanlardan değiliz. Zira 'konuşma hakkı vermeyen' bu tutum gizli bir faşizm içeriyor.

Diz dize verip, göz göze gelemesek de bugün okurlarımla 'hasbihal' edeceğim. "Öyle üniversiteden oturup ahkâm kesmekle bilim adamı olunmuyor, hayatında esnaf gördün mü?" diyen de, "Ömründe beş koyun güttün mü?" diye soran da bolca çıkıyor. Öyle ekâbir yapımız yok. Halkımızı uzaktan seven yalı solcularına da benzemeyiz. Eleştiriden kaçan aydın, sindirmekten korkan mide gibidir. Katlanmamız gerekiyor.

Yalnız, burada kendimizi feda ederken, temsil ettiğimiz 'kürsü' ve bu 'köşe'nin hukukunu da savunmak zorundayım. Şeyh Edebalı'nın Osman Bey'e vasiyeti biliniyor... "Evlat, zenginken fakir düşene, onurlu iken bunu kaybedene, bir de cahiller içinde kalan alime acı."

Devran gereği doğru tercih yapan nasipli bazı işadamları kısa sürede zengin olurken, devranı sektirip bir anda fakirleşenler de çoğalıyor.

Evet, benim gibi hayatını 'yarım ekmek-soğan modeline' oturtan baldırı çıplaklar fukaralığa katlanabilir. Esas olan, varlıktan yokluğa düşünce şükretmektir. Yoksa bir tasavvuf erbabının ifadesiyle 'olunca şükretmek, olmayınca sabretmek' Horasan köpeklerinin de başardığı bir şeydir. Varlıktan yokluğa düşen dostlarınızı asla yalnız bırakmayınız.

Keza dört-beş yıldızlı rütbe ile ordudan en üst düzeyde emekli olup da adi bir suçtan içeride yatıp bundan böyle hayatına sadece 'er' olarak devam edecek bir kişi için de yine çok düşünmek ve üzülme gerek.

Tabii ben 'alim' değilim. Ancak laf anlatmakta bazen öyle zorlanıyorum ki, kendime acıdığım anlar olmuyor değil. Eminin bunun da tıpta bir karşılığı olmalı.

Her şeyden önce, okurlarıma birtakım önerilerde bulunmak için, unumu eleyip, eleğimi asmış olmam gerekmiyor. Geçenlerde bana dua eden bir 'dededen' el yazılı bir mektup aldım. "Laflarına bakılırsa, görmüş geçirmiş oturaklı biri, resmine bakılırsa torunum yaşındasın. Allah seni esirgesin." diyor. Duygulandım.

Eğer bu çağda, bilgi ve enformasyon çağında hâlâ gençlere ve bilgiye değil de 'göbeğe, kasa ve kele' itibar atfediliyorsa vay halimize. Evet, tecrübe önemli ancak, bilginin gücü birçok sektörde düne ait tecrübe küpünü paramparça etti. Genç nesle itibar etmeyen, saygı duyup akıl almayan babalar, bence babayı yemiş durumda!

Bilhassa aile şirketlerinin en büyük engeli bu. Şirketi aç susuz bugünlere getiren 'kurucu baba', 'dünkü zıpırdan' öğrenmiyor, yetki verip hayatta ve başında iken işi devretmeye yanaşmıyor. Ben buna 'kurucu irade zehirlmesi' diyorum. Dede kuruyor, baba büyütüyor, oğul koruyor, torun yiyor. Dördüncü nesilde şirkete veda! Tabii 'eltiler kavgasından' şirket çoktan nalları dikmemişse!

Evet, fazla miktarda esnaf gördük. Bu ülkede gidip esnafıyla buluşmadığımız, konferans vermediğim yer az kaldı. Yani kitaplarımın, üniversitede öğrencilerimin, konferanslarda da işadamlarının diğer bir açıdan öğrencisiyim. Öğrendiğinden çok öğrenmeyen ziyandadır. Ya öğrenen, ya da öğreten olacaksın. Hele az bilgi ile çok fikir sahibi imiş gibi ha bire konuşmamalıyız.

Başka bir derdim, herkesin kendi hesap ve rakamına inanması. Böylece konuşmuyor, hırslanıyoruz. Türkiye modeli. Oysa hakikatin tercümana ihtiyacı yoktur. İnadi bırakıp, mazeret ve hazır cevaplıktan kurtulup, adam gibi öğrenme moduna girmeliyiz.

Tamam sorunlar var, bu şaşırtıcı değil. G-8'ler 'gıda, enerji, finansal kriz' gündemiyle toplandı. Şaka geliyor, 9 dolardan başlayan petrol 150 dolara gidiyor. Gıda fiyatları dünyada ortalama olarak son iki senede yüzde 88 arttı.

Diyeceğim odur ki, bana direnseniz, ne çıkar. "Ne fayda elde edebilirim?" odaklanması daha akılcı değil mi? Dönelim ve "Artık kendim için ne yapabilirim?" diye soralım. Gezerek, görerek, derneklere üye olarak, sinerji ve ortaklığa giderek, işini bilen güvenilir danışmanlıklar alarak buradan çıkmaya çalışalım.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

TİM seçimlerinde kişiler değil fikir ve projeler konuşulmalı

İbrahim Öztürk 2008.08.25

Türkiye İhracatçılar Meclisi (TİM), yeni bir döneme hazırlanıyor. Fikir, proje ve çözümleri sunmak yerine, bir 'Türk hastalığı' olarak şikâyetler dile getiriliyor, kişiler tartışılıyor.

Aynı kumaşın bir parçası olan birtakım medya silahşorları da bu oyunda yerini almış durumda. Güya Başbakan, her yeri ele geçirmeye çalışıyormuş! Şimdi sıra TİM'e, eh ardından da İstanbul Sanayi Odası'na gelecekmış. Her yerde 'siz' ve 'biz' ayrımcılığı yapılmış.

Daha önceleri 'biz' ortalıkta olmadığımızdan sadece 'siz' vardınız, rekabet etmeden her yere atama usulü konardınız. Sorun yoktu, değil mi?

Peki Başbakan ne yapmış? Milletin cebren reyini mi almış? Başkaları gibi 'açık rey gizli sayım' mı yapmış? Söylentiye göre hükümet, 'TİM'de filanca kişiye destek veriyoruz' demek suretiyle reyleri etkilemeye çalışıyormuş. Öncelikle ben hükümetten böyle bir açıklama duymadım. Bunu yayanlar olsa olsa seçimlerde haksız rekabet oluşturmak isteyen taraflardan biridir.

Öte tandan TİM de, hükümet de bu ülkenin. Kim seçilirse seçilsin 'uyumlu' çalışmak zorunda değil mi? Ülkede kurumları birbiriyle tokuşturup, oluşan boşluk ve puslu havada patronlarına 'yemlik' oluşturma karşılığında maaş alanların bu uyum zoruna gidiyor olabilir.

2002 yılından beri TİM'de Oğuz Satıcı ve ekibi ile Dış Ticaret Müsteşarlığı, Bakan Kürşad Tüzmen ve hükümet arasında iyi bir takım oyunu sağlandı. İhracat 2002'de yıllık bazda 30 milyar dolardan 130 milyar doları zorluyor. Bu uyum yerine sürekli çatışma ortamı olsa idi bu başarı gelir miydi?

28 Şubat sürecinde 'devleti ele geçireceklermiş' türünden düzmece senaryolarını yandaş medya aracılığı ile ortalığa boca edip ülkenin masum insanların anasından emdiğini burnundan getirmediler mi? Şimdi 'kurumları ve devleti ele geçirme'nin nasıl bir şey olduğunu, neyi kamufle etmeye çalıştıklarını görüyoruz. Diyeceğim odur ki, önemli olan liyakat, adalet ve serbest rekabete göre sonuçların alınmasıdır. Bu bağlamda hükümetin yönlendirmesi neden kötü olsun? Bu gibi kurumlarda başarı mı var, yoksa çürüme mi var buna bakmak lazım.

TİM seçimlerine dönmek gerekirse, burada kişileri değil, yeni ekibin 'fikirlerini' ve 'projelerini' irdelememiz lazım. Açıkçası başkan adaylarının hepsi değerli insanlar. Adayların sadece biri makine sanayiinden, diğerlerinin hepsi de tekstil sektöründen. Satıcı ve ekibi de zaten tekstil sektöründen idi.

Tekstil dışından tek aday da makineci Adnan Dalgakıran. Biliyorsunuz, makine sektörü stratejik sektörlerin başında geliyor. 1990'larda başlattıkları atılım ile bugün büyük bir ivme kaydettiler. Ancak yapılacak çok şey var. Tabii TİM bütün sektörlerin adilce temsil edildiği kuşatıcı bir yer olmak durumunda.

Dalgakıran'ın, Orta Anadolu Makine İhracatçıları Birliği'nde yaptığı çalışmalar çoktan beri dikkatimi çekiyordu. Şu sıralarda Sanayi Bakanlığı'nın Türkiye çapında yapmaya çalıştığı ilk sanayi envanter çalışmasını o, makineciler arasında çoktan yapmıştı. Ortak Satılma Organizasyonu (OSO)'nu hayata geçirerek üyelerin girdi maliyetlerini de anlamlı ölçüde aşağıya çekti. Şimdi ihracat yönelimi için sırada ortak piyasalar geliştirmek var. Başka birçok yenilikçi projesi de var. Sırf projelerini dinlemek için gidip tanıştığım Dalgakıran'ı özgüveni

yüksek, farklı, zeki, üretken, projeci ve kimsenin etkisinde kalmayacak kadar ayakları yere sağlam basan bir işadami olarak gördüm.

Son olarak, hizmetlerinden ötürü Oğuz Satıcı'ya teşekkür ederim. Sayın Satıcı'yı üretken kimliği ile başka mahfillerde görmek istediğimden, "Güle güle" demiyorum.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Gerçek gündeme odaklanmak

İbrahim Öztürk 2008.08.28

Sayın Başbakan! Zor şartlarda, kıt kaynaklarla, adil ve millet lehine ülke yönettiğinize inanıyorum. Ancak iktidar yıpratır.

Kitle partileri ideolojisini yumuşatmak zorunda kalırken, içeriye farklı mülahazalar güdenler sızar. Güç, bakışımızı bulandırır, şaşı hale getirir. Başarıları kendimizden bilir, çürümeleri ise kangren olmadan görmek istemeyiz. Siyasiler zor dönemde kendilerine sahip çıkacak dost mahfiller ararken, işler iyi giderken ise bu kurumlardan kaçarlar. Hemen bir 'yakın çevre' sendromu baş gösterir. Bir süre sonra dünya ve Türkiye gerçekleri, bu yakın çevrenin bakışında kırılmaya uğrar, miyopik hale gelir. Derken iktidar gerçeklerden kopar, Hak ve halk nezdinde düşüş başlar.

Kitlelerin gözünde partiniz bu ülkede yoksulluk, yolsuzluk ve yasakçılığı yok edecek diye iktidara taşındı. Ben biliyor ve takip ediyorum ki, bütün kafa karışıklıklarına rağmen, sistem düzeyinde hükümetiniz bu üç alanda da büyük mesafeler kat etti.

Ancak geldiğimiz aşamada ekonominin içinden geçtiği durum malum. Halkımız ani ve adeta baskın şeklinde gelen büyük sosyal değişim ve ekonominin yapısal dönüşüm sürecinde çok zorlanıyor. Enflasyon, cari açık, dışarıya kaynak transferi, işsizlik ve yüksek faiz. Açıkçası bütün bunlar için gerçekten çok fazla haklı gerekçeler vardır. Ancak, kitlelerin gözünde hem gerekçelerin hem de 'Geçmişten daha iyi durumdayız' sözünün kullanım süresi ve meşruiyeti doldu. Yeni hedef ve heyecanlar için hükümetinizin gayretleri takdirle izleniyor.

Ancak zor dönemden geçerken 'halkımızla kader birliği yapan, onun acılarını paylaşan' parti imajını zedeleyen gelişmeler oluyor. Yolsuzluk ile yoksulluk mücadelesi Türkiye'de birbirinden ayrılmaz. Partiniz sistematik ve büyük yolsuzluklarla mücadelede başarılı oldu. Bu konuda hükümetinizin samimi tutumu kadar, kriz öncesi ve sonrasında dönemin koalisyon hükümetinin yaptığı reformların da büyük katkısı var.

Sayın Başbakan! "Yetimin hakkını korumak için geldik, yiyeni barındırmayız." mesajınız çok önemli. Bu sözle çelişen fiillerde bulunan ya da muvazaalı işlere karışan isimler mevki ve mazisi ne olursa olsun cezadan ari kalmamalı. Keza, yüreklerimizle birlikte yanan ormanlık alanların, yeniden ağaçlandırmak yerine şaibeli bir şekilde tahsis edildiği haberleri gazete manşetlerine taşınıyor, bu durum adeta 'yakan, alır' algılamasına sebep oluyor.

AK Parti'nin temsil ettiği değerler bir defa kirlenirse, tekrar yerine koymak imkânsız olur. Böyle bir kirlenmeye önce zatı âliniz izin vermeyecektir. Maşeri vicdandaki yaygın kanaat ve inanç bu yöndedir.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Siyasî ve ekonomik fay hatlarında sıkışan Türkiye...

Türkiye'nin ekonomide ve nihayet AK Parti'ye açılan kapatma davasının olumlu çıkması sonrasında istikrarı belli bir aşamaya taşınmasıyla artık kalkınmanın derinleştirilmesine eğilmemiz gerekiyor.

Bu bağlamda Türkiye, kendine yeni bir mecra, bir yol haritası arıyor. Burada karşımıza bir görevler, bir de kısıtlamalar listesi çıkmaktadır.

Bu noktada dünyayı şekillendiren temel parametrelerin anlaşılması gerekiyor ki, neyi nasıl isteyeceğimiz, neyin sınırlarının nerede başlayıp nerede biteceğini bilelim. Hamasetten de, elde olmayanları istemekten de geri duralım. En önemlisi ise bizim üzerimize düşen bir görev var mı, onu da bilelim.

Şimdi bir kez daha, küresel oyun tam da Türkiye'nin solunum haritası olan jeopolitik coğrafyada ortaya çıkmaktadır. Bunun nedeni, geleceği şekillendirecek sorunların anlaşılmasıdır. Dünya ekonomisini şekillendiren sorunlar; enerji darboğazı ve küresel ısınma ile gelen iklim değişikliği ve gıda krizi olacak. Bu sorunlardan yola çıkarak ABD, Rusya ve Çin gibi büyük oyuncular arasında rekabet derinleşiyor. Şimdi bu süreç yaşanıyor.

Geleceği şekillendirecek bu çatışmada Rusya'nın kozu enerji ve bu politikayı mümkün kılan silahlı gücüdür. Rusya, Rusya'nın içinde, yakın bölgesinde ve uzak coğrafyada yaptığı ataklarla en büyük stratejik silahı olan enerji kozunu etkinlikle kullanmak istiyor. Bunu yaparken serbest ticareti de yumuşak diplomasinin dilini de bilmediğini, daha doğrusu soğuk savaş sonrası dönemde bunu öğrenmediğini ortaya koyuyor.

Rusya'nın enerji silahını kullanmasını sağlayacak silahlı bir gücü olması burada kritik bir faktör. Yoksa Irak, Katar, S.Arabistan'ın da enerjisi var. Ancak hiçbir şekilde pazarlık gücü olarak kullanamıyor. Zaten hegemonik bir güç olmanın birçok parametresi var. Bunların etkin bazıları Rusya'da halen var. Rusya kendi dışında Orta Asya ve Hazar havzasında etkinliğini artırdığı gibi, başlıca rakibi ABD diğer enerji coğrafyası olan Latin Amerika'da üst üste siyasi yenilgilere uğruyor. ABD, Rusya'yı kuşatmaya çalışırken, Rusya da ABD'nin dibindeki hacet kapılarını zorluyor. Herkes kalesini sağlama alıp, oyunu elinden geldiği kadar karşı takımın kalesine yıkmak istiyor.

Çin'in kırılganlığı enerji. Ancak kozu ise ucuz üretim. Ayrıca silahlı gücünün varlığı ile toplum üzerinde kurduğu anlaşılan baskıcı kontrol şimdilik ayağının yere sağlam basmasını sağlıyor. Çin'in bu derinleşen rekabette enerji bağımlılığı en büyük handikabı. Büyük ve uzun vadeli anlaşmalar ile Çin, bu açığını garanti altına almak istiyor. Kazakistan, İran ve Afrika, temel yatırım ve anlaşma alanları.

Bu savaşta Çin'in oyunun bütün kurallarını altüst eden avantajı ucuz üretim üssü olması. Bunu hemen her sektörde ve her kalite segmentinde başarıyor olması da kritik bir gelişme. Çin, bunu sadece yaşam standardı çok düşük olan büyük bir toplumun sağladığı maliyet avantajı ile başarmıyor. Aynı zamanda sistemin temel parametrelerini değiştirmeden koruyor. Bu bağlamda, eğitimin, sosyal güvenliğin, ulaşımın, konutun garanti edilmesi hayatın temel belirsizliklerini düşük kalitede olsa da ortadan kaldırıyor.

Her şeye rağmen dış dünyayı bilip ona özenenlerin çıkardığı 'uyumsuzluk' sorunu ise demir bir yumruk ile acımasızca eziliyor. Bu üretim cazibesinin dışında kalamayan dünya, şimdilik demokrasi, insan hakları vurgusunu 'laf ola beri gele' türünden eleştiri düzeyinde tutuyor, bu nedenle Çin, Dünya Ticaret Örgütü'ne alınırken Rusya bekletiliyor. İlaveten, küresel sermaye bu ülkeye akıyor, kalkınma hamlesi finanse ediliyor. Ulusal tasarrufu zaten GSMH'nin yüzde 45'ini geçen Çin, buna ilaveten bir de artık yıllık bazda 100 milyar dolara varan bir sermaye çekmektedir.

Sonraki yazıda, bu oyunda ABD'nin pozisyonunu kısaca ortaya koyup, esasen Türkiye'nin güzergahı üzerindeki büyük tehditleri tartışacağım.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Türkiye'yi dokuz doğurtacak, dokuz sorun!

İbrahim Öztürk 2008.09.04

Dünya sistemi, küreselleşmeden geri dönüşü ifade edecek bir dizi gelişmeye sahne oluyor. Buna göre hegemonya savaşları derinleşirken, serbest ticaret rejiminin yerini pekala korumacılık alabilir.

Esasen 1990'ların başında Soğuk Savaş bitmemiş, sadece yeni bir çehreye bürünmüştü. Çöken merkezi plan ekonomileri sistem değişip toparlanmaya çalışırken, ortaya çıkan boşlukta ABD 'yeni dünya düzenini' ilan edip, Birinci Körfez işgaline girişti, Rusya ve Çin mecburen bu işgale pasif kaldı. Bu, 'tarihin sonu' ve 'tek kutuplu dünya' gibi yorumlara sebep oldu. Oysa Avrasya'daki vakumu doldurma yarışında Rusya ve Çin'in başını çektiği Şanghay süreci, 1996'da gecikmeden devreye girdi ve büyük bir cazibe merkezi oluşturdu.

11 Eylül İkiz Kule saldırıları Asya'daki bu yeni süreci durdurmaya yöneldi. Rusya ve Çin'i kuşatmak üzere ABD, NATO ve AB üyeliği gibi motivasyonlar ile Doğu Avrupa ve Baltık ülkelerini Rusya'dan uzaklaştırdı. 11 Eylül saldırılarını fırsat bilip ABD, önce Afganistan'ı ardından Irak'ı işgal edip, Hazar-Ortadoğu hattının başlangıç ve bitişine kapak attı. Nükleer bomba iddiasıyla da Avrasya güzergâhının İran kısmını açmaya çalışıyor. Irak'ta adımlarını sağlamlaştırdıkça ABD, ilgisini Kafkaslar'a ve Pakistan'a kaydırıyor.

ABD, "Enerji Rusya'nın olsa da, en azından hatlar üzerindeki kontrol benim olacak." diyor. En büyük enerji tüketicisi Çin ile en büyük üreticisi Rusya'yı bu şekilde çevirmek, kontrol etmek ve pazarlık masasında Amerikan eksenli bir dünya düzenine evet demeye zorluyor. Zor bir kavga geliyor. Böyle bir ortamda Türkiye'nin geleceğini etkileyecek birtakım iç ve dış sorun belirginleşiyor:

1- Şimdiki Rusya olayında da görüldüğü üzere, ABD ile olan eşitsiz 'stratejik ortaklığın' maliyeti büyük, ekonomik karşılığı ise hiç yok. Ermenistan sözde Rusya'nın müttefiki, ancak bize karşı en güçlü olduğu yer ABD. Her yıl milyar dolarlık lobicilik rüşveti buraya akıyor. Ne gariptir ki Ermenistan, ABD ve Rusya gibi iki büyük hasımın ortak tek müttefiki. Ermenistan bu ayrıcalığını sadece Türkiye düşmanlığından alıyor. Türkiye hem küresel sistemin boşluklarını kullanıp, hem de ülkemizin medeniyet planındaki bölgesel özgül ağırlığını harekete geçirerek ABD ile mütakabiliyet esasına ve kendi bölgesel önceliklerine dayalı bir süreç geliştirmek istiyor. Ne var ki, Türkiye'nin bölgedeki komşularıyla 'sıfır sorun' politikası ile ABD ile ilk defa başlatmak istediği 'kazan-kazan' stratejisi derin bir şekilde çatışıyor.

2- Küresel ısınma ve yeni bir küresel içe kapanma durumunda Türkiye enerji darboğazına girer.

3- Çin-Hindistan gibi ucuz üretici güçler ekonominin omurga sektörlerini vururken, yakın gelecekte Türkiye'nin yüksek katma değerli sektörlerle geçişi başarması zor. Sağlansa da süreçte işsizlik sorunu derinleşerek devam edecek.

4- Kalkınmanın finansmanı için gerekli olan ulusal tasarruf ve tasarruf potansiyeli yetersiz.

5- Sivil ve askerî alandaki teknolojik bağımlılık üst seviyede.

6- Sahip olduğumuz girişimci/işadamı tipi ve havuzu yeni dönemi omuzlama donanımından mahrum.

7- Beşeri sermaye stokumuz hemen her alanda 'S.O.S' veriyor.

8- Siyasi rejim halktan koptukça militanlaşıyor, illegaliteye yöneliyor.

9- Toplumsal doku ayrıştırılıp, halkın kader birlikteliği erozyona uğratıldıkça, 'ele geçirilen' devlet aygıtının 'yönetme kapasitesi' hırpalanıyor. Bu, bir 'devletsizleştirme' tehlikesi içeriyor. Ancak, mahiyeti belli olmasa da bu tehlikeye karşı 'ortak bir aklın' harekete geçtiği anlaşılıyor. Ancak eğer burada bütün hadise sadece 'Rusyacıların' konjonktür gereği ABD eliyle tasfiyesi ise, tek kelimeyle 'yazık' olur. Köklü çözüm, 'sağı-solu olmayan' bu militanlaşan unsurların ve buna meşruiyet zemini sağlayan halktan kopuk ideolojik söylemin demokratikleştirilmesidir.

Son olarak sermaye, enerji, teknoloji ve silah alanında dışarıya karşı 'asimetrik bağımlılık' devam ettiği sürece ne 'Rusya'ya misliyle misilleme' ne de 'ABD'ye hayır diyebilen Türkiye' imkanı vardır.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Sonbahar sıcak mı geçecek?

İbrahim Öztürk 2008.09.08

Zaman mı su gibi akıyor, yoksa zaman yerinde duruyor da, biz mi zamanın içinden akıp gidiyoruz, bilmem. Meğersem Zaman ailesine katılabili iki sene dolmuş. Karşınıza yine böyle sonbaharın ilk haftasında, yine aynı başlıklı bir yazıyla çıkmıştım.

Neredeyse 2004'ten beri her sonbahar bir "kriz" söylemi alıp başını gidiyor. Gariptir ki bu şayiayı en çok da işleri tıkırında gidenler yayıyor.

Dışarı hapşırıldığında Türkiye'nin hemen gribe yakalanma geleneği olduğundan, mevcut dış istikrarsızlık ortamında, hele içeride de birtakım kırılğanlıklar varken bir kriz endişesi taşımak elbette anlaşılabilir. Ancak esas sorun, insanların ezberlerini bozmak ve gerekli duruşu sergilemek üzere yeni dönemi anlamak konusunda müthiş ketum davranması.

Bu sonbahar yine aynı kriz iddiasıyla hükümet köşeye sıkıştırılmaya çalışılıyor. Bunun arkasında başka bir saik var. Evet içeride belirsizlikler azalsa da dışarıda işler daha da karışıyor. İyi de bu durumda kimse kalkıp da IMF'nin kapısını çalmıyor.

Zaman okuruyla buluştuğum o ilk yazıdan bir alıntıyı paylaşalım önce: "...birçok mahfilde bir 'sonbahar sendromu' oluşturulmak isteniyor. Buna bazıları şirketlerin açık pozisyonlarını, bazıları ise cari açık ve yüksek gelen enflasyonu gerekçe gösteriyor... Sonuçta IMF daha da derinlemesine ekonominin içine çekiliyor. Faiz dışı fazlaya ilave olarak 'harcama kısıtı' da konulmaya çalışılıyor. Böylece kamu aşırı tasarrufa zorlanırken, özel sektöre kolay, hatta sorumsuz borçlanma yolu açılıyor. İşte tam da bu kısım itina ile dikkatlerden gizleniyor."

Geriye dönüp bakalım, ne olmuş? Türkiye'nin IMF'siz yoluna devam etmesi engellendi. Reel sektörün şimdi bir kez daha feryadı bastığı açık pozisyonları IMF'nin kolları altında artmaya devam etti. 2006 sonunda varlıklar yükümlülüklerin % 63'ünü karşılarken, bugün % 52'sini karşılıyor. Bana göre burada alarm veren bir şey yok. Çok çok da yüksek değil. Ülkelerin kalkınma, dönüşüm ve şirketlerin büyüme sürecinde kaldıraç oranları yükselir. Hele Türkiye için mevcut tasarruf düzeyinde ve sığ iç borçlanma piyasalarında bu kaçınılmaz.

Burada esas olan, şirketlerin risk yönetimine dikkat etmesidir. Dikkat de edildiği görülüyor. Halen açık pozisyon toplamda 74 milyar dolar. Ancak kısa vadeli bakıldığında bunun sadece 1,5 milyar dolar civarında olduğu

görülyor. Ayrıca açığı olan şirketler, hem en büyüklerden hem de büyük oranda ihracatçı, yani döviz geliri var. Hatırlatalım, Türkiye ihracatta talebin daraldığı AB'ye olan bağımlılığını bir hayli azaltarak alternatif piyasalara yönelmeyi başardı. Ayrıca bu açığın içinde ülkemizde faaliyet gösteren, ancak dış kaynak kullanan şirketlerinki de var.

Ama görüyorsunuz buna rağmen "açık pozisyon zıvanadan çıktı" diye adeta kendilerini kamuoyuna şikâyet ediyorlar. Timsah gözyaşları dökerek kambiyo kârlarını zulaya koyanlar, "kârımız sanal, yapacağımız zarar ise gerçek" diye akla ziyan bir mantık yürütüyorlar. Bu çağda, bunca tecrübeden sonra bu duruma düşene olsa olsa "kalitesiz işadamları" denir.

Peki, bu "açık pozisyon" ve "kriz" şantajı neden? Tabii ki "oyunun devamı" için. Bu hafta başı IMF geliyor. Yeni bir anlaşmaya zorluyorlar. Böylece sistemin riskini ve kendi sorumsuzluklarının bedelini kamunun sırtına yüklemek istiyorlar. Yani, IMF'ye selam, açık pozisyona devam!

Şu sıralarda dolar zıplatanlar bunun baskısını kuruyorlar. Anlaşma olduğunda dolar aynen kaldığı yere geri gelirse şaşırmanın. Halbuki yeni bir anlaşma sadece mevcut sorumsuzluğun derinleşerek devamına kapı açacak. Zaman geçtikçe durum daha bir müdahale edilemez, kırılğan hale gelecek.

Söyler misiniz, IMF ile hangi ülkelerin anlaşması kalmış? Sadece birkaç minik üçüncü dünya ülkesinin. Türkiye'ye topal ördek muamelesinin gereği yok. Hem kambiyo kârını cebe indirecekler, hem de açık pozisyonlar için hükümeti suçlamaya devam edecekler.

Sahi başlıkta "sonbahar sıcak mı geçecek" diye sormuştuk, güme gitti. Bir sonraki yazıda.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

İçerideki belirsizlik mukavemetimizi kırdı

İbrahim Öztürk 2008.09.11

Büyüme yılın ilk çeyreğinde % 6,7 ile beklentileri aşarken, ikinci çeyreğinde % 1,9 ile hayal kırıklığı oluşturdu. Demek ki; içeride ve dışarıda üst üste gelen bu kadar kötü hadiseye rağmen Pollyannacılık oynamış, kendimizi kandırmışız.

Büyümenin üretim açısından detayları yandaki haberde veriliyor. GSYH'nin üç temel kaleminden tarım % 3,5 küçülürken, GSYH payı (%6,8) da gerilemeye devam ediyor. Bu göreceli gerileme normal olsa da, toplumun uyum sağlamaktaki en zayıf halkası soluksuz bir dönüşüm baskısı altında. Küresel ısınmanın olduğu, gıda fiyatlarının enflasyonu çıkırından çıkarttığı bir dönemde tarımın küçülmesinin önüne geçmek gerekiyor. GAP hamlesi zaten bu yüzden alkışlanmalıdır. Ancak "mali disiplin" adına ocak-ağustos döneminde tarıma verilen destekler 5 milyar YTL düzeyinde sabit kalmıştır.

GSMH payı % 25,4 olan imalat sanayii ve lokomotif sektör inşaat sanayii durma noktasına geldi. Genel olarak sektörlere bakılırsa, madencilik, elektrik-gaz-su üretim ve dağıtımı, sağlık ve mali aracılık kuruluşlarında büyüme ivmesi ikinci çeyrekte de devam ediyor.

Harcamalar açısından bakıldığında özel nihai tüketim (GSYH payı % 73,1) sadece % 2,2 artarken, kamu harcamalarının (GSYH payı, % 9,9) %-3,7 daraldığı görülyor. En önemli sorun ise sabit sermaye yatırımlarının (GSYH payı % 25,9) durma noktasında olması. Sabit sermayede özel bir yeri olan makine teçhizat yatırımlarında özel kesim, inşaatla ise kamu kesimi havlu atmış durumda. Kötü haber!

Son olarak dış ticarete % 2,3 artan ihracat (GSYH payı % 25,1), % 0,7 artan ithalat (GSYH payı % 29,7) ise büyümeye pozitif katkıda bulundu. Sürecin devam etmesi gerek.

Bütün bu verilere göre büyümenin hem üretim açısından hem de harcamalar açısından yavaşladığı görülüyor. Dünyadaki maliyet artışlarının, daralan dış piyasaların, derinleşen finansal krizin oluşturduğu belirsizliğin, içeride ise kapatma davasının ve örgütlü bir şekilde devleti ele geçirmeye çalışan Ergenekon terör örgütü çevresindeki tartışmaların oluşturduğu belirsizliğin toplam sonucu olarak büyümenin yavaşlaması normal. Bedeli ise işte ortaya çıkıyor.

Aslında içeriği sağlam tutabilse idik, Türkiye'nin dışarıya daha iyi mukavemet etme şansı vardı. Ancak "bir milletin nasıl batırılacağı" konusundaki uygulamalı örnekler birkaç senede bir devreye giriyor.

Harcama kalemleri içinde iç talep tümüyle dururken, dış talep yine de olumlu katkıda bulunmuştur. Bunda, son yıllarda Türkiye'nin rotasını alternatif dış pazarlara çevirmeyi başarmış olması son derece olumlu tesir yapmıştır.

Burada büyümenin yavaşlamasında takip edilen ekonomi politikalarının olumsuz etkisine de işaret etmek gerekiyor. Enflasyonun girdi maliyetlerine dayandığı bir ortamda, aşırı mali disiplin baskısı ve dozu kaçtığı görülen yüksek faiz tercihi sonunda büyümeyi un ufak etti. Gerçekten de ocak-ağustos arasındaki ilk sekiz ayda ortaya çıkan 4,6 milyar YTL bütçe fazlası mali disiplinin abartıldığını gösteriyor. Zira açık hedefi yıl sonu için 18 milyar YTL. Bir de sıkılmadan "mali kural" diye ensemizde boza pişirmeye devam ediliyor.

Eşzamanlı olarak aşırı daraltıcı para ve maliye politikasının kısılcasına alınan ekonomide sonuç vermeyecek tek boyutlu, yani bodoslama bir enflasyon odaklanmasına gidilmiş, üretim, istihdam, gelir ve rekabetçilik hedefleri ikincil plana itilmiştir. Bize göre, mali disiplinin bu kadar derin olduğu bir ortamda hiç olmazsa özel sektörün devreye girebilmesi için daha mutedil bir faiz politikası izlenmeliydi.

Son gelişmelere göre yılın ikinci yarısı için daha olumlu beklentilere sahibim. Bu, iç ve dış piyasalardaki belirsizliğin azalacağı varsayımına dayanmaktadır. Küresel durgunluğa paralel olarak petrol, diğer emtia ve gıda fiyatlarının gerilemeye devam etmesini bekliyorum. Böylece içeride enflasyon artış hızındaki gerilemelere paralel olarak daha aktif bir faiz düşürme sürecinin başlaması mümkün olacak. Yıllık büyüme oranı oldukça zor geçen 2008 yılının bütününde % 4 ve üzerinde kalabilecektir.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Hadi herkes işinin başına!

İbrahim Öztürk 2008.09.15

Büyüme ikinci çeyrekte durdu. Bize göre üçüncü çeyrek de farklı olmayacak. Bütün umut son çeyrekte. Ancak bunun imkânlarını bir sonraki yazıda tartışacağım. Bu yazıda ise belirsizlikler azalırken herkese "artık işinin başına dön" çağrısı yapıyorum.

Öncelikle ifade edelim ki, büyümenin yüzde 4'e çekilmesi gereği vardı. Bu karar, Türkiye'nin kontrol edemeyeceği küresel gelişmelere dayanıyordu. Bunları da hepimiz biliyoruz. Kısaca enerji-gıda-finans üçlemesine dayalı, belki 1929'daki büyük buhran sonrasının en büyük krizi yaşanıyor. Belirsizlik hâlâ had safhada, piyasalar daralıyor, maliyetler katlanıyor, açığı finanse edecek sermaye girişinin kalitesi bozuluyor.

Bu veriler bize göre büyümenin yüzde 3-4 aralığına çekilmesini açıklasa da, kriz sonrasının en kötü düzeyine gerilemiş olmasını açıklamaz. Bütün işadamlarının mutabık olduğu üzere kapatma davasının oluşturduğu belirsizlik şartlarında "bekle gör" pozisyonunu alan işadamı defterleri rafa kaldırıldı. Büyümeyi çökerten bu. Bize göre ikinci bir nedeni de kamu kesimindeki "akla ziyan" mali disiplindir.

Öyle ya, yıl sonunda 18 milyar YTL bütçe açığını "normal" bularak yıllık plana alacaksınız. Ancak ilk sekiz ayda 4,6 milyar YTL fazla vereceksiniz. Buna göre yıl sonunda GSYH'nın yüzde 1,5'u kadar açık vermek hedeflenirken resmen bütçe fazlası verilecek. Kusura bakılmasın, öyle bodoslama her başarı, başarı değildir. Anadolu'nun mevcut erozyonu içinde kamunun inşaat, yatırım alanında bütün harcamaları kestiği görülüyor.

Bu arada kendi işiyle ilgili bir zaaf gördükçe hemen günah keçisi arıyor, topu başka yerlere atıyor. Dış Ticaret'ten sorumlu Devlet Bakanımız ve Sanayi Bakanımız her fırsatta "yüksek faize" yüklenirken, Merkez Bankası Başkanımız da her fırsatta, "Mali disiplin elden bırakılıyor, bak çok kötü olacak." diye adeta tutmayacak enflasyona kılıf arıyor. Açıkçası "yüksek faiz" iddiasına kısmen katılırim ancak ikinci suçlama tümüyle mesnetsiz.

Hele işadamı yüksek faize eleştiri dizerken, mali disiplinin bu kadar sıkılaştırılmasını bile yetersiz gördü. Kendi sorumsuz operasyonları için bütçe fazlasını, rezerv biriktirmeyi bir nevi sigorta olarak görüyor. Bu gidişatı garanti etmek üzere alakası yokken bir de IMF anlaşması istiyor.

Hatırlanacağı üzere daha nisan ayında üst üste "al sana mali disiplin" diye iki yazı yazdık. "Mali disiplin iplenmiyor" diyenlere çok önceden itiraz etik. Bazıları "Tamam, ilk dört ay iyi çıktı; ancak bundan sonra kötü olacak." diyerek hasta bir mantık sergiledi.

Açık söyleyeyim, haklı olduğu birçok alan olsa da bizim işadamımız insana şapkayı tersine giydirdir. Eğer ekonomiye ve fiili iş ortamına dair sağlam görüş ve değerlendirmeniz yoksa, işadamıyla bir araya geldiğinizde resmen ayarınız kayıyor. Birçok haksız ve isabetsiz görüşe teslim oluyor, köşenizi işadamının ağlama duvarına çeviriyorsunuz. Üstüne üstlük bunu yapanlar bir de "Vay be nasıl da reel sektörün sorunlarını biliyor, helal olsun adama!" ayaklarına yatıyor.

Hafta sonunda tekstil-hazır giyim-deri sektörüne yönelik bir stratejik plan açıklandı. Katılımcı, kapsayıcı, uzun vadeli dönüşümcü, destek veren ancak performansı değerlendiren, takip mekanizması içeren bir paket. Sektörün mevcut dağınıklığını gidermeye, kümelenmeye, ortaklık ve bütünleşmeye zemin hazırlayan, katma değeri destekleyen, bölgesel kalkınmayı, İstanbul'daki çarpıklığı gidermeyi amaçlayan çok ayaklı bir strateji. Harika.

Tek sorun teşvik süresinin beş yıl olması. Kesinlikle on yıla çıkarılmalı. Ancak işadamı hâlâ memnun değil. Adam resmen "İşçiyi nasıl bulayım, fabrikanın duvarını nasıl yapayım?" diye soruyor. Gidip yapanlara bir sormak lazım. Herkesi memnun eden bir teşvik paketi daha icat edilmedi.

İşadamı kendi işiyle ilgili olarak hiç olmazsa hükümet kadar gayretli, açılımcı olmalı, teslimiyetçilikten kurtulmalı. Çözüm artık şirkette.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Türkiye krize ne kadar direnebilir?

İbrahim Öztürk 2008.09.18

milyar doların altında. Esas borç uzun vadeli. Yine rahatlatan bir başka durum, açığı olan şirketlerin hem büyük hem de sağlam ihracatçı firmalar olması. Bu meyanda ihracat dinamiğinin korunması şart. Ancak şirketlerin borçlanmasına büyük bir sorunun olmadığı, sadece borçlanma vadesini nispeten kısalıp, maliyetinin arttığı görülüyor. Yaşanan hengamede bu gayet normal. Sadece herkes ayağını yorganına göre uzatmalı, aktif-pasif yönetimine dikkat etmeli.

Döviz piyasasında beklentiler: Döviz cephesinde büyük bir sıçrama ve istikrarsızlık beklemiyorum. Dünya sarsılırken bu yaşanan hareketler son derece normal. Açıkçası döviz piyasası oldukça derinleşmiş, iç ve dış aktörlerin ihtiyaçları ters yönde birbirini dengeleyecek şekilde çeşitlenmiştir. Kimi döviz yükseldikçe bozdurmak, kimisi de almak derdinde. Yani öyle tek yönde piyasalara saldırı şeklinde bir hareket gerçekçi bir beklenti değil. Ayrıca girdi maliyetlerinin düşme eğiliminde olduğu bir ortamda dövizdeki bu yükseliş, rekabetçiliği artıracığından üretim ve ihracat avantajı sağlayacaktır.

Cari açık ve finansmanı: 2007'de ortalama 70 dolar bandında bulunan enerji maliyetleri 2008'de 115 dolara fırladı. Cari açığı hortlatan da büyük oranda bu. Ancak ekonomik faaliyetin yavaşladığı bir ortamda bir de enerji-emtia maliyetlerinin hızla gerilemesi inanılmaz bir şans. Yapılan enerji satın alma kontratlarına bağlı olarak son çeyrekte bu faturanın bir hayli düşmesi mümkün. Cari açığın finansmanında da bir sıkıntının olmayacağını varsayıyorum. ABD sarsılırken, Körfez sermayesi gidecek yer arıyor. Tokyo ve Londra'nın İslami finans merkezi olma iddiasını gündeme getirdiği bir ortamda, basit ideolojik argümanlar bir kenara bırakılmalıdır. Bir an önce İslami sermayeyi cezbedecek düzenlemeler yapıp, Sukuk (faize dayalı olmayan tahvil) gibi yeni finansman enstrümanları geliştirmek suretiyle Körfez sermayesinin daha bir etkinlikle devreye sokulması gerekiyor.

Faiz cephesi: Enflasyonda hazır aşağı yönde bir sarkma meydana gelmişken, faiz oranlarının gevşetilmesi için iyi bir ortam oluşmuştu. Ancak dışarıdaki son bozulmanın etkisiyle faiz yüzde 20 bandını zorluyor. Dış iflaslar devam ederse bu gerilim altında faizler bu düzeyde devam eder. Merkez Bankası'nın bu ortamda faizi tek yanlı düşürmesinin zerre kadar anlamı kalmaz. Ancak dışarı nefes alır almaz içeride faizlerin hızla yüzde 18'lere dönmesi ve Merkez Bankası'nın elini rahatlatması beklenmelidir. Öte yandan dış turbülans devam ederken, içeride büyümeyi tetiklemek üzere hükümetin ucu kaçan mali disiplini biraz normalleştirmesi beklenirken, sıkı para disiplininin devam ettirilmesi şart.

Sonuç olarak hükümetin olaylara seyirci kalmadığını, öyle zannedildiği gibi çaresiz durumda olmadığımızı, ülkeyi krizden uzak tutmak üzere en acil tedbirin ortak akla uygun bir toplumsal barış çağrısının yapılması gerektiği düşünüyorum. Bu ortamda, karşı olduğum halde, IMF ile yumuşak bir program sonrası gözden geçirme anlaşmasının yapılmasına olan itirazımı askıya alıyorum.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

'İmparatorluk paradoksu' olarak ABD krizi ve çözümü

İbrahim Öztürk 2008.09.22

Ömrü açık denizlerde geçen Temel, "Ölünce beni denizin dibine gömün." diye vasiyet etmiş. Oğul Dursun'a bu vasiyetin akıbeti sorulduğunda, "Gömmesine gömdük ancak, o sırada çok zayıyat verdik." demiş.

Bize göre son alınacak tedbirlerle kriz ebediyen çözülmüş olmayacak, ancak bir kez daha bilinmez tarihe kadar ertelenmiş olacak. Zaten kapitalizm kriz çözmez, erteler! Esas olan sular durulana kadar zayıyatın ve bizatihi çözüm diye takdim edilen tedbirlerin sebep olacağı yan etkilerin uzun vadede yol açacağı maliyet.

Açıktır ki hedeflenen kurtarma operasyonu, kaynakların yeniden dağılımı anlamına geliyor. Vergilere dayalı kamunun paralarıyla başkaları kurtarılıyor. Böylece ABD'nin kamu borcuna 1,5-2 trilyon dolar daha ilave olacak, borç stokunun milli gelire oranı yüzde 80'e tırmanacak. Bütçe açığının milli gelire oranı Bush hükümetine göre yüzde 3, ancak muhaliflere göre yüzde 10'dan az değil. Türklerin çok iyi bildiği üzere, iç açıklara sebep olan hastalık tedavi edilene kadar, açık ekonomilerde bunu dış açık vererek kapatmak gerekiyor. İmaj ve gücünüz iyi ise bunu kolay ve ucuz, kötüyse zor, pahalı ve ulusal çıkarlardan taviz vererek yaparsınız.

Bir saniye unutuyordum, eğer siz bir ABD iseniz, bunun faturasını dünyaya da kesebilirsiniz. Ancak en önemlisi şimdiki neslin aymazlığının bedelinin gelecek nesle yüklenmesi. Bizim şimdi Devr-i Süleyman bedeli ödediğimiz gibi. Peki, doğmamış çocukları kendimizden korumanın mekanizması nedir acaba?

ABD'nin milli gelirinin yüzde 6-7'si civarında gezen cari açık işte bu içerideki açıkları kapatmanın bedelidir. Zira ABD'nin yatırım-tasarruf açığı çok yüksek olup, tüketim dinamiklerini körükleyen yapılanma dizginlenemiyor. Buna ben 'İmparatorluk Paradoksu' diyorum. Başarının getirdiği özgüven, sorunları öteleyebilecek kadar manevra alanının var olması, daha da olmazsa dünyaya salma vurup, bütün yerküreye ödetme kapasitesinin varlığı. Sorumsuzluğun bir ayağında sonu apaçık belli olan yanlışlar zincirine seyirci kalmak var. Japonya benzer bir yanlıştan ötürü 1990'lı yılları kaybetti. 1997'de dünyanın en dev finansman kuruluşu olan Yamaichi Securities battığında ABD'liler Japonlara akıl hocalığına soyunmuş, "Vahşi kapitalizmin bedelini kurtarma operasyonları ile halka ödetiyorlar." diye eleştirmişlerdi. Oysa ne ABD'nin aç gözlü kapitalistleri daha az, ne de ABD'de devlet daha şeffaf ve adildi.

2000 yılının başında Enron ve World Com skandallarından ders alınmadı bile. Japonya gibi Amerika da bu son krize seyirci kalmayacağını 'utangaç davranışlarla' göstermişti. Önce kırdırma (iskonto) ve faiz oranları arka arkaya düşürüldü, merkez bankası FED, şirketlerin alımı satımı zor aktifleri karşılığında Hazine kâğıtları verdi, en son Fannie ve Freddie örneğinde olduğu gibi çeşitli büyüklükte onlarca kuruluş kamulaştırılarak kurtarıldı, son hafta başta olmak üzere piyasalara yüklü miktarda likidite enjekte edildi. Ve şimdi, Lehman kardeşler olayında anlaşıldığı üzere, 'batırılamayacak kadar büyük oldukları' gerekçesiyle ABD hükümeti bütün zamanların en büyük operasyonuna girişiyor.

Bazıları bunun geç kaldığını düşünüyor. Evet, sonunda madem kurtaracaksın, o halde iş büyümeden, piyasalar allak bullak olmadan, beklentiler dibe vurmadan yapılsaydı fatura daha az olabilirdi. Ancak biz kararımızı daha o zaman vermiştik: Piyasalar Bush hükümetinin boyunun ölçüsünü aldı, zaafını yakaladı. Atın yuları kaçırıldı, şimdi kuyruğuna yapışmışlar. Hem şimdi atın istediği yere gidecekler, hem de kokulara uzun süre katlanacaklar. Katlanıyorlar da.

Bu arada farkında mısınız, esas sizi ilgilendiren sorunun cevabını vermiş değiliz: ABD'nin bu 'kurtarma operasyonundan' bize neler düşecek? Görüyorsunuz, kaşarlı birtakım yazarlar gibi ben de lafı dolandırmayı öğrenmiş, cevabı vermeden bir yazıyı daha kotarmış bulunuyorum. Canıma deşsin, böyle yazarlara 'büyük adam' diye kiloyla para ödüyorlar.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Küresel krize karşı hükümet yeterince tedbir aldı mı?

İbrahim Öztürk 2008.09.25

Geçen perşembe "Türkiye krize ne kadar direnebilir?" diye sormuş, detaylı olarak tartışmıştım. O analizde şu sonuca varmıştım: Eğer krizin ortasından geçerken ortak akıl devreye girer ve toplumsal mutabakat aranırsa,

temel ekonomik veriler açısından Türkiye'nin krize direnebileceği, hatta bunu fırsata çevirebileceği anlaşılmaktadır.

Bu sonuca nasıl ulaştığımı merak edenler, internetten o analizi okuyabilir. Ancak dikkatimi çeken husus, bizim analizimizin ardından benzer çalışmaların bir anda patladığı. Hatta bu hafta başında Başbakan'ın "direnebiliriz, hatta fırsata çevirebiliriz" konulu konuşması benimki ile neredeyse birebir örtüştü.

Bugün bir adım daha atalım ve kamuoyu adına "krize karşı hükümetin gerekli tedbirleri alıp almadığını" tartışalım. Büyük işadamlarına sorulursa bu sorunun cevabı kesinlikle ve kocaman bir "hayır"dır. Gerçekten de günlerdir medyadan işadamlarının beyanatlarını okuyorum. Hatta bir ekonomi gazetesi beyanatla yetinmemiş, işadamlarının hükümete not vermesini istemiş. İnsaflı bir-iki tanesinin notu da olmasa, maazallah hükümet 5 üzerinden bir notunu alıp, sınıfta çakacakmış. Siz benim yerimde olsanız, bu kelli-felli sıfırcı işadamlarının verdiği nottan sonra şikâyet ve önerilerini merak etmez misiniz? Ben ettim. Günlerdir beyanatları dikkatle okuyor, önerileri arıyorum. Ara ki, samanlıkta iğne bulasın!

İşadamı ağız birliği etmişçesine "Kriz geliyor, hükümet gerekli önlemleri almıyor, seyrediyor." diyor. Bu arada hiçbirinden "mümkün olup da hükümetin ihmal ettiği ne tür önlemlerin olduğunu" bir türlü öğrenemiyorum. Zira düğmeye basınca "kişiye özel kur" elde edilemeyeceğini, enerji-gıda-emtia fiyatları bu hallerdeyken sihirli dokunuşla enflasyonun düşmeyeceğini, enflasyon düşmeden ve ulusal tasarruflar artmadan da faizin emir-komuta zinciriyle düşürülemeyeceğini hepsi biliyor.

Öte yandan bu sorunlara rağmen ben hükümetin gerekli tedbirleri hem de uzun zamandan beri büyük bir titizlikle aldığını ve bu yüzden krize hazır ve dirençli hale geldiğimizi iddia edeceğim. Ve şimdi bu tedbirleri sıralayacağım.

1) Her şeyden önce mali disiplin, "gereğinden fazla" iyi. Yıl sonu bütçe açığı hedefi 18 milyar YTL iken, ilk sekiz ayın sonucu 4,6 milyar YTL fazla var. Sıkı durun, istenirse bütçe fazlası verilebilir. Borç dinamikleri açısından esas belirleyici kriter olan faiz dışı fazla hedefi yılın tamamı için 39 milyar YTL iken, ilk sekiz ayda 40 milyar olmuş bile. Borç dinamiklerinde risk yok.

2) Hazine'nin borç yönetimi harika. Borcun vadesi, kur kompozisyonu, risk dağılımı oldukça başarılı. Büyük borçlanmalar yapıldı, yılın sonuna ise hafifi kaldı. Borçlanma gereği düşük. Ayrıca Hazine'nin Merkez Bankası (MB) nezdinde 15 milyar dolardan fazla "yedek akçesi" var. Özel sektörün yerinde olsam, Hazine'den risk yönetimini, yeni modelin mahiyetini öğrenir, şimdi feryadı basmazdım.

3) Keza, Merkez Bankası'nın 75 milyar dolar civarında bir rezervi var. Bankaların ise bundan çok daha yüksek. Merakızları için not edeyim, rezervlerin turşusu kurulmaz, lüzumu halinde kullanılır. Ayıp olmaz yani!

4) Türkiye'nin bilinçli politikalarla dış ticarete Avrupa pazarına olan delice bağımlılığı % 70'ler bazından, bugün % 50'nin altına çekildi, bunun yerine komşu ülkeler, Afrika ve hatta Avrasya ikame edildi, pazar çeşitlenmesine gidildi. ABD'nin dış ticaretimizde etkisi olmadığına, bu kanaldan içeriye sıkıntı giremez.

5) Bir yandan dünyadaki durgunluk, öte yandan spekülörlükten para kazanan küresel eşkiyalar iflas ettiğinden, oynak (hedge) fonların emtia, gıda ve enerjiden çıkması söz konusu olacağından, bunların fiyatları düşecek, Türkiye'nin cari açığı ve enflasyondaki direniş de gevşeyecek.

6) Umarım döviz birazcık artacak ve bu da rekabet gücünü olumlu etkilediği ölçüde içeride üretimi ve ihracatı destekleyecektir.

Peki neden bu yok sayma? Hemen açıklayayım; "güzele güzel demem, güzel benim olmayınca!"

MÜSİAD Raporu ve bazı gazetelerin 'cinliği'

İbrahim Öztürk 2008.09.28

Bu yazının başlığı normal şartlarda 'Krizi fırsata çevirmek' olmalıydı. Ancak değişmesi gerekti. Bilindiği üzere son yazılarımda Türkiye'nin krize karşı direnebilme kapasitesinin yerinde olduğuna ve bunu temin etmek üzere hükümetin bir hayli tedbir aldığına değinmiştim.

Bu yazıda ise acaba krizi nasıl fırsata çevirebiliriz, bu konuda ne tür tedbirler alınmalı, daha doğrusu alınması imkan dahilindedir, buna bakmak istiyorum. Gerçi, dünya hapşırdığında her seferinde krize giren bir ülkede üstelik bir de 'krizi fırsata çevirmek' lafı bir hayli 'lüküs' kalsa da, büyük ülkeler ve şirketler, krizi fırsata çevirebilenler arasından çıktığından başka çaremiz de yok.

Getirilmesi gereken önerileri, geçen hafta MÜSİAD'ın hükümete sunduğu 'Küresel Kriz Ortamında Ekonominin Sağlamlaştırılması İçin Bazı Değerlendirme ve Öneriler' raporuna gönderme yaparak sıralamak istiyorum. Zira bir yandan raporun hazırlandığı mutfakta ben de varım, öte yandan raporun sunumunda heyetle ben de Başbakan'ı ziyaret ettim. Bunu şunun için yazıyorum: Başbakanlık çıkışında medyaya açıklama yapan MÜSİAD Başkanı Ömer Cihat Vardan, "Bu ziyaretin iki sebebi vardı, birincisi başkanlık sonrası iade-i ziyaret, ikincisi de Başbakanımızı yaklaşan Uluslararası İş Forumu ve MÜSİAD Fuarı'na davet etmek." dedi. Basın mensuplarının "Bu krizle ilgili görüş ve değerlendirmede bulundunuz mu?" sorusu üzerine de "Evet, bu vesile ile içinden geçilen krizde Türkiye'nin elini güçlendirebilecek bazı önerileri de kendileriyle paylaştık." dedi ve ilgili raporu paylaştı.

Rapordan iki 'istişari öneri' cımbızla çekilip, ahlaki sınırları zorlayacak hale getirildi. Efendim MÜSİAD hükümete kabine değişikliği konusunda ultimatoma vermişmiş. Bir de yolsuzluk uyarısı yapmış. Raporda "Ekonomide ve genel olarak yönetiminde yeni beklentiler oluşturulmalı, bu bağlamda beklenti dahiline giren kabine revizyonu ile tutarlı ve somut bir reform takviminin açıklanması anlamlı olabilir." deniliyor. Yine "Yolsuzluk çevresindeki hassasiyetlerin üzerine daha etkin ve açık yüreklilikle gidilmelidir." denilmiş. Bu ifadeleri 'ultimatoma' ve 'muhtıra' şeklinde anlayan ise sadece Doğan Grubu ekibi olmuş. İşlerine geldiğinde habbeyi kubbe yapıyorlar, gelmeyince ise, raporun birçok faydalı detayını budadıkları gibi, görmezden geliyorlar.

Doğrusu Başbakan ile sinerji düzeyi son derece yüksek, samimi bir toplantı yapıldı. Hükümetin iyi niyetli ve yapıcı önerileri büyük bir dikkatle dinlediğini ve yerine getirmeye çalıştığını en yakından bilenlerdenim. Başbakan değişimden çekinmediği gibi, yolsuzluklara karşı sıfır toleranslı yaklaşımı da biliniyor. Ancak cumhurbaşkanlığı seçimi sürecinde olduğu gibi, "Mutabakat ara, benim dediğimi yap." türünden haddini aşan faşizan dayatmalara da pabuç bırakmıyor. Ayrıca hukukî dayanağı olmadan yapılan her saldırıda bir kişiyi feda edecek türden yumuşak başlı bir kişi de değil.

Krizi fırsata çevirme konusuna gelince... Bence atılması gereken adımların başında, elden geldiğince büyümeyi hareketlendirerek krizin toplumsal maliyetini asgari düzeye çekmek geliyor. Dış piyasaların daraldığı bir ortamda mecburen iç piyasanın hareketlenmesi gerek. Bu noktada kamunun devreye girmesi, KOSGEB'i daha etkin kılması, küçük ve orta ölçekli işletmeleri kurtaracak bir seferberlik havasının oluşturulması, bu arada hizmet sektörünün de KOBİ sınıfına dahil edilmesi isabetli olacaktır. Kalkınma ajansları yaygın olarak devreye alınarak işadamları, odalar, sivil toplum kuruluşları ve mülki idare, tanımlanmış performans kriterlerine göre belli başlı hedefler çevresinde bir araya gelip, şehrin gidişatına el konulması gerekiyor. Böylece merkezi idarenin yerine çevre ikame edilmiş, kalkınma hamlesi tabana indirgenmiş olacak. Yine, girdi maliyetlerinin düşürülmesi,

bunun bir gereği olarak arsa spekülasyonunun ve balon ekonomisinin önlenmesi, istihdam yüklerinin azaltılması, nitelikli eleman açığından dolayı şirketler dışarı kaçtığından bu açığı kapacak reformun yapılması da gerekmektedir.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Cari açık (1)

İbrahim Öztürk 2008.09.29

Cari açık ve mahiyeti iyi bilindiği için doğrudan konuya girelim. Gayri Safi Yurt İçi Hasıla (GSYH), 2002 başında kabaca 200 milyar dolardan 2007 sonunda 650 milyar doları aştı. Bu sürede ihracat 30 milyar dolardan 130 milyar dolara çıktı.

Bir başka ifadeyle ihracatın büyüme hızı, üretimin büyüme hızının çok üzerinde. Böyle bir nefes kesen hamlede girişimci, katma değerli üretim, tasarruf ve hizmet sektörü zayıflığı gibi eksiklerin tümü devreye girmekte ve cari açığı artırmaktadır.

Nitekim daha önce cari açık büyük oranda dış ticaret açıklarından oluşurken şimdi ilaveten kâr transferi de devreye girdi. 2003 yılından beri Türkiye'den yapılan kâr transferleri birikimli olarak 27 milyar doları aştı. Kâr transferi 1) Doğrudan yabancı sermaye yatırımları (DYSY), 2) Uzun vadeli krediler ve 3) Sıcak paradan (bono/tahvil, borsa, banka mevduatı) oluşmaktadır. Kâr transferinin oransal olarak en yüksek olduğu kalem sıcak para, en düşük olduğu kalem ise DYSY'dir.

Cari açığı yok etmek için öncelikli olarak kâr transferinin azaltılması gerekiyor. Bunun için başta ulusal tasarrufların artırılması geliyor. Bu meyanda halkın, şirketlerin ve kamunun tasarruf yapma kapasitesini artırıcı reformlar önem kazanıyor. Kamu kesiminde bu konuda büyük hamleler yapıldı ve netice de alınıyor. Özel kesimde tasarrufu teşvik etmeye odaklı reformların da muhakkak Gelir Ortaklığı Senedi (GOS) ve özelleştirmelerin halka arz yöntemiyle yapılması gibi yeni araçlar sunması şarttır.

Bu aşamada tasarruf-yatırım açığımız yüksek olduğundan zorunlu olarak dış kaynak çekmek gerekiyor. Bu nedenle Türkiye, kâr transferinin en düşük olduğu DYSY kanalına yüklenmeli. Büyümenin, kişi başına milli gelir artışının ve alım gücünün artması son derece kritik. Böylece yeni sektörler ortaya çıkacak, fırsatlar artacak, bu nedenle rekabet derinleşecektir.

Türkiye piyasalarında kalıcı olmak isteyen yabancı sermayeli kuruluşlar, zorunlu olarak kazançlarını kısmen ya da tamamen yeniden içeride yatırıma aktaracaktır. Hükümetin yapması gereken, yatırım ortamını cazip kılacak düzenlemelere devam etmek ve kesinlikle rekabet ortamını derinleştirmektir. Kamu sektörü tekelleri kırılırken, özel sektör tekellerinin de kırılması gerekir.

Kâr transferinin göreceli olarak yüksek olduğu krediler kategorisinde ise elden geldiğince içerideki faiz oranlarının hızlı bir şekilde düşürülmesi gerekiyor. Faizlerdeki direniş ise enflasyondaki arz şoklu ve diğer yapısal nedenlere dayalı direnişten, birtakım bazı siyasi ve ekonomik kırılganlık risklerinden kaynaklanmaktadır. Ayrıca tasarruf açığı çok yüksek faiz direnişini tetiklemektedir.

Yine uzun bir süre kalkınma sürecinde Türkiye'den kâr transferi devam edecektir. Buna cevaben Türkiye'nin de alternatif bakış açılarına yönelerek "hizmet ihracatını" derinleştirmesi gerekmektedir. Turizm ve müteahhitlik hizmetlerinde yakalanan ivme derinleştirilmeli, bunların yanına yenileri eklenmelidir. Bu meyanda sağlık,

eğitim, lojistik sektörlerinde kaydedilen gelişmeler umut verici olup, sürecin derinleştirilmesi için "hizmet sektörü ihracatına" yönelik Stratejik Eylem Planı geliştirilmelidir.

Son olarak, Türkiye'nin mal ve hizmetleri kadar ülke olarak da marka değeri artırılmalıdır. Ülkemiz marka olamadan ürünlerin markalaşması imkânsızdır. Üçüncü sınıf ülkelerden çıkan bir tane küresel marka yoktur. Son yıllarda Türkiye'nin hem ekonomik hem de siyasi alanda dış dünyada yıldızı parlamakta, küresel bir barış gücü olarak itibarı artmaktadır.

Ancak haksız kazanımlarını korumak dürtüsü dışında "muteber bir ülke" derdi olmayan ideolojikleşmiş yapı, her türlü ayıbı ve kirliliği içine sindirmektedir. Buna göre muhalefetin çamura yatması, korku tapınakları kurarak belli oranlarda destek sağlaması mümkündür. Ancak iş yapması gereken hükümetin çatışmadan çıkması, AB reform ve uyumu gibi müspet işlere odaklanması, yaptıklarını daha etkin olarak anlatması, şeffaf, istişareci, katılımcı ve adil olması gerekmektedir. Ramazan Bayramı'nızı tebrik ederim.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Piyasalar Bush'tan rüşvet istiyor

İbrahim Öztürk 2008.10.02

Cari açık ile ilgili ikinci analizi biraz bekletip, ABD'de akla ziyan gelişmelere odaklanalım. ABD bir yandan iklimsel, bir yandan da finansal hortumlarla savrulurken, sizler tatildeki sakin piyasaların keyfini çıkarın.

Hatta isterseniz ilk defa küresel krize direnen ülkenizle gurur duyun. "ABD yöneticileri artık akıllarını başlarına devşirmeli, biraz devlet adamı gibi sorumlu davranmalılar." Bu fırcayı kim atıyor biliyor musunuz? ABD'nin her fırsatta 'yaşlı kıta, hasta adam' olarak ilan ettiği AB yöneticileri.

Halbuki değerli kâhinimiz, pardon filozofumuz Francis Fukuyama daha dün 'tarihin sonu'nu ilan etmişti. Hepimize düşen ABD'li piyasa papazlarının vaazlarına kulak kabartmaktı. Zira insanlığın aradığı nihai düzen ABD'ninki idi. Evrensel olan, en doğru olan, kriter olan onlara aitti. Bize not veren, yanlışlarımızı paçavra gibi suratımıza fırlatan da onların şirketleri. Mağrur kredi derecelendirme kuruluşlarının haftalık değerlendirme raporlarını bekleyip, bunu bir hafta boyunca aç karnında sindiren piyasa yorumcularından geçilmiyordu.

Piyasalardaki depreme ve AB'nin fırcasına sebep olan şu paketin reddine geelim. Düşünsenize, hükümet can havliyle süreci kontrol altına almayı umarak tam 700 milyar dolarlık kurtarma paketi açıklıyor. Paket hem de teklifin ve takdir edersiniz ki krizin sahibi iktidar partili vekiller tarafından reddediliyor. İyi mi? "Halkın parasına yazık. Bu kadar devlet müdahalesi, böyle bir kurtarma doğru değil. Sosyalizme mi kayıyoruz?" türü gerekçelerle. Tabii bu çok geç kalmış tartışmanın zamanı değil. Sürecin arkasında iki temel gerekçe var. İkisi de ABD'nin seçim gündemiyle ilgili. Bu ülkede krizi derinleştiren talihsizlik ülkenin seçim sathı mailinde oluşu. Yoksa belki olay bu aşamaya gelmeden herkes kendi başının çaresine bakacaktı.

Piyasalar neo-con Bush'un burnuna halkayı geçirmiş, onu meydan meydan oynatıyor. Kısaca, 'istediğimiz rüşveti vermezsen, seçimde bunun altında kalırsın' diyor. Sonuç da alıyorlar. Faizler yüzde 5'in üzerinden yüzde 2 bandına geri çekildi. Enflasyon ise yüzde 5 bandını zorluyor. Yetmedi, yine faiz indirimi talep ediliyor. Bu ne demek? Piyasaya devasa miktarlarda likidite sürüldü ve sürülecek. Bunu negatif reel faizle kullanacak olanlara kısaca üste para verilmiş olacak.

İkinci sebep siyasi. Bush hükümeti ABD'yi tam anlamıyla rezil etti, batağa sapladı. Ekonomisi çöküyor, dolar adeta duvar kâğıdına döndü. İnsanların rezerv para olarak kullanmaktan vazgeçmeye başladığı, mal ticaretinde

daha az tercih ettiği parayı siz istediğiniz kadar çok basın. Enflasyonu azdırır, işleri daha da bozarsınız, o kadar.

İslam dünyası ABD'den nefret ediyor. Rusya'ya son Gürcistan çatışmasında rezil oldular. Irak'ta haksız ve işgalci, İran'a karşı çifte standartçı konumuna düştüler. Latin Amerika'da zaten çoktan şamar oğlanına döndüler. Çin-Hindistan-Rusya hattı sağlamlaşıyor. ABD'nin içi kaynıyor. Devam edelim, temenni etmem ancak olası bir krizde 'sosyal patlama' nasıl bir şeydir hep beraber göreceğiz. Bütün bunlar, Bush ve ekibinin gitmesi gereğine işaret ederken, suni bir sempati halesi oluşturmak üzere Bush'a göre daha çok laf dinleyen Obama geliyor. Bunu garanti edene kadar finansal deprem kullanılacak.

Çok da tedirgin olmayın, paket kabul edilecek. İyi de bütün bu süreçlere Bush'un Cumhuriyetçi vekilleri niye alet oluyor?

Uyyy! bu da aldatmacasıdır daa!

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Cari açık (2)

İbrahim Öztürk 2008.10.06

Geçen pazartesi ele alıp, ara vermek zorunda kaldığımız yazıda cari açıkta hizmet kaleminin etkisi irdelendi, gerekli muhtemel bazı tedbirler sıralandı.

Ancak tedbirleri sıralamak başka, bunları uygulamak ve somut neticeye dönüştürmek başka. Burada zaman, kaynak, zihniyet, kültür gibi üstesinden gelinmesi gereken birçok amil var. Öyle kısa vadeli Keynesyen iktisat politikalarına yaslanarak bir gecede netice almak zor.

Kaldığımız yerden devam edelim. Cari açıktaki en büyük kalem, dış ticaret açıklarıdır. Uzun süre de böyle kalacak. Burada gündeme getirilmesi gereken hususlar şunlardır:

Modern sektörlerde (otomotiv, iletişim, makine, elektrik-elektronik vs.) ihracat artsa da bu sektörlerde net döviz girdisi beklenen hızda artmıyor. Örneğın üzerine titrediğimiz otomotiv sektörünün net ihracatı ancak yeni 3-4 milyar dolara çıktı. Beğenmediğimiz tekstil ise net döviz kazandırmada her zaman açık ara şampiyon.

Modern veya 'yükselen' sektörlerde esas sorun yerli girdi oranının düşük kalması. Türkiye hâlâ bir montaj üssü. Bu süreçte, yabancı sermayeli kuruluşlar kullandıkları dış kaynaklar ile cari açığı tetikliyor. Yerli katkının artırılması için sektörler bazında bir çalışma yapılarak kalite ve fiyat rekabeti yakalanmalıdır. Uygulanmaya başlayan yeni Ar-Ge Teşvik Yasası sayesinde yüksek katma değerli bazı kalemler Türkiye'ye çekilecektir. Keza, Sanayi Bakanlığı'nın gerçekleştirdiğı envanter çalışması ihtiyacımız olan stratejik nokta atışlarının yapılması için bize ilave veri sağlayacaktır.

Tabii bu aşamada yüksek ithalatı körükleyen hususlardan biri olarak değerli Türk Lirası da gündemde. Ancak, kur politikası tek başına kurtuluş olarak görülmemeli, bütüncül sürecin sadece bir cüzü olarak ele alınmalıdır. Zira Türk Lirası'nın değerlenmesinde sadece yüksek faiz değıl, Türkiye'yi cazip kılan genel atmosfer etkili. Burada 'enflasyon-faiz-kur' sarmalında bir sıkışma hali mevcut. Enflasyon hedefinden koparak faizleri düşürme ihtimali de yoktur.

Belki burada şu ifade edilebilir; değerli YTL olgusu bir gerçek olduğuna göre, hiç olmazsa kritik ara malı üreten bazı sektörlerle birtakım seçici teşvik, destek ve katkılar geliştirilebilir. İhracatın istikrarsız kurdan etkilenmemesi için belki 'kur garantili' bir model denenebilir.

Öte yandan Türkiye'nin geleneksel ihracat sektörleri hâlâ en yüksek döviz girdisi elde ettiğimiz sektörlerdir. Bu sektörlerin küresel rekabette gözden çıkartılması değil, yüksek katma değer ve modern bir yapılanma yönünde dönüştürülmesi ve güçlendirilmesi yolunda atılan adımlar isabetlidir. Bu meyanda, son çıkartılan ve 2009 başında uygulamaya konulacak olan tekstil, hazır giyim ve deri sektörlerine yönelik Stratejik Eylem Planı isabetli olup, eksikleri giderilmelidir.

Örneğin teşvik süresinin beş yıldan on yıla çıkarılması şirketlerin Doğu ve Güneydoğu'ya taşınmasını motive edecektir. Ayrıca taşınanlardan belli istihdam oranını (30 kişi) yakalayanlar, sadece istihdam katkısı için bile olsa teşvik edilmelidir. Öte yandan bu kriz döneminde taşınıp taşınmadığına bakmadan devreye sokulan KOSGEB'in 'can suyu' kredileri yerinde olacaktır.

Türkiye'nin cari açığını kapatmak üzere en temel kalem, enerji bağımlılığını azaltmaktır. Bu konuda önemli adımlar atılıyor ancak ben yine de enerji uygulamalarında bir sürünceme, bir yorgunluk, bir bol laf, az iş gibi endişeler taşıyorum. Küresel ortamın bozulması sebebiyle enerji sektörü özelleştirme ihaleleri ve yeni yatırım lisanslarına yabancı ve yerli ilgisi bir hayli düştü. Bu yüzden Türkiye bu konuda zorlanacaktır. Kamu, enerji sektörü yatırımlarında daha aktif olmalı.

Görüyorsunuz, söz cari açıktan açıldığında, ekonominin genlerine kadar inmeyi gerektiren çok çetrefil ve uzun soluklu bir yola çıkmış oluyoruz. Bu yüzden konunun 'kahve muhabbeti' düzeyinden çıkartılması, bilmeyenlerin öğrenmesi, bilenlerin de emek verip, bu büyük meydan okumaya bir ucundan katkıda bulunması gerekiyor.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Merkez Bankası, 'korku ile ümit arasında olun' diyor

İbrahim Öztürk 2008.10.07

MÜSİAD önceki hafta hükümete küresel kriz ortamında yapılması gerekenlerle ilgili bir rapor sunmuş, bu rapor kamuoyunda çok geniş bir yankı uyandırmıştı.

ABD'de geçen hafta sonu çıkartılan 850 milyar dolarlık kurtarma paketinin piyasalarca yeterli bulunmayacağı noktasından hareketle, sarsıntıların bizim piyasaları da bu hafta başında sarsacağı beklentisiyle MÜSİAD, dün de para ağacının köklerini idare eden Merkez Bankası yönetimiyle Ankara'da bir araya geldi.

Acaba paranın idaresini elinde tutan kurum olayları nasıl algılıyor, riskler neler, müdahale gereği var mı, varsa elde etkin araç var mı? Reel sektör temsilcileri Başkan Durmuş Yılmaz ve ekibini adeta soru yağmuruna tuttu. Önce okuyucu için de önemli olan soruları sıralayıp ardından özet olarak cevaplara geçeyim. Bu küresel krizde Türkiye'de 1994 ve 2001 yıllarındaki gibi büyük bir devalüasyon olur mu? Şirketlerin borçları da dikkate alındığında buna bağlı banka ve şirket batmaları yaşanabilir mi? Kurun çok yüksek ya da düşük olmasından ziyade, aşırı dalgalı ve istikrarsız oluşu önemli. Gelecekte kur istikrarını nasıl görüyorsunuz? Döviz piyasalarda büyük bir istikrarsızlık olması durumunda Merkez Bankası nasıl bir müdahale anlayışına sahip? Merkez Bankası ile hükümet arasında bir takım oyunu var mı? Benzer ülkelere göre Türkiye'de reel faizler çok yüksek. Enflasyonla savaşmak adına bu meşru mudur? Bunun başka yolu yok mudur? Kredi bulmak zorlaşıyor, piyasalarda likidite sıkıntısı çekiliyor, Merkez Bankası bu konuya nasıl yaklaşıyor?

Çok faydalı bir konuşma ortamı oluştu. Merkez Bankası ekibi son derece donanımlı ve olaylara hakim. Bankadan rahatlamış olarak ayrıldım. Banka, 'temkinli bir iyimserlik' içinde. Başkan Durmuş Yılmaz, işadamına ve hükümete 'bize bir şey olmaz' havasından çıkarak adeta 'korku ile ümit arasında olmayı' öneriyor. Bunun ekonomideki karşılığı sağlam risk yönetimidir.

Sorular ise daha çok kur riskine odaklı. Merkez Bankası sorunların aşılması için önce yeni dönemin, tercih ettiğimiz sistemin ve yol güzergahında bekleyen yapılması gerekenlerin herkes tarafından iyi kavranmasının gereğine ısrarla vurgu yapıyor. Gerçekten de kullanmasını bilmediğiniz, buna kabiliyetinizin olmadığı bir silah omzunuzda sadece bir yükür. Hatta sizi hedef haline getirir ve ölürsünüz!

Türkiye'de 2001 krizine kadar kazanç özel sektöre giderken, devlet riski üstleniyordu. Kötü devlet yönetiminin mali yükü de sürekli artıyordu. Şimdi yeni bir modele geçildi. Risk de getiri de özel sektöre ait. Bu alanda devlete düşen, kamudan kaynaklanan engelleri ortadan kaldırmak ve özel sektörün önünü açmak. Makro ekonomik istikrara dikkat etmek ise en başta geliyor. Bu hedef yönünde büyük mesafeler alındı. İkinci nesil reformlara odaklanarak, kazanımlar derinleştirilip kalıcı kılınmalı. Keza sabit kurdan esnek kura geçildi. Zira içerideki kaynak kıtlığı bizi dışarıya yöneltiyor. Dalgalı kur sistemi bunun için gerekli. Aksi takdirde sabit kurda getiri özel sektörün, risk ise devletin oluyordu. Sabit kur sistemini savunmak çok zor, savunamayınca da kriz geliyordu. Tayfuna tutulmuş bir okyanusta seyreden küçük gemimiz sarsılıyor. Ancak tedbiri elden bırakmazsak batmayacağız beklentisi hakim. 1994 ve 2001 gibi bir kriz beklemiyoruz.

Ancak çok önemli konular var. Bir sonraki yazımda devam edeceğim. Teyakkuzda olmalıyız ancak panikte değil!

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

IMF ile anlaşmak...

İbrahim Öztürk 2008.10.09

Bu köşede IMF ile ilgili çok yazı yazdım. Kısacası "mecbur kalmış olabiliriz, ancak IMF programının üretim ve kalkınma derdi ve önceliği yok...

Tersine, iç üretimi ithalatla ikame ediyor, özel sektörü yeni borçlanmalara zorluyor, cari açık artıyor." gibi bolca olumsuz eleştiriler getirmişiz.

Nitekim önceki hafta Başbakan'ımıza, bu hafta başında da Merkez Bankası Başkan'ımıza yeni bir IMF anlaşmasına karşı olduğumu gerekçeleriyle aktarma şansım oldu.

Buna rağmen 18 Eylül tarihindeki yazımın sonunda "Bu kriz ortamında, karşı olduğum halde, IMF ile yumuşak bir program sonrası gözden geçirme anlaşmasının yapılmasına olan itirazımı askıya alıyorum." diye yazınca, bazıları burada bir çelişki bulmuş. Hiç de değil, öyle anlamak istemişler.

IMF ile ilgili görüşlerimi 2004'te MÜSİAD için yazdığım kitapta (Doğu Asya Tecrübesi Işığında Türkiye-IMF İlişkileri) detaylandırdım. Kitapta Asya krizinde IMF'nin aldığı yıkıcı rolü, ilkesizliği ve çifte standartlarını inceledim.

Kısaca ben IMF karşıtı bir duruşa sahibim. Buna rağmen ben esas milleti IMF'nin kapısına düşürenlere hayıflanırım. 28 Şubat sürecindeki büyük sömürge operasyonu 2001 krizinde dibe vurunca, IMF sürecine itiraz etme şansımız kalmadı. Bu yüzden "mümkün mertebe faydalı yönlerine odaklanalım" türünden teselliler geliştirdik.

Allah'tan tek parti hükümetine dayalı istikrar, güçlü liderlik ve uygulama kalitesi sayesinde ilk defa bir IMF programı, belli başlı yan etkilerine rağmen, hedeflerine büyük oranda ulaştı. Finansal istikrar, fiyat istikrarı ve yüksek büyüme gibi üç alanda tarihî başarılar elde edildi.

Ancak hem bu programın ömrü bitti, hem de IMF'nin gelinen aşamada Türkiye için bir çıpa olma gücü kalmadı. Sel gümbür gümbür gelirken, IMF çıpası kimsenin umurunda değil. Kriz sadece bizim için mi risk içeriyor? Kriz derinleştiği ölçüde biz de bedel ödeyeceğiz ve bunu durduracak bir mekanizma yok. IMF'nin faydası olsa, ABD başta olmak üzere bütün ülkeler bugün kuyruğa girmiş olurdu. Türkiye'den başka hangi ülke bugün IMF ile anlaşma yapmak üzere köşeye sıkıştırılmış durumda, söyler misiniz? Kaldı ki, Türkiye birçok ülkeden çok daha iyi bir konumda. Kriz tedbirleri de alındı. Dikkat edin, Türkiye'nin krize karşı aldığı tedbirlerin çoğu birçok Avrupa ülkesinde daha yeni yeni alınıyor.

2006 sonunda IMF ile yollar ayrılacaktı. "Carry trade" çatlağında ödü patlatılan hükümet anlaşmayı uzattı. Biz ona da bugünkü gerekçeyle itiraz etmişiz. 1- "Küresel sermayenin risk alma iştahı azaldı da sanki kaçıp sığınacağı liman mı var! ABD gümbür gümbür krize gidiyor. Bir yere gidemezler. Bu anlaşma yapılmasın." 2- Anlaşmanın yaratacağı risk bir gün yüksek faiz, yüksek kur modelidir olarak dönecek. (28 Eylül 2006) 3- Başbakan, "24 milyar dolarlık IMF borcunu 2007'de 6,5 milyara düşürüp ardından da göndereceğiz." diyor. Bu artık en fazla bir temennidir. (22 Şubat 2007).

Ve bugün. Yüksek faiz, yüksek kur modelinin kapısında değil miyiz? Özel sektörün borçları katlanmadı mı? Kambiyo kârını cebe indirirken şimdi borcun riskini hükümete yıkmıyorlar mı?

Yeni bir anlaşma yapılırsa bir kez daha ülkede uygulanan ekonomik sistemin riski şirketlerin üzerinden alınacak, borçlanma eğilimleri doludizgin devam edecek. İki sene sonra "biz ayrılamayız" şarkısını milletçe koro halinde çığıracağız. Şimdi ABD'nin yaşadıklarını veya 2001 yılının tekrarını yaşamış olacağız.

İhracatı için düşen kurdan şikâyet eden aynı kişi, öte yandan bunun sorumlusu olan IMF anlaşması için bastırıyor. Tatlı kambiyo kârını cebe indirirken, "çok üzgünüm" diyor.

Önerim şu, önce BDDK'nın bankalar için uyguladığı sermaye yeterlilik oranına benzer bir şekilde, şirketlerin kaldıraç oranları (borç-öz sermaye oranı) da belli bir sınırdan tutulacak şekilde yasal düzenleme yapılsın. Sonra IMF ile bir reform yapma takvimi üzerinde anlaşılsın. Destek verdiğim söylenen anlaşma işte budur.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

TÜSİAD'dan hep aynı nakarat: IMF ile anlaş!

İbrahim Öztürk 2008.10.13

Ülke ne zaman bir sıkıntıya düşse Türk Sanayicileri ve İşadamları Derneği (TÜSİAD), bunu fırsat bilip ideolojik mesajlar veriyor.

Yüreğimiz ağzımızda dünyanın krize karşı daha nasıl tedbirler alacağını, tedbirlerin işe yarayıp yaramayacağını izliyoruz. Dünya, tayfunda okyanusun ortasındaki gemiler gibi. Titanik gibi devasa olanlar da, bizim Temel'in taka'sı gibi minicik olanlar da var. Titanik'in 'batmazlığına' olan kibirli inancın yerle bir olduğu gibi, Amerika'nın alabora olmasına da şahit oluyoruz. ABD, Japonya, AB borsaları sabun köpüğü gibi eriyor, dev finansal dukalıkları kâğıttan kuleler gibi çöküyor.

Türkiye ise adeta vurularak çekiliyor. Zararsız ve hasarsız atlatmamız ise herhalde beklenmiyor. Türkiye'nin borsası yabancıların elinde olmasına rağmen düşüşte ilk defa en önde değil. Döviz piyasalarımızda büyük bir panik yok. Esasen buna gerek de yok. Zira Merkez Bankası (MB), BDDK, kısaca ekonomi idaresi teyakkuzda. Sağlam bankacılığa rağmen, paniği önlemek üzere bizde zaten mevduat garantisi var. Bankaların birbirini

batırma sürecine girmesini önlemek için MB borç vermeye başladı. Rezervler yerinde. Likidite temini için dışarıdaki Türklerin dövizini çekmek üzere hazırlık da yapıyor.

Böyle bir ortamda gemidekilerin sorumlu davranması, karmaşaya mahal vermemesi ilk kural değil mi? Peki esas riski sırtında taşıyan TÜSİAD, niçin milleti panik içine sokacak beyanlarda bulunuyor? Hükümet ekonomiye odaklanmamışmış, "AB reformları yapılsaydı şimdi böyle olmazmış", derhal IMF ile anlaşılmalıymış. İçi boş ve sorumsuz açıklamalar.

AB, 'limanları açana kadar doğru dürüst bir fasıl bile açamazsın' demiş, kapıları kapatmış. Tek taraflı yol kat edilmiyor, matmazel? Hafızalarımızı tazeleyelim. 14 Mart'ta krizin tam ortasında fırsat kollar gibi kapatma davası açılmış, işadamları da hükümet de dağılmıştı. Keza aylardır ordunun, devlet aygıtının ve hatta toplumun dokusuna kadar sirayet etmiş, örgütlü Ergenekon terör örgütü dehşeti ve sonuçlarıyla sarsılıyor. Söyler misiniz, ihracat artışı yüzde 33 iken büyümenin yüzde 2'lere gerilemesi ne anlama gelir? Türkiye'nin içeriden çökertildiği anlamına tabii ki!

Böyle bir ortamda hükümet fedakârca çabalar sarf ediyor. Kan kusuyorlar, "kızılçık şerbeti içtik" demek zorunda kalıyorlar. Ar-Ge Teşvik Yasası çıktı. Hem de adeta sadece büyükler için. İstihdam paketi devreye giriyor, vergi yükünü oluşturan istihdam maliyetleri aşağı çekilecek. Tekstil teşvikleri 2009 başında başlıyor. En zor olan Sosyal Güvenlik Reformu yapıldı.

Krizde en büyük tehdit, ekonominin derin bir durgunluğa saplanması. Bilhassa düşen iç talep ve işsizlik önemli. Hükümet de bunun farkında. GAP projesi, devasa Konya Ovası, duble yollar, TOKİ konutları gibi büyük altyapı projeleri bunun için devrede. Keza, başarılı bütçe idaresi sonrasında eli rahatlayan hükümet, küçük esnafı vergi dışı bırakma kararını açıkladı. Şimdi kredi kanallarını açık tutmak için KOSGEB imkânlarına ilaveten yeni hazırlıklar tam sürat devam ediyor. Listeyi uzatabilirim ancak ne çıkar, inkarcılık kol geziyor.

Bakınız, 2006 yılının ortasından beri dünya krizi bağırarak geliyor. Merkez Bankası, BDDK, tüm uzmanlar uzun süredir 'aman altından kalkamayacağınız risklere girmeyin, tedarikli olun, nakitte kalın, nakit bileşiminiz ve vadesi yükümlülüklerinizle uyumlu olsun' diyor. Hanımefendi 'çok tedirginlermiş'. O zaman neden kendi bildiğinizi çalıp oynadınız, risk aldınız? Kambiyo kârlarını keyifle cebe indirirken düşünseydiniz ya!

Alışmışlar 'kâr bize, zarar millete' modeline. Bu yüzden tutturmuşlar 'IMF ile anlaş' diye. 2006 ortasında hükümeti ikna ettiler de ne oldu? Riskler üçe, dörde katlandı.

Bir gecede alınacak kriz tedbiri demek, 2001 krizinde olduğu gibi bu arkadaşların 70 milyar dolarlık borcunu milletin sırtına yüklemek demektir. 'IMF ile anlaş, varlık yönetim şirketi kur' önerisinin tefsiri budur.

Saldırganlıkları, bu kez başaramayacak olma korkusundan.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Frankfurt Kitap Fuarı'nda Orhan Pamuk mu, Krugman mı?

İbrahim Öztürk 2008.10.16

Bu yazıyı alanında dünyanın en büyük ve geleneği en uzun organizasyonu olan Frankfurt Kitap Fuarı'ndan yazıyorum. Fuara İstanbul Ticaret Odası (İTO)'nın davetlisi olan pek çok sanatçı, bilim adamı ve sivil toplum kuruluşlarının temsilcileriyle birlikte geldik.

İTO, hem büyük bir organizasyonu başarıyla yerine getiriyor, hem de açtığı stant son derece cazip.

2008'in ilk yayını olan ve editörlüğünü bendenizin yaptığı üç ciltlik 'Türkiye'nin Küreselleşmesi: Tehditler ve Fırsatlar' adlı çalışmayı da İTO standında görmek beni fazlasıyla mutlu etti. Tabii çok emek verdiğimiz bu kitabın, küreselleşmenin çokça sorgulandığı bu günlerde daha iyi tanıtılması ve tartışmaya açılması gerekiyor.

Fuarda benim için hoş olan başka bir durum da stantları gezerken okurlarımla tanışmak ve bolca sohbet etmek oldu.

Fuar açılışında Nobel ödüllü edebiyatçımız Orhan Pamuk da bir konuşma yaptı. Etkileyici konuşmanın sonunda, Türkiye'de süren internet yasaklarına ve 301. maddeden hâlâ düşünce suçu zulmünün devam ediyor oluşuna gönderme yapması birçok Türk'ü 'bozdu'. Ama adam haklı! Küresel dünyada, hele bir de AB'ye üye olmaya çalışan bir ülke olarak ayıplarımızı saklama mantığı son derece hastalıklı ve kompleksli bir ruh hali bence. Hemen ardından kürsüye gelen Cumhurbaşkanı Abdullah Gül'ü gizli de olsa böyle bir savunma içinde buldum. Yine de Pamuk'a teşekkür etmesi çok güzeldi.

Ancak yaşanan konjonktür gereği benim ilgim daha çok bu yıl ekonomi Nobel ödülünü alan Paul Krugman üzerinde. Son yıllarda ekonomi Nobelleri öyle iktisatçılara veriliyordu ki adeta "Ya bunların nesi iktisatçı, bunlar basbayağı matematikçi." diyordum. Anlıyorsunuz, ekonomiyi beşeri ve entelektüel duruşu olan insan, yani sosyal bilim olmaktan çıkartıp adeta matematiğin uygulamalı bir alt bilimi haline getirdiler. Makine gibi, bir ucundan 'verileri' sok, diğer ucundan hemen sonuçları, yani kârı, satışı vs. aliver! Tutmadı mı, değiştiriver iki katsayıyı, değiştir parametreyi, olsun bitsin. Sonunda, "Acaba gerçeği nerede bırakmıştık?" diye geriye dönüp bakma şansınız bile kalmıyor. Adeta kurduğunuz model tarafından yutulmuş ve esir alınmış oluyorsunuz. Çağdaş bilim, tam bir Frankeştayn sendromuna dönüştü. Bugün işini kaybeden meşhur CEO'lar, karizmayı çizdiren ünlü 'gurular' ve danışmanlar belki biraz da bu modellerin kurbanı oldu.

Böyle bir ortamda Nobel alan Prof. Krugman, benim en çok sevdiğim bilim adamı. Son olarak 'ekonomik coğrafyalar' üzerine yaptığı bir konuşmada kendisini dinlemiştim. 2005'te araştırmacı olarak bünyesinde bulunduğu Japonya Dış Ticaret Müsteşarlığı'na bağlı Kalkınmakta Olan Ülkeler Enstitüsü'nün Tokyo'da organize ettiği ortak platformda bir araya gelmiştik. Yerim bittiği için Krugman'dan iki anekdot ile bitireyim.

O toplantıda "Avrupa öyle demokrasi ve barış âşığı bir yer değil. Avrupa'da ırkçı damarın yatışması için iki devasa büyük savaşın çıkması yetmedi, bir de ABD bunları silahsızlandırarak başında nöbet tutmak zorunda kaldı." demişti.

Şu sıralar bir kenara dikkatle not edin; Asya krizinde Malezya sermaye hareketlerini bir seneliğine kapatınca dünyada kıyamet kopmuştu. Kendisi de Musevi olan Krugman, sadece "Doğru yaptın." deyip desteklemek için bütün Siyonist baskıları göğüsleyerek Malezya'ya gidip, dönemin başbakanı Mahathir Muhammed ile görüşmüştü.

Dünya ekonomisinde tam bir anormallik hakim iken, Türkiye 'normal' davranamaz. Küresel sermaye mızıkçılık yaparsa, ülkeyi korumak için biz de 'anormallik' yapıp, sermaye hareketlerini geçici olarak sınırlayacağımız mesajını ilgililere iletmeli, uyarmalıyız.

Nobel ödülünün şimdi de neo-con Bush'u içeride ve dışarıda kriz taciri olmakla suçlayan Krugman'a gitmesi çok yerinde bir karar.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

"IMF'den borç al, Anadolu'yu ipotek göster" diyorlar!

İbrahim Öztürk 2008.10.20

Frankfurt Kitap Fuarı'nda Yakarış Grubu'nun nefis konserindeyiz. Bir arkadaş, "Bu ortamda bile seni kederli gördüm, neler oluyor?" diye soruyor. Ona dedim ki: "Türkiye'ye dönüyorum.

Ülkenin dört bir yanında 'Krizde nasıl ayakta kalırız?' temalı konferans trafiği başlıyor. Laf olsun torba dolsun modelini içimize sindirsek, yazacak sonsuz konu var. Ancak işsiz kaldığı anlaşılmaması diye sabah erkenden evini terk eden, onuru incinen, umudu törpülenen emekçiye söyleyecek bir laf bulmam gerekiyor. Gün sonunda siftahsız kepenk indiren esnafın kanayan yarasına merhem olacak bir sözüm olmalı." Cesaret edip akan gözyaşlarıma bakmadan, uzaklaştı.

Kapitalizmde çevremiz maddeci ve fırsatçılarla dolmuş. Kutsalı olmayanın eğer ilkesi de yoksa, yandım Allah! İnsanı, insanın kurdu olarak gören (homo homini lipus) bu sapkın felsefe "altta kalanın canı çıksın" diyor. "Yarınları, yarının çocukları düşünsün. Biz kısa vadede nefis tapınaklarındaki sonsuz haz ve çıkarlarımıza bakarız." diyerek kendi yavrusunu yiyor. Finansal kriz bitince, küresel ısınma bitecek mi? Konuşan var mı?

Şimdi dönelim önceki gün Maliye Bakanı Kemal Unakıtan'ın yaptığı "mühim" toplantıya. Birçok şirket ve bankanın temsil edildiği toplantıya Türkiye'nin en büyük işadamı temsilcileri davet edilmedi. Tam 12 bin 500 üyesi olan TUSKON ve 1.500 üyesi olan ASKON da davet edilmeyenlerden. Krizden belki de en çok etkilenecek işçi kesiminin temsilcileri sendikalar hiç yok zaten. Bugün Başbakan Yardımcısı Nazım Ekren başkanlığında bu kez Ekonomik Konsey toplanacak. Ve yine orada olmayacaklar. Belli ki bunların tümü ekonomi yönetimi için "o cepheden" bir işadamı kadar değer ifade etmiyor. Peki, kimler var? Söylemeye gerek var mı, zaten "o kapıdan" hiç ayrılmayanlar, yine orada. Anadolu'nun omurgasını görmezden gelenler, sonra çıkıp, "işadamları böyle istedi" diyecekler.

Arenada, kurtlar sofrasında MÜSİAD yalınlık reel sektörü, esnafı, KOBİ'leri savunuyor. IMF'ci kuşatması altında, ne kadar olursa işte o kadar. "IMF ile anlaş, her şey güzel olacak." diyenler adeta başka konuların gündem maddesi olmasını bile içlerine sindiremiyorlar. Sınıf çıkarları için bastırılanlar, aslında kendilerini kurtaracak tedbirler konusunda da hükümetin elini kolunu bağladıklarını göremeyecek kadar şaşılabilir. Kendilerini "yangında ilk kurtarılabacaklar" olarak görüyorlar ya!

KOBİ esnafının reyî ile koltukta oturan bazıları, halkın önüne çıkınca "Borç alan, emir de alır." diyor. Bazı başka kapalı kapılar arkasında ise bu borcun katlanması anlamına gelecek IMF anlaşması için bastırıyorlar.

Sahi, herkesi anladım da ihracatçıların temsilcisi TİM bu işlere ne der acaba? Gazetelere ilan verip "durdurun şu 'yüksek faiz düşük kur politikasını', açın ihracatçının önünü" diyenler, "IMF ile anlaşma yapmanın" bu ilanla olan alakasını biliyor mu?

Bakın, olayın şakaya gelir tarafı yok. Ben de arkasını bırakmam. IMF anlaşması şu demektir:

1- 20-25 milyar dolarlık bir borç için bastırıyorlar. Sesim geliyor mu ey merkez medyanın gülü, genç ulusalcı çocuk?

2- Faiz dışı fazla kriteri bindirilerek, "sakın harcama kenara koy, borcu öde" denilecek. Buna ben "Anadolu esnafını ipotek göstermek" diyorum.

3- Bütçe disiplini zaten "gereğinden fazla" sıkı iken, hükümetin reel sektör, iç talebi canlandırmak, KOBİ'leri kurtarmak, altyapı, sosyal ve beşeri sermayeyi güçlendirmek için yapacağı bütün harcamaların önüne geçilecek. IMF zaten açıkladı; "yardıma hazırım, davet bekliyorum". Besbelli, tek ve en kârlı müşterisini

kaybetmekten korkuyor. Dışardan havuç, içerden sopa! Derken, matmazelin babası ve ona kredi veren yabancıların alacakları garanti edilmiş olacak. Anadolu içinse "eti senin kemiği benim" modeline devam.

Eğer ben Başbakan'ı zerre kadar tanıyorsam size buradan müjdeyi vereyim, bu sefer hepsi avuçlarını yalayacaklar. Ben de her devrin adamlarını, her ipte cambazlık yapanları deşifre etmeye devam edeceğim.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Şimdi İslam finansman sistemini konuşma zamanı

İbrahim Öztürk 2008.10.23

Şu sıralar büyük sermaye bütün umudunu adeta Türkiye'nin IMF'den temin edip kendileri için kullandıracağı 20-25 milyar dolarlık bir borca bağlamış bulunuyor.

Böylece kredi kanallarının kapanmayacağını, kurun sıçramayacağını, kambiyo kârlarını kaybetmeyeceklerini umuyorlar. Biliyorsunuz, Türkiye daha 2001 krizinden beri halkın sırtına büyük bir borç yükü bindirmişti. Şimdi yine aynı noktaya geri döndük. Kârı kendilerine, riski ise millete.

Oysa devlet ve büyük sermaye, laikçi ekâbirliği bir kenara bıraksa, şu sıralarda kaynak bulmak için yönlerini adam gibi Körfez'e çevirse, sağlam projeler sunsa ve en önemlisi de bunu iyi niyetle çok önceden beri yapıyor olsaydı, şimdi hem borç oluşturmayan kaynak çekebilmiş hem de kredi kanallarını etkinlikle açık tutabilmiş olacaktı Türkiye. Müstakil Sanayici ve İşadamları Derneği (MÜSİAD), 12. Uluslararası Fuar ve İş Forumu toplantısına ev sahipliği yapıyor. Sayın Başbakan'ın da açış konuşması yaptığı bu toplantıya tüm İslam dünyasından rekor sayıda katılım oldu.

Ben de iş forumunda bir sunum yaptım. Aşağıda sizinle bu sunumdan bazı başlıkları paylaşmak istiyorum: Küreselleşme süreci ve küresel barış bugün büyük bir tehdit altındadır. Buna sebep olan, nesiller arası muhasebe prensibine sahip olmayan, bütün dikkatini kısa vadede kâr, haz ve tüketime odaklandıran kapitalizm vardır. Tabii denge ve gelecek kuşakların hukuku bu açgözlü, talancı saldırganlık yüzünden en uç noktada tehdit yaşamaktadır. Bu aşamada yeni bir mimariye ihtiyaç duyulan alanların başında konvansiyonel finansal sistem var. Faize dayanan, olmayan parayı peşinen girişimciden alan, sıkıştığında geri çağıran, maliyetini tek yanlı artıran, kârını alıp götürürken riskine bigâne kalan, müşterisini yüz üstü bırakıp giden bu sistemin alternatif açılıma ihtiyacı vardır.

Bugün İslam dünyasının hem bu katkıyı yapacak tecrübesi, hem kaynağı hem de etkin, adil, ahlaki finansal araçları vardır. Esasen kaynaklar 1,6 trilyon doları aşmış ancak bu kaynak İslam dünyası tarafından etkinlikle kullanılamamaktadır. Bilindiği üzere AB, NAFTA, APEC'te bölge içi ticaret toplam ticaretin yüzde 70'lerine ulaşmış, aynı entegrasyon üretimde ve finansmanda da yaşanmaktadır. Oysa, İslam Kalkınma Bankası'nın üyesi 56 İslam ülkesinin toplam 1,2 trilyon dolarlık ihracatının (Almanya tek başına bundan daha çok ihracat yapıyor) sadece 166 milyar dolarlık kısmı kendi aralarında. Aynı kötü performans üretim, yatırım ve finansal entegrasyonda da geçerli. İslam dünyasının dünyaya sunacağı üç büyük fırsat var. Bunlar beşeri ve finansal kaynakların bolluğu, potansiyeli yüksek büyüme açlığı ve son olarak da kapitalizmden çok farklı alternatif ve etkinliği, ahlakiliği ve sürdürülebilirliği aslında test edilmiş finansman araçlarının varlığıdır.

Keza bu potansiyelin harekete geçirilebilmesi için İslam Kalkınma Bankası (İKB), İslam Kalkınma Örgütü (İKÖ) gibi çatı kuruluşlar, bunların alt kolları, yasal düzenlemeler vardır. Burada ihtiyaç duyulan esas husus liderlik, güven, diyalog ve sağlam projelerdir. Türkiye, son yıllarda bu alanların tümünde öyle büyük adımlar attı ki değil sadece İslam dünyasının, bütün dünyanın güvendiği, sözüne itibar ettiği bir ülke haline geldi. İslam

dünyası ile ihracat sadece yüzde 2'lerden yüzde 46 düzeyine çıkartıldı. Türkiye, geliştirdiği projeler sayesinde İKB üyeleri içinde en çok sermaye çeken üç ülkenin başında geliyor. Son olarak Türkiye'nin Birleşmiş Milletler, Güvenlik Konseyi'nin iki yıllığına geçici üyeliğine seçilmiş olması, Türkiye'yi yöneten ekibin bu ülke için başardıklarına ilave bir örnektir.

Aklı olan, Türkiye'nin önünü açar, gerekli yasal düzenlemeler yapılır ve Körfez sermayesi etkinlikle ülkeye çekilir. Ayak bağına görmekten aciz birtakım şaşılardan, kalkıp sermayenin rengini ayırtırmaya kalkışması tam bir komedi.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Kriz ve Anadolu'nun psikolojisi

İbrahim Öztürk 2008.10.27

Son on gündür Mersin-Gaziantep-Kahramanmaraş hattında yoğun bir konferans trafiği içindeydim.

Anadolu insanını sakın ve mütevekkil buldum. Belli ki konuğuna şikâyetle bulunmayı, o toprakların misafirperverliğine yakıştıramıyorlar. Son lokmasını ibadet hazzıyla sofraya indirirken, yüzünde derin bir geleneğin, engin bir coğrafyanın bin bir gülleri tomurcuk açıyor. Kan ağlarken, "kızılçık şerbeti içtim" diyen, kendi yanarken çevresini aydınlatan o büyük ruh devrede. Umudumu yeşerten de bu sağlam ruh ve dokudur.

İnsanımızın bu sükunetini içine sindiremeyenler var. Hep de olacak. Tam 30 senelik bir profesör sabahın köründe bir 'kadınlar matinesine' katılmış, canlı propaganda yapıyor. Şeytani bir sırtıma ile "Şimdi döviz alma zamanı, durmayın." diye kadınlardan başlamak üzere toplumu tedirgin edip, psikolojiyi çökertip, sözde bankalara tahaccümü, döviz büfelerinin önünde kuyruk oluşmasını istiyor.

Ergenekon canileri PKK terörü ile, büyük sermaye ekonomik terör ile, halksız bir 'halk partisi' ise atanmışlar kamçıyla bir milletin şahlanışını rotasından çıkartmaya çalışıyor. Oysa benim gibi ülkeyi gezeseniz, bütün bu beyhude çabalara güler geçersiniz. Zor dönemde Anadolu'ya büyük bir yatırım yapılmış, yer yerinden oynuyor, Anadolu umut ve inanç kaynıyor.

Matmazel, "Hükümet ve iş âlemi olarak yaptığımız toplantılarda aldığımız kararları dışarıya sızdırmama kararı aldık." diyor. Onların bilip de halkımızdan gizledikleri, nedir ki!

Bakın, körle yatan şaşı kalkar. Bir hafta TÜSİAD-merkez medya tesiri altında kalsanız, feleğinizi şaşıdırır, sanki bir avuç sermayedarı kurtarmanın en esaslı milli görev olduğunu zanneden bir körlüğe teslim olursunuz. Baksanıza, Ayşe Teyze'nin görmüş geçirmiş iktisatçısı, geçmişte her yazısında 'IMF'ye teslim olduk, bindik bir alamete' türünden vaaz verirken, şimdi 'IMF de IMF' korosuna katılmış. Krizlere büyükler sebep olur, sonrasında ise ne hikmetse yine onlar palazlanır. Kriz hep onların lehine çözülür.

Oysa kurtarılmayı bekleyen ve bunu hak eden Anadolu KOBİ'leri. İstihdam onların sırtında. Türkiye'nin görevi, büyümeyi 2009 yılında kesinlikle yüzde 4'ler civarında tutmak. Yoksa 2002 yılından beri dünyaya sunduğumuz en büyük hikâye rafa kalkar, yeni yeni tedavi edilmeye başlanan yaraların nasırları ortaya çıkar. Takdir edersiniz ki, bu büyümeyi de bir avuç zengin savurganlığı sağlamaz. Anadolu'da halkın beklentilerini düzeltip, KOBİ'leri çalışır kılmak gerekiyor.

Zaten hükümet, daha doğrusu itiraf edeyim Başbakan'ımız, bu durumun farkında. Bu yüzden hükümet mali tedbirleri artırıyor. Alınması gereken kararları üst üste açıklıyor. Küçük esnafın vergiden muaf olması, vergi

borçlarının yeni bir takvime bağlanması, KOSGEB destekleri vs. bu türden. Yine Körfez sermayesi için gelir ortaklığı senedinin çıkartılması ve yurtdışındaki kaynakların içeriye çekilmesi için iki büyük hamle daha yapılıyor.

Bir an evvel, KOBİ'lere verilen KOSGEB, ihracat ve ithalat kredilerinin sabit orandan bir kurdan dondurulması gerekir. Devlet bankalarına tam da bu günler için ihtiyaç var. KOBİ'lerin kredi kanalları açık tutulmalı, kredilerin geri çağırılmaması için devreye girilmeli. Bu dönemde kredi almak her KOBİ'nin haddine değil. Yara-bere içindeler. Bu yüzden kredi garanti fonunun etkinlikle devreye sokularak ipotek sorunlarının hafifletilmesi gerekiyor.

Krizler gelir, krizler geçer. Kutsal kitabımız üst üste vurgu yapıyor, "Zorlukta kolaylık vardır." diye. Bu zorluktan yeni destanlar çıkacak. Krizde hırpalansa da sonrasında Türkiye şaha kalkacak. Anadolu insanı büyük bir hizmet seferine çıkmış durumda. Dayanışma içinde oluk oluk dışarıya açılıyor. Bu son dünya krizi, Anadolu'yu çökertme operasyonuna dönüşmemeli.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Kriz derinleşirken çözüm de belirginleşiyor

İbrahim Öztürk 2008.11.13

Finansal krizle ilgili panik, yerini reel ekonomide durgunluğa bırakıyor. Süreç, büyük bir hızla içeriye de yansımış durumda.

TÜİK tarafından açıklanan verilere göre ağustosta yüzde 4,1 düşen sanayi üretimi, eylülde de yüzde 5,5 geriledi. Son açıklanan kapasite kullanım oranları da 6,6 puan gerileyerek ekim ayında yüzde 76,7 düzeyinde gerçekleşti. Anlayacağınız, sanayi üretimindeki gerileme ekim ve sonrasına da sarkmış durumda. Dış talebin düşüklüğü sebebiyle azalan ihracata bir de içerideki durgun piyasa eklenince üretimdeki kayıplar hızlanıyor.

Temmuz-eylül arasındaki üç aylık sanayi üretiminin yüzde 2 civarında gerilediği görülüyor. Bu durum büyüme ile neredeyse paralel olarak giden imalat sanayii üretim kayıplarında daha da belirgin. Buna göre ekonomide üçüncü çeyrekte büyüme rakamları eksi 3'ler gibi oldukça moral bozucu düzeylerde gelebilir. Son çeyrek, kamunun harcamalarına bağlı, zorlama yöntemlerle daha iyi de gelebilir. Yine de yılın tamamında büyüme yüzde 3'ü zor görür.

Ancak, dünya son yüzyılın en ağır krizinden geçerken, Türkiye'de bizim hâlâ 'büyüdük ancak bu asla yetmez' gibi bir konumda olmamız çok sevindiricidir. Yoksa dışarıda, kelebek kanat çırpırsa bizde hep deprem olurdu. Önceki gün tam 11 ülkenin kredi notu olumsuz yönde değiştirildi. Türkiye, bunların içinde yok! Artık ekonominin kazandığı direnç sayesinde 'her şeye rağmen' 2009 yılında nasıl edip de yüzde 4 büyümeyi tutturalım diye hesap yapabilme lüksümüz var.

2009 büyümesine dönelim. Hükümet 2009'da yüzde 4 büyüme hedefi koydu. Zor ve iddialı, ancak kesinlikle zorlanmalı. Türkiye'nin büyümesine yardım etmeyecek bir IMF anlaşması fayda değil, zarar verir. Büyüme lehinde bir IMF anlaşması ise herhalde kurumun tarihinde bir 'ilk' olur; ki alkışlarız.

Özel sektör ise büyük oranda 2009'da devre dışı. O halde sözün, yani piyasaların bittiği yerde devreye kamunun girmesi gerekiyor. Yani, Başbakan doğru yerde duruyor.

Evet, devlet dışsallığı yüksek, sosyal argümanları güçlü yatırımlara odaklanacak, KOBİ'lere destek verecek, KOSGEB devreye girecek, vergisel kolaylıklar sağlanacak. Hepsi tamam da, bütün bunları nasıl finanse edeceğiz? DPT tarafından 2009 yılı için yayımlanan 'Genel hedefler ve yatırımlar' dokümanına göre, bu büyüme için gerekli olan dış kaynak 64 milyar YTL civarında. Bu, çok iyimser tahmine karşılık, 130 milyar dolara kadar çıkan oldukça kötümser tahminler de var. Öte yandan bu kaynağın nereden temin edileceği konusunda yıllık programda 'ilk defa' hiçbir detay yok. Örneğin cari açığın 2009'da 50 milyar dolar olacağı tahminine yer verilirken, ödemeler dengesinin altında yer alması gereken 'finansman kalemi' bir yerlere uçmuş. Umarım sağlam projeler, ürünler ve yasal düzenlemeler aracılığı ile Körfez sermayesi çekilebilir.

Sonuç: Sorunlar çok, müdahale alanı ve kaynaklar kıt. O halde sorunlar sıralanmalı, en önemlisine odaklanılmalı, benimsenen çözümün zorunlu yan etkilerine ise katlanılmalı. Benim kararım şu; büyümeyi kurtarmak adına bütçe açığı, kamu borçlarındaki kontrollü bir bozulmayı göze alabiliriz. Hatta zor bir dönemde enflasyon hedefi de çok minik gevşetilebilir. Nasıl olsa sistem düzgün, yoğun bakımda ilaçların yan tesiri olarak aldığımız birkaç kiloyu da normal hayata geçince veririz.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

ABD'de vezir, Türkiye'de rezil...

İbrahim Öztürk 2008.11.17

Zaman Gazetesi geçen hafta "beyin kanamasını yok etmek üzere" büyük bir buluşa imza atan ABD'nin ünlü Yale Üniversitesi'nden Türk Prof. Murat Günel'i manşetine taşıdı.

Buluşuyla tarihe geçen ve yeni bir başka buluşu da cebinde bekleyen Günel, "Keşke ortam olsa da bütün bunları kendi ülkemde yapsaydım." diye hayıflanıyor.

Haklı, zira Türkiye artık sanayide dünyanın ameleliğini yaparak yoluna devam edemez. Buluşlar, icatlar, yüksek katma değerli üretimler çağını yakalamak için yetişen beyinler içeriye getirilmeli, kazara içeride kalanlara da, tabir yerinde ise, "gâvur eziyeti" yapılmamalı. En önemli sorun aslında ne zannedildiği gibi para, ne de mekân. En büyük mesele, resmî ideolojinin üniversite üzerinde kurduğu giyotin ve baba ocağını çoktan terk eden aydın sınıfının çağdaşlık adına sergilediği tekdüze ve tek tip baskıcı modernite anlayışı.

Türk sosyolojisinin yurtdışındaki dev ismi Prof. Dr. Şerif Mardin'den Nobel ödüllü Orhan Pamuk'a, doçentlik düzeyinde başındaki örtü yüzünden üniversiteden kovulan Sevgi Kurtulmuş'a kadar, "fabrikasyon düşüncelerin" dışına çıktığınızda aforoz ediliyorsunuz. Son Can Dündar olayı da bir kez daha gösterdi ki; kaba kuvvet, vurmak, kırmak varken Kemalist zihniyetin ne "anlamak", ne de beyin gücünü içeride tutmak gibi bir sorunu var.

Tokyo Üniversitesi'nde tanıştığım Fatma Demirbilek, bilimsel buluşuna rağmen 28 Şubat zulmünde Kırıkkale Üniversitesi'nden kovulanlardan sadece bir tanesi. Tokyo'da doktorasına devam ederken bir yandan da General Electric (GE)'in ileri teknoloji laboratuvarında işe başlamıştı. Kurum müdürü "İbadet etmek istersen odamı kullanabilirsin." deyip anahtarını vermiş. Ardından zaten ABD'ye aldılar, şimdi orada hizmet ediyor.

Bırakın dışarıdan beyin çekmeyi, son günlerde öyle olaylar duyuyorum ki, sanki birileri "kovmak" misyonu ile hareket ediyor. Kimse bu konuda İstanbul Ticaret Üniversitesi'nde bir "gestapo idaresi" kuran rektör Ateş Vuran'ın eline su dökemez. Hani geçenlerde arabasına arkadan hafifçe vuran vatandaş korumasıyla taciz edip, polis gibi ruhsatına el koyan kişi.

Son olarak da Ecevit hükümetinin Milli Eğitim Bakanı Prof. Dr. Nejdet Tekin'i hem dekanlıktan hem de üniversiteden uzaklaştırdı. Boyun eğmeyen herkesin kaderi aynı. Kamuoyunun çok yakından tanıdığı Prof. Dr. Mim Kemal Öke de, sırf büyük protesto gösterileri yapan öğrencilerini kıramadığı için istifasını son anda geri aldı.

Prof. Dr. Çetin Kaya Koç'un hikâyesi ise en son içler acısı durum. Oregon Devlet Üniversitesi'nde Prof. olan ve üniversitenin Bilgi Güvenliği Laboratuvarı'nın kurucu başkanlığını yapan Koç, kriptografi ve bilgi güvenliği teknolojileri gibi hayati derecede önemli bir alanda birikimlerini Türkiye'ye taşıyın diye 2005'te İstanbul Ticaret Odası (İTO) mütevelli heyetince Ticaret Üniversitesi'ne getirildi. Merkezi kurdu, iş yapar hale getirdi. Ancak, halen 3 bilimsel derginin editörlüğünü yapan, Kriptografik Donanım ve Gömülü Sistemler Çalıştay'ının kurucusu olan, bu alanda 100'den fazla akademik makalesi, 9 tane patenti ve 7 tane de kitabı olan Hoca da, malum "kara delikten" kurtulamadı. İTO yönetimine sunduğu dilekçelerin hepsi, her ne hikmetse, sümenaltı edilmiş. Rektörün zulmüne uğrayan Koç'u İTO başkanı çağırıp özel danışmanı yapıyor. Varın gerisini siz düşünün!

Uluslararası bir tane muteber yayını olmayan Ateş Vuran, başarılı insanlara korkunç bir kin besliyor. İnsan sevgisi ve bilime saygısı ise hiç yok. Ekin biçer gibi bilim adamlarını öğütüyor. Her yıl İTO'ya 2 trilyon lira zarar yazdıran kurum böyle idare ediliyor. Her alanda tek adamcılık, dayatma ve keyfilik kol geziyor. Sözde üniversite, sözde bilim yapılan bir yer. İTO yönetimi kendi getirdiği insanlara sahip çıkmadığı için, onlarca akademisyen arkadaşım "Kuzuların sessizliği içinde, güvensizlik içinde sıranın ne zaman bize geleceğini bekliyoruz." diyor.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Hükümet krizi iyi idare edebiliyor mu?

İbrahim Öztürk 2008.11.20

Hükümet krizi idare ediyor, ancak idare etme kalitesi bir hayli zayıf. Bizim ekonominin ivme kaybetmesi krizden önce 2006 yılından beri zaten hızlanmıştı. Büyüme yavaşlamış, cari açık azmış, enflasyon hedefleri sektirilmiş ve başını yukarı kaldırmıştı.

Ancak, bu üç kırılma kriz öncesinde de dışarıdan kaynaklandığından, kısa vadede alınabilecek bir tedbir yoktu. Enerji ve emtia fiyatlarındaki hızlı artış, cari açığı ve enflasyonu hızlandırdı. Bilhassa enflasyon canavarı bütün dünyada hızlı bir dönüş yaptı. Japonya'da bile enflasyon 27 sene sonra sıfır, hatta eksilerden % 7 gibi çok yüksek düzeye fırladı. Türkiye, buna tedbir olarak sıkı para (yüksek faiz) ve göreceli olarak katı maliye politikasına yöneldi. Ekonomi yavaşlatıldı. Adeta 2002-2005 hatıraları altında "dışarı düzelsin, nasıl olsa kaldığımız yerden devam ederiz" şeklinde eldekine sarılındı. Ne var ki, dışarı düzelmedi, tersine çöktü.

Esasen enflasyon ve cari açığın merhemi olacak tüm girdi maliyetleri hızla düşse de iç ve dış talep düşünce, büyümenin finansmanı için gerekli kredi kanalları daralınca, bir de kur artınca, bu gelişme de beklenen faydayı sağlamayacak.

Ancak haksızlık da etmeyelim. Enflasyonu dizginleyelim derken ABD, AB ve Japonya da ürkütücü bir durgunluğun eşiğinde. Belki Türkiye ile ilgili olarak yapılması gereken eleştiri şudur: 2002 yılından beri izlenen IMF programı olumlu sonuçlar verdi. Bu başarıda temel katkı olumlu dış alemden ve eldeki reçeteyi tavizsiz uygulayan tek parti hükümetinden geldi. Ancak 2005 yılı itibarıyla o programa ciddi manada bir revizyon

gerekiyordu. İstikrar programından çıkıp kalkınma odaklı yaklaşımları ve ikinci nesil reformları derinleştirmek gerekiyordu.

Bu yapılamadı. Çünkü Türkiye'de miadı dolan IMF mimarisine "kutsal inek" gibi dokunulamadı. Bugün karşımızda 'Ergenekon Çetesi' olarak duran derin yasadışı yapılanma Türkiye'yi karanlık bir tünele soktu. AB dinamiğinin kaybolmasında ise hükümetin heyecanını kaybetmesi değil, AB ülkelerinin Türkiye'ye karşı gösterdiği inanılmaz haksız duruş etkili oldu. Zaten toplumun AB reformlarına verdiği destek de dibe vurdu. Son olarak çifte seçimlerde neler yaşandığını herkes biliyor. Kısaca iç ve dış şartlar yeni bir hamle yapmaya imkan vermedi. Bu ortamda hükümet bütüncül ve uyumlu bir reform paketi yerine, parça parça, ancak sosyal güvenlik reformu gibi önemli uygulamalara devam etti.

Geldiğimiz aşamada dünyanın krizi bizi de vuruyor. Alınacak "olağanüstü" tedbirler durumu kısmen kurtarabilir. Ancak büyük bir zayıflık vermeden bu süreci geçmek mümkün değil. Okyanusun içinde savrulan takaların içinde bizimkisi de var. Moral bozmamak, motivasyonu yüksek tutmak, beklentileri üst düzeye çekmek, istikrarı sabote etmemek en başta gelen görevlerimiz. Kabadayılık yaparak, suçu tümüyle bir kesime atıp Şark kurnazlığına kaçarak kimse hükümetten bir şey kotarmaya kalkışmamalı. Her krizde olduğu gibi, "illa da birileri feda edilecekse bu yine Anadolu olmalı" diye kimse aklının ucundan geçirmemeli.

Doğrusu hükümet ve ilgili diğer ekonomi idaresi krizi az hasarla atlatmak üzere çok sayıda karar açıkladı. Bunları tek tek saymayacağım. Ancak dananın kuyruğu uygulama aşamasında kopacak. Yine kabul edelim, kamu kesiminde hükümet "kendi kısmını" iyi idare etmiş. İşini iyi yapmayanlar için ise sonsuz kaynak yok. Buna rağmen "hükümet yalpalıyor" algılamasına neden olan iki sebep var. Bir tarafta "ancak benim dediğimi yaparsan tedbir olur" diye insafsız bir şekilde kamuoyunu yanıltan büyük sermaye ve onların medya ayağı var. Diğer yanda ise hükümetin şu aldığı tedbirleri beklentileri olumlu yönde etkileyecek şekilde birbiriyle uyumlu olarak, tek bir paket içine koyup takvime bağlanmış bir yol haritası olarak kamuoyuna sunmamış olması, bir zafiyet göstergesi. Kaç defa yazdık, hükümetin "koordinasyon" kapasitesinde ve entelektüel nüfuzunda açıklar var. Hükümetin ciddi manada istişareye ve "mihmandarlığa" ihtiyacı var.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Kriz ortamında zincirleme intihar

İbrahim Öztürk 2008.11.24

Türkiye toprakları birçok nedenle adeta tarihin 'kriz üssü' niteliğinde. 1000 yıldır yaşadığımız bu topraklarda kriz idaresinde ve çözümünde en akil, en soğukkanlı, en rasyonel, kısaca uzman bir millet olmamız gerekmez mi?

Peki buna rağmen neden en ufak sorunlar karşısında bile ortak akıl tatile çıkıyor, paramparça oluyoruz? Üstelik çıkar çatışmasından ve ayrılıklarımızdan çok daha fazla ortak payda ve kaderimiz olduğu halde!

Bunun iki sebebi var. Derin bir cehalet ve toplumsal dokumuzu parçalamak üzere aramızda dolaşan ideolojik körlük. Ve sıkı durun, ikisine de yataklık yapanlar aslında 'diplomacılar'.

Baksanıza, bir takım oyunu ve kader birliği ile bu badireden çıkmak varken, aşırı bencillik ve kısa vadeciliğe saplanılmış, herkes peyniri başka bir yöne çekiyor. İnatçı keçiler gibi köprünün üzerinde didişiyoruz. Birkaç örnek vereyim, karar sizin.

Merkez Bankası (MB) krizde aklını muhafaza edenlerin başında geliyor. Son olarak önce YTL'nin gecelik faizini yarım puan indirdi. Hemen akabinde dövizin faizini indirip vadesini uzattı. Likidite sorununu aşmak istedi. Birçok 'diplomaliya' göre bu 'beklenmiyordu'. Ezberler, hem şaşırtır hem de mahcup eder. Neymiş, "faiz indirilirse yabancı kaçır, kur fırlar". Sanki şu anda yabancı faize bakarak geliyor ya da kalıyormuş gibi. Sanki faiz indiriminden önce kur artmıyordu. Ve sanki faiz olayında MB'nin enflasyona baktığı bilinmiyormuş gibi. Yabancı 'faiz' rüşveti istiyor diye buna alet olmanın alemi var mı?

Keza, Başbakan, "İlk hareketiniz müşterinizi öldürmek yönünde olmasın" diyerek haklı olarak bankalara kızıyor. Peki, Başbakan'a bağlı kamu kurumları ne yapıyor? 'Malî disiplin' adına TOKİ, belediyeler, bakanlıklar zamanı geçmiş borçlarını ödemediği için tedarikçi onlarca firma varlık içinde batma noktasında. Kriz ortamında kamu böyle mi devreye girer?

Krizde ilk yaptığı işçi çıkarmak olan şirketlere ne demeli? Küresel rekabetten anladıkları tek şey emek sömürsü. Kurumu bu seviyeye getirenlere vefalı olmak, sahip çıkmak varken, fırtınalı havalarda denize ilk olarak 'ağırlık' görülen mürettebatı bırakıyorlar. Büyük sermaye bunu bir de 'şantaj' malzemesi olarak kullanıyor. Oysa istihdamın yükünü Anadolu çekiyor. Akbank gibi ülkenin yıllardır en kârlı bankası, bin üzerinde çalışanını bir çırpıda kapının önüne koydu. Toplumsal sorumluluğu yok sayan bu uygulama ile sektördeki güveni de dibe vurdu.

Başka bir şey. 'İşler iyi gitmiyor' şaibesi çıkmaya görsün, ödeme ahlakı yerlerde sürünen çoğu esnaf, parası olsa da vadesi gelen çekini ödemiyor. Böylece zamanında tedbir alıp 'nakit' biriktirmeyenler, müşterisinin alacağı üzerinden kriz ortasında nakit temin ediyor. En önemlisi de sanki tufandayız, kriz bitmeyecek ve kimse bir daha yüz yüze gelmeyecekmiş gibi.

"Nasıl olsa seçim var" diyen bürokratin eli zaten imzaya gitmiyor. Hiç kimse zor dönemde risk almıyor. İdare-i maslahatçılık, adam sendecilik kol geziyor. Mesela KOSGEB'den kredi onayını alsan bu sefer de ilgili bankalar bezdiriyor. Birçok işletme bu aşamada bile vazgeçiyor.

'Üzerine basarak ayakta kalma modelini' en çok da büyük sermaye benimsemiş durumda. Şimdilerde bir 'İstanbul yaklaşımı' için bastırıyorlar. Matmazel'in gazetelere düşen 'paket'ine bakın, bunu hemen göreceksiniz. Kısaca devlete, "Özel sektörün borçlarına kefil ol, harcamalarını durdur" diyor. Anadolu KOBİ'leri üzerinde dönen büyük oyunu yazacağım.

Son olarak, evlere şenlik anamuhalefet partisi CHP'nin bu kadar büyük küresel olaylar karşısında hiçbir konuda 'fikri' gelmiyor. Kriz ortamında dayanışma içine girmemiz gerekirken, CHP yine fukaranın anasını ağlattı, on binlerce çocuğun bursunu kestirdi. CHP ve asker işaret veriyor, tarafgir yargı kurumlarına sadece 'yerindelik' tespitini yapmak kalıyor. Baş kapalı anneler yemin törenlerinde, garnizon kapılarında ağlarken, gencecik kızlar örtüsü yüzünden Pekin'de üniversite araştırırken, 'yasak mucidi CHP' utanmadan çarşaf, peçe ve burka istismarı yapıyor. Google bunları yazmıyor mu ey Abdurrahman! Öyle 'sahte Şeyh Edebalı' ayaklarını bu milletin yemediğini herkes görecek.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

IMF'den önce 'paketi' geliyor...

İbrahim Öztürk 2008.11.27

Geçenki bir yazımı şöyle bitirmiştım: "Eğer ben Başbakan'ı zerre kadar tanıyorsam, IMF ile istenen anlaşmayı yapmayacak." Bu ifade üzerine yorum yazan bir okurum ise "Umarım Başbakan'ı zerre kadar tanıyorsundur."

diyordu.

IMF anlaşmasının artık yolda olduğu kesin. Elimde kalan son malzeme 'anlaşırım ancak ümük sıktırmam' taahhüdü. Ancak anlaşma yapılmadan bazı kararlar yavaş yavaş kamuoyuna 'sindirtilmeye' başlandı bile.

Önce bir tespit yapalım. Bu anlaşma ile bir taşla iki kuş vurulmuş olacak. Bir yandan 'gönlü CHP'de, aklı AKP'de' olan büyük sermaye haksız şekilde kurtarılacak. Bilmem kaçınıcı şantajlarına boyun eğilinmiş olacak. 2001 krizinin 50 milyar dolarlık kazığının üzerine şimdi yeni bir anlaşma ile bir 30 milyar dolar daha konulmuş olacak. Alınan kredi Merkez Bankası üzerinden bankalara ve şirketlere kullanılacak. Diğer bir ifadeyle, alınan borç içeri bile girmeden elektronik ortamda yabancı alacaklı şirket ve bankalara transfer edilmiş olacak.

Oysa 2006'nın ortasından beri ekonomi idaresinin ve bizim ağızımızda tüy bitti: "Durdurun şu döviz cinsi borçlanmayı." diye feryat edildi. Hatta ben, "Bankaların açık pozisyon vermesine izin verilmiyor da şirketlerinkine neden bir kontrol getirilmiyor?" diye burada sordum. Ancak bana güldüler. 'Burası Küba değil, piyasayı bil de ona göre konuş' dediler. İyi de şimdi piyasa nerede? İstediklerinde piyasacı, istediklerinde komünist oluyolar.

Peki, sizce neye güvenerek devam ettiler: 'Bir yandan kur, bir yandan tatlı faiz' şeklindeki borçlanma yarışına. Hafızalarına, ezberlerine tabii ki. Hafızaları onları hiç yanıltmadı çünkü. '20 defa nasıl enselerine basıp istediğimiz anlaşmayı yaptırdıysak, nasıl olsa medyamız ve besleme yazarlarımız var, psikolojiyi aşağı çeker, sonunda istediğimizi yine alırız' diye düşündüler. Para cebe, risk millete.

Büyük sermaye kendisini kurtarmakla kalmıyor, öte yandan 'gönüllerinin partisi' CHP'nin eline de kapı gibi bir seçim malzemesi sunmuş oluyolar. 'IMF'ye muhtaç ettiler, boşu boşuna babalandılar. Ancak sonunda tıpış tıpış gidip IMF'ye sığındılar' denilecek. Kimse devletin ne kadar sağlam durumda olduğunu bilmeyecek.

Tahmin etmek kolay değil, normal bir stand-by anlaşmasının nasıl bir şey olduğunu bilmeyen yok. Türkiye'nin gündemi büyüme, altyapı yatırımları, KOBİ'leri ve onların sırtındaki istihdamı kurtarmak. Bunları IMF kabul edecek mi? Bugüne kadar etmedi. Şimdi ederse bu anlaşmayı destekleyeceğim. Korkum odur ki, alınan borcu ödemek için 'mali disiplinden kopmamak' ayağına yatılacak ve bu, halka ödettirilecek. Baksanıza tarihin en zor döneminden geçilirken 2009 yılı bütçe açığı sadece 13,4 milyar YTL olarak bağlanıyor. Yani muhtemelen GSYH'nin yüzde 1'leri civarında bir oran. Hepsinin kamu borcu da Türkiye'den daha yüksek olan gelişmiş Avrupa ülkeleri bile yüzde 3 bütçe açığı sınırını yetersiz buluyor.

IMF gelmeden şimdilerde ucu gözükken paketin başka bir unsuru da 'özel sektör borçlarına Hazine garantisi' getirilmesi. Hazine garantili borç limiti 3 milyar dolardan 4'e çıkarılıyor. Bu da gelecek IMF anlaşmalarının garantisi olsun artık. Mesele anlaşılmıştır, 'madem KİT'lere dayalı arpalıklar dönemi bitti, o halde sürekli şekilde IMF üzerinden denetleyip istediğimizi kotarıyoruz' modeli devam edecek.

Başka bir gelişme, kamunun her kademesinde dramatik personel açıkları bulunuyor. Ancak 'mali disiplin' gereği bu açıklar için eleman alınamıyor. Örneğin benim çalıştığım bölümde profesörlerin sayısı araştırma görevlilerinin sayısının birkaç katı. Prizma tam tersine dönmüş durumda. Artık araştırma görevlileri bile yardımcı doçent oldu. Kadro verilmiyor, atamalar yapılmıyor. Öte yandan doktorasını yapan gencecik insanların bölüm başkanı olduğu boş binaları üniversite olarak açıp duruyoruz. Oysa personel alımları hem bu açıkları kapatacak, hem de işsizliğe ve gelir kayıplarına bir önlem olacaktı.

Neyse spekülasyon yapmanın alemi yok. Sesi ve kokusu geldi IMF'nin. Nasıl olsa kendisi de gözükür geç olmadan. Daha isabetli konuşuruz.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

İşadamına krizden 'kader' dersleri...

İbrahim Öztürk 2008.12.01

Bela ve musibet davet edilmez. Gelince ise 'Bunda bir imtihan, bir sır var.' deyip sabredilir. Bu, tarih boyunca bizim ayakta kalma yolumuz olan bir medeniyet açılımıdır.

Krizlerin biri gider, diğeri gelir. Çıkış yolu olmayan bir dert, sıkıntı yoktur. Hazır kapımızı çalmışken krize kader noktasından bakıp güzel stratejiler üretebiliriz.

1. İngilizce 'risk' kelimesi, Arapça 'rızk' kelimesinden gelir. Sorun yoksa, çözüm de, gelişme de yoktur. Riskler ve krizler, bağrında gelişmenin hayat veren damarını da taşır. Bu yüzden, iyi bir işadamı kriz ve tehdit olmasa da işletmesinde sürekli olarak üretken bir değişimi tetiklemeli, ataleti kırmalı. Bence işletmesinde yaprak kıpırdamadan yılları geçirenlere acımalıyız. Bizim yapamadığımız değişimi krizler zorlar, işini yanlış yapanları ayıklar, kıt kaynakları ve piyasayı iyilere açar. Türkiye'de bu ayıklanma muhakkak gerekmektedir.

2. Kutsal kitabımızda "Muhakkak ki her güçlkle beraber bir kolaylık vardır." ifadesi, adeta emir kipinde bir vurgu ile yapılıyor. Krizlerden parlak yarınlar üretmek bize emrediliyor. Bu da sonsuz bir gelişmeye, değişime kapı aralıyor. 'Girişimci' kişi krizlerin barındırdığı fırsatları ortaya çıkarmak zorunda. Sular bol akarken işadamlığını her kişi yapar. Zor zamanda krizi fırsata çevirebilen ise 'er kişi', yani girişimcidir.

3. İşletmelerde üretim, pazarlama, finansal ve insan kaynakları yönetimi şeklinde dört kritik alan var. Hepsinde de yetersizlikler diz boyu. En kötü olduğumuz alan ise pazarlama ve finans.

4. Üretimde 'niş market' denilen 'boşluklara' odaklanılmalı, ürün çeşitliliği ve kalite yakalanıp buradan markalaşmaya geçilmeli. Çin'e özenmenin alemi yok. Rakibimiz Çin ise yenileceğiz demektir. Biz Çin'in çok önünde olacağımız şekilde konumlanalım. Bu yolda keşfetmeniz gereken iki efsunlu kelime ise şimdilik verimlilik ve ürün çeşitliliğidir. Krizde Kaizen ve SWOT analizi yapmalı, danışmanlık da alarak yeni döneme hazırlanmalıyız. Ancak ortalıkta gezen 'danışman terörüne' karşı işinin ehlini bulmalıyız.

5. Kriz, 'köprüden önce son çıkış' mesajı veriyor. Tamam anladık, 'ortaklık bize göre değil' cehaleti devam ediyor. O zaman 'kaliteli rakip olun' bari! Kaliteli rakipler işbirliği yapıp dünya devi olur. Kalitesiz rakipler birbirinin altını oyar. Çünkü hedef sadece 'küçük mahallenin kabadayısı' olabilmek. Dar görüşler, kısır hesaplar! İşbirliğini bilmeyenler, rekabet de edemez. Ortak satın alma ve ortak ihracat piyasaları geliştirmek üzere risk, tecrübe ve maliyeti paylaşmak gerekir. Zorluklara 'bir akılla' değil, kolektif akılla karşı koyun.

6. 1980'lerden beri krizler Güneydoğu Asya, Rusya, Latin Amerika ve Türkiye gibi 'çevre' ülkelerde çıktı, Merkez ülkeleri büyük oranda bunun keyfini sürdü. Şimdi Avrupa, Amerika ve Japonya ilk defa bir arada krize girdiler. Kader onlara bir açıdan "Arkadan gelenleri bekleyin." diyor. Bedelini biz de ödüyor olsak da, bana öyle geliyor ki, bereket damarı, rızk damarı artık Batı'dan Doğu'ya döndü. Türkiye de bu dünyanın içinde olacaktır. Bu dalgalar derindir ve kolayca tersine döndürülemez. Doğu'nun bu geleceğinde yer almak gerek.

7. Kader size 'Hicret'i emrediyor. Direnen başını taşlara çarpar. Fırsat kapıyı her zaman çalmaz. Şimdi son fırsatlar Balkanlar'da Kosova, Makedonya, Bosna'da. Afrika'da ise Sudan, Etiyopya başta geliyor. Sağlık, inşaat, gıda, tarım, makine, ulaşım, gayrimenkul başta gelen fırsat sektörleri. Batılılar zorluğu göze alamadıkları ve bu ülkelerde hoş karşılanmadıkları için öncelik vermemişlerdi. Şimdi mecburen gelecekler. Hızlı hareket edin, tarihin çağrısına uyun, davet edip alnınızdan öpmeye hazır olan bu ülke halklarına hizmet edin, siz de zengin olun.

8. Çin ve Hindistan'ın eline geçen 'gerileyen sektörleri' bırakıp, geleceğin sektörlerine odaklanın. (İnternette girip benim adım ve 'geleceğin sektörleri' ibaresiyle bir araştırın.) Size kıyak geçeyim, hiçbir şey yapamıyorsanız son beş yılda ülkemizde cari açığa ve enflasyona neden olan alt kalemleri bir güzel çalışırsanız, geleceğin sektörleri konusunda yanılmazsınız.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Kriz ortamında 'dayatma' değil, 'ortak akıl' gerekiyor

İbrahim Öztürk 2008.12.04

Bir yerde sorun varsa yapılacak ilk iş; ortak bir lisan geliştirmek, sorunu tanımlamak ve çözüm yolunda mutabakat sağlamaktır. Süreçler kavranmadan sonuç, sorunlar teşhis edilmeden de tedavi alınamaz. Süreç odaklı olmak ise emek ve sabır gerektirir.

Yaşadığımız süreçlerde bu "akıl damarı" tutulmuş gözüküyor. Bir "aceleci el" sorunun ve çözümün mahiyetini kavramaya izin vermeden, hükümetin ve toplumun iki ayağını bir pabuca sokmaya çalışıyor. Kendi ajandasını "tek doğru", "son çözüm" ve "son şans" olarak dayatıyor.

Önce büyük sermaye kendini yerlere atıp ortalığı toza dumana katmış "illa da IMF" diyor, Türkiye'nin pazarlıkta elini zayıflatıyor. Bu uğurda medya ve kalemşorlar devreye sokulmuş durumda.

Bu koroya "yabancı basını" da başarıyla dahil etmiş durumdalar. Aslında "bizim" medya plazalarda da çalışan sözde birtakım gazeteciler dış basına buradan servis yapıyor. Sonra kendi ismarladıkları haberi "yabancı basın" olarak tekrar içeriye alıp, sonuç alıyorlar.

"Üçlü çete" nihayet yatırım bankaları ile kredi ve derecelendirme kurumlarının devreye sokulmasıyla tamamlanıyor. En son dün de Moody's akla ziyan bir açıklama ile devreye girdi. IMF ile anlaşma yapılmazsa Türkiye resesyona girecekti. "Papağan iktisatçı" modeli hemen devreye girdi, tekrara başladı bile.

Oysa gerçek tam da tersi. Esas yapılırsa Türkiye durgunluğa saplanacak. Kılavuzu karga olanın burnu pislikten çıkmazmış! Kredi ve derecelendirme kurumları şaşı, kör ve zaten maşa. Hiçbir şeyi görmeye entelektüel dağarcıkları yetmiyor. ABD'yi "başarıyla" batırdılar ya. Bedelini dünyaya ödetmeye soyunmuşlar.

Ekonometrik modelleri yalayıp yutan "bizim çocuklar" ekonominin entelektüel okyanuslarına kulaç sallamaktan mahrum olduklarından, kendi verilerini bile okumaya muktedir değiller. Kaldı ki zaten böyle bir niyetleri de olmadığı aşikâr. Onlar, gemi batana kadar "salla başını, al maaşını" modeline biat etmişler. Maksat patronların cebini doldurmak üzere "finansal yatırım araçları geliştirmek." Konunun vahametini kavramak isterseniz, aklınıza mukayyet olmak şartıyla, bu işin "duayeni" konumunda olan John Perkins'in "Bir Ekonomik Tetikçinin İtirafı" adlı çalışmasını okuyun. Türkiye'ye verdikleri borcun tahsili için bu anlaşmayı kaçınılmaz gören küresel yatırım bankaları da "IMF borazanlığı" yapan koronun öteden beri etkin birer üyesi oldular.

Oysa esas anlaşma yapılırsa Türkiye durgunluğa girecek. Zira IMF'nin ne istediğini bilmeyen yok. Diyelim Türkiye'ye 30 milyar dolar kredi verildi. Bu para bir kere ekonomiye girmeden, likidite sorununa çözüm olmadan, genel olarak kredi kanallarının açılması için ve böylece toplam talebi canlandırmak için kullanılmadan, daha doğrusu zaten Türkiye'ye girmeden, büyük sermayenin borçlarını tahsil etmek üzere yabancı bankalara aktarılacak. Şöyle ya da böyle.

Sonra hükümete dönecekler ve diyecekler ki, "Bu borcu ödemenin yolu bütçeyi kısip, vergilere ve zamlara abanıp, faiz dışı fazlayı artırmaktan geçer. Anadolu'daki yatırımları kıs, KOBİ kredilerini bırak, borcunu tıkr tıkr öde." Ödeyeceğimiz borç kimin? Büyük sermayenin. 2002 yılından beri servetine servet katan para babalarını kurtaracağız. Kim kurtaracak? Altı senedir siftahsız kepenk kapatan Anadolu KOBİ'leri. Büyüme durmuş, istihdam durmuş, gelir dibe vurmuş, talep çökmüş, sosyal patlama olmuş, bunlar boş laf. IMF ve payandası büyük sermayenin anladığı laflar değil.

Ancak, önceki gün MÜSİAD, Türkiye çapındaki bütün şube başkanlarını topladı. Gelmeden evvel onlar da kendi üyelerini toplamışlar. Şu mesajı çok iştihakla verdiler: hükümetin söylemi "halkçı" eylemi ise "büyük sermayeci."

Bursa şubesinin entelektüel ve esprili başkanı Cemil Tekin, "Dün onlarca talebeye burs himmeti yapan esnaf, bugün kendi geçimi için himmete muhtaç hale düştü." diyor. O himmetlerin bir çocuğu olan bu satırların yazarının içine kor gibi bir alev topu düştü.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Bayramda yürek fotoğrafları!

İbrahim Öztürk 2008.12.08

Bugün bayram. Türk'ü, Arap'ı, Acem'i, Arnavut'u, Boşnak'ı, Çerkez'i, Laz'ı ve Kürt'üyle, Sancak-ı Şerif altındaki dev kardeşlik haritasının mümtaz ailesine mübarek olsun.

Düne göre bugün her yerden umut tomurcukları fışkırıyor olsa da, duygusallığın esaretinde kalan kalbim bu bayram biraz melûl. Galiba iki haftadır bir hastanenin yoğun bakımında uyutulan yaşlı anamı uzaktan öyle çaresizce seyretmek beni yordu. Düşünüyorum da, bu yaşta yetimlik duygusunun ağır yükünü tattırıp, şimdi onu tekrar bana iade eden kudret, "Anadolu'nun yetimleri için yola çık" mesajı vermiş olmalı. Bu duygular içinde sizinle bugün birkaç "fotoğraf karesini" paylaşmak istiyorum.

Madem kurban, birincisi Çanakkale'nin "Kınalı Kuzularından." Ufuktan şafak daha yeni söküyor. Birazdan gün doğacak. Biz daha hür ve müreffeh olalım diye kendini "kurban" yazdıranlar cenge çıkacak ya, zemheri kış soğuşunda topluca "son namazlarına" durmuşlar. Tarih kitaplarından o günkü erzak listelerine bakıyorum: Sabah yok, öğlen bir tas komposto, akşam bir dilim ekmek. Bunun üzerimizde bir bedeli var.

Arşivimde bir "ana fotoğrafı" duruyor. Okul otobüsü hınca hınç çocuk doldurulmuş. Trafik kazasında kırka yakın minik yavrunun cesetleri vadilere savrulmuş. Analar akşam eve döndüklerinde, evin içindeki o küçük ayak seslerini bir daha duyamayacaklarını çok iyi biliyorlar. Bir ana elindeki küçük bir fotoğrafı öpüyor, kokluyor, sonsuzluğa yürek burkan ağıtlar gönderiyor. Elindeki, meğer kaybettiği yavrunun "son fotoğraf karesi". Okula göndermek için servise bindirmiş, dışarıdan bir fotoğrafını çekmiş. Servis camlarında donup kalmış son çocuk tebessümleri bunlar. Akşam zili çaldığında içeriden kapıya koşan minik ayak seslerinin bir sadakası var, biliyorsunuz!

90 yaşlarını aşmış bir nine. Yüzünde, Ramazan çadırından iftarlık sıcak çorbasını almayı başarmanın evrensel tebessümü var. Bir kâse çorba için, çile haritasına dönmüş, yaşlı bir yüzde hiç böyle sevinç olur mu? Olmuş işte. Helal olsun yaşatana, şükür buna imkân verene! Bir bürokrat, "o fotoğrafı" ofisinde duvara asmış. "Bir belgeye imza atmadan önce o nineye sorarım, izin vermezse, asla atmam." diyor. "Milletin adamları" derler ya, işte bir örnek.

Son bir fotoğraf da benim gönöl duvarımdan. Bir dergi kapağı, üzerinde bir fotoğraf. Bir tarla kenarında, solmuş otlar üzerinde, yalınayak bir çocuk. Çamurlu yüzünde masmavi parlayan bir çift göz. Bir elinde yeşil soğan sarkarken, diğer elinde bayat bir somunu ısırmaya çalışıyor. Anadolu'dan tanıdık bir çocuk manzarası. Resmin altında, "bir gün senin de şu üzerine bastığın sararıp solmuş saman sapları gibi ayaklar altında ezilip kaybolma ihtimalini düşünüyorum da, acaba bu günahkâr ellerim bir gün sana yetişir mi diye iki büküm oluyorum ey yavruca!" diye yazıyor. O iki büküm adam şimdi çok uzaklarda. Belki de o çocuğun yerine kendimi koymuş olmalıyım ki; aradan geçen otuz seneye rağmen "o kareler" sapasağlam hafızamda duruyor.

Adana'nın Vanlı yiğidi Ekrem bu bayram, "abi kurban isterim" diye aradı. "Verdim geç kaldın" dediysem de "okuma salonları senden kurban bekler" diye naz edince, film şeridi koptu. Duvarıma baktım. O çocukla göz göze geldim. Arka sokaklarda kaybolmuş yıllarımla yüzleştim. Demek, kurtarma harekâtı daha bitmemiş.

Son yazımda "düne kadar yüzlerce talebeye hizmet eden esnaftan bugün himmete muhtaç hale düşenler var" diye yazmıştım. Bir okurum, "üzülme abi, inan yüzünü güneşe dönenlerin gölgesi önüne düşmeyecek" diye beni teselli etti. Diğer, "bu yazıdan sonra verdiğim bursu katladım" diye aradı. Bayram'da kader, kriz göndererek kardeşlik haritamızı onarmamızı, unuttuğumuz millet ve medeniyet değerlerimizi hatırlamamızı emrediyor.

Ey bu ülkenin yurt köşelerindeki, okuma salonlarındaki tanımadığı çocuklarına babalık yapmadan, kendi evine gitmeyi ar sayan bereketli insanı; senin önünde ihtiramla eğiliyorum. Nasıl olsa bir gün hepimiz kara toprakla kucaklaşacağız. Sen, yediveren bir gül gibi Anadolu vadilerinde büyüyen gülbüz çocukların şahsında ebedileşeceksin.

Of ya, bu yazı beni çok yordu.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Büyük adamlar 'cepheden' çıkar, 'plajdan' değil!

İbrahim Öztürk 2008.12.11

2000'li yılların başında Japon otomotiv devi Nissan, derin bir krizin içinden geçiyordu. Borcu 13 milyar doları aşılıyordu. Japonlar şirketi selamete çıkarmak için gerekli neşteri bir türlü atamıyordu.

Aslında 1990'lardan beri Japonya da Nissan'a benziyordu. Batılılar Japon sistemi için 'bisiklet' benzetmesine bayılıyordu. Giderken gidiyordu da, durunca düşüyordu. Sanki bu kâinatın kuralı değil, sadece Japonlara hasmış gibi.

Ve şimdi Batıların sözde 'dinamik', esnek sistemlerini ve bu krizde ödettiği bedeli birlikte görüyoruz. Mevzu şu; her şirket ve sistem kötü günler geçirir, esas olan bu sürede bedeli kim kime nasıl ödetiyor? Japonlar şu sıralarda Amerikalılar için "Onlar bize benzemez, krizden erken çıkarlar." diyor. Bunun anlamı şu; ABD işçiyi sokağa koyar, karşılıksız para basar, kendini dünyaya bir güzel finanse ettirir, kısaca faturayı halka ve dünyaya keser yoluna devam eder. Doğru!

Bu Japon'a uymaz. Japonlar küçücük bir ülkede, çok kalabalık olarak yaşıyor. Japonya bir ailedir. Aile, 'kader birliğinin' en gözükken, en zaruri olduğu sosyal kurumdur. Gemi sarsılınca aile, bireylerini ağırlık yapmasın diye öyle kolay kolay denize bırakamaz, değil mi?

İkinci bir sorun olarak rekabete, değişime, hiyerarşik yükselmeye kapalı olan bu toplum, zor zamanlarda liderlik yapacak adamları yetiştiremiyor. 1990'lardan beri istikrarsızlıkta Türkiye'ye bile rahmet okuttular. 'Belki aradığımız budur.' diye her 'türden' adamı denediler, ama olmadı. Japonlara göre 'cephelerin adamları ölmüş, yerini hamburgerci bir nesil almıştı'. Gençler ise farklı düşünüyor. "Çağ değişti, yaşlılar devranı kavramıyor, işi devretmiyor ancak sorunların da altında kalıyorlar." diyorlar. Japonya'da nesil çatışması derinleşiyor.

Japonlar 3. bir nedenle inisiyatif alamıyor. Geriden takip ederken, Soğuk Savaş ortamının imkânlarını da kullanarak taklit edecekleri Batılı modeller vardı. Fark kapanıp Japonya'ya has sorunlar baş gösterince artık 'yerli' yaklaşım gerekiyor. 'Mutabakat oluşturmak' için püf noktası. Sorunlar ve çözümler, imkânlar ve araçlar tanımlanmalı. Çözüm için zorunlu maliyetin bölüşülmesi ise en can alıcı konu.

Nissan mikro ölçekte aslında bütün bu sendromları yaşamaktaydı. İşçi çıkarmıyordu. Zira Japonya'da işçi şirketin adı konulmamış ortağı, paydaşıdır. 1980'lerde dünyanın en hakiki 'orta sınıf toplumu' böyle oluşturuldu. Öyle ya, işçiyi sömürüp işten atıp da ürettiğin malı kime satacaksın? Ülke büyük olsa bile orta sınıfı oluşmamış bir pazardan, dünya çapında şirket çıkmaz. Son tahlilde ihtiyacınız olan şey, yüksek katma değerli ürünler yapıp rekabetçi bir fiyattan dünyaya satmak. Bunu önce kendi ülkenin insanına satıp, ayağını yere sağlam basacaksınız. Bu fırsatı kullanarak ölçek ekonomisini yakalayıp, işi öğrenmeye bakacaksınız.

Nissan da işte bu sebeple işçi çıkartmıyordu ancak rekabet de edemiyordu. Derken, Fransız otomotiv şirketi Renault ile birleşti. Japonya'yı Fransa'ya katamazsınız, ancak Nissan'ı katarsınız. Ülkelerin şirketlerden bir farkı da bu. Renault'nun 'kudretli yöneticilerinden' Carlos Ghosn işin başına getirildi. Ülkeye ithal devlet adamı getiremezsiniz. Şirkete ise getirebilirsiniz. Lübnan asıllı, Brezilyalı Ghosn dillere destan oldu. Bu arada az da olsa işçi çıkardı. Kimse de kınamadı.

Meğer toplum gelecek umudunu sağlam tutmak ve güvensizlik sendromundan kurtulmak için aslında bedel bile ödemekten mutlu olabilir. Yeter ki birileri yolu vursun, ona çıkış yolu gösterecek olan popülizm değil, çıkış yoluna odaklı, bedel gerektiren böyle hamlelerdir. Ghosn yenilikçilik yapıp yeni modelleri devreye soktu, başkalarından müşteri çaldı. Ciro ve kârlılık arttı, borçlar düştü. Şimdi Nissan'ın da başında. Geçenlerde Bursa'da idi. 'Maliyet katili' ve 'buzdağını kıran adam' olarak yöneticilik kitaplarına girdi.

Büyük adamlar zor zamanlarda ortaya çıkar. Küresel krizden yeni fırsatlar, büyük adamlar, yeni yönetim modelleri çıkacak. Davranın bakalım.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Ergenekon'un üstü kapatılırsa krizi o zaman görün!

İbrahim Öztürk 2008.12.15

Türkiye küresel krizden önce, 2006'nın ortasından beri zaten büyüme ivmesini kaybetmişti. Bunun sebebi, cari açık ve direnen enflasyonu dizginlemek adına büyümeden fedakârlık yapılmasıydı.

Bu amaçla içeride talep bastırıldı, bağlantılı olarak sanayi üretimi hızla geriledi. Gerçekten de sanayi üretimi 2004'te yüzde 9,8 büyüyerek zirve yaptıktan sonra, 2005-2007 arasında yüzde 5 bandına geri çekildi. Gerçekten de son veriler, ekonominin yüzde 25'ini oluşturan sanayi üretiminin yüzde 8'leri aşan oranda küçüldüğünü gösteriyor. 2008 büyümesi de böylece yüze 2'lere gerileyecek.

Böyle bir ortamda 2005'ten beri devam eden yüksek ihracat, 'geçici olarak' bu gerçeğin üzerini örttü. Krizle talep daralınca son ayın ihracatı yüzde 22 gibi bir oranda çöktü. Aslında dışarıda kriz nedeniyle talep düşmesi

de, üretimin bu kadar yavaşladığı ortamda zaten ihracat dinamiği devam edemezdi.

Öte yandan büyüme ve üretimin daraldığı ortamda ihracatın 'geçici' de olsa dinamiğini korumuş olması büyük oranda ithalata ve dış finansmana dayandı. Bu sürede yerli üretim artan oranlarda ikame edildi, cari açık kontrolden çıktı, yatırımların yavaşladığı bir ortamda özel sektörün dış borcu 2005 sonunda 82,6 milyar dolardan, 2008'in ilk yarısı itibarıyla 190 milyar dolara çıktı.

Keza, Merkez Bankası aşırı daraltıcı para politikaları ile talebi daraltıp tüketimi durdurdu. Buna rağmen enflasyon hedefi diye bir şey kalmadı. Kredibilite erozyonu da cabası! Enflasyonu maliyet unsurları tetiklediğinden bu politika işe yaramadı. Benzer mantıkla Maliye Bakanlığı da 'mali disiplin' diye kemerleri iyice sıktı. Yetmedi, 'sermaye kaçmasın' diye yerliye yüzde 10 stopaj devam ederken, Merkez'in yüksek reel faizine bir de Maliye'nin yabancı için verdiği vergi ayrıcalığı ilave edildi.

Zaten yabancı bankaların, 'kendi parana dokunma, gel biz kredi verelim' diye yarıştığı bir dünyada borçlanma bu şekilde teşvik edildi. Herkes dışarı çıkıp 'bıyıklı yabancı' olarak geri döndü. Faiz ve kambiyo kârını cebe indirdi. Şimdi bu yetmemiş gibi 'yalancık' (yani kendi kendine olan yukarıda zikredilen) borcunu IMF anlaşmasıyla bir kez daha bize ödetmek istiyor. Ahlaksız ve katmerli soygun!

Kısaca Türkiye artan cari açığını ve direnen enflasyonunu düşürmek için ekonomiyi küçülterek aslında 'ölümcül' bir ilaca sarıldı. Bu arada talihin yaver gitmesini bekledi. Buna göre cari açığın ve enflasyonun nedeni olan enerji, emtia, gıda fiyatları düşerse Türkiye yeniden büyüme sürecine girebilecekti. Esasen krizle beraber bu beklenti de gerçekleşti. Ancak evdeki hesap çarşıya uymadı; bu sefer de iç ve dış talep yok. Ayrıca büyümeyi finanse edecek sermaye kanalları da bir hayli daraldı.

2005'ten beri yapılması gereken şey ise ne beklemek, ne de büyümeyi frenlemektir. Esas sorun ikinci nesil reformlara (mikro reformlar) doludizgin devam ederek emek piyasasını, girdi maliyetlerini, bürokratik katılıkları, enerji piyasasını ve rekabet ortamını daha uygun hale getirip üretimin önünü açmak ve AB müzakere sürecinde cesur adımlar atmaktır.

Bunlar yapılamadı. Zira Ergenekon tam da burada devreye girdi. Yargıda, kışlada, üniversitede, medyada, iş âleminde örgütlenerek seçim öncesi, sırası ve sonrasında Türkiye'nin reform dinamiğini kilitledi, AB sürecinden kopardı. Uyguladıkları çifte standartlar ile Sarkozy ve Merkel ikilisi adeta Ergenekoncuların 'müttefiki' olarak çalıştı. Sonrasında kapatma davasıyla hükümetin kolu kanadı kırılıp 'hizaya sokuldu'.

Türkiye şimdi kriz okyanusunda gündemsiz şekilde sürükleniyor. Bunda herkes hemfikir. Yerel seçimler bitene kadar hükümetin cesur bir liderlik yapacağına dair bir işaret de gözüküyor. Seçim sonrasını ise bu bağlamda şimdiden algılamak zor.

Eğer bizim göremediğimiz 'yeni ittifaklar' oluşur ve Ergenekon'un üzeri kapatılırsa, dünyanın krizi biter, Türkiye'nin krizi derinleşir. Türkiye 1990'lardan sonra yeni bir 'kayıp on yıla' merhaba der. Bunun anlamı, demokrasi ve serbest piyasaya 'veda' etmektir: Ver elini Avrasya!

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

ABD nereye koşuyor?

Son iki aydır 'kur tahmini' yapmam konusunda işadamlarının yoğun talepleriyle karşılaşyorum. Haksız sayılmazlar. Zira ortam belirsiz ve hangi cins parada durmaları ve borçlanmaları gerektiğini algılamak istiyorlar.

Aslında kur tahmini yapmak çok riskli. Ancak yine de çok temel birtakım analizler yapıp, risk aldım ve onlara düne kadar şu öneriyi yaptım: "Bir süre daha doların Euro'ya karşı güçleneceğini düşünüyorum. Türkiye'de ise doların 1,5 sınırının altına düşmesini, 1,7'nin üzerine çıkmasını, çıksa bile orada kalmasını beklemiyorum. Buna göre, dolar 1,5 düzeylerinden alınıp, 1,7 sınırından satılmalı. Bu hareket birkaç kez tekrarlanabilir." Esasen bu analizimiz son iki ayda oldukça tuttu. Yine de konjonktür hızla değişirken, tahminleri değiştirmek de son derece gerekli. Şimdi ABD'nin faiz kararı sonrasında yeni bir sürece girildi. Bu yazıda kur tahmini yapmayacağım. Derdim başka. ABD'nin ardı ardına açtığı mali kurtarma paketleri ve genişleyici para politikası araçlarıyla sorunlarını çözme yeteneği artık kalmadı. Bir süre daha direniş devam edecek olsa da, komünizmin çökmesinden sonra kapitalist paradigmada kökten değişiklikler olacak. Ekonominin ve 'iktisadi birey'in tanımı bile değişmek zorunda.

Gelinen aşamada 'bedava para' politikasının uzun bir süre daha işe yaramayacağı, piyasalardaki güven erozyonunu restore edemeyeceği anlaşılıyor. Derinleşecek durgunluğun Çin, Japonya ve AB gibi büyük ekonomiler üzerinden dünyayı derin bir girdaba çekme ihtimali var.

ABD yük paylaşacak büyük aktör arıyor. Yapılması gereken Çin, Japonya ve AB'nin bu yükün altına çok daha derinden girmeyi kabul etmesidir. Böyle ortamlarda bizim gibi ülkelerin alacağı herhangi bir dişe dokunur tedbir ise yok. Daha da kötüsü, bu ortam devam ederse dünyada büyük bir içe kapanma süreci başlayabilir. Bunun sonucunu kestirmek imkânsız. 1930'larda da benzeri olmuş, sonuç İkinci Dünya Savaşı felaketiyle kâğıtların derinden karılmasıyla sonuçlanmıştı. Nitekim, geçen ayki G-8 toplantısından 'aman kimse korumacılığa kaymayı aklının ucundan geçirmesin' temennisinden başka bir şeyin çıkmadığı dikkatinizi çekmiş olmalı.

İki ucu pis değneğin diğer ucunda ise bir adım sonra yine bir felaket senaryosu olabilir. Zira ortam düzelme safhasına girdiğinde ABD'den başlamak üzere bu sefer de büyük bir enflasyon dalgası baş gösterecek. Dolardaki değer kaybı hızlanacak. Şu sıralar piyasaya sürülen karşılıksız paraların sterilize edilmesi gerekecek. ABD'nin tam da faiz artırma zarureti duyacağı böyle bir ortamda fazla likiditenin ülke dışına kışkırtılması için, Türkiye gibi ülkelerin dolar cinsi rezerv biriktirmesi, bunu teminen çevre ülkelerin daha cazip şartlarda faiz veriyor olması gerekecek. Şimdi 'size yardıma geliyorum, hazırlanın' diye kurtarıcımız rolüne soyunan IMF, esasen bu ortamı sağlamak istiyor. Türkiye IMF ile anlaştığında bu başka ülkelerin de anlaşması için baskı unsuru olarak kullanılacak.

Ancak ABD'nin aradığı büyük çıkış harekâtı Avrasya'da ve siyasi niteliktedir. Enerji-emtia kullanıcısı olan Çin ile bunların başlıca tedarikçisi Rusya'nın arasına yerleşip, buradaki kaynakların üzerine oturana kadar, bu kavga bitmeyecek. Ancak ABD'nin bunu finanse etmeye ve sürdürmeye ne kadar gücü yetecek belli değil.

ABD Cumhuriyetçilerle girdiği 'kasma' şeklindeki büyük kumara, Demokratlarla 'gevşetme' politikalarıyla devam edecek. Bush ayakkabı ile zalim ve rezil olarak, Clinton 'burnunu tırmalayan bebekle' sempatik olarak anılacak. Obama'nın nasıl anılacağını ise zaman gösterecek.

Ancak bu yazı böyle bitmemeli. Materyalizm can çekişirken, kurtuluş reçetesinin taşıyıcısı, ruh cephesinin mimarları ellerini çabuk tutmalılar.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Eşeğin aklına karpuz kabuğu düşürmek

Krizler servet transferinin derinleştiği zamanlardır. Bu yüzden her ülkede hakim sınıflar siyasi ve ekonomik krizleri dört gözle bekler. Normal ortamda gündeme getiremedikleri, getirseler bile siyasi dengeler açısından uygulanabilir olmayan isteklerini hep puslu havalarda ortaya çıkarır ve sonuç alırlar.

1990'ların küresel dünyasında rekabet edemeyenler, Ergenekoncu 28 Şubat kalkışmasında gönüllü yer aldı. 'Yağma Hasan'ın böreği' mantığıyla tam bir talana giriştiler. Aynı demir yumruğun milleti pusturduğu bir devranda ellerini çabuk tutup, seçim gelip çatmadan 2001 krizini de 'fırsata' çevirmekte bir hayli maharetli davrandılar. Anlı şanlı ulusalcı askerlerinin ve aydınlarının bakışı altında ithal bakanlarıyla, IMF anlaşmalarıyla, 'İstanbul yaklaşımlarıyla' milli gelirin yüzde 97'lere tırmanan borç batağını milletin sırtına yükleyip ortalıktan tüydüler.

Kriz sonrasında yapılan reformlar bir kesimi acı gerçeklerle baş başa bıraktı. Yetersizlikleri ortaya çıkınca 'sat kurtul' yöntemine sarıldılar. Şimdi krizle beraber IMF kalkanına sığınmış geri dönmeye hazırlanıyorlar. Neticede bir bölüşüm kavgası, bir sınıf tutumu sergiliyorlar.

İki ay evvel MÜSİAD, hükümete bir rapor sundu. Raporda millet menfaatine olan birtakım öneriler, usulüne ve nezaketine uygun olarak dile getirildi. Bu iyi niyetli yapıcı yaklaşımı 'hükümete ultimatom' şeklinde manşetlere, canlı yayınlara taşıyanlar, geçen hafta ise 3. çeyrek büyüme rakamlarını ve gündemden düşürülmeyen IMF tartışmalarını odak yapan değerlendirmeleri adeta görmezden geldi.

Çünkü bu çalışmada (1) bankaların büyük kazancı, (2) şirketlerin doğruluğunu kimsenin bilmediği kısa vadeli sözde dış borçları, (3) ilk on ayda tekstil-konfeksiyon gibi emek yoğun ve net döviz kazandıran sektörlerin daralması, ancak otomotiv sektöründe böyle bir daralmanın olmadığı gerçeği öne çıkartıldı. Medya maharetiyle kotarılmaya çalışılan bir illüzyona ışık tutuldu: Sonuçta (1) IMF'ye gerek ve ihtiyaç yok. (2) Hükümetin devreye girerek belirsizlikleri azaltıp güven ortamını oluşturması mümkün. (3) İstihdamı KOBİ yapıyor, kurtarma önceliği bir kez de onların olsun. (4) Kamu bankaları ticari bankaları terbiye etmek üzere piyasaya girsin. (5) Merkez Bankası faiz indirimine devam etsin, şeklinde çok kritik öneriler getirildi.

Bütün bu yaklaşımlar bir medya tarafından görölmedi. Çünkü son tahlilde biz de bir sınıftık ve mücadele veriyorduk. Biz Anadolu'dan, kaybedenlerden, emekten, alın terinden ve üretimden yanaydık.

Sınıf savaşında son bir örnek vereyim. Kalkınma için son derece önemli olan İstanbul Kalkınma Ajansı (İKA) hayata geçiriliyor. Geçen hafta İKA'nın yönetimi ve kalkınma kurulu başkanlığı seçimleri yapıldı. 8 kişiden oluşan yönetim için 5 doğal üyenin yanına üç üye için seçim yapıldı. TİM, MÜSİAD, TUSKON adayları İKA üyesi olurken, en düşük rey alan TÜSİAD ve YASED temsilcileri seçilemedi.

'İyi, güzel, gayet normal' diyorsanız, bekleyin. Sınıf savaşının medya kalemşorları seçim sonuçlarını hazmedemedi. 'Kalkınma ajansı değil, AKP ajansı mübarek, yanlı kesim kurumu ele geçirdi' diye feryadı bastılar. Çünkü bunlar 'açık seçim, gizli tasnif' geleneğinden geliyorlar. Esasen bunlar seçime filan girmeye alışık değiller. Kendi kendilerini atamayı severler. Onlar için bu anormallik için 'kuralı' haline gelmiş. Bu sebeple seçilmişleri aşağılar, atanmışlar egemenliğini yüceltirler.

Kaç defa uyardık; "Bir gün bu ülkede oturup çay içecek dost bulamaz duruma düşmek istemeyenler, bugünkü çifte standartlarında haddi aşmasın. Bir halkın sakalında oturup bıyığı ile uğraşmasınlar" diye. 'Acaba biz yanlış bir ülkede miyiz?' diye kendilerini yalnız hissediyorlarsa, bu toprağa uyum sağlasınlar. Ismarlama sözde bilimsel raporlarla yaşadıkları illüzyonu millete ihraç etmeye çalışmasınlar. Emek vermeden sonuç almaktan vazgeçsinler. En önemlisi de, artık adil rekabeti içlerine sindirsinler.

Girişimci, dağın ardına bakabilendir

İbrahim Öztürk 2008.12.25

Siz bu yazıyı okuduğunuz sıralarda biz İktisadi Girişim ve İş Ahlakı Derneği (İGİAD) için hazırladığımız 2008 Girişimcilik Raporu'nun ikinci basımını basına tanıtıyor olacağız. Şimdi krizde kader girişimciler arasında eleme yapıyor.

Hastalıklı yapılar elenecek, piyasa iyi girişimcilere kalacak. Krizin suçunu masum insanımıza da başka yerlere de yüklemeye çalışmıyorum. Sadece bundan sonrasını haber veriyorum.

Geçenlerde tarihî bir caminin şadırvanında bakın neyi okudum: "Herhangi bir zaman diliminde, yapılması gereken en doğru işi yapmaya tasavvuf denir." Muazzam bir şey bu! O halde ey girişimci, krize karşı şu felsefeyle pozisyon almalısın: "And olsun sizi biraz korku ve açlık, mallardan, canlardan ve ürünlerden biraz azaltma ile deneriz. Sabredenleri müjdele." (Bakara/155) Umutsuzluğa ve ataletle teslim olmayalım. Yaşadıklarımız bir sınavdır ve bundan da bir murat vardır. Sabredip verilen mesajın gereğini yapalım. Zorluğu veren büyük irade, "...Muhakkak ki, zorlukla beraber bir kolaylık vardır." (İnşirah/6) diye uyarıyor. Buradan yeni pazarlama teknikleri, iş yapma modelleri çıkartmamızı emrediliyor.

Türkiye toprakları rahatını sevenler için uygun bir mekân değil. Bu topraklar ve bu devran zoru sevenleri davet ediyor. Kriz bize 'ya tahammül, ya sefer' diyor. Ya burada sebat edip gerçeklerle yüzleşip, küresel devlerle rekabeti becereceğiz ya da hâlâ bu işi daha iyi yaptığımız, fırsatların olduğu yerlere gideceğiz.

Biraz başa dönelim. Bulutlar yağmurunu güneşli havalarda biriktirir. İşlerin tamamen yolunda gittiği ortamlarda bile bir sonraki dönemin krizinin tohumları atılır. 2002-2007 döneminde Türkiye'de büyüme yüksek gitti. Ancak, cari açık, özel sektör borcu ve direnen bir enflasyona doğru giderken, işadamları bunun arkasından gelecek şimdiki sıkışmayı yakalamalıydı. Sular bol akıp kaplarını doldururken, "Acaba sular azaldığı zaman bu kap dolu kalır mı, yoksa şimdi fark etmediğim delikler ve kaçaklar var mı?" diye bakıp, işletmesini buna göre yapılandırmayanlar şimdi zorda.

Şimdi tersi bir sürece girdik. İç ve dış taleple birlikte ekonomide büyüme durdu. Ancak bu ortamda bile gelecek dönemin hamlesini yapmak üzere olumlu gelişmelerin tüm tohumları atılıyor. Dikkatimizi buna, yeni döneme vermeliyiz.

Enflasyon ve cari açığımız hızla düşme sürecine girdi. Bu 2009 boyunca devam edecek. Keza düne kadar dünyada cari açığımız ve enflasyonumuz bahane ediliyor, 'riskli' ilan ediliyor, faize dokunamıyorduk. Oysa küresel kriz herkesi ortak risk paydasında eşitledi. Kimsenin riski bizden az olmadığı gibi, fırsatları da fazla değil. Artık bu sayede Merkez Bankamızın eli rahatladı, hızla faizleri düşürüyor. "Aman düşürmeyin sermaye kaçır." palavrasına da prim vermediler. Borçlanma faiz oranları krizin öncesindeki düzeyin bile altına geriledi. Döviz piyasasının ateşi düştü.

Tabii bütün bu gelişmelerde "yılbaşı öncesinin fırtına öncesi sessizliğinin" önemli bir rol oynadığını buraya dikkatle not edeyim. Şirketler şu sıralarda bilanço makyajı ile meşguller. Yılı asgari zayılatla kapatmak için her türlü cilalama yapılıyor. Yani yılbaşından sonra hareketli günlere de hazır olmak gerekiyor.

Kriz sonrasının yeni fırsatları şimdilerde kök salıyor, işadamları bu devrana hazır hale gelmeli, buraya odaklanmalıdır. Evet şimdi satışlar, cirolar, kârlar düştü. Krizi bahane edip banka ve diğer alacaklılarının çekini

aksatmayanlar, var olan müşteriye kaçtırmayanlar, yetişmiş elemanlarını kaybetmemiş, motivasyonunu bozmamış olanlar, yenilikçiliğe, ürün farklılaştırmasına, yeni pazarlara ve iş modellerine girişebilenler kriz sonrasında en büyük sermayesi olan itibarını, şirket imajını, müşterisini, bankasını, emekçisini arkasına alıp yeni hamle dönemine hazır olarak girecektir.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Krizde geleceğin şirketlerine yatırım yapın, ortak olun

İbrahim Öztürk 2008.12.29

Birçok işadamı "Elimdeki nakiti şimdi nasıl değerlendireyim?" diye soruyor. İşte size örnek bir çıkış yolu. Kriz iyi girişimci için 'fırsatçı olmadan', 'fırsat takibi' anlamına geliyor.

Düne kadar 'işte ortak olunacak veya tam da satın alınacak firma' diye baktığınız geleceği parlak bir işletme sadece nakit akışına sıkışmıştır. Böyle dönemler tam da sağlıklı ortaklıklar zamanıdır.

Elinde nakiti olan bir yatırımcı tam da şu sıralar 'geleceğin sektörlerini' bulup yatırım yapmalı. Geleceğin sektörlerinde, verimlilik hızla arttığından kolayca büyüyeabiliyorlar. Ülkemizdeki yükselen bilgi ve enformasyon teknolojilerinin yoğun olduğu sektörler yabancıların elinde. Türkiye satınalma ve ortaklık gibi yöntemlerle bu sektörlerle girmeli, elinde olan istisnai işletmeleri ise kaptırmadan büyütüp markalaştırmalı.

Hiç aklımın ucundan geçmezdi ki bugün size Sakarya'nın Akyazı ilçesindeki bir işletmeyi gururla örnek vereceğim. Geçen çarşamba günü ikinci kez gittiğim Akyazı'da konferanstan sonra yanıma gelen bir işadamı, "Hocam bize umut pompalarken ne kadar haklı olduğunuzu size bir de ben göstermek isterim." dediğinde büyük bir memnuniyetle kabul ettim. Kılmak Makine Sanayi'nin yönetim kurulu başkanı Nihat Kilit anlattıkça ve gösterdikçe ağızım açık kaldı.

Şirket kısaca 'kaynak makinesi' yapıyor. Çağın değerleri yüksek kalite, tasarruf ve düşük maliyet. Kısaca 'ergonomi'. Şirket anlatmaya çalıştığım bu çağdaş değerlerin farkında. Türkiye'nin önde gelen üç üniversitesi ve TÜBİTAK ile ürün geliştirmede ortak çalışmışlar. Elemanların yüzde 11'i Ar-Ge'cilerden oluşuyor. Karşılığını da fazlasıyla almışlar. Kendi inverter teknolojisine ve pazar deneyimine sahip tek yerli firma olmuşlar. Dünyada dev şirketlerle atbaşı bir teknolojinin de kapısındalar. TÜBİTAK 'faydalı teknolojilerini' akredite etmiş. Denizcilik alanının 'Nobel ödülü' olarak bilinen Lloyd's ödülünü tüm rakiplerini geride bırakarak almış.

Doğrusu bunu hak etmişler. Rakiplerinin 200 kg.'a sığdırdığı makineyi el çantası büyüklüğüne, 25 kg.'a düşürmüşler. İnverter teknolojisi sayesinde 'pürüzsüz, sessiz, sıçramasız, kesintisiz' kaynak yapan makine, hem elektrik hem de gaz kullanımında tam yüzde 50 tasarruf sağlıyor. EN-VER projesi kapsamında Enerji Bakanlığı ve çelik konstrüksiyon alanında çalışan gemicilerin bu şirketi keşfetmesi gerekiyor. Zira Türkiye'de bugün 400 bin eski tip kaynak makinesi bu teknoloji ile değiştirilse, yıllık bir Keban Barajı kadar elektrik tasarrufu yapılması olacak. Keza, kullanılan inverter teknolojisi sayesinde çapaksız, yüksek verimlilikte, kaliteli kaynak yapma imkanı sağlandığından, kullanılan tel ve elektrodlarda, taşlamayı ortadan kaldırdığı için de işçi ve zamandan büyük tasarruf sağlanıyor. Hatta şirket Türkiye'ye bir iyilik de yapıyor ve 'eski makineni getir, yenisini götür' diyerek sahip olduğu büyük maliyet avantajı sebebiyle indirim yapıyor, modası geçmiş zararlı ve kalitesiz makineleri de piyasadan topluyor. Bu iki hizmet sayesinde son derece çevreci bir hizmet de sunuluyor.

Unutmayın, her üretici iyi bir tüccar olmalıdır. Satılmayan mal zayıdır. Pazarlama, üretim kadar esastır. Kılmak Makine, teknoloji ve güçlü Ar-Ge sayesinde müşteri odaklı özel siparişlere etkin ve hızla tepki veriyor. Yine kredinin zor olduğu bir dönemde Koç Holding bünyesindeki Kobi destek platformuna girerek müşterilerini

kredilendiriyorlar. Uzun süren testlerden sonra piyasaya sürülen garantili ürünlerde, satış sonrasında herhangi bir arıza durumunda "Birkaç saat içinde müşteriye ulaşıyor, arızalı ürünü alıp, yanımızda getirdiğimiz makineyi verip dönüyoruz." diyecek kadar da 'ileri gitmişler'.

Büyük emek ve maliyetlerle yatırımlar bitirilmiş ve bir dünya markası olma yolunda tam da tekerlek tümseği dönerken, küresel kriz gelip vurunca, gemi sanayicileri verdikleri siparişleri alamaz duruma düşmüşler. Şimdi bu muazzam şirket büyükçe bir stokla yakalanmış, nakit akışında darboğaza düşmüş durumda. Açıkçası krizde KOBİ borsası işler halde olsaydı şimdi bunlar olmayacaktı. Bu şirketi, sahip olduğu itibarını, markasını ve gelecek vizyonunu paylaşmaya hazır yatırımcılar ile ortaklık yapmaya ikna ettim.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Her 'son' yeni bir 'başlangıçtır'

İbrahim Öztürk 2009.01.01

Hayat bir çevrim içinde akıyor. Tek boyutlu, doğrusal bir hat üzerinde ilerleyen Hegelci bir diyalektik yok. İlk sosyolog İbn-i Haldun'un 'Asabiyet teorisi'nde ortaya koyduğu üzere, medeniyetler uzun devresel yükseliş ve çöküşler yaşar. Bu sarmal içerisinde, bir 'bitiş' çoğu kez bir başka 'başlangıcı' tetikler.

Hayatın 'asal yasaları' hiçbir şeyi garanti etmediği gibi hiçbir şeyi de imkânsız kılmaz. Zira "kaderin üstünde bir Kader vardır." 'Zorluklar', içine sıkıştırılmış 'kolaylıkları' bulup ortaya çıkartmak için gönderilir. Girişimcinin eylemi, meziyeti ve farkı buradadır. Merhum Cemil Meriç'in ifadesiyle, değeri nispeten düşük olan kömür gibi madenlere hemen her kazmayı vuran ulaşabilir. Ancak Kader, çok daha değerli ve kıt olanları ise hak edenler ulaşabilsin diye arzın derinlerine saklar. Bu yüzden tarihin katari, taklitçi ve tekrarcılar değil, 'farkı' ortaya koyanlardır. Medeniyetleri 'tezler' kurar, 'antitezler' ise sadece çöküşü durdurmaya çalışır.

Yaşanan kriz, bir başka düzeyde bu meydan okumayla yüzleşme vaktinin geldiğini gösterir. Bir yılın dört mevsimi var. Şimdi kışta, ancak yakında cemre toprağa düşecek. Biz de hazırlıklara koyulmalıyız. Bulutlar, yağmuru güneşli havalarda toplar. Yani şemsiye güneşli havalarda tedarik edilmeli.

Keza, her bünye aslında mikroplar ile antikorları bir arada taşır. Vücudun direnç sistemi baskın çıktığı sürece sağlıklı oluruz, direnç eşiği aşıldığında ise hastalık dönemi başlar. Esas olan bu mukavemeti artırmaktır. Ekonomilerde de işler yolunda giderken riskler birikmeye başlar. Bunu taşıyamayan ekonomiler göreceli olarak durgunluğa veya krize girer. Bunu görenler tedbir alır. Krizi fırsata çevirenler bu kişilerdir.

Şimdi ise krizde tersi süreç başladı. Gelecek güzel konjonktürün birçok parametresi şimdi ana rahmine düşüyor. Birkaç örnek. Kriz öncesinde Türkiye 'en riskli ülkelerden biri' olarak gösteriliyor, bunun için 'rüşvet' isteniyordu. Yabancıya sıfır stopaj (vergi), yüksek faiz ve kamu harcamalarında aşırı kısıtlama (faiz dışı fazla) bunlardan bazıları idi.

Oysa şimdi Kader bütün devletleri 'kriz ortak paydasında' eşitledi. Şirketini veya işini kaybedip burnundan soluyan insanımıza bunu anlatmak biraz zor, ancak şimdi Türkiye'den daha sağlam ve güvenli bir liman yok. Hatta kriz ortamında Türkiye potansiyel fırsatları ile öne çıkmaya devam edecek.

Bu yüzdendir ki Merkez Bankası kriz ortamında faizi düşürme sürecine hızla devam ediyor. Faiz kriz öncesinin bile altına geriledi. Böylece yeni bir hamle durumunda finansman maliyetleri daha uygun bir noktada olacaktır.

Yine cari açık ve enflasyonun arkasındaki temel faktörler enerji ve emtia fiyatları idi. Büyüme ivmesi bu yüzden askıya alındı. Ancak şimdi bunların fiyatları dibe vurduğundan enflasyon ve cari açık kriz sonrasında yeni bir hamleyle fırsat verecek düzeylere geriledi.

Ancak krizlerin bu şekilde bir fırsata dönüşmesi kendiliğinden olmaz. Bu işleri IMF 'otomatik pilotu' yapamaz. Yaşanan bu süreçte yok olup giden her şey meşru görülemez. Krizin adalet etmesi diye genel geçer bir kaide yoktur. İşin sonunda ulusal servetin batması, heba olması riski var. Bunun korunması lazım.

Gerek potansiyel fırsatları aktif hale getirmek gerekse krizin yıkıcı boyutlarını asgari düzeye çekmek için etkin bir takım oyununu ve bu takımı orkestra şefi gibi uyum içinde idare edecek bir liderlik şarttır. Hükümet küçümsememeli, ancak ideolojik çıkar lobileri de abartıp, bindiği dalı kesmemeli. Unutmayın, yeni dönemde hükümet her şey değildir. Kaynakları kısıtlıdır. Öncelik sıralaması kaçınılmazdır. Kaç defa yazdım, 'ya Lobi, ya KOBİ' diye. Zira yeni dönemi sektirmemek için canını dişine takıp bütün öz varlığını yok edip, bankalara borçlanıp gerekli yatırımları yapıp, teknolojiyi yakalayan binlerce şirket şimdi sipariş ve tahsilatların kesilmesiyle büyük bir nakit sorunu yaşıyor. Hükümetin bütün ev ödevi burası.

Bu duygularla çaresiz anaların, tomurcukken solmuş yavruların ahuzarının semaya ulaştığı bir ortamda 'dünün sonu, yarının başlangıcı'nın hepimize hayırlara vesile olmasını niyaz ederim.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Ölümün ekonomisi!

İbrahim Öztürk 2009.01.05

Canlı yayında bebeler "avlanırken" tabii ki uyuyamadım, sabaha kadar dönüp durdum, sonunda kendimi sokaklara saldı. Bezgin bir şekilde eve dönerken gecekondu günde bir kadın ile villaların bakımlı bayanları yer değiştiriyordu.

Baktım, posta kutumda kocaman bir paket. Denizbank'ın mükemmel bir kültür çalışması. Alpay Kabacalı imzalı estetik değeri yüksek bu tarihî çalışmanın konusu; Osmanlı'nın altın çağ hükümdarı Kanuni Sultan Süleyman. Koca Hünkâr bütün haşmetiyle dev çalışmanın kapağına serapa yayılmış. Fetihçi bir duruş bu! Sanki benim bu pazar günümü kurtarmak için kader göndermiş. Okudum, okudum, satırları su gibi içtim. Baktım saatler geçmiş. Meğer Hünkar'ın soluğuna ne kadar da muhtaçmışım. Bu yazıyı kaleme almak için nihayet derman buldum.

İçimden "al birini vur ötekine, Batı medeniyeti neticede kanla besleniyor" dedim. Mazlum kanı bulamazsa, bu alışkanlık onu kendi kanını içmeye zorluyor. O halde İslam dünyası, öncelikle kölelik tasmalarını atmalı.

Bunun yolu, en azından şu yandaki tabloyu değiştirmekten geçiyor. Tablonun başında AB ülkeleri ve "gelişmiş" diğerleri, ardından Asya, Türkiye ve son olarak da "diğer İslam dünyası" geliyor. İran'ın verisi bile yok. Olanların da zaten adam gibi güvenilir olmadığı aşikâr. Yine de bir fikir veriyor. Tabloda 2007, yani olabilecek en yeni veriler var.

Türkiye eksenli olarak inceleyelim. Tüketime milli gelirden (GSYH) aldığı pay tam yüzde 71. Tüketmekte üstümüze yok. Kapitalizmin gürbüz çocukları burada büyüyor! Bize benzer bir ABD var, nasıl olduğunu biliyorsunuz. Bir de Pakistan var. Nasıl da "birbirimize benziyoruz". Bir de AB'nin kucağında ninnilerle büyüttüğü şımarık Yunan ve komünizmin yorgun ve fethedilmiş çocukları Bulgarlar var. Eller havaya!

Tüketimde nasıl zirvedeysek, yurtiçi tasarrufta da "çukurdayız". "Cennet model" ülkem, çalışmadan, üretmeden, verimli olmadan yiyor. Ebedi ezberine sığınıyor; devlet nerede! Bize benzeyenler belli; İngiltere, ABD, Bulgaristan, Pakistan.

Neyse ki "yabancı sermaye sayesinde" nihayet yatırımlarda ortalamayı tutturmuşuz! Yaşasın genç nüfus, bakir kaynak ve sektörler. Yoksa onlar da gelmezdi.

Eh, üretmeden ve tasarruf etmeden tüketen bir ülkenin faizleri nasıl olursa, öyle! Açık ara fark bindirmişiz. Oysa kolayı var; asrın "yerli ve dahi ekonomisti" ne buyuruyor; "bas para, dağıt halka!" Süleyman baba bunu zaten yapmamış mıydı?

Cari açık demek "başkasının tasarrufu", yani emanet atla duvak kuşanmak! İşsizlik oranı fotoğrafın son karesi olsun, manzara koyalım dedik.

Buna göre tüm İslam alemine bakınız. Gözleri daha gün ışığıyla tanışmadan bu dünyaya veda eden yavruların ahı, "zalimlerle krallık ve petrolde, halkıyla ise zulüm ve fukaralıkta ortaklık" yapan zalim kralları tutsun!

GSYH'ye oran (%). Mevduat faizi ve işsizlik oranı (%).

Kaynak: DPT, Uluslararası Ekonomik Veriler, 2008.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Küresel kriz ve ABD'nin geleceği

İbrahim Öztürk 2009.01.08

'ABD krize girdi, trilyon dolarlar İsrail'e aktı, sırtları yere gelmez' söyleminin içinde ben farklı bakacağım. Arapların feodal petrol şeyhleri 'krallıkta ve petrolde ortaklık anlayışı gereği' ellerini açıp efendilerine 'medet' bile diyebilecek durumda değil.

Birbirlerine selam bile veremez haldeler. Bu, tarihi hafıza kaybının olduğu ortamda İsrail ne kadar arzu ederse o kadar Müslüman öldürecek demektir. Yakacakları fırın, gömecekleri toprak kalmayınca kadar...

Eğer sizin de haleti ruhiyeniz bu durumda ise, imdadınıza Sezai Karakoç'u çağırayım. Sonra da bunun iktisadi analizini yapayım. "Mezarlardan bile yükselen bir bahar vardır / Yoktan da vardan da ötede bir Var vardır / Sakın kader deme kaderin üstünde bir Kader vardır / Ne yapsalar boş Göklerden gelen bir karar vardır / Gün batsa ne olur geceyi onaran bir Mimar vardır / Yanmışsam külümden yapılan bir hisar vardır / Yenilgi yenilgi büyüyen bir zafer vardır."

Bu şiiri düşününce, Gazze'de sapanlarla direnen çocukların çehresinde, gagalarına aldığı minik taşlarla bir korku tapınağını delip geçen Ebabil kuşlarını görüyorum. Kader bir tarafa vaat ettiği zaferin diyetini peşin

ödetip silkelerken, diğer tarafın da zulüm dağarcığının yeterince dolmasını murat ediyor belli ki.

Evet, "Obama gelecek dertler bitecek" cilalı imajı daha başlamadan Gazze'de öldü. O artık bu operasyonla "iğdiş edilmiş" lider olarak en fazla bir emanetçidir.

Bu küresel kriz Amerika Birleşik Devletleri'nin dağılma sürecini hızlandıracak. Belki dış etkenler sebebiyle değil, kurdukları firavunvari düzenin iki ucunu artık bir araya getiremediği için. Hegemon güç olmanın maliyetinin altından artık kalkamayacağı için. ABD tasa ve kederde birliktelik örneği değildir. Sömürüye dayalı bir haksız bölüşümün ürünüdür. ABD, sömürüye dayalı refahı halkına daha fazla götüremeyince artık 'bir arada yaşamanın anlamı kalmamıştır' denileceği için batacak. İç savaşı kuruldu, iç savaşı çökecek. Bunu önleyeyim derken Amerika çok tehlikeli bir hal alacak.

Krizi çözeyim derken ABD dünyadan dolarları geri çağırdı. Yetmediği yerde dolar makinelerini çalıştırdı. Devasa finansal şirketler panik halinde çıktıkları için bu ölümcül reçete şu anda dikkat çekmedi. Ancak artık finansal panik bitiyor. Ardından 'sıfır faizli, bol likiditeyi kullanan yok mu?' arayışı başlayacak. Obama'nın paketi tümüyle buraya dayanacak. Ancak bu likidite bolluğu bir yandan enflasyonu, diğer yandan ABD Doları'nın tepetakla aşağı gidişini tetikleyecek. Kriz öncesinde ABD'nin parası başlıca küresel konvertible paralardan oluşan sepete karşı zaten yüzde 50'den fazla değer kaybetmişti. Doların rezerv para olma süreci zaten büyük zarar görmüştü. Şimdi bu sürece kaldığımız yerden devam edilecek. Dünya artık geleceğini karanlık gördüğü doları rezerv para olarak biriktirmeyecek, ABD'ye dolar cinsinden borç vermeyecek. ABD karşılıksız bastığı bu parayı satamayacak, bu parayla beleşten satın alınan refah dönemi bitecek.

Yerim bitti. Zulümle abad olan yoktur. Kader isterse kuru taş üzerinde sebep halkeder. Kutsal kitabı ve medeniyet tarihini okuyun.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Türkiye'nin 'ölüm üçgenleri'

İbrahim Öztürk 2009.01.12

Türkiye 1990'ları kaybedip kalkınma yarışından koptu. Kayıp on yılın 'ölüm üçgeninin' ekonomi ayağını yüzde 70'lere demir atan enflasyon, yüzde 20'leri aşan kılçıksız reel faiz, buna rağmen değeri peçeteye dönen Türk parası oluşturdu. Neticede 1994, 1999 ve 2001 yıllarında tam üç kere yere çakıldık.

Sürecin sorumlu soyguncuları pişkinlikle makas değiştirip ulusalcı kimliğe büründüler. Bin-bir suratlı adam, bir gün ateist-PKK'cı, diğer gün Kemalist-yerli. Dövmesi haç, elinde kalpaklı bayrak!

Şablonları ve ezberi bol olan sol jargon için yaşananların sorumlusu 1980'lerde ticari ve finansal serbestiyi yapan Turgut Özal'dır. Oysa dışa açılmada ve kalkınmada başarılı olan ülke örneklerinden üç ders öğreniyoruz. Birincisi, eksikleri ve gedikleri ile Özal'ın yaptığı ekonomik reformlar. İkincisi bu reformları oturtacak olan kurumsal reformlar. Bunların içinde Merkez Bankası otonomisi, rekabet kurum ve kanunlarının etkinlikle uygulanması, yargı reformu, çağdaş anayasa, kamu personel reformu gibi hâlâ yapılamayan derin reformlar var. Üçüncüsü de piyasayı çalıştıracak olan 'kültür' ortamının uygun hale getirilmesi. Her şeyi ithal etseniz de kültür ithal edilemez. Çünkü kültür yerlidir.

Yani sorun, Özal'ın birinci maddesinin üstüne kritik olan diğer iki maddenin konulamamış olmasıydı. Ülkeyi örgütlü bir ideolojik kuşatma altına aldılar. Değişimine izin vermedikleri sistem halkı ve çağdaş dünyayı taşıyamadı. Devlet yönetimi çürüdü. Bütçe açıkları, kamu borçları dağ gibi yığıldı. Döviz-faiz-enflasyon kısır döngüsü tam da bu yapının bir ürünü oldu.

Aslında 2001 krizi bir 'nimet' oldu. Kader bu şer odaklarının tasfiyesini hızlandırdı. Türkiye daha bir dünyalı oldu. Ekonomik ve siyasi reformlar sayesinde 'döviz-faiz-kur' kısır döngüsü büyük oranda kırıldı. Ancak görüyorsunuz, 'atanmışlar-siyasetçi-işadamları' sarmalındaki ideolojik ölüm üçgeni hâlâ kan kusturmaya devam ediyor. Kritik olan da burası. Fakir bir milletin parasıyla Batı'ya gidenler, mirasını yiyip, anasını-babasını kimsesizler yurduna gönderen soysuz mirasyediler gibi dönüp 'sümüklü', 'göbeğini kaşıyan adam', 'teneke kafalı' diye halkımızı aşağıladılar. Ergenekon'un kucağında büyüyen sığıntı ve komisyoncu aydının tek misyonu adeta fetihçi bir millete 'öğretilmiş çaresizlik' aşılayıp özgüvenini kırmak oldu.

Daha sonra yazacağım, kilosunu 15-30 bin dolara ithal ettiğimiz hibrid sebze tohumu, İsrail'e bir kurşun hediye etmekten farksız. Ancak bizi buna mahkum eden de bu şebekedir. Tam da bu nedenle, cuma günü MÜSİAD Antalya şubesinde verdiğim konferansta Siyonistler kadar Ergenekon işgalcilerine de yüklendim. Zira Ergenekon, bize dev medeniyet hayallerimizi toprağa gömdürten ideolojik sapmanın, buna meşruiyet sağlayan dayatmacı siyasal sistemin bir sembolüdür. Siyonist'in öldürdüğü bebek cennete gidiyor, Ergenekoncunun beynini, inancını, ahlakını öldürdüğü nesiller dönüp kendi ülkesini satıyor, arkadan hançerliyor. Kendi milletini prangada tutmak için silahlı kalkışmadan şiddete kadar her şeyi yapabilecek bir Frankeştayn olarak karşımıza çıkıyor.

Ekonomik kalkınmanın bir kere daha nereye sıkıştığını görüyorsunuz değil mi? 2006'dan beri hükümeti ekonomiden, reformlardan ve AB gündeminden kopardılar. Yoksa krize çok daha hazırlıklı yakalanabilirdik. İbrahim Şahin'i affedip salıveren Çankaya iradesi, yapılmaya çalışılan bütün reformları engelledi.

Bakın Veli Küçük'ün Sakarya-Kocaeli hattındaki ölüm üçgeni silah fıskırtmaya devam ediyor. Bu bölgede işadamları kan ağlıyor. Parlak bir işadamı iseniz, fırsatları, boşlukları iyi görmüş iseniz, namusunuz ile iş yapmaya çalışıyorsanız, ikinci gün kapınıza mafya-çete dayanıyor. Gündüz karşınıza filanca 'oda başkanı' olarak çıkan kişi ile Ergenekoncuların nasıl bir 'kan-kalık' ilişkisi içinde olduğunu görüyorsunuz. Alacağı bir komisyon aşkına, geleceği parlak Türk şirketlerinin sahiplerini canından bezdirip İsrail'e satmaya zorlayanlar gündüz karşımıza 'ulusalcı' kimliği ile çıkıyor.

Merak etmeyin, bir gün bu şifreli cümleleri daha açık yazarız.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Şafak öncesi zifiri karanlık!

İbrahim Öztürk 2009.01.15

Ağustostan beri üretim, istihdam, ihracat ve kapasite kullanım oranlarından gelen veriler gerçekten insanı korkutuyor. Bazıları bu verileri 2001 krizi ile mukayese ederek olayın ne kadar vahim olduğunu göstermeye çalışıyor.

Oysa bu mukayese kesinlikle yanlış. Zira 2001'de kriz yerli idi. Daha çok finansal sektörle ilgiliydi. Reel ekonomide kalıcı etkiye yol açmadan sürece müdahale edilebildi. Zira önce IMF kredileri, ardından da diğer yabancı kaynaklar devreye girdi. Dış âlemde talep zaten vardı. Bunun üstüne kallavi devalüasyon da gelince Türkiye'nin bir iki seneliğine rekabetçi gücü toparlandı, ihracat fırladı. Bu fırsatı kullanırken, arka arkaya gelen reformlar ile verimlilik de hemen her kategoride yükseldi.

Oysa şimdiki krizi dışarıyı çıkardı. Çok daha da derin. Kriz, finansal sektörden çoktan reel sektöre sıçradı. Ufukta derin bir durgunluk var. Makul bir devalüasyon yaşansa ve emtia-enerji fiyatları hızla düşmüş olsa da, dışarıda ve içeride talep yok. Finansman kanalları da daraldı. Yardım etmek için aylardır peşinde dolaştığımız IMF'nin kendisi himmete muhtaç.

Hal böyle olunca tabii ki bu kriz 2001 krizini mumla aratabilir. Açıkçası dış âlemdeki gelişmeler içeriye daha yeni yeni yansıyor. Ancak, 2009 yılının ikinci yarısında, bilhassa Obama ve paketinin işe yaraması durumunda, Türkiye kesinlikle çok daha önce ve daha hızlı olarak yaralarını sarmaya başlayacak. Dışarıda büyük bir 'güven erozyonu' yaşanırken, içeride talep yetersizliği var. Dışarıda güveni tazelemek ve ardından bunun talebe yansımaları temin etmek çok zor. Oysa bizde ortak bir iletişim ve dayanışma ile iç talebi hareketlendirmek kolay. Gerçekten de TOBB Başkanı Rifat Hisarcıklıoğlu çok isabetli bir şekilde bu noktaya temas ediyor: Kriz kolay para akıtılarak ve piyasaların ardına düşerek çözülecek türden değil. Esas olan güveni tesis etmek üzere kredi kanallarının açık tutulması, işletmelerin işletme sermayelerinin takviye edilmesi, ihracat kredilerinin devreye sokulması, işçi çıkarmayı önleyici desteklerin devreye girmesi suretiyle iç talebin harekete geçirilmesi. Bunu temin etmek üzere hükümetin elinde yeterince araç var gözüküyor.

Tersinden de bakalım, eğer bu başırlmazsa yüzde 20'leri aşan orandaki ihracat gerilemesi, yüzde 15'leri aşan sanayi düşüşü, yüzde 64'lere gerileyen kapasite kullanım oranları ile ekonominin 2009'da bırakın yüzde 3-4 büyümesini, yüzde 10'ları aşan oranda rahatlıkla küçülmesi beklenmeli.

O halde mali disiplin, enflasyon mücadelesi odaklı lafları bir kenara bırakmak lazım. Allah'tan enflasyon ve cari açık tepetaklak düşmeye başladı. Merkez Bankası'nın faizi düşürmek için eli güçlendi. Para Politikası Kurulu'nun bugünkü toplantısından en az 100 baz puan indirim bekliyorum. İşler tersine giderken banka nasıl 'şok etkisi' yapmak üzere 400 baz puan artışa gidebilmişti, şimdi de tersi yönde aynı şoku yapmalı. Bunu tek bir ayda değil ancak en fazla iki ay içinde başarmalı ve politika faiz oranlarını bir an evvel yüzde 12 bandına geri çekmelidir. Dünyanın 'sıfır faize ve durgunluğa' çakıldığı bir ortamda akıl dışı bir faiz cenneti olmaya gerek yok. Böylece kurda yaşanan son artışın da orada kalıcı olmasını temin etmiş oluruz. Bu faiz düşüşüne rağmen Türkiye'ye yabancı sermaye girişleri devam edecek, korkmayın.

Birkaç ay daha dişimizi sıkacağız. Ancak krizin gereğini yapmalı ve işbirliği ve ortaklıkları çok etkinlikle denemeliyiz. Baksanıza hükümet "Birleşin, vergiden muaf olun." diyor.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Merkez Bankası'nın faiz kararı ve sonrası

İbrahim Öztürk 2009.01.19

Herkes yazdı, ben de yazmazsam olmaz. Gündem Merkez Bankası (MB)'nın 'Şaşırtan, beklenmeyen, hatta şok eden' faiz indirimi kararı. Şabloncu ve ezberci bazı yerli-yabancı 'uzmanların' ömrü zaten şok olmakla geçiyor.

Perşembe günü gelen faiz indirimi beklentisini zaten çarşambadan kaleme aldığımız için biz şaşırmadık. 'En az bir puanlık faiz indirimi' istemiş, bunun gerekçelerini de sıralamıştım. Beklentimizi de şöyle derinleştirmişiz:

İşler tersine giderken banka nasıl 'şok etkisi' yapmak üzere 400 baz puan artışa gittiye, ekonominin yere çakıldığı, cari açık ve enflasyon baskısının olmayacağı bir yılda, beklentileri şekillendirerek kredi kanallarını açık tutmak ve böylece iç piyasayı hareketlendirmek üzere şimdi de tersi yönde aynı şoku yapmalı. Bunu tek bir ayda değil ancak en fazla iki ay içinde başarmalı ve politika faiz oranlarını bir an evvel yüzde 12 bandına çekmeli. Banka da aynen bu gerekçelerle beklentim doğrultusunda faizi yüzde 13'e indirdi. Bir sonrakinde de yüzde 12'yi görebiliriz. Beklenen enflasyona göre (yüzde 7,5) Hazine'nin reel borçlanma faiz oranları da kabaca yüzde 5'lere gerileyecek. Esasen böylece tarihî bir seviye yakalanmış olacak olsa da, yaşanan bu büyük durgunluk ortamında bu bile çok yüksek bir faiz olmaya devam edecek. Daha da geriletebilir mi, bunu da süreci dikkatle izleyip görmek gerekir.

Açıkçası MB krizde çok etkin bir şekilde devreye girdi. Güven tazeledi. Öncü rol üstlendi. Bütün ekibi tebrik ederim. Beğenmeyenler her zaman olacak. 70 milyon futbol teknik direktörünün olduğu bir ülkede, varsın birkaç milyon da MB başkanı çıksın! Şimdi bir kesim "Kriz gelirken MB 2006'dan beri yanlış yaparak faizi çığınca artırdı. Ekonomi yere çakıldı, enflasyon da buna rağmen düşmedi." noktasında.

Açıkçası ben de 'maliyet şoklarına dayalı ithal enflasyon ortamında yüksek faizle enflasyon düşürülemez' diye yazmıştım. Ancak MB zaten faiz kararı ile enflasyon hedefi arasında kısa vadede böyle bir ilişki kurmuş değildi. MB enflasyona neden olan unsurları ayırıştırıp, maliyet ve tüketici kredilerine dayalı borçlanma ile 'çıldırılmış' talep boyutuna baktı. "Süreç dışsal olup kontrolümüz dışında. Araçlarımız da sınırlı. O halde eldekini en etkin kullanıp, bu şokun ikincil etkilerini kontrol edelim, kalıcı bir şekilde ekonomiye sirayet etmesin." dedi. Bunun anlamı da doğal olarak 'faizi artırıp, tüketimi kesmek' ve öyle oldu.

Enflasyon virüsünün yaşadığını bilen MB, bu değerlendirmesinde haksız mıydı? 2006 ortasında o faiz artışı yapılmasa, küresel bozulmaya rağmen tüketici kredileri ve özel sektör dış borçları daha da çok artsa idi, bu krizde bankacılık sistemi ne durumda olurdu? Açıkçası MB acıtan reçete ile kangren olmadan bir yanılsa neşter vurdu.

Ancak MB, daha az bir faiz artırımını ile de bu sonucu alabilirdi. Dozu kaçtı. Keza MB'nin küresel krizi, daha doğrusu bunun tam zamanını ve büyüklüğünü öngörememiş olması, o faiz artırımını kararını bugün daha da tartışmalı hale getirmiştir. 2006'nın başından beri ben de defalarca "ABD'nin tetiklediği küresel kriz geliyor." diye yazdım. Ancak tam takvim vermek kimin haddine.

Gelelim bugüne. Şimdi de bazıları 'krizde böyle tepe takla faiz mi düşürülür? Zira kur fırlar, yabancı sermaye gelmez' ezberinde diretiyor. Bu lobinin başında da ABD'yi çökertip rezil olan 'reytingciler' ile hâlâ onların raporlarını tercüme etmeyi iktisatçılık zanneden bazı yerliler var.

Oysa bu faiz indiriminin ne kadar doğru bir karar ve sonuçlarının ne kadar isabetli olduğunu göreceğiz. Kendimi yormayayım, cumartesi günü yazısında M. Ali Yıldırım Türk durumu çok güzel özetlemiş: "Mevduat ve Hazine faizleri düşecek. Bu beklenti ile bankalar seçici olarak kredi açmaya başlayacak. Piyasalar nakit açısından bir miktar rahatlayıp, ticari faaliyetlerde beklenenden önce kıpırdanmalar olacak. Halen reel olarak yüzde 6-7 oranında getiri sağlayan Hazine kağıtlarına yabancı ilgisi devam edecek. Sermaye girişi hemen her kategoride devam edeceğinden dövizde satış baskısı olacak. Ancak döviz fiyatlarında istikrarlı seyrin korunacak." Aynen katılıyorum.

Nazım Hikmet Türkiye'ye, ben Moskova'ya!

İbrahim Öztürk 2009.01.22

Hafta sonu Rus-Türk İşadamı Derneği (RUTİD)'nin konferans konuğu olarak Moskova'daydım. 'Küresel krizde şirketlerin alabileceği tedbirler'i tartıştık. İki yazı ile konu çerçevesindeki görüşlerimi paylaşmak istiyorum.

Moskova öncesinde bir grup Rus aydınla buluşmuştum. Çoğu Türkçe bilen, soğuk savaş döneminde Türkiye ile ilgili olarak Rusya'da beyin yapıcı "beyaz saçlı" bir ekip. Rus meslektaşlarımın ben konuştukça bir hayli şaşırdıklarını gördüm. Zira bir çok bildikleriyle uyuşmayan analizler yapıyordum.

Şaşırmalar boşuna değil, Türkiye konusunda "yanıltıldıklarını" düşünüyorlar. Bunun nedeni var. Yurtdışındayken Türkiye uzmanlarının maalesef ideolojik olarak marjinal, halktan kopuk sınırlı kaynaklara mahkûm olduklarını fark ettim. Bu nedenle bakış açıları kırılmaya uğrayınca analizler de fena halde "oryantalist" kalıyor, öngöründe bulunamıyorlar.

Örneğin yurt dışında yapılan birçok "akademik çalışmanın" dipnotları sadece ve sadece bizim Yerli Pravda'ya dayanıyor. Birçok kütüphane ve araştırma enstitüsünde daha düne kadar sadece bu ve bunun biraz daha sulandırılmışı olan iki gazeteyi görüyordum. Bu haksız ve tahammülsüz yapılanmada ideolojik devletin yurt dışı misyonlarındaki "katı" yapılanması adeta öncü rolü üstlenmişti. Aydını ile atanmış bürokrati el ele vermiş, belli ki Türkiye'nin kendi çalıp kendi oynadıkları türden bir açıdan algılanmasını istemişler. Şimdi ise artık dış dünya Türkiye'yi çok daha çeşitlenmiş kaynaklardan takip edebiliyor. İnternet çağında artık her yol açık. Böylece farklı ve özgür medya, akademik camia, STK'lar Türkiye'yi ileriye taşıdıkça, eski statik modellere göre pozisyon alanlar şimdi zihin mimarilerini ve entelektüel haritalarını yeniliyor.

Rusya'da Türkiye'nin temsilinde büyük bir değişim yaşanıyor. Dünyanın dört bir yanında Türkiye'yi gururla temsil edenler, burada da aktifler. Soğuk Savaş döneminde Rusya'nın emperyalizm karşıtlığını istismar eden bir klik, bu çocuklara oralarda haksız yere kan kusturdular. Ancak emekler neticesini veriyor. Neymiş efendim, orada Amerikan çıkarlarına hizmet ediyorlarmış. Kendileri hep birilerinin çıkarına kullanılmışlar ya. Kafadaki şablon buna basıyor. Oysa medeniyet duruşu olan bu toprağın çocukları, "bütün insanlığın hayrına olmayan bir çözümün, bizim de hayrımıza olmayacağı" felsefi duruşundan hareket ediyorlar. Sabit pastanın paylaşımı kavgasının yerine, pastayı, barışı, kardeşliği büyütecek sinerjileri ikame etmeye çalışıyorlar. Bu yüzden ne ABD, ne Rusya ve ne de Afrika'daki varlıklarında izah edemeyecekleri bir nokta var. Medeniyetler diyalogunun mimarları omuzlarının üzerinde onurlu bir baş taşıyorlar. Kendi halkını bile kamplara ayırıp iten kanak kafa, olsa olsa "diyalog" lafıyla dalga geçer.

İki ülke arasında dostluk ve ekonomik ilişkilerin gelişmesi için iki ülkede de karşılıklı olarak diğer ülkeyi bilen, seven, olumlu yakalaşan bir neslin olması gerekiyor. Ortak paydayı büyütmenin şartı bu. Rusya'nın emperyalizm karşıtlığını rüşvet ve haraca bağlayan bizdekiler, bu konuda hiç bir adım atmadılar. Bir Rus aydınının ifadesiyle "gelip ideoloji sattılar". İşte bu ekibin gerçek yüzü Moskova'da görülüyor. Orada da itibarlarını kaybediyorlar.

Gitmişken Nazım'ı da ziyaret ettim. Kar ve kışı bol bir ortamda sevenlerinin ziyareti ve karanfilleri hiç eksik olmuyormuş. Menderes'in itibarının iadesi ile Nazım'ın "affedilmesinin" muhafazakar çevrelere kalmış olmasını unutmayınız.

Nazım'ın görüşlerine ne kadar katılıyorum? Okumadım ki! Ben Necip Fazıl okuyanların Nazım okumasının "caiz" olmadığına inandırılmışım. Gençliğimize yazık ettiler. Şimdilerde kirli yüzü yavaş yavaş ortaya çıkan "o irade", varlığını toplumu kamplara bölmeye borçlu çünkü.

Nazım'ın Anadolu'da sakin bir Çınar arayışı onun "köklerden" ve "halktan" kopmadığını gösteriyor. Zulmün tarihi eski. Ülkesini terk etmek zorunda kalanların "hain", kovanların ise daha "vatansever" olduğuna dair hiçbir kanıt yok. Nice hainlerin devlet nişanesi alıp aramızda dolaştığı bir dünyada, Nazım'ı "affetmek" iddiası, olsa olsa tarihin traji-komik olaylarından birisi olur. Gelecek yazıda ekonomiyle devam edeceğim.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Moskova'da Türk işadamlarıyla...

İbrahim Öztürk 2009.01.26

Moskova'da hafta sonunda katıldığım Rus-Türk İşadamları Derneği (RUTİD)'ndeki konferansın değerlendirmesine devam ediyorum. Konferansa 100 kadar katılım vardı.

Çoğunluğu oradaki Türk şirketlerinin yöneticilerinden oluşuyordu. Moskova dış ticaret müşavirliğimizden yetkin uzmanlarımız da toplantıya katıldılar. Türkiye, çok kısa sürede 130 milyar dolar ihracat düzeyine, devlet-toplum arasında kurulan bu takım oyunu sayesinde ulaştı. Yarasalar en çok da bu takım oyunundan ürküyor, bunu sabote etmeye çalışıyor. İnşa etmekte beceriksiz olan bu ekip, yıkım işinde bir hayli maharetli. "Yapmak" kabiliyet ister, yıkım ise tam da kaba-sabaların yapabileceği bir iştir, kolaydır yani.

Rus ekonomisi büyük oranda enerji-emtia, silah ve bazı imalat sanayii ürünleri ihracatına dayanıyor. Ticaret hadleri lehte olunca rezervler birikiyor, ortam bozulunca bir anda eriyip gidiyor. Bu yapı nedeniyle dar bir alandaki sektörler canlanırken, geride sadece tüketim tetikleniyor. Para çok dar bir kesimden kazanılıyor ve sınırlı sayıda kişinin cebine gidiyor, gelir dağılımı bozuluyor, ekonomide derin çürümeler oluyor.

Bu nedenle Rusya'nın görevi, iyi konjonktürde kazanılan dövizin etkin bir piyasa ortamında, şeffaf ve adil teşvik ve yönlendirme mekanizmaları ile ekonomiye geri döndürülmesi, üretim ve ihracat yelpazesinin dönüştürülüp çeşitlendirilmesi. Sanayi tecrübesi derin olduğu için bu anlamda Rusya'nın önü açık. Ancak "tembellik" ve "motivasyon" temel sorun. Bir de büyük bir demografik sorun var. Mesele gidip aile ve ahlaka dayanıyor. Bu dediklerimin bilhassa Putin'den beri Rusya farkında.

Moskova'da gözlemlediğim kadarıyla Türkler daha çok ticarete yoğunlaşıyor. Tekstil, mücevherat, sebze-meyve başta geliyor. Mücevherat işinde iyi işler başaranlar var. Gerek mağaza sayısı, gerek ciro hacmi olarak Türkiye'den çok daha ileride olanları var. Hatta sadece Rusya pazarına çalışan, "markalaşma yolunda" örnekler de var.

Üretimde ise birkaç büyük grup pozisyon almış. En iddialı olduğumuz sektör ise kuşkusuz müteahhitlik alanı. Bu arada Türklerin her yerde kendine bir "merdivenaltı" bularak kuytu ortamlarda amip gibi çoğalma hastalığı buralara da sirayet etmiş. Buna başta Türklerin izin vermemesi gerekir. Hem kaynaklar israf olmasın hem de imaj bozulmasın.

TOBB-TİM ortaklığı ile kurulan alışveriş merkezinin satılacağı yönünde söylentiler duydum. TOBB ve TİM'in amacı kısa vadede ticaret değil, neticeleri uzun vadede alınacak tarzda ülke tanıtımına ve lobiciliğine zemin hazırlamak olmalıdır. Bu tür mekanlar elden gittiğinde, daha yeni yeni dikiş tutmaya başlayan arayışlar bir anda sahipsiz kalacağından, durumu TOBB ve TİM yetkililerinin yeniden değerlendireceklerini umuyorum.

Moskova'da düşüğünden en yükseğine kadar dünyanın her yerinden mallar var. Ancak gelecekte Moskova ve benzeri zengin şehirlerde sadece kalite ve marka olanlar ayakta kalabilecek. Bir ikinci grup ise henüz dünya

devlerinin tenezzül etmediği, ancak esnek ve hızlı davranma kabiliyeti olan girişimcilerin deplase olabileceği "niş marketler". Yani boş ancak kimsenin fark etmediği kazançlı piyasalar.

Esasen küresel rekabetin azıttığı bir ortamda ayakta kalıp markalaşmaya gitmek için "farkımız" anlaşılmalı. Ancak "farklı olacağım" derken faydasız işlere de bulaşmamalı. Büyük küresel sermayedarın korkunç paralar dökerek uzun vadede tetiklediği talep ve oluşturduğu piyasa, bizim için hem ahlaki değil, hem de cesametimiz buna yetmez. Gerçek ihtiyaçlara odaklanılmalı, piyasaya hızla girilmeli, yenilikçi olunmalı, ürün çeşidi artırılmalı. Kaliteyi tutturunca da artık buradan markalaşmaya sıçranılmalı. Bunu da aşırı bireysellelikle başarmak zor olduğundan, dışı açılımda etkin ortaklık veya işbirliği modelleri denenmeli.

Bu köşede sürekli olarak "hicretin bereketini" vurguluyorum. Mustafa Çalkan (Çalkan Grup), Moskova'ya "garson" olarak gidip de, şimdi 800 kişi çalıştırıp, Rusya'da marketler zincirinin en büyük et tedarikçilerinden biri haline gelen bir girişimci. Kara kışta, gece ziyaret ettiğim tesisler, bir zamanlar Lenin'in yazlık bağ eviymiş, iyi mi.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Acele işe 'lobi' karışır

İbrahim Öztürk 2009.01.29

Hükümetin krize yönelik aldığı tedbirler yerinde ve yeterli mi? Bir kesim, "Herkes tedbir aldı, bir tek bizim hükümet hiçbir şey yapmadı." diyor. Başkaları "Bazı tedbirler olsa da geç kaldı." eleştirisinde bulunuyor.

Bir kesim ise tedbirlerin yetersiz olduğu görüşünde. Bir de şu 'hani bizi teğet geçecekti' geyiği var!

Benim görüşüm kısaca şu: Bugün işimizi kısmen rahatlatmış olabilecek ikinci nesil reformlarda gecikme var. Bu reformları hükümet, 2006 yılından beri defalarca denedi. Ancak Ergenekon iradesi ile devletin tepesinde buna yataklık yapanlar devreye girdi ve Türkiye'yi gündeminden büsbütün kopardı. Yaptırmadılar yani.

Bunun dışında kısa vadede acilen alınabilecek tedbirler ise alındı. Gecikme olduğunu düşünmüyorum. Alınan tedbirler yetmeyebilir, ancak kaynaklar bu kadar. 'Bu kadarı yeter' diyen bir işadamı görmüş değilim. Vermenin sonu yok, oysa kaynakların var. Dünya ile birlikte bir bedel ödüyoruz.

Sahi bana tedbir aldığı için krizi teğet geçmiş bir adet ülke gösterin. Tedbir almakta öncü davranan ABD'nin, AB'nin, Japonya'nın son istatistik verilerine, mesela ihracatına, sanayi üretimine, batan şirketlerine, işsizlik rakamlarına bakınız. İngiltere neredeyse bütün bankalarını devletleştirdi. Paketse, o da açıldı. Faizleri son 315 senenin en düşük düzeyine çekti. Sonuç ne? Kocaman bir 'resesyon'. Açılan paketlere, şırınga edilen trilyonlarca dolara rağmen ABD'de her biri bütün Türk bankalarını bir kalemde satın alacak kaç tane asırlık çınar sarsılıyor, batıyor. ABD'nin işsizliği İkinci Dünya Savaşı sonrasının zirvesinde. Japonya aynı durumda. Bizde millet hâlâ "2001 krizinde bile bu kadar kötü değildi." diyor.

Sözün ve tedbirin bittiği yerdeyiz. Yani eğer bir musibet gelmişse, bunun sebepleri konuşulur, ancak bir gecede yapılacak muamele ile hastayı yoğun bakım odasından çıkartıp eve gönderecek bir reçete yok. İş, psikolojinin döndürülmesinde. Obama'nın paketi bundan dolayı kritik. Biz ise içeride istikrarı koruyup, dayanışmayı sağlayıp, psikolojileri bozmaktan kaçınarak dışarının düzelmesini beklemekteyiz. Alınacak tedbirler de her yerde birbirinin aynısı olmak zorunda değil. Bir yanda tedbir alması gereken, öte yandan tedbirlerin sonuç vermesini beklemesi gereken ülkeler olabilir. Bana göre Türkiye, aldığı tedbirlerden sonra sabırla başkalarının kendi sorunları için aldığı tedbirlerin netice vermesini beklemek durumunda.

Keza herkesin aynı yönde aldığı tedbirler durumu, dengeyi değiştirmeyebiliyor. Mesela, sadece bizde devalüasyon olsa idi belki ihracatımız bu kadar düşmezdi. Ancak her yerde bu süreç yaşandı. Keza, sadece biz faiz indirsek sermaye bir yere kaçardı belki, ancak herkes indirdiği için bizden bir yere kaçamıyor, kaçacak olan da zaten faize bakmadan kaçıyor.

Son olarak 'geç kalındı' lobiciliği yapanlar, 'yangında hep ilk biz kurtarıldık' ezberinden geliyor. Krizde yeteneksiz ve cesaretsiz bürokrat ve siyasetçilerin ensesine biner, istediklerini kopartırlardı. Eğer o dönemde hükümet paniklese ve piyasaların ardına takılsa idi, 2001 krizinde olduğu gibi bankalar kârını cebe indirirken, şirketler yeniden borçlanabilirken tüm sorunlar Türk milletine fatura edilecekti. Aradan geçen zaman gösterdi ki, lobiciler krizi istismar ediyormuş. Örneğin önceleri Türkiye'nin finansman ihtiyacını 80 milyar dolardan 130 milyar dolara kadar uçuk seviyelerde telaffuz edip, külahlı ters giydirmek istediler. Oysa beklentiler netleşmeye başladı. Türkiye'nin 2009'daki finansman ihtiyacı sadece 35 milyar dolar kadar olacak. 20'si cari açıktan, geri kalan ise kısa vadeli dış borç finansmanından geliyor.

Başbakan 'e-muhtıra' olayında olduğu gibi, kriz lobicilerine karşı da bir kez daha ezberi bozdu. Kaos tüccarlarının restini gördü. İlk defa bir hükümet, krizin peşine takılmak yerine önünde gitti. Kurtarılması gereken kesim ve alınması gereken tedbirler de bu arada netleşti. Hükümet KOBİ, esnaf ve dar gelirlinin bu süreçten en az etkilenmesi için kesenin ağzını yılın son ayında iyice açtı. Süreç, alınan tedbirlerle devam ediyor.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Davos 2009: Toplanmak yetmez, fikir de gerekli!

İbrahim Öztürk 2009.02.02

Kriz, finans kapitalin asırlık 'tapınaklarını' paramparça ediyor. İşsizlik çığ gibi büyüyor, piyasalarda yaprak kıpırdamıyor. Derken öyle gözüküyor ki, sonuçsuz toplantılar serisine Davos 2009'da bir yenisi daha eklendi.

Önce 2008 yılının son çeyreğinde G-8'ler toplandı, ancak dağ fare doğurdu. "Aman kimse krizi bahane ederek korumacılığı aklının ucundan geçirmesin, işler iyice çığırından çıkar." şeklinde aba altından sopa gösterildi, o kadar. Keza adeta 'kayıp İmam'ın dönüşünü' bekler gibi ABD 'Burak' Hüseyin Obama'nın seçilmesine kilitlendi. Irak'ın zalim Hüseyin'ini tarihe gömen ABD, kendi kurtuluşu için de bir başka Hüseyin'e sığındı. Tabir yerinde ise mağlup ve yorgun kovboy Düldül'e binip güneşin battığı yerden kaybolurken, şimdi umutlar adeta Burak'a binip geliyor havasına büründürülen bir siyah adama bağlandı. Obama işe hararetle giriş yaptı. İlk tespiti "Gerekli radikal tedbirler alınmazsa bir nesli kaybedebiliriz." şeklinde.

Son olarak, her yıl İsviçre'nin Davos kasabasında düzenlenen Dünya Ekonomik Forumu'nun 39.'su, dünyanın yeni arayışlarda ne kadar ciddi olduğu konusunda ipuçları veriyor. Davos'un geleneksel gündemini uluslararası sermayeyi çekmek üzere sergilenen gayretler teşkil eder. Ancak bu yıl forumda doğal olarak esas gündem kriz ve çıkış yollarına kaydı. Küresel mali sistemin istikrara kavuşturulması ve ekonomik büyümenin canlandırılması acil ve kritik önemde. Kriz sonrası dünyasının yeni değerleri ve liderlik biçimleri, bilim, teknoloji ve yenilikçi ekonomik büyüme modelleri de yine çok önemli gündem maddeleri.

Bütün bu meydan okumaların üstesinden gelmek üzere şimdi umutlar bir kez daha piyasadan devlete kaymış durumda. Bu yüzdendir ki, forum, işadamları zirvesi olmaktan çıkıp, adeta bir devletler zirvesine dönüştü. Anlayacağınız, tahterevallı gibi, bir yanda sözde 'piyasalar', diğer yanda 'devlet' var. Tam Batı tarzı bir

polarizasyon. Harmoni yok, düello var. Biri gelip güya diğerinin tahribatını yok ederken, bu sırada kendi aşırılıkları sorun haline geliyor. Bana öyle geliyor ki, kazanan ve kaybedenlerin çok fazla değişmediği bir oyun oynanıyor. Hatta oyunun mimarisi tümüyle buna dayanıyor gibi. Birinci kural; hep ben kazanırım. İkinci kural ise; kazara sen kazanırsan, birinci kural gereği, oyun yeniden başlar. Ta ki, ben kazanana kadar! Bu ortamda temel felsefe şu: Öyle bir değişimcilik oyunu oynayalım ki, aslında hiçbir şey değişmesin! İşte şimdiki değişimde devlet bir kez daha merkeze davet edildi. Piyasalar döneminde başını alıp gidenler, devlet döneminde de 'yangında ilk kurtarılacaklar' listesinin başında. Bunun meşruiyet fetvası hazır: Batırılmayacak kadar büyük! Bunu, 'canı cehenneme' denilecek kadar 'küçük' olanlar düşünsün.

Tarih gösteriyor ki, fikir olmadan zikir olmaz. Sorun, dünya sistemine yön veren iradenin samimi olarak kalıcı çıkış yolu arayıp aramadığıyla ilgili. Samimiyet, gerektiğinde kapitalizmi tarihin çöp sepetine atmaya hazır, önyargısız arayışı gerektirir. Davos'ta toplanan pek ünlü iktisatçılar "Sakın alternatif aramayı aklınızın ucundan geçirmeyin." diyerek sorunu ötelemeyi yeğlediklerini gösterdi.

Davos'tan geriye sadece bir delikanlı adamın vakur duruşu hatıra kalacak! Bence Davos'ta insanlığın namusunu kurtaran adam Başbakan Erdoğan olmuştur. Zira münafıklık çukurunda debelenen dünyaya 'kral çıplak' diyecek biri gerekiyordu. İnsanlığın önünde asırlarca hakikatin aynası olmuş bir millete önderlik yapmak tam da bunu gerektiriyor. Erdoğan sayesinde nice yalancı fecirlere şapka çıkardığımız da bir kez daha anlaşıldı. İçinde adam olmayan elbiselere ne kadar çok temenna çekmişiz meğer!

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Krizde harcayalım mı, tasarruf mu edelim?

İbrahim Öztürk 2009.02.05

Başta ABD, Japonya ve AB olmak üzere felaket haberleri finans sektöründe göreceli olarak azalırken reel ekonomide yoğunlaşıyor. Üretim, gelir ve istihdam kayıpları ürkütüyor. Önü alınamazsa bu sürecin dönüp bir kez daha finans sektörünü vurması kaçınılmaz. Bu, tam bir felaket olur.

Bu ortamda harcama yapmanın mı tasarrufun mu daha evla olduğu tartışılıyor. Bu yılki Davos toplantılarında ilk defa tasarrufa aşırı önem verildi. Haberlere göre özel helikopterler devre dışı kalmış, yemek menüleri mütevazılaşmış, partiler iptal edilmiş. Zenginler kulübünde sergilenen bu üç günlük "tasarruf şovu" dahi küresel kapitalizmin geldiği yeri ifade etmesi açısından çok önemli. Zira bu tercih, bir yandan büyük bir mali kaynak açlığı çekildiği için herkesin bulduğu kaynağın üzerine oturduğu ve kullanmaktan kaçındığı bir ortama, yani aşırı tasarruf kasılmasına denk geliyor. Bu yüzden kredi piyasaları çökmüş, çalışmıyor. Öte yandan üretim ve istihdam çarklarının dönmesi ve büyük bir küresel durgunluğun önlenebilmesi için de aktörlerin harcama yapmaya ikna edilmeye çalışıldığı biliniyor. Aksi takdirde mali piyasaların da çöküşüne doğru yol alacağız.

Böyle bir ortamda "fakirler sabretsin, zenginler şükretsin!" önerisi bir işe yarar mı? Bir bakalım. Kriz ortasında fakir için en iyi sabır "tasarruf", zengin için en iyi "şükür" ise bolca harcamak ve infak etmek olmalı. Modern iktisadın "tasarruf paradoksu" denen kavramı, olayı daha anlaşılır kılıyor. Buna göre sermaye birikimi için tasarruf yapıp, bu kaynağı etkin yatırımlara dönüştürmek gerek. Böylece gelecekteki refah için şimdiki tüketim ertelenmeli.

İyi de, talep edilmeyen ve tüketilmeyen mal ne işe yarar? Bu şartlarda ne üretim, ne de yatırım devam edebilir. Bunun anlamı da şu: Eğer herkes tasarrufa abanırsa, esas bu gelecekteki umumi tasarrufları ortadan kaldırır. O halde bazıları tasarruf etmeli, bazıları da harcamalı mı?

Son 20 senede olan buydu. Asya tasarruf ederken Amerika sorumsuzca harcadı. (Bu arada hani zengin tasarruf eğilimi fazla, fakirinki ise düşüktü!) Diyelim Asya'yı despotizm zorunlu tasarrufa yöneltti. Peki buna göre Amerika'yı demokrasi mi tüketime çekti? Bunun cevabı "hayır"; ancak ABD'nin mutluluğu şimdilik başka yerlerdeki paryalık hikâyelerine dayanıyor.

Konuya dönelim, küresel bir krizi önlemek üzere yıllardır ABD, Asya'ya yalvardı: "Yeter artık, tasarrufu bırakın da biraz da harcadın. Bizden mal alın da kurtulalım." Asya bunu kabul etmedi ancak tasarrufuyla ABD'yi finanse etmeyi tercih etti. Geleceğin refahı için katmerli bir tasarrufa yöneldi.

Japonların tarihî bir stratejisi var. Ya savaş, ya ticaret, ya da bu adadan göç etmek. ABD son çare olarak bu krize sarıldı. Dünyanın ABD'deki tasarrufunu yok edip, iç etti.

"Harcamak mı, yoksa tasarruf yapmak mı evlâdır?" konusuna dönelim. Makas ilk defa bu kadar daraldı. Kapitalizm genellikle bu çelişkiye düşmeden mimaride ufak tefek değişiklikler yaparak kaldığı yerden yoluna devam etmeye çalışırdı. Bu yüzden durgunlukta harcamacı Keynezyen model, enflasyonist baskı altında ise daraltıcı para ve maliye politikaları benimsenirdi.

Şimdi ise kimse tasarruf ile harcamada bir tercih yapamaz duruma geldi. Çanlar kapitalizm için çalışıyor.

Belli ki yine birilerinin tasarruf etmesi, birilerinin ise tüketmesi şeklinde süregelen model tekrar ısıtılıp önümüze konulacak.

Ancak "fakir tasarruf etsin, zengin daha çok harcasın" önerisi bu aşamada geçersiz kalıyor. Zira az sayıda zengin, çok sayıda fukaranın bıraktığı "harcama boşluğunu" doldurması için çatlayıncaya, patlayıncaya kadar yemesi, bu arada küresel gelir dağılımının da iyice bozulması gerekiyor. Hani "radikal değişiklikler gerekiyordu." Thomas Friedman'ın Obama'ya çağrısı nerede kaldı: Lütfen radikal olunuz!

Esas olan, zengini daha makul harcatacak, büyük çoğunluğu daha insani bir çizgiye taşıyacak bir düzenin gereğinde anlaşılmış olmamız. Ufukta bu gözükmüyor.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Türk şirketlerinin gelecek arayışları (1)

İbrahim Öztürk 2009.02.09

Bir süredir ilgi sahamı yurtdışındaki Türkler üzerine kaydırılmış durumdayım. Bu yüzden elden geldiğince yurtdışı toplantı ve konferanslara icabet etmeye gayret ediyorum. Artık Çin, Hindistan, Kuzey Afrika ve kısaca dünyanın her yerinden gelen rekabet baskısı Anadolu'nun en arka mahallelerine kadar sirayet etti.

O halde Türklerin 'iç pazar' diye bir kavramın kalmadığını acilen öğrenmesi gerekiyor. İlgi sahasını, malını satma ihtimali olan bütün coğrafyalara kaydırması şart.

Türk şirketlerinin dışa açılması gündemini birkaç yazıda tartışmak istiyorum. Konuya üretim ve markalaşma ile başlamak gerek. Türkiye'de şirketlerin az çok başardığı hususların başında üretim geliyor. Bu konuda rüştümüzü ispat ettik. Rusya ve İran'ı da içermek üzere, Balkanlar'dan Doğu Avrupa'ya, Kafkaslar'dan Orta Asya'nın derinliklerine Türk cumhuriyetlerine, Ortadoğu'dan Kuzey Afrika'ya kadar olan Türkiye'yi çevreleyen dev coğrafyada sadece Türkiye üretim ekonomisi oturtmuş, çeşitlendirmiş, kaliteyi tutturmuş, ihracatının yüzde 90'ını imalat sanayiine kaydirmiş ve bunu dünyanın en zoru olan Avrupa pazarına satabilir hale gelmiştir. Yapılan ve yapılacak reformlarla, büyüyen ekonomisi, hızla artan kişi başına geliri ve genç nüfusu ile Türkiye, gelecek dönemin üretim üssü olacaktır.

Ancak bu önemli kazanımı şimdi iki alanda hızla taçlandırmamız gerekiyor. Birisi markalaşma, diğeri ise pazarlama. Dışa açılmada bu iki husus kritik değerde.

Geldiğimiz aşamada şirketlerimizin üretim gerçeği ile pazarlama gerçeğini birleştirmeleri şart. Şöyle ki; fiilen üretimden çekildiği halde markasını, dağıtım zinciri üzerindeki hakimiyetini, üretim üzerindeki organizasyon kabiliyetini sürdürerek dünyanın dört bir yerinde fason olarak imal ettirdiği malları satıp esas kârı kendi cebine indiren küresel şirketler tarafından kuşatılmış durumdayız.

Fasoncunun kaderi geceleri uykusuz geçirmektir! "Acaba bu iş bir gün elimden alınıp başkasına verilir mi?" kaygısı yer bitirir. Bir çeşit 'köledir' o. Küresel şirketler aynı malı dünyanın çeşitli yerlerinde onlarca firmaya ürettirerek tek bir firmaya bağlı kalmadığı gibi, her bir firmanın ensesine oturuyor, standartları tanımlıyor, hatta alacağı fiyatı da 'dikte' ediyor. Sana kalan ise efendinin emrettiği fiyat için maliyetleri tutturmak. Bu iş ne kadar uzarsa uzasın, günün sonunda yaptığımız şeyin adı 'amelelik', sonu da aslında 'fukaralık' olacaktır.

Bakınız, Türkiye'nin ihracatı beş-altı sene zarfında 30 milyar dolar sınırından 130 milyar dolar sınırına ok gibi fırladı. Yakın gelecekte 500 milyar dolar hedefi son derece görülebilir hale gelecek. Ancak Türkiye'den dünyaya akıp giden devasa hacim içinde üzerindeki 'markaya' baktığınızda kaç adet Türk markası görebiliyoruz? Dünya markalarının Türkiye'de üretim yapması iyi, ancak bu yeter mi? Artık büyük markalar ürettikleri ülkenin bile adını koymaz oldular. Adam, örneğin, 'Made in Sony' yazıyor. Artık marka arayan dünyalı bununla yetiniyor. "Benim için bu markanın kendisi garantidir, üretildiği ülke değil." diyor.

Evet, birçok dünya markasına fason parça vermiş olacağız; ancak bu ürünlerin bizim tarafımızdan üretildiğini bilen hiçbir 'nihai kullanıcı' olmayacak. İşine gelmediği her an da ülkemizden daha uygun şartlı ülkelere gidecekler. Marka başkasının, pazar başkasının, elimizde ne kalacak? Çıkarılması gereken büyük ders; markalaşma yolunda artık dev adımların atılması gereğiyle ilgilidir. Hükümetin bu konudaki gayretleri kadar şirketler kendileri için gayret sarf etmiyor. Dünyada ilk defa Türkiye 'Turquality' diye bir devlet markası oluşturarak, Türk şirketlerini bu markanın çatısı altına almaya çalışıyor.

Sistem en tepeden en tabana kadar halkı devlet kapısında el açar hale getirmiş. Kendi kaderine sahip çıkmak yerine her olayda "Hükümet nerede?" diye soruyoruz. 100 birimlik 'günah endeksi' çıkaralım. Hadi diyelim 30 birimi hükümetin olsun. Sen 70 birimlik kendi günahlarına odaklansan şirketini uçuracaksın. Devam edeceğim.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Türk şirketlerinin gelecek arayışı (2)

İbrahim Öztürk 2009.02.12

Türk şirketlerinin geleceği üretimi, markalaşma ve pazarlama alanına taşımalarına bağlı. Markalaşma konusunda kitaplar, uzmanlar, danışmanlık kurumları var. İstifade edilmeli. Ben markalaşmada Türk insanı ve

şirketlerimiz için uygun olduğuna inandığım bir kısmına burada işaret etmek istiyorum.

Küçükler genellikle büyüklere olumsuz bakar. Zira onların rekabet baskısından korkar. Oysa büyük şirketler tehdit oldukları kadar da fırsat sunarlar. Bu fırsatın en alt düzeyinde, gidip bir büyüğün çatısı altına sığınıp ona fasonculuk yapmak vardır. Geleceği en belirsiz ve tehditlerle dolu "kâr" alanı buradır. Çıkılmalı. Diğer ucunda ise büyüklerin çözüm ortağı olacak kadar işi ileri götürüp iş ortaklığı kurmak var.

Burada şunu anlamalıyız. Büyükler hantaldır ve her alana kolayca deplase olamazlar. Ayrıca büyükler, geçtikleri yol güzergahında farkında olmadıkları birçok fırsat da oluştururlar. Buna pozitif dışsalılık diyelim. Keza, çağımızda büyük balıklar küçük balıkları yutmuyor. Tam tersine, hızlı balıklar yavaş balıkları yutuyor.

Buradan hareketle, küçük şirketlerin boşlukları yakalamada alıcılarının son derece açık olması gerekiyor. Bu konuda küçüklerin yeni eğilimleri, fırsatları, talebi, teknolojiyi, sorunları çok daha hızlı yakalıyor olması gerekir. Bana göre "küçük olmaktan" kasıt erken teşhis, hızlı davranış refleksidir. Eğer işletmeniz hem çok küçük hem de hiçbir şeyi önceden göremeyecek kadar hantal, atıl, yaşlı duruyorsa, zaten siz boşuna orada ömür çürütüyorsunuz demektir. Küçük gibi esnek olan büyükleri de, büyük gibi hantal nice küçükleri de bolca görüyorum. Mesele şirketin "hayatîyetinde".

Küçükler, boşlukları yakalayıp bu küçük alanlara (niş market) hızla nüfuz etmeli, üretim ya da hizmet için pozisyon alınmalı, odaklanarak ürün çeşitliliği artırılmalı, gerekli kalite düzeyi tutturulduktan sonra buradan artık markalaşmanın yolları aranmalı. Bir başka ifadeyle, markalaşma bir sürecin son aşamasıdır. Süreç olmadan sonuç alınmaz.

Bu konuda esasen birçok başarılı örnek verilebilir. Ancak bana göre Hyundai arabalarının Türkiye pazarına sirayet ediş stratejisi hem yeni hem de benim meramıma uygundur. Türkiye oto pazarında boy göstermek her babayığının harcı değildir. Zira bütün markalar dadanmış durumda.

Buna rağmen bizim pazarda bir "boşluk" vardı. Hiçbir "büyük" ya da "ünlü" markanın doldurmadığı, doldurmayı düşünmediği, hatta dolduramayacağı. O boşluk şuydu: Bizler arabaya benzer o meşhur "kuş serisine" mahkûmduk. Aslında bunlardan kurtulmak istiyorduk. Bütün taksiler, şirket arabaları büyük oranda bu türdendi. Bilhassa lojistik sektörünün gelişmesine paralel olarak bu pazarın daha da büyüyeceği belliydi. Burada gerçekten bir otomobili daha çok anımsatan, ancak ülkemizin o sektörlerde ekmek arayan insanının alım gücünü de aşmayacak bir otomobile ihtiyacı vardı. Öte yandan piyasaya yeni girecek bir aracın belli bir piyasa büyüklüğünü de neredeyse garanti edebilmesi gerekiyordu ki maliyetleri kurtarsın.

Hyundai, Accent serisi ile işte tam da bunu yaptı. Var olan şiddetli talebi, piyasa büyüklüğünü gördü, sektörün geleceğini okudu, ülkedeki alım gücünü de dikkate alarak sadece bu kesime odaklandı. Ardından daha kaliteli başka seriler sökün etti. Piyasa payı, kalite imajı düzeldi. Hyundai, piyasaya sürdüğü en son model ile "artık ben de rüşdünü ispat etmiş bir markayım" demiş oldu.

Markalaşmada bir de "Çin stratejisi" var. Krizde Çin gibi rakiplerimiz dünyadan marka toplamakla meşguller. Önümüzdeki günlerde diyelim ki "İtalyan ürünü" diye dünyanın en yüksek bedelini ödeyerek tüketeyeğimiz birçok ürünün aslında Çin malı olduğunu bile bilmeyeceğiz. Çin hem "fiyat rekabetine" dayalı düşük katma değerli alanlarda hem de en yüksek katma değerli alanlarda karşımıza rakip olarak dönecek.

Türkler bir araya gelip konsorsiyumlar kurarak bir adet dünya markası alamıyorlar. Birlikte hareket etmeyi becerdiğimiz tek yer, savaşta cepheler. Yani ölüm kalım anı. Bu krizde öğreneceğimiz bir ders de işbirliği olacak.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Teşvikler, ekonomik ve sektörel dönüşüm

İbrahim Öztürk 2009.02.16

Türk şirketlerinin ve ekonominin gelecek arayışlarını gündemden kopmadan farklı başlıklar altında incelemeye devam ediyorum. Etkin kullanılması şartıyla şirketlerin ve sektörlerin dönüşümünde teşvikler hayati önemde.

İşadaminın bir yandan 'piyasa sinyallerini', bir yandan da geleceğin kurgulanması amacıyla dizayn edilen teşvikler üzerinden devletin verdiği mesajı dikkatlice okuyup mucibince amel etmesi gerekiyor.

Teşvik mesajına uygun olarak esen rüzgarları arkamıza almak varken, 'yok ben inat ettim, babamdan da böyle gördüm, illa benim dediğim gibi teşvik vereceksin' diretmesi gerçekten nafie ve beyhude bir çaba.

Peki, devlet geleceğin Türkiye'sini kurmak için bu kadar önemli teşvikleri nasıl en etkin bir şekilde verebilir? Son derece kritik bir soru. Zira geçmişte tam da çuvalladığımız konuların başında bu alan geliyor. Teşvik etmek için çabaladığın sektörün, işadaminın, bölgenin, projenin mahiyetini bilmeden neyi, nasıl desteklemiş olacaksınız ki? Teşvikler işte bu kaygan ortamda hep siyasi bir araç olarak kullanılageldi. Bölgesel kalkınmışlık farkları giderilemedi, sektörel dönüşüm ise adeta hiç gerçekleştirilemedi. Bu sürecin sonunda sadece kaynaklar israf edilmedi, devleti tepeden tırnağa kadar bir ahbap çavuş kapitalizminin merkezine yerleştiren bir çürüme süreci de kronikleşti.

Bu doğrultuda Sanayi Bakanı Sayın Zafer Çağlayan'ın Türkiye'nin ilk sanayi envanterini çıkartmış olması büyük bir başarıdır. Süreç bitmiş değil, bunu derinleştirip geliştirmek gerekiyor. Ancak bu haliyle bile artık 'gitmesek de görmesek de, o köy bizim köyümüzdür' zavallılığından kurtulduk. Çünkü gerçek âlemde 'gidemediğin ve sahip çıkamadığın yer senin değildir' ilkesi geçerli.

2001 krizi sonrasında mecburen yapılan reformlar ve bir de AK Parti hükümetinin kararlı ve akıllı tutumu sayesinde teşvikler geçmişe nazaran daha bir akıllı, belli bir strateji dahilinde verilmeye başlandı. Bunun sonuçları kabına sığmayan Anadolu'da görülüyor. Açıkçası ben son birkaç yeri gezip görene kadar teşviklerin bu kadar işe yaradığını algılamış değildim. Son olarak konferans için gittiğim Lüleburgaz, Düzce ve Osmaniye'nin nasıl kabına sığmadığını gördükten sonra ilk defa teşviklerin ne anlama geldiğini fark ettim.

Yine de teşviklerin çok eksikleri var. Bu yüzden eldeki sanayi envanterini de veri alarak nihayet teşvikleri ortak akla uygun hale getirmek üzere kolları sıvayan hükümet, şu sıralar ilgili paydaşlarla yoğun bir iletişim sürecine girmiş durumda. Herkes eteğindeki taşları döküyor ve ülkemiz için en isabetli teşvik uygulamasının mimarisi çatılıyor.

Teşvikler konusunda bizim MÜSİAD'da hayli zengin bir mutfağımız oluştu. 2005 yılında yayımladığımız kapsamlı bir raporla hem olayın teorik tartışmalarına ve bazı dünya uygulamalarına yer verdik hem de Anadolu'da birçok kılcak uçlara kadar inip desteklenecek sektör, bölge ve projeleri hükümetin gündemine taşıdık.

Bana göre kriz ortamı bu türden derinlikli çalışmalara eğilmek için bir fırsat. Zira kriz ortamından geçiliyor. Bütün iş âlemi elini açıp hükümete dönmüş durumda. Hükümet ise kıt bütçe imkanları ile en doğru ve isabetli öncelikleri belirlemeye çalışıyor. Hükümet, büyük sermayenin panik halinde kotarmaya çalıştığı haksız kazanım arayışlarına ve insanımızın rey baskısına dönüştürmek istediği taleplere kulak asmayarak akla ve geleceğe uygun hareket tarzını sükunet içinde ortaya koymaya çalışıyor.

Burada temel slogan, yardım ederken, teşvik verirken Türkiye'nin zaten sektirmemesi gereken uzun vadeli sektörel dönüşüm vizyonunu kaybetmemesidir. Katma değeri yakalamak üzere, örneğin geleceğin sektörü tarımda, net döviz kazandıran turizm ve tekstilde ve büyük bir hamlenin eşiğindeki makine vb. sektörlerde teşvikler proje, bölgesel ve sektörel bazda olmak üzere üç kategoride verilecek. Kriz ortamında mevcut teşvikler de uzatılacak.

Gelecek yazıda, gezip gördüğüm yerlerde teşviklerin ne işe yaradığını anlatmaya çalışacağım.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

İşsiz vatandaş anladı zengin patron anlamadı

İbrahim Öztürk 2009.02.19

Pazartesi günü Boydak Holding'in patronu Mustafa Boydak'ın bir gazetede hayli uzun mülakatı vardı. Boydak birçok güzel tespit yapıyor. Ancak bir tane öyle haksız ve insafsız değerlendirmede bulunuyor ki, bütün mülakatın havasını tersine çeviriyor.

Kısaca diyor ki; "Hükümet krizi algılamadı ve idare edemedi, gerekli tedbirleri almadı." Tedbirler ne, hiçbir zaman açık yürekli olarak ifade edilmiyor. Sorumsuz ve yuvarlak laflarla top hükümete atılıyor. Nitekim amiral gemisinin 'havuz yazarı' hiç zaman kaybetmeden bu 'malzemenin' üstüne atladı. "İşsizliğin sorumlusu krizi idare edemeyen hükümettir. Kendi yandaşı işadamları da aynı kanaatte." diyerek Boydak'ı adres gösterdi. Sendikalar zaten aynı görüşte. "Krizin hesabını hükümet verecek, emekçi krizin faturasını ödemeyecekmiş." Ömründe darbeleri protesto etmek için bir defa sokağa çıkmayan sendikalar, dünyadaki krizin hesabını Türkiye'ye sormak için üyelerini karga tulumba zorla meydana tıktırdı. Sıkıysa sendikanın mitingine katılmayın da görün gününüzü.

Ne gariptir, kriz bizim ülkemize daha aralık ayı itibarıyla yansımaya başladı. Acıtıyor da. Bütün dünyayı da acıtıyor. Dünya tam 12 trilyon dolarlık paket açıkladı. Sonuç? Japonya yüzde 12'den fazla küçüldü. Almanya, AB, ABD tepetakla aşağı gidiyor. Paketler yetmiyor, reçeteler çalışmıyor.

2002'den beri Karun gibi para kazananlar emekçiyi 'dakika bir' sokağa teslim ediyor. Halk durumun farkında. İşini kaybettiği halde karda-kışta seçim meydanlarını tıka basa dolduran halk, aslında ne olduğunu anlamış. Muhalefet kapalı spor salonlarını doldurmaktan aciz. Halk, dünyadaki krize rağmen, bundan sonra umudun nerede olduğunu da böylece ortaya koyuyor.

Boydak "Şirketleri birleştirdik, tasarruf ettik, krize nakitte yakalandık." diyor. Unutmadan ilave edeyim, bir de bankasının yüzde 32,5'ini Suudilere tam 550 milyon dolara satmıştı! Açıkçası Sayın Boydak ya neler olup bittiğini anlamıyor ya da başka telkinlerden fazlaca etkilenmiş, bu kaygı ile yalpalıyor, adil pozisyon alamıyor. Esasen Türkiye'de ne olup bittiğini anlamak için salı günkü Zaman'da çıkan Şahin Alpay'ın 'Baykal'ın yapabileceği büyük iyilik' başlıklı yazısını kesip saklamanızı öneririm.

Kesimler ne istiyor, bakalım. Sendika "Emekçi işini kaybetmesin." derken haklıdır. Ülkedeki 'sessiz çoğunluk' olan KOBİ esnafı "İşin ve aşın adresi KOBİ'ler. İşletme sermayesi, ihracatın finansmanı, istihdamın korunması için bu kesime destek verilmeli ki kapanmadan yollarına devam edebilsinler. Ülkede talebi canlandırmanın yolu da buradan geçiyor." diyorlar. Haklılar.

Peki, büyük sermaye ne istiyor? "Borcumu öde, her türlü vergi ve girdi maliyeti yükünü indir." Bunu isteyen büyük sermayeden akla ziyan iki istek daha geliyor: "Benim istediğim harcamaları yap ancak mali disiplini bozma, bütçe açığı verme."

Nasıl olacak? "IMF ile anlaş!" Yani büyük sermaye diyor ki: "Anadolu'yu, KOBİ'yi boş ver. IMF ile anlaş, bu kesimi kurtarmak için yapacağın harcamaları kenara koy. Yetmez ise basarsın ilave zam ve vergiyi. Elde ettiğin bu kaynaklarla da IMF'den alacağın ve bize kullandıracağın 20 milyar dolarlık borcu ödersin."

Peki, "Bu durumda kriz derinleşip sosyal patlama olmaz mı? AK Parti olarak ben nasıl hükümet edebilirim?" El cevap: "Anadolu sermayesinin de, senin de canın cehennem. İkinizden de midem kalkıyor zaten. Krizle yok olun, gidin. Hem Ergenekon da her geçen gün bize yaklaşıyor zaten." Yangında kurtarılacaklar listesinin başına her zamanki gibi büyük sermayeyi koymadıkça, hükümetin aldığı hiçbir tedbiri beğenmeyecek, yeterli bulmayacaklar.

Oysa sendikalar meydanlarda iken hükümet işçilerin işini kaybetmemeleri için Meclis'ten yeni bir paket geçiriyordu. Yarı zamanlı çalışma süresini ve ödeneğini artırmaktan, işsizlik maaşı ödemelerine kadar bir dizi önlem. Kâr rekoru açıklayan banka bir gecede 1.500 kişiyi sokağa atıyordu. Esnafın ensesinden de inmiyorlar. Şu sendikalar bir kere de doğru adrese yönelseler ya.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Ukrayna'da Türkiye'nin 'markalarını' düşünmek

İbrahim Öztürk 2009.02.23

Çarşambadan beri, Türkiye ile Ukrayna arasında imzalanan ilk anlaşmanın 360. yıldönümü münasebetiyle, Diyalog Avrasya Platformu (DA)'nın düzenlediği etkinlikler kapsamında bir grup aydın-bilim adamı ile başkent Kiev'de bulunuyordum.

Yurtdışı gezilerimi önce 'kültür', sonra da 'ekonomi' olmak üzere iki yazıda özetlemek teamül oldu. Zira arkasına kültürü koymadığınız her çaba beyhude bir uğraştır. Kültürü ihmal ederek bir ülkede başarılı olmaya çalışan işadamları, züccaciye dükkanına girmiş file benzer.

Hep söylerim, bir ülke ve halkı marka olmadan, o ülkenin malları da şirketleri de marka olamaz. Son yıllarda Türkiye marka ülke olma yolunda büyük hamleler yaptı. Hakkını teslim edelim, AK Parti dış politikada, ekonomik hamlelerde, dışa açılmada, lobicilikte, TİKA'sı ile, STK'ları ile tam bir takım oyunu kurdu. Adı 'ulusalcı', yaptıkları ise 'ihanet' olanlara rağmen, ilk defa ülkemiz kısmen de olsa ortak hedeflere odaklandı ve büyük bir ivme kazandı.

Ukrayna'da bir kez daha gördüm ki, ülke olarak iki alanda 'marka' değerimiz büyük. Birincisi asil ecdadımızın kurduğu büyük medeniyet bizim hâlâ en büyük markamız. Emperyalistler gittikleri yerleri sömürdüklerinden lanetleniyor. Bir Ukraynalı aydın "Son bir asırdır dilimizi bir avuç aydın ile sadece kapıcılar konuştu, geri kalana yasaklayıp unutturdular." diyor. Oysa kıtaların efendisi milletimizin arkada bıraktığı boşluk kapatılamıyor, barışın ve kardeşliğin iksiri olarak tarih bizi tekrar geri çağırıyor.

Türkiye'nin büyük yarınlarını inşa edenlerin ellerinde yükselen ikinci markamız ise kıtalara dağılan yüzlerce Türk okullarıdır ve buralarda büyük bir temsil örneği sergileyen 'okul Türkleri'dir.

Ukrayna'daki Meridyen okulları bize bu gurur tablosunu da doya doya yaşattı. Her yerde gıpta ile anılıyorlar. Bu yıl yapılacak Türkçe olimpiyatlarının Kiev finalini görseydiniz siz de bana hak verirdiniz. Genç yaşında tam anlamıyla feleğin çarkından geçen Karadeniz'in bıçkın delikanlısı öğretmen Ebubekir Sönmez haklı olarak, "Biz paraya değil, yüreğe dayalı bir diaspora inşa ediyoruz." diyor.

Ukrayna ve Kiev'i ortasından bölen azgın Dinyeper Nehri kenarında, bir gemi-restoranda sonsuzluğa dalmış, gönlüm suyun yüzeyindeki yorgun argın buz kütleleriyle akıp gidiyor. Genç Kızgız işadamı İsmail Azamat, merhum Cengiz Aytmatov anısına bir yemek veriyor. Aytmatov, Beyaz Gemi'de Issık Gölü'nde kaybolan Adsız Çocuğun feryadını atar. Sanki kaybolan çocuk kendisidir. Kim bilir, belki de ömrünü bu çocuğa 'balam' diye el uzatacak adamları arayarak geçirdi.

İsmail Azamat, Kırgızistan'daki ilk Türk okulundan mezun olmuş. Devamını Türkiye'de tamamlamış. Şimdi Türkiye'den Ukrayna'ya ihracat yapıyor. Restoran da onun. Kendi çocuğu da buradaki Türk 'ana okulunda' okuyor. Hikâyeye bakar mısınız.

Bunun üzerine okuldaki 'balaları' ziyarete gittim. 60'ını aşan hizmetli kadın Anna ile tanıştım (bizimkiler ona Anna anne diyor). 'Bütün yeryüzü balaları adına' Anna'ya kan kırmızı bir gül sundum. '8 Mart Dünya Kadınlar Günü adına' kabul etti. Ayrılırken hasretle yolunu beklediği evladı imişim gibi beni sımsıkı kucakladı. Arkadaşlar, 'Kısa zaman önce eşini, ardından da sana çok benzeyen sarışın mavi gözlü oğlunu kaybetmişti de ondandır.' dediler. Ellerini semaya kaldıran Anna, hepimiz için sırlıklam dualar etti. "Çok milliyetçi çocuklar bunlar. Buralara gelip dillerini ve kültürlerini öğretiyorlar. Ancak hepimizin kaderini birleştirdiler. Bizi siz, sizi de biz yaptılar. Şimdi Türkiye'ye bir zeval gelse 'çocuklarımın memleketidir' diye yüreğim acır." dedi.

"Ukrayna'da kayıp Kırgız nesline sahip çıkmaya çalışıyoruz." diyen İsmail Azamat'ı dinlerken içimden 'Issık Gölü'nde kaybolan çocuklar Dinyeper Nehri'nde bulundu' diye geçirdim. Ve tabii büyük Türk Yurdu'nun yetimlerine ulaşmak için Avrasya steplerine dağılan binlerce Alperen'ler ve onları gözyaşı ile büyüten uzaklardaki Bilge Kralımız aklıma düştü.

Gelecek yazıda Ukrayna ekonomisi, sıkıntılar ve Türkler için fırsatlar ele alınacak.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Baykal'ın işsizlik paketi çalıntı!

İbrahim Öztürk 2009.03.05

Baykal'ın işsizliği önlemek için 'öneri' yaptığını duyunca çok sevindim. Fakat inceleyince gördüm ki, kriz reçetesi diye sunulan maddeler yeni değil. Açıkçası Baykal'ın paketi AK Parti'den çalıntı. En iyisi Baykal'ın 'yedi emrini' birlikte okuyalım.

1- 'Harcama kalemlerinde önceliklerini değiştir.' Hangi öncelik? Yuvarlak ve ayaküstü edilmiş bir laf.

2- 'Kaynaklar altyapı yatırımlarında kullanılmalıdır. Bu, işsizlikle mücadele için temel ihtiyaçtır.' Zaten hükümetin yaptığı ve IMF ile büyük sermayenin içine sindiremediği tam da budur. Başta GAP olmak üzere bölgesel gelişme ve sosyal kalkınma projeleri için 2008-2012 döneminde 14,5 milyar TL ek finansman tahsis

edildi. Konya Ovası sulama projesi dev adımlarla hayata geçiriliyor. Double yollar, TOKİ, pozitif sonuçları ve çarpan etkisi yüksek projeler.

3- 'Otomotiv ve dayanıklı tüketim sektöründe 6 ay süre ile KDV'yi kaldır.' Bunu herkes söylüyor. Ancak zincirin en zayıf halkası otomotiv mi? İstihdamı Anadolu'da KOBİ'ler yapıyor. Hükümet oraya odaklanmış. Bütçe erozyonu ne olacak? 30 yıllık kamyonlarda zaten vergi cezaları kaldırıldı. Hurda indirimi uygulamasına ise çok fazla istismar yapıldığından artık sıcak bakılmıyor. Ancak beyaz eşyada KDV indirmek yerine, bu sosyal devlet harcamaları ile birleştirilerek doğrudan hak eden yoksula dağıtılıyor. Bu arada 'sosyal devlet' uygulamalarına 'dilencilik modeli' demek tam bir çifte standart. Ülkenin en zengin şehri İzmir'de süt dağıtınca 'soysal demokrat' oluyorsun, Siirt, Pervari, Hakkari'de kömür dağıtınca halkı 'dilenci' yapmış oluyorsun, öyle mi? Eh, 'emekçisi' Mustafa Özbek gibi cuntacı, ömür boyu sendikacı olan Baykal'a da bu yakışır.

4- 'Kur ve maliye politikasını makul ölçülerde gevşet. İhracatçının hareket alanını genişlet.' Yapılan ne peki! Zaten köküne kadar genişleyici maliye ve para politikası uygulanıyor. Birçok alanda vergiler seçici olarak düşürüldü, öncelikli alanlarda ve sektörlerde yapılacak yatırımlara vergisel teşvikler konuldu. TL'de son derece gerekli ve yeterli bir değer kaybı da yaşandı. Merkez Bankası dört ayda faizleri 5 puandan fazla indirdi. İhracatçı KOBİ'lere 1 milyar ihracat kredisi kullandırılmaya başlandı. Öncesinde de 1,6 milyar TL'lik bir 'cansuyu' kredisi kullandırıldı. Uyanık, yapılanı öneri haline getiriyor.

5- 'Bankacılık sisteminde tahsili gecikmiş kalemlerdeki artış bankaları kredi verme konusunda ciddi bir sıkıntıya sokmaktadır. Bunu aşmak için Kredi Garanti Fonu (KGF) oluşturulmalıdır.' Baykal gerçekten ekonomiden kopmuş. Bankalar tam 13,3 milyar TL net kâr açıkladı. Dünyada her yerde batıyorlar, sadece bizde kârlılar. Tahsili gecikmiş alacaklar da tüm kredilerde sadece yüzde 3,8. Avrupa'nın da gerisinde. Sermaye yeterlilikleri yüzde 18 ile zirvede. Yasal sınır yüzde 8. Krediyi geri çağırıp faizi bindirip ballı kârla yeniden veriyorlar. İstismar ve tefecilik yapıyorlar. Öte yandan KGF zaten devrede. Hem de hacim olarak 5'e katlanmış vaziyette. Ayrıca KOSGEB desteklerinde sadece yüzde 1, diğerlerinde ise yüzde 2 kaynak kullandırma komisyonu alıyor.

6- 'Hükümet prim, sigorta ve vergi yüklerini derhal 10 puan aşağı indirmelidir.' SGS'de işveren payı bir kalemden 5 puan yani yüzde 12 düşürüldü. Vergi Barışı ile vergiler yıllık yüzde 3 tecil faizi ile tam 18 taksitde bölündü. Bence hükümet krizde esas şu meşhur 'peşin vergi' zulmüne dur demeli.

7- 'İşsizlik Fonu'nu işsizlikle mücadelede kullan, eğitim programları yap.' Bravo, bunlar zaten yapılıyor. Bakınız İşkur'un meslek edindirme kursları... Üstelik maaşlı. Yeni ve orijinal tek bir öneri yok. Olabilecekler zaten fazlasıyla yapılıyor. Bir de habire 'vermekten' dem vuran Baykal, bunlar için kullanılacak kaynak paketini de açıklasa ya!

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Birinci emir: Ekonomistleri kov, bilgeleri çağır!

İbrahim Öztürk 2009.03.09

Geçen hafta dünya bir kez daha altüst oldu. Sadece ABD'de City Bank, AIG ve General Motors'un açıkladığı zararlar tek başına 200 milyar dolara yaklaştı. Bu üç kurumun çıkardığı işçi sayısı 100 bini geçti. Akla ziyan bir durum. Daha bunun İngiltere ayağını ve iflasın eşiğine gelen Doğu Avrupa kısmını konuşmadık. Türkiye ise yine direndi.

Zaman'ın tespit ettiği gibi, asrın faciası İkinci Dünya Savaşı'nın maliyetini daha şimdiden dörde katladık. Çağın belası, üretimden kopan finans kapital. Amerika'da ipotekli konut sektörünün büyüklüğü 12 trilyon dolar

olarak tahmin ediliyor. Ansızın gelen iflaslardan sonra yaşanan şaşkınlık, tam rakamın hâlâ bilinmediğini gösteriyor.

Öyle gözüküyor ki, idareciler kontrolü hiçbir zaman ele geçiremediği gibi, şimdi daha beteri havlu atmış "beni de kurtar" diyene para vermekten başka bir şey yapamıyor. Başkan Obama'nın halefi Bush'tan çok farklı yaptığı hiçbir şey yok. "Batırılamayacak kadar büyük olanları kurtarmak" şeklinde açıklanabilecek politikasının bir gereği olan 1,7 trilyon dolarlık bütçe açığı hedefinin ABD'nin milli gelirine oranı tam yüzde 15'lere çıkıyor. Kamu borçları milli gelirin yüzde 100'ünü yakaladı.

"Büyükleri batırmayayım derken, ABD'yi batıracaksınız" diyenler haklı. Gerçekten de diyelim bu kriz her nasılsa 'ötelendi'. Peki bu cari açık, tasarruf yetersizliği, bütçe açığı ve borç yükü ile ABD'nin kendini toparlaması nasıl olacak? ABD, yediği kroşelerin etkisiyle sahnede sendeleyeni acınacak haldeki boksöre benziyor. Hakem araya girip maçı bitirmez ise sonuç vahim olacak.

Peki araya girmesi gereken hakem kim? Evet, dünyayı kurtaracak güçlü bir söz, bir irade aranıyor. Büyük adamlar, büyük liderler çağı kapandı sanki. Bu irade ABD'de yok. Bu irade dünyada da henüz öne çıkmış değil. Akademik camia tam çelik-çomak oynayan çocuklar konumunda. Yüzyılın krizini aşmak için en az beş asırlık laflar edilmesi gerekiyor. Oysa gündem hâlâ haftalık-aylık raporlarla okunuyor.

Bence söz sırası bilgelerin ve feylesofların

En çok da "kimse paradigmanın özüne dokunmasın" deniliyor. Paradigmanın özü kısaca materyalizm, yani maddecilik. Muhteşem evreni ve yaradılışı insanın kısa vadeli zevklerine ve sadece gözle görebildiklerine indirgeyen kocaman bir aldatmaca. Bunun içinde siyahlı ikiz olan komünizm ve kapitalizm de var. Cemil Meriç'in ifadesiyle, insanlığın sırtındaki son iki deli gömleği.

Ne var ki; iflas eden bu zehirli ideoloji cümlemizi aşağı çekiyor. Bu kriz ile birlikte insanlık hatalarından ders almak üzere "köprüden önce son çıkış" noktasında bulunuyor.

Ancak insanlığa "bu cadde çıkmaz sokak" çağrısında bulunacak derinliğe sahip bir ülkede yaşıyoruz. Buna inanıyorum. ABD Dışişleri Bakanı Bayan Clinton, "Türkiye dünya için liderlik rolü üstleniyor." diyor. George Friedman, "Tarih Türkiye'yi süper güç konumuna itiyor." diyor. Bunlar bana göre altı boş "gaz verme operasyonu" değil.

Bayan Clinton'ın görüşlerinin yanına bir de Papa'nın ve Vatikan'ın bazı görüşlerini koyalım. Papa, "bu kriz hırs, açgözlülük, güç ve mülkiyet tutkusunun bir sonucudur." demişti. Geçen hafta ise Vatikan, "Artık İslam'ın faizsiz bankacılık modelinden yararlanılmalı" dedi. Bilmem ki, Abdurrahman Yalçınkaya, Vatikan'a kapatma davası açar mı?

Fiyasko ile sonuçlanan bir önceki G-20 zirvesinden sonra, esas zirve nisan ayında yapılacak. Türkiye, bu zirvede farkını ortaya koyacak bir hazırlık içinde olmalıdır. Oysa beklenti farklı. İngiltere'nin öncülüğünde Türkiye'de toplantı üstüne toplantı yapılıyor. Türkiye kamuoyu belli hedefler için şartlandırılmaya çalışılıyor. "Türkiye orada, oyun bozan olmasın, oyunun parçası olsun" demeye getiriliyor. Bu hem Türkiye'ye yakışmaz hem de bunu bekleyen sanayileşmiş ülkeler kendilerine uzanacak bir kader öpücüğünü yok etmiş olurlar.

Tarihin akışı da, zaman da hızlanıyor. Şimdi Türkiye'nin konuşma vakti. Kendi adıma bütün ciddiyetimle naçizane küresel kriz için çözüm paketimi açıklayıp, ilgisini çekerse G-20 zirvesine giden hükümet yetkililerinin dikkatine sunmak istiyorum.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Kur hareketleri ve Türkiye'nin "Aydın Doğan" sorunu

İbrahim Öztürk 2009.03.12

Geçen hafta Amerika'da bankacı City Grup, arabacı General Motors ve sigortacı AIG 200 milyarı aşan dev zararlar açıkladılar.

İngiltere korkunç zararlar açıklayan dev bankalarına el koymaya devam ediyor. IMF'yi vasi olarak ensesinde bulan Doğu Avrupa ise adeta toptan iflasın ve temerrüdün eşiğindeyken AB toplandı ve kısaca "ne halin varsa gör" dedi. Dahası, Türkiye'de ortağı olan birçok yabancı banka Türk ortaklarından yardım istiyor. Evet, duyun ve şaşırın. Devlet bu durumu dikkatle takip etmeli. 2008'de tam 13,3 milyar TL kâr açıklayan bizim bankalar ise Ocak 2009'da da net kârını tam % 23 artırdı, 1,6 milyar TL kârı cebine indirdi.

Yani dünya uçurumdan aşağı düşmüş. Bütün gayretlere rağmen bilhassa Doğan Medyası, zor dönemde freni patlamış kamyon gibi, sureti haktan gözücüüp rampadan aşağı toplumun üzerine geliyor. Adeta gaz bidonunu eline almış toplumun üzerine döküyorlar. Her zaman olduğu gibi "nasıl olsa bir kibrit çakan çıkar" der gibi bir halleri var. İğneyle kuyu kazarcasına "bir kötü haber daha" diye adeta "afet sergisi" açıyorlar.

Tahmin edeceğiniz gibi, seçimden önce "AK Parti'ye vurulabilecek son darbeyi de indirelim de gerekirse kaos çıksın." şeklinde bir pozisyon almışlar. Derdim elbette AKP değil, hakikat ve ülkenin geleceği. "AKP gitsin, 28 Şubat düzeni dönsün" arayışı devam ediyor. Akıl bunun neresinde? Gemiye batırma kararlılığında adeta yine, yeniden, bilmem kaçınıcı kez "akıl tutulmasına" maruz kalmışlar. En akli başında yazar Taha Akyol bile önceki gün "ekonomi yazmaya" karar vermiş. Koroya katılmış yani. Çok yazık.

Açıkkası Doğan Grubu tam bir Rus Ruleti oynuyor. Aydın Doğan, Erdoğan ile kavga ediyor da, Tansu Çiller ile yaka paça olmamış mıydı? "Altın tepsi içinde sunulan iktidar koltuğunun" bedelini almak üzere Mesut Yılmaz'ı evinin bahçesinde Dalton pijamaları ile karşılayan kimdi? İstedliğini aldı da doydu mu? Gazetesinin manşetleri karargahlardan ısmarlanırken "emrin olur" diyenler şimdi sahte basın özgürlüğü havarisi kesildi. Hukuktan anladıkları ise "biz çalalım, vuralım, devlet sırlarımızı dinlemesin, deşifre etmesin" düzeyinde. Suça mahremiyet istiyorlar. Açıkkası olay artık partiler üstü hale gelmiştir. Türkiye'nin bir "Aydın Doğan" sorunu vardır.

Bu bağlamda geçen hafta dünya sarsılınca bizde para piyasalarında faiz ve borsa müthiş bir direniş sergiledi. Ancak kurda bir sıçrama oldu. Doğan Grubu, borçları döviz cinsinden olmasına rağmen adeta yangına körükle giti. Halkı tedirgin edip döviz büfelerinin önünde kuyruğa sokmak istedi. Geçen cuma dolar 1,79 TL bandını görünce ben bu oyunu fark ettim. Hiç adetim olmadığı halde gün ortasında Samanyolu Haber'e canlı yayına çıktım. "Dolar pazartesi 1,80'i de, 1,90'ı da aşabilir, ancak sakın halkımız bu düzeyden dolar almasın, oyuna gelmesin, zarar etmesin, tam tersine satış fırsatı olarak kullansın, zira Merkez Bankası'nın "müdahale ederim" demesi bile yetecek. Hele hafta başında zaten 50-100 milyon dolarlık "minik" bir müdahale bile dövizini yerine döndürecek." dedim. Öyle de oldu.

Bunu derken gerekçem de şu: ABD ve AB'nin sorunu ile Türkiye'ninki aynı değil. Bizim finans sistemimiz çok sağlam. Döviz piyasalarımızda derinlik fazla. Satış ve alım yönündeki ihtiyaçlar birbirini dengeliyor. Halkımız sakin. "Sürü halinde" alım yönünde bir psikoloji yok. Bu da sisteme olan güveni gösteriyor. Bizim dünyadan ayrıcalığımız da ilk defa bu "güven."

Keza Merkez Bankası'nın döviz rezervi 68, bankacılığın ise 50 milyar doların üzerinde. Ayrıca Türkiye'de aşırı bir döviz talebi yok. Zira cari açık gerileme sürecini bitirip tersine fazlaya geçti bile. Keza varlık barışından beklentilerin üzerinde 13,5 milyar TL'lik bir kaynak girişi oldu. Dalga geçenler bile şimdi pişkin pişkin "süreyi

uzatın" diyorlar. Kısaca döviz için içeride talep cephesinde bir sıkıntı olmadığı gibi arz cephesinde de bir sıkışma yok.

Sorun şu ki, yerli büyükler ve borçlandıkları yabancı ortakları döviz istiyor. Bu durumda seslerini kesip sükuneti temin etmeleri gerekirken, yukarıda dediğim nedenle ilgili çevreler öldürücü bir romantizm içinde, "namluyu şakağına dayamış" vaziyette, halkı sokağa çekip, sosyal patlamaya davetiye çıkarmaya çalışıyor. Dünya krizini, "1000 yıl sürdürmek istedikleri" cunta düzenine eklemlemek istiyorlar.

Soruyorum, bunların çığırtkanlığı nedeniyle 1,82 düzeyinden döviz alan halkımızın kayıplarını kimler ödeyecek?

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

G-20 zirvesine doğru küresel kriz için çözüm paketi (1)

İbrahim Öztürk 2009.03.16

2 Nisan'da G-20'ler Londra'da toplanıyor. Bunaltan küresel krize o toplantıda çözüm çıkmazsa, araba rampadan aşağı iyice kontrolden çıkar. Bunun farkında olanlar, toplantının bir ön hazırlığı mahiyetinde cumartesi toplandı.

Geldiğimiz aşamada, ipotekli konutlarda ödeme güçlüğü, piyasada likidite kıtlığı ve dünyada talebin çökmesi sorunu var. Önereceğim üç aşamalı acil eylem planı, sorunun tam da bu aşamasını hedefliyor. Ardından bir orta vadeli, bir de uzun vadeli öneri getirmek istiyorum.

Bir kere 14 trilyon dolarlık ekonomisiyle ABD dünya GSYH'sinin yüzde 24'ünü tek başına oluşturuyor. Bunun içi biraz boş olsa da, arkadaki Japonya, Çin ve Almanya'nın toplamı ABD'nin yarısı kadar etmiyor. Sorun, bu dev ekonomideki dev batık kredilerle ilgili. Bu yüzden çözüm de ABD ve buradan zehirlenen AB'ye odaklanmalı. Şimdi ise ikinci halka, reel ekonomiyi vurdu ve büyük bir durgunluğun eşiğindeyiz.

G-20'ye sorunun bu ikinci aşamasında gidiyoruz. ABD bankalarının sermayelendirilmesi gereği ilk sırada. Bundan maksat bankaların bataklarının dengelenip, bilançolarındaki 'toksik varlıkların' temizlenmesi. Yetmediği yerde devletin bankalara el koyması ve bunun karşılığında bankada söz sahibi olması seçeneği var. Bunu Bush da yaptı, ancak en ileri derecede İngiltere yapıyor. Obama da yapacak.

Ancak kriz patladığında erken karar verip büyük bir paketle bunun dengelenmesi gerekiyordu. Bu seçeneğin inanılmaz derecede siyasi ve ahlaki sorgulanmayı gerektirdiğinde kuşku yok. Kimin parası ile kimi, neden kurtarıyorsun? Bir daha olmayacağı ne malum? Bu paralar yeterli olacak mı, yoksa verdikçe alışkanlık mı kesbedecek? Soruların sonu yok. Sarsılan adalet duygusu ise en kahredici olanı.

Her neyse, bu seçenekte dahi geç kalındı. Şimdi aynı yola giderken, bir yandan da başta konut sektörü olmak üzere yaşanmaktan olan haciz ve temerrüt dalgasının durdurulması gerekiyor. Bunun için oluşturulacak fonlar kullanılarak gerçekten zor durumda olan en zayıf halkadaki konut sahipleri kurtararak bankaların paniği önlenmeli. İnsanlar evinde kalabilmeli.

Obama'nın paketinde bu da var. Ancak gecikildi ve hâlâ yetersiz. Ekonomiyi canlandırmak üzere harekete geçilmeli. Bunun içinde işsizlik sigortası, yerel yönetimlerin harcama kabiliyetinin korunması ve desteklenmesi, belki doğrudan halkın harcaması için en kırılgan kesimlere harcama kuponu verilmesi, vergisel indirimler vs. öngörölmeli. Bu da elden geldiğince çeşitli terkiplerde deneniyor. Ancak bilhassa Batı'da halk korktu ve

güvenini kaybetti. Verilen gaz ile yatırım körü haline getirenler, aynı aymazlıkla korku ve panikle bindiği dalı kesmekten de geri kalmadı. İşte finansal piyasaların psikolojisi tam da budur.

Acilen denetim reformu yapılarak güven yeniden tazelenmeli. Yukarıdaki soruların cevabı kısmen bu şekilde verilebilir. Güven ve iletişim kalitesi, kriz idaresinin başında gelir. Bu uğurda sağlanan mevduat garantisi isabet etmiştir. Türkiye'de ise var olan garanti limitinin artırılmasına şimdilik gerek yok.

Küresel bir fon kurulmalı: Büyük ABD ve Avrupa bankaları kredileri durdurdu, tamamen yerli şirketlere odaklandı. Bu bir faciadır. Batı, her zamanki gibi, dediğinin tersini yapıyor ve gırtlığına kadar ticari ve finansal korumacılığa gidiyor. Bu ürkütücü! Oysa korktukları 'bireysel çözüm arayışını' durdurmak üzere kredi kanallarını açık tutmalılar.

Etkin sevk ve idare kurulmalıdır. Her şeyden önce kurulacak bir 'swap hattı' ile rezervlerin kuruması önlenmelidir. ABD bunu yaptı. Ancak bunu yaparken bile eşitsiz davrandı, ülke kayırdı. Bunu yaygınlaştırmak gerekiyor. Mehmet Şimşek'in G-20 zirvesine taşıdığı konu da budur. (Bilindiği üzere bizim Merkez Bankası içeride bunu çok etkili bir şekilde hayata geçirerek, likidite sıkışıklığının önüne geçti. 2001 krizi aymazlığının tekrarlanması önlendi.)

Konuya devam edeceğim.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Kapitalizm, imparatorluğun üzerine çökerken...

İbrahim Öztürk 2009.03.23

Evet, kapitalizm de imparatorluk da çöküyor. Aşırı modernite saplantısından yorgun düşenler bunu şiddetle reddediyor. "Olsa olsa Amerikan kapitalizmi çöker, Japon ya da Avrupa kapitalizmi ile yola devam ederiz" demeye getiriyorlar.

Oysa, daha önce burada değindiğimiz gibi, "ekonomik krize iktisatçıların önereceği bir şey yok, bilgeleri, feylesofları, simyacıları yardıma çağırırım." Zira benim de savunduğum kısa vadeli çözümlerle bu kriz yerini sadece daha büyüğüne terk etmek üzere ötelenmiş olur. O kadar. Her seferinde ise hatalardan ders çıkarma ve tedavi etme şansı azalır. Orta vadeli tedbirler bağlamında savunduğum uluslararası düzenin yeniden inşa edilmesi de şart. Devlet Bakanı Mehmet Şimşek G-20 zirvesine "uluslararası büyük bir ortak fonun kurulması" yolundaki taleple gidiyor. Bu bizim acil tedbirler paketimizde var. Oysa önceki gün açıklanan Rusya'nın talebi "küresel ortak para biriminin ikamesi" yönünde. Bu da bizim orta vadeli paketimizde vardı.

Şimdi G-20 içerisinde olup da esas uzun vadeli kalıcı çözümü önerecek bir yiğit aranıyor. O yiğit bence Türkiye'den çıkmalı. Hem zirvede bunları anlatmalı hem de Türkiye'ye geldiğinde Obama'yı ciddiyetle karşısına alıp bunları konuşmalı.

Ünlü sosyolog Wallerstein'in ifade ettiği gibi "Batı'da serbest iradenin ve determinizmin sonu" geldi. Bütün evreni basit bir rasyonalite algısına indiren hazcı ve tatminci (hedonist) felsefe büyük bir kirlilik ve yabancılaşmaya neden olarak arkada koca bir çevre ve insan çölü bıraktı. Tuzlanan tarım toprakları gibi ortalık ebediyen kaybolan nesiller enkazına döndü. "Ekini (ekonomi) ve nesli talan edip yağmaladılar." (Bakara 2/205).

Tarih gösteriyor ki, büyük güç kaymalarının yaşandığı ortamlar çok tehlikelidir. ABD, çöküşünü durdurmak için II. Dünya Savaşı şaşılığından çıkmalıdır. O çağda ABD "altın vuruşu yapacağı" bir silaha sahipti. Savaş

sonrasında ise dünya ekonomisinin %45'ini tek başına oluştuyordu. Şimdi böyle bir şans yok. Bir günde dünya enkaza dönebilir. Artık ilk defa tek çıkış yolu, barış. Şimdi gereken, bunun kuşatıcı felsefesinin ikamesi.

Bunun ekonomideki karşılığını kısaca sıralayalım:

Bir, ekonominin tanımı acilen ve yeniden yapılmalı. Ekonomi, "kıt kaynaklarla sonsuz arzu ve isteklerin tatmin edildiği" bilimsel bir alan olarak tanımlanıyor. Bu yüzden insan ve kıt kaynaklar üzerinde Darwinist bir yıkım sürüp gitmektedir. Tersine iktisat, "Allah'ın yeterince bahşettiği rızıkları adil ve etkin kullanarak, sınırlı insan ihtiyaçlarını karşılayan bir sanat alanı" olarak görülmelidir.

Merkeze "hayvani dürtüler" değil, insani ihtiyaçlar alınmalı. Schmucaher'in Küçük Güzeldir'de ifade ettiği gibi, "Atalarımız yaşamıyordu da biz yaşam içinde yaşam mı keşfettik?" J.F. Kennedy'nin 1960 seçim kampanyasında vurguladığı nokta tam da buydu: "Kişi başı düşen gelir ve gayri safi milli hasılanın yüksekliği kavramını kutsayıp, her şeyin başı ilan ettik de ne oldu? Ailelerimiz daha sadakatli, toplumumuz daha yekpare, sohbetlerimiz daha muhtevalı, çocuklarımız daha mutlu, ülkemize olan adanmışlık ve tutkumuz daha yüksek, millet olma mefkûremiz daha asil mi oldu?"

Görmüyor musunuz, insanı zevklerinin ardından giden dolap beygirine döndürüp, artık köprüden önceki "son çıkışa" geldik. Bütün hayvanları evcilleştiren insanın, hemcinsini öldürmekten vazgeçip, kendisi de evcilleşmeli. İnsanın tek ve biricik yakıtı "haz tatmini" değildir. Bilakis, kendisini dönüştürüp geliştirerek meleklerle yarışabilen bir meleke ve kabiliyet sahibidir. Ancak, vuslata ermek için bunun yöntem ve öğretisini bulmak lazım. İnsanlık tarihinin büyük bir "sapması" olan materyalizm bir yol haritası sunmuyor. Her makinenin bir "kullanım kılavuzu" var. İnsan denen muazzam makineyi yapan büyük usta, onun sağlık ve saadet içinde sürdürülebilir bir hayat ikame edebilmesi için rehberini ve kılavuzunu da göndermiştir. Madem "rasyoneliz", artık bu çıkmaz yolu terk etme zamanı gelmedi mi? Son bir yazı ile bitireceğim.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Bunalım çağına "İslâm aşısı"

İbrahim Öztürk 2009.03.26

Haksız küreselleşme ve arkasındaki ideoloji demokrasi için bir tehdit oluşturmaktadır.

19. yüzyılın ikinci yarısından sonra gelen birinci büyük küreselleşme dalgası varlığını demokrasi dışı rejimlere ve örgütsüzlüklere borçlu idi. Sebep olduğu dengesizlik ve haksızlıkları yükleyeceği toplumsal kesimler ve ülkeler bulduğu sürece yoluna devam etti. Bu mümkün olmayınca sömürgeci blok kendi arasında kapıştı, süreç Birinci Dünya Savaşı ile bitti.

II. Küreselleşme dalgası ise bu sefer, II. Dünya Savaşı ile başladı. "Yeni şişede eski sirke." Yani aslında değişen bir şey yoktu. Doğrudan işgallerin yerini dolaylı yeni sömürgecilik aldı. Öyle anlaşıyor ki, şimdi bir kez daha yolun sonundayız. "Anlaşmalı Soğuk Savaş döneminin" misyonu da mukavelesi de böylece bitti. Dünya iktisadi ve siyasi birliktelik için yeni bir barış, üretim ve bölüşüm mimarisi arıyor.

Bu yönde kaleme alınan son yazımızdaki birinci madde ekonominin yeniden tanımlanmasıyla ilgiliydi. O yazıda bunun arkasındaki felsefi duruş açıklandı. Son bir yazı ile devam edelim.

İki, bencil insan mülkün ve rızkın sahibine kulak verip, aşırı kısa vadecilik çukurundan çıkıp, İslam'ın emrettiği zekatı acilen içine sindirmeli. Bu, rızkın artarak devam etmesi için büyük bir çarpan, toplam talep daralması için

bir bereket kalkanıdır. Sözde "sosyal devlet" adına bu yükü mekanikleştirerek, insan yüreğini ve merhametini toplumsal dokudan silip atarak, devlete ihale eden Avrupa da çöküyor. Oysa, ne kadar çalışsak da, hak ettiğimizi düşünsek de, felsefi olarak bakıldığında bunları başkalarının elde edememesi, mahrum kalmaları pahasına elimizde bulundurduğumuzu kabul etmeliyiz. Sahip olduğumuz her şeyde insan, nebatat ve hayvanatın bir hakkı vardır.

Üç, aynı noktadan hareketle, çevreyi babalarımızdan miras almadık, emanetin hukukuna riayet ederek evlatlarımıza aktarmak üzere Allah bize sadece kullanım hakkını verdi. İnsanı yeryüzünde talancı bir ideolojiye emanet edip, çevreyi "vergi" ile kurtaramadığımız görülüyor. Zira vergi, "öde ve yık" anlamına geliyor. Emanet ahlaki için zamanlararası (intertemporal) bir bakış gerekir. Bunun anlamı, ahiret inancı ve hesap verme bilincidir.

Dört, faiz, parayı üretimden kopartıp "finans kapitalin" üzerimize çökmesine neden olmuştur. Bu, bir-iki defa değil, onlarca defa tekrarlanmıştır. Mesele, "paranın fırsat maliyetinin etkin ve adil bir şekilde" hesaplanmasıdır. Faiz bu ölçüm yöntemlerinden sadece birisi ve bana göre en haksız olanıdır. Para üretimin emrine verilmelidir. Gelir ve risk -sadece birisi değil- üretim sürecine giren emek, toprak, sermaye ve girişimci arasında anlaşılan oranda paylaşılmalıdır.

Bunu bize faizsiz bankacılık temin etmektedir. Daha şimdiden İngiliz HSBC Amanah Bankası'nın 2007 yılı itibarıyla İslami fonlarının aktif büyüklüğü, Türkiye'deki tüm katılım bankalarının toplam aktif büyüklüğüne ulaştı. Ancak bu alanın geliştirilmeye, projelendirilmeye ihtiyacı vardır. Şimdi bunu düşünmenin tam zamanıdır.

Beş, insanlara "bugünkü riskinizi yok etmek istiyorsanız gelecekte ticaret yapın" dediler. "Features ve options" piyasaları buradan çıktı. Gelmeyen bir zamanda, olmayan bir maldan, gerçekten belli olmayan bir fiyattan "sanal bir ekonomi" kurdular. Önce para üretimden kopartıldı, ardından da pazar zaman ve mekandan kopartıldı. Dünyanın en zeki matematikçi ve bilgisayarçı çocuklarına, sözde bilim adına karikatürize modellerin altına imza attırdılar. Ekonomik faaliyet; gerçek mal ve fiyat, yani gerçek zamanlı olarak yapılmalıdır.

Semanın altında yeni bir şey yok. Yaşadığımız bir asırlık krizi, beş asırlık çözüm önerileri ile aşmak için böyle kökleri mazide olan denenmiş tecrübelere ihtiyaç var. Bu topraklar barışın felsefesi, birlikte yaşamının iksiri, uygulanmış ekonomik hayatı ile alternatif bir duruşa, bir özgül ağırlığa sahip.

Yanlış anlaşılmasın, ben bu yazı dizisinde Batılılara sesleniyorum. Yerli aydın üstüne alınmasın. Öyle gözüktüyor ki, kıyamet alameti olarak bir gün güneş Batı'dan doğacak!

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Ziraat ve Halk, diğer bankaların gardını düşürecek

İbrahim Öztürk 2009.03.30

Kriz Amerika'da ve ipotekli konut kaynaklı finansal bir fay hattında çıktı. Tedbirler ise ödeme güçlüğü çeken insanların evlerine gelecek haciz dalgasını durdurmak, bankaların zehirli varlıklarını ikame edecek tarzda sermaye girişi enjekte etmek şeklinde belirginleşti.

Güven bunalımının aşılması için bu öncelik ortaya çıktı. Ancak zamanla olayın derinliği kavrandıkça alınan tedbirlerin yetersiz olduğu görüldü. Psikolojilerdeki bozulma, ilgili sektörlerden başlayarak ekonominin geneline yayılan bir panik havasına dönüştü.

Türkiye'nin iş âlemi son derece ezberci davrandı. Hükümete "ABD'de neler yapıldı ise, sen de aynısını yap." denildi. Bunun anlamı, yuları piyasaların eline vermektir. Zaten elini piyasalara veren kolunu da kaptırıyor. İşi kısa vadeci, şaşşı ve bencil piyasalara emanet etmenin, kurda kuzu emanet etmekten farklı olmadığını, bilmem kaçınıcı kez yaşanan bu kriz zaten gösteriyor.

Bu yüzden ben de hükümete 'direniş' çağrısı yapanlardandım. Hükümet bir süre soğukkanlı olarak neler olup bittiğini seyretti. Bu işten Türkiye'ye neler düşeceğini ve kıt kaynaklarla alınabilecek tedbirleri tespit ve tayin etmeye çalıştı. Dış dünyada süreç resesyon yönünde ilerlemeye başladığında ekonomi idaresi devreye girdi. Bugüne kadar beş adet paket açıklandı. İlk paketler daha çok doğrudan istihdamı korumayı, ihracatı ve yatırımları yönlendirip teşvik etmeyi hedefledi. Amaç, kriz olsa da olmasa da zaten yapılması gereken altyapı yatırımlarına ağırlık vermek, tekstil gibi sektörlerin bu fırsatı kullanarak dönüşümünü tetiklemektir. Ancak durgunluk derinleştikçe son iki pakette olay seçici olarak birtakım sektörlerle yönelik vergisel düzenlemeleri kapsadı.

Birçok insan "Son ikisini anladık da ben ilk üç paketi göremedim." demeye getirdi. Demek ki o sırada görmek istememişsin. Geldiğimiz aşamada açılan paketlerin miktarı mütevazı bir hesaplama 40 milyar lirayı aştı. Harcamalar doludizgin artarken, krizin birçok gelir kalemi üzerindeki dramatik erozyonu ortada. 2009 yılı sonunda bütçe açığının milli gelire oranı yüzde 4'ü aşabilir. 2008 yılının sadece yüzde 1 civarında. Yapacak bir şey yok. Bütün dünyada mali dengeler bir hayli sarsıldı. Allah'tan 2002 yılından beri buna hazırlık yapılmıştı da, böyle bir harcama lüksümüz var.

Yine de bana göre mali cephede alınacak tedbirlerin çeperlerine yaklaşıldı. Zira artık önümüzdeki dönemde kamu kesimi piyasada borçlanma baskısını artıracak. Kaynakların çekildiği bir ortamda bunun faizleri olumsuz yönde etkileyeceği, üretici kesimler üzerinde bir dışlamaya yol açabileceği endişesi var. 'Ezber bozduran' bir IMF anlaşması ile 20 milyar doları aşan bir kaynak hiç de fena olmaz. Bu vesile ile 2009 bütçesinin revize edilmesi de kesin şart.

Ayrıca mali cephedeki şartlar Merkez Bankası'nın da elini zorlaştırıyor. Evet, enflasyonda adeta bir 'serbest düşüş' dönemi yaşanıyor. Yıl sonu enflasyon beklentisi 6,6'lara kadar sarktı. Merkez Bankası da bunu görerek, "Hedefin üstündeki enflasyon ne kadar kötü ise, kısa vadede hedefin aşırı altına sarkan enflasyon da tehlikelidir." diyerek, faiz indirimlerini hızlı yaptı. Ekimden beri faizler 6,25 puan düşürüldü. Bu kadar büyük faiz düşüren başka bir ülke yok. Şu sıralarda yüzde 7 hattında dolaşan reel faizlerin, yıl sonu için 4,2 civarında olacağı tahmin ediliyor. Merkez Bankası gecelik faizi 10,5 gibi tarihî dip seviyelere çekerken, piyasadaki borçlanma faizi de yüzde 14 bandının altına geldi. Ancak bankalar direnmeye devam ediyor. Ziraat ve Halkbank'ın kredi kanallarını açmak adına devreye girmiş olması ile bankaların gardının düşeceğini tahmin ediyorum. Faizler bir süre daha düşecek.

Ancak bence Merkez, en fazla yüzde 9-9,5 arasında sembolik değeri çok büyük olan tek haneyi yakalayınca faiz indirimi süreci orada duracak.

Amerika'dan olumlu sinyaller gelmeye başladı bile. G-20 zirvesinden de pozitif bir mesaj gelirse, artık bana göre büyük oranda kamunun ve Merkez Bankası'nın görevi bitmiş olarak kenara çekilmesi gerekecek.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Seçimler, ekonomi ve AK Parti'nin yol haritası

Yüzde yüz ayırt edemeyiz; ancak halk bu seçimde kendine hükümet seçmedi, belediye başkanı seçti. Zira hükümeti 22 Temmuz'da daha yeni seçmişti.

Son iki yerel seçim karşılaştırıldığında ise yüzyılın ekonomik krizine ve yeni siyasi aktörlerin ortaya çıkmasına rağmen halk hükümeti içine "zarif bir uyarıyı" da koyarak cezalandırmadan güven tazeledi. Yoksa halkın krizlere nasıl tepki verdiği, 2001 krizi sonrasında gelen 3 Kasım seçimlerinde atılan ve bazılarının hâlâ kulaklarında çınlayan Osmanlı tokadından bellidir. O şamarın nedeni 28 Şubat sürecindeki talan, sömürü ve zorbalıktır.

Peki halkın bu toleransının arkasında ne var? Bir, çünkü biz çıkarmadık, tersine, aralık-şubat arasındaki üç ayda verilen tam 20 milyar TL'yi aşan bütçe açığıyla, 50 milyar TL'yi bulan beş paketle elden gelenin en iyisi yapıyor. Hatta kıt kaynaklar öncelikli olarak Anadolu'ya, KOBİ'lere, ihracatçılara aktarılıyor.

İki, krizin altından yine mevcut hükümetin çıkabileceğine inanmıştır. Muhalefetin toplamı hâlâ iktidar etmiyor. Ancak AK Parti çitasını yüzde 50'nin üzerine çıkartıp baş muhalefet de kendisine başarı kriteri olarak yüzde 20'yi koyunca haklı olarak "sen başarılı olamadın" deniliyor. Yani "benden ne köy olur ne kasaba, gel bari hep beraber seni konuşalım" diyorlar. Bu bağlamda kendisiyle yarışan AK Parti yaşananlardan ders alabilir, almalıdır da.

Üç, en önemlisi de halkımız "ekmeksiz yaşarız, ancak artık özgürlüksüz asla!" demiştir. Ergenekon Silahlı Terör Örgütü (ESTÖ)'nü ve arkasındaki derin şer şebekesini gördükçe, ekmeğini aşını unutmuş, özgürlük aşkına derin krize rağmen rey vermiş, açık ara iktidarı birinci yapmıştır. Seçimin mesajı "çetelerle ve cuntalarla anlaşma, teslim olma, geri adım atma"dır. Zira halkımız görmüştür ki, iradesi üzerinde Demokles'in kılıcı gibi sallanan, kaderi üzerinde uğursuz bir leş kargası gibi oturan bu irade oldukça refah, zenginlik ve özgürlük gelemeyecektir. Nitekim Ergenekon üssüne dönen "malum medya grubunun" bazı parlak uzman-yazarları, seçim sonrasında mahcup bir edayla adeta "ETSÖ olayının arkasını bırak, sivil Anayasa'dan vazgeç" demeye getiriyorlar. "Kuzu kuzu iktidar ol."

Buna rağmen iktidarın üç konuyu çok iyi çalışması gerekiyor. Bir, "İstanbul'da ne oldu? İki, Güneydoğu'da ne oldu? Üç, aday seçiminde neler oldu. Bu meyanda bütün bakanların neden bölgesini kaybettiği muazzam bir araştırma ödevi. Demek ki, halkımız "cekete" değil, ceketin içindeki adama rey verdiğini gösterdi. AK Parti'yi bölmek için pusuda bekleyenlere malzeme vermeden ve "küsünler faciasına" neden olmadan, "yorgun bakanlar" değiştirilmelidir.

Anadolu'nun esnaf üzerinden nabzını iyi tutan MÜSİAD, bu durumu öngörerek sonbaharda "kabine revizyonu" istemişti. Bu, tabanın bir sesiydi, duyulmadı. Hayatın kuralı şu; yeri ve zamanı geldiğinde değişeceksin ve değiştireceksin. Aksi takdirde zaman seni ortadan deler geçer. AKP bir an evvel kadrolarını ve programını yenileyip tekrar değişimin öncüsü olmalı. Bu meyanda sivil anayasa ve AB reformlarına dönmeli.

Bir de AK Partili belediyeler ile yolsuzluk bir arada anılmaya başlandı. Kaç defa bu sütundan haykırdım. Anadolu'yu dolaşıyorum. Halkımıza konuşuyorum. Muhafazakar taban "Hocam belki yine rey vereceğim ancak yolsuzluk yapıyorlar." diyor. Halkımızın "yolsuzluğu ispatlama görevi" yoktur. AKP aldığı büyük desteği yanlış tefsir eder de "halkın gideceği yer yok" zannederse yanılır. "Sıkıysa CHP'ye rey versinler." diyen vekil gördüm. Bunu gören Baykal halk çizgisine geliyor.

Başkanlar bunları duymaktan kaçıyorlar. Vali geliyor, diğer parti temsilcileri geliyor ancak onlar yoklar. İşadamlarının oluk oluk geldiği konferanslarda gelip halkın içine karışıp bu tür ortamlarda bizden nasıl bahsediyorlar, ne isterler, dertleri nedir, diye dinleyip "ev ödevi" almıyorlar. Acilen Genel Merkez'de kolay

ulaşılabilir bir "yolsuzluk takip merkezi" kurulmalıdır. Başına da partiden tümüyle yalıtılmış bağımsız, dışarıdan bir ekip konulmalıdır.

Son not, Tayyip Bey yalnızlařtıķça daha çok hata yapıyor. Paylaşacak "mangal yürekli ancak akıllı" bir ekip kurmalı.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağılantısı)

G-20 Zirvesi'nden Türkiye'ye ne düşer?

İbrahim Öztürk 2009.04.06

Londra Zirvesi'ne doğru giderken bu sütunda küresel krizle ilgili tam beş yazı neşrettik. Zirvede alınan kararlara kendi beklenti ve önerilerim doğrultusunda baktığımda gördüğüm şu oluyor:Kısa vadeli acil önerilerimin aşağı yukarı tümü yerine getiriliyor. Orta vadeli önerilerimin bir kısmından çok yüzeysel olarak bahsedildi.

Ancak "bunlar bir kerede toplanarak çözölmez, toplanmaya ve görüşmeye devam edelim" denildi. Korkarım ipe un seriliyor.

Kabul edelim ki "acil" olan şey, küresel paniği yok edip güven artırmak üzere bir "fon" oluşturulması idi. Tam 1,1 trilyon dolarlık bir fon kararı çıktı. Bu kaynak, IMF ve çokuluslu yatırım bankalarını takviye için tahsis edilecek. Fondan küresel ticaretin finansmanı için de 100 milyar dolar ayrılıyor. Komik bir tutar.

Yine zirvede korumacılık herkes tarafından reddedildi. Ancak uygulamayı görüp bakacağız. Örneğin ticaretin finansmanı için tahsis edilen ve yetersiz olan 100 milyar dolar gelişmekte olan ve geri kalmış gariban ölkelere de kullanılacak mı? Yoksa Batılı ürünlerin satılması için bir silah olarak mı kullanılacak?

Orta vadeli önerilerimizden biri olan, "küresel sermayenin disiplin altına alınması için ortak bir mimarinin oluşturulması" yolunda iyi dilek ve temenniler edildi. Krize neden olan denetimsiz ve kontrolsüz sermaye hareketlerini tetikleyen "vergi cennetlerinin" engellenmesi yolunda kararlı ifadeler kullanıldı. Görüp bakacağız. IMF'de doğru dürüst söz hakkı verilmeyen ölkelere, sözde bu yeni oluşumda daha çok söz hakkı verilecekmiş. Görmeden inanmam. Bu arada IMF'nin bütçesinin artırılmasından başka sorun yokmuş gibi davranıldı ve yapısına dokunmaktan hiç bahseden olmadı. Kesinlikle yetmez.

Açıķçası G-20 Zirvesi'ndeki Anglosakson, Kıta Avrupa'sı ve Rusya-Çin gibi "diğer" ölkelerden oluşan ayrışma dikkatimi çekti. Ne demiştik, ABD büyük bir kangren geçirirken hâlâ imparatorluk ayaklarına yatıp, "kural ve standart benim" demeye devam etmemeli. Zirvede masada eşit şartlarda konuşmaya hazır bir ABD görmedim açıķçası. Sanki krizi çıkartan benim ninem! ABD hâlâ dünyaya "sorunu küçümsemeyin, aklınızı başınıza alın, bedel ödemeye hazır olun" demeye getiriyor.

Buradan sözü Türkiye'ye getirmek gerekirse, Londra'da gerçekteştirilen G-20 Zirvesi'nde Türkiye'nin bir hava yakaladığını, bunu büyüterek toptan bir "huruç" harekâtına dönüştürmenin Türkiye'nin elinde olduğunu düşünüyorum. Biraz açalım.

Artık IMF ile "ezber bozduran" ve "ümük sıktırmayan" bir anlaşma yapma noktasına geldik. Buradan üç sonuç ele edilebilir: Esnek kredi imkânı şeklinde bir anlaşma ile 20 milyar dolar ve üzerinde bir kaynak kullanıracaktır. İki, kendi kendimize oluşturduğumuz büyük bir beklenti yerine geleceği için seçim sonrasında ekonominin yelkenlerini şişirebilir. Üç, öte yandan anlaşma ile derli toplu yeni bir bütçe yapılacak, kısa ve orta vadeli hedefleri tayin edilmiş olan bir reform takvimi açıklanmış, yol haritası ortaya çıkmış olacaktır.

Türkiye'nin açıkladığı özellikle 4. ve 5. paketler birçok sektörde müthiş bir hareketlilik oluşturdu. Eğer bu sektördekiler açgözlülük yapıp, her zamanki gibi bindiği dalı kesmez ise, iç talepteki hareketlilik Türkiye'nin büyüme ve istihdam çarkını döndürebilir. Hep söylüyorduk, millette para var, seçimlerde netice almak üzere milleti korkutup bir karanlık tünele soktular. Zararı da kendileri çektiler.

Halk ise bunu "yemedi" hükümete güvenoyu verdi. Şimdi kamu bankaları da artık devrede. Kredi kanalları daha da açılacak. Keza Merkez Bankası faizlerine paralel olarak piyasa borçlanma faiz oranları da düşüyor. Buna rağmen size çok önceden haberini verdiğim doların "hallerini" görüyorsunuz.

Evet doğru, krizden sonra, yakın gelecekte dünyada bol kaynak ve hızlı büyüme olmayacak. Ancak, bunlar Türkiye'yi çok fazla ilgilendirmeyecek. Sermaye "sanal" varlıklardan reel varlıklara, gerçek potansiyellere akacak. Adres Türkiye. Türkiye kalkış için ısınma turlarına başlamalı. Hazır ortalık sakinken, küresel sermaye kendi derdine düşmüşken, işadamız yeni döneme uyum sorunlarını çözmeli.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

'Fasoncu ülke' sendromunu aşmak için...

İbrahim Öztürk 2009.04.13

Türkiye şu sıralar üç yıllık bir Orta Vadeli Program (OVP) açıklamak üzere çalışıyor. Bir de kaynak kullanımı gerektiren bir IMF anlaşması geliyor. Şimdi esas soru şu: OVP ile IMF anlaşmasının temas noktaları neresi olmalı? Bu sorunun cevabı, gelecek kaynakların nerelerde ve nasıl kullanılacağını da şekillendirecek.

O halde anlaşılması gereken bazı noktaların ön plana çıkartılması gerekiyor. Türkiye büyümede dışa fazla bağımlı bir ülke. Bu hem dış ticaret hem de finansman kanalı için geçerli. İki kanaldan da Türkiye dışarıya net kaynak transferine maruz kalıyor. Yani dış ticaretten zarar etmekte, aldığı borçlardan dolayı dışarıya büyük bir faiz ödemekte, içeriye giren doğrudan yabancı sermaye yatırımları üzerinde de büyük bir kâr transferi var. O halde kısaca birinci gözlem şu: Dünyada işler yolunda giderken Türkiye de harala gürele büyümektedir ancak, "Yiyemeyenin malını yerler." der gibi zenginliğimizi fazlasıyla 'paylaşıyoruz.' 'Made in Türkiye' lafı artık tek başına ve otomatikman karın doyurmuyor.

İkinci gözlem de şu: Kriz herkesi vurdu, ancak neden Türkiye en çok etkilenen ülkelerin başında geliyor? Bu noktada okurların kafası karışmış olabilir. "Hani Türkiye'nin durumu o kadar da kötü değildi?" diye bazı yazılarımıza gönderme yapabilirler. Benim burada bahsettiğim krizin birinci değil, ikinci dalga etkileri. Birinci dalgada finans sektörü ve kamu maliyesi vardı. Panik de buralarda idi. Bu aşamada Türkiye dimdik ayakta kaldı. Ancak şimdi reel sektörü etkileyen ikinci dalganın ortasındayız. Eğer bu hasar kontrol edilemez ve yeterince uzun sürerse, dönüp maliyeyi ve finans sektörünü de aşağı çeker. Hakkını verelim, hükümet canhıraş bir gayretle krizin bu arkadan dolanma sürecine engel olmaya çalışıyor.

Konuya dönelim. Şekilde de gösterildiği üzere, yüzde 20-25 aralığındaki üretim ve yüzde 35'leri bulan ihracat kayıplarıyla Türkiye dünyada 'en kötüler' arasında. Yüzde 13,6'yı bulan resmî işsizlik verileriyle G.Afrika ve İspanya'dan sonra üçüncü olan Türkiye, 2008 yılının son çeyreğindeki yüzde 6,2'lik küçülmesiyle de Tayvan'dan sonra dünyada ikinci oldu. Dünyada işler iyi giderken cari açık ve özel sektör borçları, işler kötü giderken ise işte burada anlattığımız tablo. Neler oluyor?

Aslında her iki durumda da sorun aynı: Türkiye, benzer 'yükselen piyasa ekonomileri' gibi dünyaya fasonik, yani tedarikçi bir üretim zincirinde entegre olmuş durumda. Her zaman parayı 'iş veren' kazanır, iş alan ise kaderine

razı olur. İyi dönemlerde kazanamadığı gibi, kötü dönemlerde de zincirin en zayıf halkası olarak işini ilk kaybeden olur. Şimdi yaşadığımız üretim-istihdam-ihracat- büyüme kaybının kısa hikâyesi budur.

Türkiye'nin çıkış yolu dört alandan geçiyor: 1- Üretimini yüksek katma değerli ürünlere kaydırarak. Ar-Ge ve inovasyon yürüyüşünü derinleştirecek. Bu alandaki yasa ve teşvikler 2007'de çıktı. Bir ivme de yaşanıyor. Daha yolun başındayız. 2- Türkiye'de ulusal tasarrufları artıracak her türlü tedbir, teşvik, yasal ortam geliştirilmeli. Bir millî seferberlik başlatılmalı. Sosyal Güvenlik Reformu bunun kaçınılmaz ilk adımı idi. Hükümet bu tarihî görevi yerine getirdi. Bu yetmez, halkın ve şirketlerin tasarruf yapabilme alanına konsantre olunmalı. 3- Türkiye kendi markalarını satan bir ülke olmak zorunda. Bu konuda çok yazı yazmak lazım. 4- Üretimi pazarlama ile birleştirmek gerekiyor. Satamadığın mal zayıdır. Ancak gitmediğin pazar da senin değildir.

Orta Vadeli Program ve IMF anlaşması bu büyük sorun alanlarına odaklanmalı. Kısa vadeli 'kurtarma paketlerinin' artık sonuna geldik.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Hükümetin yeni ekonomik programı

İbrahim Öztürk 2009.04.16

Ekonomi kurmayı üç bakan bir araya gelerek Katılım Öncesi Ekonomik Programı (KEP) açıkladılar. Bu program son derece önemli.

Her şeyden önce bu program, sonrasında atılacak adımların çerçevesini oluşturacaktır. Buna göre yapılacak IMF anlaşması ile Orta Vadeli Program (OVP), KEP'te açıklanan temel ilkelerle örtüşmek durumunda. KEP'i bugün iki boyutu ile ele alacağım. Birincisi içerdiği revizyon, ikincisi de Türkiye ekonomisi için verdiği uzun vadeli vizyon.

En önemli revizyon kuşkusuz % 4 büyüme hedefinin % 3,6 daralma ile yer değiştirmesi. İlk hedef, hesapta kriz değil, yüksek cari açık ve direnen enflasyon altında konulmuştu. O şartlarda anlamlı idi. Ancak ağustostan beri kriz derinleşirken, sonbaharda iyice gün yüzüne çıkmışken, bu hedef daha açıklanmadan rafa kaldırılmalıydı. Öte yandan bu 'küçülme' ile dünya liderliğine oynadığımız yolunda bazı karamsar değerlendirmeler var. Açıkçası Türkiye'nin içinde yer aldığı 'yükselen piyasa ekonomilerindeki' daralma bence bu oranın da üzerinde olacaktır.

Öte yandan mevcut iç ve dış verilerin olumlu yönde ve anlamlı düzeyde değiştiğine dair bir gelişme olmadığı sürece, ben bu kadarlık bir küçülmenin bile kesinlikle başarı sayılması gerektiğini düşünürüm. Yani bu küçülme hedefi aslında 'iyimser' olmamızı gerektirir. ABD'den ve Türkiye'den gelmeye başlayan 'minik' iyi haberler var. Bunlar bana krizin 'dibini' gördüğümüzü düşündürüyor. Dipte de bir ya da en fazla iki çeyrek kalınsa, yılın sonunda Türkiye'de büyüme 'sıfırın üzerine' çıkabilir.

Hükümet, cari açığı ise bu yıl sonu için 11 milyar dolar olarak tahmin ediyor. Hükümet zaten işlerin kötü gittiği bir ortamda boşu boşuna kendisini, şirketleri ve Türkiye'yi strese sokarak cari açık hedefini 50 milyar dolar olarak açıkladı. Zira buna bakarak ekimden beri 'bu kadar açık nasıl finanse edilecek' diye ensemizde boza pişirdiler. Bu köşenin okurları biliyor, ısrarla yazdık 'ben diyeyim 20, siz deyin 25' diye. Aslında ağustos-eylül-ekim açıklarındaki azalma temposundan sonra 'ayda 1 milyar dolar açık versek eder 12 milyar dolar' diyordum

ancak bütün alemin 'elli' diye belirttiği bir ortamda daha fazlasını telaffuz etmekten korktum. Zaten yılın ilk iki ayında cari fazla verdik.

Keza, ihracatın 104 milyar dolara gerileyeceği bir ortamda nasıl olup da ithalatın 138 milyar dolar olacağı varsayılıyor, anlamış değilim. Zira ben ticaret açığının 34 milyar doların çok altında kalacağını düşünüyorum.

Son olarak revize edilen rakamların içinde en önemlilerinden biri de bütçe açığının 13,4 milyar TL'den 49 milyara çıkartılmış olması. Zaten yılın ilk üç ayındaki açık 19 milyar TL'yi aştı. Ekonomideki daralmayı, işsizlikteki artışı elden geldiğince azaltmak için hükümetin gösterdiği çabaların bütçede oluşturduğu zorunlu zayıf bu.

Ancak merak ettiğim husus şu: Seçim olmasa idi hükümet bu kaynağı büyüme ve istihdam açısından çok daha etkin kullanabilir miydi? Veya, hükümet aslında başka hiçbir şey yapmasa da iç talebi canlandırmak için orta ve düşük gelirli kesimin cebine 500-1.000 TL arasında bir harcama kuponu koysa idi, acaba bu bütün tedbirlerden daha etkili olmaz mıydı?

Açıklanan KEP ve sonrasındaki OVP, geçmiş dönemin bir muhasebesini, 2007-2013 kalkınma planı ile uyumlu olarak yeni dönemin amaçları ve hedeflerini güncelleyecek ve bu hedeflere ulaşmada kullanılacak politikalar, reformlar ve stratejiler toplumun dikkatine sunulacak. Bunu bekliyorum.

Yeni ve son bir tedbir olarak; 'bankaların bilançolarının bozulmasını önleyerek şirketlere daha etkin kredi mekanizması sağlayacak şekilde' Kredi Garanti Fonu'nun etkinliğinin artırılması son derece yerinde olacaktır. Bir de IMF ile yapılacak anlaşmada 'verimlilik ve etkinliği yüksek kamu altyapı yatırımları ile reforma yönelik harcamaların mali kuralın dışında kalması' görüşü son derece isabetlidir. Zira krizden sonrası için de bir yol haritamız ve çıkış stratejimiz olmalı.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Merkez Bankası kime ne mesaj verdi?

İbrahim Öztürk 2009.04.20

Merkez Bankası (MB), geçen haftaki toplantıda, kısa vadeli faizi 75 baz düşürerek 9,75 seviyesine indirdi. Böylece kasımdan beri tam 7 puan faiz indirerek dünya lideri oldu. Daha önce 'MB, sembolik değeri çok yüksek olan tek haneli rakamları görecektir. Bana göre yeni bir gelişme olana kadar artık yüzde 9 bandında beklenmesi icap eder.' demiştim.

Bahsettiğim seviye görüldü. Ancak öyle gözüküyor ki, MB faiz indirimlerine devam ederek haziran sonunda yüzde 9 bandını görecektir. Hükümetin son revizyonu da gösterdi ki, büyümedeki endişe devam ediyor. Hükümetin yüzde 3,5 küçülme hedefinin bile 'iyimser' görülmesi gerektiğini ifade etmiştik. Yılın ilk çeyreği için benim küçülme tahminim yüzde 7, yıl sonu için ise yüzde 5. Yanılmış olmayı çok isterim.

Buna ilaveten emtia fiyatlarındaki düşüşler ve risk algılamalarının elverişli olması da MB'nin kararlarını destekliyor. Ancak yıl sonu enflasyon beklentisi, hiç hoşlanmadığım bir ifade ile, artık yeterince 'satın alındı'. Tecrübelerden biliyoruz, 'risk algılaması', adı üstünde tümüyle bir algı olayı: Verilerin mevsimlik, aylık, hatta günlük akışına göre kırk-ikinci yağmurları gibi bir anda kaybolabilir. Evet, psikoloji çok önemlidir. Kısır döngünün bir yerde kırılması için beklentilerdeki iyileşmeler de harika olur.

Ancak bu durumu yapısal değişimler tetiklemediği sürece, erken iyimserlik de bir 'yalancı fecir' sendromuna sebep olabilir. Ekonominin geleceğiyle ilgili karamsar olmadığım biliniyor. Sadece çeşitli düzeylerde döviz ve

borsada 'ahmak silkeleme operasyonlarının' başlaması için uygun bir mevsime giriyoruz, bunun için uyararak istedim. Sürece şimdi biraz daha olumlu bakarsak dışarıdaki iyi hava içerideki tedbirlerle birleşip insanların güveni arttıkça, kırılgan kesimlere yönelik ilave paketler devreye girdikçe, talepte göreceli bir canlanma gelebilir.

Üzerinde durmak istediğim bir başka husus daha var. İlk uyarım genç akademisyenlere ve finans sektörünün profesyonellerine. Papağan iktisatçı modeli, faiz indirimleri karşısında acayip 'abandone' oldu. Döviz fırlar, sermaye kaçır, piyasalar MB'yi takmaz, kredibilitesi kaybolur türünden ezberlere devam edildi. Büyük resmi görmeden, gelişmelere entelektüel bir derinlikle bakmadan, moda ifadeyle, verileri ve konjonktürü yorumsayıcı (hermeneutik) bir tefsir kabiliyeti ile okumadan, sadece ekonometrik modellere dayalı risk hesaplamaları bizi sadece batırır.

Bir uyarı da işadamlarımıza. Sürekli olarak MB'nin 'yüksek faiz, düşük kur modeli' takip ettiği söyleniyordu. Şimdi öyle olmadığı anlaşıldı. Sadece fiyat istikrarı için çalışılıyormuş. MB bu hedefi tehdit eden doğrudan ve dolaylı gelişmelere, para politikası duruşu ile tepki veriyor. Örneğin emtia ve enerji fiyatları düşmeseydi, kurdaki yükselme, talep ya da arz üzerinden enflasyona sirayet edecek nitelikte olsa idi, durgunluğa rağmen, bu faiz indirimleri de olamazdı. Bir de şu var: 'MB büyümeyi ve istihdamı da gözetsin.' deniliyordu. Bu dahi MB Kanunu'nda var. Orada 'MB fiyat istikrarı önceliğini kaybetmeden büyüme gereklerine de duyarlı davranır.' deniliyor. Şunu demeye çalışıyorum; MB'nin verdiği sinyalleri 'inkâr' etmek yerine, 'veri' olarak alır, kararlarımızı buna göre verirsek, işler çok daha kolaylaşacak. Şimdi direnmekten vazgeçme sırası bankalarda. Onlar da faizleri düşürsün. Daha düşük faiz düzeyinde geriye dönmeyen bir kredi, yüksek bir faizden 'yeniden yapılandırıldığında' daha kolay geriye dönmez. Bindiğiniz dalı kesmeyin!

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Gündem, istihdam ve kredi kanallarını açmak

İbrahim Öztürk 2009.04.23

Hükümet ekonomide işleri toparlamak için sınırları ve imkanları zorlamaya devam ediyor. Seçim öncesi ideolojik nedenlerle karanlık bir inkar batağında saplanıp "hiç bir şey yapmıyorlar" diyenler bile şimdi bu söylemi terk etti. Bütün tedbirlere rağmen işte rezerve program elimizde. Bütçe açığı 50 milyar TL olacak.

Koro halinde 'bizi kurtar' diyenler, şimdi de kalkmış 'ortalıkta bütçe filan kalmadı, mali disiplin kayboldu' diye eleştirilerine başlar. Sorumsuz ya, hem nalına hem mihına.

İçeride ve dışarıda moral verici bir dizi 'küçük' haber geliyor. Umalım bunlar dipten dönme sürecine giren krizin yeni safhası olsun. Ancak şimdilik eldeki verilerle konuşmak durumundayız. Büyüme tahminleri bir hayli bozuk. İyimser açıdan bakınca bile büyümenin ilk çeyrekte yüzde 6'dan fazla, yıl sonunda ise yüzde 5 ve üzerinde daralabileceği tahmini yapılabilir. Tabloda verileri yılın ilk üç ayı için tamamlamaya çalıştım. Mart verileri henüz gelmeyenler için kendi tahminimi kullanarak seriyi tamamladım. Görüyorsunuz, sanayi üretimi, kapasite kullanım oranları, ihracat ve istihdam verileri büyüme konusunda şimdilik daha iyimser olmaya imkan vermiyor.

Hatta ilginçtir, yukarıdaki veriler elde dururken, 'yaşasın; faiz, enflasyon ve cari açık düşüyor' bile diyemiyoruz. Zira bu verilerin reel ekonomideki erozyonun sonucu olduğunu biliyoruz. Bütün bunları dikkate aldığımızda ekonomi politikası tercihleri de bir kez daha ilgi sahamıza giriyor. Manevra alanı daralıyor. Reel ekonomideki bozulmayı gidermek üzere hükümet daha ne yapabilir, bu yapılanların para politikaları cephesindeki sonuçları

ne olur? Açıkçası görüyoruz ki hükümet birkaç paket daha çıkartmak istiyor. Ancak hükümetin fazla bir gidecek yeri kalmadı. Eğitim sektörünün de içinde yer aldığı son bir iki paket çıkartabilir. Bu paketlerin içinde istihdamı korumak ve kredi kanalını açmak yönündeki tedbirler başı çekmeli. İşsizlik Fonu'nun daha etkinlikle kullanılması yönünde Çalışma Bakanlığı'nın harekete geçmesi son derece yerinde. Kredi Garanti Fonu'nun da olabilecek en büyük kaynak ile devreye sokulması gerekiyor.

Bankaların kaynaklarını sıfır riskli yüksek kazanç sağlayan devlet tahvillerinden şirketlere yönlendirmek için bu şart. Yoksa kamu kesiminin borçlanma gereği yükseldikçe bankaları bu tercihlerinden dolayı suçlamak imkansız. Zira bankalar şu sıralar kâr kadar güvence de arıyor. Devlet bütçe açığı verip piyasadan borçlanınca bankaların 'müşterisi' de kendiliğinden ortaya çıkıyor. Mekanizmayı değiştirmek gerek. Kaynak lazım. Örneğin IMF'den gelebilecek 20-30 milyar dolarlık bir kaynak olursa bunu kısmen bütçe, kısmen de istihdam ve kredi kanallarının açık tutulması için kullanmak gerekebilir. Mevcut koşullarda hem Merkez'in faizleri hem de borçlanma faizleri düşüyor. Hatta dövizle hücum etme şansları da bir hayli düşük. Bütün bunlar sevindirici; ancak kredi kanallarını açmadan ve bunu yaparken bütçeyi daha fazla tahrip etmeden netice alınması gibi zor bir noktadayız.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

1 Mayıs: Ergenekon'dan çıkış!

İbrahim Öztürk 2009.04.30

Cuma 1 Mayıs Emek Bayramı. Alın teri dökenlere helal ve kutlu olsun. Bu hak, Taksim komploları ve 12 Eylül askerî darbesiyle millettten alınmıştı. 1 Mayıs kültürü o zamandan beri bilinçli politikalarla kirletildi. Olay, 'Taksim'e çıkarız-çıkartmayız' sarmalında kilitlendi kaldı.

Hırlaşma ortamında Türkiye'deki sendikal hareket, insan hakları, çalışma ve bölüşüm sorunları, dünyadaki gelişmeler konuşulamadı.

Peki bu neden böyle oldu? Olayın arkasında iç içe geçmiş iki boyut var. Birincisi 'Ergenekon' kafası ile ilgili. Tanzimat'tan beri sözde bir demokrasi çabası var. Kurumsuz, kültürsüz ve ithal reçetelerle sistemde açılan boşluk, gedik ve zaafı maharetle kullanan halkından kopmuş bir avuç elit, devletle millet arasına girdi. Gerçek demokrasi arayışları kaba softa bir Cumhuriyet şalıyla örtülüp, ortam karartıldı. Örneğin fiilen demokrasi olan İngiltere 'krallığı' yerine, fiilen 'despotizm' olan Üçüncü Dünyalı Cumhuriyetçilik kutsanarak devletle millet arasına aşılması mümkün olmayan bir tampon mekanizma girdi. 'Devlet biziz' diye karşımızda hep bunları bulduk. Boşluğa maharetle sızan bu zihniyet, aslında fiilen padişahlığı, paşalığı, ağalığı, derebeyliği uhdesine aldı.

Kılıktan kılığa girerek kazanılmış bu iktidar alanında, asker ve sivil bürokrat-siyasetçi-işadamı arasında ideolojik kan-kalığa ve iktisadi çıkar birlikteliğine dayalı bir kirli oyun kuruldu. Sistem liyakate, adalete ve şeffaflığa dayalı rekabetten uzak tutuldu. Söylemlere rağmen seçim değil, atama esas oldu. Ekonomik alan dışarıdan yalıtıldı. İşadamlığı kabzımcılığa ve rant kollamaya indirgendi. İstanbul'da ithalatçı, Anadolu'da ise bunların zahirecileri vardı. Cumhurbaşkanlığı seçiminde olduğu gibi, bu oyunda seksen dokuzuncu dakikada kurallar her an değişebilir muğlaklıkta tutuldu. Tek parti döneminde kurumsallaştırılan bu oyunun eksik ve gedikleri de darbe dönemlerinde tahkim edildi. Şimdi bütün bunlar bize hâlâ 'Cumhuriyet'in temel kazanımları olarak' yutturulmaya çalışılmaktadır.

Taksim katliamını ve ardından gelen darbeci zihniyeti bu zaviyeden okumak gerek. CHP lideri Baykal, 'bize düşen yapılan Anayasa'yı uygulamaktır, yapanlar gelip yapmış' derken tam da bu kafanın avukatlığını yapıyor. Sürecin ikinci ayağında sendikalar var. İşin doğrusu şu: Emeğe yön veren sendikal hareket halkın nezdinde itibar erozyonu yaşıyor. Sendika ağalığının varlığı, darbelerle kurulan atama sistemine bağlı. 35 sene yerinden kıpırdatmadığınız sendika ağalığı böyle doğdu. 28 Şubat'ın 'mahşerin beş atlısı' taşeronluğu bu yüzden kabul etmiştir. Arada kurunun yanında yaş da yanmaktadır.

Her yıl 1 Mayıs'ta eli taşlı-sopalı, dükkan-cam-kapı-pencere demeden her şeyi yakıp yıkan, çiçekleri-böcekleri-fideleri ezen, kin ve nefret dolu kişilere şahit olduk. Bunları kimler himaye etti, besleyip büyüttü? Rejimin operasyon evlerinde büyütülen 'eylem emekçileri' toplanan nemalarla beslendi. Kasetteki 'bir numara adayımızın' buyurduğu gibi, 'bize gönderirlerdi, biz de yemek yer, top oynar arkadan salıverirdik.'

Sonuç olarak Ergenekon'lar gider, bayramlarımız döner. 12 Eylül'den beri gelip giden ağa-babalarına söz geçiremeyen bazı sendikalar hükümete teşekkür etmek yerine, 'onlar vermedi, biz aldık' havasında. Yerseniz.

i.ozturk@zaman.com.tr

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Emek bayramında bunları da konuşalım...

İbrahim Öztürk 2009.05.04

Kabine revizyonu benim için sürpriz olmadı. Çok önce yapılsa idi seçimdeki erozyon daha az olacaktı. Seçmen ve kriz, Başbakan'ın işini kolaylaştırdı. En çok sevindiğim değişim Ali Babacan'ın dönüşü. Sanırım o da sevdiği ve iyi yaptığı işin başına döndü. Babacan iyi konuşuyor, kaliteli dinliyor, iletişim kuruyor, analitik düşünüyor, akl-ı selimi elden bırakmıyor.

Ancak yeni gelen bakanların 'hadi şapkadan tavşanı çıkar da görelim' baskısı altında olduğunu tahmin etmek zor değil. Seçim bölgesinde bilmem ne bakanı olduğunu öğrenen kişiye "Projelerini anlat." diye soruluyor. Ne hazin. Bu işler illa böyle mi olmak zorunda. "Hazırlan kardeşim." diye birkaç ay önceden kulağına kar suyu kaçırlsa olmaz mıydı? İş en zor olanlardan biri de işsizlik alevinin ortasına düşen Çalışma Bakanı Ömer Dinçer. Kendisine durumu bir arz edeyim.

Ekonomideki büyüme birikimli olarak 2002 yılından beri reel bazda yüzde 50'leri geçti. Milli gelir 300 milyar dolarlardan 2008 sonunda 750 milyar dolara dayandı. Kişi başı gelir 3.300 dolar iken 10.000 doları aştı. Bunlar hayal değil, gerçek. Peki, elde edilen bu katma değer, üretim faktörleri arasında acaba ne kadar adil dağıtılıyor?

Türkiye'nin şöyle bir gündemi var: Verimlilik, kârlılık, ulusal tasarruflar ve üretimden girişimciye kalan payı ifade eden 'şirket artığı' artmalı. Sermaye birikimi sağlamanın yolu buradan geçiyor.

Bunlardan emek verimliliği 1999 yılının başında endeks değerine sahipti. Bu, 2008'in 3. çeyreğinde 170 bandına kadar çıktı. Ancak, 2001 krizi sonunda 170'ler düzeyinde olan reel ücret endeksi, 2004 yılının ilk çeyreğine kadar hızla geriledikten sonra, sabit devam ederek 2008 yılı sonu itibarıyla 150 düzeyinde kalmıştır. Aynı dönemde reel bazda üretilen birim başına ödenen reel ücret endeksi de büyük bir hızla geriledi. Bu veri, 2001 yılındaki 100 endeks değerinden, 2008 yılının 3. çeyreği sonunda 55 seviyesine kadar indi. Bu, açık bir şekilde emeğin verimlilik artışlarından yeterince pay alamadığını, tersine sürecin emek aleyhine sağlanan bölüşümden kaynaklandığını göstermektedir.

Buna rağmen en kırılgan kesimlerin üretimden aldığı payı ifade eden asgari ücrette durum iyi. 2002 ve 2004 yıllarında asgari ücrete, enflasyonun çok üzerinde zam yapıp düzeltmeye gidildi. Diğer yıllarda da enflasyona ezdirilmedi. Ancak 2005'le beraber asgari ücret artışı ile enflasyon artışı arasındaki makas daraltıldı, atbaşı gider hale geldi. Bu da anlaşılır bir durum. 2002 yılında 114 TL olan asgari ücret 2008 yılında 614 lira olmuş. Enflasyon yüzde 70 bandından yüzde 10 bandına doğru 7 kat düşerken, asgari ücret 5 kattan fazla artmış.

Şimdi geldiğimiz aşamada bu 'adil bölüşüm' olayı da güme gitmiş durumda. Şimdi bütün öncelik işsizlik ordusunu düşürmek. Acaba bir an evvel, acilen ne yapılabilir? Acil yapılması gerekenle, uzun vadeli dönüşüm tedbiri de örtüşmeli üstelik. Elimizde sihirli değnek yok. Ancak bize göre şu üç alanda odaklanılmalı: (i) İstihdam maliyetleri acilen düşürülmeli. (ii) Kayıt dışılık ikinci savaş alanı olmalı. Ancak zaten bunun esas nedeni istihdam maliyeti. Keza 'daha çok işçi çalıştırana daha yüksek vergi' akıl dışılığına da bir son verilmeli. Tam tersine, 'ne kadar çok istihdam, o kadar az vergi' olmalı. (iii) Türkiye'de haftalık 45 saat çalışılıyor. Dünyadaki en uzun çalışma süresi. Bu ilk aşamada 42-43 saate çekilse, yaklaşık 800 bin kişi iş sahibi olur.

İşsizlik fonunun aktif olarak devreye sokulmasında geç kalındı. Tereyağından kıl çeker gibi emekçiden kesilenler, her ne hikmetse verilmesi gerektiğinde devlet kabız oluyor. Bu kaynak ise işçi çıkartmaları önlemek, iş gücünün eğitilerek dönüştürülmesi, işsizlik maaşı olarak (bana göre bu maaş olarak değil, belli bir geçerlilik süresi olan harcama kuponu olarak verilmeli) tanzim edilmeli. i.ozturk@zaman.com.tr

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Kapitalizm ve Çin birbirini çok sevdi!

İbrahim Öztürk 2009.05.07

İşsizlik şu sıralar dünyanın da baş belası. Krizden önce de esasen öyle idi. Şöyle ki, kriz öncesinde bile Kıta Avrupa'sında, üstelik emek havuzundan çıkan yaşlı demografik yapısına rağmen %7'ler gibi oldukça yüksek düzeyde dalgalanıyordu.

Japonya 1990'lı yılları %5 işsizlik bandında geçirdi. Bu rakam için 'keşke bizde de olsa' denilebilir ancak Japonya gibi sosyal devletin zayıf, toplumda ise düşenin dostunun olmadığı bir yerde kabul edilemezdir. Bu yüzden yılda 35.000 insan orada intihar ediyor. 2000'li yılların başında kısmen biraz toparlandı ancak şimdi yine tedirgin edici bir şekilde artıyor. ABD için ise işsizlik öngörülleri tepetaklak oldu ve hızla %10 sınırına yaklaşıyor.

Sendikacıların ağzını kullanarak itiraf edelim ki, kapitalizm işsizlik üreten azman bir makineye dönmüştür. Ve kapitalizmin bu zaafını ortaya çıkartan en büyük dinamik Asya'da Çin ve Hindistan'dan gelmektedir. Bu iki ülkeye ucuz emek ve artan alım gücü nedeniyle 'fırsat' olarak bakanlar fazla olsa da, önümüzdeki dönemde bu iki ülke dünya için büyük bir sorun kaynağı olarak belirginleşecek.

Açalım, (i) Çin daha önce olduğu gibi, krizden sonra da, başlangıçta ucuz emeğe dayalı üretilen mallara yönelik talep patlaması nedeniyle bir talep enflasyonuna, (ii) ardından da hızla artan emtia fiyatları nedeniyle bu sefer de arz yönlü enflasyon baskısına neden olacaktır. (iii) Bu dönemde mecburen yüksek faiz politikaları geri dönecek, (iv) mali disiplinde ve borçlanmada ipin ucunu kaçıran ülkeler bir faiz sarmalına girecektir. Unutmayın, krizden önce küçülme sürecine giren Türkiye'de bu etkiler yaşandı. (v) Büyüme potansiyelini aşağı çekecek bu gelişmeler nedeniyle Çin ve Hindistan dünyaya oluk oluk işsizlik ihraç edecek.

Hele Çin, serbest ticaretin, küresel düzenin, açık toplumların bütün imkânlarını kullanırken, yararlandığı bu imkanları kendi ülkesi için hâlâ geçerli görmüyor. Her ay onlarca isyan kanlı bir şekilde bastırılırken, dünyanın haberi bile olmuyor. Seyahat ve yerleşim hakları kısıtlı. Mülkiyet hakkı son derece geri kalmış durumda.

İnsanlar ağıllarda barındırılarak ödenen 40-50 doları bile harcayamaz hale düşürülüyor. Yüzde 50 civarına yaklaşan tarihin kaydettiği en büyük ulusal tasarrufun kaynağı aslında bu çağdaş kölelik.

Türkiye gibi ülkeler söz konusu olduğunda küresel sermaye akla ziyan şartları ileri sürüyor. Sözde bir anda çevreci oluyor, mülkiyet hakları diye tutturuyor. Demokrasi vurgusundan geçilmiyor. 'Yatırım dostu ortamdan' bahsediyor. Ancak Çin'e gelince bütün çifte standartları içine sindiriyor. Sermaye aslında bin bir suratlı bir 'şey.' İlke diye bir şey yok. İstismar edeceği bir boşluk görünce sinsice akıyor. Yeter ki kısa vadeli büyük kâr marjını gösterin. Hepsi o kadar.

İnsanlar da saf saf ABD-Çin düşmanlığından bahsediyor. Uzun vadede öyle. Ancak şimdilik Çin, kendi halkına reva gördüğü bu kölelik düzeni sayesinde ABD'yi finanse edip, onlara kendini dünyanın efendileri olarak hissettiriyor. ABD'de okumuş bazı elit tabakalar, yukarıda saydığımız gerekçelerle 'Çin malı tüketmiyoruz' kampanyası başlattılar. Daha doğrusu başlatamadılar bile!

Bugün küresel krizin sorumluları içinde kimse emekçi kesimi gösteremez. Ancak "teknik değil, etik problem" olarak tanımlanan krizin iki kahramanından biri sermaye, diğeri de tabir yerinde ise aldığı komisyon karşılığı sermayenin emrine giren, denetim ve gözetim görevini utanmazca sermaye çevrelerine delege eden ve bunun adına da 'piyasa ekonomisi' diyen devlet aygıtıdır.

Anlayacağınız, bir kez daha devlet-sermaye el ele vererek devasa bir krizi garibanların başına yıkmıştır. Krizi çözerken atılan adımlar bile büyük oranda sinsi mekanizmalarla gelir transferi fırsatı olarak kullanılmaktadır. Krizden sonra sanki hiçbir şey olmamış gibi, birtakım finansal rasyoları, borçlanma tekniklerini kontrol ederek yetinmek isteyecekler. Ancak gidecek çok az yol kaldı. i.ozturk@zaman.com.tr

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Kriz, taşları yerinden oynatıyor

İbrahim Öztürk 2009.05.11

Cuma günü Merzifon Sanayici ve İşadamları Derneği'nin (MESİAD), cumartesi ise İstanbul'da Avrasya Bir Vakfı ve kolu olan Avrasya Stratejik Araştırmalar Merkezi'nin (ASAM) konuşmacısı idim.

Ha Anadolu, ha İstanbul, hatta Avrupa fark etmez, buluştuğum işadamlarımızın soruları artık birbirine çok benzeşmiş. Farkındalık artmış, kriz olsa da olmasa da sorunun ne olduğu anlaşılmış. Benim bu krizden beklediğim tam da buydu. Uygulaya geldiğimiz yöntemler artık dünde kaldı. Bugünün ve yarının Türkiye'si çok farklı olacak. Bunu öngörmek ve gerekli değişim dönüşümü başarma kararını vermek, bunun bilgisine ulaşmak gerek.

Köyden şehre inme tarihi en iyi ihtimalle birkaç nesil geriye giden insanımız, bilgi ve görgü eksikliğine ilaveten, ekonomideki devlet ve özel sektör tekelleri arasındaki kapalı, statik, hayat belirtisi düşük, artık değer üretmeyen bir ekonomi ortamında kendine bir boşluk aramış. Dükkan, tekstil-terzi, nalbur, berber, tamir, tesviye, kaporta, döşeme, zahire, kabzımal vb. alanlar Anadolu'nun iş haritasını oluşturmuş.

Bir gün bu işin sonu nereye varır sorusu hiç gündeme gelememiş. Köyde 'üstü ev altı ahır' modeli vardı, bunu biliyor. Şehirde ise her evin altı bu yüzden 'dükkan katı.' Asla küçümsemiyorum, bir fotoğraf çekiyorum. Türkiye'de "girişimcilerin" % 75'i ilkokul mezunu. % 5 kadarının okur yazarlığı bile yok. İşadamlığı zihniyetinin gelişmediği ortamda en iyi yöntem 'taklit'. Kazara bir yerlere giden, bir şey görüp dönüp kasabasında uygulayan kişi anında onlarcası tarafından tekrarlanmış. Birincinin yaptığı işin iktisadi değeri bir anda dibe

vurmuş, toplu intihara varmış. Antalya'nın en geniş caddesinde bir telefon operatörüne ait mağaza sayısı dikkatimi çekti. Bir de ne göreyim, cadde boyu, sağlı sollu % 80 dükkan aynı operatöre ait mağazalardan oluşuyor. Akıl tutulması, tam körlük, ama gerçek. İşyeri açma konusunda o telefon operatörü bir müfettiş tayin etmez mi, belediye işyeri açma ruhsatını verirken hiçbir mimariye dikkat etmez mi?

Bir de yaşanmakta olan uyanışa olumlu yönden bakalım. Konferanslarda artık genel lafların ötesine geçebiliyoruz. Bilhassa ortaklıklar, markalaşma, dışa açılma, yenilikçilik, kaizen konularının her biri üzerine tek tek ayrıntılı bilgi isteniyor. Mevzu şu, iki örnek vereyim.

Başarılı girişimcimiz, 3 dolara dikişsiz iç giyim ürünü üretmiş. Büyük bir yenilik. Ancak bunun Amerika'da ünlü bir marka adına 75 dolara satıldığını görünce bu yaptığının gönüllü kölelik olduğunu fark etmiş. Gerçek bu iken, maliyet düşüreceğim diye emeğin sırtına bin, devlete baskı yap. Bunlar zaman kaybı. Hedef katma değer, yenilikçilik ve markalaşma.

İkinci haber, bir işadımı, çimento fabrikası kuruyor. Montaj için gerekli 300 işçi Çin'den gelmiş. Türk inşaatçı, Türk işçisini Moskova'ya taşıırken, bir de böyle bir gerçek var. Bitmedi, fabrikada kullanılacak bütün ara mal ve aksam da İtalya'dan ve İngiltere'den getirtiliyormuş. Emek ucuzluğunda Çinli ile yarışarak iş bulmak mümkün mü?

Oysa gençler arasında işsizlik oranı % 20'yi aşmış. Çünkü gençler nitelikli değil, eğitim alamamış. Eğitim aldığını zannedenler ise diplomalı cahil. 'Ben bu işlerin adamı mıyım, ben 3.000 liradan aşağı çalışacak adam mıyım?' diye boşa kürek çekiyor. İş diploma değil, beceri ve bilgi yapıyor oysa.

Meslekî eğitim ölmüş. Cuntacı laikçi kafa bastırıyor: "İHL'lileri kurtaracak hiçbir gelişmeye geçit vermeyiz" diye. İşte tıkanıldığımız yer. Anadolu'dan dindar çocuklar da burs almasın diye diğer çocukların da burssuz kalmasına göz yuman CHP, Anayasa Mahkemesi'nde yüz binlerce çocuğun bursuna engel oldu. Çağdaş yaşamcıların burs numarasını manşetlere taşıyıp bir anda merhamet abidesi kesilenler bunu atladi. Türkiye'nin gerçek ve derin sorunları bunları ilgilendirmiyor. Arabalarını Ergenekon kuyularına park etmiş, pislik temizlemek için boru olmakla meşguller.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

IMF anlaşması şart mı?

İbrahim Öztürk 2009.05.14

Bu köşenin okurları benim IMF'ye de, yapılacak yeni bir anlaşmaya da nasıl baktığımı öteden beri biliyor olmalı. IMF'ye özel ve ideolojik bir düşmanlığım yok. Tam tersine, IMF-vari bir uluslararası kuruluşa öteden beri ihtiyaç var. Ancak IMF kurulduğundan beri varlık nedenlerine uygun çalışmıyor.

Kabul edelim ki, kuruma daha çok zor durumda fakir-fukara ülkeler başvuruyor. Ancak IMF'nin başı daima ve kesinlikle ABD'li oluyor. "Parayı veren düdüğü çalar" misali IMF ülkelerin durumunu dikkate almıyor. Ülke uzmanları gittikleri ülkeleri bilmiyor. Aslında ellerinde hazır şablonları olduğunda 'yerse de yemese de' diyorlar.

Bir ara MÜSİAD'da IMF programı ile ilgili tartıştığım bir IMF ekibinin direktörü 'Teorik olarak sen haklısın ancak parayı veren IMF böyle düşünmüyor.' demişti. Ben de; 'Haklı görüşlerimiz bile IMF'nin hazır şablonlarını aşamadığı halde sırf dayatma olmadı, program ve paket mutabakatla hazırlandı görüntüsünü vermek için bizi ziyaret ediyorsunuz, yani aslında bu bir istismar.' demiştim. Zaten son zamanlarda artık uğramıyorlar bile.

Bitmedi, IMF gittiği ülkedeki meşruiyetini de ezilmiş ve mağdur durumdaki kesimlerden değil, iletişim kanallarını kontrol eden büyük sermayeden alıyor. Nitekim iki sene önce Merkez Bankası (MB) yönetimine seçilen değerli bir arkadaş, bilim adamı kişiliği nedeniyle sırf geçmişte IMF'yi eleştirdiği için hem kendisi hem de bu atamayı yapan hükümet az kalsın tefe koyulacaktı.

Efendim 'hiç IMF karşıtı görüşler' MB'de temsil edilebilir miymiş! Meğersem ülke kurumları iç ve dış birtakım çıkar koalisyonları arasında bölüşülmüş de haberimiz yokmuş. Bu yüzden birtakım kurumlara halk çocuklarının seçilmesi bazılarını fena halde 'şışırıyor.'

Neticede fonksiyonunu başarı ile yerine getirip ömrü bitmesinden dolayı 2005 yılından beri IMF ile yolları ayırmamız gerektiğini savunuyorum. Ancak, IMF mimarisinin yerine AB odaklı reform ve değişim programının acilen ikame edilmesi gerektiğini de savundum. Bunun için de ikinci nesil reformlar, yargı reformu, kamu personel reformu vs. var. Ancak 2007-2008 dönemini çalıp götüren Ergenekon iradesi bu odaklanmaya izin vermedi.

Son olarak 2008 yılının son çeyreğinde derinleşen küresel krize rağmen de IMF anlaşmasına şiddetle karşı çıktım. Çünkü; o sırada daha ne olduğu anlaşılmadan, ortalık toz duman içindeyken panik oluşturan ve küresel sermaye ile eklemlenen büyük sermaye 'parayı al bana aktar, Anadolu'nun canı cehenneme' demeye getiriyordu. Yerel seçimleri de kalkan olarak kullanıyordu.

Sermaye çevreleri gelen parayı iç etmeyi planlarken, IMF baskısı nedeniyle de malî disiplin adına KOBİ ve esnaf için yapılacak harcamalar da engellenecek, bununla IMF borcu ödenecekti. Sanki krizi çıkaran ya da kısa vadeli borçları yapan hükümetmiş gibi. Böylece 'çil çil dolarlar büyük sermayeye akacaktı.

Kısaca bütün bunlara engel olundu. Reel ekonomi için alınan tedbirler 35 milyar TL'yi aştı. Ancak bu yüzden yılın ilk üç ayında bütçe 20 milyar TL civarında bir açık verdi. Hazine'nin nakit açığı daha da yüksek. Kriz nedeniyle kamunun bu sürece belli bir süre daha devam etmesi gereği de ortada. Bu yüzden yıl sonu bütçe açığı milli gelirin % 5'ini aşacak.

O halde zarurete binaen işleri toparlamak üzere, uygun bir mahiyette olmak üzere IMF ile bir anlaşma yapılabilir. Şöyle ki; ihtiyaçlar kesinleşmiş ve belirginleşmiş, IMF söylemini değiştirmiş, hükümet yapacağını yapmıştır. Bu yolla 20-30 milyar dolarlık bir taze kaynak girerse bütçe ve fon kaynakları üzerindeki baskı azalır. Böylece Hazine geri çekileceğinden içerideki fonlar serbest kalır, bankalar üzerindeki anlamsız baskı azalır, kredi kanalları açılabilir. i.ozturk@zaman.com.tr

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Krizin ardında kriz var!

İbrahim Öztürk 2009.05.18

Veriler, mevcut krizin beklenenden evvel, 2009 sonu itibarıyla yerini suhulete bırakacağını gösteriyor. Ancak öyle gözüküyor ki, durgunluk ve borç krizinden sonra enflasyon ve borç krizine doğru gideceğiz. Özel sektörün sebep olduğu büyük tahribatı masnetmek üzere devletlerin altına girdiği büyük tahribat gündemin baş köşesine oturacak. Bildik kısır döngüye döneceğiz. Bu yazıda o gündemin sadece bir boyutuna değinmek istiyorum.

Dünyada ekonomik durgunluğun geride kaldığına dair somut veriler oluşmadan emtia fiyatlarındaki artışı görüyorsunuz. Şimdilik bunun arkasında 'stratejik stok alımları' var. Ardından devreye hedge fonlar da girer.

Her türlü maliyet artmaya başlar.

Keza, şimdi her kanaldan sisteme enjekte edilen likidite de benzer şekilde enflasyonist bir baskı unsuru olarak karşımıza çıkabilir. Eskiden olduğu gibi dünya artık dolar cinsi rezerv tutmak istemiyor. Dolar, büyük bir hızla değer kaybetmek zorunda kalacak.

Burada ABD'nin elindeki fazla likiditeyi nasıl sterilize edeceği kritik önemde olacak. Eğer Türkiye gibi yükselen piyasa ekonomilerinde riskler yeterince kontrol altında ve finansal araçların getiri eğrisi de umut verici ise tıpkı 2002 sonrasında olduğu gibi fazla likidite çevre ülkelere akın eder. Küresel fonlar üzerinde gerçek bir denetim kurulursa bu sefer doğal olarak bu mekanizma daha dikkatli ve tedricen devreye girecek.

Türkiye'de ise şimdilerde hızla gerileyen faizler tekrar artma eğilimine girecek. Ancak bunun sebebi, bozulan mali disiplin ve fon açığından ziyade, daha önce olduğu gibi enflasyonun yönünü yeniden yukarı çevirmesi ve dolaylı olarak da cari açığımızın tekrar artma sürecine girmesi olacak. Burada 'Hani hiçbir şey eskisi gibi olmayacaktı?' dediğinizi duyar gibi oluyorum. O dersi alacak ve sisteme gerekli neşteri atacak babayiğit dünyada daha çıkmadı. Bence mimarisinde öze müteallik olmayan bazı değişiklikler yapılacak olsa da, büyük oranda oyuna geri dönecek.

Burada talep artışının ve bu talebi tetikleyecek olan kredi mekanizmasının mahiyeti ve emtia fiyatlarındaki artışın seyri önem kazanacak. Açıkçası enflasyondaki mevcut düşüşün kalıcı sebeplere dayanmadığını, yani geçici olduğunu düşünüyorum. Bilhassa Türkiye'de yapısal nedenlere dayalı sorunları ortadan kaldıracak ikinci nesil reformların yapılmadığı biliniyor. Enerji açığı ve piyasalarından kaynaklanan maliyet unsurları da içeride planlanan enerji yatırımlarının devreye gireceği 'ileriki bir tarihe kadar' devam edecek. Ancak Merkez Bankası'nın da son yıllarda enflasyonla mücadele konusunda elde ettiği muazzam bir know-how vardır. Bu bağlamda o meşhur 'faiz silahını' zamanlıca çekerek bir an evvel ve apar topar büyümeyi isteyen sabrı tükenmiş piyasaların gazabını çekeceğini tahmin etmek güç olmasa gerek. Bana göre o tarihlerde hükümetin ve diğer ekonomi idaresi kuruluşlarının esas üzerine düşmeleri gerekecek olan husus, faiz artışından ziyade 'ekmeğe üç taksit' uygulamasıyla şöhrete kavuşan kredi kartı uygulamalarını durdurmak, şirketlerin kaldıracağı oranlarını yakından kontrol altına almak, kısa vadeli borçlanmayı engellemek, rekabet ortamını derinleştiren reformları acilen hayata geçirmek olmalıdır.

Bu vesile ile hâlâ sağlam kalan testinin kırılmaması için şimdiden geleceğe yönelik bir çağrıda bulunmak gerekiyor: 'Dur bakalım daha bu krizin içindeyiz, o günlere çok var.' demeyin. Gelecek, bir gün gelecek! O zaman aşırı iyimserlik içinde dengeleri sarsmamak için şimdiden bu gelişmeleri hesaplara ilave etmek gerek.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Krizden gereken dersleri çıkarabildik mi?

İbrahim Öztürk 2009.05.21

Bu krizin de dibi göründü gibi. Büyük bir kriz Türkiye'yi çok erken ve hafif sıyrıklarla teğet geçmiş olacak. Büyük şirketleri, bankaları batmadan, kur ve faiz patlamadan sahile vurmuş olacağız.

2008'in son çeyreği ile 2009'un ilk üç çeyreğine yayılmış bir senelik sıkıntıdan sonra tedricen toparlanma gelecek. Evet, kârlar erimiş, zarar edilmiş olabilir. Büyük bir işsizlik dalgası da var. Ancak koca ülke bu sıkıntıya ilk defa şahit olmuyor, direnebilir.

İlk defa kendi krizimizin altında kalmadığımız gibi, dünya krizine karşı da direniyoruz. Yakında Türkiye katarı kalkışa geçiyor. 'Yazın ardında kış var' çağrımızı sektirip hazırlıksız yakalanan insanımıza dönüp, 'karlar eriyor, cemre torağa düştü, tohumu hazırlayın' diyoruz.

Ancak bu ve geçmiş krizlerden gereken dersleri çıkaramazsak en büyük öğretmenimizi kaybetmiş olacağız. Soru şu; acaba bizim işadamımız niçin bu kadar unutkan, 'balık hafızalı?' Cevabı basit: Ne bu konuda şekillenmiş bir 'iktisadi zihniyeti' var ne de olayları kayda alıp depolayacak bir kurumsal hafızası. Türkiye'nin iki büyük görevinden biri genç nesli iyi eğiterek kaliteli ara eleman haline getirmek, diğeri de işadamına dönüştürmek. Benim hayatımın misyonu bu olacak.

Acı bir önerim var. İnsanımız kendisi için her nasılsa bir şey yapamıyor, ancak kendisi için çırpınanlara lütfen tepki versin. Sergilenen onca çabaya seyirci kalsın, bir kenarından tutsun. 'Önceleri her şeyi hükümete, büyük sermayeye yükleyenler bakıyorum da şimdi de başarısızlığını krize verip yine kaçmak peşinde. Oysa büyük bir meydan okuma var. Kafayı kuma gömüp güneşi kaybedenler gerçeğe yüzleşse, çözüm de başlayacak. Birkaç örnek.

2-6 Haziran'da TUSKON'un Dünya Ticaret Köprüsü İstanbul'da yapılacak. Slogan da şu: 'Madem sen dünyaya gidemiyorsun, dünyayı sana getireceğim.' Son güne kadar bekleyenler, bütün stantlar satıldıktan sonra 'yapın bir şey, yer bulun' diye nafil çırpınıyor. Son dakikacılara yeni ekonomide yer yok. Tam 50 senelik yol haritası lazım.

Hafta sonu konferans için Balıkesir'in Dursunbey ilçesinde idim. Muazzam bir tabiat ve güzellik. Avrupalının elinde olsa sokakta turistler birbirine çarpar. Hemşehrim ve lise arkadaşım Kaymakam İbrahim Küçük'ün o yerinde duramaz hiperaktif hallerini gözlemlerken aklım, merhum Recep Yazıcıoğlu'na kaydı. Hafta sonu bana ilçeyi gezdirirken meğer 'çaktırmadan' çalışıyormuş. Kendimi açılışı yapılan küçük sanayi sitesinin toplantısında buldum. Oradan bilmem hangi köyün ısıtma sistemi iyi çalışmayan bir okulun bodrum katında buldum kendimi. Gecenin büyük bir kısmını şehrin 'akil adamlar istişaresinde' geçirdim. Üçüncü kez seçilen belediye başkanı M. Ruhi Yılmaz da gayretlerin içinde. Bütün duyurulara rağmen konferansa katılım çok düşük.

Esnaf ziyaretlerinde gördüm ki Anadolu'da Zaman Gazetesi bir efsane olmuş. Halkın elinde ve dilinde. Gezen bir okul. Üniversitenin profesörü, medya halkını şefkat ve muhabbetle eğitip dönüştürmeye bilgisi ve yüreği yetmeyince 'ordu göreve' pankartı ile soluğu Anıtkabir yollarında alıyor.

Zaman işte bu bakiyenin üzerine okunmak için dolup taşan gazeteyi bu ülkede bir milyon sınırına taşıdı. Bunun adına 'tarih yazmak' denir. Ancak bu tarih, yine bu halka yazılıyor. Halkın çocukları okudu. Midesi kalkmadan, değerlerinden tiksinden anasının, babasının imdadına koşuyor.

Türkiye'de 40 yaş altının umutları ile reflekslerini kaybeden ihtiyarların romantik hatıraları savaşıyor. Ufukların çocukları, önündeki bu son insan enkazlarını da aşip güneşe tutunacak.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Gülsüm ineğin ekonomisi

İbrahim Öztürk 2009.05.25

Gülsüm inek büste sürünüp 'kaşınırken', bedelini korku dağları altında ezilen sahibince karşı köye sürgün edilerek ödedi. Türkiye'nin 'akılla' değil, ideolojik dürtülerle idare edildiği biliniyor. 'Sosyologa, bilim adamına danışsak, görüşlerimiz değişir' diyen kafa bu.

Bilim çağında, çağdaşlık adına sergilenen bu akıl dışı savrulma, halkı özgürlük ve refah fukarası yaptı. Ancak haksız düzen için denizin bittiği yer tam da burası.

Katma değer ve rekabetten kopan, halkının enerjisini ve umutlarını toprağa gömdükçe kazandığını zanneden bu irade, zamanla kendi sonunu getirdi. Verimsiz ve bir hayli pahalanan sistem halkı cahil bıraktı. Herkes tembel ve devletin eteklerine tutunan dilenciye çevrildi. Ancak son tahlilde sistemi sürdürmenin maliyeti gelip içeriye dayanıyor. İnsanın iktisadi zihniyetini, girişimci reflekslerini ve üretim iklimini yok edenler, uzun vadede altın yumurtlayan tavuğunu kesti.

Yüksek maliyetine rağmen finanse edebildiği ölçüde bu sistemde diretildi. Zulüm kısmını ise her seferinde darbe-cunta-mafya-vari yöntemlerle bertaraf ettiler. İçeriği kurutunca finansman için dışa yöneldiler. Peki, müflis tüccara dönen böyle bir düzen neden desteklensin ki?

Bunun bedeli basitçe "38 kilogram kuralı" olarak ifade edilir. Türkiye bu kilonun üstüne çıkıp kendine gelmemeli, ancak daha fazla zayıflayarak bölgede istikrarsızlık unsuru da olmamalı. Bu 'öldürmeden sürdürme' modeline göre, Türkiye kelle sayısının büyüklüğü ile övünen ve istendiğinde ilgili çevrelere ucuz ve bol asker gücü temin eden bir 'ileri karakol' görevi görmeli. Topraklarını katma değere ve özgürlüğe kapatıp, mayın, bomba ve kurşun ziraatına tahsis ettiler. Büyük bir tarihî prangalamanın bedeli olarak sonsuz bir destek ve ödül bekleyenler şimdi yaşadıkları tasfiyeden dolayı şaşkınlar. Meğersem sosyologlara sormaları gerekiyormuş!

Öğrendiğimiz temel bir ders var: Hiç olmazsa halkın karnını asgari düzeyde doyuracaksın! Nefes alabilecek kadar da özgürlük vereceksin. Türk halkının hayata geçirdiği siyasî devrimlerin 'açlık, kıtlık ve dipçik' dönemlerinin hemen ardından geldiğini unutmayın. 1950'lerdeki Menderes-DP devrimi CHP açlığı ve dipçigine geldi. 1980'lerdeki Özal-ANAP devrimi, "70 sente muhtaçlığa", kuyruklara, karaborsalara, kardeş kanına ve ardından gelen dipçiklere karşı geldi.

2002 yılındaki Erdoğan-AK Parti tufanı, 28 Şubat soslu büyük soygun ve yağmaya, post-modern darbeye, Sincan'daki tank show'lara karşı halkın verdiği cevaptır. 2007 seçimi ise telafisi olmayan son tokattır.

Elitler bu yüzden 'halk kahramanı olan' bu üç adamı asla affetmezler. Birincisini astılar, kurşunlayarak öldüremedikleri ikincisini 'şimdilik' sessiz sedasız yok ettiler. Katiliyle yüzleşen adam, 'madem öyle, sen de serbest ol bari' dedi. Üçüncüyü yok etmek için kurdukları vahim plan ve projeleriyle ise incirde yakayı ele verdiler.

Churchill'in bir sözünden hareketle bizde halkın, ordunun sivil kıyafetli üniversitesini, içindeki darbeci profesörünü, tarafgir bir parti haline gelen yargısını demokrasi çizgisine çekmesi gerekiyor.

Peki bütün bunları neden yazdım? Birkaç mesaj vereceğim de ondan. 'Yine biz mi kaybedeceğiz, o irade yine kazanacak mı' diye endişeye mahal yok. Nasıl ki onları sebep oldukları fukaralık ve tutsaklık süpürüp götürdü ise, şimdi de artık tanıştığımız refah ve özgürlük çitası dönmelerini, gelseler de 'bu kafayla' kalmalarını imkânsız kılıyor.

Reform yapmayan bir sistem, güneşi gören, beklentileri yükselen milletimizi içi boş, korkulara dayanan ulusalcı sloganlarla tatmin edemez. Arkasında halk kalmayan bir sistemi dünya da finanse etmez, devran savurur.

Dün Zaman Pazar'da Ekrem Dumanlı-Turhan Bozkurt'un tarihe not düşen İshak Alaton röportajını okurken içimden 'o kafayı' düşünerek 'çabalama kaptan ben gelemem' dedim. Oyunun kuralı şu: Reform yapamayan, değişimi idare edemeyen iktidardan gider. Bu, AK Parti'nin de öğrenmesi gereken muazzam bir ders. Korku, öldürür! i.ozturk@zaman.com.tr

Yol haritası... Acil, derhal!

İbrahim Öztürk 2009.06.01

Evet, 2005 sonu itibarıyla 'görevi de katkısı da bitti, artık IMF gönderilmeli' dediysek de 'yerine bir şey konulmalı' diye de ilave ettik. IMF anlaşmasının hedeflediği istikrar sağlandığından artık üretim ve istihdam odaklı bir mimariye geçilmeliydi. Bu çerçevede rekabetçi üstünlüklerimizi tahkim edecek şekilde ikinci nesil reformlara odaklanılması gerekiyordu.

Halbuki ne IMF gönderilebildi ne de birlikte yola devam edildi. Aynı süreç AB çıpasında da yaşandı. Hükümet 'içeri ile mi anlaşmak hayırlıdır yoksa dışarıyla mı' diye sarkaçta gidip gelirken, zaman zaman her iki tarafa da 'mavi boncuk' gösterdi. Sonunda en kötüsü, yani belirsizlik oluştu.

Derken 2006 yılının ortasında mevcut küresel krizin öncü damarı olan 'carry trade' sarsıntısı geldi. Ekonomik ortam bozulmuş, Merkel-Sarkozy sayesinde AB gündemi kaybolmuştu. Hazır ekonomi sarsılmış, dış destek de zayıfken, 'boğalım' diye devreye bu kez Ergenekon girdi. 2007 tümüyle bu ortamda gitti. Genel seçimlerden hemen sonra nefes alalım derken 2008'in ortasına kadar olan dönemi alıp götüren kapatma davası belirsizliği geldi.

Sonunda parti kapatılmadı, devlet suç çetelerinin yakasına yapışabildi. 'Şimdi reform, değişim, AB zamanıdır' diye yeni bir ivme ararken de küresel kriz gelip çattı. Üstüne bir de 'genel seçimlerden beter' bir yerel seçim ilave oldu. 'Desteği kaybolsun, Sarı Kız kaldığı yerden yoluna devam etsin' diye, krizi davul zurna çalarak karşılayanlar oldu. Kriz aslında bu yüzden olduğundan daha fazla içeriye yansıtıldı. Allah'tan Türk halkı hükümete 'kriz toleransı' gösterdi, uyarmakla yetindi. Her ne kadar son bir çırpınıyla 'yaşlısı ve eskisi makbuldür' diye 'Cindoruk'u şişeden çıkardılarsa da artık şansları sıfır! Arkeolojik kazılar ölüleri geri getirmek için değil, ibretlik müzeler kurulsun diye yapılır.

Artık yeni bir seçim sürecine mahal vermeden hükümet elini çabuk tutmalı. Bu ülkede kalıcı olmak için soluksuz bir şekilde reform yapmak gerekir. Yoksa bisiklet gibi, durunca düşersin. Kabine değişikliğinin ardından tam koordineli, kurgusu sağlam ve tutarlı, somut bir reform ve orta-uzun vadeli değişim programı açıklanmalı. Eğer bilmediğimiz bir engel yoksa, hem kaynak geleceği için hem de belirsizliği azaltıp güven veren bir reform çerçevesi sunabileceği için bunu IMF ile yapmak daha kolay olabilir. Ancak eğer IMF'nin kafası hâlâ istikrar anlaşmasından başka bir şeye basmayacaksa, üretim ve istihdam odaklı bir yapılanmayı içine sindiremeyecekse, o zaman kesinlikle olmasın daha iyi.

Hem IMF anlaşması olmazsa olmaz bir aciliyet değil. İçeride ve dışarıda krizde en kötüsü geride kaldı. Türkiye'nin ne batan büyük bir bankası ne de şirketi var. Keza, para piyasalarında büyük çalkantılar da olmadı. Tersine kurda olduğu gibi ekonominin ihtiyacı olan birtakım düzeltmeler bile gerçekleşti. Kırılganlık unsuru olagelen enflasyon, faiz ve cari açık hızla geriledi. Eh, dış açık sorunu da kalmadığına göre bu da IMF anlaşmasını zaruret olmaktan çıkartıyor. Krizin ortasında bile bankalar ve şirketler borçlarını yüzde 100 başarıyla döndürebildi. Bundan sonra daha da rahatlayacaklar. Ekonomide makul bir canlanmanın olması durumunda, IMF anlaşması 'köprüden önceki son çıkış' değil.

Nisanda yüzde 33'ü aşan ihracattaki düşüş, dışarıda yakın gelecekte umudun olmadığını gösteriyor. Acil gündem işsizliği azaltıcı, iç piyasayı canlandırıcı politikalardır. Hedef, tüketiciyi güçlendirmek. Kredi Garanti Fonu, ÖTV-KDV ötelemesi gerek. Bunun için hükümete yeni kaynak lazım. Burada bir de madalyonun diğer

yüzüne bakmak lazım. Yani, bir IMF anlaşmasının ne kadar gerekli olup olmadığına karar vermek için bir yazı daha gerekiyor. i.ozturk@zaman.com.tr

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

IMF, üçüncü kez kovulmak istemiyorsa

İbrahim Öztürk 2009.06.04

Hükümetin bugüne kadar IMF ile anlaşmamış olmasının haklı gerekçeleri vardı. Kriz dışarıda, içeride ise kamu ve finans sektöründe finansal istikrar yerinde idi.

Dışarıdaki tedbirlerin bize yansması da beklenebilirdi. Hem daha sorunun ne olduğu anlaşılmadan, KOBİ, esnaf dururken IMF'den alınan kaynağın rekor kâr eden banka ve şirketlere aktarılmasının bir anlamı yoktu. Bu şartlarda hükümetin 'bekle gör ve buna göre pozisyon al' stratejisi anlaşılabilir.

Şimdi ise günü kurtaran panik tedbirlerin yerini uzun vadeli dönüşüm stratejileri almalı. Açık bir reform takvimi ve performans kriterleri vazedilmeli. Bugün açıklanacak teşvik paketine de bu gözle bakılmalı. Türkiye'nin gündemi bu.

Dikkat edin, ABD 1970'in petrol krizlerini, 1980'ler boyunca sürdürdüğü IT ve verimlilik yönelimiyle 1990'larda büyük bir fırsata çevirdi. Bay Clinton döneminde yeni ekonominin yükselişi bu hamle nedeniyle. Şimdi ise Obama, dönüşümün merkezine enerjiyi koydu. Türkiye, bu ikisine birden odaklanmalı. Hem IT hem de enerji. Türkiye, ilk defa bir krize dünya ile paralel, geri kalmadan ve kopmadan tepki veriyor. Ve unutmayın, Türkiye bunun altyapısını krizden önce kurdu.

Ancak bütün bunlar ve bir hayli hırpalanan bütçe için ilave kaynak lazım. IMF ile buluşma yeri tam da burası. IMF ya bu gündemi anlar, bir defa olsun sadra şifa olur ya da Malezya'nın Mahathir'i ve Brezilya'nın Lula'sından sonra üçüncü bir "lula" da Tayyip'ten yer. Asya ve Latin Amerika'dan sonra bir de kıtaların kesiştiği yerden kovulur. Dünyaya "başarı örneği olarak" lanse ettiği Türkiye'yi ve bunu örnek alacak diğer yükselen piyasa ülkelerini de kaybeder. Normalde müşterisi olacak ülkeler grubunu IMF'nin karşısında bulması hiç hoş olmaz. Türkiye, sicili kara IMF'yi kurtaracak bir örnektir. Fazla naz, âşık usandırır.

İşte böyle ezber bozduran bir anlaşma olursa, bozulan mali dengelerin tamiri, krizden yumuşak bir çıkış için taze kaynak temini ve reformlara geri dönmek için bu, Türkiye'nin de hayrına olur. Gerçekten de krizde bütçe fazla bozuldu. İlk üç ayın açığı 20 milyar aştı. Yılın tamamı için öngörülen 50 milyar TL'nin yıl sonunda aşılması muhtemel. Hazine'nin nakit açığı bunun da üzerinde. Ekonomide canlanma ve vergi gelirleri açısından 2009'da yeterince umut verici bir senaryo yok.

Hazine, son üç ayda 15 milyar TL'yi aşan oranlarda net olarak borçlandı. Nisan ayının borç döndürme oranı yüzde 110'dan fazla arttı. Yani piyasaya para bırakmadığı gibi net olarak çekti. 2008'de bu oran yüzde 75'ler bandında idi. Bu riskler nedeniyle MB'nin hızlı faiz indirimi bu durgunlukta bile Hazine'nin borçlanma faizlerine yeterince yansımıyor. Benim görüşüm bu. Türkiye; Çin, Brezilya ve Romanya'nın ardından dünyada en yüksek reel faiz ödeyen ülke. Kriz sonrasında hem enflasyon hem de faizlerin hızla çıkması muhtemel.

Kamunun fon piyasaları üzerindeki baskısı ve belirsizlikler nedeniyle bankaların reel sektöre kullandığı kredi faizi 'batıracak kadar' pahalı. Adeta işadamı kredi alarak mı, yoksa almadan mı batmasının daha 'konforlu' olacağını hesaplamaktadır. Bankalara kesinlikle kızıyorum. Ancak biliyoruz ki; acımasız, kısa vadeci ve açgözlü

piyasalar boşluk bulursa sızar. Bunu vermeyeceksin. Fon piyasalarında özel kesimin rakibi olan kamuyu bu konumdan çıkartmak gerek.

O halde mali dengelerdeki bozulmanın hangi takvim ve hangi araçlarla düzeltileceği tam ortaya konulmadan, belirsizlik ve riskler azalmaz. Öncelikli olarak gelecekte reel faizlerin hızla yükselmesine mani olup kamunun dışlama etkisini azaltmak üzere, taze kaynak girişi önemli. Türkiye'de mevcut tasarruf-yatırım açığı, vade ve maliyet şartlarında, kamu kesimi için tehlike dış borçlar değil, iç borçlardır.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Yeni bir hamle dönemi...

İbrahim Öztürk 2009.06.08

Hükümetin kriz tavrı ve tedbirleri bir hayli eleştirildi. Bu eleştirilere öneri de ilave eden bir çalışma mart ayında TOBB Üniversitesi'ne bağlı TEPAV'ın Küresel Kriz Çalışma Grubu'ndan geldi.

Rapordaki önerileri uygulamak için tavsiye edilen kaynak tutarı makul. Ayrıca benimsenen paydaşlar (veya aktör-vekil) yaklaşımı da çalışmayı daha adil ve uygulanabilir kılıyor. Hükümete yapılan eleştiri ise şu: Bölük pörçük alınan kararlar var ancak bunlar da doğrudan krizle mücadeleyi hedeflemiyor.

Önce çok kısa raporun 'kriz-tedbir-sonuç' senaryolarına bakalım. Krizde alınabilecek tedbirler sekiz başlıkta toplanıyor. İlk altı tanesi doğrudan ya da dolaylı olarak malî piyasalara, son ikisi ise muhtaçlara yardım ve işsizlik fonunun etkin kullanımına ayrılıyor.

Bu tedbirlerin uygulama dozuna göre ise muhtemel sonuçlar sekiz senaryoda veriliyor. 'Hiçbir tedbirin alınmayıp krizin seyredilmesine' dayalı birinci yani en berbat senaryoda 2009'da ekonominin % 7,5 küçülmesi, işsizliğin de % 16,6'ya çıkması bekleniyor. Öte yandan 'bütün tedbirlerin alınabildiği' en iyi sekizinci senaryoda bile küçülmenin kısa vadede % 4,5, işsizliğin ise % 15,4 düzeyinde olacağı öngörüsü var. Diğerleri ise bu en iyi ile en kötü arasındaki daha gerçekçi senaryolara dayanıyor.

Farkındasınız, 'bekâra karı boşamak kolay' olduğu halde, TEPAV da kriz tedbirlerini ancak mart ayında yayımlayabildi. Oysa hükümet yine de bir şeyler yapmıştır. Keza TEPAV'ın 'en iyi senaryosu' bile küçülme ve işsizlikte hükümetin revize hedeflerinden daha da kötümser. Sonucu zaman gösterecek.

Ancak anlaşılan odur ki, krizin doğal bir ömrü ve zorunlu bir bedeli var. Bunu omuzlayıp altından kalkmamız gerekecek. İlla da bir günah keçisi, bir kurban bulmak gerçekleri değiştirmede gibi, tersine içinden çıkılmaz duruma sokuyor. Bütün bunlara rağmen çalışma faydalı ve zaten hükümetin yeni teşvik paketinde rapordan istifade edildiği anlaşıyor.

Yine iki hafta önce Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği (TOBB), 'kriz varsa çaresi de var' ana fikriyle ilgili paydaşları iyi niyetle bir araya getirip tüketiciye 'eve kapanma, pazara çık' çağrısı yaptı. TOBB için de aslında 'geçti Bor'un pazarı, sür eşeğini Niğde'ye' demek gerekiyor.

Büyük sermaye aylarca kriz tellallığı yapıp kolunu kanadını kırdığı insanları eve tıkadı. Şimdi tüketici haklı olarak, 'akıl değil, iş ve para ver' diyor. Bu türden kampanyalar için yerel seçim sonrasına kadar benimsenen 'bekle gör' tavrı makul görülemez. Devasa bir krizde hükümet çaresiz bir matador gibi arenanın ortasına atılıp tribüne çıkıldı.

Bir de son bir haftadaki gelişmeler var. TUSKON'un Dünya Ticaret Köprüleri tam nev'i şahsına münhasır bir Türkiye 'marka'sı. Ülke için konuşmuyor, üretiyorlar. 'Kriz varsa çözüm de var' demek tam da böyle bir irade gerektiriyor.

Türk okullarının yedi kıtada yetiştirdiği talebeler TUSKON'un arkasındaki gizli kahramanlar. Çocuğunun rızından keserek yetiştirdiği talebeler, şimdi işadınının yardımına böyle bir kader denk noktasında koşuyor. Fetihçi ve marka bir millete yakışan, büyük bir takım oyunu işte böyle oynanıyor.

Yeni teşvik paketi tam da dünya burada iken ilan edildi. Mükemmel bir zamanlama. Bu ortamda ben de MÜSİAD'ın Hessen şubesinin açılışı münasebetiyle konferans vermek üzere Frankfurt'ta idim. Bu sütunda sizi daha önce uyardığım konuda haklı çıkıyorum: Almanlar 'artık burada tasarlayıp dünyada üreteceğiz. Birliktelik için Türkiye'nin şansı ve potansiyeli çok yüksek' diyorlar.

Hükümetin açıkladığı teşvik paketinin proje ve yatırım boyutu tam da bu arayışa denk düşüyor. Bu paket, harcadığından çok daha büyük bir kaynak girdisini temin edecek cinsten. Bizim işadamı eğer bu paketi de tırtıklamaya, istismar etmeye, arkadan çevirmeye kalkarsa, bu hamle dönemini de sektirir.

i.ozturk@zaman.com.tr

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Kriz, kimleri teğet geçiyor?

İbrahim Öztürk 2009.06.11

Eğer bugün yaşadığınız sıkıntıları krizin içine gömüp, 'kriz geçer, işler yoluna girer' diye kendinizi avutuyorsanız, başınızı kuma gömmüşsünüzdür ve gerçekten çanlar sizin için çalıyor demektir.

Kriz, bir öğretmendir ve bundan öğrenmeniz ve mucibince isabetli 'tepkiler' vermeniz gerekir. Ancak kriz, tepki vermeniz gereken birçok 'meydan okumadan' sadece birisi. Değişen pazar şartları; Çin ve Hindistan gibi yeni rakiplerin devreye girmesi; yeni teknolojiler gibi maliyetleri ve tercihleri değiştiren gelişmeler; değişen müşteri beklentileri; demografik yapı; yeni fırsatları tetikleyen gelişmeler (değişen yasal mevzuat, AB reformları, yasaklar, yeni teşvikler) tepki verilmesi gereken diğer bazı durumlardır.

Bütün bu krizler kime teğet geçiyor acaba? Benim tespitlerim şunlar: Temel ihtiyaç maddesi gibi talep esnekliği düşük olan malları üretip satanlar, döviz borcu olmayanlar, iç-dış pazar dengesi kuranlar, dahası pazar değiştirme kabiliyeti yüksek olduğu için rotasını AB pazarından, krizden çok etkilenmeyen İran, Irak, Cezayir ve diğer Afrika ülkeleri gibi göreceli kapalı ekonomilere kaydırabilenler, yatırım halinde ve büyük stoklarla yakalanmayanlar, yani etkin yatırım yapanlar ve ürün farklılaştırmasını başaranlar dışsal meydan okumaları fırsata çevirebiliyor.

Bu maddelerin her birine yeri geldikçe burada değiniyorum. Bugün de bunlardan sonuncusuna değinmek istiyorum. Türkiye, dünyaya hâlâ 'gönüllü kölelik esasına göre' fasoncu yani tedarikçi olarak eklenmiş durumda. Fakirleştirici biteviye gayret bizden, tevfik Allah'tan, marka ve parayı cebe indirmek ise Batı'dan. Bunu yıkmak, bu çağın en büyük dini ve milli görevi. Türk'ün yeni Ergenekon'u, halkına mayın döşemek ve kurşun sıkmaktan değil, katma değer ve kaliteye dayalı bir dünya inşa etmekten geçiyor. Kabadayılık ve kaba kuvvet Türk'ü tarif etmemeli.

Hedefimiz önce marka millet olmak, ardından da büyük milli markalara ulaşmaktır. Bunun yolu Ar-Ge, Ür-Ge, tasarım, inovasyon ve kaizen çalışmalarını şirketin içine indirgemekten geçiyor. Üniversite öğrencilerine hâlâ

kaizen ve girişimcilik dersleri verilmiyor.

Markaya giden yolda ürün geliştirme ve farklılaştırma önemli bir adım. Bu dünyada 'her şeyden bir şeye, bir şeyden de her şeye açılan kapı vardır'. Makrodan mikroya, mikrodan da makroya geçişi sağlayacak bir öğretilen ve zihni dönüşümden geçmek şart. Hem ormandan tek tek ağaçlara hem de tek tek ağaçlardan bütüne yani ormana gidebilmeliyiz.

Bunu işadamaına uygularsak, işadamaı işiyle ilgili çıkış yolunu gösterecek birçok ipucunu çok alakasız yerlerde bile bulabilir. Yeter ki, kafa oralarda olsun, yaşayan bir zihin ve görebilecek bir göz olsun. Bir de bana göre yenilikçilik yapacak işadamaının temel felsefesi insana faydalı olmaktır. Uyduruk hareketlerle sözde 'talep oluşturmak' bana göre değil. Bu yüzden yenilikleri yapacak kişi üniversitenin odasına hapsolmuş hoca ya da 'sosyalleşme özürlü' aykırı tipler değildir. Yenilikçi, araziden gelen kişidir, yani gerçek girişimcidir. İhtiyaçlar keşiflerin anasıdır da ondan.

Peki ama, babasından miras kalan yol, yordam ve ürünlerini 'milli varlık' sanan işadamaımızın dikkatini nasıl çekebilirim? İsrailoğulları Hz. Musa'ya, "Rabb'ine söyle de kudret helvasından (bıldırcın eti) bıktık, artık bunu değiştirsin." demişti. Anlayacağınız, insan bıkmıyor ve yoruluyor. Değiştirme ve yenilenmek gerekiyor. Değişimi öldüren, sadece kendi geleceğini öldürür. Dışarıda hayat devam eder. O halde değişim ile faydalı olmak arayışını merkeze almalıyız. Şimdi size şaşırtıcı bir örnek vermenin zamanı geldi. Bir sonraki yazıyı bekleyin. i.ozturk@zaman.com.tr

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Klozetin bile 'akıllısı' çıktı, orda kimse var mı?

İbrahim Öztürk 2009.06.15

İşadamaının ilgisini yeniçağa, yenilikçiliğe ve ürün farklılaştırmasına çekmek için bin dereden su getiriyorum. Bizim üniversitedeki gençler astıkları ilana 'mantar bile kültürlü, ya sen!' diye yazmışlar. Afişte kültür mantarlarının da resmi var. Şimdi ben de çıkıp, 'klozetin bile akıllısı çıktı' desem, alınan olur mu?

İnsanı ve gerçek ihtiyaçları merkeze alarak, değişimi yakalamak, yenilikçi olmak ve ürün geliştirmek küresel çağda işadamaının ve Türkiye'nin tek çıkış yolu.

İhtiyaçlar keşiflerin anasıymış. Taharet ihtiyacı bizim, ancak akıllı klozetin keşfini neden başkaları yapıyor? Dükânın içine kapanıp çürüyenler yenilik yapamaz. Keşifler ve ürün geliştirmek için bir 'ilk ivme' lazım. Bunun için davranmak, görmek, geçirmek, farkında olmak gerekiyor.

Geçenlerde 'zafer muhacirlerindir' diye yazı yazmıştım. Bir mesaj geldi: 'Ülkemize hizmet etmek için Kore'ye hicret ettik. Çok ilgimizi çeken akıllı klozetleri DOBIDOS markasıyla Türkiye'ye ithal ediyoruz.' diyordu. Japonya'da bu ürünü TOTO markasıyla on sene önce hayret ve gıpta ile görüp evimde kullanmıştım. Bırakın bizde keşif ve üretimini, ithal bile edilemiyordu. Bu faydalı 'taharet makinesini' sıkça anlatırım. Bu mesaj gelince 'işte hicretin bereketi' dedim. Koşarak bu üründen evime yerleştirdim.

Rahmetli babama felç indiğinde ona refakatçilik etmek 12 yaşındaki bendenize kalmıştı. Bacağı hareket etmeyen, dili dönmeyen babamı sırtımda tuvalete taşımış, dışarıda beklemeye koyulmuştum. Zaman uzamış, kapı açılmayınca, işkillenip mahcup bir edayla içeriyi kontrol ettiğimde babamın ayağının kayıp tuvalet deliğine sıkıştığını, eliyle musluğa tutunarak öylece kalakaldığını, ancak konuşamadığı için yardım da talep edemediğini içim paramparça görmüştüm.

'Neyse ki şimdi her yerde alafraanga tuvalet var' demeyin. En iyisi size biraz bu 'akıllı klozetlerden' bahsedeyim. Bu klozetlerin faydalarını üç başlıkta topluyorum. Kendi kendine temizliğini tam gerçekleştiremeyen çocuk, yaşlı, engelli, hastaların kolayca temizlik yapabilmelerini sağlıyor. Hem yan tarafında düğmeleri var, hem de uzaktan kumandası. Yaşlıyı içeriye oturtup dışarı çıkıyorsunuz, taharet, kurutma, masaj, deodorant sıkma ve klozetin temizliği uzaktan yapılıyor. Gelin/kız sıkılmadan, yorulmadan, yaşlının ve hastanın da izzeti korunarak hacet görülmüş oluyor.

İkincisi sağlık alanında. Bu tuvaletlerde temizlikte el kullanılmadığı için, bulaşıcı mikropların yayılması engelleniyor. Normalde elin temasından sonra bol su ve sabunla yıkanması durumunda dahi tam hijyen sağlanamıyor. Nitekim ülkemizde her yıl hijyenik taharet yapmaktan kaynaklanan bağırsak hastalıklarına yakalanan kişi sayısı 200 binin üzerindeymiş.

Bunun dışında, hemoroit ve kabızlık şikâyeti olanların sayısını tahmin etmek zor. Oysa akıllı klozetler, istenen basınç, ısı ve tempodaki su masajı sayesinde hemoroit ve kabızlık gibi sağlık sorunlarının engellenmesine ve tedavisine yardımcı oluyor. Keza masaj ve ritim fonksiyonlarıyla kan dolaşımını hızlandırıyor, kıl dönmesi ve yara oluşumu gibi çeşitli rahatsızlıkların oluşmasını engelliyor. Oturak ısıtması sayesinde soğuk yüzeye oturmaktan kaynaklanabilecek soğuk algınlığını engelliyor, antibakteriyel oturağı, mikrop üremesini engelliyor.

Üçüncü faydası ise su tasarrufuna yaptığı yüzde 70'e varan katkı. Vakumlu sifon sayesinde suyu az ancak azami etkinlikte kullanıyor. Normal şartlarda kişisel temizlik için harcanan su miktarı ortalama 9-12 litre civarında. Akıllı klozet ile bu miktar normalde 2, azami 3-4 litrede kalıyor. Vakum ve kendi kendini temizleme özelliğine sahip özel vitrifiyesi su ve fırça ile kolayca temizleniyor, deterjan kullanımına da gerek kalmıyor.

Güney Kore'de akıllı klozetin yaygınlığı yüzde 60, Japonya'da ise yüzde 80. Yeni yapılan binalarda ise standart olarak akıllı klozet konuluyor. Bu iki ülke akıllı klozet sayesinde milyarlarca dolarlık sağlık ve su tasarrufu sağlıyor.

Bilimden ve meraktan kopmuş olan bir işadınının bu çağda geleceği sakattır vesselam.
i.ozturk@zaman.com.tr

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Ekonomi cuntacılık kuşatması altında

İbrahim Öztürk 2009.06.18

Akademisyen bir okurumdan gelen mesaj: "Hocam yargıçlar 'Ülkede ekonomi gelişip refah arttıkça, laiklik aşındırılmakta, altı oyulmaktadır.' diyor. Laikliğin ancak Ortadoğu tipi diktacı bir Cumhuriyet'le, halkı ekmeğe muhtaç bırakarak korunacağını düşünüyor, toplumsal refaha saldırıyorlar.

Bu adamlar dururken sen kalkmış 'akıllı klozet' yazıları yazarak abesle iştigal ediyorsun. AB süreci dururken bu adamlarla anlaşmaya çalışmak kendi idam sehpasına tekme vurmaktan farksız."

Haklı. Ortalık kaynıyor. Cuntacı bulgular sebebiyle motor aşırı hararet yapmış durumda. Aslında bu kafa yüzünden Türkiye'nin motorunun su kaynatmadığı, hararetsiz normal bir devir daim yapabildiği bir dönem yok. Küresel bir ekonomik krizin ortasında, işadımı gözünü dört açmış kim ne yazıyor, öneriyor diye etrafını kolağan etmeliyken kendini işine veremiyor. 22 Temmuz seçimleri öncesi ve sonrasında da böyle idi. Görüyorsunuz, ekonomi ve toplumsal refah tümüyle kuşatma altında. Böylece Türkiye'de neden büyük işadımı

ve ünlü ulusal markaların çıkmadığı görülüyor. Öncelik hiçbir zaman ekonomi, üretim, refah, rekabet ve kaliteye gelemiyor çünkü.

Özgür bırakıldığında davulcuya mı yoksa zurnacıya mı varacağı belli olmaz diye halkın boğazına lastikli bir tasma geçirip, fazla giderse geri getirmek üzere muhtıra üstüne muhtıra veriyorlar. Gırtlığına kadar yasaları yok ettiği son e-muhtıranın mürekkebi kurumadığı halde 'bu vesile ile hukukun üstünlüğüne olan bağlılığımızı teyit ederim' diye de dalga geçiyorlar.

Deniz Baykal'ın ağzını kulaklarına getiren en kötü senaryodan başlayalım: Belki de kalkıp 'böyle bir belge yoktur, bunu dışarıdan birileri tezgâhlamış' diyecekler. Zaten altyapısını da yapıyorlar: Fethullah Gülen daha önce 'iğne bile taşımayan insanların evlerine silahlar bırakılabilir' demişti ya, şimdi çıkmış, 'nerden bildi?' diye ortam oluşturmaya çalışıyorlar.

Sanki bu ülkede 'bir Fadime-bir Müslüm' aktörlü aşağılık senaryolarla dolu kirli bir tarih yazılmamış gibi imalı göndermelerde bulunuyorlar. Sadece işadamları yenilik yapamıyor değil, tereyağından kıl çeker gibi bu ülkede operasyon üstüne operasyon çeken cuntacı da yeni yol ve yöntemler geliştirmeye bile gerek görmüyor.

Yeri gelmişken ben de bir soru sorayım: İlker Başbuğ harp okullarında yaptığı ve 'terörist de insandır' dediği o meşhur konuşmasında, 'kendini devletten üstün gören cemaatler var' diyerek suçsuz insanları hedef tahtasına neden yerleştirdi? Yoksa 'düşmeye basma süreci' tepelerden de biliniyormuş da buna zemin mi hazırlanıyormuş?

İki hususta anlaşalım. Askerin ve yargının, bunların medya, işadamları, üniversite uzantılarının darbecilikten, toplumu diz çöktürmekten vazgeçtiğine dair ikna edici karineler gelene kadar gözümüze uyku girmez ve onlar bizim vicdanımızda darbecidir.

Anlaşmamız gereken ikinci nokta da şu: Herkese özgürlük verilirken bizlere önerilen utanç verici 'ayrıcalıklı vatandaşlık' statüsünü suratlarına çarpıyoruz. Evrensel hukuka istinat eden özgürlükleri sonuna kadar kullanıp bu ülkeye hizmet etme, çocuklarımıza sahip çıkma, bu büyük milleti insanlık ailesinin onurlu ve haysiyetli bir üyesi yapma, inançlarımızı doğrultusunda başımız dik, alnımız açık yaşama kavgasından geri adım atmayacağız. i.ozturk@zaman.com.tr

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Bu halkın zenginleşmesi kimlerin işine gelmiyor?

İbrahim Öztürk 2009.06.25

Cumhuriyet'in 100. yılı 2023'e tekabül ediyor. Bu yüzden bir dizi hedef ve hayallerimiz var. Bunlardan ekonomiyle ilgili olanlar şöyle: 1,5 trilyon dolarlık bir milli gelir ile dünyanın 10. büyük ekonomisi, 20 bin dolar kişi başı gelir, 500 milyar dolarlık ihracat.

Bu hedeflerin neresinde yer alacağız? 2002-2008 arasındaki performans, hedeflerin başarılabileceğini gösteriyor. Ancak sanki birileri 'buraya kadar' diyor.

Önce bir durum tespiti yapalım. Dünyada bir yılda üretilen yıllık mal ve hizmet üretimi (GSYH) 1980'de 12 trilyon dolardı. 1990'a kadar geçen on yılda bu rakam ikiye katlanarak 23 trilyona çıktı. Bir on yıl sonra 2000 yılında 32 trilyon dolara, 2008 yılında ise sekiz senede 62 trilyon dolara fırladı.

1980'lere '70 sente muhtaç ülke' olarak giren Türkiye ise yetmezmiş gibi bir de kendi ordusundan 3. darbeyi yedi. 1970'lerin sonlarına doğru konkordato ilan edip IMF'ye olan borçlarını 'takan bir ülke' olmasına rağmen bölgede üstlendiği 'ileri karakol' görevi nedeniyle 'batırılmayacak kadar önemli' olduğundan iflasın eşliğinden IMF tarafından çekilip alındı.

24 Ocak 1980 kararlarından bahsediyorum. Acaba bunun 'siyasi bir bedeli' var mıydı? Size yok muydu? 1980 yılında GSYH'miz cari fiyatlarla 70 milyar dolardı. GSYH, Özal'lı on yılda 152 milyar dolara çıktı. Aynı tempoda devam etse 300 milyar doları aşması gereken milli gelir, 'kayıp on yılın' sonunda 2000 yılında sadece 200 milyar dolara çıkabildi.

Çünkü rahmetli Özal'ın 'bunlar bir daha dönmemeli' diye yırtındığı statükonun yaşlıları aramıza dönmüş, kendileri olmadığında emanetçileri aracılığı ile ülkeyi bloke etmişlerdi. Nitekim başardılar da. Özal'dan sonra on senede 3 kriz yaşattılar. Laikçi elit 1997'de postmodern bir darbe ile demokratik rejime müdahale etti. Kendilerini milliyetçi-devletçi-liberal olarak ayrıştırsalar da birbirinin aynısı olan cunta soslu hükümet, bu düzeni finanse etmek üzere 1999 yılında IMF ile bir anlaşma daha yaptı. Ne var ki, alınan yüklü miktarda parayı, 'alaca karanlık kuşağında' kendi aralarında iç ettiler. Cunta sofralarındaki bu soygun 'banka hortumu', 'görev zararı' olarak anıldı.

Kadere bakın ki, tam 20 sene sonra hiçbir şey değişmemişti. 2001 krizinde Türkiye, bir kez daha 1980 çaresizliği içinde eller havada IMF'nin kapısına bırakılmıştı. 1980'li yıllar darbe ve IMF ile başlamış, yeni yüzyıl da böyle açılmıştı. Darbe ile çokertip sözde IMF ile kurtarma sarmalı. Gerçekten de IMF ile olan serüvende asker ve yargıya özel bir sayfa açmak lazım. Şimdi hükümet, bir IMF anlaşmasına direniyor, bilmem bu size bir şey ifade ediyor mu?

Nitekim milletin büyük nefreti ile 3 Kasım 2002'de tasfiye oldular. Sadece birkaç sene o bereketsiz suratlar ortadan çekildi, Türkiye'nin GSYH'si 250 milyar dolardan (2002), 2008'de 750 milyar dolara çıktı. Kişi başı gelir 10 bin doları aştı.

Derken yargıçtan tarihi açıklama geldi: Ekonomi iyileştikçe halkın laiklik duyarlılığı gidiyor, engellene! Görüyorsunuz, 2007 genel ve 2008 yerel seçimlerinde başaramadıkları işi halletmek üzere şimdi anlaşıldı ki, yine iki koldan saldırıya geçmişler. 2007'de muhtıra ile halledemeyince kapatma davası açtıkları gibi, şimdi de deşifre edilen ihanet planı sonrasında bir kez daha 'kapatma' süreci başladı. Basit bir imzanın kaynağını bulamadıkları için değil, sanırım bu kapatma davasının açılmasını ve hesap vermeden tüymek için bekliyorlar.

2023'e giderken yol haritamız bu. Bir halk kendi ordusundan, yargısından ve işbirlikçi üniversite ve aydınından kurtulabilirse zenginleşecek. i.ozturk@zaman.com.tr

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Ekonomik çöküşün dört açıklaması

İbrahim Öztürk 2009.07.02

Dün 2009 ilk çeyreğindeki büyük daralma haberi geldi. Ortaya çıkan yüzde 13,8'lik daralma herhalde kimse için şaşırtıcı değil. Nitekim bu veriyi piyasalar da çoktan hesap kitaplarına giydirmiş olduklarından para piyasaları oldukça sakindi. Esasen çok daha önceden elimizdeki rakamlara bakarak, "Finansal kesimde başardığımız olumlu ayrışma, reel kesimde belirgin bir şekilde aleyhimize. Bu şartlar altında ilk çeyrekte kesinlikle çift haneli bir küçülme gelecek." şeklinde bu köşede yazmıştık.

Bu tahmini de tek biz yapmadık. Çünkü öncü göstergeler ortada. Yılın ilk üç ayında üretim kayıpları yüzde 25, ihracat kayıpları yüzde 27, işsizlik ocakta yüzde 16,2, kapasite kullanım oranları yüzde 63. Burada tek bir şey merak ediliyordu: Acaba kamunun gayretleri bu daralmayı ne ölçüde yumuşatabilir? Açık söyleyeyim, kamu enkazı benim beklediğimden çok daha fazla yumuşatmış.

O halde biz de sükunetle bu çöküşten çıkartılacak derslere odaklanalım.

1- Kamu kesimi son yıllarda oldukça küçüldüğünden, ekonominin dinamosu olmaktan çıktı. Dolayısıyla doğrudan kamu kesimi harcamaları üzerinden ekonomiyi istenen ölçüde kurtarmak zor. Bunun için öyle tedbirler alınmalı ki, devletin yapıp ettiklerinin çarpan ve hızlandıran etkisi kullanılmalı ancak esas olarak işin sahibi özel sektör devreye girsin. Keza devlet belirsizlikleri azaltıcı, erozyona uğrayan güven ortamını iyileştirici hareketlere odaklansın. Bu son kısım çeşitli sebeplerle olmadı.

Hükümetin krizi hafife aldığını ve yan gelip yattığını söyleyemem. Oldukça büyük kaynakların harcadığı ortada. Ancak görüyoruz ki, alınan tedbirlerin hem zamanlaması hem de etkinliği sıkıntılı. Öncelik iç talebi devreye sokmaktı. Bunun için zincirin en zayıf halkası olan tüketicinin korunması lazımdı. KDV ve ÖTV gibi sonuç getiren uygulamalar öne çekilmeliydi. Keza birkaç aya yayılmış harcama kuponu olayına daha sıcak bakılmıyordu. Böylece tüketimi kotardığın anda insanlar bu kadar işini kaybetmez, birey korkup kabuğuna çekilmezdi. Devreye yerel seçimdeki muazzam kapışma girince, herkes farklı bir oyun peşine düştü.

2- Ekonomi bu kadar dibe çökerken bankaların ilk üç ayda yüzde 30'un üzerinde kâr açıklaması akla ziyan bir kriz sömürsü. İşçi çıkartarak, kredileri daha yüksek maliyetten yeniden yapılandırarak, devlet kağıtlarına kaçarak bu işi götürdüler. Ancak bindikleri dalı kestiler, ülkeye yabancılaştılar. Bu, iktisadi akla da, ahlaka da aykırı.

3- Büyük sermaye "AK Parti rey kaybetsin, erken seçime zorlayalım" senaryosuna öyle kendini kaptırdı ki; elini taşın altına sokmak ne kelime, ülkeyi taşa tuttu. Niye?.. Cevabı biliyorsunuz. Biz bu köşede 'ekonomiye ekonomiden çare yok, ekonominin ilacı demokrasi ve AB reformları' diye boşuna çırpınmıyoruz.

4- Evet kriz her yerde. Ancak en derin neden bizi vurdu? Neden küçülmede, işsizlikte biz lideriz? Bunun cevabını da bu köşede verdik. Düşük katma değerli ve fiyat rekabetine dayalı fasonik bir küresel eklemlenme sebebiyle krizde fabrika kapatmak, işçi dökmek bize düşüyor. Türkiye ekonomisinin yüksek katma değerli olarak dönüştürülmesi şart.

Cari açığı, işsizliği, enflasyonu, borçları yok etmenin biricik yolu buradan geçiyor. Devalüasyon, emek sömürsü, korumacılık ve enflasyondan medet umulmasın. İşte bu yolda hükümet muazzam bir teşvik paketi çıkardı. İnceleyen, konuşan, anlayan var mı? Yok çünkü, yeni bir yılın başında vergilerimizle beslediğimiz adamların alnımıza dayadığı silahı bertaraf etmek gibi kahreden bir gündem altında eziliyoruz.

i.ozturk@zaman.com.tr

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Her sektöre teşvik var, eğitim hariç!

İbrahim Öztürk 2009.07.06

Küresel kriz ortamında hak eden etmeyen herkes bir yolunu bulup teşvik istiyor. Hükümet gecikmeli olarak birçok sektöre ÖTV ve KDV desteği verdi. Bilişim, mobilya, beyaz eşya, otomotiv ve makine sektörleri bunların başında geliyor. Veriler bunların işe yaradığını gösterdi.

Hükümet teşviklerin ikinci halkasını tam da yakalanan bu ivmenin üzerine monte etmek üzere haziran ayında uzun vadeli ve derin yapısal dönüşümü öngören bir paket daha açıkladı. Böylece acil desteklerin yanına, kriz olmasa da zaten ekonomi için gereken dönüşümün tetiklenmesi hedefleniyor. Bu satırların yazarı bir kalkınma iktisatçısı olduğundan, mesleği gereği teşvikler ve kalkınma arasındaki ilişki konusuna çokça emek vermiştir. Türkiye bir teşvik mezarlığı ve kaynak yutan bir memleket olarak literatüre girerken, Japonya ve Asya kaplanları ise bize sağlam, doğru ve netice alıcı teşviklerin nasıl bir mimariye sahip olması gerektiğini gösteriyor.

Popülist olmayan, yani rey kaygısıyla önüne gelene teşvik vermemek için bir kere siyasî istikrar olmalı. İkincisi teşvikte seçici davranılmalı. Bu seçicilikte belli bir sanayileşme stratejisi ve buna dayalı önceliklerin konulması şart. Böylece her 'teşvik avcısına' ya da kollayıcısına değil, istenilen işi, istenen kıvamda ve yerde yapana teşvik verilmelidir. Üçüncü olarak teşvikler geçici olmalı. Piyasa mekanizmasının yerini alacak zoraki hareketlerin önüne ancak böyle geçilebilir. Beşincisi teşvikler performansa dayalı verilmeli. Başarı kriterleri açık ve ölçülebilir olmalı.

Bu dersler ışığında son teşvik paketini değerlendirdiğimde gerçekten derslerin alındığını ve ilk defa sanayicinin arkasından sürüklenen değil, önünden giden, yol gösterici sahici bir teşvik paketi olduğunu söyleyebiliriz.

Hükümetten şikâyetim, ne kriz ortamı için ne de uzun vadeli bir dönüşüm için eğitim sektörü ile ilgili dişe dokunur hiçbir destek vermiyor oluşu. Eğitim bizim çöktüğümüz alan. Bu şartlarda yabancı sermaye girişlerinin devamı da tehlikede. Gelseler de zaten bu yüzden sıfırdan yatırımlara girmek zor. Zira devlet bütün çabalarına rağmen bu yükün altında eziliyor ve başarılı olamıyoruz. Sürekli eğitim zayıfatı vererek arkadan gidiyoruz. Emek piyasasında müthiş bir uyumsuzluk var. Yani, iş arayan milyonlara rağmen nitelikli eleman açığı had safhada.

Çözüm ise kesinlikle özel sektörü devreye sokmaktan geçiyor. Hani piyasa ekonomisine geçmiştik ve işleri özel sektöre devrediyorduk? Devlet standardı koyup denetlesin ve sektöre taze sermaye girişini sağlansın.

Mevcut durumda özel eğitimin yaygın eğitim içindeki payı korkunç bir şekilde düşük, yüzde 2 civarında. Bu pay komünist ülkelerde bile daha yüksek. Oran bir an evvel yüzde 15'lere taşınmalı. Özel sektörün, mesleki eğitim açığını kapatmak için devreye girmeye hazır olduğu da her halükarda çok açık. Dahası özel eğitimi desteklemek üzere hükümet de çok istekli.

Bütün bu gerçeklere rağmen özel eğitime bir omuz atılmıyor. Bırakın desteği, devlet halen özel okullara karşı acımasız ve adaletsiz haksız bir rekabet içerisinde. Kriz sonucu insanlar çocuklarını var olan az sayıdaki özel okuldan da çekiyor. Yatırımlar bir anda açığa düştü. Vergisel destek sağlanırsa veliler bir nebze rahatlayabilir. Yeni dönem için öğrenci alınırken bunun derhal yapılması şart.

Özel eğitime üvey evlat muamelesi yaprak geleceğimize bile bile lades denilmesinin sebebi de tahmin ettiğiniz gibi gidip Ergenekon'a çıkıyor. Çocuklarımızı çağ dışı rejimin 'malı' ve 'deneme tahtası' olarak gören bu irade, inadından vazgeçmiyor ve illa da bütün nesli tornadan çıkmış gibi tek tip yapmakta diretiyor. 'Tomruktan keresteye' geçişi ifade eden bu 'düz liseden düz adam çıkartma' mantığı sebebiyle geleceğimiz ellerimizin arasından kayıp gidiyor. i.ozturk@zaman.com.tr

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Çin kapitalizmi

İbrahim Öztürk 2009.07.09

Bu köşede kaç defa yazdım hatırlamıyorum; Çin dünyayı değiştirecek bir nitelik ve büyüklükte. Amerika Birleşik Devletleri (ABD) bütçe açığı, tasarruf açığı, cari açık veriyor. Çinliler ise milli gelirinin yüzde 46'larına varan oranlarda tarihin kaydettiği en yüksek tasarrufu yapıyor. İşçiliğin çok ucuz olduğu ülkede yönetim 40 dolar maaşın 20 dolarını tasarruf ettirebiliyor.

Tasarruf yapıyorlar da bu kaynak nereye gidiyor peki? Çin bu tasarrufu içeride ve dışarıda iki kanal üzerinden değerlendiriyor. İçeride devlet bankaları halkın bu dev tasarrufunu topluyor. Sistemin yüzde 90'dan fazlası devlet bankası ve bu bankalar aslında çoktan batık durumda. Ancak sürekli giren devasa tasarruf nedeniyle çarklar dönüyor. Halka bunu 'görev zararı' olarak açıklıyorlar, daha doğrusu böyle diyerek açıklamıyorlar. Elek delik olsa da sular o kadar bol akıyor ki geri kalan bile bunları Karun yapıyor. Bu bataklar kendi kendini denetleyen komünist biraderlerin cebine giriyor.

Çin'in 'nomenklaturası' yani politbürosu, kaynakları ve diğer bir kısmını Amerikan kapitalizmini finanse etmek için kullanıyor. ABD'de Çin'in tahvillerinin büyüklüğü 1,5 trilyon doların üzerinde. Son on yılda ABD Doları'nın değer kayıplarından dolayı Çin'in uğradığı zararı tahmin etmek zor değil. Son küresel krizde, Amerikan sigorta devi AIG'de, Lehman Brothers'da en çok para kaybedenlerin içinde Çinliler de vardı. Çin bugün bunları geri istese, alamayacağını bilir. En fazla ABD para basar, kâğıt olarak verir. Dolayısı ile ABD'nin ve doların çöküşünü durdurmak öncelikle Çin'in görevidir.

Çin şimdi dünyaya büyük bir işsizlik ihraç ediyor. Krizden evvel ve ABD'de, Batı Avrupa'da işsizlik çok yüksekti. Japon sanayisi Çin'e göç ettiği için işsizlik onların da sorunu. Hem de unutmayın, yaş ortalamasının 60 olduğu ülkeler bunlar. Keza Çin kıt olan doğal kaynakların hızla sonunu getiriyor. Öte yandan da sürekli olarak bunların maliyeti artıyor. Daha krizin ortasındayız ancak Çin'in yaptığı stratejik alımlar nedeniyle petrol, bakır ve alüminyum gibi birçok emtada rekor fiyat artışları kaydedildi. O halde tahmin edin, ABD karşılıksız para bastığı için, Çin girdi maliyetlerini fırlattığı için birçok kanaldan korkunç bir enflasyon baskısı bizi bekliyor. Ortak evrensel insanî değerlere sırtını dönen Çin, serbest küresel ticaret düzenini istismar ediyor. Daha doğrusu sonunu getiriyor. Şimdilik kendisine muhtaç olan ABD ise korkunç bir ilkesizlik içinde buna göz yumuyor. i.ozturk@zaman.com.tr

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Kredi Garanti Fonu fiyaskoya dönmesin

İbrahim Öztürk 2009.07.13

Hükümetin geçen ay açıkladığı teşvik paketinin üç unsurundan biri de Kredi Garanti Fonu (KGF)'nin daha büyük bir bütçe ve artan bir etkinlikle devreye sokulması ile ilgiliydi. Bu son derece gerekli, ancak çok geç kalınan bir uygulama. Kriz Eylül 2008'den beri dalga dalga gelirken, 2009'un ortasına geldik ve burnundan soluyan küçük ve orta ölçekli işletmeler (KOBİ) daha bu uygulama ile buluşabilmiş değil. Bankalar aşırı kefalet veya ipotek istiyor, maliyetleri de çok yüksek tutuyor. Ekonomi yüzde 14 küçülürken, bankalar Galata bankerleri gibi davranıp adeta tefecilik yapıyor. Bana göre bankalar halkın tepkisinden korktuğu için esas kârlarını da açıklamıyor.

İşte, KOBİ'lere verdiği kefalet desteği ve üstlendiği riskle işletmelerin daha çok banka kredisi kullanabilmelerini amaçlayan Fon, halen sadece 400 milyon TL'ye yakın bir krediye garantilik yapabiliyor. Ancak 250 milyon TL'ye çıkacak sermayesiyle birlikte önümüzdeki 1 yıl içinde toplam 8 milyar liralık kredinin bankalarca KOBİ'lere kullandırılması hedefleniyor. Etkinliği artırmak için geçen hafta Ali Babacan paydaşlarla görüştü.

Fon'un patronları KOSGEB ve TOBB. Büyük ortak TOBB'un yüzde 50,99, KOSGEB'in 48,54 payı var. Uygulamada devreye bankalar ve kaynak temininde Hazine de giriyor. Hazine, Fon'a sermaye değil, 1 milyar lira kaynak aktaracak. Yükseltilecek sermaye ve aktarılan kaynakla birlikte Fon'un 1 yılda toplam 8 milyar TL'lik krediyi kullandırması hedefleniyor.

Kredi değerlendirmesini banka yaparken, nihai onayı içlerinde Hazine'den de bir temsilcinin yer aldığı Fon'un yönetim kurulu verecek. Dağıtılacak krediden kaynaklanacak olası zararın bir kısmını Hazine, bir kısmını da ilgili banka üstlenecek. Belli bir tarihten sonra sıkıntıya girmiş krediler de Fon'un kapsamına alınabilecek.

Çok sayıda canı yanan işletmenin Fon'un kapısını çalacağı kesin. Bir anda artan bu trafik karşısında kaynağın yine 'yağlı' ve 'eli uzun' bir kesime gitmesi ve esnafın bir kez daha eli boş dönmesi ihtimali beni korkutuyor. En iyisi bu aşamada sözü Gaziantep'ten Hür Sanayici ve İşadamları Derneği Yönetim Kurulu Başkanı Mehmet Taşdemir'e bırakayım. Çünkü binlerce esnaf aynı feryadı atıyor:

"Aradık Fon'un yerini bulduk. Ancak yüzler asık, hatta bankadan daha soğuk. Daha önce hiçbir bankanın istemediği evrakları da canhıraş tamamladık. SSK ve Maliye'den 'borcu yoktur' belgesi aldık. 'Şu hesaba da 500 TL yatır' dediler. Ne sorgulama hakkımız, ne de vazgeçme şansımız var. Mecburen yatırdık. KOSGEB' in onayı olan başvuru için Halk Bankası ve KGF arasında mekik dokuduk. Aylar sonra 'firmanız kefalete uygun görülmemiştir' denildi. Tabii 500 TL de güme gitti. Neden reddedildiğimizi de bir türlü bildirmedi. Şeffaflık yok, bürokrasi çok. Kriz ortamında 'armudun sapı, üzümün çöpü' deyip bir çırpıda geri gönderiyorlar. Oysa firmamın makine parkı bile krediyi kurtarıyor. Dahası evimi, arsamı, arabamı ipotek vereceğim. Ayrıca müşteri çeklerim de var. Üstelik KGF bu işten komisyon da alıyor. Yani kredinin karşılığı fazlasıyla var."

Görüyorsunuz, hükümet kaynağı veriyor; ancak 'tuzu kuru', krizde işini kaybetmeyen, maaşı düşürülmeyen bürokrat bunu yerine ulaştırmıyor. Halkın tepkisi ise aslında parayı veren hükümete yöneliyor. Son kez Taşdemir'e kulak verelim: "Düşünüyorum da Türkiye'de neden imalatçı olacaksın ki! İşçi çalıştıracaksın, çekini tahsil ederken hırsız olacaksın, paralarını başkasına yedirip ya vurup ya vurulacaksın, icraları tanıyacaksın, karakollarda nöbetçi KOBİ olacaksın..."

Sözün özü şu; ateş bacayı sarmış. Fon'un kaynakları gerçekten 'etkin' kullanılmalı. Bunun için Fon'un kapılarında yığılacak KOBİ esnafının evrakları hızla neticelendirilmeli, şeffaf ve adil olunmalı, ipotekler konusunda daha makul davranılmalı, ipotek unsurlarındaki çeşitlilik önemsenmeli, yara bere içindeki işletmeler adeta dört başı mamur 'dayanıklılık testine' tabi tutulmamalı.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Bütçe açığı ve ISO-500

İbrahim Öztürk 2009.07.23

Bugün sizinle kısaca iki ekonomik verinin yorumunu paylaşacağım. Birincisi, önceki yazıda değindiğimiz gibi yılın ilk yarısında ortaya çıkan 23 milyar liralık bütçe açığının kapatılması için bir zam sağanağı başladı. Devamı da gelecek gibi.

Para basarak ve borçlanmaya devam ederek bu işin altından kalkmak imkânsız. O halde bugünün hesabı bugün görülmeli. Burada dikkat edilmesi gereken iki husus var: Birincisi adalet terazisine dikkat edilmesi, diğeri de bütçe açığını kapatalım derken ekonominin bir durgunluğa girmesine sebep olunmaması. Esasen zamların enflasyonist bir etkide bulunması beklenebilir ki, şimdilik bu ağır durgunluk içinde bu ihtimal gündemde değil.

Ancak tam da "En kötü geride kaldı, artık toparlanma sürecine giriyoruz." derken zam yağmuru altında yeniden bir durgunluk içine sürüklenmemeliyiz.

Acaba bütçe açığı kimlerin uğruna verilmişti, şimdi kimlerin sırtından kapatılıyor? Soru bu. Buna cevap verirken dün İstanbul Sanayi Odası'nın (İSO) açıkladığı ilk 500 büyük şirketin 2008 yılı verilerine de bakmak yerinde olacak. Açıklanan rapora bakıldığında eskiden olduğu gibi ciroda, kârlılıkta, ihracat performansında artık kamu kuruluşları ilk sıraları süslemiyor. Yani özelleştirmelere paralel olarak Türkiye'de iktisadi faaliyet artan oranlarda özel sektöre geçiyor.

Özelleştirmenin amacına ulaşması için yatırım, istihdam, kalite, ucuzluk artacak ki, sonunda bütün bunlar refah artışına yansısın. Burada rekabet artışı olmazsa olmazlardan. Bir başka ifade ile, kamu tekellerinin özel sektör tekellerine dönüşmemesi gerekiyor. Açıklanan verilerle bu irdelendiğinde, gelişmeler endişe verici. Bir kere tepede büyük bir yoğunlaşma yani rekabet dışılık var.

Örneğin 2007 yılında üretimden satışların yüzde 49,8'i ilk 50 kuruluşa ait iken, bu oran 2008 yılında yüzde 52,6'ya yükselmiştir. Keza, vergi öncesi dönem kâr ve zararında da ilk 50 kuruluşun payı 2007 yılında yüzde 43,9'dan 2008'de yüzde 58,8'e çıkmıştır.

Dikkat çeken başka bir nokta, İSO-500'ün cirosu, ihracatı, kârlılığı artarken, katma değeri ve istihdama katkısı gözle görülür bir şekilde geriledi. Kârlar kabaca yüzde 4 oranında arttı. Bu, 2001'den sonraki en düşük oran olabilir. Ancak 2008 yılında ekonominin sadece yüzde 1,1 büyüdüğü, sanayi üretimin ilk defa sıfırın altına düştüğü dikkate alındığında insanın şükretmesi gerekiyor.

Şükür kendi cinsinden olur. İşçiye sokağa atan, bu bağlamda nankörlük etmiş olur. Kârda ve ihracatta önde giden büyük şirketlerin katma değerde ve istihdamdaki durumları düşündürücü. 2006 ve 2007'de ilk 50 kuruluşun istihdamdaki payı yüzde 33,5'ten 2008'de yüzde 31'e geriledi. Yani ilk 50 kuruluşun ciroda, ihracatta, kârdaki payı yüzde 50 ve üzerinde iken, istihdamdaki payı üçte bire gerilemiştir. Böylece 'paylaşım' kriterleri açısından büyük kuruluşlar sınıfta kaldı.

Son olarak ilk 500'ün GSYH içindeki payı kriz ortamında geriledi. 2002-2004 arasında ortalama yüzde 10,5'e kadar çıkan bu pay, 2008'de yüzde 8,4'e geriledi. Keza, üretici fiyatlarıyla brüt katma değer açısından da ele alındığında ilk 50 kuruluşun İSO-500 içindeki payı, 2007 yılındaki yüzde 58,1 düzeyinden yüzde 53,7 seviyesine geriledi. Bunu, kolaycı bir şekilde düşen fiyatlara vermemek gerekir. Burada sözde büyüklerimizin 'montajcı kimliği' öne çıkmaktadır. Aynı kimlik istihdam kayıplarını da açıklayıcı niteliktedir.

Paylaşım açısından ele alındığında burada mağdur olanların emekçi, dar ve sabit gelirli olduğu açıktır. Hükümet de "IMF ile anlaş, bizi kurtar, Anadolu'yu unut." diyenlere direndi. Bu sayede krizin başından beri bütçe açığını en çok ezilenler lehine verdi. Şimdiki zamları da elden geldiğince alt gelirliye az yansıtarak, daha çok alım gücü olan varlıklı kesime yüklemeye çalışıyor. Ancak petrol, şeker, elektrik zamları aynen herkese yansıyor. Hükümetin yıl sonu bütçe açığı hedefi 50 milyar lira. Ancak öyle görülüyor ki, bu şartlar altında bana göre en çok 40 milyar lira civarında kalacak. Ancak tekrar uyaralım, dış âlemden henüz destek yok iken, bu vergi zamları iç piyasayı yeniden bir içe kapanmaya zorlamaz umarım.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Koç'un rakibi yine Koç!

İstanbul Sanayi Odası (İSO)'nın açıkladığı ISO-500 anketini okumaya devam ediyoruz.

Önce bir uyarı. Bu çalışmanın güvenilirliği, işin tabiatı gereği çok düşük. Zira anket soruları üyelere gönderiliyor. Cevap verme zorunluluğu da, eksiksiz olarak gerçeğin beyan edilmesi de gerekmiyor. Bağlayıcı değil. Ben de anket çalışmalarını çokça yapmış bir akademisyen olarak şunu gördüm: Çıplak gerçeği yakalamakta isabet derecesi düşük olsa da birçok kez bu tür çalışmalar bir yerlere mesaj vermek ve yönlendirmek için ustaca kullanılıyor.

Siz de işadamsınız, işin doğası gereği bütün işlemleri kayıt altına alınan bir işletme değilseniz, adresinize gönderilen ve bütün Türkiye'ye ilan edilecek bir anketin sorularına ne kadar doğru cevap verirsiniz? Daha ileri gideyim, işletmesini kurumsallaşmak için işadama sizi danışman olarak bedelini ödeyip çağırıyor. Bu süreçte en kritik şey, işletmenin gerçek verilerine ulaşmaktır, değil mi? Veri yoksa, tahlil, teşhis ve tespit de yoktur. Bu yüzden işletme ile yaptığınız sözleşmeye 'verileri tam ve şeffaf bir şekilde paylaşma şartı' koyarsınız. En azından ben böyle isterim. Tabii 'bu bilgilerin istismar edilmemesi' taahhüdünü vermek de bize düşer.

İşte açıklanan ISO-500 anketine bu gözle bakın. Buradaki veri ve mesajları ne küçümseyin, ne de abartın. Şimdi bu değerlendirmeler ışığında ankete dair bazı okumaları sizinle paylaşmak istiyorum.

Üretimden net satışlarda ilk on şirket içinde Koç Topluluğu zirvede tek başına. Tam beş şirket var. İki tane de Oyak Grubu'ndan var. Yani devlet imkânlarıyla haksız rekabet etmeye devam eden 'asker şirketleri'. Şirket sayısı gibi satış miktarında da Koç damgası söz konusu. İlk 10'un toplam satışı yaklaşık 70 milyar TL. Bunun tam 45 milyarını tek başına Koç Topluluğu yapıyor. Sadece Tüpraş toplamın yüzde 35'e yakınına oluşturuyor. Devlet tekeli elektrik şirketi EÜAŞ istisna edilirse, Tüpraş en yakın rakibinin 4,5 katı kadar büyük. Koç'un rakibi, yine Koç.

Sabancı Grubu ise sessiz. Grubun şimdilerde enerji alanında bazı niyet beyanları var. İsabetli bir yönelim.

Devam edelim, en çok kâr eden ilk on arasında TPAO, artan enerji ve emtia fiyatlarının ve devlet tekeli olmasının rantını yiyor. En yakın rakibi sigara şirketinin 2,5 katı kâr açıklamış. Tabii ben buna pek itibar etmiyorum. Tekelciliği, acımasız vergiler ve emtiada yaşanan olağanüstü fiyat artışları nedeniyle.

Sıra kârlılığa geldiğinde Koç listede iki şirkete düşüyor. Kârı kaldırıp götürmekte yabancılar ve yabancı ortaklılar bir hayli maharetli. Bilgi, katma değer, dağıtım zinciri, marka, sermaye onlarda ya! ISO-500 derslerine devam edeceğim. i.ozturk@zaman.com.tr

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Akaryakıt zamları, kaçakçının iştahını kabartıyor

İbrahim Öztürk 2009.07.30

Son zamlarla ilgili yapılması gereken iki tartışma daha var. Zam yükünün ne ölçüde adil dağıtıldığı ve vergiler aracılığıyla piyasaya yapılan bu aşırı müdahalenin kaçakçılığı nasıl etkileyeceğiyle ilgili.

Son zamlarda hükümet daha çok alım gücü yüksek kesimi ve nispi olarak krizi 'teğet geçen' sektörleri hedefliyor. Ancak bilhassa akaryakıt zamları gerçekten insaf sınırlarını zorluyor ve adil de değil. Zaten sendikalar konuyu mahkemeye taşıyacaktı. Maliye'nin elimize tutuşturduğu hesaplar ile sendikalarınki örtüşmüyor. Yer darlığı sebebiyle bu tartışmayı bir kenara bırakıyorum. Başka birtakım rakamlar vereceğim.

Zam sağanağından önce benzinin litresi 3,21 kuruş idi. Hükümet güya 'tavan fiyat uygulamasına' gitti ve fiyatlar 2,93'e geriledi. Bunun tadı damağımızda iken ardından gelen ilk zam dalgasıyla fiyatlar 3,19'a çıktı. Bir haftalık fiyat düşüşlerini dikkate almazsak, böylece ilk harekette darbe tüketiciden ziyade istasyonlara vuruldu. Ardından gelen zamlarla da şimdi benzin 3,25 lirayı gördü.

Bu arada akaryakıtı alırken ödediğimiz doların değeri de artık geriliyor. Kur etkisi aslında darbenin küçüğü. Esas darbe 'en adaletsiz ve haksız vergi' olarak bilinen dolaylı vergi, yani ÖTV kanalıyla geliyor. ÖTV'ye bir de KDV geliyor her seferinde. Buna 'verginin vergisi' deniliyor. Bu yüzden 20 kuruşluk bir ÖTV artışı, bize 23 kuruşluk bir benzin zammı olarak yansıyor. Örneğin 3,12 liralık benzin fiyatının 2,12 lirasını ÖTV ve KDV oluşturuyor. Böylece bir litre benzinin yüzde 67'si vergi olarak sırtımızda.

Akaryakıtta açık ara vergi şampiyonu olan Türkiye'ye kimse yaklaşamıyor. Biz akaryakıtı dizimizin dibinden alırken, Japonlar dünyanın diğer ucundan gelip alıyorlar. Dahası kişi başi geliri bizim beş katımızdan fazla olan Japon'a bizim yarı fiyatımıza satıyor. Burada siz de benim gibi bir 'Deli Dumrul' kokusu almıyor musunuz? AB ülkelerinde de vergiler ortalama olarak yüzde 55 civarında bir pay alıyor. Yani bize göre acayip düşük değil. Ancak onlar bizden çok zengin.

Üşenmeyin ve hazırladığım tabloya bir göz atın. 2001 yılında trafikteki araç sayısı 6 milyondan, 2009'un ilk yarısında 14 milyonu aşmış. Her yıl araç sayısındaki artış da ikinci sütunda veriliyor. Buna bir de 2001 yılınca cari fiyatlarla sadece 197 milyar dolar olan milli gelirimiz (GSYH)'in 2008 sonunda 745 milyar dolara çıktığını ilave edin. Bir de kişi başi gelirin aynı süre zarfında 3 bin dolar bandından 10 bin dolara çıktığını, hatta bu sürede gelir dağılımında gözle görülür bir iyileşmenin olduğunu da ilave edin.

Bütün bu verilere göre petrol tüketimi de en az ikiye katlanmalı, değil mi? Yıllık petrol tüketimini de son sütunda veriyorum. Gördüğünüz gibi kısaca "yerinde saymış", hiç artmamış.

Buna iki açıklama getirmek mümkün. Birincisi kaçakçılık. Gerçekten de bir litre benzindeki bu vergiyi cebe indirmenin yolu kaçakçılıktan geçiyor. Fark o kadar büyük ki, zaten 'Ergenekon devletinin' kucağında büyüyen akredite işadamları kategorisindeki kaçakçı, her türlü riski göze alabiliyor.

İkinci açıklama ise son yıllarda kaydedilen büyük verimlilik artışıyla ilgili. Daha az enerji ve akaryakıt kullanımını mümkün kılan teknolojik gelişmeler sebebiyle akaryakıt kullanım hacmindeki artış ivme kaybediyor. Bu da gerçekten yabana atılacak cinsten değil. Ancak açıklama gücü 'devede kulak' mesabesinde. Esas açıklama, kaçakçılığa getirilen 'vergisel cazibede' saklı.

Hükümetin birçok alandaki mafyatik yapılanmalarla canhıraş savaştığını görüyoruz. Akaryakıt kaçakçılığı da öyle. Ancak vergisel boyut bu mücadeleyi bir hayli zorlaştırıyor. Güme giden sosyal adalet ve zamların oluşturduğu yüksek maliyetler ve rekabet engeli de cabası.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

'Hayvan adamın' iktisadı çökerken

Ekonomik kriz teorik ve ampirik birçok araştırma ve tartışmayı tetiklemeli ve tetiklemiş de görünüyor. Her biri bir bankanın yönetim kuruluna postunu seren akademisyen-yazarlarımızdan kimse 'kral çıplak' demesini beklemesin.

Zaten aydınlar devrana sığınıp 'ye kürküm ye' yapmasaydı, Türkiye sonbahar yaprakları gibi koca 1990'lar boyunca serbest düşüş içinde savrulmuş olmazdı.

Büyük İslam bilgini Ebu Hanife doğruları haykıramaz diye devlette yer almayı, merkezi otorite ile aynı safta görünmeyi reddetmiş, bedelini de zindanlarda ödemişti. Şimdinin bilim adamı ise statükoyu meşrulaştırmak için sözde çağdaşlık ve modernite adına halkına söylemediği yalan, atmadığı takla, katlanmadığı zillet kalmıyor.

Sonunda adeta 'kaderin koruması' altındaki haklımız bu zokayı yutmayınca da kara cüppeleriyle Anıtkabir'in yolunu tutuyor ve 'teneke kafalı sürülerin hakkından ancak postallar gelir' deyü 'ordu göreve' pankartları açıyor, darbeye akademik güzellemler ve methiyeler diziyo.

Geçenlerde bir paneli paylaştığım ünlü bir hocamız acayip güzel ve eğlenceli konuştu, dinleyiciler hoş anlar geçirdi. Ben de eğlendim ancak duyduklarımı sıkınca geriye bir şey kalmadı. Oysa ben daha genç ve 'yeni' olduğumdan hem çok konuşup hem de hiçbir şey söylememeyi başaramadım. Panelin sonunda bana dedi ki: 'Bir iktisatçı gibi değil, bir ilahiyatçı gibi konuştun, hatta siyaset yaptın.' Ben de ona dedim ki: 'Kader siz beyaz Türkleri 'ebedi haklılar' arasına yazmış bir kere. 68 kuşağı iken de siz haklıydınız, şimdi fazlaca dönmüş ve liberal olmuş olarak da yine siz haklısınız.' Gerçekten de benim gibi bazılarının alın yazısı hep yokuşlarda susamaktır.

Karikatür bir dünya kurmuşlar ve gerçeği söyleyenler onları acayip rahatsız ediyor. Bu yüzdendir ki, küresel kriz ortalığı sarsarken, elinden oyuncağı alınmış çocuk gibi boşlukta kalan bizimkiler, riskli alanlara girmek yerine, güne başlarken internete girip 'Nouriel Rubini'den bir kehanet var mı' diye bakıyorlar.

Şu sıralar Keynesgil iktisatçılar noe-klasiklere saldırırken, piyasacılar da şimdilik savunmada, mevzilerini korumaya çalışıyor. Zaman zaman da fırsat buldukça başlarını göstermeye çalışıyor. Savunmadakiler; 'bir sistem size bu kadar refah getirmişse bunun bir bedeli de olacak. Krize bakarak refah ağacımızı kesmeyelim, alternatif nedir ki' diyorlar. Hatta ilave ediyorlar, 'komünizmin böyle krizleri yoktu da ne oldu. Zaten sistem refah getirmiyordu ve yok hükmünde idi. Kriz sadece mezarlıklarda olmaz. Tıbbın ilk kuralı 'tedavi ederken zarar vermeyeceksin' der. Ders alalım ancak kapitalizme zarar vermeyelim' diyorlar.

Zaten Keynesgiller de bu paradigmanın bir çeşit 'protest müminleri' olarak görülmeli. Yani kökten bir reddiyeci değiller ve paradigmanın çekirdek değerlerini benimsiyorlar. Aslında onlar devrimci değil, pansumancı. Keynesyen modelin aşırılıklarını gelip piyasacılar temizler, piyasacıların aşırılıklarını ise gelip Keynesgiller temizler. Ancak bu dar alanda kısa paslaşmalardan söz bir türlü gerçek alternatiflere gelemes.

Nitekim Keynesgiller kısaca diyorlar ki; 'krizin sorumlusu aşırı kısa vadeci şirket diktatörlükleridir. Hissedarları mutlu etmek için en kısa vadede en çok temettü vermeyi kutsayan ve bunun dışındaki paydaşların hukukunu (gelecek nesil, çevre, tüketici, vatandaş) yok sayan bu körlük bitecek, piyasa yoluna devam edecek. Zaten bu kandırmacayı hisse sahipleri de çok sevmiş, bu ahlaksız sürecin içinde yer almak için birbirleriyle yarışmışlardı.'

Bu noktada Yale Üniversitesi profesörlerinden Robert Shiller, 'madem rasyonel bireylerdik, Keynes'in bu 'hayvani dürtüler' (animal spirit) dediği şey de nereden çıktı?' diye soruyor. Öyle ya, akıllı adam bindiği dalı nasıl olup da kesmişti?

Buna kimileri 'altıncı his', kimileri 'sürü psikolojisi' diyor. İyi de kapitalist ideoloji bizi 'homo economicus' olarak tanımlamıyor mu? Yani bize açık açık 'hayvan adam' diyor.

Bir ara 'insan adamı' da konuşmak lazım.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Refahın yolu demokrasiden geçer

İbrahim Öztürk 2009.08.17

Bu millet üç kıtada fetihçi ve altını çizerek söylüyorum; yenilikçi, kendine güvenen, meraklı, değişimci ve dönüştürücü bir medeniyet kurdu. Örneğin İstanbul'u fethetmek isteyen Fatih, karadan yüzdüreceği gemiler için en uygun ağacı Edremit Körfezi'nde, Kaz Dağları'nda keşfetti. Ağaç işlerinde en iyi olan Türkmenleri ise Toros yaylalarından getirip buraya yerleştirdi. Surları dövecek topları ise bir Macar'a emanet etti.

Her şeyi bir kenara bırakalım. En büyük kimliğimiz insan olmaktır. Allah bu sıfatımızı milliyetin, dinin ve coğrafyanın üzerine koymuş. Üzerimize güneşi doğduruyor, su veriyor, rızık veriyor, çocuklarımız tebessüm ediyor. Ancak unutmayalım; anamızla, kendi dilimizle konuşup, kendi dilimizle hikâyeler anlatıyoruz. Yani, irademiz dışı verilen milliyetimiz ve dilimiz de korunması ve saygı duyulması gereken gen haritamızın temel öğelerindendir.

Anlaşılabileceği üzere lafı 'Kürt açılımına' getirmek istiyorum.

Masa başlarında bilek bükmeye çalıştıkça çözümün, daha doğrusu çözümsüzlüğün dağ başlarına sıçradığı görüldüğüne göre, artık 'bir yerden başlamak' gerek. Yaşadığımız sorunların elitler dayatması tarafından kangrene döndürüldüğünün farkında olduğumdan, 'kervan yolda dizilir' demiyorum, ancak kendilerini uçlara savuran saikler ortadan kalktıkça, sorunun paydaşlarının yapıcı bir psikolojiye girecekleri de açıktır.

Bu yüzden hükümet bir yandan ilkelere dayalı bir yol haritası için çalışırken, öte yandan da bir an evvel adımlar atmak istiyor. Pasta büyüdükçe, refaha yansidikça korku ve art niyet yerini güvene ve iyi niyete bırakacak da ondan. Kısır çekişmenin yerini, her biri daha büyük cesaretlere yol açan bereketli adımlar alacak.

Yalnız yaşanan sürecin adına 'Kürt açılımı' demek eksik kalır. Azınlıktan tesettüre, Alevilerden iktisadi tekelleşmeye kadar bir dizi 'demokrasi' sorununun çözümü için topyekun bir yenilenme süreci yaşıyoruz. Bu ülkeye dar gelen siyasî ve zihni deli gömleğini çıkartıp atmamız. Sorun, 70 milyon Türkiye Cumhuriyeti vatandaşının ortak meselesidir. Güneydoğu'dan en büyük reyi son genel seçimlerde AK Parti aldı. DTP de süreçte adreslerden önemli biri. Burada ilke şu olmalı: Süreçte ipe un sermeden, inkar etmeden, unutmadan, ancak iki ayağımızı da bir pabuca sokmadan hareket edilmeli. Herkes neyi istediğini, neye evet dediğini iyi anlamalı. Bir yara kapatılırken, büyük bir kitlede 'mağlubiyet' psikolojisi oluşturulmamalı. İstanbul ne kadar bir Kürt şehri ise Diyarbakır da o kadar bir Türk şehridir.

Konuşup anlaşmak için ortak bir zemine ihtiyaç var. Benzer sorunları birçok ülke yaşadı, yaşıyor. Ancak çözüm için aklın, kurumların, tecrübenin ve iyi niyetin devreye girmesi gerekir. Çünkü Türkiye'de tarihin, tecrübenin, aklın, irfanın ve ızanın devreye girmesini engelleyen 'tampon mekanizmalar' nedeniyle bu olmadı. Şimdi ise devletin yakasına yapıştığı Ergenekon süreciyle birlikte artık ilk defa bir masanın etrafında bir araya gelip oturup konuşmak mümkün oluyor.

Esasen bu zemin ülkemizde başlangıçta vardı, sonradan gram gram yok edildi. 1920'de açılan TBMM ve 1921 yılındaki ilk anayasa bir arada yaşamının bütün kriptolarını içeriyor. O meclisin inşa ettiği 'milli mutabakat' dayatma değildir, gönüllü birlikteliğin esasıdır. Ancak 'milli hakimiyet' sözünü özde değil, sözde kullananlar daha sonra tanınmaz hale geldiler. CHP diktası rejimin 'milli hakimiyet' karakterini yok etti. Bu dönemde CHP darbe yapmaya bile gerek görmeyecek kadar sistemi ele geçirmişti. Tek parti döneminin kapanmasından sonra, yani devreye 'halkın rızası ve rey'i' girince iş darbelere kaldı. 1960'tan beri her bir darbe geride kalan ufak tefek milli hakimiyet unsurlarını budadı. Bütün bunların adına da 'Cumhuriyet'in kazanımları' denildi. Şimdi görüyor ve anlıyoruz ki, sistem tümüyle bürokratik diktaya teslim edildi, halkın enerjisi toprağa verildi.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Merkez Bankası neye, piyasalar neye bakıyor?

İbrahim Öztürk 2009.08.20

Merkez Bankası (MB) önceki gün kısa vadeli faiz oranlarını 50 baz, yani yarım puan daha indirerek faizi borçlanmada % 7,75, borç vermede ise % 10,25'e çekti.

MB kriz ortamında faiz indirimlerini Ekim 2008'de % 16,75'ten başlamıştı. İşin ilginç, kriz ortamında, yani kredi kanallarının daraldığı ve kamunun borçlanma temposunu mecburen artırdığı ve bu yüzden ocak-haziran döneminde toplam borç çevirme oranının % 70'ler bandından % 103 bandına sıçradığı bir ortamda Hazine borçlanma faiz oranlarının da bu sürece ayak uydurarak düşmüş olması. Bilhassa uzun vadeli borçlanma faiz oranlarında çift hanede yaşanan katılığın kırılmış olması ve artık % 9'lar bandına doğru geriliyor oluşu son derece önemli.

Buna rağmen Türkiye dünyada en yüksek reel faiz ödeyen ülkelerin başında. Türkiye'nin finansal kırılganlığı hiçbir ülkeden kötü değil. Ancak geçmişin izi ve ekonomi dışı siyasî kırılganlıklar nedeniyle istenen yere zor geliyoruz.

Elimde Hazine müsteşarlığının temmuz ayına ait Kamu Borç Yönetim Raporu var. Geçici verilere göre, TL cinsi iç borçlanmanın reel bileşik faizi 2007 yılında ortalama % 10, 2008'de % 6 iken, 2009'da bu oran martta tam % 11'e sıçramış. Neyse ki nisan-mayıs-haziranda ise % 7 bandına geriledi. Dünyada ABD gibi riskli bazı ülkelerin negatif reel faiz verdiği bir ortamda biz hâlâ çok yüksek faiz ödüyoruz. Bu yüzdendir ki, bankaların 2009 kriz yılının ilk yarısında açıkladığı yaklaşık 9 milyar TL'lik kâr, 2002 yılından beri hiçbir yıl kaydedilmedi. 'Kriz ortamında kötünün iyisi' deyip geçelim.

MB'nin bu sert faiz indirimlerinin arkasında ne var? Bir başka ifade ile MB nereye bakıyor? MB aylardır 'iktisadi faaliyetlerdeki yavaşlama ve uzun süre enflasyon cephesinden bir tehdidin gelmeyeceğine' işaret ediyor. Burada üç husus anlaşılmalı: Bir, MB'nin derdi doğrudan Hazine faizlerini düşürmek değil. Bunu düşünmesi gereken, hükümet. Oraya da gerekli 'mali disiplin' uyarısını zaten yapıyor. Piyasa faizlerinin düşüşü bir ölçüde 'yan ürün'.

Ancak yine de MB'nin faizleri ile Hazine'nin ödediği faiz arasındaki makasın açılması kredibilite kaybına neden olur. Yani piyasa faizleri çeşitli nedenlerle MB'nin politika faizlerinden kopsa, 'bir şeyler yanlış gidiyor' diye MB de yoluna devam edemez. Açıkçası piyasalara teslim olmayalım ancak piyasalardan tümüyle kopmak da sonuç getirmeyecek bir Don Kişotluk olur.

İki, MB faiz indirimini yine temel olarak enflasyona bakarak yapıyor, enflasyonun seyrini tahmin etmek üzere de elbette reel ekonomiye, toplam talep unsurlarına, beklentilere, girdi maliyetlerine ve diğer öncü

göstergelere bakıyor. Yeri geldiğinde aynı saiklerle de artıracak.

Üç, görüyorsunuz faizler tepetaklak aşağı gittiği halde Türkiye'de dolar başta olmak üzere dövizdeki gevşeme, TL'deki değerlenme devam ediyor. Böylece bir kez daha işadamına diyoruz ki; içeriye giren döviz bolluğunda faiz cazibe unsurlarından sadece biri, ancak başka şeyler de var. Ve son yıllarda işte bu 'başka şeyler' daha dominant olarak devrede. Yine de hükümetin kriz sonrasında kısa vadeli fon girişlerini caydırmak adına cesur adımlar atmasını ve elden geldiğince kurdaki erozyonu önlemesini şiddetle tavsiye ediyorum.

Konuya dönelim, MB nazikçe kulağımıza 'ekonomideki daralmanın bir resesyon alarmı verdiğini' fısıldıyor. İkinci çeyrek daralması bana öyle geliyor ki en az % 7-8 civarında gelecek. Ancak verilen mesajlara göre üçüncü çeyrek de bundan geri kalmayacak gibi. Bunun anlamı yılın tamamında ekonomik küçülmenin % 8'i aşabileceği ihtimalidir. Yani dünyada da, Türkiye'de de krizin dibi görüldü, bu doğru. Ancak çıkış ve bunun bize yansması yavaş olacak.

İyi de para piyasalarında yani borsada, faizde ve dövizdeki bu coşku neden? Faizler düştükçe bono-tahvil yatırımcısının kazancı artıyor, yüksek faizden borç vermiş bankanın yüzü gülüyor. Borsa gerçekleri değil, temennileri satın alıyor. Ancak ralli bitti. Dövizin hikâyesi de bu ikisine bağlı olarak belirginleşiyor. Dövizde 'tedirgin edici' bir sıçrama beklemiyorum. i.ozturk@zaman.com.tr

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

İşsizliğin çözümü için yol haritası (2)

İbrahim Öztürk 2009.08.31

Son yazıda işsizlik sorunu üzerine başlattığımız analize devam ediyoruz. Türkiye'nin son 30 senesine bakıldığında işsizlik ve enflasyon sorununun birlikte ele alınması gerektiği görülür. En iyisi bu analizde iktisat teorisinden ve ampirik verilerden biraz daha faydalanmak.

İngiliz iktisatçı William Philips, 1958'de yaptığı çalışmada, enflasyon ile işsizlik arasındaki ilişkiyi modelledi. Philips Eğrisi (PC) olarak literatüre giren bu modellemeden iki sonuç çıktı. Birincisine göre işsizlik ile enflasyon arasında ters orantılı ilişki var. İkisini birden yok etmek mümkün olmadığına göre, birini düşürmek için belli ölçüde diğerine katlanmak gerekir. İki, ancak bu dahi kısa vadede geçerli olup, uzun vadede böyle bir ilişki de yoktur. Yani işsizliği düşürmek için 'biraz enflasyondan ne çıkar' diye girilen yolun sonu kapalıdır. Her hamlede enflasyon biraz daha çıkar ve orada kalırken, işsizlik geçici olarak bir miktar düşse de yine aynı yere döner. Elde kalır sadece yüksek enflasyon. Türkiye örneği bu veriyi doğruluyor (Şekilde noktaların yoğun olduğu yere dikkat!) 20-25 sene yüzde 60-70 bandında bir yapışkan (kronik) enflasyona maruz kalmışız, ancak işsizlik oranı da yüzde 8 aralığında devam etmiş.

Peki, eşzamanlı olarak hem enflasyonun makul (yüzde 4 gibi) hem de işsizliğin kabul edilebilir bir düzeye (yüzde 5 gibi) çekilmesi nasıl mümkün olacak? (Şekildeki PC'yi orijin noktasına doğru geriye çekmek.) Biz Türkiye'de buna talibiz. Ancak bu yolda para ve faiz gibi kısa vadeli iktisat politikaları bize çok az yardım edebilir. Yapısal dönüşüm ise zor ancak kesin çözüm. Yapısal dönüşümün adı belli: Yeni dönemde Türkiye'nin istihdam sektörleri hangileri olacak? İki grup öne çıkıyor. Birisi geleneksel olarak Türkiye'nin istihdam yükünü çeken tekstil sektörü gibi yeni döneme uyum sağlamakta zorlanan sektörler. Diğer de Türkiye'nin yeni dönemine uygun olarak çıkış sürecine girenler. Şimdi birkaç noktayı işaret edelim. Yeni açıklanan ISO-500 rakamları gösteriyor ki, Türkiye'nin dünyaya entegre olan devasa imalatçı firmaları istihdam oluşturmuyor. Yabancılar da dahil olmak üzere burada otomasyon, robotlaşma, verimlilik gibi kavramlar istihdamın aleyhine.

Rekabet buraya zorluyor. Öte yandan buradan gelecek güzel haber şudur: Evet, bu sektörler büyük bir istihdam oluşturmuyor ancak o halde 'uzun zamana yayılan çok yatırım ile az istihdam oluşturmak' suretiyle buradan bir netice alınmalı. Bu asla küçümsenmemeli. Türkiye, bu konuda şanslı bir noktada.

İstihdam zaten yüzde 70'lere varan oranda Anadolu'nun ve KOBİ'lerin sırtında. Rekabet etmekte zorlanan emek yoğun sektörleri gözden çıkartmak kolay değil. Yeni kapsamlı teşvik paketi tam da bunu hedefliyor. Ancak bu sektörler de direnmeyi bırakıp Anadolu'nun yolunu tutmalı. Bu göç için hükümetin destekleri kağıt üzerinde değil, etkin şekilde hayata geçirilmeli. Yetmez, bir şirket yetişmiş elemanlarını da alarak diyelim ki İstanbul'dan teşvikli yer olan Diyarbakır'a nasıl gidecek? Okul, hastane, konut, çevre gibi sorunlar üzerinde durulmalı. Devletin en büyük görevi altyapıya odaklanmak ve hükümet de bunu yapıyor.

Çok kritik bir nokta da şu: Her ekonomide milli gelirin kabaca yüzde 25'lik bir kısmını teşkil eden sanayi sektörü aşağı yukarı yüzde 70'lik bir hizmet sektörünü doğuruyor ve destekliyor. Yani Türkiye'nin istihdam deposu artık hizmet sektörü olacak. İnşaat, ulaştırma, haberleşme, turizm, finans bunların başında geliyor. Türkiye, bu sektörleri modernleştirmek yani verimli kılmak ve buralara kalifiye adam yetiştirmek üzere seferber olmalı.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Greenspan konuştu manzarayı ortaya koydu

İbrahim Öztürk 2009.09.14

Küresel krizle ilgili olarak bugüne kadar çok şey yazıldı, çizildi. Bunların bir kısmı, Ortodoks yapının yani kurulu düzenin içinden, bir kısmı da dışından, yani sisteme muhalif kanattan geldi.

'Muhallif kanat' derken, saf piyasa ile gerektiğinde buna müdahale edilmesini savunan Keynezyen model birbirinin alternatifi değil, tersine kurulu düzeni tamamlayıcı iki unsuru görülmeli. Keynezyen muhalefet, insanlığı tehlikeli bir uçurumun kenarına getiren neo-klasik doktrinin aşırılıklarını tedavi edecek mahiyette değil.

Benim açımdan bu krizde akli başı yerinde ancak sistemin içinden gelenlerin ne dedikleri önemliydi. Zira zaten diğerlerini adamdanda saymıyorlar. Ve bu cenahtan dışı dokunur hiçbir katkı gelmiyordu. Joseph Stiglitz'in ifadesiyle, sanki su tesisatı tıkanmış da tesisatçı (Keynezyenler) açınca yolumuza devam edebilirmişiz gibi yapıyorlar. Oysa hem tümüyle iskartaya çıkan tesisat (model) değişmeli, hem de ev ahalisinin 'tesisat kullanma kültür ve öğretisi' (materyalist dogmalar) kökten sorgulanmalıdır.

Neyse ki geçen hafta ABD'nin bir önceki Merkez Bankası (FED) başkanı Alan Greenspan'dan, 'tam da bunu kastediyordum' dedirten cinsten bir açıklama geldi. Greenspan o alemin duayeni. Adeta piyasa ekonomisine iman edenlerden. Bu sistemin krize girdiğini görünce ömründen ömür gidiyor. Hatta birçok makalesinde 'suç sistemde değil, uygulamada' kısmından yırtmaya çalışıyordu. Ancak artık zırva tevil götürmüyor. Geçen hafta BBC'ye verdiği mülakatta mevcut krizi 'yüzyılda bir yaşanacak vaka' olarak değerlendirerek 'buna tanık olmayı beklemediğini' derin bir hüznle ifade ediyor.

Üstat savunmadan çıkıp dev birikimini harekete geçirdikçe bilgece konuşmaya başlıyor. 'Krizin yeniden fakat daha farklı şekilde geleceğini' söyledikten sonra çok ilginç gerekçesini ve çözüm önerisini koyuyor: 'İnsanoğlunun doğası gereği uzun süreli refah dönemlerinin ardından krizlerin geleceğine inanıyorum. İnsan

doğasını değiştirmenin yolu bulunamadığı sürece biz daha çok krize tanıklık edeceğiz.' Hatırlayın, sadece geçen haftaki sel felaketi ve geçenlerde Karadeniz'deki heyelanlar için değil, aynı zamanda iki sene önce Ankaralıyı parklardan kovayla su hırsızlığına zorlayan kuraklık için de 'yüzyılda bir görülecek türden' denilmiştir. Yani 'korkmayın bir daha zor olur' demeye getirmişlerdi. Gök kubbe yırtıldı bir kere, geçen asrın istatistikleri artık yol göstermez. Yeni çetele tutma çağındayız.

Dün dün de kaldı. Yeni laflar etmek zamanı. Nitekim Greenspan'ın tespitleri hiç de ekonomi edebiyatının dar dehlizlerinde, sığ söylemlerinde bulunacak türden değil. Tamamen kutsal kitaplara dayalı tarih okumalarına gidiyor. Hz. Yusuf kıssasını, yedi yıl bolluğun ardından gelecek olan yedi yıl kıtlık haberini hatırlayın. Zaten 'kudret helvası' olarak bilinen bıldırcın etine (sembolik olarak olabilecek ne harika nimet yani) nankörce isyan eden İsrailoğullarının çıkardığı şamataya, Sodom ve Gomora ahalisinin şirretliklerine bakınca insanoğlunun kendi bindiğı dalı kesme konusundaki maharetini(!) anlıyorsunuz.

Greenspan bence diyeceğini dedi. İnsan davranışlarını kökten değiştirecek gen haritasına işaret etti. İnsan çift kanatlı. Birinde bu krizlere sebep olan yıkıcı damar, diğ erinde ise ahlak ve erdem var. Kapitalizm diğ er kanadı kırmıştı. Şimdi bu yerine takılmalı. Tedavinin devamı din ulularından, bilgelere dinlenmeli. O yüzden 9 Mart tarihindeki yazının başlığını 'Birinci emir: Ekonomistleri kov, bilgeleri çağır!' şeklinde atmıştık.

Nihayet itiraflar gelmeye başladı. ABD'de Obama, Japonya'da yeni seçilen Hatoyama bu konuda dikkate değer laflar ediyor. Türkiye de, 'IMF'li mi, IMF'siz mi' sathiliğinden çıkıp sürece bilgece katkılar yapmalı. Ülkemizin özgül ağırlığında, kök değerlerinde bu birikim var.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Testi kırıldıktan sonra... hangi kitapları okuyalım?

İbrahim Öztürk 2009.09.24

Biliyorsunuz, Nasrettin Hoca nasıl olsa kırıldıktan sonra hayıflanmanın bir manası yok diye, suya gönderdiği çocuk testi yi kırmamasın diye önceden bir güzel pataklamış.

Kriz öncesinde sesimizin yettiğı kadar 'sular bol aktığı için kabınız dolu gözü küyor, ancak altı delik, tıkayınız' desek de, 'bahar ve yaz nasıl tabii ise, bunun ardından kış da gelecek' dediysek de kimlere ne kadar tesir etti bilemeyiz. Rusların bir atasözü var; 'Çok soğuk hava diye bir şey yoktur. Esas sorun yanlış giyinmektir.' Unutmayın, Ruslar bu dersi iyi çalıştıkları için hemen hemen bütün savaşlarını kışın nasıl giyineceğini kestiremeyen düşmanlarına karşı kışın kazanmıştır.

Öneri listelerimizi çarşaf çarşaf söyleyip yazmış olsak da, 'bir musibet bin nasihatten evladır' hükmü geçerliliğini koruyor.

Evet, kriz geldi, testi kırıldı. Şimdi izninizle artık kalan sağlarla yolumuza devam etme zamanı geldi. Yaz rehaveti, Ramazan molası, bayram tatili derken, piyasaların da yavaş yavaş kendine gelmeye başladığı şu sıralar artık yeniden işe koyulmanın zamanı. Mevsimlik nedenlerle ben de yaz boyunca daha çok ekonominin geneline (makro ekonomik meselelere) kafa yordum ve şirketlerle ilgili yazılarıma ara verdim. Şimdi bir süre işadamına ve tekrar şirketlere odaklanmak istiyorum.

Biliyorsunuz bizim esnaf-işadamlarının okumuyor oluşundan son derece muzdaribim. Oysa işyerlerinde ve evlerde kütüphanemiz olmalı, günün başında ve sonunda muhakkak bir iki saatimizi kitap okumalarına ayırmalıyız. İşimiz, sektörümüz ve ekonominin geneliyle ilgili kitapları, dergileri, köşe yazılarını muhakkak takip

etmeliyiz. Ekonomi ile ilgili bir gazeteye ve iyi seçmek şartıyla birkaç ekonomi-işletme dergisine abone olmalıyız.

Birkaç ay inadına kitap okuyun, göreceksiniz ki kafanızda onlarca pencereler açılacak, eliniz kolunuz çözülecek, fikriniz gelecek. Bu minval üzere yaz boyunca adresime postalanan birçok değerli kitap elime ulaştı. Bunların bir kısmını zaten okumuştum, bir kısmını daha yeni okuyorum. Şimdi size kısaca bunlardan bahsedeyim.

Şirket danışmanlığı da yapan İlhami Fındıkçı'nın dikkatimi çeken bir hayli hacimli eserlerinden sonuncusu 'Bir Gönül Yolculuğu: Hizmetkar Liderlik' (Alfa, 2009), kısaca yerli bir duruşla çağdaş bir işletme yöneticiliğinin nasıl olacağını bütün yönleriyle ortaya koyuyor. Bu bağlamda MÜSİAD eski Başkanı Ömer Bolat'ın 'Liderlik Gönül İşidir' (Hayat, 2009) büyük bir tecrübeyi sizinle paylaşıyor.

Bu arada 'Kendi İşini Kurmak İsteyen Girişimcinin El Kitabı' Japon İşletme Bilimcisi Guy Kawasaki (MediaCat/İnfomag, 2007) ile iyi bir yönetim danışmanı olan Hüseyin Çırpan'ın 'Girişimcinin Yol Haritası' (MÜSİAD, 2008) çalışmalarını bir arada okuyun. Krizde dokuz doğuruyoruz ya, yazılarını dikkatle takip ettiğim Doç. Dr. Murat Yülek'in 'Türkiye ve Küreselleşen Dünya Üzerine Notlar (Bilgesel, 2009) ve Ruth King'in 'Küçük İşletmeler İçin Büyük Fikirler' çalışmasını da bir çırpıda okumanızı isterim.

İTO ile aylık ekonomi dergisi İnfomag'ın birlikte verdiği 'KOBİ'lerde Rekabet Gücünün Artırılması' (2009) adlı çalışma için Prof. Dr. Mustafa Aykaç'ın editörlüğündeki çalışmaya hayli emek verilmiş. Eğer son on senedir darmadağın olduğumuz konular ilginizi çekiyorsa Prof. Dr. Nurullah Genç'in Ortaklık Kültürü'nü (MÜSİAD, 2007), Prof. Dr. Nihat Erdoğan'ın 'Aile İşletmeleri: Yönetim Devri ve İkinci Kuşağın Yetiştirilmesi'ni (İGİAD, 2007)'ni bir an evvel hatim ediniz. Paramparça olduğumuz konuların başında mali yapının ucunu kaçırmak geliyor. Bu yüzden Salim Çam'ın 'İşletmelerde Bütçe Yönetimi' (Hayat, 2008) listenize alınmalı. Pazarlama çağındayız ya, tek kelimeyle konunun ustası olan Philip Kotler'i daha okumadıysanız, heyhat! Tabii Doç. Dr. Ömer Torlak'ın yönetimindeki Yeni Müşteri'yi (İTO, 2007) de tanımalıyız.

İşletmede 'kafamı öteye çevirsem çalışanımdan bir kazık yıyorum' dersiniz ya. O zaman Prof. Dr. Nejat Bozkurt'un 'İşletmelerin Kara Deliği: Hile' (Alfa, 2009) adlı çalışması ilaç gibi gelebilir. Zira bütün taktikler çalışan hikayelerine kadar inilerek veriliyor. Bunları bitirin, bir liste daha vereyim. i.ozturk@zaman.com.tr

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

G-20: Yeni küresel mimari şekillenirken

İbrahim Öztürk 2009.09.28

Hepimiz G-20 gerçeğine ve yazılarına alışsak iyi olur. Çünkü dünya düzeninin yeni omurgası bu toplantılarda çatılıyor.

Hatta sadece yakından takip etmekle kalmamalı, ülke olarak katıldığımız bu toplantılar vasıtasıyla aynı zamanda etkilemeye, yönlendirmeye de çalışmalıyız. Kriz vesilesiyle çözüme muhtaç dünyanın algılama cihazları hazır açık iken insanlığın hayrına olacak yeni mesajları buraya taşımalıyız.

Allah'tan turist olarak gidip, mahcup bir edayla bir köşeye gizlenip, 'monşer' zarafetleri içinde dönüp gelen, bunu da 'ülke temsili' zannedenler devri kapandı. Şimdi Türkiye'yi yöneten iradenin artık böyle bir özgüveni, iradesi, misyonu ve vizyonu var. Ancak efelenmeyi devlet yönetmek zanneden küçük kasabanın kabadayıları,

şimdilik bu ekiple bir süre daha dalga geçmeye, küçümsemeye devam edecekler. Ne var ki, bunlar zamanı gelince tornistan yapmayı çok iyi bildiklerinden dönüş yaptıklarında da şaşırmanın.

Neyse, biliyorsunuz biz bu köşede iki şeyi çokça vurguluyoruz. Geçen asrın aşırı pozitivist, inkârcı değerleri artık yalama yaptı. Materyalizmin bilimsellik adına dayattığı hepsi pekâlâ ideoloji kokan bu 'çakma değerler' çağı artık geride kalmalı. Türkiye'nin ve dünyanın yeni gerçeği haline gelen afetler ve musibetler artık 'kral çıplak' diyor, 'köprüden önce son çıkış' yazısına işaret ediyor.

Tek bir örnek verelim. Soruyoruz: 'Bu bent, bu duvar niye sele dayanmadı, neden bu hesaplanmadı?' Cevap basit: 'Son 100 yılın yağmur-sel rejimi veri alındı ve buna dayanıklı yapıldı. Ancak emsali görülmemiş bir yağmur yağdı.' Keza yedi şiddetinde depreme dayanıklı ev yaptınız. 10 şiddetinde gelirse ne olacak? 'Geçen asrın istatistikleri bitince, model de mühendislik de çöküyor' derken bunu kastediyorum. Tedbir ekonomisi diye bir şey var. Maliyeti yüksek. Ve bunun bir sınırı olmak zorunda. 'Ya başıma saksı düşerse' korkusuyla dışarı çıkmamaya kadar uzanır bunun ucu ki, işte cinnetin yolu açılmış demektir. Sigortanın sigortasını, bunun da sigortasını yaptır da görelim şimdi.

En büyük sigorta, kaderin kuşatıcı oyununu, cilvesini ve hikmetini kavramaktır. Uzayın derinliklerinde hayat aramak yerine, insana bulunduğu yeri pisletmemeyi ve korumayı öğretmekten başka çare yok. Vahşi hayvanları evcilleştiren insanın, bu kadar büyük yıkımdan sonra kendini de eğitmeyi kabul etmesi, ahlaki bir elbiseye bürünmesi gerekiyor. Ekonomik analize bir tüketim beygiri, zevk ve konfor takıntılı 'iktisadi hayvan' olarak geçirilmiş insanı modern tasmlarından kurtarmak şart.

Ancak, artık gergef gibi örülen küresel düzenden geriye dönüş olamaz, hatta olmamalı da. Sorunların tümü küresel, çözüm de tek merkezli ve dayatmacı olmamalı. G-20 işte bu sebeple 'dünyanın yeni yönetim kurulu' olarak görülüyor. Küresel krizin birinci yıldönümü münasebetiyle Zaman'da iki günlük güzel bir analiz yer aldı. Dostum Prof. İhsan Işık burada iki analiz yazdı. Eğer okumadıysanız bilhassa 16 Eylül'deki ikincisini birkaç defa okuyunuz.

Burada yönetim kurulu başkanı yaşlı bir Amerika aslında. Ahaliyi korkutmamak adına masada sessiz sedasız bekleyenler de var. Tam iki asırdır sözde yatırım yapıp, hiç de istifade edemediğimiz Batı çoktan Doğu'ya doğru göçe başladı. Ve biz Doğu denen yeri hiç mi hiç bilmiyoruz.

Bu yeni düzende artık IMF adlı bir Merkez Bankası olacak. IMF Başkanı'nın son günlerde sergilediği olgun ve sorumluluk dolu tavrına bakınız. Hele Türkiye ile ilgili yaptığı üst üste güzel ve takdir dolu ifadeler. Çünkü Türkiye artık yönetim kurulu masasında ve patronlarından.

Bir çeşit dünya parası da arkasından gelecek. Mevzulara Fransız kalan ulusalcı bu gelişmelerden dolayı yine küplere binecek, ancak bütün bunlar hayırlı gelişmeler. ABD artık karşılıksız olarak bastığı para ile sorunlarını dünyaya ihraç edemeyecek. Sanal zenginlikler bitecek, ülkelerin gerçeklere dayalı zenginlikleri öne çıkacak.

Piyasa ağzıyla konuşalım, bu yüzden geleceğin ülkesi Türkiye'yi herkes 'satın almak' istiyor.
i.ozturk@zaman.com.tr

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Sezonu açarken kriz mahmurluğunu üstümüzden atalım

Sezonu açmaktan kastım sonbaharda hareketlenen ortama uyum sağlamaktır. İçim kan ağlıyor, ancak bağrımıza taş basıp işimize, aşımıza, şirketimize dönmek zorundayız. Bir de üniversitelerin açılışı vardı, çok sayıda 'akademik' mesajlara maruz kaldım.

Türkiye halen kendi kuyruğunun peşinde can havliyle dönmekten bitap düşüyor. Dolap beygirlerini bilirsiniz, aynen öyle. Çevreyi göremeyeceği bir at gözlüğü takılmış, sadece, biteviye, bir ömür öylece dönüp duruyor. Evet, gittikçe kurumaya yüz tutan kuyudan kovalar su dolmaya devam ediyor ancak ahali kuraklıktan kınılırken bu kaynağı kısırlaşan su da azınlıktaki haramzade sofralara gidiyor.

Güneşi görmeyelim, yeni ve farklı taleplerimizle beylerin rahatı kaçmasın diye bin dereden su getiriyorlar. Zannedersiniz ki Kürtler bin yıldır Türkçe konuşuyor. Zannedersiniz ki bu ülkeye tesettür diye bir din pratik yeni geldi. Zannedersiniz ki bu ülkede bin yıldır sadece safkan Türkler yaşıyor. Maksat, halkımızı öyle bir hale getirmek ki, kendini çivi, her şeyi de çekiç görsün. Gölgesinden korksun.

Bunu yaptık, yapmadık değil. Peki, başımız göğe mi erdi? Türkiye 1990'lı yılların altında böyle bir körlükle kayıp on yıl imzasını basmadı mı? Sadece kısır siyaset ve kavga konuştuk. Bu çağda halkımızın tek uzmanlık alanı bu türden siyaset ve futbol konuşmak. Bitirmişler.

Oysa Türkiye için en büyük tehlike dünyadan kopmak. Kısaca 'eloğlu neyi, nasıl yapıyor' diye bir yarışın içine giremediğimiz zaman bittik demektir. Dün Devlet Bahçeli'nin konuşmasını dehşet içinde, kramplar geçirerek dinledim. Ancak gerçekten bu projenin alıcısı yok, zaten akan bir kan var, bu ateş yurdun her köşesine yayılmış olur, kimse evinde rahat yatamaz.

Bu hafta üniversitelerde de açılış haftası yaşanıyor. 28 Şubat sürecinde açılışlara gitmekten ödüm patlardı. Rektör ve akademisyen değil sanki sivil elbise giymiş darbe generali konuşuyor. Bakıyorum da adliye, kışla ve üniversite 'hık demiş' birbirinin burnundan düşmüş. Bir paravan arkasından konuşsalar zerre kadar fark yok.

Türkiye dünya sistemi içinde savruldu, marjinalleşti, rakiplerinin çok gerisinde kaldı. Demek ki bir yerde bir sorun var. Sorun şu; bu ülke belli bir laikçi dayatmayı hayat tarzı haline getiren seçkinci oligarşinin mutabakatı ile yönetilemiyor. Zira ne yaparsınız ki- hiç olmasa daha iyi olur(!)- ancak, halk diye bir şey var. Ben varım yani. İşte halk da tarih de kültür de hayatın gerçekleri de bütün bu dayatmaları kabul etmiyor. Darbe üstüne darbe, cunta üstüne cunta, cinayet üstüne cinayet tertip ediyorlar ancak her seferinde halk bunları kusuyor. İlk fırsatta siyaseten bitiriyor.

Türkiye bütün bu olumsuzluklara rağmen son yıllarda iktisadi, siyasi ve sosyal bir uçurumun kenarından alındı. Dünyaya ve dış çıpalara ne kadar çok şey borçluyuz. Sürekli kabahat aradığımız hükümet böyle bir karanlıkta el yordamıyla da olsa reformlardan, dünyadan, halktan kopmamaya çalışıyor. Size de aynı çağrıyla yapmaktan başka çare yok. İçiniz kan ağlayarak işinize dönün.

Artık kriz dalgaları geride kaldı. Kriz mahmurluğundan çıkarak bir an evvel harekete geçen katara binmek gerekiyor. Türkiye'nin iç piyasasından daha evvel, sizin doğal müşteriniz olabilecek dış ve yakın piyasaları dikkate alarak daha bir gayretle müşteri aramalısınız. Keza, zamanında almayıp ihmal ettiğimiz konular vardı ki krizde bunlar bir kez daha başımızı ağrıttı. Şimdi bu hataları ortaya koyup, bunlardan öğrenmek ve bir daha bunlara düşmemek gerekiyor.

Yeni sezon hayırlı olsun. i.ozturk@zaman.com.tr

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Son katara binenler ve vedalaşanlar!

İbrahim Öztürk 2009.10.05

"Her şeyi yaptık, Buna rağmen bu kadar çok gol pozisyonunu nasıl kaçırdıklarının hesabını hocaya soracağım." Takımın gol kısırlığı karşısında başkan bunu diyor. İki metreden topu göğre diken ve mesleğini profesyonelce icra eden kendi satın aldığı adama değil, saha kenarındakine soracak.

Başkanlar geldi geçti, herkes saha kenarındakini kurban etti. Alınan kellelerin turşusu kurulsa, turşu ihracatından köşeyi dönebilirlerdi.

Derdim 'top işi' değil. Gerçek bir tehdit olan 'Türk hastalığına' gireceğim. Bu memleketin dağına taşına sinen çok tanıdık bir 'şark kurnazlığı' var. Bataklığı kurutmak yerine, gece boyunca 'plastik şaplak', elinde sinek kovalarsın. Eğer bir yerde sorun varsa, kaynağına inip süreçler üzerinde yorulmaya, ömür tüketmeye ne gerek var? Tembel öldü de çalışkan ölmedi mi? Sen en iyisi erken davran, cinlik yap. Hele müşterin tatminsiz, kısa vadeci ve cahil kitlelerden oluşuyorsa, ilk yapacağın icraat bir günah keçisi bulmaktır. Evet, böyle yaparsanız bırakın sorunu çözmeyi, teşhis bile edemezsiniz. Doğru. Ancak, kime dert, günü ve koltuğu kurtardınız ya, yarına kim öle kim kala.

Bir haftaya yakındır İstanbul, IMF-Dünya Bankası toplantılarında yeni bir dünyanın kuruluşuna ev sahipliği yapıyor. 'Gelin içini birlikte dolduralım' diye adamlar kalkıp ayağına kadar gelmiş. Neden? Geleceğin ülkesinin de ondan. Çatısı kurulan bu dünyayı anlamaya çalışanlar çok heyecanlı ve gelecekte umutlu. Oysa sendikalar sokaklarda gerillalık yapıyor. Fikrin varsa katıl, söyle, etkile. Ne gezer, anlamaya yüreği ve beyni yetmeyenler tam bir 'tarih yanılgısı' yaşıyor. Yanlış zamanda, yanlış yerde bulunmanın çöküntüsü içinde, fikri olmadığı için kendini ayakkabı fırlatarak ifade ediyor.

Hâlâ 'kolхозlarda' ayakkabı üretildiğini zanneden ve bilgisizce eylem yapan 'öğrenci', yaşlı profesörün ne ömrünü sosyalizmin insanlık arayışına adadığını biliyor, ne de orada ne dediğini anlıyor. Yaşlı Prof. diyor ki, 'başında bulunduğum IMF bu güne kadar işini doğru yapmadı, yanlışlar içinde bulundu, dünya kötü bir yere geldi. Artık kurucu felsefeye, köklere dönme vakti geldi.' Ayol çocuk ne bilsin felsefeyi, kuruculuğu? Yıkma için büyümüş. Vursa da, vurulsa da mutlu. Psikoloji bu, mefkure bu.

Aynı devranda bu kez bir başkası 'kurucu iradede' bahsediyordu. 2003'ten beri ülkeyi yöneten AK Parti'nin muktedir lideri, yeni dünyayı kavramış ve hak ettiği 'devrimci' kimliğine uygun olarak, parti kongresinde yürek ve beyin dolu bir 'gelecek manifestosu' yayınlıyor. Kökleri mazide olan bir âti'nin muştusunu veriyor. Aslında bir nevi, 'İstikbal köklerdedir' diyor.

Ahmet Altan ise "Çokça gelgitler yaşasa da Türkiye'yi kucaklayan bu adamı biz de buradan selamlayalım." diyor. Ben de selamlıyorum. 28 Şubat'tan beri gemi iyice aza alan Ergenekon cinnetine bakın, kaçımız 'yamulmadan' kalırdık? Hık diyorsun kapatıyorlar, hök diyorsun vuruyorlar!

Altan dürüstçe ifade ediyor, 'bu konuşmayı duygulanarak' dinledim. Ne olacak, 'ağlak adam'! İki gün önce de olimpiyatları ABD'nin Obama'sından söküp alan Brezilya Devlet Başkanı Lula, elinde mendil hüngür-foşurt ağlıyordu. Memleketi ve geleceğin çocukları adına dökülen sevinç gözyaşları.

Dertliler her yerde ağlar. İsyan eder, çığlık atar. Beyni ile yüreğini birleştiren şah damarı yırtılırcasına şişer. Salya sümük olur. Vicdanının üzerine on kat utanmazlık meşini geçirilen haramzade bunu anlamaz. Sakin, pişkin sırtır. Kuru havadan nem kaparlara inat, dolu yağsa ıgne ucu kadar bir yeri ıslanmaz, tükürsen 'şükür' çeker.

Dalga geçer, 'ti'ye alır, aşağılar. 'Hiç lider ağlar mı, devlet adamına yakışır mı?' der. Pınar görmemiş çöl adam, ne bilsin suyu.

Yeni bir dünyanın eşiğindeyiz, kardeşlerim! Hiçbir bahara tepki vermeyen, kütüğe çalan kuru ağaçları bırakınız. Yüzünü güneşe dönen, bin bir başak vermek üzere olgunluk çağına hazırlanan bir nesli selamlayınız.

Bu neslin hayallerini bayraklaştıran Sayın Başbakan, 'bu yolda yalnız yürümeyeceksiniz!'

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

İçeridekiler ve dışarıdakiler...

İbrahim Öztürk 2009.10.08

IMF-Dünya Bankası toplantıları dün sona erdi. Nihai metin elimizde olmadığından esas yorumları erteleyip dikkatinizi birkaç noktaya çekeceğim.

Birincisi, toplantının esasına yoğunlaşmak yerine Türkiye'de medya yine olayın 'paparazzi' kısmıyla ilgilendi, 'uzman ekonomistler' bir şekilde yolunu bulup olayı IMF anlaşması yapıp yapılmayacağına kilitledi. Oysa hem Başbakan Yardımcısı Ali Babacan hem de bizatihi Başbakan ve hatta IMF Başkanı açıkladı ki; 'bu toplantıların mevzusu başka'. Medyasının ve aydınının anlamadığı bir mevzuyu tabii eylemcisi de anlamadı. Cana, mala saldırdı.

IMF-DB yetkilileri, aylardır burada feryatlar şeklinde savunduğumuz görüşleri dile getirmeye başladılar. "Geçmiş yanlışların içinde yer almadığı yeni bir dünya kuralım. Ve gelin bunun için birlikte dolduralım." dedilerse de dinletemediler.

Aslında IMF anlaşması çoktan beklenti olmaktan çıktı. Eh kriz de sona eriyor olduğu için "çıpa etkisi" de kalmadı. Nitekim, IMF başkanı dâhil bütün ilgili otoriteler, 'Bankalarınız ayakta kaldığından, bir de dinamik piyasanız olduğundan krizden göreceli olarak en hızlı siz çıkarsınız. Türkiye'nin büyümesi, AB'deki ülkelerin üzerinde olur' diyor. IMF Başkanı, 'Türkiye'nin artık bir IMF anlaşmasına ihtiyacı olduğundan da emin değilim.' diye ekliyor.

Ancak 'dürtmeye' devam ettiler. Sonunda IMF Başkanı, 'Yav, yakamı bırakın, elimizde para ortalıkta müşteri aramıyoruz.' dedi. Bu medya, bu zorlama mesajdan da hiç kimsenin niyeti ve kastı olmayan sonuçlar çıkartmayı becerdi. 'Hükümete diyor ki; ben senin peşinde değilim, sen benim peşimdesin ve bana muhtaçsın.' Açık artırmaya ya da düelloya çıkmış gibiler.

Derken bu zorlama ortamında Babacan konuştu ve, 'Şartlarımızı kabul etmediler, biz de onların önerilerinin faydasına inanmadık, anlaşma olmadı.' dedi. Hep karşı tarafı tutmasıyla ünlü necip Türk medyası bu sefer de bu ifadeyi 'tercüme' edip 'bakın hükümet diyor ki; IMF'ye inanmayız da, güvenmeyiz de'.

Bildik uzmanlar üstüne atlamakta gecikmedi. 'Yazık, bu hükümet hiç yol yordam bilmiyor. İnanmadığın kurumun kurucu üyesisin. Ayrıca kotan ve rey hakkın da artacak. Ayıp değil mi, o zaman üyelikten de çekil.'

Hâlbuki bu uzmanlık incilerine gerek yok, Babacan, önerilerin faydasına inanmamış hepsi o kadar. Belki de sorun tam da burada zaten. 'IMF diyor da sen nasıl inanmıyorsun?' Bu soru bir ezbere dayanıyor. Geçmişte hep böyle köşeye sıkıştırarak patronlar normal ortamda olduğu gibi kriz ortamının da böylece kazançlısı çıkmıştı.

Gazeteci değil, lobici. Bu yüzden ki Doğan Grubu'nun 'havuz yazarı', üstelik sözüm ona 68 kuşağından, şimdinin de 'çakma ulusalcısı' jurnallıyor: 'Merkez Bankası'na IMF karşıtları dolduruldu.' Ezberine göre MB bizim değil, bunun patronunun ve IMF'nin çıkarları için var ya. 2001 krizinde Euromoney'den 'yılın MB başkanı' ödülünü alan kişi Türkiye'yi bu şekilde krize soktu. Devam ediyor çakma ulusalcı, 'Türkiye'yi IMF'siz günlere alıştırıyorlar.' Kimdir diye merak eden minik bir internet araştırmasıyla bulur. Evet, bu da bir ezbere dayanıyor, 'kim demiş ki, bu ülke koltuk değneksiz ayakta kalabilir?' Genlerine 'köle millet' yazmışlar. Hem de iç sömürgecilerin.

İçeride bütün bunlar olurken, bir de dışarıdakiler var. Zerre kadar iyi niyeti olsa içeride 'yeni bir dünya' çağrısı yapanları en çok anlayacak gençler dışarıda cana ve mala zarar vermekle meşgul. Bir anne, yakasına yapışmış yalvarıyor çocuğa, 'bu benim biricik ekmek tekmem yavrum, yakma, yıkma dükkânımı'. Çocuk daha bir kinle saldırıyor halkın malına. Bir baba, kucağındaki minik yavrusuyla balkondan camı-çerçevesi indirilen dükkânını seyrederken gözyaşları akıyor. Ergenekon'un militanı, 'Eğer söz konusu ideolojik çığırtkanlık ise halkımız biraz acı çeksin' diyor. İçeride Başbakan adam gibi, delikanlı gibi onu savunuyor, IMF'ye direniyor, o Başbakan'a saldırıyor, protesto ediyor. Sahi, cellâdına gülümserken, süt emdiği damarı kurutan bu adamlar kimin beslemesi dersiniz?

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Tarihe şahitliğim

İbrahim Öztürk 2009.10.12

Büyük tarihin tam ortasından geçiyoruz. Dünya yeniden kuruluyor. Bu dünyanın merkezi Asya olacak. Bu kıtaya giriş kapısı olan Türkiye'nin hazırlanması gerekiyor. Bir kez olsun dünyadaki büyük fırsatları tık nefes arkadan takip etmeyip, içinde yer alması, hatta öncülük yapması gerekiyor.

Bunun üç temel şartı var. Her şeyden önce bizi komşularımızla papaz eden büyük kandırmaca bitmeli. Lafa gelince 'yurtta sulh, cihanda sulh' dediler. Gerçekte ise günümüzün 'çakma ulusalcıları' Amerika aşkına bütün komşularını maharetle düşman haline getirdi. AB, NAFTA, APEC gibi bölgesel ticaret toplam ticaretin yüzde 70'ini oluştururken, Türkiye komşularıyla selamlaşmıyordu. Bu devir kapanmalı.

İkinci olarak devletin halkıyla barışması şart. Dışarıyı düşman haline getirenler içeride de halkı paramparça etti. Dinci, Alevi, Kürt, sağcı-solcu... Kimse kimsenin yüzüne bakamaz, ne denildiğini midesi kalkmadan dinleyemez hale getirildi. Halk çocukları vuruştı, bunlar sağcısı-solcusu, masonu-farmasonu aynı haramzade sofralarda kadeh tokuşturdular. Halk ayrıştırıldı. Hakikaten gerçek bölücülük yapanlar, şimdilerde halk dalkavukluğuna soyunmuş. Belli ki halka değil de 'illegaliteye' boyun eğen muhalefet hâlâ buraya oynuyor. Devletle halkın arasın giren bu zihniyetin adına devletin yargıçları 'iddia edilen Ergenekon terör örgütü' dedi. Türk Gladyo'su yani.

Üçüncü olarak, hem devlet-millet kaynaşmasını sağlayacak hem de dünyaya açılmamızı temin edecek kuşatıcı bir felsefe, bir vizyon da gerekli. Bunun adı içeride pazarlıksız, ayrımsız tam demokrasi ve özgürlük, dışarıda ise yeni dünyanın ortak vicdanı olup ortak pastayı büyütüp bölüşmektir. Yani halkına horozluk, elin silahı ve IMF'nin parasıyla dünyaya içi boş kabadayılık yapan dönem kapandı.

Şimdi Türkiye tam da bu dediklerimizi başarıyor. Bunu bilin ve gerçekten özgüven içinde memleketinizin eteklerine kurulup seyredin. Çocuklarınızın harçlığından biriktirip aç-susuz kalma, kendi hayal ve hikâyelerinizi ebediyete gömme pahasına büyüttüğünüz bu büyük millet ve medeniyet hikâyelerine kulak kabartınız.

Yaşadığımız bu son krizin en büyük faydası küresel bir büyük yalanın deşifre edilmiş olmasıdır. Geldiğimiz aşamada dünyada gerçeklerin değil de temenni, beklenti ve kurgulanmış senaryoların ticaretinin yapıldığı anlaşıldı. Krizde bütün dünyanın gözü açıldı. Herkesin boyunun ölçüsü alındı. Şimdi artık gerçeklerin alınıp satıldığı, ülkelerin reel potansiyelleri ile öne çıkacağı yeni beklentiler dönemi geliyor.

Bu noktada Türkiye emsalsiz bir potansiyelle öne çıkıyor. Ekonomiden dış politikaya kadar Türkiye, dünyanın 'ortak aklı' ve büyük beklentiler ülkesi olarak öne çıkıyor. İlk olarak içeride milli mutabakatın ilk defa bu kadar eşliğine geldik. Dışarıda Sevr sendromundan, içeride ise yerli sömürgecilikten kurtuluyoruz.

Türkiye 'kazan-kazan' oyununda komşularıyla güven ve kardeşliğe dayalı olarak köprüleri yeniden kurdu. Gürcistan ve Suriye ile vize kalktı. İki sene önce Suriye devlet başkanı Esed, MÜSİAD'ın Uluslararası İş Forumu toplantısına gönderdiği bakanı ile mesajında 'Ankara başkentimiz, Başbakanınız başbakanımızdır' demişti. Irak'la da böyle olacak. Yakında aynı şey Ermenistan ile yaşanacak. Karabağ özgürleşecek. İran'la zaten sorun yok.

Rusçuların hafızasına sığmaz, ancak bu ülke ile stratejik müttefiklik yolu açıldı tarihte ilk defa. Türkiye komşularını başarılı bir şekilde paydaş haline getirmiş ve ortak bir vizyonun içine sokabilmiştir. Bunun sonucunda kavga ettiğimiz bu insanlarla artık ticaretimiz yüzde 50'ye dayandı.

Muhalefete kalırsa bütün bunlar bir 'Amerikan projesi.' Uyanıklar, kendilerini akıllı, halkı ahmak zannediyor. Onlar yumurtlayacak, biz inanacağız. Gerçek şu: Türkiye ilişkileri sağlamlaştırıp Batı'yı arkasına aldıktan sonra, yüzünü artık Asya'ya dönecek. Osmanlı'nın yaptığıнын tam tersi bir büyük devran yaşanacak.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Kriz sonrasına hazırlanmak

İbrahim Öztürk 2009.10.15

Son yazıda Türkiye'nin içeride ve dışarıda oluşturduğu büyük mutabakata ve ortak akla değindik. Bölgeye sığmayıp, küresel ölçeğe taşan büyük bir devran ufukta bizi bekliyor. Bütün bu hamlelere paralel olarak Türkiye AB için bir yük olmaktan çıkmış, küresel bir çözüm ortağı haline geliyor.

Şimdi Türkiye kriz sonrasında yeniden yapılanacak dünyaya hazırlanıyor. Bu hazırlık bir takım oyunu gerektiriyor. Son günlerde Rusya ile büyük bir anlaşmanın altına imza atan TUSKON, geçen hafta boyu da Avrupa'da etkin bir Türkiye lobiciliği yaptı. Keza bu hafta boyu Kahire'de düzenlenen 13. Uluslararası İş Forumu toplantısıyla MÜSİAD bu takım oyununun nasıl olması gerektiğini bir kez daha gösterdi.

TÜSİAD da keşke buna benzer hamleler yapsa. İdeolojik kavga, antidemokratik süreçlerden medet ummak, IMF parası için lobicilik yapmak, kurumu haksız işler yapanların payandası haline getirmek, feodal bir kapalı cemaat olarak davranmak bence TÜSİAD'ı bitiriyor. Ondan sonra kalkıp 'Neden MÜSİAD daha etkili?' diye soruyorlar.

Hele son IMF-DB toplantıları ülkemizi doğru zamanda dünyaya sunmak için iyi bir fırsat oldu. Hemen NATO zirvesini de kaptık. İstanbul bir marka oluyor.

Dünya Türkiye'yi daha yeni yeni bu boyutu ile tanıyor. Yurtdışında kaldığım sürede gördüm ki, iyi işler yapamayan ülkemiz daha çok darbe, cunta, cinayet, terör, trafik kazası, töre cinayetleri ve yabancı düşmanlığı ile gündeme geliyordu. Türkiye'nin geleneksel hariciyecisi Türkiye'yi 'dört D' ile tanıttı: Döner, dansöz, deve,

dana (öküz) gözü, kısaca içki. Dil ve kültür öğrenip halkın arasına karışmadılar, işadamlarının önüne düşmediler. Kazara gelenleri ise 'başka işin yok mu, burada yapamazsın' diye geri püskürttüler. Yabancılar 'bizimkilerden' daha şefkatli davrandı. İşadamlarımız işini kazara biraz iyi yapanların önünde minnetten yerlere kapandı. Sanki lütfetmiş gibi. Ama devleti ve kollarını milletin başına böyle buyruk kılmışlar. 'Selamün aleyküm' deyip göğsünü gere gere kendi kurumlarına giremiyor. Gurbet ellerde başına bir şey gelse kimse 'arkamda kapı gibi devletim var' duygusunu yaşayamadı. Ancak bunlar da bitti. Sıkıysa şimdi de yapsınlar da görelim. Hem Tayyip baba affetmez, hem de zaten oralara artık idealist insanlar gönderiliyor.

Kriz sonrasına hazırlık için Zafer Çağlayan'ın yoğun gayretleri ile Çin büyük bir yatırım niyeti ile Türkiye ile yakından ilgilenmeye başladı. Aynı arayış İran için geçerli. Alman, Fransız ve İtalyan firmalarının Türkiye'yi üretim üssüne çevireceğini çokça ifade ettik. Süreç hızlanacak.

Gelecekte Türkiye'yi şaha kaldıracak sektörler belli: Enerji, tarım, tarıma dayalı sanayi, turizm, sağlık, eğitim, lojistik ve bilgi teknolojileri.

Libya, S. Arabistan, Irak, Rusya, Türkmenistan'dan gelen devasa teklifler inşaat firmalarımızı dünya liderliğine taşıyacak türden.

Türkiye artık sermayeyi Batı'dan ziyade artan oranlarda Körfez başta olmak üzere Doğu'dan çekecek. Zaten Batı'da para yok. Bize düşen, çevremizde çekim gücümüzü artırmak ve dünyada da barış ve diyalog eksenini büyütüp marka millet olmaktır. Dinamik ve bölgesiyle üretimde, ticaretle ve finasta entegre olan Türkiye pazarına Batı'nın bilgi, deneyim ve know-how'ını, Doğu'nun da sermayesini çekmek.

Hükümet krize rağmen büyük altyapı hamleleriyle bu hedeflerden kopmuyor. Bu bağlamda sanayi, Ar-Ge, tarımsal teşviklerde büyük bir isabet var.

Yarınki Türkiye bugünkü Türkiye'ye benzemeyecek, çok daha ileride olacak. Ben de bu sürecin farkında olsunlar, uyum sağlasın ve içinde yer alsınlar diye Anadolu'yu karış karış gezip kendimi paralarcasına bütün bunları işadamlarına, esnafa anlatmaya çalışıyorum. Anadolu 'öğrenme ve değişim heyecanından' hâlâ çok kopuk. Zerzevata ve kebab yemeye kıydığı parayı öğrenmeye vermiyor, kendisine para kazandıran şirketine yeniden yatırım yapmıyor. Umarım bu kriz, farkındalığı biraz olsun artırmıştır. Yoksa esnaf reyleriyle hükümetleri sandığa gömerken, 'gerçekler' de onları tarihe gömer. i.ozturk@zaman.com.tr

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Anadolu geliyor, Eskişehir belediye başkanı çelik-çomak oynuyor

İbrahim Öztürk 2009.10.19

Harvard'ın ünlü stratejist hocası Prof. Dr. Michael Porter, kalkınma ajanslarına, özel sektör-hükümet sinerjisine, hükümetin yatırımlardaki önderliğine, sanayide kümelenmeye ve Türkiye'nin bölge ülkeleriyle bütünleşmesi gereğine özel vurgu yapıyor.

Yani Türkiye'nin zaten büyük bir maharetle yapmakta olduğu işlerin isabetine bir kez daha işaret ediyor. Gözleri kamaştıran bir ülke olduğumuzu ifade ederek "Borsaya açık şirket olsa Türkiye hissesi alırdım." diyor.

Bu sütunda biz de çokça 'tarihe şahitliğimizi' yazıyoruz. Laikçi şirretlik yüzünden halkımız bu büyük gelişmeleri sektiriyor, doya doya sevinemiyor. Zorlukların ardında tebessüm eden baharı sektiriyor. Adımız Müslüman,

dediklerimiz güme gider diye şimdi bu gözlemlerimize bir Porter'ı şahit kılıyorum. Önceki hafta Güney Kore'nin Seul Üniversitesi'nden bir başka yönetim bilimci profesörle tanışıp uzun bir sohbet ettik. Dünya Bankası-IMF toplantılarında üst düzey yabancılara dağıtılan İngilizce kitabımızı kendisine de hediye ettim. Türk aydını 'yabancılar bizi nasıl görüyor' diye köşe başında oturmuş belge doküman bekliyor ya. Biz ise, 'tersini yapalım ve yabancılara kendimizi nasıl gördüğümüzü anlatalım.' dedik. MÜSİAD'ın desteğiyle ortaya bu çalışma çıktı.

Koreli profesör kitaptan Türkiye'nin son beş senelik makroekonomik verilerine bakınca hayretler içinde kaldı. 'Bunu bana anlatmalısın' dedi. Bir şey daha dedi: 'Biz bütün bunları 1970-1990 arasında ancak bir askerî rejimin baskıları altında yapabildik. Siz ise demokrasi mücadelesinin ortasında yapıyorsunuz.' Ben de ilave ettim: 'Bari sizin darbeciler hayırlı çıktı, bizinkiler büyük sermayenin taşeronluğunu yapıp emekli olunca da soluğu mafyalaşan büyük sermayenin yönetim kurullarında aldı.' Gülüştük.

Aşağıdaki yazıyı okuyunca bir acı tebessüm de siz yaşayacaksınız. Biliyorum hiçbirimize faydası yok. Ancak 'yok olası bir zihniyeti' deşifre etmek üzere bunu yazmaya mecburum. Başlığa çektiğimiz gibi Eskişehir'in DSP'li belediye başkanı Prof. Yılmaz Büyükerşen işi gücü bırakmış bütün ağırlığını ildeki bir üniversitenin açılmasını engellemeye vermiş.

Eskişehir halkı ve STK'lar ayakta. Bir profesöre karşı mazlum ve mağdur halk üniversite savaşı veriyor. Şu laikçi kafanın halkın karşısında düştüğü zelillğe bakar mısınız!

DSP'nin genel başkanı Sayın Masum Türker bu işe ne der, bilemem. Halkın yanında mı yer alacak, yoksa oligarşinin bekçiliğine soyunup bir de Ecevit'in ruhundan istimdat istemeye devam mı edecek, göreceğiz? Merhum Ecevit'ten sonra DSP hızla 'CHP'leşiyor'. Bu olay, Büyükerşen'in DSP'yi esir alıp alamadığının bir testi olacak. Eğer Büyükerşen büyükse o zaman Rahşan Hanım'ın DSP'nin bir karton kutu olduğu iddiası doğrulanmış olacak.

Türkiye'de her yıl bir milyondan fazla çocuk üniversiteye giremezken 'Eskişehirli organik kabak yesin' diye hukuk dışı yollarla üniversitenin yeri sözde tarım alanına çevriliyor. Eskişehirli, üniversite ve bilim diyor, o adres olarak kabak ve lahana tarlasını gösteriyor. Eskişehirli inek değil ki, sayın başkan. Bilgi istiyor. Heykeltıraş projelerine, gençlerin yoğun olduğu bu şehirdeki misyoner evlere gösterilen ilgi halktan esirgeniyor.

Ancak Türkiye'nin laikçi profesörünün halka reva gördüğü bu muamele ne ilk ne de son. Halkına söyleyecek sözü olmayanlar bu yüzden 'ordu göreve' diye ortaçağ cüppelerini giyip Anıtkabir'in yollarına düşüyor.

Türkiye sonsuz ufuklara kanat çırpıyor. Dünya ayakta alkışlamaya hazırlanıyor. Fetihçi bir millet şahlanırken bunlar son basit hesaplarına saplanmışlar. Bir İsrail, bir de bunlar rahatsız. Anadolu yalın ayaklı, kimsesiz çocukların omuzlarında dağı taşı inleterek geliyor, bunlar tsunamiye karşı okyanus kenarında basit bentler örmekle meşgul. Yüzümde hazin bir tebessüm, istikbal aynasına bakıp bunlara acıyorum.

i.ozturk@zaman.com.tr

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Güle güle Adnan Abi

İbrahim Öztürk 2009.10.22

Bugün aslında başka bir yazı yazmıştım. Sonuna da dayanamayıp kısa bir 'Adnan Abi'ye veda notu' düşmüştüm.

Aslında bu bir kaçıştı. Çünkü yazmak istemiyordum. Anadolu'dan gelip İstanbul'da tutunmaya çalışanların duldasına sığındığı, sırtını yaslayıp sükûn bulduğu ağabeylerdendi. Dahası benim gibi onu Boğaziçi Üniversitesi'nde son anda ucundan yakalayabilenler için de 'ustalardan' idi. Yazmak istemeyişim bu yüzden olsa da, ekonomi editörü 'bu dipnotu tam yazıya çevir' diye arayınca içimden 'nedense zor yazıları yazmak hep bana kalır' diye serzenişte bulundum. Çaresi yok, hasta yatağımdan kalkıp kaleme sarıldım.

Ölüm, bildiğimiz bütün dilleri bir anda sıfırlıyor. Bir de sevdiğiniz bir adam olunca yazmak zor oluyor. Adnan Büyükdeniz, daha ellisinde, en olgun çağında aramızdan ayrıldı. 'Zamansız ayrıldı' demeye getireceğim ancak büyük merhamete edepsizlik olur. Kimse ölümün 'zamanlı' geldiğini nedense kabul etmez. 'Lezzetleri sona erdiren ölümü bolca hatırlayınız' hadisi, bunun için önemli bir uyarıdır. Ancak bir defa da apansız çıkıp gelince, 'tam da zamanı' olur. Aslında aramızdan ayrılanlar için hiçbir şey yarım kalmış filan değildir. Heybende ne varsa o kadar! Yaşadıklarınızdır sizin olan, erteledikleriniz değil! Bütün bu 'yarım kalma', 'erken çekip gitme' lafları geri kalanların kendilerine acımaları nedeniyle attıkları bir ağıttan başka bir şey değil. Zira ölüm meleği gelip bizi bulana kadar, ölüm hep başkalarının gerçeğidir.

Şimdi kalkıp burada Adnan Abi'nin satır-satır okuduğum yazılarından bahsetmeyeceğim. Hem iktisat literatürüne hem de İslami finans konularına hayırla yâd edilecek eserler verdi. En önemlisi de uygulamanın içinde bulundu, öncülük yaptı.

Adnan Abi muhafazakâr camianın bütün 'marka' değerlerinin banisi oldu. Kimsenin akreditasyonuna prim vermeden Türkiye sınırlarını zorlayan ve artık bir münevver yetiştirme fabrikasına dönen Bilim ve Sanat Vakfı'nın serüveninde Ahmet Davutoğlu ve Mustafa Özel gibi onun da saygın bir alın teri var.

Keza bugün MÜSİAD eğer iş dünyasında bir marka olarak Türkiye'yi dönüştüren bir irade haline gelmiş ise bunda da Erol Yazar, Ali Bayramoğlu, Ömer Bolat gibi Adnan Abi'nin de büyük fikri emekleri var. Adnan Abi'nin başında olduğu bir ekip MÜSİAD için 1994 yılında bir borç raporu yayınladı. Raporun kapaktan verdiği mesaj şuydu: İflas 1999! Bu raporun arka planı aslında doktora tezinde çalıştığı 'Türkiye'de faiz politikalarına' dayanıyordu. Nitekim ekonomi gerçekten 1999'da büyük bir küçülmeye maruz kaldı. Bir sürü kortizonlarla güya mummyya dönen ekonomiyi kurtarmak istediler ancak olmadı. Büyük çöküş 2001'de geldi.

Adnan Abi hastanede amansız hastalığının pençesinde boğuşurken, son olarak iki hafta önce kurucularından olduğu Boğaziçi Yöneticiler Vakfı'ndaki dost meclisinde bir araya geldik. Tek tesellim odur ki, büyük bir kitleden onun için dua ve helallik dileyebildim. Uğurlamak için Altunizade İlahiyat Camii'ne gidenlerdendim. Bir namazlık saltanatımızın sürdüğü musalla taşında imam, 'nikâhını ben kıymıştım, kaderin cilvesine bakın ki, son namazını da ben kıldırıyorum' dedi. Bir şey daha; 'Kayıt altına alınan ömür VTR'niz bir gün uluların huzurunda topluca seyredilirse, mahcup olmayacağınız bir hayat yaşayın.' dedi.

Tabii bu beni ok gibi deldi geçti. Ancak Adnan Abi gerçekten öyle idi. 'Ha yaşamış, ha yaşamamış' bir adam değildi. Cenazeye katılanların vedalaşmasında 'buralardan bir adam geçti' dediklerine hissederek şahit oldum. Bir köşe taşı gibi idi, iz bıraktı.

Vefat eden bir kulun son durağının neresi olacağını ben cenazeye katılanların nasiyesinden kestirmeye çalışırım. Caminin avlusunu dolduran kalabalığın simasındaki her kırışta bu büyük duayı okudum.

Dilerim o büyük gün gelip çatığında benim de arkamdan böyle bir şahitler topluluğu saf tutar.

i.ozturk@zaman.com.tr

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Tanrı Dağları'nda güneşe dokunmak

İbrahim Öztürk 2009.10.26

İnsana, tabiata ve kutsala yönelik zalim saldırılar ve sömürge çağı olarak kayıtlara geçen 20. yüzyıl materyalizmi çöpe gidiyor.

21. yüzyıl büyük doğumlara gebe. Ülkemiz aslında bu çağın ardından kurulacak dünyanın ortak aklı, vicdanı ve merhameti olmayı fazlasıyla hak eden bir birikime sahip. Çok şükür ki, Türkiye ilk defa bu dünyanın garnitürü değil, mutfaktaki aktörlerinden oluyor. Ancak koca bir soğuk savaş döneminde ülkeyi kimin iradesine göre yönettiklerini ve bunun vahim sonuçlarını unutan her kesimden 'çakma ulusalcılar,' darbeciliği meşru kılan bir konjonktür milliyetçiliği içinde şimdi milletimizin büyük hamlelerini Amerikan projesi, Büyük Ortadoğu Projesi gibi iddialarla başka amaçlara yem etmeye çalışıyor. Söylemi 'kahrolsun emperyalizm' slogancılığından öteye gidemeyen, küçük beyni hiçbir proje üretip hayata geçiremeyen zavallı ve kısır bir kafa. İster adına milliyetçi, isterse solcu densin.

Türkiye'nin yapıcı rolünün ortaya çıkması için üç şart var. Yerli müstemleke bitmeli, Türkiye'nin bölgesel bütünleşmesi ve önderliği sağlanmalı ve Türkiye'nin yenedünyaya sunacağı medeniyet açılımı ve vizyonu iyi anlatılmalı.

Türkiye bu üçünü de koşar adım hayata geçirmeye çalışıyor. Türkiye 'medeniyetler arası diyalog' yoluyla bir 'barış gücü' olmayı murat eden vizyonunu, niyet mektubunu dünyaya sunuyor. Böylece son bir asırda 'kazan-kaybet' türünden sürüp giden yıkıcı kavganın yerine barışa ve adil paylaşıma dayalı bir 'kazan-kazan' oyununun mümkün olduğunu göstermek istiyor.

Türkiye bu hedefleri gerçekleştirmek üzere son bir asırdır ilk defa devletiyle, milletiyle bir takım oyunu oynuyor. Hükümeti, STK'sı, akli başı yerinde aydınları ile bu hedefe hizmet ediyor. Ettikçe de hızla netice alıyor.

Bu meyanda Türkiye hiç bilmediği ancak yenedünyanın sıklet merkezi olacak olan Asya'yı anlamaya, oralara açılmaya çalışıyor. Haziran ayında World Public Forum: Dialogue of Civilization'un Kazakistan'ın Almatı şehrinde tertip ettiği uluslararası bir konferansa çağırılmışım. Sempozyumun ana teması 'Medeniyetler arası diyalogda tarihî ve kültürel mirasın rolü' idi. Son yıllarda Avrasya'da büyük bir marka değere ulaşan Diyalog Avrasya Platformu (DA)'nın da destek verdiği bu toplantıda ben, 'Küreselleşme sürecinde yükselen piyasa ekonomileri için kalkınma dersleri' konulu bir tebliğ sundum. Bu tebliğin amacı, geleceğin ülkelerinden Kazakistan'ın kalkınması için bir yol haritası sunmaktı.

Almatı'dan apar topar Kırgızistan'ın serhat şehirlerinden Narin'e gittik. DA ile buradaki devlet üniversitesinin birlikte organize ettiği oturularda, tarihteki ve günümüzdeki Kırgız ve Türk bilgeleri ele alınarak bu mirasın sürekliliğinde kardeşlik haritasının geliştirilmesi imkânları araştırıldı. Başkent Bışkek'ten Narin'e özel otomobil ile 6-7 saatte ancak varabildik. Yol ve iklim oldukça zorlu. Tanrı Dağları'nın tepesini aşarken gidişte hava sıcak, günlük güneşlik idi. Dönerken çok soğuk ve lapa lapa kar yağıyordu. Ayakları yalın ayak, yanakları elma gibi kıpkırmızı Kırgız çocukları geleneksel Kırgız çadırlarının çevresinde, ünlü kısrakların arasında dolaşiyor, kimileri yol kenarlarında gelip geçenlere taze kımız ikram ediyorlardı.

Avrasya'yı harekete geçirmeye çalışanlardan biri de Türkiye İşadamları ve Sanayiciler Konfederasyonu (TUSKON). Yeni dönemde Asya'da ortak paydanın kurulmasına dev katkılar yapmaya devam ediyor. Daha geçenlerde Rusya ile imzalanan büyük bir ticaret anlaşmasının mürekkebi kurumadan, geçen hafta da dev bir organizasyonun altına imza atarak, Türk dünyasının Ak Saçlı Bilgesi Nursultan Nazarbayev nezaretinde büyük

bir iş forumunu Türkiye'de bir araya getirdi. Türkiye de bizim Cumhurbaşkanımız Abdullah Gül düzeyinde konuya ilgi gösterdi. İlk defa Türk dünyasından iki devlet, stratejik işbirliğine gidiyor ve bunun arkasında TUSKON'u besleyen büyük irade tebessüm ediyor. Başkan Rızanur Meral'in ifadesiyle, birçokları ülkeye satıcı getirirken, TUSKON dünyanın dört bir yanında müşteriyi işadamlarının ayağına getiriyor. İşadamlarımız da bunu anlamak ve uyum sağlamak zorunda. i.ozturk@zaman.com.tr

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Şirketler krizden neler öğrendi?

İbrahim Öztürk 2009.10.29

En maharetli şirket ve işadamı, yaşadıklarından öğrenen ve böylece krizleri ve sorunları fırsata çevirenlerdir. Acaba bunu bizim işadamlarımız başarabilecek mi?

Yaşanan son kriz aslında bu konuda belli bir farkındalık oluşturdu. Hatırlanacağı üzere krizden çok önce ve defalarca yazdığımız gibi, KOBİ'ler düzeyinde yüzde 30-40'lara varan bir eleme olacak, kendini işadamı zanneden birçok kişi maalesef işçi olacak. Açıkçası bunun yoğun rekabet ortamında biraz daha tedricen olmasını bekliyordum. Ancak kriz bu elemeyi öne çekti ve fena halde sarstı. Şimdi hâlâ ayakta kalanlar belli ki daha bir öz güvenle yoluna devam edebilirler. Ancak bu farkındalığın henüz içselleştirilemediğini, kurumlaştıramadığını görüyor ve kriz sonrasında yine 'eski tas eski hamam' hikâyesine döneceğinden korkuyorum.

Bu toplumsal hafızasızlık bir kader değil. Aşmanın bir yolu da örgütlü yapılar içinde seyirci olarak değil de aktif olarak yer almak. Örneğin kriz ortamını üyeleri için fırsata çevirmek için dernekleri de burada sıkça yazıyorum. Uzun yaz, Ramazan ve bayram rehabetinden sonra geçenlerde yine İstanbullu işadamlarıyla buluştuk. Önceki hafta İkitelli merkezli Dünya Erdemli İşadamı ve Sanayiciler Derneği (DERSİAD)'ın, geçen hafta ise Marmara İşadamları Federasyonu (MARİFED)'e bağlı Avrasya İşadamları Derneği'nin (AVİAD) konuğu idim.

Bu arada dernek isimlerindeki iddiaya bakar mısınız? Dünyaya talipler, Avrasya'yı hedeflemekteler. Erdemliler, ahlaki paraya feda etmeyi düşünmüyorlar. Bir kazanabilseler aslında paranın kölesi değil efendisi olmak istiyorlar. Helal ve meşru kazanıp, şımarmadan, gösterişe vurmadan şükretmek ve infak etmek istiyorlar. Belli ki üç kıtanın altı asır süreyle efendisi olan bir büyük milletin hayalleri, külün atlındaki kor gibi dip diri. Belli ki kaderin bu malzeme ile bir büyük muradı da bir milleti o büyük randevu için muhafaza etmiş. Keşke davranışlarımız da hayallerimizle örtüşse, keşke seccade üzerindeki dualarımız bilgi ve aksiyon şeklinde fiilî olarak işletmeye yansısı.

Krizin en derin olduğu ocak-şubat aylarında AVİAD çok hareketli günler geçirdi. Katılımcı sayısı Beylikdüzü'ndeki şirin konferans salonuna sığmayınca MARİFED'e bağlı diğer derneklerle işbirliği halinde büyük konferanslar tertip ettiler. Hele Yenibosna Sosyal Bilimler Lisesi'nin devasa spor salonunun dolduğu ortamdaki üç saatlik konferans sadece katılımcılarda değil, itiraf edeyim, bende de derin iz bıraktı. Neticede dibe vurmuş bir psikolojiyi tutup ayağa kaldırmak ve insanımızın yarına dair umutlarını kamçılar için iyi bir dayanışma, iyi bir ekip çalışması ortaya çıkmış oldu.

Son konferanslarda durum biraz değişiyor. Artık daha teknik konuşuyoruz. Zira şimdi 'psikoloji kurtarma' zamanı değil. Artık krizden çıkış stratejilerine ve bunun sonrasına odaklanmak gerek. Güzellemeleri bırakıp, sorunları masaya yatırıp, gerçeklere dayalı uygulanabilir somut öneriler getirmek durumundayız.

Ancak bir korkum da şu, tam da krizden çıkış sürecine odaklananın derken, yine işadamları spor, demokratik açılım, Ergenekon gibi konulara takılıp kalacak ve ekonomiden kopacak. Ne olur bunu yapmayın. Ayrıca sakın 'kriz oldu böyle oldu' demeyin. Zira gerçeklerden kaçarsınız ve kriz olmasa da zaten ensenizde olan tehlikeleri sektirirsiniz.

Değişen pazar şartları, mesela cin gibi (Çin gibi) inanılmaz rakipler; değişen demografik yapı, algı, moda vs. nedeniyle hızla değişen tüketici tercihleri; enerji-emtia ve diğer hammaddeler üzerinden acayip çok artan, ancak yeni teknolojiler sayesinde de acayip düşen maliyetler; yeni reformlara paralel olarak değişen yasalar, mevzuatlar, yeni gelen yasaklar, yeni verilen teşviklerin getirdiği yeni fırsatlar... Baş döndürücü değil mi?

Son konferansta sordum: Yeni sanayi teşviklerini, Ar-Ge yasasını, 40 tarım havzası projesini ve bu doğrultuda devletin sunduğu büyük vizyonu inceleyen var mı? Nazarlık biri iki el kalktı sadece. Bir de yabancılara sorun, ağızları kulaklarına geçiyor. Çünkü mezunun ve devranın farkındalar.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Askerî cumhuriyet Kore'yi kalkındırırken Türkiye'yi neden çökertti?

İbrahim Öztürk 2009.11.02

Siz bu yazıyı okurken ben bir dizi araştırma için Kore hükümetinin davetlisi olarak Seul yolunda olacağım. Cumhuriyet'in 86. yılını kutluyoruz; ancak Türkiye yeni bir yüzyılın başında hâlâ yana yıkıla kendi ordusunun tasallutundan kurtulmaya çalışıyor.

Hazindir ki; artık darbelerle neyin olamayacağı görülmüş olmasına rağmen üniversitesi, yargısı ve anamuhalefeti açık açık darbe çağrıları yapıyor. Kalkınma yolunda Türkiye bu vesayetçi ve militarist cumhuriyetle nereye kadar gidebilir?

Görsel ve yazılı medyada 'kalkınma ve rejim tipi' konularında az da olsa bazı tartışmalar yaşanıyor. Kore ile Türkiye kalkınmasını mukayese eden bazı uzmanlar, 'onlar otoriter rejimle kalkındılar, biz ise demokrasi avantajı içinde kalkınamadık' demeye getiriyorlar.

Benzer görüşler, Türkiye'de sözde kalkınma iktisadi yapan, Kore uzmanı geçinen birçok bilim adamının ortak kanaatidir. Bu, üniversitenin içine düştüğü içler acısı ideolojik körlüğün apaçık göstergesidir.

Anlamak isteyenler için gerçek soru şudur: Kore, darbecileri ile kalkınırken, Türkiye, darbecileri tarafından neden ve nasıl çökertildi?

Esasen Türkiye'nin demokrasi fantezisi içinde olduğu tezi doğru değildir. Türkiye kısaca demokrasiyi 'gözetim altında açık seçim, gizli tasnif' olarak başlatmış, sonunda 'rey halktan, mutabakat ve yönetim elitlerden' noktasına gelmiştir. Bu halen böyle sürdürülmek istenmektedir. Aldığı rey, arkasındaki halk iradesini ciddiye alan, gerçekten bir parlamenter irade olduğunu zanneden iktidarlar darbelerle yerlerinden edilmiştir.

Kore'de 1950'den 1990'ların başına kadar darbelerle idare edilmiştir. II. Dünya Savaşı'nın yıkımından uzak kalmayı başaran Türkiye'yi o yılların Kore'si ile mukayese etmek imkânsızdır. (Kore-Türkiye mukayesesi için bkz. <http://www.ibrahimozturk.org/linkler.asp>) Kore 1950'lerde tam bir sefalet içinde idi. Güney-Kuzey Savaşı ülkeyi darmadağın etmişti. Türkiye o yıllarda ancak Japonya ile mukayese edilebilirdi. (Türk-Japon kalkınması makalem için bkz., <http://www.ibrahimozturk.org/sayfa.asp?id=64>) İkisi de koptu gitti.

Kore, darbeci General Park Chung Hee liderliğinde 1980'de ithal ikameci sanayileşmeyi başarmış, sanayisini rekabet edebilir ve bu nedenle de dışarı açılabilir bir aşamaya taşımıştı. 1980'lerde bu dışı açılma başarıyla test edildi. 'Demokrasi için uygun kıvam' 1990'larda yakalandı. Şimdi Kore bu alanda bir hayli yol almış durumda.

Konunun çok boyutu var. Ancak iki husus bu yazının özünü oluşturur. Sanayileşmenin bizatihi kendisi bir 'rant' oluşturmaktır. Her ülkede çeşitli politikalarla belli bir kesim için böyle bir rant oluşturulmuştur. Ve bu rant milletin kıt kaynaklarına dayanır. Süreç zorunlu ancak büyük bir sorumluluk gerektirir. Yapamayan altında kalır. Atatürk dönemi de 'yerli burjuva' üzerinden kalkınma adına bu kayırmacılığın tavan yaptığı bir dönemdir. Esas olan, bu rantın hangi takvim ve politikalar eşliğinde istihdam, ihracat, döviz girişi, yüksek kalite, ileri teknoloji kısaca refah artışı olarak halka döndürüleceğidir.

İkinci nokta da şu: Türkiye de Kore gibi darbelerden ve cuntalardan başını kaldıramadı. Ancak Kore'nin darbecisi ile bizim darbecinin farkı şurada: Kore'deki adam, 'böyle gitmez, Kore'yi adam edeceğim' idealizmine baş koyarken, Türkiye darbecisi sermayenin taşeronu ve gardiyanı olmuştur. Sendikaları yok etmiş, nazarlık olarak kurulanları ise Ergenekoncu denetime vermiş, bu yolla dahi sermayeye çalışmıştır. 28 Şubat sürecindeki 'mahşerin beş atlısının' kimler olduğunu unutmayın. Dünyada postal yalamak sadece Türkiye sendikalarına nasip olmuştur. (28 Şubat'ın ekonomiyi çökertme operasyonu için özellikle bkz. 'Bir "Ulusalcı" Söylem Olarak 28 Şubat Süreci ve Sonuçları' <http://www.ibrahimozturk.org/sayfa.asp?id=56>) i.ozturk@zaman.com.tr

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Güney Kore'den Türkiye'ye dersler (1)

İbrahim Öztürk 2009.11.05

Bana göre bütün dikkatimizi Asya'ya vermeliyiz. Bunun anlamı sırtımızı zaten bilip öğrenmediğimiz Batı'ya dönmek değil.

Dünyanın geleceği Asya'da kuruluyor ve biz buraları hiç tanımıyoruz. Uzmanımız yok. Olanlar ne devletin ne de kurumların umurunda. İşadamlarının da buralara yönelik ilgisi, bilgisi ve görgüsü de yok. Bu yüzden DEİK'in Türk-Japon İşadamları Konseyi haybeden toplanıp duruyor, hiçbir sonuç çıkmadığı gibi artan oranlarda Türkiye'ye zarar veren bir hal almış durumda. Daha sonra yazacağım.

Asya bizim için bazı hammaddeleri gelip aldıkları, ancak her türlü mamul maddeyi aldığımız, yerli fabrikaları kapatmak zorunda olduğumuz ve astronomik ticaret açığı verdiğimiz bir yer. Bunun kur hareketleriyle engelleneceğini de zannetmeye devam ediyorlar.

Kore hükümetinin davetlisi olarak sürdürdüğümüz gezi vesilesi ile Güney Kore'yi Türkiye toplumunun dikkatine sunmaya devam ediyorum. Kore 'krizi fırsata çevirmek' için her yıl bir defa düzenlediği ve yabancıları davet ettiği 'Kore'de yatırım fırsatları' toplantısını bu yıl iki kere yapmaya karar vermiş.

Türkiye'nin Yatırımları Teşvik Ajansı da şu sıralarda Korelilerin dikkatini Türkiye'ye çekmek üzere Seul'de ve açıkçası çok da aktif olduklarını yine Korelilerden öğrendim.

Önce bu ülke hakkında ağzımızı açık bırakacak bazı bilgiler vereyim. Kore Türkiye'nin sadece 8'de biri kadar. Bunun da %75'i dağlarla kaplı. Kara bağlantısı olması bir şeyi değiştirmiyor, Kore fiili bir 'ada'. Yer altı ve yer üstün doğal kaynakları hiç yok. Petrolde bizim gibi tam bağımlı. Nüfusu 50 milyona yakın.

Kore bu sene Kore Cumhuriyeti'nin kuruluşunun 65. yıldönümünü kutluyor. 1919'da Japonlar tarafından işgal edildikten sonra II. Dünya Savaşı sonrasında bağımsızlığına kavuştu. Yeni bir devlet kuruldu. Ardından ülke güney ve kuzeye bölündü ve yetmezmiş gibi bir de derin bir kardeş kavgasıyla ekonomi çöktü ve ayrıldılar. Kore 1950'lerde NATO ve BM'nin yardımına muhtaç tam bir açlık ve sefalet içindeydi.

Devlet nasıl yönetilir diye Pakistan'a eğitim alması için bürokrat göndermek zorunda bile kalmışlardı. Bugün Kore'nin yıllık GSMH'sı 1 trilyon doların eşiğinde. Kişi başına düşen milli geliri ise 20 bin doları aşmış durumda.

Kore 1950'lerde Türkiye'den fersah fersah geride idi. Kişi başı geliri Türkiye'nin sadece dörtte biri kadardı. İlk defa 1980'lerde Türkiye'yi yakaladılar. 1990'larda Türkiye'nin 1,5-2 katına çıkardılar. 1997 Asya Krizi'nden çok olumsuz etkilendi, ancak erken toplardandılar. 1990'ların sonunda aramızdaki kişi başı gelir farkını üç katına kadar çıkardılar.

2002 yılından sonra Türkiye'nin yaptığı hamlelerle aradaki fark iki katına kadar geriledi. Kriz sonrasında yine açıldı. Türkiye'nin Kore örneğini ve başarısının arkasındaki dinamikleri çok çalışması gerekir. Kore'nin en büyük başarısı 1960'lardan sonra siyasî istikrarı ve kararlı hükümetleri yakalamış olmasıdır. İkinci kritik başarısı varını yoğunu eğitime aktarmış olmasıdır. Toplumun %75'i bugün üniversite mezunu. Üçüncü kritik özelliği 'öğrenmeyi öğrenmiş' olmalarıdır. Eğitilmeyi reddetmiyor ve bilenin önünde diz çöküyorlar. Dördüncü bir özellikleri bilginin kıymetini bildikleri için bunun bedelini de ödüyorlar. Japonlara Amerika, Kore'ye ise hem Amerikalılar hem de Japonlar eğitim öğretti. Bir Koreli Prof. arkadaş, 'Japonlardan öğrenmek için bu ülkede bir tane emekli bürokrat ve üst düzey yönetici bırakmadık, bedelini ödeyip getirttik.' diyor.

Günümüze dönelim, Kore ekonomik krizde, Türkiye gibi tabir yerinde ise dağılmadı. Birinci çeyrek sonrasında ekonomi toparlanmaya başladı. Zaten küçülme oranı da % 2'lere çıkmadı bile. Türkiye'ye giren yabancı sermaye % 70'lere varan oranda düştü ya, Kore'ye % 8 oranında artmış.

Kore ağır sanayiye dayalı büyüme ve kalkınmasını tamamladı. Şimdi yeni bir çağın eşiğinde büyük bir vizyon kurmak istiyorlar. Peki şu sıralarda Kore ne yapmak ve buradan sonra nereye varmak istiyor? Devam edeceğim. i.ozturk@zaman.com.tr

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Güney Kore'den Türkiye'ye dersler (2)

İbrahim Öztürk 2009.11.09

Kore'nin başarısını gazete sütunlarına sığdırmak kolay değil. Bunu zaten üniversitede kalkınma derslerinde döne dolaşa tartışıyoruz. Ayrıca şimdilik geçmişi bir kenara bırakalım.

Zira köprünün altından çok sular geçti. O başarıyı getiren dünya konjonktürü artık geride kaldı. Şimdi yeni sözler söylemek zamanı. Kore'yi yöneten irade çok gerçekçi. Önlerinde duran büyük başarıya sığınıp kendilerine övgü dizmiyorlar. Dün geçti, istikbal ise belirsiz olduğundan, yarını inşa etmek üzere yeni bir pozisyon alıyorlar. Kriz ve sonrası için yapılanları 6 başlık altında toplamak mümkün.

Kore, bu krizi gerçekten teğet geçirmeyi başaran, yani iktisatçıların ifadesiyle olabildiği ölçüde krizde ayrılmayı başaran bir ülke. Şöyle ki, krizde en az küçülenlerden olup, en erken çıkanların başında geliyor. 2008'in son çeyreğinde bizim gibi yüzde 6 civarında küçüldüler, ancak var olan yapı ve alınan tedbirlere paralel 2009'un başında küçülme sıfırlandıktan sonra, ikinci çeyrekte yüzde 2,3, üçüncü çeyrekte ise 2,9 büyüdüler. GSYH'lerinin

yüzde 7'si kadar bir kaynak aktardılar. Bunun tutarı yaklaşık 60 milyar dolar. OECD içinde en büyük kaynak aktaranlardan. Ancak borçlarda işin ucu kaçtı. Milli gelire oranı yüzde 80'i aştı.

İŞSİZLİĞİ yüzde 4'te tutmayı başardılar. Bilhassa Kore'nin istihdam oluşturma çabalarının Türkiye'de dikkate alınması lazım. Bu konuda Koç-TÜSİAD Ekonomik Araştırma Forumu'ndan Prof. Sumru Öz'ün Ekim 2009 ve TOBB Üniversitesi'ne bağlı TEPAV'ın Küresel Çalışma Grubu'nun Kasım 2009 tarihli politika notu önemli bilgiler içeriyor.

YABANCI sermaye girişi bütün ülkelerde geriledi. En az gerileyen Çin'e giren kaynak bile yüzde 17 düştü. Kore'de ise ilk yarıda artarak 7 milyar doları buldu. Son beş yıl ortalaması zaten yıllık 12-13 milyar dolar civarında. (Yani bu konuda biz açık ara öne geçmişiz. Ancak bunun niteliği konuşulmalı. Bizde henüz var olanı alıyorlar, orada ise daha çok istihdama ve gelire yansıyacak sıfırdan yatırımlara gidiyor.) Yeni dönemde sermaye çekmek için gerekli stratejik sektörleri, politikaları ve projelerini açıkladılar. Zaten bizi davet etmelerinin sebebi de bu.

KORE, tipik ağır sanayileşme devrini yansıtan türden büyümeden 'yeşil büyümeye' geçiyor. Yeni dönemin en büyük yol haritası bu. İnsanoğlu her şeye zarar vererek bir yere geldiğini zannederken aslında kendini yaptığı gururlu ehamların içine hapsedtiğini fark etti. Şimdi yaptığı yanlışları düzeltmek adına bir sürü yeni sektör icat ediyor. Birçok başarının altına imza atan Kore, Seul'ün içinden geçen muhteşem Han Nehri'nin iki taraftan çevresini katlı devasa otobanlarla adeta cendereye almış. Küresel ısınmada dünya ortalamasından iki kat daha yukarıdalar.

BÜYÜK ülke, krizi fırsata çevirendir. 'Bir kenarda bekleyelim geçsin de, kaldığımız yerden devam ederiz' anlayışında olanlara acıyorum. 1970 petrol şoklarından sonra Kore, otomotiv, makine, gemicilik, demir çelik ve nükleer enerjiye ağırlık verdi ve bu mucize oluştu. 1997 Asya Krizi'nde ise bilgi teknolojilerine (IT) kaydılar. (ABD ve Japonya'nın iyi bir öğrencisi olarak belli bir farkla takip ediyorlar.) Bu krizden de 'Yeşil Devrim'e geçiyorlar. Yavaşlayan ekonomik büyüme, enerji güvenliği, sağlık, çevre, iklim değişikliği yeni dönemin merkezinde yer alacak. Sırf enerjiye 140 milyar dolar ayrılmış. Yenilenebilir olanlara ilaveten zaten kullandıkları nükleer enerjiye iyice yüklenecekler. Yeni sektörlerden beklenen istihdam katkısı ise bir milyon. Buna uygun eğitilmiş insan havuzu da zengin.

BÜTÜN bunların anlamı mevcut sanayinin üzerine büyük bir maliyet baskısının geleceği ve yeniden yapılanmak zorunda kalacaklardır. Hükümet oturmuş konuşmuş ve bu stratejiyi kabul ettirmiş. Bugün bedel ödenmeli ki, yarının rekabette uçan ekonomisi ve sağlıklı çevre ve toplumu oluşturulmalı. Bu sinerji oluşmuş ve yol güzergâhı içselleştirilmiş.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Göz göre göre ikinci kriz dalgasına doğru!

İbrahim Öztürk 2009.11.12

Tam da Nouriel Roubini gibi "krizde ikinci dip" endişesini dile getirenlerin, son gelen bazı olumlu verilerden sonra bu görüşlerini olumlu yönde revize ettikleri bir ortamda şimdi aniden kendimizi yeniden aynı tartışmanın merkezinde bulduk.

Kısaca konuyu özetleyelim. Roubini geçen pazartesi Financial Times'taki yazısında, "Zayıf dolar, sıfıra yakın faiz politikası nedeniyle bütün zamanların en baba 'carry trade' dalgası yaşanıyor, bu balonun sonu kaçınılmaz olarak yeni bir krizdir." diye yazdı. Bu görüşün çok taraftarı var. Açıkçası yankısı da büyük oldu.

Bu salı günü o iddiaya dev bir isimden itiraz geldi. Finansal iktisadın büyük guruşu Frederic Mishkin yine aynı gazetede 'Doğru, bir balon var. Ancak her balonun içini dolduran hava aynı değildir. Kredi genişlenmesine dayalı olsa haklısınız. Ancak bugünkü böyle bir nedene dayanmıyor. Böyle balonlar patlar ancak makul bir sarsıntı ile kendi kendini düzeltir. Buna göre sanki patlayacak gibi endişelere kapılıp da daha ekonomiler kalkışa geçmeden faiz yükseltme sürecine girmek gerçek bir yanlış olur.' dedi.

Acaba bu söylentiler nereden çıkıyor ve gerçeklik payı nedir? Aslında Mishkin de Roubini'yi zımnen desteklemiş oluyor. Tartışma, oluşan balonun arkasındaki nedenlerle ve balonun patlamasının meydana getireceği yıkımla ilgili.

Söylentilerin biri söylenti, biri de gerçeklere dayalı iki yönü var. Bir yandan haklı korkular, öte yandan da istismara dayalı söylentiler sayesinde hükümetleri korkutup desteklerin devamını sağlamak istiyorlar. Yani haklı endişeler ile istismar arayışları iç içe geçmiş durumda. Nitekim pazartesi günü G-20 açıklamasında hükümetlerin destekleri erken geri çekmemesi yönünde bir karar pat diye çıkıverdi. Piyasalar da rahatladı, netekim!

Türkiye'de de durum aynı. Orta Vadeli Program ve ardından da 2010 yılı bütçesi açıklandı. Böylece krizden çıkışta takip edilecek yol açıklanmış oldu. Burada artık vergisel teşvikler vs. yok. Dahası IMF de bu programın zorunlu bir parçası olarak durmuyor. Öte yandan Merkez Bankası'nın (MB) faiz indiriminde yolun sonuna geldiği varsayımına göre, artık elindeki devlet kâğıtlarının değer kaybedeceğini düşünen bankalar da tedirgin. Krizden beri menkul değerler cüzdanını büyük oranda devlet kâğıtlarına kaydıran ve böylece kriz dönemini fırsata çevirmeyi başaran bankalar, şimdi hem piyasaların sıkışmış olmasından dolayı kredi vermekte zorluk çekeceklerini hem de artık ellerindeki kâğıtların değer kaybedeceğini düşünerek, hükümeti yeni hareketlere zorluyorlar.

Burada 'IMF ile anlaş, yeni kaynak girsin ve faizler düşmeye devam edebilsin' görüşü pazarlandı. Faizler bir anda yüzde 9 bandına fırladı. Dolar 1,5'i zorladı. Borsa 45 bandına doğru çekilmeye başladı. Bir başka ifade ile 'içeridekiler', operasyonda dışa eklemlendiler. Neyse ki hem MB hem de Hazine resti gördü. MB, 2001 krizinde satın aldığı ve elinde bulundurduğu vadesi dolan tahvillerin yerine yeniden tahvil biriktirme sürecine girebileceğini açıkladı. Bunun anlamı faiz indirimine doğrudan olmasa da dolaylı yoldan destek vereceğidir.

İkinci okuma şekli de şu: Evet, gerçekten ikinci bir dip endişesini haklı çıkartan hususlar var. Reel ekonomide bir düzelme olmadığı halde dünyada varlık fiyatları şişti. Borsalar çıldırdı, petrolün varili 80 doları buldu, uzun vadeli kontratlar ise 100 doları gösteriyor. Altın dâhil tüm emtia fiyatları rekor kırıyor. Bu gelişmede iki husus etkili oluyor. Biri her zamanki gibi küresel finans eşkıyalarının spekülâtif saldırıları. Obama ve G-20 bolca laf üretiyor ancak 'eski yanlışlara bir daha mahal verilmeyeceği' konusunda ikna edici hiçbir adım atılmadı. İkinci nedeni de 'hasta adam' ABD için artık mızrak çuvala sığmıyor. Kriz ortamında ülke notları hâlâ 'yıldızlı pekiyi' olarak lanse edilse de artık dünya bunu yemiyor ve dolardan kaçış engellenemiyor. Aslında bunun ne düşük faizle ne de bu yolla ABD'nin dış açıklarını kapatma çabalarıyla ilgisi var. Sorun galiba geriye döndürülemez bir büyük kırılma ile ilgili. i.ozturk@zaman.com.tr

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

TÜSİAD'ın geleceği

Dünya Gazetesi, geçen salı günü Tekfen Holding'in patronu Hamdi Akın ile Kale Grup Başkanı Zeynep Bodur Okyay'ın hükümete verdiği bazı mesajları manşete çekti.

Kısaca diyorlar ki: 'Büyük işadamları ile hükümet arasında iletişim kopuk. Dahası hükümet korku salıyor, işadamları ise tedirgin. Hatta son çıkan önemli sanayi teşvikleri de bu yüzen beklenen sinerjiyi oluşturmadı.'

Başkasını bilmem ancak Hamdi Akın'ın hükümetle bir problemi olduğunu zannetmiyorum. Açık konuşmuyor ancak sanırım 'zeytin dalı uzatmak' gibi bir misyon üstlenmiş. Gerçekten de iletişim kopukluğu ve güven erozyonu doğru. Ancak bir anda hükümeti bir 'korku tapınağı' gibi takdim edip, büyük sermayeyi süt dökmüş çocuk mahcubiyetine indirme yaklaşımını da gerçekten komik buldum. Acaba büyük sermaye fazla kirlenmiş de şu günlerde adaletin ve halkın huzurunda hesap verememe sıkıntısı mı yaşıyor?

En iyisi şöyle diyelim; inşallah bu iki isimden biri TÜSİAD başkanı olur da gereken bağlar inşa edilir. Türkiye'nin geleceği büyük oranda buna bağlı. Bu vesile ile buradan TÜSİAD camiasına samimi birkaç çağrıda bulunmak istiyorum.

Mancur Olson'un 1982 tarihli 'Milletlerin Yükselişi ve Çöküşü' adlı muhteşem eserindeki kavramları ödünç alarak konuşmak gerekirse, 1970'lerin şartlarının ürünü olan TÜSİAD, doğrudan üye sayısı az, ancak dolaylı paydaşları bir hayli derinlere kadar sarkan sınıf eksenli bir çıkar koalisyonu (distributional coalition).

Bu tür yapılar genel olarak içe kapanmacı olup rekabetten ve liyakatten korkarlar. TÜSİAD gibi dışlayıcı ve kapıları topluma kapalıdır. Kullandıkları dil anlaşılır değil. Halktan yana hiç değil. Yumuşak ve mütevazılıktan çok uzaklar. Masonik bir esrarengizlik içerirler. Başkanlarını bile tam manasıyla serbest seçimle değil, bir elin işaretiyle seçerler.

İlkeli değil, aşırı pragmatisttirler. Doğruları çıkarlarına göre değişen, kendini yalanlamakta bir beis görmeyen bir mideye sahipler. TÜSİAD da gücünü, temsil ettiği insan kitlelerinden değil, sırtını yasladığı veya her nasılsa kendini esiri olarak bulduğu bir 'iyi saatte olsunlar'dan alıyor. Kurum hâlâ darbe-cunta-mafya ekonomisiyle arasına net çizgiler çekebilmiş değil. Sivil ve askeri bürokrasiye emeklilik sonrası cennet hayatı yaşatan bir kurum görüntüsü sırtıyor. Halkın seçtiklerine karşı konuşurken yumruğunu masaya vuran dişi kurt kesilir, darbeci-cuntacı söz konusu olduğunda hemen 'yıpratmayalım' moduna geçer, hatta kendi geçmiş raporlarını tekzip edecek kadar da korkak davranırlar.

Olson, TÜSİAD-vari yapılanmalara 'azınlığın çoğunluğu sömürmesi' olarak bakar. Çünkü bu gruplar, fiyat rekabetinden nefret ederler. Pastayı büyütme yerine var olan pastadan daha fazla pay almaya odaklanırlar. Bu tavır uzun vadede hem ülke hem de kendileri için büyük bir durağanlık, atalet, verimsizlik ve yıkım projesine dönüşür. Zira bu yapı, ekonomik büyümeyi, toplumun teknolojik dönüşümlere uyum sağlamasını geciktirir. Toplumun tedrici değişim ve gelişimi dondurulmuş olur. Keza kamunun denetim ve yönlendirme kabiliyetini dumura uğratar. Denetime giden bürokratin 'ayarı kaymış', kendisi ele geçirilmiş olarak süreç çürümüşlüğüle sona erer.

Aslında istikrarını muhafaza edebilen toplumlarda bu tür çıkar koalisyonlarını devirmek ve kurtulmak çok daha zordur. Var olan yapıyı kökten sarsacak savaşlar, halk hareketleri, tabii felaketler, büyük ekonomik krizler vs. gelirse bunlar mevcut statükoyu yıkabilir ve değişimin pimi çekilmiş olabilir.

Türkiye'de müstemlekeciliğe soyunan sivil ve askerî bürokrasi, siyaset bezirgânı ve büyük sermaye arasında böyle bir çıkar koalisyonu kurulmuştur. Ancak birincisi koalisyonu oluşturan paydaşlar hem çok farklı kesimlerden olduğu için hem de sayısı bir hayli kabarık tutulduğu için bunu idare etmek ve sürekli hemfikir olmak kolay olmamıştır. Darbelere rağmen Türk toplumu bu feodal yapılanmaya boyun eğmemiş, sessiz

çoğunluk kendi kültürel kalıplarına göre pasif, 'sessiz ancak derinden' bir direnişin dilini geliştirmiş, bu azınlık koalisyonunun istikrar kurmasına izin vermemiştir. (Konuya devam edeceğim.) i.ozturk@zaman.com.tr

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

TÜSİAD'ın Ergenekon sonrası için yön arayışları

İbrahim Öztürk 2009.11.19

Bugüne kadar TÜSİAD iradesi devletle ve toplumla konuşmayı reddetti. 'Takiyye' yaparak Avrupalı ve modern göründüler, ancak gerçekten Avrupa'yı, demokrasiyi ve rekabeti değil Ortadoğulu Baasçı bir moderniteyi savundular.

Diğer seçkinlerle rejimini ele geçirip askerî bir Cumhuriyet oluşturdular. Uzun vadeli stratejik hedefler yerine günü kurtaran politikaları için lobicilik yaptılar. Türkiye ve Kore aynı tarihlerde otomobil üretimine girdi. Bırakın Kore'yi, bugün Çin, Hindistan, İran, Malezya'nın bile kendi milli markaları varken biz hâlâ montajcınız. Şimdi ise ellerinde ne varsa yabancı ile ortaklık yaparak küresel çağda ayakta kalmaya çalışıyorlar.

Geldiğimiz aşamada değişen dünya şartları zaten meşru olmayan, hatta birçok konuda günah keçisi olarak görülen bu koalisyonu dağılma noktasına getirmiştir. Kurum bugün artık tarih dışı kalmıştır. Dahası, değişime direnirlerse gelişen demokrasi lehlerine sonuçlar doğurmayacak. Dünnün dışlayıcı koalisyonu bugün kendisi dışlanabilir bir konuma doğru sürüklenmektedir. Kurumun varlığını sürdürebilmek için bu çağa ve yeni gerçeklere dönmesi gerekiyor. Aslında Ergenekon'un suçüstü yakalanması TÜSİAD'a bu büyük ve istisnai fırsatı veriyor. Silahlar şakaklarından çekildiğinden, halk iradesinin önünde diz çöküp, günah çıkartmaları için istisnai bir fırsat elde etmişlerdir. Halk onlara 'sakalımızda oturup, bıyığımızla uğraşan' kesim olarak baka gelmektedir. Bu yüzden tam da şimdi 'içimizdeki Truva atı olmadıklarını' göstermenin zamanıdır.

Ülkenin kalkınması açısından Türkiye'de keşke yüz Koç ve Sabancı olsa. Koç ve Sabancı da ona-yüze katlansa. Muhalefet ağzını bırakın, keşke binlerce milyarder olsa. Türkiye uçar gider. Ancak bir şartla. Bir ülkenin geleceğine adanmış, yerli duruşa sahip olacaklar. Çocuklarımızın gözüne bakarken, gözlerini kaçırmayacak, tavana dikmeyecekler!

Öncelikle yeni bir işadamlı ve kurumsal manifesto açıklanmalı. Burada demokrasi, rekabet ve şeffaflıkla ilgili net bir yol haritası ortaya konulmalı. Şirketlerinin yapısında Türk kültürünün bütün izlerini silmekten vazgeçerek doku uyumu sorununu çözmeliler. İkinci olarak şeffaf bir seçim ve adil bir istişare mekanizması oluşturulmalı. Burada da 'evet efendimci' değil, özgürce konuşmaya açık bir ortam inşa edilmeli. Üçüncü olarak darbe-cunta-mafya yapılanması bağlamında şeceresi temiz ve 'halkın değerlerine yakın' bir başkan seçilmeli. Son olarak TÜSİAD'ın danışmanları genel olarak ülke kültürüne Fransız kalıyor. Bir kısmı da baskılardan korkarak kendini ispat etmek için geçmişini inkar eden kompleksli tiplere dönüşüyor. Bu meyanda artık içlerine biraz da Anadolu kökenli birikimleri almayı denemeliler.

Türkiye'nin geleceği, bir eli yağda, bir eli balda olan ultra modern laiklerin elinde. Çünkü ülkenin entelektüel ve maddi birikimi bu kesimde. Ancak bu kesim halkına adanmış değil, tersine kopuk, yabancı ve her vesileyle halkını kurda kuşa yem ediyor. Ülkesine adanmış, yüreği kabarık insanlar ise çağın farkında değil. Birikim ve vizyonları henüz ülkeyi yüzyılın çeperlerine taşımaya yeterli değil. Yukarıdaki uyarılara göre bir yapılanma gelir de, hükümet-halk-sermaye arasında sinerji kurulur, ortak değer-hedef-dil oluşturulursa, birinci ve ikinci sanayileşmeyi sektiren Türkiye, o dönemin beraberinde getirdiği büyük yabancılaşma ve tahribattan uzak kalarak bilgi çağını eteklerinden kavrayabilir.

Not: Bir önceki yazımızda, Hamdi Akın için sehven 'Tekfen Holding'in patronu' ifadesi kullanılmıştır. Doğrusu Akfen Holding olacaktır.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Türkiye'nin küreselleşme kalitesinin ilk sonuçları: Kral çıplak!

İbrahim Öztürk 2009.11.23

Geçen hafta Merkez Bankası, iki araştırmanın sonuçlarını kamuoyuyla paylaştı. Bunlardan kıyameti kopartan çalışmayı, akademisyen Şeref Saygılı ile üç arkadaşı yapmış. Çalışmada Türkiye imalat sanayiinin yapısı ve özellikle büyümenin neden artan ithalata sebep olduğu inceleniyor.

Önce şu apaçık bilinen gerçeğe başlayalım. Türkiye'de büyümenin sebep olduğu ithalat ihtiyacı her geçen gün azalmıyor, artıyor. Cari açık artıyor, bunu finanse etmek üzere özel sektörün dış borcu artıyor. Türkiye'de sanayi ithalat bağımlılığı hemen her sektörde gittikçe artmaktadır. İthalatın ağırlıklı kısmını ara malları ve hammadde ithalatı oluşturmaktadır. Hammaddenin içinde ise enerji sektörü başta gelmektedir. Sıfır son yıllardaki inanılmaz fiyat artışları sebebiyle enerjinin payı hızla artmaktadır. Merkez Bankası'nın bu çalışmasına kadar Türkiye'de kaygı verici bir şekilde artan ithalatın sebebini kimileri bu gerçeğe indirgerken, kimileri de Merkez Bankası'nın uyguladığı 'yüksek faiz düşük kur politikasına' verip, kolay yoldan günah keçisini ilan ediyorlardı.

Bu çalışma işte bu soruna cevap teşkil etmek üzere yapıldı. Belli ki Merkez Bankası, 'bir bakalım ihracatçı işadamları olayı nasıl açıklıyor?' diye görmek istemiş. Bir başka ifadeyle, ihracatçıların devam eden kur-faiz şikâyetinin ne kadar isabetli olduğunu test etmiş. Çalışma hem ihracatı hem de ihracat yaparken çok yüksek düzeyde ithalat yapan çeşitli sektörlerden 145 sanayi kuruluşu üzerinden anket, mülakat ve detaylı görüşmeler yoluyla gerçekleştirilmiş.

Bütün sektörlerin temsil kabiliyeti korunmuş ve iyi ağırlıklandırılmış. Kimse 'bu çalışma bizim sektörü temsil etmiyor' diyemez. Ancak yöntem olarak çalışma büyük oranda 'beyana dayalı' bir istatistik çalışması. Sapma ve şaşılık içerme ihtimali, görecelilik problemi ve bilhassa 'tefsir etmek' (hermeneutics) sorunları yabana atılmamalı. Ancak kesinlikle bir kenara atmaya kalkışmak büyük bir aymazlık olur. Çalışmanın sonuçları nelerin olup bittiğine dair ciddi ipuçları vermektedir.

Bu çalışmanın sonucu ihracatçıları desteklemiyor. Merkez Bankası'nı 'günah keçisi' ilan eden görüşleri tekzip ediyor. Olayı 'kurun seviyesi' ile açıklamanın imkânsız olduğu ortaya çıkıyor. Hammadde ve makine-teçhizat ithalatı eğilimleri ayrı ayrı sorgulanmış. Böylece iki parametreyi birbirinden ayırıştırıp daha net görmemiz sağlanmış. 2002-2008 arasında ithal girdi payı ortalama olarak yüzde 56,5'ten, yüzde 62'lere çıkmış. Bazılarında yüzde 80'leri aşarken, bazılarında bu oran yüzde 40'ların altında kalmış. Birim ihracat başına düşen ara malı ithalatının en düşük olduğu ülke Çin. Bu ülke büyük oranda sadece ham madde alıyor, onu işleyip nihai mamule döndürüyor. Bunu hem düşük katma değerli sektörlerde, hem de teknolojinin çeperlerinde dolaşan en yüksek katma değerli sektörlerde de yapmaya başladı. İleriye çektiği yatırım ve teknoloji transferindeki kalitenin bir göstergesi. Türkiye ise birim başı ihracat için ithalat bağımlılığı dünyadaki en kötü ülkelerin başında geliyor. Bu bulgu kısaca 'kral çıplak' diyor. Türkiye'nin küreselleşme kalitesini sorgulamamız gerektiğini gösteriyor. Bu bulgunun muhatabı, hükümet, Merkez Bankası, özel sektör ve sivil toplum kuruluşlarıdır. Öyle topu taca atmak yok. Şimdi olayı soğukkanlı bir şekilde anlama zamanıdır.

Biz böyle bir çalışmayı 2008'de İstanbul Ticaret Odası için yaptık. Çalışmanın adını da 'Türkiye'nin Küreselleşmesi: Fırsatlar ve Tehditler' olarak koyduk. Ancak oda, hazırlanan raporu yeterince kamuoyuna duyuramadı. Merkez Bankası ise çalışmasını tartışmaların ve gündemin merkezine oturtmayı başardı. Konuyu detaylı olarak burada tartışacağım. Kaç yazı olursa olsun. Çok kritik bir konu.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

İthalat bağımlılığının asıl sorumlusu işadamları

İbrahim Öztürk 2009.11.26

Türkiye'nin ithalat bağımlılığı artarak devam ediyor. Cari açık ve özel sektörün dış borcu artıyor.

Şeref Saygılı ve arkadaşlarının Merkez Bankası'na yaptıkları çalışmaya göre, üretimde ithalat bağımlılığını yüzde 46,7 oranında 'dünyada uzmanlaşma yapısındaki değişim' belirliyor. Örneğin Çin gibi birkaç ülke hariç bütün dünyada ithalat bağımlılığı artıyor. Çin bu anlamda baş tehdit unsuru. Çin dünyaya işsizlik ve durgunluk ihraç ediyor, net refah kaybına neden oluyor. Türkiye'nin dramını açıklamak için ise Çin yeterli değil. Fiyat rekabetinde Çin, katma değer rekabetinde ise sanayileşmiş dünya vuruyor.

Gelişmiş ülkeler 'nihai malda' dışa bağımlı hale gelirken, ara mallarda payları artıyor. Bunun anlamı çok açık; Çin gibi ülkeleri ucuz montaj üssü olarak kullanırken, para getiren, teknoloji ve bilgi yoğun kritik girdilerin üretimini elinde tutuyor. Bu bilgi ve teknolojinin elden kaçıp gitmesine engel olmaya çalışıyor.

İthalatı tetikleyen ikinci ana neden 'şapkayı önümüze koymayı' gerektiriyor. İşletmelerin yüzde 53,3'ü, dünyadaki bu yapılanmada başka faktörlerin kendilerini ithalata yönelttiğini ifade ediyor. Bu ikinci kategorideki yüzde 20'si ucuz olduğu için ithalat yaparken, bunların da sadece yüzde 32,6'sı bunun nedeni olarak 'kuru' yani 'değerli TL'yi gerekçe gösteriyor.

Şimdi ezber bozan bulgu şu: 'Ürün kalitesi ve kesintisiz temini mümkün olmadığı için' ithalat yapanların oranı yüzde 19. Keza, 'yurtiçi üretim olmadığı ya da yetersiz kaldığı için' ithalata başvuranların oranı ise yüzde 53,2. Peki birtakım mallar neden içeride hiç üretilmiyor ya da yeterince kaliteli üretilmiyor? Bunun cevabı, 'çünkü TL çok değerli' şeklindeki akla ziyan bir açıklamaya indirgenemez. Açıkçası burada top büyük sermayede. Türkiye'de bütün imkanlar önlerine serilmiş. Destekleri ve diğer teşvikleri ancak onların ölçeğindeki kurumlar alabiliyor. Özelleştirme, yabancı sermaye ile ortaklık ancak onların becerebildiği bir şey. Yetişmiş insan sermaye stoku onların kontrolünde. Esnafın arkasında durmayan bankalar, yerlisiyle yabancısıyla zaten onların etki sahasında. İstihdam alanından da hızla çekiliyorlar. Cari açığı da, borcu da özel sektör yapıyor.

Tabii hükümetin de ikinci nesil reformlar bağlamında atması gereken birçok adım var. Atıyor da. Ancak 2005 yılından beri hükümete hükmettirmiyorlar. Uyanan bir milleti içerideki 'çakma ulusalcıları' geriyor. Milletın kendisine emanet ettiği silahı düşmana değil de kendi halkının şakağına dayayan cunta terörü yetmezmiş gibi, üstüne bir de ardı ardına yargıçlar darbesi geliyor. Cunta fişleyip defterini dürerken bırakın şikayetçi olmayı, brifing alarak 'cuntacı ayarı yiyen' yargıç, millete kurulan kumpaslar için yasal dinleme yapılırca bir anda 'yargı bağımsızlığını' hatırlıyor. Celladına âşık olurken, kendi yasalarını hiçe sayıyor.

Sendikaların çoğunu zaten geçtik. Çoğu 'varlığımız cuntaya feda olsun' diyenlerden.

Peki, cüzdanını AK Parti iktidarında beş-altı katına kadar dolduran büyük sermaye ise reformların devamını, AB'yi, halkın özgürlüğünü, kalkınmanın demokrasiden başka yolunun olmadığını unutup, 'kuzuların sessizliğine' bürünen iş alemine ne demeli? TOBB, TÜSİAD, İTO, hatta demokrasi mağduru TUSKON, ASKON,

MÜSİAD acaba şu meşhur 'kafes' olayına ne diyor? Teşvikler ve kurtarma operasyonları için kolayca bir araya gelip lobicilik yapabilenler, insan hak ve haysiyetleri için neden bir araya gelip topluca ses vermiyor? Ey TOBB, Koç müzesinde öldürülmek üzere kendileri için pusu kurulan çocukların tümünün cunta sanığı bir Sinan Aygün kadar hatırı yok mu?

Ahmet Altan, Zaman, Tayyip direnecek, demokrasi gelecek bazıları da rahat rahat bunun rantını yiyecek, öyle mi? Herkes kendi kariyerinin peşinde. Bazıları her halükarda gelen trene atlamak üzere sürekli olarak yol ayrımında bekliyor. Ancak millet de bütün bunları toplumsal hafızaya dikkatle kaydediyor, unutulmasın.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Anadolu korkusu yüreklerine düşmüş bir kere...

İbrahim Öztürk 2009.11.30

Son iki yazıda Türkiye'nin artan ithalat bağımlılığını irdeledik. Devam edelim. Yüksek katma değerli ürün ancak kaliteli bir beşeri sermaye stoku ile başarılabilir. Yargıçlar cuntası ise bu neslin oluşmasını içine sindiremiyor. Bir tanesi mealen 'zenginleşen halk laiklik-maiklik takmaz, aç bırakın, gününü görsün' deyiverdi.

Öyle zamanlar olur ki, yazıyı siz yazmazsınız, adeta yazı sizi yazar. Zaten benim herkesin hatırında kalan bazı yazılarım bu türdendir. (Örneğin sözde Cumhuriyet Mitingleri nedeniyle 2007 Temmuz'unda Anlayış Dergisi'nde yazdığım 'Ulusalçı Çocuğa Mektup' (<http://www.ibrahimozturk.org/sayfa.asp?id=55> bu türdendir. Yine 21 Aralık 2006'da Zaman'da çıkan 'Milletin Sinesinden Yağmacıya Mektup' <http://www.ibrahimozturk.org/sayfa.asp?id=54> başlıklı yazı da böyledir. İkisinde de daha önce yazdığım yazıyı yırtıp atmışım, bu yazılar ortaya çıkmış. Demek ki bunların sahibi ben değil, ülkenin derin çığlığıdır.)

Katsayı kararının Danıştay'dan ret yemesi bende yine benzer bir infial oluşturdu. Hatırlayın, Koç topluluğu 'mesleki eğitim Türkiye'nin geleceğidir' diye feryatlar halinde ilanlar verip, burslar tahsis edip, kalifiye ara eleman eksikliği yüzünden perişan olan sanayi için bireysel çözümler geliştirmeye çalışıyor. 'Madem devlet altımızı oydu, biz kendi başımızın çaresine bakalım' demeye getiriyor. Meslek liselerini çökerten katsayı kararı 28 Şubat'ın bir ürünü.

Yine ara eleman eksikliği nedeniyle işadamları bir araya gelip 'sektörel özel meslek liseleri açalım' şeklinde çözümler aramak istedi. Hükümet de özel okulluğu destekleyerek bu önemli alanı girişimciye, sermaye girişlerine, yatırımlara açmak istedi. Sonu ne mi oldu?

Türkiye, özel eğitimin payında dünyada durumu en dipte olan ülke. Özel eğitim payı yüzde 2'lerde. Bunun da amansız ve haksız rakibi bizatihi devletin kendisi. Laikçi faşizm 'herkes benim tornamdan geçmedikçe asla' diye yerlere yattı ve bunu engelledi. Hatırlayınız, benzer bir şekilde CHP 'bursa muhtaç çocuk Anadolu'dan gelen garibanlardır. Bizim laik çocuklar yeterince semiriktir, bursa nasıl olsa ihtiyacı olmaz' diye belediye burslarını mahkemeye kestirtmişti.

Keza, yaklaşık 30 senedir ülkenin bir bölümünde sonu gelmez bir 'vurdi vurdi, vuruldi' oyunu oynanıyor. Omuzuna aldığı tüfeğin dipçığı yere değen umutsuz çocuklar var. Adeta 'sokaklarda itilip kakılmaktansa dağa çıkayım da bari bir onur payem olsun' diye her iki seçenekte de kaybolup gidiyor. 2009 yılında bir yakışıklı Türk Führer çıkıyor, 'nasıl olsa analar doğuruyor, gözyaşına bakmadan vurun' diyor.

Bir çocuğun elinden tutmanın sevincini hissedemeyenler, aç susuz arka mahallelerden çocuk toplayıp ülkenin geleceğine hediye etmeye çalışanları hedef tahtasına koymuş durumda. Hep ağlatmaya alışmışlar ya, soyadı

'Gül', 'Gülen' olanları bile kabullenemiyor. Amansız, derin bir hastalık. Çocuklarımıza sahip çıkmayı, ülkemize hizmet etmeyi suç ilan etmişler!

Başını nereye çevirirsen çevir gelen mesaj aynı: Reflekslerini, vicdanlarını, ızanlarını, sağduyularını kaybeden yaşlı bir neslin (gerontokrasi) genç körpelerden ödü patlıyor. Belli ki Ankara'nın 'halkta kurtarılmış mahfillerinde' apansız karşılarına çıkan bu çocuklar onlara ölümü, kendi devirlerinin kapandığını, ufukta yükselmekte olan Yeni Türkiye'yi hatırlatıyorlar. Belli ki her gece uykularından Anadolu çocuklarının ayak sesleriyle fırlıyorlar. Söylemleri bu yüzden böyle galiz, böyle komik, böyle utanç verici. Şöyle bir ifadelere, söylemlere bakınız: Vururuz, kırarız, dağa çıkarız, dağa kaldırırız.

Evet, bu nesil tasını tarağını toplayana kadar bir süre daha çekeceğiz. Zaman kaybedeceğiz. Ancak bu mücadeleyi sağduyu sahipleri kazanacaktır. Hatıraların, umuda ve imana galip geldiği görülmemiştir. Gerilmeyin, stres yapmayın ve eğlenin bunlarla. Hele hele tek malzemeleri provokasyon olan içi çürük kof ağaçlar gibi çöken bu yaşlı adamların üstünüze düşmesine asla izin vermeyin.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

İhracatta yeni dönem

İbrahim Öztürk 2009.12.03

Bugün size bir süredir dikkatle takip ettiğim Devlet Bakanı Zafer Çağlayan'ı takdim edeceğim. Zira kendisi sahadan, işin mutfağından gelen, alın teriyle yükselen bir kişi. Soy ismi gibi çağlıyor.

Yanında yorulmak ve umutsuz olmak mümkün değil. Elimde Çağlayan'ın Cenevre'de Dünya Ticaret Örgütü (DTÖ) toplantıları vesilesiyle sürdüreceği görüşme takvimi var. Elimdeki görüşme takvimine bakınca gerçekten korktum. Pazartesinden perşembe sabahına kadar bu kadar çok görüşme nasıl yapılabilir? Tam kuşluk vaktinde 06.30'da başlıyor ve saat 23.00'e kadar sürüyor. Örneğin salı günü tam yedi ayrı ülkenin bakanı ile randevusu vardı. Öğrendim ki sonradan başka görüşme talepleri de gelmiş.

Bakan'ın bir şansı, yanında Cenevre'de DTÖ'deki daimi temsilcimiz statüsünde bulunan Büyükelçimiz Bozkurt Aran gibi büyük bir tecrübe ve birikimin de bulunuyor olması. Bozkurt Bey elçilik ikametgâhında bizi ağırladı. Günün yorgunluğunu atarken görüşmelerin nasıl gittiğini de değerlendirme fırsatı bulduk. Bu arada Zafer Bey'in "Nota bilmem, ancak iyi çalarım." diyerek piyanonun başına geçmesi ve kendi ifadesiyle "Mektepli değil, ancak iyi bir alaylıyım." diyerek güzel parçaları üst üste icra etmesi herkesi şaşırttı. Bu arada büyükelçimiz de sadece entelektüel bir kişi değil aynı zamanda sanata da düşkün. Kendisi fotoğrafçılıkta, eşi hanımefendi ise sesli çalgılarda bir hayli marifet sahibi.

Bakan Çağlayan'ın kısa süren sanayi bakanlığı deneyimi bana göre zor bir döneme denk geldi. Ancak buna rağmen olabildiğince verimli geçti. En büyük kazanımı ise Türkiye'nin bu sayede ilk defa sanayi envanteri çıkarma konusunda büyük bir adım atılmış olmasıdır. Elindeki malını tanımayan, artısını eksisini bilmeyen bir ülke acaba nasıl bir sanayi teşvik kanunu çıkartabilir ki? Zaten bu yüzdendir ki Türkiye rey uğruna çivi çakan herkese, sanayiciyim diye adeta ahırını ve eşeğini boyatan herkese destek verdi. Ancak Merkez Bankası için yapılan son çalışmanın da gösterdiği gibi destekler, devalüasyonlar, reel ücreti bastırmalar, enflasyonlar, devleti batıran sübvansiyonlar derken, sonunda gelip dayandığımız yer büyük bir ithalat bağımlılığı, cari açık ve özel sektörün kısa vadeli dış borç yükü.

Şimdi sanayici gerçeği görmek yerine aynı modelin geri dönmesi için bastırmakla meşgul. Açık söylüyorum, acaba kaç tane işadamı kendi işi için Zafer Çağlayan kadar yorulmuştur? Hep merak ederdim "hiçbir şey

yapamasa da bu kadar çok yoğun uçak seyahatinden sonra nasıl ayakta kalabiliyor?" diye. Nitekim "Ben çalıştıkça, konuştukça, yürüdükçe açılırım." diyerek azmini ortaya koyuyor.

Zafer Bey bir bilim adamında olması gereken bir yaklaşımla verilere dayalı çalışıyor. Model ve strateji olmadan hareket etmek istemiyor. Türkiye'nin yumuşak karınlarından biri de bu. Sözde herkes bir istatistik tutar. Ancak bunların çağdaş modeller dahilinde işlenerek ders çıkartmaya, yol haritası oluşturmaya uygun sonuçlara dönüştürülmesi ise pek düşünülmez. El yordamıyla işler ancak bu kadar oluyor.

Son dönemde Bakanlık dünyayı bölgelere ayırmış, ülke ülke analiz ediyor. Kime ne satabiliriz, nasıl satabiliriz diye. Bu bağlamda şu sıralar Ortadoğu ve Kuzey Afrika ülkeleri mercek altında. Birçok ülke ile serbest ticaret anlaşması yapmak üzere çok büyük emekler veriliyor. Ardından yeni dönemde Türkiye ilgisini fırsatları kaçırmamak ve pazarımızı kaptırmamak üzere Avrupa'ya kaydıracak. Rusya da yeni ilgi sahası. Ne diyelim! Koşturmak varken niye duralım?

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Bu dalganın sırtına binebiliriz...

İbrahim Öztürk 2009.12.07

Dünya ekonomisinde, bizim tabirimizle, 'bile bile ikinci dip' korkusu yaşanırken, Türkiye yeni bir iyimser dalga yakalamışa benziyor.

Tamam Türkiye krizde her şeyi mükemmel yapmadı. Zamanlamada, algılamada, politikaların sıralamasında ve dozunda bir dizi sorunlu alan var. Ancak Türkiye bir kenara çekilip beklemedi. Krizden sonra kaldığımız yerden devam ederiz gibi bir inkâr yoluna da gitmedi. Türkiye'nin krizden sonra, son yıllarda küresel bütünleşme deneyiminden çıkardığı dersleri de düşünerek yoluna daha sağlıklı bir patikadan devam etmesi gerekecektir.

Mesele şu; krizde olan oldu. Kalan sağlar bizimdir. Şimdi Türkiye büyük bir zayıflık vermeden yeni bir hale dönemine hazırlanıyor. Bu süreci tetiklemek üzere geçen hafta birkaç güzel haber bir arada geldi.

Her şeyden önce, ünlü denetim şirketi Price Waterhouse Coopers (PWC)'ın 54 ülkeden 3 bini aşkın katılımcının yer aldığı 2009 Küresel Ekonomik Suçlar Araştırması raporuna göre son yıllarda yolsuzlukla mücadele çalışmaları sayesinde Türkiye, dünyada yolsuzluğun en az görüldüğü 5 ülke arasına girmeyi başardı. Gerek 2001 krizi sırasında ve gerekse sonrasında yapılan birçok reform zaten sistem düzeyinde ve sistematik olarak irtikap edilen yolsuzlukların önünü kapamıştı. Mahalli idare düzeyinde hâlâ devam eden çeşitli doz ve düzeylerdeki yolsuzluklar ise geçmişe nazaran çerez nevinden kalıyor gibi. Kaldı ki, sözü edilen anket daha çok yabancıyı etkileyecek türden zaten steril olması gereken alanlardaki yolsuzlukları ölçebilir. Burada ise işlerin yolunda gittiği anlaşıyor. Söylemeye bile gerek yok ki, yabancı yatırımların kalıcı olarak gelip konuşlanması ve sıfırdan yatırımlara yönelmesi açısından bu gelişme son derece önemli bir motivasyon.

İkinci sevindirici bir haber de Türkiye'nin ticaret açılımları alanında geldi. Türkiye Afrika'da Mısır, Şili, Kafkaslar'da Gürcistan, Balkanlar'da Sırbistan, Latin Amerika'da Şili derken son bir serbest ticaret anlaşması (STA)'nı da Ortadoğu'da Ürdün ile geçen hafta imzaladı. Bunun devamının da (başta Suriye ve Irak olmak üzere) geleceği açık.

Türkiye'nin merkezinde yer aldığı 700-800 milyonluk dev bir 'yükselen fırsatlar coğrafyasına' Türk işadamları eline çantasını alıp hiçbir zorluk yaşamadan açılacak. Geçmişte Türk'ün Türk'e propagandasından öteye gitmeyen 'kıtaların buluştuğu yerde jeo-stratejik önemde kilit bir ülkemiz' söyleminin altı ilk defa dolduruluyor. Türkiye ilk

defa kendini muteber kılacak adımları atarak cazibe merkezi oluşturuyor. En önemlisi de bunu bir takım ruhuyla yapıyor. İlk defa hükümeti, aydını, gönüllü STK'sı, eğitimci ordusuyla çekici aynı noktaya vuruyor.

Türkiye büyük bir gelecek vadeden kendi potansiyelini devreye soktukça, komşularıyla başardığı sıfır sorun politikasını kendi halkı için de hayata geçirebildiği ölçüde kimsenin kapısında el açmak durumunda olmadığı gibi, burnundan kıl aldırmayan birçok ekabir ülke Türkiye'nin bu cazibesine kapılacaktır. Bu süreç başladı bile. Ancak içeride ve dışarıda bir ekip, yok 'eksen kayması', yok 'yeni Osmanlılık' gibi hasmane tutumlarla Türkiye'nin bölgede ve dünyada bir ortak akıl, ortak vicdan ve sinerji kaynağı olmasının önüne geçmeye çalışıyor.

Nitekim üçüncü sevindirici bir haber de çoktan beri hak ettiğimiz halde esirgenen kredi notu düzeltmesinin Fitch üzerinden başlaması oldu. Diğer iki önemli derecelendirme kurumu olan S&P ve Moody's de kaçınılmaz olarak hakkımızı teslim edecek. Bu da yine güvenli, düşük riskli ve olabildiğince yüksek getiri sağlayacak yatırım alanları arayan uluslararası yatırımcıyı cezbedecektir. Zaten IMF anlaşması olmadan Türkiye Varlık Barışı yoluyla 20 milyar dolar civarında bir kaynağı içeriye çekebildi. Likiditenin en düşük olduğu ortamda dev şirketler batarken Türk şirketleri net dış borç ödeyicisi oldu.

Neticede Türkiye'nin ortak mutabakatı, heyecanı sabote edilmezse bu olumlu dalganın sırtına binip, birtakım pürüzlü alanların üstüne daha bir etkinlikle gitmek kolay olacaktır. Bana göre istikrarın korunmasına ilaveten bu süreçlerde en zayıf halka girişimci eksikliği.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Model ortaklığın ekonomisi

İbrahim Öztürk 2009.12.10

ABD-Türkiye ilişkileri hep soğuk savaş gölgesinde kaldı. 'Stratejik ortaklık', Türkiye'ye ileri karakol görevi yükledi. Birçok konuda düşmanın bile reva görmeyeceği muameleleri 'ortaklarımızdan' gördük. Kıbrıs yüzünden bile ambargo yedik.

Ulaşım, enerji, petro-kimya gibi büyüklük ölçekli yatırımların çoğunda Rusya'nın katkısı vardır. Türkiye müttefiklerce gönüllü ve ucuz bir asker-amele pazarı olarak görüldü. ABD ittifakı ekonomik gelişmeye, demokrasiye, bölgesel entegrasyona katkıda bulunmadığı gibi, Türkiye'yi tüm bölgesine düşman kılıp ekonomik bir izolasyona itmiş, darbelerden başını kaldıramayan bir muz cumhuriyetine çevirmiş, güvenlik sorunlarını da çözememiş, iç ve dış tehdit baskısı altında ABD'nin bir numaralı silah müşterisi haline getirmiştir.

Modası geçmiş eski askeri araç ve gereçleri almaya dayalı 1950'lerdeki Marshall yardımları ve akabinde başka alanlarda 'şartlılık' içeren IMF kredilerini bir kenara bırakırsak, ekonomik ilişkileri dış ticaret, yatırım ve turizm başlıklarında tasnif etmek mümkün: 2008 ihracatımız 134 milyar dolar, ABD'ye ise sadece 4,3 milyar dolar. Toplam ithalatımız 202 milyar dolar, ABD'den olan 12 milyar dolar. İhracatımızın üç katı ithalat. O da nispeten son yıllarda göreceli olarak düzelmiş hali.

Akla gelen her türlü 'made in US' malı Türkiye'yi yol geçen haline getirirken, örneğin Cargill Bursa'da tarım arazisinin içine yasaları ihlal ederek fabrika kurabilirken, yıkılması durumunda Bush doğrudan bunun pazarlığını yapabilirken, Türkiye'nin ABD'ye satabileceği bir avuç ürün çok görülüyor. Örneğin hazır giyime ABD kota koyuyor, vize probleminden bahsetmeye bile gerek yok. Zorlayınca da, 'siz de kota koymadığımız Mısır gibi ayrıcalıklı ülkelere gidip, oradan satın' diyorlar.

Türkiye'ye doğrudan yabancı sermaye yatırımlarında ABD başta gelmiyor. Hiçbir zaman ABD, Türkiye'ye en çok turist gönderen ilk beş ülke arasına da girmiş değil. Bunun en büyük sebebi, ABD halkı nezdindeki imajımızın bozuk olması. ABD'linin gözünde Türkler, çölde devesi, rakkasesi ve rakısı olan, ucuz asker istendiğinde de 'ne kopartabiliriz' diye habire ABD ile at pazarlığı yapan şımarık ve yarı Arap bir topluluktur.

Ben de olsam, Türkiye'ye aynen ABD gibi davranırdım. Çünkü Türkiye'yi yöneten laikçi irade böyle bir asimetrik ilişkiye fit olmuştur. 'Mülkiyeti bizde, kullanım hakkı sizde olsun' demiş, bir milletin üzerine çökmüşler. Ancak devir değişti. Millet, hükümetiyle, gönüllü STK'larıyla kendi kaderini eline aldı. Hızla takım oyununa doğru gidiyor ve elindeki çekici birbirinin kafasına değil, aynı noktaya vuruyor. Siz yeter ki hak edin, başkaları bunu takdir edecektir. Obama da anladığını gösterdi. Model ortaklığın ekonomi ayağı daha şimdi başlıyor.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Kriz kimleri 'teğet' geçti?

İbrahim Öztürk 2009.12.14

Zaten pek okunmayan ekonomi yazarı, siyasi gerilim ortamında tümüyle güme gider. Meydan siyaset ve futbol yazarına kalır.

Krizi bitmeyen Türkiye gibi ülkelerde ise zaman içinde halkın ekonomi melekesi yok olur. Bu tür bir işadınının küresel dünyada işi pek yamandır.

Yine böyle bir süreçten geçiyoruz. Cuma günü Ereğlili İş Adamları Derneği'nin (ERİD) davetlisi olarak gittiğim Karadeniz Ereğli'sinde tam da konferans öncesinde DTP'nin kapatılma haberi geldi. Esasen bunun benim için haber değeri yok. Zira son bir haftaya bakınca DTP'yi 'kapatmamanın', kapatmaktan çok daha zor hale getirildiğini gördük. Barışsever DTP'liler, partilerini PKK'dan ayıştıramadı. AK Parti'nin yaptığını yaparak, Kürt halkının temsilcilerinin kendileri olduğunu haykıramadılar.

Ancak, kapatma dâhil son bir-iki haftadaki gelişmeler, Ergenekon davasının neden bu kadar önemli olduğunu birtakım sağır ve körlere göstermiş olmalı. Umarım Zaman ve Samanyolu TV başta olmak üzere duyarlı bir medya grubunun bu konudaki büyük gayreti anlaşılmıştır.

Bundan sonra anlamamız gereken husus ise şu: "Türkleri dağa çıkartırım." diyenlerle, "Taban dağa çıkmamızı istiyor." diyen ve devlete-milllete pusu kuranlara avukatlık yapanlara dokunulmadı. Barışı savunanlar susturuldu. Başsavcının iyi bir 'google tarayıcısı' olduğu biliniyor. Bunları görmemesi mümkün değil. Belli ki o karanlık irade, 'görmeyeceksin' demiş. Ve şimdi devlet, 'demokratik açılım yapacakların' önüne muhatap olarak kendisini dağ ile İmralı'nın elçisi gibi takdim edenleri koymuştur. Hükümet değil ancak 'derin devlet', apaçık bir şekilde "Muhatabım terör örgütü ve bebek katilidir." demiştir.

Nefesimin daraldığı bu ortamda en iyisi konferans notlarıma döneyim. DTP'nin kapatılmasını da, küresel krizi de diğer krizlerin yanına ilave edin. Şöyle ya da böyle fark etmez, kriz hayatın bir gerçeği. Kriz olmayan tek yer, asude baharların sarmaladığı mezarlıklardır. Krizler davet edilmez, geldiğinde sabredilir, ders çıkartılır. Gerçekten de onlarca konferansta anlatamayacağım gerçekleri işadamına bu son kriz öğretmiş olmalı.

Şöyle bir bakıyorum da, kriz kimleri teğet geçti diye. Gördüğüm şu: Temel ihtiyaç maddeleri gibi mal ve hizmet üreticilerini, döviz borcu olmayanları, iç dış pazar dengesini kurabilenleri, pazar değiştirme yeteneği yüksek

olanları, müşteri memnuniyeti ve sadakati oluşturabilenleri, sağlıklı kredi kullanmış olanları, yatırım halinde veya büyük stoklarla yakalanmayanları, etkin üretim yapanları ve ürün farklılaştırmasını yapabilenleri teğet geçti.

Kriz en çok da plansız çalışanları, kopyacılık ve taklitçilik yapanları, yetersiz yönetim, analiz eksikliği ve yanlış büyüme modellerine sahip olanları vurdu. Birçok şirket tam da kalkışa geçerken batıyor. Hazır yerde yürüyebilirken, havada uçmayı öğrenmek gerekir.

Öte yandan inanın bu analiz eksikliği tam bir Türk hastalığı. Veri toplayan ve bunlara dayalı analizler yapan işletmecilik anlayışımız yok. İşimizi duygu ve temennilerle sürdürmeye çalışıyoruz. 1994 ve 2001 krizleri, daha iki üç sene geçmeden unutuldu. Kişilerin verileri aklında tutması mümkün değil. Bu veriler işletmelerin kurumsal hafızalarında tutulmalıdır. Yoksa balık hafızalı oluruz, hiçbir musibetten nasihat alamayız.

Ekonomik kriz, aslında bize 'dün bitti, yeni yol yordam gerekli' diyor. Bizimkiler ise 'bir kenarda otur, krizin geçmesini bekle, kaldığın yerden devam edersin' diyor. Oysa kriz, daha sonra işinizi her zaman yaptığınız gibi değil, başka türlü yürüteceğiniz demektir.

Son olarak, bu kriz olmasa da meydan okumalarımız zaten bol miktarda vardı. Değişen pazar şartları, yeni rakipler, yeni teknolojiler, değişen müşteri beklentileri, yeni fırsatlar kriz sonrasında da doğru tepki vermemiz gereken meydan okumalar.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

TÜSİAD'ın yeni misyonu

İbrahim Öztürk 2009.12.21

TÜSİAD'ın akil adamları Ümit Boyner'i başkan adayı olarak işaret etti. Medyada Boyner çiftinin liberal çizgideki 'radikal çıkışları' hemen öne çıkartıldı.

Ancak bu çıkışın daha çok Özal hükümetine karşı yapıldığı da pişiriliyor. Türkiye'de özgürlükçü demokrasi isteyen liberal bir çizginin esasen neye ve nereye karşı olacağı çok açık olduğu halde, kartel medyası şimdiden 'beyin şekillendirme' faaliyetine girişti.

Eğer Bayan Boyner, Cem Boyner'in TÜSİAD başkanlığı ve Yeni Demokrasi Hareketi (YDH) tecrübesine benzer bir 'liberallik' yaparsa kısaca 'dağ fare doğurmuş' olur. Açık söyleyeyim, Bay Boyner ve YDH, Özal gibi bir adamı anlayamamış, tam tersine sözde liberal değerler adına Özal'a ağır ve haksız eleştirilerde bulunmuştu. Ardından ilk seçimde boylarının ölçüsünü aldılar. Ancak Özal'ın liberal görüşlerinin hayata geçmesi için elini taşın altına koymayanlar böylece 1990'ların kaybolmasına da yataklık ettiler.

Bayan Boyner kadrosunu kurarken ve söylemini kristalleştirirken bütün bu tecrübeyi kullanmalı. Bu meyanda önceliğini iyi bir yönetim kurulu oluşturmaya vereceğini ifade etmesi çok yerinde. Öncelikleri doğru koymak lazım. Her şeyden önce TÜSİAD cephe değiştirerek, ilk defa seçkinlerin mühendislik hesaplarının bir parçası olmaktan çıkmalı. İkinci olarak, halkın anlayacağı bir dil ve söylem için, halkın içinden gelen işadamaı, akademisyen vs. ile de temasa geçmeli. Yalı boylarında yaşayan danışman ve akademisyen illüzyonundan kurtulup, ülkeyi dönüştüren 'yeni entelektüel birikimi' de sürece sokmalı.

Üçüncü olarak Türkiye'nin önceliği sivil ve demokratik bir anayasanın tesisidir. Bu meyanda Soğuk Savaş döneminin cuntacı Kemalist iradesi (Atatürkçü demiyorum!) ve bu iradeyi meşru hale getiren ideoloji devletin

bütün kurum ve kuruluşlarından kazınıp atılmalıdır.

Dördüncü olarak, Türkiye'nin bugün ciddi bir tekelci kapitalizm sorunu vardır. Militarizmin kucağında büyürken, değerleriyle dalga geçtiği halka ise kalitesiz malları fahiş fiyattan 'kakalayan' ahlaksız ve yerli olmayan bir tekelci burjuvazi bu.

Açıkkası şimdiki başkan bu konuda katkıda bulunmadı. Ancak giderayak nadirattan tek düzgün konuşmasını son yüksek istişare toplantısında yaptı. 'Demokrasi olmadan ekonomik kalkınmada yolun artık sonuna geldik.' dedi. Çok doğru. Yarınki kapsamlı ekonomik analizimizde okuyacağınız gibi, eğer Türkiye 2004-2005 yılından beri oturup kalkıp darbe, cunta, suikast, şantaj işlerine odaklanmayıp, 2002-2004 arasındaki reform trafiğini ikinci nesil reform alanlarına kaydırabilseydi, biz bugün küresel krize karşı birçok zaafımızı tahkim etmiş olarak girecektik. Yapılabilen reformlarla bankacılık sistemi nasıl ayakta kaldıysa, ikinci nesil mikro reformlara odaklanıp sonuç alsa idik, biz de Polonya ve Kore gibi reel ekonomiyi, yani üretim, istihdam, iç tüketim ayağını hafif sıyrıklarla atlatabilirdik.

Şimdi kurtlar sofrasının ortasında yiğit bir adam, milletimizin dualarını arkasına almış canhıraş çırpınıyor. Sendikasıyla, eczacılar birliğiyle, sendikalarıyla halkı sokağa dökelim diye tekelci kapitalizmin bütün kurumları son kozlarını oynuyor. TÜSİAD iradesi arenadaki azgın boğa karşısındaki matadoru seyrederek gibi eğleniyor.

Başta TÜSİAD olmak üzere 'AK Parti gitsin de çok kriz görmüş bizler, elbet bir krize daha dayanırız' diye yargının cuntaya manivela oluşuna kadar bütün kirlenmelere çanak tutanlarla TÜSİAD artık ayrışmalı. TÜSİAD da CHP gibi 'AK Parti'nin işine yarar' diye geçmişte kendi hazırladıkları raporlarından adeta utanıyor ve inkâr ediyorlar.

Amacım üzüm yemek, bağcıyı dövmek değil. Ne TÜSİAD ne de büyük sermaye takıntım var. Türkiye'nin çok sayıda büyük sermaye grubuna ihtiyacı var. Sadece bir asırdır bir milleti hunharca iğfal eden 'ithal ve gayri meşru' bir irade ile aralarına mesafe koyacak, milli değerlerimize üvey çocuk muamelesi yapmayacaklar.

Millet burada olduğuna göre, nasıl olsa bugün değilse bir gün mutlaka bunu anlayacaklar.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Bütçe açığını eleştirenler kaynakların kimlere tahsis edildiğine baksın

İbrahim Öztürk 2009.12.22

Geçen hafta Meclis'te yapılan 2010 yılı bütçe görüşmeleri, ideolojik tartışmalar ve Ergenekon-PKK hattındaki kaos ortamıyla birbirine girdi. Son yıllarda zaten bir ekonomik krizden hiçbir zaman olmadığı kadar medet umulur hale gelindi.

Muhalefet, yaşanmakta olan 2008-2009 krizine atıf yaparak iktidara yüklendi. 'Ne krizi doğru idare edebildiniz, ne de kriz öncesinde ekonomiyi yeterince sağlamlaştırabildiniz.' şeklinde bir eleştiri öne çıktı. Hükümet de 2001 krizine gönderme yaparak IMF'nin kapısında kalmadığımızdan ve bankacılık kesiminin sağlamlığından örnekler vererek eleştirileri savuşturmak istedi. İnsanların işlerini ve şirketlerini kaybettiği bir ortamda sağduyuyu kaybetmeden, kolaya kaçmadan, sebep sonuç analizi yaparak gerçeklerle yüzleşmek zor, ancak gerekli.

Biz de en iyisi 2001 krizi ile başlayıp son krizle devam edelim ve bu iki hattı birleştirelim. Böylece konunun takibi kolaylaşmış olur.

2001 krizi neydi? Kısa bir hatırlatma yapalım. 2001 krizinde ekonomi yüzde 6 civarında daralmış, bütçe açığı, borç yükü ve borç döndürmek anlamında kamu maliyesi tam anlamıyla çökmüş, Türkiye'nin bankacılık sistemi (50 milyar liralık hortumlama sonunda) dağılmış, enflasyon yüzde 70'ler bandında karar kılmıştı. Reel faizler yüzde 20'lere, nominal faizler ise yüzde 100'lere fırlamıştı. Faizin bütçeden aldığı pay yüzde 90'lara, milli gelirden aldığı pay ise yüzde 154'lere çıkmıştı.

Bu tablodan asla ertelenemeyecek üç acil görev çıkmıştı: Bir an evvel yüksek ve sürdürülebilir büyümeyi rayına sokmak, kamu kesimi ile bankacılık başta olmak üzere finansal istikrarı kurmak, tümüyle kaybolan fiyat istikrarına doğru hızla yaklaşmak. Dağılmış bir ekonomi için o aşamada kesinlikle başarı kriteri bu üç husustu. Acaba bu acil görevler ne ölçüde başarılıydı? Hem Tablo-1 hem de Şekil-1'e bakıldığında, 2008 ortası itibarıyla bu üç acil, öncelikli görevin büyük oranda yerine getirildiği görülmektedir.

İlk olarak, 2003-2008'in üçüncü çeyreğine kadar kaydedilen yaklaşık yüzde 7'lik kesintisiz ve sürekli büyüme, hem dünyada hem de Türkiye'nin kendi modern tarihindeki en yüksek büyümelerden birine tekabül eder.

İkinci olarak bu büyüme ortamında normalde enflasyonun düşmesi zor, hatta çıkması da gerekirdi. Ancak öyle olmadı, bütün ekonomik dokumuzu, kimyamızı bozan çürütücü yüzde 70'lerdeki enflasyondan, 2004 yılından beri yüzde 10'ların altındaki bir seviye yakalandı, fiyat istikrarı gözükte. Üstelik bu başarı 2005'ten sonraki emtia, gıda ve enerji fiyatlarındaki korkunç artışa rağmen başarıldı.

Üçüncü olarak bütçe açıkları, milli gelirin yüzde 2'sine, kamu borç stoku ise yüzde 40'ın altına çekildi. Faizin milli gelirden aldığı pay yüzde 5'ler bandına, yine faizin vergilerden aldığı pay ise yüzde 30'lar bandına çekildi. Kamu kesimindeki bu finansal istikrar bankacılık kesiminde de başarıyla tesis edildi ve bu kazanım, son kriz ortamında da tescillendi.

2002-2008 dönemi reçetesinin yan tesirleri...

Açıktır ki, yeterince istihdam oluşturmayan, gelire yansımayan, işsizliği yeterince düşüremeyen bir büyüme sorgulanır. Söz konusu dönemin iki sorunundan biri cari açık, diğeri de yüksek işsizliktir (Şekil-2). Şu gözlemleri yapalım: İlk olarak, yüksek büyüme ivmesi 2006 ve sonrasında zaten kaybolmuştu. İkinci olarak, kamu açıklarının (bütçe açığı ve borç yükü) yerini dış açıklar aldı. Dahası, 2006 sonrasında büyüme ivmesi yavaşlarken cari açığın artarak devam etmiş olması da oldukça dikkat çekicidir.

Tablo-2'den görüldüğü üzere bu krizde Türkiye en çok daralan ülkelerin başında geldi. 2009'un ilk dokuz ayında 'aşırı ucuzcu' ülkeler olan Çin, Hindistan, Endonezya, hasarı ucuz atlattı. Aynı kıtadaki Japonya, Türkiye kadar küçüldü. Ayrıca borç batağında. Ancak Kore, Polonya, Brezilya, Arjantin bize benziyor. Ve bizim gibi darmadağın olmadı. İşte bizim bunu düşünmemiz ve açıklamamız gerekiyor. Büyüme böyle olunca üretim, ihracat ve istihdam kayıpları da doğal olarak buna paralel oldu.

Bir başka üzerinde düşünülmesi gereken husus kriz ortamında bile Türkiye'nin cari açık vermeye devam etmiş olmasıdır. Bunun sebebi, özel sektörün birikmiş ödemeler için yeniden borçlanmak zorunda kalmış olması vardır. Belki burada zor bir dönemde yüksek borç çevirmenin başarılı olmuş olmasını artı hanesine yazmak gerekiyor. Acı olan şudur ki, Türkiye bu krizde işsizlik, küçülme, üretim, istihdam, ihracat kayıplarında dünyada ilk üçten aşağı inmiyor. Bize göre bunun bu boyutta olması gerekmiyordu. Ancak bir yandan yıllardır sürüp giden yukarıda bahsettiğim cuntacı abluka, kapatmalar vs., öte yandan da kriz ortamında Ergenekon'un tasallutu altındaki büyük sermayenin ekonomiyi derin bir krize sokarak yerel seçimlerden sonra AK Parti'yi yok etme refleksi bunda etkili oldu. Örneğin 'Kriz varsa çare de var, evde oturma pazara çık' kampanyasının

insanlar işini kaybettikten sonra krizden tam 8 ay sonra yapılması size de manidar gelmiyor mu? Yine kriz hafızası taptaze olan halkımız korkutulunca, güven endeksi dibe vurdu ve iç talep adeta bıçak gibi bir anda kesildi.

Peki hükümetin hiç mi suçu yok? Bakalım. 2009 yılı bütçe açığı hedefi 12 milyar TL olduğu halde bu açık tam 60 milyar TL'ye kadar çıkartıldı. Herkes hükümetten bunu yapmasını bekledi. Hükümet de yaptı. Ancak hükümeti eleştirmeye kafayı takan bir kesim var ki, harcarsa 'neden harcadın, açık arttı' diyor, harcamasa da 'Sorumsuz davrandın, herkes harcadı sen harcamadın.' diyor. Hele bir büyük oda başkanı var ki, 'Hükümet versin biz harcayalım.' diye eleştiri yapıyor ki buna verilecek tek cevap var: Sevsinler!

Bana sorarsanız bizde hükümet ne çok harcaııp ipin kopmasına sebep oldu, ne de çok az. Tam karar diyeceğimiz bir yerde kesti. Ancak ilk defa bu kaynaklar batan bankalara aktarılmadı. IMF anlaşması ile büyük bir miktar kaynak bloke edilip büyük sermayeye kullanılmadı. Tek bir bankanın milletin sırtına düşüp kalmasına izin verilmedi. Bütçeden verilen açığın gittiği kalemler belli. Bunları merak eden Hazine Müsteşarlığı sitesinden inceleyebilir. KOSGEB üzerinden KOBİ'lere gitti. Elden geldiğinde işçi çıkartılmasının önlenmesi için firmalara aktarıldı. Altyapı yatırımları için kullanıldı. Memur alma süreci yoğunlaştırıldı. İşveren sırtında yük olan SSK payı beş puan düşürüldü, Eximbank ve diğer kamu bankaları üzerinden ihracatçı desteklendi, ÖTV ve KDV indirimlerine gitti.

Şimdi büyük resmi toparlayalım. 2002-2008 arasındaki öncelikler ve yapılanlar doğru ve gerekli ancak yeterli değildir. Yukarıda bahsedilen yaşadığımız sorunların birikmemiş olması için 2005 yılından beri büyük oranda duran reformların yapılması gerekiyor. Ancak yıl başına ortalama üç dört cunta vartası atlatan Türkiye siyasi istikrardan koptu. Reformlar yaptırılmadı.

2001 krizini Türkiye'nin oligarşisi kendisi çıkardı, dünyada ise işler yolunda gidiyordu. Oysa bu kriz dışarıda çıktı ve Türkiye ilk defa çokmedi, tersine direniyor. Bazı alanlarda iyi, bazılarında kötü. Ancak 2005 yılından beri memleketin ensesine çöken oligarşi, eldeki programın ikinci ayağının devreye sokulmasını engelleyince, Türkiye küresel krize gardı düşmüş olarak yakalandı.

IMF'nin kapısına gidersen kimse 'aferin' demez

Türkiye ilk defa bu krizde IMF kapılarına düşmedi. Krizden sonra da mali dengelerini korudu. Şirketler borçlarını ödeyebildi. Borç yükünde ve bütçe açıklarındaki bozulmalara rağmen devletimiz hâlâ dünyada en makul konumda. Ülke riski azalınca ülke puanımız da arttı. Türkiye, anlaşma yapmadan kendi yağıyla kavrulmanın reçetesini orta vadeli programına, 2010 yılı bütçesine ve Hazine borçlanma programına oturtunca ülke puanımız artarken, Meksika gibi IMF ile anlaşma yapmak zorunda kalanların ülke puanı düşürüldü. Çünkü IMF bir doktor kapısı gibidir, durumu iyi olan o kapiya başvuramaz. Gidersen kimse 'aferin' demez, 'hasta adam hastane kapılarında' der, parasını kaptırmak istemez.

Çin ve Hindistan, dünyaya işsizlik ihraç ediyor

Türkiye'de en önemli dert istihdamın artmış olmasına rağmen işsizliğin düşmemiş olmasıdır. Sokaktaki adam için gerisi yalan. Türkiye'deki büyümenin yeterince istihdam oluşturmadığı iddiası doğrudur. Ancak bunun iyi anlaşılması gerekiyor. Çin ve Hindistan gibi ucuz emek ülkeleri dünyaya işsizlik ihraç ediyor. İşsizlik bütün dünyanın bir numaralı sorunu haline geldi. Krizden sonra buna bir de özelden kamuya transfer edilen borç dağları ilave edilmeli. Hükümet iç talepteki daralmayı önlemek ve toplumun en kırılgan kesimlerine yardım etmek üzere bütün devletler gibi kesenin ağzını açtı. Ancak başkalarında olmayıp da bizde olan faktörler iç piyasanın devreye girmesini hem geciktirdi hem de sınırlandırdı.

Ortaklık kurmayan şirketler yok olup gidecek

Geldiğimiz aşamada, ekonomide katma değer ve ulusal tasarruflar artırılmalı, reformlar derinleştirilerek ve yatırımlara devam edilerek üretim ekonomisini engelleyen istihdam ve üretim vergileri ile enerji maliyetleri düşürülmelidir.

Türkiye'nin yeni yapılanmasında enflasyon kadar cari açık ve işsizlik de bir çıpa olarak kullanılmalıdır.

Büyümenin istihdama yansması için yatırımların yüksek düzeyde kesintisiz devamı, emek piyasası reformunun yapılması, mesleki eğitim reformu ile beşeri sermaye dönüşümünün başarılması gerekiyor. Burada sendika-işveren ve hükümetin iyi niyetle bir araya gelerek ulusal, sektörel ve istihdam politikalarında bir mutabakata varması gerekiyor.

Dolar kurunun 1,5 TL'nin çok fazla altına gerilemesi engellenmeli.

TOBB Başkanı Rifat Hisarcıkloğlu'nun çok isabetle teşhis ettiği gibi, Türkiye'nin en büyük ev ödevi girişimci yetiştirmektir. Bu büyük iç ve dış meydan okumaları görecektir ve altından kalkacak olan girişimcidir. Bu meyanda Türk işadamlarını dünyaya açmak, bilgi, görgü, farkındalığını artırmak adına hükümetin, bu bağlamda Dış Ticaret Müsteşarlığı (DTM)'nin ve bağlı bulunduğu bakanlığın, Türkiye İhracatçılar Meclisi (TİM)'nin, TUSKON ve MÜSİAD gibi ülke sathına yayılmış Anadolu devlerinin tarihe geçecek katkıları vardır. Hele dışa açılmada TUSKON'un kazanımları, Dış Ekonomik İlişkiler Komisyonu (DEİK) gibi atıl kurumların varlık nedenini sorgulatır hale gelmiştir.

Ancak Türk şirketlerinin en büyük iki sorunu yetersiz ölçek ve öz sermaye eksikliği olduğundan, muhakkak surette ortaklıklar yoluyla müşterek girişimcilik ve güç birliğine gidilmeli. Bunu yapmayanlar yok olup gidecekler. Yerlerini yabancılar alacak, servet ve ülkemizin fırsatları başkalarının eline geçecek.

Bencilliğin ve cehaletin tapınaklarına kurulup 'küçük, fakir, geri kalmış ancak benim işletmem' noktasında direten, bazıları züğürt, bazıları ise kendi zengin şirketi fakir patronlar fiilen beddua etmekte, Allah'tan bela

istemektedirler. Bilgiye, hakemliğe, ortak akla riayet etmediği için aile kavgaları nedeniyle parçalanmış şirketlerin vebalini ödemek kolay değil.

Allah sağlık ve hayırlı ömürler versin, Hekimoğlu İsmail hasta yatağından hâlâ yalvarıyor ve uyarıyor: 'Ortaklık yapmayan Müslümanlar günah işliyor, gelecek neslin hukukuna tecavüz ediyor.'

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Kısa vadeli haz, uzun vadeli keder!

İbrahim Öztürk 2009.12.24

Benim de izlemek üzere gittiğim Cenevre'deki Dünya Ticaret Örgütü (DTÖ) toplantısı minare olayının gölgesinde kaldı. Cenevre mahreçli haberlerde herkes bu konuyu aradı.

Ben bile bir ara toplantılardan sıvışıp gençlerin yaptığı minare eylemine katıldım. ABD, bu kritik toplantıyı da yok hükmüne indirmeyi başardı. Amerikalı bir diplomatın ifadesiyle DTÖ toplantısı 'zorunlu bir zaman kaybı' olarak kayıtlara geçti. Neden?.. Çünkü ABD'nin çıkarlarına ve şimdiki kriz gündemine pek uygun düşmüyor.

Oysa yaşanan küresel krizden sonra artık sürekli hale gelecek olan G-20 toplantılarının temel mesajlarından biri daha adil bir dünya sistemi inşa etmek üzere herkesin elini taşın altına koyması değil miydi? Korumacılık dalgasının yayılmaması da bir diğer önemli gündem. Ancak sanayileşmiş ülkeler şu anda gizli ve açık korumacılığın her türlüünü yapıyor. Musibet bol da ders alan yok.

Keza Türkiye'nin bir türlü ilgi sahasına girmeyen konulardan biri de 'çevre'. Bizim medeniyet değerlerimiz açısından kalkınmada iki kritik unsur nesiller arası muhasebe prensibi ile 'emanete liyakat ve sadakat' ilkesinin korunmasıdır. Tamam, evren insana hizmete amade kılındı, ancak insan 'efendi' kainat da 'köle' değil. Hükmetme ve kullanma şartlarına uymazsan, hesap verirsin, tabiat bu dünyada da diğer dünyada da yakanıza yapışır. İşte yapıştı bile. Sözde kalkınma adına yıkıp yok ettiklerimiz elimize dizimize durmuş.

Hep diyoruz, 'geleceğin sektörleri, küresel kapitalizmin çevreye, insana, eşyaya verdiği derin zararları tedavi ve telafi edecek sektör ve teknolojilerde saklı' diye. Bütün veriler köprüden önceki son çıkışa işaret etse de insan denen varlık kısa vadeli bir haz için uzun vadeli elemeleri göze alacak kadar 'akıl dışı' olabiliyor.

Nitekim DTÖ'deki aymazlık aynen bu hafta sonuçlanan Kopenhag'daki Küresel İklim Konferansı'nda da sergilendi. Havanda su dövüldü ve gelecek nesle hiçbir güzel haber bırakılmadan, 'gelecekte bir gün anlaşmayı umarak' dağıldılar! 192 ülke, iki yıldır süren iklim müzakerelerinin sonucunda, sadece zayıf ve hukuki bağlayıcılığı olmayan bir mutabakata vardı. Küresel sıcaklık artışının 2 dereceden daha az olmasını sağlamak amacıyla emisyonlarda kısıtlama yapılması karara bağlandı. Ancak ülkelerin ne oranda sera gazı emisyonu azaltacağı konusunda bir hedef konulamadı.

Gelişmekte olan ülkelerin iklim değişikliği ile mücadele edebilmeleri için 2010-2012 yılları arasında 30 milyar dolar, 2020'ye kadar da yıllık 100 milyar dolarlık bir fon oluşturuldu.

Ancak kimin, hangi takvime göre ne kadar düşüreceği ve bedel ödemedeki zengin-fakir ayrımı yapılamadı. Zenginler kısaca 'biz kirlettik, bundan sonrasının bedelini ortak ödeyelim' diyor. Anlayacağınız, zenginler kirli sanayilerini fakir ülkelere gönderip, bu kirletmenin bedelini de onlara ödetmek istiyor. Öte yandan fakir ülkeler 'bugüne kadar yaptığınız kirletmenin bedelini ödeyin, ayrıca geçiş sürecinde bize ayrıcalık verin ve bu

maliyetleri üstlenebilmemiz için destek verin' diyor. Bu da kabul görmüyor. Bir de Çin gibi 'ben kendi ölçü ve tartı sistemimi kurdum, düşürür, ölçer, bir ara size söylerim' noktasında. Yani fiilen sabote ediyor.

Böyle bir ortamda Türkiye de kendini bağlayacak bir emisyon indirim hedefi açıklamadı. Öte yandan şu sıralar Türkiye, AB ile çevre müzakereleri faslını açtı. Açılması zor, kapanması ise neredeyse imkansız bir başlık. Şimdi işe bakın ki, Türkiye'de birileri 'nasıl olsa bizi AB'ye almayacaklar, bari çevre konusunda boşa para harcamayalım' demeye getiriyor. Koca koca adamlarda akıl tatile çıkmış. Oysa 'ister alsınlar, ister almasınlar, AB sayesinde kendimize bir iyilik daha yapacağız' diye bakmak lazım. i.ozturk@zaman.com.tr

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Kozmik odanın ekonomisi üzerine

İbrahim Öztürk 2009.12.31

Cari açık, enflasyon ve işsizlik nasıl düşürülecek? Şirketlerin rekabetçi gücü nasıl artırılacak? Soğuk Savaş yıllarında dondurulan, bu yüzden dünyaya uyum sağlama, dışa açılma, rekabeti öğrenme, verimlilik ekonomisiyle tanışma imkânını kaybeden bir toplumun dinamik dünya toplumunda dönüşümü nasıl başarılacak? Savaş için değil demedeniyet dönüşümü için milli seferberlik gerekiyor.

Yol ve araçlar konusunda mutabakat olmazsa, insanlar motive olmuyor, birinin yapmaya çalıştığını diğerleri yıkıyor. 2010 ile ilgili değerlendirmeler, 2006'dan beri derinleşen siyasi karmaşada Arap saçına dönüyor.

2010 ve sonrasında Türkiye ekonomisinde, küresel kriz öncesindeki cari açık, işsizlik, özel sektörün dış borcu gibi konularda bir kez daha debelenmek istemiyorsak, Türkiye'nin hâlâ acı vermeye devam edecek olan ikinci nesil reformlarını başarmak zorundayız. Bunlar arasında yargı reformu, kamu yönetimi reformu, eğitim reformu, sivil ve özgürlükçü yeni bir anayasa 'acil koduyla' devreye sokulmalı. 2005'ten beri bunlar yapılsaydı, küresel kriz işte o zaman 'teğet' geçebilirdi. Bu konulara hükümet defalarca tevessül etti. Ancak çağa uymamakta direnen ve milli egemenliği lüks sayan adlî ve askerî yargı engelledi. Diretince muhtıra verdi, olmadı kapatma davası açtı. Helal gıda kodeksinin çıkartılması bile 'irtica dosyasından' kapatma argümanı yapıldı.

Bir asırdır öğrenmiş olmalıyız. Ancak yine de özetleyelim. Ne kadar siyasi istikrar, o kadar ekmek, o kadar iş ve aş var demektir. Siyasi istikrarın sağlanması toplumsal mutabakata bağlı. Devlet ve millet arasındaki meşruiyet krizi ancak böyle çözülebilir, yönetebilen sistem böyle inşa edilebilir.

Ancak kendi hukuk dışı ve cebri dayatmasının adına mutabakat demeye alışanlar bir türlü bu gerçek mutabakat zeminine gelmiyor. Bu çağda hâlâ tortusu zihinlerinde devam eden toplum mühendisliğini bırakmadıkları için, mutabakatın adresi Millet Meclisi'ni 'baş ağrısı' olarak görüp kapısına kilit vurmak istiyorlar.

Bakın geriye gitmeyi bırakalım, 1980'lerden beri Türkiye'de sağ, solu, liberali, muhafazakârı ve sosyal demokratı diyen birçokları hükümette yer aldı. Oysa Türkiye'yi krizden krize sürükleyen kaderimiz değişmedi. Peki yönetemeyen rejim sorununda hep suçlu ve şamar oğlanı halkımızın zannettiği gibi siyasiler, yani seçilenler miydi? Hayır tabii ki. Belli ki halk davulu ne kadar siyasilere verirse versin, tokmağı başkaları çalmış. Siyasilere de buna manzara koymak kalmış. Açıkçası bu ülkeyi kozmik odadan ve kırmızı kitaba göre yönetmekte kararlı olan, yani şeffaflığı, hukuku, adaleti, halkın egemenliğine boyun eğmeyi müreffeh bir ülke kurmak için yeterli görmediği gibi, bütün bunları 'geyik muhabbeti' gören, bu değerlere inanmayan, bunları varlıklarına tehdit olarak görenler hâlâ elindeki tokmağı bırakmak istemiyor.

Menderes'i idam sehпасına götüren 'bu halk ne isterse yapar' söylemiydi. Bunun üzerine 'kozmik oda'da kırmızı kitaba göre yargılayıp, öyle bir karar çıkardılar ki, adeta kıyamete kadar, halka ders olsun istendi. 28 Şubat cuntacıları bunu '1000 yıl sürecek' tehdidiyle bir daha hatırlattı. 22 Temmuz sonrasında mutabakatla Meclis'ten çıkan başörtüsü düzenlemesiyle ilgili Hürriyet'in attığı 'kaosa kalkan eller' manşeti ile de anlaşıldı ki, hâlâ yeterince ders almayanların kozmik odada bir kez daha kalemi çoktan kırılmış. 24 Kasım 2002 seçimlerinin mürekkebi parmaklardan çıkmadan harekete geçilmiş.

Türkiye'yi ya TBMM'den halk iradesi, ya da 'kozmik oda'da, kırmızı kitaba göre tapınak şövalyeleri yönetecek. Birincide yolun sonu refaha ve özgürlüğe, ikincisinde ise 30 senedir devam eden iç savaşa, sıra sıra Mehmetçik tabutlarına çıkar. Siz de 'hükümetleri sandığa gömerek' tatmin olursunuz. i.ozturk@zaman.com.tr

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Yeni zamların düşündürdükleri...

İbrahim Öztürk 2010.01.04

Yılın ilk yazısında karşınıza ufuk açıcı, moral düzeltici bir yazıyla çıkmak isterdim. Ancak gündem kendini dayattı ve ben de mecburen zam bahsini yazacağım.

Yeni yıl zamlarla başladı. Hükümet korkunç bir tepki çekti. Halkımız zor durumda. Böyle ortamda 'sadece gerçeği ve olması gerekeni yazmak' kolay değil.

Bazıları konuyu görmezden gelip dağdan bayırdan yazabilir. En risksiz yöntem bu. Ya da 'IMF geliyor, AK Parti'nin Kemal Derviş'i Mehmet iş başında' der, bol aferin alır. Hatta 'bravo' tezahüratları altında halk demagoji krallarını iktidara taşıyabilir. Çok da denendi bu yol. Ancak kısa süre sonra esas kazığı kendine attığını anlar. Zira utanmaz adam 'devlette süreklilik esastır, dün dündür, bugün bugündür' diyecektir. Veya, herkese yeşil kart, herkese çift anahtar! Yar bana bir eğlence halleri!

Üçüncü bir yol ise her koşulda hükümetin payandası olmaktır. Artık şaşılık sizi esir almıştır ve doğruları gösterme diye bir şansınız yoktur. 'Devranın adamı' olarak kimse sizi merak etmez, okumaz, prim vermez. Yerin altının, yerin üstünden hayırlı olduğu bir durumdur bu.

Benim yolum belli. 'Olmayı gereken nedir' sorusuna cevap aramak. Çıkış yolunu gösteremediğim bir yerde, alternatif üretmeden vicdansız ve insafsız bir şekilde eleştiride bulunmamak.

Gelelim zamlara. 2008 yılının son çeyreğinde dünyada kriz derinleştğinde bütün dünya alarma geçti. Hemen her yerde şirketlerin ve halkın talebi 'Aman hükümet devreye girsin. Para saçsın, batanları kurtarsın, hatta harcama kuponu versin, her türlü vergi desteği konulsun yeter ki paniği önlesin.' şeklinde oldu. Ben de buna destek verdim zaten. Türkiye'de de gelişmeler böyle oldu. Türkiye'de bir fark vardı. İlk defa bir krizde zengini kurtarıp faturayı halka yükledi. Hükümet açtı kesenin ağzını. 12 milyar TL olması gereken bütçe açığı 2009'da 60 milyar TL'ye çıkıyor. 2010 yılında ise bu 50 milyar TL olacak.

Sonuçta bütçe açığının milli gelire oranı % 2'den % 7'ye, AB tanımlı (brüt) kamu borç stokunun milli gelire oranı ise % 39'lardan % 48'lere çıktı. 2010 yılında kamunun borç döndürme oranı tam % 105. Yani devlet her 100 liralık borcunu ödeyebilmek için 100 liradan daha fazla borç bulmak zorunda demek. Söyler misiniz, bu kısır döngü nasıl kırılacak? Halk için harcananlar uzaylılardan mı yerine konulacak?

Öte yandan 'harca, harca' diye tempo tutanlar, yine taleplerini sıralamaya devam ediyor: 'IMF ile anlaşma, böyle bir kaynak gelmez olsun. Ayrıca tüketim malzemelerine zam da yapma. Ha unutmadan bir de maaşlara, asgari ücrete, tarımsal ürünlere... yeterince zam yap.' Daha bitmedi, tüketici kendi kullandığı krediye düşük faiz, bankaya yatırdığına ise yüksek faiz de ister. Yeri gelmişken biraz daha devam edelim. Depolarda oturan ilköğretim mezunu Tekelci, üniversitedeki doçentten çok alıyor. Ancak 'devam etsin' diye sokaklarda. İlaç sanayicileri ile kârları hortumlarken sesi çıkmayan eczacı da sokaklarda. İlaç sanayicisi, eczacıya verdiği ilaç kadarını da 'sat cebine koy' diye bedava verirken iyiydi. Örgütlü-Tekelci sendikası ile zavallı halkı soyarken dönüp bu kuruma 'yazıktır, bu kadarı olmaz' demek aklına gelmiyordu. SGK batıyormuş, kimin umurunda!

Oysa almadan vermek sadece Allah'a mahsus. Gerçek şu ki, kriz ortamında paniği önlemek için bozulan dengeler bu aşamada toparlanmazsa, süreç bir kartopuna döner. Türkiye'nin 2010'daki en büyük riski, mali açıdan batmanın eşiğine gelen Avrupa ekonomileri. Oradakiler bizim hükümetin attığı neşteri atamıyor.

Oysa geçmişteki gibi seçim korkusuyla neşter atılıp, mali bozulma durdurulmazsa, para basarak sorun ötelenirse yara kangrene döner. Kamunun bozulan mali dengeleri kontrolden çıkarak fasit bir daireye girer. Bu modelin sonuçlarını herkes ezberlemedi mi? Balık hafızalı değilsek düşünelim, 1994, 1999, 2001'de olan neydi?

İşte o zaman 'yok mu ABD'de IMF'yi ikna edecek yeni bir Kemal Derviş' diye adam ithal etmek zarureti olur. Haksız isem, sizin çözümünüzü duymak isterim!

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Nereden çıktı bu IMF!

İbrahim Öztürk 2010.01.07

Zor olanı bir önceki yazıda yaptım. Hükümetin sağanak gibi yağdırdığı vergilerin neden haklı olabileceğini ekonominin içinde bulunduğu durumu dikkate alarak değerlendirdim.

Kısaca söylediğimiz şuydu: Ağır kriz ortamında hükümetin mali disiplini filan bir kenara bırakıp yangını söndürmek üzere devreye girmesini istedik. Bizde de, dünyada da öyle oldu. Şimdi dünya bunun altında kalmak üzere çırpınıyor, ancak yol gözükmüyor.

Türkiye'de ise hükümet siyasi riski de alıp bu kangrene neşter vurdu. Aksi takdirde bu bir bumerang etkisi oluşturur ve dönüp hepimizi bu zamlara rahmet okutacak bir şekilde esir alabilir. Son yazım aslında yeterince açıktı. Yazıyı bazıları anlamamakta ısrar etti.

Neyse zor olanı yaptık. Şimdi kolay olana sıra geldi. Madalyonun diğer yüzünde ise hükümete eleştiri var. Peki, 'Nereden çıktı bu IMF meselesi?' diye soran MÜSİAD haksız mı? Bakan Mehmet Şimşek'in bütçe görüşmelerindeki konuşması daha kulaklarımızda. 'Krizin en yoğun olduğu ortamda bile IMF'nin kapılarına düşmedik' diyordu. Peki şimdi ne oldu da düşüldü?

Kriz bitmiş, zam sağanağı gelmiş, Orta Vadeli Program'la, bütçe ile 2010 yılı finansman programı ile kredibilite oluşmuş. Varlık Barışı'ndan 47 milyar TL gelmiş. Bütçe açığı 60 milyar lira tahmin edilmiş, ancak 50 civarında kalacak gibi. Ülke puanı artmış. Bankalar kredilere yöneliyor. Ekonomi büyümenin eşiğine gelmiş. Faiz yeterince düşük, enflasyon baskısı henüz yok. Yerli tasarrufları tetikleyip kendi yağımızla kavrulup yola devam etmek için cesaret veren bir ortam var.

Peki, madem IMF anlaşması var, bu zamlar ne? Keza bütçe açığı ağırlıklı olarak harcamalardan geliyordu. Zaten bütün destekler bıçak gibi kesildi. Yetmez gibi bir de bu zamların zamanlaması ne? Bütçe açığı zamlarla değil, esas olarak ekonominin büyümesi ile kapatılır. Desteklerin çekildiği bir ortamda içeride büyüme böyle mi tetiklenir? Farkında mısınız, kriz bitiyor daha Kredi Garanti Fonu tam devreye girmiş bile değil. Kâğıt üzerinde sürekli bir şeyler yapılıyor ediliyor ancak uygulamada dokuz doğurtuyor.

Hele petrol zammı, hiçbir kritere sığmıyor. Bunun adını bundan böyle artık 'Deli Dumrul vergisi' olarak koymalı. Kaçakçılığı da tetikler, kayıt dışını da. 'Al ya da öde' yüzünden iki senedir milyar dolarlar doğalgazda çöpe gitti. Vergiyi basıp vatandaşa, işadamına kullandırtmadınız, ancak bunun bedeli ödendi. Boru hattı taşımaya yetmiyor, alamıyoruz, yatırım yapmak yerine alamadığımız gazın bedeli ödenecek. Enerji Bakanı müjdeyi verdi, 'Ocakta zam oranı yüzde sıfırmış.' Allah razı olsun, demek şubat-martta geliyor. Dürüstçe çıkıp şunu söyleyin 'artık otomatik fiyatlandırma mekanizmasına geçiyoruz' diye.

Ayrıca başka kaynak arayışları nerede? O kadar gürültü kopartıldı, 2-B arazileri ile ilgili. Cumhurbaşkanı da uyumlu, hayata geçersenize. Kamu bankalarını halka açıp sermayeyi tabana yaysanıza. Yabancıların faiz gelirine stopaj sıfır. Düne kadar yerliye yüzde 10'du. Gerçek manada vergi kaynağı olarak kayıt dışı orada, ancak alınamadığı için dolaylı vergilerle adeta bir 'devlet hırsızlığı' yapılıyor. IMF'ye gerçekten gerek yok. Zulmü burada.

Eczacılar notu: Bir önceki yazımda 'hortumlamak' ifadesini küresel ilaç devlerini kastederek kullanmıştım. Bazı eczacılar üstlerine alınmış. Sadece şunu dedik, desteklediğiniz TEB, halkın soyulması karşısında çıkıp 'bu soyguna alet olmayız, kepenk kapatıyoruz' diye bir kere olsun sokağa çıktı mı? Mevzu budur. Eczacıların parasıyla ideolojik çalışmalar yapmayı iyi biliyorlar. Yoksa şu anda eczacıların SGK ile küresel ilaç şirketleri arasında kaldığını ve ezildiğini düşünüyorum. Eczanelerin SGK'nın tahsilatçısı durumuna düşürülmesi, hiç zaman tanınmadan depolarındaki ilacın fiyatının bir anda indirilmiş olması ve ilaç sanayiinden fiili olarak telafisinin sağlanmamış olması son derece haksız bir durum.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Kumdan hard disk, tezekten ehram!

İbrahim Öztürk 2010.01.11

Bizi okuyanlar ve konferanslarımıza katılanlar biliyor, 2008 sonbaharından beri bütün kötümser görüşleri elimizin tersiyle itmiş, yaşadığımız bu krizin 2009'un ikinci yarısından itibaren yerini sükunete bırakacağını ifade etmiştik. Öyle de oluyor. Bu sevindirici haberdir.

Üzücü haber ise, bu kriz aslında beklediğim büyük kriz değil. Bu, o süreci tetikleyen öncü deprem. Şimdi, özel sektör borçları dünyada kamu borcuna dönüştü. Mali dengeler bilhassa Avrupa'da ve Japonya'da çöktü. ABD zaten 'çökük' durumda. Ancak hâlâ bastığı dolarlar para muamelesi gördüğü için şimdilik sorunu 'öteliyor'. Önümüzdeki dönem, küresel işsizlik, küresel borç ve küresel enflasyon dalgasının yayılması risklerine gebe.

Dünyada olup bitenlerden ders alacak bir vicdan da henüz yok. Açıkçası bekledim ki namuslu bir şekilde bu durum görülür ve G-20 toplantıları ile bu anlamda krizi gerçek bir fırsata çevirecek adımlar atılır. Nafileymiş.

Ne zaman olacağını bilmem ancak, dünya freni patlamış bir kamyon gibi rampadan aşağı salınmış gidiyor. Bildiğim bir şey var, bu tür kamyonlar genelde garibanın gecekonduyunun üzerine düşer. Gidişat büyük bir korumacılık, içe kapanma ve dilim varmıyor ancak büyük bir savaşa doğru. Yeni bir düzen için kâğıtların

karılması kaçınılmaz oluyor. Ve bu muhtemel savaşın coğrafyası Avrasya-Ortadoğu hattındaki İslam toprakları olacak. Yani genç nüfus ve enerji-emtia kaynaklarının yoğunlaştığı yerin adı.

Böyle bir ortamda Türkiye'nin geleceğini nasıl görmek lazım? Çatışma üssünde aldığı tavır, tarihî birikimi ve bölgedeki etkisi, jeostratejik konumunun kazandırdığı hacet kapıları, demografik yapısı gibi unsurlar sebebiyle dışarıdan bakıldığında Türkiye, batan dünya gemisinde yıldızı parlayan bir ülke olarak sivrililiyor. Ancak içindekiler durumun farkında değil, dalaşmaya devam ediyor. Tabii tam da bu noktada misyonu zaten dalaşmak olanlar da var.

Öte yandan 2001 krizi sonrasında hem ekonomi hem de siyasi alanda raflarda ne varsa aşağı indirdik. Adeta küllerinden yeni bir düzen kuruluyor. Direnişin ve feryatların arkasında bu uyum sorunu var. Türkiye tarihinde ilk defa piyasa, rekabet ve verimlilik ekonomisi ile tanışıyor. Pek bilmediğimiz bir dünyada, yabancı olduğumuz yeni kavramlar.

Joseph Schumpeter, kapitalizmin değişim dinamiğini ifade ederken 'yaratıcı yıkım' diye bir kavramdan bahsediyor. Buna göre kapitalizmin içinde verimsiz ve atalet içinde olanı tasfiye eden ve her seferinde sistemi bir adım daha ileri götüren bir damar vardır. Bu değişimin motor gücü kısaca girişimcidir. Girişimcinin yaptığı iş ise üretimde, yönetimde, pazarlamada yenilikçilik, yani kabaca inovasyondur. Katma değer ve kârın yolu da buradan geçiyor.

Türkiye'de işin 'yıkım kısmı' büyük oranda tamam. Yapım kısmı ise ağır gittiğinden makas açılıyor. Açıkçası bize 'inşacılar' lazım. Onarımcılar yetmez. Süleymaniye Camii'ni yıkmak için bir avuç balyozlu adam bir ay yetebilir. İnşa etmek için bir adet Mimar Sinan, bir de arkasında Devr-i Süleyman gerek (hem Süleymanları da karıştırmayın!).

Bize öyle bir adam lazım ki, Necip Fazıl'ın dediği gibi tezekten ehramlar inşa etsin. Sakın 'tezekten ehram çıkar mı?' demeyin zira kilosu bilmem kaç bin dolar olan bilgi depolayan hard disk de tonu herhalde 100 dolar etmeyen kumdan yapılıyor. Peki bilginin kilosu kaç lira? Nasıl bir bilgiden bahsettiğimize bağlı. Evet, dersimiz yeni yeni tanımaya başladığımız girişimci.

Geçenlerde genç MÜSİAD'ın ikinci uluslararası girişimcilik sempozyumu için bir film metni yazmaya çalıştım. 'Genç girişimcinin manifestosuna doğru' adını verdiğim bu metni, son yıllarda beğenerek okuduğum Genç Dergisi'nin gençleri keşfetmiş. Bir gece de onlarla girişimciliği enine boyuna konuştuk. Başkalarına da faydalı olsun diye saklamak yerine yaptığım sunumu bu ay kapağa taşımışlar. Dergi gerçekten farklı ve bir boşluk dolduruyor. Yenilikçi ve inovatif yani. Lise ve üniversite gençliğine tavsiye ederim.

Yeri geldikçe girişimcinin yol haritasına devam edeceğim.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Türkiye'nin çıkış yolu '4x4' formülünde

İbrahim Öztürk 2010.01.14

Dün sabah CNN Türk'te Parametre programını sunan Deniz Bayramoğlu'nun konuğu idim. MÜSİAD'ın geçen hafta kamuoyuna açıkladığı '2009 yılı değerlendirmesi, 2010 yılı beklentileri' raporundaki bir bölüm ilgisini çekmiş ve benimle bunu konuşmak istemiş.

İlgi çeken kısım, başlığa taşıdığım '4x4 önerileri.' Burada hükümete, muhalefete, işadamlarına ve nihayet toplumun tüm kesimlerine olmak üzere dört kesim için dört kritik öneri yapmaya çalıştık. Pekala, paydaşları ve önerileri artırmak mümkün. Ancak lafın kisası akıllıya yeter. Buradaki meramımız şu:

İşler yolunda gitmediğinde herkül-vari hareketler yaparak toplumu düzlüğe çıkartacak bir tek adres yok artık. Bundan sonra nereye varmak istiyorsak oraya ancak el birliğiyle, kaliteli bir takım oyunuyla varabiliriz. Gerçekten de Türkiye'de son yıllarda devlet aşırı bozulan dengelerini toparlamak üzere ekonomik alandan geri çekiliyor. Fena da yapmıyor, çünkü verimsiz ve hantal bir devletin fakir vatandaşları olmaktan yorulduk. Sıfır riskli, dünyadan kopuk bu dünya bizi asude baharlar âleminde gram gram çürüttü. Derken, çoktan kalkınma trenini sektirdik. Aynı devlet bir de hantallaşan ve verimsizleşen yapısını reforme etmek üzere yeni bir sürece girdi, daha yolun başında.

Yani artık piyasadaki aktörler değişiyor, çoğalıyor, sivil toplum örgütleri, dış âlem, uluslararası hukuk, kamuoyu, kurallar karşımıza çıkıyor. Piyasalar derinleşiyor ve araçlar çoğalıyor. Böyle olunca artık riskler de hem çeşitleniyor hem de kesimler arasında dağılıyor. Geçmişte olduğu gibi devlet hepimizin riskini üstlenmek durumunda değil. 1990'lı yılları hatırlayın hem krizlerde hem de normal zamanlarda kazanan kesimler için istikrarı muhafaza etmek gibi bir dert yoktu. Şimdi artık Türk tarihinde ilk defa istikrarı muhafaza etmek tüm toplumsal kesimlerin biricik görevi haline gelmiştir. Kader bize oturup konuşmayı ve mutabık kalmayı dayatıyor. Kader mesajını almayanlar başını er geç taşlara çalar.

Buna rağmen 2007 yılının meşhur alacakaranlık kuşağından beri, bu son dünya krizi de dahil olmak üzere sorunları yanlış yönetmeye devam ettik. Sosyolojik gelişmeleri, yeni eğilimleri takip etme konusunda bir hayli yetersiz kalan iş dünyası bu son krizde de bindiği dalı kesti. Yanlış hesaplara dayalı yanlış ittifaklar yaptı. Kapatma davasının psikolojik travması altındaki bir hükümete krizi iyi idare etmek ve destek vermek üzere, bu vesileyle AK Parti'yi süpürüp atma senaryosuna yattı ve krizin parçası oldu.

Ancak bu kısır döngünün bir yerde kırılması gerekiyor. Bakın Türkiye toplumu bir kez daha deve çökerten bir bayırın dibinde. Bayır inkâr ve zulme dayalı olarak ötelenen ve biriktirilen devasa sorunlar. Eğer bu tümseği dönebilirsek ufukta büyük bir bahar bizi bekliyor. Yok patinaj yapıp tekrar geri çekilirsek, 1990'lı yılların 'kayıp on yılına' geri döneriz.

Öte yandan tek başına devlet bizi bu bayırdan çıkartmaz. Yalnız bırakıldığında geri bile çeker. O halde burada bize dört çekerli bir araç gerekiyor. Yukarıda sıraladığımız dört paydaş devrede olmalı; ancak inatçı fareler gibi herkes farklı yönde değil, ortak aklın gereği olarak menzile doğru itmesi gerekiyor.

Menzil tayin edilmişse, vasıta, yol ve kaptan üçlüsü de gerekiyor. Aksi takdirde bu yollar bitmez. Mevcut muhalefet yapma şekli benim neslime artık hiçbir şey vaat etmiyor, dahası beni korkutuyor. Bombaları, silahları, cinayetleri, darbeleri, muhtıraları kısaca 'boru' olarak gören, bu düzenin avukatlığına soyunan kin ve nefret dolu cümleleri maharetle sıralarken hiçbir öneri getirmeyen siyaset, benim neslimi tam bir karanlığa davet ediyor.

Yeni dönemde kaldıraç etkisi en yüksek olacak kesim ise zaten son yazıda savunduğumuz üzere girişimcidir. Kumdan bilgi işlemci yapıp onu sonsuz bir katma değer kaynağı haline getirecek olan kahramanlar girişimcilerdir. Ve bir bilge aklın topluma 'bedel ödemedi, süreçleri iyi idare etmeden, kaliteli sonuç alınamayacağını' göstermesi gerekiyor. Yoksa 'sandığa gömdüğümüz' aslında kendimiz olacağız.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Yaşlıların tabutuna girmeyeceğiz!

İbrahim Öztürk 2010.01.18

Kurulu düzen işe yaramasa da 'alışkanlık' yapar. Atalet üzere kurulan 'durağan denge' toplum gemisini batırır da, ayak bağına göremez duruma gelen gemi sakinleri Titanik muhabbeti yapabilir.

Ülkemizde aklınıza gelen her düzeyde dönüşüm ve değişim, Schumpeter'in ifadesiyle bir 'yaratıcı yıkım' farz olmuştur. Daha on sene öncesine kadar yeşil kartlar, herkese çift anahtarlar, (kepazeliğimiz gözüksün diye) şeffaf hapishane söylemlerinin sonuçlarını gördük: Kriz 1994, 1999, 2001.

'Baba devlet' asırlardır sözde riskimizi ve rızığımızı merkezden, hazine-i hassadan karşılayayım derken, bütün reflekslerimiz yok oldu, kendi kendimize yardım etmeyi bile unuttuk. Bize askerlik ve memurluk kalmıştı, aynı beklenti devam ediyor. İlk Osmanlı anayasası olan Mecelle'nin 39. maddesi, 'devrin değişmesiyle hükümlerin değişmesi gereği inkâr edilemez' der.

Örneğin Karadeniz'de fındık üreticisi ile siyaset arasındaki ucu hepimizin cebine dokunan kavga devam ediyor. Bir taraf alıcısı olmayan fındığı canı istediği kadar üretip, yine arzu ettiği fiyattan devlete satmak istiyor. Elinde kalınca da 'aganigi' olsun diye askere dağıtıyor. 'Ökonomist' olan bir siyasetçi de 'vatandaşın geçimine ne kadar yetiyorsa vereceğim' diyor. Yani malın bir piyasası ve fiyatı yok. Kurban olsunlar senin o Süleyman-vari merhametli yüreğine!

Bu devir kapanmalı. Peki, yanlışların kurala, teamüle ve kazanılmış haklara dönüştüğü bir ortamda, Gordion'un düğümü nasıl çözülecek? Geçen hafta panel için gittiğim Giresun Üniversitesi'nde Rektör Osman Metin Öztürk'e "Fındık kavgasını çözecek ortak akıl, bu bölgenin üniversitesinden çıkmalı." diye öneride bulundum. Öyle ya, üniversite çekiçle halkın kafasına çivi gibi cunta ideolojisi çakan bir uç beyliği değil. Ayakları yere basan, halkın sorunlarını çözen bir kurum.

Tekel(cil) işçileri ile doktorlar da bu yüzden 'her şey değişsin, bir benim düzenim değişmesin' diye sokakta. Hastane koridorları ana-baba günü, ancak sırtını devlete dayayan doktora ulaşabilene aşk olsun. Memleket doktorsuzluktan kırılıyor, rejim başı kapalı olanı çalıştırmıyor, profesör ise öğrenci yetiştirmiyor. Tarihte eşî benzeri görülmemiş zalim bir tekellilik.

Keza, döner sermaye devreye sokulmuş, muayene başına katkılar ihdas edilmiş, akla ziyan maaşlara kavuşmuş. Ancak adeta 'paraya yemin olsun' diyen adam dur durak bilmiyor. İstemiyorsan bırak git özele ya da dön muayenehanene! Bazıları risk almadığı gibi ayrıca devlet imkânlarını da kendi çıkarları için kullanacağından kabul etmiyor. Muayenehaneler tam bir 'vergi cenneti'. Konu sağlığın ve eline düşmüşsün. Fatura istemek, sıkar.

Hayatı 'muayenehane-hasta-para' arasında geçen, bunun dışında ise ürkek halkımıza 'Sabih Kanadoğlu bakışları' fırlatan bazı hekimler, Hipokrat yemini ettiğini unutup, haksız direnişini meşrulaştırmak için 'ölüm orucu tutarsan çekinme sana yardımcı oluruz' diye utanmadan tekell işçisini ölüme teşvik ediyor. Bu hekimlere öneriyorum, 'konforlu intihar seansları' düzenlesinler, toplu katılımdan büyük para vururlar.

Bitmedi, Türkiye battığından, 'yeter artık 40 yaşında emekli olma, dünyalı gibi yap' diyorsun, adam 'mezarda emekliliğe hayır' diyor. Sadece bu ülkede sendika, memleketin köküne kibrit suyu dökmek, patron batırmak anlamına geliyor.

Reform ve değişimden kazananlar destekler, kaybedenler direnir. Bir avuç doktor, tekellci direnirken, 70 liraya aldığı ilacı 10 TL'ye alan, gittiği hastanede doktorunu yerinde bulan halk destek verir. Strateji, reformlardan kazananları çoğunlukta tutup, kaybedenlerin sayısını en aza indirecek sosyal politikaları geliştirmektir.

Gördüğüm kadarıyla Başbakan, bu stratejiyi doğru uyguluyor. Sadaka kültürümü! Kurban olmuş başın sadaka kültürüne. Sen İzmir'de süt dağıtınca sosyal demokrat oluyorsun!

Genç nesil, rekabetten korkanların kendi geleceklerine en büyük tehdit olduğunu biliyor. 'Ya değişim, ya ölüm' noktasındaki genç nesil, sırf onlar hatıralarıyla mutlu olsunlar diye yaşlılarla aynı tabuta girmeyi reddediyor.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

İşadamlarıyla hasbıhal

İbrahim Öztürk 2010.01.21

Ufkun ardında bahar var, ancak şimdilik halkımız ekonomik sıkıntılar nedeniyle zor bir dönemden geçiyor.

Küresel kriz gelmeseydi de ekonomideki büyük dönüşüm sonucu zaten sıkıntı yaşayan kesimler çok fazla idi. Sıkıntıların başında yeni dünyaya uyum sorunu geliyor. Zihniyet, bilgi, teknoloji, tecrübe, sermaye yeterli değil.

Piyasa, rekabet, verimlilik ekonomisi yeni dönemin en büyük gerçeği ve meydan okuması olacak. Halkımız bununla yüzleşmek ve başarmak zorunda. Ancak acayip gelgitler, kafa karışıklıkları yaşanıyor. Halk bunun üstesinden gelemeyince bu sefer geçmişe özlem duyuyor. Açıkçası bu süreçte çok zorluklar ve maniler var. Maliyetler yüksek, çifte vergilerle, dolaylı vergilerle, kazanmadan tahsil edilen peşin vergilerle sıkıntı büyük. Yetişmiş insan ve sermaye eksik. Emek piyasası katı, rakipler kavi, derken liste uzayıp gidiyor.

İlginçtir, halkımız 'ben reyimi dış politikadaki bu büyük kazanımlara, başarıları bakarak vereceğim' diyerek seçime gitmiyor. Ülkede bir göreceli huzur ve sükun ortamı varsa, vatandaş işine, aşına ve geçimine bakıyor. Gayet doğal. Bütün günlük konuşmalarımız iş, aş, gelir, geçim üzerine; ancak halkımız kesinlikle ekonomi yazarlarını okumuyor. Kendisine somut akıl, yol, yordam, çıkış yolu gösteren adamı okumaya halkımız neden ihtiyaç duymuyor peki? Bazı okurlarım soruyor; 'Hocam bize tahminleri tutan bir adet ekonomist gösterebilir misin?' Ekonomisti ne zannediyorsa! Eğer krizin ne zaman olacağını, bu durumda borsanın nereye kadar çıkıp düşeceğini, faizin ve kurun kesin seyrini bilecekse, o zaman bizim zengin olmamız lazım. Alın teri dökmeden, süreçleri idare etmeden papatya falcılığı yaparak kazanç elde etmek arzusu büyük bir talihsizlik. Bir ekonomistten, bir danışmandan ne öğrenebileceğini, neyi sorup sormayacağını bilmek şart.

Oysa yolda karşımıza çıkması muhtemel riskleri ve fırsatları sıralıyoruz. Risklerden kaçınmak için neler yapılabilir, fırsatlara odaklanmak için neler yapılabilir, bunları sıralıyoruz. Burada birkaç sorun var. Her şeyden önce insanımız yumurta kapağıya dayanmadan elini kıpırdatmıyor. Hep söylüyorum, 'köprüden önce son çıkışı' sürekli kaçırıp, sonra otobanda geri geri gelmeye çalışıyoruz. Hiçbir şeyin önünde gitmiyor, nefes nefese arkasından koşuşturuyoruz. Bu adeta bir Türk hastalığı. Ömrümüz yorgun, cebimiz parasız geçiyor.

Ayrıca bilginin kıymeti takdir edilmediği için fena halde şark kurnazlıklarına sapılıyor. 'Şirket zor durumda, sizinle biraz görüşebilir miyim?' diye çağırıyor. Bakıyorsunuz ki 'biraz zor durumda olan şirket' aslında nalları dikmek üzere. Ya farkında değil ya da istenecek danışmanlık ücretini düşürmek, hatta bu konuya hiç girmemek için yapıyor. Birkaç saat konuşturup yeterince taktik aldığını düşününce 'bundan sonrasını ben hallederim' diye uğurluyor. Tıpkı avukata danışmaya kimse bedel ödemek istemediği gibi. Öte yandan danışmanlık ateş bacayı sarınca alınmaz. Öncesinden tedbir alınmalı ki o zaman bakalım 'teğet geçmek' nasıl olurmuş.

Başka bir durum da şu: Neticede danışmanın işletmeye gidip başında durup işi yaptıрма şansı yok.

Anlayabilmek, içselleştirebilmek, yapabilecek kaynaklara, araçlara, elemanlara sahip olmak, nihayet sonunda

bütün bunları başaramamak işadamlarına kalmış. Açıkçası işletme sahibinin asgari bir farkındalık, zihni donanım, cesaret, sermaye, kısaca yapıp edebilme kapasitesi gerekiyor.

Son olarak, madem tek başımıza her şeyimiz eksik ve yarım, o halde bütün ağırlık ortaklıklara ve işbirliklerine verilmeli. Biz sadece cephede ölüme giderken mi dayanışma içine gireriz? Ancak insanlar birlikte yolda bile yürüyemiyor. Japonlar topluca gezi yapar döner, Türkler 'şurada, filan saatte buluşmak üzere dağılır' kimse de o saatte orada olmaz. Herkese hesap soralım, ancak artık bu çağda bir işletmecinin en büyük görevi kendisini eğitip dönüştürmek olmalı. Hep söylüyorum, hükümetleri sandığa gömebilirsiniz, ancak herkes kendi mezarını doldurur!

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

2009'un hesabı, 2010 yılı tahminlerim

İbrahim Öztürk 2010.01.25

Mutat olan yeni tahminleri yapmadan önce 2009 tahminlerimizin hesabını verelim. Açıkçası ben unutmuşum ancak okurlarım unutmuyor. Geçen hafta Akşehir Sanayici ve İşadamları Derneği (AKSİAD)'nin mükemmel organize ettiği, nitelikli katılımın yüksek olduğu konferansta bir okurum '2009 yılı tahminlerinizi not almıştım, tümüyle dediğiniz gibi gelişti.' dedi. Demek ki, internet çıktı ya, hiçbir dediği tutmadığı halde 'ben demiştim' üç kâğıdı yapanların ipliği erkenden pazara çıkacak.

Biz kısaca şu tahminlerde bulunmuştuk: Türkiye hem kamu hem de özel sektör düzeyinde bir dış borç ödeme bhranı yaşamayacak, yeniden borçlanma konusunda tarihi trendinin pek altına düşmeyecek. Öyle iflaslar, konkordato ilanları gibi uyduruk iddiaları dile getiren Deutsche Bank ve yerli işbirlikçileri bunları yalayıp yutacaklar. Öyle de oldu.

Bu bağlamda hükümete de eleştiri yöneltilmiş, krize rağmen 2009 ekonomi programında cari açığın 50 milyar dolar gözükmesi sebebiyle 'Hükümeti IMF'nin kapısına bırakmak isteyen birileri mi var?' diye sormuştuk. Ve cari açık için şöyle yazdık: 'Herkesin 50 milyar olur dediği bir ortamda 10 milyar dolar olacak diyeceğim, üniversiteden kovacaklar, hatırları için bari 20 milyar dolar diyeyim.' Evet cari açık 12 milyar dolar civarında gerçekleşti.

En zoru, kur konusunda tahminde bulunmaktı. Bir ara kur 1,79'a kadar fırlamıştı. Unutmuyorum; bir savaş verdiğimiz bilinciyle aramış, Samanyolu Haber'in gece 23.00 bültenine çıkıp 'Pazartesi 1,80'i aşar, bir daha da bunu rüyanızda bile göremezsiniz, elinizdeki doları satın.' demiştim. Ardından da 'Sular tam durulana kadar dolar 1,70 ile 1,50 arasında birkaç kez gidip gelir, biraz al-sat yapıp kazanmak lazım.' dedik. Bu da aynen dediğimiz gibi gelişti. Gerçi terzi kendi söküğünü dikemez, ancak zaten param da yoktu. 2009'da büyüme, daha doğrusu küçülme konusunda ise yanıldım. Ben, 'Bu kadar kötü bir dünyada yüzde 2-3 aralığındaki bir performans başarı olarak görülmelidir.' demiştim. Bu doğru, ancak ekonominin açıkçası yüzde 7 civarında küçüldüğü bir ortamda kim takar böyle bir yuvarlak yorumu. Tıpkı ilk çeyrek küçülmesi yüzde 15'e yakın gelince Sanayi Bakanı Nihat Ergün'ün 'Yılın tamamında küçülme tek hanede kalacak.' lafının hiçbir kıymetinin olmadığı gibi. Yalnız yılın ikinci yarısından itibaren önce dünyada, ardından da Türkiye'de toparlanmanın başlayacağını ifade etmiştik. Nobel ödüllü felaket tellallığının, V, U, W gibi alfabeden harf yarıştırmının prim yaptığı bir ortamda galiba bu direniş önemslenmelidir.

Artık yerim bitmeden 2010 tahminlerine geleyim. Ancak bu tahminlerimi bir kısıt altında yapacağım: Avrupa'da (hatta bıçak sırtında olan Japonya'da) mali bir çöküntü yaşanmaz ise... Yaşanırsa yaptığım bütün tahminler

boşa çıkar. İster IMF anlaşması olsun isterse olmasın, Türkiye'de dolar geçici olarak 1,60-70 bandını görebilir, ancak burada tutunamaz. IMF anlaşması olursa kur 1,40'ın altına sarkar. Gelişmiş ülkelerin bu sene kolay kolay faiz artışına gidemeyecekleri varsayımı altında ve enflasyonun düşme eğilimini sürdürmesi şartıyla anlaşma olursa faizler biraz daha düşebilir; Türkiye 2010'da yüzde 4-4,5 büyümeyi daha kolay yakalayabilir.

Bir de önerim var. Madem yapılacak işler çok ancak kaynaklar kıt, biz de bir taşla iki-üç kuş vurmaliyiz. Hükümet geçen sene ÖTV ve KDV indirimleriyle daha çok ithalata bağımlı ve istihdam kapasitesi sınırlı sektörleri destekledi. Şimdi istihdam deposu olan, lokomotif niteliğinde yani arka ve ön beslemeleri güçlü, yerli girdi kullandığından cari açığı tetiklemeyecek, üretim arttığından enflasyonun da düşmesine yardım edecek olan inşaat, gıda, turizm ve makine sektörlerini öncelikli olarak desteklemeli, muhakkak paralı askerlik tekrar gündeme alınmalıdır. Ayrıca belli saatten sonra doktorlara özel muayenehane açma izni verilmeli, ancak bunlar lisansa bağlanarak doktorlara satılmalı, gelir Hazine'ye aktarılmalı, muayenehane ücretleri de düzenlenmelidir..

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Türk sanayicisinin gerçek gündemi

İbrahim Öztürk 2010.01.28

TÜSİAD'ın yeni başkanı Ümit Boyner'in 'ilk konuşmasını' altını çizerek okudum ve arşivime kaldırdım. Eski başkanın giderayak yaptığı başarılı konuşmayı ise ben, 'biz yapamadık, sen yap' temennisi olarak selefine iletliğini düşünüyorum.

Mustafa Koç'un okunan mesajı da bir o kadar TÜSİAD'ın yeni bir döneme girdiğine işaret ediyor. Sözler ile fiiller birbirini desteklerse bu yeni duruş Anadolu'da bir güven dalgası oluşur, kurum, değerlendirmeleri dikkatle takip edilen bir ağırlığa ulaşır.

Bana göre TÜSİAD'ın yapması gereken ilk iş, Anadolu sermayesi ile büyük sermaye arasında etkin bir eşleştirme mekanizmasını hayata geçirerek, kabuğunu kırmaya çalışan KOBİ'lerin kalite, dışa açılma ve büyüme sürecine yardım etmektir.

Yönetim kurulu üyesi olduğum İstanbul Japonya Araştırmaları Derneği (JAD) ile, Anadolu sermayesinin kalite arayışı için biz de böyle bir süreç başlattık. Fikrini JAD mutfağında yoğurduğumuz proje bağlamında, Japon sanayisinin tecrübelerini Türkiye'ye taşımak üzere iki senedir işinin 'gurusu', uygulamanın içinden gelen uzmanları, akademisyenleri getirterek işadamlıyla buluşturuyoruz.

Bu süreçte kuşkusuz önemli paydaşlarımız var. Her şeyden önce eğitim seminerlerimiz adını Mitsubishi'den alıyor. Şirket sosyal sorumluluğu bağlamında bize destek veriyorlar. Oluşumun üçüncü önemli ayağını da TOBB'a bağlı Dış İlişkiler Komisyonu (DEİK) oluşturuyor. DEİK de ilgili şehirlerdeki bağlı ve kardeş kuruluşları harekete geçirerek organizasyonda başarılı bir takım oyununun bileşeni oluyor.

'Mitsubishi Eğitim Seminerleri' ilk olarak geçen sene Bursa ve İzmir'den start aldı. Bu sene seminerlerin ikinci halkasını 26 Ocak'ta Kayseri, 2008 Ocak'ta ise Konya'ya kaydirdik. Seneye aday şehir çalışmalarımız sürüyor. Bu seneki tamamımız, 'küresel rekabet koşulları altında üretimde mükemmeliyete ulaşmak, maliyetleri düşürmek ve kârlılığı artırmak' şeklinde. Seminerlerde bizim DEİK'e tekabül eden Japonların ünlü dış ticaret müsteşarlığından (JETRO) da yetkililer vardı. JETRO ve DEİK temsilcileri Türkiye ile Japonya arasında iş yapmanın imkânları konusunda kısa ancak değerli bilgiler verdiler.

Bendeniz, Türk işadamlarının acilen terk etmesi gereken 'beş kötü kültürden' ve derhal farkında olması gereken 'dört acil görevinden' bahsettim. Ve konuyu seminerlerin ana konuşmacısı Prof. Yoshiro Monden'e bıraktım. Prof. Monden, Tokyo yakınlarındaki Mejiro Üniversitesi'nde öğretim üyesi ve Toyota kalitesinin oturmasında emekleri olan bir birikimin sahibi. Kayserili belli ki dinleme ve anlama kıvamını çoktan tutturmuş. Dolu olan salon beş saat boyunca nefes almadan dinledi, sorularıyla bizi terletti. Bir önceki gün Kayseri Genç Sanayici ve İşadamları Derneği'nin (GESİAD) konuğu olarak verdiğim konferansa gelenler bu seminere de geldi.

Kayseri bir dünya şehri olma konusunda doludizgin yoluna devam ediyor. Dünyaya gidiyor, görüyor, merak ediyor, projelendiriyor ve tereyağından kıl çeker gibi suhuletle hayata geçiriyor. Şehrin en büyük iki artısı Kayserililik bilinciyle şehrine vermekten geri durmayan sanayicisi, ikinci olarak da hayran kaldığım pozitif kişiliği ve pratik, iş bilen akıllı ile Belediye Başkanı Mehmet Özhaskeki. Her tarafı proje dolu. Ancak bunun kadar önemli olan da bunları şehrin halkıyla beraber başarabilme kapasitesi. Şehirde tam bir takım oyunu kurmuşlar.

Konferans sonrası 30 kadar genç girişimci ile sohbet ettim. Hepsi de üniversite mezunu ve lisan biliyor. İkinci ve üçüncü nesil, mirası alıp çok ötelere taşıyacak. Kazanırken kılı kırk yaran Kayserili, şehri ve her yerdeki hayır işleri için paranın gözünün yaşına bakmıyor. Kazanıyor, ancak paranın esiri olmuyor. Zengin ve şükreden bu insanlar, kazancını halkın nezdinde meşrulaştırırken, Hakk'ın nezdinde de bereketlendiriyor. On ayda hayata geçirilerek rekor kıran Melikşah Üniversitesi'nin hikâyesi de böyle. Şimdi iki üniversite daha yolda. Otobüs kalkar gibi İstanbul'dan uçak var.

Yeter ki kendi evlatları tarafından kafeslenmesin balyozlanmasın, Anadolu insanı kaderine sahip çıkacak.
i.ozturk@zaman.com.tr

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Ortaklık nasıl kurulur, nasıl sürdürülür? (1)

İbrahim Öztürk 2010.02.01

Adrenalin yapan ancak faydasız konu çok. Örneğin size birtakım askerlerin hava akımıyla, yani enerjisiz çalıştığını iddia ettikleri 'Erke dönengeci' kuyruklu soğuk savaş dönemi yalanından bahis açabilirdim.

Yaşadığımız büyük devranı ve resmi sektirip, 'armudun sapı, üzümün çöpü' sebeplerle hükümeti neden yerden yere vurmadığını merak edenlere, Kafes ve Balyoz Partisi'nin (KABAP) ekonomi programından bahseder, her iki fanilasından birini 'Milli Seferberlik Emri' mucibince paket yapıp bir kenara koymalarını salık verebilirdim.

Ancak armudun sapı da, üzümün çöpü de taliplilerin olsun, işadamlarına yönelik 'kral çıplak yazılarına' devam edeceğim. Uzun süredir üzerinde düşündüğüm ve dikkatleri çekmeye çalıştığım 'ortaklık ve işbirliğine dayalı rekabet' faslını açıyorum. Konuyu gündemime getirmeye sebep olan iki gelişmeden bahsederek başlayayım. Lüleburgaz İşadamları Derneği (LİAD), geçen hafta 'küresel rekabet için işbirliği ve ortaklık' konusunu seçince süreç başladı. Derneğin önceki başkanı genç girişimci Dursun Akdağ, Konya ve Lüleburgaz'da kurduğu dört ayrı ortaklığa dayalı organize hayvancılık projesini başarıyla oturtup, AB'nin yeşil bayrağını kapıp, sektörde dünyada en iyi ne varsa hepsini yakalayınca, dernek de ortaklık bahsini ilçenin gündemine oturtmaya karar vermiş. Akdağ'ın çok eski olmayan geçmişte 'ak saçlılar' tarafından 'deli mi nedir?' diye sepetlendiği günleri de biliyorum. Derler ya, 'gençliğin enerjisi, eskinin tecrübesi'. Korkarım dünün tecrübesi bugünün dünyasında fırsat değil, ayak bağı. Artık slogan farklı, 'gençliğin enerjisi, devranın bilgisi'.

Kısa sürede üçüncü gidişimde gördüm ki, dernek ilçeyi harekete geçirmeyi fazlasıyla başarmış. Güven erozyonu sebebiyle insanımız kendisine iyilik yapanlara önce çelme takıyor, bin-bir kulp uyduruyor. Bu doğru.

Haksız da sayılmazlar. Kaç yalancı fecrin arkasından ahuzar eylemiş, kendi evlatları tarafından iç sömürge muamelesine tabi tutulmuş, aşağılanmış. Şimdi karşısına gelenleri önce sıkı bir sabır testinden geçiriyorlar. Lakin, bu zorunlu acıları göze alıp güven verdiğinde, halkımız kimseyi yarı yolda koymuş değil. Çünkü mayasında yaşamaktan çok yaşatmak aşkı olan bir başka millet göndermedi kader! Geriye gitmeye ne gerek, kendi çocuklarından esirgediği minik paralarla yetiştirip bugün bir Anadolu kasırgasına döndürdüğü nesil var ya. Söz burada bitiyor, belimiz iki büklüm önlerinde diz çöküyoruz. Tarihte bir ilk yaşayacağız. Gurbetten dönen çocuklar, kendilerini büyütenlerle kader ortaklığı içinde yola düşmüş, 'şimdi de senin kazanma vaktin gelmiştir, bu yolda asla yalnız yürümeyeceksin' demektedir.

Ortaklık yazmamın ikinci sebebi, yurtdışında gördüklerim. Evliya Çelebi gibi yaptığım gezilerime bu hafta Ukrayna'da Kiev, Donetsk hattında üç konferansla devam ettim. Kiev'de Türk-Ukrayna İşadamları Derneği ile Diyalog Avrasya (DA)'nın düzenlediği toplantıya 150'yi aşkın işadamı gelmişti. Kriz, yurtdışındaki insanımızı savurmuş. Çoğu kez dışa açılmayı, ortaklığı, işbirliğini beceremediği için, yani küçük düşünüp 'parayı bölüşmem' dediği için yem oluyorlar. Derneğin Yönetim Kurulu Başkanı ve Ukrayna'daki işadamlarımızın yüz akı Ercan Bekar ile DA Eşbaşkanı Harun Tokak'ın bu büyük 'abilik'leri bir milletin kolektif hatırasından silinmeyecek. Kiev'deki çiçeği burnunda yeni büyükelçimiz Ahmet Bülent Meriç, bu büyük takım oyununun önünde yürüyenlerden. Ortaklığa giden yolda ilk ders; büyük bir iradenin bizi zorladığı bu kader ortaklığını fark etmektir.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Ekonomide hamleler doğru, çıkış yakın

İbrahim Öztürk 2010.02.04

Ekonomistler iyimser, kötümser, bir de kendini riske etmeyip 'temkinli iyimser' olmak üzere üçe ayrılıyor.

Bendeniz iyimserler arasındayım. Ancak Polyannacılık oynuyor değilim. Analize dayanıyor. Ekonomi büyük oranda psikolojinin sırtında giden bir alan. Kararlarımız beklentileri yansıtır. Krizde halkın tercihi 'çöküş yönünde' şekillendirildi. Sadece kârdan zarar eden şirketler ve bankalar gözünün yaşına bakmadan insanımızı kapının önüne koydu, beklenti bozuldu, tüketim kesildi. Evine dönenlere yerel seçimden sonra dalga geçer gibi 'ne evde pinekliyorsun hadi alışveriş yapalım' dediler. Kim dedi? İşten atanlar. Ne zaman? Krizden sekiz ay sonra. Bu bir çökertme operasyonu idi. Yol ayrımında bekleyenler bakışını millet endazesinde netleştirmek yerine Ergenekon şaşılığına kapıldılar.

Biz ise 7 Aralık'ta 'bu dalganın sırtına binebiliriz' diye bir dizi öneride bulunduk. Hükümet risk alarak bunların çoğunu yaptı. Sorunları çözmedik, yapmaya hazırlıklı hale geldik. Açıklanan Orta Vadeli Program ile krizde bozulan mali dengelerin, hangi politika araçları ve hangi takvime göre düzeltileceği gerçekçi bir şekilde ilan edildi. Açıklanan bütçeyle bunun altı dolduruldu. 2010 yılı borçlanma programı ve nihayet son aşamaya gelen Mali Kural ile özel sektörün önü açılacak. Zaten fasit daireden çıkılıp süreç bir defa başladığında, hazır büyük bir faiz, kur, cari açık, enflasyon baskısı yokken- ki bunlar bir çıkış için son derece önemli- büyüme ortamında birçok yara kendiliğinden kapanacak.

Nitekim Türkiye'nin kredi notunu artıran dört başlıca derecelendirme kurumundan üçü işte tam da bunlara bakıyor. Çıkış stratejisini hazırlamak her şeyi çözmek anlamına gelmiyor ancak strateji olmadan da çıkış olmaz. Esasen stresli ortamda birçok iktisat politikası aracı çalışmaz. Örneğin 'likidite tuzağı' tam da böyle bir şeydir. Faiz sıfıra gelmiştir, hatta 1990'lı yıllar boyunca Japonya'da olduğu gibi, borç alana üstüne bir de

promosyon vermeye hazırsınız ancak buna rağmen kredi kullanan ve tüketen olmaz. Dağın tepesinden Endülüs'ün yanışını seyretmek gibi bir duygu.

Dünyada şimdi neredeyiz? 12 Kasım'da '... ikinci kriz dalgasına doğru' şeklinde yazarken büyük ekonomilerin reformdan kaçmasından ve ikinci balon ekonomisinden korkmuştum. Ancak beklediğim tepkiler geliyor gibi. 2009'da G-20'nin misyonu yangını kontrol altına almaktı. Bu sene Davos Zirvesi gösterdi ki, 2010 yılındaki esas misyon başta finansal piyasalar olmak üzere düzenleme ve denetleme mekanizmasını hayata geçirmek olacak. Nitekim Obama sandıktan baltayı çıkardı. Bankalara 'artık yanlıştan dönüş süreci başladı, toparlanın' diyebildi.

Başka gelişmeler de var. Krizde Asya büyümeye devam etti. ABD'de son çeyrek büyümesi yüzde 5'i aştı. İstihdam ve üretim cephesinden iyi haberler geliyor. ABD, dünya ekonomisinin yüzde 20'den fazlasını tek başına oluşturduğuna göre, nasıl ki krizde payımızı aldık, çıkışta da alacağız. Emtia fiyatları toparlanırken bu sene Rusya ve Brezilya da büyümeye başlayacak. Bütün bunlara bakarak IMF dünya büyüme oranını yüzde 3'ten yüzde 3,9'a çekti. Bunun anlamı Türkiye'nin yüzde 5 büyümeyi yakalayabilecek durumda olması.

Bizde ise hükümet hem çıkış stratejisini açıklayıp dünyanın dikkatini üzerine çekti, hem de stres azaldıkça ilave adımlar atıyor. KOSGEB şu benim meşhur 'ortaklaşa rekabet ve ortaklıklar' çağrımı duymuş gibi teşvikleri buraya kaydırıldı. Keza şu büyük alışveriş merkezleri yasasının çıkmaması nedeniyle 'hükümetin içine George Soros mu kaçmış?' diye işkilleniyordum. Nihayet bu da çıkıyor. İlaç gibi gelecek. Hükümetten inşaat, gıda, turizm, makine, tekstil alanında bir paket çıkartmasını beklerim. Az taşla çok kuş vurmak üzere. Ancak hükümetin Tekel işçilerine pabuç bırakmaması gerekiyor. KİT'ler üzerinden bir ülke kaç kez çökertilecek ki!

Sinirlerimi tamir etmek üzere sizden bir süre izin istiyorum.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Bir şehir efsanesinin sonu

İbrahim Öztürk 2010.03.11

Yıllık izin hakkımı artık burada kesiyorum. Daha fazla dayanamayacağım. Ancak döndüğümde üzümlere gördüm ki 'aslında hiçbir şey kaçırmamışım.' Evet, nerde kalmıştık?

Birilerinin 'IMF ile anlaşma için geriye sayım başladı' dediği yerde biz çıkıp 'IMF anlaşması yapılmayacak, hesaplarınızı buna göre yapın' demiştik. Öneme binaen konuyu biraz baştan alalım. 2008 yılının son çeyreğinde ABD'de kriz derinleştiğinde Alman bankaları, uluslararası derecelendirme kuruluşları ve tabii ki onların yerli 'işbirlikçileri' 'battık, bittik' diye devreye girdi. 'Krizle gelen hükümet krizle gider, Ergenekon yaşar, biz de kolay kazanca geri döneriz' stratejisine döndüler. Söylentiye göre 2009 yılı sonu gelmeden Türkiye dış açıklar ve borçlarını döndürmede yaşanacak sıkıntılar sebebiyle iflasını açıklayabilir, devlet ve şirketler batabilirdi. Bu hem bir 'korku' hem de bazı çevrelerde ibret vericidir ki bir 'temenni' idi. Biz ise bu şartlarda zaten IMF anlaşmasının işe yaramayacağını ifade ettik. Öyle ya, güç Türkiye'den yana olduğu halde kendi çocukları tarafından alelacele 'hasta adam' olarak ilan edilerek IMF'nin kapısına konulan bir ülkenin, böyle bir anlaşmadan hiçbir sonuç alamayacağı açıktı. Zira IMF gelişmiş ülkelere ne öneriyorsa, şartlı kredi ile Türkiye'ye tersini dayatacaktı. Daraltıcı para ve maliye politikaları uygulatacaktı. Bu uygulama sadece elinde bolca devlet kâğıdı bulunduranların kârını şişirirdi. Zaten IMF anlaşması Türkiye için değil, büyük yerli ve yabancı firmaların desteklenmesi için kullanılacaktı. Tarihin kâr rekorunu açıklarken bile timsah gözyaşları dökmekten geri durmayan bankalar desteklenecekti.

Ayrıca göreceli olarak Türkiye 'en iyi durumdaki' ülkelerden biri idi. Gerçekten de o dönemde bütçe açığı düşük (yüzde 2), kamu borçları Avrupa'da açık ara en düşük (GSYH'nin yüzde 40'ı kadar), bankaların durumu harika, şirketlerin kısa vadeli borçları da abartıldığı kadar yüksek değildi (kaldıraç oranları yüzde 50). Ayrıca borçlu şirketlerin hepsi 'yerli' olmadığı gibi, yerlilerin yurtdışından kendi kendilerine verdikleri borçlar da vardı. Ki bunun miktarının 40 milyar dolar civarında olduğu Merkez Bankası tarafından açıklandı. Başbakan 'Teğet geçecek' derken aslında bunları kastetmişti. Öyle de olduğunu görüyoruz.

O dönemde hem IMF heyetinin hem de başka vesile ile ABD'lilerin yüzüne karşı söyledim: Yanlışları düzeltilecek, kontrol altına alınacak ülke Amerika. Kendini de dünyayı da batırdı. IMF'ye en çok da ABD'nin ihtiyacı var. IMF'cilere 'Neden bize yaptığınız önerileri ABD'ye yapmıyorsunuz?' diye sordum. Cevap yok tabii! Meğer parayı verenler yanlış da yaparmış. IMF, hiç de zannettiğimiz IMF değilmiş. İşte görüyorsunuz Yunanistan tahterevallı gibi inip çıkıyor. AB, 'IMF'yi yaklaştırmayın' diyor. Merkel-Sarkozy çifti 'Gerekirse AB için bir para fonu kuralım' diyor. Asya ülkeleri de aynı yolda. IMF uşaklarına 'kapak olsun'!

Konuyu değerlendirmeye yarın da devam edeceğiz.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

2010'da IMF'ye neden ihtiyacımız yok?

İbrahim Öztürk 2010.03.12

Türkiye IMF olmadan 2010 yılında zorlanır mı? Piyasalar birkaç konuda endişesini paylaşıyor. Birincisi IMF olsa idi Türkiye mevcut büyüme beklentisini (% 4-5) aşarak % 6'yı yakalayabilirdi.

Şimdi hem büyüme düşük kalacak hem de büyüme nasıl finanse edilecek? Bununla bağlantılı olarak ödemeler dengesi krizinin çıkmasından korkuluyor. Üçüncü olarak 50 milyar dolarlık bütçe açığı hedefi var. Bu da neredeyse yeniden borçlanılarak kapatılacak. Yani ödünç alınabilir fonlar üzerinde baskı olacak. Özel sektör kaynak bulmakta zorlanacak. Dört, enflasyonda yukarı yönlü hareket eğer kalıcı olur da beklentiler bozulursa hem Merkez'in hem de Hazine'nin faizleri artacak, ki elinde yüklü miktarda tahvil bulunduranlar bu durumda zarar yazacak. Beş, bir de dışarıda işler bozulur da ikinci dalga gelirse (AB ve Japonya sıkıntılı) Türkiye çıpasız yakalanacak.

Bunlara sırasına göre cevap arayalım. Türkiye'nin emanet para pompalanarak suni büyümesi yapılması gerekenleri gölgeler. Bilhassa "emanet ve kolay para" içerideki tasarruf saiklerini öldürmekte ve ikame etmektedir. Bağımlılık sendromu oluşmakta ve sürekli koltuk değneği istenmektedir. Keza IMF mimarisine dayalı büyümenin istihdam sorununu çözmediği de görüldü.

Öte yandan 2010'da cari açık ve içeriye girecek kaynak miktarı konusunda da 'yanlış hesap' var. 2009 için de bu konuda çok başarısız tahminler yapıldı. Örneğin 2009'un sonunu göremeden Türkiye iflasını ister dendi. Koca koca 'prof-yazarlar' ile bankaların 'okumuş çocukları' 50 milyar dolar cari açık verileceğinden dem vururken biz 'hatırınız için 20 milyar dolar diyelim ancak 10 milyar civarında olur' dedik. Nitekim 13,8 milyar dolar oldu. Şirketler ve bankalar tarihi trendlerine yakın bir düzeyde borçlarını başarıyla döndürdü. Dahası tarihte ilk defa büyük bir kriz ortamında reel faizler % 8'den 2-3'lere düştü. MB de en çok faiz indiren banka oldu.

Bir kere enerji-emtia fiyatları mevcut kurguda enflasyonu ve cari açığı tetikleyici değil. Ayrıca üretim açığı olduğundan talep cephesinden de bir enflasyon baskısı yok.

Kurdaki düzey nispeten ihracatın lehine olduğundan, ayrıca ihracatın dönüşümü bağlamındaki nefes kesen hamleleri nedeniyle ihracat toparlanması da hızlı olacak. Keza turizm gelirleri de daha iyi olacak. Cari açığa neden olan yaklaşık on sektörde içeride üretimi teşvik edecek 'büyük projeler' bazlı teşvik paketi artık rağbet görüyor. Buradan da sermaye girişleri hızlanacak. Yani 2010'da 20-25 milyar dolarlık bir cari açık olacak. Türkiye bunu rahatlıkla kapatacak.

Kriz ortamında ülkeleri birbirinden ayırıştıran en önemli parametre olan finansal istikrar kamuda, bankalarda ve reel sektörde göreceli olarak iyi. Kamuda bütçe açığı hedefi büyük ihtimalle hedefin altında 40 milyar TL civarında gelir. Zira 2010, enerji, limanlar ve şeker fabrikaları bağlamında özelleştirme yılı olacak. Kamunun borç döndürme oranı % 90'lara gerileyebilir, piyasada zannedilenden daha çok kaynak kalabilir. Kriz sonrası için Orta Vadeli Program ve yol haritası açıklanmış ve 'öngörülebilirliği' artırmış. Derken bütün bunların bileşkesi olarak dünyadaki başlıca dört derecelendirme kurumu istemese de gasp ettikleri hakkımızı teslim etmek zorunda kalmışlar.

Bu şartlarda IMF anlaşması yaparak içeriye büyük bir miktar kaynak sokmak, sıcak parayı tetiklemek aslında 'piyasa bozucu etkide' bulunmaktan başka işe yaramayacak. Madem hükümet kimseye 'kur garantisi' veremiyor, o halde anlaşma yaparak 'piyasa bozucu' davranışlarda da bulunmasın.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Hangi 'şapkayla' yazıyorum?

İbrahim Öztürk 2010.03.15

Devlet Bakanı ve Başbakan Yardımcısı Ali Babacan, son bir haftadır çeşitli platformlarda yazarlara 'hangi şapkalarıyla yazdıklarını' soruyor.

Patron müşaviri, banka yönetim kurulu üyesi, şirket danışmanı, eski bürokrat, cunta kankası, IMF şakşakçısı, ajan-muhbir, provokatör! Yoksa bağımsız ahlaklı bir kişi olarak mı?

Bu çağrıya pek kimse cevap veremedi? 'İlk taşı hiç günahı olmayan atsın' dense taş atacak adam kalmaz. Aynı soruyu cübbelerini giyip cuntacıdan brifing almak için birbirinin üzerine basan 'hukukçulara', 'ordu göreve' pankartı ile Anıtkabir'in yolunu tutan üniversite profesörlerine sorsak acaba ne cevap gelir?

Ahlaki açıdan Ali Babacan'ın çağrısını karşılıksız bırakamam, ben hangi şapkayla yazıyorum? Kendimi 'muhafazakâr demokrat' olarak tanımlıyor, Zaman Gazetesi'ne akademisyen kimliğim ile dışarıdan yazı yazıyorum. Bir süredir MÜSİAD'ın ekonomi başdanışmanlığı görevini sürdürüyorum. Daha yeni Türkiye İhracatçılar Meclisi'nin (TİM) de danışmanlarından biri olarak göreve başladım.

Bana sorarsanız yaptığım en büyük faaliyet akademik ürün vermek ve Anadolu'yu karış karış dolaşarak bizi besleyip bugünlere getiren büyük iradenin, yeni bir dünyanın eşiğindeki zorlu yürüyüşünde yanında yer almaktır.

AK Parti'nin, birtakım eksiklerine rağmen Türkiye'yi siyasi tarihimizde eşi görülmemiş derecede iyi yönettiğini, rahmetli Özal'dan sonra gerçek manada 'kral çıplak' diyen Recep Tayyip Erdoğan'ın liderlik çıtasını alıp çok yukarılara taşıdığını, bundan sonra liderlik kalitesinin kendisiyle kıyaslanacağını düşünüyorum. Eksiklerini de vicdanlı bir bilim adamı olarak yapıcı bir şekilde, gerekli önerileri de sıralayarak yapıyorum. AK Parti'den hiçbir beklentim ve çıkar ilişkim yok. Zaten siyasete girmeyeceğimi de ilan etmişim.

Zaman'da yazmadan önce, hatta AK Parti yokken de fikirlerimi her platformda açık ve seçik ortaya koydum. 28 Şubat'ın en acı veren günlerinde, evimi geçindiremezken, dışarıdan ders verip rızkımı kazanayım derken kışlaya döndürülen, bilim yapılmayan özel üniversitelerden şantaj ve baskı ile kovuldum. Bunlardan biri de alacağıma el koyan Bedrettin Dalan'ın Yeditepe Üniversitesi'dir. Dalan 'firarda' ben buradayım. Bedelli askerlik yaparken 3000 kişinin huzurunda 'oğlunun tabutuna kapanan gazi anasının örtüsü, garnizondaki düğününe gelince tehdit oluyor' diye çılgık attım.

Hiçbirinin dünya görüşüne bakmadan öğrencilerimi bana emanet edilmiş nadide çiçekler olarak görüp, ayaklar altında kalmasını engelleyip, ülkem in geleceğine armağan etmeyi, bu fani ömürde biricik varlık gerekçem olarak gördüm.

Yazılarımı takip edenler benim 'hangi şapka ile yazdığımı' düşünüyorlarsa tam da o şapka ile yazıyorum. Yelkenlerimi konjonktür rüzgârı değil, bu toprağın büyük mirası ve ebediyet firakı dolduruyor.

Yazılarımdan birkaç örnek aktarıp bu 'şapka' meselesini, 'hesap verme' işini bitireyim. 'Türkiye batıyor, vâsi bulunsun, IMF kayyum olarak atansın' denirken, buna direndik ve kazandık. Türkiye 2009'un sonunu getiremez, dolar 3 TL olur denirken, gecenin köründe canlı yayınlara koşup, 'dövizinizi satın, elinizde kalmasın' dedik, öyle oldu. 'One minute' olayında 'İsrail bizi yer' diye korkan yatırım danışmaları müşterilerine ne diyeceğini şaşırırken ben, 'İsrail özür diler, iş tatlıya bağlanır, ortalığı germe, müşterileriniz satmasınlar' dedim, öyle oldu.

Balyoz operasyonunda 'bu sefer kaos kesin, satın' furyası başlattılar. Ben yine 'büyük resme bakın, bazı yargıç, asker, medya, siyasetçi dirense de bu devletin bir kararıdır. İki güne kalmadan işler oturur' dedik, öyle de oldu.

'Eyvah IMF olmadı, Borsa çakılır, faizler fırlar' dendi. 'Tersi olur' dedik. Hafta sonu Hazine ihalesine beş kat teklif geldi, dolar türünden faizler tarihin en dip noktasına düştü, Borsa yükseldi, döviz geriledi. Tahmin ve öngörülerimiz bu kadar tutsa da adeta sokaktan adam çağırıp görüş alan sözde 'ekonomi kanalları' bizi oralara sokmaz, ben de gitmem.

Benim odamın duvarında 'cıbıldak' bir tarla çocuğu resmi vardır. Yazılarımı bir dua niyetine onun geleceğine postalarım.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Vay canına!

İbrahim Öztürk 2010.03.18

12 Mart'ta yazdığım '2010'da IMF'ye neden ihtiyacımız yok?' başlıklı yazıdaki bir öngörü şöyle idi: Bütçe açığı büyük ihtimalle 50 milyar TL'lik hedefin altında 40 milyar lira civarında gelir.

Zira bir yandan ekonomi büyüdükçe vergi gelirleri artar, öte yandan 2010 enerji, limanlar ve şeker fabrikaları bağlamında özelleştirme yılı olacak. Bir de yapılacak ilave tasarruflar ile kamunun borç döndürme oranı yüzde 99,5'lik hedefin çok altında yüzde 90'lara gerileyebilir, piyasada zannedilenden daha çok kaynak kalabilir.

Nitekim önceki gün açıklanan verilere göre ocak-şubat bütçe açığı yüzde 50 oranında azaldı. Kuşku yok, yıl sonu tahminim tutacak. Hazine'nin başarılı müsteşarı İbrahim Çanakcı önceki gün Londra'da nisan ve mayıs aylarına yönelik borç döndürme tahminini yüzde 80 ve 60 olarak açıklayınca gösterge faizi yüzde 9,21'den 9 bandına geriledi. Yani iyi bir beklenti idaresi yapıldı.

Bu vesile ile 'beklenti' idaresinin önemine bir kez daha işaret edelim. Hükümet inandırıcı olsun diye hedefler koyarken temkini elden bırakmıyor. Ancak temkinin 'aşırısı' da zararlı. Zira kendi elinizle aktörlerin olumlu beklenti oluşturmalarını engellemiş oluyorsunuz!

Hatırlanacaktır, Orta Vadeli Program'ı (OVP) yorumlarken 'Sadece gerçekçi değil, çok temkinli, Türkiye OVP'nin her sene daha üstünde bir performans sergileyecek.' demiştim. Hâlâ aynı kanaattemim. Gelinen konjonktür ve altyapımız buna müsait. Böylece piyasa aktörlerine yön vermiş, dedikodu yazarlarının önünü kapatmış oluruz.

Son olarak, insana pes dedirten bir iddia daha ortaya atıldı. 'Türkiye IMF ile anlaşma yapmadı, çünkü yüzünü Batı'dan çeviriyor' dendi. Yani IMF anlaşmasını da becerip şu meşhur 'eksen kayması' jurnaline eklemlediler ya, okurlarımdan edep etmesem 'çuş' derdim.

Ancak olsun, böylece beyinlerindeki bir habis uru daha sergilemiş oluyorlar. Meğer, IMF'den bizi 'şartlı' borçlandırıp dış politikamızı, milli çıkarlarımızı ipotek altına almak, başımızda bir vâsi, bir kayyum olarak tutmak istemişler. İlginçtir, 2008 sonbaharında konuyu Başbakan'ımıza arz ettiğimde 'Kriz ortasında zor bir öneri, ancak IMF'den kurtulmak için son şansımız' demiştim. Zaman zaman benim bile kafam karıştı ancak o asla sendelemedi. Liderlik böyle bir şey.

Açıkçası artık hükümeti alıştıkları gibi maymuna çeviremiyorlar. Allah rahmet eylesin ancak, öyle hastane odalarına mahkûm ederek ülke yönettikleri bir başbakan yok. Keza, Merkez Bankası (MB) ve Hazine gibi işinin ehli ekonomi kurumlarını kendi çıkarları için manipüle edemiyorlar. Evet, belki ayakkabılarıyla yatak odasına kadar girmek yerine benim gibi, halkımız gibi ayakkabılarını kapı eşiğinde çıkaran bir MB başkanımız var; ancak gece yarısı dolar alıp millet uyurken devalüasyon yapıp cebine de indirmiyor.

Doğrusu bu kurumlar en zor dönemlerde tarih yazdılar, benzer ülkelere işin nasıl yapılacağını göstermek üzere 'know-how' bile ihraç ettiler. Bu da tarihimizde bir ilk. Yine BDDK ve TMSF gibi denetim ve gözetim kurumları güvenilir ve bilgili kadroların elinde. Bu şartlar altında 'içeriden bilgi aparıp yazarlık yapma' uyanıklığı da sökmüyor. MB'nin başına yapılacak masum bir atamanın neden bir anda 'rejim krizine' döndürüldüğünü anlıyorsunuz, değil mi? Bu durumda 'medet ya cunta, IMF, hatta Deutsche Bank' demekten başka çıkar yolları kalmıyor.

Türkiye'nin elitlerinin halka karşı içeride cuntaya, dışarıda ABD-Batı sopasına sarılmasından biz 'genç siviller' acayip rahatsız oluyoruz.

Alışmışlar, davul halkın seçtiği hükümetlerde, tokmak oligarşinin şişman kedilerinde olacak.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Bakan Zafer Çağlayan mı, Merkez Bankası mı haklı?

İbrahim Öztürk 2010.03.22

Devlet Bakanı Sayın Zafer Çağlayan, çok emek verdiği Türkiye'nin Yeni Dış Ticaret Stratejisi'ni (YDTS) ilgili tüm paydaşlarla her mahfilde paylaşıyor. Bakan Çağlayan sistematik ve verilere dayalı çalışmayı çok seviyor. Sanayici ve girişimci olmak hem entelektüel olmayı hem de matematik sevmeyi gerektirir.

Rahmetli Adnan Kahveci ve şimdi de Ali Babacan yine böyledir. Bu mektepli tavır bizim siyasetçi geleneğimizde pek yoktur. Yuvarlak hedefler, hamasi ve afaki yorumlarla işler 'idare' edilir. Çağlayan, Sanayi Bakanı iken de Türkiye'nin ilk defa diyebileceğimiz Sanayi Girişimci Envanteri'ni çıkarmıştı.

Yeri gelmişken yazmadan edemem, Türkiye'nin içinden geçtiği dönemde icraatçı bakanlıkların merkezinde Sanayi ile Tarım Bakanlığı olmalı. AK Parti bu iki bakanlığı hakkıyla aktif hale getirip insanımızın nefessiz kaldığı bir dönemde devreye sokamadı. Başbakanımız bence bu durumun farkında. Ancak müdahaleler gerekli hareketi bir türlü getirmiyor.

Bakan Çağlayan yeni bakanlığında yine çok büyük gayretler sarf ederek Yeni Dış Ticaret Stratejisi'ni çok değişkenli 'aktörler ve faktörler' çalışması yaparak oturttu. Böylece Cumhuriyet'imizin 100. yılı olan 2023'e doğru orta vadeli yol haritamızı görmüş oluyoruz. Zaten planlı çalışma kültürünü, iş modelini bir defa oturttuğumuzda gerisi gelecektir. Önemli olan bu kültürü kıyısından köşesinden yakalamış olmak. Bu çalışmaları umarım işadamlarımız dikkatle izliyordur.

Öte yandan Zafer Çağlayan gittiği her yerde lafı döndürüp bir şekilde Merkez Bankası'na getiriyor. Önceki gün de Yeni Dış Ticaret Stratejisi'ni anlattığı Türkiye İşadamları ve Sanayiciler Konfederasyonu'nda (TUSKON) Merkez Bankası'na acayip yüklenmiş. 'Ülkemizi ithalat üssüne çevirdiği için Merkez Bankası'na ödül versinler' mealinde ağır ifadeler kullanmış. Merkez Bankası bunu nasıl yapmış? Cevap hazır; 'yüksek faiz-düşük kur politikası izlemiş, ithalat içeride üretmekten daha kârlı olmuş.' Birçok yapısal sorunun olduğu, dışa açık bir ekonomide her şeye bu kadar basit ve tek faktörlü açıklamalar getirme ve bir günah keçisi bulma eğilimi çok tehlikeli.

Önümüzdeki dönem, gelişmelere paralel olarak Merkez Bankası'nın mecburen faizi atırmak zorunda kalacağını hesaba katarsak, belli ki bu tartışma yine alevlenecek. Konuyu detaylı ele almakta fayda var. Bir kere benzer ülkelere nazaran Türkiye'de TL'nin göreceli olarak değerli kaldığı çok açık (Şekil 1).

Ancak bunun için ileri sürülen 'yüksek faiz-düşük kur' iddiası doğru değil. Krize kadar bu bolca söylendi. Tamam ancak krizde Merkez Bankası 10 puanı aşan oranda dünyada en çok faiz indiren banka oldu. İlk defa bir likidite krizinin ortasında bütün kategorilerde diğer bütün faiz oranları da büyük bir hızla düştü (Şekil 2).

Uzun vadeli bono faizleri ilk defa yüzde 10 direnç bölgesinin altına indi. Reel faizler bugün neredeyse negatif noktasında. Ve bütün bunlara rağmen geldiğimiz aşamada TL'nin değer kaybı çok sınırlı kaldı. Artık şu 'yüksek faiz-düşük kur' ezberini bozun. 2009'da yüzde 41 artan bizim borsa Çin'den sonra ikinci oldu. Her kategoride Türkiye'nin risklilik göstergeleri (EMBI+Endeks ve CDS) bütün ülkelere açık ara düşük. Çünkü Türkiye'ye dünya son yıllarda artık sadece kısa vadeli sıcak para-faiz ekseninde bakmıyor. 2008'de sıcak para girişi sıfır, 2009'da net çıkış olmuş, sesim geliyor mu?! Yabancılar çoktan başka ve uzun vadeli getiri kategorilerine odaklanmış durumda. TL'nin değer kazanması, dünya sistemi içinde Türkiye'nin uzun vadeli büyük fırsatları sebebiyledir. Ve Türkiye'yi bu kıvama getirmek öyle kolay olmadı.

İşveren ve sendikalar, artık reform konusunda uzlaşmalı

İthalatın birçok sektörde içeride üretmekten daha kârlı olduğu gözlemyse doğru, buna itirazım yok. Ancak çözüm için ileri sürülen adres yanlış. Zira bunun kurdan kaynaklandığı görüşü bir bilimsel çalışmaya dayanmıyor. Tam tersi elde var olan çalışmalar çok farklı söylüyor. Yeni dönemde Türkiye'de çağın çeperlerindeki sektörler lokomotif oldu. Bunlar için içeriden yüksek kalitede süreklilik arz eden girdi temini pek mümkün olmuyor. Bunu içeride üretirmek gerek. İşte hükümetin son verdiği bilhassa 12 büyük sektördeki teşviklerin nihayet bu konuda bir ivme meydana getirdiği anlaşıyor. Devamında da yatırım ortamı geliştirilmeli, makro istikrar korunmalı, ticaret kanunu ve emek piyasası reformu gibi ikinci nesil reformlar

yapılmalı. Burada ise adres hükümet değil, işverenler ve sendikalar. Buyursun bir araya gelsin ve bir defa olsun ülke çıkarları için anlaşıp hükümete 'biz anlaştık, gerekli yasal düzenlemeyi yap' desinler.

Esasen Bakan Zafer Çağlayan'ın yaptığı sunumlarda da (2000'li yılları kapsayan biraz eski bilgi kullanıyor) Türkiye'nin halen düşük-orta teknoloji sektöründe uzmanlaştığı, bu sektörlerin özelliği ya göç etmeleri ya da kıran kırana bir fiyat rekabetine maruz kalmaları olduğu açıkça ifade ediliyor. Emek yoğun ve düşük katma değerli sektörleri ise hiçbir kur kalkanının Çin'den koruyabileceğini zannetmiyorum. Türkiye'yi kur üzerinden buna zorlamak başka daha tehlikeli yan etkilere sebep olur. Türkiye'de tek dert sadece ihracatçılar olmadığı gibi, ihracatçılar da kendi içlerinde kur-faiz-enflasyon konularında hiç de tek bir görüş sahibi değiller.

Mesele yeterince açık, ancak çözüm çok emek gerektiriyor. Türkiye yapısal dönüşümünü tamamlamalı. Yani sektörel ve girişimcilik dönüşümü şart. Bir de Türkiye'nin tek başına pek bir şey yapamadığı Çin-Hindistan faktörüne bir neşter gerekiyor. ABD-Çin hattındaki gerilim daha yeni başladı. Ancak Amerika'nın elinde muteber bir koz yok.

Devran zor diye, attan kızıp semere vurmanın bir manası yok. Ekip çalışmasıyla, kader birlikteliği içinde, ortak sorumluluk anlayışı ile bu deveyi güdeceğiz.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

İşsizlikte 'model' tartışması

İbrahim Öztürk 2010.03.25

İşsizliğin çözümü için herkes bir arayış içinde olsa da kimin ne dediği tam anlaşılmıyor. Çoğu kez fil, hortumundan tarif ediliyor.

Şikâyetler ve rakamlar sular seller gibi ama iş sorumluluk almaya gelince hemen günah keçisi bulma yarışı başlıyor. Çözüm tümüyle başkalarının yapacaklarında aranıyor. Hafta sonu İstanbul Üniversitesi Çalışma Ekonomisi ve Endüstriyel İlişkiler Kulübü'nün düzenlediği 2. Çalışma Ekonomisi ve Yönetim Kongresi'nde katıldığım panelin konusu işsizlikti. TİSK ve Hak-İş temsilcileri haklı olarak 'İşsizliğin hangi takvime göre ve hangi politikalarla, hangi tarih itibarıyla çözüleceğine dair elimizde somut bir takvim yok' diyor.

Gerçekten de Türkiye'nin hâlâ oturmuş bir Ulusal İstihdam Stratejisi yok. Eloğlunun bir asırdır var. Ancak bunun için yine topu hükümete atıp ortalıktan sıvışmak isteyenler avucunu yalar. Sendikalarla işverenlerin anlaşması, olmazsa olmaz şarttır. Hükümet de kesinlikle kritik bir paydaştır. Örneğin 'esnek istihdam sisteminden', 'bölgesel asgari ücretten' ve 'kazanılan hakların korunarak kıdem tazminatının düşürülmesinden' bahsedilmektedir. Bu tür kritik mevzularda işveren ve sendikalar anlaşmadan hükümetin elini kısırdatması imkânsız. Keza meslek eğitimi reformu da yargı tasallutu altında. Yargı, bilet fiyatlarından eğitime kadar her şeyi 'yönetmek' istiyor. İktidar alanı sıkışmış kalmış.

Paydaşların sorumluluk almalarına ilaveten bir de 'model' tartışması yapılmalı. Nereye gidiyoruz, gelecekte neler beklenebilir? 'Kayıp on yıl' olan 1990'larda işsizlik ortalama yüzde 7-8 civarında dalgalanırken 2000'li yılların ortalaması 10-11 bandı. Bunun açıklaması bir model tartışması gerektirir.

1990'larda ortalama yüzde 3,5 büyüme, yüzde 7 bütçe açığı ve yüzde 70'lerdeki enflasyonla Türkiye'de nasıl olmuş da işsizlik bu düzeyde tutulmuş? Türkiye 1990'lı yıllarda yanlış bir statik ekonomi modeli benimsedi. 'Ülke büyük, kelle sayısı çok, genç nüfus da fazla, o halde emek yoğun, düşük teknoloji sektörlerinde yoğunlaşıp istihdam sorununu çözelim' denildi.

1990'lı yıllarda dünya bilgi teknolojilerine yatırım yaparken, Türkiye içine saplandığı modeli geliştiremedi, dönüştüremedi, bu modelden nasıl mezun olacağını ortaya koyamadı. Devlet destek verirken, denetim-disiplin-vizyon konusunda sınıfta kaldı. Kaliteye, piyasa şartlarına, verimliliğe bakmadan bir rey uğruna tarımda ne üretildiyse destekleme alımlarıyla toplanıp gerektiğinde yakıldı, denize döküldü. Toplam istihdamın yüzde 40'ı tarımda bu şekilde bloke edildi.

Şehirlerde ise 'istihdam' adı altındaki arpalığın adresi KİT'lerdi. Koalisyon hükümetlerinin en yakıcı pazarlığı KİT'lerin paylaşımında yaşandı. 'Ömür boyu istihdam garantili işçi' sınıfı türetildi. Neticede sektörel dönüşüm de verimlilik de güme gitti. Bu arada borç dağları birikti, faizler çıldırdı, devleti fonlarken işadamlarının ayarı kaydı, genetik kodları bozuldu. Bütçe açığı ve enflasyonist politikalarla işsizlik sorunu ise çözülmedi, halının altına süpürüldü, ötelendi. Çok geçmeden 2001 yılında takke düştü, kel göründü. 2001'den beri yuttuğumuz bu çatallı kazığı çıkartmak istiyor ve acı çekiyoruz.

Şimdi ise yeni modelin adı belli: Katma değer eksenli yapısal dönüşüm ve verimlilik. Türkiye yargıyı ortak akla getirip her şeyini bu hedefe göre konumlandırmazsa, sistem büyük bir hızla duvara toslar. OECD 'bu asgari ücretlerle rekabet edemezsiniz' diyor. Bunun anlamı şu: Niteliksiz sanayide o kadar düşük bir katma değer üretiliyor ki, bu asgari ücret bile bunun yüzde 65'ini alıp götürüyor. O halde istihdam oluşturmak ve ücretleri insani düzeye çıkarmak için yüksek katma değerli bir ekonomi şart. Ev ödevi de emeğin dönüştürülmesi, istihdam maliyetlerinin düşürülmesi.

Türkiye kaynak yutan, altı delik verimsiz bir ekonomiden çıkıp, yani üretimi emek ve sermaye gibi faktör girdilerinden kurtarıp, toplam faktör verimliliğine kaymak zorunda. Bu bir tercih değil, zaruret.
i.ozturk@zaman.com.tr

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Türkiye, borç batağında mı?

İbrahim Öztürk 2010.03.29

Yıldan yıla Türkiye'nin borcunun artmış olması hiçbir şeyi göstermez. Esas olan, ortaya çıkan katma değerdir. GSYH bunu gösterir. Ve ülkemizdeki katma değer borçlardan daha çok artmaktadır. Yine de her şeye rağmen, bir an evvel Türkiye'nin katma değerli üretim ekonomisini yakalayıp, ulusal tasarruf oranını artırması ve büyümenin finansmanını yerli kaynaklardan sağlaması gerekiyor.

Ancak Türkiye'nin bir borç batağına saplanması ve geleceğini karartması gibi bir durum yoktur. Tam tersi, Türkiye cunta prangalarından kurtulduğunda zenginleşecek ve insanına eğitim, iş ve aş üretecektir.

Krizden çıkmaya çalışan dünyada ülkeler mali sağlamlığına göre derecelendiriliyor. En güvenilir ülkeler şunlar:

- (i) Bütçe açığı en düşük olan veya biraz bozulsa bile bunu nasıl ve hangi takvime göre düşüreceğini inandırıcı bir planla açıklayan,
- (ii) Borç döndürme ve ödeme kapasitesi yerinde olan,
- (iii) Bankacılık sistemi sağlam olan,
- (iv) Krizden sonra hızlı büyüme potansiyeli en yüksek olanlar.

Bu kategorilerin tümünde Türkiye, en iyi birkaç ülkeden biri. Bütün dünya buna katıldığı gibi, gidilebilecek sağlam birkaç piyasadan biri olarak gösteriliyor. Kredi notlarımızdaki artış da bunun göstergesi. Daha iyi olması lazım ancak Türkiye'ye haksızlık yapıp vermiyorlar, bir de Türkiye'nin siyasi risklerinden korkuyorlar.

Böyle bir ortamda birileri 'Türkiye borç batağında' diye iddiada bulunuyor. Acaba doğru mu? Tablo-1'de Türkiye'nin toplam brüt dış borçları veriliyor. 2009 verileri yılın ilk dokuz ayını kapsıyor. 'Brüt borç' demek, Türkiye'nin borçları gösterilirken, alacakları bundan düşürülmemiş anlamına geliyor. Bu yüzden bize 'net' borçlar lazım. Bunu da ikinci tabloda ilgili satırda gösteriyorum.

Türkiye'nin toplam borçları 2004 yılında 161 milyar dolardan 2009'da 273,5 milyar dolara çıkmış. Bu borcun 224 milyar doları uzun vadeli (iki yıl ve üzeri). Yani, ödeme riski yok. Bu borçların içinde devletin dış borcu sadece 83 milyar dolar. Yıllardır pek bir artış olmadığı gibi, bunun da neredeyse tamamı uzun vadeli. Merkez Bankası'nın borcu ise 2004 yılında 21,4 milyar dolardan 13,6 milyar dolara düşmüş.

Gelelim 'züğürdün çenesini yoran zenginin borcuna'. Özelin 273,5 milyar dolarlık borcunun 176,3 milyar dolarlık kısmı yani yüzde 65'i özel sektörün. Bunun da 132,2 milyar doları uzun vadeli. Özel sektörün borcu kriz ortamında artmak yerine tam 10 milyar dolar daha azalmış. En zor dönemde bunu başarmışlar.

Türkiye'de GSYH ve kişi başına düşen gelir iki katına çıkarken (Tablo 2), Türkiye'nin toplam brüt dış borcu iki kattan daha az artmış. Özelin ise 3 kata yakın artmış.

Günümüzde borcu olmayan ülke yok. Sıfır borçlu ülke pek olmaz. Japonya'da devletin borçları GSYH'sının yüzde 220'si kadar. Türkiye'ninki şimdi yüzde 47'lerde. Bir hane için, bir şirket için geçerli olan durum herkes için geçerlidir. Esas olan borçların artışı tehdit ediyor mu, ödenebilir mi? Gittikçe bataklığa mı saplanıyoruz? Yani 'borç kalitesi ve sürdürülebilirliği' gibi temel kriterler var. Eğer sizinki bir şirket ise kontrol etmeniz gereken en önemli veri 'kaldıraç oranı'dır. Yani borç-öz sermaye oranı. Türkiye'de şirketlerin kaldıraç oranları yüzde 50-60 sınırında. Yani öz sermayelerinin yarısı kadar bir borçları var. Kısa vadeli kısmı düşük, ayrıca buna karşılık yeterli ihracat geliri varsa, döviz cinsi likit varlıklar yeterli ise yine sorun yok.

Türk şirketlerinin risk algılaması bir hayli yüksek olduğundan çok dikkatli davranıyorlar ve riski kesinlikle abartmıyorlar. Bu arada kasıtlı olarak yaptığım bir hatayı şimdi bu aşamada düzeltiyim. Artık borç kategorisinde 'Türk' ya da 'yerli şirket' diye bir ayırım yok. Yani istatistiki olarak bunların borcunu ayrıştırarak ifade etmek imkânsız gibi. Sınırlar açık, isteyen dışarıdan gidip borç alıyor. Türkiye'nin sınırları içinde faaliyet gösteren 'özel sektör' diye bir şey var. Yani yukarıda bahsettiğimiz borçların büyük bir kısmı da Türkiye'de icra-i faaliyet eden yabancı şirketlere ait.

Kamu kesimi için bu kaldıraç oranının yerine, borcun o ülkede üretilen GSYH'ya, yani kabaca milli gelire oranına bakılıyor. Maastricht kriteri bunun yüzde 60'ın altında kalmasını ister. Avrupa'da halen tutturan tek ülke Türkiye! 2008 sonunda yüzde 39,5 idi, krize yüzde 48'lere çıktı. (Tablo 2) Kamu bir yandan, ülkenin toplam brüt dış borcunun GSYH'ya oranı 2008'de yüzde 38,5. Net dış borç stokunun payı ise sadece yüzde 20,4 idi. Varsayalım bu oran 2009 yılında yüzde 25'e çıkmış olsun. Kısaca Türkiye'nin aman aman bir borç yükü yok.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Evet, teğet geçti!

Dünya 2009 yılında II. Dünya Savaşı sonrasındaki en büyük daralmayı yaşadı. Dünya Bankası ve IMF, 2009 tahmin ve 2010 beklentilerini ocak ayında yayınladı.

Bu veriler, 2008'in son çeyreğinden beri en iyi beklentilere işaret ediyor. Buna göre dünyanın gayri safi yurtiçi hasılası (GSYH)'nın 2009'da %2,2, gelişmiş ülkelerinki %3,3, gelişmekte olan ülkelerinki %1,2 oranında gerilemiş olacak. Türkiye'nin ise yılın tamamında %4,7 oranında küçüldüğünü biliyoruz.

Ancak Türkiye için daha isabetli mukayese alanı olan Avrupa ve Doğu Avrupa'nın küçülme tahmini yaklaşık %6,2. Buna göre Türkiye benzer ülkeler grubu içinde 2009'u çok daha iyi atlarmış oluyor.

Bütün bunlara rağmen yine Türkiye hak etmediği bir oranda küçüldü. Türkiye krize hem bankacılıkta hem de kamuda finansal istikrarı yakalamış olarak girdi. Öte yandan kriz öncesinin kırılganlık unsurları olan enflasyon direnişi ve cari açık tedirginliği de Türkiye için riski derinleştirmede, tam tersine risk olmaktan çıktı. Hal böyle olunca, bir de bankaların %50'ye varan oranda kâr artışı açıkladığı bir ortamda, bir ülkenin reel sektörünün bu oranda daralması, işsizlik artışı ve üretim kaybı açıklanmaya muhtaçtır.

Bakın 2009 yılında en çok büyüyen sektör kısaca balıkçılık (%10,8) ve bankacılık (%8,5). Balıkla para arasındaki tek ilişki, ikisi de sıkı tutmazsan kaçıp geldiği yere döner. Türkiye maşallah ikisini de sıkı tutmuş. 'Dolaylı mali aracılık' kategorisi de dahil edildiğinde mali sektörün payı GSYH'nın tam %20'lerini buluyor. İmalat sanayinin ardından ikinci. Yani anlayacağınız bankalar olmasa idi ekonomideki küçülme rahatlıkla %6'yı bulurdu.

Bulurdu da bu sevinilecek bir durum değil. Zira ekonomi atardamarlar ve toplardamarlardan oluşuyor. Bir yündeki akım tıkandığında diğeri de kaçınılmaz olarak tıkanır. Ancak Türkiye'de ayakbağıni görmekten uzak olan paranın idarecileri (para idarecileri hep böyledir, bir kerede tüm yumurtaları elde etmek üzere altın yumurtlayan tavuğu kesmeye kalkışmalarıyla ünlüdürler!) 'velinimet'i olan müşterilerini yüzüstü bıraktı, ekmek teknelerine tekme vurdu ve bu ülkeye 'yabancılaştılar.'

İmalat sanayii, inşaat, ticaret gibi lokomotif sektörlerin fena halde küçülmüş olmasında bankaların payı not edilmelidir.

Ancak her şeye rağmen ekonomideki küçülme, tüm beklenti ve hedeflerin altında geldi. Türkiye yukarıda bahsedilen şartlar altında nasıl ki krize hızla girdiyse, krizden de doludizgin bir hızla çıkıyor, pozitif yönde ayrışıyor. Yüksek getirili ve düşük riskli bir ülke olarak Türkiye 2010 yılında nefesi gür çıkacak ülkelerin başında.

2010 yılının ilk çeyreğinde büyüme oranı çift hanelerde gelebilecek ancak yıl boyunca Türkiye'nin 'Avrupa ile imtihanı' devam edecek. Türkiye son bir-iki asırdır bütün yumurtalarını Avrupa sepetine koymasaydı, Ankara'nın doğusundaki dünyayı haritasından kesip atmasaydı, dinamiklerini sadece bu yaşlı kıtaya entegre etmiş olmasaydı şimdi çok daha çeşitli ticaret, üretim, finans kanallarına sahip olur, oturup kalkıp 'Avrupa riskini' düşünmek zorunda kalmazdı.

Kendimiz için iyilik yapmayı beceremiyor ve mutabakat elde edemiyor oluşumuz koca milleti bu duruma soktu. Şimdi bize düşen Türkiye'nin pozitif yündeki ayrışmasını muhkem hale getirecek adımları atmaya devam etmektir. Bu meyanda seçim ekonomisine girmemek, darbe-cunta ayaklarından vazgeçmek, anayasa paketini çıkartmak, emeğin dönüşümü ve yeni istihdam imkanları için yoğunlaşmak gerekiyor. Büyüme ve istihdam için 2010'da istihdam deposu olan, ön ve arka beslemeleri güçlü, yerli girdi kullanan, cari açığa neden olmayan tarım, tekstil, turizm, inşaat, makine ve madencilik gibi nispeten 'yerli' sektörleri devreye sokmak şart.

Kurtulmuş ve ekonomi

İbrahim Öztürk 2010.04.05

Uzun süredir Saadet Partisi'nin (SP) 'yeni dönemini' değerlendirmek istiyor ve bunun için gözlem yapıyordum. Zira bu doğrultuda benden beklentisi olan birçok dostum var. Nihayet MÜSİAD'ın 19. Olağan Genel Kurulu'nda dinledikten sonra bu vaktin geldiğine kanaat getirdim.

Prof. Kurtulmuş'u son üç senedir tanıyorum. Sohbetler ettim, makalelerini de okumuşluğum var. İnsanı etkileyen ve güven veren bir kişilik. Nazik, kibar, sıcak, iletişime açık, ancak bir o kadar da yüksek bir özgüven sahibi. Hatipliği de etkileyici.

Benim görebildiğim kadarıyla, birçok konuda ayakları yere sağlam basan bir vizyona sahip Numan Bey, ekonomi konularında henüz berrak bir duruş geliştirebilmiş değil. Aslında bu da gayet normal. Zira zor dönemden geçilirken bir de Numan Bey gibi eleştirinin yanına her seferinde sağlam bir öneri koymaya çalıştığınızda iş zorlaşıyor. Ekonomide düz bir patikada yürümüyoruz. Her kararın birçok artısının yanında yan etkileri de oluyor. Bu yüzden Türkiye'de siyasetçiler muhalefette söylediklerini iktidara geldikleri gün unuturlar. Zira hayaller bitmiş, gerçekler başlamıştır. Numan Bey bir bilim adamı olarak bu duruma düşmek istemiyor.

Zaten MÜSİAD'daki konuşması da doluydu. Ayrıca vicdanlı ve sorumlu bir konuşma idi. Doğruları takdir ediyor, yüksünmeden tebrik ediyor. Eleştirilerini de önerisini koyarak açık açık yapıyor. Anayasa değişikliği konusundaki berrak desteği ülkenin önünü açan kritik bir katkı olacak.

Kurtulmuş, 2001 krizi sonrasında uygulana gelen IMF patentli ekonomi modelini eleştiriyor. Programın belli alanlarda başarı getirdiğini tespit ediyor. Enflasyon düşmüş, bütçe açıkları çok azalmış, ihracat katlanarak artmış ve yüksek sayılabilecek büyüme kaydedilmiş. Ancak 'yan etkiler' ciddi ve artık 'bu programın, memleketin yeni gerçeklerine göre daha yerli bir duruşla yeniden kurgulanması gerektiğini' ifade ediyor. "Kazanımlardan bahsediliyor da yan etkilerden konuşmak sanki ilgililerin canını sıkıyor." diyor. Katılıyorum. Nitekim Başbakan uzun konuşmasında ihracattan bahsetti, ancak patlama yapan ithalata ve cari açığa hiç değinmedi. Keza krizden pozitif yönde ayrıışarak çıktığımızdan ve bu yüzden kredi notlarımızın arttığından bahsetti, ancak işsizlik sorununa da değinmedi.

Bence bu konularla yüzleşmek gerek. Hem de hangi takvime göre, hangi stratejilere göre işsizliği nasıl yenecekleri konusunda topluma güven veren perspektifler sunulmalı. 'Ver gazı unuttur dış açığı ve işsizliği' mantığı yanlış. Tamam, karşımızda hanelerimize, mahremimize ve çocuklarımızın istikbaline göz diken oligarşik sömürgeciler var. Demokrasi mücadelesi ekmek kadar, su kadar gerekli. Ancak bu çözümcü vizyonu da görmek isteriz.

Ayrıca Numan Bey, modelin bölüşüm ve toplumsal adalet konularında da sıkıntılı olduğunu vurguluyor. 'Bugüne kadar özelleştirmelerden elde edilen tüm gelirler, neredeyse bir senedeki faizler kadar' tespit buradan geliyor. Yıllık faiz gideri 56 milyar lira. Özelleştirmelerden elde edilen tüm gelirler de 50 milyar dolar civarında. Sanırım bunu bir özelleştirme eleştirisi olarak değil, faiz soygununu deşifre etmek için ifade etti. Sadece 16 bin ailenin cebine giden bu kaynak için, 'bu taksimi kurt yapmaz, kuzulara şah olsa' diye ekliyor.

Ancak faiz soygunu konusunda Tayyip Bey'in başardığı büyük bir devrim var. En azından bu mekanizmayı yok edecek sürecin temellerini kalıcı olarak attı. Nitekim faizin milli gelirden aldığı pay bugün yüzde 5 bandında. 2001 yılında yüzde 15 idi. Faizin bütçeden aldığı pay da yüzde 80 bandından yüzde 33 bandına çekilmiş durumda. Yani geçmişte sadece faize giden bütçeden, şimdi büyük altyapı yatırımlarına kaynak ayrılabilir. Zaten doğası gereği devletin hiç borcu olmayacak, faiz gideri de sıfırlanacak diye bir hayal kurulmasın.

Bunların dışında Numan Bey ekonomik gidişatla ilgili on adet eleştiri/öneri sıralıyor. Bir dahaki yazıda bunları ele alacağım.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Küresel kriz biterken Türkiye kendi krizine geri mi dönüyor?

İbrahim Öztürk 2010.04.08

Küresel krizin ortasında yerli-yabancı malum çevreler bir çökertme operasyonu için avuçlarını ovuştururken biz, reel sektördeki sarsıntıya rağmen Türkiye'nin krizden hem çok hızlı çıkacağını, hem de mukayeseli olarak pozitif yönde ayrışacağını iddia etmiştik. Nitekim öyle olduğu da artık çok açık.

Ancak aynı dönemde başka bir hususa daha dikkat çekmiştik: Şartlarda henüz hatırı sayılır bir değişiklik olmadığı için Türkiye kriz sonrasında, hızla kriz öncesindeki şartlarına geri dönecek. Neydi o kriz öncesi şartlarımız? Cari açık ve enflasyondaki yukarı yönlü direniş Türkiye'nin riskini artırıyor, faizler yükseliyordu. Buna tepki vermek üzere mali ve parasal sıkılaştırmaya gidiliyor ve bu da ekonomik büyümeyi kabul edilebilir sınır olan yüzde 7'nin, hatta yüzde 5'in altına sürüklüyordu.

Cari açık ve enflasyonun arkasında ise enerji-emtia fiyatları başta gelmekte idi. Yani talebi kıssanız da arz şoklarına dayalı bir enflasyon baskısı işi çetrefilleştiriyordu. Derken kriz geldi ve bunları öteledi. Peki şimdi 2009'un son çeyreğinde ekonomi beklentileri aşarak yüzde 6 büyüdü. 2010'un ilk çeyreğinde ise çift hanede bir büyüme bekleniyor. Tabii geçen sene aynı dönemde ekonomi yüzde 14,7 küçüldüğünden, beklenen büyümede çok güçlü bir baz yılı etkisi olacak. Ardından ise büyümede zorlanacağız gibi. Zira daha 'bismillah demeden' enflasyon çift haneye çıktı ve kurdaki görece uygun düzeye rağmen cari açıktaki artış eğilimi de tedirgin edici. Yılın sonunda cari açığın 30 milyar dolara yaklaşması kuvvetle muhtemel. Cari açık 2010 yılında mesele teşkil etmez, ancak sonrasına bakmak lazım. Artan emtia fiyatları, bilhassa petrolün varilinin 70 doları aştığı ortamda şimdilik cari açık problemi ciddi düzeylerde kalacak demektir. Petrol daha şimdiden 85 dolar.

Açıkçası lafı getirmeye çalıştığım yer şu: Türkiye 2002-2006 arasındaki yüksek büyüme temposuna zor geri döner. Türkiye verimlilik artışı, eksik kapasitelerin kullanılması, yeniden yapılanma, yeni yatırımlar ve dış talepteki itme sayesinde bir hamle yaptı. Ancak şimdi bir yandan olumsuzlaşan dış şartlar, öte yandan da 'yapısal' problemler sebebiyle gelip duvara dayandık. Türkiye'nin bu duvarı itmesi, büyüme için kendine yer açması gerekiyor.

Şekilde gösterildiği üzere, 2004 yılından beri Türkiye'de hem özel hem de kamu yatırımlarının artış oranları düzenli olarak düşmektedir. Oysa aynı dönemde ihracat artmaya devam ederek hızla 130 milyar doları aştı. Ancak tahmin edileceği üzere, yatırım ivmesinin kaybolduğu bir ortamda artan ihracat, olumsuz kur şartlarının da etkisiyle, ithalatı patlattı.

Öte yandan burada kalkıp suçu Merkez Bankası'na atıp işin içinden sıyrılmaya çalışmak boş teselli, ayrıca etik de değil. Türkiye tabii ki 'kur modelini' tartışmalıdır. Bunda kuşku yok. Ben de tartışacağım. Ancak esas çözüm başka yerlerde.

Bir kere acilen bir emek piyasası reformuna ihtiyaç var. Bunun için işverenler ile sendikaların anlaşması gerek. Birtakım odalar sırf 'işsizliğin çözümünde gayretliler' görüntüsü vermek için rol çalmak yerine, sendikalar da slogan üretmek yerine bir araya gelip anlaşsınlar. İşte bu noktada Saadet Partisi lideri Numan Kurtulmuş'un eleştiri ve önerileri de devreye alınabilir. İstihdam yükleri, girdi maliyetlerinin düşürülmesi gereği var. Teşviklerin ve yabancı sermaye girişlerinin sonuç vermesi için sağlam bir sanayi envanteri, güven veren bir sanayileşme perspektifi, aktif bir ekonomik koordinasyon mekanizmasının işletilmesi, bu arada olaylara aşırı bir şekilde malî cepheden bakmak yerine daha reel sektör odaklı bakış açısı gerekiyor. Kurtulmuş'un da önerdiği gibi, çok ortaklı yapıları etkinlikle hayata geçirmek üzere de sermaye piyasası reformu gerekiyor.

Açıkkası yargı freninin bir ülkenin önünü bu kadar tıkadığı başka bir devran hatırlamıyorum. Zira yukarıdaki yapılanmanın devamı istikrara ve ikinci nesil reformlara bağlı ki, istikrarı bozan da reformları engelleyen de sivil ve askerî bürokrasi.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

TOBB da değişmeli

İbrahim Öztürk 2010.04.12

Türkiye Odalar ve Borsalar Birlii (TOBB), 1950'lerin banda Menderes Hükümeti tarafından kuruldu. Niyet temiz, sonuç ise hüsrana oldu. Zira demokrasiye, rekabete ve liyakate inanmayan Kemalist bir burjuvaziye 'gizli hükümet yapma' zemini hazırladı. Bir Souk Sava dönemi kurumu olan TOBB, demokrasiye yapılan birçok ayarın parçası oldu.

TOBB, en son 28 Şubat sürecinde 'mahşerin beş atlısı' olarak cuntaya destek verenlerden biriydi. Diğer dördü ise Türk-İş, DİSK, TİSK ve TESK idi. Kısaca işveren ve sendikalar işi, aşu, emeğin haklarını ve milli refahı değil, bütün bu önceliklere 'balyoz indiren' cuntacıya destek çıkmayı tercih etti. Şimdilerde 'özgür yargı' aklına gelen, ancak 28 Şubat sürecinde cübbelerini giyip 23 Nisan çocukları gibi şen şakrak sekerek asker brifingi almaya giden adaletin mümtaz temsilcilerini de listeye katmak gerek. Peki neden böyle yaptılar? Çünkü bunların adı sivil olsa da arkasındaki irade militarizm. Yani asker alttan alta örgütlediği bu kurumlarla topluma sürekli operasyon çekiyor. 28 Şubat sürecinde 1996-2001 arasında kurumun başında Fuat Miras vardı. Koca kurum babasının çiftliği gibi başarıyla cuntanın emrine verdi.

Miras öncesinde kurumda bir de Yalın Erez fırtınası vardı. Adı 'olağanüstü dönem hükümet başkanı' olarak ortalıkta dolaştı durdu. İş olup biterse sonradan fark etmiş oluyoruz. Ancak bir şekilde planlar akim kaldığında ilgilisi çıkıp 'valla haberim yok, ben masumum' diyor. Tıpkı darbe yapınca 'kahraman' olan ancak yapamadan yakalanınca 'evet, bir ara niyet vardı, ancak hamle yoktu, insan düşündüklerinden dolayı günahkar olmaz' diyen asker gibi.

Kurumun sicili o kadar bozuk ancak 2010 yılında adı hâlâ birtakım operasyonlarla anılıyor, hâlâ gizli hükümet gibi davranmakla suçlanıyor. Ankara Ticaret Odası (ATO) Başkanı Sinan Aygün'ün haftada bir yayınladığı hiçbir akademik değeri olmayan 'ekonomi raporları' ile ulusalcı dalgayı körüklemek üzere Ergenekon'a ekonomi ayağından entelektüel düzeyde destek verdiği söyleniyor. Sonra içeri alınması, ardından TOBB'un alelacele verdiği destekler vs. de biliniyor. Ne yazık ki Odalar ve Borsalar Birliği, en son millete Balyoz operasyonunda da

çok ağır bir suçlama ile karşı karşıya. Sevindirici olan, bunun başkan düzeyinde ve net ifadelerle kınanması, reddedilmesi ve adres olarak milli iradenin gür bir sesle dile getirilmiş olmasıdır.

Benim gözlemlerime göre TOBB olmaması gereken yerlerde çokça olurken, olması gereken iş ve aş konularında elini taşın altına sokmuyor. Cumhurbaşkanlığı Devlet Denetleme Kurulu raporuna da yansıdığı üzere, TOBB genel sekreterine 30 bin TL'ye yakın aylık maaş veriyor. Kasasında ise 500 milyon lirayı aşan nakit para var. Bunun dışındaki imkanları da çok bol. Diğer birçok oda ve sendika da aynı durumda. Ancak kriz ortamında bile işsizliğin çözümü konusunda, krizle mücadelede etkin olduklarını düşünmüyorum. Önceki gün esnaf destek programını açıklarken Başbakan Erdoğan da aynı konudan dert yanarak şu mesajı vermişti: "İşsizliğin çözümüne destek vermezseniz illerdeki ticaret ve sanayi odalarıyla birebir ben görüşüp halledeceğim."

Hâlâ tam olarak işletilemeyen bir Kredi Garanti Fonu (KGF) var. Bunun yaklaşık yarısı KOSGEB'in, diğer yarısı TOBB'un. Krizde hükümet eksiği-gediğiyle KOSGEB üzerinden şartları zorluyor. Ancak Odalar ve Borsalar Birliği üzerinden KGF'nu idare eden zihniyet, fonu etkin bir şekilde devreye almış değil.

Keza geçenlerde TOBB işsizliğin çözümü ile ilgili olarak bir grup dernek başkanı ile Başbakan'a çıktı. Ancak yanlarında sendikalar yoktu. Oysa ülkeye hizmet isteniyorsa emek piyasası reformu ile ilgili olarak işveren ve sendikalar anlaşmalı. Bu şart.

Son olarak TOBB, krizde Anado-lu'da 'IMF'den para alan emir de alır' diye milliyetçi bir söylem tutturdu. Ancak büyük sermaye toplantılarında açık açık 'IMF anlaşması' istedi.

Esas olan rol çalmak değil, iş yapmaktır.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Marksist Başbakan 'kahin bilim adamı' Roubini

İbrahim Öztürk 2010.04.15

Birbirinden önemli birçok konu iç içe geçti. Bugün özetleyelim, sonra detaylı tartışırız.

İlk olarak Başbakan Tayyip Erdoğan'ın bilhassa tekstil sektöründeki emek sömürsünü ve korkunç kayıt dışılığı gündeme getirmesi 'üç maymunları' oynamakta inat eden sektörden yoğun tepki çekti. Son yıllarda sektörün önünü açma konusunda atılan birçok adıma rağmen (Kurumlar Vergisi, enerjiye zam yapılmaması, SSK prim ödemelerinde indirim ve katkı, KOSGEB destekleri, teşvikli bölgelerdeki büyük katkılar...) sektör inkâr, inat, gözünü kapama suretiyle yoluna devam etmek istiyor. İstanbul'dan Çin'in arka sokaklarıyla yarışacak bir 'model' bekliyorlar.

Önceki gün konuyu tartışmak üzere Habertürk TV'de bir araya geldiğimiz İTKİB Başkanı İsmail Gülle, Başbakan'ın ifadesini kastederek yayın esnasında 'Modası geçmiş bu Marksist sömürge laflarını bırakmak lazım.' dedi. Zaten 1 Mayıs'ı 'emek bayramı' yapan da Başbakan'dı. Ayrıca sokak çıkışlarını kamyonlarla kapatıp tankları halkın üzerine sürüp kanlı Taksim sendromunu oluşturanlara karşı 30 küsur sene sonra Taksim'i kutlamalara açan da o oldu. Hakkaten, solun öldüğü bu mübarek memlekette Başbakan Marksist mi oldu, ne? İşin gerçeği, mazlumun ve zulmün ideolojisi olmaz. Ve Başbakan haklı olarak 'kral çıplak' diyor. Sanayi ve Ticaret Bakanlığı önderliğinde esnaf ve sanatkârlara yönelik olarak açıklanan 'destek-değişim-dönüşüm' paketi de önemli bir hamle ve beklentilere karşılık veriyor. İş, laftan ziyade uygulamada kopacak. Bakanlık dün makine sektörüne yönelik strateji arayışlarını devam ettirdi. Bilhassa Eximbank'ın kullandıracağı ihracat kredilerini 2010

yılında on kattan fazla artıracak olması büyük bir müjde. Zaten TİM, Eximbank'ın tümüyle yeniden yapılandırılması için teşekkürlü bir öneri paketini hükümete sundu. Ötesini berisini eğip bükmekten ziyade, 2023 yılında 500 milyar dolar ihracat önceliğine uygun olarak konumlandırılmış dört başı mamur bir yeniden yapılanmadan bahsediyoruz. Bana göre TİM'in en önemli önerisi; bir 'Kur istikrar fonunun' kurulması.

Merkez Bankası önceki gün faizi değiştirmemişti. Dün de krizden çıkış stratejisini açıkladı. Hatırlayacaksınız JP Morgan'ın 'okumuş çocukları' bu toplantıdan 100 baz puan bir artış olacağını iddia etti ve kaybetti. Yüksek maaş vererek bu kurumlar neden bu kadar cahil besler ve rezil olurlar, anlamış değilim. Merkez Bankası şimdilik faiz artışına değil, çeşitli kanallardan açtığı likidite imkanlarını piyasa gerçekleriyle uyumlu olarak geri çekmeye odaklandı. Banka böylece dünyada çıkış stratejisini detaylı olarak açıklayabilen ilklerden oldu. Doğrusu bu olduğu gibi, aklın yolu da bir. Benim cephemde zerre kadar sürpriz bir gelişme yok.

Benzer bir darbe de Yunanistan gibi batık ülkelere Noel Baba çuvalından kredi notu verirken Türkiye gibi ülkelere kasıtlı ayrımcılık yapan kredi derecelendirme kuruluşlarına geldi. Notu hâlâ Türkiye'den çok yüksek olan Yunanistan'ın ülke riski fırladı ve Türkiye bu ülkeden çok daha ucuza borçlanmayı başardı. Yani paranın sahipleri kredi derecelendirme kuruluşlarını artık 'takmıyorlar.' Anlayacağınız, küresel finans teröristlerine karşı Türkiye cephesinden gelen gerçekler galebe çalıyor. Bu arada hatırlatayım, ilk üç ayın bütçe verileri fazlasıyla umut verici gelişirken, Hazine yılın tamamında yapması gereken borçlanmanın büyük bir kısmını çok uygun şartlarda bitirdi ve yılın devamındaki riskleri böylece ortadan kaldırdı.

Son olarak bir haber: 'Kâhin bilim adamı Nouriel Roubini'nin' Bursa'da bir konferans vermek üzere Türkiye'ye geliyor olduğunu duydum. 350 Euro ödeyen, bir 'pozitif bilimcinin' nasıl olup da aynı zamanda bir 'kâhin' olabileceğini gidip görebilir. Ancak bu gelirin otomotiv meslek lisesine yardım olarak gideceğini öğrendim ki, isterseniz gidip cambaz seyrederek bu parayı verin, maksat meşru, bu harcama da caizdir. Ancak ben okumuş adamların ne zaman geleceği kahve falı bakarak idare edeceklerini de merak ediyorum. Ancak ilginç olan, falın ve çaput bağlamanın da bu ülkede ecnebisi makbul.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Krizin sıkıntısı bitiyor faydası belirginleşiyor

İbrahim Öztürk 2010.04.19

Alman filozof Goethe, 'acılar bittiğinde lezzetleri baki kalır' diyor. Kriz ortamında bu köşede işadamları için çeşitli çıkış stratejileri tespit etmeye çalışan birçok yazı yazdık.

Fırtınalı hava dinene kadar gemilerin limana çekilmesi gibi kriz ortamında birçok firma kabuğuna çekildi. Kriz ortamında yeni hamle yaparak bunu fırsata çevirmek ise ancak daha önceden tedarikli olan, krize kırılğan değil, tam donanımlı olarak giren şirketlerin yapabileceği bir şey.

Aslında krizde gemiyi kızağa çekmek zorunda kalanların da kriz sonrası için yapacak çok şeyi var. İşletmenin bir güzel elden geçirilmesi, kurumsallaşmanın tamamlanması, çalışanların eğitilerek dönüştürülmesi ve geliştirilmesi, fuarlara katılmak, dışa açılmak, yeni pazarlar keşfetmek gibi birçok ihmal edilmiş alana eğilmek için kriz, fırsat sunar.

Neyse ki şimdi kriz geride kaldı, fırtına dindi ve artık daha donanımlı olarak limandan demir almak zamanı gelmiştir. Aslında kriz ortamı ile normal ortamın gündemi çok da farklı değil. Rakipler yine ensemizde, kıran kırana rekabet var, verimlilik artışı, ürün çeşitliliğini sağlamak, Ar-Ge, tasarım, markalaşma gibi birçok ev ödevi bizi beklemektedir.

Aslında krizin işadamlarımızı eğitime ve iş işten geçmeden sarsıp kendine getirme konusunda büyük bir fonksiyon icra edeceğini düşünmüştüm. Doğrusu beklediğim gibi de oluyor. İşadamlarının kendini dönüştürme gereğini fark etmiş olması, bunun ihtiyacını hissediyor olması bana göre bu krizden artakalan en büyük kazanç olacak.

2008'in sonbaharında krizin derinleşmesiyle beraber Anadolu'da ve hatta Almanya, Rusya, Ukrayna, Azerbaycan gibi işadamlarımızın bulunduğu yerlerde yoğun bir konferans trafiği yaşamıştık. Şimdi o kadar sık olmasa da yine aynı şehirlerde ikinci, üçüncü konferans trafiğinden geçerken mukayese yapma şansım oluyor. Ve çok büyük bir mutlulukla görüyorum ki, Anadolu insanı krizi fırsata çevirmek üzere doğru bir yolun başında bulunuyor. Son bir konferans turunu Bartın-Yozgat-Kadirli (Adana) üzerinden daha yeni bitirdim.

Görüyorum ki, iki konuda inanılmaz bir bilinç oluşmaya başlamış. Ortaklık veya ortaklaşa rekabet ile işbirliği halinde dışa açılma. Bu, Anadolu'nun üzerindeki ölü toprağını atması anlamına geliyor. Bizler medeniyetimizi serhat boylarında devşirdiğimiz değerler ve dinamizm ile kurduk. Başka medeniyetlerin meydan okumalarından korkmayan, bazen onlardan yararlanan, bazen yarışan, ancak böylece sürekli bir şekilde değişen, değişirken gelişen ve canlı kalan bir 'yaratıcı yıkım' tarihinden geliyoruz. Bu etkileşim kök değerlerimizi zayıflatmadı, tersine gerçek hayatla temasını ve testini sağlayarak daha da geliştirdi. Tam tersine, bu devingenliği kaybettikçe içe kapanıp doğduğu şehirde ölümü bekler hale gelen insanımız çağı sektirdi. Ancak artık kani oldum ki, Financial Times yazarı Thomas L. Friedman'ın ifadesiyle insanımız artık dünyanın dümdüz, yani sınırsız hale geldiğini fark etmiş durumda.

Kadirli işadamları 'artık genel geçer laflar istemiyoruz, detaylarda, küçük gruplara uzun uzun konuşmanı istiyoruz' teklifiyle geldiler. Gündemi de kendileri belirlediler: Yaşayan ortaklıklar nasıl kurulur, dışa nasıl açılır? Türk halkı gerçekten kendi iktisadi kaderini ellerine almış durumda. Anadolu'nun kasabalarından ortaklık yaparak Güney Afrika'nın Cape Town'ına kadar, yani kıtanın uç noktasına kadar inen Sudan'a, Türk cumhuriyetlerine açılan, inşaatta, tarımda, makinede, tekstilde büyük işlere imza atan işadamları ile karşılaşmak artık 'sıradan bir durum' haline geldi. Şu gelişmeye bakar mısınız? Sadece işadamları dernekleri değil, gerçekten de hükümet ülkenin, şehirlerin ve insanın prangalarını kırıp atması için çok gayretler sarf etti ve artık meyveler elle tutulur, gözle görülür hale geldi.

Korku ticareti üzerinden siyaset yapanlar tarih dışı kalacak. Çok değil, Türkiye'ye istikrar içinde sadece 20 sene lazım.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

IMF'nin önerileri 'bankacı yazarları' gerdi

İbrahim Öztürk 2010.04.22

Bu köşede kriz esnasında 'küresel finans teröründen' bolca bahsettik. Terörist sadece silah çıkartıp insanı alnının ortasından vuran değildir.

Örneğin uyduruk senaryolar ve korku ticareti ile bir ülkeyi işgal eden Amerika ve Neo-concu Bush ve ekibi, tarihin kaydettiği devlet düzeyinde örgütlenmiş en büyük terör organizasyonu değil de nedir? Keza köşe başlarında yedikleri bir dolarlık hamburgere 130 dolar ödeyen ve böylece sosyalleşen finans mühendisi 'okumuş çocuklara' ne demeli? Evet, bir ayağında kurumsal denetim ve düzenleme, diğer ucunda açgözlülük ve bencillik olan, aslında medeniyet düzeyinde bir Batı rezaleti yaşıyoruz.

Ancak kabul edelim ki; ortalıkta terör ve terörist varsa, buna yataklık yapan kişi, kurum ve sistem de vardır. Kredi ve derecelendirme kurumları, yatırım bankaları, 'görmemek üzere' çalışan denetleme kurumları, bunların üniversite ve medyada çalışan komisyoncuları da teröre 'entelektüel' destek verip kazanıyorlar.

Haberlere bakılırsa 'ABD'de yargı bunların yakasına yapışmış!' ABD'de Goldman Sachs, Almanya'da Deutsche Bank, bu bağlamda 'şüpheliler' listesindeymiş. Tabii yerseniz. Irak'taki medeniyet soykırımından dolayı Bush'un ve Blair'in yakasına ne kadar yapışıldıysa o kadar yapışılacak. Baksanıza ABD'de 19 bankaya 'yanlış ve yanıltıcı bir işlem yapıp yapmadıkları' sorulmuş. Onlar da herhalde 'iki gözümüz önümüze aksın ki görmedik, duymadık' diyecektir.

Tıpkı Türkiye'de 2001 krizinde malı götüren hortumculara yargının en iyi ihtimalle 'evet hortumlamıştır ancak zamanaşımına uğramıştır' demesi gibi. Yani 'sevildiğini bil, afiyetle ye' demeye getiriyorlar.

Neyse bütün bunlar oldu, kriz büyük bedeller ödeterek geride kalıyor. Ancak sonuçları kapı gibi önümüzde. Hatırlatalım, üç önemli sonuç vardı. Kâr ederken özel muamelesi görenler, krizde kamu kaynağıyla kurtarıldı. Sonuçta özel borçlar kamu borcuna döndü, bütçe açıkları ve kamu borçları dağ gibi arttı. Şimdi Yunanistan gibi birçok memleket sessizce bu enkazı halka nasıl devredeceğini araştırıyor. Gelsin zamlar, vergiler, dursun sosyal yatırımlar. Öte yandan basılıp oluk oluk piyasalara aktarılan fonlar şimdi büyük bir enflasyon tehdidi olarak ufukta bekliyor. Üçüncü ise küreselleşen işsizlik.

Farkındasınızdır, en büyük tehdit bu, ancak dünyada en az konuşulan da bu. Başbakan, kendine has tarzıyla işsizliği toplumsal sorumluluğun merkezine taşımayı başardı. Sürekli minderden kaçanları ve sureti hakta gözüküp rol çalanları fena halde deşifre etti. Ne güzel, kârlar cebe inecek, sendikalar padişahlığa dönecek, emek sloganı eşliğinde emekçinin parasını cunta finansmanına aktaracak, üyesini eğitip dönüştürmeyecek, işvereni gözü 'beklenen kârdan' başka bir şey görmeyecek, ancak devasa işsizlik sorununu hikmetli bir hareketle başbakan çözecek.

Bir kere bunun küresel ayağındaki aksamaya sistem düzeyinde dokunmak lazım. Öncelikle soruna sebep olana bir daha fırsat verilmemeli. Nitekim IMF 'bankalar batırılamayacak kadar büyümesin, kazançlarından bir miktar vergi keselim, finansal istikrar fonuna aktaralım ve bankacılık kesiminde oluşabilecek riskler için bu kaynağı yedekte tutalım' diye bir rapor yayımladı. Kadere bakın ki dünyadan önce ilk kıyamet bizde koptu. Ali Babacan da geçenlerde 'bankaların mevduat payı % 10'la sınırlanabilir' türünden bir kılçık atmıştı ya ortaya, belli hâlâ takıldığı yerde duruyor.

Son dönemde 'kim hangi şapkayla yazıyor' tartışması vardı ya. Bu olayda bazı yazarlar banka şapkalarını erken çıkardılar. IMF'nin önerilerini saçma ve adaletsiz buluyorlar. Bankalara öyle acındırıyorlar ki, dışarıdan bakan da zanneder ki Eminönü'nde mendil açmış nineyi savunuyorlar. Krizde kârını % 50 artırmış, ancak müşterisini yüzüstü bırakmış bir sektör var. En azından toplumdaki algılama bu yönde. Müthiş bir yabancılaşıma.

Buna rağmen Galata bankerleri sanki kutsal inek, dokunan yanarmış. Neymiş efendim, 'bankaya koyduğün her vergi döner, yüksek maliyet olarak bu fonu kullanan vatandaşa çıkarmış'. Ne kadar da dâhiyane değil mi?

Bankaları yeterince küçültün, aralarına rekabet koyun, denetim ve gözetim işini yapın bakalım sonuç nasıl olacak.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Kurumsal milliyetçilik ve ülkeyi dışa açmak

İbrahim Öztürk 2010.04.26

Türkiye'nin önceliklerinin başında ülkenin nitelikli olarak dışa açılması geliyor.

Ülkenin arka sokaklarına kadar sarkan kıran kırana rekabet ortamında küreselleşmeye 'maruz kalmak' yerine, sürece aktif katılmak ve hatta mümkünse öncü ve önder politikalarla önde gitmeye çalışmak gerekiyor.

Ancak Türkiye'yi dışa açma konusunda kimse kimsenin rakibi olmadığı gibi, esasen bunun için tam bir takım oyunu kurmak gerekiyor.

Türkiye, 1960'lardan beri sözde ithal ikameci politikalarla dünyadan kopartıldı. İçeride 'besleme' bir sanayici türetilirken, sistem rekabet ve liyakate tümüyle kapatıldı. Beyaz Türklerin ayrıcalıklı düzenini garanti altına almak da askerî vesayete düştü.

Taşları yerinden oynatan adam ise merhum Özal oldu. Dışa açılma ve milletimizin özgüvenini tamir etme konusunda büyük gayretler sarf etti. 1980'li yılların sonunda Özal'ın direktifleriyle TOBB'a bağlı olarak Dış Ekonomik İlişkiler Kurulu (DEİK) kuruldu. Kurum ülkelere yönelik iş konseyleri kurarak ülkeler arasındaki iktisadi ilişkileri canlandırmaya çalıştı. Şimdi ise kurumun yaşı genç olsa da refleksleri yaşlı kalmışa benziyor.

Özal sonrasında daha yeni tomurcuk veren dışa açılma sürecimiz boğulmak istendi. Halkından korkan oligarşi sürekli çaresizlik pompalayıp ipe un serince Türk halkı kendi bağrından yerli projelerini çıkarmaya karar verdi. Türkiye'yi dışa açma konusunda MÜSİAD ve Türk okulları projeleri bu on yılda öne çıktı. Bugün 14.sünün hazırlıkları yapılan MÜSİAD'ın Uluslararası İş Forumları (IBF) ise sadece işadamlarını bir araya getirmede, aynı zamanda çok etkin bir mini İslam ülkeleri zirvesi rolü de görüyor.

2001 krizinden sonra oligarşinin sinir uçları olan partiler halkımız tarafından tasfiye edilince ilk defa devlet-millet birlikteliği tesis edildi. Kafes'ler, Balyoz'lar hep bu 'büyük buluşmayı' engellemek için.

Türk okulları, kültürel alt zemini müthiş kurdu. Tam bir barış ve kültür elçisi rolü üstlendiler. Hükümet de serbest ticaret anlaşmaları, vizelerin kaldırılması, komşuluğun ve sinerjinin ikamesi alanında attığı adımlar ile müthiş bir önderlik yaptı. Dış Ticaret Müsteşarlığı (DTM) ve Türkiye İhracatçılar Meclisi (TİM) de bu büyük kervanın önünde.

Türk İşbirliği ve Kalkınma Ajansı (TİKA), ilk defa bir ölü ozanlar derneği olmaktan çıkarak hacet kapılarının açılması için adeta tarih yazdı. Keza yakın geçmişte halkından bile kopan Kızılay'ımız hızlı, esnek ve öngörülü bir küresel kuruma dönüştü. Hakeza Kimse Yok mu Derneği, İnsan Hak ve Hürriyetleri İnsani Yardım Vakfı (İHH) ve Mazlum-Der gibi STK'lar, asil bir medeniyetin gözyaşı silen, kimsesizlerin kimsesi olan bir iradesi olarak arzi arşınıyor.

Artık dışa açılmada, küresel düşünme ve davranmada, geriye döndürülmesi imkânsız bir dinamizm, bir farkındalık, bir talep oluştu. Bu milleti kimse bir daha aza razı edemez, içe kapatamaz.

Türkler 'taklit' sürecinden çıkıp 'tasarım' sürecine girdi. Figüran değil, aktör olmaya doğru gidiyor. Örneğin yakın tarihin büyük devrimcileri listesine geçmek üzere, Türk okullarının ayak izlerine basarak hamle üstüne hamle yapanların başında TUSKON geliyor. Kuruluşu sadece beş sene, ancak yaptıkları adeta yarım asırlık.

Öyle ilginç bir noktaya geldik ki, Anadolu'da karşıma kim çıksa gayri ihtiyari 'Siz nereye, ne kadar ihracat yapıyorsunuz?' diye soruyorum. İhracat yapma, dışa açılma bilinci dalga dalga yayılıyor ve bir toplumsal kültür haline geliyor.

Bir milletin kendi kaderine el koymasından kimse rahatsız olmasın. Devasa bir ülkede kimse kalkıp 'bu işler bizden sorulur, bunlar da nerden çıktı' türünden roller kesmesin. Ülke büyük, yapılacak iş de çok. Kimse bu saatten sonra büyük bir ülkeyi parselleyip tek başına temsil edemez.

Erken yorulanlar geri dönebilir. Yeter ki yolumuzdan çekilsinler. Zira biz sabahın olmasını, güneşin sökmesini bekleyemeyiz. Ufukların ötesiyle geç kalmış randevularımız var gayri.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Gurbetten gurbete anneme veda

İbrahim Öztürk 2010.05.03

Bu yazıyı 9 Mayıs Anneler Günü'ne saklayamadım ancak 1 Mayıs Emekçiler Günü'nde yazıyorum. Dokuzu hâlâ hayatta olan 14 çocuklu çile ve ıstırap dolu bir ömrün büyük emekçisi anam için.

Ertesi cuma sabahı seher vaktinde telefon çaldığında anam için 'beklenen' telefon çalmadı. 'Sen aslında bütün mağdur çocuklar, hepimiz adına okudun' diye benimle gurur duyan, çıktığım televizyon programlarında ekrandan yanağımı okşayıp seven eniştem daha önce davranmıştı! Beklenen telefon ise geçen cuma sabahı beni çok uzaklarda yakaladı. Bir gün bu yazıyı yazmaya hazırdım ancak çilekeş anamla yoksul bir köy evinde başlayan hikayemizin, ABD'de bir otelin odasında yapayalnız bir köşede biteceği hesapta yoktu.

Belki de itiraf etmeliyim ki aslında annemle olan ilişkim bir gurbet hikayeleri toplamından ibarettir ve buna uygun son buldu. Bir memur olan babam, köyde kalsam okuma şansımın olmayacağını bildiği için görev yaptığı taşra yerlere götürmek üzere beni annemden ayırdığında bir süt çocuğu imişim. Sonrasında ise benim için hayat annemi görebildiğim ve göremediğim zaman dilimleri şeklinde tasnif edilebilir. Bu hayatta telefon yoktur, hayat sürprizlere gebedir. Yolun taa ucundan belli belirsiz seçirtip gelen için 'bu benim annem olmalı' diye ok gibi fırlayıp uçtuğum, bazen tuttururken, çoğu kez de meğer köydeki tanımadığım bir kadına doğru koştuğum yıllar...

Hem gelse ne olur, çöldeki bir bardak su gibi bir anda bitiveren ziyaretinden sonra bir sabah bohçasını toplayıp gidişini seyretmenin çocuk yüreğinde oluşturduğu dayanılmaz acıya katlanmak da düşecek. Taa köyün dibinden geçen araba yoluna kadar uğurlamak bahanesiyle peşine takılırdım. Belki 'hadi gel' der umudunu içimde büyütürken o 'uğurlama' safhasının bitmesini hiç istemezdim.

Ne var ki, işte geri dönme noktası, vedalaşma anı gelmiştir yine. Annem, ağlamaması, 'sağlam durması' gerektiğini iyi biliyor. Bu yüzden göz göze gelmeden, cesaret veren cümleler kurmak zorunda. Ha bir de uzaklaşırken geriye dönüp bakmamalı. Zira elif elif küçülerek son virajda kaybolana kadar benim arkadan anneciğimi seyrediyor olacağımı çok iyi biliyor.

Size bir itirafta bulunmalıyım. Yıllarca çok sakladım ve yoruldum artık. Bu hasret sonunda bana bir 'icat' yaptırdı. Uğurlamadan dönerken bastığı çamurlu zeminden annemin minik ayaklarının izini çıkartıp, güneşte kurutup, babamın göremeyeceği bir merdiven altında saklamıştım. Hüzünlendiğimde, yalnız hissettiğimde gidip onun başında ağlar, annemin kokusunu almaya çalışırdım.

Aradan uzun yıllar geçse de bu 'ayak izleri' peşimi bırakmadı. Lisede edebiyat hocaları parçaları önce bana okutur, sonra mütalaa ederdik. O gün bir şairin ölen minik yavrusu için yazdığı bir şiir vardı sırada. 'Dağda kırdı rast gelirim bir dere/ Gözyaşlarım akıtarak ağlarım; Yollardaki ufak ufak izlere/ Senin sanıp, bakar bakar ağlarım' diyordu. Ben bu şiiri ne o zaman ne de daha sonra okuyabildim. Yüreğimde düğümleli kaldı. 'Ufak

ayak izleri' ile benim aramdaki ilişkiyi de kimselere açamadım. Üzülmesin diye anama da... Anamla olan gurbet hikayelerimizin belki de hiç itiraf edemeyeceğim başka çok 'arka sokakları' da var.

Yaşımız ilerlese de hasta yatağında gidip elini başımın üzerine gezdirdiğimde bile bütün yaralarımın kapandığını hissedirdim. Ancak gurbette başlayan hikaye, yine gurbette, bir otel odasında bitiverdi. Telefonda kardeşimin ağlayan sesini dinlerken gözüm odanın kapısı altından atılan USA Today gazetesinin manşetine takıldı: 'You just feel helpless', yani 'hissettiğin şey çaresizliktir' diyordu. Sanki benim için atılmıştı.

Çaresiz odamda bir 'minik ayak izi' aradım. Heyhat, artık ne sığınabileceğim bir ayak izi, ne bu izlerin sahibi var. Okyanustan kopup gelen sert ve soğuk poyrazda, Boston'da bir parkta kendini rüzgara teslim edip savrulan rengarenk kiraz çiçekleri altında, öyle savruluyorum.

Nasip oldu, keder dolu ömründe minik şeylerle mutlu olmayı öğrenen anamın çokça duasını alabildim. Son cümlelerinde yine duasını esirgememiş.

Bütün ağırların şimdi dinmiş olmalı güzel anam. Elbet bir gün buluşacağız.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

'Kader ırmakları'

İbrahim Öztürk 2010.05.06

Kriz sonrası için en etkin konumlanan ülkelerin başında Güney Kore geliyor. Kore'de 'oyun bitti, yeni oyunun yeni kuralları, yeni dönemin de yeni fırsat ve meydan okumaları var' söylemi ortak kabul görmüş. Buna önce yönetenlerin kendileri inanmış.

Söylem-eylem yakınlaştıkça, durumu paydaşlarla etkin bir iletişim diliyle paylaştıkça, süreç hızla topluma mal oluyor. Böylece ülkenin hangi güzergahta seyahat ettiği belirginleşiyor, belirsizlikler azalıyor, ülkeye ve yönetenlere güven artıyor, 'ne olacak bu ülkenin hali' denmiyor.

Güney Kore Kalkınma Ajansı'nın çıkarıp dağıttığı tanıtım ve lobicilik dergisinin önceki kapak konusu; 'the rivers of destiny', yani kader ırmakları, şeklinde. Bundan maksat şu: 'madem yola kaldığımız yerden devam edemeyeceğiz, o halde yeni sürecin başarı bileşenlerini, paydaşlarını, strateji ve politikalarını, detaylı planlarını toplumla paylaşalım' diyorlar. İçinde turizm, biyo ve nanoteknolojiler, çevre, yeniden dönüşüm, enerji sektörlerinin de yer aldığı birçok öncelikli sektör tanımlamışlar. Örneğin sadece Seul'ün içinden geçen Han Nehri'nin ıslah edilmesiyle büyük bir kaynak tasarrufu, çevresel onarım, istihdam ve katma değer ortaya çıkacak. Buna benzer diğer büyük nehir ıslah projeleri de var. İşte 'kader ırmakları' ifadesi buradan geliyor.

Buradan Türkiye'ye dönersek, öncelikli olarak Türkiye'de hükümetin etkin bir 'küresel gelişmeleri takip merkezi' oluşturması gerekiyor. Aslında Devlet Planlama Teşkilatı (DPT) bunu yapıyor, bunlara uygun politika ve stratejiler geliştiriyor. Ancak bizler ürettiğimiz ürünü tanıtip pazarlayıp marka edemediğimiz gibi, hükümet ve DPT de etkin bir iletişim stratejisi geliştirip, benim düzeyimdeki uzmanların bile kafasında yer eden belirsizlikleri yok edemiyor.

Keza takip biriminde öne çıkan konuların işlenmesi, şekillendirilmesi sürecinde paydaşlar da etkin olarak işin içinde yer almalı, böylece işi yapacak olanların süreçleri içselleştirmesi sağlanmalı. Japonya'da muktedir bürokratik kuruluş olan Uluslararası Ticaret ve Sanayi Bakanlığı (MITI) ile Maliye Bakanlığı bu etkin iletişim ve yönlendirmeyi sağlamak için 'deliberation councils' denilen istişare ve sinerji meclisleri kurmuştu. Ünlü yönetim

bilimci M. Porter da Türkiye'ye geldiğinde bu öneriyi dile getirmişti. Şimdi biz de Ekonomik ve Sosyal Konsey'in anayasal bir kurum haline getirildiğini görüyoruz ya, son derece olumlu ve kritik bir kazanım olacak. Ancak sektörel bazda da benzer kurumsallaşmaların ikamesi gerekiyor. Mesele güven tesis etmek, vizyon vermek ve öngörülebilir bir yol güzergahı sunmaktır.

Oysa bilinen sebeplerle bizde 'sicili bozuk' büyük sermayeye karşı hükümetlerde ve toplumda ciddi bir güvensizlik var. Gerçekten de hükümetlerin üzerinden milletin kaynaklarını kullandılar ancak sırtlarını oligarşiye yaslayıp, geleceklerini darbelere ve rekabetten yalıtılmış yapılara bağladılar. Bu, bir araya gelmeyi ve etkin iletişimi engelliyor. Bu yüzden işadamlarının mafya-cunta-darbe bağlantılarından arındırılarak işine odaklanabilir ve neticeyi, çok ve akıllı çalışmaktan bekler hale getirilmesi bir devrim olacaktır. Türkiye'de cari açık, enflasyon ve işsizlik sorununun geleceği işte bu kader ırmaklarına bağlı.

Bir sonraki yazıda Türkiye'nin 'kader ırmaklarını' tartışacağım.

Minnet ve teşekkür: Annemin vefatı sebebiyle, arzun damarlarına barış ve sevgi aşısı pompalamak üzere sevdiklerinden çoktan uzak kalan, yeryüzünün bütün köşelerindeki kardeşlerimden mesaj yağmuruna tutuldum. Vefat haberinden sadece iki saat sonra dört ayrı mahfilde hatim indirmeler başladı. Anama şiir yazanlar, Yasin hediye edenler, gözyaşı içinde uzun uzun kendi hikayesini yazanlar, ekonomi editörümüz Turhan Bozkurt gibi taa uzaklara köyüme kadar gidip, tabutun altına girip aileme yokluğumu hissettirmemeye çalışanlar... Böyle büyük bir ailenin ferdi olmak her faniye nasip olmaz. Anlıyorum ki bizim kader ırmaklarımız da başını taştan taş vurarak aynı büyük okyanusa varmaya çalışıyor.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Refaha giden yol...

İbrahim Öztürk 2010.05.10

Bir önceki yazıda Güney Kore örneğinden yola çıkarak krizden sonra Türkiye'nin 'kader ırmaklarının' neler olacağını tartışmaya başlamıştım. Türkiye'de cari açık, işsizlik ve enflasyon problemlerinin kalıcı olarak çözümü için herkesin ağzına pelesenk ettiği iktisat politikaları kesinlikle gerekli, ancak yeterli değil.

Yol kötü ve yamaç, araba eski, yakıt verimsiz ve kaptan da acemi olunca menzile varılamaz. İki kaptandan birisi hükümet, diğeri de girişimci. Refahın inşası adına bütün aktörler ve faktörler bir araya getirilmeli. Rampayı bırakıp tünel açmalı, otoban döşemeli, araç yenilenmeli, yakıt kalitesi artırılmalı ve kaptanlar dönüştürülmeli.

Ne demek istediğimi bir örnek üzerinden anlatayım. Geçen hafta ülkemizin geleceği açısından çok hayati önemi haiz biyoteknoloji sektöründeki son gelişmeleri yerinde incelemek üzere ABD'nin Boston ve Şikago şehirlerinde idim. Davet, 1992 yılından beri Türkiye'de de faaliyet gösteren MERCK (ABD dışındaki ismi MSD) tarafından yapıldı. Gezinin organizasyon işini Üçgen İletişim başarıyla gerçekleştirirken, program boyunca bize MSD Türkiye'nin üst düzey yöneticisi Dr. Murat Aşık mihmandarlık yaptı. Bilgi, görgü, sinerji ve girişkenliğiyle kabına sığmayan bu hekim arkadaş, yeni dönemde Türkiye'nin ihtiyaç duyduğu tipik yönetici profilini oluşturuyor. Bu sektörün Türkiye'de aşı tutmasını ise kendine gaye ve hayal etmiş.

İnsan sağlığını merkeze alan biyoteknoloji sektörü, enerji ile beraber, bu yüzyılda oyunun hem kuralını hem de kralını belirleyecek stratejik nitelikte. Bu çok yüksek riskli ancak çok da katma değerli sektöre sadece 2010 yılında dünya çapında tam 100 milyar dolarlık yatırım yapılacak. MSD de yıllık 44 milyar dolarlık cirosu ve 7,5 milyar dolarlık Ar-Ge harcamasıyla ilaç sektörünün devlerinden.

MSD'nin Boston'daki devasa araştırma laboratuvarlarını ziyaret ettik. Kurumda üç Türk araştırmacının varlığını görmek gerçekten heyecan verici. Bunlardan en üst düzey olan Dr. Can Cüneyt Elbi, 2005'ten beri burada araştırma görevlisi. Göğüs ve prostat kanserleri ise yakın ilgi ve araştırma sahasına giriyor. Yine MIT'i bitiren Yamanlar Lisesi mezunu genç Yusuf da kuruma ilk adımını atmış durumda.

Boston'u da içine almak üzere Massachusetts eyaletinde bütün aktörler ve faktörler en etkin ve akılcı bir şekilde bir araya getirilerek tam bir biyoteknoloji kümelenmesi inşa edilmiş. 300 araştırmacının çalıştığı 12 katlı MSD'nin çatısından Boston'a bakarken, yüksek sesle bağırmanız duyulacak bir mesafede meşhur Harvard Üniversitesi, MIT, North Western üniversiteleri gözüküyor. Boston'da tam 122 üniversite var. Elini sallasan büyük bir bilim kurumuna çarpıyor. Araştırma laboratuvarının çevresinde yine çok ünlü tıp fakülteleri ve araştırma hastaneleri bulunuyor. Kurumsal yapılar, stratejiler, politikalar, bu politikaların takibinden sorumlu birimler, çok üst düzeyde beşeri sermaye birikimi, sektöre ilgi duyan yatırımcılar, deney ve araştırmalar için gerekli örnek vaka çeşitliliği sağlanmış. Birinin çıktısını diğeri girdi olarak kullanacak şekilde, ortak bir değer zincirinde müthiş bir iş bölümü, işbirliği ve uzmanlaşma sağlanmış. (Türkiye'nin akılcı bir kurguya dayanmayan, eksik altyapı ile firmaların öylesine boca edildiği, adeta mezbelelik gibi olan sözde 'organize sanayi bölgelerine' ya da 'sanayici gecekondularına' hiç benzemiyor.)

Hoş geldiniz notu: Dostum Doç. Dr. Murat Yülek ve Dr. Saruhan Özel ekonomi sayfalarında bana köşe arkadaşı oldu. İkisi de gıpta ile takip ettiğim ve kendilerinden öğrendiğim ve bu gazetede görmek istediğim nadir ekonomistlerden. Dünya bilgi ve görgüleri, yoğun sektör tecrübeleri, akademik donanımları ve örnek şahsiyetleriyle beyin yapıcı kalemler olarak bu aileye büyük güç katacaklar.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

İstikbal 'gen'lerdedir!

İbrahim Öztürk 2010.05.13

Önemi olduğundan biyoteknoloji sektöründe Türkiye'nin geleceğini tartışmaya devam ediyorum. Kızan kızsın, bana göre Türkiye dünyaya 'don' değil de 'gen' satabilir hale geldiğinde makus talihi değişecek. Peki, böyle bir şansımız var mı?

Her şeyden önce bu sektörde var olmak için ülkeler, şehirler ve şirketler kıran kırana kapışmış durumda. Kriz sonrasında İrlanda, Singapur -sıkı durun- Dubai, Malezya, Çin ve Hindistan yoğun bir faaliyet yapıyor. Yüreğiniz burkulacak ancak Chicago'daki biyoteknoloji fuarında Türkiye'den başka herkes vardı. (Bu konuda Türkiye'nin Sağlık Bakanlığı'ndan ve Yatırım Ajansı'ndan bir açıklama beklerim.)

Yine de hükümet düzeyinde Türkiye'de sektörün önemi fark edilmiş. 2008'de Ar-Ge ve 2009'da bu türden stratejik sektörler için bir teşvik yasası çıkartıldı. Nitekim Çatalca'nın adı 'ilaç vadisi' olarak öne çıkıyor. Ancak daha atılacak çok adım var.

Öncelikli olarak acilen Boston ve benzeri yerlerdeki kümelenme veya 'eko-sistem' çok iyi çalışılmalı. Hem bunu bir kere oturttuğumuzda aynı kurguyu diğer sektörlerde de teşmil edebiliriz. Örneğin Boston Modeli'nin yapısını anlamak için davet edildiğimiz Massachusetts Eyalet Parlamentosu'nda bir dizi sunum aldık. Burada sektörden sorumlu senatörler ve Massachusetts Biyoteknoloji Konseyi temsilcileri de vardı. Kısaca sektör ve devletin nasıl etkin olarak bir araya geldiğini ve ortak bir geleceğe imza attıklarını gördük.

Sektörde Türkiye'nin şansı; bulunduğu stratejik coğrafya, büyük nüfus ve iç pazar, araştırma hastanelerinin varlığı, genç araştırmacıların yetişiyor olması ve maliyetlerin uygun oluşu. Ancak bir ilacı geliştirmek çok uzun

ve çetrefilli bir süreç. Uzmanlar Türkiye'nin bu halkada en çok klinik araştırmalar safhasında şanslı olduğunu ifade ediyor. Tüm süreçte olmak da önemli ancak öncelikli olarak mukayeseli üstünlükleri görüp bir yerden başlamak gerekiyor. En önemlisi de yatırımcının şöyle 20-25 seneliğine önünü görebilmesi temin edilmeli, belirsizliklerin giderilmesi için politikalar, yasalar, mevzuatlar ortaya konulmalı. Bu sektörde Türkiye nereye varmak istiyor, bunun açık seçik ilan edilmesi ve desteklenmesi gerekiyor. Bu meyanda;

1. Sektörde aktif ve şeffaf kamu-özel sektör işbirliği,
2. Sektöre yönelik Ar-Ge desteğinin sağlanması (dünyada sektörde 100 milyar dolarlık Ar-Ge var, bizde sadece 40 milyon dolar) ve yenilikçiliğin ödüllendirilmesi,
3. Ruhsatlandırma politikasının küstürücü değil, destekleyici olması,
4. El-alemin ortalama 1 milyar dolar harcayarak geliştirdiği ilacın bir gecede kopyalanmasını önleyecek fikri mülkiyet haklarının korunması. (Açıkçası rekabetten nefret eden, şark kurnazlığı ile emek vermeden köşeyi dönmeye alışmış beleşçi yerli sermaye bu konuda meşhur. Şimdi baktılar ki artık pabuç pahalı, satıp kaçmaya çalışıyorlar.)
5. Sanayiye uygun beşeri sermayenin arzı,
6. Pazara erişimin kolaylaştırılması. (Dünyada geliştirilen yeni kanser ilaçlarına Türkiye'de hastalar yaklaşık 2,5 sene gecikmeyle ulaşabiliyor. Bu engeli koyunca ilaç şirketini mi, yoksa şifa bekleyen umutsuz insanları mı cezalandırmış oluyoruz acaba? Ondan sonra parası olanlar soluğu Boston'da alırken, gariban bekliyor.)
7. Bilhassa klinik araştırmalar için hastaların bilinçlendirilmesi gerekiyor. İşin aslını faslını bilmeyenler, 'ilaç şirketleri kobay arıyor' diye çok ciddi bir konuyu ayağa düşürüyorlar. Alan çok şeffaf ve her türlü bilgilendirmeye açık. Ancak korku yüzünden Türkler araştırmalara katılmıyor. O zaman başka insanlar üzerinde denenir, biz de sefasını süreriz, öyle mi!

Sektörün devlerinden MSD şirketinin görevlisi, 'dünyada bizim alanda çalışan bütün küçük-büyük şirketleri tarayıp işimize yarayabilecek olan genleri satın alıp, yenilikçi ilaç geliştirmede kullanıyoruz' diyor. Bu bir yandan küçük şirketler için bağımlılık, ancak öte yandan büyük bir fırsat. Fırsat çünkü, gen geliştirmek küçük laboratuvarlarda birkaç kişiyle makul fiyata yapılabilirken, genin uzun serüvenini bitirip ilaca dönüşmesi çok pahalı. Burada küresel bir değer zinciri var ve etkin olarak bunda yer alabilmek gerekiyor.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

'Derviş modeli' uymaz 'Bartın modeli' olsun!

İbrahim Öztürk 2010.05.17

Hiçbir şey üretmeyenlerin partisi CHP eksenli tartışmalar ne kadar boş ve bereketsiz olursa olsun, gündemi esir almaya devam ediyor. Bu, aslında Türkiye'nin talihsizliğini açıklayan ibretlik bir manzara.

CHP'de Baykal'ın 'boşluğunu' kimin dolduracağı tartışılıyor. Dönmemesi gerekir ancak bana göre Baykal dönecek ve kasetlerin devamını elinde bulunduran iradenin esiri olacak. Ülkeye operasyon çekenler CHP'yi bir süre daha kullanmaya devam edecek. Böylece komplonun kaynağını o zaman zaten anlamış olacağız. Bu senaryo gerçekleşirse, CHP büyük bir hızla Mesut Yılmazlı ANAP olacak, statükonun tasfiyesi daha da hızlanacak.

Alternatif olarak da iki Kemal'in daha adı gündeme getiriliyor. Biri Kemal Kılıçdaroğlu, diğeri ise Kemal Derviş. CHP'nin başına Kılıçdaroğlu'nun gelmesi bu partiyi belki bir seçimlik kısmen hareketlendirebilir. Ne imajı etkileyici ne de beşeri birikimi var. Gandhi yakıştırmasıyla verilen gaz da, 'katilini seven adam' olarak 'Dersim Alkış' ile tümüyle bitti. Zaten kendisini isteyenler bu yönünü bildikleri için en fazla emanetçi olarak istemektedirler.

İkincisi olan Kemal Derviş'e gelince. Ne olduğu belli olmayan CHP'ye kesinlikle bir kimlik kazandırır. Bir seçimlik değil, daha uzun soluklu olur. Dünyaya açık, demokrasiyi benimseyen, piyasa ekonomisini reddetmeyen, ancak entelektüel bir duruş sahibi olarak da neo-liberal söyleme itirazları olan, sosyal adaleti gerçekten önemseyen bir duruşu var. Ancak CHP'nin kemikleşen yapısı onu içinde tutmaz, zaten geçmişteki deneyimde de tutmadı. Onun sayesinde seçim kazanıp sonra da kovdular.

Evet, dedik ki, Derviş demokrat ve piyasacı. CHP ise bu ikisinden de nefret ediyor. 'CHP'nin ekonomi alanında hiçbir öneri getirmediğini' söyleyenler haklı. Ancak aslında kafalarında fena halde model de, öneri de var. Şimdilik susuyor ve takiye yapıyorlar. Kafalarındaki modeli ise avukatlığını yaptıkları Ergenekoncu deşifre etti. Buna göre özel mülkiyeti sınırlandıracaklar, çökerten bir varlık vergisi koyacaklar, özelleştirmelerde müsadereci davranacaklar, serbest dış ticareti ve sermaye hareketlerini yasaklayacaklar...Kısaca geçmişte Milli Şef ve Avrupa Faşizmi, günümüzde ise Kuzey Kore modelini örnek alıyorlar.

Siyasi kanatta ise denenmiş ve netice alınmış modele devam edecekler. Buna göre Kardak'ta o çıplak küçük kaya için Yunanlar, içeride ise Kürtlerle ve dindarlarla savaşacaklar. Aleviler yapay korkularla istismar edilecek, ancak 'torna modeline' ters diye hiçbir sorunu çözülmeyecek. İsrar edilirse de Kılıçdaroğlu Paşa komutasında Dersim'de taş üstünde taş, baş üstünde baş koymayacaklar. En kısa zamanda toplumsal doku ayrıştırılıp milletimizi birbirinin yüzüne bakamaz hale getirecekler. Bize de 'kurtarın bizi' diye eteklerine kapanmak kalacak. Dünyaya kapalı, faşizme açık, Türkiye'yi büzüp sıkıştırarak bu yapının adına ben 'ZİP modeli' diyorum: Zina, içki ve plaj serbestisinden oluşan bir model.

Aslında bu modeli deşifre eden bir haber de yakın tarihte Bartın'dan geldi. Yaklaşık 10 bin kişiye istihdam sağlayacağı tahmin edilen termik santral yatırımı için şehre gelen yabancı sermaye ve yerli ortakları, CHP'li idareciler tarafından tartaklandı ve şehirden kovuldular. Hidroliğe, nükleere, termiğe, CHP'li olmayan yerliye, yabancıya karşılar. Bu yüzden Hz. Adem'den beri ülkemizde olan güneş, rüzgâr, termal enerjinin kullanımını, 'devletin rüzgârına dokunma, essin' diye yasalarla engellediler.

Kısaca hem özgürlüğe hem de refaha karşılar. Eşitliği, yüksek katma değerlin adil dağılımında değil, fukaralıkta arıyorlar. Zira içe tıklmış ve fakir bir milletin kafasına vurarak Kemalist cenderede tutabilecekleri yönünde, değişmeyen bir paradigmaları var.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Bursaspor'dan şirketlere dersler

İbrahim Öztürk 2010.05.20

Bir gazetede 'doktor, ekonomist, yazar, banka yöneticisi' olarak ekonomi yazıları yazan arkadaş arkasına yaslanmış, yanındakiyle pervasızca konuşuyor:

'Ya şu Bursa'nın başındaki çocuk var ya, Ertuğrul mu neydi onun da karısının başı kapalıymış.' Muhatabında jeton düşmeyince daha 'filozofça' meseleyi tespit ediyor: 'Baksana iktidarı ele geçirdiler, iş dünyasında

yükseliyorlar, şimdi şampiyonları da bunlar çıkartıyor.' Anlayacağınız 'yaklaşan tehlikenin farkında mısınız?' türünden Yerli Pravda sözcülüğüne soyunuyor.

'Herkes sizin mahalleden mi olacak?' diye hükümeti suçlamaya sıra geldiğinde demokrasi mangalında kül bırakmayanların holdinglerinde numunelik olarak arasanız bir tane başı kapalı çalışan bulamazsınız. Zaman Gazetesi'ne bir uğrasınlar bakalım, bu saatten sonra utanma duyguları çalışacak mı?

Türkiye'nin çağdaşları bu ülkede Batı materyalizminin ve modernitesinin misyonerliğini yapıyorlar. Utanmadan kendilerine 'ulusalcı', bu gönüllü köleliğe de çağdaşlık diyorlar. Bir üniversite rektörü Çanakkale Savaşı'nın yıldönümünde mesaj yayımlıyor: 'Atalarımız Çanakkale'de bize çağdaş yaşam tarzını bırakmak için öldü.' Merak ediyorum Hoca'mızın 'ataları' cephenin hangi tarafında imiş acaba?

Özgüvensizlik ve kompleks içinde gram gram çürüyorlar. Yabancı olan her şeyde keramet arıyorlar. Batıların her saçmaladığı şeye sözde 'bilim' adına bodoslama atlıyorlar. Yerli olanı, bu topraklara ait olanı banal ve bayağı bulmaya devam ediyorlar. Ediyorlar da, Anadolu kasırgası da artık dinecek gibi değil. Ya barışacak ve içlerine sindirecekler, ya da kalp spazmından gidecekler. Kum saati çalışıyor.

Kariyeri parlak ve Milli Takım'a da tarihin en büyük başarısını kazandıran Şenol Güneş'i bu yüzden içlerine sindiremedi, başarısından dolayı sevinmek yerine 'bu çulsuz da ne oluyor' diye kin ve nefrete kapıldılar. Trabzon yıllarca 'avuçladıktan' sonra başarının kapısını yine bu mütevazı Anadolu çocuğu ile açtı.

Sırf eşinin başı kapalıdır diye Ertuğrul da takımı ligin tepesinde iken, Avrupa serüveni mazeret yapılarak Beşiktaş'tan kovulmak istendi. Büyük fetihler için hicret etmenin gereğini fark eden Ertuğrul, bunlar gibi çamura yatmadı, yapışıp kalmadı. 'Adam gibi geldik, adam gibi gideriz' deyip, Beşiktaş'ı 'ölümümüz laikçilerden olsun, dindarların eliyle cennete girmeyiz' diyenlere bıraktı. Halleri ortada.

Bursalılar bu delikanlıya sahip çıkarken yeni bir Anadolu ihtilalini kucaklarında büyüttüklerini hissetmiş gibi haftalardır 'bekle bizi İstanbul, teslim almaya geliyoruz' diye kararlı adımlara İstanbul kapılarını dövüyorlardı. Bu başarıda Bursa lehine İstanbul'a bir kez daha kafa tutan Trabzonspor'un tamamlayıcı ve onurlu katkısını da selamlıyorum. Yüksünmeden tek başına kuruldukları onur kürsüsünü paylaştılar. Bursa konuşulurken adını dahi ağızlarına alamadıkları Ertuğrul'un sevinç gözyaşlarını, başarılı olan her Anadolu şirketini ve girişimcisini yazıp anlatırken akan benim gözyaşlarımla aynı kefeye koyuyorum.

Bu başarıyla Anadolu insanı için cin bir kez daha şişeden çıkmıştır. Bu sadece diğer kulüplere değil, Anadolu şirketlerine de cesaret ve ders olmalıdır. Şöyle ki: 1- İçi çürük, her hantal büyükten korkmayın. Büyük şirketlerden değil, rekabet edememekten korkun. Bu noktada sorunu daha çok kendinizde arayın. 2- Parası olup da ruhu olmayanlar başarı kazanmaz. Günümüzde sermaye birikimi ve para gerekli ancak yeterli değildir. Ayrıca başarıda en kritik unsur da değildir. Trabzon yıllardır parası olmadığı için değil, başarının bileşenlerini takdir edip yerli yerine koyamadığı için sürünüyor. 3- Kader birliği ve adanmışlık önemlidir. Şirketinizde çalışanlarınızla iyi bir kader birliği yapınız, aynı ufka odaklanınız. 4- 'Yıldız' eleman alayım derken, ahengi, sinerjiyi, ekip bilincini, kolektif şuuru bozmayın. Amatör hislerle, ancak profesyonel bilgi ve iş modeliyle çalışın. Bursa tam da bunu yaptı. Artistleri yok, ancak başarıya susamış, profesyonel donanıma sahip amatör emekçileri çok.

Bugün 19 Mayıs, yürüyelim arkadaşlar!

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

MÜSİAD'ın TÜSİAD'laşması meselesi

Türkiye son yıllarda inanılmaz bir hızla değişiyor. Aktörler, faktörler, paydaşlar ve tüm bunlar arasındaki dengeler değişiyor. Değişime ayak uyduramayanlar marjinalleşip devre dışı kalacak. Ancak ilkesiz değişimin getirdiği pragmatik angajmanların oluşturduğu 'değersizleşme' tehlikesi de büyük risk. Şu sıralar ülkemizde ikisine de bolca şahit oluyoruz.

Muhafazakar camia da son yıllarda değişim sürecinde. Bir nevi iktidara da geldiklerinden, şu sıralar Gandhi Kemal'in yapmaya çalıştığı türden, sorumluluğu olmayan, 'bekara karı boşamak' türünden üçüncü dünyalı muhalif laflar da edemiyorlar. Muhalefet iken, yani sorumluluk yok iken bu tür laflar insanları ve kurumları ilkeli ve dik duruşa sahipmiş gibi gösterebilir. Ancak işin başına geçip de elini taşın altına koyduğunda hayaller ile gerçeklerin testi başlar. İdealler ile gerçekler arasında belli bir 'ayrışma' hızlanır. Hatta zamanla içinde yaşanılan 'devranın körlüğü' başlar. Kök değerler sırtta ağırlık olarak görülür. Değerler şimdilik 'başka baharlara' ertelenir. Ömür akıp giderken 'o bahar' hiç gelir mi bilinmez. Doğrusu bir gün geriye bakıp 'biz neyi kurtarmışız' pişmanlığı da yaşanabilir. Açıkçası ehramın son taşını koyduğumuzda kazandığımız 'büyük zaferin' bizi ehrama hapsettiğini fark edebiliriz. Kimse böyle bir 'Pirus Zaferi'ni istemez.

Böyle devranlarda dalgalara kapılıp gitmeyecek, dışarıdan bakan, 'kral çıplak' diyecek bir Molla Kasım gerekir. Lafı bu gazetede köşe arkadaşım olan Ali Bulaç'ın MÜSİAD'ı 'TÜSİAD'laşmakla' suçladığı konuya getireceğim. Bulaç benim için önemli bir münevverdir. Ben de aynı konularda bir iktisatçı olarak kafa patlatıyorum. Hatta yazılarımı takip eden bilir; 'kınayanın kınamasına aldırmadan' doğru bildiklerimi en zor mahfillerde pervasızca savunurum. Maddenin ve paranın kölesi değil, efendisi olmak esastır. Bir imtihan sırrı içerisinde ve Mustafa Özel'in ifadesiyle, meşru yolla kazanan, biriktiren, şükreden, sosyal sorumluluğunu unutmayan işadamına çok ihtiyaç var.

MÜSİAD'ın danışmanı bir akademisyen olarak Bulaç'ın değerlendirmelerine katkıda bulunmak isterim. Bir kere bazı iyi niyet yoksunu kişiler 'Zaman Gazetesi emir verip MÜSİAD aleyhine ısmarlama yazı yazdırdı' diye gerçekten ahlaki düzeyi sıkıntılı laflar ediyor. Ne hikmetse camiamızda hâlâ birileri Zaman'ı suçlamak için hazır kıta bekliyor. Ali Bulaç emir alacak bir münevver değil. Zaman'ın da böyle bir uygulaması yok. Ele avuca sığmayan ve başka hiçbir basın kuruluşunda görülmeyen yazar kadrosundaki çeşitlilik de bunun ispatı.

Biliyorsunuz önceki hafta MÜSİAD, yeni seçilen TÜSİAD yönetimine bir nezaket ziyareti yaptı. Onlar da iadede bulunacaklarmış. Konu aslında bu kadar basit ve burada bitiyor. Anadolu'dan bu gelişmeye çok da destek geldi. Konuyu bu noktadan alıp çok farklı noktalara taşıyan Bulaç'ın gazetede çıkan değerlendirmelerine MÜSİAD camiası çok alındı. Zira bu değerlendirmeden anlaşılan şu:

MÜSİAD başlangıç ideallerini bırakıp, TÜSİAD gibi rekabet etmeyip lobicilik yapan, Türkiye'ye dünya markaları kazandırma şansını bırakıp montajcılıkla yetinen, Anadolu'yu inkar etmiş, darbelere çanak tutmuş, cuntacıya kedi, milletin seçtiği hükümetlere aslan kesilen bir kurum. Böyle bir kuruma gidip Anadolu'da meşruiyet kazandırmanın gereği yok. Ayrıca bu, MÜSİAD'ın o dünyanın temsil ettiği değerlere teslim bayrağını çektiğini gösterir.

Oysa kimse kimseyi esir almaya ya da teslim olmaya gitmedi. Vakıa olayı böyle 'soğuk savaş' çerçevesinde ele almak da yanlış. Farklılıklarımız baki, ancak işbirliği imkanlarını konuşalım. Keza, hem MÜSİAD hem de TÜSİAD değişmeye çalışıyor. Özeleştiriyorlar. Hep 'biz haklı, hep başkaları haksız' yaklaşımı da çıkmaz sokak. Değişirken, geçmişteki yanlışlardan arınmak ve doğrulara yaklaşmak da yürek ister.

Açıkçası kimsenin kendine tanıdığı değişim hakkını başkalarından esirgemesi hiç de adil değil. Bulaç 'TÜSİAD'laşma' iddiasının altını doldururken maalesef fena halde oydu. Düşünüyorum da, keşke boş kalsaydı!

Büyüme, dağıtım, bölüşüm

İbrahim Öztürk 2010.05.27

Muhterem Ali Bulaç MÜSİAD'a yönelik eleştirilerini üç hususta toparlıyor. Bunlar kısaca ve mealen şöyle: (i) Büyüme ideolojisine aşırı angaje olup 'adil piyasa' ilkesinden uzaklaşmak. (ii)

Üretim modelini zaruri, makul ve meşru ihtiyaçlar yerine zevk ve hazların tetiklenmesine odaklamak. 'Yeter ki, kâr gelsin' diyerek her şeyi mubah görmek. (iii) İslam'ın onaylamadığı lüks-debdebe içindeki bir hayat tarzına dalıp, daha da kötüsü bunu İslami gibi göstermeye çalışmak.

Eğer bu tespitler doğruysa herkes ders almalı. Ancak gerekçe ne olursa olsun bir kesimi bu kadar açıkça suçlamak yerine konuyu muhafazakâr kesimin tümünü ilgilendiren bir sorun olarak takdim etmek hakkaniyete daha uygun olurdu. Bu şekilde sanki herkes 'fabrika ayarında' da sırf MÜSİAD üyeleri raydan çıkmış yaklaşımının arkasında başka niyet aranır. Oysa onlar muhafazakâr toplumun ortalamasını temsil ediyor. Orada gördüklerimiz aslında bizim aynamız. İlk taşı günahsızlar fırlatsın!

Ayrıca MÜSİAD, üyelerinin hayatın içindeki davranışlarını terzi gibi ölçüp biçen bir politbüro değil. Her şey merkezden idare edilmiyor. Suç işleyen bunun hesabını yargıya, ahlaki davranmayan da Allah'a verecektir.

Umarım Sayın Bulaç MÜSİAD'ın kriz ortamında yayımladığı 2009 yılı ekonomi raporunu okumuştur. Yani kapitalizme yöneltilen ahlaki ve felsefi düzeydeki eleştirilerde mutabıkız. Ancak anlaşılan teknik alanda değiliz. Ekonomi mekanizmasının bütününe ihmal edip, çok dar bir alanda hapsolup, büyümeyi yerip, bölüşüme kilitlenmek yanlış. Evet, tek başına büyüme piyasa şartlarında adil bir paylaşımı beraberinde getirmez. Ancak büyüme olmadan neyi bölüşeceksiniz? Küba ve Kuzey Kore modeli gibi züğürtlükte eşit olunca sevinecek miyiz?

Eğer 'hem üretelim hem de yüksek refah düzeyinde adil bölüşüm olsun' diyorsak, o zaman büyüme ve kaynakların etkin 'tahsisini/dağılımını' konuşmak gerekir. Adil bölüşümü savunanlar bunun bir gereği olan kaynak tahsisindeki verimliliği görmezden geliyor. Kapitalizm de sırf bu naiflik yüzünden tabir yerinde ise tahrip ede ede büyüyor.

'Mevcut model içinde büyüme katarına binmeyi kabul eden çevre ülkeler ancak kapitalizmin pazarını büyütür ve kendilerini güdük bırakırlar... Bu yüzden makul ve erdemli bir hayat çitası tespit edip, tüketim köleliğinden kurtulup bu kısır döngüyü kırmak gerekir' mealindeki 'gerilla tarzı direniş' önerisi ise sürdürülebilir olsa bile, bunun tek başına MÜSİAD'la ilgisi yok. Çözüm, Müslüman'ca yaşam tarzını benimseyen her bireyde. Model önerisi getirecek olan da, gariban işadamaı değil, alimler.

'Üretim modelinin ihtiyaçlara değil de nefsanîyetin çıldırılmasına dayandığı' iddiası ise ne doğrulanabilir, ne de yanlışlanabilir. Bence fasit bir daire. Elimizde herkesi bağlayan sahih ve kalıcı bir doğru üretim ve tüketim cetveli mi var ki, politbürodan büyük ağabeyler üretim kotaları tahsis etsin? İslam'ın da böyle bir piyasa ve üretim anlayışı yok. Üretimi ve tüketimi caiz olmayan mallar bellidir. MÜSİAD üyeleri bildiğim kadarıyla örneğin afyon, eroin, içki, kumar, beyaz kadın alanlarında faaliyet yapmıyor. Kimsenin de kendi meşrebine göre helali haram yapma hakkı yok. Bir de hüsnü zan esastır.

Son olarak, Bulaç'ın 'yaşadığı çarpık hayata inanmaya ve bunu normal görmeye başlamak' şeklindeki haklı eleştirisi, tüm Müslümanların sorunu değil mi? Neden haklıyken, bu şekilde haksız duruma düşmeyi göze

alıyoruz? Ezcümle Bulaç'ın eleştirilerinde ahlaki düzeyde hemfikiriz. Teknik düzeyde ise ayrılıyoruz. Hepimizin sorunlarını tek başına MÜSİAD'a kilitlemeye kalkışmak işin kolayına kaçmak ve hiç de adil değil. Faydalı olmasını niyaz ederek, bu köşenin formatı gereği konuyu burada kapatıyorum. i.ozturk@zaman.com.tr

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Avrupa'da gerçekten neler oluyor?

İbrahim Öztürk 2010.05.31

Yakın geçmişte Zaman'da yayımlanan üç tam sayfa analizimiz oldu. Birincisinde 2006'nın ortasında 'carry trade'cilerin eve geri dönmesi sebebiyle Japonya eksenli bir krizin patlak vereceği yönünde ABD'nin kontrolündeki entelektüel camianın yaydığı propagandayı deşifre ettik ve 'Japonya'yı bırak, ABD'ye bak' şeklinde krizin dalga dalga ABD'den geldiğini gösterdik. Böyle oldu.

İkinci tam sayfa analizi Türkiye için krizin tam ortasında yaptık. Reel sektörde bir hasarın olacağını ancak krize girmeyeceğini, hatta sonrasında ayakta durma mecali olan çok az sayıdaki güvenli limanlardan biri olacağını savunduk. Şimdi rüşvetçi reyting kuruluşları da bu çıplak gerçeği kabul ediyor.

Nihayet en taze tam sayfa analizimiz de 7 Şubat 2010'da AB için geldi. 'Borç dağları altında yeni hasta adam Avrupa' tespitini ve 'ikinci dalga AB'den geliyor, durdurulmazsa Türkiye'nin tek tehdidi de AB' şeklinde yaptık.

Aslında 2006'dan beri bütçe açıkları ve kamu borç yükü çoktan Maastricht Kriterleri'ni zorluyordu. Ancak bu gerçek hem Avrupa hem de uluslararası kredi ve derecelendirme kuruluşları tarafından saklandı. Avrupa'nın 'gerçek' riski gizlenirken, yükselen piyasaların 'sanal' riski abartıldı. Böylece Avrupa riskinin bedeli elden geldikince gelişmekte olan ülkelere ödettirildi.

Şimdi de adeta ağır çekimde 'kriz nasıl yanlış yönetilir' diye izliyoruz. İşin gerçeği Avrupa'daki mali kriz, küresel krizden önce de vardı. Esas sorun Avrupa'nın kendi krizi ile yüzleşmek istemiyor oluşu.

(i) Avrupa'da yaşanmakta olan 'büyük devlet adamı' eksikliği sorunların başında. Sarkozy-Merkel ikilisinin bu önemli iki ülkeyi ve dolayısıyla koca Avrupa'yı taşıyamadığı artık görülüyor. Avrupa bu ikili yüzünden büyük zaman kayıplarına maruz kalıyor.

(ii) AB'de mali ve parasal entegrasyon da çok zayıf. Türkiye'ye inat ve Rusya etkisinden kopartmak için birçok geri kalmış ülkeyi içeriye aldılar. Ancak birlik içinde kalkınmışlık düzeyi farklı olduğu için harmonize iktisat politikalarının izlenmesi imkansız. AB, Türkiye üzerinden aslında zaaflarını kapatıyor, bu yüzden durup durup bir Türkiye polemizi çıkarıyorlar.

(iii) Avrupa bir 'refah devleti yorgunluğu' yaşıyor. II. Dünya Savaşı sonrasında büyük bir kriz yaşamadığından, yaşlı kıtanın krizle mücadele refleksinin bir hayli zayıf kaldığı görülüyor. Bilhassa halkın refah düzeyinden geriye adım atmaya karşı direnerek krizi daha da zora soktuğu görülüyor. Bu meyanda emek piyasası katılıkları ve düşük verimlilik başta geliyor. Komiktir, Avrupa kara kara buradan nasıl çıkacağını düşünürken hâlâ emek taraftarlığı yaptığını zanneden bir kesim, gözlerini gerçeklere kapatmış, OECD'nin en fakir ülkesi Türkiye için aynı politikaları savunuyorlar. Adeta rekabetçi ücretlerdense kapalı fabrikaları ve işini tümüyle kaybetmiş insanları daha çok seviyorlar! Zaten sözde emek taraftarlığı adına teknolojiye de karşılar. Üstelik gizli gizli Çin kapitalizmini de solculuk adına sevenler var. Geçelim.

(iv) Demografik yapının çok yaşlı olması ve iktisadi dinamizmin kaybolmuş olması nedeniyle AB'de yakında dinamik sektörleri taşıyacak genç nüfus ve piyasaları canlandıracak kadar büyük bir talep kalacak.

(v) Son olarak ekonomi idaresinde de büyük kafa karışıklıkları var. Örneğin AB Merkez Bankası başkanı 'biz banka olarak devletlerin bono ya da tahvillerini almayacağız' deyince biz buna 'tırışı kes Trische' acilen davran diye tepki verdik. Çok kısa bir süre sonra bu yolda adım atılmak zorunda kalındı. İspanya'da da ekonomi yönetimi 'mevcut sıkıntılar nedeniyle büyük mali sıkılaştırmaya gitmeyi düşünmüyoruz' dedi. Ancak kaçınılmaz olarak bu yola girdiler. Aylarca IMF'nin 'Avrupa'nın iç işlerine karıştırılmayacağı' söylendi. Bu yolda başı da Almanya çekti. Ne kurtardı ne de başkalarına müdahale ettirdi. Zira Merkel o sırada yerel bir seçime kilitlenmişti. Ancak krize son müdahale aslında yine IMF sayesinde yapılabildi. Son kurtarma paketindeki tek gerçek para IMF'ninki olup, AB'ninki sanal. Piyasalar bu yüzden diken üzerinde.

Avrupa bir 'fil sendromu' yaşıyor: Vücut büyük, idare edecek beyin yaşlı ve küçük.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Japonya'nın 'sahte Gandi'si' erken pes etti!

İbrahim Öztürk 2010.06.03

Kemal Kılıçdaroğlu gibi 'bedava para dağıtacağım', 'çift duvarlı villada oturmayacağım', 'gerekirse halkın tenekesi olurum' şeklinde popülizmde sınır tanımayan, iflah olmaz romantizme saplanıp gerçeklerden kopan bir lider de Japonya'da geçen sene iktidara gelmişti.

Bu siyasetçinin adı Yukio Hatoyama. Şimdi parçası olduğu koalisyon dağıldığı gibi, kendisi de muhtemelen istifa edecek. Hatoyama da aslında 'Önder Kemal'in CHP'si gibi Japonya'nın 'kurucu babalarının' Liberal Demokrat Parti (LDP) geleneğinden geliyor. Ailecek orada idiler. Ancak Junichiro Koizumi fırtınası esince, baktı ki bu partide kendisi için boşluk yok, Japon Demokrat Partisi (JDP) üzerinden ray değiştirdi, anında söylem değişikliğine gitti.

Geldiği gelenek pekala Amerikancı olduğu halde Hatoyama bir anda küreselleşme karşıtı kesilip ulusalcılığı keşfetti. Tıpkı göbeğinden Batı milliyetçisi olan bizim laikçilerin, AK Parti fırtınası karşısında boşluk bulmak üzere derhal Avrasyacı, ulusalcı kesilmesi gibi, Hatoyama da 'Japonya'nın artık eve dönme vaktinin geldiğinden', Asya'ya dönüşten, Asya'da ortak para biriminden bahsetmeye başladı. Hatta hazır gazı almışken kendini tutamayıp bir ara Okinawa'daki Amerikan üslerinin kaldırılmasından bile bahsetti. Umutsuzluk içindeki Japon halkı bunu aslında yemedi. Krizin ortasında seçimlere gitmedi bile. Katılım oranı yüzde 42 idi. İşte bu seçimde romantikler Hatoyama'ya destek verdiler ve kazandı.

Bakın Hatoyama neler demiş: "Manevi değerler, çevre, insan, aile, komşuluk, dayanışma bitti. Kısaca açgözlülük ve paranın dışında toplumun dokusunu oluşturan ne varsa hepsine yabancılaştık, ipi kopan tesbih gibi savrulduk. Piyasa kapitalizmi dokunulamaz kutsal bir inek değildir." (The New York Times, 26 Ağustos). Bu felsefenin yanına bir dizi vaat koydu. Vergiler düşecek, tarımsal destekler artacak.

Biz de daha hükümeti kurmadan önce 'Hatoyama, Japonya'nın Mahathir'i mi olacak?' başlıklı yazımızda (3 Eylül 2009) şu değerlendirmeyi yapmışız: "Yukio'nun ekonomi popülizmi tehlikeli. Köylüye, işçiye, tarıma desteklerin artmasını savunuyor. Ancak bütçe açığı GSYH'nin yüzde 8'i, devlet borçları ise yüzde 170'i mesabesinde. (2010 itibarıyla bunlar sırasıyla yüzde 12 ve yüzde 225) Ya Bay Yukio bu vaatlerin altında kalacak ya da bunu yapayım derken Japon ekonomisini bilinmez sulara çekecek."

İşte görüyorsunuz, haklı çıkmak istemezdim ancak aynen dediğimiz gibi oldu. Belki gecekondlu ağzıyla iktidara gelirsiniz. Ancak ülke böyle yönetilmez. Kendini Malezya'nın Mahathir'i, Hindistan'ın sahte Gandhi'si zanneden, daha doğrusu 'yandaş ve yoldaş medya' tarafından böyle pazarlanan Hatoyama, vaatlerini tutamadı, ekonomiyi daha kötü bir konuma çekti. Okinawa sözünü de geçen hafta kendisine yalattılar. Şimdi Japonya'da büyük krizin eli kulağında. Kimsenin bir öngörüsü ve çıkış stratejisi de yok.

Çok sevdiğim ve her Türk gibi benim de sempatiyle baktığım Japonya'nın geleceği açısından anlaşılması ve yüzleşilmesi gereken gerçekleri ise ciddi ve derin. 50 seneyi aşan LDP istikrarından sonra Japonya'da 1990'dan beri başbakanlık koltuğu tam 17 kez değişti. Sene başına 1,1 hükümet, 1,5 de başbakan düştü. Yani istikrarsızlıkta bizi de solladılar. Ancak sonuç değişmedi. Eldiven takıp çıkartır gibi hükümet değiştirerek, tombala çeker gibi yola çıkarak hiçbir yere varılacak gibi değil. Bunu da en iyi 'istikrar yüzü gören' Japonlar ve 'istikrara hasret' biz Türkler biliyor olmalıyız.

CHP'nin yeni liderini de korkunç bir romantizm, popülizm ve takiye içinde görüyorum. Dünyaya açılmış, oyunu artık kıtalar arası oynayan Türkiye'yi yönetmek bir yana, söylemi ve intikamcı ekibiyle ülkeyi sadece birkaç ayda tarihin en derin krizine sokar. Biliyorsunuz, size bu köşedeki yazılarımın tarihini ve hesabını veriyorum. Bu yazıyı da bir yere kaydedin. Bu söylemle Dersim Fatih'i Kılıçdaroğlu Paşa iktidara gelse ben yazımın başlığını; 'iflas 2015' şeklinde atarım.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

İsrail geriliminin iktisadi sonuçları

İbrahim Öztürk 2010.06.07

Öyle anlaşılıyor ki Türkiye'nin İsrail ile yaşadığı bu gerilimi normalleştirme iradesi artık İsrail tarafında. Zira Türkiye zaten İsrail'i en önce tanıyan devletlerin başında geliyor. İsrail halkıyla bir sorununun olmadığını da şüpheye mahal vermeyecek açıklıkta ilan etmiş durumda. Son olarak hem tarihteki Batı soykırımına hem de Hitler'in soykırımına karşı Türkiye, Museviler için 'son sığınma mercii' olmuştu.

Esasen aklı-başı yerinde Musevilerin bu gerçeğin farkında olduğunu da biliyoruz. Nitekim ABD'de yaşayan birçok Musevi'nin ellerinde Türk bayraklarıyla yollara düşmesi de bunun göstergesi. Ayrıca bu vesile ile ABD'de lobicilik yapan yeni STK hareketlerinin ve diyalog çabalarının meyvelerini de bu vesile ile görmüş oluyoruz. Kısacası hem dünyanın hem de İsrail halkının sorunu Siyonist hayalperestlerle ilgili.

Bu yazının konusu ise yaşanmakta olan gerilimin ekonomi üzerindeki muhtemel etkileri ile ilgili. Çok kısaca şu söylenebilir; Türkiye kısa vadede çok küçük bir iktisadi pazar kaybederken, uzun vadede çok büyük bir iktisadi katma değer elde edeceği bir imkanı akıllı politikalarıyla (veya İsrail'in çıldırmışlığı sayesinde) üretmiş oldu. İsrail pazar büyüklüğü itibarıyla dikkate alınacak bir ülke değil. Kalkınmış, doyum noktasına ulaşmış küçük bir ülke. Bu meyanda İsrail'e nazaran Suriye'nin bile pazar büyüklüğü bizim için çok daha önemlidir.

Öte yandan İsrail bölgedeki bir çıban başı olarak komşusu olmayan ve dolayısı ile ticareti de çok kısıtlı olan bir ülke. Yani Türkiye'nin İsrail üzerinden açılabilceği bir yer de yok. (Not: Mısır üzerinden ABD'ye kotasız açılmak için İsrail'den yüzde 10 civarında bir girdi almak zorundasınız!) İlâveten Türkiye'nin İsrail ile olan gerginliğinin ABD ile olan ekonomik ilişkilerine zarar verme ihtimali de pek zayıf. Zira zaten Türkiye'nin ABD ile dış ticaretinin toplam dış ticaretimiz içindeki payı, devede kulak kalıyor. Yine de bu durumdan rahatsız olan ABD kökenli birtakım sermaye çevrelerinin tavrı olumsuzlaşabilir ki, bu kesim zaten bize aşık olduğu için değil, finans sektörü örneğinde olduğu gibi büyük kâr marjı için geliyor.

İsrail gerginliği daha çok askeri ve güvenlik alanlarındaki tek yönlü bağımlılığımız açısından değerlendirilmeli. Türkiye uzun vadede, ulusalcı ayaklarına yatan Ergenekoncu ağabeylerin kurduğu tek yönlü vahim bağımlılığı azaltmaya çalışmalıdır. Bir de ABD'deki Yahudi lobisini dikkate aldığımızda bu gerginliğin hangi aşamada nasıl dengeleneceğinin de galiba iyi hesaplanması gerekiyor.

Ancak bu gerginliğin esas getirisi dolaylı yollardan çok büyük. Türkiye bu çok haklı insani duruşunda dünyada ortak aklın ve vicdanın sesi oldu. Bu, parasal karşılığı olmayan emsalsiz bir imaj çalışmasıdır. Türkiye 1,5 milyarlık İslam dünyasında da efsaneleşti. Komşumuz Arap ve Acem dünyasının da sonuna kadar takdir ve güvenini kazandı. Bu saatten sonra Türkiye Körfez sermayesini çok daha rahat çekecektir. Daha önce Arapların parasını bile Türkiye Londra'daki Musevi aracılar üzerinden almaya çalışır ve bir de bunun için komisyon öderdi. Son yıllarda bu aracılık mekanizmasını ortadan kaldırmada hükümet birçok adımlar attı. Şimdi elimiz daha da rahatlamış olacak.

Kendi aralarında neredeyse hiçbir ticari faaliyeti olmayan Arap ülkeleri Türkiye'yi daha içtenlikle bir ticaret partneri olarak göreceklidir. Bilhassa Türkiye'nin daha yeni girmeye çalıştığı ve nereden bakarsanız bakın 1 trilyon doların üzerindeki Helal Gıda pazarındaki payı da artacaktır.

Türkiye bugüne kadar maalesef alım gücü yüksek, harcama eğilimi fazla olan, tabir yerinde ise birinci sınıf Arap turistleri çekemiyor ve Batılı rakiplere kapırıyordu. Şimdi bu kesimi de çok daha etkili olarak çekme şansı doğmuş oldu.

Tabii bu işin esas kaybedeni her açıdan İsrail.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

İşsizlik piyasa ile değil, proje ile çözülür

İbrahim Öztürk 2010.06.10

Türkiye iki konuya kilitlenmiş durumda. Birisi Türkiye'nin başlıca riski olan 'hasta adam' Avrupa, diğeri de işsizlik. Son tahlilde başarı kriterimiz istihdam ve gelir/alım gücü düzeyi ile ilgili. İşsizlik yaygın ve yüksekse, hiçbir şey aslında yolunda değildir. Yapılması gereken ise sorunun çözümü yolunda halka somut bir reçete, takvim, kısaca bir çıkış stratejisi sunabilmektir. İşte hükümetin üzerinde çalıştığı Ulusal İstihdam Stratejisi'nin altı bu yüzden doldurulmaya çalışılıyor.

Önceki akşam Sayın Ali Babacan'ın akademisyen yazarlar ağırlıklı İstanbul'daki davetinde Avrupa ve işsizlik de dahil olmak üzere risk ve tedbirleri tartıştık. Bu köşede Avrupa mevzuu yeterince yazıldı. Yakın tarihte bu cepheden güzel haber bekleyemeyeceğimizi de aklımızda tutarak, işsizliğe dönmek istiyorum.

Katılımcıların üç noktada yoğunlaştıklarını gördüm: Bir, kriz sırasındaki tutumlar bir yana, Türkiye hiç olmazsa krizden çıkış sürecini iyi idare ediyor ve pozitif yönde bir hayli ayrıştı. Kriz sonrası için çok kritik hale gelen mali yapısı sağlam ve büyümeye çok hızlı döndü. Mevcut kısıtlamalar altında işsizlik için yapılacaklar da zaten büyük ölçüde deneniyor. Makroekonomik istikrarın devamına dikkat edilmeli. İki, bazı itirazlara rağmen tartışmalar ağırlıklı olarak 'iktisat politikaları' eksenli sürüp gitti. Faiz, kur, vergiler vs. ile ilgili tedbirlerin sorunu çözmesi bekleniyor gibi. Üç, iktisatçılar ne zaman sıkışsa adeta sihirli bir kara kutu haline gelen 'mikroekonomik reformlardan' bahsediyorlar.

Evet, bütün bunlar doğru ve gerekli tartışmalar. Makro istikrar ve reformların devamı gerekli ancak yeterli değil. Şöyle ki; mevcut küresel mimari ve takip ettiğimiz büyüme modelinde işsizliğin çözümü için Türkiye'nin

en az 1,5 trilyon dolarlık bir ekonomi olması şart. Bunun için de işler yolunda giderse nereden baksanız 15 sene gerekiyor. Zira Türkiye küresel rekabet ve beraberinde gelen verimlilik baskısı nedeniyle, çok yatırım ve yüksek büyüme ile az istihdam üretebiliyor. Anadolu'da şimdilik verimlilik ve rekabetten anlaşılan daha az işçi çalıştırmak. Bu yüzden büyüme istihdama hem az, hem de çok gecikmeli yansıyor.

Öte yandan Avrupa da dikkate alınarak ihracat kanalından gelecek katkı da çok abartılmamalı. Türkiye'nin ihracatı milli gelirinin yüzde 25'lerine çıksa yeter de artar bile. Dubai ya da Singapur gibi şehir devleti değiliz ki yüzde 40'lara çıksın. Son yıllarda bu zaten yüzde 22-24 bandında. Dev ekonomi kuran ve ihracatın adeta kitabını yazmış olan Japonya'da da bu böyle oldu.

O halde Türkiye bir yandan borç oluşturmamayan ve kalıcı olarak park eden yabancı sermaye girişlerini çok daha iyi çekip yöneterek sıfırdan yatırımlara kaydırmalı ve milli gelirinin yüzde 30'ları oranında bir yatırım ivmesini yakalamalı, öte yandan da iç piyasayı etkinlikle devreye sokabilmelidir.

Bu noktada Türkiye'nin uzun vadeli dönüşümüne odaklı, kamu-özel sektör sinerjisinin üst düzeye taşındığı büyük proje bazlı çözümler devreye sokulmalı. Bunu zaten hükümet kısmen yaptı, daha da geliştirmeli. Bölünmüş yollar hem çok gerekiyordu hem de küçük şirketler için Anadolu'da gelir ve istihdam kapısı oldu. Gemicilikte 1,5 milyar açık veriyorduk, şimdi dünyanın 4. büyüğü olduk ve istihdam yoğun bu alanda ticaret fazlası veriyoruz. TOKİ bir yüksek standart ve şehircilik çitası koydu ve şöhreti sınırları aşan bir istihdam alanı oldu. Patlama yapan sağlık sektöründe yetişip de işsiz kişi pek kalmadığı gibi, kurumlar arası her tür eleman transferi sektörde fiyatları artırıyor.

Bütün bunların özelliği şu; bu alanda büyük bir açık ve bastırılmış talep vardı. Ayrıca bunlar kamu maliyesine yük olmaktan ziyade kendi kendini amorti eden ve uzun vadede ekonominin rekabetçi gücünü artıracak pozitif dışsallıkları olan sektörlerdi. Şimdi yeni alternatif mega projeler neler olacak? Soru budur. Türkiye'nin işgücü talep haritasını çıkartırken ve mesleki eğitimi şekillendirirken mevcut yapıdan ziyade bu geleceğe odaklanmak gerekir..

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

'Keynes at, Friedman tut' oyunu

İbrahim Öztürk 2010.06.14

Ekonomide bir olumsuzluğu ortadan kaldırmak için başvurulan yöntemler ile, tıpta bir hekimin uyguladığı tedaviler arasında benzerlikler var.

Burada üç senaryo var: İlaç verilmiş, hastalık tedavi edilmiş, hiçbir yan etkisi de oluşmamıştır. Buna biz 'birinci en iyi' diyoruz. Bundan iyisi Şam'da kayısı. İkincisi, hastalık tedaviye anlamlı düzeyde cevap veriyor ancak, ciddi yan etkileri de görülüyor. Burada fayda-zarar dengesi iyi hesaplanarak 'devam mı, tamam mı' kararı verilmeli. Ancak her halükârda bir bedel var. Üçüncü senaryoda müdahale edilmiş, neyi kurtardığımız pek anlayamadığımız gibi, hastaya çok büyük zararlar verilmiş. Hekimler birinci senaryoyu hedefler, üçüncüden de sakınırlar. Bu yüzden hekimliğin bir kuralı da 'zarar vermeyeceksin' şeklindedir.

Küresel krizde batık iktisadi kuruluşları kurtarmak ve ardından da durgunluğun önüne geçmek için kamu mali dengeleri feda edildi ve ayrıca inanılmaz derecede parasal genişlemeye gidildi. Geldiğimiz aşamada bütün dünya tedaviyi sorguluyor. Evet, gerçekten hasta ne durumda?

Küresel krizin tedavisinde birinci senaryonun geçerli olmadığı kesin. Acaba durum daha çok ikinci senaryoya mı, yoksa üçüncüsüne mi uygun? Attığımız taş, ürküttüğümüz kurbağaya değdi mi? Şimdilerde bunu test etme sürecinden geçiyoruz.

Bu köşede krizle mücadelenin üç yan etkisinden sıklıkla söz ettik. Kalıcı ve küresel nitelikteki işsizlik dalgası, mali bozulmanın ekonomi üzerindeki tahribatı, ilk fırsatta geri dönecek olan enflasyon baskısı. Türkiye şimdilik işsizlik kısmıyla boğuşurken, mali bozulmadan sakınabildi. Büyüme sürecine dönerek işsizlikle mücadele kabiliyetini korumanın ilk şartı bu.

Öte yandan enflasyon baskısı ise 'belki yarından da yakın' dönecek. Durumu buna uygun olan bazı ülkeler faiz artırımına girdi bile. Enflasyon duyarlılığı çok çok yüksek olan Türkiye'de de maalesef süreç yakında başlayacak.

Evet, yüksek işsizlik, yüksek enflasyon birlikteliğine biz 'stagflasyon' diyorduk. 1930'lardan beri iktisat ekolleri sağda enflasyon, solda ise işsizlik sarkacında gidip gelmişti. Piyasanın bön bön baktığı ortamda J. M. Keynes'in reçetesi mucibince durgunlukta kamu devreye girerek ekonomiyi canlandırır, sonraki bozulmaya çare olarak ise M. Friedman devreye girerdi. Tez, antitez. Ağrı kesiciyi mide ilacıyla birlikte vermek gibi. Al birini, vur ötekine.

Ancak, 'tavşan kaç, tazi tut' oyununa benzer sürüp giden, 'Keynesgil topu at, Monetarist tut' oyunu bitti. Makas daralıyor, ezber bozuluyor. Altımızdan zemin kayıyor. Dünün modeli artık ölü. Derde dermanı az, meydana getirdiği hasar ise çok derin. Kapitalizmin geldiği son aşama bu. İşin özüne gelinmediği için, her tedavi girişimi, bir bumerang etkisiyle daha büyük sorunlar yumağına sebep olacak.

İyi de ne yapacağız? Önce kırık bir kalple 'Üzgünüm Leyla' şarkısını koro halinde söyleyeceğiz. Sonra kalp sektesinden gitmesinler diye bizim laikçilere sıkı bir müsekkin vereceğiz. Ardından günahsız, gür sesli bir çocuğu şehrin tepesine çıkartıp avazı çıktığı kadar 'Kral çıplak' diye bağirtacağız: materyalizm öldü, yaşasın kutsal!

Sonra yüzümüzü başka bir öğretiye döndürmeyi içimize sindireceğiz. 'Dinci' damgası yiyerek bilimin Türkiye'deki sahte kilisesi üniversiteden aforoz edilmeyeyim diye, başkalarına referans vereyim. Dönüp Papa'nın krizin başından beri dediklerine bakılabilir. 'Hırs, haz, güç, para tutkusu bizi bitirdi. Paranın idaresinde faizi değil, kazancı öneren İslam referans alınmalıdır' diyor. Geçen hafta da Galler Prensi Charles krizden söz ederken, 'insan-çevre-evren uyumunu esas alan Kur'an-ı Kerim'den öğrenmek için köprüden önce son çıkış' dedi.

Bazı okumuş çocuklar çıkıp 'İslam'ın türev ürünlere bakışı nedir' gibi ahmakça sorular yöneltmesin. Önce İslam paradigmasının özünü teşkil eden beş temel hedefte anlaşılmalıyız. Diğerleri çorap söküğü gibi gelecek. İsterseniz zarfı bırakıp, mazrufa bakalım.

Eğer bu yazıya yeterince tepki gelirse, şekil yönünden mütalaayı bırakıp, konuyu esastan görüşeceğim.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Yeni bir modele doğru İslam'ın 5 toplumsal hedefi

İbrahim Öztürk 2010.06.17

Okurlardan gelen talepler doğrultusunda iktisatta çıkış yolları aramaya devam edeceğiz. Ancak sıkıcı olmamak adına her yazıyı kendi içinde bağımsız olarak ele alacağım.

Kriz hâlâ ve uzun süre elimizde patlamaya hazır bir mayın olarak bekleyecek. Tam da büyük fikirlerin, açık yürekli sorgulamanın devreye girmesi gereken bir devrandayız. Ancak küresel düzen ve bunların yerli işbirlikçilerinin geliştirdiği yalan ve tahrifat makineleri çoktan devreye girmiş, her yeni fikir fidanını budamakla meşgul. Oysa Türkiye'nin hiç de gocunmadan, sırtını devasa medeniyetine yaslayıp, büyük fikir ve projelerin ardına düşmesi gereken bir kriz çağından geçiyoruz.

Gerçeklerden kopuk ütopyacı H.Saint-Simo'un öğrencisi olan Auguste Comte'nın geliştirdiği ve içinde kutsalın, kültürün, inancın yer almadığı inkarcı pozitivism dünyamızı koca bir insan ve çevre enkazına çevirerek sahneden çekiliyor. Bu felsefeye inananlar ekonomiyi de sözde bilim dalı haline getirmeye çalıştı. Bireyi, her yerde aynı uyarılara, aynı tepkiyi veren bir 'iktisadi hayvan' olarak sundular. İnsan davranışı üzerindeki psikolojik ve kültürel etkileri modelin dışına atıp, insanı bir kabuk ekmeğin ardından koşan haz, zevk ve tüketim beygirine indirgediler.

Türk solu Batı'nın 'ekmek' sömürüsüne karşı çıkarken, inanç ve kültür sömürgeciliğinin içerideki taşıyıcı unsuru olmayı, materyalizmin simsarlığını yapmayı kendine misyon edindi. Ekmek kadar inanç ve kültür de arayan Türk halkı, bu yüzden sola tarihi mağlubiyetler tattırdı.

Açıkçası komünizm, kapitalizm ve faşizm hastalıklı Batı'nın sapmalarını gösteren birer ideoloji olarak aslında tümüyle aynı materyalist felsefeden beslendi. Aralarındaki rekabet sadece sömürgecinin adresini tanımlamaktan ibarettir. Her şey aslına döndüğünden, komünist ve faşist ideolojiler yakında bir kere daha hortlamak üzere kapitalizmin ruhunda kuluçkaya yatmış durumda.

İdeolojiler ne bilim ne de inançtır. Bunları birbirine karıştırmamak gerektiği halde bizi olup bitenlere inandırmak üzere iktisat alanındaki işleyici bilim diye sundular. Oysa bütün iktisat modelleri krizlerin ve sorunların ardına takılarak gelişiyor. Yani evrensel gerçekler tarafından tanımlanmıyor, tecrübeye göre şekilleniyor. İçinde insanın olduğu, zamana ve mekâna göre değişen bir alanın katı bilimsel bir alan olması imkânsız. Ancak mesele dokunmazlık zırhına büründürüp, sömürü ve tahribatı gizlemek.

Bu yüzden mevcut kriz ortamında hâlâ araçları, faktörleri, politikaları tartışmanın bir alemi yok. Esas olan 'gerçeğin' ne olduğunu ortaya koyup buna dayalı bir sistem sorgulamasını yapmaktır. Materyalizmin veya pozitivismin bir insan ve evren tasavvuru var. Bu ise gerçeğin basitleştirilmiş bir karikatüründen ibaret bir şey. Şimdi tümüyle yeni değerler alanına girmek ve çok geç olmadan yeni bir sistemin alt bileşenlerini tespit etmek gerekiyor.

Konu bağlamında İslam'dan yararlanmak isteyenler, alt parçalardan hile-i şeriye yöntemiyle 'kapitalizme ne yamayabiliriz' diye uğraşmak yerine, İslam'ın zaman ve mekân ötesi kuşatıcı amaçlar setine odaklanmalı. İslam'ın beş toplumsal hedefi var. Bunlar; hayatın, dinin, aklın, malın ve neslin korunmasıdır.

Belli ki bu değerler tarih boyunca bir tahribata maruz kalmış, antropolojik kazılara konu olacak şekilde insan topluluğu kendini yok etmiştir. İlginçtir, burada insanı insana karşı koruyacak bir duruştan bahsediliyor. Dikkat ediniz, Darvinci yaklaşım 'insan, insanın kurdudur' diyerek modelini çatışma üzerine kurarken, İslam bu eğilime karşı koruyucu kalkanlar geliştirerek dengelemeyi esas almıştır: Kainatta var olan İlahi ekosistem dahilinde belli bir hukuka göre yaşamak üzere insan, çevre ve tabiat arasında yatay bir ilişki vardır. İnsan en mükemmel varlık olup, bunun getirdiği ayrıcalıklar kadar sorumluluklara da sahiptir.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Kapitalizmin bin bir yüzü ve sonuçları

Kapitalizmin bin bir yüzü ve tanımı var. Ancak benim açımdan bu materyalist düzenin en kısa ve geçerli tanımı şudur: Bu düzen, kısa vadede kâr ve haz, uzun vadede ise acı ve yıkım getirmektedir.

Sermaye ile silahlı devlet gücünün girdiği işbirliği sayesinde sorumlular ödüllendirilip kurtarılırken, fatura süreçte hiçbir katkısı olmayan en alttakilere kesilmektedir.

Öte yandan problem, kapitalizmin batıp batmayacağı ile ilgili de değil. Zira bu düzen sayesinde batan, insanlıktır. Ve gerçek şudur ki, durumu fark ettiğimizde (fark etmek için başka ne tür gösterge gerekir bilmiyorum!) tedbir almak için çok geç kalınmış olacak. Hatalardan ders almak güzeldir, ancak her hatadan ders çıkartmak için geriye 'son bir şans' daha kalmayabilir.

Evet, krizler oluyor, kapitalizm her krizden sonra yoluna devam etmek üzere yeni bir çıkış yolu daha icat ediyor. Bu doğru. Ancak düzenin arkasındaki felsefeye ve ideolojiye dokunulmadığından, tahribat artan tempoda devam ediyor.

Örneğin 1970'lerin krizlerini aşmak üzere 1980 sonrasında devreye sokulan neo-liberal ideoloji hatalardan ders almak yerine piyasa, etkinlik, verimlilik adına bütün düzenleme ve denetleme mekanizmalarını devre dışı bıraktı. Bir yandan şirket feodalizminin önü açılırken, diğer yandan yerküre finans kapitalin ayakları altına serildi. Emeğin dolaşımına sıra geldiğinde her şeyi unutanlar, mal ve hizmet dolaşımı deyince küreselleşmeyi hatırladı.

Alfred Rappaport'ın 1986'da yayınladığı meşhur kitap, (Creating Shareholder Value: The New Standard for Business Performance) şirketlerin performansını hisse sahiplerine ödediği kâr payına indirgedi. Böylece şirketler toplumsal paydaşlardan ve kamusal hizmetlerden koptu. Bir Frankeştayn oluşturuldu. Asya Krizi'nin atlatıldığı ve yeniden küreselleşmenin doludizgin devam ettiği bir ortamda, Joseph Kruth (1999) yazdığı makalede (Entering the Age of Transformation: Choosing the Destiny of Humanity in the 21st. Century) 'kral çıplak' diye bas bas bağıırıyordu. Derken bu son kriz bilmem kaçınıcı kez 'köprüden önce son çıkış' sinyali veriyor.

İsmet Özel'in ifadesiyle, azgın köpekleri üzerimize salmış, taşları bağlamış, bize de sözde kendimizi savunma özgürlüğü bahşedilmiş durumdayız. Şunu asla sektirmeyelim, yukarıda bahsedilen aşırı kısa vadeciliğin sebebi anlık haz ve kâr dürtüsü olup, sisteme nesiller arası muhasebe prensibini oturtmadan çözüm bulmak mümkün değil. Bu yüzden ekosistemi, tabii düzeni, kâinatı, evladını boğazlayan azgın insana karşı koruyacak bir düzen gerek. İtiraf edelim, insanı firavunlaşmaktan alıkoyacak bir düzenin kurulması için bir önceki yazının bitiş cümlesinden devam edelim.

İslam'ın beş toplumsal hedefi vardı. Bunlar; hayatın, dinin, aklın, malın ve neslin korunması idi. Konunun derinliğini ilahiyatçılara havale etmek üzere iki kitabı salık vereyim. Biri Sezai Karakoç'un İslam Toplumu'nun Ekonomik Strüktürü, diğeri de Fethullah Gülen'in (2009) son kitaplarından Enginliğiyle Bizim Dünyamız: İktisadi Mülâhazalar.

Burada geçen 'dinin korunması' kritik bir kavram. Benim anladığım kadarıyla dinden kasıt; bütün canlıların bir arada yaşadığı tabii düzenin, İlâhi ekosistemin korunmasıdır. İlâhi kanunlara riayet edildiğinde hem kısa hem de uzun vadede insanın tatmini sağlanmış olacaktır.

Eve bir alet alsanız, ötesini berisini dürterek çalıştırsanız muhakkak bir sakatlık çıkar, eksik verim alırsınız, belki onlarca fonksiyonundan biriyle yetinirsiniz. Eğer çok cahil değilseniz, makinenin kılavuzunu açıp okumalı ve servisten uzman çağırmalısınız.

Bugün insanın sınırlı kapasitesi ile kâinatı ve kendini fazla dürttüğünü, deneme yanılma ile sonuç almaya çalıştığını esefle görüyoruz. Sonuç ortada. İnsanı yaratan Allah, kâinattan nasıl en yüksek verimi alacağını kılavuz ve elçileriyle gösteriyor. Elçiye ve kılavuzu iyi anlarsanız neslinize, kendinize, çevrenize ve insanlığa zarar vermezsiniz.

Rehber ve elçiye kulak vererek bir sonraki yazımda 'ekonominin yeni bir tanımına' soyunacağım.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Batı'da orta sınıf borç krizinde, hedef çevre ülkeler

İbrahim Öztürk 2010.06.24

Kapitalizmin küresel krizden çıkış reçetesi şimdilik kısaca başlıktaki gibi. Sürdürülemez bir modeli hâlâ yerkürenin dört bir yanına yayıp, sorunları olabildiğince ertelemek istiyorlar.

Tam da bu noktada modern ekonomiye getirilen tanıma ve buna dayalı modele itiraz geliştirmek şart. Bütün ekonomi hocaları olarak bizler, düğmesine basılmış bir makine gibi daha ilk derste öğrencilere ekonomiyi tanımlamak isteriz. En yaygın tanım; ekonominin bir nedret (kıt kaynaklar) bilimi olduğu şeklindedir. 'İstek ve arzular sonsuz, bunları tatmin edeceğimiz kaynaklar da kıt' olunca karşımızda bir optimizasyon, bir gende sorunu çıkıyor.

Burada iki soru sorulabilir: Bir, insanın sonsuz istek ve arzuları hem maddi hem de manevidir. Bunların fani bir ömürde tatmin edilmesi nasıl mümkün olacaktır? Bu soruyu modern iktisat teorisi 'geçersiz' (irrelevant) görür ve kale almaz. İkincisi, kıt olan bir kaynakla sonsuz arzu nasıl tatmin edilecek? Buna ise tamamen madde eksenli bir açıklama getirir: Parayı veren, düdüğü çalar. Ne kadar ekmek, o kadar köfte. Yani diyor ki, madem senin sınırlı bir bütçen var, o halde buna uygun olarak önceliklerini tespit eder, tercihlerini sıralarsın. Dolayısıyla sonsuz arzu ve istekleri yerine getirmek diye bir şey söz konusu değil, sınırlı tatmin (constrained maximization) mümkündür. Sınırlı kaynak ile sınırsız arzuları dengelemek üzere 'bütçe kısıtı' devreye sokuluyor ve sorun bir matematiksel hesaba sıkıştırılıyor. İnsanın karikatürize edilip, piyasalara dair bin bir saçma varsayımın geliştirilip mikro iktisadın tam bir matematik kâbusuna dönüştürüldüğü, değerlerin, felsefenin ve aklın kovulduğu yer tam da burası.

Materyalizm bir başka açıdan da haz felsefesine (hedonizm/utilitarianism) dayanıyor. Hazların ilahlaştırılması, değişimin temel muharrik gücü olarak tarif ediliyor. Böyle olunca kimse makulü ve vasatı aramıyor, uçlara kaçıyor. Bu bağlamda üretici kısa vadeli azami kâr, tüketici de kısa vadeli tatmin peşine düşüyor. Burada devreye 'acaba elimizi kolumuzu bağlayan şu gelir kısıtını nasıl aşarız' dürtüsü giriyor.

Şimdilerde başımızı belaya sokan, tam da açgözlülüğümüze denk düşen yaman bir arayış. Bugün dünyanın başına bela olan türev ürünler tam da bu dürtüden geliyor. Ne yaparsak yatırımcıya kısa vadeli kâr, tüketiciye de kısa vadeli gelir/borçlanma imkânı sunabiliriz? Türev ürünlerin bir yanında kazanç, diğer yanında refah artışıyla tükettirmek var. İkisi de sanal bir saadet zinciri sağlıyor, kâr ve gelir kapısı aralıyor. 'Gelecekte geleceği varsayılan' gelir ve getiri akışı, bugüne indirgenip modellenerek kredilendirme süreci başlıyor. Gittiği yere kadar. Yalan ortaya çıkınca Lehman Kardeşler'de olduğu gibi sanal yatırım dokümanları duvar kâğıdı oluyor.

Batı'da orta sınıf bu mekanizma sebebiyle tam bir borç sarmalında, eli kolu bağlı. Tarihteki kaba köleliğin yerini şimdi şirket ve borç köleliği aldı. Bu modele dayanarak yapılan tüketimin borcu ise kâbus bir gerçek olarak önümüzde duruyor. Ha özeline sırtında, ha kamunun. Aynı paranın iki yüzü.

Sorunun çözümü merkez değil, periferi. Gönder kısa vadeli kaynakları, çalıştır kredi kanallarını, kaldıraçları çıldırt, borçlandır, tükettir, kısaca Batı'daki kısır mekanizmayı yaygınlaştır. Çevre büyüyecek, krediyi Batı bankaları verecek, biz borçlanıp tüketeceğiz. Bitmedi. Avrupa'nın, bankaların vergilendirilmesinde anlaştığını dün basından okudunuz. Hedef şu, bizdeki yabancı bankalar fahiş kazancından ilave vergi verecek. Ancak bize değil, ana ülkeye! İnsana 'anan güzel mi?' diye sorarlar.

O halde modern iktisadın önerdiği tanıma ve kurduğu bu kısır denge mekanizmasına itiraz etmek şart. Kaynakların kıtlığı argümanına, tatmin etmeye çalıştığımız şeyin hem sonsuz hem de nefsanî arzular olduğuna ve bu iki yakayı dengelemeye çalışan bütçe kısıtına hem eleştiri getirip hem de alternatif sunmalıyız.
i.ozturk@zaman.com.tr

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Toronto G-20'sinde bunları da konuşabilecek misiniz?

İbrahim Öztürk 2010.06.28

Küresel kriz ortamında toplanan G-20, 'ateş bacayı sardı, panik zirvede, piyasalar çalışmıyor, varlık fiyatları serbest düşüşe geçti' diye, yangını söndürmeye odaklandı. Devre dışı kalan özel sektörün yerine devreye kamu girdi. Özeli ve piyasaları kurtaralım derken meğer devletin kendisi güme gitmiş.

Kapitalizm kısır döngüye girdi. İlacın yan etkisi, yapılan tedaviyi anında ve tümüyle boşa çıkartıyor. Görüyorsunuz, insanlık Toronto G-20 zirvesine bir Pirus Zaferi sendromuyla gidiyor. Bunun Temel'in dilindeki karşılığı; 'vurdi vurdi, vurildi'dir.

Şimdi kamu kesimi çöktü ya, artık tasarruf mu etmeli, yoksa mali dengeleri daha da bozma pahasına harcamaya ve destek vermeye devam mı etmeli konusu tartışılıyor. Bu köşede 5 Şubat 2009'da 'Krizde harcamalı mı, tasarruf mu edelim?' diye bir soru sormuş; 'fakirler refah kaybını göze alarak sabretmeli, zenginler elden geldiği kadar harcamalı, zekat, sadaka ve karz-ı hasen gibi sosyal yardımlara yönelmeli' demiştik. Şimdi herkes zengin Almanya'nın ayaklarına kapanmış; 'lütfen harca, hayır hasenat yap, borç ver, ada satın al' diyor.

Açıkçası ABD-AB-Asya (Çin ve Japonya) ayağında yeterince uyumlu tedbirlere gidilmezse, duvara toslamak üzereyiz. Öyle Çin'in yuanın değerini biraz artırmasıyla sorunun çözüleceği de sanılmasın. Çin bunu 'cinlik' olsun diye, yani zirvede dikkatleri kendi üzerine çekip baskı görmesin diye yaptı. Çin 'normal' ya da hiç olmazsa 'normale yakın' bir devlet haline gelmedikçe (dünya için 'fırsattır' geyiğini bir kenara bırakınız) işsizlik yüzünden birçok yerde iç kargaşaların çıkmasına ve büyük bir korumacılık dalgasının dönmesine sebep olabilir.

Ancak biz yine esas meseleye gelelim. Son yazımızda esas meseleyi İslami çerçevede ele almaya çalışıyorduk. Ancak gazete köşesinde olduğumuzu unutmadan sözümüzü güncelin içine gömerek söylüyoruz. İslam'ın beş toplumsal hedefinden yola çıkmış, tabii ekosisteme uyumlu, sürdürülebilir bir modelin ancak bu çerçevede temin edilebileceğini vurgulamış, son olarak da modern iktisadın ekonomiye getirdiği ideolojik ve yıkıcı tanıma itiraz etmiştik.

Kısaca kaynakların kıtlığı, arzu ve isteklerin sonsuzluğu ve bu makasın iki yakasını bir araya getirmek üzere de 'bütçe kısıtı' teknik şartına itiraz etmemiz gerektiğini söylemiştik. Bugün G-20 münasebetiyle sadece bu bütçe kısıtının by-pass edilmesi ve ardından gelen küresel krize odaklanmak istiyorum. Evet, belki sınırlı bütçe ile kaynak kıtlığı baskısı normalleştirilebilir ve sonsuz tatmin saçmalığından makul hayat, insanca bir tatmin noktasına gelebiliriz. Ancak hedonist sapıklığın azdırdığı kısa vadeli tatmin ve kısa vadeli aşırı kazanç

koşullanması sonucu finans sektörünün aç gözlü sermayedarları onlarca karmaşık ve şeffaf olmayan sanal gelir kalemleri türetti. İnsanlar olmayan, ancak gelecekte olması muhtemel kazançlarına odaklı bir borçlanma ve tüketim sarmalına sokuldu.

Burada kapitalizmin zehirli damarlarından sadece birini kurutmak üzere İslam'ın paraya ve finansa getirdiği evrensel ve insani ilkelere başvurmak ve küresel denetim ve gözetim mekanizmalarını buna göre ayarlamak gerekiyor. Yer darlığından özetleyeyim. İslam'da aşırı kaldıraç konulması yasaktır. Yani, borç verenle borçlu arasındaki ilişkiyi kopartacak, çeşitli sigortalandırma mekanizmaları ile iki kişi arasındaki akdi sulandıracak, kısaca borcun üçüncü kişilere devredilmesini beraberinde getirecek tüm eylemler yasaktır.

Faraza bir batma durumunda, bulaşma kanalları tıkalı olduğundan bunun etkisi sınırlı ve bu kişiler arasında kalacaktır. Keza, aşırı belirsizlik, risk ve aşırı asimetrik bilgi ortamında yapılacak mukaveleler de geçerli ve caiz değildir. Bu durum İslam'ın meşru ve gerekli gördüğü 'risk alma ve paylaşma' ilkesiyle karıştırılmamalı. Son olarak üretim faktörlerinden sadece biri olan paranın daha iş başlamadan kesin getirisinin garantilenmesi anlamına gelen faiz de reddedilir. Nasıl batan bir projede emek, toprak, makineler zarar görmekte, sürece sermaye-para koyan da bunu paylaşmalı, değil mi?

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Büyümeye sevinemiyorum, medet ey yargıçlar!

İbrahim Öztürk 2010.07.01

Türkiye İstatistik Kurumu'nun (TÜİK) verilerine göre ekonomi 2010'un ilk çeyreğinde geçen yılın aynı dönemine göre reel bazda yüzde 11,7 artarak krizi geride bıraktığını göstermiş oldu.

Hatırlanacağı üzere Türkiye, 2008 yılının üçüncü çeyreği itibarıyla 'elbirliğiyle' en erken krize sokulan ve 2009 yılının ilk yarısında en çok küçülen ülkelerden biri olmuştur. Darbecilere 'muhtıranı al da git' diyen Başbakan, kriz tacirlerine ve ilk defa IMF'ye 'hayır' diyerek lobicileri de işinden ettikten sonra, Türk ekonomisi kendi yağıyla kavrulmaya başlamış, son iki çeyrekte de doludizgin büyüme sürecine girmiştir.

Milli gelire üretim açısından bakıldığında, GSYH'nın yüzde 25,4'lük kısmını oluşturan imalat sanayiinin artık kalkışa geçtiği ve yüzde 20,6 oranında büyüdüğü görülüyor. Sanayi üretimindeki aylık bazdaki toparlanma, yüzde 73'ü aşan kapasite kullanım oranları ve stok değişimleri de dikkate alındığında, Türkiye'de istihdama da yansımak üzere sıfırdan yatırımların artık başlama noktasına geldiği anlaşıyor.

Toptan ve perakende ticaret verileri de bu gözlemi destekliyor. GSYH'daki payı yüzde 13'ü aşan toptan ve perakende ticaret geçen yıl yüzde 26 oranında küçülürken bu yıl yüzde 22,4 oranında arttı. İnşaat ve gayrimenkul sektöründeki büyüme de bu iki sektörün yavaş yavaş krizin etkisinden sıyrılmaya başladığını, ancak bu iyileşmenin ilk çeyrekte sınırlı kaldığını göstermektedir. Bu arada kriz yılında durumu göreceli olarak tek iyi olan tarım sektörü ise yılın ilk çeyreğinde yüzde 4 civarında küçülmüştür.

GSYH'nın yüzde 18'lerini oluşturan mali sektör geçen sene ekonominin yüzde 14 küçüldüğü bir ortamda yüzde 10,8 oranında rekor oranda büyürken, bu yıl yüzde 4,7 oranında büyüyerek 'normalleştiği' görülmektedir. Geçen sene bankalar kârlarını faaliyet dışı alanlara, bu anlamda da kamu kesimi kâğıtlarına kaydırmış ve rekor kâr açıklamışlardı. Şimdi kamu devreden çıktıkça, faizler düştükçe, faaliyet dışı gelirler 'normalleşmekte', faaliyet gelirleri ise iktisadi faaliyetlerdeki toparlanmaya paralel bir sürece girmektedir.

GSYH'ya harcama ya da talep açısından bakıldığında, GSYH'nın yüzde 75'ini oluşturan tüketimin geçen senenin tam tersine yüzde 10 büyüdüğü görülüyor. Böylece iç talep, toparlanma sürecine girmiştir. Malî istikrarın korunması için frene basan kamu kesiminin yerini tüketimde olduğu gibi yatırımlarda da özel kesim almıştır. GSYH'nın yüzde 21'ini oluşturan yatırımlar kamuda yüzde 25 oranında daralırken, özelde yüzde 22 artmıştır.

Kamu ve özeldeki bu yer değiştirme gereklidir. Zira gelişmekte olan Malî Kural'ın da ruhuna uygun olarak geçen seneki krizde devreye giren kamu kesimi, AB'dekine benzer bir bumerang etkisine mahal vermeden, ekonomideki canlanmaya paralel olarak devreden çıkıyor. Büyümek için gerekli malî kaynakları ve piyasayı hızla özel sektöre devrediyor. Bu arada KOSGEB üzerinden yapıldığı gibi en kırılgan kesimlere yönelik desteklere de devam ederek büyüme sürecini tetikliyor.

Büyümenin sürdürülebilir adresi zaten özel sektördür. Nitekim ekonomi toparlandıkça vergi gelirleri artmış, bu sayede yılın ilk beş ayında bütçe açıkları yüzde 50'den fazla azalmıştır. Son olarak ilk çeyrekte ihracatın henüz büyümeye pozitif etki yapmadığı ancak ithalat kanalının büyümenin lehinde geliştiği dikkat çekmektedir.

Yılın devamı için bir tahmin yapmak gerekirse, Türkiye'de hükümet aldığı zamanlı ve akılcı tedbirlerle dünyadan pozitif yönde ayrılmış, Ford'un Türkiye'yi ziyaret eden patronu ve dün TUSKON'un iş forumunda konuşan Endonezya Cumhurbaşkanı'nın tespit ettiği üzere, tam bir fırsatlar ülkesi olarak sıyrılmaktadır.

Ancak sürecin devamı dışarıda AB ve Japonya eksenli iktisadi verilerin, içeride ise kasten azdırılan terör, milletimizi tedirgin ve demokrasiyi tehdit eden yargı cephesinde meydana gelen moral bozucu gelişmelerin gölgesi altındadır.

Bu türden gelişmeler, Türkiye'nin küresel krize gerekli reformları yapamadan yakalanmasına neden olduğu gibi, şimdi de Türkiye'nin yeni kurulan dünyanın bir umut üssü, bir yıldız ülkesi olmaya aday olduğu bir konjonktürde, Türkiye gemisini bir kez daha batırma riski taşımaktadır. i.ozturk@zaman.com.tr

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Yargıçlar karar veriyor: Cumhuriyet'in 100. yılı zafer mi, hezimet mi?

İbrahim Öztürk 2010.07.05

Yargıçlar karar veriyor: Cumhuriyet'in 100. yılı zafer mi, hezimet mi?

Zira bu karar sonrası 'sen misin değiştirilmesi dahi teklif edilemeyecek yasal değişikliği yapmak isteyen' diye AK Parti'ye yeni bir kapatma davası açılabilir. Böyle olmasa bile genel seçime kadar ortaya çıkan istikrarsızlık ve kaos en çok da yaralı Ergenekon'un işine yarar. Terör azar. Meydanlar hareketlenir.

Büyümenin bittiği bir ortamda temelleri daha yeni atılmış onlarca dev yatırım yarım kalır. Yerlilerden bu işe girenler iflas eder. Türkiye'nin zaten kötü olan 'kriz ve istikrarsızlık' sicili bir kez daha bozulur. Hortlayan bu 'Türk hastalığı' nedeniyle onlarca yıl bir daha yatırımcı kapımızı çalmaz. Böyle bir ortamda Türkiye'de ne cari açık kapanır ne de işsizlik önlenir. Dünyadan ve halk iradesinden kopartılmış Türkiye, korkunç bir iç çekişmenin eşliğine getirilmiş olur. Allah korusun, Cumhuriyet'in 100. yılına tekabül eden 2023, zaferden ziyade hezimet yılı olur.

Bilindiği üzere Türkiye, küresel krize birçok reformu yapamamış, kapatma davası nedeniyle siyaseten eli kolu bağlanmış olarak girdi. 'Bu kriz kesin götürür' diye beklerken gelişmeler tersine meyve verdi. Hükümet

muhtıracıya ve İsrail'e verdiği 'one minute' reddiyesini bu sefer de cuntacı ulusalcıların başımıza bela ettiği IMF'ye verdi ve gönderdi. Kriz sonrasında Türkiye'nin yıldızı parlıyor.

Türkiye, bu kalkış aşamasında 2007 yılından beri kopartıldığı ev ödevlerine geri dönmek üzere yeni bir hamle sürecine girdi. Türkiye'nin ekonomide iki büyük sorunu var. Biri kendini ticari açık olarak gösteren cari açık, diğeri de yüksek işsizlik. Nitekim 2010 yılına yüzde 12'lik bir büyüme hamlesiyle başladık ancak işsizlik yüzde 13'ün üzerinde, dış ticaret açığı ise yılın ilk beş ayında yüzde 115 artışla 22,5 milyar dolara çıktı.

Bu açığın yüzde 72,5'i ara malı, yüzde 14'ü sermaye malı ve yüzde 13'ü de tüketim malı ithalatından oluşuyor. Türkiye'nin açıklarında Rusya, Çin ve ABD'den oluşan üç aktör ve enerji, demir-çelik, teknoloji ve finanstan oluşan dört faktör öne çıkıyor. Türkiye hem bu dış açıkları kapatmak hem de işsizliği çözmek için bu sektörlerdeki üretimi içerde başarmak zorunda.

Bunun için Türkiye, bitmemiş de olsa ilk defa bir sanayi envanteri çıkardı. Buna uygun olarak krizin ortasında kapsamlı bir teşvik kanunu çıkardı. Türkiye'yi kurtaracak mega projeler ve sektörleri tanımlandı. Bunlar; kimyasal madde ve ürünlerinin imalatı, rafine edilmiş petrol ürünleri imalatı, transit boru hattıyla taşımacılık hizmetleri, otomotiv imalatı, demiryolu araçları imalatı, elektronik sanayi yatırımları, tıbbi aletler, ilaç imalatı, hava ve uzay taşıtları imalatı, makine imalatı, madencilik yatırımları, liman ve liman hizmetleri yatırımları.

Zaten 2008 yılında da Türkiye'nin tarihteki ilk Ar-Ge yasası çıkartılmıştı. Türkiye, bir hamle daha yaparak Devlet Bakanı Zafer Çağlayan liderliğinde yeni bir 'dış ticaret dönüşüm ve açılım stratejisi' açıkladı. Devletle millet arasında ilk defa kurulan büyük sinerji sayesinde TİM-TUSKON-MÜSIAD gibi sivil toplum kuruluşlarının da verdiği büyük destekle Türkiye, Afro-Avrasya'da yıldızı parlayan bir ülke oldu.

Türkiye şimdi ilk defa bir Ulusal İstihdam Stratejisi'ni açıklıyor. Böylece 14 milyonluk genç sayılacak dev bir havuzun çağın gereklerine uygun değişim, dönüşüm, istihdamın yol haritası çıkartılıyor.

Kısacası dört cepheden Türkiye Cumhuriyeti'nin 100. kuruluş yıldönümü olan 2023'te 1,5 trilyon dolarlık bir ekonomi, 500 milyar dolarlık bir ihracat, 20 bin dolarlık kişi başı gelir, dünyanın 10 büyük ekonomisi olma heyecanı yaşıyoruz. İşadamları ve devlet adamları dünyayı arşınlayan, potansiyelini reel dünya şartlarında test edip açığa çıkartmış, merak unsurları nihayet harekete geçmiş, özgüveni sağlam, kabına sığmayan işadamlarımız var. Türkiye, dünyaya ve bölgesine güven, barış, itimat ve katma değer vaat ediyor.

Nitekim kriz daha bitmeden yerli yabancı yatırımcılar Türkiye'yi mesken tutmuş durumda. Bilindiği üzere yatırımcıları iki beklenti tetikler. Birisi kârlılık, diğeri de talep. Bu ikisinin de garantisi sürekli ve sürdürülebilir bir büyüme ve artan kişi başı gelir. Geldiğimiz aşamada sorun şu ki, milyonlarca aile, binlerce yatırımcı, şimdilik toprağa gömdükleri yatırımların ortaya çıkıp kendini amorti edecek kadar bir istikrar, büyüme ve alım gücünün olup olmayacağından endişe ediyorlar.

Hatırlayınız, İtalyanlar da Türkiye'ye güvenerek tarihte tek seferdeki en büyük yatırım olan Aria ile telekom sektörüne girmiş, ancak 2001 krizi ile iflasın eşiğine gelmişlerdi. Ancak daha sonra hükümet Aycell'e ortak ederek şimdiki Avea'yı çıkartmış ve bu büyük batağı ve Türkiye'nin imajının çökmesini önlemişti. Yabancıların kara listesinden çıkmak kolay değil. Hele hele tam da 'her şey geçmişte kaldı, kısır döngü nihayet kırıldı' diyerek Türkiye'nin yolunu tutmuş iken bunca yatırımı boşa çıkartacak bir belirsizlik, bir karamsarlık, bir hukuksuzluk, reformlardan ve dünyadan kopuş süreci başlarsa, bunu bir daha telafi etmek galiba hiçbir zaman mümkün olmayacak.

Kimsenin bu milleti, küçük, fakir, içe kapalı, dünyadan kopuk, sorunlu ve hastalıklı bir ülke olarak göstermeye hakkı yok ve bunun hesabını kimse millete veremez. Katma değer üretmeyen, işini kaybetmeyen, ancak içi boş

bir ulusalcılıktan ve yabancı düşmanlığından geri kalmayan yargıçların aldığı kararların bedelini gelecek nesiller öder.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Bu yatırımların geleceği yargıçlara bağlı

İbrahim Öztürk 2010.07.08

Türkiye'nin ticaret açıklarında ağırlık yıllardır demir-çelik, enerji, petro-kimyadan oluşuyor. Bir zamanlar gemicilikte de açık veriyorduk. Hükümet proje geliştirdi, destek verdi şimdi dünyanın en büyük gemicilik sanayiine sahibiz ve artık bu kalemden fazla veriyoruz. Aynı şeyi diğer kalemlere yapmak gerekiyor. Aslında hükümet gereğini yaptı ve süreç de başladı. Birkaç örnek vereyim.

Tosyalı Holding yüzde 100 yerli sermaye koyarak 1 milyar doları yassı çeliğe yatırdı. Yılda 1 milyon ton çelik üretecek. En az 500 milyon dolarlık ihracat yapacak. Doğrudan 2.500, dolaylı yollardan 10 bin kişinin istihdamını sağlayacak. Yine Atakaş Şirketler Grubu 2 milyar dolarlık bir yatırımın ortasında. Sene sonunda işletmede yılda 2 milyar dolarlık bir çelik üretimi yapacak. Tam 15 bin kişi buradan ekmek yiyecek. Atakaş'ın yüzde 50 ortağı Ereğli'nin dört katı büyüklükteki Rus çelik devi MMK, ilk defa yurtdışına çıkıyor ve bunun için Türkiye'yi tercih ediyor.

Socar-Turcas grubu da tam 5 milyar dolarlık petro kimya yatırımı için Petkim'de gerekli tüm izinleri aldı. Bu alanda Türkiye yüzde 100 dışa bağımlı. 2014'te 10 milyon ton petrolün işleneceği tesislerde, 10 bin işçi çalışacak. Böylece bir yandan demir-çelik, bir yandan da petro-kimya ile Ceyhan Havzası dillere destan bir büyük hamlenin eşiğine geliyor. Bu emek yoğun hizmet sektörü işsizliğin çözüleceği yer.

Otomotivden sonra, nükleer santrallere de giren G.Kore, Türkiye'yi hedef ülkeler arasına alıyor. Hükümetin 5 yılda bölgeye 12 milyar dolar harcamayı göze alması ve teşvikleri çıkartması bölgenin cazibesini artırınca, Koreli GP Group, Uzman Yatırım Holding ile beraber GAP bölgesinde tam 3 milyon dönüm arazi aldı. Şimdilik 1 milyar dolarla yola çıkan grup, birkaç senede bunu üçe katlayacak. GAP idaresi bunun gibi birçok yatırımın 2010 sonu, 2011 başında hızlanacağını ifade ediyor. Zira şu aşamaya kadar 800'den fazla grubun bu türden maksatla bölgeyi incelediğini ve artık karar aşamasında olduğunu ifade ediyor. Avrupa Yatırım Bankası (EBRD) 2010'da toplamda 600 milyon Euro krediyi en çok ihtiyaç duyduğumuz enerji, çevre, altyapı alanlarında kullandıracak. 2011 hedefi ise 1,5 milyar Euro.

Dış açığımızda yukarıdakiler kadar teknoloji açığı da dikkat çekiyor. Bu yüzden Ar-Ge'ye dayalı inovasyonlar Türkiye için hayati. Ar-Ge ve patent alma hızında Türkiye nefes kesen bir hızla arayı kapatmaya çalışıyor. Ar-Ge yasası ve teşviklerle Türkiye tarihinde ilk defa dünya devlerini çekmeye başladı.

Koç'un ortağı Bil Ford 'Ar-Ge odaklı yatırımlara, yeni model otomobil üretimlerine devam' sinyali verdi. Ford Otosan'ın teşvikler sayesinde çalıştırdığı mühendis sayısı birkaç senede 1.000'e çıkacak. Aynı şey Fiat için de geçerli. Doblo için tam 450 milyon Euro yatırdılar ve aracın yüzde 85'i içeride üretilebilir hale geldi. Üç sene önce 80 mühendis çalıştırırken, şimdi bu sayı 450.

Türkiye'deki en eski şirketlerden olan ve sağlık, enerji, otomasyon, çevre, haberleşme, ev eşyası gibi birçok alanda faaliyet gösteren Siemens, tek başına Türkiye'den daha çok Ar-Ge yapıyor. Türkiye'yi dünyadaki Ar-Ge üssü ilan etti. Toplamda 400 Ar-Ge elemanı çalıştıran şirket Bilkent-DPT işbirliği ile önce Ankara'da, ardından da Gebze'de Ar-Ge merkezi açtı. Alcatel-Lucent de dünyadaki en yeni Ar-Ge merkezini 22 Mart'ta Türkiye'de açtı. 100 mühendis ile teknoloji ihraç edecek.

Alanında dünyanın devi konumunda olan Çinli Huawei şirketi verilen teşvikleri görünce Hindistan'dan sonraki en büyük Ar-Ge merkezini Ümraniye'de yeni açtı. Şimdi 500 nitelikli mühendisimize iş sağlıyor, yakında buna bir 500 daha ilave olacak.

Mesele şu, 'halk korkusu' ve 'değerleri' yüreklerine işlemiş olanlar Türkiye'yi yönettirmiyorlar. Milletin bin-bir çaba ve gözyaşı ile inşa ettiğini, gözünü kırpmadan birkaç saatte tarumar ediyorlar. Maaşını, iki çocuğunu da teröre kurban vermiş analardan alıp, arkadan da utanmadan 'karaktersiz', 'salak' diyen, ancak ne işini ve ne de aşını kaybeden 'Ankara tipi adamların' yatırım, istihdam, katma değer artışı, cari açık umurunda değil. Türkiye yansa, bitse, kül olsa bir bağ otu yanmayacak adamlar olduğu sürece, Türkiye'nin yüzünün istikrar görmesi ihtimal dışı. İstikrar herkese lazım olduğu zaman, işler düzelecek. Bunun için de halkın oligarşiyi yenmesi şart. Millet bu yüzden yargı reformunda sandığı önüne bekliyor..

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Referanduma giderken

İbrahim Öztürk 2010.07.12

Bilge Dışişleri Bakanımız Ahmet Davutoğlu, 17 Haziran'da İstanbul'da The Woodrow Wilson Merkezi'nin kendisine tevcih ettiği ödül töreninde, hepimiz, hepiniz adına adeta başım göğe değdi.

Bu ödülün iptali için içeriden ve dışarıdan lobiler çok uğraştı. İlk defa bir Türk'ün Avrupa Konseyi Parlamenterler Meclisi'ne başkan seçilmesini engellemek için 'ete kemiğe bürünüp, pasaportunda Türk diye görünen' kişilerin karşı rey vermesi gibi.

Bunu başaramayınca işi sulandırmak üzere devreye oligarşinin şişman kedileriyle yeniyetme bazı tipleri soktular. Ağzılarının suyu akarak Davutoğlu'nun ödül töreninde yalnız kaldığından, gözden çıkartıldığından dem vurdular. Gafil, biz oradaydık, Anadolu oradaydı, gözün göremedi değil mi!

Mesele şu. Ha Davutoğlu, ha tırnaklarıyla kazıyarak bir yerlere gelip kendisini ülkesine adayan herhangi bir Anadolu çocuğunun oligarşinin karşısındaki kaderi belli: Önce aynı yuvarlak masa çevresinde bile sizi vicdansız bir şekilde görmemeyi, yokmuşsunuz gibi davranmayı kibirlice becerirler. Baktılar ki olmadı, bu sefer de sizden istihza ederek, dalga geçerek bahsederler. Amaç acı çektirmek ya, bu sefer sizi gördüklerini gösterirler. Alttan alta seni keser ve bıyık altından gülerler. Görmediğinde de, gördüğünde de işkence!

Baktılar ki bu da olmadı, 'tehdidi' şah damarlarında hissediyorlar, işte o zaman belden aşağı vurmanın, yok etmenin en aşağılık senaryolarına figüranlık yapmaktan bir lahza geri durmazlar. Makamlarını, kalemlerini ve midelerini sonuna kadar İsrail lobisine açarlar.

Her şeye rağmen kader sizi bir küçük sandukanın içinde korumaya alıp firavun sarayına efendi yapıp zirveye oturtursa, bu sefer de içlerinde sizi yok etme dürtüsünü capcanlı tutarak, güç karşısında diz çökmeye, el etek öpmeye pek alışık olan bu zevat, paçalarınıza tutunmaya çalışır.

Davutoğlu dışarıda soğuk savaş baronlarına, içeride de oligarşinin kanlı tezgâhına karşı 'kral çıplak' diye haykırmış ve tarihin akışını daha şimdiden değiştirmiş, milletine ve tarihine adanmış bir müşterek liderliğin, bir takım oyununun ayrılmaz parçasıdır. Bu eser senindir ey millet! Aç susuz durup büyüttüğün senin çocukların, senin kaderine sahip çıkmıştır artık. Davutoğlu ile Başbakan Tayyip Erdoğan'ın yaptıklarının oligarşi tarafından akredite edilmesini beklemeyin sakın. Kendi çocuklarınıza, kendi kriterlerinize sahip çıkın. Şimdilerde bolca

televizyonlarda karşınıza çıkan oligarşinin yaşlı tiplerinin yüzündeki kin, nefret ve şiddet dolu insanlık enkazına bakın, ne dediğimi anlarsınız.

Nereden aklıma geldi bilmiyorum, 28 Şubat sürecinde adı ortalıkta gezen isimleri bir kâğıda yazıp aralarında ilişki bulduklarımı bir okla birleştirmiştım. Zaman içinde sağcı, solcu, liberal, muhafazakâr partilerde, üniversitede, yargıda, kışlada adı öne çıkan onlarca isim arasında o kadar çok ok çıkarmışım ki sonunda karşıma tam bir 'örümcek ağı' çıktı. Aklımı kaçıracaktım.

Görüyorsunuz, oligarşi itinaıyla bütün kritik yerlere adamlarını yerleştirmiş, halkımız ölüyor, krizden krize sürükleniyor ancak su cenderesi misali oligarşinin bir temsilcisi inerken, otomatikman diğeri çıkıyor. O dünyada kaybetmek yok. Sözde 'kaybetmek', geçici bir tatil anlamına geliyor. Suç mu işledin, sorun etme, nasıl olsa bir köşede kurtarıcı bir hukukçu bulursun. Ver elini 'zamanaşımı'! Yok olmadı, dokunulmaz bir sürü pozisyon var, her türlü yargısal süreçlerden arındırılmış, alırlar kozmik odaya, ön kapıdan suçlu girer, arka kapıdan 'yurtsever' olarak çıkarsın.

Adeta birbirleri için doğmuş, birbirleri için yaşıyorlar. Girift ve karanlık ilişkiler ağında kaderlerini birleştirmişler. Ergenekon süreçlerine bakınız, bu yüzden 'toplu intihara' hazırlar. 12 Eylül 2010'da anayasa referandumuna böyle bir sarmalda gideceğiz. Ey yoksul ve mağdur Anadolu, bu senin kendin için verdiğin son büyük, meşru mücadele olacak. Medeniyetine ve çocuklarının geleceğine vurulan kölelik zincirlerinden başka da kaybedeceğin bir şey yok. Ancak kazanacağın bir istikbal var.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

AB ile gümrük birliği böyle gitmez!

İbrahim Öztürk 2010.07.15

Türkiye ekonomisinin 2010 yılı performansı ile ilgili daha önce tahminlerimi yazmıştım.

Büyüme beklentim yüzde 4,5-5, cari açık 30 milyar dolar, enflasyon yüzde 8, bütçe açığının milli gelire oranı da yüzde 3. Yılın ilk yarısı geride kalırken bu tahminlerimi koruyorum ve hiçbirinde revizyona gitme gereği duymuyorum.

Bugünkü konum ise cari açığın seyriyle ilgili. Takip edenler hatırlayacaklardır, 8 Nisan tarihinde 'Küresel kriz biterken Türkiye kendi krizine geri mi dönüyor?' konulu makalede; 'küresel kriz geride kaldıkça bunun Türkiye'ye getirdiği hem olumlu hem de olumsuz yansımaları biter. Ancak Türkiye 2008 yılının başında neredeyse oraya geri döner' diye yazmışız. 2008 yılı başındaki yer kontrolsüz bir şekilde artan cari açık ve çift haneye doğru direnen enflasyondur.

Enflasyon hedefinin tutmayacağı açıktır. Ancak şimdilik çift haneye çıkmayacağı kısmıyla teselli buluyoruz. Bu da çok uzun sürdürülebilecek nedenlere dayanmıyor. Cari açık ise yıllık bazda hızla 30 milyar dolar bandına koşuyor. Tahminim tutarsa cari açık yüzde 100 oranında artmış olacak. Nitekim cari açık yılın ilk beş ayında geçen yılın aynı dönemine göre yüzde 236 artarak 5,1 milyar dolardan 17,4 milyar dolara yükseldi. En son açıklanan mayıs ayında ise açık yüzde 84,5 artışla 1,6 milyar dolardan 2,9 milyar dolara ulaştı. Açığın alt bileşenleri içinde ticaret açığı ile net hizmet gelirlerinin düşmesi başlıca etken.

Türkiye'nin açıklarında üç ülke ve dört-beş faktör öne çıkıyor. En büyük ticari açıkları Rusya, Çin ve ABD'ye karşı veriyor. Türkiye turizm ve müteahhitlik hariç diğer hizmet sektörü alt kalemlerinde açık veriyor. Bu meyanda

finans sektörü başta. Buradaki açık da ağırlıklı olarak faiz ödemelerinden kaynaklanıyor. Tasarruflar yetmeyince böyle.

Açık verdiğimiz başlıca ticaret alt sektörleri ise enerji, petrokimya, demir-çelik, teknoloji. Türkiye bilinen nedenlerle uzun ve orta vadede teknoloji açığı verecek. Bu açık hem hizmetlerde hem de dış ticarette karşımıza çıkıyor. O halde Türkiye'nin bilhassa enerji, petrokimya ve demir-çelikteki açıklarını kapatmaya çalışması gerekiyor. Bu yüzden yabancı sermaye teşvikleri son derece işe yaradı ve bu alanlara büyük bir yatırım ilgisi var. Bu imalat sanayii beraberinde yaklaşık üç katı bir hizmet sektörünü getireceğinden cari açığın, işsizliğin ve enflasyonun çözümü burada.

AB'nin yaşadığı kriz süreçleri talebi ve bizden ithalatı düşürüyor. Ancak AB'nin üçüncü ülkelerle yaptığı serbest ticaret anlaşmaları Türkiye'nin altını oyuyor. Örneğin iki büyük ve Türkiye'ye rakip ekonomi Güney Kore ve Cezayir ile serbest ticaret anlaşması yaptılar. Bu ülkeler AB'de pazarımızı çalarken, AB de bu ülkelerdeki pazarımızı çalıyor. Dahası gümrük birliği üyeliğimiz nedeniyle de AB üzerinden gelen bu ülkelere karşı iç pazarımızda da tehdit yaşıyoruz. Çözüm şudur: AB kiminle serbest ticaret anlaşması yaparsa bu otomatikman Türkiye'yi de kapsamalıdır. Çifte standartçı Avrupa'nın buna yanaşması zor.

Dahası şu sıralar AB, Türk işadamları aleyhine vizeden pasaporta kadar bir sürü görünmez korumacılık engeli çıkartıyor. Adam uçağa atlayıp elini kolunu sallayarak gelirken, biz gidince dokuz doğurtup bir de aşağılıyorlar.

Keza Euro'daki değer kayıpları da Türkiye'nin AB'ye karşı artan oranlarda açık vermesine neden oluyor.

Bu arada dış ticaret açığını 'yüksek faiz düşük kura' bağlayan ve bizim karşı çıktığımız ezber artık çöpe gitti. Türkiye aylardır negatif reel faiz öderken TL değerlenmeye devam ediyor. Dünya canlı ve dinamik bir mekanizma, her seferinde neden-sonuç ilişkisi değişiyor, ezberlerimiz baki kalıyor. TL'nin değerlendirildiği doğru da bunun önüne geçmek için neler yapılması gerekiyor, bir fikri olan varsa lütfen bunu duyayım.

Türkiye dışı açık. Bağımsız para politikası ve sermaye hareketleri serbestisini seçmişiz. Bu ikisini kabul edince, kur modeli eldeki gibi oluyor. Üç kuruşa beş köfte yok. Diğer ikisini iyi idare edip, bu kanaldan gelen riskleri ve fırsatları hanesine yazmaktan başka çare şimdilik yok. Uzun vadede ise katma değeri yüksek ekonomik dönüşüm ve verimlilik arayışı tek çözüm.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

'Doğru bir özelleştirme' olarak Türk Telekom

İbrahim Öztürk 2010.07.19

Geçen hafta bir grup gazeteci-yazar arkadaşla Lübnan'ın başkenti Beyrut'ta idim.

Davet, Türk Telekom'un (TT) başarılı genel müdürü Dr. Paul Doany'den geldi. TT'nin yüzde 55'ini satın alan Oger Telekom'un birçok Ortadoğu ülkesinde ve Asya'da faaliyetleri var. Hal böyle olunca bu birimler arasındaki sinerjiyi üst düzeye taşımak adına bir araya geliyorlar.

TT özelleştirmesi, çok tartışılan bu konuda isabetli bir örneği teşkil ediyor. Bu konuda 4 kriter var: Özelleştirme sonrası sıfırdan yatırımlara devam ederek zamanla istihdam oluşturmak. İhracata katkıda bulunarak ülkeye döviz kazandırıp cari açığa olumlu katkıda bulunmak. Teknoloji transferine ve bunun yerleştirilmesine yardım etmek. Ve nihayet, kaliteli hizmet ve rekabete ilaveten Hazine'ye iyi bir vergi geliri aktarmak.

TT'yi bu 4 kritere göre incelemek istiyorum. Yukarıdaki hedeflere varabilmek için özelleştirme sonrasında şirketlerin verimlilik ve kârlılık esasına göre yeniden yapılandırılması şarttır. KİT mantığı bunu ihmal eder. Zira genel olarak KİT'ler verimsizlikten kaynaklanan pahalı üretim sorununu tekel rantı oluşturarak kâra tahvil etmeye ya da zararları sübvansiyonla etmeye dayanır. Hem Türkiye hem de dünya örnekleri ağırlıklı olarak bu yönde. Bilhassa 90'lı yıllarda Türkiye'nin kronik sorunları sisteme buradan nüfuz etmiştir.

İlk bakışta çalışanlar lehine gözükene ve sendikaların alkışını alan bu durum kamu açıkları, enflasyon ve yüksek faiz olarak dönüp uzun vadede toplumun zararına netice vermiştir. Böyle bir yapı ekonomiyi ne kadar çok domine ederse, uzun vadede ekonomide 'mübadele maliyetleri' iktisadi rasyonaliteyi ortadan kaldıracak kadar yükselir. Bu durumda özel sektör kovulur, girişimcilik ölür, piyasa aksaklıkları had safhaya çıkar, toplumsal refah açısından gerekli üretim oluşmaz. Ya da devlet tümüyle batağa saplanana kadar süreç sübvansiyonlarla, bütçe açıkları ve kamu borçlarıyla gittiği yere kadar diretilir.

Günümüzde altın kural belli: Hem kaliteyi artırıp markalaşacaksınız, hem de fiyatları düşüreceksiniz. Bunun yolu inovasyon ve verimlilik adlı 2 kritik kavramdan geçiyor. Ticarete konu olan sektörlerde çok yatırım, az istihdam ve düşük kârlılık çağındayız. Bunun yanına bir de Çin ve benzer ülke sendromlarını koyunuz. Bu şartlar altında herkesin diline doladığı 'istihdam dostu büyümeyi' daha çok ticarete konu olmayan sektörlerde arayabiliriz.

TT örneğinde de bütün bu 'rasyonelleşme' çabalarını görüyoruz. Zira rekabette fiyatlar sürekli düşerken şirketler yeniden yapılanıyor. Bu sebeple TT'nin 2005'teki özelleştirilmesi sonrasında beklendiği gibi hem istihdamda, hem de ödediği vergilerde büyük düşüşler yaşandı. Kurum özelleştirme öncesinde örneğin, 2004 ve 2005 yıllarında sırasıyla 1,1 ve 1,3 milyar TL'nin üzerinde Kurumlar Vergisi öderken, rakam 2008 itibarıyla 650 milyon TL'ye kadar düştü. 2009'da biraz daha artmış. Buna rağmen 2007 yılında vergi rekortmeni, 2008 yılında ise Turkcell'in ardından 2. olduğu göz önüne alındığında, vergilerdeki azalmanın sadece TT'nin bir sorunu olmadığı anlaşılıyor. Petrol pahalıyınca vergide bu alandaki şirketler ön plana çıktığı gibi, 2009 krizinde de malı götüren bankalar vergide öne çıkmış. İlk 10 kurumun yedisi banka!

Tekel rantı ile kârlı olan TT'de istihdam sadece çok şişmiş değil, aynı zamanda demografik yapı ve beşerî sermayenin niteliği de bu sektörün gittiği yer açısından pek elverişli değildi. Çok pahalı hizmetlerle kâr edip istihdam oluşturabilirsiniz, ancak hem toplum buna itiraz eder, hem de rekabette yaşayamazsınız. İşte bunun zorladığı değişim baskısı altında 45 bin civarındaki çalışan sayısı bir ara 25 binlere kadar düştü. (Büyük kısmı kamuya geçti) Ancak büyüme ve yatırımlara paralel olarak şimdi yeniden işe alımlar başladı ve istihdam 30 bin bandına çıktı. Böylece genç, dinamik, sektöre layık eğitim alan bir kadro kuruldu. İlaveten bu işe almalar, Türkiye'nin dört bir yanına yayılmış durumda. (Devam edeceğim)

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Cari açık böyle kapatılır

İbrahim Öztürk 2010.07.22

Son yazımda Türk Telekom'u (TT) gündeme getirmekteki esas kastım, ülkemizin katma değer odaklı üretim ve teknolojik dönüşümünü nazara vermektir. TT ikinci kez Türkiye'nin en değerli markası seçildi.

Burada TT'nin teknolojiyi yerleleştirme çabaları ve hizmet sektörü ihracatına yaptığı katkı ön plana çıkıyor. Şirketin vizyonu konusunda genel müdür Paul Doany ile uzun uzun konuşma fırsatı buldum. Bir kere TT sadece insanları konuşturan ve internet hizmeti sağlayan bir kurum olmanın çok ötesini hedefliyor. Son olarak 2010

yılının ilk yarısında teknoloji ve altyapıya 520 milyon TL konsolide yatırım yaptı ve en zor dönemde sadece 6 ayda tam 3 bin 500 yeni çalışan istihdam etti.

TT'nin mevcut stratejisinin ana eksenini şu: Geniş bant, mobil hizmet, sabit hat ve multimedya bileşenlerinin hepsini tek bir mecrada birleştirerek ses-görüntü-veri üçlemesiyle birlikte sunmak. Örneğin yeni geliştirilen sağlık, Sobee gibi eğlence ve Vitamin gibi eğitime yönelik ürünler. Yine 'TİVİBU' bence devrim niteliğinde bir inovasyon. Zira bu sayede tüketiciye TV'yi ne zaman, nerede ve neyi isterse o şekilde izleme şansı veriyor. O tılsımlı kutu tüm aileye ve topluma hükmetmiyor, artık kısmen de olsa her bir tüketici kendi kutusuna kendi hükmediyor. Keza, yurtdışına çıktığınızda, şehir içi sabit hat faturasına yakın bir fatura ile konuşma imkânı veren Wirofon müthiş bir kolaylık değil mi? Bu hizmeti şu an başka dünyalılara da sunuyorlarmış. Yaygınlaştırma konusunda yatırımları hızla devam ediyor. Diyelim ki ABD'de öğrenci olan Meksikalı bir gence, her yere konuşma fırsatı verip, bunun için Meksika'da şehir içi sabit hat faturası kesmek nasıl bir meydan okumadır?

Anlayacağınız TT'nin amacı sadece bölgede değil, aynı zamanda dünyada da söz sahibi bir konuma gelmek. Bu doğrultuda kurumun yaptığı satın almalar da dikkat çekiyor. Her biri KOBİ statüsünde olan Angela ve Innova şirketlerini satın alarak daha çok yazılım, Sebit ve Sobee gibi hamlelerle geniş bantta çeşitlendirilmiş hizmetlere, Macar şirketi Invitel'i satın alarak da iletişimde bölgeyi gergef gibi kaplayan dev bir fiber optik altyapısına sahip oldu. Türkiye böylece enerji köprüsü hamlelerinin yanına bir de sadece iki dilden (Arapça ve Türkçeye) oluşan 500 milyonluk muhteşem bir piyasada 'iletişim köprüsü' olma hamlesini ilave etti. Rekabet gücü çok yüksek bu köprüden o kadar çok ülke geçmek isteyecek ki.

Yeri gelmişken dikkatinizi çekeyim küçükler, büyükleri hep kendilerini yutacak bir tehdit olarak görür. İşini bilen, devranı kavrayan ise onların dikkatini çekip çözüm ortağı olmaya çalışır. TT'nin, ODTÜ ve İTÜ gibi teknoparklarda yükselen, yukarıdaki KOBİ tarzı işletmeleri satın alması bu anlama geliyor. Teknoparklar Türkiye'nin geleceğinin ana rahmine düştüğü yer. Bu satın almalar sayesinde 'bir fikri olan' genç girişimciler, sermaye darboğazını aşip geleceğe kanat çırpılmış oluyor. TT, yaptığı yatırımlar ve geliştirdiği ürünlerle birçok KOBİ'ye, sadece kendi işinde büyüme fırsatı verirken, ihtiyaçları olan yan hizmetler için bellerini büken yatırımlardan kurtarmış olacak.

TT'nin bir hedefi de beyin göçünü geri çevirmek ve bunlara fırsat vermek. Kendi yaptıkları satın almaları örnek gösteren Paul Doany, Türkiye'nin Ar-Ge teşviklerini yabancı şirketlere değil, risk sermayesi şeklinde Türk gençlerine vermesini öneriyor. Aksi takdirde 'binlerce yerli dâhinin buluşu Türkiye'nin değil, yabancı şirketin malı olacak' diyor.

Yine 'Türkiye çapında tam 300 bin kişilik genç beyin arasından eleme yaparak, 1000 adet 'dâhi düzeyinde' gence ulaştık' diyor heyecanla. Şimdi bunlara yönelik olarak özel programlar geliştirmeye çalışıyorlarmış.

TT bana göre kârlılık ve ayakta kalmak için sürekli yatırım ve inovasyon peşinde koşarken, tam da Türkiye'nin geleceğine hizmet eden müthiş bir sosyal sorumluluk vizyonuna sahip. Adı yerli, yaptıkları ise işgalcileri aratanları aklıma getiriyorum da, 'esas yerli olmak galiba böyle bir şey olmalı' diyorum. Bazı okurlarım da bu vesile ile çoktan geçmişte kalan geçersiz bilgilerini güncellese iyi olur. i.ozturk@zamancom.tr

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Anadolu çocuklarından küresel haberler

Dış Ticaret(ten sorumlu) Devlet Bakanı'mız Zafer Çağlayan'ın davetlisi olarak geçen haftayı ABD'de geçirdim.

Fukaranın talihsizi, aynı akşam için birkaç yerden yemek daveti alanmış! Ben de ömrümde ABD'ye hiç gitmemiş iken, son iki ayda iki kere gittim. Ancak ikisinde de en çok zamanı Şikago'da, hatta aynı caddeler etrafında geçirdim. Neyse ki bu sayede çevremdekilere 'Şikago benden sorulur' havası atabildim.

Birkaç yazıda resmî haber akışlarına yansımayan, ancak önemli bulduğum gözlemlerimi sizinle paylaşacağım. Zira haber kısmını zaten çok detaylı yansıttık. Sağ olsun Anadolu Ajansı'nın acar muhabiri Metin Türkyılmaz 'habercilik acemiliğimi' kapatmak için elinden geleni yaptı. Zaten 'hocam soru sor, cevap bekle, Bakan'a konferans vermeyi bırak' diye ha bire uyardı. Şapkalar karışınca böyle oluyor.

İlk yazımda ABD'de kökleşmeye doğru giden Türklerden ve onların öncülük ettiği sivil toplum oluşumlarından bahsedeceğim. Şikago'da orada olduklarını bilmediğim arkadaşlarımla buluştum. Hepsi de Boğaziçi Üniversitesi'nden devre arkadaşlarım. Hasan Kösebalaban, Utah Üniversitesi'nden siyaset bilimi doktorasını bitirip önce Michigan State Üniversitesi'ne, ardından da doçent olarak şimdiki yeri olan Şikago yakınındaki Lake Forest College'a geçmiş. Kampüsü ziyaret edip Hasan'ın lojman evine misafir olduk. Bu arada İstanbul'da yeni kurulan Şehir Üniversitesi'nin Hasan'ı kaptığını öğrendim. (Kriptografi ve bilgi güvenliği teknolojileri konusunda dünyanın önde gelen bilim adamı Prof. Çetin Kaya Koç'u da Şehir Üniversitesi ülkeye geri getirmeyi başarmış.)

Lake Forest'in güzelliğini anlatmaya kelimeler yetmez. Oradaki insanoğlu tabiatla bu kadar mükemmel uyumlu, yeşillikler içinde yerleşim birimleri kurarken, benim ülkemde insanlar kendilerini açık cezaevlerine neden hapseder? Neden olacak, belediyelerin reye ve ranta dayalı şehircilik anlayışı ile halkın fakirlik, cehalet ve açgözlülüğü birleşince ortaya bu manzara çıkıyor. Çağdaş anlayışa göre bir belediyecek reformu şart.

Orada olduğumu öğrenince, Michigan Üniversitesi (Ann Arbor), Yakındoğu Araştırmaları Enstitüsü'nden öğretim üyesi Mehmet Süreyya Er de atlayıp geldi. Hiperaktif bir entelektüel zekâya sahip Er, Türkiye'de tam üç bölüm bitirdi. Şimdi bu üniversitede Türk dili ve edebiyatı dersleri vermekte. Zaman zaman Osmanlıca da veriyor. Herhalde kendisine 'bu işi kimse yapamaz' denilen büyük görevler tevdi edip, bilhassa bürokraside 'anahtar teslim' projeler istemek lazım. Başkası kesmez.

Beni esas şaşırtan ise yine Boğaziçi'nden arkadaşım Ali Yurtsever'in Washington'da kurup, kısa sürede saygın bir diyalog ve düşünce kuruluşu haline getirdiği Rumi Forum'dan sonra yolunun Şikago'ya düşmüş olması. Başarılı bir akademisyen olan Yurtsever, ince zekâsı, müthiş sinerjisi, çözüm odaklı kişiliği, liderlik kapasitesi ve fizikî heybeti ile olgun bir devlet adamı kıvamında, tam bir 'sakin güç.' Gittiği her yerin kısa sürede 'eksenini' değiştiriyor. Şimdi omuzlarında çok daha dev bir yük var. İslam Konferansı Örgütü Genel Sekreteri Prof. Ekmelettin İhsanoğlu'nun isteğiyle önemli bir projenin başında. Sürpriz, sonra yazarım.

Şikago'da Türk öncülerin kurduğu Niagara Foundadion'un önemli bir davetine de katıldım. Şehrin en görkemli yerinde, büyük bir merkezleri var. Şehirde halka, barışa ve diyaloga katkıda bulunan önderlere ödülleri verildiği bu törene çok sayıda üst düzey yönetici ve ünlü isimler katılmıştı. Tam o sırada New Yok'ta bir bomba patlamış ve bir Pakistanlı sorumlu tutulmuştu. Önemli bir konuşmacı, 'Şimdi ABD'de yeni ve haksız bir İslam korkusu yayılacak. Bütün bunlar olurken insanlar İslam'ın barış yüzlerini ve elçilerini merak ediyor. İşte ben size bu akşam onların burada, aramızda olduklarını gür bir sesle haykırmak isterim' dediğinde, tıka basa dolu salon alkıştan inledi.

Sırf kendi milletini çökerteyim derken mesleğini bile unutan ulusalcılara inat, Anadolu çocuklarının kahramanı olduğu küresel haberleri vermeye devam edeceğim. i.ozturk@zaman.com.tr

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

ABD'de sivil toplumu ve lobiciliği keşfederken

İbrahim Öztürk 2010.07.29

Günümüzde devletler aslında sivil toplumun arkasında gidiyor. Türkiye sivil toplumu keşfettikçe hem içeride daha kaliteli bir demokrasiyi ve adil bir kalkınmayı zorluyor, hem de dünyadaki temsil kabiliyeti artıyor ve çıkarlarını daha etkinlikle savunabiliyor.

Türkiye başta ABD olmak üzere birçok ülkede Ermeni lobisiyle uğraşmak zorunda. Ancak bunun yolunu ve yordamını pek iyi bildiği söylenemez. Yumurta kapağı dayandığında Türkiye 'nereden incesye oradan kopsun' şeklinde inanılmaz duygusal tepkiler vererek, gücünü son noktasına kadar test etmekte, risk almakta, işin acı yanı olumsuzlukları da pek durduramamaktadır.

Kendi işi bilmediği gibi, işi de bilmeyenlere, yapmaya da niyetli olmayanlara havale ediyor. El, elin eşeğini türkü 'çığırarak' ararmış. Ermeniler lobiciliği başkalarına havale etmiyor, kamuoyunu etkileyip seçilmişlerin elini kolunu bağlıyorlar. Bizde ise laikçi elitler milletin paralarını yabancılarla yiyip-içmenin adına 'lobicilik' dediler. Sonuç, elde var sıfır. İngilizceden başka dil öğrenmeyen (bu yüzden 'alçak sandalyeye' oturtulan, ne olduğunu anlamadığı için saf saf gülen), yerinden kalkıp halkın arasına karışmayan, dolgun maaşları istif edip tatlı emekliliği hayal eden, ülkesinden bir işadama gelse tersleyen, 'monşer' denilince de o çok nazenin, adeta rektifiyeden çıkmış ses tonuyla 'ama bozuluyoruz ayol' triplerine yatan kişilerle bu iş olmuyor.

Ancak çok şükür şimdi bütün bunlar hariciyemizde geçerli değil. Devletle sivil toplum buluştuğunda, 'millet sinerjisinden' müthiş hikâyeler çıkıyor. Son yıllarda ABD'den Türkiye'ye gelen akademisyen, araştırmacı, gazeteci, senatör, işadama gibi etkili insan sayısı geometrik bir hızla artıyor. Ben de bulunduğum mahfiller nedeniyle bu ekiplerle sıkça bir araya gelip geziyorum.

Tepki kısaca şu: 'Türkiye'yi Ortadoğu'da, Arap dünyasının bir kenarında, dansöz, deve, rakı ve döner ülkesi, soğuk savaş döneminde güvenlik gerekçesiyle ABD'nin zaruri olarak katlandığı huysuz, her fırsatta 'at pazarlığı' yapan bir ortağı zannediyorduk. Yanılmışız. Derin bir medeniyet, Araplardan çok farklı bir millet, sofistike bir kültür, gelişmiş ve modern, buna rağmen misafirperver, kıpır kıpır bir ülke. Onlarca kez İsrail'e gittik, ilk defa Türkiye'ye geliyoruz. Tek göreviniz bu muhteşem ülkeyi tanıtmak, pazarlamak.'

Geçen haftaki ABD ziyaretimizde Şikago'dan sonra Los Angeles'a geçtik. Devlet Bakanı Zafer Çağlayan haklı olarak "Buralarla kurulan ilk temas, onlarca defa gelmek lazım." dedi. Şu küçücük dünyada, çağın imparatorluğu bir ülkeye bu kadar geç gidiyor, öğreniyor, temas kuruyor ve kendimizi birinci elden tanıtıyor olmak, çok acı. Ancak gittiğimiz şehirlerde gördük ki, devletten çok önce işi fark etmiş Anadolu insanı çoktan oralara gidip arkadan gelecekler için adeta dikensiz gül bahçeleri inşa etmiş, marka bir milletin yolunu açmaya başlamışlar.

Kaybedilen zamanı telafi etmek için hummalı ve adanmış çalışmalar gördük. Los Angeles'ta Türklerin kurduğu Pacifica Enstitüsü'nde yapılan sunumda kısa adı CATA olan Kaliforniya Türk-Amerikan Ticaret Odası ekonomiyi ve fırsatları, Pacifica Enstitüsü'nün görevlileri ise birlikte gerçekleştirdikleri 'Türkiye'yi keşfetmek' temasıyla Anadolu Kültür ve Yemekleri Festivali'ni anlattılar. Beş şehrin tarih, çevre ve insan temalarıyla dev minyatür şehirler kurmuş, bir hafta boyunca dev şehir Kaliforniya'yı oluk oluk buraya akıtmışlar. Millet ve medeniyet aşkına koskocaman doktora öğrencileri başlarının üstünde tepside 'sıcak simit', sırtlarında ise güğümle Osmanlı şerbeti satmışlar. Batı Amerika Türkî Konsül sayesinde temsilde birlik ve beraberlik de sağlanmış durumda.

Türkiye bunu 50 eyalette, yapabildiği kadar yapsa ve başka da hiçbir şey yapmasa imajımız tavan yapar, turizm gelirimiz katlanır. Bizim ABD'ye satacağımız en müstesna varlık da, lobiciliğin ve barış elçiliğinin kralı da bu olsa gerek. Adeta 'bizden don satın alın' diye konuyu tek bir faktöre kitlemenin anlamı yok. Bir bayan iş kadını, "Festivali görüp de, derhal gitmek istiyorum demeyen bir kişi görmedim." diyor.

Festivalde minyatür caminin minaresinden günde birkaç kez canlı ezan okunmuş. Bir Ermeni vatandaş köşede sessizce ağlıyormuş ve 'Çünkü biz Türkiye'de yaşarken hayatın içinde bu ezan da vardı.' diyormuş.

i.ozturk@zaman.com.tr

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

12 Eylül 2010'a doğru 'teğetin' yeni analizi

İbrahim Öztürk 2010.08.02

Bankacılık kesiminden sonra krizin sanayi sektörünü de teğet geçtiği ortaya çıktı. Bu iki sektördeki kâr verilerini aşağıdaki tabloda bulabilirsiniz. Bankacıların kârının krizde tam yüzde 50 artarak 20 milyar TL'yi aştığını ve bunun geçmişte bir emsalinin olmadığını artık biliyoruz.

Ve bankaların timsah gözyaşları dökerek 'her şey çok kötü olacak, hükümet derhal IMF ile anlaşsın, paraları bize kullandırsın. Yoksa biz batarsak arkamızdaki vakumda kimse ayakta kalamaz' diye yeri göğü inlettiklerini biliyorsunuz.

Hatta bu doğrultuda birkaç şantaja da başvurdular. Bunların hepsinin bir yabancı ortağı var. Bu bankalar kendi ülkelerinde toz duman içinde, hak ile yeksan olurken, hatta kendi yaşlı kıtaları batarken utanmadan, arsızca Türkiye ile ilgili raporlar yayınlayıp, 'yaptığımız hesaplara göre Türkiye 2009 sonunu getiremez, nakit sıkıntısından nalları diker, çok daha kötü koşullarda IMF'nin kapısına düşer' dediler. Banka murahhas azalığı yapan birtakım şişman kediler ise patronlarının kendilerine emanet ettiği köşelerden bu raporları papağan gibi tercüme etti, iktisatçı geçindi. Biz o zaman hem köşemizde hem de Türkiye'yi karış karış gezerek, 'sel gider, kum kalır, kriz biter herkesin yazdıkları, konuştukları kalır, Türkiye krizden yıldızı parlayarak ve güçlenerek çıkacak' diyorduk. Bugün kimin yanıldığı, kimin dimdik ayakta kaldığı, kimin iktisatçı olduğu görülüyor.

O dönemde bankalar ikinci bir şantaj olarak vahip bir paniğe neden olarak kredileri geri çağırıp müşterilerini, KOBİ'leri yüzüstü bıraktı. Güneşli havalarda dağıttıkları şemsiyeleri yağmurlu havalarda topladılar. Bankaların başvurdıkları üçüncü şantaj ise krizi sokağa taşıyarak istediklerini elde etmek üzere toplu işçi çıkartmak oldu.

Manzaraya bakar mısınız, seçimler yeni olmuş, bir parti halktan yüzde 47 gibi büyük bir destek alarak iktidar olmuş. Derken kriz patlamış. Yüksek yargıçlar böyle bir ortamda fol yok, yumurta yok, silahların gölgesinde millete imza attırılan bir anayasal çerçeveyi de sonuna kadar eğip bükerek 'kapatma davası' açıyor. Bazı askerler ise çoktan terörle mücadele etme yeteneğini ve motivasyonunu kaybetmiş, silahları dağa bayıra kaçırıp millete şantaj ve komplo yapmakla, ülkeyi kaosa sokmak projeleri ile ilgileniyorlar. Sacayağının eksik kalan kısmını da bu şekilde işadamı tamamlıyor.

Geçen hafta açıklanan İSO 500, yani Türkiye'nin en büyük 500 sanayi kuruluşu verileri de buna işaret ediyor. Satışları yüzde 13 düşerken, yüzde 11 artan kârlarında patlama yaşanmış, ancak istihdam ise yüzde 5 oranında gerilemiş. Sektör 50 binden fazla kişiyi sokağa atmış. Hak-İş hariç, hükümete horoz olan sendika ağalarında 'tık' yok. 500 sanayinin içinde ilk 10 ve ilk 50 şirketin tekelleşme eğilimi tam gaz devam ederken, hızla yabancı sermayeli kuruluşlar öne çıkıyor. Sanayi bakanı 'yerli malı kullanmayıp, milliyetçilik yapanlara şaşıyorum' demiş. Önce yerli malını görelim, sonra kullanalım. Herkes ithalatçı ve montajcı olmuş, artık yerli malı Türk'ün malı

filan değil. Önce sanayicinin kendisini sözde değil, özde Türk görmesi lazım. Sergilediği davranışlarla bu toprağa ait olduğunu göstermesi lazım.

İSO Başkanı Tanıl Küçük yıllardır üyelerinin kârlarını açıklarken binbir yana kıvranıyor. 'Bu sene de kâr ettik ancak seneye çok kötü olacak, bunun da sorumlusu hükümet olacak' türünden açıklamalar yapıyor. Bu sene de aynı hareketi yaptı. 'Bu şartlar altında aslında zarar etmemiz gerekirdi ancak, kaderin cilvesine bakın ki, hay Allah yine kâr etmişiz.' dedi. Kârın miktarı ile sokağa terk ettikleri işçiler arasındaki makastan ürktüğü için ve soruların önünü kesmek için de yarım ağızla 'kârı gördük ya, şimdi istihdam da başlar' demiş.

Sendika emekçisine sahip çıkma yerine bütün yükü hükümete bindirdiler. Hükümet bütçe açıklarını, borç yükünü artırmak pahasına kamu bankalarıyla, KOSGEB ile, EXIMBANK ile elinden geldiği kadar herkesin ateşe verdiği ülke coğrafyasına yetiştirmeye çalıştı. Herkesin 'batacağız, çok güzel olacak, oh neni koçarı' şarkısını söylediği bir ortamda ülkesinin psikolojisini teslim etmemek üzere Başbakan 'teğet geçecek' dedi. İşte görüyoruz, Türkiye geleceğin ülkesi olarak dimdik ayakta, Batı medyasında manşetlerde. En yüksek büyüyen ülke, işsizliği en büyük hızla gerileyen neredeyse tek ülke (yüzde 14'ten yüzde 12'ye geriledi), mali yapısı sapasağlam ayakta. Krizde faizler tarihin dibine inmişti aynen devam ediyor, krizde TL daha rekabetçi oldu, her türlü girdi maliyeti azaldı. Sanayiciler bir de emekçileri sokağa dökünce kârların adresi de böylece anlaşıldı.

Bu yazı bana 12 Eylül'de, evlenirken demediğim kadar içten bir 'evet' dedirtecek! Evet, babamı ve dedemi mezardan kaldırıp 'evet' dedirtemem. Ancak oligarşinin dipçikleri altında inim inim inleyen ve iradesi kurda kuşa yem edilen atalarım, neslim ve milletim adına herkesi evet demeye çağıracağım.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Demokrasi yoksa ekonomik serbesti, mafya ve çete üretir

İbrahim Öztürk 2010.08.05

Yetmiş sente muhtaç hale getirildiği 1980'lerden beri ekonomi sürekli serbestleşiyor, dışa açılıyor. Doğru ve çok geç kalınmış bir süreç. Ancak, ekonomik alanı kuşatan siyasi alana bir türlü sıra gelmiyor.

İşte milletimizin ölümcül kaderi burada. 'Her şey ve herkes değişsin, herkese dokunulsun ancak oligarşiye asla' diyen bir anayasa yapmışlar. Kendi yokken kazara bir şey değişir diye Cumhurbaşkanı Ahmet Necdet Sezer doğru dürüst yurtdışına çıkmadı. Şimdi statükonun ve oligarşinin korunması ve 'muhabirlik' görevini CHP devraldı. Nöbette bekleyen bazı yandaş yargıçlar asker brifingi alıyor, son dakikada adamına göre yasa yapıyor.

Turgut Özal düzeyine kadar çıkan bir başbakanın, bir cumhurbaşkanının bile 'bir defa da anayasayı ben delsem ne olur' noktasına neden geldiğini hiç düşündünüz mü? Çünkü eldeki yasalar iş yapmak için, iş ve aş üretmek için değil, bir avuç seçkine dokunulmasın, milletimiz Meclis üzerinden ülkeyi yönetmesin diye dayatılmış da ondan. CHP sözde 'dokunulmazlıklar kaldırılınsın' diyor. Ancak kiminkini? Tabii ki milletin seçtiklerinininkini. Zaten atanmış asker ve yargıçlara dokunulmıyor. CHP bunu daha da ileri götürmek isterken, AK Parti, 'neden olmasın, milletvekillerinin dokunulmazlığı da, asker-yargıç tüm bürokratların dokunulmazlığı da kalsın' diyor. Peki bunu CHP neden ve kimin adına kabul etmiyor? Milletin adamlarını giyotine gönderirken, oligarşideki yandaşlarını yasaların içinde görmek istemiyor.

Böyle oldu da söyler misiniz, kaderimiz değişti mi?

Ekonominin refah dağıtması için siyasi alanında da özgürleşmesi, demokrasiyle buluşması gerekiyor. Ekonomide serbesti gelirken siyasi alanı değiştirmez ve oligarşinin atanmış bürokratlarına teslim ederseniz, eli kolu bağlı işadamları ve halkımıza karşı yasa dinlemeyen, hesap sorulamayan mafya ve çete ekonomisi yükselir. Bu düzen 1990'lardan beri ülkeyi yönettirmiyor. Ekonomi krizden krize sürükleniyor. Terör çözülüyor, çağı kaybediyoruz.

Türkiye 12 Eylül 2010 referandumuna yaklaşırken, çok tanıdığımız 12 Eylül 1980 manzaraları bu haksız sömürge düzeni değişmesin diye tezgahlanıyor. Türkiye 1980'lere, 'sağcı' ve 'solcu' diye yaftaladıkları çocukların hayatının baharında sokaklarda birbirini kırdıkları manzaralarla girdi. Bunu bahane edip, aslında tezgahlayanlar, birkaç haftada Hizbullah'ı bitirdikleri gibi, bir gecede o devasa terör sorununu bitirdi. Buna 'şaşırmış gibi yapan' Demirel daha sonra gitti, onların safına geçti. Oradaydı da, deklare etti.

Ancak darbe ortamında yazdıkları kanlı senaryoyu bu sefer de Türk ve Kürt gençler üzerinden hayata geçirdiler. Kürt ve Türk Ergenekon'u 'kan kardeşliğinde' anlaştılar. Biri dağa çağırdı, diğeri dağa çıkmaya zorladı, neticede şimdi de Türk gençler ile Kürt gençleri karşılıklı olarak birbirini öldürüyor. Özgürlüklerin yok edildiği, iki taraftan anaların feryadının gökkubbeyi zorladığı bir ortamda arkadaki koskocaman 'savaş endüstrisi' gizleniyor. Olağanüstü hal koşullarında, korkunç bir karartma ortamında, yandaş hale getirilmiş haliyle bile yargının tümüyle devre dışı bırakıldığı bir ortamda, uyuşturucu, dev silah ticareti, insan kaçakçılığı almış başını gidiyor. Bu adamlar hukukun egemenliğini kabul etmediği sürece PKK terörü bittiğinde, bu sefer Allah korusun Alevi-Sünni çatışması tertip eder, tabii bu sefer tam bir iç savaş çıkartırlar.

İnsanlar bu ülkede parasızlıktan rehin alınıyordu. Şimdi bunlar yok artık. Çünkü artık savaş kapılarında serbest ticaret anlaşmaları yapılıyor, vizeler kaldırılıyor, yüzlerce kilometrelik mayınlı araziler temizleniyor. Savaş endüstrisine giden kaynaklar yavaş yavaş eğitim ve sağlık sektörlerine akıtılıyor. Bütçenin yüzde 90'ı, milli gelirin yüzde 20'leri faiz hortumcularına giderken bu paylar sırasıyla yüzde 30 ve yüzde 5 bandına geriledi. Askerî harcamalar yargıya açıldı ve daha da açılması bu reform paketini bekliyor. Delikanlılığı kendinden menkul partiler, kanla beslenen siyasi projeler, savaş baronları artık işini kaybetmek üzere.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Küresel taşeronluk

İbrahim Öztürk 2010.08.09

Bütün vicdan, ahlak ve akıl muhakemeleri, göğsümüzü doldura doldura 12 Eylül'de 'evet' demeyi gerektiriyor.

Şöyle ki; 45 milyon nüfusu ve Türkiye'nin sadece sekizde biri, o da elverişsiz toprak parçasıyla Türkiye'yi ikiye katlayan Güney Kore, 1990'lı yıllarda dünyaya yaklaşık on tane küresel marka kazandırdı. Aynı on yılda Türkiye, cunta, çete ve yargıçlar tahakkümü altında istikrarsızlıktan istikrarsızlığa sürüklendi, bu on yılı kaybetti. Kendisine çağdaş, milliyetçi ve Kemalist diyen üniversiteden, yargıdan, medyadan, askeriyeden, adliyeden ulusalcı çeteler, silahların gölgesinde ve yasaların keyfi kullanımıyla memleketin kaynaklarını iç etti. Sahipsiz çocukların cami avlusuna terk edilmesi için de 2001 yılında Kemal Derviş aracılığıyla IMF'nin kucağına atıldı.

Türk toplumunda birçokları açısından bilge önder konumunda bulunan Sayın Fethullah Gülen, referandumda 'evet' yönündeki önemli tercihi açıkladı. Ona karşı sadece Devlet Bahçeli tepki verdi. Demokrasiden nasibini almayan bu arkadaş, ülkücülerin maruz kaldığı vicdanlara sığmaz acılarını kendi siyasi kariyerine meze

yapmaya çekinmeden, meydan meydan ürkütücü bir 'hayır' derken, başkalarının 'evet' tercihlerine karşı sürekli höykürüyor, geçmişteki kendi dava arkadaşı olanlara bile ağza alınmaz galiz hakaretler yağıdırıyor.

Şimdi yeniden 'delikanlılığı' tutan Bahçeli, o zaman milliyetçi olduğunu unutup tam bir 'küresel taşeronluğa' soyunmuştu. MHP, 'bizim içimizde devlet bakanlığı yapacak adam çok vardır' diyemedi, ABD'den Düyun-u Umumiye reisi olarak ithal edilen Kemal Derviş'e onay verdi. Zira IMF'den 25 milyar doları aşan kaynak bulmak zorunda idiler. Zira oligarşiyile ortak soyguna girişmişlerdi. Ama bunun bir bedeli vardı: Meşhur '15 günde 15 yasa' Devlet Bahçeli'nin adamlarının emir komuta içerisinde el kaldırıp indirmesiyle geçti. Devlet sözü haline gelen bu yasalar şimdi uygulanıyor. Ancak toplumun bunları unuttuğunu zannedip yeniden özelleştirmelere vs. karşı çıkıyor. Bahçeli, bu 15 yasaya hangi pazarlığın karşılığında evet demişti?

Daha bitmedi. Hatırlayın, hiçbir proje geliştirmeden sadece 'rey verin bölücü başını yakalayıp asayım' dedi. ABD yakaladı ve verdi. Bahçeli ne yaptı? İdam cezasını (3 Ağustos 2002) kaldırıp, dağıdaki örgütünü yönetebilsin diye İmralı'ya terfi ettirdi. Bunu da unutup, kendisini siyasi köle haline getiren urganı meydanlardan savurmaya başladı. Şimdi yine 'madem öyle idam cezasını geri getir, as, destek vereyim' diyor sıkılmadan. Acaba Devlet Bahçeli, bölücü başını kurtarıırken kiminle neyin pazarlığını yapmıştı?

Kan aktıkça hem kendileri ayakta kalıyor hem de PKK'cı partiler. Diyarbakır'ı idare eden irade bu yüzden taş üstüne taş koymuyor ancak akan kandan sürekli seçim kazanıyor. Sözde Türk milliyetçileri ile Kürt milliyetçilerinin kan kardeşliği böylece 'rant' oluşturmaya devam ediyor.

Bahçeli'nin yine bir ara 'delikanlılığı' tuttu ve başı kapalı bir hekim olan Nesrin Ünal'ı milletvekili seçtirdi. Sonra da 'aç gir' dedi ve zavallı kadına başını açtırdı. Ey Bahçeli, bu toplumun yüreğinde kanayan bütün yaraları istismar edip, reye tahvil etmekten yorulmadın mı?

Ahmet Necdet Sezer'in cumhurbaşkanlığında memlekete ne kadar zaman kaybettirdiği ve zarar verdiği biliniyor. Hukukçu kişiliğiyle düzgün davrandığında Emin Çölaşan'dan yemediği zılgıt kalmayan bu kişi, bu yüce makamı Ergenekon iradesine teslim edince Çölaşan'ın bir numaralı 'devlet adamı' haline gelivermişti. Sezer'e karşı rakip olan kimdi peki? MHP'li devlet adamı, bakanlık konumundaki Sadi Somuncuoğlu. Sonra ne oldu? Sille tokat dövüp, ağzını burnunu kırdırdılar. Hem de MHP'li milletvekili arkadaşına. Adına da 'töre dayağı' dediler. Aslında bu, Ergenekon dayağı idi. Bakanlıktan da kovuldu. İsterseniz Devlet Bahçeli bahsini kapatayım.

Bir kişi kendine 'milliyetçiyim' dediği için milliyetçi olmaz. Milliyetçi, her şeyden önce zalimlere karşı halkının yanında yer alır. Oysa bugün Devlet Bahçeli, halkını bir kez daha oligarşinin önünde diz çökmeye davet ediyor. Devletin yargısı, ordusu bir dedeler ve dayılar yapılanmasıyla millete karşı kurulan pusuların odak noktası haline gelmiş. Ancak Bahçeli, tam da halkımız hesap sorma özgürlüğüne kavuşmuşken, bu yapıyı tasfiye etme sürecine gelmişken çıkıyor, 'kölelik tasmaşı sana çok yakışıyor, bu yüzden hayır demelisin' diye meydan meydan geziyor.

O zaman son sorumu sorayım: Kardeşi kardeşe kırdırtan rejimin kodamanlarına bir kez daha göz kırparken, bu sefer milliyetçi camiaıy kullanmanın karşılığında nasıl bir cennet vaadi aldınız?

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Bursu kesilen öğrenci referandumda hesap soracak

Kendini CHP'nin genel başkanı zanneden Kemal Kılıçdaroğlu, bütün gayretiyle referanduma doğru giderken paketin içeriğini halkımızdan gizlemeye çalışıyor. Sanki referanduma değil de genel seçimlere gidiyormuşuz gibi yapıyor.

AK Parti ile referandum arasında ilişki kurmaya çalışıyor. Oysa olay çok basit, referandum sonrasında genel seçilmelere bir yıldan daha az bir süre kalmış olacak. AK Parti'yi beğenmeyen, gider o seçimde kimi istiyorsa onu seçer. Ancak olay çok farklı. Paketin halkımızın iradesine sunulmasının önüne geçmek için askerden, cuntadan, yargıçlardan kısaca her yerden medet umanların 'halk korkusundan' paçaları tutuşmuş durumda.

Eğer halkımızın kafası karışır da ömründe ilk defa önüne gelen ve silahların gölgesinde rey vermeye zorlanmadığımız bu paketi elinden kaçırırsa, Ankara tipi adamlar zil takıp oynayacaklar. Halkın elinden mal kaçırmamanın keyfini sürecekler.

Bürokrasi koridorlarının iyice bakar kör yaptığı Ankara-tipi adamların başında gelen Kemal Kılıçdaroğlu, bu yüzden çoktan paketin içeriğinden kopmuş, sanki genel seçimlere gidiliyormuş gibi akla ziyan vaatlerde bulunuyor. Öyle akla ziyan vaatler ki, 1990'lı yıllarımızı alıp götürən Süleyman Demirel'e bile rahmet okutacak türden. Süleyman, gencecik adamları 40 yaşında emekli etmişti. Kılıçdaroğlu'nun vaatleri ise tam kökten çökertici. Önüne gelen yeri vilayet yapıyor. Önüne gelen tarım ürününe halk ne kadar arzu ederse destek verecekmiş. Halkımız, bu çifte anahtar muhabbetini biliyor.

Anlayacağınız bu seçim Kılıçdaroğlu'nu iktidara taşımak için yapılmıyor. Halka ayak takımı muamelesi yapan dayatmacı çağ dışı zihniyeti tasfiye etmek ve kendi çocuklarının önünü açmak için yapılıyor. Konuyu basitleştirelim. Kılıçdaroğlu'nun partisi, belediyelerin şehre gelen kimsesiz üniversite öğrencilerine burs vermesinin önünü keserek okumalarını engellemek istedi. Böylece zengin CHP'li yalı çocuklarının rakibi olmasınlar diye Anayasa Mahkemesi'ne başvurdu ve bu bursları iptal ettirdi. Benim öğrencilik yıllarıma denk gelse idi belki ben de okuyamayacaktım. Evet, duyduk duymadık demeyin. CHP'nin halk ve Anadolu çocukları korkusunu bundan daha iyi ifade eden ne olabilir ki?! Şimdi hepsi de referanduma gidecek olan bu çocuklar, CHP'nin gençlere indirdiği bu ağır darbenin hesabını soracaklar.

Paketin içinde olup da CHP'nin halkımızdan gizlediği önemli bir madde daha var. Yapılan bir yasal düzenleme ile memurlara da toplu sözleşme hakkı geliyor (53. madde, A fıkrası). Bunu temin etmek üzere de Uzlaştırma Kurulu kararları bağlayıcı kılınıyor. Madde aynen şöyle diyor: 'Memurlar ve diğer kamu görevlileri, toplu sözleşme yapma hakkına sahiptirler. Toplu sözleşme yapılması sırasında uyuşmazlık çıkması halinde taraflar Uzlaştırma Kurulu'na başvurabilir. Uzlaştırma Kurulu kararları kesindir ve toplu sözleşme hükmündedir.'

Hatırlayın, daha önce memur maaşlarına yapılacak zamlar konusunda hükümet ile memurlar ya da sendikalar anlaşamadığında Uzlaştırma Kurulu devreye giriyor ve 'şu kadar oranda bir zam yapılmalı' diyordu. Ancak eğer hükümet bunu beğenmezse, yasal bir yaptırımı yoktu. Hükümetin etkisi altında kalmayacak türden olacak olan Uzlaştırma Kurulu'nun bu yasal statüsünden sonra artık hükümet o zammı vermek zorunda kalacak. Böylece 'memurlar enflasyona ezdirildi' şikâyeti tarih olacak. 12 Eylül askeri rejiminin memurların elinden aldığı bu hak teslim ediliyor. Memurlar CHP ya da MHP'li olabilir. Seçimlerde de istedikleri partiye rey verirler. Ancak onların şantajlarına boyun eğer ve bu büyük tarihi kazanımlarına 'hayır' derlerse, işte o zaman kendi bindikleri dalı kesmiş olurlar. Kendi elleriyle düştükleri bu durum nedeniyle Bekir Coşkun onlara belki bir kez daha 'ne olacak, teneke kafalılar demiştim, aynen öyleymiş' diyecektir.

Oligarşinin kapı kulluğunu bırakıp da solcu bir parti olabilse idi, emekçi lehine olan bu büyük düzenlemeye CHP'nin alkış tutması gerekirdi.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Büyük sermaye kaosla istikrar arasında 'tarafsız'

İbrahim Öztürk 2010.08.16

Bu mağdur milletin tarihi daha yeni yazılıyor. Her şey halkımızın önünde olup bitiyor ve kayıtlara geçiyor. Bir gün herkesin saçları kesilir, önüne düşer. Amel defteri eline verilir. Ak koyun, kara koyun belli olur. Bir gün kim ne hak isteyecekse, bugün yaptıklarına baksın, ne hak edeceğine karar versin.

Herkes son kozlarını oynarken, top yavaş yavaş milletin önüne geliyor. Lafı, 12 Eylül 2010 referandumuna doğru giderken Anadolu sermayesinin tersine, büyük sermayedeki 'kuzuların sessizliğine' getireceğim. CHP-MHP-BDP ve terör örgütleri arasındaki 'hayır' kardeşliği biliniyor. Kan dökmekte ortak olanlar, bunun devamını temin etmek üzere de bir araya gelmekte zorlanmıyor. Zira barışın ve milli hakimiyetin egemen olduğu bu topraklarda işsiz güçsüz kalacaklar.

Aynı ayrışma, işadamları cephesinde de yaşanıyor. TUSKON, MÜSİAD ve ASKON gibi 'Anadolu iradesi', yani gücünü kayırmacı bürokrasiden, cuntacıdan, darbeciden, tekellilikten devşirmeyenler delikanlı gibi ortaya çıkıyor ve 'Evet' diyor. Lafı eğip bükmeden 'ekonomide adil ve şeffaf rekabet, siyasette millet iradesi ve evrensel hukuk hakimiyeti' istiyor. 'Özgürlük olmadan kalkınma asla' diyor.

Buna karşılık konuşma zamanı susanlar, susma zamanında ise konuşanlar da açığa çıkıyor. Hayret bir şekilde TOBB, tabii ki TÜSİAD, elbette İSO ve ASO susuyor. TOBB bir yana, bunlar konuşsa zaten milletin cephesinde yer almayacaklardı. Bunları 'susmak zarureti'ne' geriletmek bile bu milletin büyük bir başarısıdır. 28 Şubat cuntacılarını şirketlerinde baş köşeye oturtanların bir gün dillerinin bağı çözülür, itiraflar da elbet bir gün gelir.

Hayvanlar Çiftliği'nin yazarı George Orwell'in 'Big brother'larının gürbüz çocuğu Tanıl Küçük, yıllardır her türlü güzel gelişmeyi örtmek ve sulandırmakla meşgul. Kendi üyelerinin başarılarını çekinmeden saptıran, iradelerini istismar eden bir konumda. Kısaca Sayın Küçük, 'küçük' hareketleri' seviyor. Onu anladık.

Şaşırmayacağınız gibi TÜSİAD'ı ve çiçeği burnundaki başkanını da anladık. Zira gelir gelmez güz yağmurları gibi bir göründü, zaman geçmeden Güler Sabancı, 'bilge yaşlılar topluluğu' adına boyunun ölçüsünü verdi: TÜSİAD'ın temel duruşu değişmezmiş. Bayan Boyner de, Bay Boyner gibi hemen geri adım attı, kendisine tanınan alana geri döndü.

Öte yandan TÜSİAD'ın değişmez denilen duruşu herkeslerce malum. Rekabete, demokrasiye karşılar. Ankara'da lobiciliği seviyorlar, devlet destek ve teşviklerini hüpletmekte bir hayli mahirler. Ancak bunlar halkına ve dünyaya 'kör' olan devletle yattıklarından, 'şaşı' kalkıyor, artan tempoda sesi gelen Anadolu ihtilalini okuyamıyorlar.

Ancaaaak, sürekli ve haklı olarak 'demokrasi içinde kalkınma' tespit ve talebini dile getiren TOBB Başkanı Rifat Hisarcıkılıoğlu'ndan referanduma güçlü bir destek beklemek hakkımız. Çünkü bu paket Meclis'ten geçmiş, yasakçı Anayasa Mahkemesi süzgecini aşmış, AB ilerleme raporlarında açıkça talep edilmiş, nihayet bu reform paketinin içindeki tüm unsurlar yıllardır işadamları tarafından ısrarla istenmişti.

İnsana sorarlar, 'bu paket çıkmadan demokrasi içinde kalkınma' nasıl olacak? Tutarlılık lazım. Hükümeti arenanın ortasına, kurtlar sofrasına atacaksınız, ondan sonra kendi talep ve çıkarlarınız karşısında 'tarafsız' kalacaksınız.

Kaosla istikrar arasında tarafsız kalmak var mı, ey vicdan? Bu ülkenin sırtındaki yargıçların maliyetini bilmiyor musunuz? Örneğin, yargıçların haksız kararları nedeniyle Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'nde ödediğimiz

ceremelere bir bakın. Seçimin mürekkebi kurumadan yüzde 47 reyyle gelen bir hükümete karşı gelen kapatma davaları, maçın 89. dakikası oynanırken, sipariş ve şantajla gelen cumhurbaşkanlığı seçimindeki kural değişikliği, bütün bu tezgâh devam mı etsin? Masum insanlar ordudan atılsın, mahkemeye gidemesin. Asker suç işlerse yargılanmasın. Hatta canı isterse de yoldan çevirip istediği sivil yargılasın. Sivil yargı 40 sene ceza versin, askeri yargı 'yurtsever' nişanıyla arka kapıdan salsın. Suçüstü yaptığından dolayı askerleri yargılamayı aklının ucundan geçiren yargıçlar HSYK tezgâhı tarafından mesleğinden atılsın. Sözde siyasi etkiden şikâyet eden, bağımsız yargı mavalı okuyan yargıçlar, topluca cuntacıardan brifing almaya gitsin.

İşte tarafsız kaldığınız tablo budur. Öyle mi?

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Rakamlarla yalan söyleme sanatı

İbrahim Öztürk 2010.08.19

Tutarlı adam 'arkadan konuşmaz', rakamlarla konuşur. Rakamlara da yalan söyletmez. Ancak bu konuda kimse ATO Başkanı Sinan Aygün ve İSO Başkanı Tanıl Küçük'ün eline su dökemez. Aygün'ün son 'bulgusuna' göre 'her üç işsizden ikisi baba' imiş. Pes doğrusu. Küçük'ün yıllardır kullandığı dil ise ideolojik ve düşmanca.

'CHP+ordu+yargıçlar' koalisyonu bozuldukça milli hakimiyetin bayrağı Meclis'in üzerinde daha bir gür dalgalanacak.

Ancak milletin bu hürriyet mücadelesi kolay geçmiyor ve geçmeyecek de. Bu dayatmacı zulüm koalisyonunun 'illegal' ya da 'kayıt dışı' uzantıları canhıraş devrede. Azılı terör örgütlerini kendileri kurup üzerimize salmışlar. Dağdaki bölücüyle kan-ka olmuşlar. Umutlarını kaybettikçe de kontrolden çıkmış ve bir toplu intihar psikolojisine girmişler. Göğüs göğse olan bu çatışmada, siperden kaçıp uyanık bir şekilde ganimeti paylaşmayı bekleyenler dikkatlerden kaçmıyor. Bir de bedeli ne olursa olsun, sonuna kadar savaşı göze alanlar var. Ankara Ticaret Odası (ATO) ve İstanbul Sanayi Odası (İSO) yönetimi bunların başında geliyor. Ancak sorun, bu kurumlara üye olup da asla böyle düşünmeyenlerin istismar edilmiş olmaları.

Biliyorsunuz, Ergenekon'un gülü ATO Başkanı Sinan Aygün, 22 Temmuz 2007 seçimlerine kadar Cumhuriyet mitingleri dahil, hemen her cephede millete karşı kurulan komplonun içinde yer almıştı. Şimdi Ergenekon davasında, evinde ve işyerinde çıkan silahların, tomar tomar kayıt dışı paraların kaynağının ve bunların ne amaçla, kimleri finanse etmekte kullanıldığının hesabını veriyor.

Aygün, bir yerlerden peydahladığı sözde akademisyenlere ay başı saçma sapan raporlar hazırlatmasıyla meşhur. Ekonomide rekor üstüne rekor, güzel haberler gelirken, Aygün bohçacı kadın gibi veri kırıntısı toplayıp, abuk sabuk sonuçlar açıklıyordu. Ergenekon'un ekonomi cephesindeki 'milletin kimyasını bozma' görevini üstlenmişti. Örneğin 'Türkiye toprakları yabancılara satıldı' yalanı onun. 'Güneydoğu, İsrail şirketlerince kapatıldı' yalanı da onun. Keza 'Türkiye, borç batağında çökmek üzere' yalanı da onun. Son krizde dünya batarken kimin ayakta kaldığı görüldü.

Artık yerli Pravda'dan başka kimse kaale almıyor ancak Aygün şimdi yeniden sahnede. Son 'bulgusuna' göre 'her üç işsizden ikisi baba' imiş. Pes doğrusu, mendilinizi alıp, ağlayınız! Milliyetçi 'biraderim' ne bekliyordun? İşsizler kısır mı, bekar mı, iktidarsız mı olsa idi? Baba olmayıp da ne olacaktı? O zaman yüreğin yetiyorsa dön, krizde tarihinin kâr rekorlarını kırarken, işçilerini sırtarak sokağa döken bankalara, İSO üyelerine yüklen. 'Adımı açıklamayın' diyen, kâr rekoru kırıp işçi döken 23 firmayı bulup deşifre et de ben sana o zaman 'adam' diyeyim.

Bir dahaki yazıda inceleyeceğim, krizde işçileri dökünce işsizlik % 16'ya kadar fırladı. 2010 ortasında ise tam % 11'e geriledi. İncele bakalım dünyada bu kadar istihdam oluşturan başka ekonomi var mı?

Erkek adam 'arkadan konuşmaz', rakamlarla konuşur. Rakamlara da yalan söyletmez. Ancak bu konuda kimse İSO Başkanı Tanıl Küçük'ün eline su dökemez. Bir kere yıllardır kullandığı dil ahlak dışı, ideolojik ve düşmanca. 1990'lı kayıp on yılı yaşayanların, 2000'li bu parlak on yıl karşısında azıcık olsun bir teşekkür olur, değil mi? Her başarıyı hükümete rağmen kendilerinden görüyor, ancak kendi kalitesizliklerinin faturasını ise peşinen hükümete kesiyorlar. Ne yaparsa yapsın, hükümet bunlara göre tek bir teşekkür hak etmiyor, sürekli yeni ödevler veriliyor.

İSO, her sene birinci ve ikinci büyük imalat sanayi şirketlerinin temel verilerini açıklıyor. İki hafta önce birinci 500 büyük şirketin 2009 yılı verilerini açıklamışlardı. Kendi ifadesiyle tarihin en büyük krizlerinin birinde kârları % 23,3 artmış. Son yıllarda eşi görülmemiş bir kâr. Hizmet sektöründen bankalarınki de zaten açıklanmıştı. Kâr artışları yine bütün zamanların rekoru: % 50. Tabloda hem bankaların hem de İSO-500 şirketlerinin yıllara göre kâr miktar ve artış oranları veriliyor.

Her sene yaptıkları kârı toplumun gözünden kaçırmak için ve buradan hükümete hiçbir pay çıkmasın diye bin-bir takla atıyorlar. 2008'deki için 'kambiyo kârı' demişlerdi. Yani TL değerlendirildi için paradan para kazanmışlar. 2009 içinse 'girdi maliyetleri düştü, faizler yoluyla finansman maliyetleri düştü, TL değer kazandığı için ihracat gelirleri arttı' diyorlar. İyi ya, arttı işte. İlk defa bir krizde ülkede bu veriler olumlu gelişti, daha ne istiyorsun? Yine, becerdiler ve 'tamam ancak 2010 yılı iyi olmayacak' dediler.

Şimdi kendi yaptıkları bir başka çalışma yine onları yalanlıyor. Şöyle ki, İSO son olarak geçen hafta üyelerinin 2010 yılı ilk yarı performansını ölçen, ikinci yarı beklentilerini ortaya koyan 'Ekonomik Durum Tespit Anketi'ni açıkladı. Bu anketi 1998 yılından beri yapıyorlar. Anketin teknik kalitesi, ankete katılım, ne kadarının cevap verdiği ve cevapların güvenilirliği hakkında hiçbir bilgi yok. Bize 'böyledir, inanın' deniliyor. Apaçık gördüğümüz rakamları çarpıtanların anketlerine ne kadar inanılır, siz karar verin.

Ankette üretim, iç ve dış satışlar, istihdam ve siparişler ve kârlılık inceleniyor. Bütün bu verilere dayanarak bir de İSO Sanayi Gelişim Endeksi (SGE) çıkartılıyor. Bütün bu kategorilerde sıçrama şeklinde iyileşmeler gerçekleşmiş. 1998-2010 ilk yarısı arasında en parlak veriler, yıllık büyümenin % 10'a yaklaştığı 2004 yılının ilk yarısına ait. Bunun dışındaki en muhteşem veriler 2010 yılının ilk yarısında geldi. Bu yüzden SGE yılın ilk yarısında 114'e çıkmış. Üyeler bunun yılın ikinci yarısında 136'ya çıkmasını bekliyor. En parlak yıl olan 2004'ün ilk yarısında bu endeks 130,5. Yani çok olumlu bir havadalar. Moraller yerinde. Kârlar tıkr tıkr. Sıkı durun, Tanıl Küçük, tarihe geçecek tefsirini yapıyor: 'Üyelerin beklentileri gerçekleşmez, siz onlara bakmayın, gerçekleşmeler her zaman daha kötü olur.' diyor. Gerçekleşen rekorlara 'nispeten iyi' diyor, beklentilere ise 'yok böyle bir şey' diyor. Kötü bir beklenti varsa, sektirmeden çıkıyor; sanayici umutsuz! Beyefendi, o zaman ankete ne gerek var. Temennilerine göre merkezde bir anket uydur, açıkla. Koca koca sanayici üyelerinin iradesiyle dalga geçme.

Başarı kendi azimli gayretlerine bağlı, kötü sonuçların suçlusu kesinlikle hükümet. Bir de 'bu sanayicinin gayretiyle olmaz, hükümet de bir şeyler yapmalı' diyor. 2009 yılı boyunca aldığınız destekler elinize, dizinize dursun. Ayrıca en büyük destek; ekonomiyi krize teslim etmemektir. İşte görüyorsunuz banka, sanayi ve diğer hizmet sektörü kârlarındaki patlama ayan beyan krizin teğet geçtiğini gösteriyor.

Sokağa atılan insanların sorumlusu ise toplumun sakalında oturup bıyığı ile uğraşan işbirlikçi sermayedar.

Krizden sonra işsizliği en çok Türkiye düşürdü

İbrahim Öztürk 2010.08.23

Krizin zirve yaptığı 2009 yılının şubat ayında yüzde 16 barajını aşan işsizlikteki hızlı gerileme, 2010 yılı boyunca artarak devam ediyor.

Türkiye İstatistik Kurumu'nun (TÜİK) son verilerine göre, mayıs ayında işsizlik oranı, geçen yılın aynı dönemine göre 2,6 puan azalarak yüzde 11'e geriledi. Son aylarda gelen verileri alt alta koyarak Türkiye'nin kriz sonrasındaki performansına bir bakalım:

Türkiye krizden en hızlı çıkan ülke oldu: 2008'in son çeyreğinde milli gelirden belirginleşen sert küçülme eğilimi, yılın ikinci yarısından itibaren yerini hızlı ve göreceli bir toparlanmaya bırakmış, yılın son çeyreğinde ise yüzde 6'yı aşan büyüme herkesi şaşırtmıştı. Kriz yılı 2009'da yıllık bazda yüzde 4,7 küçülen Türkiye, Rusya, Japonya, İtalya ve İngiltere gibi devletlerden daha az küçülmüş oldu.

Krizde mali kontrolü kaybetmeyen nadir ülkelerden olduk: Türkiye bütçe açıklarını ve kamu borçlarını kontrollü bir şekilde artırdı, şimdi Japonya, AB ve ABD'nin içine düştüğü geri dönülemez noktalardan kaçındı.

Bankacı ve sanayici krizi fırsata çevirdi, bedeli emekçiye ödetti, sendikalar seyretti: Bankacılık ve sanayi sektörü kriz ortamlarında bile görülmeeyen kâr rekorları kırarak, krizi dahi fırsata çevirdi. Banka kârları yüzde 50, sanayi kârları yüzde 23'e varan oranda arttı. Kriz tek bir kesimi teğet geçmedi. O da emekçi. Böyle bir ortamda çalışanlarını sokağa döken ve 'kriz bizi yıktı geçti' diyen bankacı ve sanayicinin yalan söylediği anlaşıldı. Türkiye'ye düşmanca davrandıkları, hükümeti çökertmek için karanlık bir planın içinde oldukları anlaşılmış oldu. Hak-İş gibi istisnalar hariç, darbe sever 'pabucumun sendikaları' ise bu büyük gerçeğe rağmen şirketlere baskı yapmak yerine her zamanki gibi yanlış adrese yönelip hükümete yüklendi.

Ekonomi yönetişimi konusunda Hazine ve Merkez Bankası dünyaya model oldu: Merkez Bankası dünyaya 'kriz yönetimi' alanında know-how ihraç eden, adeta beyin yapıcı bir banka haline geldi. Bu sayede ilk defa bir krizde döviz fırlayıp gitmedi, politika faiz oranları tam 10,25 puan ya da yüzde 60'ı aşan oranda düşürüldü. Buna paralel olarak yüzde 10 barajında yukarı yönlü olarak kemikleşen tahvil faizleri hem bu direnişi kırdı hem de yüzde 8 bandına geriledi. Aylardır bu düzeyde olup, Türkiye geldiğimiz aşamada tarihin en ucuz borçlanmasını gerçekleştiriyor. Bundan en fazla yararlananlar ise, hükümete küfredip kârı cebine indiren Ergenekon aşığı malum sanayici ve bankacılar.

Büyüme ve istihdam da Türkiye'nin pozitif ayrışma süreci devam ediyor: Her şeyden önce en yüksek oranda büyüyen ülkelerin başında. 2010'un ilk çeyreğinde reel bazda geçen yılın aynı dönemine göre yüzde 11,7 büyüyen Türkiye (aslında mukayese etmek dahi abes olan Çin'den sonra) kriz sonrasında en yüksek oranda büyüyen ülkelerin başında yer aldı.

Yüksek büyüme, yüksek istihdam oluşturdu: Çok kritik bir gösterge olan tarım dışı (hizmetler ve sanayi) istihdam mayıs döneminde bir önceki yılın aynı dönemine göre yıllık bazda yüzde 7,3 gibi çok yüksek bir oranda artış göstermiş ve böylece büyüme istihdama çok yüksek oranda yansımıştır.

Kriz sonrasında işsizliği en hızlı ve en çok düşüren ülke Türkiye: Krizin başında Eylül 2008'de Türkiye'de genel işsizlik oranı 10,8 idi. Şubat döneminde bu oran yüzde 16,1'e kadar çıktı. Böylece Türkiye'de işsizlik yüzde 50 oranında artarak en kötü ülkelerden biri haline gelmişti. Mayıs ayı itibarıyla ise yüzde 11'e gerileyen işsizlik,

böylece kriz öncesine dönüş yaptı. Tablodan da görüldüğü üzere, geldiğimiz aşamada, 2008 Eylül dönemine göre işsizliğin en az arttığı ülkelerden biri (yüzde 2,8) Türkiye. Veya işsizliği en çok düşüren ülkelerin başında Türkiye yer alıyor.

Normalde krizden çıkış ile bunun istihdama yansıması arasında 1-1,5 sene kadar bir zaman aralığı olur. Buna göre Türkiye'nin 2010'da toparlanması, 2011 ortasından itibaren ise bunun istihdama yansıması bekleniyordu. Nitekim birçok ülkede bırakın işsizliğin azalmasını, artmaya devam ediyor. Bütün bu veriler Türkiye'nin krizi çok iyi idare ettiğini gösteriyor. Avrupa'nın bile çöktüğü çok ağır bir kriz ortamında, bu parlak tablonun ortaya çıkmasında ve Türkiye'nin bir umutlar ülkesi olarak ön plana çıkmasında hükümetin psikolojiyi kurtaran özgüveni, IMF gibi uluslararası kuruluşlara ve içerideki ahlaksız kriz lobilerine ilk defa teslim olmayışı, yaklaşık 60 milyar TL'ye varan çeşitli kriz tedbirleri gibi unsurlar başta geliyor.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Türkiye'de gelir dağılımı ne durumda?

İbrahim Öztürk 2010.08.26

Gelir dağılımını ölçmek, zaman alan çok çetrefil bir olaydır. Bu yüzden bu ölçümler hem çok sık yapılamaz hem de çok az kurum böyle bir işe kalkışabilir.

Nitekim Türkiye'de bu çalışmalar sadece Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) tarafından yapılmaktadır. Anlayacağınız 'ben geçen kasapta bir emekli gördüm, yarım kilo kuşbaşı alamıyordu, işte gelir dağılımının ne kadar bozuk olduğunu görün' türü kaldırım geyikleri ile sorunun anlaşılması imkânsız. Mesela ben de geçen böyle bir emekli gördüm, 'kan ağladığını' söylüyordu, sonra konuştuklarını unutup sohbetin sonunda 'hocam haberin olsun, şu üç katlı ev de benim, satılıktır' demişti. İşe daha kapsamlı ve çok faktörlü yaklaşmak gerekiyor.

Popüler söylemin tersine olarak TÜİK tarafından yapılan ölçme ve değerlendirmeler, son yıllarda gelir dağılımındaki düzelmeye işaret ediyor. TÜİK'in AB istatistik kurumu Eurostat ile uyumlu hale getirerek sürdürdüğü çalışmalarının konuyla ilgili sonuncusu 2008 yılını kapsıyor. 2009 kriz ortamıyla ilgili ölçümleri ise büyük bir merakla bekliyoruz.

Önce en genelgeçer veri olan ve 'gelir dağılımı adaletini' ölçen Gini Katsayısı ile başlayalım. Bire yaklaştıkça "eşitsizliği", sifıra yaklaştıkça ise daha "adil bir gelir dağılımını" gösteren bu katsayı, 2002 yılında 0,44 düzeyinden, 2007 ve 2008 yıllarında 0,41 düzeyine kadar gerilemiştir. Yani gelir dağılımında nispi de olsa bir düzelme kaydedilmiştir. Önce bu bulguyu biraz deşelim, sonra da bu düzelmenin gerekçelerini tartışalım.

TÜİK, bu çalışmada hanehalkını, 'harcanabilir gelirine' göre tasnif ederek % 20'lik dilimlere ayırmaktadır. Bu tasnife göre, nüfusun en fakir ilk % 20'lik diliminin Türkiye genelinde toplam gelirden aldığı pay, 2002 yılından 2008 yılına geldiğimizde bir miktar artmış olmakla birlikte, anlamlı ölçüde değişmemiştir. Yani bu süreçte en fakirlerin durumu kötüleşmediği gibi, ihmal edilir ölçüde olsa da bir toparlanma olmuştur. Hiç olmazsa büyük yapısal dönüşümde süreçten kopup geri düşmemişler.

Ancak 2., 3. ve 4. % 20'lik dilimlerin gelirden aldığı payın anlamlı ölçüde arttığı Tablo 1'den açıkça görülmektedir. Peki bu kesimlerin gelirden aldığı pay artarken, kimin payı gerilemiştir? İşte bu soru çok kritik olup, milli gelirden aldığı pay azalan kesim, 5. dilimde yer alan 'en zengin' kesim.

Gerçekten de aynı dönemde 5. % 20'lik dilimin GSYH'den aldığı payın anlamlı oranda gerilediği ve 2002 yılındaki % 50,1 düzeyinden, 2008 yılı itibarıyla % 46,7 seviyesine düştüğü görülmektedir. Buna göre, 2002 yılında nüfusun en zengin % 20'lik dilimi ile en fakiri arasında 9,4 kat fark varken, bu fark 2007 ve 2008 yıllarında 8 kata kadar gerilemiştir. Bu veriler, Türkiye toplumunda en zengini ve en fakir kesim daralırken, orta sınıfın büyümekte olduğuna işaret etmekte, yani süreç şimdilik sağlıklı yönde gelişmektedir.

Bu gözlemlerimizi doğrulamak üzere takip edilmesi gereken önemli verilerden biri de TÜİK tarafından yayınlanan Hanehalkı Yoksulluk Araştırması'dır (Tablo 2). Sonuncusu 2008 yılının başında yayınlanan bu çalışma, fert ve haneler planında ele alınmaktadır. Bu araştırmada "açlık" ve "yoksulluk sınırı" diye iki temel kriter de kullanılmaktadır. Bunlardan birinci kriter sadece gıda harcamalarını içerirken, ikincisi gıda ve gıda dışı harcamaları içermekte olup, çalışmadaki temel bulgular Tablo 2'de özetlenmektedir.

Çalışma, açlık sınırı olarak da tanımlanan "gıda yoksulluk oranının" 2002 yılından beri düzenli ve anlamlı oranda gerilediğini gösterirken, Türkiye'de günlük geçimini bir doların altında sürdüren kişinin kalmadığı, 2 doların altında sürdürenlerin oranının ise % 3 düzeyinden % 0,4 düzeyine gerilediği görülmektedir. Keza, günlük hayatını 4,3 doların altında sürdürenler toplam fertlerin % 30'u gibi oldukça yüksek bir kesimi iken, bu oranın 2008 yılında % 6,8'e gerilediği görülmektedir.

Aynı şekilde mutlak yoksulluk oranının da tedricen azaldığı görülmektedir. 2002 yılında toplam fertlerin % 27'lik bir kısmı yoksulluk sınırına girerken, bu rakam 2008 yılı itibarıyla % 17 düzeyine gerilemiştir. Buna rağmen, "bir kişinin durumunu diğerlerine mukayese ederek ortaya koyan" "nispi yoksulluğun" ise çok az arttığı görülmektedir. Bu konuya bir sonraki yazımda devam edeceğim.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Gelir dağılımı neden düzeldi?

İbrahim Öztürk 2010.08.30

Güzel haberlere, müspet gelişmelere karşı ideolojik bir alerjisi olan bazı kesimler 'Gelir dağılımı düzeldi.' deyince küplere biniyor. Oysa sadece koskocaman TÜİK'in verilerini inceleyip, iktisadi gerekçelerini anlamaya ve açıklamaya çalışıyorum. İtiraz edenler ise ağırlıklı olarak ideolojik bagajlarında büyüttükleri temennilerine ve tekil birtakım gözlemlere dayanıyorlar.

Geçen perşembe günü yazımda tartıştığımız gelir dağılımında dönemsel olarak (2002-2008) kaydedilen olumlu gelişmelerin inandırıcı birçok ekonomik gerekçesi var. Gerçekçi bir şekilde ele alındığında, (i) emek yoğun sektörlerin sürekli olarak gerilemesi, (ii) reel ücretlerin erozyona uğramış olması ve (iii) en önemlisi de işsizliğin Türkiye genelinde yüzde 10'lar civarında, yani yüksek seviyede devam ediyor olması gibi nedenlerle, 2001 krizi sonrasında gelir dağılımının düzeldiği yolundaki haberler birçok kişiye şaşırtıcı gelmektedir.

Gerçekten de bu veriler gelir dağılımını ciddi manada bozan unsurlardır. Ancak Türkiye'de gelir dağılımı sadece bu kalemlerden oluşmuyor. Hepsine birden bakmak ve son kararı buna göre vermek gerekiyor. Şöyle ki:

1. Türkiye'de gelir dağılımını en çok bozan unsur her zaman kriz ve istikrarsızlık ortamı olmuştur. Zira krizler fukarayı vurur. Türkiye'de 2002'den beri yaşanan kesintisiz büyüme ve istikrar ortamında kişi başı gelir 3.500 (2002) dolardan 10 bin dolara yükseldi (2008). Buna göre gelir dağılımının mutlak manada düzelmiş olması beklenir.

Bu büyüme, hızlanan yapısal dönüşüm sebebiyle işsizlik oranlarında ülke genelinde büyük bir düşüş sağlayamamış olsa da, belli bir istihdam artışına yol açtığı da görülmektedir. Gerçekten de tarım kesiminden ayrılan yaklaşık 2,5 milyona yakın kişinin şehirlere göç etmesine ve her yıl işgücüne yaklaşık 800 bin kişinin katılmış olmasına rağmen, işsizliğin hiç olmazsa artmamış olması, oluşturulan anlamlı düzeydeki istihdama işaret eder.

Geçmiş yıllardan farklı olarak, tarımdaki yaygın gizli işsizlik sebebiyle 'sanki işi varmış' gibi gözükenler, artık şehirlerde görünür ve ölçülebilir hale gelmiştir. Bu göç sebebiyle tarımsal kesimdeki gelir daha az kişi arasında bölüşülmekte, dolayısı ile taşradaki gelir dağılımının toparlanmasına katkıda bulunmaktadır.

2. Adaletsizliğin babası enflasyon, anası ise faizdir. Enflasyon, düşük ve sabit gelirli kesimden, zengin ve finansal varlıkları yüksek olan kesim lehine bir gelir transferi anlamına gelir. 1990'lı yıllar boyunca % 70'ler bandında direnen yapışkan enflasyon, 2002-2009 arasında ortalama olarak % 12,5 düzeyine gerilemiş, böylece halkın alım gücü buna paralel olarak artmıştır.

Aynı şekilde, kamu maliyesinin çöktüğü bir ülkede yüksek reel faiz kazancı da on yıllar boyunca zengin bir azınlığın cebine akıp gitmiştir. İşte son yıllarda hem enflasyonun hem de reel faiz oranlarının tek haneli rakamlara düşürülmüş olması gelir dağılımını düzelticidir. Gerçekten de 2001 yılında faiz harcamalarının GSMH'dan aldığı pay % 15'in üzerinde iken bu oran, 2006-2009 arasında % 5-6 bandına gerilemiştir.

Bir başka gösterge de, faiz harcamalarının bütçeden aldığı payla ilgilidir. Bu pay 2002'de yaklaşık % 80'ler düzeyinden, son birkaç yılda % 30'lar bandına gerilemiş, bir başka ifadeyle bütçeden toplumsal önceliklere daha çok pay ayrılabilmiştir.

faizin Bütçeden aldığı pay azalıyor

sağlık, eğitim ve yatırımın payı artıyor

3.2001 krizi öncesi ve sonrasında GSMH'nın % 15'ini bulan bütçe açıkları, bunun paralelinde dağ gibi artan kamu kesimi borçları rekor düzeyde azaltılmış, ikisi de 2006'dan beri bir tehdit olmaktan çıkmıştır. Kriz sonrasında uygulanan sıkı Maliye politikalarına rağmen özellikle eğitim ve sağlık gibi sosyal devlet harcamalarında görünen artış, gelir dağılımı üzerinde olumlu etki yapmıştır.

Esasen kamunun ekonomideki ağırlığının azalmasına paralel olarak son yıllarda bütçenin büyüme oranı, GSMH'nın büyüme oranının altında kalmış, yani bütçe esnekliği düşmüştür. Buna rağmen kısıntılar ağırlıklı olarak faiz giderlerinden yapılmış, kaynaklar daha çok sağlık, altyapı yatırımı ve eğitime tahsis edilmiştir. Bu da toplumsal refahı artıran bir gelişmedir (Tablo1).

4. Son yıllarda ne kamudaki ücret artışları ne de asgari ücret artış oranları belirgin bir şekilde enflasyon oranının altında kalmıştır (Şekil1). Hazine Müsteşarlığı'nca hazırlanan verilere göre, 2002 yılının sonunda 2007'nin Mart ayı arasında tüketici fiyatları ortalama olarak % 56 oranında artmıştır. Buna karşılık toplumda geliri en düşük olan kesime en yüksek, geliri en yüksek olan kesime de yine enflasyonun altında kalmamak üzere, en düşük ücret artışları yapılmıştır. Böylece bir yandan toplumu enflasyona ezdirmeme, öte yandan gelir dağılımı adaletsizliğini göreceli olarak düzeltme çabası güdülmüştür (Tablo2).

5. Türkiye'de rekabet ortamı ilk defa bu kadar kızışmış, ilk defa dışa açılımdan beklenen kâr marjlarının azalması olgusu yaşanmıştır. Düşen veya geçmişe göre ifade etmek gerekirse çok daha yavaş artan fiyatlar sebebiyle de bir reel refah etkisi ortaya çıkmıştır.

6. Yine devalüasyonlar içerde halkın alım gücünü düşürmekte, gelir dağılımını da, döviz yatırımcısının lehine bozmakta idi. Son yılların güçlü TL'si açık bir şekilde halkın alım gücünü artırmaktadır.

Sonuç olarak; bütün bu gözlem ve tespitler, Türkiye'de 2002 yılından beri yoksulluk göstergelerinin düzelme yönünde geliştiğine işaret eder. Bu başarının arkasında (i) mali ve fiyat istikrarının büyük oranda temin edilmiş olması, (ii) kaynakların faizden toplumsal alanlara aktarılmış olması, (iii) üretim artışının artan oranlarda verimliliğe dayanması, (iv) sosyal yardımlar konusundaki belirgin başarı yer almaktadır.

Ancak kaydedilen bu göreceli düzelmenin devam etmesi için; (i) tarımsal dönüşümün daha etkin olarak idare edilmesi, (ii) reformlardan kaybeden dar ve sabit gelirli toplumsal kesimlerin durumunun iyileştirilmesi için soysal desteklerin kurumsallaşarak (liyakat kriterleri tanımlanmış, şeffaf ve ulaşılabilir) devam ettirilmesi, (iii) mesleki eğitim reformu ve emek piyasası dönüşümünün tamamlanması, (iv) kadınlara karşı ideolojik ve cinsiyet ayrımının giderilmesi, (v) eğitimde fırsat eşitliğinin sağlanması, (vi) rekabetçiliğin, ücretlerin bastırılmasında değil, verimlilik artışında aranması, (vii) büyük projeler geliştirmek suretiyle büyümenin yeterince istihdam oluşturmaya özen gösterilmesi, bu bağlamda istihdam dostu sektörler ile istihdam deposu olarak bilinen KOBİ'lerin güçlendirilmesi gerekmektedir.

Bu listedeki ciddi ev ödevlerinin başarılabilmesi ancak istikrarın korunmasına, değişimin ve reformların önünün açılmasına bağlıdır. Bu sebeple, süreçleri hükümetlerin ve kişilerin inisiyatifinden kurtarıp kalıcı kılacak yasal ve kurumsal düzenlemeler hayata geçirilmelidir. Örneğin eldeki Anayasa Reform Paketi'nde memurun gelirden aldığı payı iyileştirecek toplu sözleşme hakkının tanınması, Uzlaştırma Kurulu'nun kararlarının bağlayıcı hale getirilmesi, Ekonomik ve Sosyal Konsey'in yasal bir zemine kavuşturularak ekonomide tarihte ilk defa katılımcı paydaşlar yönetişiminin önünün açılması hayati önemi haizdir.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Referanduma giderken

İbrahim Öztürk 2010.09.02

Eşim, 'kalk ezan okunuyor, buralarda bir yerlerde cami olmalı' diye bilmem kaçınıcı kez şiddetle dürtüyordu beni.

Ezanı duyduğunu söylediği yer, Tokyo'nun Şinagawa ilçesi, Togoşhi mahallesi idi. Oysa Tokyo'da ezan okunmasa da, varlığı bilinen iki cami/mescit, çok çok uzaklarda idi.

Doktora araştırmalarım için bulunduğum Tokyo, yakın tarihin en ağır kışını geçiriyordu. 35 metrekairelik evi klima ile ısıtamıyorduk. Çünkü depreme ve yangına dayanıklı yapalım derken izolasyon önceliği tümüyle güme gitmişti. Daha iyisi için de bursumuz yetmiyordu.

Üstümüze yığdığımız battaniye, yorgan ne varsa sıyırıp, gecenin zemheri soğuşunda eşimin inatla duyduğunu söylediği ezanın geldiği yöne doğru seğırttim. İlerledikçe gerçekten romantik ve lahuti bir sesin daha bir yaklaştığını hissettim. Ses beni ana caddeye doğru çaktı götürdü.

Ancak bakır geceleri kırarak mütevazı evimize misafir olan ses, ne yazık ki ezan sesi değildi. Bizde de büyük şehirlerde geceleri boza satarlar ya. Buna benzer bir sesle bir Japon, 'kestane kebab' der gibi, 'tatlı

patateeeeees' diye bağıırıyordu. Bizdeki pazıyı anımsatan, kırmızı, uzun ve çok tatlı bir patates bu. Arabaya yerleştirilen bir dev mangalda közde pişiriliyor ve soğuk kış gecelerinde mahalle aralarında satılıyor.

Eşime durumu zorlanarak aktardım. Çok ağladı, ağladık. Eşim 'Ezan hasretinden hasta düşeceğim, derhal Türkiye'ye dönüyorum.' dedi. Birkaç gün içinde hazırlandık. Narita Havalimanı'ndan Türkiye'ye uğurlayacağım. Dili daha yeni çözülmüş olan küçük oğlum Ahmet Furkan kucağımda, 'Baba buram acıyor.' diyerek elini göğsüne götürdü. Bu, çocuk yaşta boğazına düğümlenen erken ayrılık acısıydı. Ömrünü ana hasretiyle gurbet ellerde geçirmiş babası, elbet bu acıyı çok yakından tanıyordu. Cevap veremedi Furkan'a.

Furkan ile zaman geçirdiğimiz mahalleye tahammül edemedim. O köşede kedileri kovalamış, bu köşede bir köpeğin burnunu sıkmış, şu parkta çiçekleri kucaklamış. İşte evin önüne geldim. Burada da akşam kollarını açıp paytak paytak bana koşmuş. Yok, olmayacak, bu hatıralarla yüzleşemeyeceğim. İki gün sonra bir arkadaşımın evine sığındım.

Ramazan...Üniversitede ofiste çalışmaya dalmışım. Meğer çoktan iftar olmuş, geçmiş. Ezansız, mahyasız, top atışıyla sessizliğin bağrına gömülen sokakları olmayan bu şehir bana istediğim havayı vermiyor. Derken telefonum çaldı. Türkiye'de öğle suları. Telefonun öteki ucundaki eşim, ağlıyor. Meğer, Furkan hasta, kırk derece ateşi var. Marmara Üniversitesi Göztepe Kampüsü önünde. Sevk alacağı personel işleri ile oğlumuza bakacak hekimin olduğu mediko-sosyal 100 metre ileride. Ancak ne sevk alabiliyor, ne de hekime gidebiliyor. Çünkü eşimin başında bir adet, 1 metrekare ebatlarında bir 'başörtüsü' var.

Öğrenciyi çoktan geçtik... Bir vatandaş, bir anne, çocuğu kucağında alevler içinde yanıyor, ona 'ya başını aç, ya da evladınla canın cehennem'e deniliyor. Hangi işgal gücü bunu esirlerine reva görmüştür acaba? 28 Şubatçı cunta-darbe baskıları ile YÖK çoktan, sağdan ve soldan herkesin sevdiği ve seçtiği Rektör Ömer Faruk Batırel'i istifaya zorlamış. Yerine 'atama' ile bir bayan getirmişler. Çingene'ye babasını teslim et, assın! Ali kıran, baş kesen kesilmiş.

Eşim telefonun Türkiye ucunda, ben Tokyo ucunda katıla katıla ağlıyoruz. Çaresizlikten ona, 'Al sana ezanlı ülke, burada başına hiç böyle bir şey geldi mi?' diye sordum.

Zaten birkaç ay sonra döndüğümde üniversite çoktan yaşanmaz hale gelmişti. Fakültenin en başarılı kız çocukları giriş kapısında yağmur altında başörtüleriyle çaresizlik içinde bekleyiyordu. Biri ile göz göze geldim. Tanıyordum. 'Benim için yapacak bir şeyin yok mu?' der gibi bakıyordu. Herkes onlardan cüzzamlı gibi kaçıyordu. Ben kaçamadım, gittim bir karanfil verdim, yanında oturdum, başını okşadım. Derken polis geldi ve 'hoca-moca dinlemem copu yersin' diye tehdit etti. 'Başındaki saçların sayısı kadar kitap okudum, kimi dövüyorsun?' deyip ayrıldım.

Bu zulüm, kendini ev sahibi, bir milleti de kiracı ve sığıntı olarak gören zalim bir iradenin ürünü. Bir insan olarak 12 Eylül'de ben de bu irade ile hesaplaşacağım. O irade, Apo denen emperyalisti kurtarıcı olarak gören, kışlada gidip cunta brifingi alan yargıçlar diktatörlüğüdür.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Hesap günü!

İbrahim Öztürk 2010.09.06

Milletin önüne gelmemek için çok çırpındılar. Terörden, cuntacıdan, kışla yargısından, kısaca herkesten medet umdular. Ancak başaramadılar. Ulusalıcılardan söz ediyorum. Türkiye'de ulusalcıların milliyetçi olmadığını

ısrarla göstermeye çalışanlarıdır.

Milliyetçiler ve milliyetçilik bellidir. Gerçek milliyetçilerin destanını bayram yazıma sakladım. Ulusalçılara gelince, onlar Türkiye'ye 'küçük ve benim olsun' diye bakarlar. Bu yüzden 'yurtta sulh, cihanda sulh' ifadesinden anladıkları şey, 'üç maymunları' oynamaktır: Büzül, süzül ve küçül! Milletimiz hafıza kaybından uyanmasın diye de Baasçı-Ortadoğu tipi rejim arayışı içinde sürekli olarak bir milletin başına vurmaya temel strateji olarak bellemişlerdir. Sanırsınız ki, işgal ordusu giderken, sömürüyü yerli işbirlikçilerine havale etmiş, bunlar da komisyon karşılığı kariyer yapmaktadırlar.

Ulusalçıları bu kadar medeniyet değerlerine düşman hale düşüren, onların inkârcı Batı materyalizminin içimizdeki misyoneri olmalarıdır. İdeolojik babaları olan Abdullah Cevdet, 20. yüzyılın başında 'biz Türkler'in kanı bozuk, bu yüzen Batı'dan damızlık erkek ithal etmeliyiz' diye yazıyordu. Laikçilikle ulusalçılık bu yüzden örtüşmüştür. Milletimizin emanet verdiği silahların gölgesinde ele geçirdikleri devlet aygıtını kullanarak bu misyonlarını 'devletin resmi ideolojisi' olarak dayatmışlardır.

Hayat tarzlarını, göz ve kulak zevklerini rahatsız etmeyecek şekilde adına 'çağdaşlık' dedikleri bir düzen tahayyül etmiş, buna uygun bir millet oluşturmak üzere devasa bir torna atölyesi kurmuşlar. Ha bire yontuyor, tekdüzeleştiriyor, onlar gibi olmayanları da anında bölücü vs. ile yaftalıyor, 'devleti ele geçirmekle' suçluyorlar. Büyük Tasarım'a ulaşmak adına Amerika, İsrail, PKK, Apo'yla bile işbirliğine gitmektedirler. Türkiye'de darbeleri yapanlar, CHP gibi açıkça yataklık yapanlar ile ABD'nin aynı cephede buluşması tesadüf mü? Bu dünyada ilke yok, konjonktür zaruretleri söz konusudur. Yeri gelir Rusçu, yeri gelir Yankee'ci, yeri gelir PKK'cı olurlar. Yeter ki, 'düzen' değişmesin! İstanbul Sultanbeyli'de çarşafa rozet takar, Mersin'de İngiliz-Fransız işgalcisi gibi yırtar, 'evet dersin, rahibe gibi örtünürler' diye ti-ye alırlar.

Esasen 'tavandakilerin' ulusalçılığı ile bunların 'tabana' verdikleri gaz ve oluşturdukları altyapı arasında zerre kadar ilişki yoktur. Tabana 'korku' salarak sadece ülkeyi yönettirmemektedirler. Yaz tatilimi geçirdiğim küçük bir Ege kasabasında, silme CHP'li mahallelinin, birinin eşi, diğerinin de beyi Alman olan iki aileye nasıl diş biletiğini içim acıyarak seyrediyorum. Yukarıdakiler ise millete karşı kurulan her tezgahta yabancılarla işbirliği yapar. Şu sıralarda tavandakilere yamanmak için, tabandakileri ezilmişleri kullanan ve pazarlayanların başında ise sahte Gandi gelmektedir. Özelleştirme ağıtlarını tabana attırırken, elindeki bankasını satan ise tavandaki ulusalcıdır. Türk milleti harakiri yapıp maazallah bunları iktidara taşısa, çoğunluğu bırak, sırf azdırdıkları bu tabanı yönetmekten aciz kalıp, sene-i devriyelerini görmeden iktidardan düşerler.

Bizde daha çok inkârcı ve mezhepçi olarak belirginleşen, topluca adına 'laikçi faşistler' diyeceğimiz ulusalçılar dar bir grup, yani bu ülkede azınlıktırlar. Bu yüzden çokuluslu, sınır ötesi operasyonlara açıktırlar. Orduda, yargıda, üniversitede, medyada ve yüksek rakımlı iş âleminde çok iyi örgütlüdürler. Masonik bağları ise tartışılmazdır. Tam bir ideolojik ve çıkar koalisyonu şeklinde örümcek ağı tipi örgütlenmişlerdir. Son yıllarda aralarına din ve dindar kisvesi altında ayartıp kattıkları şan, şöhret ve şehvet düşkünü egosu yüksek gafil tipler de vardır. Bu tiplerin genel olarak günah ve ayıp galerisi çok zengin olduğundan, yakayı fena halde kaptırmışlardır. İşlerini yeterince iyi yapamazlarsa basit bir 'kaset operasyonu ile' âleme rezil edilmeye de hazırdırlar. Bu yüzden kullanılabilirlik düzeyleri tehlikeli boyuttadır.

Şimdi iki asırlık bu kirli tezgâhı bozmak üzere bu adamlar ümüklerinden yakalanarak millet iradesinin önünde diz çöktirilmişlerdir. Referandumdan 'evet' çıkması çok önemlidir ancak, 'hayır' da çıksa artık milletin elleri bu iradenin yakasına yapışmaya muktedir olmuştur bir kere.

Bayramınız 'Mesut' olsun

İbrahim Öztürk 2010.09.09

Artık direnmekten vazgeçiyorum. Bütün ağır bayram yazılarını yazmak, bu kırık-dökük kaleme düşüyor.

Mesut, bir sevda uğruna gittiği çok uzaklarda, Tokyo'nun bir hayli uzağındaki Saitama adlı banliyöde 31 yaşında hayata veda etti. Bilmiyorum, kalp krizi geçirip kaldığı o tenha parkın köşesinde anacığı onun o halini görseydi, neler hissederdi? Annelerin gözünde çocuklar hiç büyümmezler, bunu ben de bilirim. Belki de 'keşke kucağımda olsa, saçlarını okşasam, son bir kez alnından öpsem, terini silsem' diye içi kavrularak hayıflanmıştır.

Ancak ey sevgili, ey kutlu anacığım, gerçekten hayıflanmaya gerek yok. 18 Haziran'daki vefatının ardından, 1 Temmuz tarihinde Ogura Takayasu'nun Japonya'nın en büyük ve etkili gazetelerinden Mainichi Shinbun'da yazdığı yazı bunun sebebinin kulağıma fısıldıyor. 'Türk-Japon Dostluluğuna Feda Edilmiş Genç Bir Hayat' başlığı attığı yazıda, 'Bütün ömrünü başkalarının mutluluğuna adanmıştı.' diyor ve ekliyor: "14 yıldan beri Türkiye ve Türk cumhuriyetlerinden buralara gelen öğrencilere destek oluyordu. Bu kısacık hayatı 'başkaları için yaşama' diye ifade edilen insanın asıl gücünün ve değerinin yeniden zihinlerde canlanmasına vesile oldu." Sanki Nurettin Topçu onu anlatıyordu: 'Varlığını ölümsüz Anadolu ruhundan alan, yaşama zevkini unutup yaşatma aşkına gönül veren, hizmetlerinin karşılığını maveradan bekleyen, gösterişsiz-nümayişsiz hizmet ehli gençler'. Ben gönlünü, 'aç açabildiğin kadar sineni ummanlar gibi olsun, kalmasın el uzatmadığın bir mahzun gönlü' felsefesine kaptırmış olarak bu diyardan çekip giden çok Mesut Abi'ler gördüm.

Soylu atlar gibi ayakta vefat eden Mesut, sanki ömrünün kısa süreceğini hissetmiş gibi nefes nefese koşuşturdu. Mesut, Fatih Koleji'nden 5 arkadaşı ile Japonya'ya burslu olarak gitmişti. Yaklaşık 35-40 metre karelik bir dairede 6 kişi kaldılar. Bol yumurta ve patates stoku ile barınmaya çalışıp, tasarruf etmek için her gün birkaç istasyon yürüdüler. O çocukların çoğu ile tanıştım ben. Mesut, Tokyo Üniversitesi Ziraat Fakültesi'nden mezun olup genetik mühendisliğinde yüksek lisans yaptı. 2001 yılında Türk Japon Eğitim Vakfı'nı (JATEF) kurdu. Kendini unutup, Japonya'daki gariban kebabçı, aşçı Türk esnafından, hatta kaçak çalışan inşaat işçilerinden topladığı yardımlarla Türkiye ve Orta Asya'dan gelen öğrencilere burs vermeye çalıştı.

Asyalı Öğrenciler ve Kültür Derneği yöneticisi Kudo Masahi (67) 'Onun yerinde duramayışı dikkat çekiciydi.' diyor. Mesut yerinde duramazdı çünkü, suyun bile düştüğü derin girdaplarda bin bir parçaya bölündüğü Karadeniz'in kural tanımayan coğrafyasının çocuğu olan Mesut, 'sabahı bekleyemeyen' bir heyecana duçar olmuştu.

Sırf daha çok çocuğa sahip çıksın diye bu zehir gibi zekâ, döner kebabı satan restoran zinciri kurdu. Can dostu Serkan Çağlar (35) Mesut'un bir sefer gülererek "Bir an önce bir milyon dolar kazanıp himmet etmek istiyorum." dediğini aktarıyor. Gözü kara, her boşluğa dalan Mesut, Ertuğrul Faciası hakkında çıkan Japonca bir çizgi romanı da gönüllü tercüme etti. 2006 yılında Türkiye'yi ziyaret eden devrin başbakanı Koizumi Junichiro'nun tercümanlığını yapan da yine oydu.

Türk ve Japon gençlerinin kaynaştığı futbol müsabakalarının amansız organizatörü de oydu. 'Efsane kadro' Genç Türkler Futbol Takımı'nda birlikte oynadık. Soluk fotoğrafta, sağ baştan ikinci ben, üçüncü de Mesut. Ben, takımın sol kanadını savunan 'maden' olarak tanınıyordum. Ancak Mesut ve arkadaşları sayesinde yine de kazanmasını biliyorduk. Takımın teknik direktörü olan Sugiura Kaneo (59), vefat ettiği zaman, 'Mesut'un yüzünde huzurlu bir edayı ve ifadeyi gördüğünü' söylüyor. 'Adeta vazifesini ifa etmiş olmanın rahatlığı vardı yüzünde.' diye ilave ediyor.

Şimdi Japonya'da yaşayan arkadaşları onun adına bir 'Mesut Eğitim Bursu' açtılar. Mesut'un ruhu, Ertuğrul şehitlerinin okyanusa gömüldüğü, çok yaşlı olmasına rağmen tebliğ için oralarda ölüp kalan Abdürreşit İbrahim'in Japonya'sında yaşayacak.

Mesut'la ilgili yürek burkan ve öğretici tespiti ise galiba dostum Prof. Sasaki Yoshiaki (62) yapıyor: "Eğlenceli bir hayat geçirmek için her şeye sahipti. Ancak o başkaları için kendini mum gibi eritmeyi, yaşatarak mutlu olmayı tercih edip, bize de bunun erdemini öğreterek aramızdan ayrıldı."

Biliyorum, Mus'ab b. Umeyr de öyleydi. Zengindi, gençti, yakışıklıydı. Ancak büyük bir sevda adına her şeyden vazgeçmişti. Zira o gözünü çok uzak ufuklara dikmişti. Vefat ettiğinde ise üzerini örtecek kadar bir kefen bulunamamıştı.

Tarih devam ediyor Mus'ab, zaman ebediyete akıyor Mesut. Ve biz sizi çok özleyorz.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Referandumun sonuçları ve bundan sonrası

İbrahim Öztürk 2010.09.13

Ramazan Bayramı, Basketbol Milli Takım'ımızın yaşattığı bayram, zor bir dünyada yılın ilk yarısında çift hanede büyüyen bir ekonomi ve son olarak da halkımızın referandum zaferiyle tam dört bayramı bir arada yaşıyoruz. Allah tamamına erdirdin.

Önceki gece saat 23'te Cihan Haber Ajansı'ndan arayan arkadaşlar, Türkiye genelinde evet reylerinin yüzde 59'a yakın çıkacağını bildirdiler ve böylece en yakın tahmini yapan kurum oldular.

İlgili paydaşların bu sonuçlardan çıkarması gereken önemli dersler var. İktidar partisi iyi idare edebilirse, bu sonuçlar taşları yerinden oynatacak niteliktedir. Bir kere artık kışla manipülasyonları ve işbirlikçi sözde aydın oyunları halkı kandırma, korkutma, pusturma dönemi kapanmıştır.

Kim ne kadar kaliteli ders çıkartırsa, önümüzdeki dönemde büyüyecek, yanlış ve inadına inkarcı dersler çıkartanlar ise yeni Türkiye'den silinip gidecek. Sonuçlar uzun vadeli ve kısa vadeli olarak ikiye ayrılabilir.

Tek cümleyle kısa vadeli sonuçları söyleyip, izninizle uzun vadeli odaklanmak istiyorum. Seçmen bile olmayı başaramayan, tarihin ilk 'sanal' ya da 'karikatür' lideri, yani bizim sahte Gandi ile milliyetçi camiayı işgal eden şiddet yanlısı kişiler artık gidecekler. Keza, PKK tekeli kırılmış, Kürt vatandaşlarımız çözüm yolunda önemli bir imkânı altın tepsi içinde hükümetin önüne koymuştur. 2011 seçimlerine kadar bir an evvel demokrasi çitasını yükseltecek dev adımlar hızla atılmalıdır.

Bu arada Başbakan Recep Tayyip Erdoğan'a bir teşekkür borcumuz var. İki dönemdir iktidarda kalan her hükümet yıpranır. Sistemin istikrara izin vermediği, zaten istikrar yorgunluğunun da topluma erken çıktığı bir ülkede, ikinci dönemin sonunda, hele hele bir de küresel krizin bedel ödettiği bir ortamda, böyle riskli bir halkoylamasına gitmek büyük bir fedakarlık. Bu arada teşkilat büyük oranda Başbakan'ın sırtından ense yapıp kariyer yapıyor.

Bu 'evet' sonrası tarihin tekerleği kesinlikle bir daha geri kaymayacak. AK Parti 2011 seçimlerine giden süreci bu referandumdaki dalgaların sırtına yükleyebilirse, gardı düşen dağdaki ve ovadakiyle Ergenekoncu cephe

dirense de sadece yok oluş süreçlerini hızlandıracaklar.

Artık Anayasa'nın acilen yenilenmesi gereği büyük bir toplumsal farkındalığa dönüşmüştür. Referandumun en büyük kazancı budur. Buna ayak direyen ve ipe un seren partiler ve siyasiler Türk siyasi hayatından silinecek. Dolayısıyla 2011 seçimlerinin neredeyse tek konusu hangi partinin yeni anayasa konusunda neler düşündüğü ve vaatle bulunduğu noktasında düğümlenecek. Herkes eteğindeki taşları dökecek.

Madem yeni anayasa tartışmaları artık gündemin baş köşesine oturmuştur, o halde statükonun bittiği noktada olan muhalefet cephesi, ya yıkmanın dayanılmaz hazzının ötesine geçerek, inşa etmenin ve üretmenin doğum sancılarını çekecek siyasetçi profillerini ve projelerini önümüze koyacak ya da marjinalleşip gidecektir.

Son olarak dünya ekonomisi 2007 yılından beri hızla krize doğru sürükleniyordu. Sanki Türkiye tek başına bu sürecin dışında kalabilirmiş gibi bazıları ortalığı karıştırdı. Oysa bugün Türkiye'nin direndiği, krizin başka yerlerde patlak verdiği, krizde de en büyük mukavemeti gösteren ülkenin Türkiye olduğu görüldü.

Ancak krizden sonra Türkiye'nin içerideki talepler ve dışarıdaki büyük meydan okumalarla başa çıkıp fırsatlar ülkesi ve sakin liman olarak yoluna devam edebilmesi, içeride büyük oranda ekonomi dışı faktörlere, dışarıda ise küresel problemlere karşı küresel çözümlerin üretilmesine bağlı hale gelmiştir. İlginç olan şudur ki, Türkiye'nin iki cephede de katkı yapmaya muktedir olduğu anlaşılmıştır. Önceki gün AB devlet adamları Türkiye'nin artan küresel etkisini itiraf etmek zorunda kaldı.

Özlediğimiz marka millet ve ülkenin ortaya çıkabilmesi için içeride büyük bir mutabakat şartı var. Bunun yolu da şartsız, önyargısız, şeffaf ve katılımcı bir anayasadır.

Not: 2011 Avrupa kültür başkenti olan İstanbul'da en güzel caddelerden birine Sezen Aksu adının verilmesini öneriyorum.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Türkiye'nin en iyi ekonomisti kim?

İbrahim Öztürk 2010.09.16

Bu hafta ekonomi cephesinden çok önemli veri akışları devam etti.

İlk olarak yılın ikinci çeyreğinde ekonominin reel bazda yüzde 10,3, böylece ilk yarıda da yüzde 11 gibi çok yüksek düzeyde büyüdüğü görüldü. Geçen sene yılın ilk yarısında ekonomi (ilk çeyrekte yüzde 14,6 ve ikinci çeyrekte de 7,6 küçülmüştü) zaten tam da bu kadar küçülmüştü. Böylece yılın ilk yarısında kriz kaybı büyümede yerine iade edilmiş oldu.

Öte yandan verilere 'geçen senenin aynı dönemine göre' değil de, iyileşme trendini anlamak için 'bir önceki döneme göre' de bakmak gerekiyor. Hatırlatmak gerekirse, takvim ve mevsim etkilerinden arındırılmış sabit fiyatlarla hesaplanan GSYH rakamları yılın 1. çeyreğinde, 2009 yılının son dönemine göre yalnızca yüzde 0,4'lük bir artış göstermişti. Aynı mukayeseye göre 2. çeyrekte ise büyüme bir önceki çeyreğe göre yüzde 3,7'lik bir artış gösterdi. Bunun anlamı; ekonomik toparlanma sürecinin gittikçe iyileştiğidir.

Büyüme verilerinin biraz daha içine girdiğimizde görünen şu: Toplam talep ya da harcamalar açısından bakıldığında 10,3'lük büyümeye yatırımların katkısı tam 6,97 puan. Ve bunun 6,36 puanı özel sektörden. Pek

alâ! İkinci önemli kalem tüketim. Büyümeye 4,4 puan katkı da buradan gelmiş. İthalatın dış ticaretteki ağırlığından ve ihracata göre daha hızlı büyümesinden ötürü ise 2. çeyrekte de net ihracat küçülerek, büyümeyi 1,9 puan geri çekti.

Üretim yöntemiyle bakıldığında da büyümenin 3,96 puanının imalat sanayiinden geldiği ve yukarıdaki yatırım verileriyle örtüştüğü görülüyor. Ticaretin katkısı 1,83, ulaştırmanın 1,52 ve inanılmaz bir ivmeyle geri dönen inşaatın ise 1,25 puan. Geç toparlanıp, erken krize giren lokomotif sektör inşaatın büyüme verisi, krizin bütün alametleriyle bittiğini gösteriyor.

Öncü göstergelere bakılırsa yılın üçüncü çeyreğinde de ekonominin yüzde 8 civarında büyüyeceği anlaşıyor. Bu durumda ilk defa krizin üstüne ilave bir şey de konulmuş olacak. Yılın tamamında ise büyüme yüzde 7 civarında olacak.

Haziran ayı itibarıyla kaydedilen diğer önemli gelişme de Türkiye genelinde işsizliğin yüzde 10,5'e gerilemiş olması. Son bir senede 1,5 milyondan fazla yeni istihdam oluşturan Türkiye, Avrupa'nın tümünü geride bıraktı. Yani hem büyümenin istihdama yansımada hem de istihdam oluşturmada Türkiye ayrıştı.

Türkiye 2008'in son çeyreğinde kriz girdabına girdiğinde işsizlik yüzde 10,7 idi. Haziran itibarıyla Türkiye'de işsizlik de kriz öncesini gördü. Temmuz ve ağustosta da işsizlikteki düşüş devam edecek ve muhtemelen 'tek haneyi' görecek. Böylece kısa bir süreliğine de olsa büyümede çift hane, işsizlikte tek hane yakalanacak. Yılın sonunda işsizlik yeniden çift hanede, büyüme ise doğal olarak tek hanede olacak.

Hatırlatayım, TOBB'un işçi alma konusunda hükümetle girdiği tümüyle gereksiz inatlaşmada Başbakan sonbahara doğru işsizliğin yüzde 10 bandına gerileyeceğini söylemişti. Bazıları buna karnını tutarak gülmüştü.

Bütçede ağustos ayında tam 3,8 milyar TL fazla var. Yılın ilk sekiz ayında bütçe disiplini gösteren faiz dışı fazla (FDF) tam 21 milyar TL, bütçe açığı ise sadece 14 milyar TL. Bu da gayet güzel.

Tehlike çanlarının çaldığı gelişmeler de var. Örneğin cari açık erozyonunu bir sonraki yazıda ele alacağım. Şu aşamada süreç çift hane büyüme, tek hane işsizlik yönünde. Mali disiplin yolunda, enflasyonda düşüş eğilimi devam ediyor. Reel faizler ise sıfır. 2009'da bankalar ve sanayi kâr rekorları kırdı.

Unutmayın, dünya hâlâ bıçak sırtında ve biz krizden çıkışı, kimin ayakta kaldığını konuşuyoruz. Sapı samanı karıştırmamak lazım. Krizin en karanlık anında sözde uzmanları 'batacaz valla' derken, Başbakan 'geçmişin batma kültürünü unutun, IMF yardakçılığı yapmayın, kriz bizi teğet geçecek' demişti. Herkes yanıldı, bir tek Başbakan'ın bütün öngörülerini tuttu. Buna göre Türkiye'nin en iyi ekonomisti Başbakan.

Türkiye'nin okumuş çocuklarının körlüğüne üzülmürken, ülke adına topluca ve içten bir 'huu' çekelim Erenler! i.ozturk@zaman.com.tr

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Cari açık-1 Önce bilgi, sonra yorum

İbrahim Öztürk 2010.09.20

Hükümet birtakım konularda ikiye ayrılmış. Biri iktidardaki hükümet, diğeri de muhalefetteki hükümet. Kur ve cari açık bunlardan biri.

Hükümetin finansal yakın iki bakanı 'kurlara dokundurmamız, tartışmayız bile' derken, üretim ve ihracata yakın diğer iki bakanı ise adeta kurlara ateş püskürüyor. Hükümette bu konuda vizyon birliği olmayınca, bu sefer başka sektörlerde ilgili paydaşlar birbirini günah keçisi ilan ediyor ve gereksiz bir tansiyon oluşuyor, birilerini toplumun önüne atıyor. TİM-TCMB tartışması bunun en somut alanlarında. TİM bastırdı, TCMB ile buluştu, isteklerde ve verilen cevaplarda batı cephesinde yeni bir şey yok. Eski tas, eski hamam.

En iyisi bu yazıda önce cari açığın miktarını, bileşenlerini ve finansman kalitesini konuşalım. Bir sonraki yazıda kendi değerlendirmemi koyayım. Son bir yazıda da önerilerimi sıralayayım.

Ocak-temmuzda cari açık, yani Türkiye'nin dış âleme karşı verdiği döviz açığının toplamı, 24 milyar doları aştı. Geçen sene kriz nedeniyle bu miktar 7,8 milyar dolarda kalmıştı. Üç kat artış var. Ancak 2009'da bu kadarcık açık bile finanse edilememiş, imdadımıza Varlık Barışı yetişmiş, bir miktar da rezervleri eritmiştik.

2009'un ilk yarısında milli gelir cari fiyatlarla 272 milyar dolardı. Bu sene 335 milyar dolara çıktı. Cari açıktaki artış, GSYH'daki artışın çok üzerinde olunca, açığın milli gelire (GSYH) oranı % 6'yı aştı. Bu, 2006-2007'deki yüzde 6'lık cari açık ortalamasının üstüne çıktığımızı gösteriyor.

İki, cari açığın bileşenleri de önem arz ediyor. Üç büyük kalemden dış ticaret açığı 26 milyar dolar. İkinci büyük kalem olan hizmetler katılınca açık 20,4 milyar dolara düşüyor. Allah'tan bu kalemden toplamda 5,8 milyar fazlamız var. Bu fazla turizm (7,3 milyar), inşaat (458 milyon) ve taşımacılıktan (112 milyon) geliyor. Bu kalemden açıklar ise sigortacılık (338 milyon), finans (150), resmî hizmetler (545) ve diğer ticari hizmetlerden (966 milyon) geliyor.

Üçüncü büyük kategori olan gelirler ilave edildiğinde açık yine 24,8 milyar dolara çıkıyor. Bence gelirler kategorisi de 'kral çıplak' dedirten cinsten. Zira toplamda 4,4 milyar dolar açık verdiğimiz bu kalemin alt bileşenlerinde hiçbir kazanç yok. Doğrudan yatırımlardan kâr transferi 1,3 milyar dolar. Portföy yatırımlardaki transfer 382 milyon dolar. Tek başına net faiz gideri ise 2,6 milyar dolar. Bunu da şimdilik yorumsuz geçiyorum.

Üç, verilen bu büyük açığın finansman kalitesi de büyük bir hızla bozuluyor. Geçen seneki 7,8 milyar dolarlık (ocak-temmuz) açığının 4 milyar doları doğrudan yabancı sermayeden, 1 milyar dolara yakını portföy yatırımlarından karşılanırken, bankaların ve şirketlerin krizde 'net ödeyici' konuma geçmesi nedeniyle 9 milyar dolara yakın 'finansman açığı' ortaya çıkmıştı. (Burada Türkiye farkını görüyoruz. Bizim şirketler rekor kârlar açıklarken, yabancı ortaklarına krizde 'hayat öpücüğü' sundular. İşte Türkiye pazarı bu demek!)

Ortaya çıkan açığın 6,6 milyar doları net hata ve noksan (NHN) kaleminden, 2,6 milyar doları da rezervlerden karşılanmıştı.

Geçen senenin tersine, 24,2 milyar dolarlık cari açığa karşılık bu sene içeriye 32,3 milyar dolarlık kaynak girdiğinden, NHN kalemindeki bir miktar çıkış telafi edilerek 7,5 milyar dolar rezervlere ilave edildi.

24,2 milyar dolarlık cari açıktan doğrudan yatırımlar üç milyar dolara düşerken, kısa vadeli borç yaratan finansman kaleminden giren miktar ise 11 milyar dolara fırladı. Bankaların aldığı brüt borç 17 milyar dolar. Bu arada cari açıktaki artışa nazaran rezervlerdeki artış daha düşük kalırken, cari açığın finansmanında borç oluşturan kısa vadeli finansman, son yıllarda görmediğimiz oranda artmış, yani finansman kalitesi bozulmuş. i.ozturk@zaman.com.tr

Cari açık-2: 'Komşuda pişer, bize de düşer'

İbrahim Öztürk 2010.09.23

Bir önceki yazıda cari açığın alt bileşenleri ile, son yılların tersine olarak, kriz sonrasında bozulan finansman kalitesine vurgu yaptık.

Buna karşılık, 'yüzde 11'e varan rekor büyüme ortamında bu kadar açık normal. Ayrıca kriz ortamında, yani kaynakların kuruduğu bir ortamda açığın finansman kalitesinden ziyade fazlasıyla kapatılmış olmasına bak' denildiğini duyar gibi oluyorum.

Oysa, artan cari açık ve bozulan finansman kalitesi, belirsizliklerle dolu dünyada, seçime giden bir ülkede, malin kuralın da askıya alındığı bir ortamda önemli risk unsurudur. Öte yandan büyüme de yılın ilk yarısında GSYH'nın %6'sını aşan cari açığın bu denli yüksek olmasını açıklamıyor. Bana öyle geliyor ki; bilhassa krizden sonra cari açığın arkasında yeni parametreler aramak lazım.

Önce 'bu büyümeye, bu kadar cari açık' fikrini irdeleyelim. Ve bunu yaparken, geçmişten çok benzer bir dönem bulayım. O dönem 2004 yılının ilk yarısı. Hatırlanacağı üzere, Türkiye ekonomisi 2004 yılının ilk yarısında da % 11 düzeyinde büyümüştü. Yılın tamamında da % 9,4 büyümüş, buna rağmen yılın tamamında cari açığın milli gelire oranı % 3,4'te kalmıştı.

Evet, o dönemde cari açık üzerinde etkili ve ithalat esnekliği çok düşük olan, yani ithalatı zaruri olan, birtakım önemli emtia fiyatları daha makul düzeyde idi. Örneğin kritik iki emtia olan petrolün varili yıllık ortalama olarak 35 dolar, doğalgazın bin metreküp fiyatı ise 147 dolar kadardı. Halbuki bu sene petrol ortalama 75 dolar, 2009'da da doğalgazın bin metreküpü 250 dolar civarında idi. Hal böyle olunca aynı miktar büyüme, 2004'tekinden daha çok cari açık getirir.

Bu noktada kuru da devreye sokalım. Ortalama döviz kuru 2004 yılında dolarda 1,42, Euro'da ise 1,74 idi. Yani Türk Lirası o tarihte, bugüne göre 'fena halde' değerli idi. Buna göre günümüzdeki mevcut kur düzeyinin (yani daha az değerli olan TL'nin) durumu kısmen de olsa toparlamasını beklemez misiniz? Ama olmadı.

Hatırlatayım, kriz sonrasında yaşadıklarımız 'yüksek faiz, düşük kur' balonunu fena halde söndürdü. Yüksek faizler çoktan uçup gitti, ancak değerli TL duruyor. Şimdi burada galiba bir ezber daha bozuluyor: Demek ki, zaruri olarak ithal ettiğiniz malın fiyatı yükseldikçe, bir de TL yeterince değerli değilse, bunun cari açık üzerindeki etkisi çok daha kötü oluyor. Cari açığın içinde zaruri olan enerji ithalatının ezici payını düşündüğümüzde, değerli TL'nin cari açığı azdırmak bir yana, düşürdüğü ortaya çıkıyor. Zira düşük esneklik nedeniyle, fiyatı düştüğü için daha çok kullanılan bir meret değil, kullanım aşağı yukarı sabit.

Bir başka husus da ticaret açığı içindeki diğer kalemler. Türkiye için çok kritik bir sektör olan bilhassa makine, otomotiv ve demir çelikte ithalat patladı. Bunu kur asla tek başına açıklamıyor.

Şimdi geldik 'diğer faktörlere.' Bir kere cari açıkta aktör, özel sektör ve bankalar. Reel sektör borçlanıyor, bankacılık ise dışarıdan getirip kredi veriyor. Reel sektör şirketleri ile bizde bankacılık sektörü iç içe. Dolayısı ile reel sektör şirketlerinin hem faaliyetlerden hem de faaliyet dışı kazançlardan (kambiyo, faiz vs.) payını aldığı görülüyor. Bu yüzden para nereden gelecekse maharetle ve beraberce direksiyonu oraya kırıyorlar.

Bu noktada devreye yabancı-yerli işbirliği giriyor. Başlıca ticari ortaklarımız olan sanayileşmiş ülkelerde büyüme ve iç talep yerlerde süründüğünden, ihracata yüklenerek işi toparlamaya çalışıyorlar. Bize her türlü görünmez engeli çıkartırken, kendi şirketlerine rekabetçi üstünlük sağlamak üzere devasa bankalarını devreye

sokmuşlar. Hem maldan hem de bunu satarken kullandığı kredilerden kazanıyorlar. Gerekğinde malda rekabetçi fiyat vermenin bedelini, pahalı kredi ile fazlasıyla çıkartıyorlar. Yerli-yabancı banka, ithalatçı ve yabancı üretici cümleten aralarında kırışıyorlar. Mesele şu aşamada büyük oranda 'kurlarda' değil, yabancıların 'komşuda pişer, bize de düşer' politikalarında. Bizde de ekonomi yönetimi bu cephede yer almalı.

Son yazıda kur-cari açık önerilerine geçeceğim.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Kur ve cari açık önerileri (1)

İbrahim Öztürk 2010.09.27

Ekonomide her zaman bir öncelikler sorunu vardır. Türkiye'nin önceliği; uzun yıllar hasret kaldığı ve aslında bugün şikayet edilen her şeyin anası olarak görülmesi gereken makroekonomik istikrarın korunup derinleştirilmesidir. Dış açıklar da bu önceliklerden biridir.

Ancak cari açığın sadece bir 'kur düzeyi' sorunu olduğu yanılgısından çıkılmalı. Konu çok faktörlü olup, bunlardan biri de kurdur. İçinde bulunduğumuz konjonktürde TL'nin değerlenmesinde faiz değil, global konjonktür ve Türkiye'nin umumi cazibesi öne çıkıyor. Ayrıca sorun ABD dolarının (kriz sırasında defalarca yazdığımız gibi) tepetakla olma süreciyle de ilgilidir. Japonya'dan bize kadar herkesin başı ABD parasıyla derde girmiştir. Dünyada fırtına öncesi sessizliği yaşıyor.

Bizim önceliğimiz, Türkiye İhracatçılar Meclisi (TİM)'nin sürekli vurguladığı gibi istikrarlı ve denge değerini yansıtan bir kur düzeyi olmalı, bunu bozan kanallar tespit edilerek dengelenmeye çalışılmalıdır. Bu meyanda, sermaye girişlerinin bileşimini uzun vadeli kalemler lehinde etkilemek üzere makroekonomik istikrarın temini ve sürdürülmesi esastır.

Kısa vadeli sermaye girişi kalemlerine ise ne sonuç vereceği belli olmayan vergi koymaktan ziyade, 'vade ve miktar kısıtlaması' getirilmesi düşünülmelidir.

Merkez Bankası (TCMB)'nin elinde tuttuğu rezervleri makul miktarda artırma yoluna gitmesi gereği açıktır. Ancak bundan daha önemlisi, finansal istikrarı da tehlikeye sokan özel sektörün cari açığa sebep olan kredi alma ve kullandırma mekanizmasıyla uğraşmaktır.

Kendi kapısının önünü süpürmek varken, zincirleme olarak herkes birbirine akıl vermekten çok mutlu oluyor. Merkez Bankası oturup kalkıp kamunun 'mali disiplini' ön plana çıkartırken, hükümet üyeleri ve ihracatçılar da Merkez'e faiz ve rezerv baskısı yapıyor.

Oysa şu anda işleri total ördeğe çevirme süreci özel sektörde yaşıyor. Merkez Bankası ve kamu kesimi, özel sektörün risklerini üstlenmeye zorlanarak 2007'dekine benzer bir saadet zincirinin derinleşmesine mahal verilmemeli. Tam tersine, özel sektör kuruluşları, kendi riskini dengeleyecek mekanizmalarla borçlanmaya zorlanmalıdır. Bu bağlamda halen %50'ler düzeyinde bulunan İSO-1000 şirketlerini ve İMKB'ye kote şirketlerin kaldırılma oranlarının bu düzeyde sabit kalması, ancak bunun içindeki kısa vadeli yükümlülüklerin oranının düşürülmesi gerekmektedir. Özel sektörün kısa vadeli yükümlülükleri toplam aktiflerinin %40'ları düzeyinde olup, bunun tedricen %20'lere indirilmesine zorlanmalıdırlar.

Şu aşamada kısa vadeli kredi kullandırma ve borçlanma kanallarına müdahale etme ve tüketici hareketlerini kontrol altına alma zarureti vardır. Türkiye'de kısa vadeli krediler yoluyla para ticareti yapan bankaların

ellerinde döviz bulundurma süreç ve miktarı artırılmalıdır. TCMB bu konuda elindeki araçları, 'krizden çıkış politikaları' çerçevesinde uygulamaya koymuştur. Zorunlu karşılık oranları ile piyasada likidite ayarına gitmesi isabetli olmuştur.

Burada sözün özü şudur, finansal istikrarını sağlam tutma zarureti sadece kamu için değil, bütün kesimler için geçerlidir. Büyüme de ancak bunun elverdiği ölçüde gerçekleşecektir. Yüzde 7'den aşağı bir büyüme de yetmediğine göre, o halde OECD'nin de sürekli vurguladığı gibi Türkiye'nin potansiyel büyüme düzeyini yukarı çekecek reformlara odaklanılmalıdır. Yoksa büyüme bir şekilde kredi-borç sarmalında ne pahasına olursa olsun kotarılabilir ancak bu, yüksek dış açıklar ve enflasyon baskısı olarak geriye dönecektir.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Kur ve cari açık önerileri (2)

İbrahim Öztürk 2010.09.30

Cari açık ve kur önerilerine devam ediyoruz. Herkesin de kabul ettiği üzere, dışa açık ekonomilerde ülkelerin tasarruf-yatırım açığı (iç açıklar) ile cari açığı (dış açığı) arasında -istisnalar hariç- büyük bir paralellik var.

Bu yüzden Türkiye'nin bütün ağırlığını ulusal tasarrufları artırıcı tedbirlere vermesi gerekmektedir. Mevcut devran (konjonktür), Türkiye'ye bu alanda gerekli reform ve düzenlemeleri yapmak için uygun bir fırsat sunmaktadır. Seçime kadar kesinlikle anlamlı düzeyde yol alınmalıdır.

Burada artık bir 'milli dava' haline gelen bir kayıt dışı var. Rekabette ayakta duramayan soluğu kayıt dışında alıyor. Kayıt dışı ise modern kayıt içi sektörlerle göre % 80'lere varan oranda daha verimsiz. Bir ekonominin % 50'ye varan oranda da kayıt dışı olduğu hatırlanırsa, Türkiye'yi bu çağda rekabet dışına iten bir sorun olduğu anlaşılır. Türkiye'nin % 7'lerin üzerinde sürdürülebilir bir büyüme patikasına oturmasının imkân ve şeraiti buradan geçiyor. Yeni anayasa kadar zorunlu bir milli mutabakat da burada gerekiyor.

Öte yandan cari açığın içinde zorunlu kalemler ile bu açıkların daha çok hangi ülkelere kaynaklandığı bellidir. Bunlar arasında enerji, emtia, makine ve ileri teknoloji ürünleri başta gelmektedir. Türkiye verdiği teşviklerle bu unsurlardan içeride üretilebilecekleri ürettirmeyi amaçlamaktadır. Ancak bu sürecin çok daha yakından idare edilmesi, özel sektör üzerinde sinerjik, yani piyasa dostu bir yaptırım gücünün kurulması gerekmektedir. Bunun bir parçası olarak 2009 yılında verilen teşvik paketinin uzatılması, desteklerin kalitesinin artırılması gerekmektedir. Bütün bunların yolu da referanduma konu olan Ekonomik ve Sosyal Konsey'in bir an evvel etkinlikle devreye alınmasından geçiyor.

Bütün bunlara rağmen Türkiye'nin dış ticarete uzun yıllar açık vereceği dikkate alınarak alternatif pazarlara açılma çabaları devam etmektedir. Serbest ticaret anlaşmaları, vizesiz ticaret gibi hamleler isabetlidir. Ancak Türkiye'nin hizmet ihracatında sektörel zenginliği sağlaması, hizmet miktarını ve bunun kalitesini artırması gerekmektedir. Örneğin, turizmde katma değeri yüksek sezonlara, ürünlere ve destinasyonlara ağırlık verilmelidir. Bir an evvel deniz-kum-güneş turizminin sağlık, inanç, tarih ve doğa turizmine kaydırılması, bunun için de gerekli kültürel ve iktisadi altyapı çalışmalarının bitirilmesi gerekmektedir.

Türkiye'nin IT sektöründeki devasa küresel piyasalardan aldığı pay koskoca bir hiçtir. Açıkçası hükümetin bu konuyu ve sektörü iyi idare edip yönlendiremediğini, bu konunun paydaşı olan TÜBİTAK'ın da zayıf kaldığını ifade etmek isterim.

Yine yabancı ülkelerden öğrenci çekme konusunda projeler geliştirilmeli, bu yolda teşvik verilmeli. Türkiye Balkanlar, Kafkaslar, Türk cumhuriyetleri, Ortadoğu ve hatta Rusya ve Ukrayna'dan öğrenci çekebilme potansiyeline fazlasıyla sahiptir. Ancak zihniyetin ve yasal zeminin bu yönde değiştirilmesi gerekir.

Türkiye'nin deniz taşımacılığı (limancılık-gemicilik) daha doğrusu bu alandaki lojistik yapılanmaya özel bir önem atfetmesi gerekmektedir. Belki bu konuda öncü ülkelerden olan komşu Yunanistan ile krizi de vesile ederek ortak projeler geliştirilmesi de düşünülmelidir.

Son olarak Türkiye'nin, müteahhitlik sektöründen içeriye net kaynak aktarımının üzerine gitmesi de şarttır. Türkiye bu alanda güya bir dünya devi olmuş ancak bu sektörden içeriye giren net kaynak devede kulak kalmaktadır. Türkler bunu hangi saikle içeriye getirmemektedir?

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Ekonomide erken zafer sarhoşluğuna dikkat!

İbrahim Öztürk 2010.10.04

Pazarı ve bölgesel çekim gücü sayesinde Türkiye hemen her alanda küresel oyuncuların günöbirlik uğrak yerine dönöyor.

Dün Zaman'da takip etmişsinizdir, Avrupalı liderler Türkiye'ye övgü dizmek için sıraya girmişti. İlk defa bu övgüler için 'Bayram değil, seyran değil, eniştem beni niye öptü?' demiyoruz. Tam tersine, 'biz bunları hak ediyoruz' inancındayız. İyi yönetilen, demokrasi ataklarında, ekonomide, bölgesel ve küresel barışta adı sürekli yükselen bir ülkenin çocuğı olmanın gururunu ben ilk defa bu kadar hissederek yaşıyorum.

Bundan böyle büyük bir milletin gururlu dönüşünü kıvanç duyarak yaşayacak ve seyredeceğız. Ancak işte tam da bu noktada uyarı zamanıdır. Bir kere Türkiye katarı daha yeni yola çıktı. Yani başardığımız pek bir şey yok. Başaracağımıza dair özgüvenimiz harekete geçti. Maça Türk gibi başladık, ancak İngiliz gibi bitirmek gerekiyor. Tarih şahittir ki, zaferlerin içinde kendi altını oyan bir damar vardır. Bunun için zaferlerin de etkinlikle idare edilmesi gerekir.

Piyasalar ve piyasa aktörleri kördür. Kısa vadeli kâr açgözlölüğü sebebiyle aktörler ayak bağıını göremez. Kazancını vurur, riski oluşturur, bohçasını toplayıp giderler. Daha düne kadar Türkiye'ye adeta müstemleke ekonomisi ayarı çekenler, 'yok böyle bir ülke' diye gazı verdikçe verir. Yakında 'Türkiye nasıl başardı, krizde Türk modeli' türü akademik makaleler göreceğız.

Türkiye'nin kıpır kıpır pazarına girmek ve tarihte en kısa zamanda yatırımını amorti etmek isteyenler ortalıkta cirit atacak. Bol miktarda sermaye girecek. Varlık fiyatları çok daha fazla artacak. Evler, arsalar, ofisler para edecek. Borsada şirketlerinin değeri tavan yapacak. Derken paramız aşırı değerenmeye devam edecek.

Bütün bunların oluşturduğu bir 'refah etkisi' toplumda hissedilecek. Bütçemiz içindeki harcama bileşenleri büyük bir hızla eksen kaymasına uğrayacak. Zaruretlerin yerini 'sonsuz arzu ve istekler' alacak. İthal mallar, lüks tüketim patlayacak. Tasarruf eğilimi güçlenmeyecek. Hanehalkı borçluluk oranları artacak. Bu konuda da Avrupa ve Amerika'ya benzeyeceğız. Borçlu yaşam, hayatın en büyük gerçeğı olacak. Alkış sesleri arasında 'sinsi tehlikeden' bahsedenler 'kötümser' olarak kâle alınmayacak.

Bir yandan bunlar olurken, artan varlık fiyatları sebebiyle üretim ekonomisi rekabet etme gücünü kaybedecek. Finans kapital alıp başını gidecek, yani ekonomi finansallaşacak. Türkiye bu yola girip, başlıca rakiplerini

unutup varlık fiyatlarında İstanbul, Londra ile yarışmaya başlayacak.

19. yüzyılda İngiltere böyle oldu, sanayisizleşme sonunda şimdi üretim ekonomisi yok, kırılgan bir finans endüstrisi ile ayakta duruyor. Kaldı ki bizden farklı olarak küresel rezerv parayı basıp idare eden de onlar! Japonya 1990'lı yıllarda patlayan balon ekonomisi sonrası toparlanamıyor. 'İstikrar adası' olarak bilinen bu ülke, ipin ucunu kaçıncı siyasi istikrarsızlıkta Türkiye'ye fark attı.

Bu ülke devasa bir üretim ekonomisi olduğu halde, finans kapital bu gücün altını oydu. Değerli para, ofis, arsa ve emek maliyetleri nedeniyle sanayi büyük bir hızla göç ederken, 1990'da patlak veren krizden önce insanlar başkent Tokyo'nun artık taşınması gereğinden bahsediyordu. Krizde varlık fiyatları dibe vurunca bu fikir rafa kalktı.

Tarih her yerde aynı parametrelerle tekrar etmemeli. Bu kadar dersleri görüp, kendi gerçeklerimizden kopmadan, kiminle hangi alanlarda yarıştığımızı unutmadan, kendimizi erken dev aynasında görmeden, kalkınma açlığını kaybetmeden, daha kazanmadan tüketme çılgını olmadan, üzerimize gelen bu yeni başarı devranını etkinlikle idare edebilmeliyiz.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Not artırım ve 'değerli para onurumuzdur' meselesi

İbrahim Öztürk 2010.10.07

Daha pazartesi yazdığımız yazının mürekkebi kurumadan, önceki gün kredi ve derecelendirme kurumu Moody's, Türkiye'nin kredi notu görünümünü 'durağandan, pozitif'e çevirdi. 'Hasis davrandık, hükümetin başarısını inkar ettik' diyenlere, bir de bu not artırım ilave oldu. Ne diyelim, darısı diğer 'bakar körlerin' başına!

Ancak derecelendirme kuruluşlarının hali pür melalini görmek isterseniz, Moody's'in not artırma gerekçesini açıklarken devirdiği çamlara bakın. Neymiş efendim, 'Türkiye krizde kendisinden beklenmedik derecede dirençli çıkmış.' Şaşılığınıza doymayın. Türkiye, okumak için tuttuğunuz kılavuzunuz karga bir kere! 24 Ocak 2008'de, yani ortada kriz miriz yokken, 'Krizden fırsat devşirmek' başlıklı yazıda, kısaca 'Kriz geliyor, bizim yapamadığımızı piyasalar yapacak. Kalıcı hasar bırakacak krizden sonra Türkiye fark atarak yoluna devam edecek.' diye yazmışız. Gerekçeleriyle...

Neyse, kendimize dönelim. Türkiye, kendi gerçeklerini kendi terminolojisiyle ortaya koyabilmeli. Kendi durumunu başkalarından dinleyip ne meyus olmalı ne de gaza gelmeli. Ne abartmalı ne de inkar etmeli. Dinlemeyi değil, anlatmayı denemeli.

Şimdi bir kez daha geleyim 'kur' ve 'cari açık' meselesine. Çünkü kur, tahmin ettiğimiz gibi tepe takla aşağı doğru gidiyor. Devletin bakanı Merkez Bankası'na (MB) yüklendikçe yükleniyor. Öte yandan Başbakan 'Değerli TL onurumuz, benim de hususi meselemdir.' diyor. Bence yapılması gereken ilk şey, MB'yi günah keçisine döndürmeden önce, ilgili bakanımızın Başbakan ile anlaşmasıdır.

Ancak ben bugün Başbakan'ın 'paranın değeri onurumuzdur' görüşüne birtakım hususları ilave etmek isterim. Bir kere, 1990'lı yıllar boyunca kendi halkımızın bile kaçtığı 'duvar kâğıdına dönen para' tecrübesinden sonra, Başbakan'ın bu görüşüne sadece şapka çıkarılır, bu kadar basit. Ancak paranın neye göre değerlendirilmesi gerektiği iyi anlaşılmalı.

Prensip şudur: Türk parasının değeri, Türk ekonomisinin makro ekonomik temellerinden kopuk olarak artmamalı. Bu cephedeki iyileşmeler ile, paramızın değerinin artması at başı gitmelidir. Buna göre, paramızın değerinin artması için üç şart var: Bir, Türkiye cari açık değil, fazla veren bir ülke olmalıdır. Çin, Japonya ve Almanya gibi. Buna rağmen bu ülkeler paralarının değerinin aşırı artmaması için her türlü taklayı atıyorlar.

İki, Türkiye'nin tasarruf-yatırım açığı değil, fazlası olmalıdır. Yani GSYH'nin yüzde 25'lerini aşması gereken yatırımları finanse edip, bir de kenara para koyması gerekir. Oysa halen Türkiye'nin tasarruf-yatırım açığı GSYH'sinin yüzde 5-6'sı düzeyinde. Cari açık da bunu yansıtmak üzere o kadar. Son yıllarda kamu açıklarının yerini, artan oranlarda özel kesim açıkları alıyor. Bu da dış açılara neden oluyor. Ulusal tasarruflar artmıyor, tersine dış kaynaklar iç tasarrufları ikame ediyor. Tehlikeli.

Üç, Türkiye ekonomisinin geneline yayılan verimlilik göstergelerinin, benzer ülkeler seviyesinde olması gerekir. Oysa Türkiye, bu alanda OECD ülkeleri arasında en diplerde yer alıyor. Zaten yarısı kayıt dışı olan Türkiye'de, bu kesimin verimliliği, kayıt içindeki ekonominin sadece yüzde 20'si kadar. Gerisini varın siz düşünün. GSYH büyüklüğü açısından dünyanın 16. büyük ekonomisi olan Türkiye, uluslararası rekabet endeksinde hâlâ 60. sırada. Anlayacağınız, biz giderken, başkaları köşe başında oturup bizi beklemiyor, bu dünyada erken yorulmaya mahal yok. Geçmişteki kayıp on yılların katı kültürü de yakamızı bırakmıyor.

Bir de faizin geldiği seviyelere bakılırsa, bu şartlar altında TL'nin aşırı değerlenmesi değil, değer kaybetmesi gerekir. Evet potansiyelimiz yüksek, geliyorlar. Ancak son günlerdeki gelişmelere daha çok 'kur saldırısı' denir. Kazanırken ülkenin altını oyuyorlar.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Rodos'ta krizi ve çözümleri konuşmak

İbrahim Öztürk 2010.10.11

Geçen çarşamba gününden beri süren ve bugün sona erecek sempozyum için Yunanistan'ın Rodos adasındayım. Hem gezip hissediyorum hem de Rodos Türklerinden M. Sadi Nasuhoğlu'nun yazdığı, Rodos: Anılar ve Tarihçe (Muğla Üniversitesi, 2008) adlı imzalayıp hediye ettiği eseri okuyorum.

Ecdadımızdan kalan tarih, eserler ve hatıralar ile yüzleştikçe, adeta sonsuz âlemlerde savruluyorum. Ne milletmişiz kardeşim! Yapıp ettiklerine, başarıp gittiklerine hayallerimiz bile yetişmiyor. O büyük ruh, yolda dizilen bu bizim kırık dökük kervanımıza nerelerde yetişir, bilemiyorum.

Bu yıl sekizincisi yapılan sempozyumu, Viyana ve Moskova merkezli World Public Forum (WPF) sürekli olarak Rodos'ta tertipliyor. Dünyanın her tarafından alanında önde gelen bilim adamlarının katılımını başaran ve istikrar kazanan bu platformun arkasında Vladimir Yakunin var. Yakunin, Rusya'nın devasa demiryolu işletmelerinin yönetim kurulu başkanı. Ülkedeki en kârlı kuruluşların da başında geliyor. Belli ki Yakunin, vizyonu büyük bir adam ve istikbalde önemli yerlere koşacak. Ya da Rusya'yı yöneten 'derin akıl' ona bu misyonu vermiş.

Her halükarda Rusya meydanı Batılılara bırakacak gibi gözüküyor. WPF'un varlık nedeni ise 'medeniyetler arası diyalog'. Toplantılarda Ortodoks Kilisesi'nin varlığı da rahatlıkla hissediliyor. Herkes kendi anladığı dilden 'diyalog' yapıyor. İyi de oluyor. Rodos toplantılarının bu seneki konusu ağırlıklı olarak küresel kriz ve çözümler. Konferans dili İngilizce ve Rusça. (Tebliğler için bkz. <http://www.wpfdc.org/>)

İki yazıda sizi sıkmadan ve gündemden kopmadan sunduğum tebliği özet olarak paylaşmak istiyorum. Herkes krizin neresinde olduğumuzu tartışadursun, aslında tam bir felaketin ortasındayız. İşte kur savaşları ile süreç başladı bile. Bu, krizi başka ülkelere yıkmamanın bir adı. Çok tehlikeli bir süreç. 1930'ların Büyük Buhran'ından sonra olan da buydu. Korumacılık dalgası ve uluslararası ödemeler sisteminin çalışmaması nedeniyle yaşanan kilitlenme ancak II. Dünya Savaşı ile açıldı. Bedeli, harap olan ülkeler, milyonlarca can. Korkarım, kâğıtlar yeniden karılmadan suların durulmayacağı bir döneme gidiyoruz. Filler tepişir, çimenler ezilir.

Bu süreci tetikleyen ise esasen insanoğlunun günahları. Daha birkaç sene önce büyük bir kuraklık yaşamıştık. Burnundan kıl aldırmayacak anlı şanlı Ankara bürokratlarının, park ve bahçelerden kovalarla kirli su bulma savaşı verirken ekranlara yansıyan görüntüleri, Firavunlaşmaya bayılan zavallı insanın içine düştüğü tirajikomik durumu yansıtmıştı.

Bu sene ise dünyanın dört bir yanında 'ülkeler yutan' seller ortalığı götürdü. Tabii bencil dünyanın kılı kıpırdamadı. Başbakan bu yüzden petrol şeyhlerine fırçayı bastı. Keza, ister çok yağmur yağsın, ister kuraklık hüküm sürsün, ikisinde de temel gıda fiyatları alıp başını gidiyor. Ülkeler kritik ürünlerin ihracatını yasaklıyor. Gıda kıtlığı nedeniyle dünya yakında çok badirelere gebe olacak. Türkiye, acaba bu stratejinin neresinde? Nihayet son 1000 yılın en ağır kışının geldiği yönünde haberler okuyoruz. Acaba bu kış doğalgaz savaşları çıkacak mı? Acaba Türkiye, böyle bir kış için tedbirlerini aldı mı?

Bütün bunlar, kendi ellerimizle yapıp ettiklerimizin bir sonucu. Evet, yaşadığımız krizin arkasında bireysel hatalardan ziyade sistemi, yapıları ve zihniyeti aramak lazım. Kapitalizm, bencillik ve açgözlülüğün sistem haline getirilmesinden başka bir şey değil. Kötülük ve ahlaki yoksunluk, tarihte hiç bu kadar yıkıcı bir şekilde örgütlenmiş değildi. Konferansta bu konuda mutabık kaldık.

Değişim şart ve kaçınılmaz, ancak büyük lobi gücüne sahip, entrika üstüne entrika çeviren küresel-masonik-Yahudi sermaye korkunç direniyor. Direnişin üssü ise ABD. Yapılması gereken reformların farkında olan Obama hükümetinin altındaki halı bu yüzden yavaş yavaş çekiliyor. İstifalar başladı bile. Kimi rüşvet, kimi şantaj ile. Türk halkı bu işlere yabancı değil. Anlayacağınız, saldırganlar dönüş hazırlığında. Kasım ayında Güney Kore'de yapılacak G-20 zirvesinden acil ve kararlı bir küresel reform kararı çıkmaz ise umutlar başka bahara kalacak.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Hem ahlakî hem de kurumsal düzenleme gerekiyor

İbrahim Öztürk 2010.10.14

World Public Forum'un Rodos toplantılarını değerlendirmeye devam ediyorum. Modern kapitalizm iki türlü canavar icat etti. Canavarların biri, zevk ve hazları için Roma'yı yıkmaya hazır olan 'iktisadi birey', yani bizleriz.

Yaşadığı hayatın kalitesini, yaptığı tüketim savurganlığının miktarı ile ölçen bir adam türünden bahsediyorum. Diğer canavar ise bencillik ve açgözlülüğün kurumsallaştırılmış şekli olan şirketler. Canavar kafesi dağıtıp, sokaklara dalınca, şimdi daha güçlü kafesler yapmaya çalışıyorlar. Esasa gelip, canavarın genleriyle ilgilenmek gerekiyor. Farkında değiliz ancak, şirketler insanın her günlük hayatında dinden ve siyasetten çok daha fazla etkili hale gelmişlerdir. Bu, bir çağdaş feodalizmdir. Şirketler Türkiye'de zaten pek halka açılmıyorlar. Başkalarına 'şeffaf olun' tavsiyesi verenler büyük oranda bilinmezlik duvarının arkasındalar. Ortaklarına gösterdikleri defterler ile devlete gösterdikleri arasında büyük farklar var. Türkiye'de kayıt dışının ne kadarı büyük şirketlere aittir? Örneğin, yıllık 15-20 milyar doları bulan petrol kaçakçılığını merdiven altı esnafı mı kotarıyor? Petrolcülere kesilen devede kulak cezaları bile kuşa döndüren yargı bu düzenin neresinde acaba?

Öte yandan dünyada sözde halka açık şirketler de aslında yine hisse sahipleri tarafından değil, azınlık bir grup tarafından yönetilir. Küçük ortakları uzakta tutarak bu krize neden olan sömürüyü sergilemek için onlara 'azami gelir' vaat eden şirket felsefesi öne çıkartılıp, tek kriter olarak kısa vadede kâr öne çıkartıldı. Bu doğrultuda 1980 sonrasında ABD başta olmak üzere her yolu mubah kılan düzenlemeler hayata geçirildi. Şirketlerin topluma karşı olan sorumlulukları unutturuldu. Çevre, buluş, inovasyon, insan ve neslin devamı gibi kaygılar geri plana itilirken, kâr dağıtıp hisse sahiplerini susturalım denilirken, aşırı borçlanıp şirketin uzun vadede altını oymak, bilanço makyajlamak, rüşvet, kirli işbirlikleri, tekelleşme, kısaca her yol denendi.

Böylece hazları için çılgınca tüketim düşleri kuran tüketici, ayaklarının altındaki halının kayıp gittiğini fark etmeden, karşısına çıkan bu kısa vadede köşeyi dönme fırsatını ve kurulan saadet zincirini çok sevdi. Öte yandan tüketici ile girişimcinin yardımına finans sektörü yetişti. Birine hayalî yatırım yaparak gittiği yere kadar kâr etme, diğerine de hayalî gelir elde ederek sürekli tüketmek üzere kredi mekanizması icat etmekte, finans mühendislerinin eline kimse su dökemez. Ancak bu borçlandırma süreci sonunda bireylerin şirket köleliği ile son buluyor. Bugün Amerikan orta sınıfının durumu tam da budur. Hanehalkı borçlarının GSYH'ye oranının yüzde 120'leri bulduğu ABD'de, orta sınıfın borçtan belini doğrultup tüketmek mecali de pek kalmamıştır. Taammüden işlenen bütün bu cürümlerin içinde siyasetçi, milletvekili, bürokrat, sözde denetimci, yatırım ve mevduat bankaları, şirket ve birey var. Tam da ilahi cezayı tetikleyecek 'kolektif bir suç' üzerinde yakalanmış durumdayız. Ahlakî erozyon bir yana, bireylere ve şirketlere bütün bunları yapma imkânını sistem veriyor. Bu noktada devreye kurumsal düzenlemeleri sokmak şart.

Burada üç acil öneri getirmek gerekiyor. Bir, tarih gösteriyor ki, içimizden birileri çıkıp 'Allah'ım içimizdeki beyinsizler yüzünden bizleri de helak mi edeceksin?' diye sabahı beklemeden ilâhi merhametin kapısını çalmaz ise, bela tümünden ve topluca üzerimize gelmektedir. İkincisi, bireylerin borçlanma kabiliyeti sanal gelire değil, reel yani fiilî gelirine bağlanmalıdır. Üç, şirketlerin öz sermayeden kopuk kısa vadeli kaldıraçlandırma ve bankaların türev ürün üretme mekanizması engellenmeli; böylece reel ekonomi ile finans kapital arasında çok fazla açılan makas kapatılmalıdır. Son olarak krizin kök sebebi mülkiyet haklarının kullanımındaki aşırı sorumsuzluk olduğundan, kurumsal düzenlemeler, mülkiyet haklarının sorumlu kullanımını da içermelidir. İnanmayacaksınız ancak, Rodos'taki diyalog ve kriz toplantılarında böyle şeyler konuştuk.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Su yatağına kavuşurken...

İbrahim Öztürk 2010.10.18

'Aldım Rakofça kırlarının hür havasını,Duydum akıncı cedlerimin ihtirasını.'(Açık Deniz, Yahya Kemal Beyatlı)
Bulgaristan hariç Balkanlar'a gitmek nasip olmamıştı. Meğersem Balkanlar'a Murat Hüdavendigâr'ın desturuyla giriş yapmak gerekiyormuş. Malum, usulsüz vuslat olmazmış.

Her işin bir adabı var. Benim serhat boylarına karşı özel bir hasretim vardır. Kosova-Türkiye İşadamları Derneği adına arayan Tamer İbrahimi Türkiye'den de öğrencim olunca 'hayır' diyemedim. Büyük bir misafirperverlik gösteren dernek başkanı Ahmet Mithat Milli sigortacılık, yardımcısı ve Atlantik Grup'un CEO'su olan Ayhan Demirkıran ise distribütörlük yapıyor.

Birçok Türk girişimci ve şirketlerinin Kosova'da kendi alanlarında öncülük ettiklerini memnuniyetle gördük. Türkiye Ekonomi Bankası (TEB) da ülkede bankacılık ve finans alanlarında önemli bir temsil yapıyor. Bankacılığın çitasını yükseltip sektörü büyütmekle kalmıyor, ülkede toplumsal dönüşüm için de örnek

oluyorlar. Altyapı ve inşaat faaliyetlerinde büyük bir hareketliliğin yaşandığı ülkede dev projelere talip olan Limak ve Enka gibi büyük şirketlerin varlığı ise çok önemli.

Sevinerek görüyorum ki, Batılılardan farklı olarak bizim insanımız gittiği yerlerde bir kazan-kazan yaklaşımını ön plana çıkartıyor. Ata yadigârı diyarlara, almadan önce vermeyi ahlaki bir erdem olarak görüyorlar. Katma değer oluşturuyorlar, istihdama katkıda bulunuyorlar, çocuklarını eğitiyorlar ve bu ülkeleri dışa açıyorlar. Böyle olunca da tarih-kültür ve ekonomi alanında ülkeler arasında köprü oluyorlar. Helalinden kazanıp, temsil keyfiyetini dikkatle koruyan Anadolu insanı, okullarda öğretmen ve öğrenci olarak, şirketinde ise işadamı olarak bir medeniyetin tabir yerinde ise küllerinden yükselişinin kahramanları oluyorlar.

Devletin nezdinde tam nasıl bilemiyorum ancak halkın nezdinde Türklerin imajı son yıllarda büyük bir hızla yükseliyor. Bidayette kötü örnekler çok olmuş. Ancak artık bu 'tipler' elenip gitmişler. İmajımızın düzelmesinde son 8 senede, Anadolu'nun helal süt emmiş idealist çocuklarının omuzlarında tarih yazan TİKA'ya ayrı bir yer açmak gerekiyor. İktisadi, sosyal, tarihî konularda, toplumun gelişmesine çok büyük katkılarda bulunuyorlar.

Bu çabaların bir parçası olarak dernek ve TİKA, 'küreselleşen dünyada Kosova'nın geleceği' konulu gün boyu süren bir arama konferansı tertip etmişler. Türkiye ve Kosova'dan birçok uzman isim vardı. Bu ölçek ve düzeyde ilk defa böyle bir toplantının yapıldığını ifade ettiler. Toplantının içeriği oldukça entelektüel ve üst düzey olunca, tabiatıyla insan karşısında Kosova'da 'devleti yöneten iradeyi' de görmek istiyor. Ne var ki, ABD Dışişleri Bakanı Bayan Clinton'ın ülkeyi ziyaret ediyor olması ve meclisteki çok kritik görüşmeler sebebiyle toplantı esnaf ağırlıklı geçti. Böyle olunca, günün sonunda esnafa yönelik kısa bir konferans daha verdim. Yeni düzende işadamlarının nasıl rekabet edip büyüyebileceği konusunu tartıştık.

Kosova yeni bağımsızlığını kazanan, genç ancak bir o kadar da yorgun bir ülke. Birçok açıdan diken üzerinde olan bu ülkenin desteklenmesi gerekiyor. Nitekim cumartesi koalisyon hükümetinin düştüğü ve 'olağanüstü seçim' gereğinin olduğu haberleri geldi. Ülkede Başbakan Tayyip Erdoğan'ın ziyareti dört gözle bekleniyor ve önemseniyor.

Bundan iki-üç sene önce bizim işadamlarına; 'Koca Hünkar'ın yattığı ovayı gidip satın almak için son şansınız.' demiştim. Gerçekten de arsa, ofis ve diğer gayrimenkul fiyatlarının İstanbul'un birçok semtini geride bırakmış olduğunu gördük. İnşaatın metrekaresi 1.500 Euro'ya kadar çıkıyor. Varlık fiyatlarının bu kadar erken patlaması Kosova için iyi değil. Bir de çok genç nüfusun etkin eğitim ve dönüştürülmesi gerekiyor.

Bölgesel bazda ele alındığında, ülke büyük fırsatlar sunuyor. İnşaat, tarım, turizm, lojistik, maden ve meta işleme başta geliyor. İsraillilerin ise hemen her alanda Kosova'da 'çok' aktif oldukları dikkat çekiyor.

Bir gün Avrupa'da yer almak isteyen işadamları, daha fazla gecikmeden bu emsalsiz geçiş güzergâhına mutlaka otağını kurmak zorunda.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Türkiye, ne kadar rekabetçi?

İbrahim Öztürk 2010.10.21

Dünya ekonomisinin çekim gücü hızla doğuya kayıyor. 2009 krizi olmasaydı da süreç yine bu yönde gelişecekti. Ancak kalıcı hasarlar bırakarak kırılğan bir fay hattında devam eden kriz bu süreci hızlandırdı.

Yeni süreçte 'belden aşağı vurmalar' çokça artacak diyorduk, gelişmeler de bu yönde.

Türkiye ise şimdilik 'fark atarak' ön plana çıkıyor. Ancak yeni kurulan dünyada Türkiye'nin rekabetçilik alanında çok fazla ev ödevi var. Gelişmişlik ve rekabetçilik düzeyinin incelendiği, World Economic Forum'un Küresel Rekabetçilik Raporu (2009-2010) pek iç açıcı değil. Bütün parametrelerin harmanlandığı endekste Türkiye'nin seviyesi gelişmiş ülkelerden çok kopuk, benzer ülkelere göre yetersiz. Türkiye 60. sıralarda. Dünyanın 17. büyük ekonomisinin, rekabetçilikte buralarda olması, bizim de Çin gibi işi 'kelle sayısının fazlalığı' ile götürdüğümüzü gösterir. Yani kişi başı yüksek katma değerle değil. 'Son yıllarda ne yaptık o zaman?' diye sorduğunuzu duyar gibiyim. Evet ancak eloğlu da köşe başında oturup bizi beklemiyor. Geçmişin günah galerisi uzun süre üzerimizde Demokles'in kılıcı gibi ensemizde sallanacak.

Bu çalışmada ülkeler üç grupta inceleniyor. En az gelişmiş olan ülkeler, büyümelerini hâlâ emek, sermaye, hammadde ve toprak gibi temel üretim faktörlerine bağlı gerçekleştiriyor. İkinci halkada ise daha yeni yeni verimlilik, rekabet ve etkinlik kriterlerine dayalı bir büyüme sergileyen ülkeler var. 3. bölgede yer alan ülkelerdeki büyümeyi de daha çok 'inovasyona' dayalı amiller sürüklüyor. En üst halkalarda ise en gelişmiş 'zirve' ülkeler var.

Türkiye burada ikiden üçe geçmeye çalışan, yani bir yandan ekonomik etkinliği oturtmaya çalışırken, yavaş yavaş da inovasyon ekonomisinin kapısını çalan bir ülke olma sürecinde. Bu çabalarında Türkiye bazı değişkenlere göre kendisine benzer diğer geçiş ekonomilerinin ortalamasının üzerine çıkarken, bazı değişkenlere göre de altında yer alıyor.

Türkiye'nin en büyük üstünlüğü, piyasa büyüklüğünde saklı. Nüfus orta büyüklükte, demografi genç, büyüme yüksek ve kesintisiz, kişi başı gelir hızla artıyor ve tüketim eğilimleri çok canlı. İşte yabancıların ağzının suyunu akıtan ve Türkiye'yi akranlarının yanında birkaç adım öne çıkartan bu. Nitekim finans ve ticaret sektöründe verdiğimiz büyük açıklar, yabancıların ne kadar doğru yerde olduğunu gösteriyor. Türkiye'nin son yıllarda hamle yaptığı ikinci alan ise sağlık ve temel eğitim. Okullaşma, öğretmen açığının kapatılması, teknik açıdan gelişmeler dikkat çekici. Yapılan reformlarla sağlıkta dev bir sektör oluştu. Halkın sağlık hizmetlerine erişimi kolaylaşırken, SGK reformu sayesinde bu alanın kangrene dönüşmesinin uzun vadede kısmen de olsa önüne geçilmiş oldu. Ancak yine de bu alanda hâlâ ortalamalarda geziyoruz.

Makro ekonomik istikrarın temini ile mal ve iş piyasasının gelişmişliği konusunda da yarıştığımız ülke grubu ortalamasıyla farkı kapatmayı başardık. Teknolojik uyumluluk, finansal piyasaların gelişmişliği ve altyapı alanında ise farkı kapatmak üzere olsak da hâlâ gerideyiz. Başarı hanesinde yabancı sermaye katkısı çok açık.

Üç alanda ise Türkiye büyük oranda alarm veriyor: Kurumların kalitesi, yüksek eğitim-öğretim ve bir de emek piyasası verimliliğinde gerçekten çanlar Türkiye için çalıyor. Peki, bu alanda kötü olan bir ülkenin inovasyon ekonomisindeki yeri ne olur? Tahmin edeceğimiz gibi hem biz, hem de bize benzeyen ülkelerin seviyesinin en geri kaldığı alan da zaten burası.

Türkiye'de işadamlarının en çok şikâyet ettiği öne çıkan sorunlar ise sırasıyla; vergisel düzenlemeler, finansal ulaşım zorlukları, vergi oranlarının yüksekliği, bürokratik hantallık, ekonomi politikalarındaki istikrarsızlık, kur düzenlemeleri, altyapı zafiyetleri ve eğitilmiş işgücü açığı şeklinde. Seçim takvimlerinden başımızı kaldıracak yapılacak iş çok fazla. i.ozturk@zaman.com.tr

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

'Başınızın çaresine bakın' teslimiyetçiliği

Türkiye'nin kriz sonrasındaki büyüme-mali istikrar-istihdam cephesindeki başarısını çokça yazdık. Avrupa'da bedel ödetilen halk sokaklarda iken, Türkiye 2011 bütçesinde memura yüzde 8-20 oranında değişen zam bile yapabiliyor. Avrupa'da bu kemer sıkma ve moralsizlik içinde büyüme başka bahara kalırken, Türkiye yola devam ediyor.

Böyle bir başarı hikâyesinden sonra Batılılar 'so far, so good' derler. Yani 'buraya kadar her şey güzel'. Ancak ayaklarımızı yere sağlam basmamız şart. Türkiye'nin mevcut kazanımları, kalıcı gerekçelere dayanmıyor. Türkiye, ekonominin üzerine 2008 yılı sonuna nazaran yeni reformlar ve yeni rekabetçi unsurlar koyabilmiş değil. Tam tersine, ortam normalleştikçe kriz öncesinde Türkiye'yi zorlayan yapının aynen döneceği açık. Bunlar neydi? Türkiye'ye yetmeyen ve yüzde 5'lere gerileyen bir büyüme platosu, buna rağmen direnen bir enflasyon ve sürdürülemez bir ivmeye kavuşan cari açık. Buna bir de çok yüksek işsizlik verilerinin ilave edilmesi gerekiyor.

İşte görüyoruz, daha bu aşamada cari açık hızla geri döndü. Orta vadeli programda büyüme hedefleri kısaca yüzde 5,5 bandına çekilmiş durumda. Dünyanın büyümediği bir ortamda bunu 'kötünün iyisi' olarak görmek mümkün. Ancak yüzde 6'lara varmayan bir büyüme ile yüzde 6'lara yaklaşan bir cari açık hedefine ne demeli? Hele emtia fiyatları cephesinde işler çok da kötü gitmez iken. Bu, belli cephelerdeki olumsuz gelişmelere karşı 'teslimiyet' havası veriyor, güven sarsıyor.

Bakın yılın ilk yarısında cari açık GSYH'nın yüzde 6'sı gibi çok yüksek düzeyinde. İhracatın ithalatı karşılama oranının dramatik bir şekilde yüzde 55'lere kadar gerilemiş olması, cari açığın artma eğilimine işaret ediyor. 'Eski Türkiye' olsa idi bu veri önemli bir kriz göstergesi olarak görülebilirdi. Şimdi şükür ki öyle değil. Ancak bu iki veri, kriz sonrasında Türkiye'nin kendisinden ziyade başkalarına iş ve aş üretmek için, sağlam argümanlara dayanmadan büyüdüğünü gösteriyor. Dışlerini gösteren kur ve ticaret savaşlarına Türkiye mukabele edemiyor. İçeride olduğu kadar, AB piyasalarında da rakiplerine karşı cephe kaybediyor. Bunu ortaya koyanlara ise ilgililer 'kızıyor.'

Böyle bir ortamda TL'nin değerlendirme süreci hız kazandı. Sanayinin rekabetçilik endeksinde kuşkusuz kurdan başka önemli unsurlar da var. Ancak kur yüzünden kaybedilen mevzileri, diğer unsurlardaki gelişmelerle tahkim etmek şu aşamada imkânsız. Önceki yazıda yeterince tartıştığım gibi, emek piyasası, mesleki eğitim, yüksek eğitim, kamu personel yönetimi reformları gibi 'deve çöktürten' cinsten düzenlemeler yapılmış değil.

Hafta sonunu Kayserili işadamlarıyla geçirdim. Gördüm ki, kur olayı öyle, 'model bu, başınızın çaresine bakın' denilerek geçirilecek sınırı çoktan aşmış. İşini en iyi bilen, en girişimci işadamlarının olduğu bir şehirde durum bu. Sorunun önümüzdeki günlerde azalmasını değil, tam tersine derinleşmesini bekliyorum. Zira Çin ve AB ülkeleri, ayakta kalmanın yolunu ihracatta görüyor. Büyük banka ve sermaye desteğini de ürünlerinin yanına lojistik destekçi olarak koyup, Türkiye gibi ülkelerin ayarını kaydırıyorlar. Kurun değerlendirilmesine karşı aranacak çözümlerden birisi tam da burada: Şirketlerin yabancı para cinsi, tüketim-ithalat odaklı, kısa vadeli borçlanmasına disiplin getirilmeli. Yazmaktan yoruldum ancak şimdilik kimseler duymuş değil. Topu Merkez Bankası'na atmaya bayılıyorlar. Ancak bu şartlar altında yeri geldiğinde faiz artırarak 'zehri şifasından çok' bir çözüm sürecine girmekten başka yol kalmıyor. Süreci bidayette kontrol etmektense, sonuçlarına odaklı saçma bir yaklaşım var.

Madem tamamlayıcı rekabetçilik unsurlarında acil bir gelişme olamayacak ve 'yeni kutsal ineğimiz' kura etkili bir tedbir alınamayacak, o zaman kur cephesindeki erozyonu telafi edici mekanizmalar üzerinde durmak gerekiyor. Bugün TİM'de Devlet Bakanı Sayın Ali Babacan'la bu konu görüşülecek.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Kalkınmada 'Kayseri modeli' (1)

İbrahim Öztürk 2010.10.28

Kalkınmanın hem evrensel hem de yerel veya yerli unsurları var. Bunlar başarıyla harmanlandığında, açığa çıkacak enerji ve sinerji, kalkınmanın en büyük tetikleyicisi olacaktır.

Bunun en bilinen örneği de bize aittir. 'Türk-İslam sentezi', milletimize 1000'li yıllarda başlayan ve tam 1700'lü yıllara kadar süren yedi asırlık bir ivme kazandırdı. Bu şahlanışta, Anadolu topraklarındaki insanlığın evrensel mirasından faydalanmak, sonra da Batı yönünde gittikçe bu mayalanmayı daha geniş ufuklara taşımak ve derinleştirmek tecrübesi de aynı oranda önemli rol oynamıştır.

Ancak Türkiye inkırazlar çağında hem kendi değerlerinden hem de bu evrensel değerlerden koptu. Büyük bir hafıza kaybına maruz kalıp, harmanlama kabiliyetini kaybetti. Oldukça 'esnek' olan, 'öğrenmeye' ve 'içselleştirmeye' açık olan bir medeniyet içe kapatıldı.

Modernleşme baskısı böyle bir ortamda kapımızı çaldı. Bu süreçte, tarih bilinci olmayan, kendi değerlerinden tiksiniirken, Batılı değerler karşısında teslim olanlar üzerinden bol miktarda emrivakiler geldi. Kalkınma yolunda 'toplumlar zıplamaz, tekamül eder' derler. Bu da öğrenmeyi, deneme yanılmayı gerektirir. Oysa bizim aydınlar, tekamül ve tabii düzeni unutup, deveye hendek atlatmaya çalıştılar. Aydınların bu tavrı, Batı modernleşmesinin dinamiklerini acayip iyi kavradıklarından değil, özgüven eksikliği ve aşağılık kompleksinden geliyordu.

Bu yüzden bizim aydınların modernleşme dayatması bir tasfiye operasyonundan başka bir şey değildir. Bu tasfiyeden milli ve manevi değerlerimiz ve halkın hakimiyeti nasibini fazlasıyla almıştır. Zira halkın enerjisinin özgürce açığa çıkması durumunda, bu ülkede demokrasinin dini ve milli değerlerimizi ön plana çıkartacağı biliniyor. Bu yüzden askeri ve sivil yargıyı, medyayı ve üniversiteyi eli sopalı ve silahlı olarak milletin ve Meclis'in tepesinde bir korku tapınağı olarak diktiler. İstediklerinin 'kemik yaşını büyüterek' çocuk olmaktan çıkartıp asarken, istediklerini de 'o tarihte çocuğu' diye zamanı dondurup, yaşını geri çekip koruma çemberine aldılar. Yargısının en tepesine çıkıp kendisini 'en tarafsız ve dokunulmaz' ilan edenlerin, aslında yönettiği millete 'hain' gözüyle baktığı, itiraflarından anlaşıldı.

Aramızda 'yerli' diye dolaşanların yaptığı Müslüman mahallesindeki bu salyangoz tüccarlığının, bu 'zangoçlukların' arkasında, bilimsellik ve çağdaşlık adına biat ettikleri 'materyalist inkar mezhebi' var. Bunun kamusal alana sarkan 'sembolleri' kendini 'içki-bikini korkusu' şeklinde dışa vuruyor. 'Şimdi var, ancak gelecekte de olacak mı?' şeklinde bir korku bu. Millet korkusuyla yatıp kalkan azınlıkların baskısı nedeniyle koca bir millet adeta 'gerilla' konumuna düşürüldü.

Derken, halkımız evrensel değerlere kuşkuyla yaklaşır ve korkar hale getirildi. Bu, yönetenlerin yerli değerlerle olan büyük savaşıyla birleşince Türkiye kalkınma yokuşunda habire patinaj yapar geldi. Yine de ithal doku transplantasyonu uyum sağlamadı. 'Devletin resmi ideolojisi budur, buradan çıkış yoktur' diyerek milletin parasıyla alınan silahların gölgesinde dayatılan bu sapkınlığa, Türk halkının genetik kodları destansı bir direniş sergiledi. Bir millet itilerek-kakılarak, evini yurdunu terk ederek, yerine göre yasalardan kaçarak, yerine göre ekonomide kayıt dışında kalarak, akla ziyan fedakârlık örnekleri sergileyerek, direndi.

En son referandum sürecinde yakalanan demokrasi kıvamı ve fırsatı, patinajın bitip, bir milletin hamle yapmak üzere uygun bir devrana girdiği müjdesini veriyor.

Dünyanın bilhassa kriz sonrasında içine girdiği 'yeni kader yürüyüşü' de Türkiye'nin önüne altın fırsatlar çıkartıyor. Türkiye, bu dönemde basit bir taklitçi olmaktan çıkıp, 'alternatif bir modernleşme ve kalkınma' tecrübesi sergileyecek ve dünyaya model hareketler gösterecektir. Bu bağlamda yeni dönemin minyatürünü ben tüm Anadolu'yu resmetmek üzere 'Kayseri modeli' olarak takdim etmek istiyorum. i.ozturk@zaman.com.tr

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

İşadamlarına Kayseri dersleri (2)

İbrahim Öztürk 2010.11.01

'Tarihin sonu geldi, yapacağınız en iyi şey, ABD kapitalizmini taklit etmektir.' diyen F. Fukuyama halt etti.

Milletlerin hamle yapmak adına yüzünü Batı'ya çevirmek zorunda kaldığı devran kapanıyor. Şimdi istikbali göklerde değil, köklerden inşa etmek üzere arayış başlıyor. Artık farklı modernleşme ve alternatif kalkınma modellerine dönülüyor. Tarihsel bagajı müsait olup, bunu evrensel insanlık tecrübeleriyle harmanlayabilenler model olacak. Ömrünü aşkın bir mefkureye adanmış, kendinden motorlu, vagon değil lokomotif olacak idealist bir gençliğin varlığı ise kırılma noktasını teşkil edecek.

Şükürler olsun ki; Anadolu'daki bu damarı artık elle tutuyor, gözle görüyoruz. Yazıyı yazmadan önce 'ne var, ne yok' diye 'Kayseri modeli' yazıp internette tarattım. Kayseri çoktan mercek altında. Kayseri bir 'insanlık kavşağı'. Eskilerin ifadesiyle, ister amudi, ister şakuli bakın, insanlık tecrübesi burada sizi bekliyor. Yapılan kazılardan anlaşılan, tarihteki ilk 'çek kullanımının' bu bölgede olduğu. Belli ki tüccarlık, girişimcilik buranın özünde var. Durum Bizans döneminde de, Selçuklu döneminde de aynı. Konya devletin, Kayseri ekonominin başkenti. Çinlilerin, her şeyi olduğu gibi Anadolu'nun 'Ahilik' sistemini de buradan gelip taklit ettiği ifade ediliyor.

Cumhuriyet dönemindeki nüfus mübadelelerine kadar, şehirde Ermeniler ticaret ve zanaatta önde gitmişler. Adlar değişse de çok kültürlülüğün başkenti olan bu coğrafyada ruh yerinde duruyor. Ne zengin doğal kaynakları, ne tarım alanları ne de Cumhuriyet'in 'zehirleyici' desteğine mazhar olmuş Kayseri. Varsa yoksa arkasını verdiği vakur Erciyes'i, bir de tarihin imbiğinden geçmiş 'insanı' var. Hiçbir şeyin dilencisi değil. 'Gölge etme, başka ihsan istemez' diyerek rızka inanmış, akla ve alın terine sığınmışlar.

Sonunda ilgi odağı olmuşlar. Gün geçmiyor ki teşekküllü bir yabancı heyet şehre uğramasın. Batılı akademisyenler 'Acaba bunlara İslami Kalvinistler diyebilir miyiz?' ya da 'Acaba Kayserilinin davranışlarını 'Protestan ahlakı' açıklayabilir mi?' diye 'aranyorlar'. Fili hortumundan tarif etmeye gerek yok. Bunlar işi kısmen açıklayabilir belki. Ancak Kayseri modeli kendine ait bütüncül bir paradigma sunuyor. Yerimiz yetmeyeceği için sadece görebildiğim alt başlıkları sıralayıp, detayını araştırmaları için genç akademisyenleri göreve çağırmış olayım.

Bir, iktisadi kalkınma bir 'hesap-kitap' işidir. Zamanın, mekânın, ömrün ve kaynakların kullanımında kılı kırk yarmayı gerektirir. Bunu yapamayan esnafın bu yüzden feleği şaşmış durumda. Kayseri'de gelenekten gelen bu kültür ve kabiliyeti, yeni nesil şimdi en iyi Batı üniversitelerinde yeniden harmanlıyor, sahada tatbik ediyor. Hesabın önemli bir bileşeni de tasarruf anlayışı. Yanlış anlayanları uyaralım; tasarruf cimrilik değil, işin hakkını vermektir. Hayır-hasenat, ortak kasadan değil, kendi kazancınızdan, cebinizden yapılır. Gerçek cimriler, beyne, insana, Ar-Ge'ye, kazancını bereketlendirecek sadaka ve zekata sırtını dönenlerdir. Hesabın başı, kurumsal yönetimdir. Böyle olursa işi 'güvenirim' diye bilmeyen eşe dosta verip batırmaz, ehline verip büyütür, yaşatırız.

İki, kalkınmanın dinamosu güven, itibar ve dayanışmanın kurumsallaşmasından başka bir şey değildir. Modern kalkınma belirsizlikleri azaltıp güven içinde risk bölüşme sanatı olarak gelişmiştir. Bu üç unsurun olmadığı

yerde ne risk almak, ne verimli rekabet etmek ne de ortaklıklara imza atarak küresel arenaya çıkmak mümkündür. Kayseri'de bu, 'ev oturmaları', yüz yüze, diz dize paylaşımlar sayesinde yapılıyor. Ayrıca modernitenin un ufak edip yalnızlaştırma tuzağına da böylece direnir, sırt sırta veriyorlar. Anlaşmazlıkları mahkeme kapılarında ve birbirlerini itip kakarak değil, 'mahalle ombudsmanlığı' ile çözüyorlar. Tıpkı Japonlar gibi! i.ozturk@zaman.com.tr

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

İşadamlarına Kayseri dersleri (3)

İbrahim Öztürk 2010.11.04

Kayseri modelinden dersler çıkartmaya devam ediyoruz. Birinci husus girişimciliğin iyi bir hesap-kitap işi olduğu, ikincisi ise güven-itibar ve dayanışmanın iş modellerinde kurumsallaşması gereğiyle ilgiliydi. Devam edelim.

Üç, arkasında kalıcı bir mefkure olmadıkça, ne büyük şirket olunur ne de bu işletme kalıcı. Birinci nesil kurar, ikincisi sefasını sürer, üçüncüsü de batırır. Etti sana maksimum elli senelik ömür. Bunu Kayserili, 'dinamik dindarlık' ile çözecek gibi.

Bu çağda zenginlik ve ulusal refah artışının yollarını arayıp bulmayanların Allah indinde mesul olacağını biliyorlar. Bu yüzden sermaye birikiminin gereğini de, biriktirip şükretmek zarureti de fark etmişler. Her şükürün edası kendi cinsinden olur: Parayı, esiri olmak için değil, fani bir hayatta, baki eserler vermek için, kısacası, bir 'medeniyet inşa etmek aşkına' kazanıyorlar. Masada artan yemeği garsona paket yaptıran işadamı, o sene yapılacak 'hayır-hasenat kalemini' itina ile işletmenin kayıtlarına giriyor.

Dört, Eminönü'nde işportacılığın kuralı 'aldatan kazanır' şeklinde olabilir. Ancak eski Kayseri çarşısında, yani gerçek bir piyasada esnaf iseniz, bilirsiniz ki müşteri sürekliliği esastır. Aslanın azındaki müşteriyi ancak güven, itimat, ürün zenginliği ve kalite geri getirir. İnsan da, onu çevreleyen tabiat da tam bir mükemmellik örneği sergiliyor. Hem Allah'ın kullarına düşen, hem bu kulların hak ettiği hizmet ve üründe mükemmellik esastır. İki günü birbirine denk olan büyük ziyandadır. Bu yolun sonu bizi sonsuz iyileşmeye, kaliteye ve markaya götürür. Bir kişinin Müslümanlığı, başımıza çokbilmiş kesilen konuşmalarından değil, yaptığı işten bellidir. İslam'ın bu çağda 'propaganda gibi tebliğ' değil, 'tebliğ gibi bir temsile' ihtiyacı var.

Beş, Kayserili her baktığı yerde 'tehdit' görmek yerine, bunların sunduğu fırsatlara da odaklanıyor. Müşterimiz, tedarikçimiz, rakiplerimiz vardır. Ancak hepsi bu kadar değil. Rakiplerimizin çoğu aslında işimizi büyütmemize yarayan 'paydaşımız'dır. İş süreçlerinin hangi aşamasında rekabet edeceğimize, hangi aşamasında ise onlarla işbirliği kuracağımıza birlikte karar vermeliyiz. Buna 'ortaklaşa rekabet' deniyor.

Mücevher, mahalle aralarında değil, Kapalıçarşı'da satılıyor. Bir araya gelerek sadece rekabet etmiyorlar, pazarı da büyütüyorlar. Türkiye'nin mobilya merkezi artık Kayseri. Hem rekabet ediyor hem de işbirliği yapıyorlar. Adeta bir 'mobilya kümelenmesi' ortaya çıkmış. Hem yarış, hem dayanışma. Çağdaş Ahilik böyle bir şey olsa gerek. Önder ve paylaşımcı girişimci olmayan şehir öksüzdür. Kayseri'nin Kayzer'inin, Boydaklar olduğunu tarih yazdı bile.

Altı, dünyada yok olmaya yüz tutan aile yapısının küllerinden inşa edileceği bir çağa giriyoruz. Çölleşip kuruyan, evini ve ebeveyn merhametini, fedakârlığını çoktan kaybeden insanı acaba bir daha evine döndürmek mümkün mü? Bizim laikçiler anlamadan-etmeden 'tükürürüm böyle erkek egemen, kadınsız kalkınmanın içine' diyorlar. Oysa kadın, 'kendi mutluluk anlayışı, tabiatı ve toplumsal iş bölümü gereğince' ev ile iş arasında

gerekli dengeyi kurmuş. Evdeki kadın boş durmadığı gibi insanlığın en muteber, en üretken işini yapıyor. Nesil yetiştiriyor, ocak tütürüyor.

İşsiz değil yani, GSYH'ye katkı yapıyor, üretiyor, pozitif dışsallığı en yüksek olacak insana yatırım yapıyor. Ne yani, laikçiler mutlu olsun diye ofislerde tacizlere, ayak kaydırmalara dayanan kariyer savaşlarına, kadınlığından bezdiren iş yorgunluklarına, kazandığı parayı vererek evine getirttiği bir yabancıya çocuk baktırmaya itiraz etme hakkı yok mudur? Yakında dünyada 'bizimki çocuk yapmıyor, taşıyıcı anne lazım' ilanları ya da 'damızlık baba' arayışları başlarsa şaşırmayın. Zaten bir kıyamet alameti olarak 'erkeğe çocuk doğurtmak' arayışı da başladı.

Sonuç, Kayseri modeli, yerelle evrenselin, akıl ile imanın, hesap ile infakın, rekabet ile dayanışmanın, modernite ile geleneğin, fani dürtüler ile ebedilik arayışının imtizaç ve harmanlanmasına dayanan terkinin adıdır.

i.ozturk@zaman.com.tr

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Türkiye, yetişmiş insanlarına sahip çıkmalı

İbrahim Öztürk 2010.11.08

Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı (UNDP), İnsanî Gelişme Endeksi (İGE) raporunu yayımladı.

Endekse göre, Türkiye, 169 ülke arasında 83. sırada yer alıyor. Kişi başı gelirden ise Türkiye dünyada tam 54. sırada. Rekabetçilik endeksindeki yerimiz ise 62. sıra. Verimlilik ve inovasyon göstergelerinde de Türkiye, OECD ülkelerinin dibine çakılmış durumda. Helal olsun bize!

Bunlar son yılların rakamları değil elbet. Birike birike geliyor. Tam tersine son yıllarda hepsinde olumlu yönde kıpırdama var. Verimlilik artış oranında Türkiye, son yıllarda Çin ile birlikte başa geçiyor, ancak yetmiyor. Yine de mevcut kriterlere göre Türkiye, İGE'de 'Yüksek İnsani Gelişim' gösteren ülkeler sınıfında yer alıyor. Nüfus ve coğrafi büyüklüğümüz ile övünüyoruz. 'Kelle sayısının' çokluğu sayesinde ekonomimiz dünyada 16. sırada.

Kısaca kemiyetin (sayısal büyüklüğün) olduğu her yerde bir şekilde biz de varız. Ancak keyfiyetin (niteliğin, kalitenin) olduğu yerde çok gerilerdeyiz. İGE endeksinde Türkiye'yi en kötü gösteren alanların başında son yıllardaki nefes nefese hamlelere rağmen hâlâ eğitim, sağlık hizmeti ve insanlar arasındaki eşitsizlik geliyor. Şimdi lütfen şu son iki cümleyi birleştirerek bir daha okuyun. Gelecekteki tehdidin nerede olduğunu açıkça göreceksiniz.

Öte yandan Türkiye'ye belli oranda tersine beyin göçü de başlamış gibi. Bir yandan Avrupa ve ABD'de iş imkânlarının azalması ve ırkçılık eğilimlerinin baş göstermesi, öte yandan Türkiye'nin nitelikli insanlar için artan iş cazibesi sayesinde bu hareketlilik devam edecek gibi. Ancak baba ocağına dönen bu insanlara sahip çıkacak bir birim, bir sıcak kamusal ortamın inşa edilmesi, gelenleri eş dost üzerinden yer-yurt, iş-aş aramaktan kurtaracak bir mekanizmanın tesis edilmesi gerekiyor. Yoksa, 'geldik, gördük, döndük' türünden acı hayal kırıklıklarının yaşanması işten bile değil.

Ancak en çok da suçu, gitmeyip hasbelkader buralarda kalmak olan yetişmiş bir avuç evladımıza kıymmamalıyız. Lafı İstanbul Ticaret Odası (İTO) Başkanı Dr. Murat Yalçıntaş'a getireceğim. İçim yanıyor, aile dostum, arkadaşım. Boğaziçi Üniversitesi'ni bitirmiş, yurtdışında eğitime devam etmiş, dört lisan konuşan, iyi bir hatip. MÜSİAD ve AK Parti'nin kuruluşunda yer alan bir kişi. Kariyerinin daha başında. Türkiye şartlarına göre varlıklı bir insan. En önemlisi vatanseverliği, milliyetçiliği, devlete bağlılığı, mazbut yaşamı ile görmüş geçirmiş bir

aileye mensup. Baba Yalçıntaş Hoca'nın, devletin işleri için 'bunu ancak sen çözersin' diye yurtdışına gönderildiği görevleri hatırlıyorum.

Şimdi bütün bunları bir araya koyarsak, herhalde böyle bir kişinin en son tevessül edeceği husus rüşvet almak ya da vermek olabilir. Olsa olsa milletin malının peşkeş çekilmesine karşı sergilediği direnç, onu birtakım hasmane tutumların hedefi haline getirmiş.

Süreç yargıda ve ben de hukukçu değilim. Dolayısı ile bu süreçle ilgili yazmak benim işim değil. Ancak soruşturma açılınca gezisini yarıda kesip gelen bir kişi. Dünyanın en büyük odalarından birinin başkanı. Dahası Akdeniz Ticaret ve Sanayi Odaları Birliği'nin de başkanı. Yaptığı başarılı çalışmalardan ötürü Fransa'da Cumhurbaşkanı Sarkozy'den 'Legion D'honneur' yani Şövalye Nişanı alan bir kişi. İş dünyası, infial halinde ayakta ancak o, içerde.

Gazetelere yansıyanlara bakıyorum, en yeni 'delil' iki sene öncesine ait deniliyor. Ayrıca Yalçıntaş, 'Yanlış birtakım işlerin kokusu burnuma geliyor, lütfen takip edin.' diye gerekli yerleri de uyarmış. Buna rağmen 'rüşveti görüntüledik' diyenlere, 'peki neden suçüstü yapıp delillerle yakalamadınız' diye sorulduğunda, karşımıza iki senelik suskunluk çıkıyor.

Bu arada eğer varsa, rüşvet alan bazılarının da dışarıda olduğu söyleniyor. Ergenekon'da silahları dağa bayıra kaçıranlar, destek verenler, bir gün hapis yatmadan evlerinde, hastanelerde olunca insan üzüylüyor.

Tamam, 'filler tepişir, çimler ezilir'. Bunu biliyoruz. Ancak ey büyüklerimiz; bu kadar nadide vatan evlatlarını yetiştirmek de kolay olmuyor. i.ozturk@zaman.com.tr

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Kadınsız ve mesleksiz zenginlik olur mu?

İbrahim Öztürk 2010.11.11

Geçenlerde cep telefonumu tamir ettirmek için bir 'dükkana' girdim. 'Tamirciniz sertifikalı mı?' diye yetkinliğini sordum. Şaşırarak yüzüme baktılar. 'Bizimki alaylı, ancak sertifikalı olanların tümünü de o eğitiyor' dediler. Böylece Türkiye'de uzmanlaşmış insan eksikliğinin hangi safhada olduğu ortaya çıktı.

Neyse ki, bu konuda Çalışma Bakanlığı önemli bir süreci başlatmış durumda. Çalışma Bakanı Prof. Dr. Ömer Dinçer Hoca'yı zaten herkes iyi bir proje adamı olarak tanıyor. Proje adamlığı Türkiye için kritik bir meseledir. Projeci değilseniz malzeme kenarda durur, siz helva yapıp yiyemez, varlık içinde yokluk çekersiniz. İstanbul Üniversitesi'nden müşavir yardımcısı olarak Çalışma Bakanlığı'na geçen Doç. Dr. Halis Yunus Ersöz'un işsizliğin çözümünü hayatının meselesi haline getirdiğinin farkındayım. Antalya'da bu konuda yapılan uzun ve meşakkatli arama konferansına (ben katılma fırsatı bulamasam da) ilgili bütün paydaşlar çağrıldı ve sonunda Türkiye'nin ilk Ulusal İstihdam Strateji Belgesi ham haliyle elimize ulaştı. Şimdi esas mesele Türkiye'nin iyi bir başlangıç yaparak yola revan olmasıdır.

Geçenlerde Halis Yunus Hoca, Çalışma Bakanlığı-TOBB-Milli Eğitim Bakanlığı işbirliği ile hayata geçirmeye çalıştığı Uzmanlaşmış Meslek Edindirme Merkezi (UMEM) Projesi'yle ilgili bir taslağı gönderip görüş ve değerlendirme istemiş. Yaklaşık 120 milyon lira ve üç yıllık (2010-2012) projede tam bir milyon insan teknik yeterlilik gösterecek bir eğitim sürecinden geçirilecek. Meslek sahibi kılınan bu kişiler ilgili meslek odalarında staj yaptırılacak ve sonunda yüzde 90'ı istihdam edilecek.

Peki, hangi alanlarda eğitim verilecek? Bakım onarım, endüstriyel makine kalıpcılık, CNC tezgahları kullanımı, tekne model tasarımı, asansör bakım onarımı, beton örme demirciliği ve kalıpcılık, bilgisayar destekli pano tasarımı ve pano montaj operatörlüğü, çelik konstrüksiyon, klima sistemleri montaj bakım ve onarımcısı, gemi blok montaj, gemi boru işçiliği, gemi yapım teknikleri, elektrik ark boru kaynakçılığı, gaz altı kaynakçılık, elektro-mekanik taşıyıcılar, inşaat demirciliği, kalıpcılığı, teknolojisi, iş makineleri bakım onarımı, mobilya imalat, montaj, döşeme, otomotiv mekanikerliği, PVC doğrama imalatı ve montajcılığı, sac metal kalıp tasarımı, temel biyomedikal cihaz teknolojileri, vinç operatörü, elektrik pano tasarım ve montajı, elektrik tesisatçılığı, metal kalıpcılığı, metal yüzey işleme gibi sanayi sektörüne yönelik alanlar. Projeyi İşkur yürütecek ve bu eğitim çeşitli şehirlerde verilecek.

Açık söyleyeyim gerçekten heyecan verici bir gayret. Projenin birçok önemli çıktısı olacak. Bir kere bu konunun paydaşı olduğu halde bir köşede atıl kalan bir potansiyel ve diğer paydaşlar aktif olarak işin içine sokulacak. Proje yönetim biçimi ile mesleki ve teknik öğretime işverenlerin katılımını sağlayan bir pilot çalışma başlatılmış olacak. Odalar yoluyla işverenlerin yerel düzeyde işgücü piyasası ihtiyaçlarının belirlenmesi ve meslek edindirme hizmetlerinin yürütümüne katılımı sağlanmış olacak. İl istihdam ve mesleki eğitim kurulları etkin hale getirilecek. Örgün eğitim ve işgücü yetiştirme kurslarının eğitim kalitesi artırılmış olacak. İşsizliğin önlenmesine yönelik politikaların saptanması ve uygulanmasına özel sektörün doğrudan katılımı sağlanacak. Artık tribünde oturup ahkam kesmek yok, herkes elini taşın altına sokacak. Sanayici hangi alanda, hangi nitelikte eleman istiyorsa bu üretilecek. Diplomalı işsizlerin önüne geçmek ancak böyle olacak.

Yalnız bir uyarı yapalım. Bu eğitimlerin içine elden geldiği kadar bayanlar da katılmalı. Türkiye'de kadını üretken hale getirmeden işsizliği çözmek ve zenginleşmek imkansız. Dün Koza İş ve Kadın Derneği'nin çok eğitilmiş ve entelektüel girişimci bayanları ile buluştuğumuz eğitim toplantısında gördüm ki, kadınların algılamaları, farkındalık sahibi olmaları, adanmışlık ve konsantrasyonları çok yüksek. Zaten kadını eğitemez iken, bir avuç eğitilmiş eve geri gönderip kendi bindiğimiz dalı kesmenin alemi yok.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Seul'de ne oldu?

İbrahim Öztürk 2010.11.15

'G20' adlı UFO topluluğu geçen hafta sonu bir kez daha Güney Kore'nin başkenti Seul'de bir araya geldi.

UFO, 'tanımlanamayan uçan varlıklar' olarak tanımlanıyor. Cin midir, in midir, belli değil!

G20 de öyle. Dünya ekonomisinden ve küresel ticaretten aldığı pay itibarıyla 'temsil kabiliyeti' olsa da, topluluğa alınma(ma) kriteri diye bir şey olmadığından ciddi bir meşruiyet sorunu var. Yani varlığı kendinden menkul bir oluşum. Bu yüzden 'verdiği sözde durmayan ne olsun' diye kendi aralarında söylenseler de, kararların bağlayıcılığı yok. Böyle olunca da attıkları imzaların mürekkebi kurumadan, eylemle söylem arasında büyük uçurumlar ortaya çıkmakta.

Dahası, yazının başlığına da taşıdığım gibi, hızla 'G20' ifadesinden 'bizler aslında G-kaçız?' noktasına gelindi. ABD ve Çin ayrışması bariz. Bir de gelişmekte olan ülkeler ile fakir ülkelerin durdukları yer var.

ABD, BM'de, Dünya Ticaret Örgütü'nde (DTÖ) olduğu gibi burada da kendisini 'standart' olarak kabul ettirmeye, 'ABD'ye bakın, soldan hizaya girin' demeye getiriyor. Çin, serbest dünya ticaretinin nimetlerinden faydalanırken, içeride küresel üretimin ve ticaretin dokusunu kökten bozacak vahşi bir kapitalizmi uyguluyor. Bize de 'kim bilir bu hepiniz için daha hayırlıdır' demeye getiriyor.

Binbir yüzlü sermaye için ucuz üretim, yüksek kâr söz konusu olunca akan sular duruyor. Demokrasi ve insan hakları konusunda sözde savundukları her türlü haksızlığı yalayıp yutuyorlar.

Peki 'krizde ikinci dalgaya doğru gidilen bir ortamda' bu Seul deklarasyonundan neler bekleyebiliriz? Liderler bir itiraf, bir de tespit ile başlıyorlar. Diyorlar ki; '2008'de neslimizin gördüğü en vahim kriz ortamında bir araya gelip emsalsiz bir işbirliği örneği sergiledik. Bir daha böyle bir krizin tekrarlanmaması için de 'gereğinin' yapılacağına dair sözleştik. Nitekim bugün itibarıyla krizin üstesinden gelmek adına büyük bir mesafe kat ettik. Lakin, kriz sonrasındaki büyüme ve kırılanlıklar her yerde aynı değil. Bu nedenle küresel planda daha dengeli bir büyüme sürecine girmeden, krizin tümüyle geride kaldığı söylenemez. Dahası, bu dengesizlikler nedeniyle küresel işbirliğinin yerini, bireysel çözümlere ve korumacılık arayışlarına bırakabilir. Ki bu, en kötü seçenektir.'

Deklarasyonun merkezine bu tespite yönelik öneriler konulmaya çalışıldı. Siz 'dengesiz dünya ekonomisi' deyince eminim Afrika ve Asya'daki fakir, yersiz, yurtsuz, aç insanları anlarsınız. Oysa bizim Başbakan gibilerin de bastırmasıyla kerhen onlardan da laf edildi. Ancak verilen mesaj çok açık. 'Biz kurtulmadıkça dünyaya rahat yok' diye kendini lanse ediyorlar.

Örneğin bir 'çok taraflı değerlendirmeden' bahsediliyor. Böylece 'dünyadaki dengesizlikleri tespit ve tayin edip, bunu ölçmek için gerekli değişkenleri tanımlayıp, ülkeler, bölgeler ve dünya çapında öneri ve uyarılarda bulunmak üzere' harekete geçilmesi isteniyor. Bu bağlamda mali, parasal, finansal sektör, yapısal durumlar, döviz kurları gibi unsurların dikkatle takip edilmesinden, hatta ülkelerin vereceği cari açık ve fazla konusunda bir kriter tayin etmekten de bahsediliyor. Konunun takibi 2011'deki Fransa başkanlığına bırakılırken, yürütme de IMF başta olmak üzere ilgili küresel kuruluşlara tevdi ediliyor.

Çevre, küresel iklim dengesizlikleri, fakir ülkelerin durumu, bu krize neden olan kapitalizmin mimarisindeki büyük sakatlıklardan, evet hepsinden birkaç cümle ile bahsediliyor. Ancak metinde 'şık' dursun, dolu gözüksün diye. Esas mesaj şu: Siz yapmayın ancak bizim büyümemiz ve işsizliği azaltmamız lazım. Büyürken cari açığı düşürmemiz, yeni pazarlara girmemiz lazım. Bu yüzden ABD'nin yaptıklarını tolere edin. Bu, tipik bir 'imamın dediğini yapın, yaptığını yapmayın' tavsiyesi.

İşin özüne daha gelinemedi. Krizin bedeli olarak dünyada bir 'zayıf hükümetler' ve 'istikrarsız yönetimler' ortamına girdik. Böyle bir dünyadan kalıcı çözümler beklenemez. Sermaye yine ipleri eline alacak. Aşırı kısa vadeci bir yaklaşım yani, günü kurtarmak üzere 'dediğim dedik, çaldığım düdük' havası devam edecek. Gittiği yere kadar. i.ozturk@zaman.com.tr

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Nash dengesi değil, Pareto çözümü!

İbrahim Öztürk 2010.11.18

Bu köşeyi okuyanlar, kendimi ve konuları ifade etmek üzere iktisadın teknik modellerine pek başvurmadığımı biliyorlar.

Bu köşeyi okuyanlar, kendimi ve konuları ifade etmek üzere iktisadın teknik modellerine pek başvurmadığımı biliyorlar. Belli ölçülerde zaruri olsa da, benimsediği tüme varımcı bilimsel metot gereği, modern ekonominin, aşırı indirgemeci bir mantıkla karmaşık gerçeği basitleştirip karikatürize etmesi tehlikelerle dolu bir süreç.

Hele işin entelektüel olarak arka sokaklarına sarkamayan, yani iktisadın 'hal' dilini (hermeneutik) kavramayan yeni nesil iktisatçıların bu dehlizde tümüyle kaybolduğu, kullandığı modellerin varsayım ve kısıtlamalarının

altında kalarak, bulduğunu zannettiği sonuçları bile yorumlamaktan aciz kaldığına sıkça şahit oluyorum. Nitekim 'veri ve model saplantısının' küresel krize giden yolda ne kadar etkili olduğu artık kabul ediliyor. Sırf anlaşılır olma ve genelleme yapabilme adına bir çok parametre 'sabit' varsayıp, bazıları 'dışsal veri' olarak alındığında, modelin sunduğu sonuçlar ile ancak körün fili hortumundan tarif etmesi gibi bir şey oluyor.

Seul'deki G-20 zirvesinden, küresel krize bireysel ve bencil çözümlerle karşı konulmaya devam edileceği anlaşıyor. Yani, ulus devletler, Pareto-vari çözüm yerine, daha geri olan Nash-vari stratejiye kayıyorlar. Pareto yaklaşımı, hem üretim, hem de bölüşümde iktisadi etkinliği açıklamak için kullanılıyor. Basitçe, iktisadi mübadele sürecinde ortaya çıkan en etkin kontrat; 'tarafardan birinin durumunu daha kötüleştirmeden, diğerinin durumunun daha fazla iyileştirilemediği' noktadır. Taraflar için en ideal olan bu noktanın dışındaki her bölge birinin lehine, diğerinin aleyhine olup, etkin ve sürdürülebilir değildir. Öyleyse daha etkin bir sonuç almak üzere atılacak adımlar var demektir.

Nash dengesi ise çatışan çıkarlar ortamında geliştirilecek stratejileri ortaya koymaktadır. Adına oyun teorisi denen bu alanda çok fazla testler yapılarak, bir ucunda kazan-kazan yönündeki ortaklaşa çözümün, diğer ucunda ise 'kaybet-kaybet' şeklindeki en kötü seçeneğin yer aldığı ihtimaller dünyasında oyuncuların nasıl davranacağı tahmin ediliyor.

Hapse tıkılan iki zanlı üzerinde yapılan testler, bunlardan en bilinenidir. İçinde itiraf ve inkar şeklinde iki seçenek olduğuna göre, iki kişiden dört muhtemel sonuç sadır olacak. En düşük (bিরer yıllık) ceza için ikisi de inkar etmeli. Biri itiraf, diğeri inkar ederse, itirafçı eve döner, diğeri çürür (20 sene). İkisinin de itirafı durumunda makul ancak inkardan çok daha yüksek (8 sene) ceza yerler.

Diğerinin ne yapacağını bilememek sizi yer bitirir. O halde ne yaparsınız? Bir kere birinin inkar etmesi durumunda diğeri itiraf ettiğinde eve dönüşüyor. Yok eğer diğeri itiraf ederse, bu sefer sana düşen yine itiraf edip hapiste çürümekten kurtulmak. 8 yılda kal. Ahlaki boyutu bir yana, diğerinin ne yapacağından emin olunmadığı sürece, ikisi için de dominant strateji 'itirafıdır.' Sonunda çıkar çatışması işbirliğiyle ortak çıkara dönüştürülemediği için, hiç biri en iyi ödülü alamamış, sadece en ağır cezadan kaçabilmiş, yani itiraf ederek suçun gerektirdiği cezayı almışlardır. İşte bahsettiğimiz Nash dengesi budur. Ve açıktır ki asla en ideali değildir. Yani, 'Pareto optimal' değildir.

Tek perdelik oyunda genellikle Nash dengesi ortaya çıkarken, tekrarlanan oyunlarda insanlar tecrübelerden öğrenip işbirliğine ve Pareto dengesine gidebilirler. Yine de kişiler açısından en ideal olabilecek Pareto çözümü, zorunlu olarak toplumsal açıdan da en ideali anlamına gelmiyor. Piyasalardaki oligopolcü ve tekelci davranışlar, tüketicinin aleyhine oluşturulan ve aslında yasak olan bu işbirliği sayesinde ortaya çıkar. Ancak yine de aç gözlülük nedeniyle işbirliğinin altını oyan 'acaba şu an diğeri ne yapıyor' kuşkusu ortaklığın altını oymaya devam eder.

Küresel krizde Pareto optimal çözüm varken, Nash dengesi yönündeki adımlar dikkat çekiyor. Keçiği yardan uçuran bir tutam otmuş. Kısa vadeli çıkarlar için insanoğlunun bindiği dalı kesmesi ne ilk, ne de son örnek. İnsan, imtihanında aslında kendi ektiğini biçiyor ancak suçu da dağa bayıra atıyor.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Türkiye modeli şekillenirken...

İbrahim Öztürk 2010.11.22

Birçok veri, ortaya çıkmakta olan yeni bir 'Türkiye modeline' güçlü karineler teşkil ediyor.

Türkiye'de gündemde tutulan 'korkular' daha çok bunun mahiyetini kavrayamayanlara ait. Bunu anlatıp paylaşmak da bizim görevimiz. Bu modelin mahiyetini takip etmemiz gereken alanların başında ekonomi geliyor.

Önce uygun bir soruyla başlayalım: Küreselleşmenin azman bir değirmen gibi bütün farklılıkları öğütüp un ufak ettiği, bireylerin zevk ve tercihlerini yeknesaklaştırdığı bir devranda Türkiye'nin bu dünyaya 'yakınsamaktan', yani 'aynileşmekten' ya da hareket halindeki katarın son vagonuna atlamaktan başka çıkar yolu var mıdır? Diğer bir ifadeyle, Türkiye'nin geleceğini daha aydınlık kılacak türden ortaya bir fark koyması mümkün mü?

Cevabı irdelemeye geçmeden bir de uyarı yapalım: Bu soruya cevap ararken 'globalleşme varsa, buna karşı da güçlenmekte olan glokalleşme (yerelleşme eğilimleri) vardır' gibi yüzeysel açılımlardan kaçınmak lazım. Zira bu tür açılımların bizi vardığı yer; 'ABD'nin hamburgeri varsa, Japon'un suşisi, Türk'ün de döner kebabı ve simiti vardır' gibi basitleştirmelerdir. Olaya insan davranışlarına da yön verecek bir medeniyet öğretisi zaviyesinden yaklaşılmadığı sürece, akıntıya kapılmaya devam edeceğiz demektir.

Benim hipotezimi kısaca özetleyeyim: Türkiye hem kendi geleceğini şekillendirmek üzere bir farkı ortaya koymaya muktedir hem de bu doğrultuda dünyaya örnekler sunabilecek bir müktesebata sahiptir. Bu doğrultuda Türkiye bir yandan 'benzeşerek', bir yandan da 'ayrışarak' kendine ait bir kıvam ya da terkihi ortaya kayacak minyatür hareketlere girişmiştir. Bu noktayı daha sonra açacağım. Türkiye benzeşerek aynı dili konuşmak üzere insanlığın ortak tecrübeleri yönünde değişirken, ayrışarak da hızla oksijen çadırına düşen çağdaş medeniyetin sıkışıp kaldığı kritik noktalarda 'kurtuluş adacıları' sunma eğilimindedir. Şimdi konuyu bu mecrada deşmeye başlayabiliriz.

İktisadi faaliyet, bir vakumda değil, insanlar tarafından, belli kurallar ve kurumlar ortamında icra edilir. Kurum-kural-aktör üçlüsü arasında ortaya çıkan bu yapıya biz kısaca toplum, toplumun yapıp ettiklerine de kültür diyoruz. İnsanlar ya da topluluklar bir yandan kültürü oluştururken, diğer yandan da aslında kültür tarafından şekillendirilir. Bu yüzden ideolojisi ne olursa olsun aslında bireyler belli oranda içinde doğduğu kültürün çocuğudur. Evi terk eden çocuk ile kültüründen kaçan aydının dramı benzerdir. Biri köprü altlarına, diğeri de Frenk mukallitliğine sığınmıştır. İkisinin kaderi de bir çeşit berduşluktur.

Toplumlarla kültürler arasında canlı, dinamik ve sinerjik bir ilişki var. Bu karmaşık ilişkinin tabii seyrü süluku içerisinde geliştirilmesi, yönlendirilmesi kısaca tekamülü mümkündür. Ancak sözde kalkınma, değişim, modernleşme, Batılılaşma -ya da adı her neyse- adına bedenle-ruh arasındakine benzeyen bu göbek bağının kesilip atılması gibi radikal ve dışsal şokların sonuç vermesi, toplumu daha ileri noktalara taşıması imkânsızdır. Dahası burada ortaya çıkacak travma, telafisi zor kırılmalara neden olmaktadır. Toplumlar evrimleşir, tekamül eder ancak 'zıplamaz'. Bu yüzden en gerici hareketler, aslında 'devrimlerdir.'

Konuyu burada iktisat, kalkınma, kültür bağlamına taşıyalım. İktisat politikaları öğrenilebilir. Yeni kurumlar dışarıdan alınarak ihdas edilebilir. Ancak kültürü ithal etmeye kalkışmak toplu intihardır. Benzinli arabada dizel, kutuplar için yapılan araçlarda normal lastik ne ise bu da aynı kapiya çıkar. Buzdağının dibinde kültür ve zihniyet vardır. Ne getirirseniz getirin, bu altyapı ile doku uyumu sağlanmadığı sürece işe yaramayacaktır.

Türkiye'nin şekillenmekte olan ekonomi modelinin köklerinde tek başına insanın 'dürtüleri' değil, dürtülere de hükmedecek olan kültür ve medeniyet değerleri de belirginleşmeye başlamıştır. Buradan devam edeceğim.

NOT: 'Nash dengesi değil, Pareto çözümü' başlıklı son yazımda birkaç kritik terim sehven karışmıştır. Düzeltmiş hali internet sayfasındadır. Okurlardan özür dilerim. i.ozturk@zaman.com.tr

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Yeni insan tipini selamlıyorum

İbrahim Öztürk 2010.11.25

G-20'de atılan imzalar daha kurumadan herkesin burnu uzadı, Pinokyo oldular. Zayıf hükümetler ve materyalist aymazlık nedeniyle sağlam bir karar beklemediğimi ve artık piyasalara korkunun hakim olacağını, davulu devletler taşırken, tokmağın finans piyasalarının eline geçeceğini öngörmüştük. Aynen öyle oluyor.

Nitekim korku dağları sarınca, yeni bir kartopu İrlanda'dan yuvarlanmaya başladı. Portekiz ve hele hele İspanya da devreye girerse, ver elini İngiltere. Bunu gören bizim hükümet ise uzun süredir elindeki bütün kozları kullanarak Türkiye'yi tahkim etmeye çalışıyor. Ancak yine de bu yazının konusu 'her ne pahasına olursa olsun bu krizi de öteleyelim, gerisi Allah kerim' şeklinde kısa vadeci bir yaklaşıma dayanmıyor.

Belki bu krizi de bir şekilde geride bırakacağız. Ancak bu 'bir teşehhüt miktarı' kadar bir rahatlama olacak. Zira kökler çürümüş ve yeni bir ihya hareketi gerekiyor. Bunun batıdan gelmeyeceği kesin. Nereden geleceği ise belli değil. Ancak benim tezim, elbirliği ile Türkiye bu konuda örnek modeller sergileyebilir ve böyle bir süreç de başladı.

'Azami hazların' yerini, 'sürdürülebilir mutluluk, gerçek bir tatmin' arayışı alacak. Ekmek kadar özgürlük, ancak siyasi özgürlük kadar da ruh özgürlüğü, kalp dinginliğinin aranacağı günlere doğru gideceğiz. Yeni medeniyeti kuracak olan 'yeni birey', yaşama zevkinin önüne yaşatma aşkını koyarak gerçek tatmini bulacaktır.

Ne kadar değerli fikirleriniz olursa olsun, o fikirleri benimseyip hayatına mal edecek bir topluluk olmadıkça, boşa kürek çekmişiz demektir. Ömrünü bitirdiği halde sözüne itibar edilmeyen peygamberler de gelmiştir. Ancak ülkemizde bir büyük insan inşa hareketinin artık meyveye durduğunu görmekteyiz.

Birkaç örnek vereyim. Bu bayram Zaman gazetesini dikkatlice okuduysanız zaten sayfalar dolusu örnekleri de görmüşünüzdür. Türkiye'de yeni bir zengin, yeni bir işadamları tipi doğuyor. Sürekli kötü örnekleri, sonradan görmüş birtakım tatminsiz ve şımarık muhafazakarların şehrin göbeğindeki 'cip safarilerini', Hayrettin Karaman Hoca'nın ifadesiyle 'örtülü çıplaklıkları' ön plana taşımanın anlamı yok.

Kazanıp biriktiren işadamları bunun şükrünün nasıl eda edileceğinin farkında. Kazandıklarında toplumun hakkının olduğunu teslim eden, toplumun hak ettiği desteğin sadece malla değil, aynı zamanda bedenle de yapılması gerektiğini bilen, kısaca 'toplumsal sosyal sorumluluk' anlayışını yeni zirvelere taşıyan on binlerce 'yeni işadamları tipi' evini terk edip, bayramı gerek yurtiçinde ve gerekse yurtdışında mahrumiyet altında geçirdiler. Din, ırk, renk ayrımı gözetmeden kazançlarını paylaşırken de iki gözü iki çeşme ağlıyorlardı. Tüketerek tükenmek, nefislerini azdırmak, egolarını cilalamak yerine, bu Anadolu gibi yüce ruhlu insanlar yaşatarak, paylaşarak, adanarak, vefa göstererek ruhlarını besliyorlar.

Sezai Karakoç, kapitalizmi eleştirirken, 'O dünyada kimse bir mala satıcısı fukaradır diye piyasa değerinden daha çok para vermeyi düşünmediği gibi, yine o dünyada kimse müşteri fukaradır diye de o malı piyasa değerinin altında satmaz.' diyor. Yeni insan tipinin farkı burada ortaya çıkacak. Evimize gelen yardımcı ablamız, 'Ömrümde ilk defa birileri ben teklif etmeden hem gündeliğime zam yaptı hem de bunu piyasanın üzerinde verdi.' diyerek bu duruma işaret ediyor. Bu krizde, 'Yoksul sabır ve tasarrufla direnirken, varlıklı kişiler de bol sadaka, zekat ve hatta bol alışverişle krize tepki vermelidir.' derken yine olaya 'bizce' öneri getiriyorduk.

Hazır 24 Kasım Öğretmenler Günü iken onları da saygı ile analım. Nihayet Türkiye yeni bir öğretmen tipini de inşa etti. Gencecik delikanlılar hayatlarının merkezine ötelere ait değerleri koyup, adeta kendilerine ait dünyevi hayallerin gemisini batırıp, yaşama zevkinin yerine, yaşatma aşkını koyarak bir ömrü böyle yapılandırıyorlar.

Evet, piyasa, rekabet, liyakat, verimlilik kavramları hayatın gerçekleri ve gerekleridir. Ancak bunların arkasındaki toplumsal ve ahlaki felsefeyi yerli yerine oturtamaz isek, bunlar tam bir baş belası olarak, bir bumerang etkisiyle döner ve bizi vurur. Şimdi dünyada yaşanan tam da budur. Ve bu çağdaş kavramlara ahlaki bir elbise giydirmenin zamanı geçiyor. i.ozturk@zaman.com.tr

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

İşadamına 'kriz sonrası' mesajları (1)

İbrahim Öztürk 2010.12.02

Krizde çok farklı konuları konuşmuştuk. Dikkatli okurlarımız, krizin tam da ortasında verdiğimiz şu iki köklü mesajı hatırlayacaklardır: 'Sakin bir kenarda oturup bekleyelim, gerekirse bir miktar da işçi çıkartalım, kriz bitince her şey eskisi gibi olacak nasıl olsa' demeyin. Kriz bize 'düne ait ne varsa geçmişte kaldı cancağızım, şimdi yeni şeyler söylemek lazım.' diyor.

Evet, krizden önceki dünya ile sonraki birbirine sadece 'benzeyecek', aynısı olmayacak. İşletmeciliğin kitabını yazanlar başka, yapanlar başka. Belki işin 'laf ebeliğini' bizim gibi akademisyenler yapıyor. Ancak, kuralı koyan, yeni devranın farkına varıp, buna göre pozisyon alan girişimcilerdir.

Kriz bitince müşteriler geriye dönecek, ancak eğer gereğini yapmazsan sana değil, başkalarına gidecek! Bir örnek verelim. Krizdeki vergi indirimi ve kampanyaların da motivasyonu ile ben de 'orta sınıf' bir binek araç aldım. Hem araçta son derece yeni teknoloji ve inovasyon ürünleri kullanılmıştı, hem de buna rağmen önerilen fiyat kriz öncesinden bir hayli uygundu.

Bu cümlede en az iki adet 'rekabet' dersi gizli. Birincisi zor bir dünyada müşteri madem aslanın ağzından midesine inmiş, onu oradan çıkartacak yüksek kaliteyi ve ürün çeşitliliğini başarmalısın. İki, üzgünüm, böyle yaptığın için çok da pahalıya satamazsın. Teknolojik gelişmeleri müşteriye 'çakmak' için değil, maliyetleri düşürüp, fiyat indirip rekabette öne geçmek için kullanmalısın. Dün öyle değildi, bir şeyi bulan, icat eden üstüne yatar, yıllarca sefasını sürerdi. Şimdi ise tabir yerinde ise sabah senin bulduğunu akşama doğru da başkaları devreye sokmaktadır. Yani buluşunu hemen sömürü aracı olarak kullanma.

Ancak daha bitmedi. Yeni modelleri merak ettiğimden bu sene İstanbul'daki otomobil fuarına gittim. Baktım sadece bir sene sonra aynı aracın 'yeni kasası' çıkmış. Kerata çok daha güzel, albenili. İçinde başka hangi unsurlar değişmiş bakmadım. Ancak bu sene yeni kasanın fiyatının, geçen sene benim aldığım fiyatın da altında olduğunu gördüm. Hal böyle olunca daha bir senelik olmasına rağmen benim aracım ile yenisinin arasındaki ikinci el farkı tam 20 bin lira olmuş. En muhteşem ürün bile aslında o gün eskimiş sayılır. Atalete ve rehavete düştüğün an, yarın geriden takip edersin. Bu yüzden iyi bir girişimci, başarısını dahi kontrollü bir şekilde 'tasfiye' ederek yenisine geçen kişidir. İşte 'düne ait ne varsa geride kaldı' derken tam da bu durumu kastediyorum. Dünkü müşteri, dünkü mala gelmez.

Acaba bizim girişimci bu yeni dünyanın neresinde yer alıyor? Bu ürünleri geliştirenler, internete girdiğiniz zaman 'Müşteri temsilcimiz sizi arasın mı?' diye soruyor. Sizi gelip alalım, keyifli bir sürüş denemesi yapınız diye eve kadar da geliyor. Daha dün Sanayi Bakanı açıkladı, bizde KOBİ'lerin tam yarısının daha internet sitesi yok. Bir de var olduğunu zannedenler var ki, kendi dahi kimsenin bir fayda elde etmesi mümkün değil. Hem kullanıcı dostu değil hem güncellenmiş değil vs.

Bir sonraki yazının konusunu ele vereyim o zaman: İşadamlarının beslendiği yer, hayatın, rakiplerin ve değişen ihtiyaçların dayatmalarını çözüp, insanı mutlu etmektir.

İşadamına kriz sonrası mesajlar (2)

İbrahim Öztürk 2010.12.06

Bir önceki yazıyı 'rekabet ve büyümek için hayatın, rakiplerin ve değişen ihtiyaçların dayatmalarını çözüp, insanı mutlu et' diyerek bitirmiştim. Buradan devam edelim.

Rekabette zorlananlar genel olarak rakiplerin büyüklüğü, arkalarındaki banka destekleri, kontrol altında tuttıkları değer zinciri vs. gibi gerçekten büyük engellerden sıkça şikâyet ederler. Kesinlikle haklıdırlar da. Ancak madem 'ya bu deveyi güdeceğiz ya da bu diyardan gideceğiz' acaba yapılacak neler vardır, diye de nitelikli olarak odaklanmak gerekiyor.

Şirketler hem kârlılık içinde büyümek hem de bu büyümeyi sürdürülebilir kılmak üzere süreci iyi idare etmek zorunda. Yoksa sağlıklı büyüme çöküşe davetiye çıkarır.

Başlıca büyüme stratejileri var. Örneğin değer oluşturarak, şirket satın alma ve birleşmeler yoluyla, ürün geliştirerek ve çeşitlendirerek ve nihayet piyasadaki dayatmaları bulup ortaya çıkartarak büyümek bunlardan başta gelenler. Hepsi lazım. Hiçbiri diğerinin alternatifi değil. Ancak bu yazının konusu da dayatmaları çözerek büyümek.

Çağımızda büyüklük önemli ancak her şey değil. Günümüzde devasa bir değer zinciri var ve bu zincirde kendimize boşluk bulmak üzere gerekli olan kritik unsurlar bilgi, hız ve organizasyon kapasitesidir. Eğer mevcut dayatmaları hızlı algılar, bilgi ve strateji ile tepki verirsek, birçok dezavantajı fırsata çevirmek mümkün.

Dayatmalardan kastım şudur: Hepimiz şirketlerin sağladığı hizmetlerin yetersiz birçok kısmını fark ederiz. Müşterilerin adeta esnaftan dayak yediği bu ülkede birçokları geçmişte bunu sineye çekmişti. O devir kapandı. Müşteri kraldır! 'Veli nimet' derdik ya!

İşte bizim hedefimiz, iradesi dışında mağdur edilen ve bu eksik tatmini gidermek için ilave başka arayışlar içinde bulunan müşteriye odaklanmaktır. Ve bu konuda neredeyse sonsuz fırsat vardır. En iyisi birkaç örnek vermek.

THY, başarılı bir şirket. Uçmak istiyorum. Ancak ben Prime Class'ta ya da yarışan bankaların 'misafir hanelerinde' zaten karnımı bedavaya doyurdum. Bir de uçakta ikram almak ve bunun için de ücret ödemek istemiyorum. Ancak THY 'mecbursun' diyordu. Bu yüzden tok olanlar da 'madem para verdik, yiyelim bari' diye ikramı alıyordu. Bu, tipik bir dayatmadır.

Bunu gören Pegasus, 'Sana istem dışı ürün satmayız. Başkalarının aldığı hizmetin bir kısmını da sana ödetmeyiz' diyerek bileti ucuzlattı. İlavelerin parasını uçağın içinde tüketenden alıyor. Dikkat ettim, THY'de ikramı affetmeyenlerin hiçbiri Pegasus'ta sadece 8 lira daha vererek ikramı almıyor. Kral çıplak! Ve devreye Anadolu Jet girdi.

Keza otelde kalmak istiyorum. Sabahın köründe otele girmişim. 'Bu akşam kalacaksanız saat 11'den önce giriş yok, bekle' deniliyor. Saatlerce ortalıkta sürüneceğiz. Buna tepki vermek zor mu? Keza kaldığım otelde temizlik ve kalite isterim ancak pahalı hizmetin bedelini tüm müşterilere dağıttıklarından, kullanmadığım bir hizmet için ilave ücret ödemek istemem. Kahvaltı ve yemek de buna dahil.

Tamircinizi arıyorsunuz 'Hafta sonu çalışmıyoruz.' diyor. Oysa benim sadece pazar günüm müsait. Pazar günü hizmet veren tamirci, öğle tatilinde de hizmet veren bankacı beni çalar.

Bütün masaüstü bilgisayarların rengi siyah mı olmak zorundadır? Herkes zevklerine göre seçse ne olur? Sony yaptı, ben de Trabzonsporlu olarak 'bordosunu' seçtim.

Tedarikçiniz sadece belli günlerde dağıtım yapınca üretimi kesmemek için mecburen stok tutuyorsunuz. Stok maliyeti ne olacak? Daha esnek dağıtım yapan bulduğumda işi bitti demektir.

İkinci el araba pazarı ülkemizde önemli. Ben de bu yolla alırım. Ancak büyük bir asimetrik bilgi sorunu var. Kandıran kandırana. Bayandan, doktordan, garaj arabası, kilometre düşürmeler vs. vs. Neticede dananın dişlerini söküp kurban için yeterince yaşlı hale getiren adamların memleketinde yaşıyoruz. Doğuş Oto Değerlendirme, bizi bu sıkıntıdan kurtarmak üzere devreye girmede mi? Peki bu dayatmaları nasıl bulup ortaya çıkartacağız? Başka zaman da bunu yazarız.

'Şirket dayatmalarını gör, çöz, büyü.' i.ozturk@zaman.com.tr

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Türkiye'nin tarımsal gücü ve geleceği

İbrahim Öztürk 2010.12.09

Türkiye'de kamuoyunun kafasının en çok karışık olduğu konuların başında, gıda güvenliği ve bu bağlamda tarım sektöründeki gelişmeler geliyor. Haksız da değiliz.

Bir seneye yakındır 30 liraya et yiyoruz. İthal et ile istikrarı sağlayalım derken, bakıyorsunuz heyecanla özelleştirilmek istenen Et ve Balık Kurumu'nun (EBK) önemi ortaya çıkıyor. Hükümet 'piyasaya müdahale ederek istikrarı sağlamada' kamusal kurumların önemini fark ediyor. Buna Toprak Mahsulleri Ofisi (TMO), yeri geldiğinde kamu bankaları ve fonksiyonu 'uçmaktan' çok daha kritik olan Türk Hava Yolları (THY) da dahil elbet.

Keza, bakıyorsunuz domatesin fiyatı aylarca 10 liraya kadar çıkabiliyor. Ardından yerlerde sürünüyor. İkisi de anormal. Daha vahimi, perakende ve AVM'ler yasası çıkmadığı ve mevcudu da yeterli olmadığı için artan fiyatlar üreticiye değil, bir avuç aracıya gidiyor.

Son olarak hâlâ meyvede Akdeniz sineği ve sebze ile ilaç kalıntısı sebebiyle Rusya ve Ukrayna bile ürünlerimizi geri çeviriyor. Bunların bazılarının zaman zaman halkımıza yedirildiği de görülüyor. Listeyi uzatmaya gerek yok, konuya dönelim.

Türkiye'de en az bilinmesine rağmen her önüne gelenin kendinde konuşma hakkı bulduğu alanların başında tarım sektörü geliyor. Bunda herhalde çoğumuzun köylü olmasının da katkısı var. Bilgisine sahip olmasak da, en aşina olduğumuz alan olarak görüyoruz. Ancak konuyla ilgili olarak kamuoyunu yeterince aydınlatmayan siyasi ve bürokratik mekanizmaların da bundan çok büyük bir payı var. Tarım konusunda ilgili bakanlığın halkla iletişim stratejisi çok zayıf.

Süreçlerden üniversitedeki aydınlar da sorumlu. Bilim adamı emek vererek konunun bütününe vâkıf olmak yerine, rakamlardan, verilerden, süreçlerden, paradigmanın bütününden kopuk olarak, sırf ideolojik tercih ve temennilerini doğrulamak üzere 'karnından' konuşuyor. Hatta tarım sektörü Türkiye'de siyaset bezirganlığının

köküne kadar beslendiği bir sektör olduğundan, 'işin ucunda rey varsa, gerisi teferruattır' diye, bir ülkeye tam bir asır zaman kaybettirmişler.

Bütün bu sebeplerden ötürü MÜSİAD, üzerinde uzun süre çalışılan raporu, bu hafta sonu Elazığ MÜSİ-AD'ın çalışan ve başarılı başkanı Metin Bulut'un organize ettiği bir toplantı ve Tarım Bakanı Mehdi Eker'in katılımıyla kamuoyuna açıkladı.

Editörlüğünü Harran Üniversitesi'nden Prof. Ahmet Ruhi Mermut ile birlikte yaptığımız 'Türkiye'nin Tarımsal Gücü ve Geleceği' konulu bu çalışmaya, her biri kendi alanında uzman olan otuz civarında akademisyen katkıda bulundu. Tarım konusunda yapılan çalışmalar ağırlıklı olarak Türkiye'de tarım politikalarına odaklı iken, biz olayın daha çok teknik ve saha araştırmaları kısmına odaklanarak, Türkiye'nin tarımsal potansiyeli ve bunu gerçekleştirmeye yarayacak teknik unsurlara odaklandık.

Çalışmada tahıllar, baklagiller, endüstriyel bitkiler, yağlı tohumlar, yumrulu tohumlar, yem bitkileri gibi 'tarla bitkileri' bir hayli yer tutuyor. Yine sebze ve meyvecilik ile örtü altı çiçekçilik gibi son yıllarda bir hayli atak yaptığımız sektörler de yer veriliyor. Kuşkusuz en büyük baş ağrımız olan hayvancılık sektörü de çalışmada çok önemli yer tutuyor.

Bunlardan tarla bitkilerinde dünyada önemli bir oyuncu olup, birçoğunda dünyada ilk on ülke arasında giriyoruz. Ancak her zamanki gibi iş miktar bazından verimlilik kriterine indirildiğinde Türkiye inanılmaz bir şekilde gerilere düşüyor ve bu alanların bazılarında ilk 50-70 ülke arasına giriyor. Daha doğrusu birkaç sene öncesine kadar durum böyle idi. Hayvancılıkta ise kelimenin tam anlamıyla (ve hâlâ) sınıfta kalmış durumdayız. Sebze-meyvecilik ise mukayeseli üstünlüklerimizin en bariz olduğu sektörler.

Küresel ısınma diye tesmiye edilen ve insan ve tabiatın maruz kaldığı vahşi yağmalamanın bizi getirdiği yer açlık, susuzluk, seller, heyelanlar vs. Dolayısı ile gıda arz güvenliği ve tarım dünyada her zamankinden daha stratejik hale geldi.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Büyüme: Kötü dünyada son iyi haberler

İbrahim Öztürk 2010.12.11

Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK), yılın 3. çeyreği için gayri safi yurtiçi hasıla (GSYH) artışını reel bazda yüzde 5,5 olarak hesaplarken, ilk iki çeyrek verilerini de az da olsa revize etti.

Öte yandan takvim etkisinden arındırılmış sabit fiyatlarla GSYH, üçüncü çeyrekte bir önceki döneme göre yüzde 1,1 artış kaydetmiştir. Bu veri, ekonominin yavaşladığına değil, tam tersine, büyüme ivmesindeki artışın devam ettiğine işaret eden önemli bir göstergedir.

Böylece yılın ilk 9 ayında büyüme yüzde 8,9 düzeyinde gerçekleşmiş oldu. Aynı dönemde bir önceki yılın aynı dönemine göre cari fiyatlarla GSYH yüzde 15,4'lük artışla 808 milyar TL'ye ulaşarak, krizin başladığı 2008 yılının son çeyreği bazında kriz döneminin artık tümüyle geride kaldığını göstermektedir. Kabul edelim ki bu veri, son derece kırılğan ve bıçak sırtı bir durumu yansıtan dünya konjonktürü açısından ele alındığında oldukça parlak bir sonuca işaret ediyor.

Zira dünya kelimenin tam anlamıyla burnundan soluyor. 3. çeyrekteki bu büyüme, daha önceki çeyreklerde olduğu gibi hem Avrupa'da hem de dünyadaki en yüksek büyümelerden birine tekabül ediyor.

Öte yandan dünyada büyüme ivmesinin üçüncü çeyrekte genel olarak gerilediği de dikkat çekiyor. Dünya ekonomisi hâlâ karanlık tünelden çıkmış değil. Türkiye de bu tehdidin altında. Böylesi negatif bir dünya konjonktüründe Türkiye'nin büyümesini iç piyasanın sırtlamış olması çok sevindiricidir. Bu bağlamda piyasalarda aktörlerin ekonomi yönetimine olan güveni ve geleceğe yönelik beklentilerinin olumlu yönde şekillenmiş olmasının önemi bir kez daha ortaya çıkmaktadır. Krizin başında laikçi patronlarla darbeci generallerin ekonomiyi çökertme yönündeki 'son kumpası' olmasaydı, ne işsizlik yüzde 14'lere çıkardı, ne de ekonomi yüzde 5'lere yakın küçüldü.

Yine de Devlet Bakanı Zafer Çağlayan ile TİM Başkanı Mehmet Büyükekşi'nin sürekli vurguladığı gibi, yüksek büyüme için iç piyasanın tek başına yeterli olmadığı görülüyor. 3. çeyrek verileri, dış ticaretin büyümeyi aşağı çektiğini açıkça göstermektedir. MÜSİAD'ın bülteninde isabetle beyan edildiği üzere, burada ihracat ivmesinin korunması, dış ticaret ve cari açığın da kontrol altına alınması yönünde yeni bir hamle döneminin başlatılması gerektiği ortaya çıkmaktadır. Bu programda Türkiye'nin finansal istikrarı kaybetmeden yeni modelin iki çipası olarak cari açığı ve istihdamı merkeze yerleştirmesi gerekiyor.

Öte yandan bu büyüme verilerinin revize edilmesi gerektiği yönündeki görüşlere de katılıyorum. Zira gerek üretim gerekse harcamalar açısından ele alındığında, mevcut büyüme verisinin ekonominin lokomotif sektörlerinden gelen büyüme verilerini tam yansıtmadığı görülüyor. Şöyle ki: Harcamalar açısından yüzde 7,6 olan hanehalkı tüketimi, yüzde 35'e varan özel sektör yatırımlardaki artış; üretim açısından ise yüzde 8,7 oranında artan imalat sanayii artışı, yüzde 24'leri aşan inşaat sektöründeki patlama ve yüzde 7'ler civarında gelen ticaret, ulaştırma ve mali aracılık sektöründeki büyüme, açıklanan genel büyüme verileriyle örtüşmemektedir.

Keza, toplam ekonomideki payı yüzde 10'lara gerilemiş olan ve büyüme üzerindeki etkisi sınırlı hale gelen tarım sektöründeki ön tahminlere dayalı küçülme de, kesin verilerin gelmesiyle revize edilecek gibi.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Tarımda neredeyiz?

İbrahim Öztürk 2010.12.13

MÜSİAD'ın açıkladığı Türkiye'nin Tarımsal Gücü ve Geleceği başlıklı önemli rapor üzerinden tarım sektörünü tartışmaya devam ediyorum.

Türkiye'de asırlardır tanımsız ve tarifsiz bir sektör olarak sahipsizliğe terk edilen tarımla ilgili olarak son yıllarda gerekli yasal düzenlemeler hızla tamamlanıyor. Tarımın stratejik sektör ilan edilmesiyle ve 2005 yılında tarım kanununun çıkarılmasıyla hızlanan süreçte, artık elimizde bir Tarım Strateji Belgesi var. Son olarak da üretim havzaları projesiyle hangi mikro bölgelerde, hangi ürünlerin tarımının yapılacağı da belirlendi. Son olarak Türkiye'de ilk defa 'reye dayalı destekleme' popülizminden, 'üretim ve verimliliğe dayalı' bir tarım desteği paradigmasına da geçildi.

Sonuç olarak tarım yavaş da olsa; 'Gitmesek de görmesek de, o köy bizim köyümüzdür' noktasından, 'Gidemediğin yer ve sahip olmadığın zenginlik senin değildir' noktasına geldi. Tarım Bakanı'nın ifadesiyle, elimizde işin ekonomisine, ekolojisine ve biyolojisine dayalı bir tarımsal envanterimiz var. Artık konunun bütünlüğüne vâkıfız. Şimdi sıra sürecin etkin idaresi ve somut sonuç alınmasına geldi. Ancak Tarım Bakanlığı'nın bu konudaki performansı konusunda kafam bir hayli karışık.

Tarım bir yandan 'stratejik sektörler' boyutu ile ele alınarak desteklenip yaşatılması gereken sektörler, öte yandan dünya sistemi içinde mukayeseli üstünlüklere göre yarışan sektörler bazında ele alınmalıdır. Rekabet gücü olan sektörlerden elde edilen artığın, stratejik mahiyeti niteliği itibarıyla yaşatılacak sektörleri dengelemesine, bir sürdürülebilirlik kriteri olarak önem verilmelidir. Yoksa kamu bu yükü taşıyamaz.

Evet, tarımda gündem verimlilik olunca bunun teknik bileşenleri üzerinde durmak şart. Bunun bileşenleri (i) ölçek ekonomisi (ii) gübre, yem, tohum, makine gibi kaliteli girdiler; (iii) toprak, iklim ve sulama gibi iklim ve yetiştirme şartları; (iv) maliyet yapısının rekabetçi olması ve son olarak da (v) katma değer ve piyasa odaklı bir pazarlama stratejisi şeklinde sıralanabilir.

Zaten hükümetin destekleri de tümüyle bu unsurlara odaklı kanallara kaymış durumda. Destekler toprağı değil, kaliteyi hedefleyen girdi odaklı bir strateji ile üretime veriliyor. Arz açığı olan yağlı tohum, soya ve pamuk gibi önemli alanlarda da üretim destekleniyor. Tarım desteklerinde daha önce neredeyse hiç olmayan hayvancılık desteklerinin payı da yüzde 25'lere çıktı. Cumhuriyet tarihinde ilk defa tarım sigortası çiftçinin imdadına yetişmeye başladı.

Tarımın başarısında paydaşlar, hayati öneme sahip. Bürokrasi, hükümet, tarımsal aracılık kurumları, üretici, pazar şartları derken değişimin çok ağır aksak olabildiği bir alan. Buna rağmen son yıllarda Türk tarımı için çok kritik değerde olan verimlilik göstergelerinde anlamlı sıçramalar var. Gözden çıkarıldığı ayan beyan ortada olan tütüncülük sektörü hariç, neredeyse bütün alanlarda bir verimlilik artışı var. İlaç ve suyun kullanımında da etkinlik arttı.

Buna rağmen zor bir dönüşüm sürecindeki tarım için mevcut destekler oldukça yetersiz. 2002 yılında 1,8 milyar liralık bir destek verilirken, bugün bu rakamın ancak 5,5 milyar liraya çıkmış olması, desteklerin GSYH'ye oranının kısaca yüzde birin altında sürünmeye devam ettiğini gösteriyor. Oysa hedef GSYH'nin yüzde 3'üne çıkmasıdır. Buna göre tarımsal destekler çiftçinin etkinlikle kullanabilmesi kapasitesine de bağlı olarak 15 milyar liraya doğru çıkarılmalıdır.

Tarım Bakanı'nın açıklamalarına göre, Türkiye tarımda net ihracatçı. Tarımın büyüklüğü de 25 milyar dolardan (2002) 60 milyar dolara (2009) çıkmış. Dünyadaki yeri de 11. sıradan (2002) 8. sıraya (2009) yükselmiş. Önümüzdeki ülkeler Çin, Hindistan, ABD, Brezilya, Japonya, Endonezya, Rusya. Bunlardan topraksız ve engebeli Japonya'nın nasıl olup da önümüzde olduğu, ilgilileri bekleyen sıkı bir ev ödevi. Kırsal kalkınma, verimlilik, kalite konularında Japonya'dan çok şey öğrenmeliyiz.

Sonuç olarak izlenen yol genel olarak doğru. Ancak sağımız solumuz 'strateji belgesi' doldu. Artık bunlardan sonuç alınması gerekiyor. i.ozturk@zaman.com.tr

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Testi kırılmadan uyarılar

İbrahim Öztürk 2010.12.16

Yılın üçüncü çeyreğinde yüzde 5,5 oranında artan GSYH için gerekli 'takdiri' yapmıştık. Evet, dünyada yaprak kıpırdamaz iken Türkiye hem geçen yılın aynı dönemine göre, hem de bir önceki çeyreğe göre büyümesini sürdürmüştür.

Keza ulaştığımız 808 milyar TL'lik GSYH miktarı ile, 2008 yılının kriz öncesini yakalamış olduk. İstihdam artışını da dikkate aldığımızda, Türkiye, krizi en erken geride bırakan ülke. Üçüncü çeyrekteki bu göreceli dinlenmeye

rağmen, son çeyrekte büyüme yine yüzde 8'lere yaklaşacak gibi. Zira sanayi üretimi, kapasite kullanım oranları, cari açık verileri ve güçlü iç talep gibi öncü göstergeler böyle söylüyor.

Ancak şimdi sıra geldi 'tekdiye.' Krizlerin arka plana atılmış konuları ön plana çekmesi aslında bir kazanç. İşsizlik alanında büyük bir duyarlılık oluştu ve Türkiye bu konuyu merkeze almaya karar verdi. Hem hükümet hem de özel sektör meseleyi daha çok benimsedi. Krizden önce de cari açık ve enflasyon konusunda böyle bir zaruri farkındalığa gidiyorduk ki, kriz gelip bunları düşürdü ve geçici olarak gündemin arka planına itti. Ancak öyle görülüyor ki, etkin ve zamanlı tedbirler alamazsak, Türkiye yavaş yavaş 'pozitif ayrışmadan' (positive de-coupling) yakın gelecekte 'negatif bütünleşmeye' (negative re-coupling) kayacak. Yani kriz öncesinde cari açık ve enflasyon kaldığı yerden devam edebilecek.

Yılın ilk on ayındaki cari açık, yılın tamamında 44 milyar doları yakalayacağımızın habercisi. Bunun GSYH'ya oranı % 6'yı bulacak. Çok yüksek. Ortalıkta gezinip bizden daha kötü ülke bulmak yarışından da vazgeçilmeli. Hepimiz biliyoruz ki bu açıklar risk faktörünü tetikliyor ve kimyamızı bozuyor. Keza açıklar da neredeyse dörtte üç oranında 'sıcak para' yani devamı garantide olmayan bir kaynağa dayanıyor.

Üçüncü çeyrek büyümesini ben yüzde 7,5 civarında bekliyordum. Tahminim tutmadı. Ancak tahmin bileşenlerimden olan özel sektör yatırım ve tüketimi hem çok yüksek, hem de büyümeye katkısı çok fazla. Anlaşılabilir nedenlerle, kriz ortamının tersine, kamu kesimi dinlenmeye geçmiş. Yani mali disiplin işleriyle uğraşıyor. Gayet isabetli. Görülüyor ki, büyümeyi aşağı çeken ithalat. Tam 4,1 puan aşağı çekmiş. Bunun anlamı, iç piyasa büyümesinin ağır bir şekilde ithalata dayalı olmuş olmasıdır.

Türkiye'nin yüksek büyümesi için iç piyasa tek başına yeterli değil. İhracat ivmesi korunmalı. Ancak Türkiye'nin ihracat piyasalarında 'eksen kayması' yani cephe kayıpları var. Krizde kaybettiğimiz AB pazarlarına etkin bir dönüş yapamadık. ABD, Çin ve AB eksenli rekabetçi devalüasyonlar, adil olmayan birçok görünmez ticaret engelleri, AB'nin G. Kore ve Cezayir gibi üçüncü ülkelerle yaptığı ve Türkiye'yi dışarıda bırakan serbest ticaret anlaşmaları, Türkiye'nin hem bu ülkelerde, hem de AB'de pazar kayıplarına neden oluyor.

Büyüme, istihdam, enflasyon, cari açık ve bunun kırılğan finansmanından gelen birbiriyle ilintili verileri gören Merkez Bankası, gerekli tedbirleri almak üzere 'harekete geçeceğini' beyan etti. Sıcak para girişini engelleyici, kredi hacmini düşürücü bir sürece giriliyor. Faiz indirimi, zorunlu munzam karşılıkların artırılması gibi tedbirlerden bahsediliyor.

Bunları da tartışırız. Ancak ekonomide zamanlamanın önemine işaret edelim. Zira, gecikmiş tedbir, tedbir değildir. Ekonomi idaresinin, gelişmeleri arkasından takip etmek yerine, bunların önünden gitmesi riskleri zamanında ve etkinlikle idare ederek bertaraf etmesi, güven ve istikrarın temini açısından son derece önemlidir. Bu tür gecikmeler, bize göre, TCMB'nin son derece önemli olan kredibilitesine gölge düşürür.

Bana göre 'ekonominin aklını' biraz Hazine-Maliye-Merkez Bankası ekseninin dışına taşımak gerekiyor. Üretime dayalı ihracat hamlesi için yabancı sermayenin sadece 'çekilmiş olması' yetmez, bunun etkinlikle ve büyük proje bazlı olarak iyi yönetilmesi ve yönlendirilmesi de gerekir. Yoksa fıstık gibi pazar, satmak neyine yetmiyor?

Hani bir söylem vardı ya, 'onlar ortak, biz pazar', bu sendroma mahal vermemek gerekiyor.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Gandi'nin vaatleri, Demirel'in 'herkese iki anahtar' popülizmini çağırttı

İbrahim Öztürk 2010.12.20

CHP lideri Kılıçdaroğlu, 'barajlı' kurultayda, '41 kere maşallah' dedirtecek 41 maddelik vaat paketi açıkladı. Bunların 30'a yakını ekonomiyle alakalı. Nam-ı diğer Gandhi Kemal, 'cenneti dünyaya getireceğim' diyor. Altı dolu hiçbir vaat ve eleştiri yok. Tek cümlelik, sloganik çıgırmalar. Demirel'in 'Herkese iki anahtar' vaadini ve 1990'lı yıllarda hepimizin üstüne çökertilen kamu maliyesini hatırlatıyor. Avrupa'da refah devleti tuzla buz olmuşken, şimdi uçan kuşa vergi salarken, bizim Gandhi gazı verdikçe veriyor.

Varlığını militarizme ve oligarşi yargılarına borçlu olan elitler partisi CHP, güvendiği dağlara kar yağınca, sonunda baba ocağına, milletin kapısına düştü. Bu yüzden elitler, partiyi dünyadan kopuk, 1960 nostaljilerine tutulmuş bir Ankara bürokratına teslim ettiler. Şimdi bir sürü yaşlı adam, ondan her ne pahasına olursa olsun 'şapkadan tavşan çıkarmasını' bekliyor. Tek öncelik hükümeti düşürüp devletin içinde habis bir ur gibi yuvalanan Ergenekon iradesinin tasfiyesini durdurmak. Evet, Cumhuriyet Halk Partisi'nin yeni yüzü var. Ancak zarf değişik, mazruf aynı. Niyet yine millet karşıtı. O da hakkını vermek üzere yüzünü kireçle boyatarak 'Beyaz Türk' ayaklarına yatmayı maharet sayıyor. Halkının topluca katledildiği Dersim güzellemesini alkışlıyor, Kürtçe ile ilgili sorularda topu tribünlere diyor. Atatürk'ün ve laikliğin de adını ağzına almıyor. Tek gizli gündem var; gel Ergenekon'u kurtar, değişim, tarih, zaman dursun!

Konuya gelelim. Kemal Kılıçdaroğlu, önceki gün CHP'nin 'barajlı' kurultayında, siyasi partiler yasasını değiştirip barajı kaldıracaklarını vaat etti. İnsana '41 kere maşallah' dedirtecek', 41 maddelik vaat paketi açıkladı. Bunların 30'a yakını ekonomiyle alakalı. Özetle, CHP lideri 'cenneti dünyaya getireceğim' diyor! Altı dolu hiçbir vaat ve eleştiri yok. Tek cümlelik, sloganik çıgırmalar. Örneğin 'ülkedeki yurt sorununu iki yılda çözeceğim' diyor. AK Parti rakam vererek Cumhuriyet tarihinin rekorlarını kırdığını ifade ederken, CHP'de kaç yurt, ne kadar maliyet tutar, bunun bütçe yükü ne olur, bilinmiyor. Ancak tam bir 'junior Süleyman' edasıyla bunun yanına 'üniversite harçlarının tümüyle kaldırılacağını' da ekliyor. Avrupa'da refah devleti tuzla buz olmuşken, şimdi uçan kuşa vergi salarken, bizimki gazı verdikçe veriyor. Allah vekil, ne gelirse! Desteklemiyorum ancak üniversiteye girmek için üç sene en az 10 bin TL dersanelere para harcayanların çok pahalı bir üniversite eğitimi için diyelim devletin verdiği krediyi kullanarak yılda bin lira harç ödemesini içine sindiremiyor.

MAZOTUN LİTRESİNİ 50 KURUŞA İNDİRECEKMİŞ!

Değişen SGK Kanunu ile bütün herkesin sağlık sigortası kapsamına alındığını unutup, 'aile sigortası getirilecek' diyor. Aile sigortası ne demek? Ailelerin her şeyine kefil olup, bir para mı dağıtılacak? Anlaşılan 'cennet bu dünyadadır' felsefesine inanan bir tarikata mensup. Süleyman Demirel'in 'Herkese iki anahtar' vaadi ve 1990'lı yıllarda hepimizin üstüne çökertilen kamu maliyesini düşünüyorum. Tek bir proje yok, vaat de vaat! CHP'nin başarması gereken ilk değişim, bu necip milletin elitlerin zannettiği kadar 'teneke kafalı' olmadığıdır.

'Taşeron işçilik kaldırılacaktı.' Bari bunu göster. Belediyelerinden başla mesela. Bu kış günü İzmir'de, belediye önünde çadırları yıkılıp, zabıtarlarca dövülen emekçilere sahip çıkarak başlayabilirsin. Hani Ankara'da Ergenekon çadırlarından çıkmayan insancıl adam? İstanbul belediye başkanı olursan 15 milyonluk şehirde kelle başı 600 TL dağıtacakydın. Ne çıkar yılda 9 milyarlık! Tamam, belediyelerinde yap ve bunu hemen göster. Antalya ve İzmir iyi bir fırsat.

'Emeklilere milli gelir artışından da pay verilecek.' Şirketler 'kârından' pay dağıtır. Bunu duymuştuk. Ancak zararına bakmadan cirodan kâr dağıtını görülmüş şey değil. Çünkü yukarıdaki ve aşağıdakileri yapacak bir adamın ülkesinde çökmüş bir bütçe, dağ gibi kamu borçları, çift haneli enflasyon ve yüzde 50'leri bulan bir reel faiz olur da ondan. Kimin şeyini, kime vereceksin?

Şapka çıkartın lütfen! Mazotta ÖTV kalkıyor, geri kalanın da fiyatını yarıya indiriyor. Yani litresi 3 TL olan mazottan vergi gidince 1,3 TL'ye inecek. Bunun da yarısı düşecek ve kısaca germeye gerek yok, 50-60 kuruşa mazot alacak köylü. Heybendeki ilmek ilmek ördüğün palavralarına kurban olayım!

Siyasi Ahlak Yasası'nın çıkartılması vaadi ise önemli ve desteklenmeli. Böylece fuhuş kasetlerinden tutun da, her hafta milletin dinine imanına küfreden, alay eden bir yapı ile en önce kendi içlerinde yüzleşecekler demektir. Vekillerin mal beyanı internete konulacakmış. Kayseri milletvekili olan beyden başlayıp, CHP'nin Tuncay Özkan'ın Kanaltürk'üne aktardığı kayıp trilyonları açıklayarak ve nihayet, yasaya ne gerek var, madem gereğine inanıyorsunuz, vekilleriniz derhal açıklasın, ayakta alkışlayıp, AK Parti'yi 'sen de yapsana' diye sıkıştıralım.

'Kamu İhale Yasası AB standartlarında yeniden düzenlenecektir.' Kılıçdaroğlu gerçekten ne dediğini bilmiyor. Bunu Anadolu sermayesine bir sorsun bakalım kaç sepet yumurta yer! Bu, sureti haktan görünerek sergilenen tipik bir burjuva ağız. Adrese teslim büyük sermaye yandaşlığı. AK Parti 'yerli malı alımını' ve ihalelere küçüklerin de girebilmesini sağlamak amacıyla Türkiye'yi bu alanda 'boru gibi' AB'ye açmıyor.

GAP Projesi bir an önce tamamlanacakmış? Nesi kalmış da tamamlanacak? AK Parti zaten 'olmazlarını' bitirmek üzere. Sen de cilalarsın. Keza Güneydoğu'daki mayınlı araziler temizlenerek topraksız köylülere verilecekmiş. Bunun için AK Parti'ye teşekkürler. 'Bir gece yarısı Suriye'nin bizi gelip işgal edeceğine' dayanan Soğuk Savaş döneminin Kemalist komplosunu gelip iskartaya çıkardılar da şimdi biz de mayınsız olacağız.

DOĞU VE GÜNEYDOĞU İÇİN BATIK KİT SENARYOSU

'Doğu ve Güneydoğu'da seçilmiş yatırımlara, sıfır faizli ve uzun vadeli kredi verilecek.' 2009'da çıkartılan ve halen devam eden teşvik yasasını belli ki bilmiyor. Doğu ve Güneydoğu'da işsizlik ve aş sorununu 'doğrudan yapılacak devlet yatırımları ile çözeceğini' ifade ediyor. Tanıdık bir eski batık KİT senaryosu. Tarımda karşılıksız destekler, şehirlerde KİT'ler istihdam deposu olacak. Bu işin ağa babası Demirel. Partine danışman al, bari safsatayı daha iyi 'sıkar.'

'Yenilenebilir enerji kaynaklarına öncelik verilerek, Türkiye enerjide dışa bağımlı bir ülke konumdan çıkarılacaktır.' Bunun yasasını Cumhuriyet tarihinde ilk defa 2008'de AK Parti çıkardı. Uygulama da doludizgin başladı. Ancak, cahillik şu ki, 'alternatif enerjinin kaynağı' ile sadece gerekli olanın yüzde 10'unun tedarik edilebileceğini bilmiyor. Türkiye'nin devleşen ekonomisinin enerji açığının da farkında değil. Çakmışlar ona, 'termik olmaz, hidrolik olmaz, nükleer haşa' sloganını. Muvakkat liderimizin enerji modeli açık: gündüz güneş, gece ay! Romantik Gandi!

'Çevre talanına 'dur' diyecekler. Demek ki bunun için tam 150 milyar Euro'luk bir kaynak bulacaklar. Ayrıca 'rant yasaları değil, kent yasaları' çıkarılacak. Ancak 2B arazilerinin mülkiyet sorunu çözülerek mevcut sahiplerine 'bedelsiz' olarak verecekmiş. Kimin malını hangi işgalciye peşkeş çekiyon uyanık! Rantın ağa babası bu. Diyor ki: 'Reyleri bana verin, işgali akredite edeyim.' Kartal Belediyesi'nde de seçimi bu tezviratla kazandılar. Kapı kapı gezip 'kent dönüşümü yapıp sizi evlerinizden atacaklar' diye rey aldı, şehir yağmalanmasını kangren olarak dondurdular. İzmir'in dört tarafı bu yüzden gecekondu mezarlığı. İzmir'de gecekondularda süt dağıtıp bunu 'sosyal demokratiğin' amentüsü olarak ilan ediyorlar. AK Parti verince 'sadaka devleti' oluyor. Prof. Hurşit Güneş canlı yayında 'biz daha da çok vereceğiz' derken, Gandi 'sadakaları kaldıracağız' diyor.

Unutmadan, bir de ekonomi sıcak paraya teslim edilmeyecekmiş. Bir de edilseydi! Cennette paraya ihtiyacın olmadığını söyle lütfen. Orada 'dile benden ne dilersen' modeli geçerlidir. 'Ol' dersin, oluverir.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Merkez Bankası, taşları yerinden oynattı

İbrahim Öztürk 2010.12.23

Kurumların ve kişilerin davranışları dünün tecrübeleri ile yarının beklentileri tarafından şekillendirilir.

Bu yüzden çoğu kez 'dünle' 'yarın' çatışır. Bu, Türkiye'de birçok cephede yaşanıyor. Bu çatışmanın idare kalitesi, bizim yarınlarımızı da belirleyecektir. Bu yüzden geçmişin, gerçekten bittiğine ve geleceğe yürümekte olduğumuza dair çok güçlü sinyallere ihtiyaç var.

Merkez Bankası (MB) da böyle bir ikilemler sürecinde geliyor. MB'nin davranış kalıpları geçmişin fiyat ve mali istikrarsızlıkları ve bunların beraberinde gelen ekonomik krizler ortamında şekillenmişti. 2001 krizi ile beraber geçmişten radikal sayılabacak bir kopuş sürecine girdik. Kriz bize üç acil öncelik dayattı: Bunlar yüksek ve kesintisiz büyüme, fiyat istikrarı ile kamu ve özel kesimde finansal istikrarın tesis edilmesi idi. Türkiye, 2001 yılından beri enflasyonu on kat (yüzde 70'ten yüzde 7 bandına), bütçe açıklarını beş kat (GSYH'nın yüzde 15'inden yüzde 3'ü altına) indirirken, 2008-2009 krizi öncesindeki 2002-2007 yılları arasında yüzde 7 civarında yüksek ve Cumhuriyet tarihinin en uzun kesintisiz büyümesini kaydetti.

Ancak ata sporuna dönen 'yargı-cunta-CHP işbirliği' Türkiye'yi bilmem kaçınıcı kez bloke etti, reformlardan kopartıp içine hapsetti, ülke riskleri patladı, büyüme ivmesi kayboldu. 2007 yılından beri 'köklere' el atarak süreçleri değiştiremeyince, sonuçlara odaklı konuşmaya, iktisat politikalarından gereğinden fazla medet ummaya başladık. Ata kızdıkça semeri dövmeye başladık. Örneğin birçok paydaşı olmasına rağmen MB'den adeta tek başına 'cari açığı kapatmasını' bekledik.

Bu arada kafası fazlasıyla geçmiş kültürün etkisi altında kalan MB, 'ellerindeki politika araçları manzumesinin kısıtlılığını ve yasaların kendisine verdiği görevi' hatırlatarak olaylara bir nevi at gözlüğüyle baktı, birçok gelişmeye etkin tepki veremedi.

Krizden sonra yeni bir dünya kuruluyor. Son dönemdeki konferanslarda, işadamlarını bu yeni dünyaya hazırlamaya çalışıyorum. Bu süreç Türkiye'nin lehine. Bunu kavramak ve uygun pozisyon almak gerek. Kendimizi ne abartalım ne de küçümseyelim. Başkalarının gazıyla değil, gerçeklerimizle hareket edelim.

Riskler de var. Örneğin kriz biterken Türkiye geleneksel risklerine geri dönmeye başladı. Cari açık ve finansman kalitesi bozuldu. Bu, içerideki eksiklerden ziyade dışarıdan tetiklendi. Türkiye, tarihin en düşük faizini vermesine rağmen kısa vadeli kazançların da yeterince yüksek olması nedeniyle sıcak para içeriye akıyor. Türkiye, büyük yatırım projelerine sahip ancak, yabancıların bu alanlara gelme kabiliyeti şimdilik sınırlı. Ayrıca Türklerin 'kısa vadecilik kültürü' yabancıları da bozdu. Onlar da düşük riskli, yüksek getirili tüketim finansmanını keşfetti. Bu dinamik, bir yandan yerli tasarrufları yok ederken, bir yandan da yerli üretimi ikame etmeye başladı. Kurlardan kaybedilen marjlar, verimlilikten, emekçinin sırtından ve kamu maliyesinden yerine konulmaya çalışılıyor.

Sonunda ekonomi idaresi (Maliye, Hazine ve MB) ezberi bozdu ve fiyat istikrarının yanına finansal istikrarı da koydu. Hayret ki sonunda bunun dahi 'kırmızı kitapta' yazdığını hatırladı. Büyüme ivmesini olabildiğince kırmadan, kısa vadeli finansmanın, vade uyumsuzluğunun derinleşmesinin, TL'deki değerlenmenin ve cari açık patlamasının önüne geçmek ve uzun vadeli tasarruf ve borçlanmayı özendirmek üzere birtakım tedbirler aldı. Maliye, şirketlerin uzun vadeli tahvil ihracından vergi almamaya karar verdi. Karşılık oranları uzun vadeli lehine düşürülürken, kısa vadeli mevduatlar aleyhine artırıldı. Politika faizindeki 50 baz puanlık düşürme, bankaların da elini güçlendirirken, likiditeye yönelik diğer düzenlemeler ile net daraltıcı bir para politikası devreye sokuldu.

Kurlar, buna beklenen yönde tepki verdi. Bunun yan etkileri de olacak. Sürecin beklenen neticeyi vermesi için BDDK ve Maliye dahil bütün paydaşların desteği gerek. Ali Babacan'ın dünkü toplantısı, bu süreci harmonize etmeye yönelik çok isabetli bir karar. i.ozturk@zaman.com.tr

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

2011 yılından neler bekleyebiliriz?

İbrahim Öztürk 2010.12.27

Yeni bir yılın eşiğinde işadamları haklı olarak 2011'in kendileri açısından nasıl geçeceğini anlamaya çalışıyorlar.

Bu yüzden bizim de konferans trafiğimiz bir hayli yoğunlaştı.

Açık söylemek gerekirse, 2009 yılının hepimizi savuran kriz ortamında yaptığım konuşmaların içeriği ile şimdikilerinki birbirinden çok farklı. Krizde olan olmuş, kuyruğu dik tutmamız gerekiyordu. Umudun, inancın, psikolojilerin tamir edilmesi gereken bir ortamdı. Keza 'kriz yönetimi tedbirleri' ön plana çıkıyordu. Şimdi ise sakın bir liman ve umudun ülkesi olan Türkiye'de, geleceğe çok daha farklı bakabiliyor, yeni hayaller kurabiliyoruz.

Bundan sonra işadamlarının bütün dikkati şurada olmalı: Krizden sonra dünyada nasıl bir düzen kurulacak? Coğrafyası, sektörleri, girdileri, pazarları neler ve nereler olacak? Türkiye bu düzenin neresinde yer alacak? Türkiye'nin fırsatları ve tehditleri nelerdir? Bu dünyada işadamları nasıl konumlanmalı? Ben de bu dönemdeki 'farkındalık konferanslarında' ağırlığımı tümüyle bu sorulara kaydırıyorum. Yeni yıl münasebetiyle, bir süre tümüyle bu önemli konulara odaklı yazılar yazacağım.

Ancak artan merak unsuru nedeniyle önce kısa vadeye odaklanıp, 2011 beklentilerimi paylaşayım.

Hatırlanacağı üzere 2009 kriz yılı için 'bu fırtınada çürük ve fazla olgun meyveler dökülür, sağlam olanlar ayıklanır' tespitinde bulunmuştuk. Bu hem ülkeler için, hem de şirketler için geçerliydi. Avrupa için 'bu çağın yeni hasta adamı' yakıştırmasını yapmıştık ve Avrupa artık sallanıyor. Türkiye için bu pek de sevinilecek bir haber değil. Son yıllarda hükümetin ve sivil toplum kuruluşlarının Türkiye'nin pazarlarını çeşitlendirme çabalarının yoğunluğuna rağmen, maalesef Türkiye halen fazlasıyla Avrupa'nın mihverinde.

Şirketler için de aynı 'doğal seleksiyon' süreci yaşanıyor. Büyümeyi başarılı idare edemeyen, işler yolunda giderken kriz ve risk idaresini yapamayan birçok şirket parlak bilançolarına rağmen adeta savruldu. Gerçekten şirket yönetiminde büyük zaaflarımız var.

2010 yılı içinse 'iyimser temkinli' idim. Gerçekten yıl çok iyi geçti. Türkiye iyice ayrıştı ve hatta fark attı. Yıldızı parlayan bir ülke oldu. Şimdi 2011'e girerken Avrupa yine bıçak sırtında. Amerika da öyle. Ancak Amerikalılar kendilerini gündemin gerisine itmeyi başardı. Oysa iki kıta da yeterince kötü. Aralarındaki fark ise, ABD'nin krizlerin faturasını hem dünyaya hem de kendi halkına kesmeye hâlâ muktedir olması. Oysa dünün 'refah devleti' Avrupa buna muktedir değil. Avrupa'da İngiltere, İtalya ve İspanya sallanıyor. Her biri çok büyük bir ekonomi. Ne İrlanda'ya, ne de Yunanistan'a benzer. Arkasından herkesi sürüklerler.

Aslında 2011 için bana umut veren de sorunun bu kadar büyük olması. Hepimiz altında kalacağımızdan, herkes sorumluluk sahibi olarak davranmak, elini taşın altına sokmak zorunda. Yara bere içinde de olsa, yavaş da olsa, ikinci bir dalga olmadan Avrupa'nın bu badireyi geride bırakacağını varsayıyorum. Bu varsayım altında seçim yılı olmasına rağmen Türkiye'nin kendi içinde büyük bir riski yok. Bunu hem siyasi riskler, hem de ekonomik riskler anlamında söylüyorum. Hükümetin 2011 bütçesi hem hükümet hem de toplum için yeterince güzel

haberler içeriyor. Ne popülist bir seçim bütçesi, ne de halkı, başlıca yatırımları ihmal ediyor. Tam tersine toplumun en kırılgan kesimlerine ve enerji, ulaştırma, sağlık ve eğitim gibi öncelikli sektörlerle yüzde 20'yi aşan oranlarda artırılan kaynak tahsislerine gidiliyor.

Büyüme 2011'de yüzde 5'leri aşabilir. İstihdam artışının devam etmesi çok muhtemel. Zira bu konuda büyük bir duyarlılık ve etkin programlar devreye sokuluyor. Döviz kurlarında büyük bir dalgalanma öngörmüyorum. Her şeye rağmen TL güçlü kalacak. Altında ise bir gevşeme öngörmüyorum. Altın önümüzdeki uzun dönemin gerçek bir parası olarak tahtını koruyacak. Uluslararası düzendeki rezerv para sorunu devam ettiği sürece, halkın ve işadamlarının en hakiki rezerv parası her zaman altın olur.

2011 yılıyla ilgili olarak 'karamsar bir iyimserlik' içindeyim. Teyakkuzda olmalıyız. i.ozturk@zaman.com.tr

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Rüyamda robot beni trene bindirdi!

İbrahim Öztürk 2010.12.30

İyi mi, kötü mü bilmem. Ancak ben nadiren rüya görürüm. Görünce de en akla ziyan olanını. Dün gece de adrenalini yüksek bir rüya gördüm.

Japonya'da hızlı trene binmek için istasyona giriyorum. Garip bir görevli, uzaktan işaret ederek kendisine doğru yaklaşmamı istiyordu. Meğer bu bir robot hostes. İnanması güç, gösterdiği yer, tam da elimdeki bilette yazan yer.

İnsandan tasarruf etmek için 'robotlaşmayı' anladık da, nerede oturup bekleyeceğimizi gösterecek bir hostese ne gerek var? Ayrıca sonunda bu bir alet. Beklenmedik anda programlar karışır da, bir canavara dönerse, mesela, 'ensemden sıkıp boğarsa!' diye de insanın ödü patlıyor. Bu tehlike bir yana, oturacak yeri göstermek için Japonya'da bir hostesin olması gayet normal. Çünkü bu bir kültür ve demografi meselesi. Japonya'da bankamatik başında da genelde bir hostes bayan sürekli bekler. Yaşlı insanlar kolayca paramatığı kullanamazlar diye. Keza büyük alışveriş merkezlerinde de asansör muavin-hostes vardır. 'Siz nerede ineceksiniz' diye soran.

Peki, robot benim ve diğerlerinin yerini nereden biliyordu? Demek ki, elimdeki bilette elektronik bir iletken olmalı, robot efendinin sensörleri de uzaktan elimdeki biletle çoktan iletişime geçmiş olmalı.

Şaşkınlık içinde yerime oturup, robotu seyre daldım. İşte şimdi de bir başkasına yönelmiş, ona oturacağı yeri işaret ediyor. Bu arada her nasılsa 'Robot'un kayıtlarına göre bu kişinin oturup bekleyeceği varsayılan yerde koltuk yok. Ancak robot ona başka yer göstermedi. Belli ki ısrarla kayıtlarındaki koordinatlara oturtacaktı. Robot, yakındaki koltuğu almak üzere davrandı. Maalesef yere sabitlenmiş olan ağır bir koltuğu gürültü ile kopartıp, korkudan küçük dilini çoktan yutmuş olarak bakakalan adama 'oturmasını' işaret etti. Bu, robotta işlerin yolunda gitmediğine mi işaret ediyordu?

Meğer zaten her ihtimale karşı robot gözetleyen görevliler vardı da, son hareketini yapamadan bir eli havada, bir adımı önde olduğu halde anında uzaktan kumanda ile dondurdular. Öyle ya, bir cana zarar gelse, vicdan azabı bir yana, bunun mahkemelerdeki ceremesi o şirketi çökertmeye yeter de artar bile. Tam rahat bir nefes almışken, bir de ne göreyim, robot 'hadi canım sen del' dercesine ilerlemeye, yolcuların salona indiği merdivenlere tırmanmaya başladı. Birkaç merdiven sonra ise yolun ortasına öylece oturdu. Yoruldu mu, küstü

mü, doğrusu bilemedim. Ancak biraz sonra robotun üstünü başını elleyip, kalbini, göğsünü, gözünü yokladığını fark ettim. 'Ya ben bugün kendimi tanıyamıyorum' der gibi bir hali vardı.

Zaten çok geçmeden ağızından adeta bir nehir gibi katran fışkırmaya başladı. Bir lahza her taraf o korkunç katımsı sıvıyla doluverdi. Yatağımdan fırladığımda en son kendimi bir ağaca tırmanırken hatırlıyorum. Altta bir sürü çelimsiz ve pek de korkutucu olmayan köpeklerden kendimi savunurken tırmanmışım.

Tabii, rüyada trene binmek, robot tarafından ağırlanmak, ağaca tırmanmak vs. ne anlama gelir bilemem. Ancak benim şuurlarımda neler olup bitiyor ki, böyle bir rüya gördüm?

Açıkçası son aylarda akademik araştırmalarımı 'nüfus, demografik yapı ve kalkınma' konularına kaydırmış durumdayım. Bu çağda insanlığın kaderini şekillendirecek amillerin başında bu geliyor. İnsanların ömrü uzarken, doğurganlık düşüyor. Nüfusu yaşılandırarak esas olgu ise yaşlananlardan ziyade, doğmayanlar. Acaba kaynakları insan ömrünü uzatmak için harcamak yerine, insanları evlenmeye, aile olmaya, anne olmaya, çocuk büyütmenin erdemine ve hazzına hazırlamaya çalışmak daha akılcı değil mi? 'Yaşlılardan ne istiyorsun' diye eleştirmeyin. Japonya'da şehrin parklarında 'Hayattan lezzet alamıyorum. Kimsem de yok, çaresizim. Ölmek istiyor, ancak ölemiyorum' diye feryat eden biçare yaşlıları göreydiniz, bana hak verirdiniz.

Şimdi Japonya, robotik alanına müthiş kaynaklar ayırarak, bir yandan ölmeyenlerin, öte yandan da doğmayanların işini makinelere yaptırmaya çalışıyor.

Şimdilik rüyamda da olsa robotlar çağına hazırlanıyorum. i.ozturk@zaman.com.tr

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Bu yazının kahramanı sizlersiniz!

İbrahim Öztürk 2011.01.03

"Çün defterler açılıp hesap soruldukta Milletim omuz omuza verip Kıyama duruldukta. Bir şimal rüzgarı değil bir Şamil fırtınası Tutsaklık haritası değil bir zafer coğrafyası."(Erdem Beyazıt, 'Sürüp Gelen Çağlardan')

Alın size tam bir ömür değerinde soru: 31 Aralık 2010'a göre 1 Ocak 2011 arasındaki fark nedir? Sadece ömür defterinden bir sayfanın daha kopup gitmesi değil mi? Sorum şudur: Kopup giden sayfaya, otobiyografinize neler yazdınız?

2005'te doçent olduğumda sevincimi Prof. Dr. Hüner Şencan ile paylaşıp, şaka yollu, 'yoruldum, bir süre dinleneceğim' demiştim. Emekli olmasına rağmen, 'dinlenmemek üzere yola çıktığı için asla yorulmayan' Hoca, 'çocuklarının harçlığından kesip seni okutanlara, en verimli çağındaki bu erken yorgunluğun izahını düşünsen iyi edersin' deyince, bir anda yüreğimi 'sabahı bekleyemeyen' heyecanlar esir aldı.

'Bu tekerlek tümsekte kalsın' diye bir tutamlık ömürlerinin üzerine tereddütsüz çarpı atan, kıtaların yeni çağdaki destan kahramanları, gem vurulmaz küheylanları üzerinde, tozu dumana katarak yüreğimi delip geçtiler. Hep bir ağızdan bana haykırıyorlardı: 'Hedefe varmayan mızrak utansın!' Mahcubiyet içinde aklıma Çile Şairi geldi.

'Hey gidi küheylan, koşmana bak sen! /Çatlarsan, doğuran kısrağ utansın!

Ustada kalırsa bu öksüz yapı / Onu sürdürmeyen çirak utansın!'

O günden beridir, alın yazımın yokuşlarında susamak olduğu bu mahallenin dar kaldırımlarında nefes nefese koşuyorum. İtiraf edeyim, ömrümüzün ağaçtan düşmeye teşne kızıl bir sonbahar yaprağına çaldığı bir devranda, şahdamarımızın dibinde pusuya yatan ölüm meleğine karşı 'hür bir adam' olabilmenin yolunu arıyorum.

Yıllar aktı. 2010'un sonunda bu kez sevincimi paylaşmak için aradığım Bilgi Üniversitesi'nin özgürlük savaşçısı Prof. Erol Katırcıoğlu, 'profesörlük çağına geldiğinden sevinmek hakkın. Ancak gerçekte sen, ikimizin de ömür defterinden beş senenin daha düşüğünü haber veriyorsun' dedi. Bu sefer de yardımına büyük şair Fuzuli'nin Su Kasidesi yetişti:

'Haki payine yetem der ömr'lerdir muttasıl / Başını taştan taş urup gezer avare su.'

Fırat ve Dicle nehirleri bile bitip tükenmek bilmeyen bir tutku ile Çöle İnen Nur'un ayak izlerini öpmek üzere, güçbirliği yapıp daha hızlı akmak için birleşip 'debilenirken', bana düşen de kum saati akarken koşmak değil midir?

Bunun simyasını asrın beyin ve gönül mimarı Said Nursi'de buldum. Bütün bir ömrünü küçük bir çıkına sığdırıp sırtına atacak kadar özgürleşen birini ne Azrail ne de dünyanın zalimleri esir alabilir! Sinemalara gelmek üzere olan 'Hür Adam' filmini iple çekiyorum.

Krizler çağının tam da ortasından geçerken üç hürriyetin peşinde olmalıyız: Ruhta, vatanda ve evrende hürriyet! Zira, bu üç hürriyetin imtizacından fıtrata uygun tabii düzen, iki cihan saadeti doğar. Ancak, ruhta hür olmayanların kazanacakları hiçbir özgürlük savaşı kalmamış, esasen bütün kaleler düşmüş demektir.

O halde bizi hür adamlığa taşıyacak ölümsüzlük felsefesi; 'bütün bir insanlığın hak ettiği özgürlük, sahipsiz kalan bir çocuğun yüreğinde gizlidir.' şeklinde olmalıdır. Bu yüzden bir sıcak somun için, yalınkat bir don için, yapraklar gibi şehrin bulvarlarına dökülen, titreyen elleri daracık ceplerinde kaybolmuş, polisine, devletine taş fırlatarak kimlik arayan kenar mahalle çocuklarını bulup başını okşayan, onların gözü yaşlı olduğu sürece kendi çocuklarının yüzüne bakmaya ar edenler, aslında sadece Anadolu'nun, hatta İslam medeniyetinin değil, tüm insanlığın umut kahramanıdır.

2010 yılı bir avuç ruh işgalcisine karşı kendi öz diyarında parya durumuna düşüp, mücadele vermek zorunda kalan koca bir milletin, milli hakimiyetin kapılarını zorlayıp, evrensel barışın yolunu açtığı, kısaca 'tekerleğin tümseği döndüğü' zamanın altın dilimi olarak tarihteki yerini almıştır.

Eğer kendinizi bu millet yürüyüşünün, yazının başına aldığım şiirin bir yerlerinde buluyorsanız, düşen bu yılki ömür yaprağınızı, günü geldiğinde Ulu'ların huzurunda, mahcubiyet içinde takdim etmek üzere, 'ahiret yurdu bohçanıza' kaldırabilirsiniz dostlarım. i.ozturk@zaman.com.tr

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Gölgeler aşkına değil, gerçekler yolunda!

İbrahim Öztürk 2011.01.06

Ekonomi, tam bir iletişim ve psikoloji alanı. Neticede kararlar bir tuşa dokunacak kadar yakınımızda. Sağlam bir ekonomi yönetiminin ilk şartı herkesin ne dediğini bilmesidir.

Konuşması gerekenlerin doğru zaman ve yerde, doğru laflar etmesi, kelimelerin nereye varacağını iyi kestirmesi, eğip bükmeye müsait, maksadını aşan ifadelerden kaçınması gerekir. Ancak iletişim iki yönlüdür.

Muhatabınızın da zihnen iletişime hazır olması gerekir. İyi niyet ise esastır. Türkiye, bu yüzden hep karnından konuşan adamlarca yönetilmeye çalışılmış, yönetilememiş tabii.

Bu hükümette esas konuşan ve beklentilerimizi şekillendiren kişi, Sayın Ali Babacan. Babacan'ı çok dikkatle takip etmeniz gerekiyor. İşadamları, günü kurtaracak anlık çözümler için bastırırken, onun dağın arkasını okuyup, oradan haber verdiğini, bu yüzden işadamlarının, bankacıların da duruşunu Babacan'ın mesajlarına göre şekillendirmesi gerektiğini defalarca salık verdim.

Türkiye'de 12 Eylül referandumu sonrasında tarihi eksen kaymaları yaşanıyor. Birtakım arkadaşlar 'ne olmuş yani, Kenan Evren hâlâ hapiste değil' gibi işin magaziniyle ilgileniyor. Oysa referandumdan sonra azınlıkta olsa da kendinde çok güç vehmedenlerin gardı düştü. 'Arkadan dolaşmayı' bıraktı, sağdan hizaya girdiler. 'Davul sizde, tokmak bizde' dönemi kapandı. Artık bu ülkenin davulcusu da, tokmakçısı da millet!

Babacan, son haftalarda verdiği mesajları artırıyor. 'Size gösterdiğimiz ufka uygun adım atmazsanız gereğini yaparız' diyebilen ancak blöf yapmayan bir hükümet var. Babacan, bunları takdir edersiniz ki bana söylemiyor. 'Kızım sana söylüyorum, gelinim sen anla' diyor. Anlaması gerekenler fena halde süngerden süzer gibi alıyorlar. Bu seçimde tabutlardan, kandan, yabancı sermaye ile oyun çevirmekten, emekçiye sokağa salmaktan umut bekleyenlerin elleri böğründe kalacak.

Hükümet etkin olarak sazi eline aldı, ekonomiyi maestro gibi yönetiyor. Artık hedefler, sorunlar ve araçlar belli. Şapkadan tavşan çıkmayacak. Ortak hedefler doğrultusunda herkes elini bu ülkede taşın altına koyacak. Aynı yere odaklanacağız. Başbakan 'Herkes birer kişi istihdam etse, işsizliğin üstesinden geliriz.' dediği zaman birileri Ankara'da toplanıp 'şov yapıp' maharetmiş gibi 'haaaayır' diye haykırdılar. Aslında haykırandan ziyade, höykürtene bakmak lazım. Zira kafalar o zaman başka yönlerden gelebilecek trene dönüktü. Neyse ki, şimdi trene bakmayı bırakıp, işlerine döndüler. Farkında mısınız, 2011'in başında Türkiye'nin yıl sonu itibarıyla ne kadar istihdam oluşturacağı ilk defa deklare edildi. İşte referandumun sonucu budur.

Şimdi görüyoruz ki; Türkiye, 2002 yılından beri odaklandığı 'finansal istikrarı temin ve temadi ettirme' sürecinin üstesinden geldi. Hatta bunu krize ve içimizdeki Truva atlarına rağmen sürdürmeyi başardı. Çok şükür ki artık yeni öncelikler tayin etme aşamasına gelebildik: Evet, 2011 yılında ülkenin çok önemli iki 'çapası' var. Bunlar, işsizlik ve cari açık. Çok doğru bir odaklanma. Oluşan bu duyarlılık doğrultusunda hükümet kanadından adımlar da üst üste geliyor. Önce Çalışma Bakanlığı uhdesinde Ulusal İstihdam Strateji Belgesi geldi. Şimdi daha yeni TİM'in önderliğinde 2023'teki 500 milyar dolarlık ihracat hedefine odaklanmış olan 'üretim dayalı ihracat stratejisi' ortaya çıktı. İnceliyorum, yazacağım. Son olarak dün de Sanayi Bakanı, Türkiye'nin ilk Sanayi Strateji Belgesi'ni açıkladı. Bu zayıf kalan belgeyi incelemeyi bitirince tartışacağım.

Diyeceğim odur ki; millet iradesi ile hükümet arasındaki cızırtılar temizlendi. Artık net, berrak sesler alıyoruz. İletişim kuruyor ve ortak hedeflere doğru aynı yönde yürüyebiliyoruz. Buna ben 'millet sinerjisi' diyorum. Gizli gündemlerle, suret-i haktan görünerek siyaset yapanlar, bu büyük dönüşümü fark edip, 'sözde değil, özde' millete döndüklerini gösterebilirler. Mesela gazetemizin mütefekkir yazarı Ali Ünal'ın pazartesi yazdığı 'Siyasî parti sorumlularına' başlıklı yazı ile işe koyulabilirler.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Cami kürsüsünden yatırım ve rekabet stratejileri

'Üniversite-sanayi işbirliği' sınıfta kaldığımız alanların başında geliyor. Çünkü bilim kilisesinin ve materyalizmin kurtarılmış kaleleri olan üniversite firarda!

Gerçek şudur ki, ne yaparsanız o toplumla yapacaksınız. Tepeden bakarak, iterek kakarak bir toplumu hiçbir yere taşımak mümkün değil. Bunun en güzel örneği, 'kurtuluş' ve 'kuruluş' aşamasında tanıdığımız haliyle Mustafa Kemal. Yahya Kemal'in ifadesiyle 'kökü mazide olan atiyiz.' A.H. Tanpınar 'İstikbal, mazinin sıhhatli bir rasadından başka bir şey değildir.' der. (Burada kullandığım lisanı 'saatli maarif takvimi' gibi görenler, bir zahmet kaç kelimeyle konuştuklarına, kuş dilinden ne kadar uzak durduklarına karar versinler.) Bunu Mustafa Özel'in 'zekâ ve muzipliği' ile ifade etmek gerekirse, 'İstikbal göklerde değil, köklerde dir.' Kökler yoksa, gökler de yoktur. Olsa olsa, uçarsınız!

Şimdilerde çok şükür medeniyetimizin omurgasını teşkil eden kurumlar ve kök değerler gerçek fonksiyonuna geri dönüyor. Artık üniversite-sanayi-cami işbirliği de geliyor. Geçen hafta İstanbul Zeytinburnu ilçesi Cevizlibağ'daki oto sanayi sitesi içindeki Çinili Cami'nin imam-hatibi Ahmet Yüter aradı. 'Buyur cuma vaazına' deyince, nutkum tutuldu. 'Ben cuma vaizi değil, ekonomist ve bilim adamıyım' diyecek oldum, devam etti: "Hocam dünya ekonomik bir krizden çıkmaya çalışıyor. 2011 yılını cemaatimiz nasıl okusun, ne tür tedbirler alsın, ekonominin cami kürsüsünden de elbet bir söylenme şekli olmalı. Takdir edersiniz ki bilim toplumun işine yaramalı." dedi.

Meğer sanayi sitesinin içindeki küçük cami zaten tam bir medrese, bir üniversite olmuş. Sürekli bir çiçek olduğu için adını 'çiçekli kürsü' koydukları vaaz mahfilinden kimler gelip kimler geçmemiş. Sürecin banilerinden biri Mim Kemal Öke. Sanatçı Ahmet Özhan, siyaset bilimci Toktamış Ateş, mütefekkir Yavuz Bülent Bakiler, rahmet-i Rahman'a kavuşan hocaların hocası Sebahattin Zaim, İbrahim Canan, Ahmet Kabaklı, Yücel Çakmaklı ve Aydın Bolak'ın yanı sıra Hayrettin Karaman, Vehbi Vakkasoğlu, bir neslin dertli abisi Hekimoğlu İsmail, Osman Altuğ, Orhan Türkdoğan, Oktay Sinanoğlu, Orhan Okay, tıpçı Cevat Babuna, tarihçi Ahmet Akgündüz, Orhan Kural, bestekâr Amir Ateş, deprem uzmanı Ahmet Ercan, eğitimci-aile danışmanı Osman Sezgin... Ömründe ilk defa camiye girenler, bir köşede hıçkırıklar içinde 'ilk kibleye dönüp, ilk başını secdeye koyanlar' var.

O kürsüye ben de çıktım. Ayaklarımın bağı çözüldü. Dizüstü bilgisayar açtım. Düğmeye bastılar, perde indi. Power point sunum için projekteye bağlandık. Kameramanlar çekime başladı. Üst kat ve dışarıdaki cemaat için TV yayına geçti. Koskoca büyük bir neslin oturup kelim edip, poz verdiği mozaikler önünde benim de boyumun ölçüsünü aldılar.

Vaazda 2011 yılına yönelik üç alandaki endişeden bahsettim: Avrupa'da kriz karşısında çok zayıflayan hükümetler, emtia fiyatlarındaki artışlar, gıda ve tahıl sıkıntısının başgösterme ihtimali ve Avrupa'da kamu maliyesindeki bozulmalar. Buna rağmen medeniyet kayması sebebiyle Türkiye'nin ufkunun açık olduğunu ve şu dört alana işadamlarının odaklanması gerektiğini söyledim: Rakiplerimizi, refiklerimizi, rızığımızı ve riskimizi bilimsel olarak çok iyi analiz edip buna uygun pozisyon almamız gerekiyor.

Cami tezyinatı mükemmel. Üç katlı. En üst katta yazın çocuklar oynuyor. Sonra eğitim. Bugün inançsızlık girdabındaki insanların cami ve hocayla olan ilk tecrübesi, kulak tozuna indirilen bir şamar. Ver elini inkârcılık! Bu ülkede 80 bin küsur cami var. Tamamında olmasa bile yarısında Çinili Cami'deki benzer hizmetler ortaya konulsa, bu ülke kabına sığmaz, sıçrama yapar. Eğitim, fikir ve amel (aksiyon). İşte hayat! Sayın Fethullah Gülen gibi bir caminin mütevazı köşesinde başlayıp, cihana sığmayacak büyük hayalleri ete kemiğe büründürüp evrensel koordinatlarına oturtan Anadolu bilgeleri aklıma geliyor. Yunus ve Mevlânâ'nın bu çağa düşen ışık tayfı.

Hocaları, öğretmenleri, işadamlarını dönüştürmek bu ülkenin bir numaralı ev ödevi. Ahmet Hoca'ya bir öneri. Cuma günü fırından sıcak çıkan vaazı cemaatle buluşturuyor. Kitap haline getirip ölümsüzleştiriyor. Bir de konuşmaları haftalık 'Çinili Cami Toplumsal Eğitim Bülteni' olarak caminin internet sitesine koyması son derece faydalı olacaktır. i.ozturk@zaman.com.tr

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

'Tefrika' düzeninden 'tesanüt' düzenine

İbrahim Öztürk 2011.01.13

Bugün konuğum Mehmet Akif Ersoy. Kalkınmanın iksirini, simyasını ondan takip edeceğiz. 29 Aralık, İstiklal Şairimiz, merhum ve mağfur M. Akif'in 74. vefat yıldönümü.

Türkiye'nin 'kurucu ve tek meşru iradesi' İstiklal Marşı'nda ebedileşmiştir. 'Allah bir daha yazdırmazın' diye dua etmiş ancak Ergenekon kalkışmasıyla kök ve kurucu değerlerimize saldırı yapılmıştır.

Aslında Akif'e daha tek parti tasallutunda bedel ödettirilmiştir. 'Bugün hanümansız bir serseriyim, öz diyarımda' diye ağlayarak sürgün, yoksul ve yalnız vefat etti. Şimdilerde sinemalarda oynayan Hür Adam Said Nursi gibi, Akif'in sadece fikirlerinden ve gözyaşlarından değil, cansız naaşlarından bile korktular. Unutturmak için bin bir takla attılar. Unutmadık işte. Bir fikrin gücü, onu içselleştirip gönüllü uygulayanların sayısına bağlıdır. Her sabah Al Bayrağın altında milyonlarca yürek onun mefkuresini haykırıyor.

Akif'in de, Said'in de, hatta bu çağın aksiyon ufku Fethullah Gülen'in de tek bir kurtuluş reçetesi var: Mefkure birliği. Bunun için sabahı bekleyemeyen bir heyecan içinde koşarken, biri ayağına çelme taksa dönüp bakmayacaksın. Zira, galiptir bu yolda mağlup! Türkiye 12 2010 Eylül referandumundaki milli şahlanışıyla beraber, artık 'tefrika düzeninden, tesanüt düzenine' geçiyor.

Biliyorsunuz, işadamları yıllardır siyasetin sıklıkla ekonominin önüne geçmesinden şikayet ederlerdi. Oysa normal şartlar altında bir büyük mefkureye dayalı olarak siyaset, ekonominin önüne geçmeli. Zira buldozer gibi yolu açacak olan siyasettir. Yoksa neden siyaset yapalım ki! Ekonomi bu patikadan gidecek. Örneğin bir Ahmet Davutoğlu, hükümetin bir 'komşularla sıfır sorun politikası' ve belki de en önemlisi, daha ortada ne hükümet, ne istikrar ve hatta devletin olmadığı 1990'lı yıllarda, şapka çıkartacak büyük fedakarlık destanlarıyla, resmi temsilimizin bile olmadığı ülkelerde hayata geçen Türk Okulları projesi ile bayrağımızı dalgalandıran o büyük irade olmasaydı, şimdi ekonominin bu büyük dışa açılımı olur muydu?

İşte sevgili Cumhurbaşkanımız gözyaşları içinde Yemen'e duygusal bir açılım gezisi yaptı. Vizeler kalkıyor. Hükümetimiz de çalışıp zaten altyapısını kurmuştu. Ancak tam beş adet Türk Okulu Yemen'li çocukların ağzından, Anadolu'dan süzme Türkçemizle çoktan uçsuz bucaksız çöl gecelerine Yemen Türküsü gönderiyor.

Bakar mısınız, hükümet-devlet-toplum ilk defa el ele, gönül gönüle. Ruhu şad olsun, hayalleri gerçek oluyor, bir milletin yürekleri artık toplu vuruyor. Devletin hariciye çalışanları artık halkımızı konsoloslukların kapısından kovmuyor, trajikomik ancak, gidip diğer ülkelere 'bunları kovun' diye kendi vatandaşlarını jurnallemiyor, tersine yardım ediyor, işbirliği yapıyorlar. Anlayacağınız, ABD'de Yuppi, Ağlama Duvarı'nın dibinde üniformalı-kippalı, Rusya'da Leninci, kısacası bu bin-bir surat masonik tiyatro ekibi sahneden çekiliyor.

Evet, gözlerimizi bağlamış, bizi bir karanlık odaya atmış, elimize iki ucu keskin bir hançere tutuşturmuş, 'ayakta kalan kurtulur, savaşın' denmişti. Hiç kimsenin kazanmadığı bu 'bir milleti öldürmek' adlı tiyatro eserini bir de benim şairim Erdem Beyazıd bakın nasıl anlatıyor:

'...delikanlıların

İncir çekirdeği meselelerle

birbirlerini kurşunladıkları

Birinin ölü dudaklarından sızan kan

daha kurumadan

Üstüne cehennem güneşlerde mor sinekler konup kalkan

Diğeri kan-ter içinde yayla yollarında

Mavzerinin demirini alnına dayamış

Yüreği susuzluktan bunalan

İçinden mahpushane çeşmeleri akan...

Nice delikanlıların figüranlık yaptığı

Yazlar bilirim memleketime özgü.'

Kanal-D'de bir dizi oynuyor. 'Öyle bir geçer ki zaman.' Şimdilerde üniversitelerde kaçınan öğrenci eylemlerini oradan kaşımaya devam ettiklerini görüyorum. Şimdi dönün bu şiiri bir daha okuyun. Tefrika düzenine geçit vermeyin. Daha hayallerimiz yeni başladı!

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Türkiye artık köprü değil, şebeke!

İbrahim Öztürk 2011.01.17

Hep Türkiye'nin 'köprü' olmasıyla övündük.

'Köprülük' pasif bir eylemdir. Millet geçer, o bekler. Üzerine basanlar menzile varır, hasret sana kalır. En fazla üzerinden gelip geçenlerin çetelesini tutarsın.

Türkiye 'köprülük' mevkiini aktif hale getirip, etken bir güç olmalıdır. Ortak akıl, sinerji ve küresel barış gücü olma hedefiyle hareket ettikçe bunun gerçekleştiği görülecektir. Nitekim üretimde, ticarete, finasta, iletişimde, ulaşım ve enerji transferinde süreci idare edip yön verme kabiliyetini de elinde bulunduran bir şebeke konumuna geçiyor. 'Başkalarından sana ne, komşularını unut, zaten tarih de tarihte kaldı, dahası aslında ülkenden ve hatta senden sana ne?' şeklindeki hafıza kaybından yeni yeni uyandıkça Türkiye'nin herkesin umut kapısı olmaya başladığını görüyoruz. Iraklı, Suriyeli, Ürdünlü artık sıkıştığında soluğu Türkiye'de alıyor. Dahası bölge dışı büyük güçler artık buralarda Türkiye ile birlikte yol almanın zarureti duyuyor.

Nitekim geçen gün TRT Arapça kanalında canlı yayında Cumhurbaşkanı'mız Abdullah Gül'ün Yemen, Başbakanı'mız Recep Tayyip Erdoğan'ın da Körfez'deki Katar-Kuveyt iş gezisini tartıştık. Tam da şu can alıcı soruyu sordular: Ortadoğu'da ya da benzer yakın coğrafyalarda neden Japonlar ve Çinliler 'işbirliği' için Türkiye'nin kapısını çalsın ki? Biliyorsunuz Türkiye Afrika'da, Ortadoğu'da, Rusya'da kısaca iyi bildiği ve güçlü

olduğu bu türden üçüncü pazarlarda Çin ve Japonya gibi güçlü ülkelerle işbirliği yapmaya açık olduğunu her fırsatta ortaya koyuyor.

İlk olarak Türkiye kazan-kazan, küresel barış, ortak akıl, sıfır sorun yolunda gittiğini her fırsatta ortaya koyuyor. İkinci olarak Türkiye yeni dönemin 'kayan ekseninin' tam da üstünde bulunuyor. Yani Türkiye Doğu'nun en batısı, Batı'nın da en doğusu olarak güney-kuzey, doğu-batı kesişim noktasında. Bir kere şimdinin 605 milyon ve 20 trilyon dolarlık en büyük pazarı olan Avrupa ile Gümrük Birliği'nde, ileri düzeyde iktisadi entegrasyona sahip bir ülke. Avrupa'yı düşünenler üretime uygun ekonomisi, altyapısı ve maliyetleriyle Türkiye'yi tercih etmeli. Son Sanayi Strateji Belgesi'nde bu yüzden Türkiye kendisine 'Avrasya'nın üretim üssü olmak' hedefini koydu.

Üç, Türkiye büyük bir vizyonla etkin bir Afrika stratejisi izliyor. 2050'li yıllarda kıta 1 milyarı aşacak nüfusuyla dünyada en genç ve dinamik demografisine sahip olacak. 2,1 trilyonluk mevcut iktisadi pasta en az 15 trilyon dolar olacak. Avrupa 'out', Afrika 'in' olacak. Büyümüş palazlanmış bir orta sınıf ile kısacası geleceğin pazarı olacak. Buranın yolu da Türkiye'den geçecek.

Dört, Türkler 'belirsizlik', 'istikrarsızlık' gibi yüksek risk ortamlarında iş yapabiliyor. Bu riski almak ve yönetmek mangal gibi yürek ister. Çeliğimizin suyu kaderin örsünde dövülerek verildiğinden, bu bizde var. Japonlar en çok da bu yüzden bize gelmelidir.

Beş, Türkiye inşaat, altyapı gibi alanlarda artık küresel bir marka. Kuzey Afrika, Ortadoğu ve eski Sovyet coğrafyasında büyük bir know-how ve pazarı var.

Altıncı olarak nasıl ki elin oğlu bir asırdır lobicilik yaparak milletimizi bize ait yerlere sokmamıştı. Şimdi 'o büyük bilge akıl' Türk lobicilik çağını başlatmış, Türk'ün etki sahasını hem de kardeşlik hikayeleri üzerinden dünyaya ulaştırmaya başlamıştır. Yakın gelecekte, iş yapmak isteyenler bu büyük kardeşlik ve barış lobisini karşısında bulacak ve kendisine 'önce Türkiye'den icazet al, öyle gel' denilecek. Bunu on sendir Japonlara anlatmaya çalışıyorum. Kafaları basmadı. Şimdi sağır sultan duyduktan sonra daha yeni yeni Türkleri kavramaya başladılar. Çünkü Japonlar da Türkiye'yi kendi kanallarından değil, büyük ağabey ABD üzerinden okuyor da ondan.

Türkiye yeni kurulmakta olan küresel düzeni kavrayıp iç yapısını buna uydurduğu ölçüde, bütün rüzgarlar artık bizim gemimizin yelkenlerini şişirecek. Unutmayın, mefküre yoksa hayal yok, mutabakat da yok. Medeniyet kervanımız daha yeni yeni yola çıkıyor. Hazırlanın, krizler dönecek, ancak zafer bizim olacak.

i.ozturk@zaman.com.tr

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Seçim sonrasının yol haritası

İbrahim Öztürk 2011.01.20

Bu seçimlerde belki de ilk defa reylerimizi korkular, yani şehit tabutları, cuntacı cinayetleri ve irtica naraları değil, umutlar ve uzak ufuklar belirleyecek. Bu, büyük normalleşme ve tarihi bir kazanım olup, kalkınma sonuçları büyük olacaktır.

Şimdilerde adeta karşılıklı olarak birbirine iltihak eden CHP ve Doğan Grubu da içinde olmak üzere, herkes anlamlıdır ki; negatif siyaset yapan, sorumsuz davranan, proje üretmek yerine taklit yapıp, laf ebeliği eşliğinde seviyeyi aşağı çekenler, sureti haktan gözüксе de, taktığı kaskete-maskeye bakılmadan, esasen takiyeci, gizli gündemi olan, milletin başına başka efendiler isteyen kişi olarak suyun yüzeyine çıkıyor.

Artık Türkiye'de yeni hedefler koyup çıtayı yükseltme zamanı gelmiştir. Bilindiği üzere Türkiye, (i) 2001 krizinden sonra makro ekonomik istikrarı tesis etmek üzere büyümenin oturtulmasına, (ii) ancak bunu yaparken bütçe açıkları ve kamu borç dağlarını eritmek üzere mali disipline, (iii) keza 20 sene yüzde 70 bandında kemikleşen enflasyonu on kat düşürmek suretiyle fiyat istikrarını kurmaya, ve (iv) elbette batık finansal sistemin tamirine odaklandı.

Bunun üzerine 2007-2008 yıllarında hükümet mikro ekonomik alanda yeni bir reform dalgası daha başlattı. Ancak yarım kaldı. Sonunda birçok reform hamlesi, kazara birini geçtiyse muhakkak diğerinde takılıp kaldı. Çankaya olmazsa, Anayasa Mahkemesi CHP ve cuntacıların ağlama duvarına döndü. Kısaca hatırlayalım, Merkez Bankası'nın başına bir IMF'ci koyup ülkeye buradan ayar vermek istediler. Çankaya'ya, oradan hiç dışarı çıkmadan elinde sopa, rejimi bekleyecek bir kapı kulu koymak istediler. Nihayet muhtıra ile istediği sonucu elde etmek istediler. Başaramayınca bu kez de millete ve evrensel hukuka ne kadar saygısız ise, kışlaya karşı da bir o kadar el pençe divan duran yargıçların 2007 genel seçim sonrasında sergilediği yargı darbesi ile hükümetin eli kolu bağlandı.

İçeride bunlar olurken dışarıda da AB'nin aşına olduğumuz iki yüzlülüğü geldi. Mecburen o reformlardan da uzaklaştık. Zaten dünya ekonomisinde de fay hatlarından öncü sarsıntılar yoğun bir şekilde geliyordu. Bu şekilde içerideki siyasi krizden dışarıdaki ekonomik krize girdik. 'Tamam bu iki krizi birleştirip hükümeti derdest edelim' diye iştahlananlara inat böyle olmadı. Kısaca, (i) ekonomide 2002-2006 arasında yaptıklarımız sayesinde, (ii) Hükümetin cuntacıları tersyüz etmesi ve dirençli çıkmasıyla, (iii) milletimizin de hükümetine sahip çıkması sayesinde Türkiye krize, cuntaya, yargıya, iç-dış dayatmacılara teslim olmadı. Hem darbeciler hem de IMF'ciler hedeflerine ulaşamadı.

Şimdi sıra seçim sonrasında yol haritasında. İlk olarak, mali ve fiyat istikrarını kaybetmeden işsizlikle mücadele ve dış açığı kontrol etme iki yeni çıpamız. Bunun için 2020'ler hedefleniyor. Ancak üç büyük görev var: Ulusal tasarrufların artırılması, enerji bağımlılığının azaltılması, sanayinin katma değer ve rekabet eksenli dönüşümünün sağlanması.

Bu doğrultuda üç de önemli strateji belgesi geliyor. İşsizlik cephesinden Ulusal İstihdam Strateji Belgesi'nin ham hali elimizde. Yine, TİM'in üretime dayalı ihracat için geliştirdiği 2023 İhracat Strateji Belgesi bitti. Nihayet geçen hafta Sanayi Bakanlığı'nın açıkladığı (oldukça zayıf) Sanayi Strateji Belgesi geldi. Bu meyanda emek piyasası reformu, emeği dönüştürerek işe yarar hale getirmek, ulusal tasarrufları artırıcı reform ve politikaları üretmek acil ev ödevlerimiz.

Çok daha kritik olan ise, hükümetin çabalarına uyum sağlayan bir sivil toplumun varlığı. Hem aşağıdan hem de yukarıdan gelen müthiş bir sinerji buluşması ve açığa çıkan büyük bir enerji var. Son viraj, sivil ve katılımcı bir anayasanın yapılması olacak. Zira halk iradesinin önündeki engeller kalktıkça, milli mutabakatın kanalları da açılmış oluyor. Başbakan 'Seçimden sonra yeni anayasayı halkımız yapacak, nasıl isterse öyle yapacak, sonra hocaların önüne gidecek.' diyor ya, alın size tam bir asır değerinde cümle. Merhum Adnan Menderes, yarım ağızla bunu telaffuz etmeye kalkıştı, astılar biliyorsunuz. Onun şehit kanyla bereketlenmiş Demokrat Parti'si, 'son cuntacı nesli' bir yaşlıyı daha bünyesinden fırlatıp attı.

YASAL UYARI

Yayınlanan köşe yazısı/haberin tüm hakları Feza Gazetecilik'e aittir. Kaynak gösterilse dahi köşe yazısı/haberin tamamı özel izin alınmadan kullanılamaz. Ancak alıntılanan köşe yazısı/haberin bir bölümü, alıntılanan habere aktif link verilerek kullanılabilir. Ayrıntılar için lütfen **tiklayınız**

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Cuntaya destek yerli otoyol köstek

İbrahim Öztürk 2011.01.24

Mekân deyip geçmeyin. Cem Yılmaz reklam filminde 'mekân oynatıyor' diyor ya. Mekân var insanı aşağı çeker, mekân var yüceltir.

Başbakan'ın TÜSİAD konuşmasını baştan sona dinledim. Daha önce de MÜSİAD genel kurulundaki konuşmasını dinlemiştim. MÜSİAD'da zihnindeki 'büyük Türkiye hayalini' çok etkileyici bir şekilde ortaya koyarken, TÜSİAD'da güncel tartışmalara cevap vermek zorunda kaldı.

İşte Türkiye'nin neden rakiplerinden bu kadar fark yediğinin açık resmi. Hazin, ancak bir o kadar da öğretici. Anadolu çocuklarının tırmanacağı çok yokuşların olduğunun açık bir göstergesi.

Başbakan TÜSİAD'da, büyük sermayenin ve arkasındaki 'erke dönergeci sahtekârı' oligarşinin ihanetine maruz kalarak, OECD ülkelerinin içinde yerli arabası olmayan tek ülke olmaktan çıkmamız gerektiğine işaret etti. Tam da elektrikli otomobil çağının başında, çok doğru bir zamanda. Bir de 2009 yılında ilgili kritik alanlarda çıkardığı çok yerinde ve kapsamlı bir sanayi teşvik yasası devam ederken. Keza, tam da Sanayi Strateji Belgesi daha yeni yayımlanmışken.

Türkiye'nin sanayisi kahredici bir oranda ya fasoncu ya da montajcı. Âleme hamallığın bedeli, büyümede cari açık ve borç olarak geri dönüyor. Yabancıya, 'ben yiyemiyorum, gel sen ye' diyoruz yani. Başbakan da bu duruma dayanamıyor ve 'babalara' çağrıda bulunuyor: 'Prangalarınızı kırıp atın.' Bu çağrısı 9 Kasım 2006 tarihinde kaleme aldığım 'Mollaların arabaları' başlıklı yazı ile ben de yapmıştım. Konu da şu olmuş: Türk Voleybol Milli Takımı Mısır'ı 3-0 yenince, bazı gazeteler 'Türbanlı Mısır'ı yendik' diye saygısız başlıklar atmıştı. Sadece üç tane başı kapalı oyuncuya karşılık diğerlerinin başı açık olduğunu gizleyerek üstelik. Ancak aynı tarihlerde 'Molla' ülkesi İran'ın Türkiye'ye Samand marka yerli arabasını satmak için lisans beklediğini ise atlamışlardı. Hatta basın bu sene Türkiye'de yatırım kararı aldıklarını da yazdı. Çağdaşlığı içki ve açıklığa indirgeyenler utanacak gibi değil.

Neyse ki, Başbakan'ın yerli otomobil teklifine genel olarak toplumdan ve TÜSİAD üyelerinden olumlu tepki geldi. Çoğu, 'Başbakan'ımız büyük bir vizyon verdi' dediler. Bunun başarılmasının şartları konuşulmaya başlandı. Bazı kesimlerse istemezükçü tutumunu devam ettirdi. Arabanın 'yerli' olanına, CHP'li Umut Oran fena halde içerlemiş. 'Bu tür büyük işler bizi aşar. Böyle bir başbakan tarafından idare ediliyor oluşumuz çok üzücü' demiş. Belli ki Başbakan'ın kölelikten kurtulma çağrısı Oran'ın yerleşik kültürüne ters gelmiş. Bu yüzden Sabah Gazetesi yazarı Şeref Oğuz, 'Halkı aşağılayan yerli sömürgecilik bu.' diyor. CHP kafası, özgüvenini kazanmış,

dünyaya açılmış, zenginleşmiş bir milletin harekete geçecek olan hayallerinden korkuyor. Ve varlık nedeni adeta bu gelişmeleri engellemekmiş gibi davranıyor. Gizli gündemleri Silivri, demokrasi ise işin aldatmacası, takiyye. ar. i.öztürk@zaman.com.tr

YASAL UYARI

Yayınlanan köşe yazısı/haberin tüm hakları Feza Gazetecilik'e aittir. Kaynak gösterilse dahi köşe yazısı/haberin tamamı özel izin alınmadan kullanılamaz. Ancak alıntılanan köşe yazısı/haberin bir bölümü, alıntılanan habere aktif link verilerek kullanılabilir. Ayrıntılar için lütfen **tiklayınız**

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Muhteşem Süleyman'ın torunları Hürrem'in yurdunda!

İbrahim Öztürk 2011.01.27

Farkındasınızdır, son günlerde yeni bir neo-sömürgeci terminolojisidir almış başını gidiyor. Eksenimiz kayıyor, mahalle baskısı varmış, neo-Osmanlılık yükseliyormuş. İçerideki dayatmacılar dışarıdaki hassasiyetleri kullanarak, dışarıdaki sömürgeciler de içerideki korkuları tetikleyerek ülkemize ameliyat yapmak istiyorlar. Bunların ortak yanı ise operasyonların çoğu kez yerli uşaklar üzerinden kotarılması.

Sayın Devlet Bahçeli 'ne işin var oralarda, gel Ankara'ya, çık dışarıya oynayalım' diye yırtınadursun, Başbakan Erdoğan'ın Latin Amerika gezisi de meyvelerini vermeye başladı. Enerji Bakanı Venezuela'dan iyi haberlerle döndü. Tanzanya'dan TOKİ'ye gelen 12 milyar dolarlık konut-inşaat yatırım davetinden sonra, Venezuela da konut karşılığı ucuz benzin teklifinde bulundu. Türkiye'nin çok istediği bir barter (mübadele) ekonomisi başlıyor. Keza, 200'den fazla işadamlıyla gerçekleştirdiği son Katar-Kuveyt çıkarmasından sonra, Başbakan önceki gün de Ukrayna'da Serbest Ticaret Anlaşması'na giden devasa bir süreci başlattı. Önce vizesiz ticaret, ardından yola devam. Detayları haberlerde.

Erdoğan ülkeyi muktedir bir orkestra şefi gibi yönetiyor. Nefes nefese koşuyor. Haybeye, boşa kürek çekmiyor, sonuç alıyor, Türkiye'nin çeperlerini büyütüyor. Sahi, genç bir araştırmacı çıkıp şu Çin Devlet Başkanı Hu Jintao'nun yurtdışı gezi trafiğini Ahmet Necdet Sezer ve Erdoğan ile karşılaştırsın. Gezilerden milli çıkarlara giden yolu incelesin. Orijinal bir tez olur.

İzninizle Ukrayna'daki gelişmeye ben de sevinmek istiyorum. Eski Sovyet coğrafyasında çok etkili bir STK olan Diyalog Avrasya Platformu (DA)'nın gönüllü ekonomi danışmanlığını yaptığımdan, son yıllarda Rusya-Ukrayna hattında çok sayıda bilimsel toplantılara katılıp, bu alandaki gelişmelerin sivil toplum ayağındaki alt yapısına katkıda bulunmaya çalışıyorum. 2009-2010 yıllarında DA ile birlikte ülkenin önemli şehirlerinden Kiev, Donetsk, Sivastopol-Kırım'da, çokça faaliyette bulunduk. Son olarak da 2 Kasım'da 2010'da İstanbul Üniversitesinde ve TUSKON'un hamiliğinde 'ISTIAC 2010' organizasyonunda, Karadeniz Havzasındaki Ülkeler Arasında Birinci Uluslararası İktisadi Kalkınma ve İşbirliği Yıllık Konferansı tertip edildi. Ben de bu toplantıda iki ülke arasındaki iktisadi işbirliğinin güçlü ve zayıf yönlerini içeren bir tebliğ sundum. Ortaya çıktı ki, Ukrayna ile Türk ekonomileri rakip değil, refik, yani tamamlayıcı. Bizim güçlü yönlerimize onların, onların güçlü yönlerine bizim ihtiyacımız varmış.

Beyinlerini fena halde belden aşağısının egemenliğine kaptıranlar, Ukrayna deyince aklına Yalta Otel'den ötesi gelmiyor. Nitekim Kanuni Sultan Süleyman gibi koca Hünkar'ın asırlara, kıtalara sığmayan Ortodoks dünyasına yönelik devasa strateji ve diplomasisini getirip bir kadının uçkuruna dayandırma ihanetini gösterdi ya, gerisini varın siz hesaplayın.

Bana açık açık, nerden çıktı Ukrayna ile stratejik işbirliği, ekonomik entegrasyon filan diye, soranlar çok. Halbuki Ankara'dan daha evvel Kiev'e varıyorsunuz. Bağırısan karşıdan Sivastopol'den duyulur. Esasen, Samsun ya da Sinop'u bilmeyen, ne bilsin Sivastopol'ü!

Neyse ki, ülkemizi sırtlayan Anadolu iradesi, çocuklarımızın geleceğini rakı-şarap-heykel-plaj sığılığına gömmüyor da, kervan yürüyor. İşte gayretler meyvesini verdi ve Başbakan'ımız bir büyük tarihi sürecin daha altına imza atarak Ukrayna'dan dönüyor. Tamam, arka mahallede mızıkçı çocuk rolünde çelik-çomak oynayan çakma Gandi bunları anlamaz. Ancak bu haberi verirken NTV muhabirinin bu olaydan neredeyse dudak ucuyla bahsederken, iki tarafın koruma ekipleri arasında yaşanan ve artık normal hale gelen 'arbedeyi' ballandırarak bütün lüzumsuz detaylarına kadar anlatması, sizce gazetecilik midir?

Türkiye artan oranlarda Akdeniz'i ve Karadeniz'i bir barış ve ortak ekmek teknesi haline getiriyor. İç-dış ihanet şebekesinin estirdiği mahalle baskısı, neo-Osmanlı, eksen kayması gibi yeni sömürgeci kavramları ile Muhteşem Yüzyıl adlı dizi farklı cephede aynı emellere hizmet ediyor.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Esnaflıktan girişimciliğe geçiş

İbrahim Öztürk 2011.01.31

Esnaf başka, girişimci başka. Hatta biri Mars'tan, diğeri Venüs'ten.

O zaman tanımlayalım. Girişimci, fırsatlara bakmasını değil de görmesini bilen kişidir. Talebin erkenden kokusunu alır. Hedefe giderken riskleri algılar, hesaplar, bunları yönetir. 'Tutarsa köşeyi dönerim, tutmazsa batırım' deniliyorsa bunun adı girişimcilik değil, 'kumar'dır. İşadamlığı; felsefesi, psikolojisi, gelecek stratejisi ve yol haritası belli olan kişidir. Dünün tecrübesini kurumsal hafızada koruma altına alıp, gerektiğinde raftan indirip yeni meselelerin çözümünde etkinlikle kullanabilen kişidir.

Esnaflın ise taş taş üstüne koymak için anasından emdiği burnundan gelmiştir. Yorgun argın yolun sonuna geldiğinde ise cebi para görmemiştir. En fazlasından çoluk-çocuğuna eğitimden ziyade birer ev miras bırakmayı hedeflemiştir. Böyle yaparsa onların geleceğini garanti altına aldığını düşünmüştür. Öğrenmekten ve değişimden de 'korkar'. 'Fark etmek' onu tedirgin eder. Bu yüzden gram gram ölmeyi yeğler.

Keza, 'nice eğitimlileri cebinden çıkartacağı' konusunda da bir hayli iddialıdır. Ne danışmanı ne de eğitimli evladını dinler. Hazindir ki, çıkarlarını takip etmekte zorlanır. Dahası, farkında olmadan aleyhine gelişmeleri bile savunabilir. Belki de en önemlisi, şarj tutmayan piller gibi, düne ait yaşadıkları anında hafızasından silinir, bu yüzden geçmişten ders alamaz. Onun aslında bir işletmesi yoktur, göçebe çadırı vardır. Esnaflın bir ergenlik sorunu vardır. Bedenen değil, zihnen ve beyin olarak büyümesi gerekir.

Türkiye, artık ikinci grup ile birinciyi hızla yer değiştirmek zorunda. Son çıkan Borçlar ve Ticaret Kanunu ile süreç zaten başladı. Şu tespite bakar mısınız; KOBİ'lerin yüzde 75'inin bu çağda internet sayfası yokmuş. Anahtar kaybolup dışarıda kalsak, ne bileyim kalorifer bozulsa insanlar cep telefonundan internete girip en yakınındaki tamirciyi arıyor. Ve böyle bir çağda bir 'esnaf' sadece 1.000-2.000 lira verip 'ben buradayım' demeyi beceremiyor. Bedava dükkân açıp tanıtım yapamıyor. Sonra 'Hükümet beni kurtarsın' diyor. Şaka bir yana şimdi çıkan bu yasa ile hükümet, esnafa cebren yardım ediyor, 'büyü, değiş, dönüş' diyor.

Bu çıkan yasalara ilaveten girişimcinin dönüştürülmesine hükümet, KOSGEB, İşkur, İŞGEM, ABİGEM ve kamu bankaları üzerinden de destek veriyor. Nisan 2010'da çıkan '3D' belgesini, yani Esnaf ve Sanatkarlar Değişim, Dönüşüm ve Destek Stratejisi Belgesi'ni hatırlayın. 100 bin KOBİ'ye 2,5 milyar liralık bir paket. Şükür ki, insanımız bunları kullanıyor. Bir kısmı ise bıçak kemiğe dayandığı halde tepki vermiyor. Adeta 'değişmem, destek de almam' demeye getiriyor.

Bu kişilere yardım etmek gerekiyor. Bu konuda dernek ve vakıflar gibi STK'lara büyük iş düşüyor. Örneğin kendisi de bir işadamı olan dostum Mehmet Koç, durumun farkında olduğundan yerinde duramıyor. Başında bulunduğu Girişimci İşadamları Vakfı (GİV), İstanbul Ticaret Üniversitesi ile işbirliği halinde bir girişimci eğitim ve dönüşüm programı tasarladı. Ben de bu programda 'yeni iş imkânları, ortaklıklar ve işbirlikleri' konusunda eğitim verdim. Birinci kura 15 kişi başvurup, parayı verdiği halde derse sadece 5 kişi gelince, 'demek ki vakti saati gelmemiş' dedim. İnsanlara zorla yardım edemezsiniz.

Yaşadığımız ortamda, yeni iş fırsatlarını yakalamak çok kritik. Ancak bunları hayata geçirebilmek üzere insanımızın 'ortaklaşa rekabeti', yani işbirliğini öğrenmesi şart. Bir şirketin müşterisi, tedarikçisi, rakibi kadar bir de 'tamamlayıcısı' da vardır. Rakiplerimizle nerelerde yarışıp nerede refik olacağız, buna bakmak lazım. Birçok alan var ki; rakip piyasayı küçültmez, tersine büyütür. Bu tür alanlarda bir yarış değil, bir eşleştirme, bir işbirliği arayışı gerekiyor.

Rakip ve refik kardeşliği kadar, risk ve rızık kardeşliği de öğrenilmelidir. Rızık Allah'tan, işbirliği ve aklını, pardon bilgisini kullanıp riskleri idare etmek de insandan. Bu aklın harekete geçirilmesi, gerekli araçlarla donatılması ve artık unu, yağı, şekeri birleştirip pastayı yapmak, GİV'in verdiği bu türden eğitimlerle mümkün olacak.

i.ozturk@zaman.com.tr

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Arap devrimi ve Türk ekonomisi

İbrahim Öztürk 2011.02.03

Türk halkının tarihine ve sosyolojisine Fransız kalan bizim laikçiler, Recep Tayyip Erdoğan liderliğinde tarihe geçen Anadolu hareketini nasıl şaşkın ördek gibi korkuyla takip ediyorsa, Arap dünyasında alttan kopup gelen halkların bu son devrimci dalgasını da fena halde 'çuvallayarak', 'afallayarak' karşıladı.

Destursuzca her bulduğu şeyin üstüne atlayan muhalefet lideri gelişmeleri doğru okuyamadığında 'Başbakan zaten Büyük Ortadoğu Projesi'nin eşbaşkanı.' deyiverdi. Bununla da yetinmedi, Türkiye'den yükselen Başbakan'ın karizmatik çağrısı karşısında Tahrir Meydanı'nı dolduran halkın büyük coşkusundan da endişelenip, Araplara Recep Tayyip Erdoğan'dan ziyade Türkiye'nin tek parti devri jakobenlerini örnek almaları

çağrısında bulundu. Tabii bu 'tarih dışı' çağrının 30, 40, 50 senedir tek adam diktatörlüklerinden muzdarip Arap halklarında bir karşılığı yok.

Aramızdaki fark şu: Arap ülkelerinde iktidardakiler değişime direnip özgürlüklere saldırırken, Türkiye'de direnen statükocular, muhalefetin 'Mübarekleri.'

Peki Arap devrimi uzun vadede Türkiye ekonomisini nasıl etkiler? Arap dünyası, savaş düzeninin devam ettiği son siyasi coğrafya. Doğu Avrupa'da bu düzen yıkıldı, ABD ve AB buna 'demokrasi' dedi. Gerçek de bu. Ancak Arap dünyasında diktatörleri destekleyerek, bu ülkelerin yarı sömürgeleri olarak mihverlerinde kalmasını arzu ediyorlar. Mısır'ın Mübarek'ine ilk desteğin İsrail'den geldiğini biliyoruz.

Arap ülkeleri Batı-Amerika mihverinde kaldıkça hakların taleplerine göre değil, ezen yerli sömürgecilerin çıkarlarına göre yönetiliyor. Halk fakir kalıyor, ekonomi gelişmiyor, çeşitlenmiyor, bölgede bir iktisadi entegrasyon oluşmuyor, ülkeler birbirleriyle ticaret yapmıyor, tam tersi baskıcılar meşruiyetini -bizdeki gibi- sanal düşman üretmekten, komşularını tehdit olarak görmekten alıyor.

Türkiye son dönemde bölge halkları nezdindeki etkisini büyük bir hızla artırıyor. Başbakan'ın Davos'taki 'one minute' çıkışından İsraililer kadar Arap diktatörler ile bizim yerli laikçiler korktu. Bu yüzden bölgedeki baskıcı rejimler aslında Türkiye ile bölgesel iktisadi entegrasyonun derinleşmesini, ticaretin, ortak üretimin, finansal yardımlaşmanın çok da gelişmesini istemiyorlar.

Örneğin Kuzey Afrika ülkeleri (Libya, Fas, Tunus, Cezayir) büyük oranda Fransa ve İtalya sömürgesi. Bu ülkeler Avrupa ile serbest ticaret anlaşmaları yapıyorlar. Türkiye Gümrük Birliği'nde olmasına rağmen Avrupa Birliği'ne tam üye olmadığı için AB ülkeleri Türkiye'yi bu serbest ticaretin kapsamına sokmuyor. Böyle olunca hem Kuzey Afrika ülkelerinde Türkiye'ye karşı rekabetçi üstünlüğü ele geçiriyorlar, hem de Afrika ülkeleri AB pazarında Türkiye'nin pazarını çalıyorlar. Nitekim 2010 yılında Türkiye'nin ihracatı sadece yüzde 11 civarında artarken, ithalatı tam yüzde 30 arttı. Bu başarısızlığın arkasında işte bu şekilde Avrupa'da kaybettiğimiz pazarların da büyük bir rolü var.

Ancak Türkiye'nin bu dışlanması AB liderleri kadar ülkesini Batı sömürgesi haline getiren diktatörlerin katkısı da büyük. 'AB ile yaptığınız serbest ticaret anlaşmasını neden bizimle yapmıyorsunuz?' diye sorulduğunda hınzır bir suskunluğa bürünüyorlar. 'Efendilerimiz izin vermiyor' diyemiyorlar. 'Türkler ile görüşüp buluşursak, bizim foyamız ortaya çıkar, halklar ayaklanır' da diyemiyorlar. İslam dünyası katılımcı demokrasiye geçtikçe, serbest piyasa ekonomisi geliştikçe, Türkiye'nin bu coğrafyadaki etkisi dalga dalga artacak. Bu ülkelerin pastasını almayacağız, tam tersine refahlarını artıracacağız. 'Kazan-kazan' oyunu oluşacak. Başbakan 'aslında biz bize yeteriz' derken, bunu kastediyordu.

Ancak işte bu korku sebebiyledir ki, bir asırdır Arap-İslam-Afrika dünyasını sömürerek semiren Batılı emperyalistler, bizi oralarda karşılarında gördükçe 'eksen kaymasından' dem vuruyorlar. Ne dramatiktir ki, bunlara çanakçılık yapmak da yerli Gandi gibilerine kalıyor.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Bu iş güvenliği ile Avrasya'nın üretim üssü olamayız

Bir yandan küresel düzen, öte yandan da oligarşi adeta halkımızı ezme konusunda birbiriyle yarışıyor.

Bize de ikisinden birini seçmek kalıyor.

Önce ekonomi cephesinden başlayalım. Küresel rekabet baskısı altında sıkışan sanayici, rekabet ve kâr aşkına her şeyi mubah görmeye başladı. 'İşin ucunda kâr varsa gerisi teferruattır' yaklaşımını her yerde görmek mümkün. Sanayi Bakanlığı, çok iddialı bir sloganla daha yeni Sanayi Strateji Belgesi'ni açıkladı. Türkiye, Avrasya'nın üretim merkezi olmayı hedefliyor. Acaba buna sevinelim mi, üzülemiz mi?

Türkiye bunu, mahallelerin içine gömülmüş olan Davutpaşa, Karadon madenleri, OSTİM, halkın bahçesine kadar gömülen zehirli atık üssüne dönen Dilovası standartlarıyla mı yapacak? Türkiye iş kazalarında Avrupa'da birinci, dünyada ise ikinci durumda. Kelimelerin bitip tükendiği bir yerdeyiz.

Büyüklerin merhametine sığınmıyorum, kurumları ve kuralları arıyorum. Piyasa ekonomisi bir kuralsızlık meşheri değil. Güçlünün ya da Ankara kapılarında sıkı lobicilik yapanların düzeni olmamalıdır. Çevre Bakanlığı, Rekabet Kurumu, Sanayi Bakanlığı ve tabii ki yargı, kısaca denetleme ve düzenleme kurumları nerede? Bu kadar facialar olup bitiyor, hangi konu sonuçlandırıldı, ne tür cezalar verildi, duyduğunuz mu?

Şimdi bu verilerden sonra Türkiye'nin, Avrasya'nın üretim merkezi olmaya talip olması sizi de ürkütmez mi? Çevre, insan sağlığı, şehirleşme, güvenlik vs. bu zihniyetle ne hale gelecek? Yüzümüz sözde AB'ye dönükken, üretim ve rekabet standartları Çin'e özenilerek konulursa, sonumuz nice olur? Değişimi, bilgiyi, inovasyonu sektiren işadamları da hükümeti denetimsizlik ve standartsızlık konusunda sürekli irtifa kaybetmeye zorluyor. Bu yüzden AB projesi Türkiye için çok önemli.

ABD'de ortaya çıkan 2008-2009 küresel krizi, bu denetim ve düzenleme açısından çıktı. Ancak konu finansal sektörde yoğunlaştığından anında patlak verdi ve hızla görülebildi. Oysa Türkiye'de yaşanmakta olan çürümenin etkisi ancak nesiller sonra ve bir daha telafi edilemeyecek tarzda ortaya çıkabilir. Hükümeti, bu konuda emanete sahip çıkmaya davet ediyorum.

Öte yandan Türkiye'de çirkin yüzünü göstermeye devam eden ekonomideki bu vahşi kapitalizmin siyasetteki karşılığı, oligarşinin baskı ve özgürlük düşmanlığı şeklinde gelişiyor. Geçen hafta CHP'li Prof. Hurşit Güneş'in 'Kürtler sonunda kucağımıza oturacak' dediği ileri sürüldü. Güneş de bunu yalanladı. Bize de buna itibar etmek düşer. Ancak aslında CHP'nin destek verdiği statükoya bu ifade uygun düşüyor. Gerçekten de ya kandırarak ya da korkutarak halkı darbecilerin insafına bırakmak konusunda CHP bir hayli maharetli. Örneğin Tek Parti diktatörlüğünün Alevilere reva gördüğü zulüm biliniyor. Buna rağmen Kılıçdaroğlu gibi operasyonlara araç olan kişiler sayesinde Aleviler CHP'nin arka bahçesi haline getirildi. Esasen hiçbir şey söylemeden, CHP şimdi de yaklaşan seçimlerde Kürtleri istismar etmek için basit Süleyman Demirel demagojilerine sığınıyor.

CHP her şeye rağmen istediğini elde edemezse Cumhuriyet mitinglerinde denedikleri gibi, militan bir azınlığı kışkırtıp sokaklara döküp ayaklandırma şantajı yapıyor. Seçime doğru giden bir ülkede kendi varlık nedenlerini inkâr, ülkeyi de tehdit ediyorlar. Ve tabii ki yargıçlar bütün bu kan, kin, kaos projelerini seyrediyor. Öyle ya, açık açık niyet olsa da, kaosa çağrı yapılsa da henüz eylem yok, değil mi efendim!

Evet, iktisadi olarak bu çirkin ve vahşi kapitalizme nasıl itiraz nasıl ediyor ve lafı eğip bükmeden hükümeti uyarıyorsam, siyaseten halkı 'kucağa oturtma' projesine itiraz ediyor, Bremen mızıkacıları gibi her kafadan bir ses çıkan CHP'yi ciddiyete davet ediyorum. i.ozturk@zaman.com.tr

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Tepki ver ey işadami!

İbrahim Öztürk 2011.02.10

Birçok yazımda çevremizi dolduran 'yeni fırsatlardan' bahsediyorum. Ne yapmak istediğimi anlayanlar kadar, 'her şey çok kötü, yapacak bir şey yok' mealinde çok sert eleştirenler de oluyor.

Çok fazla sorunun olduğu doğru. Ancak tereyağından kıl çeker kolaylığında girişimcilik yapılan bir dönemin olduğunu da düşünüyorum.

Ulus devlet sınırlarının en azından iktisadi anlamda manasını kaybetmesiyle beraber rekabet biraz daha içinden çıkılmaz hale geldi. Bu da doğru. Ancak yine de bu deveyi gütmekten başka çare yok.

Metro'da iki öğrenci aralarında 'dertleşiyorlar.' Kulak kesildim. Bir tanesi, 'sınavdan 35 aldım, adam beni bıraktı' diyor hocası için. Devam ediyor, 'isteseydi bir yerden 20 puan daha bulup verir, geçirirdi, ancak geçirmede.' Anlayacağınız suçlu hoca! Kendisinde suç yok. Geçerse kendinden, kalırsa, hocadan. Öğrenciliğin raconu bu.

İşadami için de buna benzer. Kazandığında 'hükümete rağmen' kazanmış oluyor. Kaybettiğinde ise derhal bir suçlu buluyor ve kendini anında rahatlatıyor. Oysa fırsatlar gerçekten çok fazla ancak şu yanlışlar sebebiyle bunlara tepki vermekte zorlanıyoruz: Plansız çalışma hastalığı, kopyacılık / taklitçilik, yetersiz yönetim, analiz eksikliği, yanlış büyüme modelleri ve büyümenin idaresindeki eksiklikler. Yani büyüdüğünü zannederek girişimcinin ayaklarının yere basmadığı anda gelen 'apansız'(!) çöküşler.

Aslında kazanmak zorunda olanlar kaybetmez! Kaybedecek bir şeyi olmayanlar kazanır. (İlk Müslümanlar, tarihte Türkler, Yahudiler, ABD'ye göç edenler vs.) Adına 'girişimciliğin amentüsü' dediğim bir liste var. Bu çağda yolumuza devam etmek için bize kurucu bir irade gerekiyor. Yıkıcı değil, inşa edici. Bu, müspet bakış, davranış ve odaklanmak gerektirir. Keza yenilikçilik ve değişimden korkmamak, tam tersine değişimin arkasından gitmek yerine onun mimarı olmak, yönetmek gerekir.

Girişimcinin başucunda tutması gereken '4R'si var. Bir kere, risk ile rızk kardeşliği esastır. Allah rızkı, riski alabilene ve yönetene veriyor. Keza, rakiplerimiz birçok yerde refiklerimiz, yani aslında kader ortağımızdır. Bu alemde büyükler, küresel şirketler bizim sadece rakibimiz değil, aynı zamanda iş ortağımız, paydaşımız, yani refikimizdir. Yeri gelmişken kader ortaklığı ile ortaklaşa rekabetin gereğini de bu vesile ile ilave etmek gerekir.

O halde suçlu aramak yerine, 100 birimlik 'günah endeksinin' kaçının bize ait, yani çözümünün bizde olduğunu ortaya koyalım. Öte yandan sihirli bir değnek olmadığından sabır ve sebat içinde, azimle ancak gerekli bilgi ve araçlarla donanmış olarak çalışmak gerekiyor.

İşletmelerde iyi bir başlangıç için, mevcut gerçeği gizlemeden ortaya koymak ve kabullenmek çok esaslı bir duruştur. Dışarıdan bakan uzman bir gözle işletmenin bir MR-testini çektirmek gerekiyor. Virüs nerede? Çıbanın başı nerede? Bu bağlamda en ölümcül hastalık, ertelemek, ağırdan almaktır. Bugünün işini asla yarına koyma. Zira yarın, senin kontrolünde değildir. Hız çağındayız, baş döndüren bir zamanda, esneklik ve hız kritik önemdedir. Aslında büyükler değil, bizden daha hızlı olanlar bizi tehdit ediyor.

İşte şu gelişmelere büyük bir hızla ve etkinlikle tepki vermek lazım: Değişen pazara, müşteri beklentilerine, tüketim kalıplarına, artan alım gücüne ve bütçelere, yeni rakiplere (Çin-Hindistan...), yeni teknolojilere (tercihleri ve maliyetleri değiştiriyor), demografik yapı, değişen siyasi ve hukuki ortamlara (yasa/mevzuat, AB reformları, yasaklar, teşvikler vs.) Ve şimdi de kriz.

Sahi, bu krizden acaba uygulamaya aktardığınız kaç adet ders çıkardık? Cevabınız 'sıfır' ise bence ya 'kutsal bir işletmeniz' var ya da ziyandasınız.

İsterseniz bir sonraki yazıda birkaç örnek vereyim.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Kenya'da siyah inciler yurdunda...

İbrahim Öztürk 2011.02.14

'Kenya'da vahşi doğaya safariye gelir misin?' teklifini alınca tereddüt etmeden hemen atladım.

Meğersem işletmeciliğin ve dericiliğin doktoru olmakla yetinmeyen Bilal Alkoç, bir de Kenya'nın fahri konsolosu olmuş. Alkoç, TUSKON iradesine erken tepki verenlerden. 'Amaan gideceğim de ne olacak sanki' deyip, dükkânının loş duvarlarında umutsuzluk devşirenlerden olmamış.

Kenya'ya gittiğinde sırf gönüllerini almak için oradaki dericilerden bir miktar ham deri sipariş etmiş. Gelen mal miktarının, ödediğinden yüzde 20 daha fazla olduğunu fark edince bildirmiş. 'Bilmiyoruz, İtalyanlara da deri satarız. Bize bir ölçü vermişler, şimdi fark ediyoruz ki bu ölçüye göre fazla veriyormuşuz. Yani kandırılmışız' demişler. Meğer yıllardır mal sattıkları Çinliler de bu durumu keyifle kullanıyorlarmış. İskefe Deri'nin sahibi Bilal Alkoç, hem bu duruma uyandırmış onları hem de fark bedelini yatırmış. Derken böyle bir süreç artarak devam etmiş. Alkoç, "Biz oralarda sadece kâr iştahı ile hareket edemeyiz. Asırlardır mağdur olup iç ve dış sömürge altında inleyen bu insanlara karşı her şeyden önce insani bir saygı esas olmalıdır. Dahası atalarımızdan yadigar kalan tertemiz itibarı da korunmalı." diyor.

Bir işadının kendisi ve ülkesi için neler yapabileceğini Bilal Bey bana çok güzel gösterdi. Fahri büyükelçi olduktan sonra bir senede tam 11 Kenyalı devlet bakanını Türkiye'ye getirip ağırlamış, Ankara'daki muhataplarıyla buluşturmuş. Devlet gibi çalışmış adeta. Bu ülkenin halkı, iş çıkmadığını görünce çoktan beridir kendi vicdanını devletin yerine koymuş, öncelikli olarak ayaklar altındaki nesline sahip çıkma erdemini göstererek tarihe geçmiştir.

Bir milletin yazdığı destan devam ediyor. Meğersem 'vahşi doğada safari' işi için şakası imiş. Kenya'daki birkaç Türk ilköğretim okulunun açılışına davet edildiğimi oraya gidince anladım. Zaten geçen seneki Türkçe Olimpiyatları'nda merhum ve mağfur Cem Karaca'nın 'Allah Yar' şarkısını söyleyen o siyah incinin memleketini çok merak ediyordum. Hangi mahallelerde yaşarmış o çocuk. Kimler gidip 'tenekeden mahallelerde' o çocuğu bulup sahip çıkmışlar?

Derken işin sahibi olan Anadolu insanı ile bütün bunları yerinde görmek ayrıcalığını yaşadım. Kenya çocuklarına maddi planda sahip çıkma işini Türkiye'den Denizli esnafı üstlenmiş. Anadolu'da her bir şehir

kendini unutmuş, yaşatmak aşkına, inşa etmek sevdasıyla bir yerlerdeki Türk okulları destanına omuz vermiş durumda.

Millete bak ya Rabbi! Herkes bir gün çekip gidecek bu âlemden. Ama toprağa düşüp binlercesini sırtlayıp geri dönen buğday başakları gibi, bu insanlar da kıtlalararası ölümsüzlük beratını kollarının altına sıkıştırmış olarak Uluların huzuruna gidecekler. Gıpta ediyorum onlara!

İlaveten kader bu dünyadaki çabaları da karşılıksız bırakmıyor. O topraklara içten bir samimiyetle gidip, aklını ve bilgisini kullanan, dışa açılmanın gereğini yerine getirenler bakıyorsunuz ticarete, inşaatta, turizmde, ulaşımda, birçok alanda önlerinin açıldığını görüyorlar. Afrika, geleceğin kıtası. Avrupa'sı, Çin'i, Hind'i adeta leş kargası gibi çökmüşler kıtanın üzerine. Sadece soymaya odaklanmışlar. Oysa oralarda tam da bizim olmamız gerekiyor. Bana sormayın, işi yapan sizsiniz, mesela dört kere gidin Afrika'ya bakalım kendi işinizle ilgili sonsuz fırsatları nasıl yakalıyorsunuz. Hiç olmazsa halinize şükredersiniz. Görgünüz artar. Çok gezen kurt, aç kalmazmış.

Evet Kenya'da belgesellerden gördüğümüz Serengeti ya da Savana'ya gidemedim. Ancak her türlü hayvanın belli bir denge içerisinde yaşadığı ulusal parkı gördük. Batılılar bu hayvanlar âlemini insanlar âlemi ile karıştırdığından, kurdukları sömürge düzeninde altta kalanın canı çıkarken, beyaz adam bu zalim düzenin tepesinde arsızca tepiniyor.

Mısır'daki devrim, aslında beklediğim küresel insanlık devriminin öncü habercisi olarak görülmeli. Başkent Nairobi ve Müslümanların yoğunlukta olduğu Mombassa'daki mezbelelikten eğitim külliyelerine döndürülmüş olan okulları, onların mübarek nasiyeli öğretmenlerini ve siyah incilerimizi görüp, artan umutlarım ve tamir olmuş gururumla geri döndüm. Sevdği yerden ayrılanlar 'gönlümün yarısı orada kaldı' derler. Benim öyle olmadı. Yüreğim büyüdü büyüdü, evrenin dört bir yanını kapladı. i.ozturk@zaman.com.tr

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Sincan tankları ve Ebrehe'nin filleri

İbrahim Öztürk 2011.02.17

Şubat ayında birçok şeyi asla unutmayacağız. 28 Şubat'ta orduya sızan cuntacıların ve sivil kollarının halka ve Meclis'e karşı kazan kaldırıp ayaklandıkları 28 Şubat 1997 sürecinin 14. yılı geliyor. 21 Şubat tarihinde ise bu yerli sömürge sonucunda, sadece dört sene sonra gelen 2001 krizinin 10. yıldönümünü 'idrak' edeceğiz.

Öte yandan bu ay 'savaşma seviş' diye büyütülen idealsiz nesillerin kapitalizmin çarklarına yakıt olduğu 'Sevgililer Günü' de var. Tabii ki ve elbette, Sezai Karakoç'un ifadesiyle 'Ey Sevgili, En Sevgili'nin' yâd edildiği 'Mevlid Kandili' de çakiştı. Tam da Necip Fazıl'ın 'Beyoğlu tepinirken ağlar Karacaahmet' dediği manzara.

Konunun ekonomi açısından teknik analizini bir sonraki yazıya bırakalım. Kısaca 'sürecin mahiyetini' kavrayalım. 28 Şubat süreci, 28 Şubat 1997'de yapılan Milli Güvenlik Kurulu (MGK) toplantısı sonucu açıklanan kararlarla başladı. Olmayan ancak 'kışla-medya' ortak prodüksiyonu olan yapay ve sahte bir 'irticaya karşı', ordu-bürokrasi, 'mahşerin beş atlısı' olan sözde STK'lar, işadamları, medya işbirliğiyle antidemokratik bir zulüm süreci kotarıldı.

İşte böyle bir MGK ile başlayan süreç, bir başka MGK toplantısıyla bütün ülkeyi batağa sapladı. Ancak kaderin bir oyunu ve cilvesi olarak, hem de kendilerini de yok edecek bir süreci tetikledi.

Mezkur MGK'da, dönemin Cumhurbaşkanı Ahmet Necdet Sezer ile Başbakan Bülent Ecevit arasındaki 'kitap fırlatma' ile yaşanan gerginlik, Cumhuriyet tarihinin en büyük ekonomik krizinin patlamasına yol açtı. Bardak doluydu, taşması için bir damla yeterliydi. Ancak bu damla, bütün psikolojileri çökertecek cinstendi. Zira kavganın nedeni, cunta-mafya eline kalan bir halkın mallarının tarumar edilmesi kavgasıydı. Batan geminin malları, çökertilip ele geçirilen bir ülkenin ganimetleri.

21 Şubat 2001 krizi, kamuoyunda 'Kara Çarşamba' olarak adlandırıldı. Korkunç bir devalüasyon dalgası geldi. Borsa bir anda % 20 civarında çöktü. Döviz cinsinden borçlanan binlerce şirket ödeme kabiliyetini kaybedince çok sayıda işyeri kapandı, yüz binlerce kişi işsiz kaldı, işsizlik % 7'den % 12 bandına fırladı, insanlar intihar etti. Hükümet, ülkeyi 'hasta adam' olarak uluslararası toplumun kucağına bırakmak zorunda kaldı.

Gazeteler 'IMF'den 500 milyon dolar gelmezse hükümet memur maaşlarını ödeyemiyor' başlıkları attı. IMF ise sahte ulusalcı hükümete para yardımı için Kemal Derviş'in Cumhuriyet tarihinde ilk ithal bakan olarak ekonominin dümenine getirilmesini şart koştu. Her biri tuğla gibi kalın teknik metinleri okumadan, okusalar da anlamayacak olan ulusalcı ağabeyler, localardan seyreden cunta komutanlarının 'göz hapsinde', otomatiğe bağlanmış gibi '15 günde 15 yasaya' onay verdiler. Bu metinler, devletin elinde kalıcı anlaşmalar olarak duruyor.

Puslu bir Ankara sabahında, Sincan sokaklarını paletleriyle yaran, soğuk gecekondualarda annesinin kucağında iki büküm ısınmaya çalışan çocukların umudunu homurtularıyla yok eden 'tank gösterisi', bir milletin varlıklarının bitpazarına çıkmasıyla son bulmuştu.

Karacaahmet'in ağlaması, cansız mezar taşlarının, ölü toprakların ağlaması değil elbet. O bir tarihin, bir mirasın, bir geleneğin, bir medeniyetin, bir mefkurenin ağlamasını temsil eder. "Bir yiğit vardı şu karşı bayıra gömdüler..." diye şubat ufuklarını (http://www.dailymotion.com/video/x4rzpj_bir-yiit-var_d_people) yaran ağlıtlar işte tam da bu nedenle yükselmmişti.

Hatırlayın, Karacaahmet ağlarken millete karşı kurdukları komplonun hazzı ile tepinenlerin tam da dibinde bir büyük deprem meydana geldi. 'Sen şehit oğlusun incitme, yazıktır atanı' çağrısını çoktan unutanlara karşı, arzın damarlarına can veren kefensiz şüheda dayanamayıp, isyan etmiş, adeta 'millete ihanetin adresini' göstermişti. Geçen ay Gölcük Donanma Komutanlığı'nda ele geçirilen ihanet ve şeamet belgeleri, beni aldı tarihe götürdü.

Milletin üzerine sürülen Sincan tanklarını kader bana, Kâbe'yi yıkmaya giden Ebrehe'nin filleri gibi gösterdi.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

2001 krizinin Damat Ferit Paşa'sı kimdi?

İbrahim Öztürk 2011.02.21

Türkiye'de 2001 yılında aslında ne oldu?

Olup bitenin adını tam ve doğru koymak gerekiyor. Fırlatılan Anayasa kitapçığının ne anlama geldiğini tecrübeli devlet adamı Başbakan Bülent Ecevit isabetle açıklamıştı. Başbakan dehşet içinde, yorgun, umutsuz

ve titreyen sesle 'Bugün bir devlet krizi yaşıyoruz.' demişti.

Tarihte Türkler kaç devlet kurup yıkmıştır? 2001 yılında aslında bir devlet daha yıktık. Ancak nasıl ki 28 Şubat, alışılanlardan farklı olarak, 'post-modern' bir darbedir, 2001 yılında da düşman işgaline uğramadan 'post-modern' anlamdan bir devlet daha yıktık. Bunun detaylarını kaç gündür dramatik bir şekilde gazetemiz Zaman ortaya koyuyor. O günlerin tanıkları hâlâ şaşkınlık ve infial içinde. Tam bir kara kutudan, esrarengiz işlerden bahsediyorlar. Bir sürü şey olup bitmiş, kimse nasıl olduğunu bilmiyor. DSP'nin şimdiki lideri, 'Kemal Derviş uçağa binerken Merkez Bankası başkanı idi, hava limanında indiğinde Bakan olmuştu' diyor. Nasıl? Kimler? Belli değil. ANAP'lı Sümer Oral konuşuyor; "O gece yabancı devlet adamlarıyla yemek yedik. Ancak ben mi yemeği yedim, yemek mi beni yedi, bilmiyorum." diyor. Neden? Çünkü yabancılar artık karşılarında bir devletin olmadığını fevkalade farkında idiler de, ondan!

Devleti fiilen işgal eden ve artık kurumlarını ve kurallarını çalışmaz duruma getiren Ergenekon iradesi arkada enkaza dönmüş bir yığın bıraktı. Bankaları batmış, maliyesi çökmüş, şirketleri iflas etmiş. Böyle olduğu için de tarihte bıraktığımızı zannettiğimiz Duyun-u Umumiye tekrar geri gelmiş. Tabii 'post-modern' bir tarzda. Örneğin Damat Ferit Paşa'nın yerini büyük ulusalcı ve Balyozcu komutan almıştı. Ulusalcı gözükp, fiilen mandacılık yapıyordu. ABD'den ekonomiye 'bakan' ismarlamışlardı. Sadece parayı veren (IMF) düdüğü çalmıyor, ulusalcı-Atatürkçü rollerini oynayan yerli 'komisyoncular' da çoktan ganimet kavgasına girmişti. Biliyorsunuz, bunlardan bir tanesi general olarak hapse girdi, apoletleri sökülmüş, er olarak çıktı. Bunlardan toplam kaç tane vardır, dersiniz?

Bir bakmışsınız IMF'nin Derviş'i Başbakan'a sormadan basmış ABD'ye gitmiş. Aklıma mukayyet ol Yarabbi Başbakan, 'ulaşamıyorum' diyor. Normalde anında görevden alınması gerekir. Ancak kim, kimi nereden alacak? Ortada devlet kalmamış ki! Devreye çoktan Başkent Hastanesi girmiş. Halk papatya falı açıyor, başbakan 'öldü mü, ölmedi mi' diye.

Uzatıp da sizi moral olarak daha fazla çökertmeyelim. Ancak bütün bunları hatırlatmamın bir nedeni de şudur: Artık 'derin yapıların hükmettiği' devlet yerine halk iradesi hakim oluyor. Bunu kavrarsak rahat eder, önümüzü açarız. Yoksa enkaz üzerinde istediğiniz kadar yeni bir ev kurun, boşa kürek çekersiniz.

Bu konuda büyük mesafeler alındı. Siz bakmayın CHP liderlerinin birinin avukatlığa, diğerinin de üyeliğe soyunmasına, 12 Eylül 2010 tarihinde millet sürece artık el koydu. 'Ölümler bile kabrinden kalkıp ülkesine sahip çıksın' feryadı arkasında bu arayış vardır. Artık aracılık, temsili demokrasi filan da kalmamıştır. Samsun'da, Erzurum'da, Sivas'ta nasıl devreye artık milletin bizatihi kendisi girmiş idiyse, şimdi de yine millet sürece el koymuştur. Bu yüzden başbakan 'yeni anayasayı doğrudan halk yapacak' diyor.

Bu tarihi bir kazanımdır. Milletin iradesinin geri alınmış olması büyük bir medeniyet şahlanışını beraberinde getiriyor. 'Çok fakir, çok büyük, çok istikrarsız' bir hasta adam gitmiş, çok büyük, hızla zenginleşen, istikrara sınımsız sarılmış, halkına, komşularına, bölgesine, insanlığa umut ışıkları saçan bir model ülke geri gelmektedir.

1990'lı yıllarda Japon gazetelerinde Türkiye haberlerini görünce eteklerim zil çalardı. Zira bu ülkeden o zamanlar sadece yüz kızartıcı, moral bozucu haberler gelirdi. Şimdi sürekli çağırıyorlar ve 'gel anlat, Türkiye ile nasıl işbirliği yapabiliriz, bu noktaya nasıl geldiniz?' diye. Büyük Türkiye'nin küllerinden doğuşunu önümüzdeki ay önce Japonlara, ardından Ukrayna'da, daha sonra da Litvanya'da anlatmak üzere programımı yaptım bile.

Kısaca son on yılın hikayesi, hasta adamdan model ülkeye gidiştir. i.ozturk@zaman.com.tr

Cari açık ne kadar tehlikeli?

İbrahim Öztürk 2011.02.24

Cari açıkla ilgili görüş ve değerlendirmelerin içinde bir hayli şehir efsanesi de birikmeye başladı.

Adeta herkes kendi meşrebine göre bir değerlendirmede bulunuyor. Örneğin liberaller cari açığın kapanmasını elbette istiyor ancak olayı bir tehdit olarak da görmüyor. Dahası cari açığı kapatacağız diye iktisat politikası araçlarına aşırı yüklenmenin başka birçok yan etkisi olacağını da düşünüyorlar.

Onlara göre yapılması gereken iş, içeride mali ve fiyat istikrarından taviz vermeden reformlara devam edilmeli, hukuk reformu yapılmalı, mülkiyet hakları rejimi güçlendirilmeli ve sağlam projeler eşliğinde, dünyada gidecek adres arayan devasa fonlar için cazibe unsuru olunmalı. Ekonominin dönüşüm süreci tamamlandıkça da tedricen uzun vadede cari açık, sıfırlanmasa da problem olmaktan çıkar.

Bir de lafa cari açıkla giren, bununla bitiren, konuyu bir tehdit çerçevesinde ele alan görüşler var. Buna göre cari açık borç demektir, risk demektir, kârların dışarıya transferi demektir. İçeride üretimin baltalanarak işsizliğin tetiklenmesi demektir. Bence de. Asya kalkınmasının en önemli derslerinden biri yüksek tasarruf yapıp yüksek ve sürekli dış açıklara mahal vermemektir. Ev ödevimiz, ulusal tasarrufları artırmaktır.

Aslında bu iki görüş arasındaki fark, liberallerin süreçlere odaklanırken, yani meselenin gerçek kaynağına giderken, diğerlerinin daha çok sonuçlara odaklı konuşması, çözümünü de kolaycı tedbirlerde aramış olmasıdır. Kura müdahale et, piyasaları koru, bas vergiyi, gümrükte beklet, dahası devlet ne güne duruyor, üretsın. Artık bunu unutun, devlet böyle şeyleri üretmeyecek. Bu, belki kısmen günü kurtarır ancak problem katmerlenerek geri döner. Zaten geçmişte öyle olmadı mı? Bataklığı kurutmak yerine sivrisineklere savaş açmadık mı?

Konuya bugün biraz daha farklı bir bakış açısı getirmek istiyorum. Cari açık bir borçtur. Ancak artık devletin değil, özel sektöründür. Bu borçlar da ağırlıklı olarak kısa değil uzun vadelidir. Ayrıca özel sektörün riskleri de doğrudan ve dolaylı olarak gözetim altındadır. Bu meyanda özel sektör canı istediği gibi borçlanırken ne hazine garanti vererek, ne de Merkez Bankası milletin kaynaklarını rezerv olarak kasaya kilitleyip özel sektör borçlanmasına dolaylı yollardan çanak tutmakta, risklerini garanti altına almaktadır. Bunlar geçmişte kaldı. Artık riskler borcu alan ile veren arasında kalmakta, zincirleme olarak yayılarak sisteme sirayet etmesi riski azalmaktadır. En önemlisi de dalgalı kur sebebiyle kimseye kur garantisi verilmemiş olması da bu konuda bir sigorta görevi görmektedir.

Cari açıkla ilgili son bir husus da şudur: Şekilde gösterildiği gibi, bir yandan Türkiye'nin cari açığı gerçekten hızla büyürken, öte yandan ithalden alınan vergiler de acayip artmaktadır. Örneğin 2010 yılının cari açığı maalesef 50 milyar dolara (yaklaşık 75 milyar lira) doğru giderken, buna mukabil ülkenin ithalatta elde ettiği vergi gelirleri de yuvarlak hesap 36 milyar lirayı bulmuştur. Böylece cari açığın yarısı kadar bir kaynak, arka kapıdan onu tüketen varsıl ile üretilen satan yabancılardan tahsil edilmiş oluyor. Özel sektör risklerini idare ederek bu süreçte kâr elde etmeye devam ederken, zor bir dönemde hükümet bu kanaldan elde ettiği oldukça büyük bir vergi gelirini başka kamusal ve toplumsal önceliklere göre harcama imkanı elde ediyor. Bu aslında bir çeşit gelir dağılımı politikası olarak kullanılmış oluyor.

Tabii bu yazı, 'cari açık önemsizdir, ucunu bırakın' anlamında okunmamalıdır. Burada kritik olan husus Türkiye'nin rekabetçi üstünlüklerini artıracak konulara yüklenerek ticaret ve cari açığı orta uzun vadede azaltmaktır. Ancak sebep ve sonuçları karıştırmadan ve kolaycılığa kaçmadan.

YASAL UYARI

Yayınlanan köşe yazısı/haberin tüm hakları Feza Gazetecilik'e aittir. Kaynak gösterilse dahi köşe yazısı/haberin tamamı özel izin alınmadan kullanılamaz. Ancak alıntılanan köşe yazısı/haberin bir bölümü, alıntılanan habere aktif link verilerek kullanılabilir. Ayrıntılar için lütfen **tiklayınız**

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

'Küçük kıyameti' durdurmak için üç acil çözüm önerisi

İbrahim Öztürk 2011.02.28

Türkiye, 2011 yılına çok başarılı bir 2010 yılı performansıya girdi.

Büyüme, istihdam artışı, mali dengeler ve fiyat istikrarı yolunda gidiyor. Cari açığı şimdilik kapatmak zor olsa da, daha fazla salmadan ve kaliteli idare edilmesine özen göstererek Türkiye'nin bu mevcut patikada yoluna devam etmesi gerekiyor.

Ancak dünyadaki son verilere göre konuşursak, maalesef 2011 yılında dünyanın ve Türkiye'nin risk haritasının güncellenmesi gereğinin çok erken bir aşamada ortaya çıktığı ifade edilebilir. Büyüme, cari açık, enflasyon hedefleri bir anda bir hayli belirsizleşti. Acaba TL'de kaydedilen değer kaybı, yani devalüasyon, cari açığın azalmasına ne kadar katkı sağlayacak? Zira TL değer kaybederken ihracat ivmesinde bir artış olacak, ancak buna mukabil çeşitli emtialar gibi ithalat esnekliği çok düşük zorunlu malların zaten artan fiyatları sebebiyle ithalat faturası iyice artabilecektir. Gerçekten bu husus, dananın kuyruğunun kopmasına sebep olacak çok kritik bir test imkânı verecektir. Arz şoklarının yaşandığı bir dünyada, değersiz TL'nin cari açığa net etkisinin hangi yönde olacağını yaşayıp göreceğiz.

Öte yandan Kuzey Afrika belirsizliği de işin içine girdi. İstikrarsızlığın İran'ı da içine alan daha geniş Ortadoğu'ya ve Orta Afrika'ya sirayet etme ihtimali var. Pazar büyüklüğü açısından bu gelişme, Türkiye'nin belini bükmez. Avrupa'ya olacak ihracat atışı, henüz cılız olan bu pazardaki kayıplarımızı telafi edecektir. Dahası gerek Arapların gerekse bu ülkelere gitmekte olan diğer ülke turistlerinin destinasyonlarını istikrar adası ve imajı parlak olan Türkiye'ye çevirme ihtimali çok yüksek.

Ancak petrolün varil fiyatının 150 dolarların üstüne çıkarak uzunca bu seviyede seyretmesi durumunda, dünyada tam da korku tüneline girmediğimiz bir ortamda büyük bir kriz dalgası tetiklenir; ki bunun sonuçlarını kestirmek imkânsız olur. Başlıca riskler şunlardır: (i) 1970'lere benzer şekilde durgunluk içinde enflasyon (stagflasyon), (ii) zaten yüksek olan işsizliğin iyice şirazedenden çıkması, (iii) küresel iklim dengesizlikleri sebebiyle artan gıda fiyatları ve kıtlığı gerek toplum içi gerekse toplumlar arası çatışmaları tetikler. Bu vakum ülke sınırlarını değiştirir, ülkeler batırır. ABD, Çin, Japonya ve AB dahil kimse bu süreçte diğerinden daha az risk altında olmaz. Bu tam bir 'küçük kıyamet' koparır.

Bütün bu riskleri kontrol altına almak için üç acil çözüm şunlar: (i) ABD-AB, elli senedir kirli ilişkiler içinde bulundukları yarı sömürge diktatörlerin zulmüne daha fazla seyirci kalmadan buralarda halk iradesine dayalı demokratik düzenin tesis edilmesini desteklemeli. Arap diktatörlerin halkını susturmak üzere İsrail-ABD şirketlerine akan yüz milyarlarca dolarlık silah harcamaları garip gurebaya, altyapıya, eğitime, sağlığa aktarılmalıdır. (ii) Dünyadaki mevcut dengesizliklerin bu şekilde daha fazla taşınması mümkün olmadığına göre cari açık, bütçe açıkları, kur hareketleri, tek bir dünya parasının tesisi gibi konularda G-20 bünyesinde çok daha aktif işbirlikleri hayata geçirilmelidir. (iii) Son olarak, zengin sömürgeciler, materyalist ikiyüzlülüklerine son verip, fakir ülkelerin borçlarını silmeli, başta ABD, Japonya ve Batı Avrupa ülkeleri başta olmak üzere, vaat ettikleri kalkınma yardım ve hibelerini bir kez olsun derhal yerine getirmelidirler.

YASAL UYARI

Yayınlanan köşe yazısı/haber tüm hakları Feza Gazetecilik'e aittir. Kaynak gösterilse dahi köşe yazısı/haber tamamı özel izin alınmadan kullanılamaz. Ancak alıntılanan köşe yazısı/haber bir bölümü, alıntılanan habere aktif link verilerek kullanılabilir. Ayrıntılar için lütfen **tıklayınız**

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Erbakan'ın hayalleri Erdoğan'ın gerçekleri

İbrahim Öztürk 2011.03.03

Uzun süredir başlıktaki temayı yazmak için uygun bir ortam bekliyordum.

Erbakan Hoca'nın vefatı ile o büyük gerçek ve gerekçe oluştu.

Merhum Özal'ın cenazesi için de aynı mekânda, Fatih Camii'nde bulunmuştum. İkisinde de 'mahşeri kalabalık' vardı. Rejimin itip kaktıklarına milletin nasıl bağrını açtığını bir kez daha gördük. Belki herkes gibi benim de birçok konuda muhterem ve merhum Hoca'mıza eleştirilerim vardı. Ancak geldiğimiz aşamada gerçek hükmü bu dünyada tarih ve milletin vicdanı, diğer âlemde ise hepimiz için büyük merhametin sahibi verecek. Bana gelince, vefat haberini alır almaz hatıralar akıp gitti ve duygularımı, ceyhun olan göz yaşlarım eşliğinde Facebook'taki sayfama şöyle girdim:

'Savunan Adam'la son kez Fatih Camii avlusunda buluşacağız. Hepimiz adına ne kadar dayak yedi, ne kadar itilip kakıldı. Onun maruz kaldığı her zulüm Anadolu'da milletin derin fay hatlarında acı dolu kırılmalara, akislere neden oldu. Ancak o direnirken, zalimin ipliği de pazara çıktı. Zalimler, Anadolu kasırgasını ateşlemekten başka bir şey yapamadılar. Milli Görüş, üzerinden onlarca buldozer ve tank geçmiş olsa da ivme kaybetmek yerine Anadolu kasırgası olarak yükselip, sonunda iktidara geldi. Hareket, milletin en sevdiği iki cumhurbaşkanını, Özal ve Gül'ü yetiştirdi. Bu ülkeye dört başbakan (Özal, Erbakan, Gül, Erdoğan) kazandırdı. Onlarca bakan, vekil, bürokrat, akademisyen diye liste uzayıp gidiyor.

George Mason Üniversitesi, Ali Vural Ak Global İslam Araştırmaları Merkezi Direktörü Prof. Cemil Aydın ile Güney Florida Üniversitesi tarih bölümü öğretim üyesi Prof. Hüseyin Yılmaz'ın notlarında tespit ettikleri gibi; (i) Soğuk Savaş döneminde ABD ve Sovyetlerin savaş alanına dönen Türkiye'de neslimizi sıcak çatışmanın dışında

tutarak kardeşi kardeşe boğazlatanlardan ayrıışmıştır. (ii) Müslümanların adeta 'hamamböceği' muamelesi gördüğü bir dönemde onları örgütledi ve siyasi katılımına önayak oldu. Özgüvenlerini tamir etti. Onları, ülkenin yönetimine aday olmanın ayıp olmadığı gibi, tam tersine hakları olduğuna inandırdı. Bu sayede milletimiz, 'devlete sızmak' şeklindeki illegal psikolojiden çıkarak, milletine ve devletine sahip çıkma şuur ve özgüvenine kavuştu. (iii) Türkiye'nin, Amerika'nın uydu devleti olarak görüldüğü bir dönemde, 'derin' Türkiye'nin yurtdışında, özellikle İslam dünyasında ve ezilmişler arasındaki vicdanı oldu. (iv) Adil düzen ve Milli Görüş her ne kadar bazı açılardan 'naif' kalmışsa da, muhafazakâr camiada sol retoriğin dışındaki sistemik bir kritiği ve duyarlılığı entelektüel bir tutarlılıkla ifade etti. (v) Siyasi retoriğinde adalet, hukuk, erdem vs. gibi evrensel değerlere yaptığı vurgu, Müslümanlara evrensel duruşu hatırlattı. Ümmet olma şuuruna bürünüp, 'ulus devlet' zehrini içmesinin önüne geçti.

Allah, Erbakan'ın hayalini kurduğu büyük Türkiye'yi inşa etme, demokrasiyi getirme, İslam dünyasında bir marka olma, İslam ülkeleri arasında bir büyük işbirliğini harekete geçirmeyi Erdoğan'a nasip etti. Belli ki, vakti-saati böyle takdir edilmiş.

Kum saati hızla akarken Yüce Mevlâ hepimize yorulmayan bir hizmet aşkı nasip etsin."

YASAL UYARI

Yayınlanan köşe yazısı/haberin tüm hakları Feza Gazetecilik'e aittir. Kaynak gösterilse dahi köşe yazısı/haberin tamamı özel izin alınmadan kullanılamaz. Ancak alıntılanan köşe yazısı/haberin bir bölümü, alıntılanan habere aktif link verilerek kullanılabilir. Ayrıntılar için lütfen **tiklayınız**

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

İğneyi bana, çuvaldızı Ali Babacan'a!

İbrahim Öztürk 2011.03.07

Bu cuma Devlet Bakanı ve Başbakan Yardımcısı Sayın Ali Babacan ile geleneksel akademisyen-yazar sohbet toplantılarından sonuncusunu yaptık.

Merkez Bankası (MB) tam kadro oradaydı. Kamu kesiminde işler fevkalade iyi gittiğinden, bu kez Hazine yoktu. Türkiye bir seçime giderken ilk defa gelecek hükümete bir kamu maliyesi enkazı devredilmemiş olacak.

Çuvaldızı önce kendime batırayım. Toplantılarda beklenen katkı pek gelmiyor. ABD'den gökten zembille inenlere 'kutsal inek' muamelesi yapanlar, ha gayret ortak poz vermeye çalışanlar, sıra yerli, bizden ve Anadolu'dan yürüyüp yükselenlere gelince adeta 'duvara' dönüyor.

Hele bir de mevcut yapının parçası olursanız, bu tür ortamlarda dut yemiş bülbüle dönersiniz. İçeriye konuşsanız da herkes bilir ki, posta güvercinleriyle mesajı dışarıya gönderiyorsunuz, yani sözcülük yapıyorsunuz. Çok görmemek lazım, hayatın son baharında sular bol akarken kapları iyi doldurmak gerekir! 'Hadi ama, öneri de getir' dendiğinde ise laf, Nasrettin Hoca misali 'ikiniz de haklısınız' noktasına getirilir. 'Öyle de olur, böyle de' denilir.

Örneğin, cari açık eleştirisi güzel de; bunun arkasında bankaların içeri getirip sattığı para trafiği var. Bu trafiğin denetlenerek, krediler üzerinden devam eden çılgın tüketime makul bir sınıra çekilmesi gerekiyor. MB, BDDK ve Rekabet Kurumu harekete geçti. Gençliğini kolektif mülkiyet tutkusuna harcayıp, akademik kariyerini de etkin denetim ve regülasyon önerilerine hasredenlerin, piyasa aşkı depreşmiş durumda. Babacan'a 'bu bankalarla alıp veremediğin nedir, özel mülkiyete dokunmak da niye' türünden hesaplar sorduklarını görünce, zaten yerinde duramayan ben, yine cerbezeye gelip, cuşu huruşa geçiyorum. Meğersem insanoğlu gerçekten de 'putunu kendi yapar, kendi taparmış!' Halbuki küresel kriz bize, piyasa beygirinin peşine takılanların, burnunun kokudan kurtulmayacağını öğretti. Zira piyasalar koyundur. Çobansız sürü, birbiri ardına uçurumdan atlar.

Netice-i kelim, yeterince üretken bulmadığım son beyin fırtınasında hiç olmazsa Ali Babacan'dan 'teselli ikramiyesi' nevinden iki güzel haber geldi. Birincisi G-20 bakanlar toplantısının nisan sonu mayıs başında Türkiye'de yapılacağı müjdesi. 'Bunun nesi müjde' demeyin. Akdeniz oyunları Türkiye'de yapılıyor, geçen sene IMF-Dünya Bankası toplantıları da İstanbul zirvesiyle tarihe geçti. Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi geçici üyeliği ve başkanlığı da bu türdendi. G-20 süreci yeni küresel ekonomik düzenin çatısının atıldığı bir mahfil. Türkiye dört bir koldan itibar üssü olmaya doğru gidiyor.

İkinci önemli haber ise enflasyon korkusuna çok mahal olmadığı yolunda. Küresel büyümenin, Afrika'daki gelişmeler sonucunda petrol fiyatlarındaki artışın, gıda fiyatlarındaki büyük hareketlenmelerin Türkiye'de enflasyonu tabii ki olumsuz etkileyeceğini ancak ekonomiyi 2007-2008'deki gibi çok zorlayacak noktalara da gelmeyeceğini ifade ediyor. Zira gıda fiyatları dünyada artarken, biz iç piyasayı koruyalım derken tarım-gıdada zaten kapalı ekonomi koşullarında yeterince yüksek fiyatlar ile yaşıyoruz. Dünya ancak bize yetişir. Bu haber önemli çünkü zaten cari açığın 'ortak tedirginlik' haline geldiği bir ortamda buna bir de enflasyon baskısı ilave olursa, birçok risk faktörü birlikte devreye girer.

Cari açığın azaltılmasına gelince, toplantıda en çok da bu konu konuşuldu, ancak bırakın çözümü, sebepleri konusunda bile 'beş iktisatçıda on ayrı görüş' çıktı. Ancak MB'nin aldığı 'ortodoks olmayan' tedbirler ve BDDK'nın da uygun yerde manzara koymasıyla beraber, kısa vadeli sermaye 10 milyar dolardan fazla çıkarken, kimse tedirgin olmadı, ülkede yaprak kıpırdamadı. Beş milyar dolarlık çıkışla krize giren bir ülkede, bu dahi çok yeni bir gelişmedir. Şimdi vadeler uzamaya başladı. Hatta mevduatlar da beklentilerin ötesinde artma sürecine girdi.

2010'da uçağın tekerleri pistten koptu. 2011'de ise sarsıntısız yükselip makul bir irtifayı yakalamak için çabalayacağız. Dikkat ve temkine devam.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Fakir, mutlu, umutlu ama salak!

İbrahim Öztürk 2011.03.10

Konu şu: 2008-2009 kriz ortamında gelir dağılımı bozulmuş, fakirlikte bir artış olmuş. Ancak buna rağmen son yapılan anketler, halkımızın mutlu ve umutlu olduğunu gösteriyor. Sabırsız ve heyecanlı bir 'tipim' ya, hemen

kendi hükmümü vereyim: Bir halk var, nasıl bir millet ise yaratana, yaratıp da koruyana şükür, yıkılmıyor. Üzerinden kaç tank, kaç buldozer geçti ama yıkılmıyor, ayakta kalıyor. Tarihin örsünde dövüle dövüle çeliği sertleşen, böylece 'yiğidin harmanlandığı yer' olarak nam salan Anadolu'da bu tekerlek tümsekte kalmayacak.

Bu verilere bir de tam tersinden bakanlar, onu da vereyim, sonra bu iki haberin analizine geçelim. Hayata tutunacak dalı olmayan sağdan-soldan materyalistler, 'anlamak zor, isyan çıkacak yerden şükür sesleri yükseliyor' diye çılgına dönüyor. 'Bu halk gerçekten kurtarılmayı bile hak etmiyor' diyorlar. Hatta 'zaten güzelim Marksist hareketimizi de göbeğini kaşıyan adam yüzünden bu topraklarda tarihe gömmek zorunda kaldık' diyorlar. Hakları var. Peki ya Ayşe Teyze'nin iktisatçısı olan Güngör Uras (namı diğer Tefik Güngör) gibi ak saçlı büyüklerimiz bu gelişmeyi neden anlayamıyor? Bu halkı anlamadan, bu halkın ne yöneticisi, ne de siyasetçisi olabilirsiniz.

Önce 'kötü haberden' başlayalım. Türkiye İstatistik Kurumu'nun (TÜİK) 2009 Gelir ve Yaşam Koşulları Araştırması sonuçlarına göre, 2009'da gelir dağılımı eşitsizlik ölçütlerinden olan gini katsayısı (GK) bir önceki yıla göre 0,01 puan gibi çok az bir artışla 0,41 olarak tahmin edildi. Bilindiği üzere, GK sıfıra yaklaştıkça gelir dağılımında eşitliği, 1'e yaklaştıkça gelir dağılımında bozulmayı ifade ediyor. Bulgulara göre, en yoksul yüzde 20 ile en zengin yüzde 20 arasındaki gelir farkı da 8,5 kata kadar çıkıyor. Öte yandan 'nispi yoksulluk' hesaplamasına göre de nüfusun yüzde 17,1'i (12, 7 milyon kişi) yoksulluk sınırının altında kalırken, kişi başı yoksulluk sınırı 815 TL olarak tespit edilmiş.

Uzman olmayanlara çok da fazla bir şey ifade etmeyen bu verileri biraz kolaylaştıralım. TÜİK araştırmasına göre, kurumsal olmayan nüfusun yüzde 60,8'i kendilerine ait bir konutta otururken, yüzde 22,4'ü kiracı. Yüzde 87,4'ü 'evden uzakta bir haftalık tatil' isterken, yüzde 62,5'i 'beklenmedik harcamalarının' garanti altında olmadığını söylüyor. Yüzde 82,1'i 'yıpranmış ve eskimiş mobilyalarını yenileme ihtiyacını' gündeme getiriyor. Basının Ergenekon amigoları anlayacak, hatta kuduracak ancak, bu veriler fukaralıktan çok, yeni dönemde artan refah beklentisini ve değişen tüketim kalıplarını gösteriyor. Daha çok istemenin sonu yok. Bu şikâyetler bundan sonra hiç bitmeyecek, ancak yakın gelecekte seçmen davranışlarını da etkilemeyecek. Nitekim bu aşamada gerçeklerden ziyade köhne temennilere göre siyaset yapanları, yalılardan halkçılık yapanları rahatsız edecek veriler devreye giriyor.

TÜİK, son olarak bir de 2010 yılı Yaşam Memnuniyeti Araştırması sonuçlarını açıkladı. Buna göre son bir yıldaki düzelmeye birlikte, yukarıda verilen 2009'a ait tablonun kötü etkilerinin büyük oranda ortadan kalktığı anlaşıyor. Kriz öncesine dönmüş. Gelir dağılımındaki bozulmanın da 2010'da düzeldiğini, eski düzeye düştüğünü tahmin etmek zor değil.

Araştırma, 3 bin 440 hanehalkında bulunan 18 ve yukarı yaştaki 7 bin 27 bireyle görüşülerek gerçekleştirildi. Buna göre, ülkede bireylerin yüzde 61,2'si kendisini 'mutlu' hissediyor. Yüzde 72,8'i de geleceğe 'umutla' bakıyor. TÜİK, mutluluğu; "Acı, keder ve ızdırabın yokluğu ve bunların yerine sevinç neşe ve tatmin duygularının varlığıyla karakterize edilen durum, hayattan genel olarak memnun olma hali" şeklinde tanımlıyor.

Halkımızı, yakıtı kişi başına düşen gelirden ibaret olan bir makine olarak görenler, mutluluk fonksiyonunu sadece buna indirgeyenler bu haberden şaşkın. Ancak bu son derece önemli konuyla ilgili olarak anlaşılması gereken çok farklı boyutlar var.

Devam edeceğim.

YASAL UYARI

Yayınlanan köşe yazısı/haberin tüm hakları Feza Gazetecilik'e aittir. Kaynak gösterilse dahi köşe yazısı/haberin tamamı özel izin alınmadan kullanılamaz. Ancak alıntılanan köşe yazısı/haberin bir bölümü, alıntılanan habere aktif link verilerek kullanılabilir. Ayrıntılar için lütfen **tiklayınız**

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Ergenekon'un Alevi sömürüsüne suç duyurusu

İbrahim Öztürk 2011.03.14

Son günlerde Aleviler üzerinden üniversiteleri de işin içine çekerek ortam kızıştırılmaya çalışılıyor.

Seçime giderken, anamuhalefet partisinin halkı sokağa dökme çabalarını yargıçlar da seyrediyor. Varlığını sürdürmek için memleketi kana bulamayı ve darbeleri yöntem olarak seçenler, Aleviler üzerinden elini çekmiyor. Yeni Sivas, Çorum ve Maraş senaryoları tezgâhlanıyor.

Mart 2008'de, yani tam üç sene önce, benim üzerimden, yazarlık yaptığım gazetem ve mensubu olduğum kesimlere bir komplo kuruldu. Üniversitede ders anlatırken Alevi kadınlara ağza alınmayacak hakaretler ettiğim iddia edildi. Üstelik bir de özü kabahatinden büyük bir şekilde 'yani ben demiyorum, ailemin görüşleri böyledir' demişim. Tövbeler olsun!

Suçlar bireysel olmasına rağmen, bu iftirayı utanmadan 'Fethullahçı doçent' diye vermelerinden, amaçlarının ne olduğu da ortaya çıktı. Tabii bu komploju kuranların, benim eşimin Tuncelili ve bir Alevi olduğundan haberleri yoktu. Kısa süre sonra bu gerçeğin anlaşılması ve Alevi çevrelerden hısımlarımın bana sahip çıkmasıyla, bu ahlaksız Ergenekon tezgâhi açığa çıktı, olay ellerinde patladı. Ancak buna rağmen hakkımda mahkemeler açıldı. Ailem taciz edildi. Binlerce ölüm tehditleri ve galiz küfürler yöneltildi. Oysa ben derste 'ailemin görüşlerine göre Aleviler şöyledir-böyledir' dememiştim. Konu da sadece Aleviler değil, haksızlığa uğrayan herkeşti. Demiştim ki; gençler toplumsal mutabakatı ve barışı kanlı varlıklarına tehdit görenler, her türlü ayrıştırma senaryosunu itina ile devreye sokuyorlar. Nitekim benim bile aile ve sosyal çevrem kadar sirayet eden birçok ayrımcı, yanlış ve ahlaksız gözlem ve kanaatler sebebiyle Alevi ve Kürtler de dahil, toplum ikiye ayrılıyor. Bu minvalde sürüp giden konuşmayı sınıfta gençlerin dile getirdiği ayrımcı görüşleri değiştirmek için yaptım.

43 kişilik sınıfta sadece bir kız öğrenci 'yanlış anladı'. Sadece o sınıftan çıktı. Şu tesadüfe bakın ki kızın dayısı Yol TV Genel Yayın Yönetmeni Necdet Saraç çıktı. CHP'den vekil olmak için ilginç yöntemlere başvuran bu adam, görüşlerine Su TV'yi alet etmeye kalkışınca, kanaldan uzaklaştırıldı. Kızın babasına ulaştım, 'Hocam sen yanlış değil, doğru bir şey söylemişsin, ancak maalesef kızımı dayılarının elinden kurtaramıyorum, dayılarına yalvar lütfen.' dedi. Fırsatı bulmuşken Rıza Zelyut, gazetesindeki köşesinden provokasyonlar yaptı. Ancak kimse bana bir şey sormadı. Olayı sütunlarına taşıyıp provoke eden Doğan Grubu gazeteleri ile evime kadar gelip çekim yapan NTV, olayın lehime olduğunu görünce, haberi kullanmadı.

Siz böyle korkunç bir suçlamaya maruz kalsanız ne yaparsınız? Açılan mahkemeler komploju ve iftirayı ortaya koydu ve lehime sonuçlandı. Ayrıca köşemde, TV'de defalarca olayın iç yüzünü anlattım. Ulaştığım bütün Alevi derneklerini, kanaat önderlerini, TV ve radyolarını aradım. Örneğin daha sonra adı Ergenekon'un 'ölüm listesinde' çıkan Anadolu Bektaşî Derneklerinden Avukat Kazım Genç, "Hocam meğer sen bizim eniştemiz

imişsin. Biz oyuna gelip hakkında çok ağır açıklamalar yaptık. Çünkü Almanya'dan yayın yapan Necdet bize bir şey sormadan dışarıdan benzin döküp kibrit çakıyor. Biz de bazen mecburen işin parçası haline geliyoruz. Elimden geldiğince artık uğradığın bu haksızlığı çevreme anlatacağım." dedi.

Kanlı katilleri zaman aşımından dışarı salan Danıştay Birinci Dairesi, üniversitedeki hukukçu ekibin hakkımda verdiği 'mahkeme açılmasına gerek bile yoktur' kararını, kendilerine giden bir şikâyet olmadığı halde, yani 'kendiliklerinden' müdahil olarak oybirliği ile bozdu. Yargılanıp beraat ettim.

Bütün bunlara rağmen hakkımdaki iftiralar sözde birtakım marjinal Alevi internet sitelerinde inatla tutuluyor. Nihayet Ergenekon'un başı sıkıştığından olacak, bu olayı sanki yeni olmuş gibi yeniden ısıtıp, üç sene sonra devreye soktular. Üniversitemin telefonları kilitlendi, ben bir kez daha işime gidemeyecek yeni linç kampanyası ile karşı karşıyayım. Anlaşılan birileri beni öldürecek, aynı birileri gidip Kazım Genç'i, Ali Balkız'ı öldürecek, sonra Sünni-Alevi kavgası çıkaracak.

Boyun eğmek benim karakterim değildir ve eğmeyeceğim. Ancak yazı, bu devletin yargısına son bir 'Hrant Dink feryadı' olarak kayıtlara geçsin. Çılgılığımı duyun. Ergenekon katillerinin bu son kanlı senaryosunu durdurun! Sırf benim için, toplum için değil, sokağa çıkmayacak olan kendi çocuklarınız için aynı zamanda.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

ABD Türkiye'ye 'Fransız' kalmasın

İbrahim Öztürk 2011.03.17

Washington DC - TUSKON'cular ABD ile ekonomik ilişkilerin önünde engelleri tarıyor, çözümü için de kafa yoruyor. MARİFED Başkanı Ahmet Çiğer de aramızda. ABD'de ithalatın tekelleşmiş olmasından yakınıyor.

Nerede farklı ki! Piyasa ekonomisi palavra. Dünya finans ve ticaret tröstleri altında inim inim iniliyor. Mali toptancılar alıyor, iç piyasadakilere dağıtıyor. ABD'liler on yıllarca Japonya'nın dağıtım kanallarının tekelleşmiş olmasından yakınıyorlardı. Sanki burada farklı. Türkiye gibi ülkelerin, küçük ölçekli sanayici ve tüccarların işi zorlaşıyor. Bunu aşmak için TUSKON gibi örgütlü yapılar ve devlet destekleri ile girmek gerekiyor.

Bu noktada TUSKON ABD temsilcisi Dr. Hakan Taşçı altyapı eksikliğinden bahsediyor. "ABD'nin dış ticaretinin yüzde 50'si şirket içi ticaret. Mesela Çin'deki Apple buradakine satıyor. Bizim şirketlerimizin burada ofisi olması lazım. Elçilik veya ticaret ataşeliği ithalatçı firma listesi çıkarabilir ama sektörü araştırma, altyapısını hazırlama, fiyat tutturabilir mi buna yönelik mekanizmamız yok. Danışmanlık mekanizması getirmek lazım. Ticari ataşeler gelir, 3 yıl kalır gider. Devamlılık lazım. Belki devamlı eleman çalıştırılabilir." diyor. Elalem kalıcı ticaret evleri kurarken biz henüz kalıcı bir elemandan bahsediyoruz. Başbakan ve Zafer Çağlayan bütün bunların farkında ve harıl harıl eleman sayısını artırmaya çalışıyorlar. Türkiye'yi şimdiye kadar 'küçük olsun, benim olsun' diyen küçük beyinli adamlar yönetmiş de, bu gecikme ondan.

Şaşıracaksınız ancak, ekonomist olan Taşçı, "Çin buraya ucuz ürün vererek girmedi. 15-20 ayrı yerde büyük lojistik merkezi kurup mallarını buradan dağıtarak girdi. Bizim altyapı çalışmamız yok. Yeni yeni başlıyor. Los Angeles limanı için konuşuldu, ama ne aşamada? Ondan önce yapılabilecek Norfolk, New Jersey'nin aşağısı, Houston çok ciddi alternatifler olabilir. Gümrükten, depolamadan kaynaklanan sorunları çözmek için mekanizmalar üretmek lazım. Bunlar devletin yapabilecekleri. Özel sektörün de yapabilecekleri var. Bizim

gümrüksüz 15.000 kalem mal sokabilme durumumuz var ama sadece 3-4.000'ini sokabiliyoruz. Türk malları 7.000 kalemde Çin'den daha ucuz. Buna karşın Türk ürünü 30 milyon adet gönderiyorsa Çinliler 100-150 katını gönderiyor." diyor.

Taşçı'dan çok kritik bir analiz daha. Türk tarafında güçlü bir konsey oluştu ama Anadolu'dan ziyade, İstanbul'un yerleşmiş iş dünyasının temsilcileriyle oluşan bu grup başarılı olamadı. Artık unutmayın, bir işin içinde Anadolu yoksa, başarılı olma şansınız yoktur. ABD Türkiye'ye, İstanbul ise Anadolu'ya Fransız kalmayı bıraksın artık. Bu tarz oluşumların devamlılığı çok önemli. Fotoğraf çektilerip dönerek bu iş olmuyor. Şirketler bir araya gelip konuşacaklar ama takibini kim yapacak, sekreteryası olacak mı? Bunun altını TUSKON gibi iş örgütleri dolduruyor. Alın size 'derin' ABD bilgisi. Bu derinlikte bilgiye daha önce denk gelmiş miydiniz? Buna TUSKON adanmışlığı deniliyor. Vatanseverlik 'boru gibi' bir şey değil!

Bir de ABD ile üçüncü pazarlarda işbirliği imkanı var. Örneğin Dr. Günay, Irak pazarının ABD'nin iştahını kabarttığını ancak risk alamadığını ifade ediyor. Büyük birkaç şirket ile çalışıyor. Balkanlar, Kafkaslar, Kuzey Afrika, Orta Asya işbirliğinin potansiyel adresi.

Son bir notumuz da Arap dünyasında olup bitenlerle ilgili. Başkan Meral uzun vadede yaşanan bu olayların bize olumlu dönüşümünün olacağını farkında. Haklı zira oralarda ticaret yıllardır dar bir kesimin tekelindeydi. Partnerleri de ağırlıklı olarak onları kollayan sömügeci ülkelerdi. Dönüşümler sonrası buralarda yeni elitler oluşacak, ticaret yayılacak. Ekonomi tekelden çıkıp daha geniş bir tabana yayılacak. Onların da birinci önceliği ticaret yapmak olacak. Rasyonel olmayan yapılar ve ilişkiler değişecek, Davutoğlu'nun dediği gibi tarihi normalleşme süreci yaşanacaktır. Meral, "Bu insanlar dönüp bakacaklar, en ucuza, en iyi, en hızlı şekilde nasıl mal alabiliriz diye, Türkiye öne çıkacak. Tıpkı Saddam sonrası Irak'ta olduğu gibi. Bu ülkelere ticaretimiz en az 3-5 misli artar. Biz şu anda en fazla ticaret yaptığımız ülkelere bile çok küçük paylar alıyoruz." diyor.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Ertuğrul Gemisi, Japonya seferine çıksın!

İbrahim Öztürk 2011.03.21

"O gün gök erimiş maden gibi olacaktır. Dağlar da atılmış renkli yün gibi olacaktır. O gün dost, dostunun halini soramaz." (70/8-10)

Yaşananlar, küçücük dünyamızda sadece Japonya'ya bırakılamayacak kadar önemli, önüne birtakım bariyerler konularak Japon sahillerine hapsedilemeyecek kadar da büyük, görünür ve küresel bir ibret kaynağıdır.

Birkaç yazıda bu mühim gelişmeleri ele alacağım. Bugün sırada yaşananların inancımız açısından metafiziği var.

Meijou Üniversitesi öğretim üyesi, akademisyen dostum Nobuo Misawa, Japonya'nın yaşadığı acıları çok güzel bir dosya haline getiren haftalık Aksiyon dergisine manzarayı tasvir ediyor: 'mahalleler denizde, gemiler tepelerde.' Bu bir minyatür 'Nuh Tufanı', yüce kitabımız Kur'an-ı Kerim'de tasvir edilen Kıyamet Günü'ne işaret:

'Gök yarıldığı zaman, yıldızlar dağılıp döküldüğü zaman, denizler kaynayıp birbirine karıştığı zaman, kabirlerin içinde olan dışına çıktığı zaman, insanlar neyi yaptığını, neyi de ertelediğini bilecektir.' (82/ 1-5)

'Güneş d r l p s nd r ld    zaman, y ld zlar karar p d   t    zaman, da  lar yerinden sökülüp yürütüldüğü zaman, on aylık hamile develer dahi terk edildi  i zaman, yabani hayvanların, korkudan bir araya toplandıkları zaman, denizler birbirine kar   p kaydadı  ı zaman, ruhlar bedenle birle  tirildi  i zaman... herkes önceden hazırladı  ını görecektir.' (81/1-14) '...kıyametin sarsıntısı büyük bir şeydir. Onu gördüğünüz zaman, her emzikli kadın emzirdi  i  ocu  undan geçer; her hamile kadın  ocu  unu düşürür...' (22/1-2)

Bize göre başlangıç noktasını, Japonya'da yaşananların ne kadarının 'tabii', ne kadarının ise 'gayr-ı tabii' oldu  unu ortaya koyma gayretleri te  kil etmelidir. Son yıllarda kaydedilen iktisadi, siyasi, toplumsal, demografik, iklimsel ve çevresel geli  meler birle  tirildi  inde ortaya çıkan manzara ürkütücüdür. Veriler, küresel bir entropi ile sonuçlanacak şekilde ekosistemin piminin  ekildi  ini gösteriyor. Son yıllarda meydana gelen afetlerin frekansı, dalga boyu ve çeşidi artmakta, daha sık, daha yıkıcı ve adı duyulmamı  krizler şeklinde ger ekle  mektedir. Kendini küresel iklim dengesizlikleri, kıt kaynakların ve çevrenin talan ve tahribatı, enerji darbo  azı şeklinde gösteren bu sürecin arkasında ideolojik ve materyalist bir ' eytan    eni' söz konusu.

 ilkinde şirketlerin kısa vadede azami kâr elde etmesini mümkün kılacak son derece feodal bir hukuki yapı var. Sözde bilimsel paradigmaları, bu tek i sistemi dayatıyor.  ikinci ayağında finansal sistemin sanal gelir sağlayarak kısa vadede tüketicinin en yüksek hazzı elde etmesini tetikleyecek yapı bulunuyor. Pasta büyümüyor,  a ılık içinde girişimci mutlu, tüketicisi mutlu! K rlerle sa ırlar birbirini a ırlar!

Bu ikisini mümkün kılmak üzere üçüncü ayakta ise özel mülkiyetin ve piyasanın istismarına yol açacak şekilde birçok düzenleme ve denetlemelerin ideolojik olarak sistemin dışına atılmış olması yer alıyor.

2008-2009 küresel ekonomik krizi, Ortadoğu'da halkların özgürlük arayışı, gündemimize oturmuş bulunan enerji-emtia darbo  azı ve son olarak da Japonya'da yaşananlar bu doğrultuda ele alınmalı. Bütüncül ve küresel bir genelle  tirilmi  çözüm mimarisi ortaya konulmalı.

Türkiye'nin ise çok acil, ancak bir o kadar da gönülleri fethedecek estetik bir görevi var: Çok zor şartlarda ger ekle  en ve 1890 yılında d n    yolunda 550 mürettebatı ile uzaklarda okyanus sularına gömülen Ertu  r l Firkateyni, sembolik olarak bir daha hazırlanıp gıda, ilaç ve giyim malzemeleri ile Japonya sahillerine demir atmalı, sanca ı  erifi göstermelidir. Üniversite hazırlık kursu sahibi entelektüel bir hanım arkadaşım, 'Senin gibi onlarca kişiden taziye mesajı aldım. Hepsi de Müslüman. Müslüman y re i bu olmalı.' diye teşekkür ediyor. Hem insani bir görev, hem de unutulmayacak duygusal bir tebliğ ve temsil görevi.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Nükleer enerji piknik tüpü m , ya da nedir?

 brahim  zt rk 2011.03.24

Japonya'da kullanım ömrünü doldurdu  u halde maddi sıkıntılar ve lider bo lu u nedeniyle faaliyetine devam ederken deprem-tsunami ortamında nükleer santralden radyoaktif sızıntı yaşanması nedeniyle, haklı olarak nükleer karşıtı cephe sesini yükseltiyor.

Benim için fikirleri çok muteber olan Sayın  ahin Alpay bizim gazetede iki yazı ile tartışmaya katkı yaptı.  nce 'nükleer belayı ba ımıza sarmayın' uyarısını yaptı. Ardından da 'nükleerden vazgeçerek dünyaya örnek olalım' önerisini getirdi.  nceki gün Zaman'ın Yorum sayfalarında Avrupa Parlamentosu Yeşiller Siyasi Danışmanı Ali

Yurttagül'ün 'Türkiye nükleer enerji serüveninden vazgeçmelidir.' temalı uyarı yazısı geldi. Nihayet dün de değerli yazar Joost Lagendijk'ın nükleer enerji karşısında Almanya Başbakanı Merkel'in sergilediği 'dozu kaçan' hassasiyeti, bizim Başbakan'ın 'kılını kıpırdatmadığı' ve kısaca 'n'olcak, piknik tüpü de riskli' şeklinde olayı basitleştirdiği iki çok farklı yaklaşımı mukayese etti. 'Bu tavır Avrupa'da siyasetçinin kariyerini bitirir.' diyor.

Bu eleştiriler özünde doğru ancak son derece romantik ve maalesef gerçek hayatta karşılığı yok. Dünyadaki bu son yaşananlar geride kalır, şimdilik yerine daha iyisi konulana kadar ülkeler nükleer enerji seçeneğine devam eder. Son dönemlerde bu konuya bir hayli kafa patlatıyorum. 2006 yılında MÜSİAD için yaptığımız Enerji Raporu çalışmasından ve 2008 yılında İTO için yaptığım 'Türkiye'nin Küreselleşmesi: Riskler ve Fırsatlar' adlı üç ciltlik editöryal çalışmaya, bu alanda uzman olan Boğaziçi Üniveritesi emekli öğretim üyesi Prof. Vural Altın'ın yaptığı katkıdan çıkan tek somut sonuç var: Bütün sızıntı, depolama, atık sıkıntılarına rağmen, nükleer enerji Türkiye için bir fantazi veya tercih konusu değil, bir büyük zarurettir.

Hele hele TÜSİAD Başkanı gibi bir cümlemin içinde hem cari açıktan, hem yüksek enerji maliyetlerinden dem vurup, hem de nükleer enerji seçeneğinden uzak kalınması önerisinde bulunmak tam Türk tipi sorumsuzluk örneği. İki büyük enerji ihalesinin ortakları da bu arada TÜSİAD üyesi, iyi mi? Buna da sağ gösterip sol vurmak denir! Bütün eleştirilerin ortak noktası, 'bundan vazgeçin de sonucu ne olursa olsun' şeklinde. Aynı ekip termik santrale, hidrolik enerjiye de karşı çıkıyor.

Ağırlıklı kısmını TÜSİAD patronlarının işlettiği doğalgaz çevrim santralleri ile sadece köküne kadar Rusya'ya bağlı değiliz, aynı zamanda sürekli artan bu gaz fiyatları ile sanayide rekabet etme, istihdam yaratma, evde ısınma şansı da kalmıyor. Altını bir kez daha çizerek söylüyorum, alternatif enerji ya da yenilenebilir enerji kaynakları, Türkiye'nin mevcut ve gelecekteki enerji ihtiyacı için çöldeki bir bardak su misali yetersizdir, oranı da yüzde 10'ları bulmaz.

Kökten çözüm için başlangıç noktası asla burası değil. Bu meyanda en tutarlı nükleer eleştirisi Bugün Gazetesi'nde Gülay Göktürk'ten geldi. Diyor ki, bu konuda milli mutabakat ve hatta küresel mutabakat gerekiyor. Biz ne tür ve nasıl bir hayata talibiz? İmalat sanayii ne olacak, köye mi döneceğiz, gaz lambasına ne denir? Doğru. Bu yüzden son yazımda materyalist aydınlanmanın bize dayattığı üç ayaklı 'şeytan üçgeninden' bahsederek insanlığın köprüden önceki son çıkışı yakalaması gerektiğini önerdim. Konuşulacak konu budur. Ancak laf inançsızlık çukuruna gelince, imanı yok ederek eleştirel akli putlaştıran materyalist modernitenin reddiyesine gelince ortalıktan tüyüyorlar.

Acaba nükleer enerji mi, yoksa nefsi ilahlaştıran bugünkü 'maddiyyum tarikatı mı' daha tehlikelidir? Daha son sözümü söylemedim.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Zaruret-risk-tedbir sarmalında Japonya

İbrahim Öztürk 2011.03.28

Japonya'da yaşananları küresel kapitalizm, basit bir 'tüketim malzemesine' çevirmek üzere.

Ne güzel, ekonomi durgundu. 1990'ların başından beri ekonomide yaprak kıpırdamazken, 1996 Kobe depremi gelince 100 milyar doları aşan bir masraf yapılırca o sıralarda ekonomi canlanmışmış.

Buna göre, ne yapalım ki ölenler ölmüş, kalan sağlar bizimdir. Bu depremde de en az 300 milyar dolarlık bir masraf yapılacak, ekonomi canlanacakmış. Oysa kamu maliyesi çoktan zıvanadan çıkmış. Bu pazar İstanbul Japon Araştırmaları Derneği'nde deprem sonrası Japonya'dan dönen Türk araştırmacılar ile buluştuk. Anlatılanlar kısaca inanılmaz. Toplam ölü ve kayıpların 50 bini bulabileceği anlaşıyor. Devlet ortalıkta yok. Herkes birbirini suçluyor. Bizim Gölcük depremine benzer manzaralar. Japonya'nın yaşadığı travma galiba İkinci Dünya Savaşı sonrasında en büyüğü. Dokuz büyüklüğünde deprem, 7-8 arasında da en az üç tane daha. Kıyametin bir öncesi. En kötüsü, halk umudunu kaybetmiş durumda. Nükleer santral ile ilgili anlatılan tedbirsizlik ve aymazlıklar insanın kanını donduruyor. Hem de Japonya'da!

Bu cuma, imam hutbede insanın imtihanından ve tabii afetlerden bahsetti. Mülk Suresi'nden bahsediyordu. Ayette 'Tabiat nötürdür, insana hizmet için belli şartlar altında ayağının altına serilmiştir. Ancak unutmayın ki, ne ekersen onu biçersin. Yaptıkların tabiattan geri döner. İyi ya da kötü.' deniliyor. Bir de uyarı geliyor, 'kuş tüyü gibi yumuşacık döne döne inen kar tanelerinin yerine semadan acaba başınıza buz kütlelerini de düşüremez miyiz?' Vay canına!

Dönelim zaruretler-tedbirler ve riskler sarmalındaki Japonya'ya. Ülkede yüzlerce gökdelen ve onlarca nükleer enerji santrali var. Bir kere Japonya alınabilecek sınırlar içindeki tedbirleri aldıktan sonra, ister deprem, isterse tsunami ihtimali olsun, gerek gökdelenleri gerekse nükleer santralleri kurmak zorunda. Çok küçük, dağlık, ormanlık ve Türkiye'nin yarısından daha küçük bir adada tam 125 milyon insan yaşıyor. Bu adanın sadece üçte birinin şehir kurmaya müsait olduğunu unutmayalım. Kaynakları yetmediğinden enerji için nükleer santrali, bayındırlık için de gökdelenleri kurmak Japonya için bir seçenek değil, bir zarurettir.

Ancak, deprem bize krizlere karşı beşeri hazırlığın sınırlarını da apaçık gösterdi. Deprem yatay gelip yapıları yana doğru salladığında binalar nispeten direnebilirken, dikey gelip aşağı çektiğinde yapacak şey yok. Keza, depreme ve kısmen tsunamiye tedbir alınabilirken, ikisi birleştiğinde sonuçlarını kestirmek ve tedbir almak kolay değil. Bütün bunlar aslında hiçbir ülkenin 'model dışı' bir riske ve krize karşı tedbirli olamayacağını gösteriyor.

Olayın bir de sorumsuzluk ve aymazlık boyutu var. Fukushima santralini yapan Tokyo Elektrik şu anda Japonya'da topun ağzında. Kâr adına gelen tehlikeyi sahte raporlar ile örtbas ettiği söyleniyor. İlâveten, sızıntı sonrası ABD'nin yardım teklifini reddeden Japon gururu, görüldüğü üzere bazen ölümcül oluyor. Bu arada Tokyo Elektrik, Türkiye'deki nükleer santral için de teklif veren firma!

ABD'de Lehman Brothers'ın 'finans terörü' ile bunun farkı ne? Bu âlemde artık kârlılıktan başka kriter kalmadı. Küresel kapitalizm insanlığa karşı toplu hücumla geçti. ABD'yi, AB'yi, Japonya'yı herkesi batmanın eşiğine getirdi. Mevcut şartlarda bu riskleri kısmen bertaraf etmenin yolu; nasıl bir hayat yaşayacağımıza, bunun teknolojik düzeyine, kısaca birey ve toplum düzeyinde nasıl bir tatmin fonksiyonuna sahip olmak istediğimize mutabakat ile karar vermek. Türkiye derhal Birleşmiş Milletler'i bu konuda acil bir oturuma zorlamalıdır.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Keçiyi yardan uçuran bir tutam ottur!

İbrahim Öztürk 2011.03.31

Türk aydını 'karnından konuşmasıyla' maruftur. Bu dünyada gelen ağası, giden paşasıdır.

Hatta Türk aydını tam bir Nasrettin Hoca'dır: 'Hepiniz haklısınız, öyle de olur, böyle de!' Türk aydını vicdanlı bir şekilde 'taraf olmayı' beceremez. Taraf olmak bir 'seçme kararı ve iradesi' gerektirir. Bedeli vardır ve acı verir. Bedel ödemek ve acı çekmeyi içine sindirmek her babayığide göre değildir. O yüzden lokantada seçim yapamaz 'çek bir karışık' der!

Yine Türk aydınının ruhunun derinlerini habis bir ur gibi menfi düşünceler ve umutsuzluk kaplamıştır. Fırsatlardan bile sorun üretmekte maharetli ancak sorunların içindeki fırsat damarını görmek asla ona göre değildir. Yaratıcı düşünce ile öneri getirmek sıkı ya, sürekli 'öyle de olmaz, böyle de olmaz' demekle meşguldür. 'Doğrusu nedir, alternatifin nedir?' diye sorduğunda ortalıktan tüyer. Sahada görülmez, ömrü tribünlerde çekirdek çıtlatmakla geçmektedir.

İşte nükleer enerji mevzuu. Evet nükleerin de, termiğin de, hidroliğin de canı cehenneme. Peki ama alternatif enerji kaynakları yetmez iken, eloğlu bütün bunların hiçbirinden geri kalmaz iken, Türkiye vazgeçerek yoluna nasıl devam edecek, Allah rızası için bir cümle de bu konuda söyle, bre romantik Türk aydını!

Benzer bir tartışma şimdi Merkez Bankası ile almış başını gidiyor. Basıyorlar feryadı; cari açığı durdurun. Enflasyon da istemeyiz. Sakın ha bütçe açığı vermeyin. Vergi artırmayın, sandığa gömerler. Teşvikler nerede kaldı, hükümetin elini cebinde görelim! Ağanın eli sıkılmaz. Sakın faiz artırmayı aklınızın ucundan geçirmeyin. Büyümeden asla taviz verilemez. İşsizlik bir an evvel düşürülmelidir.

Valla trajikomik ama hükümet dâhil ekonomi iradesi bütün bunları bir şekilde harmanlıyor, olumlu netice alıyor. Dünya bıçak sırtında iken Türkiye'de hâlâ hükümet maaşa, ücrete zam yapıyor. KOSGEB, kamu bankaları, DTM vs. üzerinden kısaca çuvalla binbir çeşit teşvik veriyor. Mali disiplinden taviz vermeden altyapı yatırımlarına devam ediyor. Enflasyon kontrol altında. 2009-2010 yılında tarihin en büyük faiz düşüşleri yaşandı. 2010 büyümesi dünyada bir rekor gibi olacak.

Böyle bir ortamda Merkez Bankası finansal disiplinin kaybolması ve cari açık riskini gördü. Ancak cari açığı dizginlemek için ekonomiyi fazla daraltmayı da benimsemedi. Faizleri artırarak çok acı veren bir reçeteyi önermedi. Zira bu durumda sıcak para akışı hızlanacak, TL daha da değerlenecek. Dış ticaret daha da kötüleşecek, cari açık olgusu durup dururken bir kriz nedeni olacaktı.

Peki, geriye ne kaldı? Üretime ve istihdama devam edebilmek adına, ekonomiyi çok fazla daraltmadan piyasadaki sıcak parayı uzaklaştırmak, uzun vadeli teşvik etmek gerekiyordu. Paradan 'katmerli' para kazanmayı, bankacılığı dışarıdan para getirip kısa vadeli mecralardan halka satmayı bankacılık sanan, her şey iyi olsun, herkes bedel ödesin, ancak yangından ilk biz kurtarılmalıyız diyen bankacılar ve yazar danışmanları devreye girmiş durumdalar.

'Birkaç suçlu öğrenci yüzünden neden bütün öğrenciler falakaya yatırılıyor?' diye soruyorlar. Cevap basittir, birkaç suçlu yüzünden dünyada 7 milyar insan iki senedir neden kan kusuyorsa, bu yüzden. Galata bankerleri gerçekten zavallı bir durumda. Gözleri 'kesintisiz, non-stop rekor kâr' aritmetiğinden başka hiçbir şey görmüyor. Oysa bıçak sırtından geçiliyor. Cari açığı dengeleyecek, normalleştirecek sonuçlar olgunlaştıncaya kadar daha az kazanmaya rıza gösterir, aç gözlülüğünüzü biraz erteleyebilirsiniz; merak etmeyin geleceğin kazananları yine siz olacaksınız.

Bankacı denen adam bir tutam ot için kendini yardan aşağı atan bir keçi gibidir. Arkadan diğer koyunlar da atlamak üzere sıraya girmişlerdir. Koyun ot peşindedir, ders çıkartmak ve onu korumak ise adam gibi bir çobanın görevidir. O çoban yıllardır ilk defa vardır ve işin başındadır. Alışmakta zorluk çektikleri husus, işte bu intiharın önüne geçilmiş olmasıdır.

Sokrates gibi bağırasım geliyor: "Senin dramını anlatıyorum, neden sırtıyorsun?"

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Cahiller için mızraklı ekonomi ilmi hali!

İbrahim Öztürk 2011.04.04

Son yazımın 'Keçiği yardan uçuran, bir tutam ottur' şeklindeki başlığı bir hayli ilgi çekti.

Genel olarak Türk aydınını, özel olarak da bankacılık lobisini eleştirdim.

Düzenli okurlarımdan çok takdir geldi. Ancak yazının başlığına 'aldanan' bazı part-time okurlar, eleştiriyi 'sert' bulmuş. Bizim 'sektörde', arka sokaklarda verilen büyük kavgayı dikkate alırsak aslında 'çok yumuşak.' Gelelim son büyüme konusuna. Ekonomi 2010 yılında kabaca yüzde 9 büyüdü. Çin ve Arjantin'in ardından dünya üçüncüsü oldu. Ardımızda ise Hindistan var. Bunun arkasında ne var? Unutmayın, devletin görevi güveni, itibarı ve istikrarı sağlamaktır. Başarının arkasında bu büyük liderlik var. Türkiye'de hükümet bunları yapıyor, sonuç da arkasından geliyor. Örneğin krizde açıklanan Orta Vadeli Programlar sayesinde belirsizlikler azaltıldı, beklentiler doğru yönetildi. Tüketici ve yatırımcı güveni güçlendirildi. 2009'da kredi notu artan nadir ülkelerden olduk. Kriz süresince her türlü faizi düşürmede rekorlar kırdık, 2010 yılında ise kredi notu artışında ve risk unsurlarının gerilemesinde. Keza kriz süresince istihdamı artırmaya ve işsizliği azaltmaya yönelik olarak önemli adımlar atıldı. Krizden çıkış stratejisini ilk açıklayanlardan biri Türkiye oldu.

İlaveten 2009 yılı Temmuz ayında yeni bir teşvik sistemi uygulamaya konuldu. 2011 yılı Şubat ayı sonuna kadar geçen sürede 76,5 milyar TL yatırım öngörüldü. 2010 yılında ise özel sektör tam 164,3 milyar TL'ye yatırım yaptı. İmalat sanayii yatırımları dördüncü çeyrekte yüzde 60 arttı. Hani yatırımsız ve üretimsiz ekonomi oluyorduk? Cari açık da, işsizlik de 'üfürmekle' değil, işte tam da bu yolla kapanacak. Nitekim 2010 yılında istihdam artışı 1,3 milyona çıktı, işsizlik 2,1 puan geriledi. G-20, Avrupa Birliği ve OECD ülkelerinde işsizlikte en büyük gerileme Türkiye'de kaydedildi.

Gelelim muhalefetin bütün bunları okumasına. Yavru muhalefet bu konulardan çoktan kopmuş. O başbakana 'eve dön, Ankara'ya kapan' çağrısı yapıyor. 'Haritada yeri belli olmayan Şile'de (Şili demek istiyor!) ne işin var' diyor. Baktı ki çağrısı tuttu (!) bir adım daha attı ve 'cemaati de kapatın' dedi. Milliyetçi camiayı 'hadım' etti, gözünü cemaate dikti. Devamını tahmin edeyim mi, 'aslında Türkiye'yi de kapatın' diyecek. Böylece 'büyük komutan Çetin Doğan'ın, 'üstüne çökme hayali' daha bir mümkün olacak.

Anamuhalefet lideri ise sayfalar dolusu analizler yapılan büyüme verisiyle ilgili sadece 'ay inanmıyorum' dedi. O bambaşka yerlerde. Solcu ya, 'fakir kalın, askere gitmeyin, işe gerek yok hepinize biner TL' diyor. Fakirliğe davetiye. Kendi partisinden Prof. Esfender Korkmaz'a bile 'hadi bel' dedirtti. Çoktan prangalarını kıran, dünya görüşü, tüketim kalıpları değişmiş Türkiye'de '1960 model Ankara bürokrati' olarak işi zor.

Son olarak kriz boyunca alınan tedbirleri inkâr edip, alaya alanlar, şimdi yine hükümetin ve MB'nin aldığı tedbirlere aynı yaklaşımı sergiliyor. Birçok ülkenin ne yapacağını bilemediği bir ortamda Türkiye, finansal istikrarı korumak için para ve maliye politikaları ile makro ihtiyati önlemleri özgün bir politika bileşimiyle zamanında ve öncü bir tarzda uygulamaya koydu. Ruhunu şeytana kaptıran lobici aydınlar yine dalgasını geçiyor. Bir tutam ot aşkına yardan atlamaya hazırlanan Türk tipi keçiler inadında ısrar ediyor, güzele güzel diyemiyor.

Neyse dönelim bugünün gerçeğine: Tarihte ilk defa 'trilyon TL'lik bir ekonomi olduk. Ekonomi editörü Turhan Bozkurt 'takadan inip, gemiye binip okyanusa açıldık' diyor. Peki aşabilir miyiz? 2008-2009 krizinde direnip ayakta kalanlar ile yolda kalanlar, 2010 yılında ise yarışa devam edenler açıkça görülüyor. Avrupalıların Türkiye için kullandığı 'çok büyük, çok fakir ve çok istikrarsız' yakıştırmasının sorumlusu olan bereketsiz adamlar tarihin ve milletin yakasından düştükçe, bütün dünyada şanımız yürüyecek. Artık bizi 'çok hızla büyüyen, hızla farkı kapatan, istikrara tutunmuş, fırsatlar ülkesi' olarak tarif ediyorlar. Unutmayın, bu millet, gemileri okyanusta yüzdürmesiyle değil, dağların zirvesinden aşırmasıyla tarihe geçti!

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Cumhurbaşkanı'nın gezisinde akreditasyon!

İbrahim Öztürk 2011.04.06

Yazıya 'Cumhurbaşkanı Abdullah Gül'le Endonezya'nın başkenti Cakarta'dayım' türünden bir cümle ile girecektim aslında. TİM-TUSKON-MÜSİAD işbirliği ile düzenlenen iş gezisi sebebiyle Cumhurbaşkanlığı'nın resmi davetlisi olarak buradayım. Ancak size haber iletme şansım yok. Kâğıt üzerinde buradayız, ancak nasıl desem, aynı mekânda birbirimizin yüzüne hasret kaldık! En iyisi siz meraklana durun, ben konuyu baştan alayım.

Sayın Gül, çok isabetli bir karar ile yurtdışı gezilerine ilgili alanda çalışan akademisyenlerden bir grubu da davet ediyor. Hem bu akademik birikim gezinin verimliliğine yansıyor hem de bilim adamlarının bu vesile ile vizyonu genişliyor. Gül ile daha önce Japonya ve S.Arabistan gezilerine de katılmıştım. Başbakan'ın Davos'taki tarihi çıkışını sembolize eden 'one minute' sözünün tam arefesine gelen Arabistan ziyaretinde, bir kafede 'Bu kahvenin parası Davos'ta ödendi!' diyerek içtiğimiz kahvenin parasını almamışlardı. Gazetemiz Zaman da bu anekdotu manşete taşımıştı. Zaman bunu yaparken haklıydı; çünkü vakti saati gelince kurulacak bir cümle bütün zamanların en etkili silahı ya da en büyük derde devası olabilir. O cümle 1,8 milyar nüfusa sahip İslam âleminde fırtınalar kopardı, psikolojileri tamir etti, yaraları sardı, Türkiye'nin marka değeri oluverdi. CHP'nin geçen hafta ABD'de 'İsrail'e sadakat onurumuzdur' konulu lobicilik yaptığını hatırlamanız yeterli meramımı anlatabilmem için.

Şimdi Cumhurbaşkanımız ile bir kez daha aynı seferdeyiz. Bir büyük uçak dolusu heyeti tek tek dolaşıp selamlarken, uzaktan imrenerek, gıpta ederek, gurur duyarak onu seyrediyordum. Ne kadar çok seviyor halk onu. 'Allah da seviyor ki kullarına da sevdireyor' diye düşündüm içimden. İnsanlar ona dua ederken, teşekkür ederek gözleri dokunsan ağlayacak bir samimiyetle dolu, dudakları kıpır kıpır. Biri 'iletmezsem vebal altında kalacağım, eşimin selamı var, annem de yanaklarınızdan öpüyor' dedi. Devletin başındaki bu kişi de adeta 'ailesinin yanında' rahatlığı içinde. Kimi işadamını doğrudan tanıyor, kimini sektöründen, kimin ailesinden, kimini simasından, kimini şehrinden. Siz benim yerimde olsanız yedi senede yurtdışına sadece 'kazara ve ittirmece' olarak bir kere çıkan, ülkesi krizden krize sürüklenirken adeta 'bana ne, maaşım da makamım da iyi' der gibi duyarsız davranan, duyarsız davranmak ne kelime, halkı ezmek üzere oligarşinin emrine giren Ahmet Necdet Sezer ile bu görüntüyü karşılaştırmaz mısınız? Milleti için parmağını kıpırdatmadı ancak kırmızı ışıkta durdu, manavda alışveriş yaptı, geyikleri ile Ergenekon entelektüelleri tarafından yere göğe sığdırılmadı. Ömrün kırmızı ışıkta beklemekle geçse ne olur? Nerede neyi temsil ediyorlar! Tarih ve talih onların yeşil ışığını

zaten hiç yakmadı! Yine benzinleri bitti ancak yol olarak değil, bekleyerek! Kalkınma iman, itibar, güven, heyecan ve motivasyondur.

Gözlemlere devam edeceğim ancak konuya geleyim. Uçaktan indiğimizden bu yazıyı kaleme aldığım şu vakte dek Cumhurbaşkanı'nı göremiyoruz. Sayın Gül 'bir kısım' gazeteci ile sohbet etmiş, bizim haberimiz yok. Çözülen konuşma metni de ayrıca bize verilmedi. Sahi, gazeteciysem neden gazetecilerle sohbete çağırıldık? Zaman yazarı sıfatıyla bu geziye katılmama rağmen toplantıya niçin çağırıldım? Bu soruya maalesef tatmin edici bir cevap alamadım.

Endonezya'da ben ve çevremdeki bir grup gazeteciye garip bir akreditasyon uygulandı. Beni davet eden irade ile bu ayrımcılığı yapan irade farklı mı, anlamadım? Cumhurbaşkanı Gül'ün çevresinde neler oluyor? Cumhurbaşkanı'nın etrafına kim ya da kimler etten duvar örüyor? En kötüsü de size haber geçemedim. Zaman okurlarının haber alma hakkını ihlal edenlere makul bir gerekçeleri olup olmadığı sorulacağı ümidi ile bu faslı kapatıyorum.

Ne diyelim! Başbakan Erdoğan'dan mülhem bir cümle aklıma düşüverdi: 'Benim için Cakarta bitmiştir. Bir daha da gelmem!'

YASAL UYARI

Yayınlanan köşe yazısı/haberin tüm hakları Feza Gazetecilik'e aittir. Kaynak gösterilse dahi köşe yazısı/haberin tamamı özel izin alınmadan kullanılamaz. Ancak alıntılanan köşe yazısı/haberin bir bölümü, alıntılanan habere aktif link verilerek kullanılabilir. Ayrıntılar için lütfen **tıklayınız**

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Türkiye'nin Asya açılımına yönelik strateji gerekiyor

İbrahim Öztürk 2011.04.07

Çok yoğun geçen bir günün ardından Cumhurbaşkanı Abdullah Gül, dün gece geç saatlerde bu sefer içinde benim de olduğum bir grup akademisyen ve gazeteciye kabul etti. Görüşmede Devlet Bakanı Prof. Mehmet Aydın ve Gül'ün danışmanı Prof. Dr. Mustafa İsen de hazır bulundu.

Konu, Türkiye'nin Endonezya ve Asya'ya açılım stratejileri üzerineydi. Gerçekten bu konuda 'parça başı', tekil, ya da perakende çözümler ile zaman kaybetmeden bir an evvel yapılandırılmış, stratejilendirilmiş bir süreç gerekiyor. Kültür-bilim-teknoloji ayağında Milli Eğitim Bakanlığı, YÖK ve TÜBİTAK, ekonomik açılım ayağında da DTM-TİM-DPT vs. devrede olmalı.

'Komşularla sıfır sorun stratejisi' ile çevremizdeki ülkelerle yaşanan benzer ve Afrika açılımında olduğu gibi eyleme dönüştürülmüş bir yol haritası gerekiyor. Ancak Asya maalesef Türklerin zihninin köşesinde bile bulunmuyor. Her biri adeta bir 'cari açık canavarına' dönen fasoncu ve komisyoncu büyük sermaye bu işi geçmişte yapmadı. Artık iş Anadolu sermayesinin omuzlarında. Onların da bir an evvel bilgi ve görgüleri artırılmalı.

İşte Cumhurbaşkanı'nın önderliğindeki gezilerin böyle bir boyutu da var. Uçakta baktım; Beyaz Türklerle tabiri yerinde ise makarnacı, uncu, mermerci yan yana idi. Ben bu sinerjiden yeni sonuçların çıkacağını düşünüyorum.

Nitekim MÜSİAD buraya 1996 yılından beri geliyor. TUSKON ise son yıllarda ancak çok organize ve hızlı bir şekilde devreye girdi. Bu arada geziye TİM-MÜSİAD-TUSKON kardeşliği damga vuruyor. Bunun anlamı Türkiye'nin Ankara'ya sığmadığı, yeni Türkiye'nin açılımını Soğuk Savaş ve darbe döneminin hantal ve soğuk yüzlü kurumlarının değil, millet iradesine dayalı gerçek sivil toplum hareketlerinin gerçekleştirdiği.

Endonezya gezisi aslında işadamlarından ziyade iki devlet arasında yapılmamış birçok anlaşmayı içeren bir devletlerarası resmi ziyaretti. Nitekim Gül, birçok alanda işbirliğinin önünü açacak protokol ve alt protokolleri imzaladı. Savunma sanayiinden ekonomiye kadar geniş bir alan. Zaten savunma, gemicilik ve enerji alanında kısaca 'büyük ölçekli' diyeceğimiz anlaşmalar da imzalandı.

Her zamanki taktiğim gereği Jakarta çarşı-sokaklarına daldım. Gittiğim şehrin ruhunu yakalamak için bu benim başvurduğum yöntemlerdendir. Arka sokaklara sarkıp kaybolacaksınız. Kesinlikle taksici muhabbeti yapacaksınız, çarşı pazarda dolaşıp alışveriş yapacaksınız. Türkler gibi havalimanına iner inmez Türk restoranı aramaya koyulmadan yerel mutfakla bir yerlerde kesişeceksin.

Jakarta beklemediğim kadar gelişmiş ve modern bir şehir. Nispeten planlı ve yeşili korunmuş. Endonezya son hızla geliyor. 550 milyar dolar milli geliri ile hemen arkamızda. 120 milyar dolarlık rakamla ihracatı gelip bizi geçmiş. 250 milyonluk dev pazar ve kişi başına milli gelir şimdilik 2.500 dolar. Çok büyük, hâlâ çok fakir ve kırılgan bir istikrar var. Jakarta'nın sadece 30 dakika dışında başlayan 'Afrika manzaraları' durumu yeterince gösteriyor.

Cumhurbaşkanımız ile birlikte ziyaret ettiğimiz Türklerin kurup işlettiği Karizma Bangsa Küresel Eğitim Kurumları sürdürülebilir bir 'açılım stratejisinin' nasıl olacağını gösteriyor. Nesilsiz ve kültürsüz bir açılım olmaz. Bırakın dışa açılmayı, kendi halkınıza bile açılmaz ve yönetemezsiniz. 1993 yılında yola çıkan hizmet kervanı, 24 adet okul, yurt, kültür merkezleri, hamiyetperver Anadolu insanının ötelere adanmış gayretleri ile devam ediyor. Temiz çocuk yüreklerine atılan tohumlar bin yıllık bir çınar gibi kökleri arzın derinlerine giderken, dalları da dua için semaya açılıyor.

Yol uzak ve maliyetli. Kültür, iş yapma teknikleri, zevkler ve tercihler farklı. İnsanlar çok candan, güler yüzlü, oldukça mülayim ve bir de benim gibi Laz tipi adamın sabır küpünü çatlatacak kadar da uyuşuk. Buralarda gel-git yaparak değil de işbirliği halinde, maliyeti ve sıkıntıları paylaşılmış, kalıcı olarak açılmış olmak gerekiyor.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Strasbourg'da bir hafta sonu

İbrahim Öztürk 2011.04.11

Son bir ayda Afrika, Asya, Amerika kıtaları arasında soluk soluğa bir koşuşturma içindeydim.

Geçen haftaki yazımda latife yapmak için 'bir daha da Jakarta'ya gelmem' diye yazınca, uzun süredir okurum olan MEDEST işadamları derneğinin genel sekreteri Abdurrahman Atlı 'gel Strasbourg'a, gör ilgiyi' deyince 'bir Avrupa kalmıştı' deyip kabul ettim. Dernek, Fransa'nın Strasbourg şehrinde daha 2006 yılında kurulmuş.

TUSKON'un Strasbourg partneri. İnsanımızı yurtdışına salmışız ancak kaderlerine terk etmişiz. Şimdi Anadolu bayrağını arzun her yerine taşıyan ışık süvarileri buralara da ulaşmışlar. 'Faaliyetlerini durdursunlar' diye teklif edilen adamlar bunlar yani!

THY bu şehre olan uçuşları iptal etmiş. Oysa burada çok kalabalık bir vatandaşımız yaşamakta. Bu yüzden bir buçuk saat ötedeki Basel'e uçmak gerekiyor. Ancak Basel ile Strasbourg arasında yaptığım araba yolculuğuna bayıldım doğrusu. Zira bahar bütün sürpriz renkleri, yeni filiz veren hayatları ile her taraftan fışkırıyor. Kupkuru ağaçlara, yamaçlara sahibi yeniden yepyeni bir gençlik vermiş. Hele bir de ranta değil planlamaya dayalı şehirciliği, çevreyi koruma hassasiyetini görünce mutlu oluyorum ancak ülkem adına da hayıflanıyorum. Türkiye'de şehirler hâlâ acımasız bir 'yağmacı rant' anlayışı ile idare ediliyor.

MEDEST'in üye sayısı şimdilik 150 civarında. Ancak tekrar gelmem için 500 üye hedefi verdik. Zaten çok dinamik bir duruşları var. Dernek Başkanı Oktay Yıldırım, Mercedes firmasına on senedir iş yapan başarılı bir işadamı. Arkadaşlarıyla dernekçiliğin gereğine çok inanmışlar. Kader birliği içinde ortaklaşa rekabet etmezlerse, bu vadiye her gün sürüden bir koyun kaptıracaklar. 'Acil' koduyla ikinci bir hedefi daha işadamlarının önüne koydum: Kendi başaramadıklarını yapıp etsinler diye evlatlarına sahip çıkmak adına burada anaokullarından başlayarak, hiç olmazsa, liseyi de kapsayacak şekilde çocuklarını kendi okullarıyla buluşturmalılar. Üç saati aşkın süre herkes soluk soluğa konferansı dinledi. Bir işadamı 'Hipnozcu musun, uçak hariç hayatımda ilk defa bir saatten fazla sigarasız sabrettim.' diye sordu. 'Mekân konuşturuyor.' dedim. Türkiye'nin başarıları buralarda da çok merak ediliyor. Öyle ya, kibir abidesi, burnu bir karış havada, devşirme adam Sarkozy'nin memleketinde yaprak yerinden kırıpdamazken Türkiye geçen sene yüzde 9 büyüdü. Küresel gelişmelerde artık masada kesinlikle Türkiye de var. Herkes ne diyeceğini çok merak ediyor. Dokuz sıfır yenildiğimiz onurlu mağlubiyetler ülkesi değiliz artık!

Bu arada tekелci medyanın manşete taşıdığı ancak Selçuk Gültaşlı'nın anında ipliğini pazara çıkardığı 'medya üzerinde Gülen baskısı var' şeklinde lanse edilen ve Türkiye-AB Karma Parlamento Eşbaşkanı Flautre'ye atfedilen, hemen ardından bizzat kendisi tarafından yalanlanan haberin kahramanı Doğan Ajans'ın muhabiri Levent Gündüz de konferanstaydı. Ne tür malzemeler çıkartacağını merak ediyorum. Konferansta Türkiye'yi değil, küresel yarışta almaları gereken rekabetçi tutumları anlatmayı tercih ettim. Slogan da belli; 'İşimize bakalım!'

Kaleler içeriden savunulur ancak dışarıdan fethedilir. Kahramanca yenildiğimiz Plevne savunmasını değil, İstanbul'un fethini kutlarız. Ancak fethi mübin de gemileri karadan yürütme başarısını insanlığın literatürüne sokan bir irade ile mümkün oldu. Biliyorsunuz, ondan sonra Avrupalılar 'madem dağları aşıyor, uzaya da gidebilir' cesaretiyle uzay gemisini de gönderdiler. Bize düşen bir adım ileri ne olabilir? Hazırlanın!

Keza işadamları acilen şirketi ve şehri de terk etmeli. Bu, son çağrıdır! Saat gibi tıkır tıkır çalışan bir işletme kurun, şirket sizi taşısin, atın o yükü sırtınızdan. Çanta elinizde gezin dünyayı, görün Konya'yı, Kayseri'yi, Antep'i!

Ancak bütün bu hayalleri başarmak için bir işadamları çatısı altında örgütlenmek, ortak satın alma organizasyonları yapmak, ortaklaşa dışa açılmak, ortak ticaret yapmak ve ortaklaşa projeler alıp bitirmek gibi çeşitli işbirliği modelleri geliştirmek şart. Bu tecrübeler bizi sonunda milletçe başaramadığımız büyük ortaklıklara götürecektir, eminim.

Türkiye'nin borç defterini açalım mı?

İbrahim Öztürk 2011.04.14

Bir insan hem cahil hem de kör-kütürüm ideoloji sarhoşu ise kısaca orayı terk et.

O, bilgiye dayanmadan inanç sahibidir. Günün sonunda eve dönerken doğruları değil, kafasında getirdiği hurafeleri yanında alıp götürecektir.

Cahilin ve ideolojik amigoların sesinin gür çıktığı alanların başında, son 10 senedir plak gibi defalarca takıp dinlettikleri şu meşhur Türkiye'nin borç batağına saplandığı safsatası geliyor. Cahillerin saati anlaşılan 2001 krizinde durmuş, dönüp dönüp oraya bakıyorlar. Bu safsatalar yüzünden en detaylı analizimizi 22 Temmuz 2007 seçimlerinden hemen önce yaptık. Zira koca profesörler o zaman genel seçimlere giderken sırf kafa karıştırmak için bu saçmalıkların başını çekiyordu. Tam sayfa çok detaylı analizimizin başlığı 'Ekonomide gerçekler ve yalanlar (18 Temmuz 2007) idi. Lütfen Google'dan bulup okuyun. Kim haklı çıktı görün. Son olarak 'Türkiye, borç batağında mı?' (29 Mart 2010) başlığı altında yine konuyu işledik. 2010 yılı tahmini yaptık. Yine bulup okuyun, cahilin iftirası ile analiz farkını görün. Şimdi yine seçim zamanı, yine saçmalama zamanı. Bakalım Türkiye'nin borç defteri ne diyor?

İlk olarak, Türkiye'nin dış borçlarının içinde hem devletin, hem de özel kesimin payı var. Bir kere bu ikisini ayırmak lazım. Ayırmaz iseniz özelin yaptığı borcu devletin borcu gibi millete çakarak ahlaksızlık yapmış olurlar. Öyle ya, nasıl ki benim borçlarım sizi ilgilendirmez, borç alıp kâr rekorları kıran ve başarıyla ödeyen Koç ve Sabancı'ninkiler de bizi ilgilendirmez. Devlet bu borçlara garantörlük yapmıyor. Veren ile alanın sorunu. Bu yüzden özel sektörün borcunu nüfusa bölüp de 'bebeklerimizin şu kadar borcu var' diyen cahiller halt etmiş.

İkinci olarak da net ve brüt (AB ölçüsü bu) borç ayrımı yapılmalı. Brüt olan sadece borçları içerirken, alacaklarımızı hesaba katmaz. Şimdi Türkiye'nin şark kurnazları borcumuza bakıyor da alacağımıza bakmıyor. Borç borç da, alacak patlıcan mı? Bunun için borçlardan alacaklar çıkarılınca net borç oluşuyor ki buna bakmak lazım. O zaman önce bu ikisine göre bakalım.

Türkiye'nin toplam (kamu artı özel sektör) brüt borçları 2002 yılında 257 milyar TL'den, 2010 yılında 497 milyar TL (290 milyar dolar) olmuş. Alacaklarımızı düşersek (net) 317 milyar TL oluyor. Brüt 290 milyar dolar borcun sadece 89 milyar doları devletin. On sene önce de zaten 75 milyar dolardı. Yani pek artmış değil. Artan da bu kriz ortamında oldu. Bu borcun 84 milyar doları uzun vadeli. Risk yok.

Hükümetten bağımsız olan ve adeta bir şirket benzeri kâr-zarar açıklayan TCMB'nin de 12 milyar dolar borcu var. 10 milyarı uzun vadeli, yine hiçbir risk yok. Özel sektörün 190 milyar dolarlık borcunun da yine 117 milyar doları uzun vadeli.

Üçüncü bir ayrım da borcun GSYH'ya oranına bakılır. Mutlak miktarına değil. Zira borç alınmış da ne yapılmış, hangi katma değer oluşturulmuş, görmek lazım. Ancak Türkiye'de cahiller borcun 'miktarına' bakarken, bununla ne yapıldığına bakmıyor. Evim yoktu, borcum da yoktu. Çok mu iyi? Ev yaptırdım, artık borcum da var. Evimin birkaç katını satarsam tüm borcumu öder, üstelik cebimde de para kalır. Kötü mü? Katma değer oluşturmaktan habersiz cahil, miktar olarak borçtaki artışa bakıyor da GSYH'nın 200 milyar dolar bandından tam 750 milyar dolar bandına çıktığına bakmıyor. Şimdi bu gözle bakalım. Kamu ve TCMB'ninki bir arada GSYH'nın %13'ü kadar bir brüt dış borç stoku var. Neti %10'un altında. Demek ki, devletin dış borç riski yok.

Bir de devletin hem iç hem de dış borcu var. Bunun net olarak GSYH'ya oranı % 41,5 (Avrupa'da ortalama % 80 ve üzerinde), net olarak ise GSYH'ya oranı 2010'da % 28,7. Kısaca devletin ne iç borç, ne dış borç riski var.

Özel sektör ise sadece biraz borçlu. Ancak bunun da vadesi uzun. Sağlıklı borçlanmış, krizde bile takır takır ödemiş. 189 milyar dolarlık toplam özel borcunun 90 milyar doları bankaların, 100 milyar doları da reel sektörün. Peki cahil adam özel sektörün kim olduğunu biliyor mu? Türkiye'de faaliyet yapan tüm yerli yabancı firmalar 'özel sektör' olarak geçiyor. Buna göre 190 milyar dolarlık özel sektör borcunun ne kadarı yerlinin, ne kadarı bizim cahilin çenesini yoran yabancının borcudur acaba? Bunu kimse bilmiyor ve TCMB de maalesef şeffaf davranarak ya da tembellik yapıp düzenli olarak açıklamıyor. Ve yazık ediyor. Sonuç olarak özel ile kamunun toplam dış borcunun GSYH'ya oranı brüt % 39,5, net olarak ise % 23. Yani yine sorun yok. Sorun olmadığını nereden anlayacağız? Avrupa'ya, dünyaya, petrol zengini olmayan bizim gibi ülkelere bakarak. Baktılar mı, hayır! Kimin risk primi nerede? Kim batmış, kim ayakta, kimin notları düşerken kiminki çıkmış?

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Erdem Başçı'nın başkanlığı ve hatırlattıkları...

İbrahim Öztürk 2011.04.18

Merkez Bankası (MB) başkanlığına mevcut yardımcı Doç. Dr. Erdem Başçı atandı.

Tam beş senelik bir gecikme. Halkın iradesi tahkim edildikçe, kurumlar üzerindeki oligarşik işgal bitiyor. Son 'savaş' MB başkanlığı üzerinden verildi.

Zaman gazetesinde ilk yazılarıma ekonomi editörü Turhan Bozkurt'un önerisi ile 2006 yılının başında üniversiteden 'haber analiz' yazarak başladım. Sonbahar itibarıyla da Genel Yayın Müdürü Ekrem Dumanlı düzenli yazarlık teklifinde bulundu.

Analiz yazılarımin ikisini Mart 2006'da MB başkanlığı ve Erdem Başçı için yazmışım. O tarihte Galata Bankerleri, laikçi koro ve Çankaya, MB başkanlık seçimlerini tam anlamıyla bloke etti. Rahmetli Adnan Büyükdeniz ve Erdem Başçı'yı veto ettiler. Son çare Durmuş Yılmaz'a kabul verdiler ancak dünyanın her yerinde kodesi boylatan türden aşağılayıcı bütün edepsizlik ve arsızlıkları sergilediler. Adamcağızın din ve vicdan hürriyeti, vatandaşlık haklarının tümü baskı altına alındı. Hani şu sıralar 'ama o saf ve temiz bir gazeteciydi' diyorlar ya, bu türden! İşin gerçeği bunu yapanlar kravatlı, tıraşlı, papyonlu, yani görüntü itibarıyla Batılı, modern, ancak kafa yapısı itibarıyla tam bir diktatörlük örneği sergileyen adamlardı.

Aşağıda Sayın Başçı için 2006'da yazdığım iki yorumun özetini bulacaksınız. 10 Mart'ta 'Piyasa cambazlarının hevesi kursağında kaldı' başlıklı analizde, atamanın devletin üst kademelerinde bir mutabakatı yansıttığını zannederek destek vermişim. Oysa yanılmışım. Meğer mutabakatın kozmik odada yazılan Kırmızı Kitap'taki tarifi; seçimle gelenlerin halk iradesini oligarşiye pazarlamasından ibaretmiş.

Oysa Başçı güven veren bir birikim ve tecrübeye sahip. Başçı para politikaları ve banka alanında doçent. Eğitim ve akademik yayınlar bunu gösteriyor. Ayrıca 2003'ten beri Merkez Bankası'nda çalışıyor ve o tarihlerde de yine başkan yardımcısıydı. Dolayısıyla doku uyumu sorunu da yaşanmayacaktı.

Yine o dönemlerde MB başkanlığı o kadar fazla tartışmaların merkezine yerleşti ki yeni başkan kim ve hangi kesimden gelirse gelsin yönetilmesi zor beklentiler tesis edildi. Oysa Başçı ile böyle bir risk de kalmamıştı. Zira Başçı 'enflasyon hedeflemesinin, maliye ile uyumlu para politikasının ve dalgalı kurun devam edeceğini' ifade etmişti. Böylece belirsizlik ve spekülasyon ortamı daha baştan bitecekti. Kurumları arka bahçesi gibi kullanmaya alışanlar artık 'içeriden bilgi alarak' caka satamayacaktı. Bu yüzden de hepsinin beti benzi solmuş durumdaydı.

17 Mart'taki 'fikri takip' yazımda 'görevlendirmede liyakate bakın' çağrısını tekrarladım. Zira 'kişiler kapitalizminden', 'kurumlar ekonomisine' geçmek için bu şarttı. Ancak boşuna yazmışız. Zira kışla konuşunca geri kalanlara üç maymunları oynamak düşmüş.

Bazıları hükümetin başkan adayının adını neden çok önceden açıklamadığını da sorguladı. Bunlar, medya ahlakı oturup, yargısız infaz ve linç kampanyaları ortadan kalktığında ancak mümkün olur. Nitekim o tarihlerde Başçı'nın liyakatine bakılmadan 'eşi de türbanlıymış' diye gizli-açık jurnaller yaptılar. Memleket çocuklarının kendi vatanlarında hak ettikleri pozisyonlara göğüslerini gererek talip olmasını engelleyen ahlaksız teklifler ve 'kışla standartları' koymaya kalktılar.

Ama artık buraya kadar! Millet ülkesine ve kurumlarına el koyuyor! Bana gelince, ben sadece hakkın hatırını korurum. Başçı'yı da o yüzden desteklemiştim. Bazı odaklar Başçı ile MB Başkan Yardımcısı İbrahim Turhan arasında rekabet varmış gibi bir algı oluşturmak için çok çırpındı. Ancak ikisinin de yüksek fazileti buna izin vermez. Erdem Başçı'ya başarılar ve dualar. Liyakat sahibi Anadolu çocuklarının muvaffakiyeti hepimizin başarısıdır.

YASAL UYARI

Yayınlanan köşe yazısı/haberin tüm hakları Feza Gazetecilik'e aittir. Kaynak gösterilse dahi köşe yazısı/haberin tamamı özel izin alınmadan kullanılamaz. Ancak alıntılanan köşe yazısı/haberin bir bölümü, alıntılanan habere aktif link verilerek kullanılabilir. Ayrıntılar için lütfen **tıklayınız**

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Durmuş Yılmaz'ın ardından...

İbrahim Öztürk 2011.04.21

Yüksek Seçim Kurulu'nun (YSK) tartışmalı kararı ne ilk ne de son olacak.

75 sene sonra parti arkadaşının Dersim katliamına yaptığı güzellemeyi alkışlayan CHP'nin şaşkın lideri geçenlerde 'Ergenekon nerede? Üye olacağım.' diye sormuştu ya, aslında Ergenekon her yerde! Yeter ki üç maymunları oynamayı bırakıp, milleti birbirine kırdırtan bu iradeye yataklık yapmaya, katiline olan aşkına bir son verebilsin.

Artık gece yatarken sabaha ne tür bir hain kaos planı ile kalkacağınızı kestiremediğiniz bir sürece girdik. Kolay değil, zaten kök değerlerimize karşı materyalist bir nefretleri var. Bir de yabancı efendilerinden aldıkları icazet, komisyon, kariyer vaatleri ile milletin ümüğünü sıkışmış soluk aldırıyorlardı. Hayattaki tek misyonları bu idi.

Şimdi oyunda son perdeye doğru gidiliyor ancak geri gitmiyorlar, nedamet etmiyorlar, milletin önünde diz çöküp af istemiyorlar. Tam tersi 'toplu intihar' havasındalar. O halde bu genel seçimlere kadar her türlü 'kan-kin-kaos' tertibi için hazırlıklı olmalıyız.

Açık konuşalım. Su birikintilerine takılıp kalmayalım. Büyük resme bakınca şöyle bir tespit yapmak gerekiyor: Bu seçim 12 Eylül referandumu kadar önemli hale gelmiştir. 12 Eylül referandumu 'ölüleri bile kaldırıp getirip rey kullandırmayı' gerektiriyor idi. Bu, geçmişini temizlemek için o dönemin neslini yardıma çağırmak anlamına geliyordu. Haziran 2011 seçiminde ise daha doğmamış çocukları bir an evvel büyütüp getirip geleceklerine sahip çıkmaya davet etmek gerekiyor. Zira ölümler için değil de kendileri için yaşamak istiyorlarsa, bunun gereği olan Anayasa'ya giden yolu açmalılar. Göçüp gidenlerin manevi tarassutu altında, gelecek neslin semaya açılan duaları bu seçimde buluşmalı.

Türkiye'de şu günlerde yıllarca sistemin dışında tutulduğu için belki yaptığı işi iyi bilmeyen ancak genel olarak iyi niyetli, idealist ve gayretli bir nesil ile, sistemin içinden gelen, güya o işin kompetanı olan ancak sistem tarafından kirletilmiş, ciddi bir sistem körlüğüne maruz kalmış, sıfır hayal ve idealizm sahibi iki kesim arasındaki mücadele artık yeni doğumlara gebe.

Zira şimdi devreye yavaş yavaş 'hem idealist, hem de işinin ehli, liyakat sahibi' bir nesil girmektedir. İşte büyük sabotaj bunu önlemeye yöneliktir. Bu dönemde bireysel zaafaların, bencil egoların yerini sinerji, dayanışma, istişare, ortak akıl, takım ruhu dolduruyor. Hatırlayın THY'nin başına yeni bir yönetim geldi, 'ancak batırırlar, bunlar köylü' dediler. Sadece on sene geçmeden THY artık bir küresel Türk markası oluverdi. Keza hayalsiz adamların ellerinde adeta Ölü Ozanlar Derneği'ne dönen Türkiye Kalkınma ve İşbirliği Ajansı (TİKA), idealist Anadolu çocuklarının maharetli ellerinde yeni dönemde barışçıl Türk Destanı'nın adeta sınır ötesindeki mimarı oluyor. Türkiye'nin 'barış diplomasisi', yumuşak gücü TİKA, Türk okulları gibi adanmış iradelerin gözyaşı ve yüreklerindeki enerji ile besleniyor. Örnek çok.

En patırtılı olanlarından biri de Merkez Bankası (TCMB). Son yazımda var, tekrar etmeyeceğim. Halefine hoş geldin dedik, ancak selefine güle güle demeyi unutmayalım, vefa borcunu ödeyelim. Yukarıda vurguladığımız gibi Durmuş Yılmaz bireysel değil, kolektif bir duruşun, ortak aklın zaferini temsil ediyor. Kurumsal bir kültürü ve geleneği. Keza Yılmaz, o düzeye kadar çıkanlarda görmediğimiz ancak bir hayli özlediğimiz 'Anadolu insanı duruşunu' da akredite etti. 'Anam gibi düşünüp, sözde Sokrates ayaklarına yatan' burnu bir karış havada ekabire karşı, saf Anadolu Müslümanlığının mütevazılık mücadelesini burçlara taşıdı. İşini iyi yaptı. Kendi işini yapamayan herkes onun şahsında MB'yi günah keçisi yaptı. Efendice işini yaptı. Şöyle ki, enflasyonu yüzde 10 barajından aldı yüzde 4'te devretti. Politika faizini yüzde 20'lerden yüzde 5 bandına indirdi. Reel borçlanma faizi yüzde 10 civarında iken o giderken yüzde 2 bandının altına sarkmıştı. Nobel ödüllü iktisatçı Joseph Stiglitz'in, 'ABD Merkez Bankası Başkanı Bernanke'yi alın, Yılmaz'ı bize verin' dediği kişi oldu. Millet onu hep hayırla yad edecek.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Hükümetin faiz performansı

İbrahim Öztürk 2011.04.25

14 Nisan'da bu sütunda Türkiye'nin borç defterini açmıştık. Okuyup bitirince seçime doğru giderken partilerin ekonomi programını da mukayeseli olarak yazacağım.

Borç tartışmasında kısaca şu sonuçlara varmıştık: (i) Borcun miktarına değil, milli gelir oranına bakılır. Zira alınan borç ile kumar mı oynamışsınız, tombala mı ekmişsınız, yoksa kendini amorti eden, uzun vadede kârlı bir borçlanma mı yapmışsınız? (ii) Borcun sahibine de bakılmalı. Kamu, zel ve Türkiye'deki yabancı şirket borçları birbirinden ayrılmalı. Bunları çorbaya döndürüp hepsini 'devlet borç batağında' diye sunarsak iftira olur, yanlış yönlendirmiş oluruz.

Buna göre Türkiye'de kamunun hem dış hem de i borcunun oldukça gerilediği, hem kamu hem de zelinkini beraberce ele aldığımızda bile Türkiye'nin asla bir dış borç riskinin olmadığı sonucuna varmıştık. Türkiye'nin toplam dış borçlarının milli gelire oranı halen yüzde 43,5 civarında. Avrupa'da böyle başarılı başka bir ülke kalmadı. Öte yandan CHP ekonomi programını açıkladı. Programda 'Türkiye'nin mutlak borç miktarını azaltacağız' diye bir ifade ve hedef bile yok. Olamaz da! Milli gelire olan oranını yüzde 38'lere düşürmeyi vaat ediyorlar. Kriz ncesi AK Parti'nin başardığı, kriz sonrasında ise bir iki sene zarfında yine yakalanacak olan bir hedef.

Bu yazıda da hükümetin 'vergi karnesini' verelim. Çok geri gitmeyelim, Türkiye'de devlet 2002-2010 arasında kabaca yılda ortalama 50 milyar TL (eski hesap katrilyon) faiz demiş. 10 yılda tam 500 milyar TL. Bu miktar para Türkiye'nin ihtiyaçları için harcansa zlmedik bir adet sorunumuz kalmaz. Ayrıca bu parayı cebine indirenler, ensesi kalın ancak kk bir kesim. Ben diyeyim 1 milyon, siz deyin 2 milyon. şimdi buna az ara verelim. Başka rakamlar verip buraya tekrar döneyim.

Hükümetin karne notu için dört veriyi dikkatle takip edelim. Birincisi borçlanma maliyeti. Türkiye'de devletin 2002 yılında reel borçlanma maliyeti yüzde 30 bandının üzerinde idi. Dünya rekoru ve ahlaksız bir sömürü. Tam bir Galata Bankerliği ve ağdaş Düyun-u Umumiye sendromu vardı. Bugün reel borçlanma maliyeti 2009'da yüzde 4, 2010'da ise yüzde 1,9'a düşmüş. Gelişmekte olan ülkeler arasında dünyanın en yüksek maliyeti ile borçlanan ülkesinden, en düşük borçlanan ülkeler arasına girmişsınız. Yani, en riskli ülkeden çıkıp, en güven veren ülkelerin arasına dahil olmuşsınız.

İkinci olarak faiz harcamalarının milli gelirden (kabaca GSYH) aldığı pay. 2002 yılında yaklaşık yüzde 14 olan bu pay bugün yüzde 4,4 oranında. Bunun anlamı şudur: Faiz geliri elde eden 2 milyon palazlanmış kişi, 2002'de tarımda yaşayan ve nüfusunun yarısını teşkil edenler kadar (35 milyon kadar) milli gelirden pay almış. Bugün tarımın GSYH'da payı yüzde 10, faizinki ise sadece yüzde 4,4.

nc kriter de faizin toplam vergi gelirlerinden aldığı pay. Bu da yüzde 86'dan yüzde 23'e düşmüş. Yani devlet topladığı 100 birim verginin 86 birimini faize verirken bugün 23 birimini verip, geri kalanını toplum için kullanıyor. 2001 yılında memurların maaşı denemeyip IMF'nin kapısına bu yüzden düşmüştük.

Son olarak faizin genel bütçeden aldığı paya bakılmalı. Bu da yüzde 45'ten bugün yüzde 16,7'ye gerilemiş. İşte sağlık ve eğitimin ilk defa savunma harcamalarının önüne geçebilmesi, halkın lehine olan bu yeni planlama ile mümkün oldu. Faiz için yapılan bütçelerden, ilk defa yatırım, eğitim ve sağlık için bütçe yapar hale geldik. Üstelik bir senede iki defa revize edilip tutturulamayan bütçeden, üç yıllık yapılan ve her seferinde hedeflerden daha başarılı neticeler alınan bütçe performansına geçtik.

şimdi başa, 500 milyar TL hikâyesine dönelim. Eğer bütçe açıkları yok edilip, kamu borç yükü eritilmeseydi, ekonomi büyütülüp faizin GSYH ve bütçeden aldığı pay azaltılmasaydı, eğer borçlanma maliyetleri 15 kat daha fazla düşürülmemiş olsaydı, 10 senede devletin ödeyeceği faiz miktarı 500 milyar yerine 1,5 trilyon TL

olacaktı. Aslında çoktan iç savaş ile kepenkleri kapatacağından zaten bunu ödeyecek bir de devletimiz kalmamış olacaktı.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Seçime doğru Kılıçdaroğlu ve CHP'si

İbrahim Öztürk 2011.04.28

Seçim meydanı bir hayli hareketli, hararetli ve hakaretli. AK Parti artık biliniyor. Geçmiş alacakaranlık kuşağı, geleceği ise muamma olan ve kendini aklamaya gereken parti ise CHP.

Güvendikleri dağlara kar yağınca 'son akreditasyon mercii' olan halka gitmek zorunda kaldılar. Ancak halkı istismar edip, ülkeyi oligarşi ile yönetenler, şimdi bu uygun dili bulamıyorlar. Peki, 'yeni' CHP gerçekten neler yapabilir? Yeni olsalar geçmiş bize bu konuda çok az ipucu verebilir. CHP'ye halk yakın geçmişte iktidar vermediğinden, elimizde 1978'lerdeki Baykal'lı kıtlıklar, kuyruklar ve gençlerin pırasa doğrar gibi sokaklarda birbirini doğradığı günlerin acı hatıraları var. Biraz daha bugüne gelirsek, yine 'kritik noktalarda' CHP'nin darbecilerle, kışladan atanan yargıçlarla, kirli medya ile girdiği işbirliği var. Keza şimdilerin 'lale şehri' olan İstanbul'a dair, Nurettin Süzen'li yıllardan kalan patlayan çöp dağları ve herkesin banyosuna bir adet poli-karbon depo yapmasına neden olan susuz geçen yıllar var. Bir de bilimsel CHP'nin 'yağmur bombaları'!

Böyle bir geçmiş temizlemek ve yeni bir başlangıç yapmak durumunda olan 'yeni' CHP'nin hâlâ niyet ve inandırıcılık sorunu had safhada. Ne niyetleri sahih, ne de amelleri salih! Zarfı değiştirseler da mazruf aynı! Bunlar kısaca şu şekilde belirginleşiyor: Fikir ve sağlam proje üretmek yerine sürekli Başbakan'ı hedef alıyor ve hakaret ediyor. İktidara gelmeyi değil, AK Parti'yi küçültmeyi amaçladığından sorumsuz bir 'tahribat' siyaseti yapıyor. Örneğin kaynak bulmadan vaatler sağanağında bulunuyor. Yüzeyde halkçı bir söylem kullanıyor ancak gerçekte dışa kapalı, korumacı ve içeride tekelleşmiş bir kamu ve öze sektör yapısını savunuyor. Dudak ucuyla yeni anayasa diyor ancak eskisini yapan adamları partisine dolduruyor. Kılıçdaroğlu'nun artık 'laiklik ve gericilik' ifadelerini ağzına bile alamamış olması, kışladan umudunu kestiğini gösteriyor. Halkın vermediği iktidarın başka yerlerde aranamayacağını ona öğrettiği için AK Parti ve liderine bir teşekkür borcumuz var.

Şimdi bu seçimde CHP'nin işi zor, Kılıçdaroğlu strese girince artık iğreti kimliklerini bir kenara bırakıp gerçek kimliği deşifre etti. Dersim'de esas anasını ağlatanları ahmakça Meclis'te alkışlarken, koskoca Başbakan için ağza alınmayacak galiz küfürler ediyor. Fikirler küçüldükçe, küfürler büyüyor. Belli ki danışmanları ona 'Dünyada ve Türkiye'de saygınlığı ve karizması zirvede olduğu için onu aşağılara çek, halkın gözünde beş paralık et' demişler, o da buna oynuyor. Tabii Başbakan bu çukura inmedi. Kılıçdaroğlu, sözde halka dönerken, bu kültürü bilmediğinden hata üstüne hata yapıyor. Kemalist-solcu-faşistleri partiden kovarken, bu sefer Kemalist-sağcı-faşistleri partiye aldı. Solcu masonlar gitti, sağcı masonlar geldi!

Ekonomide seçim beyannamesinin 'makro ekonomik çerçevesi'ne çatanlar bir hayli dengeli. Ancak Demirel'i mumla aratan harcama, saçıp savurma, bol keseden atma kısmı bununla tutarsız. İş bilenlerin koyduğu büyüme, bütçe açığı, kamu borç yükü, enflasyon, milli gelir, ihracat gibi hedeflerden tek bir mesaj çıkıyor:

Zaten bunları çok daha iyi yapan AK Parti ile yola devam edin. Çünkü hedefler çok benzer, ancak AK Parti'nin koydukları çok daha sağlam temellere dayanıyor ve daha tutarlı.

Ancak, çocuk bütçesi, kadın bütçesi, askere gönderilmeyecekler bütçesi, mazot bütçesi, adam başı 1.000 lira ödenecek aile sigortası bütçesi derken adeta adam başı bir vaatler listesi yapılmış. Bir de Sultanbeyli'de çarşaf takıp, Mersin'de yırtmak örneğinde olduğu gibi, her ile ve her semte yönelik ayrı bir seçim propagandası stratejisi seçmişler. Edirne'de Ecevit'le yatıp, Kıbrıs Harekâtı ile kalkıp, Diyarbakır'da 'evinizde dilinizi konuşmak serbesttir' demesi gibi. CHP'nin tek stratejisi var: Her yol mubah, yeter ki AK Parti tek başına anayasa yapacak güce gelsin, Ergenekon süreci ve tabii ki tarihin akışı ve zaman dursun!

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

'Çılgın proje'

İbrahim Öztürk 2011.05.02

Size arşivimden seçtiğim tarihteki eski gazetelerden birkaç alıntı aktarayım.

Hezarfen Ahmet Çelebi tarihte ilk defa Galata Kulesi'nden uçtuğunda Kılıçdaroğlu adlı siyasetçi 'bunun nesi yeni, kuşlar asırlardır uçuyor' dedi! Büyük Hünkar Fatih, İstanbul'u fethetmek için gemileri tepelerden aşırıldığında, hırsı beyninden büyük bir adam çıkıp 'bunun nesi yeni, aslında deniz diplerinde de birçok tepe var' dedi.

Tarih boyunca herkesin hayalini kurduğu ancak gerekli adımı atamadığı Kanal İstanbul gibi devasa bir proje için ise bir siyasetçi 'nesi yeni, ayrıca çok da çılgın' dediyse de bir tek o meseleye Fransız kaldı!

Bir işi düşünmek başka, yapabilmek başka. Nükleer enerjiyi de herkes sayıkladı, hatta bilmem kaç defa raftan indirdi, ancak bunu Tayyip Erdoğan başarıyor. Boğaz altı geçidinin de aslında nesi yeni ki? Kendisi! Çünkü daha önce böyle bir proje yapılmadı. İzmit Körfez alt geçidinin nesi yeni? Kendisi yeni, daha önce hiç yapılmadı. Hele hele hızlı trenin nesi yeni ey 'Türkiye'yi demir ağlarla ören partinin' lideri? Bu da yeni ve daha önce görülmedi bu topraklarda.

Gelin en iyisi tarih hafızası silinen ve kendini 'tavuklar tarafından yenilecek darı zanneden' bu klinik vakaları bir kenara bırakalım. Sizi sınırların içine kapatıp özgüveninizi yok eden laikçi sömürgecinin unutturduğu tarihimize bir seyahate çıkartayım. Büyük tarihçi Halil İnalcık'ın Kanuni döneminden sunduğu kesiti, toplumsal hafızada oluşturduğu 'itici güç' ve özgüven açısından aktarayım:

'Osmanlı Devleti 1525-1571 arasında siyasi bakımdan gerçekten bir dünya devleti rolünü üstlendi. Avrupa'da Fransa'yı, İspanya'ya karşı Endülüs Müslümanlarını, bağımsızlık mücadelesinde ise Hollanda isyancılarını destekledi. Hindistan'da Gücerat Sultanlığı ve Sumatra'ya top ve kale yapmak için bir Osmanlı uzman heyeti gönderdi. Rusları Kazan ve Astrahan'dan atmak için Don ve Volga arasında kanal kazmak için Don Nehri üzerinden bölgeye bir donanma gönderdi. Safevilerle mücadelelerine yardımcı olmak üzere, Orta Asya hanlarına ateşli silahlarla donatılmış bir fırkayı sevk etti... Kanunî, müttefiki Fransa Kralı I. François'ya 100 bin duka altın yardım yaptı ve onun halefi II. Henri, Osmanlı'dan iki milyon altın bir istikraz yapma girişiminde bulundu.' ('Osmanlı Para ve Ekonomi Tarihine Toplu Bir Bakış', Doğu-Batı Dergisi, sayı 17, Kasım Aralık, 2001-02, s. 27)

Evet, Erdoğan'ın Kanal İstanbul projesi çok boyutlu tartışılmalı. Mali kaynakları, amorti etme kapasitesi, çevre-ekoloji etkisi, trafik çözme-yaratma mahiyeti incelenmeli. Oluşturacağı kentleşme rantı vs., kısaca önümüzdeki uzun zamanda konu her boyutuyla masaya yatırılmalı ve yatırılacak.

Ancak gelelim esas konuya, büyük resme bakalım. Türkiye Sayın Erdoğan'la büyük devlet adamı özlemini bir çöl susuzluğu içinde gidermeye çalışıyor. Bunu 'one minute' örneğinden tutun, darbeciye attığı Osmanlı şamarına kadar birçok iç-dış meselede görebilirsiniz. Erdoğan'la birlikte milletimiz hafızasını tazeleyip tarihe yolculuğa çıkmıştır. 'Ekseni kayıyor' diye bizi Avrupa'ya gammazlamaya çalışıyorlar ya, haksız sayılmazlar, gerçekten yepyeni, taptaze hayallerimiz var.

Burada kritik husus şudur: Türkiye, 2000'li yıllarda laikçi-ulusalcı-masonik Ergenekon iradesinin ellerinde adeta gayri meşru bir çocuk gibi IMF'nin kapısına terk edildi. Şimdi ise hızlı tren, nükleer enerji, ilk yerli oto, ilk yerli helikopter, ilk yerli uçak, İzmit Körfez geçidi, Boğaz altgeçidi, Kanal İstanbul gibi her biri devasa ve gurur veren projelere bir çırpıda talip oluyor, dünya bunlara inanıyor ve dahi bütün bunlar lafta kalmıyor, tereyağından kıl çeker gibi Tayyip Erdoğan'ın liderliğinde hayata geçiriliyor. Hasta adamdan böyle bir kapasiteye sahip olmuşuz. Allah bugünlere vesile olanlardan razı olsun.

Zannetmem ki, siyaseti getirip 'bana karnı aç bir çocuk bulun, seçim meydanında mıncıklayıp ağlatayım' düzeyine indiren Ergenekon âşığı ağzı bozuk bir cahil adam, kötü bir Demirel kopyası, milletimizin bu büyük medeniyet yürüyüşünün önünü kesebilsin.

YASAL UYARI

Yayınlanan köşe yazısı/haberin tüm hakları Feza Gazetecilik'e aittir. Kaynak gösterilse dahi köşe yazısı/haberin tamamı özel izin alınmadan kullanılamaz. Ancak alıntılanan köşe yazısı/haberin bir bölümü, alıntılanan habere aktif link verilerek kullanılabilir. Ayrıntılar için lütfen **tiklayınız**

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Gümrük Birliği'ni sorgulamak

İbrahim Öztürk 2011.05.05

AB üyelik müzakerelerinden sorumlu devlet bakanı Egemen Bağış geçenlerde 'Gümrük Birliği'ni (GB) sorgulamanın gereğiyle' ilgili birtakım beyanatlar verdi.

Nedense seçime doğru giderken bu türden dibi başı belli olmayan ayaküstü beyanatlar arttı. Örneğin geçenlerde de Sanayi ve Ticaret Bakanı Nihat Ergün 'seçimden sonra alışveriş merkezleri (AVM) yasasını Meclis'e getirip geçirecekleri' yolunda bir beyanat verdi. Bunlar artık bu aşamada itibar edilecek hareketler değil.

Türkiye İhracatçılar Meclisi (TİM), nisan ayında % 25 oranında artan ihracat ile Türkiye'de Cumhuriyet tarihinin rekorunun kırıldığını duyurdu. Tabii önce ihracatçılarımızı tebrik ederiz. İhracat sahiplenildiğinden törenlerle açıklanıyor, hatta ilgili devlet bakanı ayın dolmasını beklemeden bazen on günlük, iki günlük ihracat da

açıklıyor. Ancak Hz. Adem'den beri olan bütün rekorları kıran ithalattan, aylık 10 milyar doları bulan ticaret açığından, 6 milyar doları bulan cari açıktan ancak İstatistik Kurumu (TÜİK) ve Merkez Bankası (TCMB) verileri sayesinde sessiz sedasız haberdar oluyoruz.

Geldiğimiz aşamada 'TL değer kaybederek daha rekabetçi oldu, ihracat da ivme kazandı' tesellisi pek isabetli değil. Zira ithalat talebinin fiyat esnekliği çok düşük olan enerji-emtia ithalat miktarı düşmediği gibi, TL cinsinden ödenen fatura da kabarıyor. Küresel krizden sonra bizi artık kur tedbirleri kurtarmaz. Kesinlikle gerekli ancak yetersiz. Artık muazzam bir 'görünmez tarife savaşları' yaşanıyor. Bu sürecin sonu muamma.

Akla gelen her türlü belden aşağı vurmalar Avrupa'da Türk ihracatçısını canından bezdiriyor. Avrupa'da 'serbest piyasa' artık tam bir palavra! Örneğin Türkiye'nin fındık, incir, kayısı üreticisi ile diğer bazı kritik alanlarda üretim yapan sanayiciler elini kolunu sallayarak AB'ye gidip satamıyor. Avrupa'da her sektörün bir karteli var. Ağırlıklı olarak da Musevilerden oluşuyor. 'Tedarikini yapıp çekilebilirsin Rıfkı!' diyorlar. Hamallık sende, paketleme ve sunum, marka değeri onlarda. Atık bireysel gayretlerin bittiği bu noktada bu iş devletler arası bir sorun olarak ele alınmalıdır.

Öte yandan kendi ihracatçıların elini kolunu sallayarak Türkiye'ye girmeleri için devasa bankalarını da yanlarına almışlar. TİM'in büyük bir emek vererek açıkladığı üretime dayalı 2023 ihracat stratejisinin hayata geçirilebilmesi için Sanayi Bakanlığı ile Maliye Bakanlığı da çok etkin olarak devrede olmalılar. İçeride üretmeden dışarı satamazsınız. Bilhassa kritik girdilerin içeride üretilmesi, sermaye ve ara malı ithalatının önüne geçilmesi gerekiyor. Artık montajcılığı geriletip, katma değeri yüksek ara malı üretimi için tam teşekküllü bir ulusal strateji ve projelendirme gerekiyor. Hasbelkader kritik ara malları üreten Türk şirketleri tam bir AB ablukasına altına alınıyor. 'Ya şirketinizi bize satın, ya da hiçbir tedarik zincirinde sizden mal almayız' diyerek tehdit ediyorlar. Montaj kısmını çoktan Çin'e devreden Avrupa, Türkiye'nin belini doğrultacak kritik üretim alanlarını ele geçirmek istiyor. Kendi topraklarımızda tarımda Avrupa'nın kiracısı, sanayide tedarikçisi olarak kaldıkça yeni çağı da sektirmiş oluruz.

Bir de AB'nin yaptığı Serbest Ticaret Anlaşmaları nedeniyle hem AB'de bu ülkelere karşı, hem de bu ülkelerde AB'ye karşı rekabet gücümüzü kaybediyoruz. Bence de artık olayın yeniden müzakere masasına taşınmasında yarar var. Bu arada unutmayalım, Egemen Bağış'ın gündeme getirdiği GB anlaşmasında ulusalcı geçinen parti CHP'nin imzası var. 6 Mart 1995 tarihli anlaşmanın altında dışişleri bakanı olarak Murat Karayalçın'ın, SHP-CHP birleşmesinden sonra da CHP Genel Başkanı Deniz Baykal'ın dışişleri bakanı olarak imzası var. 'Büyük zafer' olarak ilan edip üye olmadan GB'ye sokmak suretiyle aslında Türkiye'ye 'ayrıcalıklı üye muamelesi' yapılmasının önünü kendi elleriyle açmış oldular. Ellerine fırsat geçince bu ülkede Batı kulübünün taşeronu gibi çalışıyorlar, muhalefete düşünce ise ulusalcı ayaklarına yatıyorlar.

Şimdi bu çatallı kazığın düzeltilmesi gerekiyor.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Türkiye'nin fakir ülkeler vizyonu

İbrahim Öztürk 2011.05.09

Etkisi milli sınırları aşan Türkiye'nin başlıca konularda ne diyeceği merak ediliyor.

Bu hafta, 9-12 Mayıs'ta, Türkiye'de düzenlenen Geri Kalmış Ülkeler (GKÜ) zirvesi de gözleri Türkiye'ye çevirdi. Bu toplantıda, 2001 yılında Brüksel'deki son toplantıda verilen sözlerin bir etki analizi yapılacak, hem de küresel kriz gibi yeni gelişmelere göre, yeni reçeteler hazırlanacak. Toplantı vesilesiyle BM Genel Sekreteri Ban Ki-moon da Türkiye'de.

Bugün dünyada 850 milyonluk bir nüfus, (dünyanın % 12'si) 48 geri kalmış ülkede yaşıyor. Kişi başı gelirin 935 dolar ve altında kaldığı bu ülkelerde insanların ağırlıklı bir kısmı, eğitim, sağlık ve beslenme gibi temel insani ihtiyaçlarını gidermeye muktedir olmayıp, henüz kutsal yaşama hakkını dahi eline alabilmiş değiller.

Bunun kaynaklarını tartışırken, acilen bu aşamada nelerin yapılabileceğine de eğilmek gerek. Konu acil, orta ve uzun vadeli olarak ele alınıp uygulanabilir bir yol haritası çizilmeli. Ancak küresel kriz ile birlikte uzun vadeli olduğu farz edilen birçok konu artık çoktan acil hale geldi. İklim dengeleri sarsılırken ekonomileri büyük oranda geri kalmış bir tarıma dayalı bu ülkelerin beslenme kaynakları giderek daralıyor. Keza, emtia fiyatlarındaki her bir birim artış milyonlarca insanı açlık sınırının altına itiyor. Zaten zayıf olan devletlerin altı oyulmakta, olmayan liderlik boşluğu derinleşmektedir.

Bir yandan karnı aç olan bu insanlara balık vermek, ancak öte yandan da artık balık tutmayı öğretmek gerekiyor. Bu meyanda GKÜ'nin devlet kapasitesinin artırılması, temel altyapı ve eğitim hizmetleri için etkin kaynak temini öncelik arz eder. Üretim ve var olan milli zenginliklerini aktif olarak kullanabilmeleri için de daha çok sermaye girişine ihtiyaç var.

Bu toplantıların bir başka önemli yönü de Türkiye'nin geri kalmış ülkeler bağlamında dünyaya vereceği mesaj, çizeceği vizyon. Türkiye, bu toplantılarda medeniyet köklerinden yola çıkarak, geri kalmış ülkeler namına dünyaya bir 'vicdan' çağrısı yapabilir. Şöyle ki; Türkiye 'Yurtta sulh' kısmını henüz becerememiş olsa da, Atatürk'ün 'Dünyada sulh' ilkesine sıkı sıkıya bağlıdır. Bu ilke AK Parti döneminde 'Komşularla Sıfır Sorun Stratejisi'ne, dünyada ise 'Medeniyetler Arası Diyalog' şeklinde 'küresel barış diplomasisine' dönüşmüştür. Bu yaklaşım, Türkiye'nin dünyadaki itibarını artırmış, güven veren bir ülke konumuna gelmiş, sulh ve selamet arayanların artan oranlarda bilgeliliğine başvurmasına neden olmuştur. Bu, hem Türkiye'nin hem de ilgili ülkelerin 'kazan-kazan' yaklaşımıyla daha da birbirlerine yakınlaşmasına katkıda bulunmakta, vizesiz ticaretin, serbest ticaretin, bölgesel işbirliklerinin önünü açmaktadır. Benzer şekilde AGÜ bulundukları bölgede birlikte yaşama iradesini devreye sokarak zaten olmayan kaynaklarını azman silah tüccarlarına kaptırmak yerine, yukarıda not edilen müzmin eksiklerine tahsis etmelidir.

Keza, Batılı beyaz adamdan farklı olarak Türk milletinin o ülkelere almadan önce vermeyi kendine ahlaki ödev olarak seçtiği görülmektedir. TİKA'sıyla, doktorlarıyla, Kızılay ve Kimse Yok mu Derneği ile, Türk okulları ve işadamlarıyla bu ülkelerin kapısını çalan bir 'dost eli' olarak Türkiye, bu ülkelerin çocuklarını, o ülkelerin yerli ihtiyaçlarını da veri olarak çağdaş bir eğitimle donatmakta, beyin göçüne neden olmadan kendi ülkelerine hizmet etmek için motive etmektedir.

Batılılar da katkılarını bu doğrultuda revize edebilirler. Örneğin zengin ülkelerin milli gelirlerinin % 0,7 gibi bir kısmını fukara ülkelere 'resmi kalkınma yardımı' olarak aktarması vaatleri olmasına rağmen İskandinav ve bazı zengin Arap ülkeleri hariç neredeyse hiç kimse sözüne sadık kalmıyor. Öte yandan fakir ülkelerin aldıkları borçları geri ödeme kapasiteleri de yoktur. Bu nedenle hem vaatler yerine getirilmeli hem de yaygın ve teşekküllü bir borç silme başlamalı.

Hükümet sivil toplumla birlikte bu ciddi konuda bir çalışma grubu kurup sürekli olarak çalıştırmalıdır. Türkiye'nin dışı ve Afrika'ya açılımı daha yeni başlamıştır.

YASAL UYARI

Yayınlanan köşe yazısı/haberin tüm hakları Feza Gazetecilik'e aittir. Kaynak gösterilse dahi köşe yazısı/haberin tamamı özel izin alınmadan kullanılamaz. Ancak alıntılanan köşe yazısı/haberin bir bölümü, alıntılanan habere aktif link verilerek kullanılabilir. Ayrıntılar için lütfen **tiklayınız**

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Krizlerden 'rol model ülke' Türkiye'ye

İbrahim Öztürk 2011.05.12

Küresel kriz sonrasında Türkiye'ye olan yurtdışı ilgisi yüksek. Türkiye'nin küresel krizde pozitif yönde ayrışmasının (Başbakan'ın haklı çıktığı şu meşhur teğet geçme tartışması) bunda büyük katkısı var.

Hatırlanacağı üzere, daha krizin başında, 2008 yılının sonunda, bilhassa Alman bankaları içerideki laikçi kankaları ile ağızbirliği yaparak 'Türkiye yılın sonunu getiremeden mali bir krizle çöküşün eşiğine gelecek, IMF desteğini alın, bizim malımız olan bankalardan başlamak üzere kendinizi kurtarın' türünden kehanetler buyururlarken, geldiğimiz aşamada Avrupa'nın üçte biri IMF kapılarında sürünüyor. Dahası da geliyor, Şengen ve Euro alanı da çökmenin eşiğinde. Hasta adam Avrupa artık dünyanın bir numaralı sorunu haline gelmeye başladı.

Oysa Türkiye krizde ne 'U' şeklinde zaman kaybetti, ne de 'W' şeklinde batıp çıkma emareleri gösterdi. Türkiye dinamik bir tavırla hızla zıpkın gibi dipten fırlayıp, 'V' şeklinde yüzeye çıktı ve şimdi geleceğe doğru atını mahmuzluyor. 2010 yılında yüzde 9 büyürken, bankaları sapasağlam, batan büyük şirketi yok, malî disiplin son derece yerinde ve dolayısı ile bütçe açığı ve devletin bir borç sorunu yok. Avrupa'da en çok iş yani istihdam oluşturan ülke olmuş.

Böyle olunca yabancılar merak ediyor. Devletin ekonomi politikalarına yön veren Merkez Bankası ve Hazine gibi kurumlarda çalışan bürokrat arkadaşlar ellerinde çantaları bütün dünyada 'kriz nasıl idare edilir' dersleri veriyor, Türkiye günümüzü kapsayan yakın geleceğin ekonomi literatürüne bir başarı örneği olarak giriyor. Geçmişteki 'bir ülke batırmak' sunumlarından, şimdi 'bir ülke nasıl yükseltilir' konulu araştırmalara konu oluyoruz.

Son zamanlarda benim de yurtdışı trafiğim artarak devam ediyor. Hep hayal kurardım, Japon olmak nasıl bir şeydir? Yani bir insanın dünyada ülkesinin başarılarını anlatıp gurur duymasını hayıflanarak özlerdim. Tarihimiz belli, bütün bunları aslında çok hak ediyoruz.

Son olarak bu hafta başından beri de Litvanya'nın başkenti Vilnius'ta bulunuyoruz. Buranın meşhur üniversitesi Mykolo Romerio Üniversitesi ile yine burada faaliyet gösteren, Türklere ait Balturka Kültür Akademisi ve Fatih Üniversitesi işbirliği ile bir uluslararası sempozyumda Türkiye'yi tartışıyoruz. Litvanlar sempozyumun adını şöyle belirlemişler: 'Krizden sonra ayakta kalmak: Rol model olarak Türkiye'yi anlamak.'

Türkiye'den MB başkan yardımcılarında Prof. Turalay Kenç, Fatih Üniversitesi'nden Prof. Vildan Serin, başbakanlık müşaviri Muharrem Çıgık ve Halk Bankası'ndan Süleyman Arslan da konuşmacı olarak katılıyor. Karşı taraftan da muadil düzeyde katılımcılar var.

Bizim katılımcılar Türkiye'nin 2001 krizi sonrasındaki reformlarına ve son küresel kriz idaresine odaklandılar. Bir kalkınma iktisatçısı olarak ben biraz daha kökenlere indim. Benim tebliğimin konusu 'sürekli krizlerden yükselen fırsatlar ülkesine' şeklinde idi. Bir Litvan ise 'krizden krize Litvanya: Ders çıkaran da yok' başlıklı bir tebliğ sundu. Türkiye'den sitayişle bahseden Litvanlar, kendi ülkeleriyle ilgili çok olumsuz konuşmalar yapıyor. Bizim 1990'lı yıllarda başımıza gelen neyse, şimdi de onlar aynısını yaşıyor. Siyasi istikrarsızlık ve güven veren lider eksikliği başlıca sorun. Biz çok şükür bu sorunu çözdük. Aynı lider ve aynı hükümetle üçüncü döneme giriyoruz. Başarının anahtarı ve garantisi bu.

Unutmayın, Türkiye'de raflarda ne kadar ilaç varsa, yaşadığımız kriz depremlerinde yerlere döküldü, şişeler kırıldı, ilaçlar akıp birbirine karıştı. Türkiye son on yılda imkansız başarıp bunları ayrıştırıp ilaçları doğru kaplara yerleştirip raflara dizdi, böylece ayrıştırma, temizlik, tasnif işi bitti. Şimdi envanterimize hakimiz. Kaos bittiğinden, neyi başardık, neler eksik artık görüyoruz. Yapılacaklar da belli, nasıl yapılacağı da açık.

Dikkat edin, bu yüzden hasta adamdan devralınan bir ülkede hem iktidar hem de muhalefet '2 trilyon TL'lik bir ekonomi' sözü vermeye cesaret ediyor. Son on yılda yapılanlar sayesinde Türkiye'nin nasıl bir hamle yapmaya muktedir hale geldiğini bundan daha çarpıcı ne gösterebilir ki?

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Cari açık ve işsizliğin ilacı milli egemenliktir

İbrahim Öztürk 2011.05.19

Türkiye'de işsizliği ve cari açığı kabul edilebilir seviyelere düşürmek için Milli Egemenliğin ikame edilmesinin iki hayati şartı var: Haziran seçimlerinde istikrar korunmalı, değişim devam etmeli ve seçimin ardından sivil bir anayasa yapmaya gerçekten taraftar bir hükümet kurulmalıdır.

Kendisi 'kamera şakası' olarak ortaya çıkan kişi, Ecevit'in kasketiyle adam olacağını zannederken, rejimini şişman kedisinin şapkasından da tavşan çıkartmaya çalışıyor. Demirel üzerinden sürdürülen Ergenekon tasarımıyla adım başı bir vaat paketi açıklıyor. Bunun adına biz 'beş senede nasıl Yunanistan olunur' modeli diyoruz. Rejimin bu son kapıkulu döndükten sonra Türkiye her iki buçuk senede bir (1994, 1999, 2001) krize girdi. Ancak onun paltosuna sarılırsa kısırlıktan kurtulup doğurgan olmayı uman kişi, araba ve ev anahtarına bir de 'geçim garantisi anahtarını' ilave etti. İsteyen reyini verir, üçü olmazsa da, hiç olmazsa üçten birini alır!

Türkiye'de hem işsizliğin hem de cari açığın çözümü neredeyse birbirinin içine geçmiştir. Reçetemiz kısa ancak iş çok zor:

(i) Halen GSYH'nın %13'lerinde gezen çok yetersiz iç tasarrufların ilk etapta %20'lere, uzun vadede %25'lerin üzerine çıkartılması şart. Bunu yapana kadar Türkiye'nin yabancı sermaye çekme kapasitesi, strateji, politikaları hızla geliştirilmelidir. Satın alma ve birleşmeler bir yana, Türkiye 'sıfırdan yatırım' çekme konusunda başarılı sayılmaz. Başbakanlık Yatırım Ajansı 2006 yılında 'doğdu' ancak şimdiye kadar yaptıklarına bakılırsa 'prematüre bir doğum' bu.

(ii) Enerji strateji belgesinde iyi tespit edilen yol haritasına uygun olarak enerji bağımlılığı tedricen kabul edilebilir düzeye çekilmeli. Türkiye çok bağımlısı olduğu enerji, maden, gıda alanlarındaki temel emtialarda küresel bir oyuncu duruşu ile tedarik-arz güvenliğine odaklanmalı.

(iii) Türkiye'de şirketlerin, işadamlarının, üretim dokusunun, sanayi sektörlerinin, tarımın katma değer odaklı dönüşüm süreci ağır-aksak gitmektedir. Bu konuda model doğru ancak uygulama yeterince kararlı ve etkin değildir. Türkiye yerli sermayeyi iyi yönetemiyor, disiplin altına alamıyor. Daha açık ifadesi ile, bu ülkeden para kazananlar, her türlü desteğe rağmen yassı çelik, makine, petrokimya, araba, iş makinesi, dayanıklı tüketim aletleri için nitelikli yatırıma ikna edilemiyor. Montajcılık ve fasonluluk hâlâ daha tatlı geliyor. Türkiye'nin icracı bakanlıklarının artırılması isabetlidir. Geçmiş tecrübelerle göre, bilhassa Tarım Bakanlığı ile Sanayi Bakanlığı 'gerçekten' ehil ellere emanet edilmeli.

(iv) Türkiye nitelikli beşeri sermaye alanında fena halde patinaj yapmaktadır. Son yıllarda eğitimin bütçesi takdire şayan bir şekilde artmaktadır. Ancak okul, sınıf, öğretmen ve bilgisayar sayısını artırmak, yani niceliksel büyüme gerekli ancak yetersizdir. Esas olarak eğitimcilerin eğitilmesi, tedrisatta piyasa-talep uyumlu bir devrimin yapılması, özel sermayenin, her bir sektörün kendi strateji ve ihtiyaçlarına göre uygun destek-denetim modeliyle acilen devreye sokulması gerekir. Bu yöndeki reformlar şiddetle engellenmektedir. Hâlâ askerler ve yargıçlar vesayeti altında inleyen ülkemizde iş için insan değil, 'sağdan hizaya girecek' kurşun asker yetiştirilmek isteniyor.

Destek verip neden yerli oto ürettiremedik. Otomotivde boy gösteremeyip de sanayileşen bir adet ülke var mıdır? Devrim arabasına, Anadolu'a ne oldu. Birinin benzini bitti, diğerini eşek yedi! Eşek dağa kaçtı. Dağ da yandı, bitti, kül oldu. Halkı eğitimsiz, verimlilikten kopuk bir tarıma çıkıp taşrada bloke ederek, şehirde de her yeri KİT mantığıyla yeniden çürüterek işsizlik çözme vaadinde bulunuyorlar.

Madem köyde yaşamak güzel, yalı solcuları ve aydınları durmasın ömründe bir kez köye gitsin. Benim ailemde dokuz kardeşten bir ben kazara okuyabildim. Halkımız şehre gelecek, TOKİ benzeri desteklerle ucuz konut sahibi olacak, eğitilecek, zaman içinde istihdam edilecek, Anadolu çocukları bu ruhsuz ve merhametsiz şişman kedilere rakip olacak.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

CHP, nükleer santralleri ve özelleştirmeyi destekliyor (!)

İbrahim Öztürk 2011.05.23

CHP Lideri Kemal Kılıç-daroğlu'nun ekonomideki söylemini tek cümlede özetlemek mümkün: 'Adım başı bir vaatler paketi açıklamak.' Konu finansmana gelince 'kaynak benim' diyor, Başbakan Tayyip Erdoğan da haklı olarak SSK genel müdürü iken kurumu nasıl çökerttiğini örnek veriyor.

Turgut Özal da mecalsiz ülkeyi alıp ayağa kaldırdı. Mesut Yılmaz ve Süleyman Demirel figüranlığı eşliğinde Ergenekon iradesinin üzerine çökmesiyle ülke 1990'lı yılları kaybedip, 2000'li yıllara dili dışarıda çökmüş ve bitmiş olarak girdi. Tam da 'atı alan Üsküdar'ı geçti' diyeceklerdi ki ilk defa devlet, millete ve medeniyete kastedenlerin yakasına yapıştı. Kılıçdaroğlu, şimdi Silivri'yi kurtarma projesinin içinde.

Bu küresel krizde Türkiye'yi 2001 krizine götüren ve ithal bakan ve IMF bütçesiyle ayakta kalan ekip işbaşında olsa idi, acaba Türkiye'nin tapusu kimlerde olurdu? İşte seçim yaklaşırken Demirel-Yılmaz ikilisinin siyaset tarzını kendinde buluşturan Kılıçdaroğlu, gözünü artık çalışmaya başlayan, hatta tarihte belki de ilk defa genel bir seçime giderken fazla veren bütçeye dikmiş durumda. 'Görün bakalım bütçe nasıl tahrip edilir, devlet, kamu borç yükü altında nasıl ezdirilirmiş' diye meydanlarda avaz avaz bağılıyor. Evet, Kılıçdaroğlu ekonomisi kısaca bunlardan ibaret.

Bir de hem bilgisinin yetmediği, hem de zaten danışmanlarının ağızını açmayacaksın ve 'takiyye yapacaksın' dediği esas konular var ki, evlere şenlik. Örneğin aylardır Atatürk'ün adını meydanlarda ağzına almıyor. Ona muhtemelen demişler ki; 'Türkiye'de eski söylemler seçim kaybettiriyor, zira toplumda karşılığı kalmamış.' Vay CHP vay!

Yine ne oldu CHP'nin şu meşhur 'Büyük Ortadoğu Projesi'ne.' Bu konuda ağızdan çıkanı kulağı duymayan anlı şanlı akademisyenleri de sus pus! Türkiye'nin size göre bir 'dış politika' diye bir gündemi yok mu? Kılıçdaroğlu'ndan meydanlarda ne tür dış politika analizi duyduunuz?

Başarıyla 'gizledikleri' iki önemli konu da özelleştirme ve nükleer enerji alanında. Bu konuda da insanları yanıltıyor. Ürkütülmüş tabanı özelleştirmeye de nükleer enerjiye de karşı olduğunu zannediyor. Oysa öyle değil. Özelleştirmeye 'ideolojik bakmıyoruz. Ekonominin gereği neyse o yapılacaktır.' diyor. Oysa geçmişe yönelik hangi özelleştirmelerin iptal edileceğini söyleseler daha tutarlı olurlar. 'KİT'ler ancak belirli koşullarla özelleştirilebilecek: Özelleştirmeye, ancak kamusal ve toplumsal yararın açıkça görüldüğü alanlarda, ekonomide ve sanayide yeniden yapılanma, rekabeti ve verimliliği artırma, sınaî mülkiyeti tabana yayma, istihdamı artırma ve teknolojiyi iyileştirme amaçları ile yapılacaktır. Özelleştirmeden etkilenen ve etkilenecek olan sektörlerde piyasaların kanunlarla yeniden düzenlenmesi ve rekabet koşullarına aykırı oluşumların önlenmesi sağlanacaktır.' deniliyor. (CHP Parti Programı-Sayfa: 177) AK Parti de zaten böyle düşünüyor ve yapıyor. CHP de doğru yolda. Ancak taraftarları karşıt zannediyor.

Cari açığın, ticaret açıklarının baş belası, ekonominin geleceğinin bağlı olduğu enerji konusunda da 'çözüm nükleer enerjide' diyorlar. Ancak halkı kandırmak için 'biz Mersin Sinop'ta değil, daha uygun yerlerde, daha ucuza santral kuracağız' diyorlar. Uzmanlık raporları 1970'lerden beri Mersin ve Sinop diyor. Sen başka yer diyorsun, neresi peki? Hangi uzmanlık raporu? Cevap yok. Mersin ve Sinop'un reyini alacak, kimsenin reyini kaybetmeyecek, uzaya nükleer santral kuracaklar.

Bakalım bu millet 'bir on yılın daha elinden kayıp gitmesine' davetiye çıkartan bu kafası karışık vaadlere teslim olacak mı?

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Seçime doğru ekonomi (I)

İbrahim Öztürk 2011.05.26

3 Kasım 2002 genel seçimlerinden beri bazı çevrelerin, 'bu hafta da olmadı, ancak nasıl olsa bir dahaki hafta çıkar, bunlar da krizle geldikleri gibi krizle giderler' türünden bir arayış bitmedi.

2008-2009 krizinde bazı büyük işadamlarının Amerikalılara 'nihayet AK Parti gidiyor, koalisyona hazır olun' yolunda telkinde bulundukları biliniyor. Benim nazarımda konu hiç de propagandası yapıldığı gibi sadece 'AK Parti'den kurtulma' niyetiyle ilgili değil. Beş seçimdir her yarışı açık ara önde kazanan, ciddi bir teveccüh alan partiden dertleri sanıldığı kadar basit olmaz. Konunun bam teli zaten bu partiye destek veren halkın kendisi sorun olarak görülmekte ve bu halkı cuntaya, çeteye, mafyaya yedirmek istiyorlar.

Son günlerde gündeme gelen cari açığa dayalı yeni bir kriz senaryosunda da bu kokuları alıyorum. Yine bir seçim arefesi ve yine bütün uzmanlıkları ile pusuya yatmış, herkes kendi cibilliyetine göre bir kenardan vurmaya çalışıyor. Analizden ziyade 'temenni gibi' değerlendirmeler geliyor. Bunlar, ülkesinin rezil olmasından büyük haz duyanların son çırpınışlarıdır. Türkiye'de birtakım iktisatçılar arasında 'birkaç şekil-birkaç grafiğe dayalı', yani az emek verilen, çok amaçlı, büyük sonuçlar çıkartmak geleneği devam ediyor.

Son zamanlara IMF ve kredi derecelendirme kuruluşlarında pişirilip içeriye sunulan 'Türkiye ekonomisi aşırı ısındı', 'cari açık krize doğru götürüyor' yolunda bolca söylemler var. 2008 krizi öncesinde de gerçek adresi karartarak 'krizin ilk nereden patlak vereceği' tartışılıyordu. Manipülasyon çabaları sonuç vermedi ve kriz çıkması gereken yerde, yani ABD'de çıktı. Türkiye ise krizde direnirken, krizden çıkış sürecinde ise açık ara her cephede pozitif yönde ayrılarak yoluna devam etti.

Dünya ekonomisinde bütün bilanço genişlemelerine (para basmalara), kamu harcamaları kontrolden çıkmış olmasına (artan bütçe açıkları ve kamu borç yükü) rağmen büyüme ve istihdam cephesinden pek olumlu netice alınamıyor, yani geleneksel politikalar pek çalışmıyor. Oysa Türkiye'de durum farklı. Şöyle ki, 2010 yılında hormonlu değil, yatırım odaklı yüksek bir büyüme kaydedildi. Yüzde 9'luk büyümenin 6 yüzde puanı yatırımlardan gelirken, geri kalanı toplam tüketimden geldi. İkinci olarak, istihdam dostu büyüme var. İdeolojik yalan makinelerini bir tarafa bırakın, dünyada işlerin yolunda gitmediğini gören hükümet daha 2008 yılında ilk istihdam paketini açıklayarak işsizliği azaltmak ve korumak istedi. İkincisini de 2009 yılının başında açıkladı. Çabalar sonuç verdi ve Türkiye yüksek büyümeyi yüksek istihdamla süsledi. Krizden beri 1,3 milyon kişiyi, son bir yılda ise 600 bin kişiyi iş sahibi yaptı. Bu veriyle Avrupa'nın tamamına yakın bir istihdam oluştu.

Geldiğimiz aşamada Türkiye fiyat istikrarında İngiltere'nin de önüne geçti. Yüksek büyümeye rağmen 2010 yılında enflasyonu yüzde 6,4 ile yakın tarihin en düşük düzeyine çekti, 2011 yılının ilk dört ayında yüzde 4 enflasyon bandını gördük. Tam 42 senelik bir özlem bitti.

Bir başka ilk de seçim yılında Türkiye denk bütçe yolunda. 2010 yılında 50 milyar TL bütçe açığı öngörüp bunu 39,5 milyar TL civarında tutmayı başaran hükümet, 2011 yılı için kamu açıklarını GSYH'nin yüzde 2,7'sine çekmeyi taahhüt etti. Bu doğrultuda seçim yılı olmasına rağmen yılın ilk dört ayında bütçede adeta 'denk bütçeyi' zorluyor. İlk dört ayda gelirler yüzde 18, giderler ise sadece yüzde 1,9 oranında arttı. Aynı dönemde geçen seneye nazaran bütçe açığı yüzde 80 gerileyerek 3 milyar TL olarak gerçekleşti. Yılın tamamında açığın 33,5 milyar TL olması hedefleniyor. Bu gidişle bana kalırsa bütçe açığı 20 milyar TL'de kalır ve bir başka tarihî rekor daha kırılır. Keza yılın tamamında 13,9 milyar dolarlık bir Faiz Dışı Fazla (FDF) hedefi konulduğu halde, neredeyse yılın ilk dört ayında bu hedefe ulaşıldı, FDF 13,7 milyar TL olarak gerçekleşti. Geçen seneden iki kat fazla. Buna rağmen 'cari açığın adresi kamu harcamaları ve açıkları' diyen ve birinci sınıf da olsa benden sınıf geçemeyecek olan akli evvel iktisatçılar türemiş. Evet, cari açık yüksek ancak buna da tedbir alınıyor. Acaba cari açık sebebiyle önceki örneklerine benzer bir kriz yaşanabilir mi?

(Devam edeceğim)

Seçime doğru ekonomide 'büyük resim' ne diyor? (II)

İbrahim Öztürk 2011.05.30

Bu köşenin 'tam zamanlı', yani istikrarlı okuru bizim ne zaman, ne tür iddialarda bulunduğumuzu, bunların ne kadarının isabet ettiğini biliyor.

Buna yardım etmek için ben de geçmişteki iddia ve tahminlerimi hatırlatıp hem okura hesap veriyorum, hem de zihinlerini tazeliyorum. Halkımızın 'hafıza zaaflarından' faydalanıp, tutsa da tutmasa da 'ben zaten demiştim' deyip, her şartta haklı çıkan pişkinlerle aramızdaki bir fark da bu.

Ekonomi yazılarını yazarken, hayata bakış felsefemden gelen iki temel stratejim var. Birincisi ayrıntılara takılıp kalmadan her olayda 'büyük resmi' yakalamak, bu minval üzere doğrudan hedefe kilitlenmek. Aksi takdirde ormanda dolaşıp durur, ancak çıkamazsınız. Rotanın tümüne hakim olmadan hiçbir rüzgârın bizi tesadüfen hedefimize taşıyamayacağını bildiğimden, olayların peşinden sürüklenen, parça başı çalışan bir bilim adamı olmamaya çalışırım. Hatırlayın, 2008'de dünya büyük bir krize giderken, birçok iktisatçı kafasını matematiksel finansman-yatırım modellemelerine gömdüğündendir ki, bırakın uzak ufukları, ayak bağını bile göremediler.

İkinci stratejim de entelektüel ve felsefi yeterlilik olmadan salt veri bağımlısı iktisatçılığı reddetmektir. Aksi takdirde bulduğumuz istatistik sonuçlarını okumakta ve gerekli çerçeveye oturtmakta zorlanırsınız. Az veri ve birkaç model ile iktisatçılık yapanların hali, körün fili hortumundan tarif etmesine benzer. İstatistik modelleriniz de buna göre 'fillerle hortum arasındaki korelasyonu' ölçer, âleme rezil olursunuz!

Bütün bunları yazıyorum; çünkü genel seçimler arifesinde yerli ve yabancılar bir kez daha saldırıya geçti. Kafamız karıştırılıp, reylerimiz etkilenmeye çalışılıyor. Yerli işbirlikçiler acınacak halde. Bakıyorsunuz Ruslara atfederek 'anketler AK Parti'nin zoraki tek başına iktidara geleceğini gösteriyor' (Ruslar yalanladı) diyor ve Türkiye'yi güvensiz ve riskli bir ülke olarak sunmaya çalışıyorlar. Yetmedi mi? Bu sefer de ABD'de Türkiye düşmanı birtakım kurumlara dayandırarak 'AK Parti açık ara tek başına iktidar olursa, Türkiye'den çıkın' uyarısı yaptığı iddia ediliyor. Karar verin, AK Parti 'zoraki' mi, yoksa 'açık ara mı' iktidara gelecek? Hem biri 'kötüyse', diğeri 'iyidir', değil mi? Uyanıklara göre iki zıt sonuç var ve ikisi de 'kötü'! Anlayacağınız, cepheler ve söylemler tam tersi olsa da hepsinin ortak hedefi aynı: Milletin egemenliğini mafyaya, cuntaya, çeteye ve yabancılarla işbirliği halindeki büyük sermayeye yem etmek.

Dönelim bizim büyük resme: Hatırlayın, dünyanın burnundan soluduğu bir aşamada, 2009 yılı bitmeden Türkiye 'kriz tedbirlerinden nasıl çıkacağını' açıklayıp bir takvimle uygulamaya başladı. O zaman 'daha erken, sakın devleti arkamızdan çekme' diyenler ile, günümüzde artan cari açık sebebiyle tedbir alan hükümete 'kârımıza engel olma' diye ayak diretenler, hatta TÜSİAD gibi hem cari açığın kahramanı olup hem de utanmadan 'ekonominin çok ısındığından' dem vuranlar aynı kişiler.

Dikkat ediniz, içinden geçtiğimiz aşamada dünyada krizin 'derin bir U' mu, yoksa 'W' şeklinde istikrarsız bir görüntü mü göstereceğine dair kaygılar derinleşerek devam ediyor. Türkiye ise büyüme ve istihdam cephesinden gelen iyi haberleri kriz sonrasında sürdürüyor ve tedbirleri de bu 'büyük resme' zarar vermeden almak istiyor. İşte büyük resim bu!

Büyük sermaye ise hükümeti anlamak yerine, alışkanlık gereği yine sorumluluk almıyor, bir türlü takım oyunu oynamaya yanaşmıyorlar. Oysa hükümet büyüme ve istihdam cephesinde işler yolunda giderken, cari açığı ve muhtemel enflasyon baskısını da dikkate alarak kriz tedbirlerini geri çağırmaya devam ediyor, örneğin parasal

ve mali disipline geri dönüyor. Ancak bunun zamanlamasına ve dozuna da gelişmelere göre karar veriyor. Daha birkaç ay geçmeden sevinç çığlıkları atarak 'na'ber, sonuç alamadın' diye adeta kına yakıyorlar! Sabırsızlar, çünkü seçimden önce kötü haberlere odaklanmışlar. (Son bir yazıda, cari açığın kriz getirmeyeceğini yazacağım.)

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Türkiye'de bir cari açık krizi olur mu?

İbrahim Öztürk 2011.06.02

2010 yılında 49,5 milyar dolara çıkarak GSYH'nın yüzde 6,8'ini yakalayan cari açık, 2011'in ilk yarısında hız kazanarak devam ediyor. Uzun vadede bu açığın makul düzeye nasıl çekileceği belli. Ancak şimdi bunun finansman kalitesi ve bu açık sebebiyle bir krizin çıkıp çıkmayacağına odaklanıldı.

Benim cevabım, bir iki gün içinde açıklanacak olan ve bendenizin de katkısı bulunan MÜSİAD'ın Konjonktür Raporu'na dayanıyor. Kısaca şöyle: Açığın finansman kalitesi 2010'da bozuldu ancak 2011'de geçen seneye nazaran iyileşti. Bu yılın ilk üç ayında oluşan 22 milyar dolarlık açığın 5,3 milyar doları doğrudan yabancı sermaye yatırımları (DYSY) ile finanse edildi. Böylece geçen sene cari açığın sadece yüzde 10'u DYSY ile finanse edilirken, bu sene oran yüzde 24'e çıktı. Bir başka ifadeyle, cari açık artmakta ancak finansman kalitesi bozulma değil, düzelme yolunda gelişmektedir. Küresel ortamdaki gelişmelere göre bu süreç takip edilmelidir.

İkinci olarak da ekonominin bütünsel mesajı da Türkiye'de cari açık krizi çıkma ihtimalinin olmadığı yönünde. Bir kere açığın 'sahipliği' değişti. Açık, kamunun değil, yabancı şirketler ile ağırlıklı olarak bunların yerli ortaklarına ait. Bu açığı da finanse etmiş durumdadırlar. Finanse edemeyecekleri aşamada zaten borç bulamayacak ve ithalat da yapamayacaklar ve cari açık da oluşmayacak. Risk büyük oranda yabancılar tarafında taşınmakta olup, bu sebeple Türkiye'ye bir ayar çekme, alışageldikleri türden bir operasyon yapma imkanları bulunmamaktadır.

Öte yandan Türkiye'de krizler her zaman genel makroekonomik dengesizliklerin, siyasi istikrarsızlıkların ve demokrasi dışı müdahalelerin bir sonucu olarak çıkmıştır. Bu yüzden 'cari açığın döviz kazandırıcı varlıklara olan oranının artması' şeklindeki tek bir veriden yola çıkarak 'kriz geliyor' yanlış bir tespittir. Türkiye'de cari açığın bir krizle sonuçlandığı 1994 ve 2001 gibi dönemlerde; her zaman bütçe açıkları ve kamu borç yükü yüksekti. Keza kamunun borçlarının döviz, faiz ve vade yapısı çok elverişsizdir. Kötü yönetilen bir ülkede sadece pahalı bir borçlanma söz konusu değil, aynı zamanda borçların içinde döviz payı yüksek, faizler değişken ve vade kısa idi. Şimdi son derece gerilemiş olan kamu borçlarının maliyeti düşük, vadesi çok uzun, faizi borçların yüzde 60'larına varan oranda sabit, döviz ağırlığı ise yüzde 35'lerde dengelidir. Ayrıca fiyat istikrarı büyük oranda sağlanmış, bu cepheden gelen riskler de büyük oranda bertaraf edilmiştir.

Ekonomide 'dolarizasyon' düşük olduğunda kur riski de düşüktür. Tam tersine sabit döviz kuru olmadığından kimsenin riski de zaten üstlenilmiş değildir. Bu bağlamda 'Cari açık finanse edilemez ise ne olur?' sorusu sabit döviz kuru rejimlerinde haklılık payı olan bir soru olmakla birlikte, piyasa aktörlerine kur garantisinin verilmediği dalgalı döviz kuru rejimlerinde geçerli değildir.

Daha bitmedi, borçlarda devlet garantisi yok denecek kadar düşük. Dolayısıyla cari açık yüksek çıktığında finansman riski baş gösterse, kur buna 'beklenen doğrultuda' tepki verecek ve cari açık kendiliğinden

daralacaktır. (Son 4 senede artan cari açığa rağmen TL'deki değerlenme gerilemiyordu, çünkü içeride faizler de çok yüksekti. Şimdi yüksek faiz olmadığına cari açık riski olunca kur buna tepki verecek, zaten vermekte ve sistem işlemeye başlamaktadır).

Son olarak sermaye piyasası derinliğinin çok çok sığ olduğu bir dönemde değiliz ve Türkiye'de Merkez Bankası'nın 90 milyar dolar, bankaların da buna yakın bir rezervi olduğundan aslında Türkiye'nin rezerv pozisyonu da gelişmeleri olumlu yönde destekler mahiyettedir.

Sonuç olarak cari açık eksenli bir risk ve kriz ufukta gözükmemektedir. Muhtemel dalgalanmalar olacaktır ancak bunların etkisi kısıtlı ve geçici olacak, Türkiye ekonomisi yoluna devam edebilecektir. Bütün bu veriler ışığında, Türkiye'nin zor bir dünyada, genel bir seçim ortamında yurtiçi ve yurtdışı oyunlara alet edilmemesi, ülkemizin göz kamaştıran istikrarı koruması gerekir.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Hayal bile değildi, gerçek oldu!

İbrahim Öztürk 2011.06.06

Geçen haftanın neredeyse tamamını Türkiye'nin iktisadi geleceği üzerine konferanslar vermek üzere bu sefer Bilecik-Söğüt-Bozüyük-Balıkesir hattında geçirdim.

Bilecik ve Bozüyük'te kadınlı erkekli olarak salonda bin kişi civarında coşkulu bir katılım vardı.

Daha önceleri 'yapılanları görüp takdir etmek için gezip görün' tavsiyesinde bulunurdum. Şimdi değişim gelip penceremizin dibine dayandı. Eğer gözümüz kör, vicdanımız sağır, kısır ideoloji ve inatçılık ufkumuzu kapatmamışsa, (mesela 'onun yaptığı hızlı trene binip reklamını yapamam' sığılığı içinde değilsek) penceremizden başımızı uzatıp baksak her tarafta gümbür gümbür gelmekte olan Büyük Anadolu ihtilalinin ayak seslerini duyabiliriz.

Bu göz kamaştıran gelişmeler Bilecik-Bozüyük hattında da var. İnsanı sevince boğan muhteşem bölünmüş yollardan akıp giderken ülkemizin güzelliklerinin de ortaya çıktığını gördüm. Hele hızlı tren hatları. Engibeli bir coğrafyada tren ya dev bir tünelden ya da viyadükten (upuzun köprüler) geçerek kıvrılıp gidiyor. Çok pahalı bir gayret. Her bir köprü direği tam 1 milyon TL (eski hesap 1 trilyon TL) Türkiye'de onlarca böyle hatlar yapılıyor. Gökte uçak, yerde güzel Anadolu'muzu ortaya çıkaran, dağları delip giden hızlı trenler. Japonya'da bulunduğum yıllarda habire bu manzaraların fotoğrafını çeker, 'nasıl olsa bana nasip olmaz' diye üzülen elimden geldiği kadar hızlı trenlere binerdim. Hayal bile edemezdim ki, batmakta olan ülkeme bir gün böyle bir imkân gelir.

AK Parti'nin seçim sloganlarından biri de 'Hayaldi gerçek oldu' şeklinde. Çok doğru, ancak eksik. Bir de 'hayal bile değildi, gerçek oldu' şeklinde ifade edilmesi gerekenler var. Örneğin daha 14 sene önce 28 Şubat kalkışması sürecinde necip milletimizin seçtiği, yaşını başını almış, profesör statüsündeki bir başbakana utanmadan, arlanmadan, haddini bilmeden 'şerefsiz' diyen ve bu küfrü karşısında başarı madalyası verilen

Osman Özbek gibiler ortalıktan çekildiler. Materyalist sapkınlıkları adına milletimizin başına tezgâh örenler soluğu bir çırpıda kodeste almakta, apoletleri sökülmetedir.

Mahallenin kabadayıları ortalıktan çekildikçe son yıllarda ilk defa Türkiye'de istikrarın güneşini ve hasret kaldığımız milli mutabakatın ipuçlarını görmeye başladık. Örneğin bu seçimlerde iktidarı ve muhalefeti ile ilk defa bir '2023 mutabakatı' yakaladık. Bir kere yeni anayasa bütün partilerin vaadi. CHP'yi bu noktaya getirmek için kabadayının evine dönmesi gerekti. Keza artık kimse ekonomide 'devralacağı bir enkaz' edebiyatı yapamıyor. Yapsa millet gülüyor. Tersine, 2023 için 'Büyük Türkiye' vaat ediyor. 2-2,5 trilyonluk bir ekonomi, kişi başı en az 20 bin dolar gelir, 500-650 milyar dolarlık bir ihracat ve dünyanın en büyük 10. ekonomisi. 2001 krizinde böyle bir hamleyi hayal bile edemezdik. Demek ki, muhalefet dahi AK Parti'nin Türkiye'yi uçurumdan muhteşem bir hamlenin eşiğine taşıdığını kabul ve itiraf ediyor. Bu yüzden kimse ilk defa seçimin galibini değil, atacağı farkı merak ediyor. Kamera şakası bir herif ise 'fark kapanmaya başlarsa sen git, ben kalayım' diyerek ne kadar 'komik' olabileceğini gösterdi.

Aslında CHP, Ergenekon ile büyük bir aklanma şansını kaybetti. Mafya-cunta-çetelere karşı durup milletin dostu olmaya karar verdiğine dair inandırıcı bir hamle yapabilirdi. Oysa içini Ergenekon ile doldurup sözde söylemini milletin yanına koydu. Dışı yeşil, içi kırmızı karpuz! Öyle ya, dünün başbakan asan, Meclis basan, kapatan darbecileriyle yarının 'yeni CHP'si nasıl olacak? Teşbihte hata olmasın, sırtlanı boyasanız bundan kuzu çıkar mı? CHP bu ülkede proje geliştiremediği için değil, millete ve değerlerine düşman pozitivist-materyalist Batılı sömürgecinin uç beyliği olduğu için iktidara getirilmiyor. Proje üretememesi de bundan zaten. İnancsızlık esasına dayalı pozitivist laikçi faşizmden vazgeçtiklerini bu necip millete 'sözde değil özde' ispatlamak zorundalar!

Son bir not: Kılıçdaroğlu gelemeyecek, bu açık. Ancak buna rağmen ülkeye ilk büyük zararını verdi. Sürekli popülizm yapınca Başbakan da büyük kararlılığına rağmen mecburen sözleşmelileri devlet memurluğuna geçirdi. Süleyman'ın verdiği zararı, yine ondan akıl alarak Kılıçdaroğlu ülkeye verdi.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

'Yanlış sollamak ölüme, yanlış reylemek zulme'

İbrahim Öztürk 2011.06.09

Çevremde "Bugüne kadar reyimi hep AK Parti'ye verdim. Açıkçası hizmetlerinden de memnunum. Ama bu sefer başka bir partiye vereceğim." diyenler gördüm. 'Peki neden?' diye sorduğumda çoğu kez 'öylesine' türünden, anlamsız tepkiler aldım. Aslında ben bunun nedenini biliyorum.

Birincisi 'istikrar yorgunluğu'. Bizler bir günümüzün diğerine uymadığı derin kaotik ortamlardan geliyoruz. Kimse akşamdan sabaha ne olacağını göremedi. Bir yılda iki bütçe yapar halde idik. Şimdi üç yıllık ilan edilmezse hepimiz eleştiriyoruz. Eloğlunda faizler onlarca yıl aynı düşük düzeyde devam ederken ve girişimciler buna göre hesap kitap yaparken, bizde insanlar 'gecelik faizle' muamele ediyordu.

1960-2000 arasında hükümetlerin ömrü 14 aya düşerken, Japonya'da 40 sene ülkeyi tek bir parti yönetti. Orada Japonya 'mucizesi' yazıldı, bizde ise 'darbenin kitabı.' İstikrarsızlık nedeniyle bizde milletin seçtiği hükümetler 'yolcu' sayılırken, büyük sermaye ve atanmış dayatmacı geri kafalı sivil ve askeri bürokrasi başımıza 'hancı' kesildi. Hancı, yolcuyu 'kozmetik odaya' alıp eline bir 'kırmızı kitap' tutuşturup sınırlarını çizdi:

Kanalizasyon kaz, direk dik vs. ancak dünyadan kopup batan bu düzenin hiçbir köşe taşlarına dokunma. Ömrü bu kadar kısa olan siyasetçi mecburen taşeronluğa soyundu. Ülke yönetmeyi bırakıp, 'bal tutan parmağını yalar' diye rüşvete, kendini akrabalarını kayırmaya verdi. Hükümetler oligarşinin taşeronu olurken, böyle bir belirsizlik çağında işadamları da dünyanın taşeronu oldu. Neticede rakiplerden fark yiyip geri kalıp, ülkeyi çökertip faturayı birlikte ödedik. Ancak bu kötü kültür devam ediyor ve bazıları nedenini bilmeden 'değişelim de ne olacak bir bakalım' diyor. 'Bir de başkalarına vereyim' diyenlerin bir sorunu da aslında 'kafa karışıklığı'. Her gün farklı bir telkine maruz kalıyor. Bilhassa her zaman prim yapmış olan 'korku kültürünü yaymak' maalesef yine geçer akçe. Trakya başta olmak üzere insanları hâlâ Kurtuluş Savaşı, işgal, rakı-şarap sendromuyla 'titretiyorlar'. Halkı 'kurtarıyorlar' ya, artık hizmete ne gerek var? Merkezi hükümetin bütün çabasına rağmen solcu belediyelerin tasallutunda Trakya ve Ege sahilleri yakında Türkiye'nin en geri kalan yerleri olacak. Baksanıza Başbakan, çevresi gecekonduarca işgal edilen İzmir'i CHP'ye rağmen 'çağdaştırmak' üzere harekete geçti. Burada gündeme toplumumuzun 'balık hafızalı' olması sorunu geliyor. Mankurtlaştırılıp yakın tarihi bile hemen unutmuşuz.

Türkiye bu seçimlerden sonra ilk defa halk iradesine dayalı sivil bir anayasa yapamadığı takdirde, 1980'lerdeki gibi 'patinaj', 1990'lardaki gibi 'tahribat' talihsizliğinden çıkamaz. 2000'li yıllardaki 'tamiratın' 2023'e doğru bir 'hamleye' dönüşmesi için sandıkta reyimizi mutlaka somut bir gelecek ve istikrar tasarımıyla vermeliyiz. Nitekim 'delikanlı Devlet Bahçeli', 16 yıldır giremediği Diyarbakır'a AK Parti'nin kurduğu güven ve istikrar sayesinde girebildi. 'Terörü sıfırladık' diye işkembeden attığı 2000'li yılların başında gidemiyordu. İktisadi açıdan Türkiye'nin 8 senede 3'e katlayıp, 3.500 dolardan 10.500 dolara çıkardığı kişi başı gelirini 2023 tarihi itibarıyla 25.000 dolara çıkartıp, işsizliği yok etmesi için tarımını dönüştürüp, enerji yatırımlarını bitirip, hizmet sektörünü oturtup, eğitim reformunu tamamlayıp, kardeşliğimizi onarıp ülkenin barışını konsolide ederek dünya ile rekabet edebilir hale gelmesi gerekir.

Yeni bir çağın başında Türkiye bu projeyi sektirir de tarihin tekeri yeniden 1970'li ya da 1990'lı yıllara geri kayarsa, Ergenekonvari kökü dışarıdaki ihanet odaklarının ölüm makineleri tekrar zulalardan çıkacak. İşte o zaman, genç neslin hatırlamadığı o karanlık günlerdeki gibi, yine annelere pencerelerden, perdenin gerisinden kanı caddelerin ortasında sıcak sıcak akan evlatlarının iniltilerini duyup çaresizce kahr dolu ağıtlar atmak düşecek. Ülke yine bir 'kurtarıcı' beklemeye zorlanacak. Çok büyük, ama çok fakir ve çok istikrarsız bir ülke olarak bir kez daha mecalsiz bir şekilde, yeniden kurgulanan dünyada kurtlar sofrasına konulacak. Buna izin vermeyin, kendi geleceğinizi fantezilere değil, sağlam projelere dayandırın.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Seçim bitti, hiçbir şey bitmedi!

İbrahim Öztürk 2011.06.13

Seçimden sonra gerek ezici bir zafer, gerekse hayal kırıklığı yaratacak bir mağlubiyet durumunda, intikam duygusuyla yapılacak destursuz 'ilk yorumlar' Türkiye'nin önünü kapar.

Yorumlarımız sonuçlardan bağımsız oldukça ortak akla yaklaşırız.

İlk olarak seçim meydanlarında sergilenen ayrıştırıcı tutumları tümüyle unutup, aslında sürekli güncelleyerek bu köşeye taşımaya çalıştığımız, esasen seçim meydanlarında da ipuçlarını bulduğumuz 'ortak paydalara' ve

'mutabakat unsurlarına' yönelmeliyiz. Sonuçlar ne olursa olsun bu adımları atmayı yine hükümetten beklemek gerekiyor. Çünkü Şeyh Edebalı'nın Osman Bey'e öğütleriyle ifade etmek gerekirse: "Beysin... Bundan sonra bölmek bize, bütünlemek sana, üşengeçlik bize, uyarmak, gayretlendirmek, şekillendirmek sana düşer."

Peki, o mutabakat unsurları nelerdir? İlk olarak bu seçimlerde bütün partiler yeni bir anayasa yapılması gereğinde mutabık olmuşlardı. 'Yağdı yağmur, esti rüzgâr', 'armudun sapı, üzümün çöpü' gibi nedenlerle destek vermeyenler bir kez daha deşifre olurlar. Hatırlayın, AK Pati 2007 seçimlerinden sonra yeni bir anayasa için bir teklif paketi getirerek 'siz de sizinkini getirin, tartışsın' dedi. Ancak 'paket ya da teklif bir dayatmadır' diyerek destek vermediler. Ardından AK Parti yine 'demokratik açılım' konusunu gündeme getirip, 'işte şartımız-şurtumuz yok, gelin tartışalım' dedi. Bu sefer de 'bir de hükümet olacaklar, elleri bomboş gelmişler, teklifini görelim' deyip yapıcı rol almadılar. Oynamasını bilmeyen gelin, 'yerim dar' dermiş! Bir defa Ergenekon kimyalarını bozmuş ya, mahalle kabadayısı enselerinde, kurt kuzuyu yiyecek ya, ha bire 'suyumu bulandırdın' ayaklarında. Yaraya merhem olmak yerine tuz basıyor, ondan sonra da suçlu arayışına giriyorlar.

İşte yeni bir devran açabiliriz. Eğer 'Meclis'te gerekli aritmetik oluşmadı, oyunbozanlık gücü bizde, sıkıysa yap anayasayı da görelim' diyerek süreci bir kez daha kilitlemeye kalkarlarsa, provoke olmadan hükümete sabırla bütün bunları deşifre etmek düşer. Hele BDP için dünyanın bakışını bunlara çekmek gerekir. Bunun için sivil toplum derinlemesine devreye sokulmalı. Engelleyenler hem 'dakika bir' yalancı konumuna düşerler hem de bir dahaki seçimlerde 'engelleyenler' olarak seçimleri kaybedecekleri daha şimdiden ilan edilebilir. Mevcut anayasal çerçeve Türkiye'yi taşıyor. Eğitim reformu, emek piyasası reformu, ince ve uzun bir AB yolunun idaresi gerekiyor.

İkinci mutabakat sözü ekonomide. Bütün partiler 2-2,5 trilyon dolarlık bir ekonomi, yüzde 7 civarında bir büyüme sözü verdiler. 600-650 milyar dolarlık bir ihracat hedefi var. 2023'e doğru Türkiye'nin dünyada 10. büyük ekonomi olması hedefini kimse gayri ciddi bulmadı. Kendileri iktidara gelse yapılması gereken reformlara ve alınması gereken tedbirlere, sırf başkası hükümettedir diye karşı çıkarlarsa yine deşifre olacaklar.

Ancak hükümetten de daha çok şeffaflık bekliyoruz. (Bu arada şeffaflık demek çıplaklık demek değildir!) Hükümetten sözde değil, özde yani nitelikli bir 'istişare' ortamı ve 'hesap verme' yaklaşımı bekliyoruz. Bu bağlamda muhalefetle düzenli sinerji ortamları oluşturulmalı ve buna sadık kalınmalı.

Türkiye, başlıca makro ekonomik reformları yapıp netice aldı ancak mikro ekonomik reformları yapıp bitiremedi. Türkiye'de aslında 2006 yılından beri ekonomide bir 'konjonktür idaresi' vardır. Enflasyon-faiz-cari açık-borç vs. gibi verilerin takibine ve birtakım iktisat politikası kararlarıyla sorunun çözümden ziyade ötelenmesine dayalı bir yol takip ediliyor. Bunun nedeni kesinlikle Ergenekon dayatmasıydı. 12 Eylül 2010 yargı reformu paketinde ve son çıkan 'Torba Yasa' örneğinde olduğu gibi, hükümet adeta bir 'gerilla savaşçısı' taktiğiyle böyle bir ortamda ne yapabilirse yapmaya çalıştı. Oysa deliklerimiz yamanarak kapanacak türden değil. Türkiye atık Ergenekon iradesinin hayalini kurduğu önceliklere göre değil, millet muhayyilesinde karşılığı olan kök değerlere göre idare edilmeli, dünya ile uyumluluk gözetilmelidir.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Millet sadece ekmeğe mi oy attı?

Madem yazacak çok şey var, o zaman bir 'seçki' yapalım.

Bir, CHP lideri Gandi olarak geldi, yenik bir isim olarak köyüne dönüyor. Biraz 'saf Anadolu çocuğu' biraz da Ankara bürokrati olunca, yani 'uç maymunları' oynatacakları inancıyla Ergenekon iradesi, 'bir seçimlik kullanım değerine' göre rol model olarak öne çıkardı. Bitti.

İki, ancak biz arkasındaki konuşturan iradeye, başarısız olması mukadder projeye bakalım. Artık köprünün altından çok sular geçti. Sol, milletin derin hafızasından koptu. 'Halka dönüyoruz' diyorlar ancak 'dili yok ki konuşsun', nereye döneceksin. Kaç kere yazdım. Halkı 1960'ların meteliğe kurşun sıkan, küçük çıkarları için fırlıdak gibi dönen, çıkarıcı ve dilenci milleti zannettiler.

Üç, balık hafızalı olduğunu düşündüler. 'Son hareketin iyi olsun, malı götürürsün' dediler. Evet, hafızamız zayıftır. Ancak milli muhayyile ve kanayan vicdan dimdik ayakta idi.

Dört, Türkiye'de itinayla bir 'başbakan iğdiş etme' ustalığı var. Alçak bir ustalık bu! İki temel strateji var. Birinde taktik 'itibarını beş paralık etmek'. Amaç insanları, 'bu sümüklü mü, bu Fadime Hala mı ülke yönetecek?' noktasına getirip, milletin emanet silahlarıyla kendini adam zanneden bol apoletli kabadayılara alan açmak.

Akıl hocaları Başbakan'ın 'karizmasına', millet nezdinde sağladığı büyük umut ve inanca saldırma talimatı verdi. 'Ona olan güveni sars, peş paralık et' dediler. Sokak çocukları gibi 'anani..' diye başladı, sırtıttı. İşi 'dişlerini sökmeye' filan getirdi. Zirveye yürümeye yüreği yetmedi. Seçim konuşması için 'balkona' çıktığında, 'iner misin, çıkar mısın' oyunundaki gibi, biri tahterevallinin dibinde, mahcup ve aşağılarda, diğeri ise zirvede idi.

Halbuki, Erdoğan'ın karizması tarihin örsü altında dövülerek, çeliği gözyaşı ve çile ile yoğrularak şekillendi. Babadan-dededen miras kalmadı, 'proje' ile gelmedi. Unutmayın, seçimle gelip giden milletin başbakanları ne kadar aciz gösterilirse o kadar maymuna döndürürler, o kadar elinizdeki ekmeği vurup alırlar.

Baktılar olmadı, millet teveccüh ediyor, bu sefer de 'tek adamlık' suçlamaları ile bir yerlere korku salıyorlar. Gerçek darbeleri ve zulmü örtüp, kafalarındaki hastalıkları millete pompalamaya kalkıyorlar. Adnan Menderes'e bu ikisini de başarıyla tatbik ettiler. Menderes'in ahı tuttu: 'Her gece benim korkumla yataktan sıçrayacaksınız, bu korkular sizi boğacak' diyordu. 'Aslında ben celladımdan uzun yaşayacağım' diyordu. İşte o dalga geldi, oligarşinin kapılarını dövüyor.

Beş, güçlü liderin, saygın bir başbakanın neler yapabileceğini görüyoruz. Balkon konuşmalarında iki liderden biri, biraz sonra maruz kalacağı zılgıtların paniği içinde arka odadakilere 'başarılı olduğu' ispatının paniği içerisinde iken, diğeri 'tek bir ülkeden 100 ülkeye başbakan seçmek' konseptiyle küresel bir lider olarak konuşuyordu. O konuşurken Gazze, Saraybosna, bilmem daha nereler sokaklara dolmuş, kutluyordu. Bir milletin, bir medeniyetin derin uykudan uyanan muhayyilesi, bu liderin inanç dolu odaklanmasıyla tedavi oluyordu.

O halde yazıyı bir tespit ile bitirelim: Bu milletin bedeni evinde ama yüreği kıtaları fethetmiştir. Hayalleri bin yıllık coğrafyası ise tüm evrendir. Ekmek dilenen bir millet değil, kıtaların efendisi, zamanı idare eden, kaderin rol verip başını okşadığı marka bir millettir. Küresel medeniyetin derin bir krize sürüklendiği çağda, insanlığa kurtuluş muştusunu, simyasını özünde taşıyan milletimizin bu büyük yürüyüşünü içerideki ve dışarıdaki kuklalar durdurmayacak.

Evet, milletimiz ekmeğe, aşı olduğu kadar özgürlüğe ve bundan sonra da artık umutlarına, hayallerine, imanına ve tarihine rey verecek.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Ustalık döneminin ekonomi programına doğru (I)

İbrahim Öztürk 2011.06.21

Başbakan Erdoğan 2002-2007 dönemini acemilik, 2007-2010 dönemini çıraklık, bu üçüncü dönemi ise ustalık dönemi olarak tarif ediyor. Bana kalırsa iç ve dış şartlar uygun olduğundan ekonomide acemilik dönemi, çıraklık döneminden daha iyi geçti.

Ancak toplumsal barış ve kalkınma açısından kritik olan oligarşinin gardının düşürülmesi çıraklık dönemine nasip oldu. Ustalık döneminde ise artık iktisadî, siyasî ve toplumsal alanda tam bir hamleye, bir şahlanmaya kilitlendik.

Ancak 3. dönemde AK Parti'nin artık destek kadar 'yapıcı eleştirilere' de ihtiyacı var. Türkiye bu seçimlerin sunduğu imkânları kullanarak iktisadî, siyasî ve toplumsal alanda daha derin katmanlara doğru hamle yapmak ve kazanımları konsolide etmek zorunda. Biz de bu doğrultuda mevcut ekonomik mimarinin ne yönde değişmesi gerektiğine dair bir dizi görüş, değerlendirme, eleştiri ve öneri getireceğiz.

Aslında 2007 seçimleri sonrasında başlatılması ve hatta birçoğu şimdiye kadar meyve vermiş olması gereken hamlelere büyük bir gecikmeyle ancak şimdi döneceğiz. Kısaca özetlemek gerekirse, Türkiye 2001 krizinde başlattığı 'güçlü ekonomiye geçiş' adlı istikrar programından, 2006 yılı itibarıyla beklediği neticeleri büyük oranda almıştı. Yani bu program başarılı olmuş, ancak ömrü de bitmişti. Bu programın özü kısaca 'tahribatın tamiri' idi. Programın etki alanı, büyük oranda makro ekonomi ağırlıklı idi. Kamu kesimindeki çürümeler, bunun beraberinde getirdiği fiyat istikrarsızlıkları, baskı altındaki sermaye piyasasının geri kalmışlığı, sığılığı vs. gibi birçok sorun vardı. Bunun arkasında ise kötü yönetim nedeniyle kamu kesimi vardı. Düzeltmesi de kamuya kalıyordu. Nitekim böyle de oldu. Siyasî istikrar geldi, güven tazelendi, güçlü bir liderlikle belirsizlikler azaldı. Çok büyük hamlelere gerek kalmadan bir anda birçok gösterge 2004 yılı sonu itibarıyla makul noktaya geldi.

Ancak 2007 seçimleri beraberinde istikrar değil, kaotik bir ortam getirdi. Başbakan'ın Balkon konuşmasına Ergenekon iradesi, kapatma davasıyla tepki verdi. Cumhurbaşkanlığı seçimi krizi, birçok yasal düzenlemenin Çankaya ya da Anayasa Mahkemesi'nden geri dönmesi, derken Türkiye yine bir karanlık tünele girdi. Türkiye yeniden patinaj yapmaya başlamıştı ki bir de 2008-2009 küresel krizi yaraya tuz bastı. Bu ortamı kullanmak ve ülkeyi çökertmek için oligarşi son kozlarını acımasızca kullandı. 2008-2010 aralığına ben 'kriz dönemi' diyorum. Kriz 2009'da delip geçse de, dönem olarak pekâla 'teğet' geçti. Buna rağmen, 2007 yılından beri Türkiye bir hamle yapamadı, ekonomi yönetimi 'konjonktür idaresine' hasredildi.

Geldiğimiz aşamada bütün bunlara bir de küresel kriz sonrasındaki yeni gelişmeler ilave edilmelidir. Bir kere neo-liberal söylemler bu fazda bir kez daha rafa kaldırılmış, denetleme ve düzenleme çağı yeniden başlamıştır. Bu, Türkiye gibi ülkelere yeni fırsatlar sunabilecektir. Ancak küresel rekabet ortamı bozulmuş, tabir yerinde ise haksız rekabet anlamında her türlü belden aşağı vurmalar yoğunlaşmıştır. Türkiye'nin artan cari açığında bu etkiyi de ayrıca aramak lazım. Keza, sermaye artık bol değil. Dünya ticaret hacmi de 2002-2007 arasındaki kadar rahat olmayacaktır. Son olarak küresel bir işsizlik çağından geçilmektedir ve bu durum, zaten işsizlik alanında sorun yaşayan Türkiye'nin işini daha da zorlaştırmaktadır.

Türkiye'nin 2023 hedefleriyle uyumlu yeni bir ekonomi programına ihtiyacı var. Hükümet çevrelerine hakim olan 'makro dengeleri idare et, kazanımları koru, geri kalan nasıl olsa kendiliğinden gelir' yaklaşımı isabetli değildir. Kazanımları asla bozmadan, yeni çapalar ve heyecanlar gerekiyor.

Devam edeceğim.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Hamle döneminin ekonomi programı (II)

İbrahim Öztürk 2011.06.23

Türkiye halkının üçüncü bir dönem için iktidarı AK Parti'ye vermesi, başka şartlar altında imkânı olmayan detaylarda hamle yapma imkânı veriyor.

Bu dönemi, tarihte emsali görülmemiş bir şekilde derin katmanlara inme, ekonominin genlerine sirayet eden sorunlara çözüm getirme imkânı sunuyor. Hükümet, bu farkındalık ile hareket etmez ise tekerleğin tekeri geri kaymaya başlar.

Önerilerimizin şekillenmesi için, son on yılda yolunda giden, başarılan işler kadar gitmeyen konulara da odaklanmak şart. İlk olarak kişi başı milli gelir üç katından fazla artarak Türkiye önümüzdeki iki sene zarfında orta gelirli ülkeler sınıfından mezun olup, zenginler kulübüne alttan giriş yapmış olacak. Ancak 12.000 dolardan 2023 itibarıyla 25.000 dolara çıkmak kolay olmayacak. Zira Türkiye 2001 yılından sonra yaptığı reform hamleleri, istikrar, liderlik, dış koşulların ehven olması gibi nedenlerle önünde büyük bir manevra alanı oluşturdu, burayı doldurdu. Türkiye'nin bu sıçramasında 'fakirlik imkânları' da kullanıldı. Varlık fiyatları ucuzdu, emek ve sermaye gibi üretim faktörü fiyatları sürekli geriledi ya da sabit kaldı. Türkiye, artık yeni dönemde bunların yerine yeni itici unsurlar koymalı. Bunun adı bir yandan kesinlikle toplam faktör verimliliğini artırmak, diğer yandan da iş yapmanın önündeki geri kalan maliyetleri hızla düşürmek olmalıdır. Buraya daha sonra döneceğim. Türkiye, verimlilik eksenli olarak bu hamleyi yapamaz ise 'orta gelirli ülke tuzağına' düşer. Geldiği aşamada patinaj yapar ve dünya için açık bir pazar haline gelir. Bu tuzağa yakalanılması halinde ne işsizlik ne de cari açık düşer.

Öte yandan son yıllarda gelir dağılımında bozulma değil, az da olsa bir düzelmenin olduğunda kuşku yoktur. Veriler, gelir aritmetiği, gözlemlenen yaşam kalitesi hep bunu gösteriyor. Zaten enflasyondaki 15 kata varan gerileme, faiz sömürsünün milli gelirden, vergi gelirlerinden, bütçeden aldığı pay, nominal ve reel faizdeki gerilemeler, gıda, giyim, elektronik, beyaz eşya gibi unsurlara yönelik KDV vb. vergilerdeki indirimler, sağlık ve eğitim hizmetlerine yatırımlar ve bu hizmetlere erişimin kolaylaşması gibi veriler hep iyileşmeye işaret ediyor. İşsizlik ise tabii ki tersi yönde çalışıyor. Ancak bu gelişmeler yeterli değildir. Bilhassa alt katmanlara daha çok ve bir sistem dahilinde kaymak aktarmak, bu kesimi eğitip dönüştürmek gerekiyor. Fakirlik ve açlık alt sınırı ile asgari ücret arasındaki ilişki kritik değerdedir ve dikkatle idare edilmelidir. Burada sosyal devletin daha çok devreye girmesi gereği vardır.

Türkiye'de teşvik sisteminin amaçlar doğrultusunda terbiye edilmesi hayati önemdedir. Geçmişte nasıl bir KİT hortumculuğu vardysa, şimdi de artan oranlarda bir Ar-Ge, inovasyon vs. hortumculuğu baş göstermiştir. Hükümet, iyi niyetli bir şekilde Türk sanayisinin değişim ve dönüşümü için büyük destekler veriyor. Ancak bu destekler, sanayici ve işadamlığı kültürü çürümüş olan büyük sermaye tarafından iç edilmektedir. Ar-Ge

destekleri 50 kişiden fazla çalıştıranlara reva görüldü, büyükler de ne kadar sıradan mühendisi varsa bunları masa başında Ar-Ge'ci yaptı, maaşlarını devlete ödettirirken, sonuç odaklı geriye dönük etki analizi yapılmıyor. Örneğin teşvikleri 'höpleyen' dayanıklı tüketim mali sektörlerindeki malum şirketlerin üretimde kritik girdilerde dışa bağımlılığı düşmediği gibi artarak devam ediyor. Bu kadar Ar-Ge mühendisi ile bu kadar fasonculuk, amelelik, dışa bağımlılık, açık bir teşvik hortumculuğuna işaret ediyor. Bu konuda hükümet ve bağlı birimler (Sanayi bakanlığı, KOSGEB, TÜBİTAK) performanstan çok ortalıkta gezip kullandıkları maddi miktarla avunuyorlar.

Türkiye'yi fasoncu cenneti haline getiren, hükümetlerin sanayiciye destek verip de disiplin altına alamamış olmasıdır. Yani millet adına, milletin kaynaklarının hesabı sorulamamıştır. İşte bu yeni dönem, hükümetin iktidar olmasına rağmen gerçek manada muktedir olup olamadığını gösterecektir.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Hamle döneminin ekonomi programına doğru (III)

İbrahim Öztürk 2011.06.27

Seçim oldu, tarihimizde eşi görülmemiş bir istikrarın kapısı aralandı. Demokrasi ve hakça bir düzen yolunda düşlediğimiz en büyük projeyi hayata geçirmenin kapısına geldik.

Ben de katkıda bulunmak üzere hükümetin 'ustalık dönemi' olarak lanse ettiği 'hamle dönemi'nin nasıl olması gerektiğini biraz da eleştirel bir üslupla ortaya koymaya, yani katkıda bulunmaya çalışıyorum.

Kimse hükümetin ve Başbakan'ın iyi niyetinden, gayretinden şüphe edemez. Hele dayatmacı bir elitler rejimine karşı sergilediği dik duruş ve milli iradeyi oligarşiye peşkeş çekmemiş olması, aslında benim ömür boyu takdirimi kazanmaya yeter.

Ancak üzüm yemek ile bağcıyı dövmek farklı. 12 Eylül referandumunda 'bu düzen değişmeli' diyen halkımızın iradesine rağmen, MHP-DTP-CHP arasındaki artık aşikar olan kan kardeşliği, 'bu düzen kalmalı' yönünde rey kullandı. Da ne oldu? Bir bumerang etkisiyle zalim düzen bu seçimlerden sonra geldi kendilerini köşeye sıkıştırdı. Oysa bir 12 Eylül'de öldürülen milli irade, 30 sene sonra bir başka 12 Eylül'de şahlandı. Ne var ki, Ergenekon körlüğü ile milli iradenin mesajı kulak arkası edip, adeta diyet ödemek için suçluları yargıdan kurtarma cihetine gidince genel seçimlerde milletimizin bir başka okkalı şamarını daha suratlarında buldular. Şimdi bir kez daha milli iradeyi ayaklar altına almak ve Meclis'i iğdiş ederek çözümsüzlüğü dayatmak için devredeler. Düşünüyorum da, bu kilitlenme sebebiyle bir şekilde 'baskın' bir genel seçim olsa, AK Parti bu sefer her halde en az yüzde 70 rey alır. Neden, çünkü diğerlerinin inatla terör-cunta-mafya ekseninden çıkmadığı ve çözüme destek vermediği gerçeği bir kez daha görüldü de ondan.

Bu şartlarda hâlâ birileri okur mu bilemiyorum ancak ben analizlerime devam ediyorum. Cumartesi günü Türkiye İhracatçılar Meclisi'nin (TİM) 18. Olağan Genel Kurulu vardı. TİM Başkanı Sayın Mehmet Büyükekşi, 2023'e kadarki 11 seneyi etkin bir şahlanış ve hamle dönemine çevirmek üzere ihracatçıların hazır olduğunu, kendi üzerlerine düşen görevi yaptıklarını, ilk defa bir sivil toplum kuruluşu olarak 2023'e yönelik bir İhracat Strateji Belgesi hazırladıklarını ifade etti. Ancak haklı olarak diğer paydaşların da buna destek vererek etkin bir takım oyununun kurulmasına gerek olduğunu vurguladı. Çok haklı.

Takım oyunu bazen zehir zemberek olsa da sabır, tahammül ve yeni başlangıçlar gerektiriyor. Örneğin Başbakan kendi konuşmasını yapıp salondan ayrıldı ve yanlış yaptı. Oysa anamuhalefet partisi Başkanı Sayın Kılıçdaroğlu oradaydı ve daha konuşma yapacaktı. Balkon konuşmasından, helalleşme iradesinden sonra, bu eylem ile niyet örtüşmedi.

Hazır laf buraya gelmişken, hükümete bir kez daha şeffaflık, katılımcılık, etkin istişare çağrısı yapıyorum. Örneğin son gelişme bakanlıkların yeniden dizayn edilmesi. Gerekli ancak işadamları dernekleri ile kamuoyu konuyu yeterince tartışmadı. Tartışma için yeterli bilgi, doküman ve niyet ile kamuoyunda verimli ortam oluşturmak hükümetin görevi, ama olmadı. Ekonomi Bakanlığı, Kalkınma Bakanlığı gerekli ve güzel adlar. Ancak bağlı ve bağıntılı alt bileşenlerine bakılınca derme-çatma, aceleci bir yapı görülüyor. Kaç defa değişecekler, göreceğiz.

İlk defa bir yazıyı baştan kurgulayamadım. Tersine, bu yazı beni kurguluyor. Yazının arkasından takılmış akıyorum. İyi de oluyor. Çünkü laf hükümet'in dikkate alması gereken bir noktaya doğru gidiyor. Hükümet ekonomide kendi tetiklediği dalgaları ve dinamikleri yönetebilmek için eldeki iktisat mimarisine 'kutsal inek' muamelesi yapmayı bırakmalıdır. Alaylı tavırlarının yanına muhakkak mektepli tavırlar da katılmalı. Bütüncül bir entelektüel mimari gerekiyor. Kervan yolda dizilmez. Cari açık örneğinde olduğu gibi olaylar ortaya çıktıktan sonra tepki vermeyi artık bırakmalıyız.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Ya stratejik dönüşüm ya orta gelir tuzağı!

İbrahim Öztürk 2011.07.02

2012-2023 hamle dönemi için üçüncü kez iktidar yapılan hükümete yeni dönemle ilgili öneriler getirmeye devam ediyoruz.

Ancak madem yine araya 'malum parazitler' girdi, biz de buna uygun başlayalım. 12 Haziran seçimlerinin sabahında değerlendirme yapmak üzere BloombergHT TV'de Prof. Kerem Alkin ve arkadaşlarının konuğu idim. Yanımda finans sektöründen çok deneyimli bir iş kadını vardı. Ben 'Yeni anayasa olmadan ekonomi artık bir adım ileri gidemez.' dedim. Hanımefendi 'Valla yeni anayasa ile ekonominin ne alakası var hâlâ anlayamadım.' diyerek işi biraz sulandırdı.

Sanırım Türkiye'de birkaç gündür yaşananlardan sonra herkes 'ilgili alakayı' kurabilmiştir. Yaşadığımız bu kilitlenme, milli mutabakatı tarumar eden, cuntacıya halkın başına balyoz gibi inme ideolojik meşruiyetini veren çağdışı bir anayasa yüzünden oluyor. Ve bu kilit behemehâl açılmazsa burnundan soluyan ülkemizde ekonomik kriz ardından gelir. Ergenekon iradesinin pire için nasıl yorgan yaktığını 28 Şubat soygununda ve 2001 krizinde görmüştük. 'Bunlar da Ergenekon'la yatıp onunla kalkıyor' diyenlerin, bu habis ürün öldürücü kanser hücreleri gibi bünyeye sirayet ettiğini gördüklerini umarım.

Şimdi Türkiye'nin hayati önemdeki bir 'stratejik dönüşümü' başarıyla bitirmesi gerekiyor. Bu ifade geçtiğimiz hafta açıklanan MÜSİAD'ın 2011 Raporu'nun kapak konusu. Bu raporla beraber bendeniz de kurumdaki sekiz senelik ekonomi baş danışmanlık görevimin sonuna geldim. Kuruma girdiğimde daha doktoramı yeni bitirmiş, Japonya'dan dönmüştüm. İdealist ancak heyecanını somut ürünlere dönüştüreceği bir sahiplenmeden mahrum

olarak şaşkın bir ördek gibi ortalıkta dolaşıyordum. (Türkiye'ye dönecek bütün beyin gücünü bu risk bekliyor. Hükümete duyurulur!)

Dr. Mustafa Özel'in 'aranıp durmayın, bu genç adamı kaçırmayın' diye tavsiyesi üzerine o dönemde kurumun başkanı olan Dr. Ömer Bolat'la yola çıkmıştık. Derken bu kurumla büyüdük. Odama ve eski basım kitaplarıma hapsolmadım. Sahaya indim, ekonominin arka sokaklarını yaşadım. İşadamlarının genlerine kadar sirayet ettim. Çok şey öğrendim. Sonunda profesör olarak son raporumu yazıp MÜSİAD'dan da mezun oldum. Büyük bir medeniyetin kanayan vicdanı olarak yeni hayaller kuran MÜSİAD iradesini seviyor ve hürmetle önlerinde eğiliyorum.

Son raporda 2012-2023 dönemini büyük bir hamleye dönüştürmek için 'Stratejik Dönüşüm gereği' gündeme getiriliyor. Bu ifadenin iki temel ayağı var: Milli mutabakatı ikame ve tahkim etmek üzere, Türkiye'yi yönetebilir demokrasi yapacak yeni bir anayasa yapılması ve buna dayalı devletin baştan sona yenilenmesi gerekiyor. Ekonomi ayağında ise rekabetçi bir ekonomik dönüşüm için derin katmanlara sirayet edecek yeni bir reform dalgasının başlatılması gereği var.

Türkiye bunu başaramaz ve bir kez daha sektirirse Orta Gelir Tuzağı'na düşecek! Acaba bu ne anlama geliyor? Bu, 2002-2010 dönemindeki sekiz yılda yaptığı hamlelerle 3 bin dolarlık kişi başı gelirden 10 bin 500 dolara sıçrayan Türkiye'nin, burada patinaj yapmaya başlaması anlamına gelir. Eğer Türkiye (i) istikrarı koruyarak, (ii) yeterince istihdam ve gelir oluşturarak, (iii) imalat sanayii dönüşümünü gerçekleştirerek, (iv) inovasyon adaptasyonunu başararak dünya ile at başı bir rekabeti başaramazsa, açık bir açık pazar haline gelir. İşte risk, işte meydan okuma, işte ev ödevi!

İletişim ve ulaşım çağındayız. Türkiye'de halk dışa açıldı, dünyayı fark etti. Yani tüketim kalıpları kökten değişti. Artan gelir, çeşitlenen kredi kanalları, düşen borçlanma maliyetleri sebebiyle bu isteklerine daha hızlı, kolay ve rahat ulaşıyor. Buradan geri dönmek imkânsız. Ya yabancıların tasarruflarını borçlanıp kullanarak, iç tüketimde ve ithalata dayalı sürdürülemez bir büyüme yoluna girecek ve şu anda olduğu gibi 'bu cari açığı daha ne kadar sırtımızda taşıyabiliriz' türünden absürt işlerle uğraşacak ya da bu teker tümsekte kalmayacak ve Türkiye stratejik dönüşümünü bitirerek 2023'e yönelik 25 bin dolar kişi başı gelir hedefine kilitlenecektir.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Kabine ve program

İbrahim Öztürk 2011.07.11

AK Parti lideri Başbakan Erdoğan, ustalık ve hamle dönemi olarak açıkladığı üçüncü hükümet dönemi için uygun bulduğu kabineyi ve programı açıkladı.

Allah utandırmasın. Memleketimiz için hayırlara vesile eylesin.

Bu sütunda sürekli yazıyorum. Bütün sıkıntılarımızın kaynağında kabına sığmayan hiperaktif bir milletin mankurtlaştırılıp, iğdiş edilip tarihin bagajına kaldırılma çabaları yatıyor. Daha acısı da bu büyük küresel operasyonun, adı Ahmet ya da Mehmet olan, ancak ruhunu satmış olan kendi evlatları üzerinden yürütülmüş olmasıdır. Sahip çıkılmayan neslin bumerang etkisiyle dönüp bir milleti vurduğunun bundan daha dramatik bir örneği olamaz.

Tersine olarak da, son yıllarda yeniden şahlanışa geçen milletimizin önünde yollara düşen vefakar ve cefakar bir neslin olduğunu da hesaba katarsak, kendinden başka herkesi düşünen eğitim gönüllülerinin tarihin omurgasını teşkil edecek misyonlara imza attığını ifade edebiliriz.

AK Parti'nin açıkladığı kabine ve program değerlendirmesine nereden ve nasıl bir giriş yapayım derken, deşifre olan konuşmalarından Fenerbahçe Başkanı Aziz Yıldırım'ın, 'Anadolu ile baş edemeyiz, bunları durdurmak lazım.' dediği cümlesi bana böyle bir giriş yaptırdı. Anadolu korkusu bir yanardağ gibi patlamış, birçoklarının yüreğini yakıyor. Neden? Çünkü hakkaniyete, eşitliğe, adalete değil, kayırmaya, alın teri dökmeden malı götürmeye alışmışlar. Yarışmak istemiyorlar. Dahası son yıllarda milli iradeye dayalı 'muktedir devlet' geri döndükçe, devletin istihbaratı, emniyeti, adaleti ahlak, vicdan, hukuk dışı işlere bulaşanların ensesinde bitiyor.

Artık konuya dönebiliriz! Başbakan Erdoğan'ın kabinesinde çok isabetli değişiklikler var. Bilhassa Milli Eğitim Bakanı olarak Ömer Dinçer hocamızı ataması kitabın ortasından. Zira AK Parti'nin topyekun bir maarif reformunu hayata geçiremediği biliniyor. Bu eğitimin muhtevası bizi 2023 hedeflerine taşımaz. Tersine gri götürür. Öte yandan AK Parti sanayi ve tarım bakanlıklarında dikiş tutturamadı. Tarihin en zor dönemindeki bir değişim ve dönüşüm döneminde en kritik bakanlıklarında AK Parti kendi performansının altında kaldı. Göreceli olarak başarılı olamayan bu bakanlıkları daha sonra ayrıntılı yazacağım.

Ancak bugün itibarıyla AK Parti'nin 9 yıllık iktidarında Türkiye'ye kazandırdığı büyük resmi özetlemek istiyorum: Bir kere AK Parti kaos ortamından aldığı ülkeyi artık yönetilebilir bir ülke haline getirdi. İki, deve mi, kuş mu olduğu belli olmayan çürük bir ekonomiyi alıp, çalışan, kuralları belli olan bir piyasa ekonomisine dönüştürdü. Üç, hasta adamı alıp turp gibi yaptı, kendi krizlerinin altında ezilen bir ülkeyi, krizde ayakta kalma konusunda dünyaya model ihraç eden bir ülkeye, güvenli bir limana dönüştürdü. Dört, dünyada sözü merak edilen, komşularına umut aşısı olan prestijli bir ülke olduk. Beş, Türkiye'nin çöküş noktası olan Milli İrade'yi ikame etti. Çete, cunta, mafya gibi ülkemize habire ameliyat yapan çeşitli iç ve dış güç odaklarını milli iradenin önünde diz çöktürdü. Bu büyük bir tarihi kazanımdır.

Sonuç; haklı olarak Başbakan 'yaptık, yapıyoruz, yapacağız' diyor. Doğrusu biz de bütün vaatlere inanıyoruz. Dediğini yapan, heyecanını asla kaybetmeyen, yorulmayan, hayalleri olan bir başbakanımız var. Kabinesi de umumi olarak bu yükü taşıyacak kalitede. Ancak önümüzdeki yazılarda eleştiri-öneri odaklı yazılara devam edeceğim.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Yavrum Avrupa, aslanım Türkiye!

İbrahim Öztürk 2011.07.14

2007-2008 dönemi boyunca 'karartma operasyonu yapıyorlar. Kriz doğudan da gelişmekte olan ülkelere de gelmiyor. Batı'dan ve bu aşamada ABD'den geliyor.' iddiasında bulunmuştuk. Öyle de oldu.

2008-2009 kriz ortamında bir adım daha attık. Türkiye'de Ergenekon'un ekonomi teorisyenleri 'tamam, Türkiye nihayet bu krizde iflasını açıklar, IMF'nin kapılarına düşer, halk sokaklara iner, bir krizle gelen bu hükümet de bu krizle gider, biz de kurtuluruz' derken, biz buna da itiraz ettik.

Alman bankalarının 'ana sponsorluğunu' yaptığı bu ekibe karşı sadece Türkiye'nin nasıl dolu dizgin yoluna devam edeceğini ortaya koymadık. Avrupa'nın 'hasta adam' halinin kangrene dönüşeceğini ve toparlanmakta zorlanacağını da gösterdik. Görüyorsunuz hasta adam dünyanın sorunu haline gelmiş durumda.

Son olarak da Avrupa-ABD eksenli basın Avrupa'nın ve ABD'nin durumunu gözlerden saklamak için bir kez daha 'yükselen piyasa ekonomilerinin ısınması' gibi bir konuyu gündemin merkezine taşıdı. Biz de son yazımızda 'musalladaki mevtayı bırakmış, cenaze cemaatinin içinde öksürenlerle uğraşıyorlar' diye yazdım. Şom ağızlılık etmişim! İrlanda-Yunanistan ve Portekiz derken, bu hafta da İtalya elimizde patladı. İspanya da bir o kadar topun ağzında. En gizlenen ülke ise İngiltere. Kiyamet orada kopar zaten. Zaten Avrupa şimdilik sadece borç krizini konuşuyor. Oysa liste uzun.

Öte yandan Avrupa'daki gelişmeler Türkiye'yi de çok yakından ilgilendiriyor. Bu noktada cari açık konusundaki görüşümü önce tek cümle ile özetleyeyim: Cari açık ne 'muhaliflerin' iddia ettiği gibi 'umutsuz bir vaka', ne de hükümet çevrelerinin iddia ettiği gibi 'merak etmeyin her şey yolunda.'

Meramımı açıklamak için iki isim, iki örnek vereyim. Gazi Erçel 'bu cari açık eğilimiyle önümüzdeki beş senede şu anki 300 milyar dolarlık dış borcumuz 500 milyar dolar olur. Beş sene sonra kim iktidarda olursa hali perişan olacaktır. Türkiye borçlarını çevirmekte zorlanan bugünün Yunanistan'ı gibi olur' diyor. Peki de, Türkiye'de borçlar büyürken Türkiye ekonomisinin de nasıl bir tempoda büyüdüğünü görüyoruz. Ekonominin büyüme temposu düşerse, borçlanma da zaten geriler. Pek sayın Prof. beş sene sonra Türkiye'nin GSYH'sının ne kadar olacağına değinmiyor bile. Ekonominin 1 trilyon doların kapısına dayandığında, Türkiye'nin borç ödeme kabiliyeti neden yok olmuş olsun?

Hükümet cephesinden ise en ilgi çeken açıklama Sayın Ali Babacan'dan geldi. 'Cari açığın öngörülleri doğrultusunda gittiğini' öğrenmiş bulunuyoruz. İlk defa Sayın Babacan'a bu kadar 'hayret' ediyorum. Hükümet'in Orta Vadeli Programı bu yılın ilk yarısı için GSYH'nın % 8'ini aşan bir cari açık mı öngörüyordu? Hükümet bazı konuları başaramıyor, bazı gelişmelerin önünden değil gerisinden gidiyor. Böyle oldukça da gerçeklerden kopuk değerlendirmeler yapılıyor.

Ne bir müzmin muhalif, ne de tarafgir olarak uyarayım; Türkiye bir 'orta gelir tuzağına' düşme riskiyle karşı karşıya. Bunun ilk aşaması değişen tüketim kalıplarının ithalatı körüklemesidir. Türkiye bir 'açık pazar haline geliyor'. Uluslararası verimlilik ve katma değer farkları 'kur oyunları' ile aşılamaz ey ahali! Buradan çıkmak için adres, imalat sanayiinin inovasyon ve katma değer odaklı dönüşümüdür. Sanayi Bakanlığı, Kalkınma Ajansları, Başbakanlık Yabancı Sermaye Destek ve Tanıtım Ajansı, TÜBİTAK, KOSGEB üniversite hattında yoğun sorunlar var.

Türkiye nitelikten koptukça görselliğe kayıyor. Bu iş inşaat sektörüne gaz vererek ve çılgın proje üreterek olacak gibi değil. Türkiye 'vahşi bir büyüme' değil, nitelikli bir büyüme yolunda olmalıdır. Verimliliği ve teknoloji transferini hızlandıracak sıfırdan yatırımlar için yabancı sermaye çekilemiyor. Keza artık yeni dönemin 'Ar-Ge hortumcusu' büyük sermayenin yabancılarla olan 'sömürgeci eklemlenmesinin' de önüne geçilemiyor. İşte size gelecek günlerin 'yakıcı' tartışmalarından bir 'demet.'

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Türkiye'nin ikinci dalga kriz hazırlığı

İbrahim Öztürk 2011.07.18

Geçen hafta Avrupa başta olmak üzere dünya ekonomileri bıçak sırtı bir sürece girdi.

Şu sıralar dünyada bir borç krizi ve küresel bir işsizlik dalgası ortalığı kasıp kavuruyor. İşsizlik, bu çağın vebası olacak gibi.

Küresel büyüme yeniden ivme kazanır kazanmaz bu sefer bir de küresel enflasyon baskısı kendini gösterecek. Talep baskısından ziyade arz şoklarına dayalı bir enflasyon. Böylece 1970'lerdekine benzer bir 'stagflasyon' dalgası kaçınılmaz olacak. Yani hem ekonomilerde durgunluk ve dolayısı ile yüksek işsizlik hem de yüksek enflasyon bir arada olacak. Çok zor bir dönem olacak. Başta enerji alanında büyük inovasyon patlamaları yaşanırsa insanlık bu badireyi de nispi bir suhuletle atlatır. Yoksa Allah kerim!

Kaderin cilvesine bakınız ki, sanki Türkiye bütün bu olayların olup bittiği bir dünyada değil de başka bir gezegende yaşıyor. Bu ayın başından beri gelen haberlere hele bir bakın: Türkiye, ilk çeyrekte % 11 büyüdü. Dünyanın en yüksek oranda büyüyen ülkesi oldu. İkinci çeyrekte de % 10 civarında büyümüş ve yılın ilk yarısında dünyanın tahtına kurulmuş olacağız.

Yine geçmiş yıllarda 'büyümenin yeterince istihdam dostu olmadığı' yolunda bir eleştiri vardı. Şimdi bakıyoruz, büyümemiz de oldukça istihdam dostu. Türkiye'de işsizlik nisan döneminde tek haneye geriledi. Temmuz 2008, yani daha krize girmediğimiz bir aşamadaki işsizlik seviyesinin de altına gerilemiş olduk. Böylece istihdam ve işsizlik cephesinde de kriz etkisi telafi edilmiş oldu. Bir musibet bin nasihate bedelmış. Kriz de büyük sermaye emekçilerini sokağa döktü. Bu kesimin krizde takındığı acımasız ve gaddar tutum, bir milletin mağeri vicdanında kayıtlara geçti. Bir gün hatırlatılır.

Ancak bu gelişme, ülkede bir istihdam seferberliğinin kapısını da aralamamıza neden oldu. Başbakan, 2010 yılının başlarında, yılın sonunda işsizlik oranının % 10 bandına düşeceğini açıklamıştı. TOBB başta olmak üzere bazı örgütler, 'işler düzeliyor, zaten işçi alacağız, Başbakan'ın hedeflerini başarırız' demek yerine, 'emir komuta ile işçi alınmaz, bu teklifi kabul etmiyoruz' demeyi tercih etti. Ancak görüyorsunuz, Başbakan bu konuda da 'ne dediye' öyle oldu. Sadece 4 aylık bir gecikme ile işsizlik Başbakan'ın koyduğu hedefin altına indi. Tabii bu süreçte bilhassa UMEM (İş Garantili Uzmanlaşmış Meslek Edindirme Merkezleri) projesi bağlamında hükümetle çok iyi bir uyum içine giren TOBB'un da büyük katkısı oldu.

Geçen hafta bir de yılın ilk yarısına dair bütçe verileri geldi. Türkiye, ilk altı ayda bütçe fazlası vermiş. Düşünün bir kere 2011 yılında yuvarlak hesap 33 milyar TL'lik bir bütçe açığı hedefi konulmuş. Ömrümüzde bunu da gördük ya, ölsek de ne gam! Genel seçimlerin yapıldığı bir ortamda ilk defa hükümet bütçeyi tahrip etmemiş, tam tersine nesiller arası muhasebe ilkesiyle hareket ederek Türkiye'nin geleceğini karartacak adımlara prim vermemiş. Üstelik bunu Kemal Kılıçdaroğlu tahribatına rağmen yapmamış.

İkinci yarı nasıl olacak? Büyüme, cari açık ve enflasyon verilerine bakılınca yılın ikinci yarısında hükümetin kemerleri biraz daha sıkacağını tahmin etmek zor olmasa gerek. Yani 2011 yılında hükümetin bu 33 milyar TL'yi tasarruf ederek bütçe fazlası vereceğini ve tarihte kırılması zor bir rekorun altına imza atacağını öngörüyorum. Maliye bakanı 'bu parayı çarçur etmeyeceğiz, Türkiye'nin büyük hayalleri için kullanacağız' diyor. Alnından öpülesi bir tutum. Geldiğimiz aşamada bütçe açığı ve kamu borç yükünde Türkiye, 2008-2009 krizinin altına sarkmış oldu.

Böylece Türkiye bankalarıyla, borçları yeniden yapılandırılan iş dünyası ile, sapasağlam kamu kesimi ile, hızla düşen işsizlik rakamlarıyla, eğitilip dönüştürülen ve iş, aş sahibi yapılan emekçisiyle muhtemel bir ikinci kriz dalgasına dolu dolu hazırlıklı hale gelmiştir.

Yerli aydınlar-iktisatçılar gelişmelere zaten Fransız! Yabancılar ise gayretli ancak anlayamıyorlar. 'Nasıl oluyor da oluyor?' diye soruyorlar. Ben de 'milletimize kader öpücüğü, dua alan yöneticilerin varlığı' diyorum. Yine anlamıyorlar!

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Güçlenen ekonomi, yükselen demokrasi ve derinleşen beka kaygısı!

İbrahim Öztürk 2011.08.04

Son Arap Firavun'u Hüsnü Mübarek'in mahkeme salonundan geçilen son görüntüleri bir hayli sarsıcı idi.

Siyasi hasımlarına yaptığı gibi, kendisi de vahşi hayvan misali bir kafesin içine tıklmıştı. Kadere bak! Şimdi ne çok da demokrasi ve adalet ister, değil mi?

Bu dünya hiçbir Firavun'a ebedi yurt olmadı. 28 Şubat 1000 yıl sürmediği gibi, hiçbir zulüm ilanihaye sürüp gitmezdi. Çok kültürlü, çok dinli, çok dilli İslam dünyası asırlardır bir arada yaşamayı beceren bir dünya iken, dayatma bir 'ulus devlet' kurgusuyla aralarına duvarlar örüldü. Şakacıktan kimini Rusya yanlısı, kimini de Amerikan uşağı yaptılar. Ölümü gösterip sıtmaya razı ediyorlardı. Rusya ya da Amerikan düşmanlığı bu ülkelerde bir iç sömürge aracı olarak gerekiyordu. 'Kurtarıcı' olarak başlarına da birer despot koydular. Anlaşmalı evlilikler gibi, sömürge olarak paylaştılar. İslam'ın kaynaklarını talan etmek için tam bir 'yağma Hasan'ın böreği'!

Türkiye'nin ekonomisi geliştikçe, demokrasi yükseldikçe, Türkiye bölgesinde ve birçok uluslararası meselelerde sözüne itibar edilen ülke haline geldikçe, Batı ittifakının 'sadık uşağı' olmaktan çıkıp küresel, bölgesel ve hatta kendisiyle ilgili konularda pazarlık yapabilen ve gerektiğinde 'hayır diyebilen' ülke haline geldikçe içeride ve dışarıda bir ekipte müthiş bir panik gözlemleniyor. Demokrasi, çağdaşlık, şeffaflık, piyasa ekonomisi, rekabet, liyakat, adil yarış gibi konularda sergilenen sözde tutumların yerini yandaşların şuur altında besledikleri tam tersi yöndeki gerçek görüşler alıyor.

Kaosun içindeki Ortadoğu, zayıf hükümetler ve lider eksiliği içindeki bir Avrupa ve Amerika'da, kısaca pamuk ipliğine bağlı dünyada, ayağını yere sağlam basan, ekonomi, demokrasi ve milli iradesi güçlenen Türkiye'den paniğe kapılan yerli ve yabancı aktörler devreye girmiş durumdalar.

İki küçük örnek. Geçen hafta Başbakan Avrupa ve hatta Amerika'dan kaynaklanacak muhtemel bir ikinci kriz dalgası için 'bu sefer teğet bile geçmeyecek' deyince piyasalar duruldu, herkese bir özgüven geldi. Küresel finans tröstlerinin ortaklarından kredi ve derecelendirme kuruluşu Standard and Poor's, adeta CHP'nin muhalefet boşluğunu doldururcasına 'yok illa da krize girebilirsiniz' dedi. Piyasalar kaale bile almadı. Bu konuya başka bir yazıda döneceğim.

Keza, ilk defa bir askerî şûrada bu sene yüreğimiz ağzımıza gelmedi, vak'ayi adiyeden bir iş için ülke üstü açık kışlaya döndürülemedi. Tabir yerinde ise su yatağına kavuştu. Ne var ki, emekliliği gelen bazı askerlerin yaptığı 'blöf istifa' nedeniyle piyasaların sarsılmamış olmasından sarsılanlar dikkat çekti. Sembolik değeri açısından 2001 krizinin Merkez Bankası Başkanı'nın tepkisi kayıtlara girecek cinsten. Piyasalar için, yani yerli ve yabancı

büyük oyuncular için, 'tepki vermediler çünkü onlar 'beka' değil 'nema' derdindeler. AK Parti ile bir süre daha kazanacaklar ya, sonrası ile ilgilenmiyorlar bile' manasında ifadeler kullanıyor. Askerlerin Türkiye'de halkı dövemediği bir düzen demek ki bazıları için 'beka sorunu' olarak görülüyor. Bu arkadaş daha çok asker mi, yoksa sivil mi tanır acaba?

1996 yılında Merkez'in başına getirilen, bir zamanların IMF İcra Direktör Yardımcısı bu kişi, ekonomi çökerken belli ki 'takım oyunu' adına IMF programından çıkmadı. Bu sadakat, karşılıksız kalmadı. Ülkesi çökerken 'yılın bankacısı, bürokrati' ödülü ile taltif edildi. Krizde paracıklarını dolara çevirip, devalüasyonun pimini çekti. Yargılandı, suçlu bulundu. Kadere bakın ki, kışla ve cunta yargısı tarafından 'zamanaşımı' ile uğurlandı.

Nitekim TCMB'na Dr. İbrahim Turhan başkan yardımcısı olarak atandığında, şakacıktan solcu olan Radikal Gazetesi ile Doğan Grubu'nun havuz yazarları TCMB'na 'bir IMF düşmanı kişi atadılar' diye ülkeyi dövdürtmeye kalktılar. 'Teamül' IMF uşağı olması yönünde idi ya, bu yüzden teamüllerin bozulmasına çıldırıyorlar. Daha sonra ülkemizin IMF'ye nasıl kafa tutar, yolunu ayırır ve hatta akıl verir hale geldiğini görünce, asker postalları altındaki Türkiye'nin neden bazılarının daha çok işine geldiğini anlıyorsunuz.

Tarih bu ülkede daha yeni başlıyor! 'Beka sorunu' derinleşecek.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Siyah çocuk, sizi uykunuzda yakalar!

İbrahim Öztürk 2011.08.08

Biliyorum bugün yine ABD, AB, devasa şirketler, borsa, faiz, kurla yatıp kalkacağız.

Adresi tümüyle şaşırmış durumdayız şu fani dünyanın 'traji-komik' imtihanı içinde.

Ağlamaya mecali, akıtacak gözyaşı kalmamış bir ananın kucağında, bir bardak 'su', bir dilim bayat 'ekmek' diye inleyerek çöl sineklerine, leş kargalarına yem olan siyah çocuğun dramını unutmuş, lüks, debdebeli iftar sofralarında 'imtihan' oluyoruz. Sadece 'geçen seneden daha az kazandığı için' bankalara ağıt düzecek hale sokmuşlar bizi. Korkuyorum, 'içimizdeki aptallar yüzünden bizi de helak eder misin Allah'ım!'

Ben bu ülkede yalınayak, karnı aç büyüyenlerdenim. Çoktan unuttum bile. Elemler gitti, lezzeti baki kaldı. Ancak bundan 7-8 sene önceydi. Oğlum 'baba acıktım' dedi. Her zamanki ekmek aldığımız fırından sıcak bir ekmek istedim. O anlık cebimde beş para yoktu. Kredi kartı kullanmıyordu. O zaman 'borç verin' dedim. İki liralık bir ekmek. 'Veresiye yoktur' dediler. Oğlumla göz göze geldim. Meğer bir babanın, bir annenin yavrusunun derdine derman olamadan onu çaresizce seyretmek zorunda kalması ne büyük bir zulümmüş.

Ancak dostlar, Afrika'da yaşananlar, oğlumla yaşadığımız iki saatlik 'karikatür', sanal, bir nefeslik sıkıntıya hiç benzemiyor. Çölde biraz sonra can verecek bir yavrunun, bir metre uzağında bekleyen leş kargalarından, sırtlanlardan ve bütün bunları seyretmek zorunda kalan çökmüş, bahtı kara bir anneden bahsediyorum.

Bana gelen şu mesajı paylaşayım sizinle: 'İnsanlık vicdanı, son altmış yılın en kurak günlerini yaşıyor Afrika'da! İnsanlar yüzlerce kilometre yürüyor kızgın çöllerde bir dilim kuru ekmek için... Çocuklarını kurtarabilmek adına... günlerce... yiyecek ve su bulabilmeyi ümit ettikleri yerlere doğru yürüyorlar... Anneler, babalar, hiç olmazsa bir (veya iki) çocuğu yaşayabilsin diye, hayatlarından ümitlerini kestikleri çocuklarını çölün ortasında

yapayalnız bırakmak zorunda kalıyorlar! Hele bir düşünün, iki çocuğunuz var ve birisini feda etmek zorundasınız, ne yapardınız? Hangisini bırakırdınız koca bir kum deryasının ortasında, bir başına! Yaşadığını bildiğiniz bir çocuğunuzu ölüme terk etmek nasıl bir imtihandır? Onu orada bırakıp giderken arkanıza bakmaya cesaret edebilir miydiniz?

Afrika, işte böyle bir imtihanın içerisinde, obezite ile savaşmakta olan insanlığın gözleri önünde. Milyonlarca insan, açlığın pençesinde. Afrika'da bir nesil yok olmak üzere.

Farkındasınızdır, film sahnesinden bahsediyor değilim. Kara bahtlı, kara tenli bu kardeşlerimizin imtihan verdiği kara kıtada yaşanan dram kahredici bir gerçek! Aslında hepimiz, bu imtihanın bir parçasıyız. Dili, dini, rengi, milliyeti ne olursa olsun bu kardeşlerimizle birlikte bizler de imtihan oluyoruz. Gelin, bu sene almayı düşündüğümüz yeni ayakkabımızı, bilmem kaçınıcı beyaz gömleğimizi, gitmeyi planladığımız tatilimizi, arabamız için alacağımız lastikleri.. bir süreliğine erteleyelim. Gelin hiç olmazsa onlardan birkaçını kurtaralım birlikte. 'Kimse Yok mu?' Derneği gibi birçok yardım mecrası var bu konuda çalışan. Ulaştın onlara, ulaştın Afrikalı çocuklara.

Tok yataırken, aç komşumuzu; çevremizdeki kimsesiz yaşlıları; hiç tanımadığımız, hiç de tanışmayacağımız bütün açları hatırlamak... Bu kavurucu Ramazan günlerinde Afrika'daki kardeşlerimizi hatırlayın acıkınca, susayınca. En çok da iftar sofrasına oturunca hatırlayın onları. İnsanlığın insanlığı unuttuğu bugünlerde, çölün ortasında çocuğunu bırakmak zorunda kalan annenin gözyaşına merhem olun.

Her şeyi unutun en iyisi. İftar sofrasında çocuğunuzun gözlerinin içine bakın. Eğer orada üzerine çöl sinekleri üşüşen, ölümün kenarındaki siyah çocuğu göremez iseniz, Allah korusun, 'vicdanın bu en kurak yazında' nasırlaşmış bir yürek sahibi olmuşsunuz demektir. Artık sıkılmaya, arlanmaya da gerek kalmamıştır, gayri. Nefes almadan, ara vermeden bir solukta silin, süpürün, yiğün efendiler, yiğün!

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Ölülerin mezarlık toplantısı

İbrahim Öztürk 2011.08.11

Benden duymuş olmayın, G7'ler toplanıp dünyanın derdine çare arayacaklarmış!

ABD, Japonya, Almanya, İtalya, İngiltere, Kanada, Fransa. Almanya ve Kanada kısmen iyi olsa ne yazar. Kelin ilacı olsa başına sürermiş. Yedi ölüden bir diri çıkmaz. Yanlış ülkeler, yanlış ilkeler ve paradigmlar üzerinden toplanacaklar.

Bu sütunda uzun süreden beri hem 'kriz yolda geliyor' temasını işliyor hem de Türkiye'nin krize nispeten hazır olduğunu ifade ediyordum. Dahası, 'kriz dönecek, biz kazanacağız' diyordum. Borsa keskin düşmüşmüş, elinin körü. Bunu anlamak yerine, yılda dört mevsimin olduğu bu topraklarda kış geldi diye bahardan umudunu kesenlere acıyorum. Benim ruhum bütün mevsimlere muhtaçtır. Kışın baharı, baharda kışı özlerim ben. Türkiye'nin kendi yakın tarihinde ve son zamanlarda dünyada olup bitenleri görüp, büyük resmi fark edemeyip, yukarıdaki Türkiye ufkunu kavrayamayan kişilerin bence Türkiye'de siyaseti de işadamlığını da artık bırakması lazım.

CHP Türkiye'de neden kaybediyorsa, bu türden işadamları da aynı nedenle kaybedecek. Çünkü Türkiye'nin içine girdiği patikayı, değişimi, dünyada kırılan, kayan fay hatlarını, yükselen ve gerileyen sektörleri, kazanacakları ve kaybedecekleri hâlâ okumakta zorlanıyorlar. Bu türden siyasetçiler ve işadamları hâlâ babalarının Türkiye'sinde ve dünyasında yaşadığını zannediyor.

İşadamı olup bitenlere doğru tepki vermiyor. Türkler adeta yoldan geçeni çevirip fikrini soran bir millettir. Dünyada 'fikir sormak' bu kadar beleş değildir. Ayrıca ehli ile yapılmayan istişare ya dinden ya candan ya da maldan eder. Öte yandan kimden akıl alırsa alsın, Türkiye'de esnaf ve işadamı zaten aldığı akla uymaz. Kazara getirmişse de birkaç seansta danışmanı filan kovar, ne biliyorsa kaldığı yerden devam eder. Peki neden sormadan da edemez? Ola ki kafasındaki şablonu doğrulatacak birini bulur da o yanlış huzur içinde icra eder. Batarsa da nasıl olsa suçlu başkası olacaktır.

Dünyada 'Kara Pazartesi' yaşanırken hafta başı İstanbul'daki önemli bir sektör federasyonu sinemacı Gani Müjde'yi işadamlarına konuşmacı olarak davet etmiş. Katılan bir kişi 'hocam yaklaşık 12.500 TL'ye gece boyu şamata, gargara yaptık' dedi. Bir şey daha dedi: 'Senin konferanslarına katılmış bir kişi olarak ilk defa sana acıdım.'

Neden ki? Demek ki işi farfaraya getirmek de işadamına moral motivasyon kazandırıyormuş. Öyle bizim gibi - Allah bereket versin- boğaz tokluğuna dokuz doğurarak tespit edilmiş stratejiler, tespitler, dersler, yol yordam göstermek çok da matah bir bilim adamı tavrı değilmiş. İşadamı susuzluğa değil de imaja değer veriyorsa, yapacak bir şey yok. Kendi adıma krizlerin, bütün bu yanlış yapıları düzeltereğini düşünüyorum. Yanlış dengeler yıkılıp daha etkin ve isabetli olanlar kurulacak.

Bu arada kriz ortamının ilk konferansını salı gecesi Küresel Atılım Sanayici ve İşadamları Derneği'nde (KASİD) verdim. Dernek, MARIFED ve TUSKON'a bağlı. Yani arkası sağlam. 2009 krizi patlak verdiğinde ilk konferansımı yine KASİD'de vermiştim. Hazır 500 kişiyi karşımda bulmuşken önceki konferanstaki tahmin ve iddialarımı bir kez daha hatırlattım.

Bu konferansta daha çok hükümetin alması gereken acil tedbirleri ve işadamlarının kriz ortamında nasıl davranması gerektiğini tartıştık. Hükümet öncelikle işten çıkarmaların, kredileri geri çağırımların, haksız rekabete meyletmelerin önüne geçmeli. Krizde voleyi vuranları durdurmalı. 2009'da bu konuda çok yanlışlar yapıldı. Bilhassa toplumsal doku ve istihdamın merkezinde yer alan KOBİ'lerin korunması öncelikli.

Sonuç, tomurcuk verme yetisini ve derdini kaybettiği için kütüğe çalan yaşlı ağaçlar ortadan kırılıyor. Bu, kapitalizmin kaderi. Peki kütükten size ne? Kadere direnerek başını taşlara çalmak yerine, kader rüzgazlarıyla ahenkli bir şekilde dans etmeyi becerenlere, bu ırmaklarda yıkananlara gelecek göz kırıyor. Bu, krizin müjdesidir. Mezarlık sakinlerini bırakın!

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

'Sosyal devlet' öldü, yaşasın 'sosyal toplum'!

İbrahim Öztürk 2011.08.15

Para baronlarının, yatırım bankaları ile kredi derecelendirme kuruluşları üzerinden dünyayı çalkalamasına sahne olan 'Kara Pazartesi'ne teslim olmadan sütunumu Afrikalı siyah çocuğun kaderine ayırdım.

'Yardım kuruluşlarının çağrısına ses verin, yoksa çocuğunuzun gözlerinin içine doya doya bakamazsınız, siyah çocuğun feryatları gelip sizi uykunuzda bulur' çağrısı yaptım.

Derken tarihin örsü altında yüzlerce kez dövülmüş, acıları katık yapmış destansı milletimiz bir kez daha marka değerini ortaya koydu. Kendi acılarını unutup, dinine, diline, ırkına bakmadan çok uzaklardaki çaresizleri iftar sofralarına ortak etti. Dünya lideri olan Başbakan'ımız da ailecek Kara Kıta'nın kaderini paylaşmak, umutsuz insanlara moral ve maddî destek sunmak üzere olay mahalline gidiyor. Ne güzel, toplumunun aynası olan, onunla gülen, onunla ağlayan bir liderimiz var. Başkaları gibi Birleşmiş Milletler'e (BM) 'teessüf telgrafı' çekerek yerinde kalanlardan olmadı!

Öte yandan toplumun kök değerlerine Fransız kalanlar oturup kalkıp hayırhah insanımızın paylaşma duyarlılığını, 'dilenci ekonomisi', 'sadaka ekonomisi' diye dalgaya almaya devam ettiler. Ancak yüreklerinin üzerine çöken materyalist bencillikleri bir alt katta, yan binada yoksulluğun pençesinde ezilen garibana bir öğün yemek vermeye, yoksul bir talebeye bir sene burs vermeye izin vermiyor.

Lafla peynir gemisi yürümüyor. Lisede Marksist bir hocamız 'Mevsim başı pahalı zerzevatı şeffaf poşete koyarak mahalledeki gariban insanların önünden asla geçmedim.' demişti. Ben de; 'İşte ben o gariban insanların açtığı yurtta kalıyorum. Anlaşılan sizin garibanlar için bütün merhametiniz yediklerinizi saklamaktan ibaret.' demiştim. Bir öğrencim anlatıyor: "Kız arkadaşımın onun lüks cip arabasında Bebek'ten geçiyoruz. Ramazan ve ağustos sıcağı. Belediye işçileri belden üstü çıplak yol kazıyorlar. Çok acıdım. 'Belki içlerinde oruçlu olan bile vardır, yazık bu insanlara.' demiş oldum. Kız arkadaşım öfkeyle 'Geç bunları, herkes kendi kaderini yaşar, onlar da bunu hak ediyorlar.' deyince, arabayı durdurup, kapıyı kapatıp uzaklaştım." Bir de lütfen çulsuz Anadolu insanının destansı bölüşme hikâyesiyle neslini tutup küllerinden ayağa kaldırışına bakınız. İşte böyle hesapsız-kitapsız gönülden verenleri karşılarında görünce, haram sofraların şişman kedileri günahlarını yüzüne çarpacak diye aynaları kırıyorlar.

Neymiş efendim, bu sorunlar çağdaş bir düzende bireysel merhametlerle değil, sosyal devletle çözülmüş. Bunlar sanki birbirinin alternatifi imiş gibi. Hantal-bürokratik devlet, hızla ve isabetle koskocaman ülkenin bütün tenha köşelerine ulaşacakmış, muhtacı tespit edip imdadına koşacakmış. Bu beyler de gariban iniltisi dinleyerek beyin konforunun bozulmasından kurtulacakmış. Olmazsa da vebali taa uzaklardaki merkezî hükümete atıp yalısında 'sosyal devlet' geyikleri yapacakmış. Senin yanı başında duyamadığın iniltiyi kimler, nasıl duysun! Devasa su tankına rağmen, yangında itfaiye dar sokağa giremediğinde, komşu balkondan atılacak bir tencere suyu beklersin, değil mi? Komşunun yüreği yanarken 'bana ne itfaiye yapsın' dersin, yangın senin evine de sıçrar! Nitekim 'bana ne devlet yapsın' bencilliğine dayanan, yani toplumun içinde yer almadığı bürokratik mekanizma Avrupa'yı bitişin eşğine getirdi.

En medeni insan ile en barbar insan arasındaki fark sadece 52 saatmış. 52 saat aç kalan herkes barbarlıkta eşitlenir. Medenilik ve millet olma vasıfları varlıkta değil, yoklukta ortaya çıkar. Zira toplumları daim kılan çıkar birliği değil, kader birliğidir. Önümüzdeki dönemde sömürgeye dayalı refah alanlarının çöktüğü, dokusu sağlam kalan bizim gibi toplumların ise bu yüzden ayakta kaldığına şahit olacağız. Bu zor ekonomik şartlarda Anadolu insanının evine dönerken sahipsiz çocukların başını okşama iradesinin önünde bir kez daha minnetle eğiliyor, hayırla yâd ediyorum.

'Biz bu filmi görmüştük' ve ekonomik istikrar...

İbrahim Öztürk 2011.08.18

Artık ezber haline geldi. Ufukta çözüm belirlediğinde içeride terör, komşularla çatışma, ekonomik krizden medet umma, kısaca kaosa sokarak ortamı yönetilemez hale getirmek başlıca strateji haline geldi. Bunu içeride ve dışarıda kimlerin yaptığı biliniyor. Bu oyuna bir daha gelinmemeli.

Bir akademisyen olarak benim alanım siyaset, güvenlik ve dış politika değildir. Ancak ekonomi alanında seçimden beri tartlı-set bir eleştiri tonu takındığım ve bir dizi önerilerde bulunduğum dikkat çekiyor olsa gerek.

Yakın tarih, derslerle dolu. Türkiye askeriye millî iradenin denetimi altına almadan, bunun için yeni bir anayasa yapmadan Kürt sorununu çözemez. İçeride fazlasıyla tahrip olan milletin ortak paydalarını tamir edemez. Hiçbir temel konuda millî mutabakata ulaşamaz, kendi kuyruğunun peşinde dolaşan kedi gibi, dolap beygiri gibi biteviye dönüp durur. Böyle olursa da tarihin hızlandığı bir ortamda Türkiye çok hareketli olan bölgesinde başını belalardan kurtaramaz, millî birliğini ve vatanın bütünlüğünü koruyamaz.

Bu noktada iki husus öne çıkıyor. Bir, Türkiye'nin yerel seçimler ya da cumhurbaşkanlığı seçimlerini bekleyerek hiçbir şekilde zaman kaybetmeye tahammülü yoktur. Sivil anayasadan daha öncelikli hiçbir konu yoktur. İki, Türkiye'nin bölgesel ve küresel oyunculuk kapasitesi gerçeklerle test edilmeli ve haddinden fazla zorlanmamalı. Bilhassa ABD'nin ipiyle kuyuya inilmeyeceği biliniyor. ABD için dostluklar 'kullanım değeriyle' kaimdir. Ne didişmeli ne de bazı konularda ABD adına ihaleler alınmalıdır. Ben konunun ekonomiye bakan kısmıyla iktifa edeyim.

Son zamanlarda dış basında, entelektüel camiada Türkiye ile ilgili iki görüş çatışıyor. İki görüş de 'kabına sığmayan, hayır diyebilen, güçlü Türkiye' tezine inatla ve ısrarla vurgu yapıyor. Bir görüş bu 'güçlenen Türkiye'den' nötr olarak, bazen de memnuniyetle bahsederken, diğer bir görüş ise Türkiye'den Osmanlı, Başbakan'dan ise sultan ya da tek adam olarak bahsediyor. Mesaj açık, bu yükselişin derhal durdurulması gerekir! Batılıların övgüsü de yergisi kadar zehirleyici. 1980'li yılların başında yere göğe sığdıramadıkları Japonya'nın 1990'larda ne hale geldiğine iyi bakılmalı. Bu, öğrenciler ve araştırmacılar için iyi bir tez konusudur. Hükümet ve toplumun böyle bir süreci çok sakın, akliselim ile idare etmesi gerekir. Türkiye bölgede ABD'nin silahlı azmanı, asker devletten barış ve güven telkin eden bir ticaret, barış ve diyalog devletine doğru gidiyor. Bu süreç asla kesintiye uğramamalı.

Türkiye, 800 milyar dolara yakın yıllık millî geliri ile yaklaşık 60 trilyon dolarlık dünya ekonomisinden sadece % 1'lik bir pay alıyor. Yine 70 milyonu aşan nüfusuyla Türkiye, 7 milyara yakın dünya nüfusunun % 1'i kadar. Coğrafi olarak Türkiye dünyada 38. büyük devlet. Türkiye, kişi başı gelirde dünyada 53. sırada. Ekonomisi dünya rekabetçilik endeksinde 132 ülke arasında 63. sırada, bir hayli gerilerde. Birleşmiş Milletler'in beşeri kalkınmışlık endeksinde Türkiye 82. sıraya kadar geriliyor. İnovasyon kabiliyetinde, kurumların verimliliğinde, teknoloji geliştirmede, yükseköğretimde, mesleki eğitimde ise vahim bir şekilde en altlara düşüyor. Bunlar bugünün ya da bu hükümetin mirası değil. Bu hükümetin dahi düzeltmeye henüz muktedir olamadığı hususlar. Yaralar daha yeni yeni sarılıyorken, bu süreç yarım kalmamalı.

Şimdi lütfen bu yazının üçüncü paragrafı ile bu son paragrafını birleştirin. Türkiye siyaseten ve iç barış olarak hâlâ yara bere içinde, iktisaden ise ayakları yerden kesilmesini asla haklı göstermeyecek kadar kötü bir durumda. Bu şartlar altında Türkiye'nin küresel güçlerle uyumunu, batıyor olmasına rağmen süreci

değerlendirmek üzere AB üyelik gündemini, ekonomide istikrarı, komşularıyla oluşan iyi ilişkiler sürecini dikkatle koruması gerekiyor.

Yeniden şehit tabutları sıra sıra geçiyor. Mesaj açık, 'kan akarken sana sivil anayasa yaptırmam, demokratik açılımı unut'. Özal'ı yok eden, 1990'lı yılları leş kargası gibi kopartıp götüren süreç tekrarlanıyor. Aklıma sahip çıkarak diyorum ki, çözüm önce demokratik açılmadan ve yeni anayasadan beklenmeli. Güvenlik ve askeri caydırıcılık süreci bu önceliği kesinlikle erteletmemeli.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Abdülhamit'in kara, Erdoğan'ın hızlı treni!

İbrahim Öztürk 2011.08.25

Hızlı tren hayırlı olsun. Hükümetin ustalık döneminde demiryollarına ağırlık vereceğini biliyoruz. Son derece isabetlidir. İktisadi etkinliğin ve dolayısı ile rekabetçiliğin olmazsa olmaz şartı olan altyapı yatırımları ülkemiz için hâlâ acil ev ödevi konumunda.

Yıllar önce Şişecam genel müdürünü öğrencilerime vizyon versin diye yılın sonuna doğru sınıfıma davet etmiştim. 'İhracatımızı karayolu ile yapıyoruz. Kapıkule'ye varmadan yüzde 20'si geri kalmış, E-5 Karayolu çukurlarında kırılıyor. Nasıl rekabet edeceksin? Çare Bulgaristan'da yatırım yapmak' demişti. Nitekim öyle de oldu.

Ekranlardan hızlı treni seyrederken aklıma 'tren gelir hoş gelir, ley ley leylim ley' türküsünden ziyade, 'kara tren gecikir, belki hiç gelmez' türküsü düştü. Çünkü tren gelse 'hoş olur' ancak, çoğu zaman 'gelmez'! Geçenlerde Türkiye'yi ziyaret edip gazetesinde övgü dolu makale yayınlayan Amerikalı bir gazeteci, 'Türkiye'de trenler insanı çıldırtır' diye yazıyordu. 2011 yılında hâlâ zamanında gelmeyen, kirli, yavaş, personeli eğitimsiz, geçmişten kalma demiryollarından bahsediyor. (Allah'tan on sene evvelki, insanların geç saatte eve dönerken trenden aşağı atılıp öldürüldüğü Gebze-Haydarpaşa hattını hiç görmedi!) Neyse ki, hosteslerin adeta üstümüze atlayıp dövdüğü havayollarından sonra demiryollarında da makus talihimiz değişiyor.

Hızlı treni seyrederken bir de aklıma II. Abdülhamit Han geldi. Hicaz Demiryolu başta olmak üzere demiryoluna büyük yatırımlar yaptı. Eğitim dahil her alanda büyük projeler eşliğinde dev hamleler yaparak ülkenin makus talihini değiştirmenin eşğine geldiğinde, Balkan Savaşları'yla başlayan süreçte, ulusalcı ağabeyler her şeyi berbat etti.

Elbette o tarihte de halkımız treni hak ediyordu. Ömür tüketen hac vazifesi için Hicaz Demiryolu'na kim itiraz edebilir? Şimdi 2.250 km'lik hızlı trenle sadece 24 saatte tâ Arap çöllerinin dibine inmiş olacağız. Büyük bir heyecan. Esasen gidemediğin yer senin değildir. Bir kere ülkeneye ulaşabilir olman gerek. Ancak bu demiryolları borçla yapıldı. Alet ve edevatı da tümüyle ithal di. Savaşlardan yorgun düşmüş, hazinesi tamtakır bir imparatorluk böylece iyice borç sarmalına girdi. Keza, demiryolları adeta Batı sömürgesinin Anadolu'nun kalbine sirayet etmesinin yollarını da açtı.

Günümüzde de 70 milyonluk devasa bir ülkede daha hiçbir şehrin tam metrosu yok. Böyle bir ülkede biraz fazla lüks kaçsa da insanımız bugün hızlı treni fazlasıyla hak ediyor. Japonya'da bu sayede insanlar Nagoya'da oturup her gün Tokyo'ya işe gelebiliyordu. Ankara-İstanbul gibi. Şimdi Türkiye'nin her yeri için bunu havayolu

ile sağlıyoruz. Ailesini taşımaya, çocuklarını okuldan almaya gerek yok. Geri kalmış bölgelerde teşvikler artık işe yarayacak. Patron giderse, çalışanını da temin etmenin yerel koşullarına devletle birlikte yatırım yapacak demektir.

Japonya hızlı trenleri Alman'a, Amerikalıya sipariş vermedi. Kendisi yaptı. Biz ise Kore'den getirtip Sakarya'da monte ettiriyoruz. İnsanımız dünyayı takip ediyor. Her şeyin en gelişmiş, en hızlı, en kolaylık sağlayanını istiyor. Lüksü de seviyor. Tasarruf da etmiyor. Türkiye'de AK Parti hükümeti bu hizmetleri sağlıkta, iletişimde, ulaşım, eğitimde, kısaca her alanda halkımızın önüne koyuyor. Bu sektörler de devasa adımlarla büyüyor. Ancak ulaşım, hızlı tren vagonunu, binek otomobilini, sağlıkta medikal araç ve gereçlerini, iletişimde cep telefonunu, eğitimde bilgisayar ve benzerlerini sürekli ithal ediyoruz. Halka hizmet götürmek için yaptığımız her hamle korkunç bir dışa bağımlılık, ticaret açığı, cari açık, dış borç ile sonuçlanıyor.

Tüketime ve hizmetlere ait adımların yerli üretim ayağı devreye sokulmaz ise Abdülhamit'in kara trenle başlattığı 'açık pazar olma' sürecini biz uçak ve hızlı trenle sadece derinleştirmiş olacağız. Erdoğan'ın hızlı treni ile Abdülhamit'in Hicaz demiryolu, dışa bağımlılık anlamında aynı yerde durduğumuzu gösteriyor.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Uzaklardaki Bayram'ın mimarlarına

İbrahim Öztürk 2011.08.29

Bugün Bayram arifesi, bugün benim yazı günüm. Bayramlar 'hatırlama' zamanıdır.

Ben de sütunumu gerçek sahiplerine tevdi ediyorum. Bir gün tarih 'O diyarda unutulmalardan başka yeni bir şey yoktu' diye yazarsa hamiyet damarım çatlar, çünkü! İnsanlığın son vicdanları anlatacak, ben yazacağım. Bu bayramın mektubu elime birkaç ay evvel konferansa gittiğim Galiçya cephesinde tutuşturuldu.

1990'ların sonlarında bu ülkeye ayak basan iki genç adam, muhacirlerin ruh hali içinde, bütün diğer kardeşlerinin dünyanın dört bir yanında yaptığı gibi davranıp, 'aşına bir çehre arayışına' koyuldular. 'Doğrusu sizler vicdanımın susadığı güzel mesajları taşıyorsunuz.' diyen bir Habeş hükümdarı arar gibiydiler.

Hiç umutsuz da olmadılar. Çok yorulsalar, rüyalarda başları okşanıyor, 'Asla yalnız yürümeyeceksiniz.' deniliyordu. Sahipsiz kuşun yuvasını Allah yaparmış, O sahip çıktıktan sonra nasıl olsa mahzun olmayacaklardı. Nice sonra bulabildikleri tek aşına haber ulaştı: I. Dünya Savaşı'nda bu cephede toprağa düşen Türklere ait mezarlar varmış! Sevindiler, çünkü aradıklarından daha fazlasını bulduklarını biliyorlardı. Zira, bir yerde şehitler varsa, orada hayat muştusu var demektir. Müjde böyleydi!

İki genç adam, ciğerleri yaran zemheri kış sabahında verilen adrese yürüdüler. Kırılıp-dökülen birkaç taş topraktan başka pek bir şey göremediler. Vicdan terbiyeleri gereği, nerede boyunduruğu yerde görseler, önce kendilerini suçlu ve görevli hissederlerdi. Bir sonraki gün 'burasının Müslüman mezarlığı olarak kalması için' döndüler. Mezar taşları dikip, ellerinde getirdikleri yağlıboya ve fırçalarla isimleri yazmaya koyuldular. Vatan yolunda, iman yolunda gencecik yaşlarda annelerinden kınalı kuzular olarak ayrıldıklarında adları çoktan 'Mehmetçik' olarak kayıtlara düşülmüştü. Diktikleri taşlarının üzerine ay yıldız boyadılar. 'Bu kadar da olmaz ki' denilmesin diye kimine 'Mehmet', kimine Ahmet, kimine Muhammet yazdılar. Sonra biri 'Aman Hamza yazmayı unutmayalım.' dedi. Gelsin Ali'ler, Halit'ler, Salahuddin'ler, Eyyüb'ler, Fatih'ler, Süleyman'lar!..

Köklerle bu ilk buluşmadan sonra genç adamlar esas işlerine koyuldular. Bir okul açacaklardı. Aceleleri vardı. İtinayla vicdanlarında taşıdıkları bir insanlık mayası, heybelerinde patlamak üzere olan hayat tohumları vardı. Mevsimler gelip geçmeden, ömür saatinin kumu akıp gitmeden bunları bir an evvel toprağa katmak, gönüllere düştürmek zorunda idiler.

Okulla ilgili ilk araştırma sonuçları olumsuz çıktı. ABD ve Fransa, devlet düzeyinde sahiplendiği için sadece iki devletin okulu vardı. Ama onların o tarihlerde kendilerine sahip çıkacak bir devleti yoktu. Asık suratlı, çatık kaşlı Beyefendi, 'Sonunda burada da mı karşımıza çıktınız, devlet sizi bu işlerin içinde görmek istemiyor.' demiş, elçiliğin kapısını suratlarına kapatıp, 'ilgili yerleri uyarmıştı'.

Nihayet son kararın arifesinde idiler. İki genç adam, arifeyi bayrama çevirmek aşkıyla gece hiç uyumadılar. Seher vakti evi terk ettiler. Biri haberi, nihai haberi almak için Meclis'e, diğeri Şehitler Hıyabanı'na gitti! Dertlerini dualara katık yapıp, sert Galiçya rüzgârları ile arzın dört bir yanına saldıılar. Isık çalarak geçip giden rüzgârlar, bu genç adamların insanlığa gönderdiği bir çığlık oldu.

Bu küçük ülkenin Meclis'inde toplantı bitmişti. Kale kapısı gibi dev meclis kapısı aralanıp da ilk ışıklar dışarıda bekleyen genç adamın yüzüne düştüğünde, kalbi duracak gibiydi. Az sonra göreceği nasiyelerde acaba bir muştu yakalayabilecek miydi? Oysa, talep ittifakla reddedilmişti. Derken içeriden bir ses duyuldu: 'Beyler aslında başkalarına nasıl evet dediysek, ayrımcılık yapmayalım, bunlara da evet diyelim, beğenmezsek kapatırız.' Niçin ve nasıl? Bunu kimseler bilemeyecek! Kapılar yeniden kapandı. Tekrar açıldığında karar büyük çoğunlukla 'evet' çıkmıştı.

Genç adam, bu muştuyu şehitlere ve kader ortağına uçurmak için, tıknafes koştu. Oysa arkadaşı da 'Üzülme, sonuç müspet çıkacak.' demek için sevinç ve coşkuyla hıyabandan ona doğru yürüyordu! Bir de ne görsün, başında kara kalpağı, sırtında siyah paltosu ile kendisine doğru yürüyen bu adamın arkasında, zafere kilitlenen küheylanlarını dizginlemeye çalışan beyaz sakallı, beyaz sarıklı süvariler tozu dumana katarak geliyorlardı.

İki genç adam kucaklaşıp hıçkırıklar içinde bayramlaştı. Bu bir asırlık bayramlaşmadan sonra kol kola girip, şehrin sabahında, kızıl ateşlere boğulmuş ufka doğru yürüdüler...

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Yeni bir devre hazırlanmak

İbrahim Öztürk 2011.09.01

Dünya sisteminde taşlar iyice yerinden oynadı. Artık her kriz beklenen doğumu hızlandıracak katalizör etkisi yapıp, süreci hızlandıracak.

Bu büyük değişimin sadece iktisadi alana sıkışıp kalması da imkânsız. Sosyal sistemler kendi içinde bir ekosistem niteliğinde. Bir vücut gibi parça-bütün tamamlayıcılığı içinde. Demografi sistemin fay hatlarında yaşanan kırılmanın temel bileşenlerinden biri. Doyuma ulaşan, doğal ömrünü tamamlayıp gerileyen sektörler ile yükselmekte olan sektör bazlı hareketler de öyle. Çevre ve emtia kısıtları da değişimi tetikliyor. Küresel iklim değişiklikleri bir başka derin dalga.

Tarih boyunca olduğu gibi yeni dönemin nimet ve külfeti eşit dağılmayacak. Kazananları ve kaybedenleri olacak. Bütün veriler, Türkiye'nin kazananlar arasında yer alacağını gösteriyor. Nitekim Türkiye'nin yükseliş bir çok cephede karşı konulmaz bir ilgi odağı oldu. Adeta mercek altına alındı.

Gelişmelere kısaca bir göz atalım.

Son yıllardaki komşularla sıfır sorun stratejisi, bu bağlamda gerçekleştirilen serbest ticaret anlaşmaları, vizesiz geçişler, ihracat destinasyonlarının zenginleştirilmesi biliniyor.

İnsani alanda Türkiye kıt kaynaklarına inat etki sahasını hızla genişletiyor. İş 'merhamete' gelince Anadolu insanı elindeki lokmasını paylaşmakta eşsiz bir örnek sergiliyor. Türkiye büyük hortumlamalar sonrasında, kendi evlatlarının ellerinde sadece 10 senede küllerinden yeni bir ehram inşa etti. Artık alan el değil, veren eliz, umuduz. Bunu da sadece maddi olarak görmemek lazım. Türkiye Afrika'daki kuraklıkta sağır bir dünyanın kanayan vicdanı oldu. Dinine, diline bakmadan Haiti'de de öyle idik. Keza, Pakistan'ın asrın sel felaketinde yaralarını neredeyse sadece biz sardık.

İçten, samimi ve sömürüden uzak bu hareketler, Türkiye'nin etkisini dalga dalga artırıyor. Açıkçası Türkiye artan oranlarda etkin bir küresel barış gücü oluyor. Bu bağlamda Birleşmiş Milletler nezdinde üstlenmeye başladığı 'beyin yapıcı rol' dikkat çekici. İsrail terörüne karşı Türkiye, İran'ın bağcıyı döven yaklaşımına düşmeden, mazlum bir dünyanın sesi-soluğu oldu. Balkanlar'daki korkunç polarizasyonda güvenilir ve yapıcı bir aktör konumuna yerleşti. Rusya ile geliştirdiği stratejik ilişkiler, ABD'nin her dediğine artık emme basma tulumba misali başını sallayarak 'evet' demiyor oluşu dikkat çekiyor. Türkiye halkların yanında kalarak Arap Baharı'nda aktif bir rol almış durumda. Libya'da, Mısır'da masada biz de varız.

Nihayet, Türkiye'nin ekonomik krizlere karşı sergilediği direnç, ekonomi idaresindeki başarılı denetim ve gözetim mekanizmaları, ekonomi yönetiminin adeta krizde 'model oluşturacak' türden bazı hareketlere girişmiş olması, akıl alan değil veren konuma geçmiş olması da yine dikkatlerden kaçmıyor.

Ancak Türkiye'nin bu yeni dönemi kavrayarak ufukta yükselmekte olan büyük medeniyet hamlesine hazır olacak, buna hazırlık yapacak, katkıda bulunacak entelektüel sermayesi, bir aydın sınıfı pek yok. Bence zincirin en zayıf halkası burası. Bu kesim, temsil ettiği kurum ve kuruluşlarıyla hükümetin çok gerisinde kalmıştır. Türk aydını büyük oranda Batılılar kadar, kendi medeniyet değerlerinden çekinen, ona yabancı, dahası düşman bir konumda. Bir zihniyet olarak Ergenekon yapılanması tam da bunu temsil eder. Paydaşları askeriyede, sivil bürokraside, yoğun olarak üniversitede, medyada ve iş dünyasında çöreklenen bu zihniyet, bu yüzden 'büyük Türkiye' değil, Suriye tipi 'bizim Türkiye' aşkıyla yanıp tutuşuyor.

Rahatlıkla ifade edebiliriz ki, bu kesim gerçek dışı bir romantizm ve anakronizm içinde. Bir yandan kuşatıcı tabii kader, diğer yandan içeride Anadolu insanının gayretleriyle püskürtüldüler. İnkâr ve bilimcilik çağı bitti. Bütün alt bileşenleriyle iman ve aksiyon çağı geliyor. Yeni dönemi anlamak, kavramak, yerinde ve zamanında teklif ve önerilerde bulunmak, insanlığa 'kurtuluş adacıkları' sunmak gerekiyor. Bu türden model hareketlere yönelen hizmetlere daha yakından ilgi duymak, dua etmek, içinde yer almak gerekiyor.

YASAL UYARI

Yayınlanan köşe yazısı/haber tüm hakları Feza Gazetecilik'e aittir. Kaynak gösterilse dahi köşe yazısı/haber tamamı özel izin alınmadan kullanılamaz. Ancak alıntılanan köşe yazısı/haber bir bölümü, alıntılanan habere aktif link verilerek kullanılabilir. Ayrıntılar için lütfen **tiklayınız**

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Krizde sıcak yazdan, kavurucu sonbahara doğru

İbrahim Öztürk 2011.09.05

TRT Türk'te kendi alanında tek olan 'Dünyanın Ekonomisi' adlı günlük bir ekonomi programı yayınlanmaya başladı.

Yapımcılığını gazeteci yazar İbrahim Kahveci'nin yaptığı ve Türkiye'nin ilgisini küresel ölçekteki gelişmelere çeken bu programın 16 Mayıs 2011 tarihindeki ilk programının konusu olmuştum. Gelecekle ilgili öngörülerimi merak etmeleri üzerine, 'yeni kriz dalgası kopmuş geldiği' tespitinden hareketle, 'altının onsu da 2000 dolara doğru gider' tahmininde bulunmuştuk. Hatta şaka yollu olarak 'programdan sonra ben altın almaya gideceğim' diyerek öngörülerimde ısrarcı olduğumu göstermeye çalışmışım.

Maalesef gelişmeler öngördüğümüz mecrada kötüleşerek devam ediyor. Ancak izninizle ben biraz daha gerilere giderek, 2008-2009 krizinin tam da ortasında yaptığımız bazı öngörülere gönderme yapıp hem bu köşenin okurlarına hesap vermek hem de hafızalarını tazelemek istiyorum.

2009'un mart ayını neredeyse tümüyle kriz yazılarına ayırmışız. Günübirlilik yaklaşımların ötesinde çözüm listeleri sıralamış, bunlar yapılmazsa nelerin olacağını da öngörmüştük. İlk olarak 9 Mart'ta 'Birinci emir: Ekonomistleri kov, bilgeleri çağır!' başlığıyla çıkmış. Kısaca şu öngöründe bulunmuşuz: 'Büyükleri koruyalım derken, ABD'yi batıracaklar. Belki bu kriz her nasılsa 'ötelenecek', ancak bu cari açık, tasarruf yetersizliği, bütçe açığı ve borç yükü ile ABD'nin kendini toparlaması nasıl olacak? ABD, yediği kroşelerin etkisiyle sahnede sendeleyecek acınacak haldeki boksöre benziyor. Hakem araya girip maçı bitirmez ise sonuç vahim olacak. Avrupa daha da kötü. Ancak, dünyayı kurtaracak güçlü bir söz, bir irade aranıyor. Büyük adamlar, büyük liderler çağı kapandı. Bu irade ne ABD'de, ne de başka yerde var. Akademik camia tam çelik-çomak oynayan çocuklar konumunda. Yüzyılın krizini aşmak için en az beş asırlık laflar edilmesi gerekirken gündem hâlâ haftalık-aylık raporlarla okunuyor.'

Yapılması gerekenler konusunda ise 2 Nisan 2009 tarihinde Londra'da toplanacak olan G-20 Liderler Zirvesi öncesinde 16 ve 19 Mart tarihlerinde iki öneri listesi yayınladık. İlgililer arşivimden okuyabilir. Ve dedik ki: 'Bunlar yapılırsa orta vadede dünya ekonomisi kurtulsa da uzun vadede bu liste de işe yaramaz.' Uzun vadeli çözümler için bu sefer 23 ve 26 Mart tarihlerinde iki yazı daha yazdık. 'Kapitalizm, imparatorluğun üzerine çökerken' ve 'Bunalım çağına İslâm aşısı' başlıklarıyla. O görüşlerde ısrarcıyım.

Peki ne oldu? Günlük düşünmekten ve krizi ötelemekten başka dişe dokunur hiçbir şey yapılmadı. Evet, köprüden önceki son çıkışa geliyoruz. Batı'da beklenen teknolojik sıçramalar, inovasyon dalgaları gelemiyor. Yavaş yavaş savaşın dili devreye giriyor. Kağıtlar yeniden karılacak gibi gözüküyor. Artık hastalık bilinen tedavilere cevap vermez hale geliyor.

Geçen hafta IMF Başkanı Bayan Lagarde 'Artık alışılmadık radikal tedbirler gerekiyor.' dedi. Ancak bunların neler olduğu konusunda o da nitelikli öneri getiremiyor. Son olarak önceki gün Çin'de konuşan Dünya Bankası Başkanı R. Zoellick 'Sonbaharda dünya ekonomisi daha da kötüleşecek.' dedi. Herkes konuşuyor da çözüm mercii, mevkii ve reçetesi pek belli değil. Açıkçası iş, kredi kanallarını açarak, para basarak, bankaları kurtararak, kemerleri sıkarak, fakirlere zammı bindirerek açılacak gibi değil.

22 Ağustos'ta 'Küresel krizde çözüm nerede?' başlıklı yazımızda kendi adımıza önemli bir 'kısa vadeli çözüm listesi' yayınladık. Olur ki, Türkiye'yi bu kasım ayında yapılacak G-20 zirvesinde temsil edecek ekonomi idaresine faydalı olabilir.

Bir akıl tutulması sürecinden geçiyoruz. Bir kadere doğru adım adım yaklaşıyoruz. Buna bir de Türkiye'nin İsrail ile girdiği pek de basiretli olmayan bu son süreç ilave edilmeli. 18 Ağustos'taki 'Biz bu filmi görmüştük' başlıklı yazıda tam da bu tehlikeye işaret etmiş, 'ekonomimiz daha çok cılız, içeride siyasal yapı hâlâ çok kırılgan, vesayet yine güçlü' demiş, 'Türkiye bagajına haddinden fazla yük koymaya başladı' diye uyardığımızı. Hadi hayırlısı.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Gelişen dünyanın merkezinde Türkiye ve İsrail

İbrahim Öztürk 2011.09.08

İsrail'in davranışlarını bir yandan 'seçilmiş kavim', diğer yandan ise 'ulusal yok olma' korkusu şekillendiriyor.

İkinci korku, birinci saplantının sebep olduğu acı bir son. İsrail'in zihni, gönlü ve aklı ağır hasta. Soğuk Savaş dönemine takılıp kalan İsrail'in durumu, içinde gittiği gemide habire ters yönde koşan şaşkın yolcuya benziyor.

1990'ların başında dünyada siyasi ve ideolojik alanda büyük bir kırılma yaşandı. Soğuk Savaş bitti, sosyalizm ve merkezî planlama bir alternatif siyasi ve iktisadi proje olarak yarışı kaybetti. Ancak kapitalizm kazanmış olmadı. Zafer sarhoşluğu ile atılan 'tarihin sonu' çılgınlıkları altında şimdi tüm reçetelerin bittiği bir noktadayız işte. Şimdi dünyada sonuçları çok daha derin olacak bir değişim sürecine girdik. Önce iktisadi kökler sarsılır, ardından medeniyet zaafı devreye girer. Batı'da 'birey' çok hırpalanmıştı. Şimdi iktisadi kökleri de tarumar oluyor. Ardından bin yıllık medeniyet kaymaları gelecek.

Gerçekten de iktisadi kader Batı'dan Doğu'ya, sanayileşen ülkelerden gelişmekte olan ülkelere kayıyor. Bu süreçte demografi ve şaşırtıcı bir şekilde, 'geri kalmışlığın avantajları' devreye giriyor. Bu unsur, belirgin bir rekabetçi üstünlük olarak devrede. Günümüzde Asya ülkeleri, Birleşmiş Milletler'in tahminlerine göre ise 2050 yılı itibarıyla da Afrika, dünya ekonomisinin iki büyük çekim alanı olacak. Artık bir yandan gelişmiş ülkelerin krizlerini, öte yandan da gelişmekte olan ülkelerin pozitif yöndeki ayrışmasını izleyeceğiz.

Batı ülkelerinde devletler aşırı borçlu, nüfus yaşlı. Bütün toplumları sırtlayacak olan orta sınıfın hem borçları yüksek hem de yaşlılık sebebiyle bu kesimin büyümeyi tetikleyecek talepkâr bir yapısı kalmadı. Açıkçası Batı'da hayata dair umutların yerini derin kaygılar almış durumda. İnsanlar, kazanacakları bir dünya heyecanı ile hayata tutunmuyor. Tersine, korumak zorunda kaldıkları hayat standardının tedirginliği içinde debeleniyor. Batı'nın ırkçı damarını ve yabancı düşmanlığını tetikleyen tam da bu nokta. Açıkçası Batı'nın uzun dönemli iktisadi durgunluk süreci başlamış durumda.

İster Afrika, isterse Asya ayağından olsun, Türkiye yeni kurulmakta olan bu devasa dünyanın tam da kavşak noktasında yükseliyor. Akıllı başı yerinde olup da bunu görmeyen bir kişi yok.

Gelelim İsrail'in denizaşırı kankası Ameri-ka'ya. İmparatorluk hevesi ABD'yi bitiş noktasına getirdi. Amerika hegemon güç olmanın bedelini daha fazla ödemeye ne niyetli ne de buna mecali var. Tam tersine, neo-

conların sebep olduğu büyük çöküşü durdurma görevi yeni bir vizyonla Obama hükümetine verildi. Ancak öyle gözüküyor ki bu da pek işe yarayacak gibi değil. Amerika bu bölgede yükselen yeni dünyaya uyum sağlama ve yeni pazarlara nüfuz etmek zorunda. Bu şartlar altında İsrail'in şımarıklığı, saldırganlığı, devlet terörü artık ABD tarafından daha fazla taşınamaz. Nitekim bu gerçeği Amerika'nın ortak aklı da artık gizlemeden ifade ediyor.

İsrail pazar değeri ile, nüfus büyüklüğü ve alım gücü ile, sahip olduğu maddi kaynakları itibarıyla geleceğin bu devasa pazarının ortasında; ancak kendini bu imkânlardan izole etmiş durumda. Kendisi de kriz içinde olan Amerika'dan da yeterince beleş para akmayınca görüyorsunuz İsrail'de halk sokaklarda. Anlaşılan mevcut tutum sebebiyle İsrail derin devleti pazarlık gücünü kendi dostlarının gözünde kaybettiği gibi, kendi halkını da kaybetmek üzere.

Gerçek böyle iken İsrail'i yönetenler güya Türkiye'yi Yunanistan, Kıbrıs Rum kesimi, Ermenistan gibi kartları oynayarak köşeye sıkıştırma derdinde. İsrail'in elinde öyle gözüküyor ki başka iki kart daha var. Bunlar, PKK kartı ve 28 Şubat sürecinde ülkeyi İsrail'in güdümüne sokan Ergenekon ihaneti sebebiyle, askerî teknolojiler alanındaki bağımlılıktır. Oysa bütün bu oyunlar, tarihte kaç defa kendini kurtarmış ve kolunun altına almış olan bu büyük milleti durduracak gibi değil.

YASAL UYARI

Yayınlanan köşe yazısı/haberin tüm hakları Feza Gazetecilik'e aittir. Kaynak gösterilse dahi köşe yazısı/haberin tamamı özel izin alınmadan kullanılamaz. Ancak alıntılanan köşe yazısı/haberin bir bölümü, alıntılanan habere aktif link verilerek kullanılabilir. Ayrıntılar için lütfen **tiklayınız**

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Günün sonunda teğet bile geçmeyecek

İbrahim Öztürk 2011.09.12

Batan gemiyi ilk önce fareler terk edermiş.

Gerileyen bir medeniyette, çöken ekonomilerde de gerçeğin kokusunu ilk önce 'para' alır, kandıramazsınız. Para ürkektir, kuş gibi yuvadan uçar gider. Kredi derecelendirme kurumları, yatırım bankaları ve küresel sermaye arasında kurulan 'kirli tezgâh' krizde deşifre oldu. Kâğıt üzerinde bilmem hangi ülkenin notlarının kaç tane A olduğu kimsenin umurunda değil. Amerika ve Avrupa artık ne en düşük riskli ülke ne de buradaki getiriler kimseyi tatmin ediyor.

Düne kadar sanayileşmiş ülkelerde işler iyi gitmediğinde dünyanın geri kalanında da öyle olacağını bilirdik. Çünkü Asya başta olmak üzere Doğu ülkeleri 'dünyanın üretim fabrikası' olsa da, batı yarımküre tüketim dinamosunu teşkil ettiğinden, Batı'da talep düştüğünde, Doğu'da da üretimin olmayacağını bilirdik. Büyük resim hâlâ böyle ancak, hızla değişiyor.

Yükselen piyasa ekonomileri sadece üretmiyorlar, aynı zamanda burada da alım gücü yüksek, tüketim kalıpları dünyalaşan ve dünyevileşen çok önemli bir orta sınıf oluştu, iç talep büyümenin dinamosu olmaya başladı.

Böyle olunca gelişmekte olan ülkeler krizde pozitif yönde ayrılmaya başladı. Sermaye nereye kaçar? Üretim ve tüketim neredeyse oraya.

İşte Türkiye bütün göstergeleriyle böyle bir konumda. Türkiye'nin ekonomideki performansını belirleyen başlıca unsurlar nelerdir? Bu unsurlar bir açıdan konjonktür tarafından belirlenirken, bir açıdan da bundan bağımsız ölçü birimlerimiz var. Örneğin 2008'den beri süregelen küresel krizde Türkiye'yi başarılı olarak görmek gerekir. Bu başarıyı da tümüyle bu kriz konjonktürüne bakarak tespit etmek zorundayız. Ayrıca böyle ortamlarda 'başarı' da görecelidir.

Genel olarak dünyada büyüme yetersiz, bizde ise çok yüksek. Dünya istihdam oluşturmakta zorlanırken Türkiye'de işsizlik yüzde 9 bandına, 2008 krizi öncesine döndürülebildi. Avrupa ve ABD gibi yaşlı ve alttan gelenlerin, yani iş gücü havuzuna katılanların oranının çok düşük olduğu bir kıtada bile işsizlik yüzde 9-10 bandında. Bizimki açık bir başarı örneği. Hatta 2009'un ikinci yarısından bugüne kadar Türkiye'nin işsizliğe karşı sergilediği mücadele başkalarına örnek teşkil edecek, araştırılacak türden bir başarı.

Temmuz ayı itibarıyla iç talep de, sanayi üretimi de büyük oranda canlılığını koruyor. İstihdam artışı devam ediyor. Kamu maliyesinde işler yolunda. Dünyada bankacılık sistemi 'ölümcül derecede' hasta, bizde bankalar 2009 ve 2010 yıllarında tarihlerinin kâr rekorlarını kırdı. Çok komik, ekonomi aşırı ısınmasın, cari açık açısından nefes alalım, finansal istikrar sağlam kalsın diye, Merkez Bankası başta olmak üzere, üstelik faiz artırımına gitmeden ekonomiyi göreceli olarak soğutmak istedik. Derken krizin ikinci dalgasının ABD ve Avrupa'yı sallamasıyla beraber bu sürece ara verdik, tersine ekonomide sert bir yavaşlama olsun diye tedbir alınıyor. Böyle bir ortamda bile Türk bankalarının kârı temmuz itibarıyla 12 milyar lira oldu. Neymiş efendim, 'geçen seneye nazaran azalmışmış! Buna istatistik yalanı deniliyor. Bankalar zarar etmedi, 12 milyar lira kâr etti. Topluma karşı kadirnaşinaslık etmesinler.

Hal böyle olunca neredeyse bütün yatırım bankaları yatırım sepetlerinde Türkiye'nin ağırlığının artırılmasından yana tavır koydu. Bütün bunlar Türkiye'nin konjonktüre nazaran başarı göstergeleri. Bir de bundan bağımsız göstergeler var. Bir sonraki yazıyı da bu konuya ayıralım.

YASAL UYARI

Yayınlanan köşe yazısı/haberin tüm hakları Feza Gazetecilik'e aittir. Kaynak gösterilse dahi köşe yazısı/haberin tamamı özel izin alınmadan kullanılamaz. Ancak alıntılanan köşe yazısı/haberin bir bölümü, alıntılanan habere aktif link verilerek kullanılabilir. Ayrıntılar için lütfen **tiklayınız**

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Ekonominin komutanları faal, cephedekiler uyuyor!

İbrahim Öztürk 2011.09.15

Son yazıda Türkiye'nin dikkat çeken ekonomi performansına odaklandık. Yazının başlığını da 'günün sonunda teğet bile geçmeyecek' şeklinde attık. Türkiye'nin kazanımlarına bakarken bunlardan 'konjonktürel' ve 'göreceli' olanları ile kalıcı olanları iyi ayırtmak gerektiğine vurgu yaptık.

Yazıyı yazarken Türkiye'nin Çin'den sonraki en yüksek büyümeye tekabül eden yüzde 8,8 oranındaki ikinci çeyrek büyüme rakamları daha açıklanmamıştı. Ancak 'büyüme birinci çeyreğe yakın yüksek gelecek' tezini savunuyorduk. Öyle de oldu. Türkiye'de büyümenin kaynaklarına bakıldığında yüksek seyreden iç talep ve gerçekten yüzde 42 oranında artış gösteren ve özel sektör odaklı olarak gelişen sabit sermaye yatırımları dikkat çekiyor.

Şimdi bu noktada durmayalım ve daha derin katmanlarda, daha kalıcı gerçeklere dönelim. Türkiye'nin 2011 yılının ilk yarısı itibarıyla cari açığı gayri safi milli hasılasının (GSYH) yüzde 9,3'ünü buldu. Gerçi küresel ortamın bozulması, büyümenin yavaşlaması, emtia fiyatlarının gevşemesi, TL'nin sıkı bir değer yitirmesi (bundan sanki herkes çok mutlu?!) sayesinde cari açık bu tepe noktadan geriye gidecek. Gidecek ancak bu düzey, Türkiye'yi cari açık veren hatırı sayılır büyük ülkeler liginde lider mevkiine yerleştiriyor.

Hatırlanacağı üzere 1990'larda kamu açıkları nedeniyle iç açıklar verirdik. Bunu kısa vadeli ve son derece oynak sermaye girişleri ile üstelik çok da pahalıya finanse ederdik. Açıklar ve açıkların finansman şekli nedeniyle de fırlayıp giden bir enflasyon vardı. Dolayısı ile kur-faiz-enflasyon arasında korkunç bir kısır döngü derinleşip ekonominin kırılganlığını iyice artırır.

2000'li yıllarda iç açıkların yerini büyük oranda, bu sefer, özel sektör kaynaklı dış açıklar aldı. Özel sektör açıklarının içinde Türkiye'de faaliyet gösteren yabancıların payı da çok ağırlıklı. Ayrıca açıkların finansmanı da uzun vadeli, daha düşük maliyetli, yani daha düşük risk içeren bir şekilde sağlanıyor. Ayrıca ilk yedi ayda 9 milyar doları aşkın sermaye girişi var. Bu, 2010 yılının neredeyse tamamını yakalamış durumda. Bu sermaye de yüzde 90'ı aşkın bir şekilde Avrupa'dan gelmiş. Ekonomi Bakanı Zafer Çağlayan'ın çok yerinde ifade ettiği gibi çok kötü bir dünyada Türkiye yabancı sermaye için sakın bir liman hüviyetinde.

Buna rağmen ben cari açığa işsizlik ve refah transferi olarak bakıyorum. Cari açıkdevam ettiği sürece Türk şirketlerinin sermaye birikimini sağlaması ve Türkiye'nin zenginleşmesi mümkün değil. Türkiye bir açık pazar haline gelir ve bir orta gelir tuzağında debelenip durur. Gelişmeler bu yönde güçlü sinyaller de veriyor.

Memnuniyet verici olan şu ki; bu dehlizden çıkmak için son günlerde hükümette bir farkındalık, bir hareketlilik, artan bir gayret var. Bir kere yerli ürün kullanılmasına ilişkin Başbakanlık genelgesi çok geç kalınsa da yayınlandı. Uluslararası düzenlemeleri ihlal etmeden bunun yapılması için düğmeye basıldı. Unutmayın, yerli malı alacağız diye kaliteden ve fiyattan taviz verilmesi beklenmesin. Yerliler hem kaliteyi hem dem maliyeti tutturmak zorunda. İkinci olarak İhracata Dönük Üretim Stratejisi Değerlendirme Kurulu'na ilişkin Başbakanlık genelgesi de Resmi Gazete'de yayımlandı. Bu kurul da Ekonomi Bakanlığı'na bağlı olacak. Keza Piyasa Gözetimi, Denetimi ve Ürün Güvenliği Değerlendirme Kurulu da harekete geçti. Yine Ekonomi Bakanlığı'na bağlı. Görüyorsunuz, Sanayi Bakanlığı ile Zafer Çağlayan'ın Ekonomi Bakanlığı iki kritik bakanlık haline geldi. Ekibe, sesi soluğu çıkmayan Kalkınma Bakanlığı'nın da katılması gerekiyor. İşe yaramayan Devlet Planlama Teşkilatı (DPT) kapatılıp, yaramayan bir kalkınma bakanlığı olmasın. Ayrıca Kalkınma Bakanlığı daha kalkınma ajanslarını bile aktif olarak hayata geçiremedi.

YASAL UYARI

Yayınlanan köşe yazısı/haberin tüm hakları Feza Gazetecilik'e aittir. Kaynak gösterilse dahi köşe yazısı/haberin tamamı özel izin alınmadan kullanılamaz. Ancak alıntılanan köşe yazısı/haberin bir bölümü, alıntılanan habere aktif link verilerek kullanılabilir. Ayrıntılar için lütfen **tiklayınız**

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Şeftaliye fistan giydirmek!

İbrahim Öztürk 2011.09.19

Yazının başlığına bakıp da muziplik yapmayın, olay aynen böyledir.

Bir dizi yazı ile bu yaz tarım alanında görüp öğrendiklerimi sizinle paylaşmak istiyorum.

Türkiye tarımsal potansiyelinin en fazla üçte birini kullanabiliyor. Tarım alanları daha boş, kullanılanlar aşırı bölünmüş, iktisadi etkin ve ölçek ekonomilerinden uzak. Eksik ve yanlış kullanım had safhada. Tarım denince bizde akla köylüler, yani bilgi, beceri, sermaye, teknoloji, pazarlama, saklama, depolama, izlenebilirlik, sağlık, hijyen, gıda güvenliği, sunum ve pazarlama eksikliği gibi Türk tarımını geri bırakan sorunlar yumağı geliyor.

Türkiye'nin tarımsal devrimi yeni başlıyor. Tarım devrimini başlatan ise, bütün eksiklerine rağmen AK Parti hükümeti. Türkiye rey karşılığı tarım desteği vermeyi bıraktı. Balık vermeyi değil, tutmayı öğretiyor. Balık tutana destek veriyor. Bu süreç daha rayına oturmuş, sonuç vermiş değil. Hem süreç daha etkin idare edilmeli hem de sabredilmeli.

Size ilk olarak Anadolu Grubu'nun Brezilyalı ortağı Cutrale şirketi ile tarım alanında yaptığı büyük ortaklıktan bahsedeyim. Çünkü Türkiye tarımda 'lider modellere' ihtiyaç duyuyor. 5 milyar dolar ciro ve 23 bin çalışanı ile Sayın Tuncay Özilhan, elli yıllık tarımsal deneyime sahip Brezilyalı Cutrale ile 2009 yılında yeni bir ortaklığa gitmiş. Bize yapılan tanıtım sunumunda ikisi de hazır bulundu. Cutrale portakal suyu üretiminde dünyanın bir numaralı markası. Şirketin sahibi Cutrale ömrünü bu işe verince uçaktan aşağı bakıp 'şu tarladaki şu ağaçlar hastalıklı' diyecek hale gelmiş. 'Ağaçlar aşk ister, ben de onu veriyorum.' diyor. Türkler de ağaç sever ancak tarımda bilgisiz aşk öldürür! Bu yüzden bizim aşkımdan kütük ve kereste çıkıyor. Nitekim, 'Uçaktan hasta ağaçları tanımak için benim kaç kere uçmam gerekir?' soruma bolca güлüştük. Belli ki 'uçmak' yetmiyor!

Cutrale Türkiye'de portakal değil de ağırlıklı olarak şeftali sektörünü tercih ediyor. 'Çünkü bunda başka ülkelere göre mukayeseli üstünlüğünüz çok iyi.' diyor. Bu ortaklıkta Anadolu Grubu'nun Coca Cola şirketi ile olan uzun vadeli işbirliği önemli rol oynamış. Tabii bir de Coca Cola'nın Türk CEO'su Muhtar Kent'in varlığı. Bay Cutrale, 'Coca Cola ile iş yapanlarla iş yapmak akıllıca olur' diye düşünmüş. Demek ki; başarılı bir iş kadar güçlü bir referans olmuyormuş aslında. Yaptığı iş kişinin ayinesidir, gerçek.

Bu dev ortaklığın ilk fazı meyvelerini 2014 itibarıyla vermiş olacak. Yaklaşık 100 bin dekar alanda, 3 milyon şeftali, elma, vişne, kayısı gibi ağaçtan, 150 bin ton meyve alınacak. 500 milyon dolara varan bir yatırım ile kalıcı ve geçici 10 bin kişi istihdam edilecek. Anadolu Grubu Türkiye meyve suyu piyasasının % 30'una sahip olacak. Dev adımlarla büyüyen meyve suyu piyasasına yatırım yapmak akıllıca.

Türkler 'endüstriyel tarımı' neredeyse hiç bilmiyor. Örneğin zaten kendiliğinden 'endüstriyel bitki' olan fındığı bile yiyerek tüketmeye kalkışımızdan bunu anlamak mümkün. Daha yeni yeni türev ürünler çıkıyor, katma değer artıyor. Türkiye'nin Bursa şeftalisi 'yemek için' harika ancak meyve suyu için verim ve aroma açısından başka türler de gerekiyor. Şimdilik yola ithal fidelerle devam ederken, Türkiye'nin dört bir yanında, bilhassa Şanlıurfa çiftliklerinde yaptığı Ar-Ge çalışmaları ile bu arayış devam ediyor. Bu türler sayesinde hasat süresi bir-iki aydan mayıs-eylül arasında tam 6-7 aya çıkartılırken, verim katlanarak artacak.

Sunum yapılırken tarım teknolojilerinin, bu alandaki bilgi ve görgünün ne durumda olduğunu görünce hayretten ağızım açık kaldı. Nisanda dikilen minicik fidelerin sadece 5 ayda 1,60 m boyunu aşıp meyve aşamasına geldiğini gördüm. 10 sene sonra sökülecek, yeniden başa dönülecek. Yoksa kışlık oduna döner. Sakın ha, 'basmışlar hormonu' demeyin, burada 'iyi tarım uygulamaları' yapılıyor. Her şey kararınca yani.

Soğuk ve fırtına gibi aşırı dış etkenlere karşı binlerce şeftali fidesine fistan giydirilmiş, gerisini siz düşünün.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Dünyada Doğu-Batı ayrışması derinleşiyor

İbrahim Öztürk 2011.09.22

Küresel krizin suç ortağı konumundaki derecelendirme kuruluşları, yandaşlara not vermek için gerekçe ararken, Türkiye'ninkini kısmak ve düşürmek için bahane arıyordu. Ancak krizde kader oyunu 'kral çıplak' sonucunu doğurunca, bütün direnme çabalarına rağmen, kendi prestijlerini korumak için Türkiye'nin notunu hak ettiği ölçüde olmasa da kısmen iyileştirme yoluna gidiyorlar.

Türkiye ile ilgili görünümün pozitif yönde tespit edilmesi ise bunun devamının da geleceğini göstermektedir. Bunun iki başlıca şartı (a) ekonomide sert bir yavaşlamanın olmaması, (b) cari açığındaki daralma sürecinin devam etmesidir. (c) Bununla beraber Türkiye'nin dışarıda içine girdiği siyasi tansiyonun düşürülmesi, (d) sivil anayasa çalışmalarının ve (e) diğer iktisadi reformlara odaklanıldığının gösterilmesi de elzemdir.

Türkiye'nin gelişmelere güncel, kısa dönemli tepkiler vermek yerine bakışını büyük resme, derin stratejilere oturtması gerekmektedir. Burada büyük resmin iki bileşeni vardır.

Birincisi Türkiye'nin, son yıllardaki yükselişine içeriden çok büyük, radikal, derinlemesine bir katkı yapamadığı kabul edilmelidir. Türkiye göreceli bir iç ve dış istikrar ortamında, 2001 kriziyle gelen reform ivmesi ve daha çok küresel ortamın ittirmesiyle gemisini 2007 yılına kadar yüzdürmüştür. Kriz ortamında 2009 yılındaki ağır küçülme ve işsizlik hasarından sonra, başarılı sayılacak bir konjonktür idaresiyle kimsenin ayakta kalamadığı gemide ayakta kalmıştır. Ancak Türkiye'nin büyük görevi, bu sürece 'yerli bir rötuş' yaparak otantik, telif, kalıcı değerler katmaktır.

İkinci gözlem ise şöyle ifade edilebilir: Kapitalizmin geldiği aşamada Türkiye'nin sahip olduğu, tabir yerinde ise, 'fakirlik ve az gelişmişlik sermayesi' devreye girmiştir. Bunlar; genç demografi, bakir sektörler, düşük hane halkı borçluluk oranları, finansal sistemdeki derinliğin halen daha sığ oluşu, iç pazarın büyüklüğü ve doyumdan uzak oluşu, tüketim kalıplarının yüksek gelire göre sil baştan yeniden kurgulanıyor oluşu... şeklinde ifade edilebilir.

Keza, Türkiye'nin sahip olduğu ve yeni dünya düzeninde merkezî bir role sahip olacak olan jeo-stratejik ve politik konumu da Türkiye'nin varlık envanterinin başında gelmektedir. Üreten Doğu ile tüketen Batı arasındaki devam eden klasik geçiş güzergâhı olması, enerji geçiş hatlarındaki konumu, İstanbul'un bölgesel finans merkezi olması sayesinde finansal akışların ve parkların geçiş güzergâhında olması gibi unsurlar önem kazanıyor. Temel yanlışlardan uzak kaldığı ölçüde, dünya sistemdeki yeniden yapılanma, türbülans, krizler Türkiye'yi ön plana çıkartacaktır. Türkiye, bu yeni katma değer sürecinde büyük payı içeride tutarak kendi halkının zenginliğini artırmak için odaklanmalıdır. Yoksa pazar bizim, kâr yabancıların şeklinde bir yapı derinleşir, bir orta gelir tuzağına düşebiliriz.

Batı'da ise ekonominin dili bir 'mağlubiyet' bir 'iflas' ilanına doğru gidiyor. ABD'den sonra İtalya'nın da notu düşürüldü. Başka ülkelere de sıranın geleceği kesindir. Zaten Japonya'nın üstelik de uzun vadeli notu düşürülmüştü.

Cari açığı birazcık artan ancak başarıyla finanse edilen Türkiye'nin durumu, adeta toptan temerrüde düşmenin eşğine gelen sanayileşmiş ülkelerin devlet ve özel sektörünün durumu ile asla mukayese edilebilir değildir.

Bu meydana not artımı sonrasında küresel sermayenin yönü biraz daha Türkiye'ye kayacak, TL yeniden değerlendirme baskısı altına girecektir. Türkiye çok çıkan kurdan da, çok düşen kurdan da yeterince rahatsız olan bir ülkedir. Başlıca emtia ve enerji fiyatlarının göreceli düşük olduğu içinden geçtiğimiz türden ortamlarda, TL'de kaydedilen son aylardaki rekabetçi değer kayıpları dış ticarete ve cari açığa olumlu yansımaktadır. Dolayısı ile Türkiye'nin döviz kurunu aşağı yukarı bu seviyelerde savunmaya çalışması gerekli olup, önümüzdeki dönemde bunun sadece faiz düşürümü aracılığı ile mümkün olamayacağı da ifade edilebilir.

Türkiye istikrarlı kur vurgusuna ilaveten, cari açığı yapısalardan üzerinden düşürme sürecini derinleştirmeli, ihracata dayalı üretim stratejisini, yatırım çekme çabalarını, tersine beyin göçünü derinleştirmeyi ve bunun etkin idaresini ev ödevi haline getirmelidir. Topyekün bir eğitim reformu ve devrimi de olmazsa olmaz şarttır.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Arıcılıkta da marka olmak şart

İbrahim Öztürk 2011.09.26

Tarım alanındaki gözlemlerime arıcılık sektörüyle devam ediyorum.

Kur'an'da adı geçen az sayıdaki nimetten biri de bal: Zeytin, üzüm, incir, reyhan, soğan, sarımsak, hurma, nar, mercimek, zencefil, bal... Ayette buyuruluyor ki: "...Onların karınlarından renkleri çeşitli bir bal çıkar ki, onda insanlar için şifa vardır. Şüphesiz ki bunda düşünen bir millet için, büyük bir ibret vardır." (Nahl, 68-69) Mesaj açık; bal bir mucizedir. Adabına uygun olarak bu mübarek besinlerden bilhassa istifade edilmeli.

Arıcılık Türkiye için çok önemli bir sektör. Türkiye sahip olduğu göz kamaştıran endemik bitki zenginliği ve iklim çeşitliliği ile dünyada bal üretme potansiyeli en yüksek ülkelerden. Dünyada arılı kovan sayısı itibarıyla ikinci, üretiminde dördüncüyüz. Ancak verimlilik açısından her zamanki gibi diplerdeyiz. Kovan başına ortalama üretim çok düşük. İşte bu verimsizlik yüzünden yıllık bal üretimi ancak 60-70 bin ton civarına ulaşıyor. Bal tüketim ortalaması da yine dünya ve Avrupa ortalamasının altında.

Anlayacağınız Türkiye'de bu nimet de külfete döndürülmüş durumda. Balda güven, 'olmazsa olmaz' şart. Zira gerçek balı anlamak öyle parmakla, akıtarak, yakarak, koklayarak im-kân-sız. Maalesef Türkiye'nin rafları kalitesiz ve taklit ballarla dolu. 2007'deki bir 'sahte bal' furusu sebebiyle dünyaya rezil olduk, sektör korkunç bir darbe aldı. O zaman İstanbul Ticaret Odası'nda (İTO) düzenlenen bir arıcılık seminerini yönetmişim. Hemen her kesimden paydaş ve uzman orada toplanmıştı. TÜBİTAK, Tarım Bakanlığı, arıcılık dernekleri, başlıca üreticiler... O tartışmaları ve sunumları daha sonra İTO yayınlarından minik bir kitap haline getirdim. Orada duyduklarım sebebiyle Türk arıcılığı adına büyük hayal kırıklıkları yaşadım. Bir kez daha anladım ki, Türkiye'nin sorunu iş namusu, ahlakı, itibar ve kalitedir. Halen de değişmiş değil, böyledir.

Sahteciliğe karşı tek çare, güvenilir bir marka almak. Öyle yol kenarındaki, 'köyden, organik, hem de ucuzmuş' türü balı aldığında, büyük ihtimalle glikoz deposu olursun. Uyarması benden, dolapta kristalleşen bal, aslında gerçek bal demek. Bilgisiz halkımız bir kere bunu 'sahte bal' göstergesi olarak kafasına kazımış ya, çıkartabilene aşk olsun. Yanlıştan vazgeçmiyor, doğruya dönmüyor.

Esasen son yıllarda birkaç şirket bu kısır döngüyü kırıyor gibi. Örneğin Balparmak gibi az sayıda şirketler dünyada birçok ödül topladı. Zaten bir an evvel güveni tesis edip markalaşanlar kurtulur. Aksi takdirde duyduğum kadarıyla 2013 yılında bal ithalatı serbest bırakılıyor.

Başbakan'ın bu yüksek tempo ve stresle nasıl başa çıkıp sağlığını koruduğu merak konusudur ya. Meğer sabahları bir kaşık kestane balını, bir bardak ılık suya katıp, biraz limon sıkıp içermiş. Malum, balda hasat zamanı daha yeni bitti. Ben de taze kestane balı bulmak isteyince yolum kestane diyarı Düzce Organize Sanayi Bölgesi'ndeki Balarısı şirketine çıktı. Meğer zaten TUSKON ve MÜSİAD üyesi imişler. 'Sadece bal' sloganını seçen şirket, böylece sektördeki acıları biliyor ve 'biz farklıyız' demeye getiriyor. Şirketin sahibi Salih Ertürk sayesinde kitabı bilgilerimi sahada da güncelledim.

Fabrikadaki hijyeni, laboratuvarları, uzmanları görünce hem güven duydum hem de hakkını verdiğinizde işin meşakkatini fark ettim. Bal zannederek satın aldığımız ürünleri de gösterdiler bana. Yasalardaki boşluktan faydalanıp içinde bal olmayan 'bal şurubunu' satıyorlarmış. Bunu da çok incecik yazılarla şişenin en okunmaz yerine yazıp, yasalara 'uygun' davranıyorlarmış. Balarısı gibi sağlıklı ürün yapan şirketlerin size, sizin de onların ürünlerine kolayca ulaşma şansınız maalesef pek yok.

Malum, perakende zincirlerinde 'terör' esiyor. Ürününü vermezsen satış mecrasının dışında kaldığından ölüyorsun. Verirsen zaten para kazanmayı unut, 'üstüne masraf' çıkarıyorlar. Şaka değil, gerçek. Yıllardır AVM-perakende yasası çıkmıyor. Lobiciler ya da vahşi kapitalizm küçük üreticiyi eziyor.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Cari açığı öncü modeller, önder girişimciler çözecek

İbrahim Öztürk 2011.09.29

Yazmak için çok önem verdiğim konuları güya en isabetli bir konjonktürde yazarım diye ihmal ediyorum.

'Çok da önemli olmayanlar hele bir aradan çıksın da sıra önemlilere gelsin' derken, bakıyorsunuz hiç de öyle olmuyor. Bir Türkiye hastalığı olarak kötü gündemler, iyi gündemleri kovuyor. Çakallar ve kurnaz Ceyar'lar tam da bunu istiyor. İnadına bu dehlize düşmekten kaçmalı, ülkemiz adına umuda, aşka, heyecana yelken açmalıyız.

Türkiye'nin krizden pozitif yönde ayrışmasının önemli bir yolu da cari açığı kapatacak katma değeri yüksek başlıca sektör ve alt sektörleri ele alıp her birine ayrı ayrı eğilmekten geçiyor. Burada kamu-özel sektör sinerjisi kritik önemde. Örneğin yerli otomobil bu türden ciddi manada takip edilen konulardan biri. Yerli otoyolu daha önce başkaları da hem de defalarca konu etmişti. Ancak sırtını militarizme dayamış montajcı-fasoncu sermayedarlar kolay ve tekelci kazançlarından vazgeçmek, emek vermek istemiyorlardı.

Şimdi Başbakan'ın önerisi karşısında paniklediler. Çünkü arkasında kapı gibi milli egemenlik var. Bu yüzden 'cari açık ve işsizlik bir demokrasi sorunudur' diye defalarca yazdım. Çünkü Türkiye'nin yarısı kadar nüfusu,

sekizde biri kadar coğrafyası olan, daha 1950'de büyük bir kardeş kavgası ile darmadağın olan G. Kore'nin başarıp dünyaya sunduğu onlarca küresel markaların Türkiye'de neden ve nasıl üretilmediğinin başka açıklaması yok. Orada devlet bunları sermayedara yaptırmaya muktedir oldu. Bizde tarihten gelen muktedir devletimiz elitlere peşkeş çekildi. Ahbap-çavuş kapitalizmi ülkeyi bir rüşvet ve yolsuzluk bataklığına döndürdü. Halkımız çete, cunta zulmü altında inletildi.

Devran değişti. Son günlerde cari açığı kapatma konusunda bütün ekonomi yönetiminde hummalı bir çalışmanın varlığı dikkat çekiyor. Belli ki Başbakan, onların da performansını bu soruna yaptıkları somut katkı ile ölçecek. Doğrusu da bu. Yoksa ustalık dönemi argümanı güme gider. Kimi yakıta katılacak biyodizelin, kimi madenlerin tam teşekküllü ve katma değerli işlenerek ihracatının, kimisi gayrimenkul alımında mütekabiliyetin kaldırılması sonucunda yabancılara satılacak varlıkların cari açığa yapacağı olumlu katkıyı hesaplıyor. Aslında hepsiyle ilgili söylenecek olumlu ve olumsuz çok söz var. Ancak bugün ben konuyla ilgili olarak 'yolunu gözlediğim yeni nesil bir girişimciden' bahsederek, bir sonraki yazıda olayı cari açığa bağlayacağım. Eğer milletimize örnek ve önder modeller gösterebilirsek, gördüğü ve fark ettiği bir şeyi insanımız zaten çok büyük bir hızla hayata geçirebiliyor. Bu yüzden tarımda, hayvancılıkta, sanatta, eğitimde, sanayide örnek ve önder modellere yatırım yapan girişimci sermayedarlarımızı gerçek bir kahraman olarak görüyorum.

Bu kahramanlardan biri de Vural Ak. Japon sanayi ve ticaret devi Mitsubishi ile yaptığı ortaklıkla, otomobil kiralama piyasasının dev bir lider kuruluşu haline gelen Intercity'nin patronu Vural Ak, ideal girişimcilik ve işadamlığı konusunda tam bir 'kitabî örnek' sunuyor. Bu meyanda bireysel fayda ile sosyal faydayı birleştirmeyi, pozitif dışsallıkları yüksek kritik değerde kamusal mal üretmeyi, amme menfaatini çok önemsiyor. Daha düzgün bir ifade ile, toplumdan kazandıklarını, yine katma değeri yüksek, nitelikli mecralar üzerinden topluma döndürme konusunda çok arzulu. Biz bu ülkede halkın sakalında oturup bıyığı ile uğraşan 'yabancılaşmış' sermayedarları da çok gördük.

Örneğin Vural Ak ABD'de, meşhur George Mason Üniversitesi'nde Küresel İslam Araştırmalar Merkezi'nin kurulmasını destekliyor ve sponsorluğunu yapıyor. Şu sıralar Türkiye'nin hacet kapılarını büyütmek için medya sektörüne iddialı bir giriş yapmanın hummalı çalışmalarını sürdürüyor. Kurduğu vakıf üzerinden yoksul ve başarılı talebelere burs veriyor. Vural'ın yaptığı anlatılmayı hak eden 'önder, örnek ve fedakâr' işlerden biri de tarım alanına yaptığı yatırımlar. Vural Ak için bir yazı yetmez.

YASAL UYARI

Yayınlanan köşe yazısı/haberin tüm hakları Feza Gazetecilik'e aittir. Kaynak gösterilse dahi köşe yazısı/haberin tamamı özel izin alınmadan kullanılamaz. Ancak alıntılanan köşe yazısı/haberin bir bölümü, alıntılanan habere aktif link verilerek kullanılabilir. Ayrıntılar için lütfen **tiklayınız**

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Bursunu ağaçtan çıkar!

İbrahim Öztürk 2011.10.03

Tarım ve hayvancılık alanında birçok üründe bizim halkımız neden dünyanın en yüksek fiyatını ödüyor?

Bu soru önemli. Cevabı da çok açık: Korumacılık ve verimsizlik. Çağdaş bilgi ve akla göre işin hakkını vermiyoruz. Türkiye'nin ev ödevi, tarımda verimlilik ve rekabettir. Bunu engelleyen ve öteleyen bütün kurgu, teşvik ve politikalarından vazgeçmek gerekiyor.

Örnek verelim. Türkiye'de ceviz ve bademin yüzde 80'i ithal ediliyor. İç cevizin kilosu ortalama 25 TL. İstanbul'da 40 TL'ye kadar çıkarken, sözde 'ceviz diyarlarında' 20 TL'den aşağı bulmak zor. Geçenlerde Ukrayna'nın başkenti Kiev'de bir akşamüstü, تنها bir pazar yerinde iç cevizin kilosunu sadece 8 TL'ye buldum. Hem de ne ceviz, bir tane parçalanmış yok, yekpare ayıklanmış. Tezgâhın sahibi Azeri teyze, cevizin Kırım ve Bahçesaray'dan geldiğini söyledi. Sözde iç piyasayı koruyacaklar ya, devlet basıyor vergiyi, fiyatını üçe katlıyor. Biz de komedyen Cem Yılmaz'ın meşhur ettiği 'buzlu bademi' işte böyle yiyoruz!

Oysa tarım öyle değil, bakın nasıl korunur, kollanmış. Yazın yakından gidip incelediğim ve işin hakkını verdiğini gördüğüm meyvecilik uygulamalarından birine de Intercity Araç Kiralama şirketinin sahibi Vural Ak'a ait Eylül Tarım imza atmış. Manisa Kula'daki badem, ceviz ve Çanakkale Ezine'deki nar ve badem çiftliklerini gezdim. Şirket ne 'organik tarım' fantezisine, ne de geleneksel tarım safatasına inanıyor. Çözüm 'iyi tarım' uygulamalarında. Yani ıslah edilmiş tohum-fide, bitkinin ihtiyacı kadar gübre, ilaç ve su kullanımı ile her türlü ilaç kalıntısının yok edilmesi temel ilke.

Şirket 2005'ten beri yaklaşık 5000 dönüm arazide ceviz, badem ve nar üretimine soyunmuş. Ancak yekpare, parçalanmamış arazi bulana aşk olsun. Aynı büyük masraflar birçok yerde tekrarlandığından, etkin ölçek kaçıyor, işin yüzü astarından pahalı hale geliyor. Daha miras kanunu çıkacakmış da uygulanacakmış da, araziler parçalanmayacakmış da... Ölme eşeğim ölme! Hazine ve Tarım Bakanlığı arazi tahsislerinde çok daha yapıcı olmalı. 'Devletin arazilerini peşkeş çekme' geyiğini boşverin. Araziler dağ-bayır, biz fakir mi kalalım? Devlet, halka, girişimciye usulüne göre rant oluşturan müessesenin adıdır. Yani pastayı büyötmek için vardır. Her yere engel koymak için değil!

Eylül Tarım bilhassa Ezine'de adeta kayaları kırıp kaldırarak akla ziyan bir üretim alanı açmış. Bunun sulaması, sondajı vs. de unutulmamalı. 6 yılda devlet desteği almadan 12 milyon dolar yatırım yapılmış, hedef 15 milyon. Yatırımın geri dönüşü yaklaşık 10 yıl. Vade belki uzun gibi, ancak bademde 5, cevizde 7 senede hasat başlıyor. Sıkı durun, uygun iklim ve tarım koşullarında cevizde 140, bademde ise 60 sene yüksek düzeyde sürekli ürün alınabiliyor.

Keza, yakında ceviz-bademde ithalat duracak, kıraç topraklar tarıma açılacak, istihdam sıçrayacak, gelir artacak, gariban köylüler işte o zaman yerlerinde-yurtlarında kalabilecek, erozyon önlenecek, hava temizlenecek. Keza, depolama, işleme, pazarlama, şeklindeki katma değer zinciri alıp başını gidecek. En önemlisi de halkımız örnek model görecek, işi kavrayacak. Yani, nereden baksanız bir katma değer zinciri var.

Cevizin sağlık ve besin değeri biliniyor. Yerli çeşitleri ıslah çalışmaları tatmin edici sonuç vermedi, kereste olup, mobilyaya gitti. Rağbet, yerlinin tam on katı verimliliğe sahip Amerikan çeşitlerine kaydı. Yerli bademde de durum aynı. Eylül Tarım bu yüzden Amerikan, Fransız ve İspanyol çeşitlerinin üretimini yapıyor.

Geçen yazıda Vural Ak için aynı zamanda bir 'sosyal proje adamı' demiştik. Tarımda da kendisine yakışanı yapıp 100 bin fakir aileye 10'ar adet ceviz, badem fidanı dağıtımına başlamış. Ana tema, 'ilkokuldan üniversiteye bursunu ağaçtan çıkart!' Hesaplamalara göre 20. yılında bu ağaçlar fakir aile çocuklarına yılda 12 ila 60 bin TL getiri bırakıyor. Erkenden yola çıkan bir aile, ele güne muhtaç olmadan, 'bursunu ağaçtan çıkar' projesi bağlamında, çocuğunu ilkokuldan başlayıp üniversiteyi okutmuş olur.

Devleti Ankara bürokratları değil de bu türden girişimci 'işadamı aklı' ile yönetebilsek, sorunlar çok daha kolay çözölür.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Annelerin devrimi!

İbrahim Öztürk 2011.10.10

Benim literatürümde 'Anadolu annesi' ifadesi taşa kazınmış gibi katiyet ifade eder.

Son iki asırdaki inkırazlar çağının bütün yükünü omuzlamak sanki Anadolu annelerinin kaderi olmuştur. İşte bu Anadolu annelerinden biri daha, Sevgili Başbakan'ımızın annesi Tenzile Ana, geçen cuma gecesi çilelerini arşa köprü yaptığı ebedi yürüyüşüne çıktı.

Başbakan'ımızın annesi ile internete düşen fotoğrafları başında saatlerimi geçirdim. Kendisi mum gibi eriyip küçülürken, şefkatle büyüttüğü evladı, şimdi zarif bir kelebeği incitmeme hassasiyeti içinde anacığını kolunun altına almış.

Bu pazar Burç FM radyosunun sevilen programı 'Şefkat Kahramanları'nın misafiri idim. Geçen sene kaybettiğim annem için yazdığım 'Gurbetten gurbete anneme veda' (Zaman, 3 Mayıs 2010) adlı yazım münasebetiyle yapacağımız program, Tenzile Anne'nin vefatına denk geldi. Acılarının yeniden depreştiği bir ortamda, çekimi gözyaşları içinde yapılan program, bu çarşamba saat 16'da yayınlanacakmış. 'Ağlama kayıtlarını silin' dedim. Ama 'Üzülme hocam, bu programa girip de ağlamadan çıkabilen yok zaten.' dediler.

Meğersem Anadolu'da annelerine ve oğullarına ne acılar çektirmişler. Mutlu bir azınlık kendi sefası için gözünü kırpmadan Anadolu'ya akla ziyan cefaları, çileleri çektirmiş. Yurtdışında olduğumdan annemin cenazesine katılamamıştım. Gurbette başlayan ayrılıklar tarihimiz, buna uygun olarak gurbette son bulmuştu. Benim adıma Zaman Ekonomi Editörü Turhan Bozkurt Bey taa Trabzon'a, Sürmene'ye, büyüdüğüm yüksek dağlara kadar gidip çıkmıştı. 'Hocam büyüdüğün ortamları görünce çok hüznlendim, Anadolu çocuklarının makûs kaderi için ağladım.' diye mesaj göndermişti. Gerçekten de annemin vefatını yazdığım yazıya okurlarımdan o kadar çok tepki gelmişti ki anlatamam. Kimi annesini yeniden keşfederken, gidip ayaklarına kapanmış, kimileri yaşadığı benzer dramları anlatarak ortak hüzn haritamıza katkıda bulunmuştu. Bir okurum, "Gurbet köşelerinden satın aldığım 10 adet jetonun ancak ikisi ile konuşurdum. Geri kalan sekiz jeton ile konuşamaz, ancak annemle karşılıklı ağlardık" diyor.

Zaman, ebediyete akıp gidiyor. Ancak kendi boğazından kesip, kuşağında biriktirdiği harçlıklarını bir köşe başında avucuma sıkıştırdığında, yüzünde mutluluk gülleri açan şefkat kahramanı annem yüreğimde büyüdükçe büyüyor. Safa ile Merve arasında koşturan sadece Hacer Anne değildi, inanın! Benim annem de ayaklar altında kaybolup gitmeyeyim diye ağıtlar, çığlıklar atarak kapı kapı dolaştı. Kardeşlerimin en küçüğü 36 yaşında ev-bark, çoluk çocuk sahibi olmuştu. Ancak o her seferinde beni bir kenara çekip, 'Ben ölürsem Haydar'ıma sahip çıkasın, o benim en küçüğüm' deyişlerini unutmak ne mümkün. Yüzünü kabre dönmüş, şefkati hâlâ evlatlarının üzerinde. İşte bunun için bir anne öldüğünde, içimizde en çok da hatıralar büyür. Kaçırdığınız fırsatlar gelip boğazınızda düğümlenir.

Gamlanmayınız, işte şimdi bu annelerin evlatları Anadolu'nun kaderine el koyuyor. Son yıllarda adına 'devrim' denilen birçok siyasi hareketler duyuyoruz. Develerin Devrimi, Arap Baharı, Turuncu Devrim vs... Ancak en büyük devrimin tarihi inanın daha yazılmadı. Şimdi Anadolu'da buram buram bir Anneler Devrimi yazılıyor. Son bir aydır Zaman'ın abone kampanyasında Anadolu kazan ben kepçe yollardayım. 'Gidiyorum gurbeti

gönlümde duya duya/Sivrihisar yolundan Orta Anadolu'ya' mısraları sanki benim için yazılmış. Beni en çok mutlu eden Annelerin Devrimi'nin yaşayan gerçek kahramanları ile buluşup onların şefkat deryası yüreğine, bütün zamanların en tertemiz vicdanlarına seslenmek, sığınmak oluyor. Konferans sonrası bir 'anne' geldi. İki gözü iki çeşme ağlıyor, dualar ediyordu. 'Başını okşamadan, seni bağrıma basmadan bir yere gidemezsin yavrum' deyişi vardı, bir an anam gelmiş sandım!

Evet ilk defa bir devrim geliyor içinde kin, nefret, kavga, silah, şiddet yok. Tersine gözyaşı, fedakârlık, acı, ıstırap, kardeşlik dolu bir devrim. Anneme selam söyle Tenzile Teyze, Anadolu vadilerinde yankılanan ağıtlarınız bizi hep besleyecek. Anneler Devrimi devam ediyor.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Tek tip insan yetiştiren üniversiteler ve Steve Jobs

İbrahim Öztürk 2011.10.13

İstanbul İktisatçılar Derneği'nin (İKDER) bu sene üçüncüsünü düzenlediği ve pazartesi başlayıp, dün sona eren üç günlük bir sempozyumu vardı. İlk gün benim de bir panelde konuşmacı olduğum sempozyumun bu seneki ana konusu kalkınma, girişimcilik ve yenilikçilik (inovasyon) idi.

Programa dikkat ettim, Sanayi Bakanı ile Kalkınma Bakanı'nın adları var ancak 'getirebilirsek' anlamında işaretler var. İki bakanın da tam işi bu sempozyumdaki tema. Ancak belli ki, 'daha önemli işleri olduğundan' gelip ne konuştu, ne de dinlediler. Lafı eğip bükmeye gerek yok, karşılıklı olarak birbirimize inanmıyor ve güvenmiyoruz. Evet, haksız değiller üniversite 'ölü ozanlar derneği'ne dönmüş durumda. Ancak cuntacıların kışlaya çevirdiği üniversiteyi, üniformasız darbeciye döndürdüğü bilim adamını gerçek mecrasına kim çekecek? Evet, çığlık atıyorum, kim?

Ergenekon cuntacıları 28 Şubat'tan beri üniversiteleri kuşatma altına almış. Benim gibileri 'alıp götürürler merkeze, teşhir ederler aleme' diye zaten çoktan sobelemişler. Ancak işin yüksek lisans ve doktora öğrencilerine kadar indiğini bilmiyordum. Bilim adamı kılıklı cuntacı, darbeci, ulusalcıların eline liste tutuşturmuşlar: 'Muhafazakâr öğrenciler mümkünse, yakalanabilirse ayıklansın ve yüksek lisans ve doktora alınmasın. Kazara girenler ise kesinlikle ne yapıp edilip bitirmelerine fırsat verilmeden atılsın' demişler.

Belli ki, 'Yes Sir' diye emir tekrarı yapmışlar. Çocukların anasından emdiklerini burunlarından fitil fitil getiriyorlar. Örneğin on beş kişilik doktora kontenjanına 'sağlam' üç kişi alınıyor. Dördüncüsünü ise dört lisan bilse de, en yüksek ortalaması olsa da, 'dindar olduğu söylendiğinden' almıyorlar. Kontenjan boş, öğrenci dışarıda. Düşünün bir kere Anadolu'da üniversiteler hoca eksikliğinden kavruluyor. Bu üniversiteler öğrencilerini master-doktora yapıp dönsünler diye büyük üniversitelere gönderiyorlar. Akademisyen kılığındaki kasaplar da testereyle doğrayıp çöpe atıyor.

Bu Anadolu düşmanlığına isyan ediyorum! Bu zulümler kayıtlara geçiyor. Bir gün Ergenekon'un üniversite dosyası açıldığında 'mazlum ve onurlu bilim adamı ayaklarına' yatacaklar. Tıpkı, 'ama onlar sadece gazeteciydi' dedikleri taşeronlar gibi. Biz de bol bol yazacağız gerçekleri. Yeri gelmişken YÖK'e çağrıda bulunuyorum, acilen mülakatlar kaldırılmalı. Yazılı sınavlar tarafsız jüriler tarafından, isimler kapalı olarak yapılmalı. Asistan atamalarının da tümü artık merkezi sistemden devlet memurluğunda olduğu gibi yapılmalı. Torbadan çıkıp hak eden gelsin.

Buraya nereden geldik? Sempozyumun konusundan. Kalkınma, girişimcilik ve yenilikçilikten. Okullara kurmuşlar ulusalcı torna-tesviye makinelerini, öğrencileri doğruyorlar. Çocukları birbirinden hiçbir farkı olmayan yontulmuş kereste olarak sokağa salıyorlar. Adeta Steve Jobs ya da Bill Gates gibi eğitim zayıfatından kurtulup adam olmak için bir an evvel üniversiteden kaçmanız gerekiyor. Belki 'tek tip insan modeli', hepimizin birer cıvata sıkma makinesine döndürüldüğümüz Fordist üretim tarzının geçerli olduğu 1950 ve 60'larda geçerli olabilirdi. Zira o zamanlar ağır sanayi hamlesi geçerli idi, üretim modeli farklılıklara değil, türdeşliklere dayanıyordu. Şimdi ise farklılıkları farz kılan hizmetler ve bilgi ekonomisi yüzde 80'lik payı oluşturuyor. Apple için, Microsoft için, Facebook için... İki Apple bugün bir Türkiye ediyor ey testereci başları!

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Seller, zamlar, zenginler!

İbrahim Öztürk 2011.10.17

Dünyada ekonomilerin ve tabiatın çivisi çıkmış.

O düzenin şişman kedileri, açgözlü sermayedarları düzenle girdiği ahbab çavuş ilişkisi sonucunda devleti de yedeğine alarak dünyayı yaşanmaz kıldılar.

Afrika gıda kıtlığı içinde, aç susuz, bitik. İklim dengeleri altüst. Hep diyoruz ya, dünün istatistikleri her açıdan geçersiz. Bir yandan kriz, öte yandan tabiatın öfkesi 'küreselleşmiş' durumda. Tabii 'kaybedenlerin' öfkesi de küreselleşiyor. Büyük curcuna daha yeni başlıyor. Şimdi Wall Street'te, Beverly Hills'te, her yerde zenginlerin kapısına dayananlar yüzünden zenginler ilk defa yataklarına korkuyla gidiyor, haram lokmaları sayarak yutuyorlar.

Türkiye'nin bir hafta Rize'si yerle bir, diğer hafta Antalya'sı. Çevremdeki herkes ağız birliği etmişçesine 'devlet nerede?' diye soruyor. Haklılar, böyle zamanlarda devleti ararız. Çok şükür devlet ilk defa paşa hatunlarını kuaföre taşıyacak Kobra helikopteri bulmaya çalışmıyor ve sıcakı sıcakına mağdurun kapısında dikiliyor. Halkı çıldırtan zaten sıkıntılardan ziyade, zevk ve debdebe içerisindeki aymaz idarecilerin varlığıdır. Ama şimdi çok şükür böyle bir şey yok.

Peki devlet mağdurun yardımına nasıl yetişecek? 2009 krizinde hükümet beyaz eşyacının, arabacının, elektronikçinin, KOBİ'nin, esnafın, işini kaybedenin imdadına koştu. Fazlasıyla koştu. Denize düşeni boğulmaktan kurtardı, kendi de sapasağlam düdü! 'Kurtarma modeli' bugün dünyaya örnek. Türkiye, bu zamanlı ve doğru sahiplenmenin sayesinde krizi fırsata çevirip 2009 yılının son çeyreğinden beri büyümede ve istihdamda zirvede. Dünya, 'bir tek Türkiye ayakta kaldı, göz kamaştırıyor' diyor. Böyle bir ülkede bankacılar, arabacılar, beyaz eşyacılar kâr rekorları kırdı. Hatta adeta 'işler o kadar çok iyi gidiyor ki biri bizi durdursun' denilmiyor mu? Evet.

Peki, Türkiye'nin şişman kedileri dönüp halka borcunu ödemeyecek mi? Dışarıda dünya berbat. Daha zor günler de geliyor. Elbet bizi de etkisi altına alacak. İşte bu tabii afetleri dikkate alan, yaklaşan sıkıntıları öngörerek basiretli davranan hükümet 'çok destek verdik, çok satıp, çok kazandınız. Sıra sizde ve zengin müşterilerinizde' diyor. Sadece üç kalemde ÖTV'yi artırıyor. Yerli ve motoru küçük 'makul arabanın' vergisine dokunmuyor. Hepsini ithal edilen, lüks otonunkini artırıyor. Sonra çocuklarının eğitiminden, eşinin mutfak masraflarından kısarak tütüne, içkiye yatırımları caydırmaya çalışıyor. Bu kalemler de ağırlıklı olarak ithal! Bir de

adam başı iki cep telefonu düşen, telefon değiştirme aralığı artık 8 aya inen, bütün bu telefonların hepsinin de ithal edildiği bir ülkede 'ya aldığın telefonu biraz kullan, bir adet kullan ya da sen de biraz vergi ver' deniliyor.

ÖTV artışıyla cari açığı, dış ticaret açığını durdurmak istiyorlar. Bu 5,5 milyar TL'lik kaynak sel mağdurlarına, işsizlere gidecek. Gelir dağılımı düzelecek. Bir taşla birkaç kuş vurmak istiyorlar. Kayıt dışılık alıp başını gittiğinden dolayı vergiler çok yüksek kabul. Bunu bir kenara bırakırsak bu üç kalemdeki vergiler toplumsal adalet açısından çok adil, iktisat politikası olarak da zamanlı ve akıllıca.

TÜSİAD Başkanı'nı 'bu zamlar işleri olumsuz etkileyecek' diyor. Bayan Boyner TÜSİAD'ın başına geçmeden evvel şirketleri ne durumdaymış, borçları nasılmış, ödeme ahlakı neymiş, çalışanlarının durumu niceymiş, bir kenara koyalım. Kendileri kriz idaresini, risk almayı, öngörülü davranmayı bilmiyorlar, bari bıraksınlar da hükümet ülkeyi iyi idare etsin.

Büyük sermayeyi topluma dönmeye davet ediyorum. Yaklaşan zor dönemde ilk testleri başlıyor: Gemiden atılacak ilk 'ağırlık' emekçiler olmayacak. İşçi çıkartanları, maaşları 'takanları' deşifre edeceğiz. Yeni Türkiye'ye, yeni dünyaya şöyle bir 'el sallasınlar'. Unutmadan, Etiler, Nişantaşı, Bebek ve Boğaz'ın yalıları bence hükümete teşekkür etsinler. Etekleri zil çalmadan gece rahat yatıyorlar ya!

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Ben ve ahlaksız 'tarafsızlık'!

İbrahim Öztürk 2011.10.20

Son yazımda hükümetin yaptığı vergi zamlarına açık bir şekilde destek verdim.

Bazı okurlar herhalde yazının başlığındaki 'zam' kelimesini görünce, 'nasıl olsa eleştiriyordur' diye ilk defa beni okuma zahmetine katlanmış. Belli ki, yeri geldiğinde hükümeti nasıl eleştirdiğimi bilmediklerinden şimdi 'neden hükümete destek verdiğimi' sorguluyorlar.

Öyle ya bir şeyin adı 'zam' olunca destek verilemez, değil mi! 10 milyon kişi yeşil kartı nedeniyle iş beğenmeyecek, iş garantili meslek edindirme kurslarına rağbet bile etmeyecek, fakir ayaklarına yatıp son model çift cep telefonu taşıyacak, iki fatura ödeyecek, hâlâ hak edip etmediğine bakmadan memur olarak devlete kapağı atıp bankamatik memur olacak, kayıt dışılık ve vergi kaçırma hırsızlık olmaktan çıkıp delikanlılık, hatta uyanıklık ve zeka gösterisi olacak... Devlet ise her yerde, her zaman hazır ve nazır olacak.

Öyle vatandaşa böyle devlet, beyler! Kısırdığı yerde alıyor. Kayıt dışılıktan çık, dolaylı vergi ödeme, bu kadar basit. İlk taşı içinizdeki günahsızlar atabilir. Hayatında vergi kaçırmayan, benim gibi bordrolular mesela. Son zamlarda otomotiv, cep telefonu ve içki-tütün zamları alım gücü olandan alınıp, fakire fukaraya verilecek. Hepsi büyük oranda ithal ve dış açılara da neden oluyor. Bir taşla birden çok kuş vurulmuş oluyor. Öte yandan bütçe 20 küsur sene sonra bu yılın ilk dokuz ayında fazla verdi. Yıllık açık hedefi 20 milyar TL. Dünya gıpta ile bakıyor. Dev bir krizin ortasında hiç kimse hiçbir bedel ödemeyecek mi? Unutmayın biz İsrail Oğulları gibi kudret helvası ile beslenmiyoruz.

Bu köşenin düzenli okurları, AK Parti hükümetine yapıcı, içinde öneriler olan ne kadar çok eleştiride bulunduğumu biliyor. Ancak reyimi merak edenler için not edeyim, sokaktaki 'her iki kişiden biri' de benim. Siz

esas, cümlesine 'tarafsız, objektif konuşmak gerekirse...' diye başlayıp, vicdansız bir sükûnet içinde, tüm kin ve nefretini kusarak insanı ülser, fıtık, kanser eden 'tarafsızlardan' korkun. Biz ne alkış bekleriz, ne de eleştiriden yılarız. Tek bir kriterimiz var; hakkaniyet.

Biz bir de kelle koltukta bu memleket için canını dişine takıp çalışanlara karşı vefa borcumuzu öderiz. Omuz veririz onların gayretine, yaralarına merhem olur, gözyaşlarını sileriz. Son gün gelip çattığında da musalladan uzak sota yerlerde kara bir gözlük takıp, sahte pozlar vermeyiz. Tabutuna da omuz veririz. Anadolu çocukları Allah'ın kendilerine bir lütfu olan Recep Tayyip Erdoğan'a olan sevgisini göstermek için kimseden icazet almayı beklemesin. Bana göre Başbakan'ımız, gönlümün şairi, Necip Fazıl Kısakürek'in 'ciğerinden kalemine kan çekerek' yolunu beklediği Büyük Doğu Nesli'nin bir Anadolu ihtilali ile karşımıza çıkardığı adanmış ve yiğit bir adamdır.'

Ne yani halkın iradesinin tecelli etmiş olmasını Meclis kürsüsünden 'darbe' olarak çıkıran Emine Tarhan'ın CHP'sine mi rey vereceğim? Halkın özgür iradesini 'ihanet' olarak gören Ergenekon çetecilerine yatakçılık yapan sözde siyasetçilerle savaşmayacak mıyım?

Önceki gece Beyaz TV'de saat 23'te, 'istem dışı' olarak Sayın Prof. Osman Altuğ ile aynı programı paylaşmak zorunda bırakıldım. Dünyanın darmadağın olduğu, devletlerin temerrüde düştüğü, insanların başkentleri işgal etmeye başladığı bir dünyada, Türkiye ekonomisinin sapa sağlam ayakta oluşuna sevinemediği gibi, gece boyunca bütün iyi haberlere 'tırış, uydurma, yalan, göz boyama, apartman toplantısına katılmayan halkın verdiği reyden ne çıkar' gibi bir hayli 'akademik, bilimsel ve tabii ki tarafsız yorumlarda' bulundu. Gece boyunca kan kustum, vicdanım kanadı. Tayyip Bey'in verdiği mücadelenin yanında yer almamanın ne kadar büyük vebal olduğunu bir kez daha gördüm.

Ben tarafım arkadaş, büyük Anadolu ihtilalinin, Anneler Devrimi'nin tarafıyım. Hem nalına, hem de mihına vuran, gelene ağı, gidene paşam diyen oligarşinin kart, ketum, kısır akademisyenlerinden farklıyım ben.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Ve lider olaylara rengini verir!

İbrahim Öztürk 2011.10.24

Türkiye'de son umudunu PKK'nın dökeceği kana bağlayan Ergenekon eşrafı, devrede. 30 senedir devam eden terörde dağdan hainler saldırıyor, ovadaki kankaları ise stoklarda bekletilen manşetleri çıkıyorlar: Anayasa çalışmaları dursun, hükümet de istifa etsin.

Daha beş ay önce %50 rey vermişiz bu partiye, ya sen neyine güveniyorsun! Teyakkuzda bekliyorlar milleti Ankara'nın kapılarına nasıl yığabiliriz diye. Ama millet acılar altında kıvranan vicdanı ve şuuru ile partisini yönetmekten aciz bu kısır adamlara yüz vermiyor.

Ekonomide her dönem öne çıkan riskler ve varlıklar değişir. 2006-2007'de dünyada 'aşırı ısınma' yani cari açık ve enflasyon riski vardı. Türkiye'de de. Şimdi dünyada kimse dönüp bunlara bakamıyor bile. Çok daha berbat bir şekilde bankalar ve devletlerin maliyesi çöküşün eşiğinde. Ayrıca ekonomiler büyüyemiyor, istihdam zayıf, işsizlik artıyor. Milletini düştüğü yerden kaldıracak güven veren liderler ve sırtını halkına dayamış güçlü hükümetler de yok.

Oysa Türkiye tam da dünyanın nefesinin tıkanıdığı bu noktalarda tam bir 'model ülke' görünümünde. Şöyle ki; 2010-2011'de dünyanın büyüme lideri olduk. Teğet geçti yani. İstihdam sağlamada ise Türkiye dünya liginde 'tek başına'. Aşağıdaki tabloya bakın. Uluslararası Çalışma Örgütü'nün (ILO) yeni yayınlanan istihdam raporundan aldım. Görüyorsunuz krizden çıkış sürecinde Türkiye, 'GSYH'sı yüzde 5'ten fazla büyüyen ve işsizliği de yüzde 2-5 nokta puan oranında düşürmeyi başaran' tek ülke. Diğer yükselen piyasa ekonomileri Malezya, Brezilya, Rusya, Singapur ve Tayvan da Türkiye gibi yüzde 5'ten fazla büyümüş ancak işsizliği ancak 0-2 puan aralığında geriletebilmiş. Zaten Rusya ve Brezilya'yı buradan çıkarmak lazım. Devasa büyüklükte, çok zengin doğal kaynakları olan ülkeler.

Başbakan '2010 sonunda işsizliği %10 bandında indirelim' diye teklif ettiğinde TOBB ahalisi toplanıp 'olmaz, yapmayız, emir komuta ile işsizlik mi düşürmüş' diye deklarasyon yayınlamış, bir güzel de birbirlerini alkışlamışlardı.

Zaten işçi alma sürecinde idiler. Ancak olsun, hükümete destek olmasın da ne olursa olsun!.. Bu gün Temmuz 2011 itibarıyla işsizlik düşmeye devam ediyor. Yüzde 9 bandında. Bazıları nisan ayından beri yaptıkları bilimsel çalışmalarda ve raporlarda (!) 'bu ay da düştü ancak bundan sonraki ay düşmeyecek' diye yazıp sonra 'bu şaşırtıcı sonuca şaşırmakla' meşgul oluyorlar. Evet, lider burada da olaylara rengini verdi. Şimdi ILO dünyaya Türkiye'yi örnek gösteriyor, 'gidin öğrenin krizde istihdam nasıl korunur ve artırılmış' diye.

Yine lider 'sıfır reel faizi biz de hak ediyoruz' dediğinde, 'lobi' hemen atıldı, 'yok deve, ömründe gördün mü?' Ancak Türkiye %2'nin altına sarkan bir şekilde tarihinin en düşük reel faizini ödüyor bugün. Lider burada da ülkesine 'yön verdi.' Açık alanda inkâr edip, kapalı alanda kahırlar içinde 'adam yönetiyor ya!' diyorlar. Alışmalılar, 24 sene sonra ilk defa yılın ilk dokuz ayında fazla veren bütçe de gördük.

Evet zor bir dünya konjonktüründe Türkiye'nin gücü istikrarından, güçlü hükümetinden ve önder bir siyasi liderinin olmasından geliyor.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

İşadamına iki strateji; büyük resmi gör, paydaşları düşün!

İbrahim Öztürk 2011.10.27

'Vur deyince öldürmek', iki aşırı uç arasında savrulmak, ara tonlara sahip olmamak, hakikatin son sahibi bizmişiz gibi davranıp görüş, değerlendirme ve inançlarımız konusunda hiçbir esneklik payı bırakmadan sert ve katı bir duruş sergilemek... Bu liste uzar gider. Hepsi de yanlış tutum ve davranışlar. Dönüp sahibine zarar verir.

Ekonomi başta olmak üzere hayatın her alanında başarılı olmak için bugün attığımız bir adımın, aldığımız bir kararın, başlattığımız bir sürecin geleceğini, oluşturacağı aksülamelleri, etkileri, tepkileri, fayda ve zararlı (dışsallıkları) çok iyi bir aritmetiğe bağlamalı, projelendirmeli, her aşaması iyi yönetilmeli. Aksi takdirde, bir lirayı kurtarmak için yüz lira harcayabilir, pire için yorgan yakabiliriz. Sürekli başa döner, birçok tekrarlar yüzünden çok zaman ve para kaybederiz.

Benim bu noktada başarılı olmak için önemseydiğim ve faydasını gördüğüm iki strateji var. Birincisi her olayın kendi içinde mutlaka bir büyük resim vardır. Onu yakalamayı veya görmeyi becerebilmeliyiz. Uzmanlaşma ve iş bölümü çağında bunu göremiyorsak, görene ulaşmalıyız. Bu ifade ile 'detayları boş verin' demiyoruz. Tam tersi ayrıntılar detaylarda gizlidir ve bunlar mutlaka eleğimizde kalmalıdır. Ancak büyük resme oturtulamamış hiçbir stratejinin sonuç vermesi imkansız. Gemi yanlış yönde giderken, siz içeride istediğiniz kadar detayla uğraşın, ne çıkar! Ömrü dolmuş bir sektörü, üretim modelini, teknolojisini ısrarla, arsa satıp şirkete varlıkları dibi delik şirkete, sektöre gömerek, halkın toplam çıkarı aleyhine olarak devlet destekleriyle vs. hayatta tutma çabası gibi. Burada büyük resim yok, öngörü yok, gelecek yok.

İkinci strateji bir iş yaparken mutlaka 'paydaşlar analizini' en ince ayrıntısına kadar yapmalıyız. Madem iktisadi faaliyeti evde tek başımıza yapmıyoruz. Bir toplumun içindeyiz. Bu toplumun bugününe ve geleceğine asla zarar vermemeliyiz. Yakın komşularımız, şehrimiz, ülkemiz, doğal çevremiz, gelecek nesil vs. tüm bileşenler dikkatle yerli yerine konulmalıdır. Tamam, bizim amacımız kâr etmektir de bunun başka paydaşlar açısından anlamı, kısaca maliyeti nedir? Bu noktada devreye akıl, ahlak ve dahi yasalar girmelidir. Bu üçü bir arada yürümediği sürece sürdürülebilir bir kalkınma asla başarılamaz. Küresel kriz tam da bunu kulağımıza fısıldıyor.

Kanunlar, kurallar manzumesi vardır ancak bunlar her an her yere girip süreci hakıyla şekillendiremez. Akıl da gerekir. Akliselim en büyük iktisadi değerdir. Aynı gemide, aynı toplumdayız. Şöyle ki, 'tek rauntluk' bir oyun oynamıyoruz. Yol uzun, birlikte yaşamak ise kaderimiz. O zaman 'kaptı kaçtı' ekonomisi değil de 'kazan kazan' stratejisine dayalı paylaşımcı, pastayı büyütücü davranışlara yönelmek akıl kârdır. Uyanıklık, kurnazlık, cambazlık, lafazanlık günü kurtarır, ancak inanın ömrü heder eder. Altın yumurtlayan tavuk kesilmiş olur. Benim yıllardır üzerinde çalıştığım Japonlardan öğrendiğim temel ders budur. Orada avukatlık cambazlıklarıyla, sözde kanunlardaki boşluklarla kimseyi kandırmazsınız! İşin aslı ve faslı nedir, ona bakılır. Gelişme tohumları böyle toprakta filizlenir. Bize üç kişi hukuku hakkaniyete göre yazıp çizemediğinden basit bir sözleşme yazıp da bir aile ortaklığı kuramıyoruz. Bu yüzden 'sen paylaş, ben seçeyim, ben paylaştırayım, sen seç' stratejisi en iyisi. Hem ben böyleyim hem de ben seçeyim dediğinizde, kıyamet kopar!

Tabii bir de işin 'ahlak' boyutu var. Bunun için herkes hayata dair bağlayıcı kutsalı neyse onunla doldursun. Benim için işin ucu 'büyük muhasebenin' yapılıp, şişirilmemiş son bilançoların bağlanacağı ahiret yurdu esastır. Çok uzun bir yolun, sadece kısa bir mezrası hükmünde olan bu hayattaki tutum ve davranışlarla ebedi bir yurdu heba etmemek duruşu, en uzun soluklu bir akıl değil midir?

Evet, büyük resmi gösterecek akıl sahipleriyle buluşup istişare etmek, danışmanlık almak, yaptığımız faaliyetten husule gelecek sonuçları hesaplayıp hakkını vermek çok büyük bir işadamlığı vasfıdır.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Göçün 50. yılında marabalıktan patronluğa Alamancılar

İbrahim Öztürk 2011.10.31

1961'de imzalanan Türk-Alman İşgücü Anlaşması'nın üzerinden 50 sene geçti.

İşçi gelenler dönmeyip kalınca hesaplar altüst olmuş. Göçmenler Almanya'nın bir numaralı 'gündemi'. Şu anda yaklaşık 18 milyon göçmen var. 2030'lara doğru da nüfusun yüzde 40'larına ulaşacak.

Bu ülkedeki en kalabalık göçmen grup Türkler. Önemi, kalabalık ve daha çok bir sorun olarak görülmesinden geliyor. Yoksa örgütlü gücünden değil! Katıldığım programa hem Türkiye hem de Almanlar özel önem veriyor. Türkiye ayağını Başbakanlık Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı'nın organize ettiği programa Almanya Başbakanı Angela Merkel'in davetlisi olarak Başbakan'ımız da katılıyor. Ardından Fransa'ya geçecek. Ben de etkinlikler kapsamında önce Fransa'ya, ardından da Berlin'e geldim.

Doğu Avrupa Girişimciler Derneği'nin (MEDES) davetlisi olarak zaten Strasbourg'a gelmiştim. Dernek Başkanı Oktay Yıldırım, Mercedes firmasına iş yapan başarılı ve hayırsever bir girişimci. Bu genç dernek çok faal ve şimdi yine Türklerin yoğun yaşadığı bir yer olan Mulhouse'da da dernekleşiyor. Konferans daveti bundan. Derneğin ele avuca sığmayan genel sekreteri Abdurrahman Atlı ve arkadaşları, sayıca kalabalık ancak etkinlik olarak pek varlık gösteremeyen Türk işadamlarını örgütleyerek bulundukları ülkede hak ettikleri yere taşımak istiyorlar. İşleri zor. Zira Türkler, siz başarıya kadar altınızı oyar, başarılırsanız gelirler!

Benzer yoğun gayretleri Almanya'da da gözlemledim. Geçenlerde Aktif Türk İşadamları Derneği Genel Sekreteri Dr. Alper Sever'in daveti sebebiyle Frankfurt, Mannheim, Heilbron taraflarında idim. Türkiye'de kaymakamlık, savcılık yapmış olan çok duyarlı, önder bir kişi olan Sever, çok iyi giden avukatlık mesleğini bırakıp kendini bu işlere vermiş.

Ancak kabul edelim, bu tür örgütlenmelerde çok geç kalmışız. Ekonomi çağındayız ve bu lisanı çok etkin kullanmak gerekiyor. Dr. Sever'in ifadesiyle, başka türlü randevu alamayacağınız kişilerin kapıları, işadamları derneği olarak gittiğinizde ardına kadar açılıyor.

Yine de Türkler buraya 'amele' olarak gelmiş olsalar da, kendilerine reva görülen 'en alttakiler' statüsünü aştılar. Almanların bütün ihmal ve inkâr politikalarına, Türkiye'nin onları basit bir 'işçi döviz deposu' olarak görme gafletine rağmen, bugün Türkler birçok açıdan durağanlık içine giren Alman ekonomisi için artık ihmal edilemez bir noktada bulunuyor. Toplamda 3 milyon vatandaşımızın yaşadığı Almanya'da bugün 80 bin adet işletmede, 400 bin kişi istihdam ediliyor ve yıllık ciroları da 35 milyar Euro civarında. Sadece döner pazarının büyüklüğü 3,5 milyar Euro!

Spordan siyasete, sanata ve işadamlığına kadar rüşdünü ispat eden birçok ünlü Türk var burada. Ancak o meşhur 'bölünüp, amip gibi çoğalma' hastalığı var ya, yakamızı bırakmıyor. Türkler birbirini görünce adeta karşı kaldırıma geçiyor, olur olmaz her yerde birbirlerine rakip oluyorlar. Mulhouse MEDES başkanı başarılı işadamları Murat Tüysüz, 'Sadece Türklerin minik bir şehirde on adet mescidi var.' diye iç geçiriyor. Allah'ın evinde bile fraksiyon başı bir mescit!

Oysa tarih şahittir ki çok iyi örgütlenip dayanışma içine giren, kader birliği yapan küçük gruplar her zaman muzaffer olmuştur. Verdiğim konferansta katılımcılara 'Muhacirliğin amentüsü' diye tanımladığım yedi ilkeden bahsettim: Kurucu irade, yenilikçilik, değişime açıklık, risk alabilmek, dayanışma, keşif ve fetih. Bu hasletleri hayatına düstur edinenler zaferi yakalar. Devam edeceğim. i.ozturk@zaman.com.tr

NOT: KCK operasyonları bağlamında gözüaltına alınan Marmara Üniversitesi'nden arkadaşım Prof. Büşra Ersanlı'yı Türkler ve Kürtler arasında köprü olabilecek kişilerden biri olarak biliyorum. Prof. Ersanlı'yı, 28 Şubat zulmüne de darbeye de Ergenekon'a da karşı çıkan biri olarak tanıyorum.

Alamancıların kalışı kadar dönüşü de iyi idare edilmeli

İbrahim Öztürk 2011.11.03

1961 yılında savaşın dili olarak Berlin Duvarı yükselirken, Türkiye de ilk işçilerini Almanya'ya göndermeye başlamıştı. Eloğlu savaşın külleri üzerinde yeni bir dünya inşa etmek için bizden emekçi isterken, savaşa girmeyen Türkiye, ahlaksız bir askerî darbe ile daha yeni başbakanını idam sehпасına göndermişti.

Umudu paramparça edilip bir büyük kardeş kavgasının fitilinin çekildiği ülkenin sahipsiz kalan insanları, bir umutsuzluk sarmalında ülkelerinden kaçıyorlardı. Ne hazin, 19. yüzyıl sonunda kaçan aydınları, 20. yüzyıl başında geri dönüp ülkelerini çökertmişlerdi. Şimdi çöken ülkenin çaresiz halkı aydınlarından ve ülkelerinden yâd ellere sığınıyorlardı.

Bu sene Almanlarla yapılan ilgili anlaşmanın 50. yılı. Bu bağlamda Yurtdışı Türkler ve Akraba Toplulukları Başkanlığı hummalı bir çalışma ile Almanya'da son derece faydalı iki günlük bir sempozyum düzenledi. Gala yemeğinde Başbakan etkili ve yine coşkulu konuştu.

Sempozyumun açılışında hazırlanan nostaljik kısa filmi izlerken insan sivrulup gidiyor. Yüksel Özkasap'ın içli sesiyle bir plağa okuduğu 'Almanya'ya mahkum etti yoksulluk beni...' adlı türküsü insanın yüreğini yarıp geçiyor. Büyük bir medeniyetin bakıyesi insanların bir parça ekmek uğruna yavrularından, hanesinden, yurdundan kopup gidişine insan hayıflanıyor doğrusu.

Türkiye'nin bugüne kadar maalesef etkili bir diaspora stratejisi olmadı. 'Saldım çayıra, Mevlam kayıra' diye milyonlarca insan ellerinde tahta bavullarla Sirkeci Garı'ndan yürek parçalayan görüntüler eşliğinde buralara gönderildi. Türkiye'nin dünyada 6 milyonun üzerinde, sadece Almanya'da 3 milyonun üzerinde insanı yaşıyor. Küçük bir devlet gibi. Etkin idare edilebilse dünyanın tozunu attırırdık.

Neyse ki Türkiye nihayet bu konuya da el attı. Hükümet 2010 yılında Yurtdışı Türkler Başkanlığı'nı kurdu. Başbakanlık'a bağlı. Başında Kemal Yurtnaç adlı genç ve idealist bir arkadaş var. Bir sene içinde teşkilatını ve ekibini kurdu. Şimdi ilk defa bir Yurtdışı Türkler Strateji Belgesi üzerinde çalışıyorlar. Merakla bekliyorum. Türklerin milli-manevi değerlerini kaybetmeden Avrupa'da nasıl kalıcı olacağı konusu temel stratejiyi belirleyecek.

Bir Alman yazarın ifadesiyle, 'biz işçi bekliyorduk, insanlar geldi'. Meğer tahta bavulla gelenlerin yürekleri, kişilikleri, inançları, lisanları vardı. Almanlar 'yabancı işçi' yerine daha onore edici 'misafir işçi' demeyi tercih etseler de başlangıçta gelenlerin hayatlarına hiç sahip çıkmadılar. Şimdi Berlin'deyiz. O zamanlar Berlin Duvarı kısaca 'itin öldüğü yerd'i'. Buralara sığındılar. Eskiden kalma toplama kamplarında, köprü altlarında, gecekonduarda, minnacık mekânlarda sığışıp kaldılar. Eş temizliğe, koca ise madenlerin cehennem çukurlarına doğru yola koyuldular.

İlk bir iki neslin alın teri, gözyaşı üzerinden şimdi üçüncü ve hatta dördüncü nesil geldi. Bir yana bakarsanız teselli nevinden 'başarı hikâyeleri' bulabilirsiniz. Yeri geldiğinde bunları sizinle paylaşırım. Ancak büyük resim şu: 3 milyon insanın dağ gibi aile, eğitim, işbirliği eksikliği, anane ve geleneklerini koruma, nesline sahip çıkma sorunları var. Çok geç kalınmış olmasına rağmen bundan sonrası için süreç iyi idare edilebilirse, Türkler yaşanan Almanya ve hatta Avrupa için büyük fırsat, elbette Türkiye için mükemmel bir güç kaynağı olur.

Son yıllarda Türkiye'nin bir umutlar ülkesi olarak yükseliyor oluşu sanki göçü tersine çevirdi. Geçen sene 30 bin kişi göçmenlik isterken, 40 bin kişi Türkiye'ye dönmüş. Tahta bavullu baba ve dedelerinden farklı olarak yeni nesil diplomaları, bilgi, görgü, tecrübe, know-how ile dönüyorlar.

Sorun şudur ki, kalanlar kalsın tamam ancak bu tersine göç hâlâ sahipsiz. Oysa bir rampada patinaj yapma sürecine giren ve kendini cari açık şeklinde dışa vuran ekonomimiz, bu kritik beşeri sermayeye çok muhtaç. Ancak şimdilik bu ayak sahipsizdir. Dahası Almanya'da her şey konuşuluyor da geri dönmenin etkin mimarisi pek konuşulmuyor.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Bayramda deprem dersleri!

İbrahim Öztürk 2011.11.07

Acılarım derin ve canlı olduğunda bazen kilitlenirim. İki kelimeyi bir araya getiremem. Biraz zaman geçmeli, yüreğimin kasılmış kasları gevşemeli, duygulara, kelimelere geçit vermelidir. Deprem sonrasında yüreğim yine alev alev yanıyor.

Ancak inanıyoruz ki, sebepleri yaratan ve hükmeden güç var. Bu yüzden hayır bildiklerimizde şer, şer bildiklerimizde hayırlar olabilir. En iyisi asırlardır tatile gönderdiğimiz şu mübarek aklı, bilgiyi ve hikmeti geri çağırıp, bize düşenleri yapıp, gerisi için 'görelim Mevla neyler, neylerse güzel eyler' demek.

Hikmet penceresinden bakınca ben depremi milletimizin içine sokulmak üzere olduğu büyük bir badireyi savuşturmanın kefareti olarak görüyorum. Putperest bölücü kurşunlarıyla Mehmetçiğin toprağa düşmesini, tabutların Anadolu'nun gariban hanelerinin kapılarına dayanmasını fırsat bilenler, bir kez daha bu acıyı fırsata çevirmek için meydanlara iniyordu. Hedef yeniden sokaklara 1970'lerin kardeş kavgasını hakim kılıp, bir kez daha aradan sıyrılmak. O zaman sağcı solcu, şimdi daha tehlikelisi Türk-Kürt çatışması.

İşte tam da deprem vesilesi ile kader acılı bir coğrafyayı ve milletimizi sonu aydınlık olacak bir imtihana daha tabi kıldı. Depremde 'orda kimse yok mu?' diye inleyenlere, koca bir millet 'evim evindir, gönlüm senindir, hep yanıdayım Vanlı'm' diye tek yürek olup koştuk. Enkazlar altından atılan ağıtlar, adeta millet olma irademizi perçinledi, 'birliğimizin ve dirliğimizin' harcı, sadaka-ı cariyesi oldu. Bölmek için ağzının suyu akanlar, bu musibetin bir milletin diriliş muştusu olacağını kestiremedi.

Depremden bir mesaj da 'şehremini' olarak ülkemizi yöneten iradeye çıkıyor. Şehirler paydaşlarla yönetilir. Sahici katılıma açık olmak, gerçek bir istişare şarttır. Otobüsün rengini, ne bileyim beş vapurun modelini soranlar, konu temel tercihlere gelince adeta 'ben yaptım oldu' dememeli. İstanbul'da, binlerce yıllık tarihin, ecdat hatıralarının bağrına hançer saplamamalı. Tarihe, insana, çevreye saygılı olunmalı.

Bu vesile ile senelerdir halktan toplanan deprem vergilerinin doğrudan bu maksat için, yani şehirlerin dönüşümü için harcanması icap ederdi. Böyle yapılmadı. Örneğin merkezî yönetimin tam desteğini arkasına alarak senelerdir İstanbul'u yönetenler, bu saatten sonra çıkıp 'kral çıplak' diyor! Kimi kime şikayet ediyoruz? Bir adet alt ya da üst geçit yapılmadığı için şu şehri İstanbul'da kaç masum can heder oldu? Bir yasanın çıkması için kaç deprem, kaç ölüm gerekir? Her yaptıklarında bin bir hikmet aramak yerine, vicdanlı eleştirilere kulak assalar daha akıllıca olur.

Yine de son deprem mühim bir nasihat olarak sonuç verecek gözüküyor. Başbakan söz verdi, her türlü yasal düzenleme yapılacak ve artık şehirler mezarlık olmaktan çıkacak. Takipçisi olacağız. Dünya ekonomisi uzun bir durgunluk dönemine giriyor. Eğer hükümet bu hamleyi yaparsa ekonomiye büyük bir can suyu verir, bir dahaki

seçimi de garantiler. Şöyle ki, Türkiye yapı stoku envanterine sahip olmadığından oluşacak iktisadi pastanın büyüklüğünü tam kestirmek imkansız. Açık olan şu ki; bu büyük dönüşüm sürecinde ön ve arka bağlantıları çok güçlü olan inşaat, 40 civarında alt sektörü tetikler. Ekonomide makul büyüme devam eder, istihdam patlaması yaşanır. Ortaya çıkan gelir etkisi harcamalar aracılığı ile büyük bir çarpan etkisi oluşturur, iyimserlik dalga dalga ekonomiye yayılır. Hükümet zor zamanda nefes alır, reformlar için zaman kazanır.

Ancak, umarım bu alan Ankara'ya çöreklenen konjonktür muhafazakarı birtakım yeni türeyen Ceyar'lara peşkeş çekilmez. Unutmayın, milletin emanetini korumak kılı kırk yarmayı gerektirir. Bu, testiği kırmamak adına yaptığımız bir iç muhasebe olsun. Hayırlı bayramlar dilerim.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

1000 yıllık 100 yıl başlarken!

İbrahim Öztürk 2011.11.10

Aylardır 'büyük gerçeği' unutturmuş, sadece Yunanistan'ı konuşturuyorlar. Şimdi de aylarca İtalya ile yatıp kalkarız. Oysa çıtayı daha yükseğe taşımamız lazım.

Hadiselere ne kadar yakından bakarsak o kadar şaşır oluruz. Ne kadar tepeye çıkarsak o kadar geniş bir alanı ihata ederiz. Milletlerin yükseliş ve çöküşlerini okurken ve geleceğini şekillendirirken böyle bir vizyonla bakılmalıdır. Şirketiniz için bile birkaç yıllık hedef işe yaramazken, en az 50-100 senelik vizyonlara sahip olmanız gerekirken, bunu medeniyetler için herhalde 1000 yıldan az düşünmemek lazım.

2009 küresel krizinin tetiklediği fay hatlarındaki yarıma tam bin yıllık bir kapı araladı. Şimdi model ve geçmiş istatistikleri değil değerleri, felsefeyi, ruhu, mânâyı, idealleri konuşma vakti. Sistem, model, paradigma hepsi bunlara istinat edecek. Ölçeğimizi 1000 yıl olarak alıp geriye gidersek galiba bize İbn-i Haldun yardım edebilir. Mukaddime'de adaletin sarsılması, yönetimin yozlaşması, maddi açıdan savurganlık, rüşvet ve verimsizliğin yayılması, vergi yükünün dayanılmaz hal alması, halkın üretken reflekslerini kaybetmesi, bireyin yabancılaşması ile o medeniyetin çöküşünün derinleşip, yıkılışın mukadder hale geleceğini çok güzel anlatır. Bu yüzden medeniyetler doğar, büyür, geriler. Bazen ölürken, bazen de küllerinden yükselir.

1200 yılında Batı kıtası kesinlikle 'barbar' idi. Çin medeniyetin zirvesi idi. Müslüman Endülüs Emevileri ve Abbasiler de öyle. Oysa 1800'lü yıllara geldiğimizde barbarlık haritası yer değiştirmişti. Çin artık sefalet içinde yüzerken, Batı medeniyetin beşiği olmuştu. Endülüs çoktan hatıralarda kalmıştı.

Çin, 1800'lerden sonra dibe vurmaya devam etti. Bütün kapıları dünyaya kapatarak korunmak isteseler de bu çok daha zararlı sonuçlar verdi. En son Japonlar, Çin'i 1931 yılından itibaren II. Dünya Savaşı sonuna kadar işgal etti. 1949'daki Mao Zedung ile başarıya ulaşan Çin devrimi ile başlayan bir nevi 'yeniden diriliş' süreci, Deng Şiaoping ile 1970'ten itibaren yeni bir kulvara girdi.

Hem atom bombasını yaptılar, hem de Japonların başaramayıp ulusal utanç haline getirdikleri uzaya uydu göndermeyi başardılar. The Economist dergisi zorundan çatladı! 'Tebrikler Çin, demek artık ekmeğe muhtaç değilsin' diye konuyu kapaktan gördü.

Batı'nın Çin'in medeniyet tahtına kurulması neredeyse 6 asır tuttu. 1800'den beri iki asırdır Çin geriliyordu. Ancak günümüzde zaman çok hızlandı. Japonya dünyanın en büyük ikinci ekonomik gücü olarak Almanya'yı 1970'in başında geride bırakmıştı. Çin de 2010 yılında dünyanın ikinci en büyük gücü olarak Japonya'yı geride bıraktı. Çok değil sadece 40-50 senede Çin arayı kapatıp öne geçme aşamasına geldi. Yapılan projeksiyonlar, öngörülemeyen sürprizler olmazsa, Çin'in 2019 yılında ABD'yi geride bırakarak dünyanın en büyük iktisadi gücü olacağını gösteriyor. Bundan sonra ise arayı onarılamaz bir şekilde ve en az 2050 yılına kadar soluksuz bir şekilde açması bekleniyor.

Şimdi Batı'nın tepeden aşağı inme süreci başladı. Çin nefes nefese zirveye gidiyor. Biz de tırmanma şeridine girmeye çalışıyoruz. Süreç lehimize. Ancak asla unutmayın, arada kapatılacak büyük bir maddi uçurum var. Her sektörde. Ancak bu farkı kapatmak için 600 sene beklemeyeceğiz. Yarınlar büyük sürprizlere gebe. Kader zamanı sıkıştırdı, avucumuzun içine koydu!

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Bayburt'tan bir dünya markası çıkar mı?

İbrahim Öztürk 2011.11.14

Kıymetini bilen için aslında 'yokluk ve 'yoksulluğun' getirdiği zaruretler en büyük sermayedir.

Bu yüzden hep 'zafer muhacirlerindir' der ve bunu böyle bilirim. Anadolu'da bazı araçların arkasında yazan 'miras değil, alın teri' lafı hiç de beylik bir laf değildir. Yeni vefat eden Apple'ın kurucusu Steve Jobs'un hikâyesi böyle olduğu gibi, günümüzde küresel şirket haline gelen birçoklarının hikâyeleri de çoğu kez bir mağduriyete, yoksulluğa, kısaca çeşitli imkânsızlıklara çıkıyor.

Mesele, kurulu düzenin dayattığı kalıpların, ezberlerin dışına çıkabilmektir. Kutunun dışına çıkıp farklı bakmak, görmek ve düşünmek için bir macera, bir risk alma, bir serüvene çıkma merakı, cesareti de şarttır. Bizi bu yola sürükleyecek 'ilk yakıt' ise kesinlikle büyük bir hayal kurmaktan geçer. Peki bir Bayburtluyu küresel bir marka olma hayaline sürükleyen amil ne olabilir? İşte bütün mesele budur. Ve bunun için eğitim ve gezip görmek gibi çokça tekrarlanan hususlardan başka hiçbir anlamlı reçete de yoktur. İş, büyük oranda 'olayların akışına' bağlıdır. Bir çeşit kader hikâyesidir. Bana sorarsanız başlangıcı elimizde olmayan birtakım gelişmelere kader noktasından bakarak, hikmetini kavrayıp uygun tepkiler verebilirsek, çoğu kez hesapta olmayan fırsat kapılarının bize açıldığını göreceğiz.

Örneğin ilk Türk işçileri 1960'ların başında pek de bir mimarisi olmadan Almanya yollarına düştü. İlk gariban köylü nesil madenlerde, kanserojen etkilere maruz çok ağır işlerde itile kakıla bir hayatta ayakta kalmaya çalıştı. Evi ile şantiye arasındaki yoldan başka neredeyse hiçbir yer görmeden ömürlerini bitiren insanlar var gurbet ellerde. Bir okurum mesajında 'sırf Almanca bilmediği için uyarıları anlamayıp, çukurlara düşüp onlarca insan öldü madenlerde' diye not iletiyor.

Ancak ikinci ve üçüncü nesil bugün Türkiye için çok büyük katma değerlere dönüştürülebilecek bir potansiyel haline geldi. İyi idare edilebilirse bu dramın üzerinden yeni hikâyeler çıkartmak mümkün. Almanya'da Mannheim çevresinde faaliyet yapan Aktif İşadamları Derneği (AKTİV) ile TUSKON'a bağlı olarak faaliyetlerini

sürdüren Fransa'da Strasbourg ve Mulhouse merkezli MEDEST işadamları derneklerinde verdiğimiz konferanslarda görüp tanıdığımız, işyerlerine ziyaretler yaptığımız işadamlarının hikâyeleri ve geldikleri aşamalar çok öğretici. Hem olumlu hikâyeler, hem de ders almamızı gerektiren birçok örnek olay mevcut.

Bir kere insanlar bir Alman'ın yanında çok uzun süre çalışıp belli bir bilgi, görgü, deneyim elde ediyor. Girişken insanımız hemen 'ben de kendi işimi kurayım' diye yola koyuluyor. Tabir yerinde ise artık 'köleliğe' isyan ediyor. Bu çok takdire şayan bir durum. Sorun şu ki, bu kişi, yapageldiği işin, aslında büyük bir projenin çok küçük bir parçası olduğunu unutuyor. Elindekinin 'fil' değil, 'filin hortumu' olduğunu unutuyor. Çok iyi bir kaynakçı, dökümcü vs. olmak yetmiyor. İşin finansmanı, pazarlaması, insan kaynakları, tasarımı, Ar-Ge'si var. Var oğlu var. Ve bizim arkadaşımız bunların hiçbirini bilmeden, bu aleme dair hiçbir farkındalığı olmadan, tabir yerinde ise 'kara kucak' işe dalıyor. Şanslı olan bazıları, örneğin eski patronuna fasoncu olarak çalışıyor. Çok büyük kısmı ise maalesef sermayesini batırıp çekiliyor. Almanya'da en girişimci toplum olarak Türkler öne çıkıyormuş. Bu, cümlelerin ilk kısmı! İkinci kısmı da şu: Türkler işini batırmakta da açık ara önde gidiyorlar.

Durumun farkında olan küçük bir kesim ise derhal insana yatırım yapıyor, danışman tutuyor, kısaca ilk işi olarak 'bilen bir ekip' kuruyor. Kendini eğitiyor. Almanca öğreniyor. Küllerinden bir eham inşa etmeye doğru sağlam adımlarla gidiyor.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Bayburt'tan Mannheim'a

İbrahim Öztürk 2011.11.17

Son yazımda 'Bayburt'tan küresel bir marka çıkar mı?' diye sormuştum. Bayburtlu bazı okurlarım 'dalga mı geçiyorsun, bırakın küresel markayı, inek bile çıkaramıyoruz oradan' diye serzenişte bulunuyorlar. Terk edilmişliğe, Ankara'nın kâbus bürokratik diktatörlüğünün oraya uzanan kılcal damarlarının iş yapmayışına, insanımızın önünü açmayışına hayıflandıkları için böyle diyorlar.

Zaten benim amacım tam da bu noktaya işaret etmek. Lütfen son yazımı bir daha okuyun. Şimdi anlatacaklarımı buna göre değerlendirin. Eğer mağduriyet ve çaresizlik psikolojisi içerisinde kısırıldığımız şehrimize muzaffer bir komutan edasıyla dönmek istiyorsak, muhacirliğin anlamını iyi kavrayıp, şehri terk etmek de gerekebilir. Hiç olmazsa kader ırmaklarında uyumlu akmak, iyi yıkanmak gerekiyor. Almanya'daki 3 milyon Türk'ten Real Madrid'e üç oyuncu gönderdik. Onlarcası da Almanya'da oynuyor. 70 milyonluk Türkiye'den bir adet milli takım çıkaramıyoruz, yarısı da ithal, görüyorsunuz!

Konferans için son model Mercedes ile otobanda Mannheim'dan başka bir şehre doğru akarken, yanımdaki arkadaş 'İşte bu arabada dev küresel markalarla yarışıp ödül alan yüksek performanslı UHP Syron lastikleri ve Keskin Tuning jantlarını tercih ediyoruz.' diyor. İşte size sözü edilen bu gurur verici başarının altındaki Bayburtluyu takdim ediyorum.

Mannheim'da gidip fabrikalarını ziyaret edip, tanışıp sohbet ettiğim Bayburtlu Keskin ailesinin Almanya sınırlarını aşıp, küresel marka olma yolundaki moral veren hikâyesi tam bir kader oyunu ve muhacirlik ile başladı. Ulvi ve Abdurrahman Keskin kardeşler aslında okumak, olmazsa çalışmak için 1985'te Almanya'ya gitmişler... Derken 1989 yılında hac farızası için önce memleketleri Bayburt'a gelirler. Kadere bakın ki pasaportlarını bile çaldırırlar. Türkiye'nin bürokrasi hazretleri adamlara kan kusturur, 'bugün git, yarın gel, şunu

getir, bunu götür' derken, gecikmeler nedeniyle zamanında Almanya'ya dönüp okula kayıt yaptıramayınca bu genç adamlar da 'bari ticaret yapalım' demişler. 1985 yılında mütevazı bir adımla başlayan Keskin Tuning jant üretimi işini, 1996 yılında markalaşmak ve kurumlaşmak üzere yeni bir aşamaya getirdiler. Sonunda Keskin jantları bugün dünyanın kabul ettiği TÜV garanti belgesiyle şu an 13 ayrı model seçeneğiyle İngiltere, Fransa, Kanada, Yunanistan ve Amerika başta olmak üzere birçok Avrupa ülkesine ve dünyaya satılıyor. Bunu oturtunca 2005 yılından itibaren de yüksek performanslı araba lastiği işine girdiler. Reklamlardan da bildiğiniz Syron lastiklerine, 2010 yılında Herse markasını ilave ettiler. Şimdi Merkep yolda!

Keskin Grup 2008'de Kuzey Amerika, 2010'da ise Fransa birimini açtı. Ukrayna'da da üretimleri var. Türkiye (Bayburt ve İstanbul) ve diğer ülkelerde (ABD, Ukrayna, Almanya, İngiltere, Fransa) 700'ü aşkın kişi istihdam ediyorlar.

Keskin kardeşler memleketleri Bayburt'a da çok düşkünler. Kalifiye eleman ihtiyacını karşılamak için 2005'te Keskin Business Academy'yi kurdular. 2010'da Bayburt Üniversitesi, meslek yüksekokulu ile üniversite-sanayi işbirliği kapsamında çalıştıracağı elemanlarını eğitiyor. Bayburt merkezde bir 'çağrı merkezini' devreye sokup, müşterilerine teknik destek veriyorlar. Köylerden getirip eğittikleri kız çocukları şimdi Almanya, Fransa, ABD, Ukrayna, İngiltere ile online görüşme ve satış yapıyorlar. Hatta bir köyde hayvancılık ve tarımla uğraşan bir genç o kadar coşup ileri gitmiş ki, şimdi ABD Los Angeles'taki firmanın başına geçmiş. Biz buna 'tezekten ehram yapmak' diyoruz.

Uganda'da Türk okulu yaptıracak kadar hayırsever olduğu gibi, burada çalışacak işçileri ve malzemeleri de Bayburt'tan ısmarlayacak kadar da milliyetçiler. Mannheim'da yeni açtıkları tesislerin malzemelerini de Türkiye'den getirmişler. Önümüzdeki dönemde Türkiye'ye yeni yatırımlara hazırlanıyorlar.

Küçük ancak dinamik bir şirketle küresel marka olma yolunda emin adımlarla ilerleyen Keskin Grup başarısını, kazandıklarını başka yerlere değil kendi işlerine, son teknolojiye, çok iyi eğitim görmüş insanlara ve iş bilen danışmanlara ayırmalarına borçlular.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Ekonomide 2012 senaryoları

İbrahim Öztürk 2011.11.21

Kısa ve orta vadeli senaryoların arkasında mutlaka uzun dönem senaryosu olmalıdır.

Büyük resme istinat etmeyen strateji işe yaramaz. Benim senaryomda dünyada uzun sürecek ve acı vermeye devam edecek bir kriz dalgası var. Sonunun nereye varacağı da belirsiz. Çünkü büyük aktörlerin süregelen davranışları umut vermediği gibi neler yapabileceklerini kestirmek de çok zor.

Gelişmiş dünyayı artık demokrasinin yönetmekte yetersiz kalacağı bir sürece girdik. Kadere bakın ki; süreç, demokrasinin kucağında doğduğu Yunan'dan başladı. Sanki, Eski Yunan'da doğdu, yeni Yunan'da battı, der gibi. Anlayacağınız ekonomiden siyasete kadar masada her türlü senaryo var.

Arap dünyasında iktidarları hiç olmazsa 'görünürde' halklar devirirken, Avrupa'da sermaye seçilmiş hükümetleri deviriyor. Böylece her ülkeye bir Kemal Derviş bulup, istediklerini alıyorlar. Küresel sermaye demokrasiyi, açık

toplumu ve bütün özgürlükleri tehdit eder hale geldi. Zaten öyle idi ancak şimdi artık bu ayan beyan ortada.

Gündem büyük sermayedarın alacaklarını garanti altına almaktan öteye gitmiyor. 2008-2009 kriz ortamında devletler, ekonomiyi canlandırmak için ve 'batırlamayacak kadar büyük' olduğu gerekçesiyle büyük sermayeyi, bankaları kurtarmak için derin bir borç sarmalına itildi. Oysa şimdi büyük sermaye devletlerin de hükümetlerin de gözünün yaşına bakmıyor. Köşeye sıkıştırmış, faiz-risk oyunu üzerinden kroşe üstüne kroşe indiriyor. 'Bindireceğin zamları, satacağın varlıkları açıkla, uygulama ve ödeme programın için yazılı taahhüt ver' diyorlar. Bunu aldılar ve alacaklar da.

Yakında birkaç aylığına Avrupa'da kısmi bir sessizlik olacak. Ancak ekonomilerin büyüme kabiliyetinin iyice kaybolduğu, bu nedenle işsizliğin artmaya devam ettiği, hem orta sınıfın hem de vergi gelirleri artamayan hükümetlerin borçlarını ödeyemez hale geldiği gerçeği yeniden masaya gelecek. Esas gümbürtü o zaman kopacak. Kriz bir katman daha derinleşecek. Kimse bana 'ne kadar da menfi bir adamsın' demesin! 2008-2009'dan beri onlarca yazı yazdık, çözüm listeleri verdik. Bunlar yapılmazsa, 2010-2011'de neleri konuşacağımızı ta o zamandan beri kaç defa tekrarladık. Şimdi o gün.

Peki, bütün bu gelişmelerin Türkiye ekonomisine etkisi ne yönde olacak? İlk olarak, en önemli gelişme büyük bir pazar daralmasının beklenmesidir. Dış ticaretin % 50'den fazlası Avrupa'ya. Avrupa seneye ne kadar mal çeker, belirsiz. Bu daralma içeride de üretim, istihdam ve geliri fena halde olumsuz etkileyecek.

İkinci olarak finansman kanalları daralacak. Artık yakın gelecekte 2006-2008 arasındaki gibi yıllık 20 milyar dolarlara yaklaşan bir doğrudan yabancı sermaye girişi olmayacak. Zaten hükümetin, özelleştirme, bankaların satılması, gayrimenkul satışı ve perakende zinciri gibi kısaca 'hazıra konma' anlamına gelenlerin satılması dışında ikna edici ve güven veren bir sıfırdan yabancı sermaye çekme stratejisi bulunmuyor. Bu konuda Kalkınma Ajansları ve Başbakanlık Yabancı Sermaye Ajansı tam bir hayal kırıklığı. Ayrıca bu ortamda uzun vadeli kredi kanalları da daralmaya devam edecek. Geriye, oynak ve pahalı kısa vadeli kanallar kalıyor. Bu kaynaktan ancak kısa vadeli tüketim finanse edilecek, yatırımlara giden kaynaklar daralacak. Maalesef yatırımsız bir dönem geliyor. Açıklanan Orta Vadeli Program (OVP) da bunu söylüyor. Dış âlem artık müsait olmadığından, ustalık döneminin, hamle yerine konjonktür idaresiyle malul olması ihtimali var.

Dünyadaki borç tehdidi ve likidite daralması nedeniyle uzun süre kurlar da geri gelemeyecek. Bizim cari açık yüksek olmasaydı da Türkiye'de kurlar bu hale gelecekti. Cari açık sadece yaraya tüy dikti! Ekonomi daralırken cari açık 2012 yılında da yüksek kalmaya devam edecek. Artan kurlar ve gelen vergiler nedeniyle enflasyon da hedef patikanın dışında, çift hanenin sadece 'epsilon' kadar altında. 2012'de de hedef patikaya dönmez gibi.

Sözün özü şu: Dünya ve biz ekonomik durgunluğa doğru giderken, ekonomiyi soğutmak zorunda kalmamız, zararı faydasını geçecek bir tedbir oluyor.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

En iyi şirketlerimizin durumu bu!

İbrahim Öztürk 2011.11.24

Türkiye'de şirketler bedelini aldıkları hizmetleri sunmada sorumluluklarını üstlenmiyor.

Kendileri haksız faturayı ödettiriyor ancak söz verdikleri hizmeti sunmadıklarında biz onlardan bir şey alamıyoruz. Bu konuda tüketici aslında bir hayli sahipsiz. Hak arama süreci uzun, pahalı, çetrefil. Adeta bu da uzmanlık istiyor. Sonunda, örneğin, 100 TL kurtarmak için pekala 200 TL ödemiş olur, sinirleriniz yıpranmış, zaman kaybetmiş olabilirsiniz.

Bilhassa profesyonel şirketler müşteri ile konuşup anlaşmak ve işi sulh yoluna koymayı düşünmek yerine, şirket üzerinden yargı gücünü tek taraflı olarak acımasızca devreye sokuyorlar.

Karşınızda zaten şirket filan yok, bir 'call center' var. Elinizde telefon, karşıda sadece papağan gibi bildiklerini on defa tekrarlayan, elindeki kâğıdın dışına çıkıp gerçek bir çözüm öneremeyen bir liseli, üniversiteli çocuk. 'Yeniden dinlemek için bire, çıldırmak için ikiye, haksız faturayı ödemek için ise üçe basın.' Halk öyle ezilmiş ve sindirilmiş ki, önerilen strateji şu: 'Önce kuzu kuzu istenen faturayı öde, sonra bir bak bakalım geriye alabilir misin?' Önce idam edip, sonra yargılamak gibi.

Sadece iki ibret örneği vereceğim. İkisi de Türkiye'nin bir numaralı kurumsal markalarından. Biri Türkiye'nin adeta 'küresel markası' haline gelen THY ile ilgili. Boğaziçi Yöneticiler Vakfı'nın (BYV) düzenlediği 10 kişilik bir grupla İspanya'ya Malaga'ya, bir Endülüs turundayız. Gece 'check in' (binış kontrol) için tesadüfen internete girdiğimizde İstanbul-Malaga seferinin iptal edildiğini ve bize haber verilmediğini fark ettik. 24 saatten daha az süre var. 'Yeterli yolcu olmadığından sefer iptal edilmiş'miş. Çözüm olarak 'ya paranızı iade edelim, başınızın çaresine bakın, ya da çarşamba yerine cuma günü olan seferimizi bekleyin' dediler. Bütün program yapılmış, otel rezervasyonu, tur operatörü vs. birçok çetrefil iş bitirilmiş.

Uzun uğraşlardan sonra, Malaga THY'den bir 'tanıdık' bulup, kurumsal değil, onun özel gayretleriyle Madrid aktarmalı Malaga'ya geçtik. Yine de kaybımız kısaca bir gün! Hele koca Atatürk Havalimanı'nda son dakikada değiştirilen, bazen haber bile verilmeyen kapı numarası. Elinde yük, son dakika bir uçtan bir uca koş. Bu arada size 'son çağrı' yapılıyor!

Bir başka örnek Türk Telekom'dan (TT). Özelleştirildi ve birçok yatırımlar yapıldı. Ancak hâlâ TTNET'in interneti kaplumbağa hızında çalışıyor. 1-10 megabit (mbit) hızında. Ancak bu da hiçbir zaman 10 bile olmaz. Öyle denir ancak genellikle saniyede 2 mbit hızla çalışır.

Benim oturduğum siteye Turkcell Superonline fiberoptik kablo döşeyince 20, 50, 100, 1000 mbit gibi dehşet hızda ve TTNET ile aynı fiyata hizmet sunuyor. Bir de telefonunuzu taşırsanız TT gibi sabit ücret almıyor ve arama yaparsanız da ayrıca yüzde 40 oranında ucuza konuşuyorsunuz. Turkcell Superonline bir de kampanya koymuş. Eğer herhangi bir sözleşmeyi yarıda bırakır da hizmet sağlayıcı değiştirirseniz, bundan doğacak bir ceza varsa, 60 gün içinde faturanızı ibra etmeniz halinde bunu da ödemeyi taahhüt ediyor. Ben de TT'den ayrıldım. Ancak ayrılamıyorum. Çünkü telefon üzerinden bu süreçleri yönetemiyorsunuz. Yani 'call center' bu hizmeti sonlandırma hizmetini vermiyor. TT müdürlüklerini ararsanız, telefonlar kesinlikle açılmıyor ve sizinle ilgilenmiyorlar. Dilekçe yazıp kapatmak için gitmek, korkunç bir kuyruğa girip beklemek, en az yarım iş günü kaybetmek zorundasınız. Ortalık ana baba günü, sinirler gergin, her köşede bir kavga, gürültü.

Kapatma dilekçesi üzerinden üç ay geçti hâlâ faturamı alamıyorum ki, faturayı ibraz edip taşındığım operatörün desteğini alayım. Faturanın akıbetini öğrenmek için yine kalkıp TT müdürlüğüne gitmek, kuyruğa girmek, beklemek zorundasınız. Yaptım da. 'Daha çıkmamış' sözünü duymak için yarım gün daha gitti. Tabii bu arada diğer şirkete zamanında faturayı ibraz edemediğimden oradaki hakkım da yandı.

TT hizmet vermiyor. Oldukça hantal. Hâlâ tam bir KİT mantığı ile çalışıyor. Bırakıp gitmenizi de fiilen engelleyerek haksız rekabete neden oluyor. Daha iyi çalışan şirketi de müşteriyi de cezalandırıyor.

THY'nin sunduğu eksik hizmetin bedelini kim telafi edecek? Beni TT'den kim kurtaracak? Bir de gariban vatandaşı nasıl ezdiklerini tahmin edin.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Endülüs'te raks, İspanya'da kriz

İbrahim Öztürk 2011.11.28

Toprağı buram buram bilgi tüten Kurtuba,

Bilginlerinin adı taa uzaklarda çınlayan Kurtuba'ya ne oldu?

Ey ibret dolu geçmişten ibret alacak yerde, günübürlük işlere, dedikodulara batmış kişi!

Sen uyu bakalım; ama zaman için ne demek dinlenmek, ne demek uyku!

(Ebu'l-Bekâ Sâlih b. Şerîf er-Rundi)

İki sene evvel Şam'da Kasiyun Dağı eteğindeki türbesine doğru tırmanırken karar vermiştim, 'O'nun yurdunu ziyaret edeceğim.' İşte nasip oldu, size bu yazıyı Endülüs'ün başkenti Kurtuba'dan yazıyorum. Muhyiddin ibn-i Arabî Hazretleri'nden bahsediyorum. Konya'da yaşarken, '(Selim'in) S'si, (Şam'ın) Şın'ına girdiğinde, benim de kabrim bulunur.' diye esrar ve müjde dolu bir haber vermişti. Nitekim Yavuz, Şam'ı fethettiğinde çoktan kaybolmuş mezarını keşfetmişti. Türbenin kubbesinde, 'bütün yüzyıllar yetiştirdikleri büyük insanlarla tanınır, benden sonraki yüzyıllar benimle anılacak' mealinde bir beyit var.

Filozofların Sultanı İbn Rüşd, İslam'da akılcılık ekolünün öncülerinden Zaragoza'lı (Saragosta) İbn Bâce, hekim, hukukçu ve filozof İbn Tufeyl, Musevi tıp alimi, büyük fatih Salahattin Eyyubi'nin hekimi İbn Meymûn, bize göre sosyolojinin kurucusu İbn Haldun... hep bu büyük medeniyetin çocuklarıdır.

Endülüs fatihi Tarık bin Ziyad, on iki bin kişilik ordusuyla 90 bin kişilik orduyu yendiğinde tarihler 711'i gösteriyordu. Sadece iki senede İberya yarımadası büyük oranda fethedilmişti. Batı'da kuyruğu kaptıran Hristiyan dünyası, 1090'dan itibaren Doğu'da iki asrı aşacak Haçlı Seferleri'ne başlayacaktı.

Ancak bilim, sanat, tıpta zirveleri aşan koca Endülüs devleti 781 sene sonra 1492'de çöktüğünde, Doğu'da İstanbul'u fetheden Osmanlı yükselişe geçiyordu. Maalesef ikisi bir arada olamadı. Kader! Endülüs'te Müslüman kaldığı sürece banyo yapmayı reddeden Pasaklı İzabel'in kıyımından bu güne kısaca Kurtuba (Cordoba)'da büyük cami (içine artık kilise yerleştirilmiş), Gırnata (Granada)'da bir tepenin üzerinde El Hamra Sarayı (yine merkezine bir kilise yerleştirilmiş) gibi çok az eser kalmış.

Kurtuba'da 1610 yılına kadar çok aktif bir şekilde insan onurunu rencide etmiş olan Engizisyon Müzesi'ni gezerken Batı Ruhu'nun nasıl bir şey olduğunu, tefsire mahal kalmadan anlıyorsunuz.

Olan oldu, gözyaşı değil, göz nuru akıtmak zamanı. Basit, yüzeysel gezilerin önüne geçip, derinlemesine medeniyet araştırmaları yapıp ders çıkartmak lazım. Bu konuda gayret edenlere sahici destek vermek gerek. Bu büyük devleti kısaca zevk-sefa ve tefrika bitirdi denilebilir. Hayatın merkezine İ'lay-ı Kelimetullah'ı yerleştirenler her zaman aziz kılındığı gibi, işi cümbüşe vuranlar da tabii bir kader olarak ayıklanıyor. Şehrin anahtarlarını

teslim eden son Gırnata sultanı II. Abdullah'a annesinin dediği gibi, 'adam gibi cenge çıkamayanlar, kadınlar gibi ağlıyordu'.

Osmanlı'nın birliği, dirliği, donanması 1492'de bitiş noktasına gelen Emevilere yardım etmeye müsait olamadı. O cepheye yetişemedi Devlet-i Âli'nin eli. Ajanlar krala rapor sunmuş; 'Osmanlı şu sıralar kendi derdine düşmüş, Emevileri ortadan kaldırmının tam sırasıdır.' diye. İstanbul'un fethine bu cevabı verdiler. Kazan'ın Rusların eline geçmesi (1552) de yine buna tekabül ediyor.

Günümüze dönelim. İspanya geçmişin değerlerini bugün turizme tahvil etmekle meşgul. Biz de geçmişi anlayıp geleceğe hazırlanalım. Bu ülke ile bağlar kuruluyor. 'Medeniyetler İttifakı' görüşmelerini daha düne kadar iki ülkenin başbakanları yürütüyordu. THY artık haftada dört kez uçuyor. Sadece 4 saatte Malaga'dasınız. Zamanında İspanyollara kaptırdığımız zengin Arap kralları akın akın buralarda gayrimenkul alıyor, gelip yaşıyor, büyük paralar bırakıyor. Şimdi o zenginleri buraya THY taşıyor.

İspanya sanayiden yavaş yavaş kopuyor. Geriye tarım ve hizmet sektörü kalıyor. Ekonomi uzun süredir büyümüyor, borçlar habire artıyor, işsizlik yüzde 20'lerde. AB üyeliği ile Çin faktörü bana göre başlıca sebep.

Hem Batı hem İspanya uzun bir sorunlu döneme girdi. Doğru. Ancak onların işi bitmiş, biz de işi bitirmiş değiliz. Hızla öğrenmeye çalışmamız lazım. Aradaki uçurum hâlâ çok muazzam.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Çin-çağ!

İbrahim Öztürk 2011.12.01

Başlıktaki garipliğin farkındayım. 'Çin çağı başlıyor' demeye çalışıyorum. Sadece birazcık Çinceye uyarladım, o kadar!

Uluslararası kredi ve derecelendirme kuruluşu Fitch, Türkiye'nin görünümünü pozitiften durağana çevirdi. Yani notunu düşürmedi, şimdilik izlemeye aldı denilebilir. Eteklerimiz tutuştu. Ancak Çin takmıyor bile. Bakın nasıl? Derecelendirme kuruluşlarının kontrolden çıktığı, kirlendiği, tabir yerinde ise 'sahibinin sesi' olarak davranıp not hibe ettiği cümle âleme aşikâr. Notu 'AAA plus' olup da batma noktasında gelen ülkeler ve şirketler bunu net bir şekilde ortaya koydu.

Orta Çağ'da kilise de benzer işlerden voleyi vuruyordu. Para karşılığında cennetten arsa satmak, parasına göre kiliseden mezar yeri seçmek, böylece kestirmeden cennete nakil yaptırmak fena halde kurumlaşmış bir pazardı. Anlayacağınız günahların affı ve cennete gitmek için çeşitli türev ürünler geliştirilmişti. Din, yargı ve kilise sermayenin emrinde idi.

Modern zamanlarda para ve kilise ilişkisi başka bedenlerde devam ediyor. Bu görevi adeta kredi derecelendirme kuruluşları icra ediyor. Ver parayı, bul 'dayıyı', al kredi notunu. Ama deniz bitti, kral çıplak. Avrupa ülkeleri ve ABD bu kuruluşların yanlı davrandığını ilk defa işin ucu kendilerine dokunduğunda itiraf ve kabul etti. Soruşturmalar ile sindirme operasyonu başlattılar bile. Sonuç almıyor da değiller hani!

Çin ise zaten bu kuruluşların meşruiyetini reddediyor. 'Kendi reytingimi kendim ölçeceğim, sıkıysa kabul etmeyin' demeye getiriyor. Evet, zaten nerde kalmıştık, 'parayı veren düdüğü çalar'. Para, ucuz emek havuzu,

dev adımlarla büyüyen iç pazar gücü Çin'de. Hal böyle olunca, Türkiye gibi ülkeler söz konusu olduğunda binbir dereden su getiren, bahane üstüne bahane üreten yabancı sermaye, Çin'e kabadayılık yapamıyor.

İnsan hakları ihlali, emek sömürsü, gayri insanî şartlarda cebren çalıştırma, sosyal güvence eksikliği, mülkiyet hakları üzerindeki keyfi uygulama ve müdahaleler, sermaye giriş çıkışları üzerinde denetimler... Bütün bunlar on yıllardır yılda ortalama 100 milyar doları aşan yabancı sermaye yatırımının Çin'e akmasına engel olmuyor.

Ancak aslında hikâye daha yeni başlıyor. Çin, Türkiye gibi cari açık verip, borçlanıp Merkez Bankası üzerinden rezerv biriktirmiyor. Harbi harbi cari fazla verip kazandığını kasasına koyuyor. Kasada 2 trilyon doları aşan bir para biriktirdi. Dış borcu da pek yok. Avrupa ise bitik. Meteliğe kurşun sıkıyor. Daha düzgün ifade edelim, Avrupa, ABD ve Japonya, Karun gibi zengin küresel şirketleri tarafından soyulup soğana çevrildi. Devletlerin şirketlere artık sözü geçmiyor. Hal böyle olunca siyasetçiler ve bürokratlar da sermayenin suyunda gidiyor, komisyonunu kazanıyor, yolsuzluk ve verimsizlik ekonomisinin parçası oluyor. Bu arada olan da halka oluyor.

Türkiye'de de şu anda yargının üzerine gitmeye çalıştığı 28 Şubat sürecini bir avuç siyasetçinin ya da kep ile botunun yerini rahatlıkla karıştıracak bir avuç şaşkın askerin kotarmadığını tahmin etmek zor değil. Türkiye'de 28 Şubat'ın da, Ergenekon'un da yönetim ve idare beyni sivil ve sermaye çevrelerinde aranmalıdır. Geçelim.

Şimdi sırf İtalya için 2012 yılında döndürülmesi gereken borç miktarı 200 milyar Euro'nun üzerinde. Buna İspanya, Yunanistan, kim bilir daha kimler de eklendiğinde, bunu kapatacak kaynak ne sözde Avrupa İstikrar Fonu'nda, ne de IMF'de var. Bunu herkes biliyor. Hele bir de büyüme cephesinde kötü haberler gelmeye devam ettikçe, işsizlik arttıkça, vergi gelirleri düştükçe, kriz bir katman daha derinleşecek. Bunu 2012 yılının ilk çeyreğinde açık açık tecrübe edeceğiz.

Güç artık Çin'de! Dünya, Çin'in himmetine muhtaç. Ancak Çin'in de koşulları var: Çin, Avrupa'nın kendisine karşı koyduğu tüm ticarî korumaları kaldırmasını istiyor. Türkiye bu durumda gerçekten ayvayı yer! Yine Çin Avrupa'da canının istediği teknoloji şirketini, kritik varlıkları satın almak istiyor. Engel istemiyor. Avrupa'nın devasa altyapı yatırımları da Çin'e emanet.

Sizce Çin tehdit mi, fırsat mı?

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Oyun içinde kural değiştirmek!

İbrahim Öztürk 2011.12.05

Piyasa ekonomilerinde öngörülebilirlik, şeffaflık ve hesap verebilirlik son derece kritik kavramlardır. Bugün yaşadığımız küresel krizin arkasında ABD ve AB'de ilgili kavramların ihmal edilmiş olması, sorunun özünü teşkil eder.

Türkiye'yi de 2001'de krize götüren ve 1990'ların 'kayıp on yıl' olarak kayıtlara geçmesine sebep olan süreçlerde aynı sorunlar var. Türkiye'de denetim ve düzenleme kalitesini kendisine emanet eden kamunun bizzat kendisi bu süreci sabote etti. Balık baştan koktu. Adalet duygusu sarsılınca gerisi çorap söküğü gibi geldi.

Türkiye'de IMF sopası ve AB sayesinde birçok reformlar yapıp denetim ve düzenleme mekanizmaları tesis edildi, şeffaflık ve hesap verebilirlik arttı. Keyfiliğin önüne geçilmesi, öngörülebilirlik, mülkiyet hakları alanında mesafe alındı. Bu hükümet, ülkeyi parselleyen, halkı sindiren, piyasaları yok eden çete, mafya, cunta ile mücadelede tarihe geçti. Bu sayede Türkiye ekonomide büyük hamleler yaptı, küresel krize rağmen kaliteli ve etkin denetim ve düzenlemeler sayesinde krizde direniyor, pozitif yönde ayrışıyor, demokrasisi ve halk iradesi parlıyor.

Ancak bu alanlarda daha gidilecek çok yol var. Bir kere bu yoldan geriye dönüş olmamalı. Sürekli bu alanı derinleştirmek, daha rafine hale getirmek, her alana yaygınlaştırmak gerekiyor. Muaf tutulan kişi ve kurum ve istisnalar kalmamalı. Kaçınılması gereken en önemli durum, dere geçerken at değiştirmeye kalkışmaktır. Yani maç başladıktan sonra kural değiştirmemek lazım.

Örneğin son şike olayında tam bir 'kollektif cürüm' ile az kalsın adalet ve millet kim vurduya gidiyordu. Savcı, yasaların herkes için geçerli olduğunu varsayarak Türk futbol endüstrisini bataklığa çeken vahim bir çürümeye neşter atmış. Ancak tam da iddianame sunulacakken, davalar devam ederken gözle kaş arasında süreç durdurulmak isteniyor. Yasaların garibanlar için çıkartıldığı mesajı verilerek, bir milletin adalet duyguları yerle bir ediliyor. İşte gördük, şike, dolandırıcılık, teşvik, tehdit, haksız kazanç, hırsızlık, arsızlık, ne ararsan var. Defalarca da tekrarlanmışlar. Cumhurbaşkanı'nın durdurduğu bu yanlışta umarım hükümet ısrar etmez ve 'tarihe geçmez.'

Bu arada hiçbir konuda bir araya gelemeyen siyasetin düşman kardeşleri acaba hangi irade ortak bir yasa değişikliği teklifinin altına imza attırdı? 2001 krizine giden süreçte de aynı güç devreye girip, sağcı, solcu, milliyetçi partileri tek bir çatının altında sözde bir hükümet kurdurdu. Sonuç belli!

Oyun başladıktan sonra kural değiştirme, belirsizlik oluşturma, öngörülebilirliği zayıflatma konusunda Sağlık Bakanlığı da bir hayli aktif. Koca hastane yapıp tam donatıyorsunuz, 'siz yaparken vardı, şimdi ruhsatlar donduruldu' diye bir cevap alıyorsunuz. Milyon dolarlık masraflar atıl kalıyor. Keza, ilaç şirketleriyle girilen ilişki de tam bir belirsizlik alanı. Sağlık Bakanlığı'nın ilaç tröstlerine karşı verdiği savaşı bu köşede çok aktif olarak destekledik. Ancak filler tepişirken arada pastırmaya dönen de eczacılar oluyor. Diyelim 500 liralık bir ilaç için SGK eczacıya 400 lira ödüyor. Bu indirimi ilaç şirketleri taşıyamıyor ve reddediyor. Aradaki farkı şimdilik eczacı ödüyor. Bu ne şimdi?

Mesajımın özü şu: Satış, pazar, kârlılık, düzenlemeler konusunda sektörle bir araya gelip, adil ve uzun vadeli kalıcı bir vizyon oluşturmada bu ülkede ilaç sektöründe de, başka sektörde de büyük oktanlı yabancı sermaye yatırımları beklenemez. Gelmiyor da zaten. Tam tersine gelenlerin bir kısmı da küçülme ve geriye dönme sürecine girdi. Hükümet bölük pörçük, içinde paydaşların olmadığı istikrarsız gayretlerle yabancı sermayeyi çekemiyor işte. Türkiye'deki Amerikan Şirketler Derneği'nin (ABFT) son anketinde bunu açıkça görüyoruz. Üyelerin üçte ikisi vergi yasalarının bile adil ve eşit uygulanmadığını düşünüyor. Türkiye, rekabetçilik endeksinde çok gerilerde ve sürekli patinaj yapıyor. Nedeni de hükümetin reform yorgunluğu.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Yeni dönem bankacılığı nereye?

Kalkınma deyince aklımıza gelen birinci ihtiyaç finansman.

Türkiye'de bütün küçük ve orta boy işletmelerin (KOBİ) neredeyse bir numaralı problemi, uygun vadeli ve maliyetli finansmana erişim. Bunun için Türkiye'de finansman piyasalarının derinliği artmalı. Bu bağlamda hem bankacılık sisteminin dönüşümü, hem de önemli bir öz sermaye finansmanı aracı olarak sermaye piyasaları üzerinden halka arzın önü açılmalı. Finansal piyasalara daha çok rekabet gelmeli, bankalar 'fark oluşturarak', yani yeni ürünler geliştirerek farklı müşteri yelpazesine ulaşarak oradan yoluna devam etmeli.

Bilindiği üzere Türkiye'de bilhassa 1990'lı yıllardaki devlet eksenli 'kötü yönetim' sebebiyle girişimci girişimcilikten, bankalar da bankacılıktan vazgeçti. Türkiye bir 'rantiye' ülkesi oldu. Uzun vadede bindiği dalı keserken, altın yumurtlayan tavuk elden giderken, inanılmaz bir kısa vadecilik hırsı ile insanlar kendi rızık kaynaklarını kuruttu. Su içtikleri kuyuya zehir doldurdular.

Şimdi Türkiye hem bankacılık sektörünü derinleştirmeye hem de girişimciliği keşfetmeye, işi, piyasayı büyütme odaklanmış durumda. Tam da bu kesişim noktasında bizim yeni ve özgün hareketlere, yapılandırılmış projelere ihtiyacımız var. Bu konuda ortamın boş olmadığını, çok umut veren gelişmelerin olduğunu öğreniyorum.

2010 yılında Kosova'nın başkenti Priştine'de katıldığım bir günlük çalışma konferansının hem hamiliğini yapan hem de uzmanları ile destek veren Türk Ekonomi Bankası (TEB) ile orada tanıştım. Daha öncesinden mütevazı ve zeki başkanı Varol Civil ile de birkaç kez karşılaşmıştım. TEB'in Kosova'da ne kadar etkili ve öncü bir banka olduğunu, piyasa payının da bu sebeple en önlere olduğunu memnuniyetle gözlemledim.

Çalışma programına yaptıkları katkıdan etkilendim. Sıra dışı buldum. Zaten ardından TEB müteveli heyetine küresel kriz ve sonrası için uzun sayılacak bir sunum yapma fırsatı buldum. Geriye dönüp bakıyorum da, çok şükür, bir buçuk senedir bütün gelişmelerin orada sunduğumuz projeksiyonlar doğrultusunda gittiğini fark ediyorum. Her biri iş dünyasının duayeni olan tecrübeli isimlerin soru ve yorumları da benim için çok öğretici olmuştu.

Ancak 'ben de sizi tanımak isterim' deyince çağırıp bir sunum da onlar bana yaptı. Detayını ve sebebini vereceğim. Ancak artık şuna ikna oldum ki, Türkiye'de yeni dönemde bankacılık konvansiyonel alanın dışına taşıyor. Bir kere banka sadece kâr eden değil, aynı zamanda sosyal sorumluluk da üstlenen, ülkenin, işadamlarının, şirketlerin, sektörün dönüşümüne aktif katkı veren bir alana kayıyor. Tabir yerinde ise iğneyle kuyu kazıp, girişimcileri, işletmeleri getirisi yüksek alana yönlendirip, eğitip, öğretip, cesaretlendirip 'kredi alma ve ödeme' kıvamına getirmeliler.

TEB tam da bunları yapıyor. KOBİ bankacılığında uzmanlaşmaya, bu alanda marka olmaya çalışıyor. Bu konuda çok da ürün geliştirmiş durumda. Bu satırların yazarı KOBİ'lerin adeta efsaneleştiği Japonya uzmanı olmaya çalışıyor. Görüp bildiklerimden sonra benim açımdan bir KOBİ, 'yeni fikirlerin kuluçkaya düştüğü yerdir.' Bu meyanda KOBİ'lerin fikir sahibi olması gerek. TEB de 'çok üretken olduğunu' iddia edenlerin fikirlerinin çöpe gitmemesi için gayret sarf ediyor. Şu sıralar üniversite öğrencileri için bir 'akıl-fikir' yarışması açmışlar. Çağrılar şu; 'lütfen icat çıkarın!' Evet, gençler!

Geçenlerde adresime bir koli 'rapor' geldi. Baktım, TEB'den. Ancak DPT-Kalkınma Ajansları gibi uzmanlaşmış kurumların yapabileceği türden bir büyük angaryanın altına girmişler. Kısaca şehirlerin SWOT (durum) analizini yapıp, güçlü-zayıf yanlarını, bekleyen fırsatları ve tehditleri çalışmış ve 'bu şehirde şu sektöre, bu şekilde kredi verilebilir' diye sonuç almaya çalışıyorlar. Çok beğendim.

En çok hoşuma giden ürünleri KOBİ Akademisi. Artık bu markalaştı. Gündem ve ihtiyaç neyse, o konudaki uzmanları alıp yollara düşüyor, şehir şehir kalabalık katılımcılara bunu anlatıp, pozisyon almaları sağlanıyor.

Ben buna 'gezici üniversite' diyorum.

Yine alanında birçok duayen isimle anlaşımlar. Dış ticaret uygulamalarında, sosyal güvenlik, karmaşık vergi mevzuatında, iş hukukunda, işletme yönetimi alanlarında internet portalında bu kişiler bedava danışmanlık için sizi bekliyorlar. Siz soruyorsunuz, onlar da cevap veriyor.

Ancak en faydalı bulduğum ürünleri kuşkusuz KOBİ TV (www.tebkobitv.com). Gerçekten bir 'uzaktan üniversite eğitimi'. Anlaşılır, yalın bir dille, bir KOBİ kısaca neye ihtiyaç duyuyorsa mükemmel bir öğrenme kaynağı. Eline kalemi kâğıdı alıp, oturup öğreneceksin.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Nereye yatırım yapalım?

İbrahim Öztürk 2011.12.15

Belirsizliklerin had safhada olduğu bu ortamda borsa, döviz, altın, tahvil, mevduatta getiri yok, gelecek alacakaranlık. 'Kısa vadede dolar, uzun vadede altın' seçeneği hâlâ masada ancak ben küçük bilhassa 'zaten az bir miktar tasarrufu yapılabiliyorum' diyen büyük kütle için başka bir öneride bulunacağım.

Sizin yatırım ve getiri, Türkiye'nin de tasarruf ihtiyacı var. Bu ikisini birleştirelim. Türkiye'de büyümenin önündeki iki engelden biri finansman, diğeri de enerji. İkisinin eksikliği de karşımıza cari açık olarak çıkıyor. Cari açığın yüzde 65'lere varan kısmı enerjiden. Bunu kapatacak katma değerli mal da üretip satamıyoruz.

Ulusal tasarruflar milli gelirin yüzde 12-13 bandına, tarihi dip seviyelere geriledi. Türkiye'de tasarruf-yatırım açığı da milli gelirin yüzde 10'una çıktı. Cari açık da zaten bu kadar. Bu tür bir büyüme Türkiye'de sürdürülemez. Sürdürülse de Türkiye böyle zengin olamaz. Bizim pazarla başkaları zengin olur. Bu noktada hükümetin ulusal tasarrufları nasıl olup da artıracığına dair bir vizyonu da yok.

Türkiye için çıkış yollarından biri, bütün dünyada olduğu gibi, Bireysel Emeklilik Sistemi'nden (BES) geçiyor. Dünyada geçmiş eski olan bu sektörün Türkiye'deki geçmişi sadece 8 yıl. Halen BES sisteminde 14,1 milyar TL'lik fon birikti. 2,6 milyon da katılımcı sayısı var. Yani, pazar çok cılız ve sığ. Önü açık ve acayip büyüme potansiyeli var. Pazarda henüz 14 şirket var. Sayının daha da artması bekleniyor.

Konunun en zor kısmı ise 'kültür' ile ilgili. Halkın Türkiye'de her türlü sisteme olan güveni yerle bir edilmiş. Şimdi ikna olmuyor, ne dersin, adeta 'anlat, heyecanlı oluyor' havasında. Fırsata değil, yiyeceği kazığa odaklanıyor. İkinci sorun da 'kısa vadecilik' ile ilgili. Halkımız akşamdan sabaha mucize bekliyor. Hâlâ cebinde beş kuruş 'gecelik faiz avcılığı' yaptığı günlerde kalmış. Sadece 10 senelik bir tasarruf-yatırım vizyonu bile yok. Cümleten tombalacı olmuşuz. 'Bul karayı, al parayı!'

Geçenlerde Vakıf Emeklilik'te dünya ve Türkiye ekonomisinin ne yönde değişeceğine dair gelecek odaklı bir eğitim sunumu yaptım. Bu arada ben de BES'i ve Vakıf Emeklilik'in bu alandaki durumunu öğrendim. Kurumun başına geçenlerde yatırım bankacılığı konusunda uzman bir bankacı, Mehmet Bostan getirildi. Uzun yıllardır tanıdığım Mehmet Bey, yerli ve yabancı birçok kurumda proje odaklı yatırım bankacılığına çokça emek verdi, sektörde adını duyurdu. Zaten kısa sürede Vakıf Emeklilik'i de yarışın içine soktuğunu gördüm. Kurum, sektörde hızla tırmanışa geçmiş durumda. Sektörde fon büyüklüğünde ve katkı payı değerinde yüzde 6'lık

pazar payı ile 5. sırada yer alıyor. Vakıf Emeklilik 195.380 katılımcı sayısına, 849 milyon TL'lik fon büyüklüğüne ulaştı.

Türkiye'de halkın tasarrufunu artırmak için hızla yeni ürünler geliştirmek gerekiyor. Ancak Batı'daki gibi 'türev', yani sanal, uydurma ürünler gibi değil. Basit, anlaşılır, kültür-inanç açısından meşru, risksiz ve makul getirili bir tasarruf aracı. Esasen bütün bunları BES fazlasıyla sunuyor. Şöyle ki; 18 yaşını dolduran herkes, gelirine göre, kendi takdir ettiği asgari bir miktar ile sisteme girebilir, istediğinde ara verebilir, kurum ve fonunu değiştirebilir. Emeklilik için ise sistemde 10 yıl kalmalı ve 56 yaşını ikmal etmeli. Sistem tam da küçük tasarrufçu için. Yani, 'damlaya damlaya göl olur' mantığına uygun. Yeter ki istikrar ve kanaat olsun.

Ayrıca BES'te hile hurda yok, tümüyle devletin düzenli denetimi altında. Keza kazançlı da. Zira uzun vadeli tasarrufu özendirmek için devlet, başka hiçbir yatırım aracında geçerli olmayan vergi avantajları sağlıyor. Bitmedi, tasarruf ettiğiniz miktarı vergi matrahınızdan da 'harcama' olarak düşebiliyorsunuz.

Son olarak tasarruflarınızın hangi yatırım aracı bileşenlerinde tutulacağını da seçebiliyorsunuz. Mesela haklı olarak faizden uzak duranlar için Vakıf Bireysel Emeklilik, Gelir Amaçlı Gelire Endeksli Senetler Emeklilik Yatırım Fonu oluşturmuş durumda. Fonun büyüklüğü daha şimdiden 12,5 milyon TL'yi ve yatırımcı sayısı da 10 bini aştı. Kuveyt Türk de bildiğim kadarıyla Türkiye'de işin dinamosu durumunda. Ben bilhassa bu son tasarruf aracını halkımıza öneriyorum.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

DTÖ 2011: Tak çantayı koluna, herkes kendi yoluna!

İbrahim Öztürk 2011.12.19

Yazıya Başbakan'ımıza acil şifalar dileyerek ve 'aramıza hoş geldiniz' diyerek başlayayım.

Katılımcı demokrasi ve adaletli kalkınma yolunda ülkemizin hâlâ tek ve en önemli 'çapası' olarak görüyorum kendisini.

14-17 Aralık tarihlerinde Dünya Ticaret Örgütü (DTÖ) toplantıları için Ekonomi Bakanı Sayın Zafer Çağlayan başkanlığında bir heyetle Cenevre'ye gittik. İnsan kanatlı bir kuş, bu yazıyı TUSKON ve ANSİFED'e bağlı Akdeniz Sanayici İşadamları Derneği'nin (ASİAD) düzenlediği konferans için gittiğim Hatay'dan yazıyorum. Türkiye'nin kazandığı seyyaliyet ve geri dönüşü olmayan değişim dinamiği açısından bu kıvam önemli. Bu konferansın en önemli çıktısı, KOSGEB'in de desteğiyle ASİAD üyeleri ile Japonya'ya bir iş gezisi düzenlemek. Üstelik bir de Ciba şehrinde düzenlenecek gıda fuarına katılmış olacağız. Osaka, Kyoto, Ertuğrul Gemisi, Tokyo derken görmüş ve geçirmiş, ürünümüzü tanıtmış pazara girme yol yordamını araştırmış olarak döneceğiz. Bilhassa gıda sektöründe ileri bir düzeyde olan Mersin için biçilmiş kaftan bu. Edremit'in ve Gemlik'in zeytincilerini de bekleriz efendim!

Dönelim konuya, DTÖ'ye. 2009 yılında da aynı şekilde bu toplantılara katılmış, 'eski tas, eski hamam' benzetmesini yapmıştım. Bu toplantıdan da Rusya'nın zaten beklenen üyeliği dışında haber çıkmadı. Örgütün başkanı Pascal Lamy, 'Kimse bizden küresel krizi çözmemizi beklemesin.' diyor. Estağfirullah efendim, haddinize mi?!

Masada birçok sorun var. Doha görüşmeleri, bilhassa tarımın rekabete açılması konusunda kilitlenmiş durumda. ABD kendini 'kriter ve standart' olarak dayatmaya almış. Tarımsal desteklerin kaldırılmasını istiyor. AB ise buna karşı çıkıyor. İsviçre'de hükümet inek başına yıllık yaklaşık 800 Euro destek veriyormuş. Bir de kalkınmakta olan ülkelerin kendi pozisyonları var. Bu blok belki de ilk defa bu kadar net bir şekilde dayanışma içinde.

Buradan bakınca Türkiye nasıl görülüyor? Bir kutup yıldızı gibi parlıyor! Herkes gıpta ediyor. Büyümesi iki senedir neredeyse çift hanede. Bütçesi 2011 yılında denk bütçeye yakın. Dünyayı bilmeden yapılan 'istihdamsız büyüme' geyiklerinden sonra işte işsizlik yüzde 8,8 düzeyine geriledi. 2002 yılından sonraki en düşük seviye. Avrupa ve ABD'de işsizlik yüzde 10. Japonya da bize yaklaştı. Kamuda malî disiplin, bankaların sağlamlığı, yüksek büyüme ve istihdam. Bunlar tam da bu konjonktürde samanlıkta iğne arar gibi ülkelerin aradığı en kritik veriler.

Böyle bir dünyada inanın cari açık ve enflasyonist direniş insana 'o kadarı kadı kızında da olur' dedirtecek türden. İkisi de zaten 2012'de yavaşlayacak. Burada gereksiz panik yaparak, beklentileri bozarak ekonomiyi sert bir şekilde piste indirmeye gerek yok.

Çağlayan, burada Türkiye'nin görüş ve değerlendirmelerini de dünyadaki etkin aktörlere aktarma fırsatı buldu. Türkiye korumacılık yapmıyor ancak haksız rekabetten canı yanıyor. Bu konuda Rusya'nın DTÖ'ye girmesi çok isabetli. Zira artık karşımızda keyfi değil, kurallara göre davranan bir Rusya olacak.

Türkiye'nin başı esas AB ile dertte. AB, Cezayir, Meksika, G. Kore, G.Afrika gibi üçüncü ülkelerle serbest ticaret anlaşması yaptıkça, bu ülkeler Gümrük Birliği sebebiyle ellerini kollarını sallayarak Türkiye pazarına giriyor. Bize ise vergi koyabiliyor. Tabii Türkiye ile serbest ticaret anlaşması yapmak da istemiyorlar. AB de bunu onlara şart koşmuyor. Bu durumun sorumlusu anlı şanlı ulusalcı ağabeyler!

Şimdi AB bu kandırmacadan geri adım atmadığı gibi, her türlü vize zulmü ve kara taşımacılığında kota kısıtları ile ihracatçıya kan kusturuyor. Bakanlar Zafer Çağlayan ve Egemen Bağış, her platformda yüzlerine vuruyor. Meşin bağlamışlar, sırtıyorlar! Peki, Türkiye bu yükü nereye kadar taşıyacak? Stratejimiz ne? Çağlayan'a bunu sordum. Anladığım şu: Hükümet AB'ye üye olup konuyu kökten çözmek istiyor. Sabreden derviş muradına mı ermiş, yoksa sonunda derdinden çatlamış mı?

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

İthal doktor!

İbrahim Öztürk 2011.12.22

Türk Tabipleri Birliği (TTB), üniversite hastanelerine Sağlık Bakanlığı (SB) tarafından el konulması, yurtdışından hekim ve hemşire 'ithalatının' önünün açılması, ilaçta reklamın serbest bırakılması, tam gün yasası gibi konuları protesto etmek üzere eylem yapıyor.

'Hastaneler AVM, hastalar müşteri, biz de kasiyer olacağız' diyorlar. 'Herkes dışarıda para kazanıyor, lafı bile olmuyor, biz kazanınca neden ihanetmiş gibi gösteriliyor?' diyorlar. Başka bir arkadaşım, 'Özünde SB haklı. Ancak niyet iyi, ameli kötü. Eğer elde yeterince yetmişmiş eleman yoksa, doktor-hemşire açığı varsa, bu işi karaborsaya düşürmek yerine, bırakın piyasa kendi çözümünü bulsun.' Nedir o çözüm? Açıkçası mevcut

statükoyu savunuyor. 'Piyasa zaten çözümünü bulmuş. Muayenehanede belli bir para verip doktora ulaşıyorsun, hastanede tahlilin yapılıyor, ameliyatın da yapılıyor.' Tam gün yasası ile hastaların razı olduğu bu imkân da artık yok.

Doktorlar böyle diyor. SB ise bir şeyler yapıyor. Ancak ne yapıyor, büyük resim ne, strateji ne? Bunu bizimle, yani paydaşlarla tam paylaşmıyor. Kaç defa yazdım, hükümetin böyle bir zaafı var. Yapıyor, 'ben yaptım oldu' diyor. Susuyor. Hesap vermiyor. Şeffaf davranmıyor. Bizim için en iyisini düşündüklerine ikna olmamızı bekliyor.

Burada bir 'paydaş' daha var. Ben, biz, yani hastalar. Evet biz hastalar ne düşünüyoruz? Çok fazla hekim arkadaşım var. Ağırlıklı kısmı SB'nin yaptıklarını beğenmiyor, karşı çıkıyor, yanlış buluyor. Bütün doktorların aynı torbaya konulup genelleme yapılması zor. Ancak başka çare de yok. SB büyük bir sektörde haksız rekabet yapıyor. Hem denetim ve kuralları koymak için bir hakem, bir kamu otoritesi. Hem oyuncu! Kuralı dayatıyor, rakibini de kendini de denetliyor. Acilen bir 'sağlık üst kurulu' oluşturulmalı. Yoksa konu aşırı politize olup siyasallaşıyor, popülizme teslim ediliyor.

Gelelim bana. Anadolu'nun hekimlerle başı dertte. 'Allah eksikliğini vermesin ama ellerine de düşürmesin'. Japonya'da hekim-hasta ilişkilerini gördükten sonra bu ülkede maruz kaldığım hekim işkencelerini, aşağılamalarını daha bir fark ettim. Bu ülkede en çok darbeci askerlerden ve bir de hekimlerden çektik. Sorarsanız 'Hekimler hastasını müşteri gibi görmek istemez.' deniliyor. Peki fiilen nasıl görüyor? Maraba gibi. Kölesi gibi. Bütün şehirlerin en pahalı meydanlarında hekimlerin muayenehaneleri var. O muayenehanelerden yolunuz geçmeden ölseyiz, yüzünüze bakmazlar. Ellerinde çaresizsiniz. Korkudan kekemeler, derdinizi ifade edemezsiniz.

Bu ülkede askerlerden sonra en büyük kast sistemi hekimlikte var. Kapalı ve hesap vermeyen bir topluluk. Oldukça ideolojik ve Türkiye halkının değerlerinden kopuk.

Efendim konu şu: Türkiye'nin bütün sektörlerinde bir 'ölçek' sorunu var. Küçük kafalı adamların, küçük ülkesi için kurulmuş. Türk Baasçıları 'küçük olsun, benim olsun' diye başkalarını oyuna sokmak istemediklerinden aklınıza gelen bütün alanlarda tekeli-oligopolcü olmuşlar. Ölene kadar ele geçirdikleri yerleri terk etmiyor, liyakate bakmadan herkesi dışlıyorlar. Rekabetten ödleri patlıyor.

p> Şimdi THY çok büyüdü. Küresel bir şirket oldu. Ancak sorun şu ki, ülke pilot yetiştirmemiş. Daha beş sene öncesine kadar yolcuya anons yapan pilotlar adeta kışlada emir verir gibiydiler. Bizi bir türlü 'müşteri olarak' göremiyor, emir eri zannediyorlardı. Havalimanları halk için değil, askerler için yapılmıştı. Şehrin ortasında 'dikkat tank çıkabilir' uyarıları ile hâlâ karşılaşıyorsunuz. Keza, sağlık sektörü katlandı. Ancak tıp fakülteleri hekim yetiştirmiyorlar.

ABD, dünyadan beyin gücü çekip hizmet alıyor. Türkiye, madem eksik ve pahalı, neden bunu yapmasın? Bizim de bilgi ve teknik ihtiyacımız var. Vergi kaçırma şampiyonu arkadaşlar, yabancılarla biraz rekabet etsin.

Doktorlar beni affetsin. Bu yazı Anadolu aşkına!..

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Sağlık sisteminin dönüşümü ve hekimler

İbrahim Öztürk 2011.12.26

Son yazımdaki 'hekimler' bahsine devam ediyorum.

Zira Sağlık Bakanlığı (SB) ile paydaşlar arasındaki karmaşa herkese zarar verecek mahiyet arz ediyor.

Sağlık sisteminin dönüşümünde son yıllarda belli bir mesafe alındı. Oligarşinin direnişine rağmen SB bunu başardı. Ancak sorunun özünde sistem, politikalar ve insan faktörü var. Sürecin paydaşları kamu otoritesi, tabii ki halk, hekimler, ilaç üreticileri, eczacılar, hastaneler ve girişimciler. Bu unsurlar rakip değil, refik, yani birbirinin tamamlayıcısı. Çözüm için herkesin bunu anlaması ve içine sindirmesi şart.

Sağlıkta tam ne yapılmak isteniyor, niyet nedir, hangi araçlar kullanılıyor, büyük resmi göremiyoruz. SB asimetrik gücüyle kör dövüşünü seviyor. Bu yüzden hekimler dahil bazıları değişime inadına direnirken, bazıları yeni sistemi de nasıl suistimal ederiz diye harıl harıl Ar-Ge (!) yapıyor. Ve namusu ile işinde gücündeki büyük çoğunluk siyasetle hekimlik sektörünün tepelerinde örgütlenmiş olan büyük baronların arasında ezilip gidiyor.

Son yazımın konusu baronlardı. Bu yazının konusu ise işte bu büyük çoğunluk. Aslında son yazıma hekimlerin görüşleri ile başlayıp SB'nı açık seçik eleştirmiştım. Biraz daha açayım. Hekim olmak zor, pahalı ve çok uzun bir süreç. Ömre bedel bir beşeri sermaye yatırımı. Çalışma saatleri uzun, iş riskli ve dahi stresli. Bunu bir de eğitimsiz bir toplumda yapıyorlar. Haksız ve imkân dışı talepler var. Müsait olmayan şartlarda zorunlu hizmet yapmadan diplomalarına bile el konuluyor. İnsan haklarına aykırı.

Getirisi ise bütün bunlarla orantısız. Zannettiğimizin tersine, hekim maaşları, mesai ücretleri, emeklilik ikramiye ve maaşları çok yetersiz. Adam gibi maaş vermeyip hekimleri 'siz işinizi bilirsiniz' diye muayenehane sektörüne iten sistem, şimdi bunu bitirip hekimleri döner sermaye cambazlığına, fabrikasyon işlere zorluyor. Bir yanlış, başka bir yanlışla kapatılmak isteniyor.

Her şey bir yana asgari saygının esirgenmesi, siyaset tarafından sürekli hedef tahtasına konulmuş olmak daha çok gururlarını incitıyor. Bana, 'inşallah çocuğun hekim olur da bizi anlarsın' diye beddua etmelerinden bıçağın kemiğe dayandığı anlaşıyor.

Tabii sağlık hizmeti alan bir vatandaş olarak hekimleri de eleştirdim. Ancak 'herkesi aynı torbaya koyamayız' diye de açıkça uyardım. Anlaşılmamış. O zaman açayım. Geçen haftaki eylemin ağır bir mağduruyum. Hıncını halktan çıkaran hekim, öğrenciden çıkartan hocayı sevmiyorum. Bu bağlamda Hipokrat yemini edip 'başörtülü' tedavi etmeyi, bunu içine sindirip sessiz kalanları; tabiplerin gerçek sorunları dururken darbecilere destek veren, PKK'lılar için sokaklara dökülen, mesaiden kaytarıp Cumhuriyet mitinglerine kaçanı, Ergenekoncuya uydurma rapor düzenleyip yataklık yapan; 'chat yapmak' uğruna randevusuna gelen hastayı 'alet bozuldu' yalanıyla geri göndereni; Prof. olmama rağmen muayenehanesine gitmeden üniversitemin ofisinde kendisine asla ulaşamadığım, 20 gün MR sonuçlarını göstermek için peşinden koşmak zorunda kaldığım hekim; gerekli ameliyat için listeler dolusu pahalı malzeme isteyip, 'her yerde yoklar, şu adresten al, benim selamımla' diye soygun adresi göstereni; dünyanın en pahalı ilaçları ile halkımızı soyan ilaç kartelleriyle işbirliği yapıp, bunun bedeli olarak bedava turizm, seyahat, ev, araba, bilmem kaç ekran LCD TV gibi 'promosyon'ları kabul edeni; bayanlara prostat teşhisi koyup, erkekleri doğurtan hekim çetelerini, bıçak parası alanı, vergi kaçıranları kınadım.

Ancak bütün bunlar büyük oranda geçmişin bir tortusu. Bizim kafamızda da bu imaj ağırlığını koruyor. Bilhassa yeni nesil hekimlerin çok daha halka yakın durduğu ve mesleğini idealistçe yaptığı açık. Bu yüzden canla-başla çalışan, evinin yolunu, çocuklarının yüzünü unutan hamiyetperver doktorlarımızı bütün bu suçlamalardan tenzih ederim. Sağlığımızı, ailemizi ellerine teslim ettiğimiz hekimlerimize ne bir düşmanlığımız, ne de,

bazılarının zannettikleri gibi, bir kompleksimiz söz konusu. Ne benim, ne bu gazetenin ne de herhangi bir yazar arkadaşımın. Aynı gemide ve takım oyununda olduğumuzu biliyoruz. Tek vücut gibi.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Gelir dağılımı ve ücretler

İbrahim Öztürk 2011.12.29

Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) 19 Aralık'ta 2010 'Gelir ve Yaşam Koşulları Araştırması'nı yayınladı.

Çalışmada 74 milyonluk nüfus yüzde 20'lik beş eşit parçaya ayrılıyor. En altta nüfusun en fakir yüzde 20'lik, en tepede ise en zengin yüzde 20'lik dilimi yer alıyor. Diğerleri de bu ikisi arasında. Genel olarak nüfusun en fakir yüzde 20'si ile, en zengin yüzde 20'si arasındaki fark ilgi çeker.

TÜİK'e göre nüfusun en zengin yüzde 20'sinin (14,8 milyon) 1,1 trilyonluk GSYH'dan aldığı pay 2009 yılına göre 1,2 puan azalarak yüzde 46,4'e düşerken, en fakir yüzde 20'nin payı ise 0,2 puan artarak yüzde 5,8'e çıktı. Yani 14,8 milyonluk zenginler arasında kişi başı gelir 34.600 dolar, en fakirlerde ise 4.300 dolar.

2009 yılında en zengin ile fakir arasında 8,5 kat olan fark, 2010 yılında 8 kata gerilediğinden gelir dağılımı düzelmiş gibi olmuş. Yani, 'kriz oldu, böyle oldu!' Ne yani, 'kriz fakire iyi gelir' mi diyeceğiz!

Gerçek şu; sefilleri oynayan dar gelirlinin zaten kaybedecek bir şeyi kalmıyor. Asıl oynaklık borsa, faiz, fon gibi menkul, arsa gibi gayrimenkul değerlerinde meydana geliyor. Bu da zenginin elinde. O halde, krizde işadamları ve müteşebbislerin geliri ve milli gelirden aldıkları pay düşerken, ücret ve maaşla çalışanların ücretleri ise (işlerini kaybetmedikleri sürece) sabit olduğu için düşmez. Neticede kriz sayesinde 'bir teşehhüt miktarı' da olsa sanki gelir dağılımı düzelmiş gibi oluyor. Bu düzelmenin de fakir açısından bir anlamının olmadığı açık.

2010 ve 2011 yıllarındaki yüksek büyüme ve istihdamın gelir dağılımını olumlu etkilediği kuşkusuz. Bunu daha somut olarak bir sonraki gelir dağılımı çalışmasında görebileceğiz. Bu göreceli iyileşmede kriz ortamında hükümetin yaptığı sosyal yardımların olumlu katkısı önemli. Bu katkıları çıkardığımız zaman ise gelir dağılımının bozulmaya devam ettiği anlaşıyor. Koltuk değneğini bırakınca topallıyoruz. Zaten TÜİK 12,4 milyon nüfusun yoksulluk sınırı altında kaldığını da tahmin ediyor. Bölgeler arası gelir dağılımı da bozuk.

Şimdi esas konuya gelelim. Bu tür kısa aralıklarla yapılanlardan ziyade, yapısal gelişmeleri de yansıtmaları açısından uzun vadeli gelişmeleri önemserim. 2001 krizinin hemen sonrasında gelir dağılımı adaletsizliğini ölçen Gini katsayısı 0,44, en zengin ile en fakir arasındaki fark ise yaklaşık 9,4 kat olarak hesaplanmıştı. Zaman içinde Gini katsayısının 2006 yılı itibarıyla bir ara 0,39'a kadar gerilediği, yani gelir dağılımının düzelmekte olduğu ifade edildi. Sonrasında yine bozulma sürecine girdi ve son durum yukarıda verildi.

Geldiğimiz aşamada Gini Türkiye'de 0,402, OECD ortalaması ise 0,314. Fark büyük. Türkiye, OECD ülkeleri içinde Şili ve Meksika'dan sonra gelir dağılımının en bozuk olduğu üç ülkeden biri. AB müzakerelerindeki Türkiye'ye bu üçüncü dünyalılık yakışıyor mu? Özel sektör üzerinden çıplak büyüme bölüşüm adaletini sağlamaz. Kamu politikaları bu işe yetmiyor. Çünkü bakış açısı miyopik, çarpık. Bölüşüm adaleti, sürdürülebilir büyümenin ilk şartı ve Asya tecrübesinin ana öğretisidir. Ama Maliye'deki IMF bakışı bunu anlamaz.

İşte bu tartışmaların içinde Türkiye asgari ücretleri ve vekillerin gece yarısı kotardığı 'jet maaş operasyonunu' konuşuyor. Türkiye'yi cambaza baktırırken, hiçbir konuda bir araya gelemeyenler şike çetesi için ve maaş artışı için suhuletle bir araya gelip işi bitirdiler. Adalet duygumuzu ise yerle bir ettiler.

Şimdi asgari ücreti tartışıyoruz. Bakan Şimşek "Verimlikten kopuk bir asgari ücret artışında şirketler rekabet edemez, batar." diyor. İtirazımız yok. O zaman verimliliği esas alın. Şekilde görülüyor, emeğin verimliliği sürekli yukarı giderken 2001 yılından beri reel ücretler yerinde sayıyor. Sonuçta 'asiller' fakirleşip gelir dağılımı bozuluyor.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Yeni yıl düşünceleri

İbrahim Öztürk 2012.01.02

Hayata tutunmak için her zaman bir çapa gereklidir.

Nereye bakıp, neye odaklanıp, neyi hedef olarak seçeceğiz?

Çok yakına baksanız, kendi ayak bağınıza dolanırsınız, küçük su birikintilerine takılıp kalırsınız. Araç sürerken bile belirli bir uzaklığa bakmazsanız, çukurlardan kaçamaz, tümseklere kontrolsüz girersiniz.

Keza hayattaki çelişkilere mi, yoksa büyük senfoniye, kozmik uyuma mı odaklanmalıyız? Öyle ya, ilk bakışta hayatın her yerinde bir çelişkiler manzumesi görmekteyiz. Adeta hayat bu çatışan ve yarışan tenakuzların tetiklediği bir çeşit enerji, sinerji, verimlilik artışı vs. üzerinden kendini yeniden üretiyor.

Doğrudur hayatta müthiş bir devingenlik, değişim devam ediyor. Joseph Schumpeter'in adına, kendi ifadesiyle, 'yaratıcı yıkım' (creative destruction) dediği hadise hayatın temel dinamosu gibi çalışıyor. Hiçbir şey kaybolmuyor, yeni bir inşa ile başka bir yerden çıkıp geliyor. Belgesellerde, Afrika'da Serengeti, Masai Mara gibi tabiat parçalarında sürüp giden hayvanlar alemindeki müthiş deverana bakalım. Bir açıdan bakılınca adeta 'kim kimi yakalarsa, kimin kime gücü yeterse' malı alıp götürmektedir.

Hayata böyle baktığınızda Darwinci-Materyalist bir çerçevede güçlü olanın ayakta kaldığı, zayıfa hayat hakkı tanınmayan, küçük balığın büyük balığı yuttuğu bir manzara görüyorsunuz. Ve görüyor, yaşıyoruz, bu bakış ile ele alınan sosyal düzenler, bütün sözde adalet kurum ve kurallarına rağmen insanın, insanın kurdu (homo homini lupus) olduğu bir zulüm düzenine dönüşüyor. Bu bakış açısının şekillendirdiği adalet anlayışının kendisi bile bir zulüm aracına dönüşüyor. II. Dünya Savaşı sonrası kurulan Birleşmiş Milletler ve başlıca kolları bu yüzden 'kazananların hukukuna' istinat ediyor, daimi üyesi oluyor, veto hakkı savaşı 'kazananın' oluyor.

Aynı 'hukuk' rengini pekala şirketlere de veriyor. Çağdaş şirketler, Avrupa'nın güce tapan feodal-kölelik sistemini modern formlarda yeniden üreterek efendi-köle ilişkisini devam ettiriyor. Hisse sahipleri gibi 'içeridekiler' (insiders) esas, çevre, fukara gibi tüm paydaşlar (outsiders) bir araca dönüşüyor. Modern çalışma ve bölüşüm ilişkileri insanı özgürleştirmeye değil, sakız gibi çiğnenen, sözde bir özgürlük adı altında tamamen kalıplara hapsediyor, bağımlı kılıyor. Emek ve sermaye, çıkarları çatışan düşman kardeşler felsefesine dayanıyor. Emekçi maliyet ve yük, patron da gözünü emekçinin çoluk çocuğunun rızıkına dikmiş.

Halbuki hayata bütün bunların ötesinde bakıp çok farklı ufukları keşfetmek mümkün ve gerekli. Bunun için 'hayvan olmadığımızı' fark etmek bile yeter. Hayvanlar alemini hayvanlara, bitkiler alemini bitkilere bıraksak, müdahale edip hikmetli döngüyü dışarıdan akamete uğratmasak da kendi alanımıza dönsek. Hayata bir de büyük uyum, ahenk, merhamet, şefkat, rızık, bereket, sürekli doğumlar, adalet açısından baksak, bir anda endişelerin gittiğini, hayatı çatışan çıkarların değil, adil tatlı bir yarışın, dayanışma, adil bölüşüm ve birlikte yaşamanın büyüttüğünü fark ederiz. En çaresiz yavruların, bebeklerin, hiçbir cidale girmeden muhteşem anne sütüyle beslenmesinden ibret alırız.

İnsanoğluna amade kılınan değerleri, kendimize rakip gibi görüp modeli buna göre kurduğumuzda bütün süreç sakat başlıyor. Bidayeti hayr olmayanın nihayeti de şer oluyor. Hepimizi sema gibi, hava gibi, güneş gibi büyük bir hukuk, adalet, merhamet kuşatıyor.

Yeni bir yılın eşiğinde ben bu ülkede ufku ağıtlara, gözyaşlarına emanet etmek istemem. Yüzlerce eşkiyayı sürü, katır, çoban 'zannedip' 33 Mehmetçik'ini kurşuna dizdiren bir devlete ya da tersinden 35 insanımızı 'terörist zannedip' üstüne bomba yağdıran bir devlete de takılıp kalmam. Ben önümüzdeki devrana, bütün bu kavgaları tetikleyen, rızka çatışma ve hayata güçlünün hukuku açısından bakan modernist-materyalist inkar düzenini artık pılını pırtısını toplayıp bu topraklardan gideceği günlerin çok yaklaştığı umuduyla bakıyorum.

Ben, göçmen kuşlara yuva kuran bir merhamet medeniyetinin ufuktaki muştularına odaklanmışım. İnsanlığın kurtuluş iksirini vicdanında taşıyan Anadolu insanının hikmetli yolculuğunu selamlıyorum.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Yeni bir yılın eşiğinde rakamlar ne diyor?

İbrahim Öztürk 2012.01.05

2012 yılı parçalı bulutlu. Bu yüzden şirketlere, işadamlarına ve ekonomi yönetimine bir dizi öneri getirmeye çalışacağım. Ancak önce ekonominin rakamsal bir fotoğrafını çekip hafıza tazelemek istiyorum.

Tablodan yerimiz kalmadığından, birkaç genel cümle ile özetlemekle yetineceğim. (1) Dünya büyüyemez iken Türkiye iki senedir en yüksek büyüyen ülke. (2) Büyüme yüksek istihdam oluşturdu, halkın refahına yansıdı, gelir dağılımı da hâlâ çok kötü ancak son bir senede az da olsa bir iyileşme var. Bu, büyümenin kaynaklarından da belli. İç talep çok canlı. Hem tüketim hem de yatırım olarak. Böyle olunca ithalat da patladı. İç piyasa yabancıların ağzının suyunu akıtıyor. (3) Ancak bütçe sağlam. Türkiye'de hanehalkının da pek büyük bir borcu yok. ABD'de bu GSYH'nın % 120'si, AB'de % 100'üne yakın, Türkiye'de ise % 18'in altında. Bankaların alacaklarını tahsilde hiçbir sıkıntısı yok. Bankaların öz sermaye kârları düşük çünkü onlar da sanayici gibi amele, fasoncu. Kârı yabancılara veriyorlar. (4) Şirketlerin ve bankaların bir miktar (80 milyar dolara yakın) kısa vadeli borç döndürmesi gerekiyor. Bu borcun büyük bir kısmı 'kendilerine.' Şirketlerin borçlarına da devlet kefil değil. Riski borcu veren ile alan paylaşıyor. Ancak 2012'de kurlar yüksek olacak, TCMB de biraz savunmak zorunda kalacak. (5) Türkiye için şu anda enflasyon, cari açık ve işsizlik önemli bir risk ve sorundur.

2012'de büyüme yavaşlayacağından cari açık ve enflasyon nispeten ve geçici olarak devreden çıkacak, işsizlikteki azalma ise duracak. Yani derin reformları yapıp "yeni ekonomiyi" hayata geçirene kadar, bu üç sorun da başımızın üzerinde Demokles'in kılıcı gibi asılı duracak. Yani Kastamonu'da denildiği gibi, 'her an ayu çıkabülü, taş düşebülü.'

Ekonomiyi dönüştürmek ise sadece teşvikle olmaz. Bu gerekli ancak yetersiz. Tutarlı bir vizyon ve hayata geçirilecek reformlar gerekli. Peki neler yapılmalı? Daha sonra devam edelim.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

2012: Kötü bir yılın iyi haberleri!

İbrahim Öztürk 2012.01.09

2012'de daha kötü bir dünya ve Avrupa var.

Acaba Türkiye, gemisini yüzdürmek için ne tür bir manevra kabiliyetine sahip?

Önce bir uyarı. Üretimde, ticarette ve finansta Türkiye gırtlığına kadar Avrupa ile entegrasyonda olduğundan tümüyle sıyrılmak söz konusu dahi değil. Sadece 'Daha az nasıl etkilenir, direnebiliriz?' diye sormak lazım. İşte bu imkânlar:

- 1) Avrupa zaten büyüymiyordu, 2012'de de sıkışma devam edecek. Oysa iki senedir %9'a yakın büyüyen Türkiye'nin 'çok büyüdük, motor fazla ısındı, biraz dinlenelim' deme lüksü var.
- 2) Avrupa'yı çökerten bütçe açıkları bizde neredeyse fazla veriyor. 2012'de toplumun en kırılgan kesimleri lehine devreye girmek için fırsat var. Bir de 2B arazilerinin satışı gibi bütçe dışı gelirler kalemi olacak.
- 3) Her yerde işçi memur sokağa atılırken, Türkiye iki senedir harıl harıl istihdam oluşturup işsizliği %8,8 düzeyine çekti. 2002 yılından beri en iyi seviye. 2012'de de memur ve işçi alımları tempo kaybederek de olsa devam edecek. En önemlisi de 'hükümeti sepetlemek için' büyük sermaye Ergenekon'dan emir alıp işçisini artık sokağa dökemeyecek. Artık Türkiye seçtiğimiz hükümet tarafından 'yönetilebilir' bir ülke oluyor.
- 4) İstihdam artışına ilaveten asgari ücret artışı da iyi geldi. Memurların işi zaten garantide. Dolayısı ile iç talep de dibe vurmaz. Yeter ki, toplumun moralini bozmayalım, tedirgin etmeyelim.
- 5) Cari açık zaten kendiliğinden gerileyerek daha az tehdit oluşturacak. 2012 yılı bilhassa enerjide özelleştirme yılı, her şeye rağmen sermaye girişi devam edecek. Bir de Türkiye cazibesi sebebiyle satınalma ve birleşmeler hareketlendi ve bu eğilim devam edeceğinden bu da sermaye girişi demektir.
- 6) Krizdeki Avrupa'da talep küçük miktarlara, hızlı ve kaliteli olana kayıyor. Çok almak, stok yapmak imkânı yok. Yani, Asya ülkelerine bu pazarda göre avantajlıyız. Keza, Türkiye'nin alternatif piyasalara açılma temposu da bir hayli arttı. Eline çantasını alan, dünyaya dağılıyor. Yoksa bütün piyasalarımız tam bir ateş çemberi iken nasıl olup da 135 milyar dolarlık ihracat rekoru kıracaktık? Tamam, tüccar bir millet değiliz. Ancak, fetihçiyiz ve muhteşem bir 'kurucu iradeye' sahibiz. Yeniden bir hicret destanı yazmaya başladık. Şehri terk etmesini ve dünyayı yurt edinmesini öğrendik. Muazzam gayretlerinden ötürü Ekonomi Bakanı Zafer Çağlayan'a, TİM ve Başkanı Mehmet Büyükekşi'ye, TUSKON ve MÜSİAD gibi bizimle kader birliği yapan Anadolu kaplanlarına vefa ve teşekkür borcumuz var.

7) Türkiye bu krize TL'de iyi bir değer kaybı ile girerek ihracatta rekabetçi üstünlük de yakaladı. Bu adeta bir can simidi oldu. Emtia ve enerji fiyatlarının gevşemesi şartıyla bu gelişme ticaret açığımızı daraltıcı bir etki yapar. Ekonomik durgunluk gerilemeyi gerektirse de siyasi tansiyon maalesef enerji fiyatlarının gerilemesini engelliyor.

8) Deprem sonrası gelen kentsel dönüşüm, inşaat sektörü üzerinden diğer 40 civarında sektörü tetikler. Bu da iç talebin canlı kalarak istihdamın ve iç talebin artışına katkıda bulunur.

9) Enflasyondaki sıçramanın tam dört puanı kur artışından geldi. Bir de zamlar ve büyüme baskısı vardı. 2012'de artık bu kalemlerden bir baskı daha fazla gelmeyecek. Enflasyon da %7'ler bandına gerileyerek tehdit olmaktan çıkacak.

10) Avrupa artık çoluk çocuğun eline kaldı. Hükümetler dikiş tutmuyor, sermaye vurduğunu deviriyor. Oysa Türkiye'de daha yeni seçim olmuş, halk %50 destek vermiş. Bu desteğin şu sıralar %55'lere çıktığı biliniyor. Sağlam bir liderlik, kurumları çalışan bir ülke, siyasete ve liderine hâlâ yüksek bir güven var.

Sonuç, nasıl bakarsanız öyle görürsünüz. Tedbiri alın, tevekküle ram olun. Türkiye gemisi yoluna devam ediyor. 2012 sıkışmasını yönetmeye muktediriz.

Not: Dolmabahçe Stadi'nın tarihin, şehrin, tabiatın ve trafiğin kalbine sokulması zaten yanlıştı. Sökülüp şehrin dışına çıkarılmalıdır. Artık adamına göre muamele edilmemeli. İlkeler geçerli olmalı. Kültür Bakanı'nın medeniyetimiz lehine olan direnişi yerinde ve ahlakidir.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Kalkınma, kültür ve medeniyet

İbrahim Öztürk 2012.01.12

Şu sıralar bizim gazetenin değerli yazarı Prof. Hilmi Yavuz Hoca'nın, mütefekkir İsmet Özel'e getirdiği bazı eleştirileri okuyoruz.

Yazımla ilintilendirmek için çok kısaca özetleyeyim. Hilmi Hoca'nın aktardığına göre İsmet Özel, 'Bir Medeniyet Kurmak' başlıklı yazısında, (mealen) 'Müslümanların bir İslam medeniyeti kurmak gayreti pek isabetli değildir. Çünkü İslam'ın böyle bir derdi yoktur. Zira İslam'ın Vahiy ve Sünnet dışında bir medeniyete ihtiyacı da yoktur.' diyormuş.

Hilmi Yavuz Hoca da bunu eleştiriyor. Diyor ki; 'İslam iki büyük medeniyet üretmiştir: İlki ve hiç şüphesiz en büyüğü, Vahyin ve Sünnet'in inşa ettiği Ahlak medeniyetidir. İkincisi ise Estetik Medeniyet! İslam'ın bu büyük estetik medeniyetinin, Vahyin ve Sünnet'in ürünü olduğunu göz ardı etmek söz konusu değil. Bu medeniyet İslam'ın medeniyetidir ve elbette Vahyin ve Sünnet'in ürünüdür... Bay Özel, (bu gerçeği ıskalayarak) İslam'ı sadece bir din olarak gören Oryantalistleri haklı çıkarmakta değil midir? Büyük ve estetik bir medeniyeti, İslam medeniyetini hiçe sayarak, İslam'ın ve Müslümanların aşağılanmasına, değersizleştirilmesine, 'medeniyetsiz' bir 'büfeci İslam'ına ircâ edilmesine, dolaylı da olsa, fırsat tanımış olmuyor mu?' Ben bu tartışmada Hilmi Yavuz gibi düşünüyorum. Allah güzeldir, insan mükemmeldir, tabiat harikadır. İnsan bu güzelliğin peşinde olmalıdır. Bir günü diğerine eşit olmamak, sürekli bir mükemmeliyetin peşinde olmak bunu gerektirir.

Öyle gözüküyor ki, bu tartışma, başkalarının da devreye girmesiyle daha geniş bir entelektüel katmanda tartışılacak. İyi de olacak. Hele hele son yıllarda muhafazakârların iktidarda olduğu bir ortamda ortaya çıkan manzaralar, başarılar, bunların yan etkileri daha belirginleştikçe bu tartışma elzem ve zaruri olacak. Hele hele vahşi bir kapitalizm sarmalında dünyaya entegre olan Türkiye'de, bir de daha dün taşradan şehre inen benim gibi muhafazakârların yönetimindeki kalkınma, büyüme, dışa açılma, değişim, dönüşüm, şehirleşme, şehircilik gibi hayati konularda çok fazla kafa yormak gerekiyor.

Evet, bir yandan maliyet düşürme, kârları artırma ve rekabetten başka, tabir yerinde ise kutsal tanımayan bir küreselleşmenin baskısı altındayız. Bir yandan da kör-topal haliyle bile demokrasimizin, ömrü boyunca sistemin kenarında, çevresinde kalmış, tatminsiz büyük bir ezilmiş kesimi iktidara taşıdığı ilginç bir süreçten geçiyoruz.

Medeniyet ufkumuz ile beşeri sermaye kalitesi arasında bire bir ilişki var. Açıktır ki, muhafazakâr kesim iktidara geldi ancak, hak ettiğimiz medeniyet ufuklarına ulaşmak sadece bu kesimin birikimleriyle imkânsızdır. Zira Türkiye'de yetişen, dünya bilgisi ve görüşü yüksek muhafazakâr beşeri sermaye havuzu hâlâ çok yetersizdir. Var olan az sayıdaki değerli yetişmiş insanı bürokrasi, çeşitli STK'lar, siyasî hayat, üniversiteler ve elbette şirketler sünger gibi çekip aldı. Şimdi artık liyakatsiz ve yeteneksizlere de bol miktarda 'kayırmalı' iş sahaları, kariyer imkânları açılıyor. Bütün bunlar çok tehlikeli olabilecek gelişmeler. Cahil ve bilgisiz kişi iyi niyetli olsa da oradan bir hayır çıkmaz.

Her konuda Türkiye'nin en az bir asır önünde yürüyen bilge insan Fethullah Gülen Hocaefendi, bu durumu daha 1970'lerde kavramış ve bu yüzden ömrünü eğitime vermişti. Şimdi son yıllarda Türkiye'nin kaydettiği büyük hamleler bana göre böyle bir vasatın üzerinde gidiyor. Ancak Hocaefendi dışa açılmayan ve insanlığın evrensel tecrübesiyle çapraz mayalanmaya girmemiş yerel bir duruştan ne evrensel ne de yerli sağlam ve otantik bir sonucun çıkmayacağını bildiğinden, kendisine gönül verenleri 1990'lı yılların başında dünyaya açılmaya, hicret kültürüne davet etti.

Türk okulları ve ardından da TUSKON üzerinden işadamlarımız ile Anadolu insanı oluk oluk dışarıya açılıyor. Şimdi bu tecrübeden geçerek tekrar geri dönenler ülkemize yeni bilgi, görgü, tecrübe, know-how kazandırıyor, standartları hemen her alanda yükseltiyor.

Ancak muhafazakâr kesim hâlâ kalkınma-medeniyet-kültür-çevre gibi kalkınmanın nihai hedefleri açısından 'olmazsa olmaz' türünden önemli konularda bir sonuca varmış değil. Devam edeceğim.

NOT: Bu cumartesi Taksim'de Mimarlar ve Mühendisler'in 'Lütfen bu şehri yağmalamayın' konulu bir gösterisi var. Katılacağım.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Türk tipi arabesk kalkınma

İbrahim Öztürk 2012.01.16

Kalkınma, insanların toplu yaşama ihtiyaçlarının zaruri bir sonucu olarak şehirlerde bir araya gelmesi, bunun kalitesi ve kültürüdür.

İnsanların birbirinden bağımsız, kopuk ve kendi kendine yeterli yaşadıkları taşravarı yerlerde bugün anladığımız anlamda bir 'iktisadiyat' yoktur.

Şehirlerde ise ihtiyaçlar 'patlama' yapmış, arzın binbir yerine dağılmış, uzmanlaşma ve delegasyon merkeze yerleşmiştir. Artık, devasa bir piyasa vardır. Herkes her ihtiyacı için birine para ödemek zorunda, bunun için de gelir elde etmek üzere bir şeylerini satmak zorunda. Artık ömrünüzün adı 'çalışma hayatıdır.' İki ucunu bir araya getirmek üzere sabit mesai, düzenli ödenecek faturalar, konut ve araç kredileri vs. Bu yüzden kalkınma insanın bağımsızlığını kaybetmesidir. Modern şirket kapitalizminin gönüllü köleleriyiz. İhtiyaçlar şehrin dört bir yanına dağılmış ve her biri başka bir aslanın ağzında. Al alabilirsen. İşte bu son ifadeyi akıl, bilgi, irfan, vicdan ile yönetemediğiniz zaman, 'İstanbul mahşerine hoş geldiniz' oluyor.

İbn-i Haldun, medeniyetin insanoğlunun bir araya gelmesi sonucu oluştuğunu, yıkılmasının da bu birlikteliğin zıvanadan çıkması, insanın yabancılaşması, insanın, diğer insanın kurdu olması sonucu gerçekleştiğini söyler. Ekonomik büyüme ve bu bağlamda şehirleşme aslında bir 'rant yaratma' mekanizmasıdır da. Teşvikler, destekler, vergi afları, araziye imara açmalar, kat irtifakı, yeni yolların geçirilmesi vs. Türkiye'de 'rant yaratmak' kötü bir imaja sahiptir, haklı olarak. Oysa bu zaruridir. Akıllı idarelerin görevi bu işin arkasından değil önünden giderek sürekli ve gerekli rant mekanizmasını üretmektir. Kamu malı gecekondularca işgal edildikten sonra orayı satmak ya da yol-su-elektrik-okul götürmek değildir. Yani rant oluşturmak adil, akla, bilime ve amme menfaatine uygun olması durumunda gereklidir. Bunun adına da kalkınma diyoruz.

Mancur Olson, 'Milletlerin Yükselişi ve Çöküşü (1984)' adlı muhteşem eserinde, İbn-i Haldun benzeri bir yaklaşımla, yerleşik toplumların durağanlaşıp, statükonun galebe çalacağını, ortamın 'rant avcısı' lobcilere kalacağını, siyasetçilerin 'rant kollayıcı' konuma düşeceğini, halkın enerjisini kaybedip sistemden kopacağını, ekonominin zaman içinde rant-mafya-cunta-çete ağında yüksek mübadele maliyetleri nedeniyle çökeceğini ifade eder. Tarihten de bu konuda onlarca örnek verir. Bu açıdan bakıldığında hazin bir şekilde istikrarın da çok tehlikeli olabileceğini anlıyoruz.

Muhafazakâr kesimin vicdanlı ve çok beyefendi yazarı M. Şevket Eygi geçen bir yazısında yukarıdaki tehlikenin içine girdiğini düşündüğü sözde dindar kesimler için 'Allah belanızı versin' diye bir yazı yazma gereğini duyuyorsa, işin ucu kaçmış demektir. İstanbul'da meşrebi ne olursa olsun herkes farkında olmadan bir rant takibinin parçası haline getirilmiş durumda. Ne hikmetse herkes İstanbul'un başına her şeyin gelebileceği hissiyatı içinde diken üstünde. Bu algılama bile 'şehremini' olması gereken kesimler için büyük talihsizlik.

Geçenlerde Dolmabahçe stadının yıkılıp bir an evvel medeniyetin kalbinden sökülüp uygun bir yere taşınması gerektiğini yazdım. Zira Dolmabahçe-Mačka-Taksim arasının bir 'kültür vadisine' döndürülmesi gerekir. Bina dikerek dünya şehir olunmaz. Kültür Bakanı Ertuğrul Günay'ın tarih, medeniyet, çevre, insanlık adına sergilediği duruşu ahlaki bularak destekledim. Ağlamaklı, ıstıraplı bir sesle aradı. 'Siyasetçilerin talanına hakperest insanların direnmesi gerekirdi. Ama şimdi tersi oluyor!' dedi. İstiklal Caddesi'nde Ağa Camii'nin tam dibine yerin yedi kat altına inen bir AVM yapılıyor. Ağa Camii'nin duvarı-tavanı çatlayıp açılmış durumda.

'Başkaları da kaçak otel yaptı', 'stat yapılmazsa o zaman burada gör sen rantı' lafları birbirinden çirkin. Ölümü gösterip sıtmaya razı etmeye çalışıyorlar. Eğer böyle diyenlere ben gönül rahatlığı içinde 'yok yapmazlar' diyemiyorsam, örtün üstümü, örtün!

Genel denge yetmez, bütüncül denge!

İbrahim Öztürk 2012.01.19

İktisat teorisinin sözde bilim haline gelmesinde en büyük katkı L.Walras'tan geldi.

Ona göre para, faktör ve mal piyasalarında aynı anda piyasa dengesi oluştuğunda üretim, dağıtım ve bölüşüm sorunları çözülmüş olacaktır.

Emek piyasasında arz-talep dengesi, mal piyasasındaki gibi fiyatların aşağı yukarı esnek olmasıyla gerçekleşir. Para piyasasının fiyat göstergesi faiz, mal piyasasının bildiğimiz fiyatlar, emek piyasasının fiyatı ise ücretlerdir. Emek, para ve mal piyasalarında tekelleşme, dışsallıklar vs. gibi piyasa aksaklıkları varsa bu durumda piyasayı dengeye getirecek dozda ve geçici bir müdahale gerekir. Bunun dışında kimse karışmamalı.

Piyasaları dengeye getiren dürtü ise çıkarlardır. İktisadi aktörler akıllıdır ve kendi çıkarlarını hesap ve takip eder. Modern iktisat, tezatlara dayanır. Her şey zıddı ile kaimdir. Hayat bir diyalektiktir. Emekçi ile patron, boş zaman ile çalışmak, tüketim ile tasarruf hep zıt ve çatışan kavramlardır! Yaratıcı yıkım böylece sürüp gider. Darwinci bu dünyada rahat yüzü yoktur. Hayat bir cıdaldır.

İnsana sadece bu tek boyuttan yaklaştığından, diğer veçhelerini inkâr edip dışladığından materyalist iktisat anlayışını eleştiriyoruz. Çıkarıcı iktisadi bireyin 'sonsuz zevklerini, arzularını ve isteklerini' putlaştırması, bilim kisvesi altında insanlığın zihnine zerkedildi. 'Nefsimden başka gerçek yoktur, o halde tatminim için her yol mubahtır' anlamına gelen hedonizmi, âlemin kralı yaptılar. İklim dengesizlikleri, çevre tahribatı, insanoğlunun bir daha yerine koyamayacağı kıt kaynaklar üzerindeki vahşi sömürü artık bizi köşeye sıkıştırdı.

Bencilliğin tapınağına mahpus olan Batılı(laşmış) birey, aileye, akrabaya, o da ne kelime, kendi evladına bile katlanamaz hale geldi. Hem çevre hem de ciddi bir demografik felaket kapıda. Batı medeniyeti artık bavulları topluyor. Hepimiz çok acı çekeceğiz. Peki yerine ne koyacağız? Alternatif göstermeden diğerini yerin dibine sokmak boşa kürek çekmektir.

Zaten ömrüm Batılı kitapları okuyarak geçiyor. Şu sıralar Sezai Karakoç'un İslam Toplumu'nun Ekonomik Strüktürü adlı ince hacimli dev eserini, beşinci kez okuyorum. Aynı şekilde bilge insan muhterem Fethullah Gülen'in 'Enginliğiyle Bizim Dünyamız: İktisadi Mülahazalar' adlı eserini okuyorum.

Okumalarımın anladığım şu; iktisadın çıkarıcılık ve hazlar tarafından yönetilen genel dengesi yetersiz. Bize daha kapsamlı bütüncül bir denge lazım. Ekonomide, toplumda, siyasette. Hayatın her alanında. Öyle inanıyorum ve buna tarihten de çokça mesnet buluyorum ki, insanlığın kurtuluşu, İslam gibi iki kanatlı bir hayat, bir denge medeniyetinde. Bu iki kanattan biri akıl, diğeri de iman. Akıllı putlaştırıcılar, imana kuşku ile bakıyor. Oysa akıllı olan, akılcılığa da aynı kuşku ile bakar. Akılcılığa kuşku ile bakmak için de iman paradigması gerekiyor.

İmanı akılla bulduğumuz gibi, akıllı da iman kertesinden geçirmek gerek. İslam'da akıllı olmayanın dini de olmaz. Allah, akıllı, turşusunu kurmak için vermedi. Bir saat tefekkür, yetmişbin sene ibadete bu yüzden yeğ tutuluyor. Kur'an-ı Kerim'de en sık kullanılan uyarılardan biri, 'Siz hiç akıl etmez misiniz?' şeklinde. Tarihten örnekler veriliyor, geçmiş kavimler önümüze seriliyor, evren hallaç pamuğu gibi atılıyor, 'bakın, görün, düşünün, ibret alın, akıl edin' deniliyor. Daha ne olsun? Akıl, sofrada peynir ekmekle yenilen bir şey değil ki! Kullanırsan, kullanacaksın. Yani İslam medeniyeti imanının terbiyesi altında tam bir akıl medeniyeti. Akılın yan etkileri alınmış olarak! N'oldu, 'akılcılık' tapınağının mensupları bozuldu mu yoksa!

İkisinin toplam bileşkesi kuşun uçuşmasını mümkün kılacak. Ne toplumdan soyutlanmış ve bir mağaradaki münzevi iman ne de hayatı aklın kısılcasına alan maddiyat. İman ile akıl dengesi kurulurken, kişisel çıkarları diğerkamlıkla, acımasızlığımızı merhametle, bireyciliğimizi toplumsallığımızla, düşmanlığımızı tesanütle, kâr takibini kul hakkı ve fukaranın zekât hakkı ile... dengelediğimizde, işte buradan beklenen 'bütüncül denge' ortaya çıkacak.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Yabancı sermaye: Ne bekledik, ne bulduk?

İbrahim Öztürk 2012.01.26

Son yazımda doğrudan yabancı sermaye yatırımları (DYSY) eksenli kalkınma arayışları konusunu gündeme almış, bu konuda bir dizi soru sorarak, bunları derinleştirmek gerektiğinden bahsetmiştim.

İlk soru kalkınma ile DYSY arasında nasıl bir alakanın olduğuyla ilgili. Alaka var ve bu kesinlikle 'kel alaka' değil. Cahilce, her şeye takım tutar taraftarlığıyla yaklaşmak ülkemizi çok zorluyor. Her şey ak ya da kara değil. Ara tonlar da var ve ince eleyip sık dokuyarak gerçeğe ulaşmak gerekiyor. 1970'lerden beri ağırlıklı görüş kalkınma için DYSY'nin çok gerekli olduğu yolundadır. Bu yüzden zaman zaman adeta milli çıkarları bile hiçe sayan, kapitülasyon vari yabancı sermaye teşvikler verildi, ayrıcalıklar tanındı. Bazen yerliden esirgendi, yabancıya verildi. Neden? Tasarrufların düşük olduğu fakir ülkelerin kalkınmasının finansmanı için, teknoloji transferi için, know-how için. Başarılı işletme pratiklerini içeriye taşımak için. Üretimin kalitesini artırıp ihracat birim değerini artırmak için. Yeni ve farklı pazarlara ulaşabilmek için. Sonunda döviz kazanmak için, içeride istihdamı artırmak için, rekabeti derinleştirmek için. Gelişmekte olan ülke olarak biz bunları bekleriz.

Ya onlar ne bekler? Temelde üç beklenti var: Büyük bir pazar potansiyeli yani kolay ve bol satacak, erken amorti edip kâra geçecek; yüksek kaliteli ve olabildiğince ucuzundan beşeri sermaye havuzu; düşük maliyet yapısı. Yani yabancı sermaye bize gelince 'ne kadar ekmek, o kadar köfte' derken, iş kendine gelince, 'beş yıldızlı Boğaz'a nazır otelde, çadır parasına' ikamet etmek istiyor. Böyle olunca bir kazan-kazan oyunu olamıyor pek. Suçlayamayız ama! Burada hangi tarafın nasıl bir pazarlık gücü olduğu çok belirleyici. Çin'in yukarıdaki üç faktördeki yüksek avantajı sebebiyle yabancı sermaye Çin'in hiçbir çifte standardını veri almıyor. Bize 'mülkiyet hakları korunsun' diye cilve yaparken, Çin aklınıza gelen her markanın tersine mühendislik çalışmaları (bilim takılmanın âlemi yok, düpedüz hırsızlık işte!) ile taklidini yapıp piyasaya sürüyor. Ama elleri mahkûm gidiyor.

Hatırlayın 'kötü yönetim' dolayısıyla 1990'lı yıllarda Türkiye'de devlet, işadamlarının ayarını kaydırdı. İşadamları rantçı, kısa vadeci, faizci olup çıktı. Bunda suçlu ise devlet idi. Aynı şekilde bugün de yabancı sermayeyi değil, sermaye karşısında ülkenin pazarlık gücü artırmayan, stratejisiz, reformsuz, derme-çatma, tutarsız bir şekilde yola devam etmeye çalışan yaklaşımlar, kurumlar ve kişiler eleştirilmelidir.

Türkiye, 1990'lı yıllarda sermaye çekemedi. 2004 yılından beri ise çekiyor. İyi de çekiyor. Toplamda birikimli olarak 80 milyar doları aştı. 2010 ve 2011 yıllarında bile toparlanarak 10 milyar doların üzerine çıktı. Akla ziyan cari açığımız içinde gittikçe devede kulak kaldığı için fark edilmiyor belki ancak bu rakam oldukça yüksek bir rakamdır.

Peki sermayeyi nereye çekiyoruz? Özelleştirmelere, perakendeye, bankacılığa, sigortacılığa, iletişime, medyaya, gayrimenkule, enerjiye, şimdilerde sağlığa ve tabii ki imalat sanayiine. Ancak gördüğünüz gibi, ağırlık hizmet

sektörü. Dış ticarete açık olmayan sektörler. Sıfırdan değil, var olana geliyorlar. İstihdam etkisi çok sınırlı kalıyor. Döviz açığına neden oluyor. İç tasarrufları ikame eden bir niteliğe kaydı.

Sonuçta olan bitenin ne kadar isabetli olduğunu neye bakarak anlayacağınız? Mihenk taşı ne? Cari açık almış başını gidiyor, her 100 birimlik ihracat için 80 birimlik ithalat yapmak şart. Yani zaten ithalat patlamış giderken, bunu üretimde ve ihracata da durduramıyoruz. 2002'den beri dış ticaret açığı 5 kat, cari açık 7 kat arttı. İhracatın ithalatı karşılama oranı yüzde 55 bandında. Aradan on sene geçmiş hâlâ ihracatta ileri teknoloji payı yüzde 3, orta seviyede teknolojinin payı yüzde 30, geri kalan 'amelelik'. Rekabet için habire fiyat kır, cebin para görmesin. Gördüğünüz gibi yukarıda sıraladığımız birçok fayda hâlâ gerçekleşmiş değil.

O halde ne yapmalıyız? Yabancı sermayeyi nasıl etkin olarak çekebiliriz? Devam edeceğim.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Yabancı sermaye: Japonya dersleri

İbrahim Öztürk 2012.01.30

Türkiye'de yabancı sermaye daha hâlâ hazıra konmanın, var olanı ele geçirmenin ötesine geçirilemedi.

Yeni istihdam oluşturma, ülkede bir teknoloji, bilgi, know-how pozitif dışsallıklarına yol açma gibi hususlar gerçekleşmiyor. Keza, Türkiye'de gerçek bir 'Ar-Ge' yapmak yerine, daha çok ürün satmak ve piyasaya derinlemesine nüfuz etmek için, benim ifademle, 'Paz-Ge', yani pazar geliştirme çalışması yapıyorlar. Üstelik bunun parasını da 'Ar-Ge' ayaklarına yatarak bizim hükümetten alıyorlar. Şimdi Türkiye'yi bir kenara bırakıp, Japonya ve G.Kore örneklerine yoğunlaşıp bazı dersler çıkaralım.

Japonya, kalkınma hamlesini 1890'larda hızlandırdı. Devlet başlattı, Samuray'ın devreye girip elini taşın altına koymasıyla da hızla işi özel sektöre devredip esas işlerine döndü. 1930'lu yıllarda Japonya II. sanayi devrimini bitirmişti. Ağır silahlar yapıyor, çevre ülkeleri işgal ediyor, Asya'da ağır bir emperyalizme kalkışiyordu. Öğretmeni Batı idi ve emperyalist Batı'dan bunu da öğrenmişti. Elin yumruğunu yemeyen kendininkini balyoz zannedermiş! Amerika'ninkini görmeden Pearl Harbor'a saldırınca Japonya'nın II. Dünya Savaşı hezimetini gördü.

Japonya, 1890-1900'lere kadar kısaca yabancı sermaye çekmedi. Çekemedi değil, çekmedi. Çünkü yabancılardan korkuyor ve nefret ediyorlardı. Ülkeyi 1860'larda silah zoruyla ticarete açan ABD başta olmak üzere Batılılara 'barbar' diyorlardı. Japonya'nın şuur altına emperyalizmi gergef gibi ören 'ilk günah', zaten onurunun bu şekilde rencide edilmiş olmasıydı. Japon kalkınmasının temel dürtüsü o gün bu gündür, kişiliğini ispata dayalı bir onur mücadelesidir.

Bugüne gelelim. Japonlar 1980'lerde yeniden Batı'yı yakalamış, dünyaya en çok yabancı sermaye gönderen ülke olmuşlardı. Ancak yine içeriye çekmemekte kararlı idiler. 1990'larda krize girince, çaresizlikten 'sermaye çekmeye' karar verdiler. Sıkı durun, 3 trilyon dolarlık yıllık GSYH'sı olan Japonya, 1990-1996 arasında yılda ortalama sadece 1 milyar dolarlık DYSY çekti. 2000'lerin başında bu rakam 12 milyar dolara çıktı. 2004'lerde yıllık bazda hâlâ 6-9 milyar dolar bandında kaldı.

Japonlar yabancı sermaye çekmez iken, bütün güçleriyle 'yabancılardan öğrenme, içselleştirme ve bunu yerlileştirme' kapasitelerini artırmaya odaklandılar. 1890-1930'larda yabancı uzmanlardan öğrenmeye, bilgi ve

teknoloji transferine akla ziyan kaynak ayırdılar. Eğitim devrimi yaptılar. Japonlar öğrenmeyi öğrendiler! Öğrenmek için oluk oluk 'eğitim hicretine' çıktılar. Batı'ya aktılar. Bizden Batı'ya gidenler avarı kaymış bir Batı hayranı olarak dönerken, onlar bir büyük gelecek tasarımı olan Japon milliyetçisi olarak dönüyorlardı. Keza, Batı'dan korkunç maaşlar vererek uzmanlar getirttiler. Geleneklerinde zaten edeple bir bilenin rahle-i tedrisine diz çöküp saygı ve hürmetle öğrenme tecrübesi vardı.

Diz çöküp öğrenen Japonlar, hızla bunu derhal hayata geçirip, yabancı uzmanların ülkede kalmasına bile izin vermediler. Taklitten hızla telife geçilmezse, bu ivmenin kalıcı olmayacağını, öğrenilenlerin yerleşemeyeceği biliyorlardı. Temeli aldıktan sonra düşe kalka, yaparak öğrenmek çok önemli idi. 1960'larda dünyada 'Japon malı, tapon malı' diyerek Japonlarla dalga geçerlerdi. Amerika'nın verimlilik alanındaki duayen ismi, E. Deming, 'ajan' ilan edilerek Türkiye'den kovulduğunda soluğu Japonya'da aldı. 'Toplam kalite yönetimi' ile ünlü Japon Kaizen sisteminin de önünü açtı. Japonların kaderini değiştirdi. Mesaj açık, yerli ayağını oturtup iyi idare etmeden, yabancı ayağı sömürmekten başka işe yaramaz! Posası sana kalır, gerisini alıp götür! Kendi ülkende kiracı konumuna düşer, açık pazar haline gelirsin.

1990'larda Japonların başına gelenler, yabancıya kapalı olmaktan değil, finans kapital üzerindeki kontrolü kaybetmesinden kaynaklandı. Bugün ABD ve Batı'da neler yaşıyorsa, Japonya'da da bütün bunlar yaşanmıştı. Sınır tanımaz sermaye, katil bir deprem fay hattı gibi, kıtalar arası yarıp yırtıp gidiyor.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Yabancı sermaye, 'olmazsa olmaz' mı?

İbrahim Öztürk 2012.02.02

Son yazıda Japonya'yı tartıştık. Şimdi biraz da Güney Kore'ye odaklanalım. Kore'nin de Japonya gibi yabancı sermayeye bakışı sıcak olmadı.

1960'lardan beri sanayilerini ihracat odaklı ve büyük ölçekli kurdular. Yabancı sermaye üzerine ağır şartlar koydular. Sermaye çekmekte pek başarılı olamadılar. 1980 sonrasında rejimi biraz daha gevşettiler. Yine birtakım şartlar, sektörel tercihler dayattılar. Bu da beklenen neticeyi vermedi. 1990'larda ise kapıları iyice açtılar. Günümüzde sermaye çekmek için bizim gibi her şeyi yapıyorlar.

1997'de geçirdiği bir derin krize rağmen Güney Kore büyük bir hamle yaptı ve dünyada birinci lige çıktı. Onlarca küresel marka çıkardı. Türkiye'nin sekizde biri kadar fukara ve elverişsiz bir coğrafyada ve Türkiye'nin yarısı kadar nüfusa sahip 'küçük bir pazarda' ağır sanayide, makinede, gemicilikte, limancılıkta, hızlı trende, nükleer santralde, otomotivde, bilgisayar, elektrik, elektronik, beyaz eşya, her konuda dünya ile uyumlu iktisadi ölçekler kurdu.

Bunları yaparken, kalkınma hikâyesinin hemen hemen hiçbir evresinde üzerine konuşulmaya değecek miktarda sermaye çekmedi. Ancak etkisi konuşulmaya değer. Japonlar gibi Kore de dünya ekonomisinde ticari korumacılığın mümkün olduğu, sermaye hareketlerinin kısıtlı olduğu dünyada, iç pazar ve bölgesel konumlarını iyi pazarlık konusu yapıp, gelen az miktardaki yabancı sermayeden üst düzeyde fayda elde ettiler. Pazara girmek isteyenler bu şartları kabul etti.

Türkiye AB'ye girmeden Gümrük Birliği'nde. Her türlü belden aşağı vurmaya açık halde. İster Çin'de üretip getirip satarlar, ister Avrupa'da. Fransız'ı buradan kovarsın, gider serbest ticaret anlaşması olan Cezayir'den getirip satar. Yani, artık kimse ile iç pazar kozumuzu pazarlık etme şansımız yok. 20 milyar dolarlık telefon ithal etmişiz. Bunu içeride ürettirebilmiş değiliz. Yerli telefon üreticileri var. Yola koyulmuşlar. Devlet bunların ürünlerini içeride satabilmesi için ne yaptı? Devlet alımlarında, yerli operatörleri bunlarla işbirliğine zorlamakta. Dağıtım ağına sokmakta.

Başka bir ders de şu: Japonya ve Kore, yabancı sermayeye 'el parasıyla kalkınma' cinliği açısından bakmadı. Ulusal tasarruflarını milli gelirin yüzde 30'larından aşağı düşürmediler. Bugün Türkiye'de hükümetinin 'ulusal tasarrufları artırma' stratejisi nedir? Konu kapanmış, teslim bayrağı çekilmiş. 'Kredi ver de tüketelim, büyüyelim, güzelleşelim' diye bir yabancı sermaye strateji olur mu?

Keza Türkiye'de yabancı sermaye konusunda çok başlılık var. Sahibi belli değil. Başarısından ve başarısızlığından dolayı kimi sorgulayacağız, belli değil. Başbakanlık'a bağlı Yatırım Ajansı mı, Sanayi Bakanlığı mı, Ekonomi Bakanlığı mı? Kim? Hepsi kendine göre bir koşuşturmanın içinde. Uyum, sinerji, takım oyunu, takım ruhu var mı?

2012 yılında bir bakanlık 'Karar verdik, yerli asansör işine giriyoruz.' diyor. Dünya elektrikli araca girerken, biz neye giriyoruz? Akşam olmuş, herkes toplarken biz gün batımında tezgâh açıyoruz. Sermayeyi geçmişin sektörlerine değil, geleceği kurtaracak sağlık ve IT'ye çekmeli. Nerede sağlık vadisi? Nerede Türkiye'nin Silikon Vadisi?

Lütfen yabancı sermaye konusunda 'şu kadar çektik, bu kadar çektik' diye bizi 'rakam manyağı' yapmayın. Biz sonuç istiyoruz. Yabancı sermaye günümüzde kalkınmada gerekli, hatta olmazsa olmaz noktada. Ancak yetersiz. O sonucu getirecek yeterlilik mimarisini ve stratejisini görmek istiyoruz.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Mekke-Medine-Kudüs tamam da, Isparta ne oluyor?

İbrahim Öztürk 2012.02.06

Bu hafta sonunu TUSKON'a bağlı Antalya Girişimci İşadamları Derneği'nin (AGİD) davetlisi olarak Antalya'da idim.

Tıpkı İstanbul merkezli Anadolu Aslanları İşadamları Derneği'nde (ASKON) bu hafta yaptığımız gibi '2012'de dünya ve Türkiye ekonomisinde beklentiler ve işadamlarının alması gereken pozisyonu' tartıştık.

AGİD'in toplantısına Antalya, Isparta ve Burdur'dan yoğun işadamı katılımı vardı. Hele Isparta'nın katılımından bilhassa bahsetmek gerek. Bir kere konuşmada panel arkadaşım Isparta Süleyman Demirel Üniversitesi Rektörü, işletme profesörü Hasan İbicioğlu, beraberindeki tam 17 fakülte dekanı ile katıldı. Keza Isparta'nın çok sevilen 'bilge' valisi sayın Memduh Oğuz da heyette idi. Isparta Ticaret ve Sanayi Odası Başkanı Bedri Ayhan ve birçok işadamı da katıldı. Toplantıya katılan Burdur Üniversitesi Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi'nin rektörü Mustafa Saatçi de Isparta Üniversitesi ile iyide ve güzelde ortaklaşa rekabete girmiş durumda.

Program bilhassa Sayın Vali'nin bilgece katkılarıyla tam bir kültür ve ilim şölenine dönüştü. Tabii bu birlikteliğin altına imza atan Antalya'nın öncü işadamı, hizmet insanı Nevzat Ayvacı 'abi'ye kocaman tebrikler ve şükranlar. Aslında Antalya'da Isparta konuştuk desek yeridir.

Vali ve Rektör Bey'in Isparta ile ilgili hayalleri insanı heyecanlandırıyor. 'Mekke-Medine-Kudüs, sonra Isparta gelir' sözü ona ait. Yani ne demek? 'Ben bu üç şehirden sonra İstanbul gelir diye bilirdim.' diyorum. 'İlk üçü sabit, dördüncü değişken, ispat etmek şartıyla herkes kendi şehrini dördüncülüğe yerleştirebilir.' diyor. Sonra katılımcıların herbirinden bir katkı geliyor.

'Gül sana neyi hatırlatıyor?' diye soruyorlar. Tabii ki insanlığın efendisi Peygamberimiz'i. Isparta'nın gülleri 'Efendimiz' kokarmış! Gül Vadisi geliyor. Tam bir gül turizmi başlayacak. Sonra bir başkası devreye giriyor, 'Asrın inleyen çilekeşi, boşuna Barla'yı ve o noktayı seçmedi.' diye ekliyor. İnanç ve kültür turizmi de yolda demektir.

Ancak onların hayali adeta bu ili Cambridge gibi, Boston gibi bir 'okullar külliyesi' haline getirmek. Şehre kirli sanayi sokmayacaklar. Çevreye duyarlı, tarım, sebze ve meyvecilik. Eğitim, inanç ve sağlık turizmi önemli. Bunu yapmaya gerçekten muktedir gördüm onları. Zira yurtdışında eğitimini tamalayıp gelen ve Anadolu'nün kök değerleriyle doku uyumunu sağlamış yeni bir beyin ve vicdan işe el koymuş. Türkiye'nin hantal, yaşlı, ideolojik üniversitelerine inat, Anadolu devriminin vazgeçilmez bir bileşeni olarak bu genç üniversiteler gümbür gümbür geliyor.

Baksanıza, Uluslararası Antalya Üniversitesi öğrenci çekmek için Afrika tanıtımlarına gittiğinde 'Burada rakibiniz Harvard, ama biz, siz Türkleri tercih edeceğiz.' diyorlarmış. Öyle ya Antalya zaten marka. Dünyanın en çok ziyaretçi çeken dördüncü şehri.

Bir şey kesin, biz şefkat, saygı ve muhabbet içinde bir takım oyunu kurduğumuz zaman önümüzde kimse duramaz. Isparta mükemmel bir saat gibi valinin önderliğinde sinerji oluşurup kenetlenmiş. Vali bey başlarında, Afrika açılımları yapıyor ve yükselen Türkiye'ye yurdun o köşesinden omuz veriyorlar. Şehre hapsolmuş, çaresizlik psikolojisi içinde kaderlerini beklemiyor, krize aktif tepki veriyolar. Fetihçi bir milletin evlatları olarak dünyayı kendilerine yurt ediniyorlar, hicret destanlarında bereket arıyorlar.

Kış soğuşunda Antalya'dan içim ısınarak döndüm. Şubat Soğuşu yok artık!

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Güney Kore ile serbest ticaret anlaşması

İbrahim Öztürk 2012.02.09

Hem Türkiye hem de G.Kore son yıllarda serbest ticaret anlaşmalarına (STA) odaklandı.

Kısaca ifade etmek gerekirse, STA, birbirine rakip değil tamamlayıcı ekonomiler ile sanayiler arası değil de sanayiler içi (örneğin hem otomotiv ihracatı yapan hem de bu sektörde ithalat yapan ülke demek) ticaret yapan ülkeler arasında karşılıklı fayda sağlar.

Türkiye ile Kore'nin de yolları STA gündemiyle kesişiyor. Ancak bu kesişmenin yukarıda ifade ettiğim gerekçelere dayandığını söylemek zor. 2011 itibarıyla iki ülke arasındaki ticaret hacmi 7 milyar dolara ulaştı. Bunun yaklaşık 500 milyon dolarını Türkiye'nin ihracatı, geri kalanını da Kore'ninki oluşturuyor. Açık, aleyhimize roket hızıyla artıyor. Türkiye'ye her türlü makineler, otomobiller, tüketici elektroniği ve sıkı durun tekstil ürünleri satıyorlar. Türkiye ise bazı deniz ve tarım ürünleri, mermer gibi bazı madenler ve çelik satıyormuş.

Türkiye bu dengesizliği Kore'nin AB ile imzaladığı ve 2011'in ortasında yürürlüğe giren taze STA anlaşmasına bağlıyor. Kore ürünleri STA üzerinden AB'ye, bizim AB ile olan Gümrük Birliği anlaşması sebebiyle de bize gelecek. AB'de yarışmadığımız gibi, Kore'ye girmek istesek de paşa paşa vergi ödeyeceğiz. Ancak tersi doğru olmayacak.

Kore ile olan dengesizliği gidermek için de 'bari Kore ile biz de STA anlaşması yapalım' deniliyor. Bu hafta ülkemizi ziyaret eden Kore Cumhurbaşkanı Lee Myung-bak, ticarî dengesizliğin ortadan kaldırılması konusunda bizim Başbakan'ımıza söz verdiğini ifade ederek, 19 Şubat 2012'de Kore'den gelecek büyük bir ticarî heyetin, Türkiye'den tarımsal, makine parçaları vb. ürünler ithal etmek istediklerini ekliyor.

Ben STA'ya rağmen ticaretin sürekli Türkiye aleyhine derinleşerek devam edeceğini düşünüyorum. Bizim ihracattaki lokomotif sektörler belli: Otomobil, tekstil, tarım, tüketici elektroniği. Tarımı bir kenara bırakırsak, söyler misiniz bu ürünlerin hangisinde biz Kore ile yarışabiliriz? Sahi İngiltere dışında AB'de ve geniş eski Sovyet coğrafyasında hiçbir ülkede, gidip kaldığım onlarca otelde tek bir Türk markalı TV ya da buzdolabı görmedim. İnatla ısrarla baktım aradım. Samsung ve LG başta geliyor.

Ancak Kore ile işi STA'da bırakmayıp, doğrudan yatırım çekmeye çalışmalı, ama daha da önemlisi Stratejik İşbirliği Anlaşması yapılmalıdır. Hükümetin konuya bu gözle baktığını görüyorum. Savunma sanayiinde, nükleer enerjide, yüksek teknolojiye derinleştirilmiş işbirliğine gitmek lazım. Adını koyalım, Soğuk Savaş fırsatını iyi kullanan Kore, ABD'den ve Japonya'dan çok şey öğrendi. Teknoloji transfer etti. Know how aldı. Ancak şimdi bu kritik teknolojiler saklanıyor. Avrupa ve ABD Türkiye'ye bu konuda sıcak bakmıyor. Türkiye'ye karşı sempatisi olan, bu bölgede büyük çıkarları olan Kore bu konuda yardım edebilir.

Kore'nin ticaret ve dış işleri bakanlığı aynı çatı altında. Adı da 'Dışişleri ve Ticaret Bakanlığı'. Tıpkı Japonlar gibi, kafada tek mesele dünyaya mal satmak. İki ülkenin zihniyet farkını görmek isterseniz Türkiye'nin Seul Büyükelçiliği'nin internet sayfası ile Kore'nin Ankara'daki büyükelçilik sayfasını karşılaştırın. Koreliler biz Türkler için Türkçe sayfa da koyup, bize anlatmak istedikleri, vermek istedikleri bilgileri veriyor. Kültür haftasını, lisan yarışmasını buradan öğreniyoruz. Oysa bizimkiler Korelilere Türkçe sesleniyorlar. Ne İngilizce var, ne de Korece. Ticaret müşavirliğinin linkini arıyorum yok. DTM'nin sayfasından dolambaçlı yollardan bulunuyor. Elçiliğin sayfasından ekonomi ile ilgili temel bilgilere bakıyorum, en son bilgiler 2006 yılına ait. Tabii ki Türkçe! Dünya yıkılıp yeniden kurulmuş, arkadaşlar tarihte donup kalmış. Turist çekeceğiz ya, o bilgiler de Türkçe. Bu yazıyı yazmadan e-mail attım, 'İngilizce ya da Korece bir link yok mu?' diye. Cevap geldi, 'Türkçesi neyine yetmiyor' mealinde.

Bu kafayla, anca gidersiniz. Siz en iyisi oralarda para istif edin beyler! Zafer Çağlayan garibim de ülser ve fıtık olsun.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Formatlamak, inanç ve ekonomi

Başbakan'ın 'dindar nesil yetiştirmek arzusunda olduğunu' ifade etmesi adeta herkesi teyakkuza geçirdi.

'Devlet eliyle insanları formatlamak da neyin nesi' diye. Çağdaşlığın bizatihi kendisi, devlete hâkim olan Kemalist ideoloji, Batılı zorunlu modern eğitim bunun en belirgin olduğu bir uygulama iken, hangi formatlamayı konuşuyoruz? Bizimkilerin de örnek aldığı Batı'nın sözde 'aydınlanmacı' sistemi, kilise ve engizisyon zulmünü kovdu da yerine ne koydu? İnsanlığı yakıp yıkan, Avrupa'da yeniden hortlamakta olan ırkçılık ve faşizmi! Dünya savaşları bu modernite anlayışının yetiştirdiği Stalin, Mussolini, Hitler gibi çağdaş firavunların maharetidir. Bulutların üzerinden aşağıda görmediğimiz masumların üzerine bomba dökmeyi, başöğretmen Batı'dan öğrendik. Oysa bir gemide herkes suçlu, biri masum olsa o gemi batırılmazdı hani!

Bugün karşımızdaki 'bireyin' değerleri nerede şekillendi? Modern eğitimden fırlayıp aramıza katılan Frenkeştaynlar, eğlenmeye giderken bile şehri ateşe veren Vandalizm, değersizleştirilip, fitri formatı bozularak kapitalizmin tüketim çarklarında yok edilen eğitim zayıyatı nesiller değil midir? Hedonizmi için her yolu mubah gören Makyavelizm hangi 'çağdaşlık' ürünüdür?

İşin gerçeği tabiat da, birlikte yaşamak da şekillendirmeyi, dönüştürmeyi gerekli kılıyor. Bu kuralları ve değerleri kim koyacak, bunları nereden alacağız? Anlaşılan meşru görülen 'ithal', makbul görülmeyen 'yerli' formatlamalar var. İthal materyalist değerlerin 'modern eğitimle' ve devlet tarafından verilmesine ses çıkarmayan Müslüman mahallesinde salyangoz satanlar, tarihin imbiğinden geçen ortak motivasyon unsuru olan dinî ve milli kök değerlerimizin gençliğe verilmesinden rahatsızlar. 'Bunu devlet eliyle vermek yanlış, topluma bırakmak lazım' tezi gerçek hayatta karşılığı olmayan koca bir palavra.

Hadi itiraf edelim, sorun şudur: Müslüman bir milletin kendi ülkesinde, kendi devletinde kendi maarif sisteminde, kendi çocuklarını dinî ve milli terbiyesine göre yetiştirmek isteme hakkı var mıdır, yok mudur? Bu sefer de 'büyük kütle gibi düşünmeyenler ne olacak?' diye sorulacak. Onların da kendi ananelerine göre eğitim modellerini kurmalarına izin verilmelidir. Çoğulcu bir eğitim sistemi gereklidir.

Daha şu sıralar Fethullah Gülen Hocaefendi'nin 'Yaşatma İdeali' adlı eserini okuyorum. Burada tümüyle yeni bir model var. Karşılığı çağdaş dünyada olmayan, ancak kökleri bizde mevcut olan çok uzun soluklu bir okuma şekli. Kitabı, merhum Nurettin Topçu'nun ifadesiyle özetlemek mümkün: 'Bu idealin özü; varlığını ölümsüz Anadolu ruhundan alan, yaşama zevkini unutup yaşatma aşkına gönül veren, hizmetlerinin karşılığını maveradan bekleyen, gösterişsiz-nümayişsiz hizmet ehli gençler yetiştirmek.'

Bu hafta sonu böyle bir işadama, bir bilge çınar ile tanıştım. Çorum Osmancıklı Ömer Derindere. Zeytinburnu sahilde Toyota bayii. İlçelerini tanıtmak için TÜYAP'a gelen dostlarım Osmancık Kaymakamı İbrahim Küçük ve Belediye Başkanı Bekir Yazıcı ile birlikte elini öpmeye gittik. Sormadım, ancak her halde 80'ine merdiven dayamış bu yaşlı çınar, yüreğindeki değerleri nedeniyle delikanlı ve çok heyecanlı, dimdik ayakta ve işinin başında.

Bize işinde ne kadar başarılı olduğunu değil de 'acaba daha çok talebeye nasıl burs verebilirim' hayallerini anlattı durdu. On yıllardır binlerce öğrenciye burs vermiş. 'En büyük üzüntüm, mahdut bütçe ile en liyakatlıları seçtikten sonra bir kısım geçlere 'hayır' demek zorunda kalmamdır.' diyor. Burs alan öğrencilerine duası, 'Allah'ım onlara benden çok burs vermeyi nasip eyle!' şeklinde. 'Bir sene zekâtımı yanlış hesaplayıp çok verdim. Acayip paraya sıkışmıştım. Bir dostum, 'Allah sana yanlış hesaplatmış, bir hikmeti var, kesme!' demiş. Ömrünün en çok kazancını o sene yapmış. 'Başıma bir şey gelse, kesinlikle 'Ben nerede yanlış yaptım diye hayatımı

mikroskobun altına koyarım, bulup tedavi ederim.' diyor. 'Kendime fazla burs ödeme cezası veririm.' diye ilave ediyor.

Korktukları insan tipi budur efendim. Ya da Hocaefendi'nin ömrünü taçlandırdığı 'yaşatma ideali'.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Cari açıkta yeni süreç mi?

İbrahim Öztürk 2012.02.16

Perşembenin gelişi çarşambadan bellidir. 1 Ağustos 2011'deki yazıma 'Sanayi stratejisi olmayan ihracat hamlesi korkutuyor' başlığını atmıştım.

İşte 2011 yılının cari açığı açıklandı. Geçen seneye nazaran % 67 daha arttı. Üzerine 30 milyar dolar koydu ve 77 milyar doları aştı. Bu, yıllık milli hasılanın (GSYH) % 10'una denk gelecek. 'Bizden kötü ülke kaldı mı' diye baktım, kalmamış. Yunanistan, Portekiz, İrlanda'yı siliyorum. Çünkü battılar! Moğolistan ve Mozambik'i de izninizle ben listeye almıyorum.

8 Aralık'ta 'neyin olmaması gerektiğinden' yola çıkarak yazıya '3 beşlik de, 4 onluk da olmaz!' başlığını attık. Yani, Türkiye % 10'luk büyüme, işsizlik, faiz, cari açık ve enflasyon ile yoluna devam edemez demişiz. Demişiz ama, % 8,5 civarında gelecek büyüme hariç, diğerlerinin hepsi bugün itibarıyla yüzde 10 olarak gerçekleşmiştir. Acaba Avrupa bu durumda olmasa idi, eldeki verilerle Türkiye nerelere sürüklenirdi?

İşte böyle bir ortamda cari açığı, geçen hafta Kültür ve Turizm Bakanı Ertuğrul Günay'ın hamiliğinde gerçekleşen ve benim de konuşmacı olduğum '2012 Türkiye Turizm Zirvesi' ile konuşmaya başladık. Salı günü de Ekonomi Bakanı Zafer Çağlayan'ın 'ithalat haritası'nın sunumuna katıldık.

Bakanlık 25 bin firmanın üretim, ihracat, ithal girdi, yurtiçi satış verilerinin incelenmesiyle firmalar arası ekonomik ilişkiler ağını ve ithalat yapımızın bir haritasını çıkardı. Bakan Çağlayan, bir kere iyi bir MR çekmeden, hastalığın özünü görmeden iş yapmıyor. Envanteri çıkarılmamış hiçbir sorunun afaki ifadeler, temenniler ve inançlar ile çözülebileceğini zannetmiyorum. Kısa Sanayi Bakanlığı döneminde ilk yaptığı iş, eldeki dağınık haldeki hazır verileri toparlayıp tasnif ederek sanayinin üretim, satış, ciro, borç vs. gibi temel verilerini sunan Girişimci Bilgi Sistemi'ni (GBS) hayata geçirmek olmuştu. Şimdi bu çalışmanın ne aşamada olduğunu görmek üzere Sanayi Bakanlığı'nın sitesine girdim, bol miktardaki 'strateji belgesinin' yanında konuyla ilgili bulduğum son veriler, Çağlayan'ın 2008 yılındaki 'ilk ve son' çalışması vardı.

Takdir edilir ki, Türkiye'nin 'ithalat haritasında' sürpriz yok. Dış ticaretteki ilk yirmi fasıla ve ilk 20 ülkeye bakıldığında görülmesi gereken her şey görülüyor zaten. Eğer ithalat haritası önemli ise işe neden sondan başladık? Sanayi ve diğer birçok strateji belgesi, Üretim ve İhracatta Girdi Tedarik Sistemi (GİTES), TİM'in 2023 İhracat Belgesi yayımlandı. Şimdi de teşvikler geliyor. Sanki önce reçeteyi yazdık, sonra da teşhis koyuyoruz gibi.

Yine de ithalat haritasının detaylarında önemli bilgiler var. Örneğin incelenen şirketler üzerinden Türkiye'nin genel ithalat bağımlılığının % 43 olduğunu ilk defa bu verilerden somut öğrendik. Bu bağımlılık gübrede (yüzde) 72, demir-çelikte 70, bilgisayar ve veri işleme makinelerinde 67, kimyasallarda 56, metal ve otomotivde

51, hava taşıtlarında 49, tıbbi cihazlarda 43, sıkı durun, dünyanın en büyük ikinci kapasitesine sahip olduğumuz tekstilde tam yüzde 43, sözde 'ihracat rekorları kırdığımız' beyaz eşya ve tüketici elektroniğinde 40. 'Hangi sektöre girelim' diye soran girişimci dostlarımız, buyurun hodri meydan!

240 milyar dolarlık 2011 ithalatının içinde, 170 milyar dolarlık miktarla (pay % 70) ilk on kalem dikkat çekiyor. Enerji (54 milyar \$), makine (27), demir-çelik (20,4), otomotiv (17,2), elektrikli makineler (16,8), plastikler (12,6), mücevherat (7)...

Şimdi, otomotiv üssü olacaksınız, yassı saç üretmeden. Motoru, aktarma mekanizmasını vs. geçtik! Bir kilo paslanmaz çelik üretmeyeceksiniz. Eğer bu 'strateji' ise ben de şimendiferim! Biz gelecek yazıda cari açığı çözecek yol haritası olan üretimde ve ihracatta Girdi Tedarik Sistemi'ni (GİTES) konuşalım.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Türkiye'nin MİT'ini bırak, Japonya'nın MİTİ'sine bak!

İbrahim Öztürk 2012.02.20

Şu sıralarda memleket meselelerine dair sorular çok, cevaplar ise kıt ve kısır.

Böyle olunca milli stres artıyor. 'Bilenler konuşmuyor', bilmeyenler ise 'susmuyor'. Bu da 'kakofoni' yani 'gürültü' oluşturuyor. Hep böyledir, liyakatlılar konuşmadığında ortam cehalete ve kötü niyete kalır.

Bir akademisyen okumasıyla baktığımda, Türkiye'nin güvenilir ellerde idare edildiğini, aramızdan çıkanlara karşı ilk fırsatta kuşku duymanın akıl kârı olmadığını düşünüyorum. Düğün derneğe gider gibi yapmadan, yeni bir devlet kuruluyor. Buna içeriden ve dışarıdan direnenler elinden geleni ardına koymuyor. Bize düşen, sorgulamadan vazgeçmeden, yapıcı önerilerde bulunmaya devam etmek ancak bizden olan ve kendi seçtiklerimize de güvenmek. Öte yandan, iyi niyetli kişilerin de hata yapabileceğini, yanıltilabileceğini kabul etmek gerek. Bu kabulden hareketle çözümü istişarede, meşverette, sağlam diyalogda, kısaca iletişimde aramak lazımdır.

Ekonomi alanında bu vizyona sahip çıkan bakanlarından biri de kuşkusuz Ekonomi Bakanı Zafer Çağlayan. Kendisini eleştirmemizi mümkün kılacak bilgileri bile bize o veriyor. 'Bari bilip de eleştirin' der gibi. Açıkçası bu dönemde ekonomi bakanlığının ön plana çıkması isabetli.

Japon kalkınmasının iki kritik bakanlığından biri Maliye (Ökura-shō), diğeri de İngilizce kısaltması olan 'MİTİ' adıyla şöhret bulan Sanayi ve Dış Ticaret (Tsūshō-sangyō-shō) bakanlıkları. Maliye pencereden paranın ucunu gösterirken, MİTİ ise bunu almanın şartını, kıstasını, sektörlerini ortaya koyardı. Kısaca Maliye havucu gösterir, kamçıyı ise MİTİ şaklatırdı. (MİTİ artık METİ oldu. Ekonomi ve Ticaret Bakanlığı oldu. Sanayi gitti, yerine ekonomi geldi.)

Japonya'nın GİTES'inde eşgüdüm görevi MİTİ'ye verildi. Eşgüdüm yoksa, laf çok olur; ancak parça parça gayretlerden hiçbir sonuç çıkmaz. MİTİ'de ağırlık dış ticarete verilip, sanayi ile birleştirildi. Japonlar kurguyu daha baştan ihracat ve yarışmak için kurdu. Biz ise yola ithal ikameci çıktık ve hedefimiz iç piyasa oldu. Şimdi ülkeyi çökertmeye devam eden zaaf burada. Bunu gidermek için Türkiye'nin 'yarım kalan' ithal ikame ayağını tamamlaması gerekiyor.

Zafer Çağlayan'ın GİTES, yani Girdi Tedarik Stratejisi'nin özü tam da burada. Bir kere Ekonomi Bakanlığı yavaş yavaş işin merkezine yerleşiyor. İşin dış ticaret, sanayi ve yabancı sermaye ve dolayısıyla teşvik mimarisi bu çatı altında şekilleniyor, Maliye Bakanlığı, Sanayi Bakanlığı ve diğer paydaşlar da buna bakarak sağdan hizaya giriyor. Doğrusu bu.

GİTES'in vizyonu şöyle konuluyor: (i) Tüm tedarik zincirinde daha fazla katma değer Türkiye'de bırakılması, (ii) ara malı ithalat bağımlılığının azaltılması, (iii) tedarik sürekliliği ve güvenliği ile ihracatta sürdürülebilir küresel rekabet gücü artışının sağlanması.

Gördüğünüz üzere burada 'ihracatı artırmak' kadar, gerek iç pazar için gelen, gerekse ihracata yönlendirilmek üzere ithal edilen ürünlerin içeride üretilmesi merkeze yerleştirilmiş durumda. İsabetli. 2011 yılındaki 240 milyar dolarlık ithalatın % 75'i iç pazara gidiyor. Türkiye'nin en büyük ihracatçıları ile en büyük 'iç pazarcıları' aynı kişiler. Yani sözde 'ihracat' şampiyonlarımız aslında 'iç pazar şampiyonu'. Türkiye'de 65.323 adet ithalatçı var. 59 adet 'büyük ithalatçı', 240 milyar dolarlık ithalatın 96 milyar dolarlık kısmını tek başına yapıyor. Yani, ithalatçıların % 11'i, toplam ithalatın % 40'ını tek başına yapıyor. Türkiye ithalatta da tekellerin inhisarında bulunuyor yani.

Konu çok önemli. En iyisi biraz daha devam edelim. Ancak süreçleri okuyacak bilgileri önümüze koyarak bizi karnımızdan konuşmaktan kurtardığı için Ekonomi Bakanı'mıza bir teşekkür daha etmem lazım. Zira bütün bu bilgilere dağınık bir şekilde belki uzmanları sahipti, ancak büyük resmi görecektir şekilde biz sahip değildik.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

GİTES tamam, gözler uygulamada

İbrahim Öztürk 2012.02.23

Ekonomi Bakanlığı'nın uhdesinde hazırlanan Girdi Tedarik Stratejisi'ni (GİTES) inceliyoruz.

Türkiye'nin 2011 yılındaki 240 milyar dolarlık ithalatının 100 milyar doları 'içeride hiç üretilmeyen', 100 milyar doları 'üretilen ancak kalitesi ya da miktarı yeterli olmayan', geri kalan 40 milyar doları da 'içeride yeterince üretilmediği halde dışarıdan ithal edilen' ürünlerden oluşuyor.

Sonuncudan başlayalım, tablodan görüldüğü üzere bunların tümü dayanıklı, yarı dayanıklı ya da dayanıksız nihai tüketim malı. Türkiye'nin geliri ve alım gücü hızla artıyor. Geliri artan moda, marka, prestij, tatmin arar. Bir hususu dikkatle not edelim, dünyada 'milliyetçi tüketici' diye bir şey yoktur. Tüketici dünyanın her yerinde tatminine, çıkarına ve bütçesine bakar. Milliyetçi olması gereken, üreticidir. İş ahlakına sadık kalsın. Üretim kalitesini, tasarımı, moda, markayı ve fiyatı tuttursun.

Öte yandan sistemi hızla değiştirirsiniz, kafalar kolay değişmez. Bir defa çöllerleşen toplum kolay arınmaz. Türkiye her şeye aç. Bir de görmemiş, hatta sonradan görmüş. Aç doyurmak kolay, aç gözlüyü doyurmak imkânsızdır. Kınayı çok bulan ne yaparmış, biliniyor! Geri kalmışlık para ile değil, kültür ve zihniyetle ölçülür. Ve Türkiye bunun bedelini 'gösteriş merakı' olarak ödüyor.

Ayrıca, içerideki mallara ve yerlilerin satış sonrası hizmetlerine güvenemiyoruz. Dünya için genel geçer standartları koyan yabancılar bu konuda daha iyiler. Bir kısmı ise çok geçmeden bize benziyor. Bir örnek. Shell'den benzin aldığınızda puan birikiyor ve bunu bir aşamada bedava benzin almak için kullanabiliyorsunuz. Geçen bunu denedim, 'sistem yarısını ödüyor, diğer yarısını da bir dahaki ay alın' dediler. Öyle yapmak istedim. Gittiğimde 75 TL'lik kazanılmış, rücu etmiş hakkımın, puan sistemi değiştirilerek Shell tarafından 50 TL'ye düşürüldüğünü gördüm. Meğer geçen ay, sözleşmeyi ihlal ederek hepsini çekmemizi bunun için engellemişler! Bunu binlerce insana yapmışlar. Ben Shell'i mahkemeye vereceğim. Buradan da Ticaret Bakanlığı'na ve EPDK'ya suç duyurusunda bulunuyorum. Okurlarımı da böyle yapmaya davet ediyorum. Madem yerliyi cezalandırıyoruz, onlardan benzin almayarak yabancıları da cezalandıralım.

Konuya dönelim, son kategorinin toplam ithalat payı sadece yüzde 16. Bu civarda dalgalanıyor. Ancak Türkiye bundan daha çok, 100 milyar dolarlık 'içeride üretilen ancak ya kalitesi ya da miktarı yetersiz kalan ürün' grubuna yüklenmelidir. Birinci grup ise Türkiye'nin mukayeseli üstünlüklerine ve müktesebatına uygun değildir. Vermemiş Mabut, ne yapsın Mahmut! Gerek de yok. Yaptığımız işi neden amelece ve acemice yapıyoruz, neden dünyanın en kaliteli tekstilini başkalarının markası ile bedavaya veriyoruz, buna bakmak lazım.

Türkiye ikinci kategoriden birkaç senede içeride 50 milyarlık kısmı ikame etse, Turizm de belli bir strateji ile seviyeyi birkaç senede 23 milyardan 50 milyar dolara çıkarsa, cari açığı konuşmayız.

Ancak strateji belgesi ya da GİTES yetmez, uygulamaya bakacağız. Bir de GİTES'te hizmet ihracatı diye bir kalem yok. Turizmi geçelim. Esas IT sektöründe Türkiye'nin güven veren bir vizyonu maalesef yok. 100 birimlik GSYH'nın 70 birimi hizmetlerden geliyor. Varsa yoksa bütün gücü imalata odaklayıp, artan oranlarda hizmet sektörünü de yabancılarla emanet etmek ağır bir ihmâl olur.

Tabii, makine yapma kabiliyeti olmayanlar, otel de işletemiyor, AVM idaresini de yapamıyor. Hepsi birbirine bağlı. Binayı yapıyor, işletme ve lojistiğini tümüyle yabancıya devrediyor. O da sırf Zaman aboneliği diye, koca perakende zincirine AVM'den yer vermiyor ya da kalorifer dairesinden veriyor. Tuvaleti, çocuk oyun alanını en üst kata yiyecek alanına yapıyor da, mescidi yerin 80 fersah dibinde kalorifer borularının altına döküyor. AVM yasasını çıkarmayan hükümet de bu zulme seyirci kalıyor.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Yeni Türk atasözü: Şubatla gelen, şubatla gider!

İbrahim Öztürk 2012.02.27

Geçen seneki '28 Şubat' yazıma, 'Sincan tankları ve Ebrehe'nin filleri' başlığını atmışım (17 Şubat). 28 Şubat süreci, 1900'lü yıllardan beri sürüp gelen ve adına İttihat ve Terakki denilen kökü dışarıdaki bir vahşi duruşun, milli iradeye karşı bir başka kalkışmasıdır.

Bu acımasız ve dayatma irade, Anadolu çınarını tam bir asırdır buduyor. Ancak toprak münbit, annelerin sütü de sağlam olunca, çok geçmeden çınar yeni filizler veriyor, Anadolu küllerinden ayağa kalkıyor. Bu yüzden düzenli aralıklarla budama gereği duyuyorlar. Oysa 'çınar'ın tohumuna yazılan kaderde, zalimlerin ellerinde,

Firavun sarayında 'budanarak güçlenmek' varmış. Kader, çınarı arzın derinliklerine doğru büyütüyor, kökleri böyle koruyup kolluyor.

Mesele şudur ki; her on yılda bir yapılan darbe, merhum Cumhurbaşkanımız Turgut Özal'ın basireti sayesinde sektirildi. Sol'un aydını Atilla İlhan, Özal için boşuna 'Türkiye'yi bozan adamdır' demedi. Özal, Türk tipi Baasçı bir rejimin altında, sınırların içine hapsedilip, iradesi dumura uğratılıp hafızası silinen bir milleti yeniden ateşlemiş adamdır. Taşlar gerçekten yerinden oynatılmış, bir millet kendi iradesine sahip çıkma özgüvenine kavuşmuştur. 28 Şubat, bir Özal intikamıdır. Millete karşı, bir karşı devrimdir!

Rahmetli, Türkiye'yi 12 Eylül bataklığına saplayan kart siyasetçilerin bir daha geri dönmemesi için çok çalıştı. Ancak askerî rejimden intikam aldığını zanneden halkımız kapana kısırıldı. Ve, kırmızı başlıklı demokrasi kızı, kuzu postuna sarılmış kurt sürüsüne kapıyı açtı. Sureti haktan görünenler, Özal'dan sonra çok geçmeden Türkiye'yi 1994'te ağır bir ekonomik ve siyasi krize soktular. Türkiye'yi ekonomik krize sokmak, talebeleri sokaklara doldurmak Türkiye'de hep 'askere gel' çağrısı yapmaktır. Gerisi zaman ve zemin yani şartların maharetle olgunlaştırılması meselesi idi. Refah-Yol koalisyonu, bu hunharca tasarlanan cinayete hayal, romantizm ve fantezilerle dolu dünyasından sonsuz miktarda malzeme sundu. Bir defa kurt kuzuyu yemeye karar vermişti. Minare çalınacaktı, kılıf gerekliydi. Şaşkın siyaset, sıfır basiret katsayısı ile bu kılıfı fazlasıyla verdi.

'Dediğim dedik, çaldığım düdük' rejiminde askerde, siyasette, iş dünyasında, medyada artık bir 'ganimet' heyecanı vardı. İnsanların dikkati finansal sistemdeki payı hiçbir zaman % 3'ü aşmamış olan sözde 'yeşil sermayeye' çekiliyor, ancak % 97'lik hortum çarkları acımasızca çalışıyordu. Bunların bir kısmını Tansu Çiller, Sultanahmet mitinginde açıkladı. Bazı büyük gruplara açılan muslukları deşifre etti. Ancak 'çok geçti'. 'Topuklu Lady'nin ayak sesleri' adlı bir komedi ile kendisini pazarlayanlardan intikam alma gücü yoktu. 3 Kasım 1996'da patlak veren Susurluk Kazası, kaderin altın tepsi içinde sunduğu son bir 'huruç' imkânı verdi. Ama hâlâ adını koyamadığım bir duruş, bunu da harcadı. Refah-Yol, Haziran 1996'da kuruldu, bir sene sonra, Haziran 1997'de dağıldı.

O hükümet gitti, siyaset bitirildi. Ancak maksadı milleti çökertmek olanlar durmadı. Hedef tümüyle özel alana, milletin işine, aşına, hanesine tecavüze kadar vardırıldı. Milletin sevdiği insanlar için komplo üstüne komplo, tezgâh üstüne tezgâh çevrildi. Bir şekilde devletine hizmet eden Anadolu çocukları, evlerine yapılacak baskınlardan korkup, genç kızların kanaviçelere örüp duvarlarına astıkları son 'Allah' lafızlarını da bodrumlara kaldırıp gömmek zorunda kaldılar.

Raflardaki nice hain projelerin biri inip biri çıkarken, hikmet açısından okunduğunda devreye adeta 'kaderin oyunu' girdi. Zulüm arşa dayanmıştı ki, Türkiye 1999'da art arda iki büyük depremle sarsıldı. Şer bildiklerimizden, kâinatın sahibi hayır çıkardı. Sömürgeciler 'olağanüstü hal ilan etmek' için bunu kullanmak adına yardıma gitmedi, halkın ölümünü seyrettiler.

Korkunç soygunlarla zaten altı boşalmış ekonomi bu yüke dayanamayıp çöktü. 2001 krizi cuntacı-mafyacı-militarist koalisyonu alıp götüren deprem oldu.

Tarihler yine bir Şubat'ı gösteriyordu. Bir Şubat Soğuğu ile gelenler, bir başka Şubat Soğuğu ile donup, 1000 yıl sürecek utanç abidesine döndüler.

Meslek eğitimi ve yeni sistem üzerine

İbrahim Öztürk 2012.03.01

CHP başkanı eğitimdeki 4+4+4 sistemi nedeniyle 'Üniversite neden susuyor?' diye soruyor.

Ne münasebet efendim, ben bir eğitimciyim, işte konuşuyorum. 28 Şubat'ın seri cinayetlerinin en acımasız kuşkusuz 8 yıllık kesintisiz eğitimidir. Millete yutturulan bu çatallı kazık, tam 15 sene sonra, bir başka 28 Şubat'ta şimdi geri çıkartılıyor.

Ancak bu uygulamanın millete, ekonomiye, nesle verdiği zarar telafi edilebilecek türden gözüküyor. 1990'lı yılları milletin ufuklarından söküp götürenler yüzünden, neredeyse her alanda önde olduğumuz Kore'den bu on senede fark yedik. 28 Şubat da benzer bir şekilde Türkiye'yi sadece 2001 krizine götüren soygun ekonomisinin yolunu açmadı. Aynı zamanda sonrasındaki reformları da total ördeğe döndüren kesintisiz 8 yıllık eğitim ile hançerin saplandığı yerde kalmasına sebep oldu.

Kin ve nefretleri o kadar derin ki; pire için yorgan yakmayı her zaman göze alacak bir psikolojiler. Suriye'de Bay Esed gibi, bunlar da 'ya benimsin ya da ölüsün' diye bizi marabaları olarak görüyorlar. İHL'lerin bütün sistemdeki payı sadece yüzde 2 olmasına rağmen onlardan bu kadar korkmalarının sebebi ne ola? Bilmiyorum ki, yaptıkları hesaplara göre bunların gözünde bir İHL öğrencisi kaç tane diğer öğrenciye bedelmış? Sahi, sokakta yürüyen bir İHL talebesini acaba kader onlara aşılmaz yüce dağlar, eğilmez büyük omuzlar olarak mı göstermiştir de, bu kadar tırsmışlardır? Tayyip Erdoğan örneği, haklı olduklarını gösteriyor!

Evet, sayısı az, etkisi fazla bu kesimi silip atmak için, bütün meslek eğitimini kökten budadılar. Kimse çocuğunu üniversiteye girme şansı olmayan meslek liselerine göndermedi. Meslek liseleri hiçbir umut taşımayan çocukların, mahalleye, eve musallat olmasınlar diye içine tıkdıkları bir çeşit gönüllü hapis haneye döndü. Kılıçdaroğlu da çıkmış 'annelere sesleniyor'. Kimin anasına sesleniyorsun, on beş senedir çığlık atıyorlar, duyamadın. O gözyaşları sel olup oligarşiyi boğdu, farkında bile değil.

Türkiye'nin 'ara eleman' yetiştirme mekanizması budandı. Önceki akşam, Girişimci İşadamları Vakfı'nın (GİV) Haliç'in kenarındaki muhteşem Bahariye Mevlevihanesi'ndeki genel merkezinde ayın konuşmacısı PETKİM Yönetim Kurulu Üyesi ve SOCAR Türkiye Başkanı Sayın Kemal Yavuz idi. PETKİM için önümüzdeki 10 yıl içinde hedeflenen toplam yatırım tutarı tam 10 milyar dolar. Yavuz diyor ki: 'İnsanlar en zor kısmın finansman olduğunu zanneder. Oysa bizim için nitelikli eleman sıkıntısı ve bürokrasi kâbusu bunlardan çok öne geçmiş durumda.'

Bakın Türkiye'ye gelecek büyük yatırımcı neye bakacak? Mesela, 20 sene sonra Türkiye'nin rekabetçi ve arz güvenliği olan bir enerji piyasası olacak mı? Nitelikli eleman havuzu yeterli mi? Peki, Koç Grubu neden kaç senedir 'meslek lisesi, memleket meselesi' diye ilanla adam topluyor?! Patronlar kulübü TUSİAD hâlâ Şubat Soğuğu'nda donup kalmış, oysa çoktan toprağa cemre düştü, bahar pencerenin dibinde! Militarist, faşist bir rejimin kucağında haksız ayrıcalıklarla palazlanan bu kuruluş, Avrupa'nın fasonculuğunda takılıp kalmış, ülkeye bir adet marka kazandırmamış, ithalat kotası inhisarı ile iç pazara mal sokan bir şark tüccarı! Dertsiz ve tasasız.

Bu yüzden şimdi meslekî eğitimin önünü açan, tornadan çıkmış gibi tek tip vatandaş yetiştiren rejimin yerine yeni çağa, ekonomiye uygun esnek tercihlere sahip, yönlendirmeye açık, demokratik eğitim sistemini içine sindiremiyor. 'Yönlendirme' denildiğinde ödleri patlıyor. Çünkü son yönlendirmeyi nasıl olsa dipçiklerin gölgesinde, materyalist bir duruş ile zamanında yapıldığının farkında olarak cepheyi kaptırmak istemiyor,

tarihin tekerini orada durdurmak istiyorlar. Görüş vermek demokrasi imiş! Demokrasiyle gelmedin ki, demokrasi ile yön vermek istiyorsun.

Başbakan gerekeni söyledi; bak işine!

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

İşadamına öneriler (2)

İbrahim Öztürk 2012.03.08

İşadamları ile hasbihale devam ediyorum. Yunus Emre 'yol eriyle yoldadır, yolcuya yoldaş gerek' diyor. Ya sizin yoldaşınız kim?

Ya da paydaş, çözüm ortağı, işbirlikçimiz. Şirketimiz bunlarla, hatta rakiplerimizle büyüyecek. Kaliteli rekabet diri tutar, büyütür.

Kapalı bir ekonomide, gerçek hayatla test edilmeden yola devam edenlerin, nihayet kapıların açılmasıyla eksikleri ortaya çıktı. Zarfa değil, mazrufa, içindekine bakın. Kalite ve hizmet yetersiz olduktan sonra istediğiniz kadar tabelayı 'yabancı' yapın.

'Pabucunu dama at' sözü bir Ahilik kültürü olarak bu topraklarda icat edildi. İşini kötü yapanı, iş ahlakına uymayanı arasında barındırmayan bir yaklaşım gerekir. Tam da bu noktada tüketiciden milliyetçi olmasını bekleme. Tüketici bir cebine, bir de ürünün kalitesine, zevklerine, satış öncesi ve sonrasındaki hizmetlere bakar. Yerli ürün kullanmasıyla maruf Japonların artık cebinde, çantasında başka markalar var. Sorunca, 'O zaman en iyi Japonlardı, şimdi değil' cevabını veriyorlar. Milliyetçi olmak üreticinin görevidir. Rollerini karıştırmayalım!

Günümüzde pastayı bölüşenler değil, büyütenler kazanıyor. İki husus var. Verimlilik ve ortaklaşa rekabet. Pasta unun çokluğu ile değil, hamurun kalitesi ve mayanın mahareti ile şişer. İşinizi daha fazla malzeme ve amele ile 'şişirmeyin', daha fazla bilgi, teknoloji, inovasyon, iş modeli, iş ahlakı, kalite ve verimlilik ile büyütün. Elek su tutmadığı gibi, dibi delik işletme de para getirmez.

Verimsizlik en büyük israftır. İsrاف haram, iktisat fazilettir. İnsan vücudunda, kâinatta israf değil mükemmel bir intizam var. Altın kural geçerli. İşletmeyi bu hale getirmek gerek. -Bu noktada sermayeyi servete çevirme, işine yatır. Bu, insanımızın yaptığı en büyük hatadır. Kazancını işinin dışındaki bir yere aktaran, kendi işinden para alıyor demektir. Bu işe inanmadığını, zaten gelecekte kapatmayı düşündüğünü ifade etmek anlamına gelir. Geçmişte aynı ürünü, aynı teknik ve tasarımı yıllarca yapabiliydiniz. Şimdi adeta günün sonunda değişiyor. Bugün en iyi yaptığın iş, yarın geçerli değildir. Sürekli işine yatır, değişerek geliş.

Keza, ortaklaşa rekabetin gerekliliğinden bahsediyorum. Hele hele 'korurken öldürmek' diye bir kavram var. 'Küçük olsun, benim olsun' derken işletmenizi öldürmeyin. Yeni Türk Ticaret Kanunu, döve döve işletmeleri büyütme için, sermaye tabanını geliştirmek için çıkıyor. Yeni yeni elenmeler olacak. Birleşmeler ve büyümeler tetiklenecek. İyi de olacak. Rakipler hiçbir şey yapmaz ise piyasayı büyütür. Mücevherci tek başına mahallede değil, bu yüzden Kapalıçarşı'ya koşar.

Hem, ortaklık başka, işbirliği başka. Ortaklığın yolu önce alışverişten, sonra da üçüncü işlerde işbirliğinden geçer. Ortaklık test edilmiş ve başarıyla yönetilmiş süreçlerin bir sonucudur. Kaliteli süreç yoksa, kaliteli sonuç

da hayaldir. Rekabetten anladığın şey 'rakibini batırmaksa' işadamlığı, girişimcilik size göre değil demektir. Rekabet biraz da "aikido" sporu gibi bir şeydir. Bu sporda zebella gibi bir güç değil, rakibinizin gücünü kendi yanınıza alabilme akli ve kabiliyeti gerekir. Rakibini yenmek için bile ona muhtaçsın! Örneğin, eloğlunda uçak şirketleri havada yarışır, yerde dayanışır, ortak altyapıyı kullanır maliyet düşürür. Türk ise avuç içi kadar bir dükkâna kırk pos makinesi koyar!

Bütün bunları yapmaz isek, yapabilir hale gelmez isek kendi ülkemizde, emsalsiz fırsatların içinde gündelikçi, fasoncu, amele, kendi toprağımızda kiracı konumuna düşeceğiz. Zenginlik dışarı gidecek, biz de boğaz tokluğuna çalışacağız. 'Nereden, nasıl başlayalım' diyenlere ilk adım olarak kafanıza yatan bir işadamlı derneğine üye olun. Aktif olarak katılın, seyirci kalmayın derim, sonrası gelir. Ayağınıza kadar gelip size işbirliği, güç birliği teklif eden, birlikte huruç harekâtı başlatmak isteyen, hicrete davet edenlere bin bir şüpheyile bakıp, kulp takmaya çalışmayın. İyi niyetli olun, size ne teklif edildiğine odaklanın. Parmağa ve sahibine değil, yöneldiği güneşe bakın!

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Kriz çözmek, kriz üretmek!

İbrahim Öztürk 2012.03.12

İnsanlar birbirine muhtaç yaratıldıklarından bir arada yaşarlar. Bu ise kolay değildir. Bu, hayvanlar âleminde olduğu gibi insiyaki, dürtüler ile ya da içgüdülerle olmaz.

Bunun için rasyonel akıl ile yine birlikte yaşamaktan gelen temel medeniyet değerleri, ortak paydalar gerekir. Sorun çıkarmamak kadar, çıkan sorunları suhuletle çözebilmek kabiliyeti tam bir medenilik, kalkınmışlık göstergesidir.

Bugün Türkiye'nin bir numaralı sorunu, aklımızı ve ortak değerlerimizi sorunlara tatbik etmek bir yana, bu sorunlara meze ederek siyasileştirip tahrip etmektir. Bu, bir toplumsal hastalık olduğundan, yok birbirimizden farkımız. Diğer bütün meselelerde olduğu gibi, altyapı çalışması yapılmadan, kamuoyunun huzurunda yeterince tartışılmadan, akşamdan sabaha önümüze getirilen projeler çözüm değil, sorun üretiyor.

Üç örnek vereceğim. Vergi Barışı'na bakalım. Gerekçe haklı, uygulama haksızlıklarla dolu. Krizde faizin affedilerek zaten toplanamayan ana paranın tahsil edilebilmesi iyi bir uygulama idi. Destek verdik. Peki zamanında vergisini ödeyenlerin sarsılan adalet duygusu ne olacak? Onlara arkadaşları 'keriz', 'enayi' diyorlar. 2009-2011 arasındaki üç MÜSİAD raporunda da 'vergisini aksatmayanlara bir ödül konulmalı' diye önerdik. Arkadaşlar her şeyi mükemmel biliyorlar ya, duymadılar!

Son günlerde Gelir İdaresi Başkanlığı'ndan (GİB) sürpriz vergi borcu tebligatı geliyor. Meğerse haberimiz olamayan, yani tebliğ edilmemiş cezalar varmış. Milyonlarca insana vergi barışında başvuru süresi dolmadan bunu bildirmedi. İnsanlar da başvurmadılar. Şaka gibi. Süre bitti, yazılar geldi. Hangi çağda yaşıyoruz. Diyelim haberi olmadan yazılan trafik cezaları o kişinin cep telefonuna, e-mail adresine bildirilseydi, gidip başvurmazlar mıydı? Şu an vergi dairelerinin telefonları kilitlenmiş durumda. Herkes infial halinde. Bu arada 100 TL'lik cezalar da iki senede gidip 300 TL'ye çıkmış. Devlet işadamlarının hak edişlerini zamanında ödemezken, bu ne biçim utanmaz faiz? Devlet gücü böyle zalimce kullanılabilir mi? Devletten bankaların kredi kartı

zulmünü durdurmasını isterken, devletten kime sığınacağız? Maliye Bakanlığı acilen 'vergi barışı' süresinin içine sokarak, insanların haberleri olmadığı bu 'sürpriz cezalar' için başvurmalarının yolunu açmalıdır.

Gelelim şu "4+4+4" tartışmasına. Konunun mahiyetini kimse bilmiyor. 2005 yılında yaptıklarına 'tarihi' demişlerdi. Şimdi onları değiştirip bir başka 'tarihi' değişime imza atıyorlar. Konunun özünü öğreneyim diye tecrübeli il Milli Eğitim müdürlerini aradım. Hepsi de 'biz bilmiyoruz' diyorlar. Temel paydaşların bile haberi olmayan bir iş. Tabii, konu oligarşi ve sözcüleri ile hükümet, daha doğrusu başbakan arasında geçince, benim gibiler 'bodoslama' Başbakan'ı 'tutuyoruz.' Ya TÜSİAD! Konuştukları kadar, konuşmadıkları ile de sicili kara bir örgüt. 28 Şubat'a destek vermemişlermiş. İHL'ler budanırken, saçma sapan kesintisiz eğitime geçilirken 'bu yanlışır' dediniz mi? Bazı devirlerde susmaktan daha büyük destek olmaz. Halkın iktidarına gelince emredici, buyurgan bir lisan, Ergenekon olunca suspuslar!

Son örnek. TÜİK'in son çalışmasına göre Türk halkı yüzde 70'leri aşan oranda kendini mutlu hissediyormuş. En büyük katkı ise sağlık sektöründen gelmiş. Kahramanı kim, başta hekimler. Senelerdir özlük haklarının ayaklar altına alındığını söyledikçe 'hiç de öyle değil, aç gözlülük yapıyorlar' diye tahkir edildiler. Oysa hekimlerin aylığı makine-vari çalışsa ancak 4.000 TL'yi buluyor. Ancak bunun da ancak yarısı emekliliğe sayılıyor. Bu kadar ağır bir mesleğe, bu kadar zor ve pahalı bir eğitim yatırımının bedeli bu mu? Geçen ay bakan bey, "Başbakan'ımız talimat verdi, özlük hakları düzeltilecek, kök maaşlarının dışındaki kazançları da emekliliğe sayılacak." dedi. Demek ki hekimler haklılarmış. 'Özrü kabahatinden büyük' diye tam da buna denir.

Niyetimiz halis ise, amelimiz de düzgün olmalı. Kriz çözelim, kriz üretmeyelim. Bunun için iyi niyet, bilgi ve istişare şart.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Karadon ağıtlarından Esenyurt yanıklarına!

İbrahim Öztürk 2012.03.15

"... Bir sıcak somun içinYalın kat bir don içinDökülürler bulvarlara yapraklar gibi..."

Yukarıdaki dizleri Başbakan Recep Tayyip Erdoğan, çok içten okur. Ben de arabamda onun okuduğu şiirleri dinlerim. Başbakan 'Sana, Bana, Vatanıma, Memleketimin İnsanlarına Dair' adlı bu yürek yakan şiirin yazarı Erdem Bayazıt'ın Fatih Camii avlusundan son yolculuğuna çıkan tabutunu da omuzlarında taşıyan adamdır.

Ben Başbakan'ın yüreğini biliyor ve ona çok inanıyorum. Ancak ben, o değerlerin Başbakan'ın yüreğinde toprağın altına gitmesini istemem. Bu zalim, kirlenmiş, gaddar düzene yansımaları beklerim. Maalesef Başbakan'ın bütün hayallerine rağmen sistem son yıllarda artan oranlara, 'işin ucunda para varsa, rekabet varsa, kârlılık varsa, gerisi teferruattır' şeklinde bir anlayışa doğru tepetakla gidiyor.

Daha geçen sene ağustos sıcaklarında yerin diplerinde, Zonguldak'ta, Karadon Madenleri'nde tam 30 madenci can verdi. Toprağın altından cebinde nişanlısının hediye ettiği mendil çıkan gençler vardı. Afşin Elbistan'da göz göre göre gelen toprak kaymasında hayatını kaybeden ve 11 aydır cesetlerine bile ulaşamayan 9 işçi... 24 Şubat'ta Adana'da hidro elektrik santral inşaatında baraj kapağı yıkıldı ve 7 işçi hâlâ kayıp. Bu ağıtlar dinmeden, şimdi de Esenyurt'ta 11 genç daha can verdi. Gazetemiz Zaman 'Ucuz hayatlar' diye bunu manşete taşıdı.

Kalkınmak, insan içindir. Bu sistemde, gün geçtikçe daha da vahşileşen bu kapitalist düzende yeni türeyen sözde birçok muhafazakâr 'yuppilerin' ilkesiz bir şekilde yükseldiğini, sistemin tek kutsalının artık rekabet olduğunu görüyoruz.

Madenlerde, Tuzla Tersaneleri'nde, inşaatlardaki ölümlerin arkasında ağırlıklı olarak 'biraz daha ucuza getirme, daha çok cebe indirme' arayışı var. Kapitalizmin mabedi olarak Esenyurt'ta yükselen o alışveriş merkezindeki facia da bunlardan sadece biri. Hangisini yazalım, daha geçen senenin martında Ankara OSTİM'deki patlamada da 19 kişi yanarak, parçalanarak can verdi. Türkiye, iş kazalarında dünyada Çin'le beraber yarışıyor. Dramatik olanı, artık facialar kanıksanır oluyor. İnsanlar ağıt yakarken 'her işin bir riski var, yapacak bir şey yok' mealindeki cümleleri nereye koyacağız? Uludere'de, dağlarda, madenlerde, yangınlarda, göçüklerde hep ucuz iş gücünün bir parçası olan hayatlar son buluyor!

Daha eylül ayında İstanbul'da yapılan '19. Dünya İş Sağlığı ve Güvenliği Kongresi'nde Başbakan'ın yaptığı konuşma hafızamda. 'Sağlıklı ve sürdürülebilir bir iş gücü arzı oluşturmak, çalışanların yaşam kalitelerini yükseltmek, işletmelerde verimliliği artırmak ve üretim kalitesini geliştirmek için iş güvenliğini artıracak adımlar atılacaktır.' dedi. Yine 'bu yaklaşımla' hazırladığınız müstakil İş Sağlığı ve Güvenliği Yasa Tasarısı ivedilikle yasalaştırılacak' dedi. Gelişen olaylar ne diyor peki? Bu yasa daha çıkmış değil. Çıksa da muhtevası nasıl olacak? İşadamlarının önünü açacak, bu kesin de çalışanların üzerine toprak mı dökecek? Eminim, bu da bir gün paydaşlarla anlaşmadan, apansız önümüze gelecek.

Denetim eksik, hatta yok. Yapılanlar göstermelik. Denetim 'ver parayı al sertifikayı' mantığı ile satılıyor. Denetimler fiilen özelleşti ve satılıyor. Garip insanların ölümleri üzerinden ticarete dönüştü. Karadon madenindeki taşeronun adı kamu ihale yolsuzluğunda da geçiyor. Kamu İhale Yasası değişirken, yerli sanayinin desteklenerek rekabetçi kılınması adına değiştirildi ancak boşluktan içeriye büyük yolsuzluklar sızdı.

Ne diyebiliriz ki! Hayatın bu kadar ucuz olduğu ülkede ölümlerden sonra sarfedilen tumturaklı sözler de bir anlam taşımıyor.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Bir insan ve kul hakkı olarak iş sağlığı ve güvenliği

İbrahim Öztürk 2012.03.19

Son yıllardaki kazalar artık Türkiye'de sosyal barışı etkiler, haneleri perişan eder bir düzeye gelmiştir.

Önce sürüp giden facia ile yüzleşmek için Mimarlar ve Mühendisler Odası'nın derlediği son rakamları verelim.

2007-2012 yıllarında Tuzla tersanelerinde yaşanan kazalarda yaklaşık 500 işçi, Ocak 2008 İstanbul Davutpaşa'da, şehrin göbeğindeki tümüyle 'kaçak işyerinde' meydana gelen patlama sonucu 23 işçi, 2010'da 43'ü yeraltında, 18'i de yerüstünde olmak üzere Türkiye'deki maden ocaklarında toplam 61 kazada 61 kişi yaralandı, 105 kişi öldü. Buna 2011 Ağustos ayında Zonguldak Karadon Madenleri'nde can veren 30 madenciye de ilave edelim. Şubat 2011 Ankara Ostim OSB'de meydana gelen patlamada 20 işçi, Şubat 2011'de Kahramanmaraş Afşin kömür sahasında toprak kayması sonucu 10 işçi, 24 Şubat 2012'de Adana Kozan Baraj inşaatında baraj kapağının patlaması sonucu 10 işçi ve son olarak İstanbul Esenyurt AVM inşaatında çıkan yangında 11 işçi hayatını kaybetti.

Her yıl oluşan binlerce kaza, ölüm, yaralanma, hastalık, maddi zarar, telafi edilemez manevi kayıplar, SGK'nın ödemek zorunda kaldığı tazminat ve sağlık harcamaları, mahkemelerdeki binlerce dava, Türkiye'nin iş sağlığı ve güvenliği alanındaki kötü sicili, vatandaşlar arasındaki sosyal barışın bozulması Türkiye'de bir iş sağlığı ve güvenliği açığıının bulunduğunu göstermektedir. Çalışma Bakanlığı, geçen sene kayıt dışı olanlar hariç, kaza ve hastalıkların maddi boyutunu yaklaşık 6 milyar dolar olarak açıkladı.

Türkiye iş kazalarında Avrupa'da birinci, dünyada üçüncü. Birincilik için Çin'le yarışıyor. Aslında, Çin'in nüfusu, coğrafi ve iktisadi büyüklüğü, kalkınma düzeyi, insan hakları rejimi gibi hususlar dikkate alındığında, yani 'birim başı' bakıldığında Türkiye'nin Çin'i fersah fersah geçtiği rahatlıkla görülüyor.

Türkiye'de pek gündeme bile gelemeyen bir de vahim bir 'çevre felaketi' vardır. Sapanca Gölü, Eber Gölü, (Erzincan) Karasu Deresi, Gebze Dilovası derken liste uzayıp gidiyor. Türkiye'de belki de en büyük çevre felaketi, ranta teslim olan, 'kendi kendini denetleyen' belediyecilik ve şehircilik anlayışıdır.

Yüzü Avrupa'ya dönük Türkiye'nin iş sağlığı ve güvenliği (İSG) ve çevre felaketinde Çin ile yarışır durumda olması, Türkiye'nin ilkesiz bir vahşî kapitalizm tehdidi altına girdiğini, adeta Avrupa fasonculuğunun ölüm üssü ve çöplüğü haline gelmekte olduğunu göstermektedir. Sanayi Bakanlığı, yayınladığı sözde sanayi strateji belgesinde 'Avrasya'nın üretim üssü olmayı' merkeze almış durumda. Mevcut zihniyetle gidersek bunun adı 'toplu intihardır'.

Bu yazı serisinde Türkiye'nin iş sağlığı ve güvenliği alanındaki görüş, değerlendirme ve önerilerimizi sıralayacağım. Yeri gelmişken bir zihniyet deşifresi yapayım. Bu öneriler, bir işadamları derneğinin raporu için en az bir sene önce hazırlanmıştı. Araştırmaya, bilgiye ve uzmanlığa dayanan ve vicdanı da elden bırakmayan bu öneriler reddedildi. Dendi ki, 'Yönetim kurulundan bir işadamı okudu. Bu öneriler çok fazla solcu ağzıyla kaleme alınmış. Böyle rekabet edemeyiz. Bizi Ankara'da hükümete ve bürokrasiye karşı zor duruma düşürebilirmiş.' İSG ile ilgili uzman-akademisyen önerilerini bir esnaf okuyor ve reddediyor, iyi mi! Bilim adamına bakış bu. Üstelik kendisini ilgilendiren 'denetim ve düzenlemeye' eyvallah demesi bekleniyor. Türkiye'de garibanlar bu kafadaki sözde işadamı ve girişimcinin ellerinde katlediliyor. Ve hükümetin bu konulara bakışını bulanıklaştıran, hükümeti şaşşı hale getiren işte bu işadamı telkinleridir. Gelecek yazıda size, reddedilen İSG önerilerini sıralayacağım.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Ölümler acı çekmez, kalan sağlar bizimdir!

İbrahim Öztürk 2012.03.22

Son iki yazıda, 'bir sıcak somun için, yalınkat bir don için' çıktıkları maişet yolunda trajikomik bir şekilde iş kazalarında bu hayata veda eden insanları yazıyorum.

Yazmak zorundayım, zira yetim yavruları gece uykumda kısıtıyor. Kendimi kurtarmak, özgürleştirmek, yıkılan yuvalar, dul kalan anneler aşkına yazmak zorundayım.

Artık akşam kapının tokmağı çalmayacak, yorgun-iki büklüm bir baba kapının eşiğine çöküp minik yavrusunu kirli, ter kokan kucağında öpüp koklayamayacak, ucuzundan bir çikolata veremeyecek. Yetim çocuklar sabahın

erken saatinde buharlı camları silerken, babasının elinden tutup okuluna doğru seğırtten çocuklara öyle melun bakakalacak.

Belediye otobüsünde tanıştığım Vanlı Ali'in 11 kardeşi varmış. Bir inşatta çalışıp 600 TL'den başlık parası biriktirip, aslında tümünü de köydeki anneciğine gönderirmiş. O kara yağız Kürt Ali'nin gözlerinin içine bakarak, göğsümü doldurarak, 'biliyorsun Ali, biz kardeşiz, kader böyle yazmış' dedim. Neden bilmiyorum, koca delikanlının başını okşadım. Hora geçti, gözleri öyle dedi bana. Şimdi hangi çadırdan yanmayı bekler, bilemedim doğrusu!

Neden? Son iki yazıda, 'İşin ucunda para varsa, rekabet varsa, kârlılık varsa, gerisi teferruattır anlayışı yüzünden. Türkiye'de garibanlar bu kafadaki sözde işadamı ve girişimcinin ellerinde katlediliyor. Ve hükümetin bu konulara bakışını bulanıklaştıran, hükümeti şaşma hale getiren işte bu işadamı telkinleridir.' demişiz. Şimdi bir şey daha diyelim. Kendi gafletini gariban insanların 'kaderi' olarak lanse eden siyaset esnafı günah galerisini büyütüyor.

İş sağlığı güvencesi yasa taslağı tam 2008 yılından beri Meclis'te bekliyor. Taslağı göre 50'den fazla işçi çalışan işyerleri iş sağlığı uzmanı bulunduracak. 50'den az olunca da danışmanlık almak zorundalar. 1 ile 9 işçi çalıştıran küçük işyerlerinin maliyetini ise devlet üstleniyor.

Şimdi CHP lideri Kemal Kılıçdaroğlu'na kulak veriyoruz: '2008'den beri hükümetin dört bakanı tasarıyı imzalamadığı için çıkamadı.' Neden? Açıklıyor: 'Maliye ve Hazine başta olmak üzere ekonomiden sorumlu kişiler ve onların bürokratlarının çekinceleri vardı. Zira taslağın kamuya ve özel sektöre getireceğı bir maliyet var.' Peki, yüzlerce cana, yıkılan hanümanlara bedel bu çekince, bu maliyet neymiş? Muhalefet lideri devam ediyor: 'Yeni yasa ile işyerlerine aylık 100-200 lira arasında bir maliyet çıkıyor.'

Sahi, bu dönem 'bakan yardımcılığı' ihdas edildi, değil mi? Bunlar kimler, 'işadamı' abilerimiz.

CHP liderine kulak vermeye devam. 'Yasa olsa o kaza yaşanmazdı. Zira o şirket bir iş sağlığı uzmanı bulundurmak ya da tutmak zorunda olacaktı. O uzman da bu işte müteselsil sorumlu olacağı için, o çadırları mutlaka denetletmek zorunda olacaktı. Koşullar uygundur demeden adamlar çalışamayacaktı. Kayırma, torpil olamayacaktı. Ufacık önlem bile alınsa, kapı açık olsa, çadır naylon olmasa o kaza olmayacaktı.' Ve Kılıçdaroğlu son noktayı koyuyor: 'Bunun için harcanacak maliyet, azalacak iş kazaları sayesinde kendini kısa sürede çıkarır. Bir kayıp olarak bakmak doğru değil.'

Şimdi sıkı durun, tırnak içinde verdiğim 'itiraf-tespitler' CHP liderine değil, Çalışma Bakanı Faruk Çelik'e ait. Kimin, kimi, kime şikâyet ettiğini göstermek için size bir 'eşşek şakası' yaptım, affola! Bir dediğı iki edilmeyen siyasi irade bunu koca bakanlarına anlatamamış. İnandınız mı?

Eskiden tanrılara kurban verilirdi, şimdi sermayedara. Bir teklifim var; gidip 'bu yasa çıksaydı siz yaşıyor olacaktınız' diye kurbanların mezar taşlarına yazsınlar. Böylece gelecek nesil, yakın tarihi bir de mezar taşlarından okur.

Unutmadan, müjdem i isterim! Bakanlar Kurulu'nda o eksik imzalar tamamlanmış, üstelik bir de 'ivedilikle' Meclis'e sevk edilecekmiş! Gerçi, Esenyurt yangınının hemen sonrasına denk gelmesi bir talihsizlik. Ancak şöyle ifade edeyim, köprü trafiğı yoğundu. Hem boşuna da yanmadılar, o gece şipşak sigortaları da yapıldı. Doğruya doğru.

Bugün iş güvenliği önerileri yazacaktım, değil mi? Yazmıyorum işte!

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

İş güvenliğinde başlıca sorunlar

İbrahim Öztürk 2012.03.26

İki senedir bir sonraki yazıda sunacağım teklifleri anlatmaya çalışıyorum.

Ancak 'çok solcu ağzıyla yazılmış, hükümetle aramızı bozar, bürokrasi bize kıl olur, zaten rekabette zorlanıyoruz' gibi argümanlarla bu teklifler geri çevrilmişti. 2008 yılından beri konuyu sümenaltı ettiğini açıklayan hükümet de bu kanaatteymiş. Telefonda alınan İletişim Vergisi'nden 'çok rahatsız olduğunu' ifade edip bu vergi kaybını göze alanlar, yüzlerce insanın yoktan yere ocaklarına incir ağacı dikilmesine yol açan çok küçük bir maliyeti kamu ve işveren arasında bölüşmediler. Ne yani kalite, verimlilik, rekabeti bilmeyen sözde girişimcilerin tek tutanağı asgari ücretle çalışan milyonlarca gariban mı olacak? Rekabet deyince akıllarına emekçinin ensesine çökmekten başka bir şey gelmiyor anlaşılan. Bir dahaki yazıda önerilere geçmek üzere önce başlıca sorunları özetleyelim.

1. İlk kritik sorun alanı eğitimle ilgilidir. Her şeyden önce emekçiler iş kazaları ve meslek hastalıklarının birinci muhatabı ve mağdurdur. Meslekî eğitim sistemi, iş sağlığı ve güvenliği eğitimleri yetersiz olup, iş güvenliği hizmetlerinden yeterince fayda sağlanamamaktadır.

2. Esasen kazaların diğer mağduru olan işveren ve temsilcileri de işçiler gibi eğitimsiz ve bilinçsizdir. Bu eğitim şart tutulmalı, ancak önce bu eğitimi verecek olanların eğitilmesi gerekmektedir. Yoksa maksat yeni türeme tiplere yeni rant kapıları açmak, haybeden sertifika dağıtmak olmamalıdır.

3. Keza İSG hizmeti sağlayanların da (kişi-kuruluşlar) y etkinlik sorunları vardır. 2004-2012 arasında yaklaşık 9.000 kişiye 'A-B-C sınıfı uzmanlık sertifikası' verilmiş, ancak daha sonra eğitimler ve sertifikalandırmalar Danıştay kararlarıyla çeşitli kereler sekteye uğramıştır. Bu A-B-C uzmanlık meseleleri nedeniyle iş güvenliği hizmeti sağlayan mühendis ve hekimler kendi aralarında bölünmüş, kendi dertlerinden neredeyse asıl konularını düşünemez hale gelmişlerdir. Zira yıllardır bu işi yapanlar, denetimler esnasında sertifikaları olmadığı vb. sebeplerle işsiz kalma korkusu yaşamış ve işsiz kalmışlardır.

4. Türkiye'deki 4857 sayılı İş Kanunu denetim ve kazaları önlemekte 'proaktif' olamamış, testi kırıldıktan sonra, yani kaza gerçekleşince cezalandırmaya yöneliktir. Türkiye'deki sistem varlığını 'korkulardan' aldığından 'en iyi kişi, iş yapmayan, risk almayandır' diye bakılıyor, iş yaptırmamaya, işi zorlaştırmaya odaklanılıyor. Böylece kendi elleriyle herkesi sistem dışına itiyor, kuralları ihlale zorluyor, kayıt dışılıkta ve vergi kaçığında olduğu gibi, sonunda da elde etmek istediği hiçbir sonuca ulaşamıyor. Acilen Kamu Personel Yasası da çıkartılarak işini iyi yapmayanlara maddî, manevî, kariyer olarak hesap sorulabilmelidir.

5. Her tarafımız kışla mantığı ile konulmuş çağdışı yasaklarla kuşatıldığı halde Türkiye adeta bir denetimsizlik cennetidir. Yüzlerce işçi çalıştıran işyerleri senelerce müfettiş-denetim yüzü görmeden çalışmaya devam edebilmektedir. Toplam kazaların % 80'i 50 kişinin altında işçi çalıştıran işyerlerinde gerçekleştiği halde ciddi bir kaza olana kadar bunlara hiçbir teknik müfettiş uğramamaktadır. Hem de nerede? Mesela, Zeytinburnu'nun ortasında! Vergilerde denetim oranı % 2 olduğu gibi, kazalardan da denetimler aylar sonra yapılmaktadır. O da ölümler yeterince 'toplu' olursa. Öyle 'münferit hadiseler' için görevlileri ve telefonları meşgul etmeyin.

6. Esasında İSG sektöründeki çalışanların en büyük sorunu, işverenlerden maaş-ücret almaları sebebiyle işlerini tam anlamıyla özgürce yapamamalarıdır. Bu açık bir çıkar çatışması, ahlakî erozyon alanıdır. Astına üstünün darbe suçunu yargılatan ağır militarizm ile, çalışanına patronunu denetlenen bu vahşi kapitalizm arasındaki fark nedir ki?

7. İşyeri hekimleri ile iş güvenliği uzmanı ayrı çalışmakta, işyerleri için fazladan külfet olmanın yanında yeterli ve gerekli fayda da sağlanamamaktadır.

8. Oda ve sendikalar siyasi görüşlerini İSG alanında dışarıda tutamadıklarından bu konuda da yeterince aktif ve etkili olamamaktadırlar. Çok haklı oldukları konuları bile doğru ifade edememekte, bazen de rant düşüncesine esir olabilmektedir.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Yeni İş Güvenliği Yasası nasıl olmalıdır? (1)

İbrahim Öztürk 2012.03.29

Aşağıda sıralayacağım önerileri istişare ile hazırladım. Katkılarından dolayı iş güvenliği uzmanı arkadaşlarıma, bilhassa Ahmet Özkan'a teşekkür ederim.

1. Halen uygulanan iş sağlığı ve güvenliği sistemi (İSG), eldeki anayasamız gibi adeta bir yamalı bohçaya dönmüş, zamanın dışında kalmış uygulanabilir, sürdürülebilir ve geliştirilebilir değildir. AB tam üyelik sürecinde Türkiye'de sürdürülebilir-insani-adil bir İSG kurmak ve işletmek esastır.

2. Mevcut durumda ortadaki sorunlar geçici-kısa vadeli çözümlerle halledilemez. Gerek işçilerin, gerek işverenlerin ihtiyaçları en hızlı ve ucuz olarak karşılanmalı, eski denetim mantığı bırakılarak çift denetim esaslı 'denetim + hizmet' sistemine geçilmelidir. Bu sistemin yönetimi için iller veya sanayisi küçük illerde bölgesel bazda 'iş sağlığı ve güvenliği il konseyleri' kurulmalıdır. Sistemin en üstünde de aynı mantıkla çalışan 'Ulusal İSG konseyi' bulunmalı, İSG Genel Müdürlüğü ve Çalışma Bakanlığı'nın tek söz sahibi olduğu tekel zihniyetinden vazgeçilmelidir.

3. Bu konseylerde sendikalar, devlet, belediye, itfaiye, sivil savunma, iş güvenliği uzmanları, işyeri hekimleri, meslek odaları, İSG denetim firmaları temsilcileri adil ve demokratik olarak temsil edilerek yerel politikalar oluşturulmalıdır.

4. İş kazaları ile ilgili maddi cezalar artırılmalı, ancak işverenler esas ve kesin kurban olmaktan çıkarılmalı. İş Yasası'nın 77. maddesindeki 'her türlü' ifadesi çıkarılmalı, (bu maddeye yeni taslakta 'işle ilgili' ifadesi eklendi) işverenlerin sorumluluğu asgari sınırlara çekilerek sınırlandırılmalı, yoruma dayalı muğlaklıklar giderilmelidir.

5. İş kazalarında, İSG denetim ve hizmet sorumluları da görev ihmal halinde cezalara ortak olmalıdır. Dahası, bakanlığın görev ihmal halinde teftiş personeli ve bakanlık da cezalara ortak olmalıdır.

6. SGK rücu davaları ortadan kalkmalıdır. Zira, bir yandan iş sağlığı ve güvenliği için sigorta ödemeleri yapan işverenlerin kaza veya hastalıktan sonra, bir de rücu adı altında ceza ödemesi mantıksız ve adaletsizdir.

7. Kaza incelemelerini devletin tek birimi yapmalıdır. Hem SGK hem Çalışma Bakanlığı iş müfettişi incelemesi sadece bürokratik yükü artırmaktadır.
8. Denetime çekidüzen verilmeli, bu meyanda firmalarda denetim + hizmet görevi, yetki ve sorumluluk olarak Çalışma Bakanlığı tarafından lisansları verilen iş sağlığı ve güvenliği denetim-hizmet firmalarına verilmelidir. Bakanlığın denetim yetkisi-görevi baki olmalı, ayrıca ve aslen denetim firmalarını denetlemelidir. Denetim firmaları, işyeri geçici kapatma dâhil 'öneri yapma' yetkisine sahip olmalıdır. (Ceza yetkisi esas olarak bakanlık ve hizmet alan firmanın kendisinde olmalı-acil hayati durumlarda iş de durdurulabilmeli.) Bu kuruluşlar bölgesel olarak hizmet vermelidir. Her bölgede yetkilendirilmiş firmalardan bir havuz oluşturulmalı ve işyerlerine görev atamaları onayını Çalışma Bakanlığı vermelidir. (Bu firmalar raporlamalarını internet ağı üzerinden Çalışma Bakanlığı'na yapabilir.)
9. İş sağlığı güvenliği hizmeti ve 'işletme belgesi' alma zorunluluk sınırı geçici bir süre için 10 kişi olarak belirlenmelidir. (Yasa taslağında kişi ve sektör sınırı kaldırılıyor, ancak uzman ve hekim, kurum sayısı yetersizdir.) Ancak kimya sanayii gibi çok yüksek risk içeren işlerde eskiden olduğu gibi çalışan sayısına bakılmaksızın hizmet ve 'işletme belgesi' alma zorunluluğu getirilmelidir. İşletme belgeleri denetimi yıllık olarak vize denetimi ile yenilenmelidir.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Yeni İş Güvenliği Yasası nasıl olmalıdır? (II)

İbrahim Öztürk 2012.04.02

Son beş yazımı iş güvenliği konusuna ayırdım.

Hiçbir konuya da bu kadar yer vermiş değilim. Esasen, cari açıkla yatıp, enflasyon-faizle kalkanlar buna mana verememiş, olabilir.

İşin aslı ile faslını, zarfla mazrufu, ruh ile maddeyi karıştırdığımız lanet olası bir çağın içinden geçiyoruz. Avrupa bari aklını sonuna kadar zorlayarak kendi insanı için bu âlemi yaşanır kılmaya çalışıyor. Biz ise akli kaybedeli uzun asırlar oldu. Aklını kaybedenlerin zaten dini algılaması da otomatikman gidiyor. Akıl-inanç hattı kopunca, gerisi de çorap söküğü gibi geliyor.

Biz yola neden çıkmıştık? Şimdi neredeyiz? Ne arıyorduk? Bulduğumuz ne? Değer miydi? Attığımız taş, ürküttüğümüz kurbağaya değdi mi? 2009 krizini hatırlayın. Hem de kriz ortamında tarihinin en yüksek karlarından birini açıklayan ABD ortaklı Sabancı Grubu'nun Akbank'ı bir gecede yaklaşık 2.000 kişiyi neden işten çıkarsın ki?

Bu yazıyı kaleme aldığım Fransa'da makul zarar açıklayamayan şirketin işçi çıkartma hakkı yok. Türkiye'nin vahşi kapitalizminde 'kârdan zarar etmek', emekçiyi kapının önüne koymak için yetiyor. İş güvenliğini angarya görmeye hayde hayde yetiyor. Ve açıklaması da 'özü kabahatinden büyük' türden: 'Efendim biz başka nasıl rekabet edeceğiz, nasıl sermaye biriktireceğiz?' Elhak doğru, kapitalizm insanın alın teri, gözyaşı, kanı ve ahi üzerinde yükseldi. Şimdi ezip geçtiği insan enkazları bu düzenin ve 'şişko' kedilerinin üzerine çöküyor. ABD, Yunanistan ve şimdi de son dalga İspanya'da. İnsanlığı, 'artık kaybedecek hiçbir şeyi kalmadığı' canavarlaşma noktasına doğru hızla itiyorlar. Kendilerini de yiyecek bir Frenkeştayn geliyor!

Yeni İş Güvenliği Yasası'nın nasıl olması gerektiği konusuna devam ediyorum. Perşembe günü sıraladığım 9 teklife ilave olarak son birkaç öneri ile bu seriyi tamamliyorum.

10. Denetleyen-denetlenen çıkar bağı kopartılmalı: İş sağlığı ve güvenliği sistemi (İSG) denetim-hizmet firmaları ödemelerini hizmet alan firmadan almamalı, Sosyal Güvenlik Kurumu (SGK) bünyesinde bu iş için kurulacak 'iş sağlığı ve güvenliği fonu'ndan sağlamalı, firmalar ile menfaat ilişkisi olmaksızın denetim görevlerini özgürce (bağımsız ve tarafsız) yapabilmeleri sağlanmalıdır.

11. SGK primlerinde ödül-ceza, yani risklilik esas alınmalı: İSG firmalarına yapılacak ödemelerin kaynağı olarak SGK primlerinin hesaplanması yeniden düzenlenmeli, kaza riski yüksek firmalar daha yüksek, riski az olanlar daha az prim ödemelidir. Primler yıllık olarak firmanın İSG performansı ve durumuna göre belirlenmeli, iş kazası/meslek hastalığı az olan az, fazla olan da fazla prim ödeyecek şekilde dolaylı bir ödül-ceza sistemi kurulmalıdır. (Bu değerlendirmeleri Sosyal Güvenlik Kurumu'nun yapabilmesi mümkün değilse, iş kazası ve meslek hastalıkları konusunda prim toplamayı bırakmalı, iş kazası ve meslek hastalıkları sigortasını özel sigortalar yapmalıdır.)

12. Denetim firmalarında çalışanların nitelikleri, kullanacakları teçhizat vb. denetim yapacakları işlere uygun olmalıdır. Bu firmaların yasal çerçevesi, yetki ve sorumlulukları gerekli meslekî sorumluluk kapsamında İş Sağlığı ve Güvenliği Yasası'na bağlı mevzuatla belirlenmeli ve sigorta güvencesine alınmalıdır. Yeni yasa işverenler yerine hapse giren iş güvenliği uzmanları ve işyeri hekimleri projesine dönüşmemelidir.

13. Ceremeler, iş sağlığı ve güvenliği fonundan karşılanmalı: Bu sistemin kurulmasının ardından, ölümlü ya da yaralanmalı tüm iş kazalarında, işçilere ya da yakınlarına-mağdurlara yapılacak tazminat ödemeleri oluşturulacak iş sağlığı ve güvenliği fonundan sağlanmalıdır. Bu fon SGK primleri üzerinden kesilecek % 20'lik pay ile oluşturulabilir. Üzerine düşen yasal sorumlulukları yerine getiren işverenlerin yine de olabilecek iş kazaları sonrası hapse düşme, milyonlarca lira tazminat gibi konularla cesaretleri kırılmamalıdır.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Derdini Marko Paşa'ya değil, 'Google amca'ya anlat!

İbrahim Öztürk 2012.04.05

Marko Paşa, Rum asıllı ünlü bir Osmanlı hekimi idi. Takdir için kendisine 'paşalık' rütbesi bile verildi.

1888 yılında vefat eden Marko Paşa, sabırla hastalarını dinlemesiyle meşhurdur. Artık insanlar birbirini anlamaz ve dinlemez hale gelince, 'benden sana fayda yok' anlamında, 'git derdini Marko Paşa'ya anlat' tabiri yayıldı ve günümüze kadar geldi.

Şimdi insanlar artık her başı sıkıştığında başka yollara da başvuruyor. Herhangi bir karar alacağınız zaman, hiç olmazsa o konuda bir ilk araştırma yapmak üzere internete giriliyor. Bunu da çeşitli 'arama motorları' üzerinden yapıyor. Arama motoru deyince de aklınıza "Google" markası geliyor. Öyle ki, artık sonsuz siber alemde 'aramak ve bulmak' ameliyesinin adına 'Google-lamak' deniliyor.

Artık 'derdini Google amcaya' anlat demek yetmiyor, belki 'söyle sorununu Google çözüm yolunu göstere' demek gerekiyor. Bilgi ve iletişimin bulunduğu yer, akla ziyan bir noktaya doğru götürüyor bizi. Cep telefonları

artık çoktan 'bankacılık' yapmaya başladı. Kredi veriyor, para transferi yapıyor vs. Daha geçen gördük, Google'ın geliştirdiği donanım ile çalışan bir araba, görme özürü vatandaş ekmek arası köftesini yerken evine, çarşıya, pazara götürüyor. Keza, satın alacağınız bir gayrimenkulün yerini önce şöyle bir Google'dan girip araştırıyorsunuz. Akıllı telefonunuzda Google'ı yol rehberi (navigatör) olarak kurup evinize gidiyorsunuz. Ortak dille anlaşımadığınız bir kişi ile Google'ın sunduğu tercüme hizmeti ile anlaşmaya çalışıyorsunuz. Yeterli değil ancak gelişiyor. Liste uzayıp gidiyor. Artık 'hizmet çok, etkin kullanabilen var mı' diye sormak gerekiyor.

Hal böyle olunca Google Türkiye Genel Müdürü Bülent Hiçsolmaz'ın 3 Nisan'daki davetini kaçırmadım. Google, McKinsey&Company'in hazırladığı "İnternetin Yükselen Piyasa Ekonomileri Üzerindeki Ekonomik Katkısı" konulu rapor için ev sahipliği yaptı. Raporun oldukça güzel hazırlanmış olan Türkiye bölümünü McKinsey'in Türkiye temsilcisi Bengi Korkmaz yapmış.

Türkiye'nin internet ekonomisindeki yeri acaba nedir? Genelde Türkler, daha özelde ise şirketlerimiz bu muazzam imkândan hangi ölçüde yararlanıyor? Tek bir cümlede ifade etmek gerekirse, 'oransal değişim olarak' Türkiye'nin internetle tanışma hızı çok yüksek. Nüfusa göre kullanım oranı da aşağı yukarı nüfusun yarısı kadar. Ancak 'etkin kullanıp yüksek katma değer elde etmede' henüz yokuz.

Türkiye, internet bağlatma ücretleri ve birim internet kullanım maliyeti dünyadaki en yüksek ülkelerden biri. 'Fiskal kafaya' sahibiz ya. Yani önüne gelen her şeyi anında vergiye ve ranta boğmak zihniyetimiz var. Osmanlı'dan beri böyle. Bu nedenle altın yumurtlayan tavuğu kesmek bizde yaygındır. İş geliştirmeden bunu hemen kazanca çevirme hastalığında kamu ile özeli birbirinden farkı yok. Söyler misiniz, esnaftan daha kazanmadığı gelirin vergisini peşin istemenin nasıl bir mantığı vardır? Girişimciliği cezalandırmakta, doğmadan boğmakta maharetliyiz. Atasözü, 'kaz gelecek yerden tavuk esirgenmez' demiş ancak, kazı görmek maharetimiz yok.

İnternet başında amaçsız ve mimarisiz bir şekilde çok çok kalıyor, kullanmıyor, adeta ötesini berisini kurcalıyoruz. İnterneti daha çok 'bireysel tüketim' için kullanıyoruz. Etkin kullanmak yerine kurcalarsanız altından kötü kokular gelir. Sosyal medya artan oranlarda bir kumarhane, şiddet, nefret, iftira, küfürbazlık alanına dönüşüyor. İç savaş çıkartır maazallah. Kimsenin işin aslını faslını dinlemeye tahammülü yok. Karşı tarafı dinlemeden verilen en adil karar bile adaletsizdir. İnternette buna fırsat yok. Pandora'nın kapağı bir açılınca ayıkla pirincin taşını!

Kurumsal çözümler için çok büyük bir potansiyel fırsat alanı var. Türkiye yolun başında ve büyük kazanç imkânları var. Maliyetleri düşürmede, verimliliği artırmada, ürün çeşitliliğine gitmede, hızlı olmada, kolektif çalışmada, birçok alanda çok büyük fırsatlar var. İnternet sayfası bile ancak yasal zorlamayla yapılırsa, bu ülkede girişimcinin zihniyetini varın siz hesap edin.

Acaba ihale kanunlarının da dışına çıkarak toplam tutarı 20 milyar TL'lere varacak olan FATİH projesinde o kutunun içine ne koyacağız? Bunun öğretmenlerini kim eğitecek? Yani yine işin zarfına kilitlenip mazrufu kaçırmıyoruz.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Türkiye ekonomisinin geleceği (I)

Geçen hafta açıklanan teşvikler kuşkusuz açık seçik birçok veriye, ihtiyaca ve talebe dayanıyor.

Teşvikler gerekli, ancak yetersizdir. Yeterlilik şartı mimarisi iyi çizilmiş tutarlı bir reform mimarisi ile eşgüdümlü kılınması ve bütün bunların etki analizi yapılarak sonuç alınıncaya kadar takip edilmesidir. İsterseniz, birkaç yazı sürecek bu seride lafı teşviklere, ardından da reformlara getirmeden önce bir fotoğraf çekelim.

Önce görünür sorunlardan başlayalım. (i) 2009-2010 kriz dönemi hariç, 2006'dan beri bir türlü hedeflerin tutmadığı enflasyon. (ii) Enerji ve yüksek katma değerli, pahalı kritik ara mallarından mütevellit ensek olmayan ithalat bağımlılığı sebebiyle kurun da fayda etmediği kontrolsüz artan cari açık. (iii) Son iki yıldaki başarılı istihdam oluşturma çabalarına rağmen başta genç ve eğitilmiş kesimde yoğunlaşan ancak şimdi bir de hızla orta yaşlılara, yani çoluk çocuk sahibi olan kesime doğru kayan yüksek işsizlik. Yani Türkiye'de makroekonomik istikrarın henüz oturmadığı, istikrarın tam gelmediği anlaşılıyor.

Yüreğinize önce bir su serpelim. Bu verilere rağmen Türkiye'de 2001 yılında olduğu gibi, ya da bugün Avrupa'da yaşanmakta olan türden bir kriz olmaz. Çünkü söz konusu krizler 'malî' krizler idi. Şimdi de zaman zaman türbülans olur, riskler ve elbette maliyetler artar, 'neler oluyor' diye sorarsınız, ancak eldeki bu malî ya da finansal yapı ülkeyi taşır. Ancak iki türlü kriz vardır. Birisi bizim 2001 ve şimdi de Avrupa'nınki gibi bağıra bağıra, göstere göstere gelen krizdir. Şimdi böyle bir şey yok. Diğeri de alttan alta derinleşen ve bir gün açık krizle sonuçlanacak olan 'sessiz krizdir.' Türkiye'de böyle bir damar var ve derinleşiyor. Tabii bir de 'kalkınmanın kalitesi' dediğimiz göstergeler var ki, bu konuda Türkiye bir yandan siyasetin, öte yandan da iş bilmez, açgözlü işadamları tipinin aymazlığı altında tam bir 'vahşi kapitalizme' sürükleniyor. Bu konuda, tam bir rant savaşına dönen sorumsuz ve tahripkâr şehircilik, çevrenin talan edilmesi ve iş güvenliği ve üretim sürecinde bir kenara atılan insan hakları başta geliyor. Bu açıdan bakılınca Türkiye'nin uzun vadede 'ölümüne' büyüdüğü ifade edilebilir.

Evet, Türkiye çok kötü bir sıkışmışlığın içindeki dünyada kriz sonrasındaki 2010-2011 döneminde büyüme, mali sağlamlık ve istihdam parametrelerinde nispi olarak pozitif yönde ayrıştı. Hatta bazı konularda 'model ülke' taltifini aldı. Ancak yukarıda saydığımız üç sorun bizim 'sessiz krizimizi' unutturmadi. Nitekim ekonomi idaresi de aslında çeşitli cephelerden hamle üstüne hamle yapıyor. Benim öteden beri iki temel hipotezim şudur: Türkiye'nin bütün sorunları, cari açığının, GSYH'sının yüzde 3'üne kadar geri çekildiği bir mimari içerisinde, ancak 2 trilyon dolarlık bir ekonomide çözülmüş olacaktır.

Türkiye 2002 yılından bugüne ortalama yüzde 5,5 oranında büyüyerek 300 milyar dolardan 10 senede 800 milyar dolar (1,3 trilyon TL) bandına kadar yaklaştı. Türkiye gelecek 10 yılda aynı büyüme ortalamasını tutturursa, 2023 yılında yıllık milli geliri 2 trilyon dolara yaklaşır. Ancak, cari açık Türkiye ekonomisi için bütün zaafları bünyesinde barındıran en kritik ve nihai göstergedir. Teşhis de tedavi de oradan başlamalıdır. Sanayinin rekabet zaaflarını, ekonominin yüzde 70'lerine varan devasa bir kısmını teşkil eden hizmet sektöründeki durumunu, finansal kırılganlıklarını burası göstermektedir. Cari açık Türkiye ekonomisinin 'kral çıplak' dedirtecek en şeffaf göstergesidir. O halde, dışa açık mevcut model içinde, cari açığını GSYH'sının yüzde 3 ve altına düşüren Türkiye eşzamanlı olarak işsizlik sorununu çözmüş, enflasyondan da kurtulmuş olur. Dolayısıyla Türkiye'nin ustalık dönemi göstergesi de sürdürülebilir bir büyüme patikasında olup olmadığını gösteren temel çıpa da cari açıktır.

İşte yeni teşvik mimarisine bu tespitlerden yola çıkarak devam edeceğim.

Türkiye ekonomisinin geleceği (II): Lobicilik ve strateji

İbrahim Öztürk 2012.04.12

Son açıklanan bölgesel ve sektörel yatırım teşvik paketi üzerinden Türkiye'nin iktisadi geleceğini tartışmaya devam ediyoruz.

Türkiye'nin, sorunlarını belli bir sistem kurgusunda, tutarlı, uyumlu, dört başı mamur stratejiler çerçevesinde çözmesi gerekiyor. Ancak piyasalardan yani sahadan kopuk mektepliler ile, mektepten kopuk alaylılar arasında sıkıştığımızdan böyle olmuyor. Parça parça, dağınık, 'kervan yolda dizilir' mantığı ile gidiyoruz. Önce ateş edip sonra nişan alıyoruz. Ve böyle olunca da, çok emek verip, çok kaynak israf ediyor ancak sonuç alamıyoruz.

Kıymetli yazar Adnan Nas'ın (Dünya, 3 Nisan) ifade ettiği gibi, yapısal sorunların aşılması için ihtiyaç duyulan uzun erimli politikalar geliştirmekte zaafımız var. Kurumsal ve kültürel altyapımız hâlâ müsait değil. 'Önceden kurguladığımız ve etki analizleri ile geçerliliğini test ettiğimiz reformlar ve politikalar yerine, ortaya çıkan sorunlar ya da çeşitli toplumsal kesimlerden (sözcüleri sektörlerden) gelen yakınmalar üzerine biraz da telaş ve acele ile reaktif düzenlemeler yapma alışkanlığımız bu teşvik paketinde de görülüyor. Böyle bir tutumun en olumsuz sonucu da, bir şeyleri çözmeye çalışırken başka şeyleri bozma ihtimali.'

Türkiye'nin meşhur ve kısır bir Ankara lobiciliği var. Buna siz kısaca 'iş takipçiliği' diyebilirsiniz. Yani alın teri dökmeden, kolay yoldan sonuç almaya çalışan bir 'rant kovalama ve kollama' bizim işadamlarının genlerine işlenmiş. Elbette ki teşvikleri tasarlarken sahadan geri besleme alınması şarttır. Ancak mevcut 'adamını bul, rantını kap' anlayışı ile bu dahi çok tehlikeli.

Gerçekten de teşvikler iki ucu keskin kılıç gibidir. Bir yandan muhakkak verilmelidir. Bir yandan da milletin malının çarçur edilmemesi gerekir. Teşvikler bir rant aktarmadır. Uzun vadede çok daha büyük amme menfaatine yol açacağından, kısa ve orta vadede bir kesime kaynak aktarabilirsiniz. Ancak sonuç alamazsanız kendi ellerinizle devletin varlık nedeni olan adaletin altını oyarsınız. Hatta 'besle kargayı, oysun gözünü' olur. Türkiye'de bugüne kadar olan da budur.

Keza, teşvikler aynı zamanda bir 'vazgeçmeyi' de gerektirir. 75 milyonluk devasa bir ülkede herkesi ve her sektörü teşvik etmeye kalkarsanız altında kalırsınız ve hiçbir sonuç alamazsınız. Bu açıdan bakıldığında herkesi memnun eden bir teşvik olamaz. Ancak mümkün olan adil duruşun da yukarıda zikrettiğim türden bir lobiciliğe feda edilmemesi gerekiyor.

Daha ilk gün Tunceli'nin neden 6. değil de 5. teşvik bölgesine konulduğu merak edildi. Ben ilave edeyim. G.Antep gibi Türkiye'nin en gelişmiş bölgesini 3. bölgeye, Süleyman Demirel'in ömür boyu reyini alıp da doğru dürüst bir çivi çakmadığı Isparta'yı 2. bölgeye koydurtan sözde 61 değişkenli TÜİK kıstaslarını çok merak ediyorum. Lafı eğip bükmeyle, Antep lobisi kendisini oraya koydurturken, zavallı Ispartalılar bunu beceremeyince daha iyi bir konuma girmiş! Buna benzer başka yerler de var.

Alın size bir örnek daha. Tekstilciler, iplik ithalatına getirilen korkunç gümrük vergisinden sonra, üretimi mecburen yurtdışına kaydırıyorlar. Çin, Mısır, Hindistan'a kaçıyorlar. Neden? Verimsiz birkaç Antepli iplikçi tüccarını kurtarmak için.

O halde bir dahaki yazıda mevcut sanayi yatırım teşviklerinin nasıl bir 'stratejiye' dayandığını konuşalım.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Türkiye ekonomisinin geleceği (III): Strateji gerçekten nedir?

İbrahim Öztürk 2012.04.16

Acıkan bir kişiye balık vermek bir strateji midir?

Hayır. Peki, balık tutmayı öğretmek? Kısmen evet. Acıktıkça her seferinde balık verecek birini aramak yerine gider kendi balığını kendi tutar. Ancak burada gerçek strateji, bu kişi ya da bunun gibi kişilerin ömür boyu balık tutabileceği havzalar oluşturmak ve bunu sürdürülebilir hale getirmektir. O halde karşımızda karnı aç bir insan olduğuna göre, buna kısa vadede balık vermek, orta vadede balık tutmayı öğretmek, uzun vadede balık havzalarının geleceğini garanti altına almak gerekir. İşte bu üç aşamayı birbirini tamamlayan bir mimari içinde ortaya koyduğunuz zaman bunun adına 'strateji' denilebilir.

Stratejinin araçları, uygulama takvimi, somut aşamaları ortaya koyan performans odaklı yol haritası gerekir. Hükümetin son açıkladığı 'yatırım teşvik paketinin' sloganı 'cari açığı kapatmak', sanayi strateji belgesindeki de 'Avrasya'nın üretim üssü olmak.' Şimdi teşvik paketinin nasıl bir stratejiye istinat ettiğini tartışalım. Cari açığın içinde hem mal ticareti hem de hizmetler sektörü var. Cari açığın 'dış ticarete konu olan' mallar üzerinden gelen kısmını ödemeler dengesi verilerinden rahatlıkla takip edebiliyoruz. Ancak ticarete konu olmayan hizmetler sektörü üzerinden verilen 'gizli açık' çok daha uzun erimli sonuçlara gebe. Toplam ekonominin içinde kabaca tarım yüzde 10, sanayi yüzde 25, geri kalan yüzde 65'lik kısım ise hizmetlerden oluşuyor ve bu kısım büyük oranda ticarete konu değil.

O halde ilk tespiti yapalım: Teşvikler sadece dış 'görünür olan' ticarete odaklı. Hizmet sektöründeki açıklar ise ödemeler dengesinde sadece 'kâr transferine' konu olduğu kadarıyla ilgi sahamıza giriyor. İkinci bir tespit de şu: Türkiye büyümesini yerli kaynaklardan finanse etmek üzere acilen ulusal tasarrufları artıracak reform ve teşvikleri hayata geçirmek zorunda. Zira tasarrufların milli gelire oranı son on senede yüzde 20 bandından yüzde 12-13 bandına geriledi. Birinci yetersiz, ikinci veri ise aslında bir facia! Bu 'el parasıyla gittiği yere kadar' anlamına gelir. Tasarruf-yatırım açığının milli gelire oranı yüzde 8-9 bandına çıktı ve cari açık da zaten buna eşit düzeye geldi. Finanse edildiğinde dahi cari açık 'kâr ve refah transferi' olarak ülkenin göreceli fakirleşmesi demektir. Hükümetin gündeminde tasarruflar ile ilgili olarak ikna edici bir ajanda yok. Yeni teşvik paketinin de bu konuyu kapsamadığı görülüyor.

"Başka diğer konularla beraber bu konuda da alternatif ve ilave bir paket çıkartılacaktır." denilebilir. Bu noktada bir eleştiri daha yapmak gerekiyor. O da yaptığımız işleri efradını cami, ağyarını mani bir şekilde yani, tutarlı bir sistem bütünlüğü içinde ele alarak bitirme konusundaki zaaflarımız. İlla her şeyi kervan yolda dizilir mantığı ile yapınca kaynak, zaman ve enerji israfı oluyor, sonuç da alınamıyor. Devam edelim. Yeni paket 'cari açığa neden olan başlıca kalemleri içeride üretirmeyi amaçladığına' göre o halde teşviklerin bilhassa yabancı yatırımları bu doğrultuda yönlendirme kapasitesinin sorgulanması gerekiyor. Daha önce bu sütunda çok detaylı tartıştığımız gibi, yabancı, bir ülkeye üç nedenle gelir. 1- Piyasa potansiyeli, yani pazar büyüklüğü, alım gücü nedeniyle gelir. O pazar akılcı (içe kapamacı değil!) politikalarla yeterince korunmuyorsa, açık bir pazar

ise neden orada yatırım yapsın ki? Burada ikinci konuya geliyoruz. 2- Yapacağı yatırımlar için vazgeçilmez değerde olan yerli beşeri sermaye stokunun kapasite ve kabiliyetini dikkate alır. 3- Nihayet emek dahil olmak üzere, maliyetlerin kendi küresel değer zincirinde bulunan diğer ülkelerle mukayese edildiğinde yeterince düşük ve rekabetçi olmasını bekler. Anlaşıldığı gibi yabancı ne istediğini pekâlâ biliyor. Peki, biz bunları ne ölçüde sunabiliyoruz? Daha da önemlisi biz yabancından ne istediğimizi biliyor muyuz? Attığımız adımlar, aldığımız tedbirler, en önemlisi de sırtımızı yasladığımız stratejiler bütün bunları devşirmek için yeterli mi?

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Türk ekonomisinin geleceği (IV): Sanayi politikası ve teşvikler

İbrahim Öztürk 2012.04.19

1980'lerden beri ekonomide piyasanın geliştirilmesi için kamu eliyle yürütülen denetim, düzenleme, sanayinin rekabetçi kılınması için gerekli destek, teşvik, kol-kanat germe mekanizması dünyada büyük oranda devre dışı bırakılırken, küresel bazda çokuluslu şirketler için adeta her yer dikensiz gül bahçesine çevrildi.

1990'ların başında merkezî planlama iyice havlu atınca, piyasa ekonomisi taraftarları tam bir zafer sarhoşluğu ile yaptıklarının meşruluğuna iyice inandı. Derken, 2008 itibarıyla gördük ki; bize ait bir ifade ile kominizim çöktü ancak zafer kapitalizmin olmadı.

Konu geniş ancak küçük bir yerini gündeme alalım. Şimdi Avrupa başta olmak üzere rekabetçi kalmak ve bunu sürdürmek için yeniden sanayi politikaları, düzenleyici ve denetleyici devlet geri dönüyor. Avrupa bilhassa Asya'ya karşı ayakta kalmak için 2000 Yılı Stratejisi'nin merkezine kritik sektörlerle yönelik sanayi politikalarını geliştirmeyi koydu. Türkiye'de 2023 vizyonunun bir gereği olarak 2011-2014 Strateji Belgesi'ni açıkladı. Bunun uygulama alanı olarak bir yandan teşvikler açıklandı, diğer yandan da reform takvimi üzerinde çalışılıyor. Evet, not edelim, reform başka, teşvik başka. Bunlar birbirinin yerine kullanılamazlar. Tamamlayıcı olarak ve tek seferde, bir arada ele alınmalıdır. Mevcut yaklaşımları eleştirdiğim en temel noktalardan biri burada. Eldeki cari açığın fotoğrafını çekip, 'açıklara neden olan bu sektörlerde, şu bölgelerde ve şu ölçekte yatırım yaparsanız, size bir dizi destek-teşvik veririm' denildiğinde bunun adı strateji olmaz.

Türkiye'nin cari açığının sadece 'görünür' kısmı olan dış ticaret açıklarına odaklanmak gerekirse, bunun ağırlıklı kısmını ara malların oluşturduğu biliniyor. Bu açığın da yüzde 66'sı tek başına (i) demir-çelik-madencilik, (ii) otomotiv-makine ve (iii) kimyasallar oluşturmaktadır. Buradan yola çıkarak öncelikli ve stratejik yatırımlar tespit edilmiş. Bunların içinde, madencilik, demir ve denizyolu ile yük veya yolcu taşımacılığına yönelik yatırımlar, test merkezleri, rüzgâr tüneli ve benzeri nitelikteki yatırımlar, bazı turizm yatırımları, eğitim yatırımları, tutarı 20 milyonun üzerinde olan belirli ilaç yatırımları, savunma sanayii yatırımları öncelikli ilan dılmıştır. Bu yatırımlar, 1-5 arasında tanımlanan teşvik bölgelerinde yapıldığında, 5. Bölge desteklerinden yararlanacaklardır.

Bir de 'stratejik' olarak tanımlanan yatırımlar var. GİTES ve İthalat Haritası çerçevesinde, cari açığın azaltılması amacıyla uluslararası rekabet gücünü artırma potansiyeline sahip ara malların üretimine yönelik yatırımlar bu kapsamda. Destek kriter ise şu; toplam ithalat değeri son 1 yıl itibarıyla en az 50 milyon \$ olan ve yüzde 50'den

fazlası ithalatla karşılanan (yurtiçi üretimi olmayan mallarda bu şart aranmayacaktır) alanlarda, asgari 50 milyon dolarlık ve asgari yüzde 40 katma değer üreten yatırımlar teşvik ediliyor.

Yerli ya da yabancı fark etmez, yeter ki gelip yapsın. Bize göre sadece mevcut fotoğrafa odaklı bu 'statik' duruş, 50 sene sonrasının vizyonunu yansıtmıyor. Bu teşviklerin birkaç sene ithalatı daha da patlatacağından kuşkusuz yok. Ardından cari açık azalacak. Ancak bu strateji ile kalıcı değil, geçici olarak azalır. Zira 'belli alanda gelin ilaç üretin, biz de destekleyelim' yaklaşımı, gelecekteki küresel sağlık sektöründe nerede olacağının, bunu nasıl başaracağının bir vizyonu yok. Keza, korkutucu bir şekilde Türkiye'nin bilişim sektörünü artık 'stratejik' görmediği de anlaşılıyor. 2007 yılında o zamanın DPT'si beş sektörü 'stratejik' ilan etmişti. Şimdi onlardan bilişim ve tarım uçmuş. 'Tarıma, Tarım Bakanlığı bakıyor' yaklaşımından bütüncül bir strateji çıkmaz. Elâlemin 70 senedir ürettiği aracı üretmek bir 'strateji' midir? Mevcut araba sektörü ve teknolojileri 10 sene sonra kalmayacak. Arabanın kasası, motoru, tasarımından daha çok enerjisi ve yazılımı öne çıkacak.

Son söz şudur; arkadan giden bir duruş, strateji değildir. Türkiye'nin sanayi stratejisinde 'önde giden' bir duruş yok.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Bir hekim öldü diyeler...

İbrahim Öztürk 2012.04.23

22 Aralık 2011'de bu sütunda 'ithal doktor' başlıklı bir yazı yazmıştım.

Üç sebeple. Bir, Türk Tabipler Birliği (TTB) eylemde idi ve aylarca bekledikten sonra yurdun ücra köşelerinden randevusuna gelen gariban insanlara 'eylemdeyiz geri dön' denilmişti. İki, sistemin tepesini işgal eden darbeci materyalist 'eski kafa' hekimlerden çok çekmiştik. Üç, Sağlık Bakanlığı sektörü yap boz tahtasına çevirmişti ve paydaşlarla anlaşmadan doldurup boşaltıyordu.

Her ne kadar 'bütün hekimleri kastetmiyorum, aynı torbaya koymuyorum' dediysem de, yazı TBB eylemini hedef almış idiyse de, genç hekimler o yazıdan çok rahatsız oldular. Gece-gündüz, yaz-kış, dağ-bayır, kaza, yangın, deprem demeden bütün hadiselerde en önde giden sağlık ordusunu üzdüğüm için elbette çok üzüldüm. İkinci bir yazı ile kimi kastettiğimi ve kimi de tenzih ettiğimi açıkladım.

Ancak bu vesile ile hekimlerden gelen geri dönüşlerden anladım ki, Sağlık Bakanı 'halka hizmet Hak'ka hizmettir' gazını verdikçe biz de arkalarına takılıyor (maalesef çoğu kez olduğu gibi) gerçeğe şaşırarak hale geliyoruz. Araştırmalarım neticesinde, sistemin tepesindeki bir avuç azınlık dışında hekimler camiasının kan ağladığını, Sağlık Bakanlığı'nın bizi yanılttığını fark ettim. Bunun üzerine kısa ve öz bir rapor hazırladım. En az iki aydır bu yazı elimde. Ancak iş güvenliği konusunda olduğu gibi, 'konjonktür hazretleri ne der' diye, bu yazıyı da yayınlatacak merci bulamadım. Fındık kabuğunu doldurmayacak meseleler için ağır lobcilik yapanlar, bu konuda sessiz kalmayı tercih ettiler.

Derken Gaziantep'ten, ömrünü ağır bir eğitime vermiş, hayatının baharındaki gencecik bir hekimin, Ersin Arslan'ın sakat bir tip tarafından 'infaz' edildiği haberi düştü ajanslara. Geride gözü yaşlı, dört aylık hamile genç

bir hanım bırakarak. 'Çocuk dengesizdi, şöyleydi, böyleydi' ile geçirilecek bir olay değil. Neredeyse her gün bir yerde, bir hekim şiddete, hakarete maruz kalıyor. Sağlık Bakanlığı hekimleri 'açgözlü, aymaz tipler' diye toplumun önüne atıyor. Herkes kendi hukukuna göre yerinde infaz hakkını kendinde buluyor. Baktı ki yapanın yanına kâr kalıyor, BDP'li vekil de hekime tekme tokat girişiverdi. Özlük hakları ayaklar altında. Çalışma şartları insaf ve ızan sınırlarını zorluyor.

Oldu olacak, birkaç yazıda hekimler odaklı olarak 'sağlık sistemi'ni tartışacağım.

Kalkınma insan içindir. Kalkınmanın en önemli göstergelerinden biri de halkın sağlık hizmetlerine ulaşabilmesini içeriyor. Bu bağlamda hükümet yıllarca sağlık gibi kangren olmuş önemli bir alanda elini taşın altına koydu. Artık hastalar hekime ve ilaca çok daha rahat ulaşabilir hale geldi. Hatta artık hastaneye gitmek günlük hayatın arasına sıkıştırılan rutin bir iş haline geldi. Hele semt polikliniği ve aile hekimliği harika bir hizmet oldu. İlaça erişim ve ilaç maliyetleri çok düştü. Kanser gibi ağır ve tedavisi bir hayli pahalı hastalıklarda, acil vakalarda, hasta yakınlarının sahiplenilmesinde bir hayli mesafeler alındı.

Peki, sağlık sistemi hastane duvarlarından ve içindeki makinelerden mi ibarettir? Bu başarıda hekimlerin yeri nedir? Sistemin başarısı ile övünüp, esas paydaşları günah keçisi haline getirip toplumun önüne atmak reva mı?

İşin esasına gelelim, Sağlık Bakanlığı'nın temel bir stratejiye istinat etmekten ziyade, işi yapbozlarla, deneme yanılma metoduyla, istikrarsız bir çizgide götürdüğü açıktır. Sektörün paydaşları ile etkin bir istişare ve sinerji ilişkisine girilmiyor. Sektör tarafından algılanamayan ve içselleştirilemeyen bu sürecin, birçok sıkıntıyı ve etkinsizlikleri beraberinde getirdiği görülüyor.

Ve bu sözde 'yönetişim' şekli, hükümetin hemen her alanda denediği, 'dediğim dedik, çaldığım düdük' tarzı olarak öne çıkıyor. Zaman, enerji ve mali kayıplar yaşanıyor.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Boşa geçirecek vaktimiz yok!

İbrahim Öztürk 2012.05.14

Yazılarıma iki hafta ara verdim. 'Tatil yapmak için' değil elbette! Bizler için adı 'tatil' olan 'boş zaman' diye bir şey olmamalı.

Mevsim itibarıyla yurtiçi ve yurtdışı konferans trafiğim çok yoğunlaştı. Nitekim geçen hafta, yoğun bir şekilde Almanya'da teşkilatlanan TUSKON'a bağlı işadamları derneği Ruhr Bölgesi Business Platform'un konferansları için Düsseldorf hattında bulundum. Oradan Yeni Türk Ticaret Kanunu'na göre yapılanma gereğini anlatmak üzere Antalya'ya Zambak Yayınları'nın bayiler toplantısına katıldım.

İkincisi, biriken ev ödevlerimi tamamlamak üzere 'ders çalışmak' için. Öyle bir değişim ve dönüşüm döneminden geçiyoruz ki, sürekli kendini geliştirmeyen bir profesör, beş senede lise seviyesine geriler. Çocuklarından bilgisayar öğrenenler az değildir! Her şey çok hızlı değişiyor, değişmeyen tek şey 'değişimin'

kendisi. Bu yüzden kimse seyirci kalmamalı ve kaliteli tepki vermeli. Herkes çok iyi bir 'talebe' olmalı, 'ev ödevini' çok iyi çalışmalı. Ben öyle yapıyorum. Son dönemde hükümet ekonomiyle ilgili olarak tempoyu bir hayli artırdı. Temponun kalitesi ise çok tartışmalı. Teşvikler ve reformlar takvimi hızlandı. Yeni teşvik kanunu çıktı. Türk Ticaret Kanunu (TCK) baştan sona yenilendi. Bütün bunların anlaşılması ve insanımıza anlatılması gerekiyor. Bu yüzden ben de çalışıyorum. Anlayıp uyum sağlayanlar büyüyecek, anlamayıp seyredenler habire ceza yiyecek, piyasadan silinip gidecek. O kadar önemli.

Sırf TCK 6.000 sayfa. Teknik ve zor metinler. Günlerdir oturmuş elimde kalem-kağıt uzmanları okuyup kavramaya çalışıyorum. Kendi adıma 'değişime' tepki veriyorum. Seyirci kalmıyorum. Biliyorum ki, yeni mevzuatları, teşvikleri, yasaları iyi takip edersem, iyi ürünlere döndürürsem, ben de bu işleri anlatan bir akademisyen olarak görevimi hakkıyla yapmış olurum.

Bir de son olarak içinden geçtiğimiz konjonktüre değinmek isterim. Konjonktür hazretleri beni çok yıpratıyor. Bazı devranlar yazmak çok zor oluyor. Zira yazdıklarınızın on katını yutmak zorunda kalıyorsunuz. Türkiye'de 'yutmak, yutkunmak' zorunda kaldığınız çok ilginç bir devran var. Divan edebiyatımızın zirve ismi Fuzuli'yi bilirsiniz. Fuzuli benim için kainatın efendisi, Hz. Peygamber'imiz için yazdığı 'Su Kasidesi'yle müsemmadır (Kaside ve açıklamalı metin için bkz.<http://www.antoloji.com/su-kasidesi-siiri/>) Fuzuli bir de sanki içinden geçtiğimiz günleri tarif etmek için kaleme aldığı gazelde aşağıdaki mısraları tarihe not düşüyor:

'Dost bî-pervâ, felek bî-rahm ü devran bî-sükûn

Derd çoh hem-derd yoh düşmen kavî tâli' zebûn'

(Dostlar pervasız, felek merhametsiz, devran dağdağalı

Derd çok, paylaşacak dost yok, düşman çok zorlu, talih kötü)

15 gündür düşünüyorum. Şöyle başımı kaldırıp ufka bakıyorum. Günlük koşuşturmanın ötesinde, geçen günleri harmanlıyorum, elimi sıkıyorum, 'geriye ne kaldı?' diye soruyorum.

Türkiye'de adeta 'ya devlet başa, ya kuzgun leşe' dedirtecek derecede 'yönetişim kalitesi' dibe vurmuş durumda. Türkiye AB üyelik gündemini bıraktı. Çok çok yanlış. Türkiye sivil anayasa önceliğini de sulandırıyor. Gün geçmiyor ki 'bu da nereden çıktı?' dedirtecek türden güven erozyonuna neden olan açıklamalar gelmesin. Mesela sonradan dil sürçmesi olarak açıklanan 'tek din' muhabbeti. Sonra 'bu dalgalar hepimizi boğar' diye Ergenekon sürecinde yargıya müdahale anlamında açıklamalar. Hem de ne zaman? Eski İçişleri Bakanı Meral Akşener'in ifadeye gideceği sırada arabasının kurşunlandığı bir ortamda.

Sonra, kişiye özel cezalar vermeler, bir maçlık affetmeler, bırakın çözmeyi, seyretmeyi bile beceremeyip, haksız müdahalelerle olayı siyasileştirip sonra insanları 'kendi hesabını görmeye' mecbur bırakmalar... Görüyorsunuz, hiç tatil yapmış bir halim var mı?

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Dârünnedve'de 'kriz toplantısı'!

Küresel kriz 2008 yılının son çeyreğinde patlak verdi.

Alınan tedbirlerle 2009'un başlarında panik bitti, ortalarından itibaren de nispeten normalleşme başladı. Ancak iyimser hava 2001'in ortalarından beri bilhassa Avrupa iktisaden, siyaseten ve tabii ki toplumsal parçalanmalarla sarsılıyor. Bu durum dünya ekonomisine de bulaşmaya başladı.

İlgililerin takip ettiği gibi, 2007 yılının başından beri krizin ABD'de patlak verip, Avrupa'yı çökerteceğini bu köşede çokça savunduk. Aynen öyle de oldu. 2011'in ortalarında Avrupa sarsılmaya başladığında bunun bir 'artçı sarsıntı' olmayıp, krizde fay hatlarının kırılmaya devam ettiğini ve derinleşeceğini savunduk. Alınan 'kemer sıkma' politikalarıyla 2012 yılının ilk yarısı gelmeden Avrupa'nın durgunluğa gireceğini ve esas gürültünün o zaman kopacağını savunduk. İşte o günleri yaşıyoruz. Avrupa artık tümüyle resesyonda.

Kemer sıkımacı IMF kafası Avrupa'da hazin bir finale doğru gidiyor. Şimdi ikinci 'batıl görüş' masada: Bu görüş; 'enflasyonu boş verin, para basın, insanlara para dağıtın' şeklinde. Bunu zaten yapıyorlar. Daha nereye kadar yapacaklar? Aşırı borçlu, işini ve iyimserliğini kaybeden orta direk bütün bunlara tepki veremez. Ekonomide etki-tepki mekanizması bitmiş, yönetilemez bir yapı oluşmuş olacak. 1990'lardan beri Japonya'da olduğu gibi, Avrupa para piyasalarında bir 'likidite tuzağına' doğru gidiliyor.

Öyle gözüküyor ki, her şeye rağmen parasal genişleme Avrupa'da daha da derinleşecek. Bunun sonucunda Euro bir miktar daha gerileyecek. Bu, Türkiye için kötü bir haber. Çünkü Türkiye'nin en büyük ticari ortağı olan Avrupa'da Türkler ihracatta zorlanacak, rakiplerine piyasa payı kaptıracak. Bir şey daha. İspanya dünyanın turizm devi. Krizin tam içinde. Euro TL'ye karşı değer kaybettikçe, zaten fiyatların oldukça gerilediği Avrupa'da bir de özel kampanyaların devreye girmesiyle, Türk turizmi için zor bir dönem gelebilir. İlgililer hemen işe koyulmalı.

Hatırlanacağı üzere, 2009'dan 2011 yılının sonlarına kadar 'altın alın' diyorduk. Ancak yıl başından beri bu dönem 'şimdilik' bitti. Avrupa'da nakit sıkıntısı nedeniyle altından çıkılacak. Ancak bu yüzden para basılacağından da Euro bir miktar değer kaybedecek. Bu parasal genişleme nedeniyle yakında oynak-fonlar (hedge funds) ve yatırımcılar tekrar emtia ve altına kaçmaya mecbur kalacaklar. Kriterimiz şu: Likidite arttıkça, enflasyon baş gösterdikçe, rezerv paralara olan güven sarsılmaya devam ettikçe, dönüp dolaşıp son güvenli liman olan altına demir atılacak. Umarım bu son düşüş dalgasına yakalananlar bu gerçeği görür ve nakit ihtiyacı yoksa paniklemez.

Dönelim bir kez daha konuya. 1970'lerde stagflasyona dünya tepki verdi. 1980'lerde sistem değişikliğine gidildi. Keynezyen anlamda kalkınmacı ve müdahaleci devlet gitti. Yerine neo-liberal bir anlayış hakim oldu. Devletin eli kolu bağlandı. Bu sefer de şirketleri bir frankeştayna döndürecek şekilde denetim ve düzenlemeler yok edildi. Devlet adeta sermayenin 'harem ağası' hükmüne düşürüldü. Hatırlayın, haklı olarak, bürokratlar beceriksiz ve verimsiz adamlar olarak görüldü. Ancak sermayedar da asla 'melek' değildi. Bütün acı göstergeleri ile yaşıyoruz. Açık olan şudur ki; bir rehber, kılavuza ve ilkeye dayanmadığı sürece devlet, bürokrat, piyasa, sermaye, ne olursa olsun fark etmez, zaman içinde haddini aşar. Esas olan şeffaflık, denetim ve hesap verebilirliktir.

Nitekim 1970'lerin yaşı, hantal ve verimsiz devlet fillerinin yerine, karşımızda kocaman doyumsuz, sermaye tahribatı var. Al birini, vur ötekine! Ancak sermaye medyada, sivil ve askeri bürokraside, yargıda, üniversitede öyle örgütlü ki, şimdi dört koldan direniyor, hükümet düşürüp seçilmemiş ve sorumluluk sahibi olmayan teknokratları iktidar yapıp istediğini almaya çalışıyorlar.

Halklara karşı kollektif bir cürüm işleniyor. Suç açık ve seçik, ancak ortada suçlu yok. Siz hiç Peygamberimizin 'hakkından gelmek' için 'Dârünnedve toplantıları' diye bir şey duymuş muydunuz? 'Büyük Kulüp' toplantılarından mülhem biraz da bunu inceleyin. Tarih devam ediyor!

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

MÜSİAD'ın hikâyesi Türkiye'nin hikâyesi

İbrahim Öztürk 2012.05.21

Bu sütunda 21 Nisan 2008'deki bir yazı ile MÜSİAD Başkanı Ömer Bolat'ı uğurlamış, Ömer Cihad Vardan'ı tebrik etmiştim. Şimdi emaneti makine mühendisi Nail Olpak devraldı. Allah muvaffak eylesin.

Herkes kendi meşrebince kuruma bir şeyler kattı. Cihad Bey, MÜSİAD'a e-ticaret projesini ve ortak satın alma organizasyonunu kazandırdı. İkisi de hayati. Uluslararası İş Forum (IBF) bu dönemde adeta küresel bir marka oldu. Keza, MÜSİAD adeta küresel çapta örgütlendi.

Tabii her zaman olduğu gibi, altında Mustafa Özel, rahmetli Adnan Büyükdeniz, İMKB Başkanı İbrahim Turhan ve bu fakirin imzası olan çok değerli raporları yayınlamaya bu dönem de devam etti. 2004 yılındaki 'Doğu Asya Tecrübesi Işığında Türkiye-IMF İlişkileri' adlı çalışmamızda 'IMF'yi kovun' demiştik. Fon ve içerideki şürekâsı kovuldu. Hatırlayın 2008 sonunda 'IMF olmazsa yıl sonunu getiremez, iflas edersiniz' deniliyordu. 'Derhal borç alın ve büyük bankaları-ki bunlar artık yabancı sermayeli Galata Bankerleri- kurtarın' lobiciliği yapılıyordu. Biz de 'ara ve acil bir rapor' hazırlayarak destek vermek üzere MÜSİAD heyeti ile Ankara'ya gittik. Orada Başbakanımıza Fon ile ilişkileri kesmek için 'köprüden önceki son çıkış. Bugün hayır diyebilen bir Türkiye var' tezimi detaylı bir şekilde anlattım. Daha sonra 'eğer ben Başbakan'ı zerre kadar tanıyorsam işi zamana yayar, ancak Fon ile anlaşmaz' diye iddia ettim.

Öyle de oldu.

Şimdi küresel krizden beri hükümete bir şey daha öneriyorum. Küresel finans terörünün bir numaralı temsilcisi olan Standard and Poor's (S&P) derhal kovulmalı. Başbakan ipuçlarını da verdi. 'Arkadaş ben de seni tanımam o zaman' dedi. S&P de resti gördü ve 'yüzüne meraklı değilim, istemezsen çalışma' dedi. Tüm sömürge çöpçatanı kredi ve derecelendirme kurumlarına da ders olmak üzere S&P kovulacak. Nice 'kara Cum'alar' gören bu ülkede o güne 'hayırlı uyanış' diyeceğim. MÜSİAD 2009 krizinden beri yayınladığı ve her biri bana göre yakın dönemin iktisat tarihini yazacaklara kaynaklık edecek manifesto niteliğindeki ekonomi raporları ile öne çıktı. Birkaç rapor başlığını zikrelelim: Derinleşen rekabet ortamını dikkate alarak, 'kurtla kuzuyu aynı sofraya oturtmanın' yanlışlığına işaret etmek üzere, 'Adil, Şeffaf ve Rekabetçi Ekonomi (2007) raporu yayınlandı. 2007 genel seçimlerini içine sindiremeyip yeniden halkımızın ensesine çökmeye hazırlanan 'cuntaları' nazara vererek 'aklınızdan bile geçirmeyin' anlamında 'Demokrasi ve İstikrar İçinde Kalkınma' (2008)

gereğini savunduk. Zaten MÜSİAD 27 Nisan bildirisine sadece bir gün sonra 28 Nisan'da şamar gibi bir cevap verdi.

'Küresel Kriz, Yeni Dersler' (2009) raporunda, küresel krizi insanlığın kurtuluşuna vesile olsun diye 'köprüden önce son çıkış' olarak ilan ettik ve detaylı çözüm önerileri sunduk. Acil tedbirlerimiz uygulandı. Kalıcı ve gerçek tedbirlerin hiçbiri ise uygulanmadı. Bu yüzden kriz derinleşmeye devam ediyor. Büyük doğum için sebepler peş peşe geliyor!

2010'u 'milat' olarak öngördük ve 'Ekonomide ve Demokraside Yükselme Zamanı' (2010) adlı raporu yayınladık. Nitekim 12 Eylül 2010'da millet 'Osmanlı tokadını' rejimin suratına indirdi. Ekonomi yüzde 9 büyüdü. Ben Başbakan'ı 'yılın en iyi ekonomisti' seçtim.

Son olarak içeride rahatlayınca dikkatimizi dışa çevirdik ve 'Sürdürülebilir Büyüme İçin Stratejik Dönüşüm' (2011) raporuna imza attık. 'Bu rapordakiler uygulanıp etkin sonuç alınıncaya kadar Türkiye Orta Gelir Tuzağı'nda patinaj yapar ve sürüklenir' dedik. Cari açık ve enflasyon baskısı haklı olduğumuzu gösteriyor.

Tepki kalitesi tartışmalı olsa da ustalık döneminde hükümet Ticaret Kanunu, yatırım teşvikleri, yarım-yamalak eğitim reformu, istihdam düzenlemeleri ve tasarruf teşvikleri ile yeni döneme tepki veriyor. MÜSİAD'ın yeni başkanı Nail Olpak büyük bir isabetle işe tam da buradan koyuldu. Önceliğini eğitim, girişimcilik, Ar-Ge ve inovasyon üzerine kuruyor. Yönetimini de bu yarışa anlayıp kavrayacak vizyoner isimlerden oluşturdu. Ne kadar mutluyum ki, MÜSİAD üyelerinden biri insansız hava aracı üretip devlete teslim etti bile. Bir diğer 'babayiğit' elektrikli otomobil yaptı ve test sürüşleri bitmek üzere.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Kral çıplak!

İbrahim Öztürk 2012.05.24

Türkiye, S&P'u kovabilir. Japonya ve Çin gibi tek başına hareket etmeyip, Rusya, Hindistan, Brezilya, Endonezya gibi ülkeleri de içine alarak birlikte alternatif bir kredi derecelendirme kurumuna öncülük yapılabilir.

İşte finans merkezi olmak böylece başlar. Yoksa bina yaparak finans merkezi olunmaz.

Önce S&P ile yolları ayırmaktan başlayalım. Türkiye bu kurumu tepeleyerek, sadece beynelmilel finans çetelerine gözdağı vermiş olmayacak, aynı zamanda küresel krizde deşifre olan bu sömürge tezgahına 'hayır' diyebilme noktasında 'mazlum milletlere' de örnek olacaktır.

İşin aslına dönelim. Kapitalizm insanı şirketlere ezdirmeyi yasal hale getiren, tarihte ilk defa insanın kurduğu bir iktisadi organizasyonu kutsal hale getiren düzenin adıdır. Suça açıkça teşvik eden, suçluyu koruyan, faturasını da mağdurlara yazan bir düzen bu.

Bir örnek verelim. Dünya devi Lehman Brothers ve onlarcası battı. Binlerce insanın birikimi bir gecede pula, hisseleri duvar kağıdına döndü. Siz Lehman Brothers'ı yöneten bir tane 'suçlu' duyduunuz mu? Yargılandılar mı? Hapse girdiler mi? Varlıklarına el koyuldu mu? Aldıkları haram teşvikler geri istendi mi?

Bilakis, kamu parası ile bu tür kurumlar kurtarıldı. Avrupa'da insanları adeta cinnet noktasına getiren de bu dalga geçilmişlik hissi. Adalet, vicdan, insaf bunun neresinde?

Ya bu batan kurumlara 'yıldızlı pekiyi' notlarını verip, bizim gibi ülkelere hâlâ 'sıfırcı hocalık' yapan kredi derecelendirme kuruluşlarına 'bu notların hesabını verin bakalım' diyen oldu mu? Olmadı. Yani, 'kandırıldık ey halkım' noktasındayız.

Sömürge zinciri daha bitmedi. Bir de sözde kamuya ait denetim kurum, mekanizma ve yasalar var. Batan şirketlerin gerekli belgeleri şeffaf ve eksiksiz bir şekilde ibraz etmeleri gerekiyordu, değil mi? Devlet de bunları denetleyecekti. Şirketler belgeleri 'sunmuş gibi' yaptılar. Yani bilançoları kararttılar. Kamunun bürokratları da bunları denetlemiş gibi yapıp aldıkları rüşvetleri cebe indirdiler.

Sonuç ne?

- İnek nerde?

- Dağa kaçtı.

- Dağ nerde?

- Yandı, bitti, kül oldu.

Acı ama karşımızdaki gerçek tastamam bu.

Anlayacağınız bu Hacivat-Karagöz oyununun arkasında sermayedar var. Devleti, medyayı, yargıyı ele geçirmiş. Günümüzde 'reklam vermek' bazı büyük sermaye grupları için pekala bir 'sus payı', bir çeşit rüşvettir.

Yatırım bankaları sermayedarın. Kredi derecelendirme kurumlarını da 'iyi-kötü' polis rolünü oynamak üzere perde arkasından kuran da o. Bir eliyle adres gösteriyor, diğeri ile veriyor.

Peki aslında 19. yüzyıldan beri karşımızda olan bu 'tezgah' asıl ne zaman zıvanadan çıktı? 1970'lerin Altın Para Standardı (Bretton Wood sistemi) çöküp, eşzamanlı olarak üst üste gelen petrol krizleriyle yaşanan stagflasyona verilen tepkilerden sonra.

Açalım. 1980 başında neo-liberal düzen bir kez daha şirketleri canavarlaştırmak üzere birçok düzenleme, daha doğrusu düzensizleştirme yaptı. Şirketleri tümüyle sorumluluklarından arındırdı. Şirketlerin tek derdi, dönem sonunda ortaklarına yeterli kâr dağıtmaktı. Bunun için neredeyse her yol mubahtı. Eğer bir şekilde kâr getirecekse camide mevlit bile okutabilirsin. Ancak cami duvarına 'mevlidin sponsorunu' yazmak gerek. Yoksa bu düzene göre sırf 'Allah rızası için' sosyal sorumluluk almak, aslında şirkete ve ortaklara ihanettir. Şirket 'biliminin' duayeni P. F. Drucker (bol toprak olsun) aynen böyle diyor!

Devam edeceğim.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

S&P: Suçlu ayağa kalk

Standard and Poor's'un (S&P) cahil uzmanları farkında olmadan tartışmanın yeniden alevlenmesine katkı yaptılar.

Kartopu yuvarlandıkça büyüyor. İyi de oluyor. Çünkü bunlar artık soyguncu sermaye düzeninin aracı ve suç ortaklarıdır. Başbakan, kredi derecelendirme kurumlarını G-20 zirvesine taşıyacaktı. Çok isabetli ve tek çıkış yolu. Umarım uzmanları, bu konuda kendisine çok iyi bir dosya hazırlarlar.

Küresel krizden beri dünya gerçek suçlularla değil, gölgelerle savaşıyor. Bedeli mazlumlara ödetmek istiyorlar. Bu yüzden güven sarsılmış, insan sermayesi tahrip olmuş, yönetilemez bir yapı ortaya çıkmıştır.

Krizin kolektif suçluları ortalıkta gezerken, hiç olmazsa 'bir daha yapmasınlar' diye yani, testi kırıldıktan sonra bile gerekli yasal düzenlemeler yapılmıyor. Çünkü düşman kavi, devran zebun, sermaye bir gecede hükümet getirip götürüyor. Kaç defa yazdık, Obama ya da başkası bunlarla tek başına mücadele edemez. Küresel çaptaki bir 'tezgâhla' sadece yerel imkânlarla mücadele edilemez.

Ey dünya hükümetleri, kendi geleceğiniz ve halkınız adına, sermaye zulmüne karşı eğer G-20'de ortak tavır alamazsanız, sermaye sizi yutacak. Dünya barışı da tehdit altına girecek.

Ancak işte görüyorsunuz, bir yandan da ayaklarının altındaki zemin kayıyor. Türkiye konusunda S&P yalnız kaldı. Kimse arkasından gitmedi. Tersi oldu, Türkiye'ye destek geldi. En son övgü de IMF'den geldi. Yalın bir lisanla söylemek gerekirse, gerektiğinde Türkiye'nin IMF'den kredi kullanma ve rey kullanma yani temsil edilme hakları artıyor.

Bugün Avrupa ikinci dalgayı yaşıyor. Euro Bölgesi nasıl ayakta kalabilir diye insanlar nefesini tutmuş. Böyle bir dünyada mızrak çuvala sığmıyor. İki senedir % 9 civarında büyüme rekoru kırmış, bütçesini mükemmel yönetmiş, dünyada en çok istihdam oluşturmuş bir ülke için 'yağdı yağmur, esti rüzgâr' ya da 'armudun sapı, üzümün de çöpü var' diyerek itibarı ile uğraşmaya kalkarsanız yediğiniz "Tayyip şamarı" ile neye uğradığınızı şaşırırsınız. Kim takar 'Yalova kaymakamını!' Dahası kimse de arkanızdan gelmez. Öyle kuyruğunuzu bacaklarınızın arasına sıkıştırıp kaçacak delik ararsınız.

Kredi ve derecelendirme kurumları rezil kepaze olduğu halde kimse üstüne alınmıyor. Onlarca banka-şirket bu adamların 'yıldızlı pekiyi' notları ile battılar. Daha büyük sahtekarlık olur mu! Bu dünyanın adaleti olsa idi şimdi bütün bunlar kodeste olmalı ve mallarına el konulmalıydı. Ama Amerikan düzeni şirketleri kutsamış, yasaların zırhına almış, sorumsuzlaştırmıştır. Yapanın yanına kâr kalsın diye.

Zalim kapitalizmin şişman çocukları elleri arkasında, ayakkabılarının ucuna basarak aramızda kabadayı kabadayı gezmeye devam ediyorlar. Çünkü karşınızda gördükleriniz bu kurumların sahipleri değil, 'sahibinin sesi' olan zavallı(!) çalışanlar. IMF'ninkiler gibi S&P'un ülke uzmanları da çok cahil. Borçtan batma noktasındaki Yunanistan'ın notunu artırırken, Türkiye'nin kulağını çekti. Bence elindeki kâğıtlar rüzgârda uçup karıştı. Türkiye'nin borcunu Yunanistan'a, Yunanistan'inkini bizimkine geçirdi. Cahil olduğu için de fark etmedi.

Türkiye, bu şirketi kovacak. Diğerleri ile yoluna devam edecek. Hepsi bu kadar. Zaten artık sermayedar bunlara itibar ederek yoluna devam edemeyecek. Türkiye iç barışını sağlayıp, mevcut siyasi güven ve istikrarını, makro ekonomik dengelerini sürdürdükçe, büyüme hikâyesini kaybetmedikçe, reformlarına devam ettikçe, bir de verilerinde şeffaf olduğunda, zaten bir denetim ihtiyacı kalmayacak. Anlayacağınız, mal kendini gösterir.

Ancak 'yerli kredi derecelendirme kurumu kurulması' konusunda söyleyeceklerim var. Şimdilik 'sakın işi aceleye getirmeyin, strateji ve yol haritasına ihtiyacımız var' demekle yetineyim.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Yerli kredi derecelendirme kurumu

İbrahim Öztürk 2012.05.31

Standard and Poor's (S&P)'un skandal yanlışından sonra artık bardak taşı. 2008 yılından beri bunun kovulması konusunda ısrarcıyız. Zira dünyanın başına çorap ören bu mimarinin, 1980'lerin başında 'çatıldığı' biliniyor.

16 Mart 2009'dan itibaren 'G-20 zirvesine doğru küresel kriz için çözüm paketi' başlığı altında üç yazı yazarak, bari testi kırıldıktan sonra, köprüden önceki son çıkışı da kaçırmamak için kısa, orta ve uzun vade yapılması gerekenleri inceledik. Acil tedbirler hariç G-20 sadece yangını söndürmek için kullanılıp bir kenara atıldı. Tedbirlerden biri de kredi derecelendirme kurumlarının (KDK) verdikleri kararlara maddi ve manevi olarak ortak edilmesidir. Yani yanlış not yüzünden biri battığında, yatırımcının kayıplarının telafisine KDK da ortak olacak. Bakalım bol keseden not verebiliyor ya da kimsenin hakkını yiyebiliyorlar mı?

Neymiş efendim, bu kadar da acımasız olmamak lazım! Neden? Çünkü 'ellerinde model, metodoloji ve varsayımları varmış. Veriyi koyup tuşa basınca öyle çıkıyormuş.' Ne kadar masum değil mi? Haksız bir şekilde göğe çıkardıkları batıyor, binlerce insanın ocağına incir ağacı diyorlar. Birçok ülkenin hak ettiği notu ise vermiyor ve ömür boyu pahalı ve kısa vadeli borçlandırıp, haraca bağlıyorlar. Ne yani, körün fili hortumundan tarif etmesi onu masum mu kılar? Bana ne modelinden, varsayımından, kısıtlamalarından, veri setinden bilmem nesinden! 'Hatice'ye değil, neticeye' bakıyoruz. O neticeyi yukarıda yazdım; ocağı batan binlerce insan, şirket, sektör ve hatta devlet. Ekonomistler için 'kendi aralarında bile anlaşılamazlar' derler. Doğrudur, ancak sebebi matematiktir! Çünkü iki kere iki her zaman dört etmez. Ve gördüğünüz gibi küresel krizde 'batma aritmetiği' değil, bizim dediklerimiz gerçekleşti.

Dönelim günümüze. S&P (Standartları Perişan!) 'Avrupa batarsa Türkiye de bundan etkilenir' diyor. Eğer senaryonuzun merkezine AB ile ilgili felaket senaryoları koyuyorsanız, önce onların notunu gereken yere indirin. Bu işler kitabı değil, nispidir. Türkiye'nin sorunları vardır ancak sıranın Türkiye'ye gelmesi şimdilik çok uzaktır.

Gelelim yerli derecelendirme kurumuna. Söz buradan açılınca Türkiye'de 2001 krizine doğru giden yağma sürecinde rol alan piyasanın şişman kedileri hemen heyecanlandılar. Bunlar, 28 Şubat sürecinin ve medya baronlarının suç ortakları, yordakçıları ve az emek vererek sahip oldukları 'kanka-kayıрма zinciri sayesinde' alın teri dökmeden çok para kazanmaları ile mahir tiplerdir. 'Bul kararı al parayı' türünden uzman olan bu cambazlara dikkat etmek gerekiyor. Zamanı gelince bu ekibi daha açık yazarız.

Başbakan, bu konuları iyi bilen Maliye Bakanı başkanlığında Hazine uzmanlarını da işin içine katarak iyi bir ekip kurmalı. Konu G-20 zirvesine taşınmalı ve lobicilik yapılmalı. Yerli değil bölgesel bir derecelendirme kurumu için Rusya, Hindistan, Çin ve tabii ki Brezilya ile iyi bir çalışma dönemi geçirilmeli. Körfez sermayesi de işin içinde olmalı. Başında önderlik yapsın ancak sonunda işin içinde siyasiler ya da bürokratlar olmamalı. Tamamen otonom olmalı. Ancak sorumluluk altına sokulmalıdır. Gerekteğinde Batı dünyasında ün salmış olan Joseph Stiglitz ve Paul Krugman gibi namuslu akademisyenler de işe katılmalı. İtibar, güven, kredibilite çok önemlidir.

Bugünün sahtekar kurumlarının nesi eksikse kurulacak olanda bunların hepsi mükemmel olmalı: Tarafsız, basiretli, objektif, gerçekçi, otonom ve tüm kararlarından doğacak artı ve eksilere ortak olan. Yoksa 'tavuk mu yumurtadan çıktı, yoksa tersi mi doğrudur' sorusuna Horoz'un verdiği cevapla yetinmek zorunda kalırız- ki maazallah!

Son olarak böyle bir kurumun güçlenmesi için bu kurumlara adil ve şeffaf nitelikte iç piyasadan yeterince şirket denetim ve derecelendirme işi verilmelidir. Bilhassa yeni Türk Ticaret Kanunu bu konuda büyük bir pasta doğuracak. Bu pasta bir şekilde yerlilere açılmalı. Ancak 'denetleyenlerin denetlenmesi' paradoksunu iyi anlayarak burada yerli bir saadet zincirine de kapı açılmamalıdır.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Memurlar, maaşlar ve hükümet (I)

İbrahim Öztürk 2012.06.04

Bu sene 1 Mayıs Emek Bayramı'nı ZÜLÂL Çalışan Bayanlar Derneği'nin konuğu olarak kutladım. Bayan estetik ve vicdanının değmesi her yere olduğu gibi iş dünyasına da çekidüzen verebilir.

1 Mayıs'ı emek ve dayanışma günü olarak resmi tatil ilan edip, Taksim'i de emek bayramına açma cesaretini gösteren hükümet, takdiri hak ediyor. İlgilisi hatırlayacaktır, 2009 yılının 1 Mayıs'ında yazımın başlığını 'Ergenekon'dan çıkış!' olarak atmış, yazıyı da 'Ergenekon'lar gider, bayramlarımız döner' diye bitirmiştım. Döndü işte, ağız tadıyla da kutladık.

Türkiye'de en büyük işveren devlet. Kamuda istihdam edilenlerin sayısı, mart sonu itibarıyla 3 milyonu aştı. Bunun 2,4 milyonu kadrolu, 170 bini sözleşmeli, 351 bini sürekli işçi, 19 bini geçici işçi, 22 bini geçici personel. Hal böyle olunca ZÜLÂL'de tartıştığımız işçi-işveren ilişkileri burada da karşımıza çıkıyor. Şimdi gündemimizde bunun memur maaşları kısmı var. Hükümet maaşlara yılın ilk ve ikinci yarıları için yüzde 3,5+4 zam artışı önermişti. Anlaşamayınca konu son merci olarak 'hakeme' gitti. Ötesi yok. Hakem heyeti de 4+4'te karar kıldı. Sonuçtan hükümet ve bilhassa memurlar tatmin olmadı. Ancak hakem heyeti mealen 'evirdik, çevirdik, hükümeti haklı bulduk' demiş oldu.

Herkes burnundan soluyor. Kimseyi ikna etme ihtimalimiz olmasa da 'risk alıp' yazmak zorundayım. Şu sıralar çok fazla haksızlıklara şahit oluyor bu gözler. İçim kan ağlıyor. 'Dostlarım' diyor ki; 'topa girme, sana ne, üniversitede dersine gir, hayatın keyfini çıkar.' Beceremiyorum. Çünkü başımı yastığa koyduğumda vicdanımdan kurtulamıyorum. Aylardır Ahmet Altan'ın 'Ey Müslümanlar, ey Peygamber ümmeti, sizin dininiz, Hz. Peygamber size böyle mi öğretti, Veda Hutbesi böyle mi idi?' şeklindeki sözleri uykularımı zehir ediyor. Düşünüyorum günlerdir, bir adam nasıl olur da adeta daral gelene kadar milyonlarca insanın boğazını sıkabilir diye. Cevabı bu asrın bilge insanı, hiçbir zulüm karşısında diz çökmemiş olan, ziyaretçilerine minnet borcu olmasın diye adeta kabri bile kader tarafından halktan saklanmış olan Said Nursi Hazretleri veriyor: 'Hakkın hatırı âlîdir, hakikatin sesi gür çıkar!' Sonra aklıma İsmet Özel'in bir sözü geliyor: Bir parmak güneşi gösteriyorsa, parmağa değil, güneşe bakılır' diyor. Hakkın hatırını makam aşkına ezen mümin dostlarım, elbet sizinle ahiret yurdunda da yüzleşeceğiz!

İşte bu yazıyı güneşe bakarken yazıyorum. Bir sonraki yazıda teknik incelemesini yapıp haklıyı haksızı ayırtıracam. Ancak işin vicdan hesabından bir kurtulayım önce. Öğretmen maaşları denince aklıma bir hatıram gelir. Lisede çok başarılı olmama ve bütün çabalarımın rağmen kesinlikle sınıfta dikkatini çekemediğim bir hocamın derse iğreti geldiği her halinden belliydi. Canından bezmiş ve bizi de bezdiriyordu. Aşkımı, şevkimin yok ediyordu. Bunun nedenini öğrendim. Bir gün pazaryerinde küçük bir arabanın üzerinde, önüne mavi bir önlük takmış 'hamsiye gel, taze hamsi' diye avazı çıktığı kadar bağırırken gördüm onu. Beni görür de utanır diye apar topar kaçtım oradan. Aslında sınıfta tanımayan adam burada nereden tanıyacaktı! Ama belli ki ben utanmış, kendimden kaçıyordum. Bu adamın nesil yetiştirmesi bekleniyordu. O ise akşam çocuklarına ekmek götürmek derdinde idi. Hükümet sürekli bir 'günah keçisi' bulup, birilerine muhalefet ediyor. Açıkçası sonuç da alıyor. Şimdi de hedefte öğretmenler var. 'Çalışmıyor, yatıyorlar' diye sürekli aşağılanıyor, itibarsızlaştırılıyor. Sınıfta bir yaramaz çocuk yüzünden sınıfı sıra dayığından geçiren öğretmene benziyor bu tutum. Bir yandan gelsin akıllı tahtalar, gitsin tablet bilgisayarlar. Zengin fakir ayrımı yapmadan herkese bedava dağıtılan kitaplar, sütler! Ama okulların kırılan cam paraları, veliden-öğretmenlerden toplanıyor. Birçok okulun hademesi bile yok. İmaj, hakikati esir almış durumda. Aynı durum hekimler için de geçerli. Senelerce inkâr edip aşağıladıktan sonra Sağlık Bakanı 'Başbakan talimat verdi, hekimlerin özlük haklarını düzeltmek için çalışma başlattık' dedi.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Memurlar, maaşlar ve hükümet (II)

İbrahim Öztürk 2012.06.07

Çocuklarına ekmek götürmek için 'pazara düşen' öğretmenlerden bahsettim. Ancak şimdiki esas sorunun maaş değil, itibarsızlaştırılmak olduğunu ifade ettim. Gelen yüzlerce mesaj bunu acı bir şekilde gösteriyor.

Bu arada gelen mesajların ortalama kalitesi, öğretmenlerin 'yeniden eğitilmesinin' çok acil olduğunu gösteriyor. Yaz tatilinin kısaltılarak sürekli eğitime alınacak olmaları çok yerinde bir karar.

Şimdi 'hamsi satan öğretmen' mağduriyetinin yanına yeni bileşenler koymak istiyorum. Birçok insan gönderdiği mesajda, 'Bu maaş yeter, Allah devletten razı olsun' diyen müstağni bir memur hiç gördün mü?' diye soruyor. Bir başkası, 'bir imam günde kaç saat çalışır? Ne üretir? Çoğunun bir de lojmanı vardır' diyerek maaşlar arası adaletsizliğe işaret ediyor. Tabii din adamı deyince 'para karşılığı namaz kıldırıp, ezan okuyan kişi' tarifi acil bir Diyanet reformu gereğine işaret. Yazık, kim yapacak?

Hükümet, memur ve elbette bir de memur olamayanlar açısından rakamlara geleceğim. Ama fotoğrafı tamamlamak üzere iki kısa vaka daha. FEM Dershaneleri'nde müdürlük yapan dostuma 'hem çok çalışıyor hem de maaşınız neredeyse Milli Eğitim'dekiler kadar' diyecek oldum. Bana dedi ki; 'Maksadım özelde çalışıp çok para kazanmak değil. Bu ülkeye nesil yetiştirmektir. Yeri de önemli değildir. Kader beni FEM'de istihdam etti. Karlı dağlardaki yüzlerce kardeşim gibi de olabilirdi. Onlardan daha yüksek bir maaşı kabul etmem, edemem. Bu ilkem sarsıldığında, bu dünyada daha fazla kalmanın anlamı yoktur der, alıp başımı giderim' dedi. Aradan birkaç hafta geçmişti, eşi ve iki çocuğu ile birlikte bir trafik kazasında çekip gittiler!

Necip Fazıl'ın Zindandan Mehmet'e Mektup'ta ifade ettiği gibi; 'geçti gitti, birkaç günlük fasıldı/ ondan kalan, boynu bükük ve sefil/bahçeye diktiği üç beş karanfil.' Eminim, sevgili Nimet Hocam, diktiğiniz karanfiller çok büyümüşdür bugün. Toprağa adam tohumu dikerek yüzünü bin yılların ötesine, maveraya dönen, ufka doğru vakur yürüyüşünü sürdüren ışık süvarilerine selam olsun. Hazır dünya bahçesinin rengârenk bülbülleri Türkçemizle Anadolu vadilerinde arz-ı endam ederken, bir görevimi de böylece yerine getirmiş oldum.

İkinci anekdot da 'maaşı ve mide aritmetiği' yapan bir 'müdür beyden': Çocuğumu iyi bir okula vereyim diye çok aradım. Buna göre taşındım. 20 kişi ile başlayan devlet okulu bir sene geçmeden 65 kişiye çıktı. Üç senede beş öğretmen değişti. İstanbul'un ortasında. Tek değişmeyen müdürdü, o da değişti. İlk hafta akıllı tahtalı, bilgisayarlı, TV'li, kameralarla kontrol edilen 'örnek bir sınıf' yaptırıp, birinci sınıf çocuklarını içine koydu. Kel başa şimşir tarak! Kendine bir makam odası yaptırmış, holdinglerde yok.

'Onların velileri gibi para verirsiniz, sizin çocuklara da böyle sınıf olur. Yoksa kara tahta, tebeşire devam' dedi. Veli tokuşturup piyasa yapıyor, eğitimle alakası olmayan bu göstergelerle de habire takdir, teşekkür alıyordu. Veli toplantısında uzun uzadıya dinî mesajlar dolu bir konuşma yaptı. Sıra velilere gelince 'sizi dinlemiyorum bile' mesajı vermek üzere 130 derecelik açıyla sandalyesinden kaymaya, cep telefonu ile oynamaya başladı.

O hafta oğlumu okuldan alıp, kredi çekip özel okula gönderdim. Ancak bu 'uyanık müdürü' takip ettim. Okula yakın yemek şirketi kurup, yemek de satmış. Öğretmen ek ücretlerini büyük oranda cebine koymuş. Para yerinde durmaz. Aç doyar, ancak açgözlü doymazmış! Hele haram olursa, bir yerden başını gösterir. Sonunda okula son model Mercedes ile gelince, şimdi mahkemelik. Biraz usturuplu olup yakalanmasaydı, bugün Milli Eğitim'e hâkim olan kafa onu 'ödüle, takdirnameye' boğmaya devam edecekti. Yakalandı da ne oldu? Komşu mahalleye bu sefer daha kıdemli bir müdür olarak 'sürgün' edildi. Ticareti kesintiye uğramasın diye. Anlayacağınız, siyasete selam, ticarete devam!

Şimdi gidin hükümeti, kendinizi, Nimet öğretmenini, bir de çocuklarımızı kütük yarar gibi paramparça eden, eğitimin 'fırsatçılarını' düşünün. Bu ülkenin daha çok para ve siyasete değil, bir büyük hizmet duruşuna ihtiyacı olduğunu tefekkür edin.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Memur maaşı adil değil

İbrahim Öztürk 2012.06.11

TÜİK'in verilerine göre günümüzde 3 milyonu aşan memur var. Bunun en büyük iki kalemi kamuda kadrolu çalışan personel (2,4 milyonu) ve sürekli işçilerden (351 bin) oluşuyor.

Tabii en büyük işverenin ücret politikası da elbette önemli sonuçlar doğuruyor. Bir kere memurluk kötü bir şey olsa herkes sıraya girmezdi. Hem benim gibi memur olmak, kapağı devlete atmak için can atarız hem de bir defa girdikten sonra 'biz bu devleti kurtarıyoruz, kendimizi feda ediyoruz' ayağına yatarız. Bunu ifade edene de ateş püskürürüz.

Örneğin öğretmen özelden kamuya kaçar, ama ha bire kamudan şikâyet eder. Lafı dolandırmayalım, memurların da kendi içinde birçok sorunu var. Ancak Türkiye'de en muhteşem çalışma ortamına memurlar sahip. Krizde işten atılmadıkları gibi, ücretleri de düşürülmedi. Ücretleri bir gün geciktirilmez. Tatili belli, işe gelişi-gidişi belli. Krizde 'ülke kan ağlıyor, işsizlik yüzde 16, bizim maaşlarımızdan biraz kısın' diyen gördünüz mü? Avrupa'nın krizdeki ülkelerinde maaşlar da düşürülüyor, işten de atılıyorlar.

Maliye'nin verilerine göre son on yılda memur maaşları yüzde 230 artmış. Aynı dönemde de enflasyonun birikimli artışı yüzde 130 civarında. Yani memurun maaşında reel iyileşme olmuş. Ayrıca hükümet maaşı düşük olana daha yüksek, yüksek olana da daha az artış yaparak kendine göre ücret dengesizliklerini gidermeye çalışıyor. Bu nedenle maaşı düşük olanlarınki yüzde 300'leri aşan oranda artırıldı. Sonuçta bugün en düşük memur maaşı katkılarla 1.700 TL ya da 1.000 doların üzerinde. Ortalama memur maaşı 2.000 TL kadar. Asgari ücretli ve iş güvenliği olmadan çalışan milyonlarca insan böyle bir imkânı hayal bile edemez. Maliye bakanı diyor ki, bütçeden memura aktarılan pay, 2002'lerde yüzde 15'lerden günümüzde yüzde 30'lara kadar çıktı.

Ancak gelelim işin esasına. Devletin (TÜİK) hesapladığı açlık ve yoksulluk sınırı rakamlarına bakalım. 'Açlık sınırı' 940 TL. Alternatif ölçümlere göre bu 2.000 TL'ye kadar çıkıyor. Asgari ücret 2012 için net 700 TL. Ve bu makas daralmıyor, açılıyor. İzaha gerek var mı? Yaklaşık 10 milyondan fazla kişiyi ilgilendiriyor. Eğer devlet adalet dağıtan bir kurum ise verdiği maaşların da bu gerçekle örtüşmesi gerekir.

İkinci ve en önemli sorun ise ücretler arası adaletsizlik. Fakirlik sınırının 3.500 TL olduğu ülkede bir profesörün maaşı da 4.000 TL. Emekli albayın maaşı 3.500 TL iken emekli hekimin 1.500-2.000 TL. Hükümet biraz daha gayret ederse sözde ücret farklarını kapatacağım derken, geleceği kuran öğretmen ve ömrünü eğitime veren hekimle kapıcının maaşını eşitleyecek. Eşitledi de. Kâğıt üzerindeki eşitlik, adalet midir? Bu iki mesleğin itibarı neden bu şekilde sıradanlaştırılır, anlaşılır gibi değil. Yine sesi çıkmayan mazlum iki kesim daha var. Hemşireler ve astsubaylar. Her sektörün bir 'itilip kakılanı' var, hekimin bir şekilde sesi duyuluyor. Hemşirelerin çalışma koşulları, özlük hakları perişan. Seslerini nasıl duyuracaklar?

Ancak hükümetin de haklı olduğu yer var. Avrupa'da ikinci kriz dalgası kopmuş geliyor. Herkes ayağını denk almalı. Hükümet yaklaşan fırtınaya hazırlık yapıyor. Türkiye, 2009 krizinden beri memuruna, işsizine, işadamaına destek verme kabiliyetini koruyan nadir ülkelerden. Gelecek günlerin ne getirdiği gerçekten çok meçhul. Devletin iki ayağını bir pabuca sokmak da bindiğimiz dalı kesmekten başka bir şey değil.

Son bir not. Maaş zamlarında anlaşma sağlanamadı. Hakem heyeti atandı. Buna itiraz edilemez. Son merci. Ama heyetin takdir ettiği zammı da beğenmedi memurlar. 'Bizim dediğimiz kararı vermez ise hakem heyetini kabul etmeyiz' noktasındayız. Kuralları yamultup tanınmaz hale getirerek toplum bile olamayız. Şike hadisesini düşünün. Dünyaya rezil olduk. Üzerinden bir sene geçmişken, üstelik davanın ortasında kural değiştirmeye kalkıyoruz. Kurallara ve kurumlara sadece bizim çıkarlarımızı koruduğuna inandığımız ölçüde itibar ediyoruz. Demek ki bu ülkede 'vicdan terazisinin' hakkaniyet ölçüsünde ölçtüğüne olan inanç kaybolmuş. Bu, altından kalkılamaz bir toplumsal 'çözülme.'

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Haydi Asya'ya!

Başta Çin olmak üzere artan oranlarda Kore de Türkiye'de çok aktif olmaya, çokça görülmeye başladılar. Sadece bizde değil, dünyanın her yerinde bir Asya-Çin sendromu var. Ucuz ve güzel olduğu için iyi, ülkeyi üretimden çıkartıp işsizliği tetiklediği için cari açığa neden olduğu için de kötü.

Bu ayın başında küresel kriz sonrasında Avrupa ve Asya'daki gelişmeleri tartışmak üzere Letonya'da katıldığım 17. Baltık Forum'u da bir kez daha gördüm ki, bütün cümleler ya Çin'le başlıyor ya da bitiyor (17 senedir buraya ilk defa iki Türk katıldı. Bir ben, diğeri Aksaray Ünv. Rektörü Prof. Mustafa Acar. Demek ki Baltıklarda hizmet eden Balturka derneğini kuran hizmet ehli arkadaşların sayısını artırmak lazım.) 19 Nisan'da Diyalog Avrasya Platformu (DAP), Çin Halk Cumhuriyeti İstanbul Başkonsolosluğu ve Marmara Üniversitesi'nin işbirliği ile bir Çin-Türkiye çalıştay yapıldı.

Geçen hafta Türkiye'yi ziyaret eden çok kalabalık ve üst düzey Japon medya grubuna, Gazeteciler ve Yazarlar Vakfı'na (GYV) yaptıkları ziyarette yaptığım konuşmada da açıkça ifade ettiğim gibi, Çin, Türkiye'de o kadar faal ki, Türkiye'ye gelen Japonlar, Türkiye'yi kavramaktan ziyade Çin'in burada ne yapıp ettiğini merak ediyor. 'Bayat' ve artık işe yaramaz bir taktik. Açıkçası asıl biz Çin'e Fransız kaldık. Tam bir Asya kâbusu yaşıyoruz. Ancak ne olup bittiğini, buna nasıl karşı konulacağını, moda ifadesiyle Çin-Asya tehdidini nasıl fırsata çevireceğimizi bilmiyoruz. Yaptığımız kısaca Çin başta olmak üzere Asya'ya gidip, bir güzel ithalatçı olup dönmek! Medeniyet göçebe bir duruş duygusal tepkilerle ilerlemez. Günümüzde Çin'den (kayıtlı olan) 22 milyar dolar ithalat yapmışız. Çin'den kısaca her şey alıyoruz.

Ağırlıklı kısmı ise yatırım malları. Ve Hindistan geliyor. Şimdilik tam 8 milyar dolarlık mal alıyoruz. G.Kore fırtına gibi girdi ve geçen sene 7 milyara varan bir mal sattı. Japonya maalesef Türkiye'yi anlayacak, kavrayacak sensörlere sahip değil. Ve treni kaçırmak üzereler. Biz Asya'ya pek bir şey satamıyoruz. Sağdan bak mermer blokları (tabii ki işlenmeden ham madde olarak), soldan say fındık kayısı-fındık gibi bazı tarımsal ürünler veya yeni yeni harekete geçen bazı küçük miktarlardaki kimyasallar.

Çin, dünyaya her yıl tam bir Türkiye kadar turist gönderiyor. 100 bin kişi bile çekemiyoruz. Onlar bize satıyor, dünya onlara satıyor da, biz neden satamıyoruz? Nasıl olup da gelip dibimizdeki Avrupa pazarımızı da elimizden alıyorlar? Asya piyasalarına giriş taktik ve stratejileri nelerdir? Bu piyasaların kültürü, iş yapma teknikleri, talep yapısı nedir? Barbunya pilakisine bayılan biz, barbunyanın reçelini yiyen Asya milletini tanımadan nasıl mal satacak? Asya'da gidip iki hafta gezip 'aç kalan' bir adam o piyasada nasıl var olacak? Lafı dolandırmaya gerek yok. Gitmediğiniz piyasa sizin değildir. Bilmeden gittiğiniz piyasada da ithalatçı olursunuz. O zaman görev belli; ayakta kalmak isteyen işadamlarının acilen rotasını günümüzün ve geleceğin bu en büyük pazarına çevirmesi kaçınılmaz. Tercih değil, zorunluluk! Ya cebiniz para görmeyecek ve 'bizi ne zaman Asyalılara satacaklar' diye geceleri uykusuz geçireceğiniz yaşlı Avrupa'nın tedarikçisi olarak kalacaksınız ya da bu dediğimi yapacaksınız. Eğer kararınız bu işi yapmaktan yana ise Türkiye'nin ilk Asya Araştırmaları ve Uygulamaları Merkezi ile tam da tanışmanın zamanı. Bu merkez Boğaziçi Üniversitesi'nde kuruldu. İkinci eğitim olarak, akşamları Türkiye'den Asya'yı bilen uzmanlar yetiştirmek istiyor. (<http://www.maas.boun.edu.tr>) Tezsiz yüksek lisans programı başvuruları ayın 20'sinde bitiyor.

Kurucularından olduğum bu merkezde ben de Çin, Japonya ve Kore ekonomilerini anlatacağım. İngilizce ile sorunu olmamak şartı ile bu kurumda geleceğe yürümek isteyen sınırlı sayıdaki parlak genç girişimciyi bekleriz. Malum, kitabın ve bilginin reklamı olmaz.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Somuncu Baba'dan pazarlamacı çıkar mı?

İbrahim Öztürk 2012.06.18

Sabri Ülker geçen hafta ebedi âleme pervaz eyledi. Bana sorarsanız aslında ne kendisinin, ne de şirketinin adını yeterince duyduk. Büyük işler yaptı.

Kendisi ortalıkta gözükmeydi. Şirketi de yaptıklarını, bilhassa muhteşem sosyal sorumluluklarının pek görünür olmasını istemedi. Hayatın merkezine parayı değil, başı okşanmadık sahipsiz bir yetimin kalmaması prensibini koydu. Eminim cenazesinde toplanan herkes yakından tanıdığı dostları değildi.

Herhalde büyük bir kısmı, onu hiç görmemiş olan, büyük bir kısmını da kendisinin hiç görmediği, burs verip okuttuğu bu ülkenin evlatları idi. Canlı yayında 'aman kayıtlara geçsin ben şu kadar veriyorum' diyen işadama 'sosyal sorumluluk' anlayışı ile burada bir paralellik yok. Muazzam bir başarı ile eksiksiz bir tevazu bir arada, yan yana yaşayabildi. Mümin bir duruş, para ve pulun getirmesi muhtemel tahribatı engelledi. Kısaca bize bir Müslüman işadaminin nasıl olması gerektiğini ders kitaplarına girecek türden göstermiş oldu. En iyisi bütün bunları Mustafa Özel ağabeyin kaleminden okumak. Zihninin arkasında hem Sabri Ülker'i (çok yakından tanır) koymuş hem de bakışlarını Sabri Bey'in sırtını yasladığı devasa medeniyet dağlarına, ufuklara odaklanarak yazıyor bu konuları. 'Zengin adam olmaz. Adam zengin olur' diye bir söz vardır. Adam azmeder zengin olur; zengin şükreder adam olur. Ve 'Allah, mülkünü dilediğine, dilediğince verir.' Peki, tam da küresel krizin ortasında, bulutların yağmur topladığı bir devranda Sabri Bey'in serüvenini nasıl anlamlandıracağız?

Özel'e kulak verelim: 'Tarih boyunca, bütün toplum sistemlerinde zenginlik peşinde koşan insanlar olmuştur. Fakat sistemin bu insanların çıkarlarına göre tasarlanması ve din ile devletin temelde bu amaca hizmet etmesi, sadece modern kapitalist topluma özgüdür. İmam Gazali bile kendi döneminde bazı fertlerin 'rububiyet eğilimi' içinde, sınırsız zenginlik peşinde koştuklarını söylüyor. Kapitalizm, bütün bir sosyo-politik sistemin bu yüce (!) amaca hizmet eder biçimde örgütlenmesiyle vücut bulur.' (Özel'in bu güzel yazısının tamamı facebook sayfamda) Görüyorsunuz, bütün mesele 'hayatın merkezine' neyi koyup, neyi kovduğumuzla ilgili. Geçen ay Birlik Vakfı Bursa Şubesi'nin mutat konferansına katılmak için gittiğimde, bir kez daha şehrin ulularının mekânlarını ziyaret etmek nasıl oldu. Bu mübarek yerlerden biri de elbette Emir Sultan.

Rehberimiz anlatıyor: Ulu Cami bittiğinde 'ilk hutbe' için padişah Buhara'dan gelen Büyük Mürşid Emir Sultan Hazretleri'ni işaret ediyor. Ancak O, 'yanlış adam seçtiniz. İlk hutbeyi okumaya layık olan gerçek kişi Somuncu Baba'dır' der. Oysa işaret edilen kişiyi herkes fırınından dergâha ekmek taşıyan zavallı bir adam olarak bilmektedir. 'Kafa gözü' ile 'kalp gözü' farkını insanlığa işte bu medeniyet hediye etmiştir. Biri kısaca toprağın altında çürüyecek olan 'mucize et parçası', diğeri ebedi bir hikmet. Somuncu Baba, 'evlat ne güzel mütevazı yaşayıp gidiyorduk. Sırrımızı faş ettin, hikmetin içindeki akışımızı bozdun. Bize de buralardan göçüp gitmek düştü' der. Öyle de yapar. Darende'de, bir vadinin dibinde, çilehaneye kapanır. Dünyaya kapalı, Allah'a açık büyük serüvenine devam eder. Ama hakikat hapsedildiği duvarlar arkasına sığmıyor. Hem bir adam masanın başına oturduğu için 'baş' olmaz. Gerçek adamlar, nereye otursun otursun, orayı 'baş' yapan kişilerdir. Darende yine Merkez oldu. Geç kalmadan gidip nasiplenin.

Olmayan değerlerini 'pazarlamak' için çırpınıp duran, kazançta, servette dur durak bilmeyen, paylaşarak değil, göstererek mutlu olmayı deneyen günümüz insanı ile arzın derinlerine gizli seyahate çıkan bu iki farklı insan arasında benzerlik yok. Bütün kadim değerleri, hayatın gerçek çapalarını yok eden lanetli düzen kapitalizm büyük tahribatlar ile artık çekip gidiyor. İki asırdır nasıl aşağılayacağız diye kompleks içinde çırpındığımız değerlerimiz ufuktan tebessüm ediyor. Bunun için olacak ki Hocaefendi, son dönemde doğan bütün kız çocuklarına 'Bahar' adını salık veriyor. Güle güle Sabri Ülker, memleketimin vadilerine hoş geldin 'Bahar'!

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Dayan Avrupa, Türkiye geliyor!

İbrahim Öztürk 2012.06.21

Bilebildiğim kadarıyla başlıktaki slogan AB Bakanı ve Başmüzakereci Egemen Bağış'a ait. Ekonomi Bakanı Zafer Çağlayan da bolca kullanıyor. Ancak bunu da tadında bırakmalı, ırkçı gıpta damarlarını tahrik edip, insanları bıktırmamak lazım.

Biliyorum, kadrajını ayak bağına odaklayanlar bu ifadeyi her duyduklarında 'ayranı yok içmeye...' diye devam eden tekerlemeye sarılacaklar. Oysa şöyle başımızı kaldırıp ufka bakabilirsek, yaklaşan devranı bir okuyabilirsek göreceğiz ki gerçekten hasta adam Avrupa'nın dinamizm kaynağı bir Türkiye aşısına ihtiyacı var.

1990'lardaki asker postalları altında inleyen, krizden krize sürüklenen, yarınını göremeyen, kendi yerli sömürgecilerinden kurtulmak için kapağı Avrupa'ya atmaya çalışan Türkiye'den, artık dünyada her konuda sözüne itibar edilen, artık THY'si, Türk Telekom'u, Turkcell'i, Türk okulları ile yavaş yavaş küresel markalar çıkmaya başladı. Artık 'çok büyük, çok fakir, çok istikrarsız' şeklinde adeta patlamaya hazır bir bomba gibi tanımlanan ülke gitti, yerine 'çok daha büyük, çok daha zengin, son istikrar adası' bir ülke manzarası geldi.

Türkiye'de Mustafa Kemal, Düyun-u Umumiye'yi (Genel Borçlar İdaresi) kaldıran adamdır. 1950'lere kadar da bu borçları ödedik. 28 Şubat'ın Militarist-Ulusalcı idaresi 'Atatürk' diye diye, 2001 krizinde hem Düyun-u Umumiye'yi geri getirdi, seçilme ve milli hassasiyet olmadan işi icra eylesin diye bir de Damat Ferit Paşa ithal etti. Sonra bu arkadaş CHP 'son kurtuluş iradesi' olarak transfer etti. Modern 'damat' da CHP'yi kurtaramadı.

Ancak Tayyip Erdoğan liderliğindeki Anadolu ihtilali hem Damat Ferit'i ait olduğu yere geri gönderdi hem de IMF'ye olan bütün borçları ödedi, defteri kapattı. Türkiye, 2009 küresel krizinde dimdik ayakta kaldı, örnek hareketler sergiledi. Ve şimdi gelen son haber gerçekten sembolik olarak tarihin son tümseğinin aşıldığını gösteriyor. Meksika'daki G-20 zirvesinde, krizdeki Avrupa'ya yardım edebilsin diye Türkiye, uluslararası rezervleri arasında sayılmak kaydıyla IMF'ye 5 milyar dolar aktaracak. Söz konusu kaynak Merkez Bankası döviz rezervinden IMF nezdinde oluşturulacak havuza iletilecek ve ihtiyaç duyulması halinde geri alınacak.

Rüyamda görsem inanmazdım. Bir gün gelecek Türkiye, IMF'ye para yardımı yapacak. Tanzimat'la başlayan el kapılarındaki dilencilik, el açıp emir alan Türkiye geride kalmış, derman olan, sözü dinlenen bir ülke geri gelmiş. Dağdan bayırdan Alamanya'ya göçe kaçan umutsuz bir milletin çocukları şimdi 'iş de, aş da benim ülkemde' diye artık oluk oluk geri dönüyor.

Biliyorum, yine birileri 'asgari ücrete bak, işsizliğe bak, memuruna üç kuruşu çok görüyor' vs. diyecek. Hatta verilen istihbarata rağmen askerinin kıışlasını koruyamayan bir devlet vs. diyecekler. Bunlar haklı ancak, bugün Türkiye'nin geldiği düzeyi gölgelemek talihsizliğinden başka bir işe yaramaz. Her şeyi yerli yerine oturtmalıyız. Bu ülke daha 10 sene evvel 'bu ay IMF'den 500 milyon dolar (evet sadece bu kadar!) gelmezse ay sonunda memur maaşlarını ödeyemeyecek' diye gazetelerin manşet attığı bir ülke idi. Suyun öte yakasına, Yunanistan'a bakarken, bunu da hatırla, bir vicdan muhasebesi yap ey memur kardeş! Dünya memur döküp maaşlarını yarıya indirirken, Türkiye maaşa zam da yapıyor, bu sene tarihinin en büyük öğretmen alımlarından da birine hazırlanıyor. Bütçesinde açık yok, devletin borç diye bir sorunu yok. Daha 2009 yılında 'batarız git, IMF'ye el aç' diye salık verilen bir ülke, aradan geçen üç senede, krizin ortasında IMF'ye elini uzatıyor. İşte kredi derecelendirme kuruluşu S&P, Fitch ve Moody's'e şamar böyle vurulur.

Son yazımı 'hoş geldin Bahar' diye bitirmiştım. Türkiye'yi ithal adamların elinden, bitkisel ortamdan teslim alıp ufukların efendisi bir millet haline getirmek için, kendi ömrünün üzerine çarpı atan gurbet ufkunun 'merhamet adlı' Çınar'ını selamlıyorum.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Türk markaları küresel saldırı altında!

İbrahim Öztürk 2012.06.25

Günümüzde milletleri zenginliğe götüren yarış ülkeler, şirketleri üzerinden yapıyor.

Yarış markalar arenasında cereyan ediyor. Kore'nin 1990'ların başında orta gelirli bir ülke seviyesinden günümüzde zengin ülkeler seviyesine geçebilmesi 1990'lı yıllarda dünya ligine kazandırdığı ondan fazla küresel marka sayesinde oldu. Yoksa bugün açık ve net bir şekilde Malezya'nın başına geldiği gibi, araba geri kayacak ve o seviyede patinaj yapacaktı. Mahathir Muhammed döneminde Malezya marka çıkararak küresel rekabette öne geçme çabalarını sürdürmedi. Açıkçası bu sıkıntı çok yaygın. Dünya Bankası'nın verilerine göre 1970'li yıllarda dünyada orta gelir seviyesine sahip olan yaklaşık 125 ülkeden bugün ancak sadece 15 kadarı orta gelir tuzağından (OGT) kurtularak zengin ülkeler ligine girebildi. Geri kalanlar, eski yerinde patinaj yapmakla meşgul.

Nitekim bu gerçekten yola çıkan MÜSİAD, geçen hafta yayınladığı 2012 Ekonomi Raporu'nun kapak konusunu buna ayırarak Türkiye'yi bekleyen bu orta gelir tuzağı riskine dikkat çekiyor. OGT, bir ülkenin yaptığı hamlelerle yakaladığı orta gelir seviyesini geride bırakarak, zengin ülkeler ligine girip orada kalıcı olmasının, ancak yeni ve başka bir ekonomik kurgu ile mümkün olacağını ifade eder. Dünkü model miadını doldurmuş, yeni bir kıvam gerekmektedir.

Başkan Nail Olpak'ın en kritik tespiti de şu: 'Türkiye belki 2023 yılında 500 milyar dolar ihracat yapmış olacak ancak mevcut modelde kalınması halinde buna mukabil vereceği cari açığı kimseler kestiremez. Dünyanın zengin ülkeleri arasına da giremez.' Haksız mı? Ekonominin yüzde 9,1 ve 8,5 büyüdüğü 2010 ve 2011 yıllarında net dış ticaretin büyümeyi aşağı çektiği biliniyor. Bunun anlamı elbette ve kesinlikle 'ihracattan vazgeçmek' değil, işi doğru yapmaktır.

Türkiye'yi kişi başına 3 bin dolar bandından 10 bin dolar bandının üzerine çıkartan eldeki mevcut modelin ömrü bitti. Mevcut paydaşlar, aktörler, iş modeli, iş ahlakı, beşeri sermaye stoku, emek piyasası yapısı, finansman imkânları, ulusal tasarrufları, üretim modeli ve bilhassa yabancı sermaye stratejileri ile Türkiye ne zengin ülkeler ligine girebilir ne de 2023 yılında dünyadaki ilk on ekonomi arasında yer alabilir.

Türkiye'nin 2006 yılından beri patinaj yaptığını görmemek mümkün değildir. Türkiye'yi zenginler ligine taşıyacak yol, yüksek katma değer odaklı markalaşan şirketlerimizden geçiyor. Türkiye çok dinamik bir pazar, umut vaat eden bir demografik yapıya sahip ve hızla artan alım gücüyle dünyanın gözünü kamaştırıyor. Son yıllarda derinleşen istikrar ve güven ortamında bizde de markalaşma, küresel hareketler ve şirketler çıkarma yolunda bir kıpırdama var. Ancak tehlike tam da burada başlıyor. İktisadi dinamizmin hızla Doğu'ya kaydığı bu aşamada şirket avcılar da pusuya yatmış fırsat kolluyorlar. Çok matah bir şeymiş gibi daha başını yeni yeni kaldıran geleceği parlak ve sağlam girişimcilik hikâyeleri, satın alma ve birleşmeler ile elden çıkıyor. Yabancılar ne istersen iki katını verip alıyor. Bazıları sahibi olduğu bu şirketler üzerinden iç piyasada yoluna devam ederken, bazıları da o şirketi kapatıp kendi şirketine katıyor.

Peki, acaba neden 'satıp kurtulmak' istiyoruz? Sermaye birikimi ve derinliğini sağlayamamış, beşeri kaynak eksik, teknolojimiz ve işletmecilik kabiliyetimiz zayıf da ondan.

Bir örnek olarak son yıllarda Turkcell'in düşürüldüğü durumu ekonomi editörü Turhan Bozkurt'un kaleminden detaylı okuyorsunuz. Turkcell, Türkiye'nin adeta hafızası ve yapacakları konusunda da hayalini ifade ediyor. Kamusal değeri, özel değerinin çok ötesinde. Bize rağmen dünyada Türk bayrağını dalgalandıran bu kurum prangalarından kurtarılarak yeniden koşmaya başlamalı.

Başını kaldıran Türk şirketlerini kapatarak Türki-ye'yi bu orta gelir seviyesinde boğmaya, açık pazar haline getirmeye odaklı mevcut küresel oyun bozulmalıdır. Türkiye'nin ekonomi idaresi daha aktif olmalı. Hatta, Rekabet Kurulu başta olmak üzere teyakkuza olunmalıdır.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Kökler yoksa, gökler de yok!

İbrahim Öztürk 2012.07.02

Dünya yeni bir doğuma gebe. Daha düne kadar kendisine benzemeye çalıştığımız dünya sonu belirsiz bir karmaşanın içinde, yeni arayışların, büyük bir huruç harekâtının peşinde.

Hal böyle olunca tabir yerinde ise Türkiye için de artık 'taklit mercii' kalmamış durumda. Kolaycı bir şekilde kimsenin arkasına takılarak varabileceğimiz hiçbir yer yok. Artık Türkiye vagon değil, lokomotif olmakla emrolunuyor. Aslı varken, taklit hareketler hiçbir zaman merkeze yerleşemez. Bunun için Türkiye'nin artık özgüven içinde 'örnekleri kendinden' hareketlere yönelmesi gerekiyor. Böyle olunca küresel olmanın, marka olmanın da yolu açılmış oluyor.

Türkiye ne dünkü gibi dünyadan mimarisi, ahlaki ve felsefi kurgusu olmayan romantik bir "kopuş" içinde olmalı, ne de son on yılda olduğu gibi hâlâ mührü bize ait olmayan pasif "eklemleme" çabalarına itibar

etmelidir. Türkiye'nin kendi tarih ve medeniyet değerlerinden olduğu kadar, insanlığın evrensel tecrübelerinden de yola çıkarak sıkışan insanlığa özgün ve yapıcı bir medeniyet aşısı katabilmesi, uluslararası toplumun vicdanı, ortak aklı olabilmesi mümkün ve gereklidir. Bunun yeterlilik şartı ise mazi ile istikbali birbirine bağlayacak, kendi mânâ ve ruh köklerinden türetilen büyük bir milli mutabakatı hayata geçirebilmesidir.

Hazır yeni bir 'kurucu' anayasa yazarken, artık bizi 'köklerle' buluşturacak, bir 'medeniyet barışının' kapısını aralayacak hareketlere de ihtiyaç var. Bu bağlamda 'kültür mirasımız' çok önemli bir fonksiyon icra edecektir. Ölü bir bedeni istediğiniz kadar allayıp pullayın. Bu bedene bir ruh lazımdır. Türkiye'nin kalkınma hikâyesinin 'ruhu' yok. Çünkü içinde millet ve medeniyet, biz buna kısaca kültür diyelim, yok da ondan.

Bana göre Mustafa Kemal'in yaptığı en büyük hatalardan biri de Türk musikisine adeta savaş açmış olmasıdır. Sadece o dönemde değil, sonrasında da yerli musikimiz 'kamusal alanın' hiçbir yerine giremedi. 300. vefat sene-i devriyesi nedeniyle UNESCO, 2012'yi iki devasa medeniyet sanatçımız İtrî ile Nabi'yi anma yılı ilan etti. Bu kadar büyük adamlar yani. Dönem olarak 17. yüzyıl sonu 18. yy başında yaşadılar. Kendimizden geçerek okuduğumuz Tekbir, Salât-ı ümmiye, gibi dini formdaki eserlerin de bestekâridir İtrî. Türk müziğini, kendinden öncekileri çok iyi anlamış, kendi müzikal kimliği ve birikimiyle zirveye taşımış bir bestekâr ve müzik adamıdır.

Bundan 41 sene evvel dönemin Kültür Bakanı Talat Halman'ın gayretleriyle İtrî, Devlet Konser Salonu'nda bir konserle anılmak istendi. Doğal olarak 'Atatürkçülüğe karşı, irticai bir hareket' olarak görüldü ve kıyametler kopartıldı. Maalesef ancak bu sene, o da galiba UNESCO sayesinde bir kez daha devletin başı ve halkımız Devlet Konser Salonu'nda İtrî ile buluştu.

Bu sefer ne irtica geldi ne de rejim elden gitti. Ancak UNESCO'dan bağımsız olarak İtrî için gece gündüz çalışanlar da vardı. Bunların başında Kültür Bakanlığı sanatçısı Dr. Murat Salim Tokaç var. Nitekim 41 sene sonra geçen hafta Ankara'da icra edilen son konserin başında takım arkadaşlarıyla sahne alan da oydu.

Merhum Cinuçen Tanrıkorur'un talebesi olan M. Salim Tokaç'a sahip çıkıp bize medeniyetimize armağan ettiği için Kültür Bakanı Sayın Ertuğrul Günay'a teşekkür ederim. Dr. Tokaç'ın Dem ve Erguvan adlı albümleri de eşsiz bir sanat ürünü olarak arşivimdeki yerini elbette aldı.

Tebrik etmek için aradığımda, 'biz hatırlamak için değil, unutturmamak için çalışıyoruz' dedi. Kendisini bana, Fatih Üniversitesi, Sema Sağlık Uygulama ve Araştırma Merkezi Öğretim Üyesi Opr. Dr. Osman Yazıcılar tanıttı.

Bir gün hatıralara daldık. Nasıl olduysa, çocukluk yıllarımda ayrılık hasretine dayanamayıp çamurlu yolda annemin ayak izini çıkartıp kurutup, başında oturup ağladığımı anlattım. Ve Salim Tokaç bana Mevlana Hazretleri'nin Şems-i Tebrizi Hazretleri'ne olan sevgisini ifade ettiği aşağıdaki beyti icra etti.

'Tutarak kalbimin üstünde cefakâr elini/Yüzünün nurunu eflake, semaya sererim.

Yeryüzünde nereye bassan ayak sultanım/ O mübarek yere ben gizlice göz sürerim.'

Bütün amatörülüğümle çekip, sizin için Facebook sayfama koydum.

Evet, ne demiştik, kökler yoksa, gökler de yoktur!

Patinaj!..

İbrahim Öztürk 2012.07.12

Bu yaz tatilinde ağırlıklı kısmı ABD'de öğretim üyesi olan, ancak içinde Ankara bürokrasisinde bulunan ve önemli işadamlarıyla bir beyin fırtınası toplantısı yaptık. Türkiye acaba dışarıdan nasıl gözüküyor? Biz ülkeyi içeriden nasıl görüyoruz?

Son aylarda olup bitenleri sıraladıktan ve tartıştıktan sonra 'bütün bunlara bir ad koymak gerekirse, büyük fotoğraf bize ne diyor' sorusu soruldu. Bütün açıklamalar maalesef olumsuz ve moral bozucu yönde gelişti. Bir de beyin jimnastiği yaptık. Dedik ki; gördüklerimize göre amel edince çok kötü bir Ankara ve Türkiye tablosu çıkıyor. Ana fikir şu: İçeride çürüme derinleştikçe dikkatler akla ziyan yerlere çekiliyor, bu yaklaşımın kendisi daha da yıkıcı bir hal alıyor. Bir Çin atasözü 'dağ büyüyünce etekleri de büyür' diyor. Demek ki büyüyen, yükselen bir ülke çevresini de etkilemeye başlar. Acaba büyüyen Türkiye bölgesinde ve dünyada nereye koşar? Bu soru her yerde soruluyor ve muhtemel senaryolara göre cevaplar üretiliyordu. Erken bir aşamada, daha fol ve yumurta yok iken herkesi ürküttük. Genlerimizde var. Normal duramıyoruz. En berbatı da bütün bunları altını doldurmadan hayali olarak yapıyoruz. 1990'ların başında Adriyatik'ten Çin Seddi'ne diye bir anaför tutturduk. Neyimizle? Cep delik, cepken delikti. Ancak fincancı katırlarını maharetle ürküttük. Koca bir coğrafyadan adeta derdest edildik. Bir neslin, bir medeniyetin inşasında taş üstüne taş koymayanlar, bir şom ağızlığıyla onlarca yıllık emekleri tuzla buza çevirmeyi başardı.

Gelelim 2000'li yıllara. Şimdi de lafla peynir gemisi yürütme hastalığımız, kof fetihçiliğimiz Ortadoğu, Körfez bölgesinde ortaya çıktı. 'Sıfır sorun' diye çıktığımız yolda, 'burada yeni bir dünya kurulacak ve bunu biz yöneteceğiz' diye akla ziyan bir 'ağabeylik', hatta dışarıdan bakanlar için 'taşeronluk' konumuna geçtik. Bir ülkede işlerin iyi gitmediğini gösteren ilk gelişmelerden biri yönetimin şahinleşmesidir. İkinci göstergesi de 'benim bildiklerimi siz bilmiyorsunuz, susun' yaklaşımıdır. Daha önce bu sütunda açıkça uyardık. Türkiye'nin bagajı artık doldu. Ekonomi daha fazla sıkleti çekemez. Bu ekonomiyi daha yüksek siyasi sonuç almak üzere kaldıraç olarak kullanmak mümkün değil. Mimarısız zorlarsanız çuval geçirme, Mavi Marmara, Uludere, uçak düşürme vs. türünden 'acemi gelin' galerisi artar gider.

Evet, Türkiye ekonomisi son yıllarda bir hayli toparlandı. Ancak kabul edelim acayip hamle yapabilmiş değiliz. Türkiye bazı alanlarda gelişirken başkaları nal toplamıyor. Türkiye'de ekonomi verileri hâlâ Soğuk Savaş mantığı ile sunuluyor. 2012 yılında Türkiye hâlâ 1990'lı yıllardaki kendi batık geçmişi ile mukayese ediliyor. Hiç olmazsa benzer ülke grupları ile bile mukayeseli konuşmuyorlar. Örneğin herkes aldığı 'gaza' ve meşrebine göre Türkiye'nin dünyadaki en büyük 15., 16., 17. büyük ekonomi olduğundan dem vuruyordu. 'Bu daha ne ki, 2023 yılında ilk on ekonomi olacağız' ile de bu mutluluk veren konuşma bitiriliyordu. Bizim insanımız kadar hayalini gerçek zannederek mutlu mesut tebessüm eden görmedim. Derken 2011 yılında Endonezya gelip Türkiye'yi 18. sıraya itti. Herkes sustu!

Şimdi de 'yaşasın, ekonomiyi soğuttuk' diye seviniyoruz. Neden? Çünkü sürdürülebilir bir yol tutmuş değiliz. Türkiye son iki senede iç taleple ve el parasıyla büyüdü. Ya yiyip midemize indirdik ya da inşaata harcadık. El parasıyla, el teknolojiyle, elin ürettiğini tüketerek yolunuza devam edemiyorsunuz. Ekonomisi dönüşmediği için enflasyon baskısı hortluyor, dış açıkları coşuyor. Şu sıralar kaynaklar geleceği kurmak için harcanmıyor. Ekonomideki patinaj, adalet-yargı mekanizmasında, milli eğitimde, dış politikada, iç güvenlikle, iş

güvenliğinde, TOKİ gibi alanlarda devam ediyor. Ankara'da bir bavulları toplama telaşı görüyorum. En tehlikeli haber de bu.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Yükseliş dinamikleri

İbrahim Öztürk 2012.07.16

'Patinaj' başlıklı son yazıma çok sayıda okur yorumu geldi. 'Sen bugüne kadar desteğini de cömertçe verdiğine göre, hükümete yaptığın bu eleştiriyi dikkate almak gerekiyor, ancak bunu biraz açıkla' diyorlar.

Bizim farkımız iyiyi alkışlamak, yanlış eleştirip, öneri getirmek. Kategorik olarak tarafgirliği ve karşıtlığı kabul etmeyiz. Bu, AK Parti hükümeti ve Başbakan Erdoğan için de geçerli. Başbakan'ın şahsını seviyorum. Ona verdiğim net, açık, berrak destekler Anadolu vadilerinde ve milletimizin müşterek hafızasında saklıdır.

Şimdi verdiğim desteğin akıbeti peşindeyim. Reyimin takipçisi olmak durumundayım. 'Rey verdin, işin bitti' duruşu demokrasi hazımsızlığıdır. Onlar vekil, ben asilim. Rey verdik, ama ülkeyi kimseye tapulamadık.

Tayyip Bey'in ustalık dönemi çıraklık döneminden daha kötü gidiyor. Neden? Cevabım şu; elinde çalışan bir model vardı. Ömrü bitti. Şimdi yeni bir model kuramadılar. Bir benzetme yapayım. Yazılım ve şifre sıkıntısı nedeniyle ABD'nin bize sattığı savaş uçakları dostu-düşmanı karıştırıyormuş. Derken hain Ergenekon iradesinin geriletildiği bir ortamda ASELSAN'da öldürülemeyip de hâlâ hayatta kalan birkaç genç mühendisimizin artık bu sorunu giderdiği ifade edildi. (İnanalım mı?!)

28 Şubat kalkışmasıyla da Ergenekon ihaneti bu devletin kodlarını değiştirdi. Devleti, halkı ve medeniyetimizi tanıyamaz hale getirdiler. Devlet halkını düşman zannettiğinden 'görüldüğü yerde vur emri' verilmiş. Tayyip Erdoğan bu derin yazılım hatasını giderdi, devlet-millet birbirini tanır hale geldi. Bu büyük sinerji ile milletimiz yeniden büyük hayaller kurar hale geldi. Takım oyunu kurduk, birlikte dışa açıldık, birlikte hacet kapılarını zorladık. İstikrar geldi, refah arttı, itibarımız yükseldi.

Şeyh Edebalı'nın vasiyetine uygun, insanımız yükseldikçe devletimiz de yükseldi. AK Parti milletimizle kurduğu ittifakla yüzde 50'yi aşarak üçüncü kez iktidara geldi. Milletin hizmetinde bulunan gönüllüler hareketi, sivil toplum duruşu da bu yükselişe omuz verdi. İvazsız garazsız, beklentisiz destek verdi. Hatta düştüğü yerden ilk tutup kaldıran oldu.

Sorun şudur ki, AK Parti'nin sensörleri bozulmuşa benziyor. Aşırı yükseklik sendromuyla aşağı bakınca gördüklerini tanımıyor, dost ve düşman unsurlar karışıyor. Kendisini bugünlere getiren üç dinamikten kopmuş, yeni ittifaklar peşinde koşuyor. Birinci dinamik milletle olan sahici kader ortaklığı idi. 2002 genel seçimlerinde halk bütün muhalefeti toptan tasfiye ettiği için yerine 'alternatif olarak' kim gelse kazanabilirdi. Bu Tayyip Bey'e nasip oldu. AK Parti bu kader denk noktasını unutmamalı. Milletin yanında olmakla, artık yanındaymış gibi yapmak farklıdır.

İkinci dinamik AB uyum süreci idi. Tam üyelik önemli değil ancak o sürece çok ihtiyacımız var. Çünkü bir devlet kursak da idare edemiyoruz. Kısa sürede ahbap-çavuş ilişkilerinde kangren edip, kilitleyip işlevsizleştiriyoruz. Bugün devlet aygıtı kilitlemiş, kurumlar çalışamaz duruma düşmüştür. Bunu görmemek için kör olmak gerek.

Üçüncü dinamik ekonomi idi. Kemal Derviş'in çıktığı programa bu hükümet orijinal bir şey katmadı. O program çok iyi çalışıyordu ve sonuç alınmıştı. Milletin desteğiyle gelen meşruiyeti ve başlangıçtaki 'yemem-yedirmem' idealizmi ile hükümet uygulama kısmında çok başarılı sonuçlar aldı. O programın ömrü 2005-2006'da bitti. Hükümet yeni bir mimariye geçemedi. Bunu anlayışla karşıladım, çünkü korkunç bir Ergenekon blokajı vardı. Uсталık döneminde bunun aşılması gerekirdi.

Hükümet AB değişim, dönüşüm, şeffaflık, denetim, liyakat sürecinden koptu. Ekonomide hamlelere değil, zamana oynanıyor. Anadolu sermayesinin başını okşayıp yanında tutuyor, esasen büyük sermayenin kasasını dolduruyor. Esnaf-KOBİ yine büyük sermayenin kapısında tedarikçi olmak için sırada bekliyor, kısıntılarla yetiniyor. Şehirler akıl almaz rant savaşlarına teslim edilmiş durumda. Böyle ortamlarda zulasını dolduranlar artık bavulları toplayıp sahili selamete çıkmak için arayışlarını artırdı.

Hükümeti yükselten dinamikler geriliyor. Anlaşıldığında çok geç kalınmış olacak.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Herkes seyrediyor!

İbrahim Öztürk 2012.07.19

Son yazılarımda 'kaderini kaderim' bellediğim hükümetin ve Başbakan'ın bir nevi savruluşunu yazıyorum. Bunları, sevdiğim bir insana 'eve dön çağrısı' olarak okumalısınız.

Sahi, ben yazmayacağım da kim yazacak? Desteğimi de reyimi de vermişim. Başbakanın etrafında artık âlimler ve akil adamlar topluluğu kalmış değil. Belli ki, çevresinde 'tek adam çıkarma' konusunda maharetli olan bizim insanımız tarafından âlim, akil adam ve siyasetçi gibi bütün meziyetleri kendisinde topladığına inandırılmış. Başbakan siyaseti, kendi geçmişinden de tanıdığımız bir çizgiye kayıyor. Susun, itaat edin ve görün bakın neler olacak! Oysa Başbakan eskiden iyi istişare yapardı. Liyakatli adamları kritik yerlere getirirdi. Şimdi bütün bunları terk etmiş durumda. Tek kıstas sadakat olmuş. Liyakatsiz ve adaletsiz sadakat öldürür, rezil ve zelil eder!

Yazılarıma gelen övgüler dışındaki diğer tepkiler şunlar: Üniversiteden ve gazeteden atılmaktan korkmuyor musunuz? Ahmet Taşgetiren ve Mehmet Altan'ı örnek veriyorlar. Bu bile hükümetin nasıl bir imajı olduğunu ortaya koymaya yeten, ürkütücü bir durum.

Üçüncü bir tepki, 'Camia ile parti kūsünce sen de mi saldırıya geçtin?' Ben camianın sözcüsü değilim, sadece kendi adıma yazıyorum. Öte yandan bu suçlama, son dönemlerin en ahlaksız sansürü! Demek gözlerimizin önünde bir sürü yanlış yapılırken, omuz verdiğimiz kadrolara 'yapmayın, etmeyin' demeyelim. Böylece 'dost' kalmış olacağız, öyle mi? Yanlışta ittifak olmaz. Olursa hepimiz helak oluruz. Bu noktada, yanlışlar karşısında dilsiz şeytan kesilenlerin ahlaksızlığına dikkatinizi çekerim. Çünkü onlar düşerken ilk tekme vuracaklardır. Ben, testi kırılmasın diye yazıyorum! Dördüncüsü, o zaman neden geçmişte destekledin? Çünkü, geçmişte iyi şeyler

yapıyorlardı. Yine iyi icraatlarına destek vereceğim. Bugünkü konumuz ise hükümetin 'vahşi özelleştirmeleri.' Son örnek de bu yaz halkımızı canından bezdiren İDO zulmü. Hükümeti defalarca uyardık. TÜPRAŞ örneğinde olduğu gibi, 'kamu tekellerini özel tekel yapmayın' diye. Halka arz edin, sermaye tabana yayılsın, milli tasarruflarımız artsın, cari açık da azalsın. El parasıyla kalkınma oyunu oynamayalım. Yapmadılar. Koç Grubu dışarıdan borçlandı ve bu devasa tekele sahip oldu. Galiba benim dediğim gibi yapınca kimsenin cebine rant girmiyor.

İkinci önerim de şu: Hiç olmazsa yekpare (blok halinde) değil, parçalara bölün, rekabet piyasasını oluşturarak satın. Bunu da duyan olmadı.

Nihayet üçüncü ve en kötüsüne geçiyorum: İlla da 'özel tekel' oluşturacaksanız o zaman şartını-şurtunu koyun da milletimizi inletmeyin, dedik. Bunu da yapmıyorlar. Satıyorlar, mevtayı gassalın önüne atmış gibi halkımızı sermayeye terk ediyorlar.

İDO yılda 100 milyonu aşan yolcu, 8 milyona yakın da araç taşıyor. 400 milyona yakın cirosu var. Yaz sıcaklığında şu Körfez geçişi için bir araba ve içindeki yolculardan tam 1.200 TL'yi aşan para aldılar. Normali zaten 300 TL'nin altına düşmüyor. Aynı bileti kaç kişiye sattılar.

Aylardır basından düşmeyen bu zulmü ne Ulaştırma ve Denizcilik Bakanlığı, ne Özelleştirme İdaresi Başkanlığı (ÖİB) ne de Rekabet Kurumu (RK) görüyor. Evet, acı gerçek şudur ki, artık işini liyakatle yapan devlet kurumu kalmadı. Bu bizatihi Başbakan'ın 'devlet yönetme' tercihinden kaynaklanıyor. RK ve ÖİB, Başbakan fark edip de 'şu işle ilgilenin ve şu sonuç çıksın' diye talimat vermez ise ya seyrediyor ya geç tepki veriyor ya da küçük işlerle oyalanıyorlar. RK, İDO'ya dönük iddiaları değerlendirme lütfunda bulunmuş. İnceleme ve soruşturma için daha çok beklersiniz demek bu. Bakın, zulmü durdurmuş filan değiller. 'Bakacağız, ama görecektir miyiz belli değil. En iyisi sen devam et, kazancının zekâtını ceza olarak ödersin' demeye getiriyorlar.

Sözün bittiği yerden bir örnek daha vereyim. Yalova Topçular'da Eskişehir için feribot bekliyorum. Önlerdeyim. Birisi geldi, yan şeritten öne geçti. Şikâyet ettim. 'O, 20 TL fazla verdi, öne geçme hakkı satın aldı' dediler. Yok daha neler! Demek ki, akşama kadar bu 20 TL'yi verenler devam etse, ben ilk gelmiş olmama rağmen orada kalacağım.

Ankara'da kurtlar sofrasının başına saflığı kaybolmuş, cehaleti ve açgözlülüğü baki kalan tipleri koydular. İşte bu yeni bir modeldir: Muhafazakar soslu yeni bir Frenkeştayn geliyor!

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

'Denize nazır, diploman hazır'

İbrahim Öztürk 2012.07.23

Üniversiteye yerleştirme sınavlarının sonuçları açıklandı.

Yaklaşık 2 milyon gencin katıldığı sınavda öğrencilerin neredeyse yarısı matematikten hiç puan alamamış. Sekiz senelik eğitimin bakiyesi bu. Yaklaşık 200 bin genç ise sınavın tümünden sıfır puan çekmiş.

Lise eğitimi Türkiye'yi dünyaya rezil ediyor. Okul, sınıf, sıra, akıllı tahta, bedava (tablet) bilgisayar derdimize merhem olmuş değil. Araç ve gereç gerekli ancak derdimize merhem olacak olan öğretmenler, müfredat ve öğretme teknikleridir.

Bir defa iyi donanımlı, motivasyonu yükseltilmiş öğretmenler şart. Çalışma şartları ve maaşlar da dâhil birçok alanda iyileştirme şart. Bu bağlamda öğretmenlerin mesleki formasyonu da geliştirilmeli.

Öğretmenin ömür boyu devlet memuru olarak kalması da büyük bir yanlış. Bu, benim de dahil olduğum tüm memur, bürokratik kadrolar için geçerlidir. Ön kapıdan gireni bir ömrün sonunda arka kapıdan emekli eden sistemden performans beklenemez.

Evet, öğrencilerimizin aldığı lise eğitiminin temeli bu. Bir de geldiği yeri bırakıp girdiği yere bakalım. Her şeye rağmen sözüm ona bir yerleri kazanan öğrencilerin akıbeti var. Bu gençler için 'keşke bir yer kazanmasaydı' diyesim geliyor. Nitelsiz özel ve kamu üniversitesi furysı ile hükümet herkesi bir yere sokmaya çalışıyor. Üniversite deyince akıllarına sadece bina geliyor, zahir! Türkiye bir üniversite mezarlığına dönmüş durumda.

Ama sistem daha akademisyenine lisan öğretemiyor. Oysa örneğin, Almanya'da daha liseyi bitiren genç iki yabancı dili iyi derecede biliyor. Burada onun hocası olacak kişi bozuk plak gibi takılıp kalıyor. Hayat boyu memuriyet statüsü nedeniyle 20-30 sene bir lisan sınavını veremeyip de üniversiteden yardımcı doçent olarak emekli olma hakkı kimseye verilmemeli. Çünkü bırakın kavrayıp içselleştirmeyi, daha okumayı başaramamış bir öğretim üyesinin, bu ülkenin geleceğine kazandıracığı bir genç yoktur.

Nitelikli olarak üniversiteye giren öğrencilerimiz üniversitede alınıp çok yukarılara taşınmıyor. Çeperleri zorlanmıyor. Hocalar donanımsızlık nedeniyle öğrencilerini baskı altına alıyor. Öğrenciler de zaten derslere devam etmiyor. Geçen sene öğrencilerim arasında yaptığım bir anket, ağırlıklı ortalamanın sadece iki dersi düzenli takip ettiklerini, diğer derslere katılma gereği duymadıklarını gösterdi. Ve gördüm ki buna neden olan dersin adı ve içeriği değil, tümüyle öğretim üyesi. Hocaya saygı yoksa derse de girmek gerekmiyor. Hoca bu saygıyı uyandıracak. Ezberci, piyasadan kopuk, eğitici formasyonu olmayan, akli dışarıda, şahsi işlerinde olan bilhassa yaşlı, eski nesil akademisyen tipleri üniversitede gençlerin de önünü kapatmış durumda. Emekli bile olmuyorlar ki gençler yerini doldursun. Derse gelmez, gelse anlatmaz, anlatacak yeni bilgisi de yok. Atamazsınız, satamazsınız.

Evet, öğrencilerimizin ağırlıklı olarak girdiği yerin encamı da böyle. Buradan ancak uzatmalı cahiller ile diplomalı işsizler ordusu çıkar. Üzüntümün kaynağı da bu. Zira onlar sadece biraz daha çok zaman kaybedecek, sadece biraz daha fazla ailelerinin umudunu sömürecek.

Bu şartlarda bir yerleri kazanan öğrencilerden en fazla yüzde 30'una 'iyi bir yer kazanmışsın, git oku' diyebileceğim. Bu yüzden ben üniversite adı vermeyeceğim. Tercihler, üniversite, bölüm ve programın şatafatlı adına ve imajına göre yapılmamalı. Programın içeriği ve bilhassa öğretim kadrosu incelenmeli.

Gençler gidip iyi sunumlar alsın, iyi sorular sorsunlar. Pazarlama yapan gösterişli bayanın gülen yüzünün reklam kokan kısmını bir kenara bıraksınlar. 'Denize nazır, diplomam hazır' oyununa gelsinler.

Bir dahaki yazıda gençlerin geleceğine yön verecek olan mesleki tercihler odaklı yazacağım.

Hayaller ve gerçekler

İbrahim Öztürk 2012.07.26

Eğitim olayına biraz daha kökten gireceğim. Ancak bunun gerekçeleri yeterince anlaşılmalıdır. Şimdi tribünlere oynayan, tavan yapan ağır popülizmi bir kenara bırakalım ve önce şu istatistikleri bir önümüze koyalım, öyle düşünelim.

Türkiye dünyanın kaçınıcı büyük ekonomisi idi? Bize verilen gaza göre 16 ya da 17 değil mi? Artık bu sene bir basamak geri, 18. sıraya itildik. Artık bir oyuncakları daha kayboldu. Bizim 773 milyar dolarlık milli gelirimiz (GSYH) var. Üzerimizdeki Hollanda'nın 836, bu sene gelip geçen Endonezya'nın 847 milyar dolar.

2023 yılında ilk on ekonomiden biri olmak için yaklaşık üç katımız olan Kanada'yı, iki katımız olan İspanya'yı, tabii Avustralya, Meksika ve G.Kore'yi de geride bırakmamız gerekiyor. G.Kore örneğini alalım. Son beş senede Türkiye'ye ihracatını 7 milyar dolara çıkardı. Tümü ileri teknoloji ürünü. Türkiye kendini yırtıyor acaba hazır giyim, ham mermer, bazı gıdalar satabilir miyiz diye. 1 milyar dolarlık mal satamıyoruz. Şimdi siz sıfır küresel marka sahibi olarak hangi politikalar ile dünyayı markaya boğan bu ülke ile yarışacaksınız? Küresel krizde daralmayı onlar sıfırda tuttu, biz %4,9 küçüldük. Orada işsizlik %3'te tutuldu, bizde %10'dan %14'e sıçradı. Soğuk Savaş dönemi kapalı toplum politikalarını bırakınız. Siz kımıldarken, eloğlu koşuyor işte!

Bu bir örnektir. Ağzımızdaki baklayı çıkartalım. Türkiye, 2009 krizi öncesi konulan romantik 2023 hedeflerinden artık kopmuştur. Oraya nasıl ve hangi politikalarla gideceğimiz belli değildir. Türkiye'nin elinde 'yatırım dostu ortam' oluşturuyoruz, gel yatırım yap, istediğin desteği verelim' yaklaşımının ötesinde bir strateji filan yoktur. Birkaç istatistik daha verelim. Dünya Ekonomik Forumu'nun Rekabet Endeksi'nde Türkiye tam 59. sırada. Muteber bir refah düzeyi ölçüm yöntemi olan Legatum Endeksi'nde Türkiye 75., Ekonomik Özgürlük Endeksi'nde 73. sırada. Dünya Yolsuzluk Endeksi'nde 55. sırada. Kişi başı gelirde OECD'nin en dibinde. Bunun anlamı şudur: Evin çatısı tamir edilmiş, dışı sıvanmış, görüntü güzel. Ama içi hâlâ darmadağın, çürük ve ağır bir tadilat gerektiriyor. Makro ekonomisi toparlanmış, görünür yaralar pansuman edilmiş, ancak mikro ekonomisi, genlerdeki bozulma bütün ciddiyeti ile devam ediyor.

Soru şudur: Zaten elini kolunu sallayarak gelip, sana istediği malı çatır çatır satan bir ülke ya da şirket neden rekabetçilikte bu kadar gerilerde olan bir ülkeyi seçsin? Seçmiyorlar da. Sıcak para ile ithalatı körüklemeye geliyorlar. Öncesinde özelleştirmeler (varlık satışı) nedeniyle giren uzun vadeli sermaye, şimdi 'satın alma ve birleşme' adı altında sular seller gibi daha başını yeni kaldıran fidan gibi Türk şirketlerini satın almak için geliyor. Bizimkilerin 'yabancı sermaye geldi' diye övündüğü durum bu.

Okumadan, takip etmeden bana, 'neden şimdi yazıyorsun' diye iftira atanlara bir kez daha hatırlatalım. 2008 yılında İTO'dan yayınlanan Türkiye'nin Küresel Düzene Etkin Katılımı: Fırsatlar ve Tehditler' adlı çalışmamız okurlarını bekliyor. 10 senedir MÜSİAD'a rapor hazırlamışız. İnceleyip baksınlar. Nihayet Zaman'daki arşivimizde geri gitsinler, 7 senedir neler yazmışız, görsünler. Ama 'bakar körlere' anlatamazsınız. Takım tutanlar gerçeği göremez. Hele hele Ankara'ya gidip de bir kez olsun elinde tekemmül etmiş bir dosya ile başbakanın huzuruna çıkıp, gözlerinin içine bakıp, 'sizin yolunuzu açacak şu proje ile geldim' dememiş, diyememiş, gözlerini kaçırarak, tavana, dağa-bayıra bakarak övgüler dizmiş olanlar bizi hiç anlamaz. Keza, vekillik hayatını patron ihalelerini takip için harcayıp, vekillik sonrasında yine patronlara sığınanlar da bizi anlamaz.

IMF'in hâlâ üstümüzde gezen ruhu, Sanayi Bakanlığı'nın fiilen yok hükmünde oluşu, Milli Eğitim'in stratejisiz ve vizyonsuz olarak idare edilmesi neticesinde Türkiye artan tempoda dünyadan kopuyor, açık pazar haline geliyor. Buradan devam edeceğim.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Milletlerin çöküşü

İbrahim Öztürk 2012.07.30

Bu başlık, Amerika'daki önemli iktisatçımız Prof. Daron Acemoğlu'nun son kitabına ait (Why Nations Fail?). İbn-i Haldun'un (1332-1406) Mukaddime'sinden, Adam Smith'in Milletlerin Zenginliği (1777) ve Mancur Olson'un Milletlerin Yükseliş ve Çöküşü (1980) adlı eserlerine kadar bu konularda çokça kalem oynatıldı.

Şimdi Acemoğlu, krizle boğuşan dünyada sorunsala yeni cevaplar arıyor. Bu konuda yazılan eserlerin dönüp dolaşıp konuyu geçen asrın büyük fikir önderi Said Nursi Hazretleri'nin üç kavramına dayandırması, Üstad'ın geri kalmışlığın felsefesi konusundaki aşılmaz entelektüel çitasına işaret ediyor. Geri kalmışlık; cehalet, fukaralık ve istibdat (baskı) kavramlarıyla özetleniyor. Acemoğlu ve diğerleri bunlara ilave alt başlıklar açıyor. Yeni ve eski okumalarımı şahsi gözlemlerimle birleştirdiğimde Türkiye'nin on temel alanda hayati önemde 'açıklarının' bulunduğunu görüyorum. Bunlar; iş ahlakı, iş modeli, kalite (anlayışı), bilgi, sermaye, teknoloji, kurumsal kalite, hukuk-demokrasi, gençlerde idealizm (mefkûre) ve nihayet ülke çapındaki büyük bir mutabakat açığı şeklinde sıralanabilir. Bunlardan hukuka saygı ve kurumsal kalite, bu yazının konusunu teşkil ediyor.

Türkiye, dünya rekabet ve inovasyon liginde en çok kurumsal kalite alanında zayıf ve geri kalmış durumda. Hızla da geri gidiyor. 2009'dan beri 3 senede 23 basamak gerileyerek inovasyon liginde 51. sıradan 75. sıraya düştük. Tabii bütün bu rakamlardan bahseden yok. Bu gerileme şaşırtıcı değil. Bir ülkede hukuk susar, kurumların yerini 'bizim çocuklar' ve 'adamına göre muamele' alırsa kalkınmayı da toplumsal barışı da unutmak lazım. Geçenki 'Herkes seyrediyor' başlıklı yazımı 'Ankara'da muhafazakâr soslu yeni bir Frenkeştayn geliyor!' şeklinde bitirmiştım. Bu ifade bazı kifayetsiz muhterislerin ve sözde muhafazakâr Yuppie'lerin zoruna gitmiş. Frenkeştayn ne demek? Sizin omuz vermenizle bir güce kavuşanın, dönüp sahibini de yemeğe başlaması. Evladın büyüüp annesini parçalaması gibi bir şey! Peki, bugün olup biten nedir?

Avrupa'da trafikten sorumlu bakanlara trafik cezası kesilirken, Türkiye'de 'nasıl olsa ödemiyorlar' diye, vekiller cezadan muaf hale getirildi. Artık trafikte vekiller ve oğulları ile onların ataerkil çevreleri polisin karşısına çıkacak 'Sen benim kim olduğumu biliyor musun?' deyip yasaları ve maşeri vicdanı ezip geçecek. Keza, belediyelerin yolsuzlukları mercek altına alınır diye CMK değiştirilmedi mi? Ülkesine sahip çıkan vatan evlatlarının önünü kesmek için görüntü yayınlamak yasaklanıp, basına sansür getirilmedi mi? Tabir yerinde ise bir yerlere gelince milleti unutup 'eline-diline-beline' sahip çıkamayanlar ile Ergenekon ihanet şebekesinin aynı karede buluşması ibretlik: Biz yaptık da siz niye yakaladınız! Hatay'da haksız yere karıştığı bir tartışmaya polisin müdahil olmasını içine sindiremeyen iktidar partisinden bir vekilin oğlu hukuku unutup, aşiret düzenindeki rutinlere uygun olarak, olayla ilgisi olmayan onlarca insan evladı polis memurunu elleri böğründe kurbanlık koyun gibi dizdirip içlerinden kendine göre suçlu seçiyor. Rapor almak için hastaneye gidiyor ancak ortada bir darp filan yok, alamıyor. Buna rağmen, yargısız ve keyfi infaz yapılıyor ve polis memuru derhal sürülüyor.

Rapor vermeyen hekimi de sürerler. Ülkenin polisi bundan sonra nasıl başını taşın altına koyacak, söyler misiniz?

AK Parti'nin bir başka 'yerinde infazcı' belediye başkanı da, zabitanın kestiği ceza ile mutabık olmadığından makbuzunu başkana postalayan vatandaşı insanların önünde sille tokat dövüyor. Bu örnekleri özel bir devrana işaret ettikleri için verdim. Tekil olaylar değil. Virüs gibi yayılan bir psikoloji. Yazının başına dönelim. Kurumlar devre dışı kalırsa, kurallar kişilere göre tayin edilirse, oyunun kuralları işin ortasında değiştirilirse insanlar artık alternatif güç oluşumlarına yanaşmaya başlar. Kısaca kurumlara ve adalete değil, kim olduğu belli olmayan yeni türeme güç odaklarının merhametine sığınmak zorunda kalırız. Bu hikâyeden kalkınma, toplumsal barış ve istikrar çıkmaz.

Bütün bunlar zoruna gitmeyenlerin, inanın aklından ve vicdanından zoru var demektir.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Dibe doğru yarış!

İbrahim Öztürk 2012.08.03

Hükümetin performansı eğitime kaynak ayırma, öğretmen atama, okul-araç-gereç temin etmek gibi maddi alanlarda geçmişe nazaran kuşkusuz çok iyi.

Ancak adeta beden var, ruh yok. Bunu en iyi 'ürünlerden' yola çıkarak tespit etmek gerek. OECD'nin düzenlediği ve yetişen öğrencilerin temel yeterliliklerini ülkeler arasında mukayeseli olarak ölçen PISA sınavı var. Türkiye, 15 yaşındaki öğrencilerin girdiği bu sınavın 2009'daki son ayağında 65 ülke arasında 41'inci sırada yer aldı. İşte eğitim sektörünün çıktısı bu. Parça-pörçük tutarsız reform çabaları ile sistem yap boz tahtasına çevrildi, bir kargaşanın içine sokuldu. Bütüncül mimari, strateji, sistem kurgusu, müfredat vs. konularında tam bir 'acemi gelin' sendromu yaşıyor. Sabah alınan karar, akşam bozuluyor. Lobiler şimdi de taban puanların (TP) düşürülmesi için çaba harcıyor, Cumhurbaşkanı'nı bile devreye soktular. Son karar, TP'nin değiştirilmeyeceği yönünde. İsabetlidir. Zira değişimin faydası az, zararı ise derin olacaktı. Bu ülkede zaten ön kapıdan giren her kişi, arka kapıdan 'er kişi' olarak mezun ediliyor. Sistem 'mezun edilecektir' emrini verdiğinden, öğretmenler artık bir pasif konuma düşürülmüştür. Dersi geçene, mezun olana kadar sınava devam. Lise boyunca bir talebe yaklaşık 400 saat sınav alıyor. Bu kadar saatte insan alim olur. Biz neden yapamıyoruz?

AB'ye güzel rakam vermek üzere ehliyet sayısında, mezun sayısında, üniversite sayısında içi boş istatistikler patlatılıyor. TP düşürülerek üniversiteye giremeyen en alttaki öğrenciler de üniversiteye girse ne olacak? Bu ülkede artık diploma bir şey ölçmüyor. Vahim bir durum. 'Denize nazır diplomam hazır' sisteminde birkaç sene daha oyalananlar nedeniyle üniversite anlamını kaybetti. Türkiye'de eğitim sektörü ile ilgili kalıcı ve kapsayıcı bir envanter çalışması, bir ihtiyaç analizi yapılmadan, gerekli stratejiler geliştirilmeden şimdiye kadar önüne gelene üniversite kurma izni verdiler. Devlet de bu yarışa girdi. Binasız, hocasız, laboratuvarsız üniversiteler sokak aralarında mantar gibi bitti.

Özel üniversitelerin bir kısmı bursla kandırıp getirdikleri ortalamanın üzerindeki birkaç öğrenci, geri kalan ise parası olan toplama öğrencilerden oluşuyor. Hocalar da öyle. Birkaç sabit kadrolu hoca var. Onlar da 'maliyetleri düşürmek' üzere yoğun çalıştırılıyor, araştırma yapmalarına izin verilmiyor. İnşaatçıların akademiyaadan anladığı bu kadar. Hocaları işçi, sokaktan getirilen kişileri okutman yapan bu düzene kim dokunacak?

Şimdi bu 'gölge üniversiteler', 'eğitim simsarları', 'ticarethaneler', 'kontenjanlarımız boş kalacak, yeterince müşterimiz olmayacak', 'birçoğumuz kapanacak' diye ortalıkta yırtınıyorlar. Mevcut yanlış yapıların elenip ayıklanmasına engel olunmamalıdır. Başta yapılması gerekeni, bıraksınlar da piyasa mekanizması yapsın. Yasalarla oynayıp, bu yanlış yapılanmaya müşteri icat etmeyin.

'Parayı yatır, ehliyetini kargoya verelim' düzeninden sürücü belgesi verilenlerin sebep olduğu ağır tahribatı, son yıllarda yüzde 250 oranında artan trafik kazalarından ve beraberinde giden canlardan izliyoruz. 'Eğitim zayıfatını' ise bu şekilde izleyecek bir mekanizma yok. Çürüme uzun vadede anlaşılıyor. Gençler arasında yüzde 20 olan işsizlik, artan cari açık, Türkiye'nin nitelihsiz üretim ve hizmet ekonomisi acı göstergeleri. Bu malzeme ile ekonomide ilk 10 ülke arasına girmek hayal olduğu gibi ilk 20 arasında kalmak da zor.

Bence dünyada bu işi iyi yapan ülkelerden uzman çağıralım. 'Bizim eğitim sistemini reforme edin, çalıştırın' diyelim. Samimi söylüyorum, bu işi yapamıyoruz. Siyasi ve ideolojik nedenlerle kendimizi kurt kapanına kıstırdık.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Bir avara kasnak hikâyesi!

İbrahim Öztürk 2012.08.06

Kasnak vinçlerde kayışı gerdirerek yükü hareket ettiren mekanizmaymış. 'Avara' olunca, bittabi, boşa dönüyor demek. Yani hareket var, sonuç yok. Türkiye dünya sistemde hızla avara kasnak olmaya doğru gidiyor.

Üstteki haberimizde Rus arama motoru Yandex'in gelişimini ve Türkiye pazarına girişini okuyacaksınız. Rusya, merkezi planlama ekonomisinden çıkalkı 20 sene oldu. Daha şimdiden Karspersky'yi bir dünya markası yaptılar. Şimdi sırada Yandex var. Türkiye'nin neden 'yeni ekonomi' alanında bu türden katma değeri yüksek bir adet şirketi yok?

Hiçbir alanda dünyanın en iyisi olmaya talip olmayan Türk insanı, tüketime gelince en kaliteliye talip oluyor. Bu makas karşımıza düşük tasarruf, açık pazar haline gelmek, yüksek cari açık, orta gelir tuzağında avara kasnak gibi dönüp durmak şeklinde çıkıyor. Ve bu girdaptan da adeta cami avlularını ve mezarlıkları imara açmaya teşne inşaatçılıkla çıkmak kabil değil.

Zaman'daki daha ikinci yazım (7 Eylül 2006), 'Hızlı büyüme için bilgi ve teknoloji üretimin motoru haline getirilmeli' başlığını taşıyordu. Kısa bir alıntı yapalım: 'Faydalı bilgiyi üretirken, bilginin kirinden ve üretmeden salt tüketiminden de kaçınmak gerekiyor. Söz konusu altyapıyı kurmadan halkın yüzde 51'inin bilgisayar sahibi, yüzde 48'inin de internet kullanıcısı olmuş olması faydadan ziyade zarar getirir. Bu kalkınmanın değil, olsa olsa

tüketimin göstergesi olabilir (Tablet bilgisayar daha ortada yoktu!) Bu yüzden bilgi teknolojileri (BT) muhakkak yenilik (inovasyon) ile birleştirilmeli. Ne var ki, bilgiye ve yenilikçiliğe dayalı sistem, yüksek donanımlı beşeri sermaye gerektiriyor. Bu bizde yok. Çünkü Türkiye eksik ve aksak altyapı ile doludizgin küresel sisteme eklemleniyor. Eğitim hâlâ soğuk savaş ideolojisi ve aşırı modernite saplantısı altında. Oysa kurşun asker dönemi kapandı. Rusya bile geçti bizi. Şimdi bahtımıza uzun yıllar merkezi planlama ile idare edilen Doğu Avrupa ülkeleri ile karşılaştırılmak düştü. Ezberi bozacak adımlar atmanın vakti geldi de geçiyor.' Evet, altı sene önce böyle demişiz. Ne değişti? Tahmin ettiğimiz gibi dibe vuran yerli tasarruf ve azman bir tehdide dönüşen cari açık.

Bir de artık bu tür 'boyumuzu aşan iddialardan' vazgeçtik, rafa kaldırdık. Artık yola inşaatlarla, çılgın projelerle, yükte ağır, pahada hafif 'lokal' işlerle devam edeceğiz. Kaderimize razı olmuş bir şekilde yabancılar gelip yapar diye yine mimarisiz bir şekilde bol keseden teşvik veriyoruz, hepsi bu kadar. Oysa mesuliyet duygusu içinde liyakatli ve vicdanlı eller tarafından sahiplenilmeyen bir boyunduruk yerden kalkmaz. Bu ülkede sağlam bilgili, yüksek ahlak sahibi ve aidiyet duygusu ile kendini ülkesine adayan insanların hikâyeleri, dersleri vardır. Ancak kimler hangi ufuklara bakıyor?

Kâğıt üzerinde ortalıkta strateji belgesinden geçilmiyor. Ancak bunlar belge olmaktan ziyade Ankara'da yeni türeyen iş takipçilerinin cebini para dolduran nitelsiz dokümanlar. Mesajı aldınız: Dün iyi ve güzel yapılanlar, bugün yapılmayanların ya da yapılan yanlışların kefareti sayılmaz. Şimdi işler sahipsiz, stratejisiz, liyakati olmayan kişilerin elinde. Ve partizan körler bir türlü anlamıyor, ancak gördüğünüz gibi 2006 yılından beri sadece ve sadece doğruları yazıyoruz. Tek fark şu: 'Ustalık döneminde' Türkiye'nin 2023 ajandası güme gidiyor. Krizde başkaları sırt üstü yere düştüğü için kendimizi yere göğe sığdıramıyoruz. Koşanları değil, kendimize düşenleri örnek alıyoruz.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Beş ders

İbrahim Öztürk 2012.08.09

Ramazan ayı günlük hayhuyu yavaşlatıp, insanın kendine 'Ben nereye koşuyorum, bir ömür bütün bunlara değer mi?' diye sormasını da gerektiriyor. Yoksa aç kalarak ruhumuzun arınmayacağı besbelli.

Ben de bugün 'ateşli' yazılarıma mola veriyorum. Aşağıda bana iyi gelen 'beş dersi' sizin de Ramazan vicdanınıza sunuyorum. Ancak hadiselerden hangi dersi çıkartmamız gerektiğine herkes kendi karar versin. Ben değil!

Ders.1: Öğretmenin dağıttığı test sorularını, son soru hariç, bir çırpıda bitirirdim. Son soru: 'Her gün okulu temizleyen hademe kadının ilk adı nedir?' Kadını, yerleri silerken, hemen her gün görüyordum. Kısa boylu, başı bağlı, biraz kambur, 50'lerinde falan olmalıydı. Neyse, son soruyu boş bırakıp, kâğıdı teslim ettim. Süre biterken bir arkadaş 'hocam bu soru sınava dâhil değil, şaka yapıyorsunuz, değil mi?' diye sordu. 'Tabii ki dâhil' dedi ve devam etti Hocamız: 'Bu dünyada herkes işini yapıyor. Herkes yeterince önemlidir. Takdiri, bir mütebessim çehreyi, makam ve mevkiine bakılmadan yüreğine olan herkes hak ediyor.'

Ders.2: Bardaktan boşalırcasına yağıyordu ve gece yarısı zenci bir kadın yolun kenarına çektiği arabanın yanında çaresizce gelip geçenlerden yardım istiyordu. Yanında durdum. 60'lı yıllarda ABD'de bir beyazın bir zenciye, hem de Alabama'da, yardıma kalkışması pek olağan şeylerden değildi. Onu kente kadar götürdüm. Bir taksi durağına bıraktım. Ayrılırken ille de adresimi istedi, verdim. Bir hafta sonra, kapım çalındı. Bırakılan muazzam pakete bir not ekliydi: 'Geçen gece otoyolda bana yardımınıza teşekkür ederim. Sizin sayenizde ölmekte olan eşimin yatağının başucuna zamanında ulaşmayı başardım. Biraz sonra da son nefesini verdi.'

Ders.3: 10 yaşındaki çocuk pastaneye girdi. Garson kız hemen koştu... Çocuk sordu: 'Çikolatalı pasta kaç para?' '15 TL.' Çocuk cebinden çıkardığı bozukları saydı. Bir daha sordu: 'Peki, dondurma ne kadar?' '10 TL' dedi garson kız, sabırsızlıkla. Dükkânda yığınla müşteri vardı ve kız hepsine tek başına koşuşturuyordu. Bu çocukla daha ne kadar vakit geçirebilirdi ki... Çocuk parasını bir daha saydı ve 'bir dondurma alabilir miyim, lütfen?' dedi. Kız dondurmaya getirdi. Fişi tabağın kenarına koydu ve öteki masaya koştu. Çocuk dondurmasını bitirdi. Fişi kasaya ödedi. Garson kız masayı temizlemek üzere geldiğinde, gözleri doldu, birden. Boş dondurma tabağının yanında çocuğun bıraktığı 5 TL bahşiş duruyordu.

Ders.4: Eski zamanlarda bir kral, saraya gelen yolun üzerine kocaman bir kaya koydurmuş. Tenha bir yere gizlenip olacakları seyre koyulmuş. Sabahtan öğlene kadar nice zengin tüccarlar, kervancılar, saray görevlileri birer birer geldiler. Kayanın etrafından dolaşp saraya girerken, pek çoğu 'bu kadar vergi alıyor, ama yolları temiz tutamıyor' diyerek kralı yüksek sesle eleştirdi. Sonunda saraya meyve ve sebze getiren bir köylü çıkageldi. Sırtındaki küfeyi yere indirdi, iki eli ile kayaya sarıldı. Kan ter içinde kaldı ama sonunda, kayayı da yolun kenarına çekti. Tam küfesini yeniden sırtına almak üzereydi ki, kayanın eski yerinde bir kesenin durduğunu gördü. Açtı... Kese altın doluydu. Bir de kralın notu vardı içinde... 'Bu altınlar kayayı yoldan çeken kişiye aittir.'

Ders.5: Acil servise ağır hasta bir kız getirdiler. Tek yaşama şansı, 7 yaşındaki kardeşinden acil kan nakli idi. Küçük oğlan aynı hastalıktan mucizevi bir şekilde kurtulmuş ve kanında o hastalığın mikroplarını yok eden antikorlar oluşmuştu. Doktor durumu 7 yaşındaki oğlana anlattı ve ablasına kan verip vermeyeceğini sordu. Küçük çocuk bir an duraksadı. Sonra derin bir nefes aldı ve 'eğer kurtulacaksa, veririm kanımı' dedi. Kan nakli yapılırken, ablasının gözlerinin içine bakıyor ve gülümsüyordu. Kızın yanaklarına yeniden renk gelmeye başlamıştı, ama küçük çocuğun yüzü de giderek soluyordu... Gülümsemesi de yok oldu. Titreyen bir sesle doktora sordu: 'Hemen mi öleceğim?' Ufaklık, doktoru yanlış anlamıştı. Ablasına vücudundaki bütün kanı verip, öleceğini düşünüyordu.

Hayırlı Ramazanlar.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Zekât vermek, kan vermek, can vermek!

İbrahim Öztürk 2012.08.13

Ramazan aynı zamanda 'zekât mevsimidir.' Servetinde, Allah'ın ve toplumun haklarını hatırlama vaktidir. Çünkü orucunu uykuya tutturmayan, 'ya gün içinde acıırsam!' diye sahurda kırk takla atmayan, hayatın içinde

çalışmaya devam eden bir kişi nimetleri ve kaynağını tefekkür edecek, kendisi bunlara bir gün ulaşamazken, bir ömür boyu bu nimetlerden mahrum kalanların halini daha iyi anlayacaktır.

Firavunlaşmamak için, yeryüzünde şişinerek gezinmemek için, fakire göz ucuyla bakanlardan olmamak için, sömürüden uzak kalabilmek için, kısaca Allah için, adalet için, barış için genelde mülkiyet, özelde ise rızık kavramının çok iyi anlaşılması gerekiyor. 'Siyamlı ikizler' olarak tarif ettiğim kapitalizm ve komünizm, ikisinin de ortak noktası inkârcı materyalizm. Ayıştıkları yer ise temelde mülkiyet. Birisi mülkiyette sorumsuzluğu ve ahlaksızlığı merkeze koyarken, diğeri onu inkâr ediyor, ancak ikisi de bir başka açıdan korkunç bir zulme ve sömürüye kapı açıyor. Bu saçma ideolojilerle mukayese ettiğim için Allah affetsin. İslam'da ise mülkiyet bu ikisinin çok ötesinde. Mülkiyet kavramı anlaşılabilirsin diye özel bir örnek vereyim: Kan ve mülkiyet ilişkisi. Sadece Allah'ın yarattığı vücut denen fabrika tarafından üretilen, Çin tarafından taklidi yapılamayan, bu kıt ve kritik varlığın üzerinde toplumun, inleyen tüm çaresiz hastaların hakkının olduğu açıktır. İtirazınız mı var? Kendinizi ve sevdiklerinizi acil serviste ölüm yatağına koyun ve son kararınızı verin! Buna göre, hekimin kişiye özel tarif ettiği 'kan verme takvimine' uymayanlar vebal altındadır. İslam'da mülk bir emanet olup mutlak bir hak değildir. Sezai Karakoç'un ifadesiyle, kişiler mülkü ve zenginliği, ancak ona sahip olamayanlar adına emaneten kullanır. Zira biz inanıyoruz ki, çok çalışmak bize düşer. Ancak rızık vermek Allah'ın indindedir. 'Ben yaptım, elde ettim' ifadesi itikadî açıdan bir büyük nankörlük ve küfürdür. İşte zekât gelip burada devreye giriyor. Çok çalıştık, toprak aldık, ancak toprağı yaratmadık, yakında altına gireceğiz, bizden öncekiler gibi! Bu noktada kamusal bir ibadet olan zekât, paşa gönlümüze bırakılmıyor. Servetimizde saklı olan fukaranın hakkını doğrudan Allah üstleniyor. Lütfedilen malın aklanması ve arınabilmesi için yegâne yol olarak zekât gösteriliyor. Bu yüzden, zekât vermeyen bir Müslüman aslında doğrudan Allah'a savaş açmış olur. Zira fakirin değil Allah'ın hakkını gasp etmiştir. Cezası korkunç olmalı! Adaletin kılıcı Hz. Ömer zekât vermeyenlere bu yüzden savaş açtı. Ancak ödülü de çok açık: '...Allah'ın rızasını isteyerek zekât veren o kimseler, evet onlar (sevaplarını ve mallarını) kat kat artıranlardır' (Rum / 39). Demek ki, toplumsal huzur ve kul olarak imtihanımız açısından zekât o kadar önemli ki, ödülü hem ahiret yurdunu hem de kısa vadeli olarak katbekat bu hayatı kapsıyor. Unutmadan, Yüce Yaratıcı, zekâtı adeta rüşvet, lütuf, reklam gibi verenlere bir 'verme ahlakı ve adabı' açıklıyor: 'Ey iman edenler! Kazandıklarınızın iyilerinden ve rızık olarak yerden size çıkardıklarımızdan hayra harcayın. Size verilse, gözünüzü yummadan alamayacağınız kötü malı, hayır diye vermeye kalkışmayın. Biliniz ki Allah zengindir, övgüye lâyıktır.' (Bakara / 267) Atık temizleme ile hayır işlemek birbirinden ayrılmalı. Bir toplum bütüncül olarak zekât görevini terk ederse sadece iktisadî değil, toplumsal varlık temellerini de dinamitlemiş olacaktır. Kamusal bir paylaşım ibadeti olan zekât sayesinde servetin dar bir kesimin arasında sömürü düzenine dönmesi engellenecektir. Esasen böylece zengin de mülkünü garanti altına alır. Paris'teki, Wall Street'teki, şu sıralar Avrupa'ya yayılan şiddetteki mesajları iyi okumak lazım. İşte, 'zekât vererek malınızı zarardan koruyun ve de arındırın' hadis-i şerifi tam da buna işaret ediyor. Keza, iktisadî durgunluğun olduğu toplumlarda fakirlere sıcak para-pul-kupon verilmesi hep konuşulur. Tam da günümüzdeki durgunluk ekonomileri için geriye dönüşü yüksek bir çıkış yolu. Önümüzdeki dönemde veren için arınma-korunma-bereket halkasına girme, alan için rahatlatma vesilesi olarak zekât, insanlık için büyük bir çıkış kapısı olacaktır.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

2020 Olimpiyatları: Japonya mı, Türkiye mi?

Japonya'nın en çok satan iki gazetesinden biri olan Asahi Shimbun'dan Shibata Naoji ile Londra Olimpiyatları başlamadan bu konuyu tartıştık. Soru açık: 'Sence kim kapar?'

Ben, 'Japonların parası, Türklerin duası var' diye girdim. 'Bizim para, sizin de dua yetmez, başka şeyler söyle' dedi. Ben, 'Ah keşke Eurovision şarkı yarışması gibi olsa, diasporayı teyakkuza geçirip size fark atarak alırdık' dedim. Ben zoraki sırttım, o sıkı güldü!

Devam ettim: 'Bizim Londra'ya çıkarma yapan güçlü bir liderimiz, sizin de lobicilik gücünüz var.' dedim. 'Dışarıdan bakılınca Türkiye yükselen bir güç. Etkileyici bir lideriniz var. Japonlar 1960'larda böyle idi. Ve olimpiyatları alabilmişti. Şimdi şans %51 Türkiye'den yana.' dedi. Şunda anlaştık: 'O halde kırılma noktasını bu olimpiyatlarda iki ülkenin sergileyeceği başarı ve uluslararası toplumun iki ülkeden hangisinin bu işin hakkını vereceğine olan inancı belirleyici olacak.'

Evet, bunlardan biri nihayet belli oldu. Türkiye 2012 Olimpiyatları'na en kalabalık ekibiyle (114 kişi) gidip, 2 altın, 2 gümüş ve bronzla toplamda 5 madalya ile 32. sırada yer aldı. Kişi başı madalya kriterine göre, tarihin en başarısız sonucu. 2008'de Pekin'de 64 kişi ile 1 altın ve 4 gümüş ile 37. sırada yer almıştık. Nihayet bu hükümet dönemindeki ilk olimpiyatlara 2004'te 10 dalda 66 sporcu ile Atina'da katıldık. 3 altın ve toplamda 10 madalya ile 22. sırada yer almıştık.

2000'de Sidney'de 57 kişi ile 3 altın 1 bronzla 26. sırada kaldık. AK Parti hükümetleri döneminde katılım sayısı hızla artarken, madalya sayısı düşüyor, halter ve güreş gibi en güçlü yanlarımız dökülüyor, zaman geçtikçe hiçbir iyileşme emaresi görülmeden süreç kötüleşerek devam ediyor.

Rakibimiz Japonya ise 2012'de 7 altın ve toplamdaki 38 madalya ile 6. sırada yer aldı. Bu, Japonya'nın tarihteki en parlak başarısı. 2020 yarışı için dikkat çekmemiz gereken husus şudur ki; Türkler birçok alanda daha elemelerde eleğin altında kalırken, Japonların biraz daha gayretle kendi evinde gümüş ve bronzlarını altına taşıması pek mümkün. Kendi evlerinde, her alanda müthiş seyirci desteği ile altın sayılarını rahatlıkla 20 civarına taşıyıp ilk beşe rahatlıkla girerler.

Gelelim ikinci konuya, yani uluslararası toplumun bu işi kimin hakkıyla deruhte edebileceğine olan inanç ve imajına. Japonlar geçmişte bunu yaptı. Spor altyapıları, sporda sağladıkları çeşitlilik ve organizasyon mükemmeliyeti olarak Türkiye'den çok ilerideler. Londra'da yaşayan mühendis bir okurum, bulunduğu yerin belediyesindeki faaliyetlerde aktif bir gönüllü. 'Bizim kasabadan olimpiyat meşalesi geçecek diye, son bir sene içinde en az 50 defa toplantı yaptık. Her şey muhteşem olsun diye' mesaj geçiyor. Valla bu kafa ile biz yolda bayrakları karıştırır, maazallah mahalle aralarındaki iplerden sarkan bir donu kapıp etabı bitirebiliriz.

Şaka bir yana, bizde spor dallarında çeşitlilik yok. Öyle iki tane kahraman kızın getirdiği madalya, koca Ordu-yu Hümayun'un karizmasını kurtarmaya yetmez. Bizde, varsa yoksa top, onu da idare edemiyor, şike rezaleti ve sürecin yönetimi konusunda olduğu gibi âleme rezil oluyoruz. Bu yeni sezon Türkiye'de futbolun neye gebe olduğunu daha yeni Süper Kupa finalinde gördük. Uyarıyorum, sesimi duyan var mı?

Spor altyapısı da, ulaşım altyapısı da müsait değil. Londra metrosundan sonra biz çizgi şeklindeki metro ile bu işi kotaramayız. Her olimpiyatta ilgili ülke, her şeyi mükemmel yaptıktan sonra 'bir şeyi de çok iyi ve ilk defa yaparak' dikkatleri üzerine çeker.

Türkiye bu alanlarda ilgili komiteyi zor ikna edeceğini biliyor olmalı ki, 'İslam dünyasına hiç verilmedi, ayıp oluyor' gibi kel alaka yöntemlere bel bağlıyor. Hem diyelim ki aldık. 200 kişi ile de hemen her branşta katıldık. Kendi evinde üç-dört altınla 30. sırada olmayı bu halk neden içi burkularak yaşasın?

'İyi de başarısız branşlara yetkililerin el atacağı söyleniyor' dediğinizi duyar gibiyim. 2004, 2008 ve 2012'yi düşünüyorum da tam da bu nedenle korkuyorum. Zira şapkadan tavşan çıkarmak ve sihirli değnek modeli çökeli çok oldu.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Yusuf Anne!

İbrahim Öztürk 2012.08.20

Şu sıralar 80'ine merdiven dayamış bir Anadolu Çınar'ının biyografisini yazıyorum. Çocukluğunda ne kadar mahrumiyeti var idiye, işte şimdi de tersine kader her şeyi önüne sermiş. Çeltik tarlalarının kenarında bayat bir somunu ısırıp, kir-pas içinde koşturduğu mahrumiyet dolu yıllar çok geride kalmış. Kendisini ISO-500 içine sokan modern işletmesinde yaslandığı koltuğun tam karşısında sergilediği, seyrettiği, burs verdiği onlarca talebeye örnek gösterdiği Devlet Yüksek Hizmet Nişanesi nereden nereye geldiğini ayan beyan gösteriyor.

Ancak anlıyorum ki geçmiş asla peşinizi bırakmıyor. Şakakları çöken, alnındaki kırışıklarda dağdağalı bir ömrün bütün hikâyesini okuyabileceğiniz bu yaşlı adam, bir yolunu bulup lafı habire daha 3 yaşındayken kaybettiği anasına getiriyor. Göğüs kafesinden çığlık şeklinde gelen derin bir firakla, kocaman adam habire 'anam olsaydı şöyle-böyle olmazdı' demiyor mu, sözün bittiği yerdeyiz. Zamanı geri sarıp anneli ancak çeltik tarlalarında geçecek fukara bir hayatı önerebilsek, inanıyorum ki, gözlerini kırpmadan, bir lahza duraksamadan 'evet, hemen' diyecek.

İtiraf edeyim, 'anam' derken gerilen, harekete geçen yüz kaslarını, titrek ses tonuna çöken ağır havayı, yorgun göz çanaklarına dolan pınar gibi gözyaşlarını görmek beni şaşırtmıyor. Annenin ölüp gitmesi bir çocuk için acı vericidir. Tamam, ancak var olduğunu bildiğin, Yusuf gibi uzaklardan adeta kokusunu yudumladığın bir anneyi görememek de bir o kadar acı verici değil midir? Siluetini, ayak izlerini çamurlara kazıdığım anne firakım, bu yaşlı adamla beni aynı acı potasında buluşturup eritiyor. Kendime geldiğimde nice bir zamandır kahramanımı dinlemediğimi, çocukluğumun acı dolu vadilerine pervaz ettiğimi fark ediyorum. Ancak işim kolay. Nasıl olsa kahramanıma 'şu annenden ayrışılışını bir daha anlatsana' dediğim her seferinde memnuniyetle plağı bir daha başa sarıyor!

Demek anne varsa, her şey vardır. Peki anneyi bu sarsılmaz ve aşılmaz konuma yerleştiren duygu nedir ki, Allah'ım, dönüp dolaşıp onun dizinin dibine çöküyoruz?! Bana göre, kelimelere dökülemeyecek 'hayat veren' fedakârlığının farkında bile olmadan, bir ömür boyu yaşattıkça yaşadığını hisseden bir ulu ruh halidir annelik. Taklidi olmayan, yeri dolmayan.

Ve sonra ömrüm bir sinema şeridi gibi gözümün önünden geçiyor da, bana annesizliğin firakını olabildiğince unutturanlar aklıma düşüyor. Sade bir isim, sıfatı yeterli bulmayıp, tek cüzdandan onlarca 'kartvizit' çıkartan günümüz adamının tersine, bana sahip çıkan bu iradenin saf, sade, bilinmeyen vicdanî ve kolektif bir adı varmış: Abiler! Şimdi nasiyeleri hatıralarımı süsleyen, artık çoğunun yolunu izini bilemediğim bu insanlar, kendi dertlerini unutup sadece benim yüzüm gülsün diye etrafımda pervane olup dönen, aslında kendileri de benim kadar 'abiye muhtaç' gencecik, körpecik delikanlılardı.

Benim yaslandığım o karşılıksız sahiplenme iradesine şimdi oğlum da teslim olmuş. 'Baba sen biz istedik diye yurt ortamında gece 12'de kalkıp bir sürü çocuğa sucuklu yumurta pişirir misin, patates kızartır mısın?' diye sorarak duygularını ifade ediyor. "Arkadaşlar ile ona aramızda 'Yusuf Anne' diyoruz!" diye içten duygularla ilave ediyor. Annesi yaşarken, istediğinde gelip boynuna sarılabilecek iken, gidip kendine bir 'ana' bulmuş. Oğlum, benden ve benim biyografi kahramanımdan çok daha şanslı.

Ama bir de acım var dostlarım. Bavulunu toplayıp, ardına bakmadan küheylanını ufuklara süren bir davanın kara sevdalısı bu delikanlıların alın teri ve gözyaşları üzerinden Ankaralarda rant ve kariyer savaşlarına tutuşan nadanlar var. Alışık olduğumuz toplum mühendislikleri, şimdilerde birtakım gaflet dolu mahfillerde bu sefer bir 'cemaat ve nesil tasarımı' şeklinde tekrar ediyor. Bu bedbahtların mukadder sonlarını düşünüp, kendilerine acıyorum. Gözyaşını laboratuvar şartlarında ayırıştırmaya kalkarsanız elinizde su kalmaz beyler!

Arzın dört bir yanına yayılmış olan 'Yusuf Anne'lere selam olsun. Hepimizin bayramı mübarek olsun.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Ekonomide ne oldu, ne olacak? (I)

İbrahim Öztürk 2012.08.23

Ekonomi yazmak için elimde fazlasıyla malzeme birikmiş durumda. Açıkçası 'yazasım' da had safhada. Buna rağmen atalarımızın eskimeyen sözlerinden birinde 'alıcısı olmayan meta zayıdır' derler. Yani müşterisi olmayan bir malı üretip pazara sunmak israftır.

Şu sıralar ekonomi yazılarının çöpe gitmesi mukadder. Tatil, yaz rehaveti, Avrupa berbat iken Türkiye şimdilik 'sessiz', hem bir de istihdam artmaya devam ediyor. Yani yazsam da kimse takmaz. Keza, PKK terörü, Suriye'deki gelişmeler, ulusalcı-laikçi saldırganlığın yeniden azmaya başlaması gibi nedenlerle de ben hükümete 'vurmak' istemem. Gerçi bu son konuda bütün suç hükümette. Ergenekon süreciyle ilgili mücadelede kafa karıştıran hareketleri hükümetin kendisi sergiliyor.

Ekonomi durmuş, reel sektör temsilcilerinden 'su verin' çağrısı yükselmeye başladı bile. Böyle bir ortamda basındaki bazı 'görevli arkadaşlar' var, lüzumsuz yere beklenti yapıyorlar. Neymiş efendim, Türkiye'nin kredi derecesi artacaktı! Geçmişte şöyle oldu böyle oldu, bir kenara bırakırsak, Türkiye'nin bugün kredi derecesinin artmasının mümkün olmadığını tespit etmek gerekiyor. Hareketlerimizi başkalarının övgüsü ya da yergisi yönlendirmemeli. Kendi artı ve eksimizi iyi görebilmeli ve yönetebilmeliyiz. Milletimize dönüp 'gaza gelme, söze gel' önerisini yapmalıyız. Övgülerle coşup sorunları halının altına süpürmekte üstümüze yok.

2010-2011'deki yüksek büyümenin emsalsiz bir cari açık ve enflasyon baskısı olarak karşımıza çıktığını görüyoruz. Küresel kriz ortamında büyümek güzel. Bunda kuşku yok. Ancak kriz ortamında hiç kimse de bizim gibi bir cari açık ve enflasyon baskısıyla uğraşmıyor. Hele cari açığımız, Türkiye ölçeğinde, Türkiye kadar cari açık veren bir ülke yok. Türkiye adeta giren çıkanın hesabını yapamayan bir kevgire dönmüş durumda.

Şunun altını iddialı bir şekilde çizelim: Yüksek büyümenin kaçınılmaz sonucu bizde olduğu ölçüde cari açık ve enflasyon değildir. En iyisi süreci alt dönemlere ayıralım. Doğru anlayalım, doğru soru soralım, isabetli

çözümler önerelim.

Türkiye 2002-2006 arasında %7,2 büyüdü. Benzer yükselen piyasa ekonomileri (YPE) ile at başı giden bir başarı gösterdi. Bu dönem zarfında enflasyon, bırakın yükselmeyi, %30'lar bandından %7'lere kadar geriledi. Keza, Türkiye'nin cari açığı da yılbaşına göre milli gelirin (GSYH'nın) %4'lerini aşmış değildi. Hatta bu dahi çok görülüyordu. Bunu nasıl başardık? Bu dizide cevabını vereceğim.

Sonra, 2007-2008'de olanlar oldu. Büyüme dinamiği zayıflarken, enflasyonda YPE ortalamasından sert bir şekilde koptuk. Büyüme %3'ün altına gerilerken, enflasyon %10'un üzerine çıktı, cari açık GSHY'nın %7'lerini gördü. Bu çok garip, çünkü büyüme bu kadar hızla gerilerken enflasyon ve cari açık da düşmeliydi. 2002-2006'daki başarının tersine bu dönemde neden böyle kapana sıkıştık, bunun cevabını dizide bulacaksınız. (Görüyorsunuz, ben de işi öğrendim, malzemeyi tek seferde vermiyorum artık! Az sonra!)

2009'da Türkiye %4,7 küçülürken ve işsizlik bir anda %16'lara fırlarken, bize benzer ülkeler (YPE) %2,2 oranında büyümeyi başardı. Bu kadar küçülen ekonomide %6,4'e inen enflasyonumuz ilk defa benzer ülke ortalamasına yakınsadı. %5'leri gören bir küçülmeye ve dibe çakılan enerji emtia fiyatlarına rağmen hâlâ GSYH'nın %4'leri civarında çıkan cari açık, Türkiye'de konjonktürel değil de yapısal olarak bir sıkıntının olduğunu ayan beyan gösterdi. Nitekim 2010-2011'de % 8,7 büyüyerek YPE'nin önüne geçtik. Ama onların hiçbirinde bizdeki gibi bir cari açık ve enflasyon baskısı geri dönmüş değil. Yani bizdeki virüs bünyede devam ediyor.

2012'de ekonominin boğazını sıkarak yeniden aynı ezbere döndük. Ekonomi durmuş, cari açık ve enflasyon ivme kaybetmiş, gündemden düşmemiş. İlaveten 'son çıpa' olan bütçede yırtık derinleşiyor. Ve birileri bize 'not artışı yolda' diyerek şirinlik yapıyor. 'Üç büyüklerden' not filan gelmez. Dağa bayıra vurursak belki öylesine bir kurum buluruz.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Ekonomide ne oldu, ne olacak? (II)

İbrahim Öztürk 2012.08.27

Son yazımda Türkiye'nin son 10 yılını dört döneme ayırarak dünya ile mukayeseli olarak incelemeye başladım.

Bu dört dönem şöyle: (i) Dünyada ve Türkiye'de işlerin çok iyi gittiği 2002-2006. (ii) Dış ve iç konjonktürün hızla bozulmaya başladığı 2007-2008. (iii) Kriz yılı olan 2009. (iv) Kriz sonrası olarak ifade edilecek 2010-2011.

Ekonomiler için büyüme, istihdam ve gelir dağılımı adaleti üç temel performans göstergesidir. Öte yandan cari açık, enflasyon ve mali yapı ise bu performansının sürdürülebilir olup olmadığını gösteren 'çapraz kontrol parametreleri' olarak görülebilir.

Son yazıda büyüme, cari açık ve enflasyon üzerinden bu dört dönemi kısaca özetlemiş, bu yazıda ise bütün bu dönemlerde olup bitenlerin arkasında gerçekten nelerin olup bittiğini yazmak üzere sözleşmiştik. Ancak bunu bir sonraki yazıya erteliyorum. Çünkü son yazıda 'bu şartlarda Türkiye'nin kredi notu filan artmaz. Görevli ve

çıkarcı kalemlerin 'şirinlik ekonomisine' inanmayın. Üç büyükler en azından şu aşamada Türkiye'nin notunu yatırım seviyesine çekmez' demiştim. Çünkü böyle bir veri yok.

Sen misin böyle iddialı konuşan! Yazı perşembe çıktı. Sadece bir gün sonra geçen cuma günü bütün gazetelerde 'Fitch Türkiye'nin notunu artırıyor' haberini görünce, kendi kendime 'oğlum İbo nihayet bütün karizman çizildi' dediğimi hatırlıyorum. Sahi, bize inanmak yerine illa da bir 'gâvur' bulup delil göstermekte maharetli olan 'uzmanlar' hemen devreye girdi. 'Noldu yavrum, daha bir gün geçmeden çuvalladın' türü eleştiriler arttı. Anlaşılan sadece bir cümlelik slogan vari sözü olan Twitter cemaati, sadece haberin başlığına bakıp kararını vermiş, metni bile okumamış.

Bir kere not artmış filan değil. Artabilirmiş! Nasıl? Fitch'ten gelen haber, ekonomi basınının ters köşeye yattığı bir mahiyet arz ediyor. Fitch diyor ki, 'eğer Türkiye büyümesini, cari açığını ve enflasyonunu % 5 seviyesinde sabitleyebilirse o zaman notunu yatırım yapılabilir seviyesine çıkartabiliriz.' Biz buna daha önce '3 beşlik ekonomi' demiştik. Bunun anlamı nazıkçe 'anca gidersin', ya da 'ölme eşeğim ölme, yonca biter de yersin.'dir. Çünkü Türkiye bunu yakın gelecekte tutturamaz.

Türkiye bugün büyümesini % 2,5 bandına çektiği halde bu sene cari açık GSYH'nın % 7'sinin, enflasyon da hedefin bir hayli üzerinde kalacak. Şimdi lütfen gidin 8 Aralık tarihli '3 beşlik de 4 onluk da olmaz' başlıklı yazımı okuyunuz. % 10'a varan büyüme, cari açık, enflasyon ve işsizlik bandından tepetaklak geri kayarız demiştik. Kaydık. Şimdi hedef yukarıdaki 3 beşlik. Çok mütevazı. Ama korkarım şimdilik bu da gitti.

Öte yandan Türkiye not alabilecek olsa ben neden 'alamaz' diyeyim ki? Bilakis, sevinirim. Ancak hükümetin 'ustalık döneminde' yapacağı hamlelerin özlemi içinde övgüler dizerken alkış tutup bize fazlasıyla inanan arkadaşlar, şimdi neden bizi eleştiriyor, anlamadım. Benim eleştirilerim tümüyle şu amaca hizmet eder: Dost acı söyler. Daha iyisi hem mümkün hem de gereklidir.

Hem unutmayalım bu sahtekâr kredi derecelendirme kurumlarının notu ile amel de edilmez. Batak ülkelerin cümlesinin notu AA değil miydi? Bu yüzden 'gaza değil, söze gel' diye çağrıda bulundum. Ama nafile! Demem o ki; notlarımız uçmaya başladığında daha bir teyakkuza geçmemiz lazım. Hele hele kendi zaaflarımız ve meydan okumalarımızı fark edip 'Bayram değil, seyran değil, eniştem beni neden öptü?' diye sormalıyız.

Beyler Türkiye fena halde cepten yiyor. 'İyi de Sayın Öztürk nap'cez?' dediğinizi duyar gibiyim. Bekleyin, yazcez!

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Ekonomide ne oldu ne olacak? (III)

İbrahim Öztürk 2012.08.30

Bu yazıda Türkiye'nin 2002-2006 arasındaki yüksek büyüme, buna rağmen hızla düşen enflasyon ve toparlanan malî yapı, kontrol altında kalmaya devam eden cari açık olgusunu açıklayacağız.

Yılın sonunda, 3 Kasım 2002 seçimlerinde gelen AK Parti'nin elinde bir mucizesi olmadığına göre, bir altyapı vardı ve yeni hükümet bunun üzerinden süratle netice aldı. O yapıyı 'kriz sermayesine' borçluyduk. 2001 krizi Türkiye için önce zahmet, sonra bir rahmet oldu. Zira Türkiye'yi madden ve ruhen soyan ulusalcı, materyalist, cuntacı militarist, Kemalist yapı bir daha belini doğrultamayacak şekilde kurduğu sistemin enkazı altında kaldı. Halkımız bu bin-bir suratlı canavarı 28 Şubat sürecinde yakından tanıdı. Maskeli balo bitti.

Oligarşi meteliğe kurşun sıkarak hale düşünce gardı düştü, IMF parası için ABD'nin önünde diz çöktü. IMF de 'size güvenmem. Adamımı bakan yapın, direksiyona geçirin, reformları yaptıkça da paraları taksit taksit alın' dedi. Yani Türkiye'ye Yunanistan tarifi çekildi. Öyle de oldu. Para cebinde ABD'den uçağa binen solcu Kemal Derviş, IMF reformlarını harfiyen yaptı. Doğruları çoktu ancak kritik yanlışları da vardı: Başlıca dört alanda değişim vardı. İlk olarak, dalgalı kura geçilerek ekonominin dış şoklardan korunması hedeflendi.

İkinci olarak yapısal reformlar bağlamında (i) bankacılık reformları yapıldı, kamu ve TMSF bankaları yeniden yapılandırıldı. Özel bankaların sermaye yapıları güçlendirildi. Bankacılık mevzuatı değiştirilerek denetimleri güçlendirildi. (ii) Keza, malî şeffaflığı artırıcı düzenlemeler bağlamında 'kara delik olarak' bilinen bütçe ve bütçe dışı fonlar tasfiye edildi. Maliye hesapları Meclis denetimi ve şeffaflıkla güçlendirildi. Kamu İhale Kanunu değiştirilerek yolsuzluğa karşı mücadele adımları atıldı. (iii) Özel sektörün rolünün artırılması bağlamında büyük kamu şirketlerinin özelleştirilmesinin taahhütleri verildi. Anlayacağınız büyük devlet kurumlarını AK Parti değil, devleti iflasa sürükleyen ve IMF'nin önünde dilencilik yapan Kemalist ulusalcılar sattı. Devletin bu taahhütlerini uygulamak AK Parti iktidarına kaldı. (iv) Keza, piyasaların serbestleştirilmesi yolunda şeker, tütün, havayolları ve doğalgaz piyasalarının serbestleştirilmesi ve bu sektörlerdeki tekellerdeki kamu hisselerinin özelleştirilmesi için yol açıldı. Elektrik üretim ve dağıtım tesislerinin özelleştirilmesi taahhüt edildi. (v) Doğrudan yabancı yatırımları teşvik edici hamleler yapıldı.

Üç, makroekonomik istikrar politikaları da sistemin önemli bir bileşeni oldu. Maliye politikaları disiplin altına alındı, harcama kısıcı ve vergi artırıcı tedbirlerle faiz dışı fazlanın (FDF) GSMH'nın % 6,55'ine çekilmesi hedeflendi. Borç idaresi merkezileştirildi, takas yoluyla borç vadeleri uzatıldı, borçlanma kaynakları çeşitlendirildi.

Dördüncü ve sonuncu olarak bir süreç dâhilinde enflasyon hedeflemesine geçilmesi kararlaştırıldı. Kur hedefi ortadan kaldırıldı, ara dönemde parasal büyüklüklerin hedeflenmesi açıklandı, enflasyon hedeflemesi rejimi ve uygun gelir politikaları takip edildi.

Bütün bunlar kamuda ve özel sektörde büyük bir derlenme toparlanmaya neden oldu. Kara delikler tıkanı, savurganlık bitti, denetim arttı. Dış âlem de çok parlak bir büyüme dönemine girmişti. Krizle gelen devalüasyon ilk hamle ve ihracata dayalı çıkış süreci için büyük bir itici güç oldu. (Şimdi Yunanistan'a yaptırmadıkları şey!).

Kısaca disiplin, verimlilik, meşruiyet, istikrar, anahtar terimler oldu. 2002 yılı boyunca sonuçlar çok parlak geldi. Ekonomi %6,2 büyüdü. Enflasyon %70 bandından %30 bandına sarktı. Bütçe hızla toparlandı. İlk sonuçlar çok parlak gelmesine rağmen krizin ve devlet faşizminin sorumlusu olan üçlü koalisyon meşruiyet sahibi değildi ve arkasında halk desteği yoktu. Halkımız mevcut başarısına değil, geçmiş ihanet, uşaklık ve hezimetlerine bakarak bu koalisyonu ve adam suretlerini tarihin çöplüğüne gömdü. AK Parti, halk desteği ve büyük bir meşruiyetle geldi. IMD/Dünya Bankası reformları, AB müzakere sürecinin itme etkisi, beraberinde gelen disiplin, sağlam mimari, güçlü liderlik, idealist yönetim anlayışı derken patlama yapan verimlilik ekonomisi, dışarıdaki çok elverişli ihracat pazarları ve kredi imkânları ile Türkiye 2002-2006 arasındaki bilinen hamleyi yaptı.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Ekonomide ne oldu, ne olacak? (4)

İbrahim Öztürk 2012.09.03

Ekonomide son on senede kaydedilen başarıları ve göreceli zaafırları inceleyerek, önümüzdeki dönem nelerin yapılması gerektiği konusunda dersler çıkartmaya çalışıyoruz.

2002-2006 dönemindeki yüksek büyüme, hızla düşmeye devam eden enflasyon ve sürekli iyileşen mali yapının kaynakları şöyleydi: Uygun dış alem, artan dış ticaret ve kolay kredi kaynakları. AB de Türkiye için taşıyıcı oldu. Ekonomide amacı, araçları ve sınırları belli tutarlı bir model vardı. Amaç; büyümeye dönmek ve makro ekonomik istikrarı tesis etmektir. Verimlilik sıçradıkça büyümenin kaynakları hızla toplam faktör verimliliğine (TFV) kaydı. Kamuda yüksek tasarruf eğilimi, idarede yüksek meşruiyet, güçlü ve taşıyıcı bir liderlik ve nihayet istikrarın hakim olması işin özünü oluşturdu.

Bugün 2006 sonrasını özetleyelim. Türkiye krizi nispeten iyi idare etmişti. Ancak 2006'dan beri hızla geçerliliğini kaybeden iktisadi yapı sebebiyle kriz en çok da Türkiye'yi vurdu. Sırf mali sektör göreceli olarak iyi durumdadır diye Türkiye'nin 'gizli krizi' saklandı, sorunlar halının altına süpürüldü. Oysa krizde daralan ekonomi ve işsizlikteki sıçrama ile, kriz sonrası fena halde geri dönen cari açık ve enflasyon baskısı bu yapının artık S.O.S verdiğini, bozulmanın kronikleştüğünü gösteriyor.

2007 ve sonrasında ray değiştirme gereği açıktı. Artık büyüme sert bir şekilde daralıyor, buna rağmen cari açık ve enflasyon baskısı geri dönüyordu. Şimdi ister yüksek ister az büyüyelim cari açık bakidir. Eldeki yapının ömrü bittiği halde, yeni bir yapıya geçecek reformlar yapılamadı. Dış alem bozulmaya başladı. Bir yandan girdi maliyetleri hızla artarken, bunu dengeleyecek verimlilik katkısı da zayıfladığından ekonomi bunu bünyesinde eritemedi.

AB destekten çıkıp açık bir kösteğe döndü. Yerli oligarşi bir kez daha seçimle gönderemediği hükümeti çökertmek için ahlaksızca her cepheden harekete geçti. Kamu personel reformu, eğitim reformu, ticaret kanunu gibi bazı kritik reformlar hep engellendi.

Türkiye'nin iktisadi ve siyasi risk unsurları ekonomiyi, yönetilmesi zor bir ortama çekti. Faizler arttı. Bu dahi bir operasyondur. Yüksek faiz soygunu bir yana, nispeten yüksek kalan reel faizler ve değeri artma eğilimine giren TL sebebiyle içeride üretim ve rekabet alanı daralmaya başladı. Çölleşen üretim, artan oranlarda dışarıdan borçlanılarak ve cari açık verilerek kapatıldı.

Kredi kanalları ve tüketim odaklı büyüme öne çıkartılırken, halkı ve şirketleri tasarrufa yöneltecek neredeyse hiçbir adım atılmadı. Geçmişte kredi bulamamış, aşırı pahalı kullanmış olan piyasalarımız için 'kolay ve taksitli kredi' cazip kaldı. 'Ekmeğe dört taksit' modeli halkımızı yanılttı.

Öte yandan iyi ürün üretmek yetmez. Arkasında kredi mekanizması kritik değerdedir. Türkiye'de kendi KOBİ'lerimizin ürünlerini etkin olarak pazarlayacakları bir kredi-taksit sistemi tesis edilemedi. Yabancı, kur katkısını da yanına alıp, dev bankaları ile gelip, bir de aynı ürüne üç sene taksit koyunca, KOBİ'ler ürünlerini küresel devlerle aynı tezgâhta satamadı.

Alışveriş artan oranlarda AVM'lere kayarken, artık buralarda yeni yeni filizlenen yerli markaları bulana aşk olsun. Arka sokaklara püskürtüldüler. Bu teklifim hâlâ geçerlidir, yerli KOBİ'lere ve markalara AVM'lerde pozitif ayrımcılık getiren yasal düzenlemeler yapılmalıdır. Kamu alımlarında yerliye pozitif ayrımcılık daha yeni yeni uygulanacak. Yasası yok, çıkacak. Bahsettiğim ortamda adeta ölüm aşamasına gelen KOBİ'ye 'can suyu' istemiyoruz. Hamle yapacağı bir iktisadi mimari istiyoruz.

Büyük mimari uygun olmayınca Türkiye'nin sektörel dönüşümü güdük kalıyor. Yüksek katma değer, inovatif ekonomi lafta kalıyor. Öncelikli lokomotif-stratejik sektörler arayışı lafta kaldı. Ekonomide düşük katma değerli geleneksel sektörler ile artan oranlarda fasoncu-tedarikçi hatta dışarıya bağımlı hale gelen ve sürekli ticaret açıklarına ve döviz kayıplarına sebep olan modern sektör hattında ikili bir yapı kemikleşti.

i.ozturk@zaman.com.tr

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Balkanlar'da bir duygu fırtınası

İbrahim Öztürk 2012.09.06

Geçen hafta sonu sekiz kişilik 'yarı resmi bir heyetle' kısa ve yoğun üç günlük bir Balkanlar turu yaptık.

Gezide AK Parti İstanbul Milletvekili ve Anayasa Komisyonu üyesi Prof. Mustafa Şentop, TC Başbakanlık Türk İşbirliği ve Koordinasyon Ajansı Başkanlığı (TİKA) başkan yardımcısı Mehmet Süreyya Er ve Adalet Bakanlığı Teftiş Kurulu Başkan Yardımcısı Bilgin Başaran vardı. Gezi arkadaşımız mazlumların ve zor davaların avukatı Muhammet Emin Özkan'dan size bahsedeceğim. Ben dahi diğer değerli işadamları dostlarımız ile sekiz kişiydik.

Gittiğimiz yerlerde karşılayan ev sahipliğimizi yapanlar da bulundukları yerlerde iyi konumda ve hayırlı hizmetler peşinde olan dostlarımızdı. Yunanistan'dan başladığımız gezide bizi Makedonya sınırında teslim alan Salih Murat, Makedonya Anayasa Mahkemesi üyesi bir Türk kardeşimiz. Yunanistan'da Gümölcine ve İskeçe ile başlayan 'duygu fırtınasına' dönen yolculuğumuz ülkenin en geri kalmış bölgesi olan Doğu Makedonya'da Doyran, Radoviç ve İştip ile başladı. Ardından Köprülü, Üsküp ile devam etti. Kosova'da Prizren, devamında Gostivar, Ohri, mihmandarımız Salih Murat'ın baba ocağı Resne'den sonra Manastır ile son buldu.

Gümölcine ve İskeçe'deki tarih yağmasından, silinen hatıraları görmekten yorgun düşen bir ruh haliyle kendimizi Makedonya'nın mahrum bölgesi Doyran'da adeta hepimiz adına serhat şehrini kollayan bir Türk ailesinin sofrasının başında bulduk. Emekli öğretmen Ziyneti Hanım ve İdris Bey içten, samimi, heyecanlı. Türkçe öğretmek aşkına her gün hâlâ 15 km yol tepiyorlar.

Saatlerdir yolumuzu bekleyen Rado-viç'in köylerinden birinde, derme çatma bir evde toplanmış olan 20 kadar Radoviç'li Romen (onlar kendilerini Türkmen kabul ediyor) kardeşimizi ziyaret etmezsek eksik kalırdı. Fakir, fukara, garip-guraba ama her biri kaybolmuş bir insanlık abidesi gibi bakir, temiz. Bizi, sundukları çaydan çok yaşadıkları dağlardan kopup gelen dereler gibi temiz duygularla okudukları ilahiler etkiledi. Bir tanesi kendini tanıtıyor: 'Dağdan odun keser, odun taşır, odun satarım, başka da bildiğim bir şey yoktur' derkenki saflığı adeta bir Yunus berraklığı gibi tesir ediciydi. Bu dağlarda ilahi sedayı istikbale Nakşibendi'nin bu genç evlatları taşıyor.

İştip'te Abdülhamit Han'ın hayat verdiği ve ancak şimdi 100 sene sonra yeniden ihya edilen Hamidiye Medresesi'ni (şimdi İsa Bey) ziyaret ettik. Bildiğimiz İHL gibi maddi ve dini ilimleri öğretiyor. Balkanlarda Türkçe eğitim veren neredeyse tek kurum. Türkiye'de ve Makedonya'da üniversiteye girme hakları var. Medreseye Türkiye'den Aziz Mahmud Hüdei Vakfı'ndan Anadolu'nun eli uzanıyor.

İştip merhum Sabahattin Zaim Hoca'nın çocukluğunun geçtiğı bir yer. Yaşatmayınca muhacir olarak Türkiye'ye göçmüşler. Ama keyfe keder göçenlere o 'muhacir' değil, 'göçmen' derdi. Zira hicret, hayat veren büyük bir hadisedir. Yani 'kaçmak' başkadır, 'hicret' başka. şimdi doğduğı evi bile geri vermiyorlar. Hemen yukarıdaki tarihi Hüsametdin Paşa Camii de yok edilmek isteniyor. Minaresini yıkıp geri kalanının kilise yapma niyeti deşifre olunca Doğı Makedonya Müftüsü İsa İsmaili çevresine haber salıyor ancak kendisi gidip dozerlerin önüne yatıyor. Olay dallanıp budaklanınca vazgeçiliyor.

İştip'te TİKA'mız ve Yunus Emre Merkezi'miz aktif ve iş başında. Ancak bu caminin tamir edilerek sahiplerine iade edilmesi gerekiyor. Hazindir ki, bu cami kilisenin uhdesine verilmiş durumda. şunu peşinen söyleyelim ki, TİKA ve arkasındaki irade Başbakanımızdan Allah razı olsun. İyi yaptıkları büyük işlerden biri de TİKA kahramanlığıdır ki, yazacağım.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Küheylanlarını bekleyen topraklar!

İbrahim Öztürk 2012.09.10

Korktuğum başıma geldi! Uсталık döneminde bütün gücümüzü barışçıl diplomasiye ve iktisadi hamleyle vererek yeni bir sıçrama yapacak iken, ekonomiden koptuk, cepten yemeye, popülizme yöneldik.

Nitekim üst üste dört yazı yazdık. Başka zaman olsa yüzlerce görüş ve değerlendirme gelirdi. şimdi ekonomi Türkiye gündeminin çok arkalarına itilmiş durumda. Bir ülke bu kadar kısa zaman içinde nasıl alakasız uçlara savrulur, yaşayarak görüyoruz. O halde ben de son bir yazı ile Balkanlar değerlendirmesine devam ediyorum. Yunanistan ve Doğı Makedonya'dan girdiğimiz Balkanlar seyahati, Osmanlı'ya çok büyük hizmetleri geçen adamların yetiştiğı Köprülü kazasında devam etti. Tatlı bir rampadan aşağı döne döne bu çepeçevre dağların arasında kalan nazlı kasabaya iniyoruz. Bir zamanlar 10 bin hane Müslüman'ın yaşadığı, 12 güzel caminin süslediğı bu şehirde artık birkaç hane Müslüman ve tek bir canım cami kalmış durumda. Yıkık harabeler içinde kendiliğinden biten bir gül gibi dikilen bu mazlum camiye arkada bırakarak, moral bulacağımız bir cuma gününü ihya edeceğimiz Üsküp'e revan olduk. Üsküp'ün Müslümanların yoğun yaşadığı 'eski' kısmı tam bir İslam şehri. Hatta ha Bursa, ha Üsküp. Bir çırpıda onlarca cami minaresi saydım. Burada cuma vakti onlarca ezan bir anda ufukları kaplayınca insan çok mutlu oluyor. Türk çarşısı ile, bahçeleri, cumbalı evleri ile, dar Arnavut kaldırımları ile her şey bizden. Ancak şehrin yoğun bir Hristiyanlaştırılması çabası var. Surların öte yanı suni bir taklitçilikle adeta bir heykeller müzesine döndürülmüş durumda. Oradan bakınca TİKA'nın yeniden ihya ettiğı Mustafa Paşa Camii'nin görkemli minaresi görünmesin diye surların tam da içinde kısmına gecenin köründe bir 'gecekondu kilise' yapılmak istenmiş. Çok yüksek, tabii ki Gotik tarzı ve çok çirkin! Bütün Müslümanlar haklı olarak galeyana gelince durdurmak zorunda kalmışlar. Ama hayalet bütün çirkefliliğı ile orada! Devleti yönetenler bunları el altından örgütlüyor, incirde fenersiz yakalanınca da 'Allah Allah, bakın hele,

neler de yapmışlar' yapıyorlar diye işi arsızlığa, pişkinliğe vuruyorlar. Hıristiyanlaştırılmaya çalışılan o meydanda hizmet ehli insanların kurduğu Yahya Kemal Kolejleri'nin idare merkezini görünce sevindim. Önden giden atlılar burada da yola revan olmuşlar. Gazetemiz Zaman burada da Türkçe ve Arnavutça olarak yayımlanıyor. O gece TRT'nin o büyük meydanda tertip ettiği canlı yayınlanan muhteşem konser bir sonraki gün tüm Makedonların ağızında idi. Tabii ki herkes burada yüzünü Türkiye'ye dönmüş. Hava gergin ve anlayabilen için tansiyon bir hayli yüksek. Bin bir etnik yapıya bölünmüş bu topraklarda dikkatsizce bir kibrit bile çakmamak lazım. Hele hele Türkiye ayağından asla bir 'yamuk' olmaması lazım. Bu bağlamda buralarda Türkiye eksenli olarak 'bin bir cemaate' de parçalanmamak da şart. Üsküp'te tabii ki TİKA'yı, Büyükelçiliğimizi ziyaret ediyoruz. Herkesi heyecanlı ve azimli bulduk. Ancak geceyi geçirmek üzere de bir başka gönlümün şehri Kosova'nın Prizren şehrine geçtik. Her gittiği şehirde sabahın köründe kalkıp onlarca kilometre maraton koşan işadamları dostum Erol Çatalbaş ile ona ayak uydurmakta maharetli olan Intercity'nin patronu Vural Ak, kalenin burçlarından 30 küsur cami minaresi saydıklarını söylediler. Hamamları ile, tekkeleri ile yine bizden, sokaktaki herkesin Türkçe konuştuğu, Türklerin yaşadığı bir şehir. Prizren'den 'turist gibi' geçmemek lazım. Gidip cemaate karışmak, evlere misafir olmak, dergâhlarda zikir halkalarına dâhil olmak lazım. Göğsünü ecdadın fetih esintilerine verip, ortak rüyalara dalmak lazım. Prizren'den sonra Şar Dağları'na vurduk. Ver elini Kalkandelen! Şar dağlarını aşmak kolay değil. 2.500 km'lik bir yolu bu çağda iyi bir minibüsle kat ederken bile çok yorgun düştük. Aşılması zor gözükken Şar Dağları silsilesini geçip Kalkandelen'e doğru süzülürken mübarek ceddimizin, kabına sığmayan mefkûresiyle at sırtlarında asırlara yayılan beş yüz senelik Balkanlar serüveni önünde bir kez daha minnet duygusuyla iki büklüm oldum.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Dershaneleri kapatmak (I)

İbrahim Öztürk 2012.09.12

Başbakan Tayyip Erdoğan özel dershanelerin seneye kapatılacağını duyurdu. Yine mimarisi olmayan, 'bir gece ansızın gelebilirim' türünden bir açıklama. Yasal ve teknik altyapısı oluşturulmadan, varlık sebebi ortadan kaldırılmadan, zararı faydasından çok daha derin olacak bir hamle daha.

Devlet inatla, refleksle ve tepkisellik ile yönetilemez. Oysa bu duruş, son dönemde başlı başına bir yönetme iradesi olarak belirginleşiyor. Bu manasız çıkışın başarısız bir gündem saptırma olarak kalmasını dilerim. Türkiye'de bütün cephelerde etkin yönetim anlayışı gözle görülür bir şekilde rölantiye alınmışken, toplum terör ve Suriye meseleleri ile yatıp kalkarken doğal olarak böyle suni bir gündem rağbet görmedi.

Türkiye'de 5 bine yakın dershanede 50 bin kişiden fazla öğretmen, 20 binden fazla personel çalışıyor. Dolaylı istihdamı da sayarsak, toplamda 100 bin civarından kişi buradan ekmek yiyor. Şimdi siz bir yandan kamu parasıyla suni yollardan memur sayısını artırarak sözde istihdam oluşturacağım derken, öte yandan küresel krizin ortasında kalkıp 2 milyar dolarlık bir sektörü 'kapatıyorum' deyip 100 bin kişiyi 'başınızın çaresine bakın' diye kapının önüne koyacaksınız. Olacak şey mi?

'Özel okula dönsünler, biz de hizmet alalım' sözünün de yasal ve teknik zemini yoktur. Hem bunlar özel okula dönünce halen zaten bir okulu olan öğrenciler buralara gelmeyeceğine göre, atıl kapasite ile bunlar nasıl

ayakta kalacak? 'Devlette sınıf mevcudu 25 kişiyi geçemez' diye de bir yasa çıkaracak mısınız?

Öte yandan 'kapatıyoruz' buyurgan lafı da nereden çıktı? Hani Türkiye'de bir serbest piyasa ekonomisi, girişimcilik özgürlüğü vardı! Birileri şartlarına uyarak 'isteyene bilgi satmak' istiyorsa, birileri de gelip bu hizmeti satın almak istiyorsa, buna engel olmaya kalkmak neyin nesi? Buna göre 'Halk Ekmek'e rakip oluyor diye fırınlar, TOKİ'ye rakip diye inşaat firmaları da kapatılsın. Öyle mi? Hâlbuki tam tersi olmalı, TOKİ de Halk Ekmek de rekabet etmeli. Haksız devlet destekleriyle özel sektörün üzerine binip ezmemelidir.

Yoksa girişimcilik özgürlüğü sadece küresel sermayeye mi var? ABD'liler gelip Türkiye'de Bilgi Üniversitesi'ni ve diğerlerini, kolejleri satın alıyor. 'Sermayenin dini, rengi olmaz' diye izin veriliyor. 2011 yılında 15 milyar dolarlık satın alma ve birleşme oldu. Yabancılar başını azıcık kaldıran yerli markaları kapatıp gidiyor. Burada da serbest girişimden, piyasadan yanasınız. Hatta gurur duyuyorsunuz. Yabancıya serbest piyasa, yerliye merkezi planlama mı? Zaten bu 'kapatmak' işi mahkemeden döner. Avrupa'da bunun karşılığı yok.

Arkasında devletin hiçbir desteği ve teşviki olmadan ayakta kalan bu kurumlar aslında işini kötü yapan devletin eksiklerini giderdiğinden ödülü hak ediyor. Dershaneler, 'eğitim sektörünü kapatan' devlete, halkın ve piyasa dinamiklerinin verdiği gerçekçi, çözüm ve girişimci odaklı bir tepkidir.

Eğitim sistemi böyle adaletsiz ve kalitesiz olduğu sürece de piyasayı yok edemezsiniz. Karaborsa ve kayıt dışılık hortlar. Zaten bu memlekette kayıt dışılık; akıl dışı zorlamalarla, altın yumurtlayan tavuğu bir kerede kesip tüm yumurtaları almak için vergi üstüne vergi koyan devletin kendi oluşturduğu ahmakça bir olgudur. Buna göre sen sistemi düzelttiğinde dershanelerin pazarı kalmaz. Ancak talep karşılanmadan arzı baskılanırsa ancak o hizmetin tüketicisine haksızlık edilmiş olur. Bu da haksız ranta sebebiyet, hatta sosyal adaletsizlik anlamına gelir. Gerçekten de her sene 2 milyona yakın öğrenci sınava giriyor. Pıtrak gibi yerden biten gecekondu tipi kamu üniversitelerine, 'denize nazır diplomana hazır' kıvamında özel soygun üniversite balonlarına, ikili öğretim kurnazlıklarına rağmen daha yarısını bile yerleştiremiyorsunuz. (Devam edeceğim.)

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Dershaneleri kapatmak (II)

İbrahim Öztürk 2012.09.13

Lise çıktısı, üniversite girdisi ve çıktısı zincirleme bu kadar kalitesiz bir eğitim sisteminde çözüm için ilk adımı dershaneleri kapatarak atmak netice vermez.

Siz sınavları kaldırırsanız ve lise başarı puanını esas alırsanız da bütün kurumlar bir çeşit kendi elemesini, kendi sınavını yapacak. Arz-talep dengesizliği bu kadar derinken, eğitim sektörünün çıktısı olan öğrencilerin kalitesi yerlerde sürünürken, lise başarı puanına geçmek fikri de fantezi. Bu durumda öğretmenler, idareciler yerel mahalle baskısı altına alınacak. Torpil, rüşvet, iltimas, şişirilen notlar, kavga, gürültü alıp başını gidecek. Eğitim camiasının tecrübeli isimleri var, çağırırsın, bir dinlesinler bakalım. Milli Eğitim Bakanı ile eğitim ordusu arasında zerre kadar duygusal ve psikolojik bir bağ kalmadı ki. Ordusuz komutan gibi yapayalnız ilerliyor.

Çok geçmeden zaten hiçbir kurum lise başarı puanını kaale almayacak, kendi sınavını yapacak. Yani, diyeceğim odur ki; sınav var olacaksa, bu sektör de yer altına inecek, tümüyle kayıt dışı olacak. Çocuklarımızı hangi ortamlarda kimlere emanet ettiğimiz bilinmemiş olacak. Devlet vergi kaybı yaşayacak, insanlar işini kaybetmiş olacak.

Mevcut düzende dersaneler haksızlık değil, bilakis sosyal adaletin kaynağıdır. Zenginler, kolejlerde, özel hocalarla, sonrasında parayla özel üniversitelere sokarak, yurtdışına göndererek çocuklarının yolunu açıyor. Bizim gibi fakir çocuklar ancak dersanelere giderek açıklarını kapatarak yarışta yer alıyor. Dershane ücretleri de oldukça makul. Çünkü rekabet var. Hele fakir ve başarılı çocukları bu kurumlar zaten bedava alıp destekliyor. Bu yolu kapatırsanız, Anadolu'yu budamış, en iyi ortamları zengin çocuklarına terk etmiş olursunuz.

Anadolu demişken, ülke çapında Güneydoğu'da, büyük şehirlere akıp gelen umutsuz, çaresiz ailelerin oluşturduğu gettolarda, gecekonduarda, binlerce öğrenci 'okuma salonlarına' bedava alınıyor. Terörün, arsızın, uğursuzun elinden alınıp millete, devlete kazandırılıyor. Derdiniz ne? Bu ülkede teröre karşı devletin vurmak-kırmaktan öte gitmeyen sert, acımasız yüzü hiçbir şeyi çözmiyor. Bu okullar umutsuz yüz binlerin başının okşandığı, onurlu milletimizin hayırsever 'harçlıkları' ile ayakta duran kurumlar. 28 Şubat'ta yapılamayanı, şimdi kalkıp bu hükümet mi yapacak?

100 bin kişilik istihdamı, 2 milyar dolarlık sektörü batırmayı 'milletim öyle istiyor' diye meşru kılacaksınız, öyle mi? Millet kim? Alanlarında tekelleşen ve milleti inleyen bir avuç komprador burjuvazi küçük esnafı ve tüketiciyi inletiyor, 'milleti' orada da hatırlamak lazım. Dünyanın en pahalı benzini bu ülkede tüketiliyor ve bunun sebebi adaletsiz vergiler. Milleti orada duymuyor musunuz? Haklı olarak çek takanlara hapis ve evinde haciz cezası kalktı. Ancak dengeleyici mekanizma konulmadığı için ödenmeyen çekler yüzünden nakit döngüsü duran ve batanlar da millet. Liste uzayıp gider, topu taca atmaya gerek yok.

Son olarak bir de işin üniversite ayağından bir manzara. Kazara üniversiteden mezun olanlarının piyasada diploması çoktan itibarsız olmuş bile. Hükümetin son gece yarısı tek ayak üstü geliştirdiği uygulama gereği artık üniversiteden atılmak yok. Üniversite harcı yok. Rekabet de yok. Milletin sırtından yan gel yat. Üniversiteler masrafsız ve devlet destekli bir militan yatağına dönüşecek. Bunu unutmayın. Bu bir milli güvenlik olgusuna dönüşecek. Fakir fukaranın başarılı çocuğuna her türlü yardımı yap. Ancak zengin çocuğu ile asalak ve militan adama neden bu beleşçilik? Buna sosyal devlet, eğitim eşitliği filan denmez. Buna düpedüz 'popülizmin dibine vurmak' denir. Niteliksizlik üzerinde nesli oyalama taktiği bunlar.

Evet, attığın taş, ürküttüğün kurbağaya değmeli. Milli Eğitim yerlerde sürünüyor. Cin Ali projeleri ile mimarisiz ve stratejisiz sürdürülen, 'ben dedim oldu' türü sözde eğitim reformu tam bir komediye dönmüş durumda. Ama dersanelerin kapatılmasının arkasında başka projeler varsa, onu bilemem.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Ekonomide ne oldu, ne olacak? (5)

İbrahim Öztürk 2012.09.17

Ekonomide nelerin olduğunu ve neden böyle olduğunu ilk dört yazıda yeterince tartıştık. Hazır yeni veriler yayınlandığından artık ne 'olmakta olduğunu' incelemenin tam sırası. Hemen birkaç veriyi sıralayıp, sonra analize geçelim.

Çok sevindirici ancak iyi anlaşılması gereken bir veri Türkiye'nin uluslararası rekabetçilik liginde 21 basamak birden sıçrayarak 60. sıradan 40. sıraya kadar yükselmiş olmasıdır. Bu derin bir 'nefes' aldırان gelişmeyi bir sonraki yazıya bırakalım.

Bu yazı için elimizdeki ilk veri, 2012 yılının ilk yarısında ekonomi reel olarak yuvarlak hesap yüzde 3 oranında büyüdü. Tabloda gösterildiği üzere bu veri ile Türkiye kendisine benzeyen 15 adet yükselen piyasa ekonomisi grubunda ancak 8. sırada kendine yer bulabiliyor. Yıllık hedef yüzde 4. Hedef bile çok yetersiz iken, gerçekleşen bunun da altında kalacak. Yılın tamamında büyüme kısaca yüzde 3 civarında kalacak gibi. Demek ki, frene çok sert basmak zorunda kalmışız, Ekonomi Bakanı Zafer Çağlayan'ın ifadesi ile 'fren balataları yemeğe başlamış.' İyi de frene basan uzaylılar mı?

Bu cılız büyümeyi de büyük oranda ihracatçılara borçluyuz. İç piyasa yatırım ve tüketim anlamında tümüyle devreden çıkmış durumda. Çünkü bizim iç piyasa dinamikleri tümüyle kredilere odaklı hareket ediyor. Ne kadar el parası, o kadar büyüme. Enerji sektöründe hareketlilik sürerken, bu zayıf ortamda gayrimenkul sektörünün yine çok hareketli olması bir 'balon' işareti olarak görülmelidir. Yabancıya mütekabiliyetin kaldırılmasıyla Türkiye 'varlık satışına' devam edecek. Türkiye 'inşaat ihraç ederek' yapısal sorunlarını çözmüş olmayacak ancak belli ki bir süre daha kendini rahatlatacak gibi.

İki, büyümedeki bu yavaşlamaya rağmen, ivme kaybetse de yıllık bazda cari açık hâlâ milli gelirin yüzde 8,2'si düzeyinde, yani çok yüksek. Üç, bir yandan ekonomideki daralmayı kontrol etmek adına kamu harcamalarının artması, öte yandan yeterince büyüyemeyen bir ekonomide vergi gelirlerinin sert bir şekilde düşmesiyle bütçe disiplininin kopuldu. Böylece dış açıklara karşı sigorta görevi yapan iç dengelerin de zafiyet içine girdiği görülüyor.

Son veri, bu durgunluk ortamında enflasyonda normalleşme eğiliminin gittikçe güçlenmesi. Halen yüzde 8 bandına gerileyen enflasyonun yıl sonundaki aşağı ya da yukarı yöndeki seyri bize göre belirsiz. Zayıf ekonomik performans ve değerlenme eğilimi artan TL nedeniyle enflasyonun yönü aşağı. Ancak, ABD'nin para basıp piyasaya sürmesiyle (krizden beri üçüncü parasal genişleme) emtia (altın, petrol, değerli madenler) fiyatları da artacağından bu da arz ya da maliyet cephesinden enflasyonu yukarı itecek gelişmedir. Keza 'haberi gelen' zamlar da enflasyonu yukarı yönde baskı altına alacak.

Yani enflasyonda bir belirsizlik hakim. Bu veri, TCMB'nin ekonomiyi canlandırmak için elindeki seçenekleri etkileyecek bir durum. Bankanın geçenlerdeki 'ayağımızı frenden çekiyoruz' açıklaması bu bağlamda büyük bir merak konusu. Enflasyon beklentisi sabitlenmeden, gelecek öngörüsü berraklaşmadan faiz indirimlerine devam etmek için çok fazla manevra alanı yok. Diğer dolaylı yöntemleri denemeye devam edeceği açık.

Peki, gelelim bizim neden frene bu kadar sert basmak zorunda kaldığımıza. Esas anlaşılması gereken nokta burası. Orta Vadeli Program'a (OVP) göre, Türkiye ekonomisinin 2012 yılının tamamı için yüzde 4 büyümesi hedefleniyor. 2010-2011'deki yüzde 8,7'lik büyümeden sonra bu çok büyük bir ivme kaybı. Türkiye bunu neden böyle hedefledi? Çünkü Türkiye sağlıklı büyümüyordu, artan oranlarda ayakları çarşıya dolanıyordu da onun için. Yani düşük katma değere, dış ticaret açıklarına, aşırı iç talebe dayalı, yetersiz iç tasarruf ile yola devam etmeye çalıştıkça enflasyon ve cari açık gelip karabasan gibi çöküyor.

Bunu dünyadaki gelişmelere hamlederek açıklamaya çalışmak ise sadece kendimizi kandırmak olur. Dünyadaki krizin etkisi elbette bizi de olumsuz etkiliyor. Ancak altını çizelim, dünyadaki kriz daha çok bizim

yetersizliklerimizi örtüyor. Türkiye'nin dünyanın krizinden bağımsız çok derin sıkışmaları var.

6 AYDA EN HIZLI ÇİN BÜYÜDÜ*

Çin 7.85
Endonezya 6.35
Arjantin 6.25
Şili 5.4
Malezya 5.15
Rusya 4.45
Meksika 4.3
Türkiye 3.1
Polonya 3
Kore 2.55
G. Afrika 2.5
Singapur 1.75
Brezilya 0.65
Macaristan -1

(ilk 6 ay, reel, yüzde)

Kaynak: www.tradingeconomics.com

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Türkiye'nin artan rekabetçiliği

İbrahim Öztürk 2012.09.24

Bir önceki yazıda Dünya Ekonomi Forumu'nun hazırladığı Küresel Rekabetçilik Raporu (KRR)'nu tanıtmıştım.

Bu yazıda KRR'na göre Türkiye'nin 2012-2013 döneminde 16 basamak artan ve Türkiye'yi 142 ülke arasında en rekabetçi ilk 43 arasına yerleştiren performansını inceleyeceğim.

Acaba bu gelişmeyi neye borçluyuz? Bu gelişme Türkiye'nin yapısal bir dönüşümüne, kurumsal bir gelişimine, yönetim alanındaki iyileşmelere mi dayanıyor? Yoksa geçici ve her an geri gitmesi mümkün olan konjonktürel verilere mi dayanıyor?

Bir önceki yazıda ülkelerin rekabetçilik performansının üç kategorideki 12 parametreden oluştuğunu ifade edip bunları özetlemiştim. Şimdi Türkiye'nin seviyesini bu verilere göre kısaca özetleyelim.

Temel gereksinimlerden oluşan 1. kategoride Türkiye'nin 142 ülke arasında kurumsal kalitesi 64, altyapıda 51, makro iktisadi istikrarda 55, sağlık ve ilköğretimde 63. sırada. Verimlilik unsurlarından oluşan 2. kategoride yer alan yüksek eğitim ve öğretimde 74, mal piyasası etkinliğinde 38, emek piyasası etkinliğinde 124, finansal piyasaların gelişmişliğinde 44, teknolojik hazırlıkta 53, iç piyasanın büyüklüğünde 15. sırada bulunuyor.

İnovasyon ve bütüncül gelişmişlikte Türkiye ilk 50 ülke arasında. 1. grubun toplamdaki ağırlığı yüzde 36, 2. grubun yüzde 50, 3. grubunki ise yüzde 14. Dolayısı ile esas önemli alan Türkiye'nin içinde bulunduğu ikinci grup.

Görüldüğü üzere Türkiye yüksek derecede büyüdüğü için, dünyada işler çok kötü giderken kamu maliyesi ve finansal sektörden oluşan mali istikrarda nispeten iyi bir konumda olduğu için, iç piyasası büyük ve dinamik olduğu için dünyada geçen sene öne çıktı. Ve farkında olacağınız gibi bütün bunların hepsi konjonktürel. Esasa müteallik konularda ilk 50-60 içinde.

Bu yüzdendir ki Türkiye büyüme hamlesini sürdüremiyor. Birkaç sene çok yüksek büyüdüktan sonra motor yanmasın diye durup beklemek zorunda kalıyor. Cari açık ve enflasyon bu demek. Krediler ve iç talep ile sonuna kadar gaza basıp hız yapıyoruz ancak kenara çekince arkada bıraktıklarımız gelip 'by by' yaparak yanımızdan geçiyor. Türkiye'nin potansiyel büyüme düzeyi aşağı yukarı hep yüzde 4,5'lar civarında idi. Son on yılda da yüzde 5 bandından kurtaramadık.

Türkiye ilk on dakika sahayı rakibine dar etmiş görüntüsü veren, ancak 90 dk. sonunda 8 sıfır yenilen futbol millî takımının eski günlerine benziyor. Altımızdaki araba Murat 124, bağırtılar içinde yükleniyoruz, biraz sonra biz asfalt kenarında, yanımızdan diğerleri sessizce akıp gidiyor. Evet, arabayı boyayıp temizledik, fren balata yenilendi. Sarhoş şoför yerine akli başında bir de şoför bulduk. Ancak motor aynı.

Türkiye arabayı değiştirmek zorunda. Ancak bu 'babayiğit' şimdi başka işler peşinde, yorgun ve dikkati dağınık.

Türkiye'nin bir numaralı sorunu 'yönetişim.' Bunu bağımsız bir yazı olarak ele alacağım. Kurumsal reformlar çok eksik. Şeffaflık, katılımcılık, hesap verebilirlik, denetim ve rekabet çok zayıf. Derviş reformları ile atılan bazı adımlar da geri alınıyor. Sayıştay'ın devre dışı kaldığı alanlar ve Kamu İhale Yasalarında açılan 'gedikler' ve hemen ardından gelen yolsuzluk kokuları buna örnek.

Emek piyasası reformu hayati derecede önemli ancak, kıdem tazminatı reformunda olduğu gibi hükümet bunu da rafa kaldırdı. Tıpkı 'stratejik sektörleri' seçip on yıl gibi bir sürede dünyada belli bir yere gelmek gibi bir hedefin olmadığı gibi. Yabancı gelecek, iç piyasa için yatırım yapacak. Bütün model bu. Yüksek öğrenim reformu zaten yok. Ne gelecek, o da koca bir sürpriz. Meslek eğitimi sadece İHL'lerin önünün açılması olarak ele alınıyor. İHL reformu da yapılmış değil. Ömrünü ve miadını dolduran bu yapı ile orası da devam edemez. Türkiye yönlendirilmiş eğitim ile nitelikli ara eleman sorununu çözmeli.

Türkiye'nin altyapısı da yetersiz. Double yol ve hava ulaşımında büyük mesafe alındı. Ancak deniz-demir yolu yetersiz, kara-deniz entegrasyonu zayıf, yavaş ve pahalı. Keza, enerji bağımlılığı ve maliyeti ile tasarruf açığı geleceğimizi tehdit ediyor. Çünkü hem parayı borç alarak hem de malı ithal ederek bu yolu gidemeyiz. Bu, tembel, üretim ve verimlilikten kopmuş bir görüntüdür. Bu bir 'yunanlaşma' sendromudur.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)

Krizler gerçek, tepkiler sanal

İbrahim Öztürk 2012.09.27

AK Parti kongresi Türkiye'nin geleceği açısından önemli. Başbakan kendi devrini kapatırken, Türkiye'nin önüne yeni bir hedef koyacak.

Ben de bu kongreye yönelik olarak birkaç yazı yazacağım. Bu yazılarımin ilk mesajı 'iyi yönetim' konusunda. Türkiye'yi bekleyen acil gündem bir iyi yönetim devrimine geçmektir. Bunu açacağım. Ancak başka bir yerden giriş yapacağım. Yazılarıma gelen nitelikli (iyi niyetli, bilgi içeren, önyargısız) eleştirilere kulak veriyorum. Bu standartları haiz olmayan ancak birçok kişinin kafasının da arkasında olduğuna inandığım bir eleştiri de şu: Sana da hiçbir şeyi beğendirmek mümkün olmuyor, ne yapsalar eleştiriyorsun. Bu söylemin hiçbir tutulur yanı yok. Ben somut olgular üzerinden konuşuyorum. Evet, anlıyorum. İstikrarsızlıktan ve karmaşadan canı çok yanan halkımız işler yolunda giderken çomak sokulmasından rahatsız. Burada bir mahzur yok. Ancak bir bilim adamının görevi de halkın gördüğü ve görebildiği kadarıyla idare edip, etliye sütlüye karışmamak değil. Tersine, olayları eğip bükmek, her tarafından bakmak, beyin jimnastiği yapmak, çeşitli muhtemel ve hatta bazen muhal senaryoları da gündeme getirmek gerekiyor. Hazırlık yapılmalı, pozisyon alınmalı ve aslında hiçbir şey bizi şaşırtmamalıdır.

Türkiye'de bazı işlerin yolunda gitmediği ancak ateş bacayı sarınca anlaşılıyor. Hastalık ancak organ kangren olunca fark edilebiliyor ve kesip atmaktan başka çare kalmıyor. Erken fark edilse az acı ve maliyetle tedavi edilebilecek birçok hastalık, geç kalındığı için içinden çıkılmaz bir hal alıyor. Bu yaklaşımı hayatın her alanında görmek mümkün. 'Bakarız bir çaresine' inancı yakıp yıkıyor. İnsanımız adeta sedyelik oluncaya kadar koruyucu hekimlik hizmeti almıyor. Şirketlerimiz bir kriz gelip kapıya dayanmadan danışmanlık almıyor. Düşünsenize bir ekonomik kriz ülkem için çok kötü ancak benim için çok iyi bir gelir kapısı olacak. Aynı şey Kürt sorununda geçerli. Masum talepler peşinde olanlar itilip kakıldı. Sonra konu bir insani onur ve haysiyet meselesine döndü. Şimdi çok daha derin, çetrefil işlerle uğraşıyoruz. Keza, üniversitede okuyan kızların başını örtme meselesi akla ziyan bir şekilde sonunda rejim meselesi oldu. 'Millet mi yoksa ceberut devlet mi' tartışması bizi 28 Şubat'lara götürdü. İş millet karakolunda bitti, yani birçoklarının kodesi boylamasına neden olan gelişmelere mahal verildi. Diyeceğim odur ki, krizler gerçek, verdiğimiz tepkiler ise hayatın hemen her alanında sanal, gerçeklerden uzak ve sürdürülebilir değil.

Toplumsal bilgidir ve evrensel tecrübelerden kopuk oluşu nedeniyle her şey adeta ilk defa bizim başımıza geliyormuş gibi oluyoruz. Sürekli şaşırmakla meşgul oluyoruz. 'Kriz yönetimi' denen bilimsel alanı öğrenmiyor, sürekli duygusal ve anlık tepkiler veriyoruz. Şu sıralar kötü giden işler içinde iyi giden bir alan olarak ekonomi gösteriliyor. En iyi giden bu alana yönelik eleştirilerime birçokları acayip küp oluyor. Oysa ufkun ötesine bakıyorum ve olacakları görüyorum. Ayrıca illa da kriz olması gerekmez. Mevcut imkânlar içinden ülkem için yapılabileceklerin en azamisini istemek, bunun için yapıcı eleştiride bulunmak ve yol göstermek hakkımız. Yerelinden genel seçimlerine kadar bütün reylerimi AK Parti'ye verdim. Üstelik rey verip mahalle baskısını görüp inkâr edenlerden değilim. Referandumda da dağ bayır gezip milli bir seferberlik havası içerisinde yüzde 57 destek çıkardık. Balyoz kararları ile iyot gibi açığa çıkan darbe ve cunta sever bu muhalefet varken de benim galiba AK Parti'den başkasına reyim nasip olmaz gibi. Bütün bunlar eleştiri görevimi gölgelememeli. Türkiye'de acil bir 'yönetim devrimi' gerekiyor. Bunun iki ana eksen, dört alt başlığı var. Ayrımsız ve çifte standartsız bir yönetim; eşit katılım ve eşit muameleyi gerektirir. Hesap verebilirlik ilkesi ise şeffaflık ve liyakate dayalı adil rekabeti içerir. i.ozturk@zaman.com.tr

AK Parti ve Türkiye'nin 2023 Vizyonu

İbrahim Öztürk 2012.10.01

Dün Türkiye AK Parti'nin olağan kongresinde Başbakan Tayyip Erdoğan'ın vereceği mesajlara kilitlendi. Ben bu yazıda bu kongrede 'yeni olanın ne olduğuna' değinmeyeceğim.

Konuşmayı ve mesajları herkes dinledi. 'Yeninin ne olduğuna' kamuoyu karar verecektir. Ben bundan sonra iki ayrı yazıda 'neyin nasıl olması gerektiğine dair' kendi vizyonumu sunmak istiyorum.

AK Parti Türkiye'yi 2003 yılının başından beri tam 10 senedir yönetiyor. AK Parti'nin Türkiye'yi hangi noktadan, nasıl bir psikolojiden devralarak, nereye taşıdığının muhasebesini yapmak hem Başbakan Erdoğan'a karşı görevimiz hem de bundan sonrasının yol haritası için gerekli.

AK Parti'nin bu ülkeye yaptığı en büyük iyilik bana göre bir parti ve liderinin gücünün zirvesinde iken kenara çekilerek arkadan gelecek nesle ağabeylik, bilge liderlik yapmaya karar vermiş olmasıdır. Sular akacak, muhtemel kirlenmeler kalıcı olmayacak. Beşeri sermaye dönecek, yeni kabiliyetler kendine yer bulabilecek, böylece ülkenin damarlarına taze kan pompalanacaktır.

Başbakan bu kararı bir 'yönetim felsefesine' inandığı için daha bidayette almıştır. Yoksa öyle şartları, ortamı görmüş de 'nasıl olsa ben bu gidişle Cumhurbaşkanı olurum' diye almış ve böylece ucuz kahramanlık yapmış değildir. Hiçbir şeyin belli olmadığı bir ortamda 'bunun böyle olması gerektiğine' inandığı için bu kararı almıştır.

Bu karar ne Türkiye'nin gelenekleri ile ne de kendi geldiği Milli Görüş geleneğiyle uyumludur. Bizim siyaset kültürü 'mezara kadar tek adam' anlayışına dayanır. İncir ağacı gibi gölgesinde hiçbir canlının büyüüp gelişmesine izin vermez. Abdullah Gül ve Tayyip Erdoğan bize Milli Görüş mutfağının büyütüp hediye ettiği değerlerden ikisidir. Ancak nasıl ki ipek böceğinin kabuğunu kırıp yuvadan uçmayı hak etmek ve hayatta kalabilmek için zor bir sınavı geçmesi gerekir, Erdoğan ve Gül de kendi yolunu açmak için bir noktada 'hayır' demeyi, aslında bir nevi baş kaldırmayı denemiştir. Kader ırmaklarının artık başka mecralardan akması gerektiğine cesaretle karar vererek aldıkları bu isabetli riskin bedeli olarak bu noktaya gelmeyi hak etmişlerdir.

Ve kendilerinden sonrasına da 'zamanı gelince gitmesini bilmek' temalı çok iyi bir 'yönetim modelini' miras bırakmıştır. Üç dönemde aktif siyaseti bırakmak anlayışını bir daha kimse geriye döndürmemeli. Bu kalıcı bir değer olmalıdır. Yorulanlar, kirlenenler, barutu bitenler, heyecanını kaybedenler eve dönmeli. Hizmet aşkı, mefkûresi olup, siyaseten günübürlük, şahsi çıkarları için bir beklentisi kalmayanlar ise yeni neslin önünü açmak üzere destek vermelidir.

Ancak burada bir uyarı yapalım. Bugün bir adet Türkiye'yi yasal yollarla, yani halktan aldığı destekle yöneten bir AK Parti hükümeti var. Bir de bilgisayar programları gibi görünmeyen ve arkadan sürekli çalışan, iş gören AK Parti teşkilatı var. Bu 'arkadan çalışanlar' aslında görünürde çalışanlardan çok daha yorgun ve kirli olabilmektedirler. Umarım 'yenilik yapıyorum' derken Başbakan bu arkada kirlenenleri, yorulanları kamuoyunun önüne koymaz. Türkiye'ye arka sokaklarda kirli siyaseti yapmayı öğrenen 'genç Yuppiler' değil, teknik bilgisi, görgüsü olan, iyi donanımlı, lisan bilen, çağdaş dünyada belli bir süre kalmış olan, kompleksiz iş görenler lazım. Kariyerini tanıdığı çevrelerden, sahip olduğu kartvizitlerden değil, bilgisinden, görgüsünden, iz'anından ve irfanından alan bir ekip bekliyoruz.

Bu son derece önemlidir. Çünkü Başbakan nasıl ki bu ülkeyi kelimenin tam anlamıyla bir enkaz ve umutsuzluk bataklığının kenarından alıp, dünyada yıldızı parlayan bir umutlar ve atılımlar vasatına soktuysa, aynı Başbakan

evresinin, yani kendi elleriyle kurduğu kadroların artık kifayetsiz kalması, kirlenmesi ve yorulması, ipe un sermesi nedeniyle de Türkiye'yi 2023 hedefine taşıyacak hamleleri yapabilmiş değildir.

Vizyon yazılarına buradan devam edeceğim.

Kaynak: zaman.com.tr, web.archive.org (arşiv bağlantısı)